Jan Paul Delgeur: Ditjes en Datjes

Pastoraal feuilletonist en chroniqueur

Sint-Eustatius, Sint-Maarten en Curaçao

(1897-1931)

Wim Rutgers
(redactie en inleiding)

Jan Paul had een heel eigen stijl; 't zou de moeite ruimschoots loonen uit zijn ontelbare Ditjes en Datjes een bloemlezing saam te bundelen, waarnaar men steeds met graagte als naar een kostbaar bezit de hand zou uitsteken. Steeds frisch en origineel wist hij de meest gewone dingen te zeggen op een wijs, dat 't werkelijk een genot was hem aan te hooren.
Hij wist zijn lezers te doen lachen, en lachend ze de waarheid te zeggen,
dat geen mensch 't hem kwalijk nemen kon. (Amigoe 24 XI 1928)

Inhoudsopgave

Inleiding – Jan Paul Delgeur (1869-1931) – een man van vele werelden

Priester, meer nog. missionaris wil hij worden, en ziedaar de bron van al zijn gepeins. Met een enorm kruis in de hand de wildernis in te galoppeeren; loerende tijgers, sissende slangen, bijwijlen de leeuwen te trotseeren, zich midden in de kampongs der Indianen te wagen om die duizende woeste kanibalen te gaan bekeeren, ziedaar waarover hij nooit peinzensmoede wordt.
(Jan Paul Delgeur: Kostschoolleven - 23 VI 06)

De Rotterdams-Nederlandse Dominicaanse priester Jan Paul Delgeur (1869-1931) missioneert in zijn Caribische tropenjaren op een dubbel breukvlak, een kantelpunt van ruimte en tijd. Een breukvlak suggereert een plotselinge en ingrijpende verandering. Dat is in leven en werk van de missionaris verschillende keren het geval. Veranderingen die hij in zijn persoonlijkheid tot harmonie moet brengen.
Opgegroeid als Rotterdamse stadsjongen in relatief goede doen, kiest hij voor het priesterschap en via de Missie voor een leven in eenvoud, zo niet zelfs primitiviteit, in de kolonie Curaçao, waar hij meer dan dertig jaar werkzaam zal zijn op de drie verschillende eilanden Sint-Eustatius, Sint-Maarten en Curaçao.
Hij werkt daar als pastoor van 1897 tot zijn overlijden in 1931, met het jaar 1915 als eerste kantelpunt, het jaar 1924 als tweede.
Vóór het midden van de jaren tien wordt hij, met korte uitzonderingen, op de Bovenwinden geplaatst, Sint-Eustatius en Sint-Maarten. Vanaf 1916 werkt hij definitief op Curaçao. Hij arriveert daar net op een moment na grote droogte, armoede, honger en sterfte van mens en dier, én de vestiging van de 'olie' die een compleet nieuwe tijd inluidt. Het eiland verandert in relatief korte tijd vanuit een positie met grote sociaal-maatschappelijke tegenstellingen en armoede voor velen, in relatieve welvaart voor steeds groter aantal mensen die door de 'olie' werk vinden. Het landbouw- en handels-eiland industrialiseert. Door werkmigratie neemt de bevolking exponentieel toe in aantal en diversiteit. Dat heeft ook grote gevolgen voor de Missie en dus voor Jan Paul Delgeur.

Hoe slaagt de missionaris erin die ingrijpende verschillen, in ruimte tussen moederland en missieland, en in tijd, tussen oud en nieuw, tot harmonie te brengen?
Het antwoord ligt in het missionerende paternalisme als leidraad. Op 24 november 1928, tegen het einde van zijn leven, vat Jan Paul zijn missie-doel nogmaals compact samen:

> want daarom alleen heb ik 't luttel beetje talent dat God me geschonken heeft, gebruikt, om goed, heel veel goed te doen voor het volk dat me dierbaar is.

Paternalisme is een houding van bevoogding, als van een pater – vader die het goede met zijn kinderen of parochianen voorheeft maar hun geen invloed van belang geeft op hun eigen aangelegenheden: alles vóór, maar niets dóór. Dat brengt de tijd ook wel mee, waar Soeur nog met een hoofdletter wordt geschreven en de Priester op een voetstuk staat.
Jan Paul Delgeur wordt eenzaam op het kleine, rond de eeuwwisseling sterk vervallen en verarmde Sint-Eustatius geplaatst. Het eiland zal altijd zijn liefde blijven houden. Op Sint-Maarten werkt hij tijdens de Eerste Wereldoorlog, die hem sterk aangrijpt. Op Curaçao zal hij in de eenvoudige parochie Sint-Willibrord een vaste plaats verwerven, te midden van zijn collega-priesters Dominicanen.

De eenzaamheid op Sint-Eustatius brengt pastoor Delgeur ertoe ingezonden stukken over actualiteiten naar de *Amigoe* op te sturen. Dat wordt zo geapprecieerd dat hem in 1903 een vast correspondentschap aangeboden wordt, waarna hij vijfentwintig jaar lang nagenoeg maandelijks zijn populaire verhalende Ditjes en Datjes publiceert. Hij combineert vanaf dat moment de priester en de journalist, een fenomeen dat niet ongewoon was in de missiekringen van die tijd die heel wat schrijvende paters en fraters kende. Hij schrijft over actualiteiten van het eiland en over eigen ervaringen, waarin de journalist vaak fungeert als verlengde van de priester.

In zijn feuilletons toont Jan Paul Delgeur geregeld de koloniaal in zich, bij wie de vergelijking tussen missieland en moederland altijd in het voordeel van het laatste is. De vervanging van de aanduiding ‘kolonie’ in ‘gebiedsdeel’ bijvoorbeeld, zoals dat begin jaren twintig van kracht wordt, vindt hij maar onzin.
Jan Paul Delgeur blijkt een kind van zijn tijd, die over zijn parochianen schrijft als kinderen die de juiste weg gewezen moet worden. Dat blijkt niet alleen uit zijn woordkeus als hij over *negers* schrijft, over *blackies*, termen die voor ons nu onacceptabel zijn, maar in zijn tijd normaal. Tot zijn verdediging mag gelden dat hij het uiteindelijk altijd onvoorwaardelijk opneemt voor ‘zijn’ mensen, voor de arme misdeelde kansarme gelovige in ‘zijn’ parochie. Tegenover de eenvoudige districtsmens stelt hij de stadsbewoner die gevaar loopt ten onder te gaan in een zedeloos leven.
Een voorbeeld.
Stedelingen komen feesten bij hun familie in het district, maar als de districtsmensen dan ook eens naar de stad komen zijn ze daar niet erg welkom. Jan Paul kiest altijd en consequent voor de eenvoudige districtsmens.

> er kan geen verjaardag of begrafenis, of trouwpartij of een of ander huiselijk feestje zijn bij mijn zwartmannetjes, of 'n file auto's remt piepend vóór 't bengelend hekje van die bewuste negerkoraal, en de arme stakkers voelen zich vereerd, en steken zich tot over de ooren in de schuld, om die nog aangetrouwde bespottelijk opgedirkte stadsche klaploopers, met koffie en chocla en koekjes en rum, ja, vooral met rum, toch maar goed te doen.
> En als hun gulle gastheer, op dringende invitatie, om toch eens aan te komen, zoo simpel is, om daaraan gevolg te geven, en aan dat stadsche afdakje, een en al glimlach, aanklopt, dan mag hij al heel blij zijn, als ie in 't keukenuitbouwtje 'n beetje mag uitrusten.
> Verbeeld je, wat zouden de vrienden van meneer den winkelbediende, en de vriendinnen van mevrouw wel zeggen, als ze merkten, dat die pikzwarte Compa toch nog familie van hun was. (*Amigoe* 12 VI 26)

De pastoor in zijn soutane heeft gezag over zijn klein getal parochianen. Door zijn journalistieke werk geniet hij ook ruimer bekendheid. Als *Amigoe*-feuilletonist krijgt hij eervolle uitnodigingen, zoals voor een tocht met de onderzeeër K. XIII, voor een vliegtocht boven stad en eiland, voor een filmvoorstelling in Asiento. Hij geniet er met volle teugen van en schrijft er enthousiast over.
Jan Paul Delgeurs ‘finest hour’ zal de viering van zijn zilveren priesterjubileum in 1921 geweest zijn, toen de hele parochie het feest met hem vierde en hij geprezen werd door de officiële kerkelijke en wereldlijke instanties. De viering toont de lange arm van het katholieke regime als middelpunt van parochiaal en eilandelijk leven.

In de wereld van de journalistiek blijft hij herder. Dan blijkt dat hij naast zijn enthousiaste schrijven over tal van moderne verworvenheden in het nieuwe bloei tijdperk van de jaren twintig, waarschuwt dat welvaart niet automatisch welzijn inhoudt: modernisme tegenover moralisme.
Jan Paul Degeur woont en werkt op Band'Abou in een buitengebied, voor die dagen ver van de stad gelegen. In die stad, Willemstad, en met name Punda, ziet hij de negatieve kanten van de financieel-economische ontwikkeling van het eiland, in moreel verval, zedeloosheid, drank, dans zoals de tambú en seks, en vooral de tanende invloed van de Missie.

In zijn ogen ver-Punda't het district door allerlei stadse gewoonten in hun leefwijze op te nemen, en wordt het district voor de stadse mens steeds gemakkelijker bereikbaar door verbetering van de wegen en moderne vervoermiddelen. Als Jan Paul in zijn laatste periode op het eiland, eindelijk een auto krijgt, heeft die Ford het nummer 1204.

Dit dualisme tussen moderniteit en moraliteit komt in Jan Pauls leven tot een climax in 1924, als een zich barones noemende danseres op het eiland een erotische vertoning geeft van *Salomé*, de danseres die het hoofd van Johannes de Doper eist, zoals in de Bijbel beschreven en door Oscar Wilde verwoord en door Richard Strauss in operavorm gebracht wordt.
De Missie – en met name Jan Paul spreekt er in zijn feuilleton schande van en wil de voorstelling verbieden. Het leidt tot een rechtszaak, waarbij de missie het van de seculiere overheid, de priester van de rechter, verliest en wegens opzettelijke belediging tot een boete wordt veroordeeld. Het toont voor Jan Paul een pijnlijk tweede breukpunt in de terugloop van de tot dan toe alle-omvattende invloed van de Missie aan.
Het moderne leven in steeds meer luxe zorgt voor nieuwe vormen van vermaak en ontspanning, zoals filmvoorstellingen waarin de moraal ver te zoek is, volgens de Missie. Het parochietoneel krijgt concurrentie van andere toneelvormen, naast het katholieke theater zijn er plannen voor een nieuwe schouwburg ter vervanging van het oude Teatro Naar.
Dit soort zaken drijft de Missie in de verdediging. In de laatste periode lijkt het Jan Paul te ontbreken aan het vroeger vertoonde enthousiasme. De werelden waarin Jan Paul zich zo thuis voelde, de Missiewereld, de wereld van de journalistiek, de wereld van de vanzelfsprekendheid van het kerkelijk gezag, boeten aan gezag in en van het moderne wereldbeeld voelt de priester dat hij zijn wereld niet meer is.

Erfgoed

De Ditjes en Datjes bieden een schat aan cultuur-historische bijzonderheden vanuit katholiek perspectief in een verzuilde samenleving, van gelovigen en ongelovigen, waarbij liberalisme en Vrijmetselarij verafschuwd worden,
Jan Paul Delgeur doet verslag van economische mogelijkheden van katoen en veeteelt op Sint-Eustatius, van een sisalplantage en van de Albertine- struisvogelfarm op Curaçao. Hij schrijft over de afhankelijkheid van landbouw en veeteelt van het klimaat met periodieke droogte, orkaanschade in Sint-Eustatius en overvloedige regenval die Curaçao in een modderpoel veranderen. Hij schrijft over de haven en het steeds drukker wordende scheepvaartverkeer, maar over de grote havenstaking van 1922 niets. Hij laat niet af om een tunnel als oeververbinding van Punda en Otrobanda te bepleiten. Hij verwelkomt elektrische verlichting, auto, telefoon en waterleiding. Hij schrijft over het zich wegcijferende leven van de Soeurs in het Sint Elisabeths Hospitaal, de priesterlijke zorg voor krankzinnigen in Monte Cristo en melaatsen in Zaquito, de activiteiten in het jongensinternaat Scherpenheuvel. Vanuit

zijn functie als verantwoordelijk pastoor schrijft Delgeur over kerk- en schoolbouw, over onderwijs, over besmettelijke ziektes als typhus, gele koorts en melaatsheid, over begrafenisrituelen en het vaste geloof van zijn parochianen in een hiernamaals van eeuwig leven, over 'hire out' van jonge kinderen naar andere eilanden, over werkmigratie naar Santo Domingo, Cuba en Venezuela en vanuit Suriname, Caribische eilanden en Nederland naar Curaçao in verband met de raffinaderij. In 1908 wijst hij op tekenen van politieke onrust in Venezuela, tijdens de affaire Urbina in 1929 is Delgeur met verlof in Nederland.
Hij biedt, kortom, een scala van cultuurhistorische kennis, uit de eerste hand, waarbij hij tijdgenoot en toeschouwer is.

Dit weet hij op onderhoudend humoristische manier te brengen. Jan Paul Delgeur hanteert een wel heel singulier taalgebruik dat zich los-schrijft van het traditionele geschreven taalgebruik en dicht bij de dagelijkse spreektaal aansluit. Hij is zich heel bewust van zijn 'schrijfcapriolen' die vaak vermakelijk zijn voor de lezers. Het is een belangrijk element van zijn populariteit.

> Hij wist zijn lezers te doen lachen, en lachend ze de waarheid te zeggen,
> dat geen mensch 't hem kwalijk nemen kon. (*Amigoe* 24 XI 1928)

De feuilletons van Jan Paul Delgeur zijn ook nu nog zeer leesbaar door hun stijl en door hun inhoud lezenswaardig. Ze zijn achter de horizon van de moderne herinnering verdwenen, maar dienen weer tevoorschijn worden gebracht. Ze bevatten zoveel waardevolle voorbeelden van cultuur-historische bijzonderheden, dat ze zonder meer een plaats in het levende erfgoed verdienen.

Verbieden en verboden worden

Het is ironisch dat Jan Paul Delgeur vanuit zijn katholieke ideologie ten aanzien van kunst en literatuur ongetwijfeld een absoluut voorstander geweest zal zijn van de een paar jaar na zijn overlijden opgerichte katholieke IDIL (Informatie Dienst Inzake Lectuur), een Nederlandse instantie (1937-1970) die vanuit een katholiek standpunt de lezer adviseerde over lectuur, langs katholieke morele normen: verboden lectuur; streng voorbehouden lectuur, voorbehouden lectuur, lectuur voor volwassenen alleen, lectuur ook voor de rijpere jeugd en lectuur voor allen, nu vanuit *sensitivity reading* zelf onderwerp van raciale kritiek zou worden omdat hij op een totaal van meer dan 300.000 neergeschreven woorden 123 keer het n-woord gebruikt, zoals dat in de koloniale tijd en ruimte gebruikelijk was. Overigens gebruikt Jan Paul dat woord alleen dan pejoratief als hij daarmee personen aanduidt die zich te buiten gaan aan een in zijn ogen onzedelijk leven van dans en ongeremd alcoholgebruik.

1 Jan Paul Delgeur: Een levensschets

Jan Paul Delgeur is op 24 oktober 1869 in Rotterdam geboren in een kennelijk relatief welvarend gezin met twee oudere zussen en drie broers. Hij groeit op als een echte stadsjongen in het centrum. Hij is voorbestemd priester te worden en doet zijn intrede in 1890 in de orde van St. Dominicus. Een jaar later, in 1891, legt hij in het Dominicanerklooster van het Gelderse Huissen zijn Geloften af, waarna hij de tonsuur en de Mindere Orden op 12 augustus 1894 ontvangt. De priesterwijding volgt op 10 augustus 1896, waarna hij een week later, op 19 augustus, zijn Eerste Heilige Mis opdraagt als priester in de Orde der Dominicanen O.P.

Jan Paul wil in de Missie en vertrekt naar de kolonie Curaçao op 17 juni 1897, waar hij op 18 juli 1897 arriveert. In oktober van dat jaar is hij Kapelaan in Pietermaai en wordt vervolgens korte tijd priester in Sint Willibrord in Band'Abou, waarna hij in oktober 1898 wordt overgeplaatst naar Sint-Eustatius.

Op Sint-Eustatius (1898 – 1912) is hij aanvankelijk deservitor (waarnemend pastoor) van de parochie van den H. Eustachius. Daar zal hij in relatieve eenzaamheid in zijn kleine parochie tot 1912 pastoor zijn, na tien jaar een keer onderbroken door een verlofjaar naar Nederland. Hij komt op een eiland waar driekwart van de ongeveer 1500 bewoners methodist is.

Delgeur krijgt als pastoor beroepshalve te maken met het katholieke onderwijs. Op 18 November 1898 schrijft Mgr. Van Baars in een brief aan Pastoor Jan Paul Delgeur 'het glorieuze nieuws, dat hij Zusters Dominicanessen krijgt voor de school, en krijgt honderd gulden om van de oude pastorie een nieuw Zusterhuis te maken. Voor diezelfde honderd gulden moeten ook schoolbanken en andere schoolbehoeften worden aangeschaft: "Daar het geld natuurlijk hopeloos ontoereikend was, kreeg de pastoor er nog *ƒ* 50 bij. Alsof het toen wèl genoeg ware!" (*Amigoe* 28 IX 42)

Ook wordt hij ambtshalve in 1905 lid van de Voogdijraad en neemt hij enkele keren deel aan officiële reizen naar andere eilanden boven de wind, zoals in 1905 met "dr. Van Hall, de Inspecteur van den Landbouw zich sedert begin Augustus op de Bovenwindsche eilanden bevindt" en de Gezaghebber van Sint Eustatius, Van Grol, een reis naar Sint Maarten. (*Amigoe* 26 VIII 05)

No. 1035 Zaterdag 24 October 1903. 20ste Jaargang.

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN.

BUREAUX VAN DIT BLAD
REDACTIE: Waterkant, Otrabanda, No. 223
ADMINISTRATIE: Plein Concordia, No. 129, Pietermaai

(Het nummer van 24 oktober 1903 van de *Amigoe di Curaçao* waarin voor het eerst de titel Ditjes en Datjes gebruikt wordt)

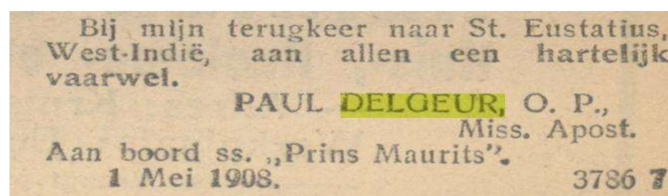
Al snel na zijn aankomst op Sint Eustatius volgt een eerste publicatie, een verslag over de orkaan van 7 augustus, dat hij opstuurt naar het missieblad *Amigoe*. Er volgen al snel meer bijdragen, waarna hij vanaf oktober 1903 met zijn feuilletons 'onder de streep' onder de titel Ditjes en Datjes een geregeld medewerker van het missieblad wordt.

In 1907 vertrekt Jan Paul Delgeur met een jaartje verlof naar het vaderland 'om zijn gezondheid te herstellen'. Hij reist via New York waar hij kort verblijft en waarover hij vier

bijdragen zal schrijven. Tijdens zijn verblijf in Rotterdam wordt hij in 1907 Vertegenwoordiger van De West in het Hoofdbestuur van het ANV. De *Amigoe* schrijft

> Pastoor Delgeur, die onze belangen bij het Hoofdbestuur op voortreffelijke wijze heeft behartigd, heeft de volste aanspraak op de erkentelijkheid van de Afdeeling en het Bestuur besloot dan ook hem schriftelijk den dank der Afdeeling over te brengen." (*Amigoe* 8 VIII 08)

In mei 1908 keert Jan Paul Delgeur met de Prins Maurits vanuit Amsterdam 'naar zijn standplaats' terug. Maar voor zijn vertrek draagt hij in tegenwoordigheid van zijn hoogbejaarde moeder, broers en zusters het heilig Misoffer op in de kapel van het St. Antonius-gesticht: "Vele vrienden zullen den sympathieken Pastoor morgen uitgeleide doen bij zijn vertrek uit Amsterdam." (*De Maasbode* 1 V 08)

Bij mijn terugkeer naar St. Eustatius, West-Indië, aan allen een hartelijk vaarwel.
PAUL DELGEUR, O. P.,
Miss. Apost.
Aan boord ss. „Prins Maurits".
1 Mei 1908. 3786 7

(*De Maasbode* 2 V 08)

Delgeur zal na zijn verlof nog een viertal jaren op Sint Eustatius werkzaam blijven, waarbij het hoogtepunt voor hem ongetwijfeld de realisering van een nieuw kerkgebouw in 1910 wordt, gebouwd volgens een tekening van Pater van de Pavert. Tot dan diende een woonhuis als kerkje. De kerk is gebouwd uit de stenen van de ruïnes van de Benedenstad, die alle stuk voor stuk naar boven gedragen werden. Op 12 juni was de bouw van de kerk voltooid.

> Wij wenschen Pastoor Delgeur geluk met zijn nieuwen bouw. Z. Eerw. heeft harde maanden gehad en flink meegeholpen, opdat alles geregeld en ordelijk zijn gang zou gaan. (*Amigoe* 28 V 10)

Na het twaalfjarig verblijft op Sint Eustatius volgt een tussenperiode op Curaçao (1912 - 1913) en Sint-Maarten (1914 -1916).

> Met de pakketschoener Dreadnought arriveert Jan Paul Delgeur vanuit Sint-Eustatius op Curaçao: "In het bijzonder verheugt zich de redactie over de komst van zijn vasten medewerker Jan Paul, die stellig in onze nieuwe omgeving weer volop stof zal vinden voor een belangrijke nieuwe reeks van 'Ditjes en Datjes' of 'Inktspatten en Pennekrassen'. (*Amigoe* 6 I 12)

Op Curaçao wordt Barber de parochie, waar pastoor Delgeur te werk wordt gesteld, waar hij naast zijn pastoraal werk zijn Ditjes en Datjes voortzet, zoals hij dat ook op Sint Maarten zal doen. Met mondjesmaat overigens omdat hij in de jaren van de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) het niet vindt passen zijn feuilletons voort te zetten. Hij kondigt aan te zullen zwijgen, zoals hij dat eerder op Sint Eustatius had aangekondigd in verband met de dreigende situatie tussen Venezuela en Nederland waarbij de eilanden betrokken werden.

Vanaf 1916 is pastoor Delgeur terug op Curaçao, opnieuw in Sint Willibrord waar hij tijdens het begin in de kolonie ook al een poosje gediend had. Hij zal er dit keer vijftien jaar blijven, tot aan zijn overlijden in 1931. Hij wordt in de in dietijd nog ver afgelegen parochie in Band'Abou ' geestelijke van den 2n rang'.

In augustus 1919 vertrekt Delgeur na zijn tweede termijn van tien jaar, opnieuw voor een jaar verlof naar Nederland, begin september 1920 is hij weer terug en wordt hij na enkele weken in zijn ‘activiteit hersteld’ als pastoor van St. Willibrord.
Tijdens zijn Nederlandse verlofjaar wordt pastoor Delgeur uitgenodigd te assisteren bij de Eerst Rotterdamse Missietentoonstelling, met het schrijven van een brochure en vervolgens het helpen inrichten van de grote tentoonstelling. De tentoonstelling is zowel een presentatie van het missiewerk als een demonstratie van cultuur-historische aspecten van de kolonie en de mensen die daar wonen, werken en wat ze presteren.

Een hoogtepunt in het leven van Jan Paul is ongetwijfeld de grootse viering in augustus 1921, samen met pater R.J.G. Wahlen, van zijn zilveren jubileum als priester, met een Plechtige Hoogmis op Sint Willibrord, met Pontificale assistentie van Z. D. H. Mgr. M. G. Vuvlsteke. (*Amigoe* 6 VIII 21)

ZILVEREN PRIESTERFEEST

van onzen Hoofdredacteur, den Zeereerw. Pater

R. J. C. WAHLEN,

en den Zeereerw. Pater

J. P. DELGEUR,

Pastoor van San Willibrordo.

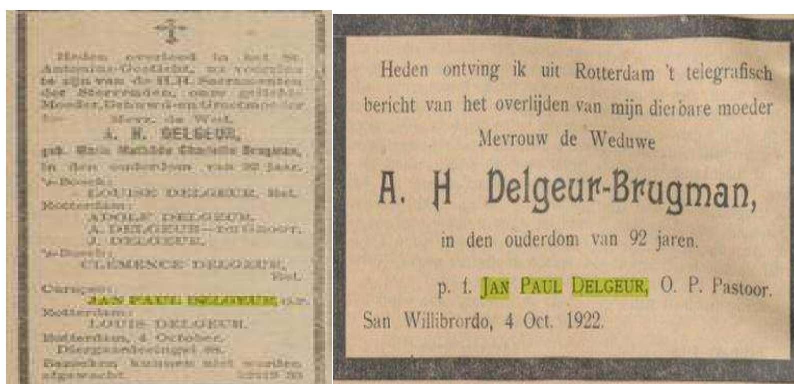
10 Augustus 1896

10 Augustus 1921

Pater Verriet geeft een lofrede op de zilveren priester: “Zalig het volk, dat te jubileeren, dat feest te vieren weet". Dat kan ons volk, vooral als 't zijn Priesters geldt, zijn geestelijke Vaders, die 't bemint en hoog waardeert om dat 't zich eveneens bemind en hooggeschat weet door zijn Priesters. Telkens weer op nieuw ondervindt men het, en toch telkens weer wordt men opnieuw getroffen door die blijken van liefde, trouw en onhankelijkheid van het katholieke volk voor zijne Priesters. (*Amigoe* 6 VIII 1921)
In 1922 is Delgeur op Bonaire om daar het nieuwe St. Franciscus- Gasthuis op Kralendijk plechtig in te wijden, een ander hoogtepunt in zijn priesterschap.

> Na de Hoogmis wijdde Z. D. H. Mgr. Vuylsteke het Gasthuis plechtig in, geassisteerd door de Eerw. Paters Delgeur en Jansen. Daarna kwamen de Hoogedelgestrenge Heer Gezaghebber en de Heeren Landraden, Dominee Foppema, Dr. Polak en de Notabelen van Bonaire op receptie om Monseigneur, Pastoor en Zusters hun gelukwenschen aan te bieden. (*Amigoe*18 II 22)

Maar dan komt het bericht van het overlijden van zijn moeder, op 4 oktober 1922, op 92-jarige leeftijd. Jan Paul plaatst een advertentie in de *Amigoe.*

A. H. DELGEUR,

Heden ontving ik uit Rotterdam 't telegrafisch bericht van het overlijden van mijn dierbare moeder

Mevrouw de Weduwe

A. H Delgeur-Brugman,

in den ouderdom van 92 jaren.

p. f. JAN PAUL DELGEUR, O. P. Pastoor.

San Willibrordo, 4 Oct. 1922.

(*De Maasbode* 4 X 1922; *Amigoe* 7 X 1922)

Door zijn verdriet kost het hem moeite zijn gewone leven weer voort te zetten en zijn maandelijkse Ditjes en Datjes te schrijven.

> Drie maanden lang gezwegen. Ik bedoel geen woord copie gepend voor *Amigoe*'s onder-de-streep. Vraag me niet naar 't waarom van dat halstarrig zwijgen, 't zou slechts noodeloos weer pijnlijke wonden openrijten, en die lange dagen, lange avonden vooral, van alléén zijn met zijn groote smart, van zich groot houden, van zich verbijten met 'n prop in de keel, en 't water in de oogen, voor den geest terug roepen. Hoe zoovele arme dolenden zonder geloof in 't zalig weerzien in 't hiernamaals, nameloos hartewee te boven komen blijft me 'n raadsel; 't vaak wijlen dicht bij 't steeds brandend rooden lampjen in pieuse mystieke stilte van Willebrords kerkgebouw heeft me vooral voelbaar getroost, en weer opnieuw bewezen, dat de Algoede zich nooit overtreffen laat in edelmoedigheid. (6 I 23)

Begin 1924 volgt een tweede tegenslag met de affaire Norka Rouskaya, waar Jan Paul in een felle polemiek verzeild raakt over het optreden van een danseres die een erotische scène uit de opera *Salome* danst, met het afgehakte hoofd van Johannes de Doper. Het leidt tot een internationaal schandaal. De Missie protesteert in felle bewoordingen, ook Jan Paul, een protest dat uitloopt op een rechtszaak en een veroordeling tot vijftig gulden boete.
Maar groter is de tegenslag als de kerk geconfronteerd wordt met de snelle maatschappelijke veranderingen die het tot dan toe krachtige Missie- regime ondermijnt. De Missie boet aan gezag in. In zijn Ditjes en Datjes zal Jan Paul de moderniteit, de economische bloei van de raffinaderij en de daarmee gepaard gaande mogelijkheid tot technische vernieuwing toejuichen, maar daartegenover sterker dan ooit protest aantekenen tegen de zedenverwildering die in zijn ogen – vooral in de stad, in Punda, maar ook in de districten – hand over hand toeneemt met de onzedelijke tambu-dans en vooral het overmatige drankgebruik dat daarmee gepaard gaat. De strijd is tevergeefs.

Als Jan Paul in oktober 1928 in stilte zijn zilveren jubileum als feuilletonist met zijn Ditjes en Datjes herdenkt, valt zijn besluit ermee te stoppen. Hij staat op het punt voor de derde keer na opnieuw een tienjarig verblijf een verlofjaar in Nederland en zijn geliefde Rotterdam door te brengen en hij acht dat het genoeg is geweest.

In 1929 vertrekt Jan Paul Delgeur voor de derde keer naar Nederland, eind april 1930 keert hij terug. Maar hij blijkt niet meer de oude, sterke man van weleer. Hij laat zich nog wel weer over halen enkele feuilletons bij te dragen maar de krachtige taal van vroeger ontbreekt. Een jaartje later blijkt Jan Paul Delgeur ziek.

> Deze bekende medewerker van ons blad, als schrijver der Curaçaosche Ditjes en Datjes, is ongesteld en zal eenigen tijd rust moeten houden. Pater de Valk is op assistentie naar Willebrord. (*Amigoe* 23 V 31)

Zijn ongesteldheid verergert en op 24 mei 1931 overlijdt Jan Paul Delgeur. In *De Maasbode* (26 V 31) plaatst de familie een overlijdensbericht.

Eenige en algemeene kennisgeving.
Tot onze diepe droefheid ontvingen wij heden het bericht uit Curaçao, dat onze lieve Broeder, Zwager en Oom
JAN PAUL DELGEUR O. P.,
na korte ongesteldheid, voorzien van de H.H. Sacramenten, aldaar is overleden.
Uit aller naam
A. DELGEUR.
Rotterdam, 24 Mei 1931.
Diergaardesingel 88.

Op 30 mei 1931 wijdt de *Amigoe* een uitgebreid *In memoriam* aan de priester, een artikel dat in het Surinaamse missie-blad *De Surinamer* wordt overgenomen: "Meermalen werd zijn naam in ons blad genoemd en toen hij op doorreis naar Nederland hier enkele dagen verbleef, wijdden wij hem een interview." (*De Surinamer* 21 VI 31)
De *Amigoe* schrijft: Eerst sinds Woensdag voor Pinksteren voelde hij zich bepaald ziek, liet Donderdag de dokter komen, maar zijn longen en hart verzwakten zoo zeer, dat opname in het hospitaal werd noodig geacht. Nog tot Zaterdag wist de zieke dit uit te stellen, maar toen was de kwaal reeds zoo verergerd, dat aanstonds na aankomst hem de laatste H. Sacramenten moesten worden toegediend. (*Amigoe* 30 V 31)

Nederlandse bladen als *De Tijd* en *De Maasbode* herdenken de overledene: Hoezeer ook aan zijn Rotterdamschen geboortegrond gehecht, was hij toch in hart en nieren een volledig missionaris. Rijpe ervaring en een bezadigd oordeel over personen en toestanden hadden hem in de Kolonie tot een figuur van beteekenis gemaakt, wiens gesproken en vooral wiens geschreven woord, tintelend van opmerkzaam en raak vernuft, een stillen maar beduidenden invloed uitoefende bij hoog en laag." (*De Tijd* 26 V 31)

Ook het ANV-bestuur betreurt de overledene: "Met weemoed herdenken wij twee overledenen, die het A.N.V. een goed hart toedroegen en veel voor de bevolking der Antillen hebben gedaan: Mevrouw Van Grol-Meijers, de echtgenoote van den oud-gezaghebber van St. Eustatius en Pater P. Delgeur, welke priester nog korten tijd lid van het Hoofdbestuur is geweest." (*Amigoe* 28 V 32)

Toen op den droeven Pinksteravond van 1931 onze goede Jan Paul begraven werd, kon hem geen plaats worden ingeruimd in het Priestergraf naast zijn zeer Beminden Bisschop en Vriend Mgr. Vuylsteke. Zijn lijk werd bijgezet in een afzonderlijken grafkelder. Nu de drie jaren door de wet voorgeschreven verloopen zijn, werd zijn stoffelijk overschot in het bijzijn van Z.Hoogw, Exc. Mgr. Verriet, den Hoogeerw. Pater Vicaris Van den Elsen en den Zeereerw. Pastoor Smit Woensdagmiddag overgebracht naar het Mausoleum, tot nagedachtenis van Mgr. Vuylsteke gesticht, waar Jan Paul nu rust aan de rechterhand van zijn Bisschop en Vriend om de verheerlijkte Opstanding af te wachten. In het leven vereenigd. mocht ook de dood hen niet scheiden, Hun gelouterde ziel rust reeds lang in God. (*Amigoe* 1 IX 34)

Hoofdstuk 2
Sint-Eustatius (1898-1907)

In 'n huisje dicht bij den cliffrand, is het silhouet van 'n manspersoon duidelijk afgeteekend op 'n goedkoop katoen gebloemd gordijn. Hij zit gebukt over ze'n schrijftafel. Die man pent, of ze'n leven er mee gemoeid is. Wie zou dat zijn? Zoudt ge 't gaarne weten? Die man pent copie voor de Amigoe, die man met ze'n griekschen neus, gebruinde tronie en weelderigen haarbos is met Uw welnemen: Jan Paul. St. Eustatius, 29 Aug. '06. (Amigoe 22 IX 1906)

Als pater Jan Paul Delgeur in oktober 1898 als deservitor (waarnemend pastoor) van de parochie van den H. Eustachius voet aan wal zet op St. Eustatius, treft hij daar een eiland aan dat nog geen schaduw meer is van de glorierijke *Golden Rock* die het eiland ooit was:

> Sint-Eustatius, eenmaal de glorie der West-Indies, de gouden Rots genaamd, waar nog in 1780 soms tot 200 groote koopvaardijschepen voor anker lagen, - Sint-Eustatius is nu tot de diepste armoede en ellende vervallen, (Pater Euwens, *De Maasbode* 25 III 06)

In de tijd van Jan Paul Delgeur telt Sint-Eustatius niet minder dan zes begraafplaatsen.

> Dat is nog een van onze glories uit den goeden ouden tijd. Wáár 'n mensch al niet trotsch op kan zijn. *Old Church burial ground* is dezer dagen door 't gouvernement eens degelijk onder handen genomen, schoongemaakt, en vele verrassingen heeft deez' schoonmaak gebaard. Men vindt er Epitaphen in 't Hollandsch, Engelsch en Fransch. Ziehier een uit vele: Hier legt begraven de Heer Lucas Jacobsen gewesen commandeur van het eyland St. Eustatius oud zijnde 61 iaaren, overleden op den 17den Sept. 1686.
>
> Syn ziele leeft bij Godt
> Wijl 't lichaem rust in d' aerde
> En sijn gedachtenis blijft
> Bij het volck in waerde.

De *Encyclopedie van Nederlands West- Indië* (1914-1917) beschrijft de hoofdstad Oranjestad aan het begin van de twintigste eeuw.

> Aan de Oranjebaai ligt de hoofdplaats Oranjestad, bestaande uit het Bovendorp en het Benedendorp; het eerste ligt 40 ã 50 M. boven de zee tegen den westelijken oever van de Kwil (Quill), tot daar waar deze afgebroken wordt door het Klif, den loodrecht afgekalfden mantelzoom van den vulkaan. Een in het Klif uitgehouwen, geplaveide weg, het Baaipad, vormt den hoofdverkeersweg tusschen Beneden- en Bovendorp. (ENWI 1914-'17, p. 626)

Prof. Went bezoekt het eiland in 1902.

> Hoe fraai gelegen het eiland ook is, wanneer men het van zee uit ziet, toch is de indruk, die men ontvangt, wanneer men aan land komt, zeer ongunstig. Het kan wel niet anders, of men herinnert zich de beschrijving van de tijden, waarin St. Eustatius het middelpunt van den handel van West-Indië was, waarin het bestempeld werd met den naam van „the Golden Roek". In plaats daarvan ziet men nu een half weggespoeld strand met enkele ruïnes van pakhuizen en wanneer men het pad vandaar beklommen heeft, dat naar het stadje voert, heett men een aantal vervelooze , zeer verwaarloosde houten barakken voor zich, die hier met den naam huizen bestempeld worden.
>
> F.A.F.C. Went: *Rapport omtrent den toestand van land- en tuinbouw op de Nederlandsche Antillen* (1902)

Pater Wahlen die het eiland in die dagen bezocht, beschrijft de armoede van de hoofdstad Oranjestad.

> Op St. Eustatius is het 'Oranje' boven, maar beneden de 'Stad der ruïnen'. Een smalle straat van meer dan een kilometer gaans strekt zich uit langs de zee. Aan den eenen kant van de straat staan de ruïnen gedeeltelijk in het water, aan den anderen kant bijna vlak tegen den loodrecht oprijzenden tufwand. De grauwe aschkleur van het tuf, in dunne lagen op elkander gevlijd, vormt den juisten achtergrond voor deze doodenstad. De tocht naar de Bovenstad valt niks mee. Het nieuwe Baaipad is begaanbaar, maar het kon geen paar graden steiler wezen, of men viel er gewoon af. Hoe hoog die cliff is, weet ik niet, maar 'n 80 Meter zal het wel halen. Daar stonden we ineens voor de nieuwe kerk door Pastoor Delgeur. (R.J.G. Wahlen, Bovenwindsche Stemmen, *Amigoe* 15 IV 16)

De geringe Engelstalige bevolking van 1458 zielen (1903) op de iets meer dan twintig vierkante kilometer is arm en leeft van enige landbouw en veeteelt. Het is nagenoeg onmogelijk een eigen stuk grond te kopen. De verlaten plantages zijn vervallen.
Vooral de Benedenstad was armoedig: er stonden nog maar tien huizen, waarvan slechts vijf werden bewoond. Op de Wesleyaanse kapel en de R.K. kerk na is het merendeel van de eenvoudige huizen van hout. In een bijdrage van 20 november 1909 geeft Jan Paul een schrijnende beschrijving van de leef- en woonomstandigheden van de inwoners van Oranjestad in hun schamele en onhygiënische huisjes, tegenover de natuurlijke pracht van het platteland.

> De meeste huisjes op mijn eiland verkeeren in 'n allerellendigsten, allermeewarigsten, alleronoogelijksten staat. O, men moet de krotjes zien, treurig, treurig! De shingles zijn langzamerhand weggerot en afgevallen, de planken zijn, wat het eerste betreft, denzelfden weg opgegaan en vertoonen overal spleten en scheuren, het dak, waardige bekroning van het geheel, komt 'n zeef zeer nabij, en in zulk 'n krot moeten mijn arme negers leven. In drogen tijd worden de stakkers, gehard als ze zijn, het transparantachtige van hun huisje zoo niet gewaar, maar helaas in den regentijd, als de sluizen des hemels zich openen, wee dan mijn arme negers! geen droog plekje om het vege lijf te beschutten tegen de woest neerplassende regenstralen. Dat heele negerfamilies met toe-deuren en luiken's nachts in zulk 'n atmosfeer kunnen slapen, begrijpe wie 't begrijpen kan, maar 't is de lugubre waarheid, ze slapen, snurken er in, en worden 's morgens waarachtig nog wakker ook." (*Amigoe* 20 XI 09)

Sedert 1870 missioneert de Orde der Dominicanen, de Predikheren, de Nederlands Caribische eilanden. Als pater Jan Paul Delgeur eind 19e eeuw vanuit Nederland op Curaçao arriveert en vervolgens op Sint-Eustatius zijn werkkring vindt, heerst de r.k. kerk als een machtig 'regime' over de gelovigen. Het is de eeuw van het 'paternalisme' dat het beste met zijn gelovigen voorheeft, maar steeds vanuit een besef van superioriteit.
Jan Paul Delgeur werkt op Sint-Eustatius aan de vooravond van een breukvlak in de ontwikkeling van het eiland. Hij komt in een samenleving terecht die nog ambachtelijk traditioneel is, geïsoleerd en vooral kleinschalig, die nog teert op de idee van oude roem en rijkdom, waar de buitenwereld door gebrek aan goede verbindingen ver weg is. Toch kent die maatschappij ook al een migratieverlangen naar die grote buitenwereld en vindt er arbeidsmigratie plaats of definitieve verhuizing naar de Verenigde Staten. Als Jan Paul Delgeur

het eiland in 1912 verlaat staat Sint-Eustatius op de drempel van een veel grotere arbeidsmigratie naar de 'Isla' op Curaçao en zal het eiland een postwisselsamenleving worden.

De katholieke kerk telt rond 1900 ruim driehonderd lidmaten; er zijn ruim honderd protestanten en een persoon van de joodse godsdienst. De Methodist Church is de grootste kerkelijke gemeenschap op het eiland. Er zijn twee scholen op het eiland: een openbare school en een zusterschool met elk ruim honderd leerlingen. De taal van het eiland is Engels en Nederlands wordt nauwelijks verstaan. Als het Algemeen Nederlands Verbond ten behoeve van het Nederlands een boekerij opent met driehonderd Nederlandse boeken, blijken er niet meer dan vijftien inwoners het Nederlands enigszins te kennen, van wie twaalf personen deze taal zonder moeite kunnen lezen. (Letterkundig leven 1992: 70) Jan Paul Delgeur preekt daarom in het Engels.

Kleinschaligheid en armoede tekenen het geïsoleerde eiland op duizenden kilometers afstand van het moederland en vijfhonderd zeemijlen van het hoofdeiland Curaçao waarmee nauwelijks bootverbindingen en dan nog heel ongeregeld bestaan. Eilanden als St. Kitts liggen geografisch en cultureel dichterbij. Jan Paul Delgeur gaat er geregeld naar toe als hij zijn verblijf op Sint-Eustatius als te benauwend ervaart. Jonge inwoners verlaten het eiland om in de V.S. een nieuwe en betere toekomst te zoeken.

> En nu daar hooge pyramiden oogbedervend zout in 't zonlicht flikkerglanzen, waar men 't oog wendt, nu zeggen tallooze Sint Martyners weer hun stukje geboortegrond vaarwel, en trekken in dichte drommen naar'n ander eiland, San Domingo, waar altijd werk voor hun te vinden is. Deez' week alleen koersten 3 schoeners en 3 sloepen van de vrijhaven Marigot naar dat beloofde land, alle tot zinkens toe gevuld met levende, denkende cargo." (*Amigoe* 25 XI 05)

Een jaar later, op 10 XI 1906 zal hij een uitvoerige waarschuwing schrijven tegen alle optimisten die denken dat emigratie probleemloos in en naar het nieuwe paradijs al voeren. Een van de schrijnende misstanden rond migratie die Jan Paul Delgeur aankaart is het uithuren van jonge kinderen naar St. Kitts om daar te gaan werken. Op 11 VIII 1906 pent Jan Paul Delgeur zelfs een controversieel stuk waarin hij de verkoop van het eiland aan de V.S. aanbeveelt, wat tot stevige discussie met de *Amigoe*-redactie in een uitvoerig naschrift leidt, met de vraag of Jan Paul het wel of niet echt meende. Maar naast alle vormen van kritiek ziet Jan Paul Delgeur, getuige diverse bijdragen, economische mogelijkheden voor het eiland, als de inwoners wat meer initiatief zouden hebben.

De Ditjes en Datjes

Jan Paul Delgeur, geboren en opgegroeid in het stadsleven van de welvarende Nederlandse – zelf schrijft hij steeds Hollandsche - havenstad Rotterdam, wordt op het kleine en geïsoleerde, armoedige Sint-Eustatius kerkleider van een driehonderdtal parochianen. Groter verschil lijkt haast niet denkbaar. Het moet een cultuurschok voor hem geweest zijn, die in zijn St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes vaak verwoord wordt. In zijn geschriften is hij de vertegenwoordiger bij uitstek van het paternalisme zoals dat begin 20^e^ eeuw nog gebruikelijk was, waarbij de koloniaal met een absolute overtuiging omtrent de superioriteit van het moederland en zijn vaderstad, de zielzorger voor zijn zo armoedige en weinig kansrijke, maar ook in zijn ogen vaak initiatief loze 'blackies' moet verenigen.

Hij voelt zich vaak eenzaam in zijn huisje bij zijn kerkje aan de rand van de steile klip. Het leven is er eentonig in zijn alledaagsheid, die maar heel nu en dan onderbroken wordt door een primitief boottochtje naar het wat groter en welvarender St. Kitts of een ander eiland, de

komst van de mailboot die ook de nodige provisie en nieuws uit Curaçao en het moederland brengt, het bezoek van schepen, zoals een oorlogsboot met zijn bemanning, het officiële zeldzame bezoek van een Nederlandse wetenschapper of politicus, de komst van de bisschop en de zeldzame feestdagen als koninginnendag.
Jan Paul Delgeur ontpopt zich zo als chroniqeur van het eiland in zijn eentonige alledaagsheid, zijn parochianen, zijn 'groom' in het vervallen stadje en de in zijn ogen prachtige natuur van het eiland, die hij van tijd tot tijd lyrisch beschrijft in zijn ongerepte pracht én in de mogelijkheden tot ontwikkeling van landbouwcultures en veeteelt: groter verschil tussen stad en buitengebied lijkt nauwelijks denkbaar.
Zo verschaft de feuilletonist een beeld van het eilandleven van inmiddels ruim een eeuw geleden, niet van de 'grote' geschiedenis maar van de 'kleine' gebeurtenissen die in de geschiedenisboeken veelal weinig aandacht krijgen. De Ditjes en Datjes bewaren het culturele erfgoed, zoals dat tegenwoordig heet.
Met zijn Ditjes en Datjes overbrugt Delgeur ook de grote afstand met zijn lezers op Curaçao die zich op meer dan vijfhonderd mijl afstand bevinden en geen weet hebben hoe het er op Sint-Eustatius aan toe gaat, waarbij hij altijd bereid is, ondanks zijn soms scherpe pen, zijn eiland tegen kritiek van buiten te verdedigen. Met zijn Nederlandse lezers, over wie we een aantal keren horen, is de culturele afstand nog veel groter.

De bijdragen van Jan Paul komen langzaam op gang, maar worden vanaf 1904 frequent, maar hij zwijgt een vrij lange periode tijdens en na zijn eerste tienjaarlijkse verlof van mei 1907 - 1908.

Jan Paul Delgeur's St. Eustiaansche Ditje en Datjes bevatten een schat van cultuur-historische kennis over het kleine eiland aan het begin van de 20e eeuw. De bijdragen zijn als feuilleton, we zouden nu zeggen, columns, geschreven vanuit persoonlijke ervaringen als verbreding en verdieping van onze historische kennis. Ze vertegenwoordigen een beeld van alle dag van iemand die naast geestelijk leidsman als pastoor ook vanuit zijn journalistieke begaafdheid een betrokken waarnemer en deelnemer is die zijn mening niet onder stoelen of banken steekt.

In zijn nagenoeg maandelijks verschijnende uitvoerige met de hand geschreven bijdragen snijdt de feuilletonist een veelheid van onderwerpen aan in zijn 'bijdragen, die volop door het Curaçaosch Publiek worden genoten en druk overgenomen door de Nederlandsche bladen.' (24 III 06)

Er zijn in Delgeurs tijd veel journalisten-feuilletonisten, maar geen van hen was zo productief als Jan Paul Delgeur die over een groot aantal jaren gestaag volhield zijn bijdragen aan de *Amigoe* op te sturen. De eerste paar jaren is dat nog incidenteel, maar vanaf 1904 wordt de stroom, hoewel niet met constante regelmaat, toch steeds zodanig dat er van de St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes ruim vijftig afleveringen verschijnen, met een zwijgperiode tijdens zijn tienjaarlijks verlof naar Nederland in 1908.
De Ditjes en datjes zijn een maandelijkse rubriek, waarvan de thema's in de regel gebaseerd zijn op de actualiteit. Dat levert een kaleidoscopisch beeld op, geen systematische analyse en structuur. Maar in de veelzijdigheid schuilt juist het aantrekkelijke die versterkt wordt door de schrijfstijl van origineel taalgebruik, soms wel *over the top* trouwens met al zijn taalcapriolen, vergelijkingen en gebruik van 'vreemde' woorden en uitdrukkingen.

Het eiland

Delgeur schrijft over 'dat nietig stukje vulkaangrond … vroeger, groot, machtig, gevreesd, nu 'n lastpost voor 't moederland, 'n niets'. Maar er is een keerzijde van het verval, want er

‘wordt gewerkt, veel gewerkt, met energie gewerkt, om van dat niets 'n iets te maken. En ik zag weer die tallooze melancholische bouwvallen van onze doodenstad aan de *bay*, en weggevaagd waren opeens al die idealen en de nuchtere realiteit stond weer voor mij. Zou er nog 'n toekomst zijn voor St. Eustatius ? Ende desespereert niet!! (26 VIII 05)

Op Curaçao weten ze nog zoo bedroefd weinig van Statius af, hoe lugubre-saai, melancholisch-*down* 't hier maar al te dikwijls is. op Curaçao weet men nog zoo bitter weinig van al, wat wij Statianen al moeten slikken. (6 X 06) op Curaçao weten ze nog zoo weinig hoe achterlijk hier bijna alles op Statius nog toegaat (2 III 07)

Stad en buitengebied
Delgeur ziet een scherpe tegenstelling tussen stad en buitengebied, de ruïnes van voorbije glorie in de benedenstad en de krotwoningen in de bovenstad, in tegenstelling tot de prachtige natuurlijke rijkdom van het ongerepte land. Als bewijs van de prachtige natuur geldt Mevrouw Van Grol-Meyers, echtgenote van de gezaghebber, die een herbarium aanlegt van de plantenwereld, dat op Curaçao in Pietermaai permanent tentoongesteld wordt. (29 IV 05)

De bevolking
In 1902 woonden op Sint-Eustatius 1334 personen, van wie 100 ‘blanken’ en vier ‘Europese Nederlanders.’ De lokale bevolking bestond uit oude famlies die al lange tjd op het eiland gevestigd waren. In 1908 bestond de bevolking uit 20 ambtenaren, 32 huisbedienden, 24 zeelieden, twee onderwijzers, en waren 207 landbouwers ver in de meerderheid
Jan Paul Delgeur toont zich kind van zijn tijd en Eurocentrisme als hij schrijft van de zwarte bevolking als over zijn ‘blackies’, maar hij zal ze ondanks de kritiek die hij soms heeft op het gebrek aan initiatief, waarmee hij als Rotterdammer moeite heeft, toch steeds weer verdedigen en voor hen in de bres springen.

Dagelijkse dingen
Van tijd tot tijd geeft Delgeur een beschrijving van het dagelijkse leven van de eilandbewoners, hoe ze de dag beginnen of eindigen met allerlei beslommeringen die daarbij horen. Hier toont zich zijn antropologische kant als hij schrijft over volksgeloof, over gebruiken rond geboorte, huwelijk en bij overlijden met zijn begrafenisrituelen. De missionaris is niet erg spraakzaam, zelfs terughoudend, over zijn parochiale werk, maar vermeldt wel allerlei vormen van volksgeloof die hij in zijn gemeente en op het eiland aanwezig ziet.
Een van de zaken die geregeld worden genoemd is het ontbreken van medische zorg op het eiland waardoor mensen onnodig lijden en sterven, zoals melaatsen ‘op dat strookje land aan zee, waar 't lazaretto gebouwd is, dat huis van pijn, van wee, ja dikwijls van stomme, doffe wanhoop en het overlijden van een klein meisje.

> In 'n krotje dicht bij mijn huis, ligt ‘n kind te sterven, 'n meisje van 6 jaar. 't Schaap lijdt ontzettend. 'n Levend skeletje, beentjes dik opgezwollen, vuurrood. Ingewandstoring, denken wij, leeken. Nacht en dag kermt de arme kleine van de brandende pijnen, die haar ingewandjes verscheuren. Geen dokter hier, geen geld om de zee over naar 'n dokter te gaan, geen geld om een dokter te ontbieden, dus maar lijden, krimpen van pijn, totdat de welkomme engel des doods 't martelaresje naar betere gewesten roept.
> Nu ik dit schrijf, zie ik weer voor mij, dat rampzalig vunzig optrekje met die wanhopige moeder en dat van pijn wringende kind. Als ge dit leest, is alles geleden, 't Kindje is niet meer.Weer 'n slachtoffer méér van 't gebrek aan geneeskundige hulp op mijn eiland. (23 IX 05)

Klimaat
Hitte, droogte, regen en orkanen wisselen elkaar op het eiland af, waarvan de extremen in diverse bijdragen uitvoerig beschreven worden, als met enige regelmaat terugkerende onderwerpen. Dieren sterven van honger, de schrale oogst verlept. Delgeur klaagt bij herhaling dierenmishandeling aan. (1 VII 05)
In een eerste bijdrage schrijft Delgeur over de verwoesting aanrichtende orkaan van 1898, maar de orkaandreiging is een aspect van ieder seizoen; Delgeur fantaseert er een toneelscript over (22 X 04) In 1898 en 1899 werden door een orkaan 20 mensen dakloos en moesten een tijd in de r.k. pasorie logeren. Jan Paul schrijft daar evenwel niets over in zijn Ditjes en Datjes.

Cultures
Na een tijd van rijkdom en activiteit op het gebied van landbouw was daar rond 1900 nauwelijks iets van over. Visserij was nauwelijks van enige betekenis. Ondanks de armoede van de bevolking ziet Delgeur economische mogelijkheden voor het eiland, in landbouwcultures zoals advocaatvruchten, bijenteelt, de verbouw van katoen, en vooral in de ontwikkeling van veeteelt. Het eiland wint er bij gelegenheid zelfs prijzen mee op internationale tentoonstellingen, zoals die in die dagen in de mode waren.

Klimaat en leefklimaat
Gezondheid en ziekte, het gebrek aan medische voorzieningen en het ontbreken van een structurele aanwezigheid van een arts voor de inwoners is een onderwerp dat hem steeds weer bezighoudt. Als pastoor en zielzorger krijgt hij natuurlijk veel te maken met de mens in nood. Sint-Eustatius wordt als centraal eiland aangewezen voor de verblijfplaats in een lazaret voor alle melaatsen van de bovenwindse eilanden, die daar zonder enige medische voorziening hun ellendige leven moeten leiden en lijden. Voor dit onderwerp scherpt de pastoor herhaaldelijk zijn felste pen, waarmee hij het persoonlijk lijden in schrille kleuren beschrijft.

> O zeker, hier op dit nietig stukje rots heb ik al bij menig sterfbed gestaan, al wat ellende nameloos groot gezien en meegeleefd, maar nooit zal ik vergeten, wat tafercelen van ontzettend lijden ik heb bijgewoond op dat strookje land aan zee, waar 't lazaretto gebouwd is, dat huis van pijn, van wee, ja dikwijls van stomme, doffe wanhoop. O, waarom kan ik niet in woorden uitdrukken, wat ik gevoel, als ik daar mijn evenmensen zoo zie lijden en machteloos sta om]slechts de geringste hulp, verkwikking en verlichting te bieden.” (23 IX 05)

Verbindingen
De geïsoleerde ligging van het eiland is hem een kwelling, vooral door de gebrekkige en onregelmatige en onbetrouwbare verbindingen, waarbij zelfs een eenvoudige aanlegsteiger voor bezoekende boten nog op weerstand en uitstel stuit van het koloniale gouvernement en de gouverneur op Curaçao en de alles beslissende regering in het moederland. De aandacht die Delgeur hieraan bij herhaling besteedt toont de relatieve eenzaamheid van zijn leven aan als hij zich min of meer ‘gevangen’ voelt op het eiland. De schepen die het eiland aandoen worden allemaal genoemd als een ‘gebeurtenis van belang’,
De zeldzame komst van een marineschip brengt leven op het eiland, met activiteiten van muziek en lichtshow.

> Daar baadt 't lazaretto, verbanningsoord van levende lijken, zich in een oceaan van licht; nu weer glinsterflonkeren de eenzame graven op 't kerkhof, de eindpaal van al ons lijden, onze offers en ons getob. Daar bliksemt de electrische vonk tijgerend omhoog, excelsior, immer hooger, 't met duizende sterren bezaaide uitspansel in, als

om ons te toonen dat daarboven eenmaal rust en vree zal zijn voor ons moede pelgrims in dit kortstondig aardsch verblijf van zooveel zorgen en teleurstellingen. Ja, ik heb dien avond genoten, oprecht genoten, genoten met volle teugen." (3 VI 05)

Migratie
Voor het kleine eiland blijkt de grote buitenwereld aanlokkelijk. Velen dromen ervan om naar de omringende eilanden te trekken, of – bij voorkeur – naar de V.S. en vooral New York. Of als seizoensarbeider voor werk in de haven naar Bermuda, Demerara en Trinidad. Maar ideaal en werkelijkheid verschillen, want na het 'vervaarlijk neusdoekverslindend snotterend-hyenageluid vriend en maag op onzen steiger vaarwel kussen om te vertrekken naar 't land van belofte, naar Amerika wacht daar een zwaar leven van hard eentonig werk. (10 XI 06) Schrijnend is het gebruik om jonge kinderen naar andere eilanden te sturen om daar te werken. Jan Paul klaagt bij herhaling het 'hire out' van spruiten van 7, 8, 9 jaren naar andere eilanden, zoals St. Kitts, St. Thomas, Curaçao en Aruba omdat daarmee in het armoedig gezin weer een mond minder gevoed hoeft te worden.

Geschiedenis
Dat Sint-Eustatius in de 18^e^ eeuw de 'gouden rots' werd genoemd wegens zijn welvaart wordt nogal eens gememoreerd. Jan Paul toont grote bewondering voor Michiel de Ruyter, herinnert aan Walter Rodney die het eiland in de Vierde Engelse Oorlog plunderde.

> door deez' zeeën zeilde Rodney's vloot met roofbuit beladen, hier werd zoo menig slag geleverd, zoo menig kaperschip in den grond geboord, hier golft de zee reeds jaren even majestueus-ongevoelig over duizenden van lijken van arme verongelukten.

Maar Delgeur herinnert zich op zijn zeereis naar St. Kitts ook de geschiedenis van de slavernij.

> Over diezelfde bodemlooze diepte voeren weleer de zoo talrijke vloekschepen met hun menschenlading, arme wezens weggerukt van al wat hun dierbaar was in het verre Afrika; hier verdronk zoo menig negerslaaf, in zijn poging om zwemmend die Statiaansche hel op aard te ontvluchten, in 't gezicht van de kust die hem vrijheid en 'n menschwaardig bestaan beloofde." (30 III 07)

Politiek
Op 11 VIII 06 klaagt Delgeur zodanig over de toestanden op zijn eiland dat hij tot de – overigens niet helemaal originele - conclusie komt dat Sint-Eustatius maar beter verkocht kan worden aan de V.S. Het levert een spaarzaam, maar nadrukkelijk 'naschrift' van de redactie op en noodzaakt de feuilletonist zich nader te verantwoorden. (6 X 06)
Reacties op de Ditjes en datjes lijken zelden voor te komen. Een enkele keer wordt er verwezen naar *Voz di Pueblo* of *De Vrijmoedige*.

Taal en stijl
Als Delgeur in 1906 kennelijk wat om kopij verlegen zit, besluit hij twee 'jeugdzonden' van stal te halen in de vorm van twee jeugdherinneringen: 'Kinderrampen' en 'Kostschoolleven'. Delgeur noemt de bijdragen bescheiden 'praatjes' en ze zijn inderdaad niet veel meer dan vaardige schoolopstellen. Ze leren ons dat Delgeur ze kennelijk toch zó belangrijk vond dat hij ze bewaard heeft en zelfs vanuit Nederland heeft meegenomen, maar ook laten ze het grote verschil zien tussen de schrijfstijl van de jongeling en de volwassen Ditjes en Datjes auteur.

Jan Paul Delgeur is actief lid van het Algemeen Nederlands Verbond, dat de Nederlandse taal en cultuur ook in de kolonie niet alleen wil bevorderen maar het liefst monopoliseren, ook op

het Engelstalige Sint-Eustatius, waar "van de vijftien bewoners die Nederlands kunnen lezen, er twaalf zijn, die het zonder moeite doen", dat is nog niet één procent van de toenmalige bevolking! (*Neerlandia* 1905: 41) Het is vooral de gezaghebbersvrouw Joh. van Grol-Meyers die zich inzet voor het Algemeen Nederlands Verbond. Ze stelt een herbarium van de Statiaanse flora samen en propageert de bijenteelt. (*De Indische Mercuur* 19 maart 1907)
Jan Paul staat pragmatisch tegenover de taalverscheidenheid en hij creëert bepaald geen tegenstelling tussen het Engels van de overgrote meerderheid en het Nederlands van een heel kleine minderheid. Uit hoofde van zijn beroep is 'onderwijs' een deel van zijn taak. Hij is een verdediger van het R.K. onderwijs door de soeurs en juicht het toe als de kinderen een mooi Hollands lied zingen voor de gouverneur. Maar hij preekt in het Engels, het Nederlands spreken kost hem soms moeite, maar hij schrijft uitsluitend in het Nederlands.

Jan Paul Delgeur koestert een ambivalente houding t.o.v. het eiland, 'ons rotsje' waar 'bij *Jove'* ook letterlijk niks gebeurt: "En toch maar schrijven, jongens." (26 VIII 05)
Hij twijfelt vaak over het resultaat van zijn bijdragen. Wat haalt het uit? Maar dan vat hij toch weer moed en ziet ontwikkelingen op belangrijk gebied.

> Wij mogen hier niet mopperen. 't Oorlogsschip zagen we graag hier. En 't kwam. We wilden 't muziekcorps aan land hebben bij die gelegenheid. En duchtig heeft 't er op los getoeterd. Vellen copie gepend om 'n steiger hier te krijgen. En ie komt. Angstkreet op angstkreet geslaakt om 'n dokter. En er loopen geruchten, dat er een op komst is! Eindelijk jaren gesnakt naar 'n stoomverbinding met de buitenwereld, al was 't maar door middel van' 'n afgedankte torpedoboot, en nou hebben we elke maand 'n heuschelijke stoomboot op onze ree, 'n steamertje zoo elegant en zoo kwiek, 'n steamertje, dat onze stoutste verwachtingen overtroffen heeft. Hebben dát de Ditjes en Datjes uitgewerkt? Gelooft me, ik weet wel wat beter. (26 VIII 05)

2.1 De vroegste en incidentele *Amigoe*-bijdragen

Jan Paul Delgeur schreef aanvankelijk onder pseudoniem of initialen, zoals 'n Eustatiaan, P, j.p. en J.P. en zal pas vanaf 24 X 1903 de titel Ditjes en Datjes aan zijn bijdragen geven. Op 24 november 1928 blikt Jan Paul op zijn bijdragen terug en schrijft hij:

> Toen ik den lsten Oct. 1898 door 'n reuze-roller met boot en al op 't Statiaansche strand gesmeten werd, had ik nog nooit van m'n leven 'n letter gepubliceerd in welke krant of periodiek ook. Maar dra werd in die lange avonden in m'n eenzame eenzaamheid de schrijversgeest vaardig, niet zoozeer op belletristisch gebied, als wel op meer zakelijk terrein van op-den-kop-tikkerij van Statiaansche misstanden, die nu heelemaal niet door den beugel konden, gewone ingezonden stukjes boven de streep, geteekend P. of J.P. (…) In plaats van m'n initialen J.P. had ik reeds heel gauw voluit Jan Paul onderteekend. Waarom? Wel, er waren van die typelingen, die er, stel je voor, Jolige Pastoor van maakten, en dat beviel me niet, daarom! (*Amigoe* 24 X 28)

Hij is nog maar kort op het eiland als hij een eerste bericht over zijn verblijf aan de *Amigoe* op Curaçao stuurt, dat door de twee Nederlandse bladen, *De Maasbode* (29 IX 1899) en *De Tilburgsche Courant* (1 X 1899), wordt overgenomen. Het gaat over een grote orkaan die het eiland op 7 en 8 augustus 1899 getroffen heeft en die veel schade heeft aangericht. Als de pater dit bericht de wereld in stuurt is hij dertig jaar.

Aanvankelijk schreef hij nog aan de Geachte Heer Redacteur, maar vanaf 1902 verschijnen de bijdragen onder de kop ‘ingezonden stukken’ of ‘feuilleton’.
Echter, al veel eerder had Delgeur kennelijk, nog in zijn studietijd, enkele schetsen geschreven, die hij later in de *Amigoe*-feuilletons van 1906 zal opnemen: 'Kinderrampen' en 'Kostschoolleven'. Hij liet zich ook ontvallen in zijn schooltijd wel eens poëzie geschreven te hebben.

Ook als Delgeur al lange tijd onder Ditjes en datjes publiceert, schrijft hij nog incidenteel een ingezonden stuk voor de krant. Die schaarse bijdragen zijn ook in dit hoofdstuk opgenomen.

Delgeurs bijdragen aan de krant zijn aanvankelijk nog incidenteel en divers, maar vanuit gedachte en volle overtuiging dat hij het belang van zijn eiland verdedigt en bepleit tegenover kritiek van buiten:

> Ik strijd voor 'n land, voor 'n onbeteekenend stukkie rots, dat wel is waar nietig, ja, als 't ware verloren is in de onmetelijke, azure wateren van de Caraïbische zee, maar dat mij toch boven alles dierbaar is.

Aanvankelijk nog enigszins aarzelend en zoekend naar de juiste toon, wordt zijn stem steeds persoonlijker en ontwikkelt hij de strijdvaardigheid van een polemist met open vizier.
Zijn incidentele onderwerpen die hem raken zijn de natuur, met zijn orkaankracht van de Bovenwinden, het hameren op en aanklagen van het ontbreken van structurele medische verzorging op het arme eiland, de schaarse afwisseling van het bezoek van een oorlogsschip dat wat leven in de eenzaamheid brengt, een verslag van een walvisvangst toen deze vangst nog heroïek kende en nog niet ter discussie stond, de eenzaamheid van ontbrekende scheepvaartverbindingen met de omliggende eilanden en hoofdeiland Curaçao, waarbij hij in het moeizame aanlanden door het ontbreken van zelfs maar een eenvoudig aanlegsteigertje een bewijs ziet van verwaarlozing door het koloniale gouvernement. Ook kerk en onderwijs komen uit hoofde van zijn pastoorsfunctie aan de orde.
Zo geven deze incidentele bijdragen een beeld door een contemporaine insider, van de ‘kleine geschiedenis’ van een begin twintigste eeuw nog zo verwaarloosd eiland in de vergankelijkheid van een eens zo trotse historie.
Na meer dan een dozijn jaren Sint-Eustatius zal Jan Paul Delgeur gestationeerd worden op Sint-Maarten en uiteindelijk voor lange tijd op Curaçao, maar Sint-Eustatius heeft steeds zijn volle sympathie bewaard. De St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes zijn de getuige daarvan.

29 IX 1899

De orkaan in de West.

Reeds bracht de telegraaf het bericht, dat de drie Nederlandsche eilanden ‘boven den wind’ St. Eustatius, Saba en St. Martin, in den nacht van 7 op 8 Augustus door een orkaan werden geteisterd. Thans vinden wij in de *Amigoe di Curaçao* van elk der drie eilanden een correspondentie waaruit de volgende bijzonderheden zijn geput.

Maandag 7 Augustus was het 's morgens reeds onstuimig weer en stak de wind meer en meer op en ging de zee steeds hooger. Voortdurend stortregende het en in den namiddag waren er al voorteekenen, dat het 's avonds ontzettend zou spannen. Overal was men bezig met huizen dicht te spijkeren en ook ik heb dien dag gewerkt als een paard. Eerst kerk en school zeer geducht voorzien, toen mijn huis; het heeft mij heel wat spijkers gekost. Ten half zeven begon het geducht te spoken, doch ik was in mijn klein stevig huisje goed bezorgd. Onmogelijk kan men zich een goed idee vormen van die dreunende stormwinden.
Ten 7 uur waren er in de *town* reeds drie huizen uit elkaar geslagen. Om 8 uur had de orkaan de grootste kracht bereikt; toen dacht ik, dat ook mijn huis verpletterd zou worden, zoo geweldig kraakte het. Toen kwam nog een aardbeving de schrik en ontsteltenis vermeerderen. Op twintig meter afstand van mijn pastorie werd een achterhuis met galerij als een veertje opgenomen en tegen den grond geslagen.
Zoo duurde het den geheelen nacht: stormgebulder, stortregens, donder en bliksem. Tegen den ochtend bedaarde het een weinig, doch welk een verwoesting toen ik buiten kwam. Boomen ontworteld, omheiningen weggeslagen, shingles overal verspreid.
Volgens de officieele opgave zijn hier op St. Eustatius ongeveer vijftig huizen door den storm verwoest en overal vindt men op den weg ruïnen van huizen, stukken huisraad en ontwortelde boomen.
Gelukkig zijn er geen ongelukken gebeurd alleen door het vallen van een dak is een vrouw zeer aan het been gekwetst. Een geheele familie moest door een gat van onder een dak te voorschijn gehaald dat als een reusachtigen hoed op hen gevallen was, zij bekwamen slechts lichte wonden. Zes families van mijne parochie hebben alles verloren, wat zij bezaten en het loopt natuurlijk nu bij mij storm om hulp.
Tot zoover de Weleerw. heer P. Delgeur, pastoor van St. Eustatius.
(*De Maasbode* 29 IX 1899; *De Tilburgsche Courant* 1 X 1899)

16 XI 1901
Geachte Heer Redacteur,
Uit de Hollandsche couranten vernamen wij, dat de Utrecht reeds eenigen tijd op Curaçao was. Nog steeds is ons eiland zonder dokter, geen wonder dus dat deez' tijding de bevolking met blijdschap vervulde. Bij een eventueel bezoek van dezen oorlogsbodem zullen we ons dus weer één misschien twee dagen in de weelde van een dokter mogen verheugen. Moge deze vreugdevolle dag spoedig voor het arme St. Eustatius aanbreken, dat nu reeds IV jaar alle geneeskundige hulp mist. Uw dw. dienaar, Paul Delgeur, pastoor. St. Eustatius, 6 Oct. 1901.
(*Amigoe* 16 XI 01)

24 V 02
Feuilleton. St. Eustatius.
Op Woensdag den 10den April is hier op St. Eustatius iets gebeurd, wat in de laatste 50 jaren niet meer was voorgevallen. Dat zeer exceptioneele feit was het vangen van een walvisch. Lagen er in den goeden ouden tijd, in den tijd van den *golden Rock*, soms een honderdtal waaiers op onze ree, nu zijn wij hier al heel erg blij, als er nu en dan zoo een walvischvaarder bij ons komt binnenloopen. Zaterdagmiddag verschafte ons de bark *Greyhound*, Kaptein I. E. Edwards dien blijdschap. Toen Zondagochtend de kapitein met een twintig van zijn matrozen in het katholieke kerkje de H. Mis bijwoonde, werd van de bark gesignaleerd, dat er walvisschen in het zicht waren. De kapitein wilde echter de Dienst niet verstoren en bleef. Zulks zou niet onbeloond blijven.

Woensdagochtend kwamen er wederom drie walvisschen opdagen - misschien wel hetzelfde trio - en toen ging het er op los. Vier sloepen werden van de bark te water gelaten en nu eens zeilende, dan wederom roeiende trachtten die stoere onvervaarde kerels die enorme beesten in te sluiten en een harpoen in het lijf te jagen. Waren zij er pal bij dan dook sinjeur plotseling onder en kwam eenige minuten later weer boven met een forschen spuit, waar men hem 't minst verwacht had.
Half St. Eustatius stond natuurlijk van den berg deze typische jacht aan te staren en hun vrees en hoop en teleurstelling uit te galmen. Mij dacht, dat ik geen betere voorstelling hebben kan van een moderne onderzeesche boot die een loopje met haar vervolgers neemt. 't Werd langzamerhand 9, 10 uur, en nog waren ze even ver als in het begin. Met het bloote oog was bijna niets meer te onderscheiden, het verrekijkeren begon te vermoeien, het tropisch zonnetje danig te steken, menigeen ging daarom naar huis.
Om een uur of twee liep echter het gerucht, dat ze er eentje te pakken hadden. En 't was zoo. Eerst hadden zij een baby-walvischje geharpoend en eenige oogenblikken later de moeder, die haar kleintje niet wilde verlaten, ettelijke harpoenen in het lijf gejaagd. Toen werd moeder en kind op sleeptouw genomen, nadat ze eerst met een ontplofbaren kogel *ad patres* gezonden waren, 't Was reeds donker, toen moeder de vrouw aan bakboord van de bark vastgeketend, en het kleintje aan boord geheschen werd.
Met graagte maakte ik van de uitnoodiging van den kapitein gebruik om den volgenden ochtend de operatie of beter de vilpartij van het reuzendier bij te wonen. Daar dobberde het monster 42 Eng. voet lang, donkergrijs van kleur, de stalen harpoenen - als rietjes gebogen - nog in den vettigen, glanzenden rug, de reusachtige staart omhoog, geheel het beeld van een ontzettende bijna niet te weerstane kracht. Nu was 't me duidelijk, dat dikwijls een wel gerichte klap van dien reuzenstaart een sloep tot mortel slaat, ja zelfs, zooals nog slechts eenige maanden geleden gebeurde, een schoener zinken doet.
Een soort brugje werd over den walvisch neergelaten, twee matrozen gewapend met vlijmend scherpe messen aan lange stokken, sprongen er op, en de vilpartij begon. Eerst werd een gat in den vetten rug gestoken ('t deed mij denken aan 't Hollandsche bijt-hakken) en rond dat gat in vierkanten lap uitgesneden. Veertien reuzen stonden aan den kaapstander, een haak werd geslagen in den enormen vetlaag. Het fluitje van den kapitein klonk en omhoog ging een lap vet 3 á 4 M. in doorsnee. Zoo ging ‘t stuk voor stuk of beter lap na lap, 't had zeer veel weg van afschillen. De staart werd met een paar forsche houwen de diepte in ingezonden, de kop ging denzelfden weg, uitgenomen de kaken, in minder dan twee uur was geheel het zeemonster van zijn vette huid ontdaan, en was het dek, voeten hoog niet een lillende vetmassa bedekt.
Het was een feestdag voor de haaien - waarvan het wemelde rondom het schip - dien dag, want ook het bloedige, gestroopte, afgeschilde lichaam verdween in hun vraatzuchtige muilen. Eén kon echter zijn pleizier best op, een harpoen morde in zijn lijf en ondanks al zijn spartelen werd hij op 't strand gesleept, in stukken gehouwen en verorberd door de Eustatiaansche negers. Eet smakelijk! Ook het vleesch van den walvisch verschafte menigeen een dineetje; mij offreerde de kapitein ook een gebakken stukje, maar ik prefereer toch altijd nog een Hollandsche biefstuk.
In den namiddag werden de lillende vetlappen in reepen gesneden en op een steenen fornuis in een enormen ijzeren pot afgekookt. In koelvaten werd vervolgens de afgeschepte olie afgekoeld en in barrels overgepompt. Vijftien barrels leverde het gevangen beestje op. Heel veel was zulks niet, men maakt somtijds meer dan 100 barrels van één walvisch. Tot diep in den nacht was men met die kookpartij bezig en een fantastisch gezicht was 't op die inktzwarte zee tot achtergrond, die hoog opslaande vlammen uit het vuurbrakend fornuis.

Vrijdagavond vertrok wederom de *Greyhound*. Een voordeelige vangst, en een spoedige en behouden terugkomst zij den hartelijken kapitein en zijn wakkere bemanning toegewenscht. Paul Delgeur (*Amigoe* 24 05 02)

22 XI 02
St. Eustatius
Mijnheer de Redacteur,
Met aandacht heb ik dezer dagen in Uw geacht Blad het rapport van Professor Went gelezen: Professors waarnemingen en beschouwingen over St. Eustatius interesseerden mij natuurlijk het meest. Voor iemand, die St. Eustatius lief heeft, is dit professorale rapport, op zijn zachtst uitgedrukt, pijnlijk, vooral omdat het zoo heel veel waars bevat; en waarheid doet dikwijls zeer. Ik schreef ‘heel veel’, want alles beamen, kan ik niet. Daar staat o.a. op het einde van het rapport:

> Daarom is noodig, dat de gezaghebber en verdere ambtenaren belangstellen in den landbouw. Dat was in het geheel niet het geval; (*quod probandum* e.t, maar daarover straks) de gezaghebber had zelfs verschillende punten van het kleine eiland nooit, bezocht.

Wat een luie gezaghebber, denken natuurlijk de lezers in het moederland ze moesten zoo’n iemand zijn ontslag geven. De minister van Koloniën, meer H.M. de koningin, dachten er echter zoo niet over, want juist in die dagen van de professorale wandeltochten tusschen vervelooze houten barakken en verwaarloosde velden, maakte die algemeen geachten gezaghebber een prachtige promotie.
Om de verschillende punten van het eiland te bezoeken zijn twee zaken noodig, een paard en een weg. Alle gezaghebbers van onze West-Indische eilanden hebben foeragegelden; de gezaghebber van St. Eustatius niet, dus ook geen paard. Maar voor zulk een gelegenheid kan hij een paard leenen. Zeer juist; maar zoo iets maakt verplichting, en verplichting maken op zulk een klein eiland is, op zijn zachtst uitgedrukt, voor een gezaghebber af te raden, gevaarlijk. Het waarom verstaat een iegelijk met West-Indische toestanden een weinigje bekend.
Ik veroorloof mij de weelde van een paard en ik houd er van, nu en dan met mijn klepper op avontuur te gaan; hoe dikwijls ik echter den strijd tegen de tropische vegetatie heb moeten opgeven, durf ik niet zeggen. Een half uurtje buiten het bewoonde gedeelte is de weg goed zonder meer, maar dan lost zich die weg op in een wegje, en dat wegje metamorphoseert zich in een pad, en dat pad verliest zich ten laatste in een mengelmoes van boomen en struiken, wier namen mij onbekend zijn, maar die met hun lange doornen zoo geweldig steken, dat ze zelfs den dappersten onder de dapperen tot staan dwingen. Daar sta je nu met paard en al, ga nu de verschillende punten van het eiland maar eens bezoeken.
Een tijdje geleden was ik met mijn paard iets verder dan *Little Mountains* geworsteld, mijn jas was echter daar reeds op het veld van eer gesneefd. Laat nu de gezaghebber eens voor het welzijn van het eiland naar Heiligenbaai of Noordkaap rijden, - dat is nog een paar uren verder - in welk een staat zou hij daar arriveeren?
Een nieuwe post op de begrooting zou billijkerwijze het gevolg zijn. Maar nu afgezien van het al of niet doenlijke, waarin bestaat, het nut van zulke excursies? In die wildernis woont geen sterveling, geen inch grond is er bebouwd, er is - om 't nu eens op zijn hollandsch uit te drukken - niets te koop; wat moet daar de tegenwoordigheid van den gezaghebber in 's hemels naam uitwerken? Als zulks aan St. Eustatius eenig voordeel zou opleveren, *soit*, dan heb ik er vrede mee; voor het heil van zijn eiland moet een gezaghebber alles veil hebben, maar dat voordeel vermag, ik leek op landbouwkundig gebied, helaas niet in te zien. De gezaghebber in kwestie bezocht het bewoonde, het bebouwde gedeelte van het eiland, ging per

gouvernementssloep om het eiland en hier en daar aan land, wat kan en mag men redelijkerwijs meer verwachten ?
Maar waarom geen wegen gemaakt? Mijn antwoord hierop kan kort zijn. Vooreerst, omdat door niemand van deze wegen gebruik zou gemaakt worden en *secundo* vooral omdat wegen maken en in orde houden veel geld kost, geld, dat het gouvernement nooit gewillig zal zijn om te geven aan een eiland dat reeds ongeveer *ƒ*30,000 subsidie van het moederland geniet.
Resumeerende, schijnt 't mij toe, dat de iet of wat degradeerende bewering: de gezaghebber heeft verschillende punten van het kleine eiland nooit bezocht, niet te verdedigen is. In dezelfde alinea lezen wij:

> Daarvoor is noodig dat de gezaghebber en verdere ambtenaren belangstellen in den landbouw. Dat was in het geheel niet het geval.

Afgezien van de juistheid van deze wel wat apodictisch getinte bewering - ik zou b. v. eenige ambtenaren kunnen opnoemen, die wel veel belangstelling toonen in den landbouw - o.a. den veel en met recht geprezen Mr. Hassell, die al sedert een paar jaren notaris a.i. is - belangstelling in den landbouw is dus noodzakelijk om een goed ambtenaar te zijn?
Dat korte zinnetje: Dat was in het geheel niet het geval, drukt weer iets stekerigs, iets degradeerends uit, zoo iets als: die ambtenaren doen eigenlijk hun plicht niet, want die lui geven niets om het boerenbedrijf. Verondersteld, dat zulks waar is, wat ik volstrekt nog niet toegeef, zou zulks in een ambtenaar te laken zijn? Zijn zij van beide wetenschappen op de hoogte, *tant mieux*, maar dat een ambtenaar per se belangstelling moet hebben voor landbouw, dat wil er bij mij niet in. Als b.v. prof. Went niet de minste belangstelling toont in de, laat ik maar eens zeggen, medische wetenschap, dan zal ik de laatste zijn om hem zulks kwalijk te nemen of hem er minder om hoogachten. Het waarom kan een kind begrijpen.
Mijnheer de Redacteur, te veel heb ik reeds van Uw plaatsruimte gevorderd. In het Hollandsch is er een spreekwoord, waarin iets komt van een leest en van een schoenmaker. Nog veel heb ik op mijn hart, maar liever zet ik een punt, anders zou dit spreekwoord met recht ook op mij toegepast kunnen worden.
J. P. St. Eustatius, 5 Nov. 1902. (*Amigoe* 22 XI 02)

13 XII 02
Ingezonden Stukken
Mijnheer de Redacteur
De gepasseerde Novembermaand zal niet gemakkelijk door de Eustatianen vergeten worden. Twee oorlogsschepen bezochten ons eiland. In het begin der maand ankerde de Stosch, een Duitsch oorlogsschip, op het eind de Hollandsche stoomschoener Suriname op onze reede. Onnoodig hier te melden bemanning, bewapening, inhoud, etc. der beide bodems, de Stosch zou over eenige weken naar Curaçao vertrekken, de Suriname is aldaar een oud bekende. Een vergelijking tusschen de Stosch en Suriname valt niet ten gunste van de laatste uit. Waarom toch stuurt het gouvernement niet eens een keertje meer een flink oorlogsschip, een dat imponeert, naar de Hollandsche bovenwindsche eilanden? Onder een imponeerenden oorlogsbodem versta ik nu juist niet een Sommelsdijk of een Suriname, die betitelen ze hier met den oneerbiedigen naam van een walvischvaarder met een pijp.
Hebben die oneerbiedige lui, zoo geheel en al ongelijk als ze een alles behalve hoog idee hebben van de Hollandsche zeemacht? Het is waar, een paar jaren geleden heeft de Zeeland hier een bezoek gebracht, geheel St. Eustatius is toen aan boord geweest en maanden lang hoorde men vol enthousiasme spreken over *the splendid big Dutch man of war*, maar na die tijd is een prachtige Engelsche kruiser en een Duitscher hier geweest en zoo heel dikwijls zien wij hier de meest moderne Amerikaansche en Engelsche oorlogsschepen passeeren, zoodat de idee dat Holland eigenlijk maar een paar moderne schepen rijk is, weer de bovenhand gekregen heeft.

Nu kan men praten en diepzinnig redeneeren over de Hollandsche vlag hoog houden, en wat dies meer zij, maar feiten spreken sterker, en men zou hier heel wat meer respect hebben voor Holland en de Hollandsche driekleur, indien er wat meer en vooral wat meer presentabele, als inboezemende oorlogsbodems op onze reede verschenen. Daarenboven valt er uit een practisch oogpunt ook iets voor te zeggen.
St. Eustatius is arm, dood arm - als men zulks niet weet, dan sla men het verslag van Prof. Went maar eens na - en zoo een boot brengt geld in circulatie. Men koopt vleesch, vruchten, kippen, eieren, enfin, al wat maar eetbaar is, bootlui, planters, visschers, wie al niet varen er wel bij.
De bovenwindsche eilanden, vooral St. Eustatius, staan bij het gouvernement in discrediet. Waarom? Vooral omdat zij zich zelf niet kunnen bedruipen. Is zulks eerlijk? Stationeer bij ons een oorlogsschip, of zooals nu op Curaçao het geval is twee, misschien twee en een half, en ik verzeker U, dat wij binnen een jaar, geen halve cent subsidie meer noodig hebben. Ik geef toe, dat zulks een onmogelijkheid is, maar een onmogelijkheid is het volstrekt niet om ons hier ook nu en dan eens die lang niet te versmaden inkomsten te laten genieten.
Het gerucht gaat dat de Holland in Januari wederom naar het moederland vertrekt. Zou 't niet een heel klein beetje in het belang zijn voor de hoog-houding van onze vlag, dat die *splendid big Dutch man of war* via deze eilanden naar Holland terugkeerde? Waarom moeten misschien weer Engelsche of Fransche koloniën deze voordcelen genieten? Vlagvertoon ! Nu ja, maar het hemd is nader dan de rok.
Mijnheer de Redacteur, te veel heb ik reeds van Uw plaatsruimte gevorderd, laat ik dus een punt zetten. Het zou echter ondankbaar zijn dit geschrijf te eindigen zonder een woord van hartelijken dank te uiten aan den Weledelen Zeergel. Heer Dr. L. Breedvelt als zoodanig tijdelijk aan boord van H.M. Suriname. In die enkele dagen van zijn hier zijn heeft Z.Ed. menigeen aan zich verplicht door zijn uitgebreide medicinale kennis, door zijn practisch succesvol advies, door zijn hartelijke onvermoeide behulpzaamheid. Moge de Holland met Dr. Breedvelt aan boord spoedig het anker op onze reede laten vallen. Kom, o Holland, kom!!
J. P. St. Eustatius, 1 Dec. 1902. (*Amigoe* 13 XII 02)

4 III 05

De steiger op Sint-Eustatius

Wat zijn er toch rare menschen op dit ondermaansche! Daar komt me nou in *De Maasbode* van 8 Jan. ll. iemand, die zich A. noemt, den strijd aanbinden tegen onzen, nu bijna wereldberoemden steiger in spe. Maar mijn goeie A, waar bemoeit ge je eigenlijk mee? Gun je ons dat steigertje niet? Gelooft ge nu heusch, dat de Koloniale Raad, voor wien ge in 't krijt tradt, met uw geschrijf zoo bijzonder ingenomen is? Ach kom, dat weet ge wel beter. Zoo niet, trek dan maar eens op informatie los, Curaçao is zoo groot niet.
Nu ter zake, doch eerst kennis maken: Jan Paul van St. Eustatius ‘dat niets is en nooit iets worden zal’. 'n buiging Aangenaam! Mr. A van Curaçao, dat alles is en altijd alles zijn zal 'n dito rugkromming Aangenaam!
Mr. A, excuseer me, maar ik ben 't niet heelemaal eens met uw stukkie, pardon, met uw doorwrochte verhandeling. Waarom niet, mensch van de Bovenwinden? Daarom niet, verheven bewoner van Curaçao, luister en dra zult ge 't weten. U bestrijdt de mogelijkheid van 'n steiger op Eustatius, omdat we hier hebben:

> 'n open strand aan het Z.W. van het eiland, waar gestadig hooge golven komen aanrollen, waar alles in de nabijheid onder 't aanspoelend zand wordt begraven, grondzeeën wringen en woelen, zoodat bijwijlen nog dit jaar alle bootjes kort en klein worden geslagen.

Mag ik dit inderdaad mooie volzinnetje eens eventjes onder het ontleedmes nemen? Dat hier gestadig hooge golven komen aanrollen is fictie; alleen bij Z.W. wind, en 'n iegelijk weet, dat de wind lang niet altijd uit dien hoek blaast.
Alles in de nabijheid wordt onder 't aanspoelend zand begraven. Kom nou? Pal bij de landingsplaats steekt 'n stukkie fondament van 'n huis, uit 't begin der vorige eeuw, 'n klein endje boven zee uit. Zeven jaren geleden was dit reeds 'n geliefkoosd zitje voor visschende joggies. Nu nog! Als alles onder aanspoelend zand begraven wordt dan dat stukkie fundament toch zeker, na 7 lange jaren.
Verder: grondzeeën wringen en woelen er, had daar *nu en dan* bijgevoegd, dan was 't juister geweest.
En ten slotte: Zoodat nog dit jaar alle bootjes kort en klein werden geslagen. Mijn goeie mensen, hé, wat ben ik toch geschrokken, toen ik dat las, ik was er heelemaal van overstuur. In 1904 al onze bootjes tot mortel geslagen, en ik, die pal aan zee woon, heb daar heelemaal niets van geweten! Ik dacht, ik word oud, mijn memorie schijnt op den loop, maar zekerheid wil ik hebben, en ik toog op informatie. En wat was mijn conclusie, toen ik mijn hoed weer aan den kapstok hing? Dat Mr. A, precies met evenveel recht had kunnen beweren, dat ze verleden jaar op het Schottegat schaatsen gereden hadden, of in de Punda den machinist van de Hollandsche boot met sneeuwballen hadden gegooid. Want al onze sloepies zijn nog springlevend! Geen enkele, versta wel, geen enkele is kort en klein geslagen.
A, volg mijn raad en wend U voortaan tot 'n ander informatiekantoor. Dat mannetje, dat u van advies dient, is heusch niet betrouwbaar.
Maar laat ons verder gaan. 'n Steiger van 6000 gld. beschouwt A als 'n nonsensding, eentje van 26000 pop zou 't 'm beter doen. Nu dat ben ik volkomen met 'm eens. Voor 'n gulden of 20 koop je 'n degelijker pantalon, dan voor 4,50. Maar toch wederom 'n heele kleine opmerkinkje. Op St. Kitts ben ik nog al goed bekend, ook met de verschillende steigers en altijd speelde 't mij door 't hoofd, dat die pier van *Old Road* juist 'n geschikt exemplaar voor mijn rots zijn zou. Nou vergeet vooral niet, dat *Old Road* ook ligt aan 't Z.W. van St. Kitts, en precies dezelfde open strandformatie heeft als St. Eustatius. Dus grondzeeën die wringen en woelen, etc. etc, enfin van hetzelfde laken 'n broek, zou 'n oud docent van mij zeggen.
Ik heb toen gemaild naar bevoegde autoriteiten om opgave van kosten van die *Old Road-wharf* en ik ontving 't volgend antwoord .

Cost of Old-Road-wharf.

Length		150 feet.
Width	22 ft. outside	diminishing.
	11 ft. inside	—

SYNOPSIS.

50 piles	$	300,00
8000 ft. Pitch Pine		320,00
50 Pile shoes		72,00
50 Iron Bolts		40.00
Other bolts, nails, etc.	±	100,00
Workmanship		480,00
Total cost	$	1312,00

Dat is in goed Hollandsch geld precies 3280,00 guldentjes.
Meer nog, de maker van dien *Old-Roadschen* voelarm met de buitenwereld verklaarde zich willig om voor dienzelfden prijs precies zulk 'n pier op Statius daar te stellen. (Dat laatste woord is 'n germanisme, ik weet 't; maar 't drukt mijn gedachte uitstekend uit, en dat is hier de zaak.) En vergeet niet, dat deez' steiger vrij lang is, dus slechts 'n voet of wat korter dan 't St. Martijnsche *duitje*.

Met die 2720 pop die ons dan nog resten, kunnen we zeker 'm wel zóó voorzien, zóó zeevast maken, dat ie tegen orkaan en grondzee menschelijkerwijze bestand is.
Hoe lang die *Old-Road-wharf* bestaat en hoeveel orkanen, die al heeft meegemaakt, ben ik niet te weten kunnen komen, maar wel weet ik, dat de Engelschen op St. Kitts niet zoo dom zijn om 'n steiger te bouwen, die orkaangeloei en *groundsea-rollers* weerstaan kan. Daar zijn ze te practisch voor. Hoogstwaarschijnlijk heeft A in ze'n jonge jaren geen cursus in bouwkundig teekenen doorgemaakt, en daarom zou 't logischer van 'm geweest zijn eerst de berekening van den deskundigen Fauel te hebben afgewacht. Toch zulk 'n haast was er niet bij ze'n St. Eustatiaansche steigerafkammerij. *Aber immer weiter*!
A heeft blijkbaar 'n maand of wat geleden mijn Ditjes en Datjes gelezen, die ik ter verdediging van onze pier ter perse zond. Ik noemde toen 't voorstel van den Kolonialen Raad om 't met 'n eenvoudiger steiger te beproeven zeer onbeleefd *reiner unsinn*; en voor 't argument van 'n hooggeplaatst persoon, dat 'n steiger verscheping van vee vergemakkelijkt, had ik ook geen ooren. Is 't nu fair van A om tegen dat voorstel en argument zoodanig van leer te trekken, nu de steigervoorstanders reeds grif hebben toegegeven 't ook daarmee niet eens te zijn? Dat zaakje was afgedaan, niemand dacht er meer om die ouwe koeien uit de sloot te halen.
Enfin, smaken verschillen! Ik hou niet van ouwe koeienbiefstuk. eindelijk ben ik gekomen, waar ik wezen wil. A wil hier wel toegeven dat de landing nu juist niet modern is, dat echter door de bedrevenheid der bootslui 't gevaar van nat worden practisch tot nul gereduceerd wordt, dat ie vreest 't getal 25 te noemen van personen die jaarlijks op Statius landen, natuurlijk met uitzondering van die geen been vinden in de risico van nat worden.
Ah zoo, één ding hebben we toch al gewonnen, nu, dat de landing bij lange niet modern is. Voor die woorden ben ik A dankbaar, jammer dat ie 't niet wat sterker uitgedrukt heeft; b.v. zoo iets van oertdijchtig.
A houdt van ‘t woordje phrase. Nu 'n phrase van 't zuiverste water is 't, dat met 'n bedreven bootsman er zoo goed als geen gevaar van nat worden bij 't landen alhier bestaat. Doe me 'n pleizier en kom nog eens hier op visite en interview dan Johny onzen bootsman eens, 'n man die ik weet niet hoeveel tiental jaren reeds met ze'n boot uit en in zee gesleept en gegooid is. Die zou u staaltjes kunnen vertellen waarvan uw haarbos (als ge nog zoo rijk zijt) stijl omhoog zou rijzen.
En nu A, luister nu eens goed. Weet ge hoeveel menschen er in ’n jaar op St. Eustatius geland zijn? Precies 1367!!!! Dat is toch wel iets meer, dan 25, zegge vijf en twintig! Als men daar nu die bewuste 25 van af trekt, dan heb je 1342 redelijke wezens die volgens u er geen been in zien om nat te worden.
Maar mijn waarde A. denkt ge dat er hier op Statius Koppensnellers of Papoea’s wonen? Wie is er nu toch in hemelsnaam onverschillig voor 'n zeedouche, als ie op reis gaat of thuis komt? Juist voor die stakkers, wier heele garderobe nog geen halve kerosinekist vult, is zulk 'n zeetje-over, dikwijls 'n ramp. Neen A, neen, neen, neen, dat hadt ge niet moeten neerpennen, daar hebt ge je heusch 'n beetje vergaloppeerd, zoo’n sententie heeft heusch geen blijken van groote naastenliefde; 't zijn maar negers, distilleer ik met recht uit uw geschrijf, die kunnen voor mijn part wel nat worden. En dan dat getalletje 25! *Good gracious*!
Alleen de dokter van Saba landt hier al 24 maal per jaar. Commentaar overbodig. Ik zou haast zeggen, A, ga je in den hoek staan schamen, maar dat zeg ik niet. Altijd parlementair, dat is mijn princiep, en mijn princiepen zijn me heilig.
We moeten nu niet denken, dat na 't voltooien van den steiger 't gevaar eenigzins bestreden is, zegt A. Dat is nogal positief, nogal boud gesproken. Dat er noch steamers, noch barken of schoeners aan den steiger kunnen aanleggen, is nu juist geen nieuwsbulletin. Op *Basse Terre*, het hoofdplaatsje van St. Kitts met haar 2 formidabele pieren, gebeurt dat ook niet; maar 't is juist de kwestie, dat de steiger je buiten de branding brengt, en dat zal 'm 'n steiger van ± 150

Eng. voet prachtig klaarspelen. De bewering dat dan toch nog menschelijk cargo gepekeld wordt, ben ik zoo zoo vrij te betwijfelen. Waartoe dienen dan al die steigers en steigertjes op bijna al de W.I. eilanden. Ruim dan al die pieren en piertjes maar liever op, dat hout en die palen komen altijd nog wel van pas.
En nu onze cargo. Ingevoerd werd verleden jaar voor 'n waarde van *f* 24192.36, uitgevoerd voor een waarde van *f* 14589.51 Dat kan nogal schrikken, dunkt mij. Verbeeldt A zich dat we hier alleen maar yams en bataten uitvoeren? Is hij vergeten dat onze katoen met goud op de Cur. tentoonstelling bekroond is? Moet die ook niet verscheept worden, en zou 't geen zonde en jammer zijn, als ze gepekeld en dus bedorven haar intrede op de wereldmarkt deed. Dan was ineens de klad er in, en alle hoop den bodem ingeslagen. Is 't aangenaam om door 't zeewater je diverse huishoudelijke ingrediënten, je eetwaren zooals b.v... maar neen, lees me stukkie nog maar eens over, daaromtrent gepasseerd jaar in den *Amigoe* verschenen, ik verval niet graag in herhalingen.
Dat voorbeeldje van naar lading zoekende kapteins kan ook den toets niet doorstaan. Al had St. Martin, 't mooiste piertje van de West, dan zou 't toch aardappel of koebeest meer of minder verkoopen, om de eenvoudige reden dat die zeelui drommels goed weten, dat de St Martijnsche bataten van inferieure kwaliteit zijn.
En de koeien dan? Wel bijna al 't vee van het Hollandsch gedeelte van St. Martin, wordt over land naar de vrijhaven Marigot (Fransch gedeelte) gevoerd, wordt daar zonder noemenswaardige onkosten verscheept, en maakt immer 'n pracht van prijs op Guadeloupe. En dat zouden die leuke kapteins niet weten? Nou? of ze! voor die zaakies zeilen ze naar andere oord. Dat is ook interessant.
Die insinuatie op pover succes van gouvernementscultures, laat ik liever onbesproken. Kom maar eens kijken, A, wat er hier de laatste jaren gewerkt en gezwoegd is; en tusschen 2 haakies, was dan de Cur. tentoonstelling ook geen succes voor ons eiland. En tenslotte de kwestie over den productieven steiger. Eerlijk gezegd weet ik van die zaak weinig af. Maar verondersteld, dat 't gebruik van den steiger verplichtend gesteld wordt, en je daarom 'n cent of wat moet betalen, dan behoeft A. de arme bevolking, die anders wat hem betreft, gerust 'n nat pak mag oploopen, toch nog niet zoo te beklagen. Als je nu landt, dan moet je met boot én til op 't strand gezeuld worden. Voor dat gevalletje zijn soms wel 4 mannetjes nodig. Die heeren moeten betaald worden Geef die lui ’n dubbeltje, zal je ze met een lodderoog op dat stukkie zilver zien staren. Heb je nou 'n steiger, dan is dat volkje overbodig, en blijft je zilver*money* in je kurkdroog vessiezakkie, on wie zou dan niet graag die paar centen voor steigergeld offeren. Ik geloof niet, dat deez' redenatie zoo heel ongezond is.
En hiermee neem ik afscheid van A. Nog blijft 't mij in raadsel, waarom gij, waarde A. van Curaçao, zoo heftig tegen die uitgave voor onze rots gekant zijt. Curaçao heeft zich zelf NOOIT kunnen bedruipen, St. Eustatius jaren jaren lang, en versta dit wel en vergeet 't niet, heeft tonnen gouds aan 't moederland opgeleverd. Is die uitgave van 6000 nu heusch zoo heel ongemotiveerd? Kom, dat kunt ge niet meenen. Meer dan ik zeggen kan, spijt 't mij, dat geen vaardiger hand dan de mijne, den handschoen heeft opgenomen, de handschoen dien ge de Statianen hebt toegeworpen.
Helaas, ik weet 't maar al te goed. ik ben geen man van rijk-gestyleeerde volzinnen, van tropen en figuren zooals gij, A. van Curaçao. Ik schrijf van stukkie en nou en heusch en zaakies, en ik werp mijn zinnen dikwijls zonder fatsoen op 't papier. Ik schrijf zooals ik spreek.
Maar één ding heb ik op U voor, A. van Curaçao! Ik strijd voor 'n land, voor 'n onbeteekenend stukkie rots, dat wel is waar nietig, ja, als 't ware verloren is in de onmetelijke, azure wateren van de Caraïbische zee, maar dat mij toch boven alles dierbaar is. En gij, gij voelt niets voor St. Eustatius dat niets is, en nooit iets zijn zal?? Is zulks waar, laat dan ' t Hollandsen Gouvernement maar heel gauw dien lastpost aan Amerika verkoopen. In minder dan geen tijd

is mijn dierbre rots, dan 'n kolenstation rijk en 'n steiger misschien wel van *f*26.000. En dan hebt ge uw zin. Maar dan waait *the stars & stripes* van ons aloud Oranje-fort, in plaats van de Hollandsche. En dat zou mij spijten. A en geestverwanten van A, ik groet U allen zeer.
Jan Paul; St. Eustatius. 23 Febr 05 (*Amigoe* 4 III 05)

6 III 09
Ingezonden Stukken. Geachte Heer Redacteur
Juist 3 regels - maar wat voor regels - kant en klaar voor mijn maandelijksche rubriek „St. Eust. Ditjes en Datjes", en daar komt me uit het Zuiden opdagen in volle zeilenpracht het spookschip de Brandhof. Schrijf nu eens 8 á 9 foliobladen copie in 'n uur of wat, als 'n halven decimeter hoogen stapel brieven te beantwoorden hebt. Dat gaat immers niet.
Vooral als je te schrijven hebt voor 'n publiek, dat, wel is waar, nu en dan iet of wat foutief klemtoont, maar toch de hollandsche taal terdege onder de knie heeft en weet te savoureeren al wat uit de pen vloeit. Vooral als je wilt beweren, omkleed met redenen, met major, minor, conclusie, dat, er nu al bijna 2 jaren 'n Curaçaosche juffrouw op Saba's bergen hoedenvlechten gedoceerd heeft, gesteund door gouvernementstoelage, en dat 't nu toch heusch tijd wordt om St. Eutatius ook eens te laten deelen in dat aanleeren van 'n zoo winstgevend bedrijf voor de kleine luyden.
Vooral als je nogmaals uit wil stooten 'n kreet rauw-wanhopig als van 'n schipbreukeling, die 'n stukje canoa of' n rookpluim ziet verdwijnen aan den horizon: Hollandsch eskader, vergeet de Bovenwinden niet, waar toch ook de hollandsche driekleur wappert!!! Waarom heb ik anders mijn hollandsche vlag van 4 yards lang gekocht voor f 9,25 bij de Curaçaosche Handel- en Industrie- Maatschappij en betaald ook? Ze gaan naar St. Thomas voor kolen en St. Eustatius en Saba en St. Martin vergeteu ze, waar hollandseh voelende menschen snakken naar wat hollandsche attentie en machtsvertoon.
Moeten we hier nog meer verengelschen ?
Mr. de Redacteur, voor de volgende mail zal ik bijtijds voor copie zorgen, daar kunt u nu op aan, al komt 't spookschip de Brandhof nog zoo onverwacht als 'n onderzeeër, als 'n Nautilus, uit de zee opduiken.
Jan Paul. St. Eustatius, 27 Feb., 09 (*Amigoe* 6 III 09)

6 1I 23
Mr. de Redacteur,
Met interesse gelezen, artikel in *Amigoe* van Zaterdag ll. over 'Ideale (??) Onderwijswetgeving'. Wat niet zeggen wil, dat ik 't met den schrijver heelemaal eens ben. Met strekking van 't artikel, *soit*, maar niet met bewering, dat 't den inspecteur er om te doen is, zooveel mogelijk de kinderen van het Bijzonder Onderwijs af te houden. Daar geloof ik niets van. In ieder geval gaat 't niet aan, zoo iets maar zonder bewijs neer te pennen En nu wat anders. Weet U, waar mijns inziens, de groote fout schuilt bij 't in mekaar zetten van die soms op 't kantje af draconische wetten en wetjes en besluitjes ten opzichte van het Bijzonder Onderwijs? Dat de Inspecteur van het Bijzonder Onderwijs er niet in gekend en gehoord wordt.
Beide Inspecteurs willen, 't spreekt van zelf, 't onderwijs zoo praktisch en degelijk mogelijk maken, en immer meer en meer op hooger peil voeren.
Wat is er nu toch in Godsnaam op tegen, dat bij 't noodzakelijk uitvaardigen van nieuwe besluiten, beide Inspecteurs eerst 'n vriendelijk zakelijk colloquium houden, openhartig elkaar hun opinie mededeelen, de zaak flink bestudeeren, van alle kanten bekijken, en dan voor den dag komen met de formuleering van 't nieuw wetsbesluit.
Dan krijg je iets goeds, iets rechtvaardigs.

Komen hun meeningen in botsing, is van transigeeren absoluut geen sprake, wel dan er is altijd nog de Gouverneur om bemiddelend op te treden, en 'n eindoordeel uit te spreken, over wat hij goed en billijk acht. 't Heeft toch eigenlijk geen pas, dat 't Bijz. Ond. ná bijna 'n eeuw lang de grootste diensten aan de kolonie bewezen te hebben, ná 't moederland honderden tonnen gouds te hebben uitgespaard, nog steeds behandeld wordt als 'n achterlijk, onmondig stiefkindje.
Als 't er op aan komt, wie 't meest belang, wie 't meeste hart heeft, wie de zwaarste offers gebracht heeft voor goed onderwijs hier in de Kolonie, dan kan de Kath. Missie een staat van dienst overleggen, die gezien mag worden.
We hebben dus toch heusch ook wel 'n beetje recht van spreken, minstens om gehoord te kunnen worden, om 'n adviseerende stem te kunnen uitbrengen, daar waar vaak de hoogste belanden, ook voor de godsdienstige opvoeding onzer jeugd, op 't spel staat. Dank U, Mr. de Redacteur.
p. fr. Jan Paul Delgeur, O. P Pastoor. San Willibrordo, 2 Januari 1923. (*Amigoe* 6 I 23)

11 VIII 23
Geachte Heer Hellmund,
Mag ik eventjes kort en zakelijk Uw open brief aan mijn adres in *Voz di Pueblo* van 27 Juli ll. beantwoorden. Geopperde twijfel van waarheid, over 't voorgevallene bij afsterven van mijn Statiaanschen boy, deed mij pijn. Laat ik 't echter beschouwen als 'n *slip of the pen*! Bewijzen dat de Vrijmetselarij zoo iets voorschrijft, kan ik natuurlijk niet, en wel heel eenvoudig omdat haar statuten voor buitenstaanders, en zelfs ook voor haar mindere goden absoluut geheim zijn, hetgeen ik met 'n overstelpenden stapel citaten zou kunnen demonstreeren.
Maar objectief, uit de feiten heb ik 't volste recht te concludeeren, dat Uw hoofdmannen 't minstens toch eens zijn met deze praktijken, die 'n logische consequentie zijn van hun onvermoeiden strijd tegen de Katholieke Kerk. 't Door U aangehaalde motief van 't sanatorium-oprichting, deed me ietwat onbeleefd glimlachen. Ja, 't is heusch waar, gedurende 't 70 jarig bestaan van 't St. Elizabeth's Hospitaal is 't door U aangehaalde feitje, misschien wel 's 'n keertje voorgekomen, let wel in 'n tijdsverloop van 70 jaren, maar als men in aanmerking; neemt de omstandigheden, dan gaat 't Elizabeth's hospitaal heelemaal vrij uit. U als advocaat weet immers bij ondervinding hoe omstandigheden 't aspect van een zaak geheel en al kunnen veranderen.
En nu ga ik weer 's met mijn ouden philosophischen kop redeneeren uit de consequenties die uitwijzen, dat 't toch zoo heel erg niet kan geweest zijn.
Heb de speeches bij opening van 't sanatorium naast mij liggen.
Geen woord, geen enkel woord over 't door U aangehaalde hoofdmotief, dat volgens U leidde tot oprichting van zulk 'n hoogst nuttige inrichting, waar wij katholieken, volgens Dr. Zeppenfeld ook toe hebben bijgedragen. Dat doet vreemd aan. Nu zou je, als leek op dit gebied, denken, dat 't sanatorium zou bestormd worden door de tallooze lijdende niet katholieken. 't Schijnt van niet, want nog geen simpele drie jaren later, wordt erdoor 't college van regenten 'n noodkreet geslaakt - die circulaire v. 1920 ligt naast me - om meer aandeelen te nemen, anders zal 't sanatorium achteruitgaan en in discrediet geraken.
Honderden en nog eens honderden patiënten, protestant, zoowel als vrijmetselaar bleven, ná het Sanatoriumopening, in dichte drommen stroomen, naar 't aloude St. Elizabeth's Hospitaal, terwijl „'t sanatorium, waar menschenliefde, wetenschap, hygiëne de richtsnoer en vrije artskeuze, vrije uitoefening van geloof en denkwijzen, de leuze is, maar niet tot bloei komen kan, ja zelfs, wankel staat.
Waarin 't 'm dat zit ? 't Komt er niet op aan, ik constateer slechts feiten. En in de *Amigoe* van 'n maand of wat geleden stond te lezen, hoe St. Elizabeth's Hospitaal weer met 'n reuze

prachtvleugel vergroot wordt, en zoo langzamerhand gegroeid is tot 't grootste gebouwen-complex van geheel Curaçao. De steenen spreken.
Geachte Heer Hellmund, 't is me aangenaam geweest vriendschappelijk met U 't rapier gekruist te hebben. *Sans rancune*, met hoogachting,
fr. Jan Paul Delgeur, o. p. San Willibrordo. Aug. 2/23 (*Amigoe* 11 VIII 23)

2.2
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes. (1903–1907)

St. Eustatiaansche ditjes en datjes.

Amigoe, 24 oktober 1903, p. 2

Op Sint-Eustatius vraagt Jan Paul toestemming tot archiefonderzoek over het eiland: Mocht niet. Moest schrijven aan den minister. Schreef e.v. mail aan Zijne Excellentie. Kreeg verlof, maar op mijn discretie werd gerekend. Heb toen maandenlang in kamertje grenzend aan gezaghebberskantoor zitten inhaleeren muffe. niesverwekkende geuren van beduimelde mottige, sproetige, afgeknabbelde folianten.(28 VII 17)

24 X 03
St. Eustatiaansche ditjes en datjes
Ooit in 'n Bovenwindsche open zeilboot het schuimend pekelnat doorkliefd? Luister naar raad en waag U daar nooit aan, als je ooit in onze buurt verzeild raakt. Laat ik U mijn treurige ervaring mededeelen. Wij ('n gezelschap van 5 personen) moesten naar St. Kitts. Het waarom doet niets ter zake. De St. Eustatiaansche sloepvloot was of op het strand gehaald of dobberde tuk op cargo in andere contreien. Met 'n openboot-kapitein werd dus geaccordeerd om ons voor 10 Hollandsche guldens naar de dichtstbijzijnde punt van St. Kitts, naar Sandy Point te zeilen.
Bonken ballaststeen zijn nu juist geen canapé, wij hadden dus de wijze voorzorg genomeu door 'n matras die harde onderlaag te neutraliseereu. Wij gingen onder zeil om 7 uur 's morgens. Nog binnengaats, daar kwamen ze al, golven als bazen, aan-over-en-ingerold. Hevig protest door zeeziekige stemmen, want men dreef. Maar de kaptein schaftte raad, en er werd, zoo waar, 'n stukje oud zeil opgescharreld en boven het ruim gespijkerd. Daar lagen wij nu, als ansjovis in 'n blikje, diep ophalend door onze respectieve neuzen onbeschrijfelijke odeuren.
In stoven we het kanaal tusschen St. Eustatius en St. Kitts, berucht voor ze'n dikwijls hooge en woeste zeeën. Hier begon het lieve leventje pas. Over de gewaarwordingen van 'n kat opgesloten in de immer voortrollende ton bij het wreede knuppelspel, is 't na zoo'n reisje gemakkelijk 'n diepgevoelde dissertatie te leveren.
Daar werd in dat vunzig onsmakelijk hokje, slechts door een dun plankje van de onmetelijke diepte gescheiden, geleden, ellende, namelooze ellende. Dat voortdurend op en neer en rechts en links gekwak, die benauwde, walgelijke atmosfeer, die bijna absolute onmogelijkheid om 'n vin te verroeren, stralen zeewater die zonder ophouden kleeren en huid doorweekten, en last not least de zeeziekte met al haar onhebbelijkheden, mij dunkt 'matelooze ellende' is niet te sterk gezegd.
En zoo reizen we in de XX eeuw, was de voortdurende klagende verzuchting van een der opvarenden en de man had gelijk. Nog geabstraheerd van het gevaar waarin we verkeerden (dan liet men het zeil plots omlaag, dan weersprak de kaptein van beter terug te keeren) zoo

vind ik 't toch onverantwoord dat de bewoners van de Hollandsche Bovenwindsche eilanden vaak (zooals hier in casu) geen enkel ander middel van vervoer hebben dan in deze dikwijls rotte onder geen enkele controle staande open schuiten.
En wordt men dan nog maar spoedig geland en vriendelijk ontvangen, zooals na de ellende-reis op St. Kitts, dan zijn alle miseries weldra vergeten, maar 't kan ook gebeuren en 't is ook feitelijk gebeurd dat die ontvangst alles behalve hartelijk was.
Zoo kwam datzelfde gezelschap, 'n paar dagen later, met 'n ietwat grootere sloep ‘s avond om half 11 op de ree van St. Eustatius. En ondanks 'n anderhalf uur lang wanhoopsgeschreeuw om te landen klopte men aan dooven mans deur. Toen kon men 'n geheelen nacht op 'n hard dek liggen wippen *up and down*, regelmatig als op 'n reusachtige wip, en men snakte met iets vreemds in ze'n maagstreek naar ‘het daget in het Oosten’, en men benijdde al dien tijd den armsten Eustatiaansehen drommel zijn niet wippende plank en sprong nu en dan weer op om 'n nieuwe noodkreet te slaken en vernietigende blikken te werpen op het rustig rustende St. Eustatius.
Zoo iets is pijnlijk voor Hollanders, als ze in 'n Hollandsche kolonie komen.
Mr. de Redacteur nog iets moet mij van het hart. Wij hebben hier een mailbootje dat ons én de Amerikaansche én de Hollandsche mail van St. Kits brengt. Dat snelzeilend sloepje arriveert Dinsdagavond, op ze'n laatst Woensdagochtend voor de Hollandsche mail op St. Kitts. Donderdag ochtend vroeg is de Royal Mailsteamer binnen en de mailzakken, zijn gewoonlijk 10 uur á half 11 in het bezit van den sloepkapitein.
Komt 't nu te pas dat zulk 'n mannetje eerst op ze'n dooien gemak ze'n boodschappies gaat doen, de mail de mail laat, en, terwijl hij met een beetje wind met pleizier om 4 á 5 uur op St. Eustatius kon zijn. meestal daar laat in den avond of in het holletje van den nacht aankomt?
Mij dunkt 'n mail is niet iets waarmee valt te spelen en in de instructie van zoo’n mailkapitein moet mijn inziens wel degelijk staan dat hij verplicht is aanstonds na ontvangst der mail te verstrekken.
Heeft die man misschien in het geheel geen instructie? Onmogelijk zou 't niet zijn. Als ik nu eens het denkbeeld opperde om voor de maildienst 'n naphtabootje in de vaart te brengen met de heuschelijke belofte te zullen zorgen dat ze voorzichtig zullen zijn om het reservoir nooit te vol te pompen, dan zou men mij misschien veeleischend kunnen noemen, maar zoo hoog gaan mijn aspiraties niet.
Alleen is mijn verzoek, meer mijn eisch: op tijd! in zee met de mail! dat is niet meer dan billijk, meer speciaal voor St. Eustatiusbewoners die toch al zoo heel veel moeten missen en, voor wie de mail, vooral de Hollandsche mail als 'n oase in de woestijn is.
Een ander chapiter. Plakkaten, eerbiedwekkend van omvang, plakkaten van de Curaçaosche Tentoonstelling zijn hier aangeplakt, en tal van menschen met open monden hebben zich erom verdrongen. Die plakkaten zijn door bevoegde leiders geëxpliceerd, heeren- en damescomités zijn gevormd, men heeft het volk opgewarmd, en de resultaten? Zoo goed als nihil. Treurig, maar waar. En de oorzaak? Niets anders dan *the almighty dollar* of beter gezegd, het niet hebben van dat stukje almacht.
Kerel, mest dat prachtstuk varken vet en stuur ‘t naar de tentoonstelling! En wat is 't antwoord? Geef me geld voor voer, en 't zal gebeuren. *The almighty dollar*!
Juffrouw IJ is zoo vlug met de naald, frunnik ook eens wat voor Curaçao. Met allen pleizier, maar waar haal ik het geld vandaan voor de ingrediënten?
Toch is door den in de laatste weken gevallen regen alle hoop nog niet uitgesloten, dat spoedig een kentering in dien wanhopigen toestand komen zal.
Maar waar komen die ± 1000 heerlijke advocaten dan vandaan, die nu naar Curaçao geëxpedieerd worden, als 't toch zoo ellendig op St. Eustatius gesteld is? Wel, alle zonder uitzondering van de gouvernementsplantage Bengalen, hoog in de lucht, gelegen tegen den

krater; wederom duidelijk een prikkel om dat vruchtbaar stukje Boven Bengalen ook zoo spoedig mogelijk in cultuur te brengen. Maar helaas, die *almighty dollar* weer!
Toch ondanks alle ellende is Koningin's verjaardag hier zeer opgewekt gevierd. De over de straten gespannen vlaggen, de versiering aan fort Oranje en het gouvernementshuis was iets nieuws. Jammer, dat door den hevigen wind de illuminatie van een reusachtigen W mislukte. Bij de volksspelen, vooral bij het sprietloopen, bleef geen oud wijf bij haar spinnewiel.
Een practisch idee was 't om de gouvernement's en R. K. schoolkinderen te onthalen, want met een leege maag is 't toch maar half feestvieren. Het uitdeelen van cocardes, koninginnenplaten en vlaggetjes voor de beste schoolkomers voerde de vreugde ten top.
De partij ten huize van den Gezaghebber was zeer geanimeerd, een bepaald succes en een waardig slot van een onvermengde vreugd.
Neen, toch niet onvermengd, want er was natuurlijk weer een wanklank. De vlag van het Amerikaansch consulaat of viceconsulaat wapperde niet. Vurige vaderlanders noemde zulks een *casus belli*. Ik ging zoo ver niet, maar betitelde 't dom-onbeleefd en vooral ondankbaar jegens dit eiland, waar jaren her voor het eerst, *the stars and stripes* gesalueerd waren.
Mijnheer de Redacteur, met de opname van dit geschrijf zult U mij verplichten. Betitel het, zoo Ge wilt, als St. Eustatiaansche ditjes en datjes, op meer maakt het voorafgaande volstrekt geen aanspraak.
J. P. St. Eustatius, 8 Oct. 1903 (*Amigoe* 24 X 03)

20 II 04
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
St. Eustatius is voor den zooveelsten keer weer eens dokterloos. Een periode van ellende onbeschrijfelijk is weer daar. Zoo een tijd moet men meemaken, zoo een tijd van angst en vreeze en zich klein gevoelende hulpeloosheid, dan eerst kan men zich daarvan een idee vormen. Als ik nu bijv. een jongen glorieus hoog in een boom zie *equilibreeren*, dan word ik korrelig, en kijk hem met woedende oogen fluks op den vasten veiligen bodem. Waarom? Niet door aangeboren bangigheid of tropische heetbloedigheid, maar alleen door de idéé, die snuiter moest er eens uitduikelen; wie zou die stakkerd oplappen?
Of nu iets meer persoonlijks. Deze week op een mooien achtermiddag maakte ik een wandelrit in de *country*. Opeens in vollen galop breekt mijn stijgbeugel. Tien tegen één bleef ik in het zadel, hoe is mij nog een raadsel. Weelderige phantasie is er niet voor noodig om zich voor te stellen hoe ik er op dien rotsigen weg bij een smak van mijn paard had uitgezien. Behalve de noodige blessuren, minstens een arm of been gebroken. Daar lig ie nu. Een been zetten is nu juist niet gemakkelijk, tenzij men tevreden is op een paar papegaaienbeenen door het leven te hobbelen.
Geen dokter hier, dus naar St. Kitts, dat is zoo logisch mogelijk. Logisch ja. maar niet gemakkelijk. Eerste vereischte *money*, en daaraan hebben de meeste lui hier een chronisch gebrek, en dan is het nog de kwestie of Bóreas wil blazen, want zonder wind kom ie er niet, eu of er geen grondzee staat die 't aan boord brengen onmogelijk maakt.
Kan je zwemmen? vroeg men aan Van Kol en reisgenoot bij hun vertrek met zulk een grondzee. Maar zwem nu eens met een gebroken arm. Aan de beschrijving van een zeereis met half heele ledematen in een St. Eustatiaansche zeilsloep waag ik mij niet, ik vrees al te realistisch te worden.
Ik vraag echter in gemoede, is zulk een toestand nu gezond, onze zoogenaamde XXe eeuw waardig? Maar er is meer. Wij hebben hier een Lazaretto. Bij de een of andere gouvernementeele verordening is indertijd bepaald, dat alle melaatschen van de Hollandsche Bovenwindsche eilanden naar St. Eustatius moeten overgebracht worden. Goed, uitstekend! Twee van die ongelukkigen zijn bereids van St. Martin aangekomen, en naar men zegt, zullen meerderen van Saba volgen. Dat alles vind ik excellent, maar één ding vind ik bar, zelfs

wreed, om zulke stumpers te forceeren een land te verlaten, waar geneeskundige hulp te vinden is, en op te zenden naar een plaats waar deze niet te verkrijgen is. Zegt nu niet, voor die melaatschen is er toch geen beterschap meer. Wat goed zou hun een dokter zijn!
O, als ge wist hoe dikwerf zij de meest onduldbare pijnen te verduren hebben en hoe dan dikwerf een bekwaam geneeskundige door eenige kleine raadgevingen of voorschriften die smarten ten minste dragelijk maken kan, voorzeker ge zoudt zóó niet spreken.
Eenige dagen geleden is hier een van de bewoners van het Lazaretto gestorven, 't Was 'n man van 36 jaren. Na handen, voeten, aangezicht te hebben misvormd, verminkt, mismaakt, knaagde die verschrikkelijke ziekte onmeedoogend immer verder en verder. Keel, strottenhoofd, longen werden aangetast; het einde kon niet lang uitblijven.
Ik ben bij hem geweest, verscheidene malen, bij dat toonbeeld van menschelijke ellende,en ik heb gezien en diep meegevoeld 'n lijden zoo verschrikkelijk zoo afgrijselijk, als ik niet mogelijk achtte, dat 'n mensch verduren kon.
Geen klank breekt door die blauwachtig gewonden lippen. De melaatschheid immer voortvretend heeft, ze 't zwijgen opgelegd; slechts 'n heesch smartvol gesteun doet zich hooren. Die oogen zien niet meer, 't zijn bloedige glimmende bollen die je aanstaren; de van pijn vertrokken gekromden armen en beenen en de pijnschokken die het lichaam doortrillen doen ons zien dat daar 'n medemensen lijdt 'n smart, groot uitgestrekt als de zee. En zulk 'n lijden voor dagen en dagen en, geen hulp, geen leniging!
O, gelooft mij, men gevoelt zich dan zoo gering en nietig, zoo hulp- en machteloos bij het beschouwen van zulk 'n ellende. Ja, meer nog, laat ik 't eerlijk bekennen, staande bij dat smartbed gevoelde ik voor het eerst van mijn leven spijt dat dit eiland 'n hollandsche kolonie was. Behoorde 't tot 'n andere natie, welke ook, daar zou 'n dokter geweest zijn, en mijn arme medebroeder die daar ligt te krimpen als 'n worm zonder hulp zou tenminste eenige verlichting ontvangen in dien poel van smarten waarin hij nu gedompeld is.
Neen, ik overdrijf niet, men kent de hoegrootheid van de ellende niet waaraan men 'n eiland overlevert als men het alle geneeskundige hulp ontneemt, meer nog als men daar deponeert ongelukkigen die zoozeer behoefte hebben aan verlichting en wetenschappelijken bijstand in hun immer periodiek terugkeerend onuitstaanbaar lijden.
Morgen zullen hier 14 Engelsche oorlogschepen passeeren. Aan boord van die schepen zijn minstens 'n goeie 20 doctoren. Waarom is alles op deez' wereld zoo ongelijk verdeeld? Men zou bijna in nog veel meer zaken met Van Kol gaan sympathiseeren.
Naar de Kortenaer zien we hier ook weer smakkend reikhalzend uit. Het waarom is duidelijk. Voor die 2 heeren doctoren zal echter 'n bezoek aan dit eiland juist geen sinecuur zijn.
Tot welke dwaze redeneeringen 'n ongezonde (in mijn opinie, 'n irrationeele, ja immoreele) toestand soms leidt, tot slot het volgende: Maak oproer, zei 'n Eustatiaan, die nogal bij de pinken is, dan krijg je 'n garnizoen van 30 mannetjes, en dan heb ie meteen 'n dokter, want het leven van een stuk of wat soldaatjes is in het oog van het gouvernement vrij wat kostbaarder dan dat van 'n goeie 1400 hollandsche onderdanen.
Ik werd boos en zeide, dat 't Gouvernement spoedig toonen zal, dat zulk een redmiddel niet noodig is. De dokter zal er toch wel komen en spoedig ook. We zullen zien! antwoordde de rakker.
J. P. St. Eustatius Jan. 1904. (*Amigoe* 20 II 04)

2 IV 04

St Eustatiaansche Ditjes en Datjes.

Voor de twee heeren doctoren van de Kortenaer zal een bezoek aan ons eiland juist geen sinecuur zijn, zoo iets pende ik in mijn laatst geschrijf van 20 Febr. En de feiten hebben bewezen, dat ik wel degelijk een goeien blik in deez' *question brulante* gehad heb. 't Is altijd prettig, als men gelijk heeft, vandaar dat ik mij — onchristelijk genoeg — dan ook fameus in

mijn schik voelde, toen ik die massa patiënten naar het fort zag dringen om daar heul en genezing te zoeken voor werkelijke of misschien ook wel eens ingebeelde kwalen en ziekten. Maar ik loop mijn gedachten vooruit.
Wat is er gebeurd op het immer zoo in-saaie, in-doodsche St. Eustatius? De Kortenaer liet Zaterdag-ochtend 12 Febr. zijn reuzenanker op onze ree ratelen. Alomme wapper-klapperde de driekleur omhoog. Boven op het klif een menschendrom zwart en wit met open monden en sterk als 'n niet te weerhouden, onstuimige banjir.
Dinsdagochtend vertrok het oorlogsschip naar St. Kitts en St. Martin, en ik geloof niet, dat ik heel ver bezijden de waarheid ben met de veronderstelling, dat dr. Portenger 'n zucht van verlichting slaakte, toen hij weer goed en wel heelhuids aan boord van den Kortenaer was. Dr. Van Trotsenburg bleef nu alleen achter. In het (ja, denkt maar niet zoo min van onze rots) openbaar ministerie, had hij zijn tenten opgeslagen. De trouwe goedlachsche, immer goedgemutste ziekenoppasser Hendriks functioneerde als apotheker.
Diezelfde muren die weleer niets anders vernamen dan de strenge stem van den officier van justitie of te wel het bedremmeld schuldbewust gestotter van den wetsovertreder, hoorden nu met verwondering vreemde klanken, dokters sonore stem ondervragend, adviseerend, moed gevend, of wel het pijnlijk gesteun van kleinzeerige kiespijnlijders.
En in het middaguur in het schroeiend tropisch zonnetje zag men de dokter met korte driftige passen zich door het stadje haasten. Hier gaf ie 'n jaap, daar trok ie 'n kies, weer ergens anders voelde ie 'n pols of verbond 'n lang verwaarloosden wond.
Een ander maal weer zag men hem te paard naar het Lazaretto rijden, wind, zon en regen trotseerend.
Wilt ge eenige cijfers? In die dagen behandelde hij (om nu nog geen eens van Dr. Portenger te spreken) 'n 180 patiënten, waarvan velen een of tweemaal terugkeerden, en trok hij met buitengewone handigheid 'n goeie 70 kiezen en tanden. Mij dunkt, deze cijfers spreken. Is 't wonder, dat 't volk hem hier op handen droeg, dat arm en rijk, jong en oud, bij zijn vertrek bloemen aanbracht, manden vol, dat men hem op een der avonden 'n bescheiden serenade bracht en kinderen, den laatsten dag, de twee doctoren toezongen met hun onschuldige stemmetjes:

The doctors are present
How happy we are
God bless the doctors
The doctors of the „Kortenaer.

Ja, hulde aan de heereu doctoren van den Kortenaer, vooral hulde aan Dr. Van Trotsenburg voor al hetgeen hij gedurende die korte dagen voor het volk van St. Eustatius gedaan heeft. Hulde en dank voor zijn onvermoeide werkkracht, zijn kundige succesvolle behandeling, zijn practisehe raadgevingen, zijn hartelijke, joviale, moedgevende hulp als medicus.
Maar ook 'n woord van dank aan onzen geachten Griffier en Postdirecteur den Weled. Heer H. Elsmann die den dokter al die dagen lang onvermoeid en met veel tact als assistent ter zijde stond. Eere wien eere toekomt.
Amigoe-lezers, als ge nu nog niet overtuigd zijt, dat een dokter op St. Eustatius geen overbodige weelde is, dan ja, dan is 't, dunkt mij 't beste, er maar nooit of te nimmer meer over te reppen, althans geen inkt er meer voor te vermorsen. Doch daar het Gouvernement zoo spoedig de Kortenaer ter hulp zond in onzen doctoralen, medicinalen nood, zoo blikken wij vol vertrouwen de toekomst tegemoet. Daaruit constateer ik met blijdschap, dat van billijke klachten nota genomen wordt. Daarom ook dank den Gouverneur van Curaçao, die niet doof voor onze bede bleef, dank ook in naam van de arme melaatschen.
J. P. St. Eustatius, 22 Maart 1904. (*Amigoe* 2 IV 04)

25 VI 04

St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
We hebben ons hier weer eens blij gemaakt met 'n dooie musch. De Koloniale Raad van Woensdag den 4. Mei bezorgde ons dat onsmakelijk hapje. Met 7 tegen 2 stemmen viel onze zoo vurig verlangde, nog wel is waar ideëele, steiger in gruizelementen.
Daar zitten we nu met onze gebakken peren, treurig ontdaan, met 'n brok in de keel, juist als weleer 'n ander volk aan Babel's stroomen met hun harpen in de wilgeboomen. Als kind was mijn geliefd conversatie-thema met 'n 5 jarig jonger J. P'tje:

> en als we dan is 'n hondje hebben, dan etc.

Een mensch is eigenlijk 'n groot kind, zoo was dan ook hier bij menigeen het uitgangspunt, de quintessence van veel gezond gepraat:

> en als we dan is 'n steiger hebben, dan etc.

Helaas, hebben is hebben en krijgen is de kunst, jammer dat we 't hier in die kunst allesbehalve ver gebracht hebben, zooals wederom pijnlijk gebleken is.
Maar waarom, waarom krijgen we nu toch onzen steiger niet? Om die onnoozele 6000 pop? Men zegt dat ons eiland die som nauwelijks in 'n jaar opbrengt. *Soit*, maar wat doet dat ter zake? Kan Curaçao zich zelf bedruipen? Ik en weet 't niet.
Maar stationneer hier eens het oorlogsschip voor 'n maand of 6, en laat hier de Gouverneur met ze'n staf ambtenaren en de Commandant met al ze'n troepen eens voor 'n tijdje hun tenten opslaan, gelooft ge niet dat in 'n korte spanne tijds St. Eustatius 'n saldo van *comme-ça* zou kunnen boeken.
Al deez' voordeelen geniet nu Curaçao. En als dat eiland nu eens al deez' voordeelen, deez' puur accidenteele verdiensten moest missen, zou 't dan aangaan om b.v. te stoppen met het uitbaggeren van de haven heel alleen omdat 't debet zoo hooggestegen is. Dat zou zoo iets weg hebben van 'n zelfmoord.
Ja, ik wil 't wel bekennen, toen ik het verslag in den *Amigoe* las over de St. Eustatiaansche steigerafstemmerij in den Kolonialen Raad, toen werd ik nijdig, en kreeg 'n *Ahnung* om 'n stuk of wat stoelen door mekaar te schoppen, hoogste uiting van nijdigheid bij 'n rechtgeaard West-Indiër. En daar was reden voor.
Vol hoop was ik, toen ik las dat een-der leden voorstelde,

> posten die een verhoogde uitgave ineens in 't belang der kolonie voorstellen goed te keuren, maar niet die, welke herhaaldelijk aldus verhoogd, jaarlijks zullen terugkeeren.

Nu redeneerde ik zoo. Onze steiger is in het belang der kolonie. Wel niemand zal de waarheid van deez' major in twijfel durven trekken. De kosten ervoor zullen niet jaarlijksch terugkeeren, maar ineens 'n verhoogde uitgaven eischen van *ƒ*6ooo. Meer nog, door het steigergeld, berekend op*ƒ*300 jaars, zullen gedane uitgaven na 20 jaren gedekt zijn.
Ergo, enfin, de conclusie kan 'n iegelijk trekken. Ik was zeker dat ik me steiger krijgen zou. En wat moet ik nu 'n paar kolommen verder lezen:

> Dat men voorstelde art. 215 kosten van aanbouw van 'n steiger eenvoudig uit de begrooting te lichten.

'n Donderslag bij helderen hemel, 'n venijnige prik in je neus bij 't beruiken van 'n geurige theeroos!

> Er waren bijna geen menschen.

'n Andere prik! Neen, alleen maar wat zeemeerminnen, wat vischmenschen; en geen wonder, als die stakkers bij landen en in zee steken voortdurend gepekeld worden.

> Misschien kon men het met een eenvoudigen steiger beproeven, maar „een van *ƒ*6000 was onverantwoord.

Neen, onverantwoord, positief geld weggooien zou 't zijn om onder dien prijs zoo iets te beproeven. De eerste de beste *groundsea* zou dat heelen prullenboeltje tot mortel slaan, en

dan was onze kans voorgoed verkeken. Waarom toch dat echt onhollandsche afgepingel?
Onze minister Idenburg schrijft wel degelijk in zijn memorie van antwoord van 19 Dec.1903:

> Zijn bepaalde werken of maatregelen van voorbijgaanden aard noodzakelijk tot verbetering van den economischen toestand (en dat is de steiger) dan zal daarvan een overzicht zijn samen te stellen (wat gebeurd is) opdat daaraan stelselmatig kunne worden gearbeid en opdat vooraf kunne worden vastgesteld hoe de daarvoor benoodigde gelden zijn te vinden. (hier in casu door de jaarlijksche ƒ300 steigergeld.)

Mij dunkt dat uit deez' aangehaalde woorden van den minister zeer deugdelijk blijkt dat hij misplaatste zuinigheid afkeurt en dat een en ander heel wat gewicht in den schaal legt voor mijn redeneering.
Maar er is meer. Lees hoe 'n ander hoog geplaatst persoon mijn steiger schitterend verdedigt in 'n ander ook officieel stuk. Van A. tot Z. ben ik 't met hem eens. met slechts één kleine exceptie, en dit te reveleeren pleit dunkt mij voor mijn eerlijkheid. Steiger of geen steiger, het vee zal steeds onmiddellijk van het strand naar het schip geëxpedieerd worden, tenzij men het zoo van den steiger op het dek hijschen kan, wat zeker met 'n liertje van ƒ6000 niet mogelijk is. Op St. Martin, reeds jaren lang trotsch op zulk 'n onmisbaren voelarm met de buitenwereld, brengt men nog steeds die primitieve maar toch zeer logische methode in praktijk.
't Lust me niet wederom al die argumenten voor een steiger op te rakelen die ik eenige maanden geleden in mijn Ditjes en Datjes den *Amigoe*-lezers ter overweging aanbood.
Nog slechts 'n enkeling, zooveel als mijn reserve, in het vuur gebracht. St. Eustatius heeft voor zijn katoen de gouden medalje behaald op de zoo uitstekend geslaagde Curaçaosche Tentoonstelling. Moge van St. Eustatius voor de katoencultuur op onze W.I. eilanden de victorie beginnen, zoo schreef de *Amigoe* in ze'n Pinkstereditie.
Zou 't nu niet dubbel en dwars jammer zijn als later (denk eens 'n paar jaren vooruit) onze kostelijke met goud bekroonde katoen gezeewaterd haar intree op de wereldmarkt deed. Dan komt ineens de klad er in. En daarvoor is kans, groote kans als men ons om 'n simpele 6000 guldentjes 'n steigertje weigert. Dan zal men er spijt van hebben, dan zal de Koloniale Raad misschien in geheime buitengewone zitting met algemeene stemmen 'n steiger (misschien wel 'n evenknie van de Scheveningsche Wilhelminapier) goedkeuren, en dan zal men hals over kop aan het heien gaan, maar dan zal 't misschien te laat zijn, want als eenmaal 'n artikel 'n kwajen naam heeft, dan is 't 'n knappe, 'n onbetaalbare *commis-vogageur* die 't wederom *en vogue* brengt.
Maar ik vertrouw, dat zulks niet noodig zijn zal, want er zijn nog helder denkende koppen genoeg in Curaçao en in het dierbaar moederland die nog wel iets voelen voor de toekomst en het herleven van St. Eustatius, waar wel is waar, bijna geen menschen wonen, maar waar dan toch 'n goeie 1400, getrouwe Hollandsche onderdanen leven, lijden en strijden, menschen die 't hard te verantwoorden hebben in hun *struggle for life*, menschen die gaarne hun leven veil zouden hebben voor de eer en de glorie van onze Hollandsche driekleur en voor hun veelgeliefde Koningin Wilhelmina.
J. P. St. Eustatius 17 Juni. (*Amigoe* 25 VI 04)

6 VIII 04
St. Eustaliaansche Ditjes en Datjes.
Mijn linkeroog pinkt nog van het dagenlang verrekijkeren schuins langs Saba naar den horizon, want van dien kant komt onze mailschoener, de Brandhof, altijd opdagen. Deez' schuit zou den 7den, op ze'n laatst den 9den Juli vertrekken, dat stond als 'n paal boven water, dus zeker konden ongeveer den 16den ze'n twee stompe masten in het gezicht zijn. En we keken en keken en keken met breed handgebaar boven onzen wenkbrauwboog, en gluurden knipoogend door binocles, en cycloopten door verrekijkers, maar niets, niets te zien; ende we zuchtten eens. Eindelijk den 22sten zagen we weer 'n zeil opdagen en autoriteiten op dat

gebied verklaarden al heel gauw: dat is ie. En ie was 't ‘s avonds om 8 uur lag ie op St. Eustatius steigerlooze ree geketend. Maar wat komt 't er nou toch eigenlijk op án of de schoener nou 'n dag of 6 vroeger of later inkomt, ongeduldige J.P., hoor ik me toeduwen. Met uw welnemen, zeer veel!
Als rechtgeaard Hollandsch onderdaan zoek je zooveel mogelijk Curaçao te bevoordeelen door je huishoudelijke artikelen van daar te ontbieden. Nu heb je b.v. zeep besteld en koffie en sigaren en thee en enfin noem maar wat. Je doet wat minder zeep in je wasch, maakt thee en koffie wat slapper en rookt je sigaartjes op 'n uitrekeningetje, zooiets afsof je lippen verassureerd waren, want dan kom je juist toe totdat de Brandhof in is.
Maar helaas, dat sinjeur laat op zich wachten en daar zit je nou. Maar laat dan je boeltje van St. Kitts komen!
Jawel, daar gaan elken dag maar geen bootjes naar St. Kitts, en krijg nou eens goeie sigaren uit 'n Engelsche kolonie? Truc, truc, die dagen van Brandhof *expectation* zijn dikwijls dagen van ellende. Dan snor je in 'n stoffig laadje 'n ouwe pijp op en puft tegen heug en meug 'n soort van pruimtabak of 'n vuurspuwenden Long Torn, je slurpt thee met witte puntjes en kostschoolkoffie, en laat je arme waschvrouw 'n zweetje halen op je hemmetejes en pantalons met 'n ideetje weerbarstige steenzeep.
En als dat 6 dagen lang duurt, zooals nu, dan is die ellende oubeschrijfelijk en te begrijpen, dat men ontelbare malen per dag met wanhopigen blik in zee staat te staren.
Is daar nu niets aan te doen? Wel zeker, wees maar gerust, heel gemakkelijk.
Laat het gouvernement evenals voor de Bonairschen en Arubiaanschen mailboot ook 'n bepaalden datum van vertrek voor onzen schoener vaststellen. Captain Ventre zal even als de 3 Bovenwindsche eilanden fameus daarmede in ze'n knollentuin zijn.
Er loopen hier geruchten dat 2 Surinaamsche doctoren gesolliciteerd hebben om op St. Eustatius de zieke menschen te komen beter maken. Konden we Saba Dr. Lionarons maar ontfutselen, dan konden die 2 geleerde heeren voor mijn part naar Saba dobberen, want je weet wel wat je hebt, maar je weet niet wat je krijgt.
Dat ik er hem 'n displaisir mee doe hem 'n beetje op te hemelen, dat weet ik, maar toch moet 't me even van het hart, dat én Sabaneezen én Statianen al meer en meer Dr. Lionarons' practische adviezen, kundige behandeling en vaste operatiehand op prijs beginnen te stellen, en dat zegt veel op de Bovenwinden, waar men eigenlijk wel wat al te veel van 'n dokter eischt.
Twee keer per maand komt hij nu ons eiland bezoeken en wat dat zeggen wil zoo’n vier reizen per maand te maken voor 'n zeeziekerig mensch in 'n onsmakelijk ruikend sloepje, is zelfs met geen vulpen te beschrijven.
Ik heb 't 'n maandje geleden weer eens zelf ondervonden. Naar St. Kitts moest ik voor zaken, om 4 uur, geen minuut later, moest ik op Basse Terre zijn. Ik was slim. huurde 'n half open sloepje om mij naar Sandy Point te zeilen, en redeneerde, dan 'n ritje van anderhalf uur en ik ben op tijd te Basse Terre. Baedeker had mij dit reisplan niet kunnen verbeteren.
Maar jawel, in plaats van om 4 uur mijn glorieusen intocht in Basse Terre te doen, lag ik op datzelfde uur op nog 'n mijl of 3 distantie van Sandy Point met mijn schuit in zee te hannessen. Was er dan geen wind? Wel zeker, er stond 'n stevigen bries, maar die was in de war en woei uit den verkeerden hoek, en daarbij speelde de stroom ons zulke booze parten dat er geen denken aan was Sandy Point binnen te laveeren.
De vraag, die elken zeilkaptein tot vervelens toe van zijn slachtoffers hooren moet: Hoe laat zullen we er zoowat zijn, rolde ook wederom van mijn lippen. Maar toen 't gemelijk antwoord kwam, als we er morgenochtend bennen, dan maggen we blij zijn, toen stak ik mijn neus uit mijn hokkie en sprak vastberaden: Kapteintje, draai maar omme.
En zoo geschiedde. En nou was ik nog geen eens zeeziek zooals onze arme dokter steeds onverbiddelijk is. Is 't wonder dat als men in zoo’n vunzig kissie -alias kajuit- als 'n paar

dobbelsteenen door elkaar geschud wordt, men wrevelig uitroept: Maar als we dan toch geen steiger krijgen, geef ons tenminste dan 'n steamertje!
Daar zijn toch in Holland zooveel ouwe gouvernementsstoomschepen en scheepjes, die gewoonweg afgekeurd worden, omdat ze niet meer modern genoeg zijn, maar toch nog zeer goede diensten zouden kunnen presteeren in de W. I. wateren. Ja, al was 't maar ’n ouwe torpedojager of 'n monitor, we zouden er hier wel mede geholpen zijn. Is dat idee niet voor verwezenlijking vatbaar? Misschien door 'n advertentie in het marineblad. Wie probeert 't eens?
J. P. St. Eustatius 28 Juli 1904. (*Amigoe* 6 VIII 04)

22 X 04
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Als Ditjes-en-Datjes-man zou 't mij heusch kunnen spijten, dat de orkaantijd dit jaar z’n naam zoo’n oneer heeft aangedaan. Want wat al materie blaast zoo’n orkaan je nu stof- en copiezoekende sufgedachte hersens in. Dan geen zabbelen op je pen, geen schuin naar boven in het vacuüm staroogen, geen peinzend op en neer gevinger door je haarbos, neen dan niets van dat alles. Heb je zoo’n ontzettend natuurdrama kortelings bijgewoond, dan voel je je geladen als 'n onderzeesche mijn, de minste schok, de minste emotie is genoeg om de ideeën, die zich onder je tot barstens toe gevulden schedel hebben opgehoopt, als 'n tornado van schokkende realiteiten de wereld in te slingeren. Dan slaat je pen 'n wereldrecord, vliegt met 'n automobielvaart over het papier. O ja, dan zou ik in drie bedrijven zoo'n orkaandrama ten tooneele voeren, b v. zoo iets:

> Eerste Bedrijf.
> De immer azuren Statiaansche hemel begint te betrekken. Wolken bruinig-grijszwart lijnmeelpapachtig, vliegen langs het zwerk. Zee roerig, hol, golven intens zwart, witgekuifd. Menschen op den *cliff* veelbeteekenend hoofdschuddend naar lucht en zee starend. Aan de *bay* ook menschen met gezeewaterde baadjes, rukkende aan lange touwen onder onlogisch kabaal, booten op land zeulende. En immer daalt de barometer en laat het stadig verticaal omlaag krassend pennetje van de barograaf ons zijn waarschuwend, pas op, o menschenkind, hooren.
> Vlaggenstokken worden gestreken. Eerst die van het fort, dat is 'n omen, 'n soort van Marconi-telegram, 'n *sauve qui peut*-sein. Timmerlui met gewichtige gezichten, tot de tanden gewapend, bieden overal hun onschatbare diensten. Hamerslagen klinken alomme; men gaat zich levend begraven, men spijkert zich in ten behoud van het vege lijf. Huizen van meer stormresistentie zijn opgevuld met arme stakkers, die 'n zwaar hoofd hebben in de hechtheid van hun gelapte stulpies. Krotten worden gestut met palen, men barricadeert zich, als bij het aanbinden van 'n wanhopigen strijd.
> Tweede bedrijf.
> De regen begint als bij 'n zondvloed neer te stroomen. Daar steekt op eens de wind in het zuiden op, heviger en heviger met loeiende vlagen, daar komt de vijand aangedonderd. Arm volk! Arm St. Eustatius!
> Een cavalerie-charge van 'n regiment kurassiers, die in razenden galop aan komen stormen is niets in vergelijking van de woeste krachten van deez' ontzettende windstooten. Dat bespringt en bonst en beukt en rammeit met ongetemde kracht op alles wat weerstand bieden durft. En wee den arme, die te veel dorst bouwen op de povere binten van zijn schamel woninkje; in minder dan geen tijd is zijn huisje weggevaagd en misschien zal men den volgenden morgen zijn lijk weervinden, doorweekt, verpletterd onder de puinen van zijn hut, waarin hij zoovele jaren manmoedig, *the struggle for life* gestreden heeft.

En na 'n korte tusschenpooze van verraderlijke doodsche stilte, daar komt de orkaan weer aangeloeid, nu uit 'n anderen hoek. Eeuwenoude boomen worden ontworteld, als 'n veertje opgenomen en meters ver met domme titanen kracht in den grond gebeukt. Huizen omvergeworpen, bebouwde velden, arbeid van maandenlang, verwoest, geheele bosschen ontworteld, misschien menschen verwond, verminkt, gedood, ziedaar de heldendaden van orkaan.

En zoo woedt het tempeest voort, niets sparend, niets ontziend, geheel 'n nacht, 'n nacht van ellende, 'n nacht van vreeze en angst, 'n nacht van zich-zelf-klein-gevoelen, 'n nacht om nooit te vergeten.

Derde Bedrijf.

Daar flitst 'n bliksemstraal, daar ratelt 'n donderslag, het gevaar is geweken, de orkaan heeft uit. Nu spoedt zich de arme bevolking naar buiten om te zien wat van hun eigendom is overgebleven. Waar is hun huisje? Weggevaagd, verdwenen; slechts wat hout en shingles en gebroken huisraad is alles wat hun rest.

Waar hun kuddeke geiten? Gedood, verpletterd door dien neergeploften boom. Waar hun met zooveel zorg bewerkt lapje grond? Een vormlooze massa modder.

Arme bevolking ! Arm St. Eustatius!

Nu *Amigoe*-lezer, ik vraag u in gemoede: zou van dat schemaatje nu niks te maken zijn, en komt ‘t u niet *excusable* voor, dat 't mij wel 'n beetje (hoe onmenschelijk ook) spijt niet in de gelegenheid te kunnen zijn, zulk 'n stof te mogen verwerken?

Een dichter (z’n naam ben ik vergeten) bezingt ergens in 'n gloeiend poëma de vrijheid en die vrijheid noemt ie:

bandelozer dan d' orkaan,
die uit zijn kerker losgelaten,
'n halve wereld doet vergaan.

Dat is nou natuurlijk weer overdreven, want 'n orkaan doet zoo maar niet wat ie wil, is niet bandeloos, zoo’n sinjeur zit ook nooit achter slot en grendel, en de allerergste orkaan nog nooit 'n duizendst partje van onzen aardbol, laat staan, 'n halve wereld doen vergaan. Maar ik wil met die aanhaling alleen maar zeggen, dat als menschen (dichters zijn ook menschen) iets heel erg verschrikkelijks willen duidelijk maken, ze dikwijls een West-Indisch of beter Bovenwindsch orkaantje als achtergrond, als punt van vergelijking nemen, zooals die mijnheer hierboven dus, concludeer ik, 'moet, zoo’n natuurverschijnsel, wel 'n verschrikkelijk iets zijn. En dat is 't.

Heeft 't in deez' afgeloopen maanden niet georkaand, des te meer heeft toen 't hemelwater onzen vulcanischen boden gedrenkt. Eventjes 'n klein regenvalstaatje:

Verleden jaar viel er in Aug. en Sept. respect. 81¼ en 98 mm., nu in diezelfde maanden 228 en 217.

Dat is, dunkt mij, nogal 'n verschil. Groen is nu de rots, die men weleer de Gouden placht te noemen. Dat is de zegen, die ons die regens gebracht hebben; maar diezelfde zegen aanbrengende waterstralen hebben ons ook 'n heirleger van kwelgeesten cadeau gedaan, ik bedoel vliegen.

Van die vliegenplaag kunt ge daar in Curaçao heel gewoon geen flauw begrip vormen, 't is eenvoudig dikwijls om gek te worden. De brutaalste rakkers van de wereld zijn 't, net straatjongens, ze storen zich aan niks. En denk nu niet, dat ik overdrijf, als ik beweer, dat de vliegenbevolking alleen in ons stadje, millioenen en millioenen bedraagt.

Zoo gauw als je 's morgens maar eventjes je neus buiten je klamboe steekt, daar komen ze aangerukt, de ellendelingen. En van dat oogenblik totdat 's avonds het zonnetje bij Saba in zee wegduikt, heb je geen rust.

Praat me nu niet van vliegenpapier en vliegenstolpen, je vangt er honderd, en duizend komen hun vermoorde broeders wreken;

van 'n sigaar rooken, ze zitten onbeschaamd triomfantelijk op je sigaar hun spillebeenen over mekaar te strijken;
van een hout vuurtje in huis, 't doet je zelf 't water uit je oogen loopen en maakt hun steken nog venijniger, hun vieze pooten nog kleveriger.
Houd in Godsnaam als 'n fatsoenlijk mensch je hand voor je mond als je geeuwt, zoo niet, 'n bataljon vliegen exerceert met den looppas je keelgat binnen.
O, die kwelduivels!
Ze kruipen in je neus, in je ooren en vooral voor je mond- en ooghoekies schijnen ze 'n bijzonderen voorliefde te hebben.
Ze verwarren, nestelen zich in je trots - je snor of favorietjes - ze kuieren ongegeneerd je mouw binnen, en verkneuteren zich van pret, als zij de tunnel veilig gepasseerd, in je okselholte met elkaar 'n beetje krijgertje kunnen spelen.
Laat 't portret van dierbaren vrind of maag geen oogenblik onbedekt, zoo niet, in minder dan geen tijd zijn die beminde, bekende gelaatstrekken onkenbaar, door de pokken geschonden, mogen zij ook al ontelbare malen gevaccineerd zijn.
Maar vooral is nu hier 't eten en drinken ’n ramp. Zet 'n jochie bij je, heel dicht bij je, die maar aldoor staat te waaien, anders eet je vliegensoep, en in plaats van witte-, krentenbrood, en anders heeft je glaasie water of koppie thee dan heel spoedig iets weg van het Amsterdamsch aquarium.
Voor lui die aan te veel appetijt laboreeren is 't hier nu 'n ideaal van 'n *Kurort*.
Geloof mij, daar zijn hier menschen geweest die gewoonweg met geheel hun familie onder 'n muskietennet kropen, als ze gingen tafelen. Wel practisch. naar 'n beetje omslachtig.
'n Ander zon vol wraaklust op 'n verdelgingsmiddel en hij vond wat, eerst de tafel met wat suiker en kruit bestrooid. Legioenen van vliegen streken neer en vergastten zich aan dien dat heerlijk festijn. Maar 'n vlammetje en 'n knal! *Ad patres* waren ze allemaal.
Allemaal? Nou ja, allemaal niet, maar toch 'n respectabel getalletje.
Maar dacht ge nu heusch dat dit paardenmiddel iets gaf? Wel neen, de lijklucht scheen 'n bijzondere attractie voor hun nog levende broeders te hebben, met nog dichtere drommen kwamen ze binnengewiekt, iets van de hardnekkigheid van de Jap's voor Port Arthur schijnt ze te bezielen.
'n Tijdje geleden las ik van insectensoep en insectenpastij als ‘n delicatesse bovenmate groot. Toen dacht ik: en waarom niet van vliegen? dat zou 'n uitkomst zijn. *Potage à la mouche, Cotelette de moucheron, Mouches au truffes*, 't zou gekleed staan op 'n menu.
O, als dat eens waar was, dat die zespootige harpijen als 'n finesse het menschdom ter consumptie konden aangeboden worden, dan zou er menig tonnetje van die lekkernij van ons eiland uitgeklaard worden.
O, voorzeker, dan zal St. Eustatius er bovenop zijn, want dan zal menig *steamer* weer op onze ree ze'n anker laten vallen om vliegencargo in te nemen, dan zullen we eindelijk de nu afgestemde *wharf* krijgen om de kostbre lading voor bedervend gepekel te behoeden, dan zal ons nietig stukje rots, nu verloren in de Caribische zee, met eere genoemd en geroemd worden door elk in alle landen en talen der wereld, als het productieve onovertreffelijke, welvarende, unieke eiland der vliegen.
J. P. St. Eustatius, 6 Oct 1901.

P. S. Mr. de Redacteur.
Wees zoo goed den letterzetter goed op de punctuatie te doen letten. Myriaden vliegen hebben over deez' copie gekuierd, en daardoor ongenoodigd zich het recht aangematigd ontelbare puntjes op i's en niet i's te zetten.
J. P. (*Amigoe* 22 X 04)

19 XI 04

St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.

't Loopt nu toch 'n beetje de spuigaten uit. 't Is nota bene al Nov. en nog geen Brandhof in zicht, laat staan binnen. Verleden jaar om deez' tijd hobbelde monsieur alweer naar Curaçao. De boodschap was, dat ie 20 Oct. zou vertrekken. Geloove wie 't wil, ik niet. Op dien datum lag ie nog wat netjes in de Curaçaosche haven te deinen. Is 't niet zoo?

't Lust mij niet om nog eens 'n generale repetitie te houden van al de ellende, die 't niet op tijd komen van dien schoener met zich brengt. Alleen wou ik dat de lui die aan dat ongemotiveerd ongeregeld komen debet zijn, vandaag eens 'n koppie koffie bij me kwamen drinken en 'n sigaartje kwamen rooken; 'n lucht, meneer, en 'n hoop geld, daar sta ie eenvoudig verstomd van, daar val je gewoon van om.

Was die schuit op tijd vertrokken, dan zaten nu niet heel wat Statianen in zak en asch en te mopperen, dat 't nou toch wis en zeker de laatste keer is, dat ze iets in Curaçao bestellen. Dat is geen civiele bediening, zouwen ze in Holland zeggen. Maar wat wil je dan? Wat ik wil? Als ik 't maar voor 't kiezen had; 'n bescheiden steamertje, maar zoo hoog gaan heusch mijn aspiraties niet. Alleen zou ik graag, erg graag, enorm graag willen dat er nu toch eindelijk eens 'n vaste datum bepaald werd waarop de Brandhof van Curaçao naar de Bovenwiuden vertrekken zal. Kan ik bescheidener zijn?

Alle mij bekende gouvernementsmailschoeners b.v. tusschen Marigot en Guadeloupe, tusschen St. Thomas en Santa Cruz, etc. etc., steken op bepaalde data in zee, jaar in jaar uit. Dan heb je tenminste houvast, dan kan je tenminste schrijven aan je leverancier in Holland met welke Hollandsche boot ie je bestelling moet sturen om het best te correspondeeren op de nog in de haven aanwezige Brandhof. Nou staat maar al te dikwijls je boeltje op Curaçao te bederven, te verzuren, te vermuffen 'n maand lang voor niks.

Bepaald waar, hier op St. Eustatius moet je er vaak eens apart voor gaan zitten om je er weer eens goed in te denken, dat je toch wis en zeker in de XXste eeuw leeft. Waarom door zoo’n middeleeuwsch spookschip als de Brandhof nou is, ons de illusie van in 1904 te leven nog moeilijker gemaakt?

Ik ben aan 't mopperen en ik blijf aan 't mopperen.

Ze hebben in Holland te Willemsoord half Sept. geducht gefuifd. 't Was er echt spulletje in alle opzichten. Aan land was er geen plaats meer voor alle reünisten, daarom waren er 97 op het kruiserfregat Neptunus gelogeerd. Op nummer 5 woonde zelfs 'n dokter. Versta wel. Voor 97 lui 'n heuschelijke dokter, terwijl die boot aan wal gemeerd lag en Nieuwediep ruim voorzien is van heeren Esculapen.

Spring nou eens met uw gedachten van Hollands' duin, naar Statius' rots. Daar wonen geen 97 maar ± 1000 menschen die ook ziek kunnen worden en dood kunnen gaan en die zoo goed als verstoken zijn van alle geneeskundige hulp.

't Is waar, Dr. Lionarons van Saba komt ons 2 maal per maand bezoeken, maar ‘n ieder kan begrijpen dat zulks niet voldoende is, hoe succesvol zijn practijk onder de Statianen ook zijn moge. En 't is vreemd, maar waar, dat juist dan wanneer de dokter niet op Saba is, ernstige ziektegevallen of ongelukken voorkomen, die onmiddelijke doctorale hulp vereisschen.

Zaterdagmiddag 15 Oct. waren 'n stuk of wat jongens in de *country* met een revolver aan 't spelen. Een wist niet hoe te laden. Men wijst 't hem. Opeens slaat de haan over en dringt de kogel hem met doffen knal in den onderbuik. De arme stakkerd valt kermend neer. Met veel moeite draagt men hem naar het dichtst bijzijnd huis. Daar werd ie op 'n matras gelegd. Dadelijk was natuurlijk het droevig nieuws in ons stadje verspreid, en allerlei slag van volk stroomde er heen.

Ook ik heb bij dat bed van smarten gestaan, machteloos, niet wetend wat te doen, om 'n weinig leniging te brengen in dat ontzettend lijden. Maar wat te doen, geen mensch wist 't, en de dokter was niet in 't land.

O, 't is hard ze'n evenmensch zoo te zien krimpen van duldlooze pijn, 'm te hooren bidden en smeeken om toch iets ter zijner verlichting te doen, en dan daar te staan als met gebonden handen, hulpeloos als 'n kind.
Eindelijk besloot men hem naar Sandy Point (St. Kitts) te vervoeren, misschien was er nog redding mogelijk, want daar woont 'n dokter. En in 'n stoel werd de ongelukkige naar de *bay* gedragen.
't Was 6 uur 's middags, toen het sloepje uitzeilde. Weet u, hoe laat men Sandy Point bereikte? 's Morgens om 5 uur. Wat die rampzalige in dat vunzige op en neer ploffende schuitje moet geleden hebben al die lange lange 11 uren, verteerd door wondkoorts, bij elken schok razend van pijn, gillend om hulp, onmogelijk zulks naar waarheid ook niet in de minst realistische kleuren, te beschrijven.
Toen hij aan land gedragen werd, was hij reeds stervende. Aan opereeren was geen denken meer, wat ijs, wat opium, was alles wat men hem geven dorst. 's Middags om 4 uur stierf hij. Wien de schuld van zulk 'n tragisch eind ? Ik oordeel niet.
Was misschien dit jong leven nog te redden geweest, indien 'n dokter aanstonds zijn onwaardeerbare hulp had kunnen verleenen?
Ik weet 't niet.
Maar één ding weet ik, dat 't hard is, onuitsprekelijk hard, voor het arme St. Eustatius zoo dikwijls zonder eenige medicinale hulp te zijn. Zal nu die ongezonde, ja eenigszins immoreele toestand altijd zoo blijven voortduren?
Men beweert dat Duitschland overvloed van medici heeft. Zou er in 't Duitsche doctorenheir misschien 'n beetje meer opofferende liefde voor ze 'n medemensen huizen, dan in 't Hollandsche? 't Is wel zoo heel pleizierig niet om op 'n eilandje, klein, warm en onbeschaafd, zich 'n jaar of wat te begraven, maar enfin humaniteit, en je ben toch niet voor je pleizier in dit ondermaansche, niet waar? Ik ben voor 'n advertentie in ‘n stuk of wat Duitsche kranten, misschien heeft zoo iets succes. Zoo niet, dan geef ik den moed op. Of zou misschien die Neptunusdokter, die op No. 5 woonde ook zin in Statius hebben?
J. P. St. Eustatius 3 Nov. 1904. (*Amigoe* 19 XI 04)

10 XII 04

St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.

Nou, ik kan juist niet zeggen, dat ik veel succes gehad heb met mijn schrijverij over de hier heerschende vliegenplaag. Met verlangen zag ik de Hollandsche en Curaçaosche mail te gemoet, denkende, dat ze me stapels brieven binnen brengen zou met verzoek om inlichting, proefmonsters, ja, al orders om maar vast 'n vat of wat te sturen, maar niks van dat alles, nog geen eens 'n briefkaartje.
Om daarom krokodillentranen te huilen, ik zou je danken, daar schiet je toch geen lor mee op; neen, in zulk 'n geval laat je je grootere of kleinere dosis *ausdauer carré* maken, dan kom ie o zoo gemakkelijk door dit ondermaansohe. Willen Europeesche en Amerikaansche gehemelten dan met alle geweld niet gestreeld worden door geprepareerde Eustatiaansche vliegenlijkjes, *schwamm d'r über*, dan maar 'n markt zien te krijgen voor 'n ander exportartikel.
Houdt u van honig? Natuurlijk, wie houdt er niet van zoetigheid, wij ouderen met mate, de jeugd met 'n immer terugkeerend assieblief nog 'n beetje.
Ik denk nog wel eens met weemoed en verbazing aan de enorme quantiteit zoetigheden, die in mijn vlegeljaren op Sinterklaas in mijn maag plachten te verdwijnen, 't Laden van een steamer in ’t klein! En zoo bennen we bijna allemaal geweest. Doch vergeet nu niet, in bijna al die zoetigheid was honing, vraag 't gerust den eersten den besten koekenbakker, die ge tegen het lijf loopt.
Nu om tot de zaak te komen. Die onmisbare honing is ook al op St. Eustatius te krijgen. Zoo is 't in ze'n werk gegaan. In 1902 liet het gouvernement twee moderne raamkasten uitkomen

van Antigua. Zij waren opgepropt met bijen. Of die op reis ook 't land hadden! Enfin, ze landdden droog en wel op Statius' zwart strand.
Nu iemand te vinden, die zich interesseerde voor de dikwijls venijnige steekbeesies. Mevrouw J. Van Grol- Meyers ving deez' taak aan met 'n moed en volharding boven allen lof verheven. En het succes was enorm. Ín plaats van twee staan er nu elf van die geheimzinnige kasten in de *yard* van het gouvernementshuis, en alomme hoort men de nijvere bevolking zoemen tuk om zoetigheid te puren uit de flora van onze bijna immer groene rots.
Goed voorgaan doet goed volgen. Ons volkie hier is wel wat lui en vadsig, maar toch niet zoo dom om niet drommels goed te begrijpen, dat er met die bijenboel zonder veel moeite 'n aardig duitje te verdienen valt. En van ouwe petroleum- en jeneverkisten werden van die bijenhuisies getimmerd, 'n verdwaalde zwerm opgepikt, en de honingfabriek werd geopend. Hoeveel van die machienen er nu in het land zijn, weet ik niet precies, wel, dat 't opneemt, dat men er danig pleizier van heeft, voor al omdat 't de *almigthy dollar* rollen doet.
En dan die diploma's en medaljes behaald op de Curaçaosche tentoonstelling door onze imkers, zoo iets moet men ook niet uitpoetsen. Daarenboven hebben ze er ook in het moederland de lucht van gekregen, en 'n paar firma's hebben al eenige proefvaten gereclameerd.
De honingmarkt is nu 7 tot 12 gulden en hooger per 50 K.G. Is dat geen aardige verdiensten voor niets doen dan 'n oogie in het zeil te houden, nu en dan 'n raat uit te snijden, leven te maken met rinkelbom en schel als die miniatuur-socialisten aan 't staken willen gaan, en met lijdzaamheid 'n prik of wat in je neus te accepteeren?
Nog eens, als dan het export noch van vliegen, noch van het op een na het beste W.I. vee, noch van katoen noch van andere landbouwproducten lukken wil, dan moet de honing 't maar doen, en er St. Eustatius weer boven opbrengen. Zou 't lukken?
Waarde *Amigoe*-lezer, veroorloof mij in het tweede gedeelte van mijn gekeuvel mijn stokpaardje weer eens te bestijgen, op gevaar af u door 'n centimeters hooge geeuw 'n kou in de maag te laten vatten, 't Is weer 't oude chapiter over 'n Eustatiaanschen dokter, of eigenlijk beter, over 'n dokter, die we hier graag hebben wilden.
Ik heb gepend en gepend en handen met geld aan briefport besteed om toch eindelijk eens 'n oplossing te vinden voor deze voor ons eiland *question brulante*, en eindelijk heb ik toch eens 'n positief antwoord gekregen, iets wat houvast geeft, als de handdruk van 'n vrind, die 't goed met ons meent.
Gepasseerde mail ontving ik 'n schrijven uit Holland van 'n dokter met 'n naam, die klinkt als 'n klok, van 'n door en door kundig beroemd arts en operateur, in Holland terdege bekend. Zija naam? Nu ja, die doet niets ter zake. *Nomina odiosa,* zei 'n ouwe.
Hij antwoordde mij op mijn smeekbêe om 'n dokter voor mijn eiland als volgt. Ik citeer letterlijk:

> Wat het gemis betreft van een arts op het door U bewoond eiland, zoo geloof ik niet, dat er licht iemand zal komen. Het traktement is te klein. Het rijk moest er elk jaar een officier van gezondheid onder het genot van een goede toelage detacheeren; voor 1 of 2 jaar is er telkens wel iemand te vinden voor een goede belooning.

Ziet ge, daar moet 't naar toe. Als ik 't wel heb, dan studeeren die officieren van gezondheid op kosten van 't gouvernement. Is 't nu niet billijk, dat zij in tijd van nood ook het gouvernement bijspringen, ja zelfs geforceerd kunnen worden om hun onschatbare diensten te verleenen daar, waar hun hulp gevorderd wordt ?
Is 't nu heusch zoo noodzakelijk, dat op onze oorlogsschepen, twee doktoren zijn ? Gelooven wie 't wil, ik niet,
Neem ons stationsschip maar eens. Ernstige zieken onder de equipage worden gewoon naar het militair hospitaal te Curaçao of Paramaribo geëxpedieerd en ze blijven daar, totdat ze weer heelemaal 't ventje zijn.

Kan één dokter 't dan niet af met die ± 250 mannetjes, stoere kerels in den kracht van hun leven, mannen als boomen door den degelijken scheepskost en de zuivere baccillenvrije zeelucht. Je moet ze hier zien klimmen naar den top van den krater, liefst in het heetst van den dag, die prachtkerels, onze Jantjes, lenig als klipgeiten vooral je moet ze zien bakkeleien met de grootste neger vechtersbazen waar hier 'n ieder voor beeft. Met 't grootste gemak met één hand (maar Heere beware me, wat 'n hand!) laten ze zoo'n sinjeur door de lucht suizen, en 'n meter of wat verder neerploffen. En voor zulke massa's gezond vleesch met 'n biceps van heb ik jou daar, zouden 2 doctoren noodig zijn?
Neen, kijk dan hier op mijn rots eens rond. Hier zijn geen 250, maar ± 1600 menschen. Maar welk verschil! Geen wezens van vleesch en bloed, maar lui verschrompeld, met bolle wangen, die chronish aan anaemie laboreeren.
Zwarte luyden met kwalen te afzichtelijk om te beschrijven, met pijnen en ziekten, waarin alleen de voortdurende hulp van 'n dokter genezing of leniging brengen kan. 'n Lazaretto opgevuld met melaatschen, waar zoo dikwerf smarten geleden worden, bovenmate groot. Massa's kinderen voor geheel hun leven ongelukkig, omdat de ouders niet wisten, wat zij voor de genezing van hun kleinen doen en laten moesten.
Voorwaar, 'n paradijs voor 'n dokter, met liefde tot zijn vak, met liefde tot de misdeelde menschheid.
Geloof mij, ik overdrijf niet, ik weet maar al te goed, wat er geleden wordt door de arme bevolking van het kleine St. Eustatius. Is 't wonder, dat de immigratie in baccil ook hun in 't bloed gekropen is, dat men in groote getale heentrekt naar andere landen, waar tenminste geneeskundige hulp en misschien ook brood voor hun te vinden is?
Denk nu niet, dat ik mij vlei, dat dit geschrijf iets zal uithalen, dat we daardoor spoedig 'n dokter zullen zien landen.
Al te dikwijls ben ik reeds teleurgesteld. Maar ik zal de pen blijven hanteeren voor dit doel, dat 'n levenskwestie is voor dit eiland, 'n er op of er onder.
Ik zal desnoods gastvrijheid vragen in de kolommen van de kranten in ons moederland, en zonder ophouden het verwijt doen klinken, dat 1600 Nederlandsche onderdanen op 'n eiland, zoo goed als van de buitenwereld afgesloten, reeds jaren verstoken zijn van iets, waarop in deez' beschaafden eeuw 'n ieder mensch recht heeft; verstoken zijn van medicinale hulp: dat ieder jaar zoovele Nederlandsche onderdanen lijden en sterven, omdat de hand, die hun genezing brengen kon, verre van hun was.
Ik zal met dit doel voor oogen moeite noch kosten ontzien, door studie mijn geschrijf zóó trachten te volmaken, dat 't ingang moet vinden in de harten van onze broeders daar verre over de zee in het dierbaar moederland. En voordat ik dat doel bereikt heb, zal ik niet rusten, desnoods met open vizier strijden onvermoeid, onversaagd, voor 't doel, om door detacheering van 'n officier van gezondheid aan deez' onhoudbaren, ja immoreelen toestand op St. Eustatius 'n einde te maken.
Jan Paul. St. Eustatius 29 Nov. 1904. (*Amigoe* 10 XII 04)

7 I 05

St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.

Voor louter pret en verzet heb ik gepasseerde week mijn neus weer eens buitengaats gestoken. Om hier op ons eenzaam rotsje *mens sana in corpore sano* te houden is zoo iets nu en dan noodig. De reis was ditmaal naar St. Kitts. Om 9 uur liet ik me in zee smijten. Bij die gelegenheid kreeg ik 'n golf over, die mijn ruggegraat bijna in tweeën brak. Dat is om je moed te geven en 't goed humeur er in te houden.
O, steiger, steiger, kom!!!
Sliknat kroop ik an boord van 't sloepie en plofte 'k neer op 't glibberig dekkie. 't Vunzig rillerigruikend kajuitje was met pakkies en vies doende passagiers opgevuld, ik kon dus

blijven liggen, waar ik lag. We gingen onder zeil, helaas, niet figuurlijk. Onder land begon 't gehobbel reeds, maar in het zgn. *channel* tusschen hier en St. Kitts, Heere bewaar me, wat 'n zeeën! Met 'n vaaretje de lucht in, 'n zwenk links, 'n buiteling rechts, 'n plof omlaag, en pats, 'n golf over! die je tot op je huid doorweekt.
Volg 'n goeien raad en trek nooit je trouwjas an, als je hier op reis gaat. Bij zoo'n eerste buiteling brom je zoo iets van hê en vooruit maar jongens, zeem je met 'n klammig zakdoekie je gepekelde facie, je wrijft je gekneusde botten en tusschen je tanden ontsnapt je 'n ongepermiteerd! Maar als zoo'n soort natte *looping the loop* ongeveer 3 maal per 5 min. je beenderen kraakt en je body 'n stopverfachtig gevoel geeft, dan word je op 't laatst akelig onverschillig, en zelfs de buiten model groote teen (precies horizontaal met je neus) van den nijdig kijkenden roerganger, laat je ijskoud, verliest alle attractie.
Maar alles zou nog te overkomen zijn, indien al die miserie maar 'n uur of wat duurde. Doch als dat alle energie verdoovend op en neer gekwak van 9 uur 's morgens tot 6 uur 's avonds je maag als 't ware door je keelgat jaagt, dan begint er op 't laatst iets als wanhoop uit je natte, doffe oogen te stralen. 'n Meelijdend matroos in druipend zee costuum ziet met meewarig oog je kleffe haarbos op 'n rolletje touw bonzen, deinen. Met zachte moederhand schuift ie er 'n stukkie nattig canvas onder. Dat geeft je moed en doet je goed en je vraagt om 'n beetje water. 'n Verroest pannetje, de forsche matrozenduim er zachtkens inkabbelend, wordt je gulhartig geoffreerd en schenkt je meer genot dan 't fijnste glas *Drachenblut mousseux* in de dagen van olim.
Enfin, 'n sluier over al die bovenwindsche zeemiserie, ik was immers voor mijn pleizier uit. Om 6 uur stap ik aan wal te Sandy Point ('n mooie *wharf* daar om jaloersch te worden) door 't tropisch zonnetje in een roodhuid gemetamorphoseerd, nat, kletsnat als 'n ongeschoren poedel. Wat *money* laten rammelen en in minder dan geen tijd kwam er 'n *buggy* aangereden. Voor 2 dollars naar de *town* Basse Terre, 9 mijl ver, is niet te duur.
Die rit was ondanks 't luide rammelen van maag en bottenpijn, feeëriek; tenminste voor 'n iegelijk onder wiens schedel nog 'n greintje poëtisch gevoel huist.
Ons uniek West-Indisch maantje goot haar zilvre stralen zacht over de onafzienbre suikerrietvelden, die den weg omzoomden. Mount Misery en Brimstone-hill flikkerden en tintelden als ontzaggelijke klompen nikkel. Geheel de natuur ademde rust en vree, slechts de hoefslag van ons kittig paardje en het kieren van duizende krekels verstoorde die geheimzinnige stilte. Nu en dan wordt men uit ze'n zoet gepeins gewekt, als men een van die kleine dorpjes, zooals Old Road en andere passeerde; en onpleizierig deed 't dan je bespiegelen den geest van dat dom onmenschelijk gewouwel, dat opsteeg uit zoo hel verlichte rumshop van mannenlippen met waterige oogen en half open kwijlende, kwalijk riekende monden. Bah, *shocking*, zucht men, en 't duurt heel wat voordat men weder om van rumlucht- in maanlichtstemming is overgegaan.
Om 8 uur was ik, waar ik wezen moest, en klopte ik ons zweetende kleppertje op ze'n mooi gebogen speknek. Wat ik die anderhalven dag op St. Kitts heb uitgevoerd, doet eigenlijk weinig ter zake.
Eén ding heeft me daar echter geducht gehinderd, en dat moet ik hier 's eventjes luchten. Verbeeldt u, die suikerlords kregen 'n tijdje geleden nog maar 6 pond sterling voor 'n zgn. *hogshead* suiker. Toen lieten ze hun mannetjes in de velden sjouwen 2 á 3 dagen per week tegen 'n loon van 10 pence of 50 c. per dag. Dat was tot daar an toe. Maar nu maken diezelfde heeren voor diezelfde quanti- en qualiteit suiker liefst 12 pound en 10 sh., dus veel meer dan het dubbele, 'n pracht van 'n prijs. Maar denkt ge nu, dat ze hun luidjes 'n cent meer uitbetalen of eens 'n daagje meer in de week laten werken. Geen kwestie van. Voor dat hongerloontje moeten die stakkers blijven werken of anders van honger omkomen.
Niet te verwonderen, dat ook van het nu rijk gezegend St. Kitts het volk in massa's wegtrekt, ofschoon met 'n beetje meer christenzin en wat minder inhaligheid der groote luyden, toch

zoo menigeen daar 'n fatsoenlijk stuk brood zou kunnen verdienen. Ziet U, daarover heb ik mij kwaad gemaakt, ofschoon ik toch heelemaal geen geestverwant van Troelstra *cum suis* ben, en ik er eigenlijk toch geen atoom mee te maken heb. Dus eigenlijk oliedom kwaad gemaakt.
Nog 's eventjes 'n opinie gelucht, voor ik eindig. Mijn dierbre rots St. Eustatius wil er per se weer bovenop komen, en daarvoor wordt, ik weet 't, hard gewerkt. Men beproeft 't met katoen, met bijenteelt, met vee, maar waarom ook wederom niet de oude cultuur opgevat, de cultuur van suikerriet, nu de prijs van suikerriet zoo enorm gestegen is. Dat suikerriet hier groeien wil en van uitstekende qualiteit is, is algemeen bekend. Al wat we noodig hebben, is 'n modern machien om het riet te persen, te kneuzen, en dan dat machientje in 'n gebouwtje op een der estates en wij zijn *all right*. Noem me nou geen utopist. Mij dunkt, zoo iets moet lukken, ten minste kan zeer zeker bijdragen, desnoods naast katoen en honingexport voor de toekomstige bloei van St. Eustatius. Kosten van zulk 'n machientje zijn mij totaal onbekend, veel kan 't echter niet zijn. Zou misschien de Maatschappij Landbouw daaromtrent inlichtingen kunnen verschaffen ? Zoo ja, dan houd ik mij gerecommandeerd.
Jan Paul. St. Eustatius, 27 Dec. 04. (*Amigoe* 7 I 05)

4 II 05

St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.

't Schijnt, dat tot zelfs in de United States 't droevig nieuws is doorgedrongen, dat ons eiland zoo goed als van geneeskundige hulp verstoken is. Het volgende tot bewijs: Onophoudelijk arriveerden er bij een onzer Statianen brieven van 'n Amerikaansche, ja ik zal 't maar noemen, doktersmaatschappij, de Dr. Die-en-Die Company. Brieven keurig getypewriterd, met ’n hartelijk *Dear Friend* als aanhef, bleven maar onbeschaamd beweren, dat geadresseerde niet goed in orde was, en dat men hem daarom uit klinkklare pure menschenliefde gratis advies en medicamenten aanbood. De man was nota bene zoo gezond als 'n visch. Op't laatst begon 'm dat geschrijf te vervelen, en driftig schreef ie 'n paar regeltjes dat ie 'wel ereis indigestie en nog wat anders had.
Nu zullen we eens kijken wat er van komt, dacht ie, en er kwam wat.
'n Groote brief van drie vellen folio formaat van des dokters Die-en-Die's hand zelf in persoon, en 'n ander lijvig vel met de diagnose welke luidde: *I find that you are afflicted with Dyspepsia*.
Natuurlijk dat had ie 'm in boterletterschrift gemeld. *Indigestion means*, ging ie voort, *impaired secretion of pepsia and consequent imperfect digestion*.
Zoo’n definitie vindt men in elk Amerikaansch doktersboek, niet in 'n Hollandsch, de Hollandsche medici denken er anders over. Voorwaar, 'n diagnose van Jan Kallebas!
Maar nu komt de aap uit de mouw. 't Zou heelemaal voor niks zijn, advies en medicamenten. Morgen brengen. 'n Doosie was er bij, nauwkeurig genieten: 2x7x2cm., net 'n heel heel klein lijkkissie. In dat doosie lagen eensgezind 'n stuk of wat rooie en groene en paarsche hartjes en 'n idem aantal gele pilletjes.
Op mij maakten ze den indruk van Hollandsche kleurballen, die wij jongens in onzen tijd van 'n snoeptafeltjesvrouw met zeepsophanden kochten, 2 voor 'n cent, en waarvan wij in broederlijke eensgezindheid, en in niets-vies-vinden, achter mekaar, dood eerlijk, ieder 'n kleurtje afzogen.
Natuurlijk schreef dat door en door kundig esculaap, dat men door 't opeten van dat klein beetje kleurig goedje nog geen *remarkable result* verwachten kon, maar als men hem de kleinigheid van 2 *pound* (dat zijn 25 kostbare Hollandsche guldentjes) overmaakte dan zou ie je zulk 'n quantiteit van dat kleurig gewemel op je dak sturen, dat je in 'n minimum van tijd weer 't ventje wezen zou.

De aap is uit de mouw, van kop tot en met de staart! Kwakzalverij op groote schaal, geef er eens 'n anderen naam aan? Eigenlijk was ik er 'n beetje over gepikeerd, dat die leuke *Yankees* dachten 'n Statiaan zoo maar eventjes bij zijn neus te kunnen nemen ; maar dan zijn ze toch aan 'n verkeerd kantoor. Die 25 pop blijven op St. Eustatius, en het legio verlokkelijke brieven, dat nog op komst is, blijft onbeantwoord, stom stom ambachie, zal ie spelen, dat heb ik 't mannetje in kwestie op ze'n hart gedrukt.
Als geheel 't geval niet zoo in-treurig was, en er menig onnoozele ziel de dupe van werd, dan zou men er hartelijk om lachen. Nu zucht men eens en prevelt: Was hier maar 'n officier van gezondheid gedetacheerd, dan zou dat gezwendel, dat speculeeren op arme lijdende eilandbewoners wel spoedig ophouden.
Wanneer komt de Kortenaer? Wij behooren hier boven toch ook tot de Hollandsche West-Indische bezittingen? Dat ijzeren kolossus is toch ook ons stationschip? In November 04 zou ie reeds gekomen zijn, en nog niks is er van ze'n dikke formidabele pijp te bespeuren. En 't is nou al bijna Februari.
Waarom ons ook niet een paar dagen de voordeelen en 't genoegen gegund, dat Curaçao maand in maand uit geniet?
Voordeelen?
Wis en zeker! De groote luyden verdienen dan 'n dollar of wat met verkoop van vee, groente en diverse shop-ingrediënten; de kleine luyden slaan dan 'n aardig mazzeltje met 'n goeien prijs te maken voor hun kippen, eieren en landproducten, en 't aan land roeien van de heldhaftige Kortenaersbewoners.
Genoegen?
Alweer wis en zeker! Denkt ge dat de Statianen die zoo dikwerf *steamers* voorbij zien schroeven, ook niet eens graag zoo'n stoomer en nog wel 'n *man of war* op hun ree geankerd zien liggen?
Al wat dan vlag heeft, vlagt, dat zegt genoeg; zoolang tenminste je vlag hijschen hier 'n teeken is van dat je blij ben. Alleen al de officier met sabel, die aan land springt om den Gezaghebber te begroeten heeft reeds 'n eerewacht van openmondige gelukkige bewonderaars rondom zich; vooral de sabel, die doet 't 'm.
En 'n beetje later dan komen de Jantjes, en die brengen leven in de brouwerij, leven en gloed in de immer zoo droogstoppelige atmosfeer van ons minstens honderd jaar achterlijk stukkie rots. Eerst naar de Quill en den krater in, dat staat als 'n paal boven water, moge 't tropische zonnetje ook al zengen en meniën hun gespierde nekken en hun verdacht links opgevulde koonen.
En dan komen ze terug met 'n vaaretie, nog zoo frisch als 'n hoen, immer dampende als hymachines onder vollen stoom.
Hier kuieren ze gearmd 'n *yard* binnen, en maken in 't wonderbaarst mengelmoes van Hollandsch-Engelsch de allergalantsche complimentjes aan 'n immer grinnekende negerin. Daar geven ze 'n centje aan 'n broekeloos pikzwart joggie om zoo'n machien met twee pijpen te koopen, weer elders deelen ze gulhartig hun kostbare sigaren uit aan druk gesticuleerende negers, totdat ze eindelijk 'n rumshop in het vizier krijgen, en dan maar daar 'n sluier over.
En als dan 't zonnetje niet meer zoo steekt, om 'n uur of 4, dan komen de adelborsten uit zee opduiken, *tires á quatre épingles*. Die houden van paardrijden. Dat staat gekleed.
Enfin, ous volkje is goedhartig en ze leenen hun kleppers. 'n Beetje wit om hun neus stijgen de heeren te paard. Hoe ze dikwijls thuis komen, beschrijf ik liever niet, zeker niet *salonfähig*. Ja, heel vaak moeten ze weer gauw naar boord terug, en vreemd, maar in de scheepsapotheek is dien avond de voorraad zalf en pleisters opvallend verminderd. *A bon entendeur* , etc.
En dan 't genot voor de Statianen dat ze aan boord mogen gaan, en dat men hun van onder tot boven 't schip laat bekijken, dat ze die heerlijke eetlucht voor niks mogen opsnuiven, en dat ze nu eindelijk ook eens zoo'n machien te zien krijgen, dat zoo'n groot gevaarte zonder zeilen in

beweging zet. En dan die kanonnen en die gloeilampjes, en die enorme soeppot in ‘t kombuis, allemaal raadsels hier voor onze rotsbewoners, stof voor wekenlang wijs gepraat en nachtelijke droomen.
Namaal is 't muziekcorps hier aan wal geweest, en 't heeft toen de heerlijkste deunen in den *yard* van het gouvernementshuis ten beste gegeven,’t was bij 't bezoek van de Zeeland onder commando van Kolonel, nu Minister Ellis. *Good gracious*! dat was me 'n herrie, 'n opwinding, ’n open monden publiek. Geen oud wijf bleef bij haar spinnewiel. Stel voorop dat het Eustatiaansch corps (heelemaal compleet) bestaat uit 'n harmonica, tamboerijn, triangel en *last not least* 'n stuk afgebroken gaspijp. Hoe dat ding (dat 'n geluid maakt als een verstopte misthoorn) hier verzeild is geraakt, mag Joost weten.
Verwend zijn we hier dus niet, 't valt hard, maar toch dient 't ronduit gezegd, dat de grenadiers en jagers uit den Haag wel iets beter spelen.
Wat die schouders van jong en oud, klein en groot op en neergingen, toen onze matroosjes er zoo lustig op los bliezen, vooral als ze 'm van katoen gaven, dan kenden de bewondering en de schoudergymnastiek geen grenzen.
Dat is zeker, 't volk heeft toen genoten, heeft toen in geen maanlang meer getaald naar hun weleer zoo geliefde harmonie. Ondank is werelds loon!
Maar nu? Nu blaast de gaspijp weer geducht, ja, crescendissimo er op los, en met half dicht oogengenot slorpt de Statiaan weer die koebeestklanken vol verrukking naar binnen en geniet toch misschien meer, dan 'n smachtend kijkend toehoorder met maatslaand program bij de uitvoering van 'n sonatine van Beethoven in 't moederland.
Dat noem ik degeneratie! 't Wordt dus hoog tijd, dat ‘t Hollandsch Gouvernement, dat tegen 't degenereeren van ze'n onderdanen waken moet, weer eens heel gauw de Kortenaer naar ons eiland stuurt en 't muziekkorps van de Jantjes ook hier op ons stukkie rots weer eens 'n stukkie laat toeteren. Dat is, dunkt me, de beste oplossing om hier 't muzikale peil wat omhoog te werken.
Amigoe-lezers, vindt ge 't nu ook niet hoogst noodzakelijk en wenschelijk, dat 't stationschip weer eens spoedig bij ons op visite komt? Ja, niet waar? Daarom met kracht van longen door onze unieke Statiaansche gaspijp, naar het Curaçaosche strand den kreet van wanhoop en verlangen geslingerd: Kom, o Kortenaer, kom!!!
Jan Paul. St. Eustatius, 26 Jan. 05. (*Amigoe* 4 II 05)

29 IV 05

St. Estatiaarsche Ditjes en Datjes.

Mijn neus krulde, toen ik dat stukkie van 'n zekeren E. las in den *Amigoe* van 25 Maart ll., dat stukkie over verbetering van de visscherij in onze kolonie. Nu supponeert ge misschien, dat ik van huize uit ‘n verwoede hengelaar of peuëraar ben, en toch is niets minder waar dan dat. Ik ben van geheel mijn leven maar driemaal ter vischvangst getogen, als klein joggie nog, gestoken in kort broekie en kieltje, met ‘n riem en 'n kraag.
Ik was toen wat trotsch op mijn mooien hengel met vuurrood simmetje, maar ondanks al de mooiigheid en rooiigheid, liet zich geen vischje verschalken, ik ving slib tot driemalen toe, en het frauduleus uitgevoerde eiernetje werd weer kurkdroog, zonder vischlucht, aan ze'n respectieven spijker in de keukenkast opgehangen. Neen, dat vischstukkie deed mijn neus niet krullen uit liefde tot de edele vischkunst, maar heel alleen omdat 't mij onverwachts weer wat copie verschafte, en daarvoor ben ik E. dankbaar.
Hier op St. Eustatius worden ook van tijd tot tijd menschen vergiftigd door visch, precies als op Bonaire. Ze zeggen, dat als zoo’n sinjeur op de Sabasche koperbank gespelevaard heeft, je beter doet 'm niet te vangen, nog beter 'm heelemaal niet voor culinaire doeleinden te gebruiken, want na 't eten van zulk 'n hartig brokje, begin je al heel gauw heel raar te doen, en als je er 't veege lijf niet bij inschiet, dan mag je al in je schik zijn met 'n wekenlange ziekte er

af te komen. Dan kan je later vertellen, dat je vergiftigd geweest ben. Nu, dat staat gekleed, dat maakt je interessant, want dat kan niet iedereen.
Dr. Anslijn, Dns. Simons, noch Joubert & C°. geven tegengiften aan bij zulk 'n vergiftigingsproces, zegt E. 't Doet me plezier, dat onze Eustatiaansche negers er 4 remedies voor weten, waarvan het laatste op Bonaire ook in praktijk wordt gebracht. Als ze hier zoo'n ongelukkie hebben, dan drinken ze:

Aftreksel van de bladeren van de *White Cedar*
of 2. sap van suikerriet met jenever vermengd.
Anderen weer (en dit 3.) zoeken hun heil in geraspte en daarna uitgeperste zoete aardappelen vermengd met sterken drank, in casu jenever of rum.
En eindelijk 4. wordt de graat van den boosdoener, van den visch, die de vergiftiging veroorzaakt heeft, geraspt of gemalen en daarna met jenever gemengd, gedronken.

Als dit allemaal niet helpen wil. maak dan je testament maar. Ge ziet eenvoudige middeltjes wel is waar, maar ik durf gerust voor hun deugdelijkheid instaan, daar er hier hoogst zeldzaam 'n door visch vergiftigd mensch, na 't gebruik van die huismiddeltjes *ad patres* gaat.
Verder heeft E. 't over den geraspten bast van de *hoekoe*, waaraan de Bonairsche visch 'n broertje dood schijnt te hebben. Hier hebben we ook zoo iets, maar dat goedje genaamd *dog*- of *stinkwood* heeft 'n iet of wat ander effect.
Geraspt en in 't water gemengd, doodt 't de visschen in 'n minimum van tijd.
Gooi je de wortel met bast en al in 't water, dan werkt 't bedwelmend op de zeebewoners.
Er is 'n tijd geweest, nu jaren geleden, dat onze slimme Statianen de gewoonte hadden om aan de Concordia-baai den wortel van de *Dog*- of *Stinkwood* in zee te werpen om het vischvangen te vergemakkelijken.
Al spoedig kwamen de bedwelmde visschen met echte schelvischoogen boven drijven en werden met heele regimenten op 't strand geworpen. Maar die gemakzucht speelden onze luydjes booze parten.
Zij en hun vrinden en familie en voor- en nageslacht stopten hun elastieke magen vol met die bedwelmende delicatesse, dag in dag uit, maar ziek, dat ze werden, ziek, dat ze bleven, treurig om aan te zien, zoodat ten laatste het gouvernement er 'n stokkie voor stak en onder strenge straffen verbood het werpen van *stinkwood* in de baren van de zee.
Op Bonaire schijnt 't volk, volgens E. altijd geen geld genoeg te hebben om hun vieze baadjes met zeep te wasschen. Als surrogaat nemen ze daarvoor *Wajacá*.
Hier lijden de menschen, helaas, ook aan dat chronisch gebrek, maar toch willen ze netjes voor den dag komen. Geld voor zeep hebben ze niet, daarom dan maar gewasschen en met succes, met:

*Pumpkin*bladeren — *purple en yellow pop bush — soap bush — Large soap bush — Karata* bladeren — *White Cap* en *Maiden apple*.

Ge ziet keus en keur.
Bij zulk 'n overvloed van zeepsurrogaten is de bewering nu zoo heel apodictisch niet, dat onze hollandsche zeepkoning Dobbelman nooit millionair worden zal door ze'n leverantie aan 't St. Eustatiaansche waschdamescorps.
E. pent: Wanneer 't waar is, dat elk land de geneesmiddelen voortbrengt voor de ziekten, die daar inheemsch zijn, nu dat is zeker waar voor St. Eustatius, zeg ik, hem zeer onbeleefd in de rede vallend.
Hier op onze rots tieren welig alle soorten van geneeskundige kruiden, die bij alle mogelijke ziekten verlichting, ja, dikwijls genezing brengen. 't Is maar de kwestie ze te kennen.
Nu zult ge zeggen, dat ik weer door blinde liefde voor mijn eiland aan 't hyperboliseeren geslagen ben.
Neen, toch niet.

Zet uw hoed en desnoods ook uw paraplu op, en kuier naar Pietermaai. Daar is ergens (waar precies weet ik niet) 'n permanente tentoonstelling van 'n Eustatiaansch' herbarium, dat reeds 300 nummers telt. Daar kunt ge, alhoewel tusschen papier gedroogd, de flora van mijn eiland beschouwen, en als ge 'n weinig kennis van zaken hebt en iets voelt voor de wonderen der natuur, ook bewonderen en genieten. Laat ik eens eventjes onbescheiden zijn en U vertellen, dat dit alles 't werk is van Mevr. Van Grol- Meyers, die ook mij de gegevens van al het voorafgaande in de pen gegeven heeft.
Ziehier mijn Ditje. Als 't U niet interesseert, laat 't ongelezen. Nu mijn Datje??? 'n Volgende keer. Nu kruip ik peinzensmoe achter mijn klamboe. *Bon nochi*.
Jan Paul. St. Eustatius, 17 Apr. 05 (*Amigoe* 29 IV 05)

3 VI 05
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Wij schrijven den 13den Mei van het jaar onzes Heeren 1905. 't Is zaterdagochtend half 8. Druilig weertje. De zon waagt nu en dan 'n poging om 'n straaltje door die dikke brijachtige lijnmeelpap-wolken te lanceeren, maar helaas 't wil niet hard lukken, fiasco op fiasco.
Plots komt 'n hijgend negerinnetje, handen zwaaiend, op 't gezaghebbershuis angeklapvoet. *Man of war coming*, stoot ze uit, En 't is zoo.
Aan den groezeligen horizon teekent zich af 'n bonkerige massa met 'n rookpluim. Van alle kanten komt klein en groot toegestroomd. Hier en daar flappert reeds 'n vlag omhoog. Ja, ja, 't is 'm, beweerde zelfvoldaan 'n gelukkige bezitter van 'n verrekijker, terwijl ie ze'n wijsvingernokkel in ze'n linkeroog draaide. *Man of war ahoy*! schreeuwen op het Baaipad kinderen met leege en volle pannen, kinderen op en achter ezels, mannen met planken, vrouwen met stapels waschgoed op hun niet te deuken kop. *Man of war ahoy*! En ie was ahoy! Om half 10 'n plof, alsof er 20 man tegelijk over boord vielen.
Admiraal de Kortenaer was voor 'n dag of wat op onze ree ten gast. Wat trompetgetoeter, 't strijken van een vlag met iets wits op de rooie baan, kanongebulder, en 'n sloep zwaait als 'n meeuw de voorplecht om me. Geen wonder 10 jantjes hingen op de riemen. Als U 't soms nog niet weet, dan zij 't U kond gedaan, dat we hier nog geen steiger hebben, dus moest dicht bij land in een *shore-boat* overgesprongen worden.
Hé, zei 't volk, toen ineens al die 10 riemen verticaal de lucht ingingen. De zee was kalm. Gouverneur en gezelschap kwamen droog aan land. Men stapvoette 't *bay*-pad op. Honderd en twintig voet hoog, verdween men in het gezaghebbershuis.
't Meest sensationeele tooneel van oorlogsschip binnenkomen met gouverneur aan boord was weer afgespeeld. Voor onze zwarthuidige broederen was wederom de officier met rinkelend zijdgeweer *the great attraction*.
't Volk voelt hier niks voor 'n gekleede jas. Als ik gouverneur was, zou ik steeds in gala, met steek en degen, mijn intocht op Statius doen.
Dat pakt ons impressionistisch volkje stormerderhand in. Jammer, dat mijn kansen zoo ver beneden pari staan. Gouverneur Jan Paul zou anders niet kwaad klinken.
's Middags gingen de hooge gasten te voet naar de *bay*. De steiger in spe was het doel van hun dalen. Resultaten daaromtrent zijn mij onbekend.
Wel weet ik dat een tropisch regenbuitje hun 'n danig nat pak bezorgde, en dat de paarden stonden te ginnegappen van louter pret, omdat in plaats van te moeten draven met zware menschen op hun respectieve ruggen, ze nu kalm konden soezen over paragras en maïs en nog wat.
's Avonds begon men aan boord met het zoeklicht te hannessen. Maar ééns smeten ze 'n straal de bovenstad in. Niet veel soeps, zeeën de menschen. Later hoorde ik, dat ze 'n exercitie in 't seinen hadden gehouden. Gerust gingen we hier op Statius slapen, wetend dat zelfs geen Rodney 't nu in ze'n hoofd zou krijgen, zich van ons dierbaar stukje grond meester te maken.

De dagen van zoo'n hooge visite lijken eigenlijk allemaal op mekaar. Veel zit men in 't zaal. Concordia, White wall, Fair Play, Bengalen staan gewoonlijk op 't program, 'n rit rondom den krater was nu *une haute nouveauté*.
De cavalcade van 6 vertrok 's morgens om 7 uur, over twaalven was 't toen men ons stadje weer binnen galoppeerde. Een van de rozinanten was er bij die gelegenheid van door gegaan. Er afspringen, op 'n hoop steenen duikelen en ze'n hand verwonden was 't werk van 'n oogeublik voor den vaardigen ruiter. Gelukkig werd in 'n minimum van tijd het looplustig beestje weer opgevangen, en toen gedroeg ie zich fatsoenlijk, ik bedoel 't paard.
Mijn noodkreet, indertijd in een der *Amigoes* geslaakt, om hier op ons eiland 't muzikale peil door 't Kortenaersche muziekcorps iet of wat omhoog te laten werken, heeft ingeslagen.
't Muziekcorps kwam, speelde en overwon!
Wat ze gespeeld hebben, weet ik niet. 'n Amerikaansche tingeltangeldeun. waarbij de Turksche trom 't meeste praats had, werd 't meest bewonderd.
Van, Heb je 'n hoed op, stond niet op 't repertoire, laat ik er bijvoegen tot mijn spijt. Toen 't corps van de Zeeland hier ze'n schoonste stukken ten beste gaf, was heel Statius tegenwoordig. Nu slechts half.
Toen danste men vol uitgelatenheid. Nu niet. Toen deinden zachtkens wiegend ontelbare schouders rhythmisch op en neer. Nu ook niet. Maar wat drommel, waarom niet? Omdat 't nu Zondag was. Ja, lezer, nu kunt ge perplex staan kijken, maar waar is 't. Driekwart van onze bevolking is methodist. Hun leer verbiedt muziek en dans op Zondag. Ziedaar 't raadsel opgelost.
Aber warum? Ja, daar kom ik liefst niet in, en al evenmin in beoordeeling van 't feit, dat men knikkeren, tollen, vliegeren etc. op Zondag als iets hemeltergends, wraakroepends beschouwt. Enfin, 't bleek hier ook weer, dat de natuur toch sterker is dan de leer.
Want toen onze muzikale jantjes, alvorens an boord te gaan nog, 'n paar straten van ons stadje doormuziekten, toen werd 't onze luydjes te machtig, toen kwamen kuitspieren en schouders los, en 't zal altijd jammer blijven, dat 't schemeren niet toeliet om van dat echt typiesch tropiesch tooneeltje 'n instantane te nemen.
Jan Paul dankt officieren en 't muziekcorps van de Kortenaer met grooten dank voor 't genot hem en mede-rotsbewoners geschonken. *Auf wiedersehn* !!!
Ja, 't waren 'n prettig vijftal dagen. Je ziet en je hoort dan nog 's wat. Paarden waren er niet veel te krijgen, 't hoog bezoek had daar beslag opgelegd. Toch zag men nu en dan adelborsten door onze veste klepperen, en óf de paarden hun met meer egards behandelden, *sain et sauf* kwamen ze weer op den beganen grond.
En verbeeld je, daar kregen onze *bluejackets* ook ineens 'n passie voor ruiteren. Paarden waren er niet te krijgen, dus dan moesten de ezels er maar aan. 'n Zak over de niks mee gevende ezelsruggegraat, 'n touw om ze'n kop, en klaar was Kees. Voor 'n gulden konden ze nu 'n heel uur sjokken. De ezels hadden danig 't land aan dat onrustig vrachtje achter hun kop, maar de berijders nog 'n graadje erger, toen ze afstegen. Ze gingen loopen en ze bleven loopen, want aan zitten was geen denken.
Of ze ook spijt van hun gulden hadden.
En als je nu 's morgens 's heel vroeg opstaat, dan kunt ge soms heeren adelborsten, met geweren en weitasschen en patroonriemen naar den krater zien tijgen, Nimrods van top tot teen. Maar tegen 'n uur of 12 kwamen ze weer afgedaald, nat, rood, moei en achter hun 2 grinnikende negerjongens den jachtbuit torschende op 'n stok over hun naakte bottige schoudertjes. Geen hazen, geen konijnen, maar schrik niet onnoozele griezelige krabben!
En als je dan 's morgens nog eens 'n beetje meer matineus ben, dan hoort men over 't ontwakenden Statius niet thuis te brengen klanken echoën. Dat onbeschrijfelijk schrikaanjagend gebrul, gebas, gerommel, is toch slechts 'n zuivere liefdevlam die oplaait.

Ouwe zwarte mannetjes en vrouwtjes, nog met niet te versmaden longen bedeeld, brengen den Gouverneur 'n aubade. Anders niet.
En als je dan 's avonds om 11 uur nog niet in 't land der droomen verzeild geraakt ben, dan kunt ge de élite van onze harmonie in functie zien; viool, blikken, rammelaar en tamboerijn. Ook weer een liefdevlam.
Ze brengen 'n serenade aan den Gouverneur. Na 't savoureeren van de Kortenaersche muziek, noem ik nu willens en wetens gebeunhaas op muzikaal gebied van mijn volkje, onverschoonbare ikkerij.
Neen, dan hebben de schoolkinderen 't er beter afgebracht. Die kwamen met hun frissche stemmen 2 aardige hollandsche liedjes in 't gouvernementshuis zingen. Met vettige vingertjes en opgevulde koonen, werd hen 'n oogenblik later door moederlief hun Zondagsche pakje weer uitgetrokken. En als je dan 's middags de keuken passeerde van 't gezaghebbershuis, doen woei er zoo'n pikant streelende lucht vice versa neushaartjes je reukorgaan binnen, en je kreeg net zoo'n gevoel als die jongens uit de *Camera obscura*, watertandend voor de Groote's koekebakkerskeldergat. En dan de weelde van zoo maar ineens 2 doctoren rijk te zijn, wie zal dat beschrijven?
Dank aan ons zoo sympathieken doctors Portengen en van Trotsenburg, tusschen 2 haakjes, weer dank voor hun onschatbare diensten. Sommige zwartjes hadden spijt, dat ze toen niet ziek waren. Kinderlijk, maar toch veelzeggend.
En dan kwam weer de kolonel met ze'n pracht van 'n sabel en ze 'n kwistig geridderde borst, zwaar 't *bay*-pad opgestapt, en best kon je begrijpen dat ie na zoo 'n klimpartijtje geen voet meer aan land verkoos te zetten.
En dan stapte Mr. Fauel in militairen pas weer naar de *bay* om te passen en te meten, en veelbeteekenend te gesticuleeren, allemaal voor onzen steiger in spe, of werden door 'n achttal heeren in 't wit de scholen gevisiteerd, of togen Statianen met hooge hoeden en met lange jassen en gezichten ter audiëntie, of werd door iet of wat strijdlustigen matroos bijna 'n stuk van 'n politie-agent's neus afgeslagen.
Ja, 't waren prettige dagen! En dan die bezoeken aan den Kortenaer! 't heeft natuurlijk storm geloopen. Of 't volk echter veel van al 't geëxpliceer snapte, geloof ik niet.
De conclusie van sommigen was tenminste dat *the devil must be in it*, ze bedoelden in die electrische bellen, in de machine en seinen en weet ik wat meer.
De limonade wisten ze anders drommels goed naar binnen te spelen, ofschoon 't hun begripsvermogen weer te boven ging, hoe ze dat schuimend goedje aan boord konden fabriceeren.
En den laatsten avond hebben ze niet gehannesd, maar heerlijk mooi met 't zoeklicht op ons stadje gespeeld, 't had slechts 'n heel klein woordje gekost aan den 1. officier, en *all right* was het. Toen heb ik genoten, en met mij heel Statius.
Dan moet je niet toeven tusschen die openmondige en beroepende menschenmassa, maar zoo op je eentje, op een afgezonderd plekje je eigen gedachtenkring volgen. Daar slaat opeens 'n zee van licht op de tallooze bouwvallen aan de baai, op het West-Indisch Pompeje. Golven van kokend zilver beuken 't strand.
Nu vliegt er 'n bliksemstraal, breed, hel, oogverblindend ons armzalig bovenstadje in, toch nu fantastisch schoon, ondanks al verval en ellende.
Daar baadt 't lazaretto, verbanningsoord van levende lijken, zich in een oceaan van licht; nu weer glinsterflonkeren de eenzame graven op 't kerkhof, de eindpaal van al ons lijken, onze offers en ons getob. Daar bliksemt de electrische ronk tijgerend omhoog, excelsior, immer hooger, 't met duizende sterren bezaaide uitspansel in, als om ons te toonen dat daarboven eenmaal rust en vree zal zijn voor ons moede pelgrims in dit korstondig aardsch verblijf van zooveel zorgen en teleurstellingen. Ja, ik heb dien avond genoten, oprecht genoten, genoten met volle teugen.

Mijn copie wordt te lang, ik eindig.
Donderdagochtend om 1 uur vertrok oorlogschip met Gouverneur en gezelschap naar Saba.
Mijn rots is weer tot ze 'n vroeger rustige rust teruggekeerd. Maar stof hebben we nu weer tot conversatie voor weken en weken lang.
En dat is veel, heel veel waard hier op St. Eustatius.
Kortenaer, toe, kom weer eens gauw bij ons terug.
Jan Paul. St. Eustatius, 18 Mei 1905. (*Amigoe* 3 VI 05)

1 VII 05
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
'n Maand of wat geleden las ik in een der Surinaamsche kranten staaltjes van dierenmishandeling, die inderdaad de spuigaten uitliepen. De tendenz van dat geschrijf was ‘n vereeniging in 't leven te roepen, die door belooningen en boeten zou trachten, 'n meer dierwaardig bestaan aan de mishandelde surinaamsche vier- en tweepooters te bezorgen. Of 't gelukt is, weet ik niet. Wel weet ik, dat werkende leden van zoo’n vereeniging hier op St. Eustatius hun handen vol werk en in 'n minimum van tijd hun notitieboekje vol bekeuringen zouden hebben.
Bewijzen? *All right*! Maar laat ik vooruit zeggen dat 't slechts een opsomming van feiten zijn zal, simpele feiten, langdradig door hun eentonigheid eentonig door hun langdradigheid, 'n soort van waschlijst, 'n soort van gemengde berichten onder rubriek: stadsnieuws, zoo iets van: Heden viel de 9-jarige A in de gracht, doch werd onmiddellijk gered door B, die zich daartoe gekleed te water begaf.
Ik roep de clementie in van mijn welwillende Ditjes en Datjes-lezers.
'n Kat had melk gesnoept, 't Vocht was nog niet in den maag angeland, of ze was al bij 'r nekvelletje gepakt en over *glassqut* getold, (*glassqut* is 'n inham in onzen cliff 120 voet loodrecht de diepte in.)
Dat deze jongejuffrouw, 10 minuten na dien salto mortale weer heel kalmpjes voor de keukedeur stond te miauwen is alleen 'n bewijs van de ongepermitteerde taaiheid van deez' dakhaas.
Eustatiaansch geitenvleesch is daar nog niets bij. Haar lotgenooten brengen 't er echter doorgaans zoo goed niet af. Dagen lang liggen ze daar beneden met gebroken pooten stervend te verhongeren.
'n Kip zat te vroeten in 'n land. Daar was pas gezaaid. Men vangt de kip, breekt gewoon een van ‘r pooten en laat 't schreeuwende dier weer weghinkepinken.
'n Paar menschen hebben 't land aan mekaar, wat meer gebeurt. De een bezit wat paarden en wat vee, de ander denkt: ik zal je wel krijgen. En wat doet dat onmensch? In plaats van ze'n vijand 'n eerlijk pak slag te geven, gaat ie er 's nachts op uit, snijdt 'n oor af van een der paarden en verminkt met felle slagen van ze'n vlijmscherpen *cutlass* nog eenige koeien zoodat ze 's morgens moesten afgemaakt worden.
En dan die tobbers van ezels. Je moet die ruggetjes zien. Rauw vleesch, ja dikwerf zwartbloederige wonden. Maar daar kijkt men niet naar. Kom nou, 't is immers maar 'n ezel.
'n Ouwe zak er op gesmeten en de vent springt er met ze'n onbehouwen *body* op. En dan klits klets ranselen maar, ofschoon 't bij elke beweging krimpt van de pijn.
En dan moet je hier die eeuwig 't zelfde kijkende langooren zien stappen met vrachten op hun rug, waaronder ze bijna bezwijken. 'n Staartriem is noodig om dat boeltje in evenwicht te houden, maar leer is duur, en met 'n touwtje gaat 't ook wel.
En zoo zie je ezels bij tientallen hier langs den weg jagen met half doorgesneden staarten, bij elken stap dringt dat touw dieper in de schrijnende wond, en dat ziet natuurlijk zoo’n vent wel, maar wat zou 't? 't Is immers maar 'n ezel!

En dan dat ongemotiveerd beuken met stok en touw en bullepees. Dat 'n ezel nu en dan 'n oplawaai van noode heeft, natuurlijk; en dat zoo'n beest soms je bloed karnemelk kan doen worden, dat weet ik ook wel, maar toch.
Dan zie je soms voorbij mijn huisje van die kerels als boomen passeeren met gezichten en oogen zoo dom zoo ongepermitteerd oliedom, dat je er raar van om je hart van wordt.
En die bonken vleesch klemmen tusschen hun luie domme beenen 'n armzalig ezeltje. En of die stumperd al ze'n uiterste best doet, - regelmatig als 'n uurwerk beukt 'n stuk hout er maar op los, op kop en schoft en ribben.
En als je dan zoo'n zwamneus vraagt, waarom ie ze'n beest toch zoo ranselt, dan grijnst ie en verdraait ze'n oogen, zoodat de olie er bijna uitdruipt, en begint expres fortissimo te beuken. 't Is immers maar 'n ezel!
Laatst ree er 'n kar naar de *bay* om *cargo* te halen. Eén paard met 2 ezels stonden voor dat machien. 't Paard was nogal fatsoenlijk ingespannen, de ezels mochten voor variatie eens met hun nek trekken. Hun trekgerei was natuurlijk te kort, waar ze met hun achterpooten moesten blijven als de boel aan 't rollen was, dat kwam er minder op an. En met geschreeuw en gevloek werd dat driespan voortgezweept; onvermoeid *up and down*, totdat de wielen er bijna afliepen. Hoe die huid en pooten van die afgebeulde beesten er 's avonds uitzagen, dit kan men zich gemakkelijk voorstellen.
Denkt nu niet, dat men voor 'n volgenden keer iets aan 't tuig veranderen zal.
Wel neen, waarom? 't Is immers maar 'n ezel.
En dan moet je hier naar de wei gaan. Begeleider natuurlijk te vadsig, te lui om ketting of touw vast te houden. Neen, dat sleept maar over den grond, en dan maar jagen, jongens. Gevolg, dat elk oogenblik de beesten struikelen en groote kans hebben om op 'n goeien keer nek of pooten te breken.
Of ze binden 'n kalf heel kort aan ze'n mama's nek en dan dezelfde vertooning. 't Kleintje heeft niet zulke lange beenen als moederlief, dus halfgewurgd wordt 't tegenspartelend meegesleept. Ge ziet, hier op St. Eustatius heeft men van al te veel kalverenliefde ook al geen last.
Met het grootste gemak van de wereld zou ik nog heel wat treurige feiten en feitjes van Statiaansche dierenmishandeling uit mijn experiëntie kunnen opdiepen, maar mij dunkt, mijn waschlijstje is reeds lang genoeg. Denkt nu niet, dat ik met 'n ziekelijk meelij behept ben voor de dierenwereld, dat ik 'n wee-iets in mijn maagstreek voel, als ik 'n kip of 'n geit of 'n varken zie slachten, dat ik er iets ijselijks in vind om 'n vlieg kwaad te doen. Neen, toch niet. In dien wanhopigen vliegentijd, die helaas aanstaande is, dan kan ik zelfs met 'n soort van zelfvoldoening 'n vlieg *ad patres* zenden, die zich de vrijheid permitteert mijn griekschen neus als 'n glijbaantje te gebruiken. Maar wat ik niet kan verdragen, of verduwen, is dat ongemotiveerd, dom, wreed, nero-achtig gemartel, gebeul van arme, dikwijls zieke, uitgehongerde beesten. Dat maakt me woedend, dat provoceert me om zoo'n laf menschelijk wezen ook eens te laten voelen, hoe aangenaam 't is, voortdurend op huidbrandende striemen getracteerd te worden. Als dat niet helpt, finaal en radicaal, dan weet ik 't niet.
Jan Paul. St. Eustatius, 18 Juni 1905. (*Amigoe* 1 VII 05)

26 VIII 05
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Wij mogen hier niet mopperen. 't Oorlogsschip zagen we graag hier. En 't kwam. We wilden 't muziekcorps an land hebben bij die gelegenheid. En duchtig heeft 't er op los getoeterd. Vellen copie gepend om 'n steiger hier te krijgen. En ie komt. Angstkreet op angstkreet geslaakt om 'n dokter. En er loopen geruchten, dat er een op komst is! Eindelijk jaren gesnakt naar 'n stoomverbinding met de buitenwereld, al was 't maar door middel van' 'n afgedankte torpedoboot, en nou hebben we elke maand 'n heuschelijke stoomboot op onze ree, 'n

steamertje zoo elegant en zoo kwiek, 'n *steamertje*, dat onze stouste verwachtingen overtroffen heeft

Hebben dát de Ditjes en Datjes uitgewerkt?

Gelooft me, ik weet wel wat beter.

Toch is 't 'n satisfactie je zin te krijgen, je ideeën tot realiteiten te zien groeien, dat wat je zoovele jaren met driftige penstreken gepousseerd hebt, eindelijk daar nu voor je te zien staan, in levenden lijve. Zoo iets geeft je courage als je zit voor je schrijftafel koekeloerend met opgewekte wenkbrauwen naar 'n akelig vel blanco, dat je moet zwarten met copie om de rotatiepers van de *Amigoe* weer eens 'n schraal mager enfin 'n echt Eustatiaansch dejeuneetje te bezorgen. Bij *Jove*, er gebeurt ook letterlijk niks hier op ons rotsje. En toch maar schrijven, jongens.

Ik ben op reis geweest met de Christiansted *up and down* naar St. Kitts. Om 6 uur 's morgens zouden we vertrekken, klokke 5 had de kapitein de attentie met ze'n stoomfluit mij bijna door mijn klamboe te blazen.

Om 5.45 roeide ik naar boord. Ik houd er van op tijd te wezen. Punctualiteit is anders hier niet *en vogue*! 'n Begrafenis b.v. die om 3 uur geannonceerd is, vertrekt zeker niet vóór 5 uur, en 'n sloep die precies 12 uur uit zal zeilen, ligt om 6 uur nog lustig aan 'r anker te zabbelen.

Van een en ander ben ik maar al te dikwijls de dupe geweest. Toen ik in zee gegooid werd, wilde onwillekeurig ‘n poëem uit mijn prille jeugd naar boven.

En we gane naar Amerika,
En hoera die ijzeren man.

Ja, daar lag de ijzeren man, grijs, rustig zelfvoldaan, massief, wel nu juist geen Potsdam of 'n Javaboot, overweldigend door hun kolossaligheid, maar toch imponeerend voor ‘n Statiusmensch, die globaal genomen, nog zoo bitter weinig van ons mooi stukje wereld gezien heeft. Wat 'n verschil.

Als je met zoo’n zeilsloepje op reis moet, dan krijg je al op 't *bay*pad zoo’n aardig wee gevoel in de *environs* van je maagstreek, en als je dan van 't *shore*-bootje op 't glibberig dekje springt, dan benijd je Johnny, den bootsman, die daar zoo doodonverschillig, zoo niks blij naar land terugroeit.

Wat al jalouzie heeft die goeie man opgewekt bij vertrekkende sloeppassagiers met gezichten als ongare pannekoeken. En als ze dan an 'n touwtje trekken, en 't zeiltje omhoog fladdert, en 't gehobbel begint, en de zeetjes overkomen, en je, hoe *contre coeur* ook, in een soort van met alle denkbare verpestende stanken bezwangerde doos moet verdwijnen, dien men *cabin* belieft te noemen, dan grijpen er tooneelen plaats, onsmakelijk, onhygiënisch, tooneelen intens lugubre, die men zelfs niet met 'n vulpen of *type-writer* beschrijven kan en mag.

Dan is feitelijk niets *shocking. A la guerre, comme á la guerre*! Met een soort van lodderige onverschilligheid zie je hoe medeslachtoffers elkaars kleeren en facie met de grootste *sans gêne be-rendez-vous*en, in 't menschzijn heb je zoo heelemaal afgelegd dat je 't geen lor zou kunnen schelen, ja zelfs interressant vinden zou, als je buurlui elkaar in koelen bloede den nek afsneden.

De scherpzinnigste denker aan land kijkt en voelt en denkt en doet in de *cabin* van 'n Eustatiaansch zeilsloepje, idiotiek, niks meer en niks minder. En nu op de *steamer*.

Men bestijgt de statietrap, of hoe je dat ding ook noemt, *quite gentleman.*

Ticket, sir, please?

En verbeeld je, je krijgt zoowaar nog 'n hut, ofschoon de reis maar 'n paar uur zal duren, en je *portemanteau* knipoogt je daar al tegen als 'n ouwe kennis.

Wat 'n verschil, mensch nog toe, ik kan er maar niet over uit!

En klokslag zes, daar puft de stoomwinch 't anker omhoog, en wij zijn *en route.*

Coffee, Sir? 't is van geen *refuus*. In de *smoking-saloon* savoureer ik 'n kopje troost. De cakes offreer ik 't onoogelijk stukje hond, dat verder geheel de reis 't er op toelag tusschen mijn Zondagsche broekspijpen door te marcheeren.
Hoe dankbaar is mijn kleine hond, dacht ik.
Ze zeggen dat de Christiansted zoo hobbelt. Menschenkind, ga eerst eens per statiaansche sloep 't zilten nat doorklieven en praat dan van hobbelen, 'n *looping-the-loop*tochtje is daar niets bij, *rien absolument rien*.
In 't zgn. *channel* tusschen St. Kitts en hier, hadden we 'n tamelijk hooge zee, maar we snijen zoo smakelijk door die witgekuifde rollers, als 't mes van 'n hollandsche huismoeder door 'n sappige Edammerkaas. Op en neer deinen deden we, dat is 't woord, maar welke *steamer* op ons ondermaansche doet dit niet? 't Stoomen langs St. Kitts dicht onder de kust was verrukkelijk, pyramidaal pittoresk.
Ik heb al wat keeren wanhopig langs die kust gelaveerd, maar dan is men ongeduldig, ongedurig, katterig, niet vatbaar voor schoone indrukken door al dat op en neer gehannes. Dan voel je niks voor 'n *schönes Ansicht*, dat laat je allemaal akelig koud.
Iets anders, als je daar als 'n prins onder de zonnetent van je stoomjacht zit, in 'n makkelijken stoel met je lange beenen op de reeling en 'n sigaar tusschen je lippen. Dan zie je pas, hoe mooi St. Kitts is, hoe vruchtbaar en flink bebouwd, wat tal van groenende bergen, overvloed van water en prachtige wegen 't rijk is. Ja, dan zie je pas, dat 't toch eigenlijk 'n heel wat kraniger eiland is, dan ‘t mij zoo dierbaar St. Eustatius.
Breakfast, Sir!
Ik naar beneden. Nou, eerlijk gezegd, ik wou dat ik elken ochtend zoo'n ontbijtje kreeg. 't Smaakte mij, als dien beroemden Amsterdamschen kruier uit Maurik's straattypen, die exquise coteletjes met aardappelen en uien-purée. En dan dat brood en die koffie en die tandenstokers! Inderdaad, 't was spulletje in optima forma!
Daar mot je op 'n sloepje om komen. Als je geen zin hebt om uit 'n verroest pannetje wat foenchie met zouteviscn naar binnen te spelen, en je dorst te lesschen uit 'n dito blikje, waarin ter appetijt-opwekking 'n stevige, iet of wat groezelige duim kabbelt, dan kan je gewoon voor uren, ja soms voor dagen lang verhongeren en verdorsten.
Eens heb ik op zoo'n zeiltochtje van St. Martin naar hier, dat nota bene 48 uren duurde, mijn veeg bestaan gered door pepermunt te zuigen, mij gulhartig door 'n zeeziek negerinnetje geoffreerd.
Nog eens, me lieve mensch, wat 'n verschil!
De stoomfluit geeft 3 gillen. We bennen er. Havenmeester met gewichtig gezicht komt an boord. Zeer genadig staat ie ons toe te landen. Waarom hebben bijna alle havenmeesters, die ik ken, toch zulk 'n ontzettende dosis pretentie???
Met mijn valiesje, bijna zoo plat als 'n schol, tijg ik ten visitatiekantoor. Daarvoor moet je 'n poort door, 'n hooge trap op, 'n zaal met 'n kapot plafond langs, en je staat voor 'n toonbank. Daarachter 'n heer met 'n groote snor, die poogt te fixeeren, ik bedoel de meheer.
Ik offreer 'm mijn sleuteltje. Deez' daad schijnt 'm zoo nobel toe, dat ie me genadig permitteert zonder open te maken weer de reis omlaag te aanvaarden. Zaal met kapot plafond langs, hooge trap af, poort door, op straat. Zoo echt practisch, als je van 'n lange reis komt met 'n half dozijn zware koffers, die trappenklimmerij.
Dat daagje op St. Kitts was natuurlijk weer in minder dan geen tijd *verschwunden*. 's Avonds laat was ik weer an boord, om 4 uur 's morgens zouden we wegstoomen. Wat heb ik gemaft in dat luchtige witte hutje an dek, en dat waardeer je des te meer, omdat je gewoon ben in ‘n sloepruim op bonken ballast of op 'n ouwen verroesten ketting je door elkaar gerammelde botten neer te vlijen, en geen oog dicht te doen. Ik zeg nog eens met dankbaar hart. Mijn lieve mensch, wat 'n verschil !
't Daghet in het Oosten. Geheel mijn rots schitterflonkerde in 'n zee van goud en amarant.

Die Himmel erzählen die ehre Gottes.
Und seiner Hände Werk zeigt an das Firmament.
Ik stond alleen op 't achterdek, peinzend over 't verleden en de toekomst van dat nietig stukje vulkaangrond daar voor mij. Vroeger, groot, machtig, gevreesd, nu 'n lastpost voor 't moederland, 'n niets. Maar er wordt gewerkt, veel gewerkt, met energie gewerkt, om van dat niets 'n iets te maken. En als er ooit hoop op succes geweest is, dan is 't nu. Ja, geplant moet er worden, veel geplant, opdat tenminste de 1500 bewoners in hun noodzakelijkste levensbehoeften kunnen voorzien.
En voor uitvoer katoen en honing, en vooral, bovenal ja op de eerste plaats EXPORT VAN VEE. Daarin zit volgens mijn vaste overtuiging de toekomst, 't heil van St. Eustatius.
Land in overvloed. Herschep deez' wildernis en onze *mountains*, die daar nu renteloos liggen, in sappige weilanden, importeer 'n stamboekstier tot veredeling van 't Eustatiaansche ras, dat volgens Prof. Went nu reeds na Portorico 't beste vee van de West-Indies is.
Omraster die weilanden met prikkeldraad, en laat de beesten weiland na weiland afgrazen en over 'n tiental jaren is ons nietig stukje rots 'n veestapel rijk, die de bewondering zal wekken van geheel onze West- Indies.
En dan zullen de schepen komen van heinde en verre, en 'n glorievolle tijd zal wederom voor de eertijds *golden rock* aanbreken. Ik stond op 't achterdek, mij nog vermeiende in deez' toekomstdroomen, toen 't anker viel. En ik zag weer die tallooze melancholische bouwvallen van onze doodenstad aan de bay, en weggevaagd waren opeens al die idealen en de nuchtere realiteit stond weer voor mij. Zou er nog 'n toekomst zijn voor St. Eustatius ? Ende desespereert niet!!
Jan Paul. St. Eustatius, 15 Aug. 05 (*Amigoe* 26 VIII 05)

23 IX 05
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Wanneer komt ie nou?
Ze zeggen, dat ie al op Curaçao is.
Menschlief, mijn zal je weer niet beet hebben; ik geloof er niks van, vóórdat ik 'm hier met mijn eigenste oogen in levende lijve voor me zie staan.
'tVoorgaande is 'n dialoog onder 'n tamarinde tusschen twee Statiaansche sterk gesticuleerende negermoeders. Wien bedoelen ze met dien ie? Er zou 'n dokter van de Red D Line binnenkort hier komen en hier blijven voor goed, beweerden lui die 't kunnen weten. Dat was die ie de quintessence van de hierbovengevoerde conversatie.
Zucht nu niet: Man, je wordt vervelend, je begint te hannessen, te verkindschen, als je niets anders te vertellen hebt, dan dat jullie graag 'n dokter zou willen hebben, dan blijf maar thuis met je ouwen koek, dat weten we al lang.
Eilieve, ouwe koek?
Menschenkind, neem 's 'n scherp mes en snijd ereis 'n sneetje van dat hard muffig bruinig gebakken deeg en zeg dan eens of ik geen gelijk heb ‘t nog eens en nog eens ter vermaling aan te bieden?
In 'n krotje dicht bij mijn huis, ligt ‘n kind te sterven, 'n meisje van 6 jaar. 't Schaap lijdt ontzettend. 'n Levend skeletje, beentjes dik opgezwollen, vuurrood. Ingewandstoring, denken wij, leeken. Nacht en dag kermt de arme kleine van de brandende pijnen, die haar ingewandjes verscheuren. Geen dokter hier, geen geld om de zee over naar 'n dokter te gaan, geen geld om een dokter te ontbieden, dus maar lijden, krimpen van pijn, totdat de welkomme engel des doods 't martelaresje naar betere gewesten roept.
Nu ik dit schrijf, zie ik weer voor mij, dat rampzalig vunzig optrekje met die wanhopige moeder en dat van pijn wringende kind.
Als ge dit leest, is alles geleden, 't Kindje is niet meer.

Weer 'n slachtoffer méér van 't gebrek aan geneeskundige hulp op mijn eiland.
Meer feiten?
Bij 't vreugdevuren op Koningin's verjaardag werd 'n man aan ze'n hand verwond.
Geen dokter hier. Wij leeken dachten, dat de vinger uit 't lid was. De hand begon raar te doen. Toen hals over kop naar Saba, naar den dokter. Maar goed ook, de vinger was gebroken.
'n Ander feit.
'n Jonge dame werd gebeten door 'n duizendpoot. Zoo iets gebeurt wel meer. De hand zwol op, ondanks alle zorgen. Geen dokter hier! Naar Saba! Goddank, dat ze moed genoeg had zich in den orkaantijd in zoo'n onhebbelijk sloepje op zee te wagen. Bloedvergiftiging. Had ze langer getalmd, de vinger had geamputeerd moeten worden.
Nog 'n geval.
'n Pic-nic in de *country*, 'n geladen geweer tegen 'n boom, 'n jong *lady* zeer *champêtre*-achtig 'n pas geschoten duif aan 't plukken. Plotseling valt 't geweer, 'n gedeelte van de hagellading in haar voet. Geen dokter hier! De zee over naar Saba. Hoe 't afgeloopen is, zullen we spoedig hooren.
En dit alles gebeurde hier, let wel, in de laatste tien, zegge 10 dagen.
Maar de dokter van Saba komt St. Eustatius toch geregeld bezoeken?
Zeker, tweemaal per maand 'n dag of wat, en in den orkaantijd eens. Maar 'n iegelijk met 'n heel miniem greintje gezond verstand onder ze'n haarbos, kan toch wel begrijpen, dat zoo'n bezoek van eenige dagen bij lange niet voldoet en niet kan voldoen aan de gevoelde behoefte. Trouwens de feiten spreken te luide.
Vraagt 't Dr. Lionarons zelf maar eens, wat hij er van denkt. Ondanks ze'n wonderbare *ausdauer* en ze'n tact- en succesvolle praktijk zal hij u veelbeteekenend en glimlachend toevoegen zoo iets van dikwijls half werk, en je kan niet meer dan je best doen. En dan is 't wel typisch, dat juist in die weken, dat de dokter op Saba is, hier ze'n tegenwoordigheid zoo dikwijls dringend vereischt wordt.
Hoevele arme stakkers hier al gestorven zijn, die nog met pleizier jaren hadden kunnen leven, alleen en alleen en alleen omdat tijdige genees- of heelkundige hulp hun ontbrak, ja dat weet God alleen.
En dan die arme melaatschen! Eenigen tijd geleden is 't lazaretto op St. Martins opgeheven, voortaan moeten alle melaatschen van de Hollandsche Bovenwinden naar ons eiland getransporteerd worden. 'n Tweetal van deez' ongelukkigen zijn hier bereids gealterneerd.
Is 't nu niet, op ze'n zachtst uitgedrukt, hard pijnlijk voor die stakkers, dat ze 'n plaats moeten verlaten, waar 'n dokter ten allen tijde tot hun dispositie is, en geforceerd worden te gaan naar 'n eiland, waar lange dagen en nachten van nog grooter lijden hun wachten, omdat die noodzakelijke geneeskundige hulp verre weg is?
Zegt nu weer niet, kom, die menschen hebben geen dokter meer noodig, daar is toch niets meer an te doen. Noemt men 't niets, als men de pijnen en smarten van 'n onherstelbare zieke kan verlichten, al is 't nog zoo weinig? Waarom worden dan de melaatschen-etablissementen van Suriname en Curaçao zoo dikwerf door de doktoren bezocht? Gelooft me, menschen die zoo praten, hebben gewoonlijk de grootste angst en afschuw voor alles wat maar naar melaatschheid zweemt.
O zeker, hier op dit nietig stukje rots heb ik al bij menig sterfbed gestaan, al wat ellende nameloos groot gezien en meegeleefd, maar nooit zal ik vergeten, wat tafercelen van ontzettend lijden ik heb bijgewoond op dat strookje land aan zee, waar 't lazaretto gebouwd is, dat huis van pijn, van wee, ja dikwijls van stomme, doffe wanhoop. Neen, ge weet 't niet, maar ik verzeker 't U, daar wordt meer geleden dan ge denkt, ja, ge zoudt zeggen, bijna meer dan 'n mensch verdragen kan. Treedt een van die kamertjes van ons leprozenhuis binnen. Is dat 'n mensch? Ja, dat is 'n melaatsche. Zie die voeten en handen, zie dat aangezicht.
Neen, blijf nu, wees moedig, ga niet heen.

Reeds vóór jaren zijn nagels van handen en voeten afgerot, geel - roodachtige etterende stompjes zijn 't. De huid is glimmend, wasachtig gespannen, met lichtende plekken, hier afgeschilferd, daar bloedige, dragende wonden.
Zijn dat handen, voeten van een mensch?
Ja, dat ziju handen en voeten van 'n melaatsche.
Daar ligt 'n man op 'n krib. Zie dat aangezicht, opgezet, vol afzichtelijke bulten, mond vertrokken tot 'n eeuwige grijnslach, zoodat 't tandvleesch bloot ligt, uitpuilende glazige oogen met omgekrulde vurige randen, neus half weggevreten, 'n vormlooze massa, open lappen vleesch met verschrompelde lellen. Is dat 't aangezicht van 'n mensch? Ja, dat is 't aangezicht van 'n melaatsche.
O, denkt nu niet, dat reeds spoedig de ziel dat schijnbaar broos omhulsel ontvlieden zal. Neen, nog jaren misschien zal 't duren, nog jaren misschien zal die arme verstootene uit de maatschappij — die toch ook 'n mensch is gelijk u eu ik — moeten lijden, dat lijden onbeschrijfelijk groot, vóórdat God hem roepen zal uit deez' ballingschap van smart en ellende en ellende en smart. En zou voor zulke ongelukkigen geneeskundige hulp overbodig zijn ? Neen, neen, duizendmaal neen!
O, waarom kan ik niet in woorden uitdrukken, wat ik gevoel, als ik daar mijn evenmenseh zoo zie lijden en machteloos sta om]slechts de geringste hulp, verkwikking en verlichting te bieden. Dan denk ik zoo dikwerf:

> Zou er nu toch geen enkele dokter in ons moederland zijn, die uit een hooger princiep zich eens zou willen opofferen om hier zoo heel veel lijden te komen verzachten?
> Zou 't hollandsch Gouvernement nu toch geen enkelen officier van gezondheid kunnen missen om ons eiland en onze melaatschen, al was 't maar voor 'n jaar of wat van geneeskundige hulp te voorzien?

't Is misschien dom, idioot van me om zoo te denken, maar waarom heeft nu toch b.v. 'n Kortenaer 2 doctoren van noode? Ik weet 't niet, maar de absolute noodzakelijkheid daarvan, wil er bij mij niet in.
Gelooft nu niet, dat ik mij vlei, dat dit gepen zelfs 't minimaalste succes hebben zal, daarvoor heb ik al te veel inkt vermorst van mijn leven in deez' *question brulante* voor mijn rots. Zeker, als ik geld had, veel geld, 'n zak vol *almighty dollars*, dan wist ik wel wat ik doen zou. Niet schrijven, dat is veelal larie, 'n wanhopig iets, b.v. nu hier *in casu* gaat ’t zoo:

> Men ontvangt de *Amigoe* Zaterdag-avond, men leest dit stukje en wat is gewoonlijk de conclusie?
> Ja, zucht men, die melaatschheid is toch 'n verschrikkelijk ding.
> 't Is toch eigenlijk wel 'n beetje erg, dat ze daar geen dokter hebben; blij toe, dat ik daar niet woon.
> Punctum!
> En daarbij blijft 't.
> En ze dronken ’n glas. En lieten de zaak zooals ie was.

Neen, hoor, als ik geld had, zou ik niet meer zoo wanhopig zitten pennen, maar ik zou 't geheele laatste pagina van alle mogelijke kranten adverteeren, ik zou ontzettende, schrikwekkende plakkaten, gele, rooie, groene op alle denkbare muren van hollandsche steden, dorpjes en vlekjes laten plakken en op al dat kranten ander papier laten drukken met letters groot, stevig, vet, massief, leesbaar op 'n eerbiedwaardige distantie:

> OPROEPING!!!
> Geneesheer voor St. Eustatius! West-Indië!
> Tractement f 2500.
> Fourage-geld f 200.
> Vrije woning!!!
> Recht op pensioen!!!

Gezond klimaat!!!
Zegt 't voort!!!!!!

Jan Paul. St. Eustatius, 16 Sept. 05. (*Amigoe* 23 IX 05; *De Maasbode* 22 X 05)

21 X 05
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes

In Rotterdam dreunen de sleeperswagens al uren over de melkchoclâstraten, is de eerste post al rondgedeeld, zijn stoepen al geboend, heeft de melkboer met ze'n dubbel belletje, reeds al ze'n klanten van diverse pintjes voorzien, is menige onderwijzerstem reeds schor van 't doceeren, is moeder de vrouw al weer druk aan 't peinzen, wat ze van middag weer opscheppen zal, als hier op St. Eustatius 't zonnetje pas over de Quill komt gluren.

't Statiaansch ontwaken is echter ietwat anders dan 't Rotterdamsche, wat volgt uit den aard van de zaak.

Rotterdam is geen negerij, wat St. Eustatius, *salva reverentia*, op ende top is, laat 't dan ook stoffen op 'n Oranje-stad, helaas, al te weidsche naam!

Misschien had het in de dagen van olim zoo iets weg van wat men 'n stad noemt, maar nu? Mag ik hier eventjes aanhalen, wat de pastoor van St. Eustatius, Father Delgeur, 'n tijd geleden in 'n brochuurtje over ze'n eiland, over dat stad-zijn schrijft? En gelooft me, 't is er heusch niet beter op geworden. Integendeel! 't Woord is aan hem:

> Ik noemde zooeven de town 'n verzameling van bijna alle ellendige krotten van huizen. Dat is niet overdreven. De laatste orkaan heeft 'n 53 van die paleizen weggevaagd, en ik vrees als wij dit jaar weer door 'n orkaan bezocht worden, er weinig meer van ons stadje zal overblijven.
>
> Menschen, die niet kunnen leven zonder de gemakken, die de uitvindingen onzer eeuw op allerlei gebied hun aanbieden, moeten nooit 'n voet op St. Eustatius zetten. Hier geen telegraaf of telefoon, geen automobiel, geen stoom-, electrische of paardentram, zelfs geen rijtuig, ja, wonder boven wonder zelfs geen fiets. Gevaar van overreden te worden bestaat er hier dus niet.
>
> 'n El dorado voor kindermeisjes met onzeggelijke kinderen. Als men 'n uitzondering maakt voor naaimachines, dan is er misschien nog nooit zoolang de wereld bestaat, 'n machine op wat gebied ook, op St. Eustatius ingeklaard. Voor monteurs is hier geen droog brood te verdienen.
>
> In zulk 'n toestand zou 't voor ieder beschaafd mensch 'n onmogelijkheid zijn te leven, zou men denken. Toch niet, alles went.
>
> Architectonische schoonheid van huizen valt hier al bitter weinig te bewonderen. Op 'n paar uitzonderingen na, zijn alle huizen van hout, ook mijn pastorietje is van onder tot boven, behoudens de fundamenten, van hout opgetrokken. Een zomer- of buitenhuisje zou men 't in Holland noemen.
>
> Een Eustatiaansch huis bestaat uit wat palen, planken eu shingles. De vloer is gewoonlijk op 'n halven Meter afstand van den grond; daaronder is 't vooral 's nachts de geliefkoosde vergaderplaats van varkens, geiten, magere honden en ander niet te noemen gedierte.
>
> Dat in zulk 'n huis 'n logé, niet begiftigd met sterke zenuwen en 'n groote dosis gezonden slaap, weinig rustige rust genieten zal, valt gemakkelijk te begrijpen.
>
> Daarom heeft men bij menig huisje door 't opeenstapelen van rotsblokken den toegang voor zulke onwelkome muzikale gasten onmogelijk gemaakt. De meeste, neen, bijna alle huisjes, op mijn eiland verkeeren in 'n allerellendigsten, allermeewarigsten, alleronmogelijksten staat. Onmogelijk 't sterk genoeg te kunnen uitdrukken.
>
> Waarom zulk een drukte en geschrijf over den toren van Pisa?

Hier zou ik U verscheidene huizen kunnen wijzen, waarmede vergeleken dat wonder van Pisa zoo recht is als de toren van de Rotterdamsche groote St. Laurenskerk. De commissie, die in mijn geboorteland bouwvallige huizen ter afbraak doemt, zou hier haar handen vol werk hebben; ik vrees dat Oranjetown eenige weken, nadat de heeren voet aan wal gezet hadden, van den aardbodem zou verdwenen zijn.
O, men moet die krotjes zien, treurig, treurig! De shingles zijn langzamerhand weggerot en afgevallen, de planken zijn, wat 't eerste betreft, denzelfden weg opgegaan en vertoonen overal spleten en scheuren. Het dak, waardige bekroning van 't geheel, komt 'n zeef zeer nabij, en in zulk 'n krot moeten mijn arme negers leven.
In den drogen tijd worden de stakkers, gehard als ze zijn, 't transparantachtige van hun huisje zoo niet gewaar, maar helaas in den regentijd, als de sluizen des hemels zich openen, wee dan mijn arme negers, geen droog plekje om het veege lijf te beschutten tegen de woest neerplassende regenstralen.
Zoo'n tropische regenbui, hoe zal ik hem beschrijven? Niet te vergelijken met de vervelende, eindelooze, triestige, melancholische regenbuitjes in het Moederland, zelfs niet het zoog. blaasjesregenen, en dan is 't toch al heel erg; o neen, bij langen niet.
't Is heet, snikkend, drukkend heet op Golden Rock. In 't Oosten verschijnt aan den schitterenden azuren hemel 'n wolkje. Vliegensvlug nadert 't, breidt zich uit tot 'n ontzaggelijke, inktzwarte regenwolk, hult den krater in 'n dichten, dikken nevel, en stort zich als 'n lawine op stad en land. 't Is eigenlijk geen neervallen van regen, 't is meer 'n met kracht omlaag spuiten van ontzaggelijke waterstralen, 'n met woest geweld neertuimelen van onmetelijke waterreservoirs, massa's water met orkaangeweld neerploffende op den aardbodem.
En even plotseling als zulk 'n zondvloed, zulk 'n reuzendouche omlaag kwam, even plots is dat woest watergeplas weer gedaan.
Het zonnetje schijnt weer met helderstokenden glans, en na 'n kwartier is slechts hier en daar aan de overvolle regenbakken te zien, dat 'n parapluie ook in de tropen, geen overbodig weelde-artikel is,
In Oranje-town zijn wij nu heusch finaal uitgekeken etc. etc, etc.

Tot zoover de Eerw. schrijver.
Of ik 't heelemaal met 'm eens ben?
Nou, zoo zoo! 't Bouwvallige van ons stadje had, dunkt me, met nog doffer, somberder kleuren geschilderd moeten worden, en zoo'n regenbuitje om van te watertanden, wordt ons ook maar zeer zelden thuis bezorgd, maar anders verklaar ik mij zeer gaarne conform met zijn beweringen en bespiegelingen. (*Amigoe* 21 X 05)

28 X 05
(Vervolg)

Enfin, St. Eustatius ontwaakt. Groezelige gezichten met dikke slaapoogen komen over onderdeurtjes turen. Door 'n kier wordt 'n kind naar buiten gelanceerd met 'n keiosinepan en 'n dot ouwe lappen. 'n Douw en 'n *hurry-up* weerklinken; naar de *bay* gaat 't voor water uit de wel.
Honden rekken zich nog eens lekkertjes uit, geeuwen smakelijk met krullende tong en beginnen met hun neus langs den grond te kuieren, tuk op alles wat maar verteerbaar is om 't dreunend rommelen van hun ingewanden te stoppen.Varkens draaien zich nog eens rugschurende om, kippen vallen alomme uit boomen en heggen, ezels zingen in immer zwellende tonen hun morgenlied.
Allengskens komt er meer beweging in de city.
Deuren eu deurtjes knarsen en kraken en worden met 'n bonk steen voor terugzwaaien behoed. Schrik niet voor de karavaan, die in zoo'n stulpje huist. Vader en moeder in

bed, de kleintjes er onder en de groote blagen met nog 'n paar vrindjes en logeetjes er naast op den grond, dat gaat puik.
Maar luister nu naar raad, en wees niet nieuwsgierig, en steek uw reukorgaan geen halven millimeter over den drempel, want geloof me, 't ruikt daar heusch zoo lekker niet als in den winkel van Fariña op 't keulsche Domplein. Wat te begrijpen valt.
En nu wordt er hier of daar 'n gedeukt verroest Beverwijksch groenteblikje opgescharreld en 't toilet maken neemt 'n aanvang. 'n Flinke slok, klok klots klots, *eraus* er mee *in's blauen hinein*!
Weer zoo'n dito, maar bewonder nu de gewiekste economie van ons volk.
Handen en gezichten behooren ook gewasschen. Water is schaarsch. Dus zuinig zijn. En met 'n vaaretje spuit 't zilte nat uit mondhoek in rondwentelende wrijvende vingers en van daar, met 'n handige opwaartsche beweging door facie en krullenbol, en proestend en snuivend en blazend giet men 't laatste restje langs kuitspier en scheenbeen en opgeheven voet. 't Toilet is gemaakt.
Weer wordt er 'n pannetje opgeduikeld, nu een van grooter formaat. Bij buurvrouw, die brood bakt, wordt 'n brandend houtje gevraagd en dra vlamt er 'n lustig vuurtje onder dat bewuste ouwe boterpannetje, nu gevuld met borrelend water, waarin groene blaadjes drijven. De meergegoeden zetten 'n pannetje heuschelijke thee of koffie, de arme kleine luyden — verreweg 't meeren deel — maken wat ze thee believen te noemen van lemoenblad. Lekker is anders. En mannen en vrouwen steken dan zeer huiselijk gezellig 'n aarden stompje met knaster op onder 't savoureeren van hun blikje troost. En kinderen met gezichten vol strepen en onsmakelijke neuzen, drenzen om meer of krijgen klappen, omdat ze te dicht bij 't vuur komen of vader te veel tusschen de beenen scharrelen.
Kettingen rinkelen, aan 't eene end 'n man, aan 't andere end 'n koebeest. Dat gaat naar 't land, de een om te grazen, de andere om te planten. En als 't angelusklokje luidt, dan ziet men van alle kanten menschen opdagen met schoppen en patjols, met pannen en ouwe zeepkisten. Die gaan werken voor 't gouvernement, geulen en slooten graven voor 'n meer logische irrigatie van 't eiland, of 'n reeds lang verstopten put uitdiepen, of op Bengalen in den grond wroeten. Visschers tijgen naar de bay om wat zeebanket te gaan verschalken, vrouwen met bakjes op haar schedel en rokken opgebonden beginnen heur waren te venten, timmerlui sjokken 't baypad af om 'n ouwe sloep weer wat op te lappen.
't Zonnetje begint nu te steken,
Statius' ochtendstond is geweken.
Wat is de tendenz van dit geschrijf? Weet ge 't niet? Wel, juist dit exceptioneele in onze tendentieuse eeuw, dat 't heelemaal geen tendenz heeft.
Jan Paul. St. Eustatius, 16 Sept. 05. (*Amigoe* 28 X 05)

25 XI 05
St.Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Ik heb wat goed te maken. Wat onpleizierig is! Maar 't moet. Mijn waarheidsliefde eischt zulks.
Vaak heb ik met iet of wat giftige penstreken getracht in de denkorganen van welwillende *Amigoe*-lezers 'n ideetje te lanceeren van de ellende, 't onsmakelijke, 't onhygiënische van 'n Bovenwindsche sloepreis.
Na mijn laatste reis ben ik verplicht *amende honorable* te doen. Want voor 't eerst van mijn leven, — en mijn haren beginnen reeds te grijzen — heb ik nu zoo 'n sloepgevaar op de Caraïbische zee eens gesavoureerd. 't Was pas in zee geschoven en danig in de verf gezet, dus geen *odeur de 1' eau poutrie*, 'n lek gaf stevigte onder haar ribben, maakte 'r *steady* op de

zacht deinende golven, daarboven 'n heerlijk zilver maantje, waarvan de tropen 't patent schijnen te hebben, dan 'n lichte maar gunstige bries, *mein liebchen was wilst du noch mehr*! Om 5 uur staken we in zee, om 3 uur gleden we door St. Martins baai.
't Zijn daar beleefde menschen. Men kwam informeeren of we ook soms idee hadden om te landen. Op St. Eustatius heeft men 't nog niet zoo ver in de *politesse* gebracht. Misschien zijn ze nog niet aan dat pagina van 't etiquette-boekje. Ik prefereerde te blijven laveeren tot 6 uur. En ik heb er geen spijt van gehad; 'n zeiltochtje op 't Vierwaldstättermeer is er niets bij. Die overgang hemelsch poëtisch van maan- in zonlicht is toch zoo iets onbeschrijfelijk overweldigend schoons, men voelt zich dan zoo zwak, zoo nietig, zoo'n atoompje te midden van dat groteske majestueuze natuurtoonsel.
Waarom we bleven zeilen? Omdat er hier zooo enorm veel kosten aan verbonden zijn, als men ze'n ankertje laat vallen. Mijn sloepcommandant beweerde, dat ie 6 pop zou moeten betalen, en dat was 'm te machtig. Daarom je zaakjes maar, *up and down* zeilende met gestreken *jib*, afgedaan, en er weer van door. Dat is hier de gewone praktijk.
Ik ben hier eens geweest met 'n schoener. De man moest ankeren, want 2 dagen is 'n beetje te lang om op en neer te hannessen. Wij hadden toen eventjes te betalen: Aan licht en bakengeld, havengeld, steigergeld, den havenmeester, de armen voor 'n fortpas. De gedetailleerde onkosten zijn me ontschoten, maar in 't geheel was 't precies 'n sommetje van f 11.60. Is 't dus eigenlijk wel niet te verwonderen, dat er hier betrekkelijk weinig schepen voor anker komen, maar dat ze liever naar Marigot (hoofdstadje van 't Fransche gedeelte van St. Martin), stevenen, waar ze absoluut niets behoeven te betalen, omdat Marigot 'n vrijhaven is.
Dat die buitensporige hooge ankergelden heel wat schepen afschrikt om hierheen koers te zetten, ligt voor de hand, jammer, eeuwig jammer van die pracht van 'n baai, nu dikwijls zoo verlaten, zoo saai, zoo zonder leven, zoo sahara-achtig. Mij dunkt, als 't Gouvernement nu eens 'n beetje schappelijker was, en die booten en bootjes niet zoo ontzettend hoog *chargeerde*, dan zou men eens zien, hoe in a korte spanne tijds men hier moeite zou hebben van 't strand, rots Saba in 't vizier te krijgen, van wege 't dichte mastenbosch op St. Martins azuren ree.
'n Pracht van 'n zoutoogst heeft men dit jaar gehad. Ongeveer 'n 200.000 vaten liggen op verscheping te wachten. Treurig! Er is weinig of geen vraag meer naar St. Martijnsch zout. De zgn. *backbone* van St. Martin schijnt te laboreeren aan 'n niet te cureeren ruggemergsverweeking.
Waarom?
Waar zit 'm dat in?
't Zout is toch van 'n superieure qualiteit?
Ik ben op informatie getogen en ziehier de uitslag van mijn ge-*aboucheer* met menschen, die 't weten kunnen. Er moeten zoutmijnen in Amerika, ontdekt zijn. 't Zout wordt daar wondersnel machinaal uitgespoten. Qualiteit is puik, quantiteit enorm. 'n Andere lezing was, dat op de Amerikaansche visschersvloot men nu in plaats van zout, ijs gebruikt om de visch te conserveeren.
De rest kan men gemakkelijk raden. Men behoeft nu juist geen zoutphanaticus te zijn, om te kunnen begrijpen, dat dit geforceerd stop zetten van een van haar voornaamste export-artikelen 'n nekslag voor St. Martin is. Duizenden hebben in 't afgeloopen seizoen werk gevonden in de zoutpannen. Nu zal dit wel voor 't laatst geweest zijn, want wie zal nu zoo dwaas zijn handen vol gelds te besteden voor iets, waarvan slechts 'n heele groote nul op ze'n credit te boeken valt, en lange rijen met groote cijfers prijken doet op ze'n klapper onder 't hun toegrijzenden hoofd debet.
En nu daar hooge pyramiden oogbedervend zout in 't zonlicht flikkerglanzen, waar men 't oog wendt, nu zeggen tallooze Sint Martyners weer hun stukje geboortegrond vaarwel, en trekken in dichte drommen naar 'n ander eiland, San Domingo, waar altijd werk voor hun te vinden is.

Deez' week alleen koersten 3 schoeners en 3 sloepen van de vrijhaven Marigot naar dat beloofde land, alle tot zinkens toe gevuld met levende, denkende cargo.
Noemt deez' expressie niet stuitend. Op een dezer schoenertjes waren niet minder dan 200 menschen gestuwd. Zoo’n reis duurt met 'n fatsoenlijke bries 4 á 5 dagen. Met kalm weer? Ja, wie zal dat zeggen. Voor 2 dollars, mits men ze'n mondkost zelf meebrengt, is men 'n passagebiljet rijk. Water krijgt men heelemaal voor niks.
Misschien hebt ge wel eens gelezen 'n realistische beschrijving van 'n slavenschip in volle zee, gecharterd van Afrika naar de West-Indië. Dat gebeurde zoo in 't begin en op de helft van de vorige eeuw. Doe onze naar San Domingo zeilende St. Martyners 'n kettinkje om pols of enkel, nu in 't jaar 1905, en 't verschil is nihil.
Wat men al niet over heeft voor 'n beetje slijk der aarde. Maar ze maken daar ook geld, ginds in de suikerrietvelden, 'n Stoere niet luie arbeider kan daar soms tot 2 dollars per dag maken, alleen maar met suikerriet kappen. Is 't wonder, dat ze stoïcynsch al die ellende van 'n zeereis in 'n opgepropt scheepje slikken, met den lachenden achtergrond voor oogen van geen honger meer te zullen lijden, en spoedig heel veel geld in hun zak te hooren rinkinken.
En na 'n 6 maanden gaan 'n driekwart van al die suikermannetjes weer aan boord naar hun sweet home.
De schoeners en sloepen met hollandsche vlag in top persen weer zooveel mogelijk menschen met groote kisten, tusschen hun onbuigzame ribben, en *up and down*, bak- en stuurboord hobbelt 't weer voort die lading menschenvleesch, nu eerst naar Sint Thomas.
Daar rollen de dollars als pepermunten. Jammer, al dat geld kon ook zoo goed in 'n hollandsche kolonie aan den man gebracht worden. En eindelijk valt weer 't anker in Marigot's onooglijk baaitje, en aan land springen ze met mooie pakken en hooge boorden, en 'n parapluie eu 'n revolver en 'n harmonica, de laatste drie artikelen als 'n *conditio sine qua non* verbonden aan 'n St. Martyner, die van San Domingo terugkeert.
Ik had nog zoo gaarne 'n heeleboel meer gepend over St. Martin qua eiland als uitnemend voor vele cultures geschikt, over de katoenaanplantingen etc. etc. maar … Mijn daarvoor met wiskundige zekerheid uitgepikte uurtjes werden in beslag genomen (*contre coeur* heelemaal niet) door 'n allergezelligsten causeur, die de kunst verstond uren voor mij in minuten te transformeeren. Toch zal bedoelde persoon 'n *mea culpa* vice versa ze'n heroïke snor lanceeren, als dit geschrijf 'm onder de oogen komt. *Never mind*, schrijvensmaterie heb ik dan weer voor 'n volgend keer. Als de zetter er nu maar niet St. Martijnsche Ditjes en Datjes boven drukt, want die lui zijn soms zoo vervelend eigenwijs.
St. Martin 15 Nov. 1905. Jan Paul. (*Amigoe* 25 XI 05)

3 II 06
St Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Jammer, eeuwig jammer, dat er toch zoo weinig fut, energie, *pluck* in ons volkje op Statius zit. Dit viel me vooral op, bij mijn bezoek aan St. Martin op 't eind van 't vorig jaar. Daar zijn ook wel 'n heele massa menschen die aan werken 'n half dozijn broertjes dood hebben, maar toch globaal genomen sterven er bij ons meer joggies aan die besmettelijke ziekte. Om nu maar alleen eens bij de St. Martynsche katoenplanterij te blijven.
Van 't oogenblik, dat gezaghebber Brouwer op St. Martin kwam, heeft hij met 'n bewonderingswaardige *ausdauer* alles in 't werk gesteld om de lui toch aan 't katoen planten te krijgen. En dat hij er satisfactie van gehad heeft, dat 't hem gelukt is, blijkt uit 't volgende. Nuttige wenken van den toenmaligen landbouwkundige Bijkens, werden aldra, vooral door eender planters, in practijk gebracht, ploegen en eggen werden van Amerika geordonneerd, en 't succes daarmee was verbazend.

En goedkooper èn beter. Enfin goed voorbeeld, doet goed volgen, men ging alomme aan 't katoen planten. Men ploegde en egde en zaaide. En 't zaad ontkiemde, groeide en bloeide en gaf honderdvoude vrucht.
De oogst van 1903 (die klein was) leverde genoegzame voordcelen aan een der planters op om al ze'n kosten te dekken, waaronder 't aanschaffen van 'n stoomgin, 't bouwen van 'n huisje daaromheen en nog 'n sigarenduitje van ± 1000 pop bovendien.
Oogst van 1904 —ik spreek alweer van dienzelfden planter —nu voornamelijk in 't naburig Anguilla geplant, bracht op 'n zuivere winst van ƒ5000. Hij had er ƒ 2500 aan gewaagd en zijn suikercultuur er aan gegeven. Eindelijk gepasseerd jaar heeft datzelfde energieke persoon niet minder dan ƒ15.000 op Anguilla in de katoenplanterij gestoken.
Een ander St. Martynsche planter maakte met ze'n katoenoogst eenige winst in 1903, en verloor niet bij oogst 1904.
Het jaar 1904 was niet gunstig voor de katoenteelt; 761 mm. regen slechts, tegen 1282 mm. in 1903. De regen begon laat, zoodat men in Sept. 't meeste geplant heeft, wat gewaagd is. Doch gelukkig is de regen blijven aanhouden, zoodat op 't einde van 't jaar alle katoenvelden er goed uitzagen. 't Meest hadden ze te lijden van de rupsen. Met Parijschgroen zijn de meeste van die salamanders *ad patres* gezonden, slechts enkele akkers hadden daardoor 'n leelijke knauw gekregen. Maar dat is *all right*, dat groeit wel weer bij.
Voor dat goedje Parijschgroen had een der planters niet minder dan ƒlOO gespendeerd.
Totaal is op St. Martin aangeplant 'n 100 akkers, bijgevolg 'n 40 H.A.
De hoogste prijs die er gemaakt is, is 80 holl. centen per pond. Als de lui, die nu geplant hebben, er weer geld uitslaan, dan zullen er dit jaar zeker wel 'n 500 akkers met katoen beplant worden.
In 1904 werd van St. Martin uitgevoerd 848 K.G.; verleden jaar 1520 K.G. gezuiverde katoen. Op deze beide bedragen tenminste zijn uitvoerrechten betaald. Hoeveel kilogrammetjes er echter over de zgn. grenzen gesmokkeld zijn, mag Joost weten, daar zullen de opgegeven K.G. niets bij zijn.
Ja, die grenzen op St. Martin tusschen Fransch en Hollandsch gedeelte! Typisch! Nooit zoo iets gezien! Daar is 't 'n paaltje, daar 'n muurtje, dan weer 'n halve weg, en dan weer 'n mens zegt dat hier de grens is. Gaat op zoo'n manier smokkelarij maar eens tegen; 'n mandje vol, pompen is daar niets bij. Wat *ist der lange Rede kurzer Sinn*?
Dat ik vast en stellig overtuigd ben, dat 't St. Martijnsche plantersgilde op den goeden weg is, en dat de eenige manier om tenminste nog iets van dat zoutland te maken is 't planten van katoen, katoen, katoen!!!
En nu hier op mijn dierbaar plekje grond, waar echter (wat mij dikwijls erg dankbaar stemt) toch heusch mijn wieg niet stond? 't Is over en over bewezen, dat katoen op St. Eustatius groeien wil, en meer dan dat, dat ze er uitstekend groeit. De regenval hier en op St. Martin verschilt zoo heel veel niet. Wij hadden hier in 1903 1085 mm., tegen 1246,5 mm. in 1904. Maar de vulkaangrond is hier akelig poreus; 'n flinke regenbui is in tijd van 'n oogenblik diep, diep den grond ingezogen. Best mogelijk, dat onze tegenvoeters er meer profijt van trekken dan wij.
Plassen ziet men hier zeldzaam; bij 'n tropische urenlange lawinebui, hier en daar 'n heel kleintje. Na 'n uur is alles weer kurkdroog, En toch ondanks die poreusheid van Statius' bodem gedijt hier de katoen zoo uniek mooi. Een doorslaand argument daarvoor is, dunkt mij, 't verkrijgen van de gouden medalje voor onze katoen op de Curaçaosche tentoonstelling, en vooral dat de monsters katoen èn van 't bestuur èn van den heer Johnson naar de Vereeniging ter bevordering der katoencultuur in de Nederlandsche Koloniën te Hengelo gezonden, met de beste katoen ter wereld werd gelijk gesteld. Zulks geeft te denken. Men heeft nu 'n exportartikel, dat groeien wil, dat uitstekend is in alle opzichten, en wat men zegt dat 'n goeden prijs maakt. Land in overvloed. Regenval over 't algemeen voldoende.

Bij George, wat wil men meer? Wat men meer wil??? Fut, energie, pluck bij de Statianen, anders niet, en helaas, helaas, deze veelzeggende, maar ook absoluut noodzakelijke, qualiteiten zijn verre bij hen te zoeken. Treurig, maar waar.
Wat 't Gouvernement (hier in casu gezaghebber Van Grol) voor de verschillende cultures meer speciaal voor katoenaanplantingen in woord, daad en geschrift gezwoegd heeft, is niet zoo maar eventjes neer te pennen. Dat is ook mijn plan niet. 't Gouvernement is in mijn opinie noch planter, noch koopman noch werkgever, 't Heeft slechts de plicht (en dan nog slechts in zeer exceptioneele omstandigheden zooals hier) zijn volk den weg te toonen, op welke wijze verandering te brengen is in hun meer dan ellendigen toestand. En die weg is hun nu aangewezen, niet vaag, niet theoretisch, maar glashelder, practisch met bewijzen, zichtbaar als 'n paar goed doorvoede Statiaansche melkkoeien. *When there is a will, there is a way.* De *way* is er, maar de *will* speelt verstoppertje.
‘t Is wèl zoo gemakkeüjk wat stukken aardappel en jam in den grond te steken, nu en dan eens te komen loeren, en de rest van den tijd, maar te lanterfanten, te doezelen en te soezen in Morpheus' armen, of zwaar redeneerend met baliekluivers in zee te turen.
Italiaansch verstaan ze hier niet, maar ze weten hier toch drommels goed wat *dolce far niente* in de practijk is.
Als 't gouvernement nu 't zaad eens thuis liet brengen door 'n politieagent, en ze'n lapje grond schoon liet maken, dan zou'en ze misschien wel gewillig zijn er eens 'n niet te warm ochtendje aan te wagen om te gaan zaaien. Maar dan moeten er in hemelsnaam geen rupsen in komen en er ook weer niet te veel te wieden vallen, want 't eerste is zulk 'n last en zoo gevaarlijk met dat vergift, en van 't laatste krijg je zoo’n pijn in je ruggegraat.
En dan die last om je oogst naar 't fort te brengen om *gegind* te worden, neen, hoor, dan is 'n aardappelen-, jam- of suikerrietveldje wel zoo leuk, dat vereischt lang zooveel zorg niet, en je hebt altijd je mondkost bij de hand. En eet nou 's katoen? *Not me, sir*!
Nu weet ik ook wel, dat ze hier allemaal zoo niet zijn, maar er zijn toch heel, heel weinig excepties, zoowel bij de zwarten als bij de blanken. Jongelui, die hier enorme lappen goed, vruchtbaar land rijk zijn, laten dat liever onbebouwd en verwilderen, en trekken naar *the States* om daar als tunnelverver, liftboy, stoker, 'n dollar of wat te verdienen.
Toch zijn er uit hun grond ook heel veel dollars te halen, maar 't is weer de ouwe sleur, opzien tegen aanpakken, in één woord geen *pluck*!
Het bericht in de *Amigoe* van einde November, dat onze katoenoogst mislukt was, is, *salva reverenda*, geheel en al bezijden de waarheid, gevolg natuurlijk van verkeerde inlichting. Op Bengalen staat de katoen, in aanmerking genomen de langdurige droogte, uniek mooi. 'n Dag of wat geleden heb ik ze nog bewonderd. Door twee planters zijn er ook 'n akker of 10 met katoen beplant, die ook veel beloven. Maar er konden nu honderden akkers met rijpende katoen op ons eilandje bloeien, als 't volk maar wilde luisteren, maar den weg wilden volgen hun door 't gouvernement gewezen.
Bij mij staat 't als 'n axioma vast, dat naast export van vee, katoen en honing de voornaamste zoo niet de eenige middelen zijn om onze rots er weer boven op te helpen. Maar de bevolking moet meewerkeu, moet uit hun lethargische dommeling gewekt, nu eindelijk toch eens beginnen de handen uit de mouwen te steken. 't Moest hun zouder ophouden met stentorstem in hun ooren gebruld worden: *St. Eustatius expects that every man will do his duty.* Zou dat misschien helpen? Nou, ik weet 't nog niet.
Jan Paul. St. Eustatius, 10 Jan. '06.

Naschrift van de Redactie.
Wij hebben ditmaal onzen trouwen Jan Paul een eereplaats willen inruimen om hem eeuigszins schadeloos te stellen voor zijn geduldig wachten, een week lang; tevens, wenschten wij er een klein woordje aan toe te voegen. Vooreerst een oprecht woord van dank

aan Jan Paul, voor zijn geregelde, kostbare bijdragen, die volop door het Curaçaosch Publiek worden genoten en druk overgenomen door de Nederlandsche bladen. Op zijn gezag nemen wij gaarne aan, dat de katoen-oogst het vorig najaar niet is mislukt, en wij verheugen er ons hartelijk over. Wij konden in de verste verte niet vermoeden 'n verkeerd bericht geplaatst te hebben, daar het afkomstig was van iemand, die persoonlijk St. Eustatius had bezocht. Wij hopen, dat Jan Paul ons voortdurend goed zal blijven inlichten, opdat wij ook over die, voor ons nog onbekende eilanden, een zuiver oordeel vormen kunnen.
Het zal hem vervolgens pleizier doen, dat wij nog een ander middeltje weten, wat wellicht nog krachtiger werken zal om den Statianen *pluck* te geven dan zijn stentorgebrul. Wij bedoelen het krachtig opwekkend voorbeeld van flinke, ijverige katoenverbouwers. We hooren al lachen: de boeren uit Drenthe. Och, laat die nu maar met rust; zij zouden juist geen flinke katoenverbouwers zijn, zij hebben nog nooit katoen zien groeien zelfs. Maar, op St. Martin schijnen meerdere energieke katoenplanters te wonen, een van hen heeft niet minder dan *ƒ* 15,000 in de katoenplanterij gestoken. Een respectabel sommetje voor onze arme kolonie, doch helaas, niet in de kolonie, maar op het vreemde Anguilla.
Die man heeft natuurlijk groot gelijk, als de velden op Anguilla beter geschikt zijn voor katoencultuur dan de velden op St. Martin, doch zijn energie komt de cultuur in eigen kolonie heel weinig ten goede, en zijn optreden kan zeer moeilijk worden aangehaald als een voorbeeld, hoe die cultuur op St. Martin wordt beoefend.
Nu vragen wij, waarom ging die St. Martijnsche planter katoen planten op Anguilla? en niet op St. Martin, of St. Eustatius? Misschien bezat hij reeds eigen landerijen op dat vreemde eiland? Dan is die quaestie natuurlijk opgelost. Het zou echter ook wel kunnen wezen, dat de grond, gedrenkt door overvloediger regen, op Anguilla beter geschikt is voor de cultuur, dan de bodem op St. Martin, of dat St. Martin meer wei- dan bouwgrond rijk is. Er moet dus elders wel gezocht worden naar geschikte velden. Maar waarom in den vreemde en niet binnen eigen Kolonie?
Ziehier nu ons voorstel. Gesteld eens, dat op St. Eustatius goede velden voor de katoencultuur te bekomen zijn, zou het dan geen overweging verdienen aldaar die cultuur te bevorderen door middel van de energieke planters van St. Martin en subsidie van het Gouvernement? Ons Bestuur was immers toch reeds van plan subsidie beschikbaar te stellen om geld en vreemde arbeidskrachten op St. Eustatius te brengen ter bevordering dezer cultuur.
Welnu, de planters van St. .Martin hebben getoond zich op de katoencultuur te willen toeleggen, aan arbeiders is er overvloed, en vele geschikte velden liggen op St. Eustatius braak. Zijn die velden werkelijk geschikt voor deze cultuur dan zoude het toch zeer practisch wezen aan onze planters grond te geven in eigen kolonie, en aan onze arbeiders werk en brood. De planters behoeven dan niet in den vreemde naar grond te zoeken, de katoenindustrie wordt werkelijk in de kolonie bevorderd, alle voordcelen daardoor verkregen blijven op onze eigen eilanden, en ons volk behoeft niet te gaan werken onder vreemde vlag. De Statianen kunnen dan zien, hoe er met katoenteelt veel geld te verdienen valt. De besten onder hen kunnen met de St. Martijnsche arbeiders meewerken, en zoo den lust tot arbeid door- hun voorbeeld bij anderen opwekken.
De kosten zullen bij uitvoering van dit plan voor het Gouvernement aanmerkelijk minder zijn, dan wanneer arbeidersgezinnen uit Holland moesten overkomen en, ons dunkt, de risico of de proef zal gelukken is veel geringer. Daarbij zijn de voordcelen voor de bewoners zelven van onze eigene kolonie veel grooter.
Ten slotte meenen wij, dat de katoenteelt wel een cultuur is, die, zoo noodig, de onkosten voor irrigatie zal kunnen dekken. Dat irrigatie mettertijd noodig zal blijken, leiden wij af uit het feit, dat de katoenoogst in 1904 tegenviel door droogte. Wij lazen in *De Natuur* van 15 Dec. ll. dat men op de Canarische eilanden, in navolging van de Arabieren en Afrikanen, vele, groote, gemetselde reservoirs heeft gebouwd aan den voet der bergen, in welke tanks het

water bij overvloedige regens kan instroomen, en van waaruit het bij aanhoudende droogte naai- de bananenvelden wordt geleid door smalle, gemetselde voren.
Op St. Martin en St. Eustatius zal, evenals hier, nog veel water nutteloos wegloopen in zee. De katoenvelden zullen meestal wel in de vlakten liggen, zoodat ook hier aan den voet der bergen eenige reservoirs konden worden aangelegd, waaruit het water van zelf, zonder kunstmatige persing, naar de velden afloopen zal. Misschien kan de aanleg voor steenen reservoirs en gemetselde voren duurder wezen dan de aanleg van dammen, maar het wil ons voorkomen, dat het water aan de katoenvelden meer vruchtheid zal brengen bij herhaalde irrigatie over de oppervlakte uit de reservoirs, dan door diep indringen in den bodem, zooals bij het dammensysteera beoogd wordt. Wij hopen, dat deskundigen aan dit plannetje eens een weinig aandacht zullen schenken. Misschien kan aldus de katoen tegen droogte worden beveiligd. (*Amigoe* 3 II 06)

24 II 06
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Iets of wat melancholisch gestemd (*down* zeggen ze hier), wat ook 'n iegelijk, den grootsten optimist, wel eens overkomt. 't lust me daarom iets droevigs, iets rillerigs, iets lúgubres neer te pennen. Iets over mageren Hein met ze'n zeis.
Mijn rots is juist 'n geschikt oord om je te verdiepen in 't vergankelijke van al 't menschelijke, om eens je contemplatieve wieken uit te slaan, en 't *hodie mihi, cras tibi* eens danig in je op te nemen, van alle kanten te beschouwen, te verwerken en 'n beter mensch te worden.
Daal 120 voet omlaag, en vermei eenige oogenblikken in onze benedenstad. Daar stonden lang geleden huizen, waarvan sommige jaarlijks 12.000 pond sterling huur opbrachten. Daar heerschte weelde, men dartelde door 't leven. En nu?
Weg, alles weg, rijkdom, schatten, huizen, weggevaagd, verdwenen! Hier en daar 'n bemoste ruïne, vermolmd houtwerk, wat steenen, anders niet. 'n Doodenstad, 'n W.I. Pompeje! *Sic transit gloria mundi*. En boven in ons armzalig. Oranjestadje? Zoo erg als haar zuster beneden is 't nog niet, maar er behoeft niet heel veel te gebeuren ('n orkaan van heb ik jou daar is genoeg) om ook dit historisch stedeke van 't wereldtooneel te doen verdwijnen.
Maar daarover heb ik 't nu niet. Ik stelde me voor te pennen over 't doodgaan hier op St. Eustatius, 't doodgaan met al ze'n triest-noodzakelijke consequenties.
Elk jaar sterven er hier ± 25 menschen. Op de Engelsche eilanden zijn de doctoren verplicht de ziekte op te geven, waaraan de persoon in kwestie gestorven is. Hier niet. Voor mij, leek op dat gebied, na te gaan, waaraan de meeste Statianen sterven, is dus 'n onbegonnen werk.
Dr. Lionarons, en met hem doctoren van diverse Hollandsche oorlogsbodems, beweerde indertijd dat bloedarmoe, veroorzaakt door onvoldoende voeding, heel wat menschen hier vroegtijdig ten grave sleept. Ze eten wel, en in maanden van overvloedigen oogst soms ongepermitteerd veel, maar wat kracht zit er nou in *jams* en zoete aardappelen? Dat goedje vult, blaast op, maar ‘n stevig stuk biefstuk zou wel zooveel intensief succes hebben.
Als de luydjes hier goed ziek worden, dan hebben ze heelemaal geen resistentievermogen. Er van door gaan ze naar andere gewesten, voordat men er soms op bedacht is.
Nu we hier 'n dokter hebben, nu is 't al heel gemakkelijk om te weten te komen, of de zieke in gevaar verkeert, ja of neen. Maar vroeger, voor jaren en jaren lang, dan moest je 'r 'n kijk op hebben, en vooral bekend zijn met de Eustatiaansche costuymen.
De armste neger hier op Statius is 'n vierpootig bed rijk, of tenminste iets, wat op zoo’n machien gelijkt.
Is de zieke nog betrekkelijk *all right*, dan zal niemand hem dat donzig nestje misgunnen, hoe lang hij ook door mogen zieken. Maar niet zoodra ziet men dat 't misloopt, dat 't eindje nabij is, of 'n bedje wordt op den grond gespreid, en tien tegen een is 't, dat zulks den armen

stumper ze'n sterfbed zijn zal. Pastoor of Dominé wacht dan niet langer om ze'n plicht te vervullen. Nauwelijks is deze vertrokken of van alle kanten dagen belangstellenden op.
't Vunzig kotje is opgevuld met zwaar redeneerende, meelijdende blikken omlaag werpende menschen. En de arme stervende die daar tusschen al die menschenbeenen door naar 'n beetje versche lucht snakt, zucht nu en dan, en brabbelt van *I am going home, I am going ashore*. Toch is er niet de minste angst op ze'n gelaat te lezen. Nergens sterven de menschen zoo gerust als hier.
Ze hebben doorgaans zoo bitter weinig pleizier in dit ondermaansche gehad, en altijd met zooveel ellende geworsteld, dat ze zich verbeelden dat St. Pieter nu al ongeduldig met ze'n sleutels staat te rammelen om hun toch maar zoo gauw mogelijk den hemel binnen te schuiven.
En denk nu niet, dat de belangstelling van vriend en maag verflauwt als de avond valt. Neen hoor, ze blijven waken, zoo noodig geheel den nacht, wakker gehouden door 't zingen van hymns en bij uitstek sterke koffie.
'n Sterfgeval in de buurt is voor iemand die 'n goeie nachtrust danig van node heeft, altijd iets verschrikkelijks, vooral als er van die amateurs onder de wakers zijn, die denken, door zoo hard mogelijk te bulderbassen de grootste sympathie aan den stervende te bewijzen.
Eindelijk de man heeft 't afgelegd. Eén Statiaan minder op de wereld, één ziel meer in de eeuwigheid!
's Morgens kondigt het langzaam kleppen van church- of chapelklok precies 't aantal jaren van den overledene. Alomme. Klinkt 't: Eén, twee! Zeker die in die dood. Drie vier! Hoe oud zou ie zijn ? Vijf, zes! Hou toch je babbel! Zeven, acht, etc. etc.
Tegen 'n uur of 8 ziet men 3 *busy* menschen door de straten scharrelen,
No. 1 met witte handschoenen,
No. 2 met 'n paar planken,
No. 3 met 'n schop.
Doodbidder, doodkistenmaker, grafdelver.
De een ze'n dood, is de ander ze'n brood.
Bij 't rondzeggen van 'n sjieken doode heeft de man 'n wit dasje om ze'n gutta-percha boordje en 'n geschreven bekendmaking in ze'n geganteerde rechtsche. Bij 't heengaan van 'n lid van de sjofele gemeente, totale absentie van 'n kraai, dan moet je zelf op informatie tijgen om te weten, wanneer de arme slokker er onder gestopt zal worden.
't Papiertje vermeldt 't uur 3 voor de begrafenis. Ga niet vóór 5 als ge geraden wilt worden, ge hebt dan nog tijd genoeg om bewonderende blikken te werpen op tal van gekleede jassen en hooge hoeden. De tijd dat de een de snijtafel van den *high-life tailor*, de ander 't atelier van den *hatter-out fitter* verliet, ligt in 't nevelzwart verleden gehuld.
Van alle mogelijke kennissen zijn stoelen geleend. In huis en in den *yard* allemaal zittende, peinzende menschen. Mannen zijn bezig handdoeken aan mekaar te knoopen. Binnen hoort men gezang, gesnik, gegil. Eindelijk! 't is 2 uur over tijd, (iets voor 'n hollander om tureluursch te worden) de stoet zet zich in beweging.
Geen draagbaar zijn we hier rijk. Hangende in stijf gestreken handdoeken wordt de doodkist door zwoegende mannen naar ‘t kerkhof gezeuld. De dragers hebben 'n witten band om hun hoed, en transpireeren vervaarlijk. Twee vrouwen met stoelen loopen met gewichtige gezichten vóór 't lijk, bij ‘t nu en dan stoppen, worden de stoelen handig onder de kist geschoven. Eindelijk is een van onze 6, zegge zes, kerkhoven bereikt. Na 'n kwartier is alles afgeloopen. Sigaren (onze befaamde Bovenwind-Long Toms) worden aangestoken men trekt huiswaarts, en de mooie jas gaat weer den koffer in, totdat er weer 's 'n Statiaan dood gaat. Wie weet, of 't de drager van die mooie jas niet is?
En als 't dan donker wordt, dan zijn alle menschen hier bang. Voor geen geld van de wereld zal men dan, vooral het jonge geslacht, 'n neus buiten de deur steken. De pas begravene waart

immers rond, verschijnt en verkoopt veel wijsheid. Zoo zegt men tenminste, en dat duurt soms drie dagen lang. Pas vooral op 's avonds geen kik te geven, als ge je naam hoort roepen, want dat is de geest, de *spirit*, die je in 't ootje neemt.
Zeer gevoegelijk zou ik hier basta kunnen zeggen, want vergeet niet, ik voel me *down*, dus totale absentie van ideeïgheid in 't leveren van *Amigoe*-copie. Toch nog 'n paar woordjes. Zoo juist pende ik, dat we hier 6 kerkhoven rijk zijn. Dat is waar, nog een van onze glories uit den goeden ouden tijd. Wáár 'n mensch al niet trotsch op kan zijn. *Old Church burial ground* is dezer dagen door 't gouvernement eens degelijk onder handen genomen, schoongemaakt, en vele verrasingen heeft deez' schoonmaak gebaard. Ik ben op 'n warmen achtermiddag er eens heen geklepperd en 't dacht me interessant, zoo niet nuttig, 'n paar van, die grafschriften aan de vergetelheid te ontrukken. Men vindt er Epitaphen in 't Hollandsch, Engelsch en Fransch: Ziehier een uit vele:

> Hier legt begraven de Heer Lucas Jacobsen gewesen commandeur van het eyland St. Eustatius, oud zijnde 61 iaaren, overleden op den 17dèn Sept. 1686.

Syn ziele leeft bij Godt
Wijl 't lichaem rust in d' aerde
En sijn gedachtenis blijft
Bij het volck in waerde.

'n Ander.

> Sacre á la Memoire de Laurent Degout natif de Parchesse Diocèsse Dauch Province de Caxogne et Royaume de France.
> Qui quitta ce monde sublunaire pour une immortal ité glorieuse á l'age de 58 ans, le 8 jour de Janvier 1817.
> Il était sincere á ses amis.
> Bienfaiteur liberal aux indigens.
> Pére tendré et affectionné, et Maître indulgent.
> Dans son vivant aimé detouset Mourant regretté universelement.
> Lecteur: Imitéz ses vertues et vous assurez une felicité eternelle.

Nog 'n paar? Neen hoor, men zou mij vandaag, hypochondrisch mensch, van bladvulling verdenken. *Imitéz ses vertus* etc. Ja, ja, denk er maar 's aan. *Hodie mihi cras tibi*, wat in goed Hollandsch zeggen wil. Vandaag heb ik m'n rekening en verwoording bij den grooten Meester ingediend, morgen is het uw beurt. Als alle menschen, daar 's 'n beetje meer over dachten, wat zou 't 'n heele andere wereld zijn.
Jan Paul. St. Eustatius, 15 Febr. '06. (*Amigoe* 24 II 06)

24 III 06
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
In ze'n boek *Naar de Antillen en Venezuela* heeft Van Kol ook 'n hoofdstuk gewijd aan ons stukje vulkaangrond. Hij was hier in April 1903, 'n dag of 4.
Als motto staat hoopvol, rechts onder 't hoofd St. Eustatius te lezen, 't veelzeggend zinnetje van Lamennais in zijn *Paroles d'un croyant: Vous vivez en des temps mauvais, mais ces temps passeront.* Bij 't lezen van deez' woorden rees voor mij op de martiale gestalte van 't aan mij in zoovele opzichten sympathieken kamerlid, nu niet, geperst in ze'n officieel gegaloneerd kamergala, maar gehuld in den wijden profetenmantel, golvend in breede plooien om ze'n machtige schouderen. Helaas, nu na bijna 3 lange jaren, is de vervulling van die profetie nog verre.
Die slechte tijden zijn gebleven. Weest echter onvervaard, Statiancn, *ces temps mauvais passeront*, en vol eerbied staren wij op naar den ziener en blijven nog hopen bijna tegen alle

hoop in, dat tenminste voor 't eindje van de wereld, St. Eustatius nog eens op iet of wat welvaart bogen mag.
Die slechte tijden zijn gebleven. Zulks met een stuk of wat argumenten te staven, zal mij niet moeilijk vallen. In November van het vorig jaar bestond onze handelsvloot uit 2 schoeners en 9 sloepen. Niet onaardig, ofschoon er in den gouden tijd van St Eustatius soms 'n 300 koopvaardijvaarders op de ree lagen, maar natuurlijk hoorden die hier ook niet allemaal thuis.
In de laatste maanden zijn er verkocht aan reeders op andere eilanden eilanden in onze Antillen:

:

De schoener	„Merties Delmar"	148	M^3
„ sloep	„Planters Pride"	33,32	M^3
„ „	„Ida"	25,82	M^3
„ „	„Electric"	14,91	M^3
„ „	„May"	16,06	M^3

Blijft over 1 schoener en 5 sloepen. Is dat niet treurig? Eén troost, maar 'n zeer magere, is de wetenschap, dat ze nu weer 'n klein nieuw sloepje aan 't bouwen zijn, maar dan denk je weer, jongen jongen, waar gaat 't heen, als je verneemt, dat nog 2 kaptein-eigenaars met alle geweld ook hun sloep aan den man willen brengen.
't Schijnt 'n soort bacil te zijn, gevaren in de bloedvaten van onze zeemannetjes. Ik wou, dat ik er ‘n serum tegen wist. Wat zou ik ze inspuiten! Maar als je dan ook ziet, met wat imbeciele cargo onze scheepjes soms op reis gaan, dan laat zich heel veel verklaren.
Wij hebben hier 'n op Statius gebouwd schoenertje den *Amy Johnson* 'n juweeltje van 'n zeiler, en die heeft nota bene in 't begin van dit jaar 2 reizen naar Barbados gedaan, enkel en alleen geladen met brandhout!! Is 't niet om te huilen?
Op Curaçao en waar al niet in onze West-Indies, verwacht men alle heil van *reboisatie*, en hier hakt men de boel maar klakkeloos om, nu wel geen heele dikke boomen, maar er waren toch aardige corpulente stammetjes bij. En 't gouvernement is, helaas, onmachtig om daar 'n stokje voor te steken. Verbied me nou eens op mijn eigen grond 'n boom om te hakken en te verkoopen? Dat gaat immers niet!
Vous vivez en des temps mauvais.Certainement, niet alleen op de ree, op de zee, maar ook op 't land. 't Schijnt dat godin Pluvia in den laatsten tijd heel erg verlegen uitgevallen is, om bij ons op visite te komen. Zie me dat staatje nu eens aan van onzen regenval:

	Nov.	Dec.	Jan.	Febr.
1903:	213.5 —	120 —	93 —	59^5
1904:	38 —	84 —	64 —	48^5
1905:	68^5 —	69^5 —	59^5 —	53
1906:			33^5 —	46

Globaal genomen, achteruit, zoo hard als 'n paard loopen kan. Onze katoen —in Sept. geplant - doorstaat die droogte uitstekend, als dikke mollige hollandsche sneeuwvlokken schittert ze in 't oogverblindend tropisch zonlicht ; maar die arme *jam, cane*- en aardappelenveldjes, om wanhopig te worden, zoo verschrompeld als die er uitzien. Als 't nog 'n tijdje zoo doorgaat, dan staat onverbiddelijk *starvation* voor de deur. Ze komen al verkoopen in schoone servetjes gehuld, kopjes en glaasjes en *knick-knacks*, en ouwe familiestukken, ja al hun hebben en houwen, onze kleine luyden van St. Eustatius, en dat is immer — ik spreek van ondervinding — 'n veeg teeken.

En als je dan zelf geen druppel water meer in je regenbak hebt, en je, dag in dag uit, water moet koopen, en je ‘n chronisch gebrek hebt aan iets, wat ze hier *money*, en op Curaçao *placa* noemen, dan denk ie wel eens, jongen jongen, Van Kol, schiet in hemelsnaam toch 'n beetje op met de vervulling van je profetie van goeie, van betere tijden, want 't water (zee- geen regenwater) is ons bijna tot aan den mond.
En dan hebben hier 'n heeleboel moeders (van vaders spreek ik niet, want die heb-ie hier bitter weinig, tenminste volgens de wet) de onhebbelijke gewoonte om hun spruiten van 7, 8, 9 jaren te expediëeren naar andere eilanden, St. Kitts, St. Thomas, Curaçao, Aruba, etc. etc, *to hire out*" zooals de geijkte uitdrukking hier luidt.
Dat is ook geen teeken van welvaart, om den drommel niet!
Die stumpertjes worden dan door 'n huilende, zich aanstellende moeder naar de *bay* gebracht, in 'n bootje getild, en vol idealen vangen ze de reis aan.
De moeder heeft weer 'n *sweet potato*-etertje minder.
En in hun dienst wordt hun nu en dan 'n nieuw pakje of jurkje genaaid, moeten ze sjouwen van heb ik jou daar, zien gewoonlijk (er zijn excepties) school noch kerk, krijgen bij gelegenheid met 'n eindje touw of leer op hun respectieve ruggetjes, wat dikwijls goed is; en als ze dan, 15 of 16 jaren oud, brutaal worden en te veel aan mee-eten kosten, dan worden ze netjes franco teruggestuurd, en krijgt men die exemplaren vol levenslust en vrijheidszin weer op ons eiland terug. Wat bijna altijd de consequenties van zulk 'n opvoeding (?) zijn, daar liever 'n heelen dikken sluier over.
Est aussi une conséquence des temps mauvais!!! 't Deed mij daarom goed te hooren, dat de commissie, die zich hier op hoog verzoek gevormd had om aalmoezen in te zamelen voor de vervolgde Russische joden, wegens de *temps mauvais*, daar niet op in wilde gaan.
Bij George, waar moet hier 't geld vandaan komen! Natuurlijk van de ambtenaren, die al werk genoeg hebben, om hier met hun traktementje rond te scharrelen. 't Doel is goed, verheven, humaan, maar toch 't hemd is nader dan de rok.
Die dollar of wat komen hier ook zoo goed van pas, met pleizier wil ik 'n iegelijk dadelijk 'n paar dozijn adressen opgeven, waaraan 't puik besteed zal zijn. Hier woont nu geen enkele Israëliet, maar wel in den tijd, toen er geld, veel geld te verdienen was, toen hebben duizenden hier schatten verdiend, fortuin gemaakt.
Look here, ik ben volstrekt geen antisemiet, verre van daar, maar waarom nu ook nog uit Curaçao geld gestuurd voor arme joden in het verre Rusland, die de slechte tijden misschien eerder onder de knie zullen hebben, dan mijn arme niet vervolgde Statianen. *Please, sir*, stuur het geld niet zoover weg, Statius ligt dichter bij! Ik begin te politiseeren, dat is gevaarlijk terrein.
Toch moet me, voor ik eindig, nog iets van 't hart.
De grootste troost voor 'n fatsoenlijk mensch op St. Eustatius is de *mail*, bij mij *in casu* de Hollandsche *mail*, want ook ik beschouw mij zelf als 'n fatsoenlijk mensch. Nu, die groote troostbrenger is helaas heelemaal van de kook.
'n Brief die b.v. in Holland den lsten Febr. in de brievenbus glee, komt hier nota bene pas 3 Mrt. uit den mailzak vallen. En we leven toch heusch in 1906, in den tijd van oceaanstoomers die gestuwd door hun machtige schroefbladen de golven als bruinvisschen pijlsnel doorklieven, en mijlen van voorheen, nu als meters verwerken. Trekschuit en mailzeilers behooren nu thuis op den rommelzolder of in 'n antiquiteitenmuseum. Dat gehannes met de mail, is 'n gevolg van hommeles tusschen 't Engelsch gouvernement en de *Royal Mail Company*, 'n subsidie —dus 'n duitenkwestie. En daar moeten wij nu onder lijden, ofschoon we toch even plichtmatig als vroeger ons postzegeltje van 12 cent op ons envellopje plakduwen; en om dat stukje haringvijver over te steken heeft dat papiertje nu juist eens zoolang werk, als 'n fatsoenlijke XX eeuwsche *mail* met 'n beetje fut in 'r knoken er over behoort te doen.

Maar we leven in *des temps mauvais*, dus ook die bittere pil maar geslikt, zij 't ook met 'n brok in de keel.
Mais ces temps passeront! Wanneer??? 'n Ouwe neger verklaarde mij eens onder geheimzinnig gefluister, dat op al deez' eilanden 'n vloek rustte, en dat alle, wie weet hoe spoedig reeds, ten ondergang gedoemd waren. 't Heeft er inderdaad veel van weg, want niet alleen hier op Statius, maar op de al mij bekende West-Indische eilanden is 't miserie. 't Volk trekt weg in dichte drommen naar Santo Domingo, Cuba, Portorico, Bermuda, ja, vooral naar de United States, en de meesten gaan weg en blijven weg. Wat we hier vóór hebben op menig ander eiland — en dat is 'n groote troost — is, dat 't gouvernement allerenergiekste pogingen in 't werk stelt, om St. Eustatius er weder boven op te helpen. Dat geeft moed, en fleurt je weer ' 'n beetje op.
Toen Kamerlid Van Kol in 1903 hier de vergadering met de ingezetenen sloot, eindigde hij met dezen poëtische peroratie:

> Moge door samenwerking van volk en Regeering de toekomst schooner zijn, dan het verleden was en het heden is.

Als dat eens waar was! Maar ik heb er toch 'n erg zwaar hoofd in.
Jan Paul. St. Eustatius, 13 Maart '06. (*Amigoe* 24 III 06)

19 V 06
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.

Feuilleton.

St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.

Peinzensmoede.
Denkensmoede.
Desperaat!
Geen stof, waar ik 't oog ook wend, voor Amigoe-copie.
Ineens 'n lichtstraal!
'n Vrindenhand typewritert:
„Stuur me je Kinderrampen."
Zoo is de titel van 'n stuk, dat mij uit de pen vloeide, toen nog slechts 'n weinig dons mijn bovenlip zwartte.
„Stuur mij je Kinderrampen."
En met deez' mail gaan ze in zee.
't Is uit de oude doos, daarom roep ik de clementie in van mijn geachte lezers.
Der jeugd wordt veel vergeven.
Vooruit dan maar!

Kinderrampen 1
In vijftig' jaren kan veel veranderen. Wie hier aan twijfelen mocht leze eens met aandacht een achttal pagina's uit de populaire *Camera obscura* waarin Hildebrand onvervaard den handschoen opneemt voor het jonge volkje en met weergaloos talent de thesis verdedigt, dat de lieve jeugd maar al te dikwijls gebukt gaat onder rampen, die door de volwassenen wat al te gering geschat worden. Ik doel op zijn diepgevoeld en meesterlijk gestijleerd *Kinderrampen*. Verre van mij te vermeten het minste op de altijd nieuwe, altijd treffende

regelen van dien grooten kindervriend af te dingen, geloof ik toch, dat als de nu reeds grijze Hildebrand lust gevoelde nogmaals in de bres te springen voorde hem zoo dierbare, veel belovende *spes patriae*, zijn *Kinderrampen* wel eens zoo uitgebreid, zijn bede om medelijden, om erbarming met de nooit terugkeerende kinderjaren nog dringender zou geweest zijn.
Nog eens in vijftig jaren kan veel veranderen, maar helaas ten kwade. De dikwerf schijnbaar kleine kwellingen van onze kleintjes aan te stippen, die in het laatst der 19de eeuw het levenslicht zagen, ziedaar mijn doel.
Het zuiver hollandsch standpunt waarop ik mij plaats, zal men mij, hoop ik, niet ten kwade duiden; accidenteel moge het kinderleven met zijn ab- en dependentes een weinig verschillen essentieel is het overal hetzelfde.
Beginnen wij met het begin.
Tien tegen één, als men een huis binnentreedt, waar pas onlangs een kleine wereldburger gearriveerd is, dat men verwelkomd wordt dooreen snerpend eentoonig zagerig gekraai. Maar ik vraag u in gemoede kan het toch ook anders? In tal van doeken gewikkeld, zoogenaamd ingebakerd, is de kleine kleuter gedwongen bijna onbewegelijk dag in dag uit in zijn wiegje door te brengen.
Om zijn kleine longen wat rust te geven en hem meteen een nuttige bezigheid te verschaffen heeft men een lapje met wat beschuit en suiker in zijn mondje gestopt. Een oogenblikje vindt de kleine dat wel aardig, zacht knabbelend vergeet hij zijn ellende; maar spoedig wordt dat bleek gezichtje rood, zijn gebalde vuistjes slaan driftig in het rond, nog een laatste wanhopige poging, en victorie! het dotje ligt naast de wieg op den grond. Het schaap heeft gezegepraald eu vol vreugd kraait hij zoo luid victorie, dat de bezorgde moeder of baker fluks komt aangetrippeld en met den uitroep: Ach Heer me tijd! de stumperd heeft zijn dotje verloren! ondanks hevig protest het weder op zijn oude plaats terug bezorgt. Zijn mondje is weer gesnoerd, maar dat hangend lipje bewijst te over, hoe noode hij berust in het op hem gepleegd geweld.
Zou dit huiselijk tafereeltje, dat dagelijks minstens tien, twintigmaal voorkomt, te gering, te onnoozel zijn om onder het kader van kinderrampen gerekend te worden?
Een ander beeld rijscht voor mij op en onwillekeurig doet het mij bij den eersten aanblik reeds onaangenaam, onpleizierig aan. Een katoenen gebloemde japon stijf van de stijfsel, een hagelwit schortje, een geplooid cornetje daaronder een welgedaan gelaat, ziedaar de echte Hollandsche baker. Met de opgetuigde baby in haar armen op receptie te zitten, dan met een zekere nonchalance van mevrouwen, en juffrouw's fooien te ontvangen onder het genot van een glaasje anisette en zoute bolletje, ziedaar haar ideaal. Half ingedommeld bij het wiegje zijn fooien, nieuwste japonnen, stijf gebakerde kinderen, en stijfgebakerde kinderen, nieuw witte japonnen, fooien de immer terugkeerende beelden van haar bekrompen gedachtenkring.
Wat ik nu eigenlijk tegen de baker heb, de verpersoonlijkte goedheid, zooals velen meenen, ziehier:
Primo het onverantwoordelijk schermen met de zoogenaamde bakerspelden waardoor over menige huilpartij een helder licht geworpen wordt;
dan het, eindeloos geproef van den zoeten havermout voor het haar toevertrouwde wicht,
en eindelijk het onmenschelijk keeren, draaien en wenden, waarbij de kleine meer als postpakket dan als redelijk wezen beandeld wordt. Dat alles druischt tegen mijn gemoed in, en het is mij steeds een raadsel welk recht zij zich uitdrukkingen als barbaar en onmensen tegen de respectieve vaders veroorloven, die als zij met moederlijke zachtheid het kindje eens in hun armen willen nemen, het, louter per abuis, onderste boven door de kamer dragen. De dupe van dit alles is echter steeds de kleine schreeuwerd?
Ik zou hier gevoegelijk nog kunnen bijvoegen het onwelluidende met alle regelen der kunst spottende wiegegezang, wat wel is waar van een vrouw op zulk een leeftijd niet anders verwacht kan worden, maar waardoor toch alle muzikale aanleg in haar geboorte verstikt

wordt, en het kiud eenmaal groot geworden verstoken blijft van al het genot wat oude en nieuwe muziek het ooit zal kunnen aanbieden.
Dat onophoudelijk schommelen met de wieg moet ook een te veel gering geschatte kwelling zijn. Heeft de baker het roer in handen, het mag dragelijk heeten, maar o wee, als de zorg daarvoor aan een ouder broertje wordt toevertrouwd. In het begin vindt hij het wel aardig, maar de baker blijft zoo verschrikkelijk lang weg, en de wieg staat zoo ver van het, raam, en op straat hoort hij zooveel jongens schreeuwen en zooveel honden blaffen, dat spoedig raad geschaft wordt. Een eind touw is spoedig gevonden, en daar begint het lieve leventje. Eerst trekt hij (het is weer een variatie) zachtjes en geleidelijk, maar het gewoel op straat neemt allengs geheel zijn aandacht in beslag. En nu volgt er een hortend en stootend geruk en getrek, dat de wieg als een bootje op woelige baren doet slingeren. Het slaap of geen slaap, slapen moet ge, dat het wiegen schijnt te bedoelen is niet bereikt, maar het ventje geheel buiten adem is doodstil, want het weet maar al te goed dat bij den minston kik het touw weer in beweging zal komen en de luchtreis weer een aanvang nemen zal.
Is het niet natuurlijk dat ik, begaan met het lot der arme kleinen van blijdschap opsprong, toen de blijde mare mij gewerd, dat er veiligheidsbakerspelden waren uitgevonden en dat de heeren doctoren eenstemmig verklaard hadden, dat het wiegen zeer nadeelig voor de kinderen moest geoordeeld worden. Nu zullen er tenminste in het vervolg op de lijst der kinderampen, twee plagen kunnen geschrapt worden.
Kleine kinderen worden groot zegt het spreekwoord, zoo ook het bakerkindje. Op een goeden morgen vinden wij baker en kind een verdieping hooger, op de kinderkamer, de eerste geheel reisvaardig en smeltend in tranen, de tweede natuurlijk door die vreemde omgeving luidkeels schreeuwend.
Het scheiden valt haar bang maar het moet, en nog eens Dag schatje en nog eens omgekeken, en de goede ziel - voor wie ik nu bepaald meer respect begin te krijgen - gaat snikkend de trap af de straat op en volgt langzaam op de kleine steentjes den besteller die op de groote steenen piepend haar groenen koffer voortkruit.
De kleine schijnt te begrijpen, dat een nieuwe levensperiode voor hem aanbreekt, want, onrustig en toch nieuwsgierig staart hij met groote oogen dan weer naar de kindermeid die hier heer en meester is, dan weer naar al die voor hem onbegrijpelijke voorwerpen. Een kachel ingesloten door een hekje waarop voortdurend een of twee doeken en sponsen hangen te drogen, 2 ramen, ook veiligheidschalve van hekjes voorzien, waarvoor een paar bloempotten staan te verkwijnen, een jaren geleden geverfde tafel, voorzien van ontelbare melkkringetjes en een mand met kousen, die naar genezing liggen te hunkeren, twee bedjes, twee kasten, de één voor goed en schoenen, de andere volgepropt met speelgoed, een boekenrekie beladen met gehavende en beduimelde prentenboeken en een 10 tal bandjes getiteld: Het Wellevende kind. De brave Hendrik. Voor de kleine jeugd, die nooit schijnen aangeraakt, en eindelijk (want alles te beschrijven is een onmogelijkheid). de toekomstige troon van het nog immer rondglurend wicht, de tafelstoel.
Het duurt ook niet lang of de kindermeid, die nu reeds lang genoeg met hem gesold heefb en hem kwijt wil zijn, doet hem, met een handigheid alleen mogelijk door jarenlange practijk en voor het schaap weet, wat er gebeurt, op zijn troongestoelbe plaats nemen. Eerst hevig protest, allengskens slinkt het lipje, eindelijk kraait hij het uit van de pret. Helaas, de kleine weet, voorziet niet, wat tallooze rampen, wat uren van verveling hem die zelfde tafelstoel nog bezorgen zal. 's Morgens nauw ontwaakt en nog maar half opgefrischt door zeep, water en spons, wordt hij aanstonds opgepakt en onmedoogend in zijn tafelstoel gedeponeerd, terwijl hij met leede oogen aan moet zien, hoe zijn oudere broertjes en zusjes nog maar half gekleed ravotten en over den grond rollen, dat het een lust is. Bij helderen zonnenschijn een toertje met den kinderwagen, op druilige regenachtige dagen (die in heb nattige Holland verreweg met de kroon gaan strijken) een dutje onder de wol, en de rest van den dag is hij veroordeeld

te spelen, te eten, te drinken, te lachen, te huilen in zijn verheven on bewegelijk en tafelstoel. In het begin kan de stumperd zich gewoonlijk nog al in zijn lot schikken, hij proeft eens van zijn pap, steekt den lepel een paar maal verkeerd in zijn mondje, rammelt en zwaait eens met zijn rammelaar en zit, steeds zwaar redeneerende, met al zijn vingertjes in de pap te wroeten. Maar fluks begint dat tijdverdrijf hem te vervelen en floep! daar vliegt het bordje door de lucht en floep! volgt de lepel en wederom floep! en luid rammelend komt de rammelaar op den kachel te recht. Op dit gerucht komt de kindermeid verontwaardigd toegesneld een stormachtige huilpartij volgt; maar ik vraag u in gemoede of de zwakkere partij hier niet het grootste gelijk van de wereld heeft?
(Wordt vervolgd) (*Amigoe* 19 V 06)

26 V 06
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Kinderrampen 2
Het tandjes krijgen is ook zulk een genot voor kinderen, vooral zulk een eerste tand! ledereen acht zich gerechtigd de bewuste plaats te bevoelen en te betasten; en bleef het daar nog bij, maar gewoonlijk wordt dan voor familie en kennissen door het tikken met een vouwbeen onomstootbaar bewezen, dat wis en zeker het eerste tandje van hun lieveling gearriveerd is.
Over het leeren loopen met zijn herhaaldelijke buitelingen spreek ik niet, ook niet over de bewaarschoolkwellingen; wie over het laatste in discussie zou willen treden, die daag ik uit 's morgens om 9 uur bij de deur van een bewaarschool post te vatten en als dan het aantal schreeuwende en huilende kinderen, die van alle kanten aan de stevige handen van keuken- en kindermeiden komen opdagen niet legio is, dan geef ik mij ridderlijk gewonnen.
Maar wie zou vermetel genoeg zijn slechts in het minst in twijfel te trekken, dat voor het jonge volkje eenmaal de bewaarschool ontwassen, de school, de kwelling aller kwellingen, de ramp aller rampen is? Allen, die nog een greintje menschelijk gevoel in zich omdragen, zullen eenstemmig volmondig aan deze verre van boute bewering hun adhesie moeten betuigen.
Klokslag negen uur wordt het doorgaans doodstil in welke stad of dorp ook. Meiden met boodschapsmanden, groentevrouw met peer, joden met sinaasappelen, losloopende honden bewegen zich veel geruster op straat, de snaaksche jeugd is onschadelijk gemaakt, tot het klokje van 12 is zij veroordeeld onbeweeglijk stil te zitten, geen woord te kikken en eerbiedig naar de krassende stem van den onderwijzer te luisteren.
De laatste akkoorden van het gezang, waarvan de grondgedachte, hoe overgelukkig zijn de kinderen toch, die zich wederom ter vergaring van wijsheid vergaderd zien, zweven nog door de nu reeds bedompte atmospheer van het schoollokaal.
Jammer voor den dichter, dat alle jongensgezichten er zoo onloochenbaar in schrillen tegenspraak mede zijn.
Zou dit gedicht het nog niet in opgeschroefdheid winnen van een ander poëem, waarin een landman wordt bezongen, die achter de ploeg zijn morgenlied zingt.
Hoe bitter is de ontgoocheling bij het aanschouwen van de werkelijkheid, alleen het onvermijdbare realisme, waarin men vervalt, weerhoudt mij dien muzikalen boer te beschrijven.
De meester vergelijkt met krietisch oog zijn horloge met de antieke hangklok en op zijn wenk worden de leien voor den dag gehaald, met natte hand en rechtermouw gereinigd en de rekenles neemt een aanvang. Ongeëvenaard juist en diepgevoeld heeft Hildebrand ons die martelie voor het jonge schoolgaande geslacht geschetst. Onmogelijk den lust te weerstaan, u dit eventjes te laten genienieten.

O, die rekenboeken!

vangt hij op zijn gulle, hartelijke toon aan,

o, die rekenboeken! zij waren de zwakke zijde van velen onzer. In mijn oog waren er geen hatelijker boeken.
Vooreerst waren zij veel te vol letters, en ten anderen veel te vol cijfers.
Ten overvloede zijn er soms fouten in de opgaven der uitkomsten; maar al zijn er díe niet in, die opgaven zijn verschrikkelijk.
Ga eens na.
Gij hebt uw lei vol van een berekening van belang; driemaal hebt ge reeds de helft uitgeveegd, omdat gij bemerkte, dat gij de quaestie niet begrepen hadt, maar eindelijk de som is af en gij krijgt tot uitkomst 12 lasten, 7 mudden, 5 schepels, 3 kop, 8 maten rogge.
Met een gerust geweten, en met het zalig gevoel van als ijverig lid der maatschappij uw plicht gedaan te hebben, zoudt gij uw lei aan den ondermeester overgeven, om te laten nacijferen. Maar neen, het hatelijk rekenboek geeft onder den verwaanden titel Uitkomst op: 95 lasten, 2 mudden, 1 schepel rogge en geen een maat.
Het is blijkbaar, dat gij een abuis hebt, driemaal hebt gij al de multiplicatie en dividatie overgemaakt; eindelijk besluit gij alles uit te vegen, en nog hebt gij uw mouw op de lei, als de ondermeester komt om te gelooven, dat gij niets hebt uitgevoerd. Dat had ik tegen die rekenboeken.

Tot zoover Hildebrand, stormenderhand heeft hij uw hart veroverd niet waar? Ach kon hij nu ook eens een kijkje nemen in de algebra-les waarin krullebollen van nauwelijks 10 jaren met hoogroode kleur en fletse oogen over quaesties als van een meetkunstige reeks is de 1. term 1, en de 10. term 8; hoe groot is de 3. term? gebogen zitten en wanhopig naar het klokje van 12 hunkeren en verlangen.
Goddank, het verlossingsuur heeft geslagen, naar huis gerend, een stapel boterhammen en koffie verorberd, een andere stapel huiswerk fluks op het papier gezet en om half twee sleept de kleine zich met looden schoenen weer naar zijn pijnbank toe.
De hollandsche les moet opgedreund worden.
Wat is een betrekkelijke bijzin der tweede soort?
De stumperd peinst en peinst, maar zijn memorie schijnt hem in den steek te laten, eindelijk klinkt het veelbeteekenend uit den mond des meesters:

Een betrekkelijke bijzin der 2de soort is een zoodanige, die het subject of het object des hoofdzins in den vorm van een bijzin bevat.

En alweer richten zich meesters oogen op hem en alweer galmt het over de klas: zeg eens of deze zin: zijn broeder maakte de plannen en hij voerde ze uit, een aaneenschakelende, een tegenstellende of een redengevende zinsverbinding is?
Doodsche langdurige stilte, een weifelend antwoord, het verpletterend vonnis om school te blijven.
De landkaart wordt piepend afgerold, de geographie-les neemt een aanvang. Een der snuiters maakt van dit intermezzo gebruik om met zijn buurman af te spreken nooit meer aan dat goedkoope snoeptafeltje gepofte ertjes te koopen, de zeepsopsmaak bewijst te over, dat de vrouw, die tevens het edel vak van waschvrouw uitoefent, bij het afwegen maar half aan haar schort de handen afdroogt. Maar helaas hun gebabbel is het argusoog van den meester niet ontgaan; ook zij worden ouder het woordje *rester* opgeteekend.
Een ander heeft juist een in den inkt gedoopte prop tegen de landkaart geworpen en verkneukelt zich reeds over de verlegenheid van den meester die door zijn vraag,wat voor stad dat toch is, desperaat dreigt te worden, als op eens het *corpus delicti* omlaag valt en een woedende blik en een half uur schoolblijven ook zijn deel wordt. Wat barbaarsche straf voor zulke guitenstreken!
Want den meesten jongens bereidt dat schoolblijven een verre van aangename thuiskomt. De een komt er met een: kwade jongen hebt ge weer school moeten blijven, zoo gemakkelijk

mogelijk af, maar helaas die andere stumperds. Of de kelder, of de zolder, naar gelang de natte wasch, of peren en appelen daar de ruimte beslaan, wordt hun een paar uur als domcicilie aangewezen; en zijn de respectieve papa's diep doordrongen van Salomons spreuk: Die de roede spaart, haat zijn kind, dan o wee den kleinen deugniet! zijn kreten van, ik heb niets gedaan en ik zal net nooit meer doen, worden verdoofd door stok of karwats die er lustig op los slaat.
Is het wonder dat de lieve jeugd gewoonlijk doodsbeangst is voor zulk een half uurtje schoolblijven? En voorde nietigste nietigheden wordt dit maar al te dikwijls gegeven, gewoonlijk nog met een briefje, waarop de misdaad vermeld, er bij. (*Amigoe* 26 V 06)

2 VI 06
St Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Kinderrampen
(Slot)
Nog een enkel voorbeeld. De school gaat uit en een der echte hollandsche jongens (die Goddank nog niet uitgestorven zijn) kwaad, omdat men zijn onovertrefbare glijbanen met asch bestrooid heeft, wil toch een kleine vergoeding hebben. Dicht bij school staat een dienstmaagd de straat te schrobben, gebogen over den emmer, wringt zij juist haar dweil uit. Sneller dan de gedachte heeft de guit de bandjes van haar schort losgemaakt, dat in geheel zijn omvang in den emmer gedompeld wordt. De meid furieus, onze vriend fluitend aan den haal, de schoolmeester hoofdschuddend naar binnen.
Den volgenden dag komt het ventje 3 kwartier later thuis en zijn briefje vermeld als *delictum*: wegens het aanranden van vrouwen op den publieken weg.
Zoo iets noem ik eenvoudig belachelijk, maar, helaas, hoe weinig is daarmede de jeugd gebaat. O konden toch alle schoolmeesters beter guitenstreken van slechtheid onderscheiden, vergaten zij toch zoo spoedig niet, dat zij ook eenmaal jong geweest zijn, de kinderrampen op den leeftijd zouden bijna tot nul gereduceerd kunnen worden, de school zou voor de jeugd zoo niet aanlokkelijk dan toch veel van het vogelverschrikachtige verliezen.
Het huiswerk maken is ook zulk een kruis voor de speelzieke jeugd. Na lang zoeken (want schriften en boeken liggen gewoonlijk evenals hoed of pet door geheel het huis verspreid) is men aan het werk getogen en geholpen door moeder of ouden broer is fluks achter thema en vertaling een punt gezet.
De vader verdiept zich onder het genot van een sigaar in zijn lievelingskrant, de moeder doet de laatste steken aan een jurkje van haar jongste, een zusje breit, ’n ander haakt, het jongste broertje is bezig zijn blokkendoos te ruïneeren, en onze tienjarige ijlt met de handen nog vol inkt naar het boekenrekje en verdiept zich met fonkelende oogen in *De gevaren der Wildernis* van Gustave Aimard. Het jongske geniet, geniet met volle teugen, zijn wangen gloeien, zijn zwarte kijkers stralen van jeugdig heldenvuur. Hij verbeeldt zich Quinipeg, de katuil, dat dapper opperhoofd der Comanchen te zijn, die reeds 20 skalpen van de verraderlijke Naugserets aan zijn gordel draagt. En heviger en heviger woedt de strijd, de tomohawks vliegen door den lucht, zal de groote Geest toelaten dat Quinipegs wignams met bloed bevlekt worden? zal hij?
Helaas daar slaat de klok 7, de deur piept en de meid met het avondeten voor de kinderen treedt binnen. Wat zou hij gaarne zijn boterhammen met melk er aan willen geven om door te mogen lezen.
Maar neen! opblijven, dat ideaal van alle kinderen, is hem slechts een paar maal in het jaar toegestaan. Het boek wordt hem onder tranen en hevig protest ontnomen, en in plaats daarvan een boterham voorgezet. Welk een ruil! En nog vol van flikkerende strijdbijlen en bloedende skalpen verorbert hij zijn portie, bidt hij zijn avondgebed en droomt 's nachts, dat zijn dierbare

comanchen op de vlucht worden gedreven en dat hij met zijn vriend Quinipeg machteloos aan den folterpaal gebonden is.
Ja, dat vroeg naar bed gestuurd worden, dat niet opblijven is voor de kinderwereld maar al te dikwerf een bron van veel tranen en smart. Daar om alleen verlangen onze kleinen dikwijls om toch maar groot te zijn.
Het kostschoolleven, waartoe dikwijls kleine guiten van nauwelijks 9 jaren veroordeeld worden, is, dunkt mij, een passend slot voor het onafzienbaar rampenheir. De oudste broer kon zoo smakelijk vertellen van de guitenstreken daar uitgehaald, de vacanties duurden immer zoo prettig lang, daarvoor had de kleine slechts oog, en vol illusies stapt hij in den trein, ofschoon bij het afscheid van moederlief toch de tranen met woest geweld over zijn gezonde wangen rollen.
Hoe bitter is de ontgoocheling, hoe vurig verlangt hij naar het ouderlijk huis hoe telt hij de maanden, weken, dagen, die hem nog van de vacantie scheiden.
Als nieuweling, die geen fransch verstaat tot *silence* en tallooze plagerijen van zijn kornuiten veroordeeld, als onrustige woelwater altijd en overal bespied en zoo noodig bestraft, is het niet te verklaren, dat hij 's avonds in zijn *chambrette* met oogen rood van het weenen, de onmogelijkste plannen maakt om te ontvluchten?
Met welk een pleizier zulke knapen na afloop der vacantie weer vertrekken, valt te begrijpen, het is interressant bij het vertrek van zulk een troepje een kijkje op het perron te gaan nemen, elke traan, (en zij stroomen als beken) schreit ten hemel, roept om erbarming, om medelijden met den kleinen zevenjarige, die onmogelijk het huiselijk geluk de moederlijke liefde nog ontberen kan.
Nog bladzijden zou ik vol kunnen schrijven, want nog geen tiende van alle kwellingen en rampen der lieve jeugd heb ik opgesomd, en toch het was mij onmogelijk beknopter te zijn.
Wilt ge in een paar forsche trekken een gloedvolle verdediging van de verdrukte kinderwereld, lees en herlees Hildebrands *Kinderrampen.*
’t Doel om de lezers te bewegen nog kiescher te worden omtrent de jonge harten der kleinen, nog oplettender om hun kleine verdrieten te besparen, en groote genoegens onbeknibbeld te laten genieten, zal des te gemakkelijker bereikt worden.
Wilde ik aan de onvolledigheid van deze weinige regelen te gemoet komen, ik was op het minst nog gedwongen een woordje te wijden aan het maar al te dikwerf diep beklagenswaardig lot van het kind der armen, den verwaarloosden kleine, die zoo hoogst zelden een goed, een deelnemend woord mag vernemen, en vooral had ik ook niet mogen vergeten u het liefelijk beeld der moeder te schetsen, wier teedere liefde, tactvolle leiding, engelachtig geduld het kind alle kwellingen verzoet, en haar doet liefhebben zooals slechts een kind zijn moeder beminnen kan.
Wilde ik u dit alles beschrijven, ik verviel in telegrammen-stijl, en dat stuit mij tegen de borst.
Nog een enkel woordje.
Een beeld der door schooldwang en rampen gekwelde jeugd; ziedaar dien tienjarige met fletse oogen en bleek gelaat, die al het jongensachtige heeft afgelegd en zwaar redeneert over politiek en zaken waarvan hij niets diende te weten. Een beeld der frissche jeugd, opgevoed vrij van alle kleingeestigheden ziedaar dien blozenden knaap met vurige brutalen kijkers die gehavend en geschramd toch nog luid jubelt en juicht, want de overwinning bij het Lombokkie spelen is aan hem. Wien geeft gij de voorkeur?
Jan Paul (*Amigoe* 2 VI 06)

16 VI 06
St. Eustatiaansche Ditjes en datjes.

't Daghet in het Oosten.
Over 'n paar dagen Gouverneur en „Kortenaer" hier.
Dat geeft schrijvensmaterie, waarnaar ik hunker.
Nogmaals in mijn oude papperassenkist gediept.
„Kostschoolleven."
Vooruit er mee, op hoop van zegen.
Consideratie, please, 't is wederom de jeugd met haar weelderige fantasie, die aan 't woord is.

Kostschoolleven
Zeer gevoegelijk zou men aan den titel, die aan het hoofd van deze bladzijden prijkt, het woord een praatje over kunnen toevoegen, want zonder pretentie maakt het op niets meer of niets minder dan op een praatje aanspraak. Wat men onder een praatje verstaat, zal ieder een duidelijk zijn; indien hij zich praatje en causerie synoniem denkt, deerlijk zal hij ontnuchterd worden, bitter zal de ontgoocheling zijn. *Hoc praenotato*, met lust aan het praten gegaan.
Het is aardig om een ventje te hooren babbelen, die den drempel van de kostschool nog nooit overschreden heeft, zijn illusies zijn legio ; maar het is nog aardiger datzelfde kereltje nog eens zijn mondje te hooren roeren, indien hij er een jaar heeft doorgebracht; in puin liggen al zijn luchtkasteelen, de koude werkelijkheid heeft hem grijnzend aangegrijnsd, weggevaagd als kaf voor den wind zijn al zijn idealen. Menigeen zal mij hier reeds van verregaande pessimisme beschuldigen, want ik geef toe stout is deez' bewering, boud is deez' opzet, maar spreek geen oordeel uit voor gij ten einde toe gelezen hebt.
Zoowel de schaduw- als lichtzijde van het kostschoolleven hoop ik in ruwe trekken maar vooral onpartijdig te schetsen. Maar wie zal het gebeteren, dat nu eenmaal het grootste gedeelte van het pad der kostschooljeugd, maar al te schaduwrijk is, en dat de lichtpunten zoo luttel zijn? Anders beweren zou de waarheid verkrachten zijn.
De trein staat snuivend en sissend tot vertrek gereed. De deuren van de wachtkamer gaan open en tusschen menschen van allerlei kaliber stappen een tiental jongens met zondagsche pakjes, betraande oogen en natte zakdoeken met loome schreden voort aan de hand van hun respectieve Vaders en Moeders ook al met roode oogen en natte zakdoeken.
Nu tot instappen wordt aangemaand, schijnt er een wedstrijd aangegaan, wie het luidruchtigst zijn smart kan uiten, want de tranen biggelen met woest geweld over de anders zoo blozende wangen en worden niet eerder in hun vaart gestuit vooraleer de trein al een goed eindje in beweging is.
Door een beek van tranen op weg naar de kostschool, voorwaar een teekenend feit, een aanlokkelijk begin!
Jongens blijven jongens en nu zij zien, dat er toch niets meer aan te doen is, nu komt hun aard weer boven. Met een gezicht nog vol zwarte strepen, ontkennen zij allen om het hardst gehuild te hebben, appels, lekkernij en sigaren komen voor den dag en op het laatst is het zulk een lawaai en geschreeuw in de coupé, dat menig reiziger nog twee waggons verder met een, die weergásche bengels, het formeel opgeeft nog een uiltje te knappen.
Het lust mij niet ons tiental geheel op reis te vergezellen ook zelfs niet hun verder op kostschool gade te slaan; slechts bij vogelvlucht, dan hier dan daar op slaap-, studie en eetzalen, op scholen van alle mogelijke nuances, een kijkje te gaan nemen ziedaar mijn plan, dat zeker niet mank gaat al te zeer te zijn afgebakend.
Is voor iederen schooljongen het genoegelijkst oogenblikje van geheel den dag 's avonds onder de wol te kruipen, 's morgens om half zes of vroeger zich uit Morpheus' armen los te

rukken is iets wat meer dan wilskracht, is iets wat meer dan wilskracht, is iets wat heldenmoed vordert.
Daar klinkt de bel en haar on-melodieus oorverscheurend geluid doet de meeste bedden kraken, de meeste bewoners daarvan geeuwen en de oogen wrijvend pruttelen: Is 't nou al tijd!
Naarmate de surveillant met wekken en onderzoek *in loco* belast, nadert, hoort men juist vóór zijn aankomst een onrustbarend gekraak en kort daarop een doffe plof. De vogel is juist op tijd zijn nestje ontvlogen, tien tegen één, dat hij geen seconde later met een vaardigen sprong weer tusschen de dekens verdwenen is, een paar centen boete, een uurtje strafwerk heeft hij er best voor over. Een paar keer mag dat goed gaan, maar ras valt hij onder het kadaster van de luidjes, die een tweede bezoek waardig geacht worden, en nu wordt hij op een goeden morgen zoo onverwacht en zoo onzacht uit bed naar den grond getransporteerd, dat hij dien dag figuurlijk met zijn verkeerde been uit bed gestapt is, maar in de koude werkelijkheid met geen van beide beenen.
Is het wonder, dat de jongenlui in vacantie met geen mogelijkheid op een fatsoenlijken tijd uit bed te krijgen zijn, ja zelfs, als de meid om 10 uur het bed van den jongenheer wil gaan opmaken, haar dikwerf een grafstem onder de dekens toeklinkt: Zeg, Kaatje, is het al 7 uur?
Neen, dan leve de geniale methode, die in sommige kostscholen in zwang is om delinquenten aan een of ander misdrijf op klaarlichten dag zonder pardon naar bed te sturen; beleedigde en beleediger, ja vooral beleediger, zijn beiden voldaan, en wat zou men meer verlangen?
Mochten alle scholen zulk een doeltreffend practisch voorbeeld navolgen.
Een kijkje in een der chambrette-kasten is ook wel de moeite waard. De wanorde, die daar heerscht is hoogst artistiek, ja, schilderachtig. Diverse hemden en wat verder meer tot de intieme uitrusting van het ventje behoort, liggen in bonte mengeling door elkander verspreid, en daartusschen rusten, alsof het zoo hoort, appels en allerlei soort van lekkernij, zoodat menigmaal de niet zoo geavanceerde waschvrouw, maar niet begrijpen kan, waardoor die hemden toch zoo fameus naar chocolade ruiken.
De inventaris van de onderste plank zou iederen notaris belast met boedelbeschrijving wanhopig maken. In, op en naast elkander liggen toiletartikelen, die nooit schijnen aangeraakt, ontelbare relieken van sinaasappelen, stukken peen en knol, massa's kastanjes, boeken, kapotte sigaren en pijpen, etc. etc. te veel om op te noemen, en tusschen dat alles troont massief en onbeweeglijk de onbegrijpelijk fluks ledige smoktrommel nu gemakshalve gevuld met schoone en vuile kousen, sprekende getuigen van den practischen geest van den bezitter.
Nu wij toch eenmaal in de victualiën verzeild zijn geraakt, is de sprong zoo bijster groot, zoo onlogisch niet om eens te zien, waarmede de altijd hongerige magen van de jongeluidjes zoo al gevuld worden.
Daar zijn kostscholen, ik beken het volmondig, waar het dagelijksch menu zoo *table d' hôte*-achtig riekt, dat moeders pappot dikwerf de concurrentie niet kan doorstaan; maar er zijn er ook, helaas, die ver beneden peil blijven, d.i. dat én gehalte én quantiteit niet in staat zijn het rammelen der jongensmaag tegen te gaan. Soep, nu ja, soep, maar het water speelt er de eerste viool, vleesch meet-kunstig toegedeeld, zou 100 porties naast elkander gelegd, een uitstekend dambord vormen, groente natuurlijk naar rato, maar de hoofdschotel is en blijft, steeds stamp en stamp en nog eens stamp.
Het mag 80" fahr. zijn, als de bodems van de zuurkooltonnen in den kelder nog niet zichtbaar zijn, dan worden de stakkers die puffend en hongerig naar de eetzaal snellen op een dampende zuurkoolstamp vergast. Alweer zuurkool, mopperen de luidjes, maar ze vallen er op aan al weten ze vooruit vanmiddag niet meer op adem te zullen komen, en 's nachts het met pijn in den buik te zullen bekoopen.
Roggetjes is ook zulk een tractatie voor jongens, die uit Holland afkomstig niet beter wisten of dat zwarte brood werd alleen door paarden geconsumeerd. Vooral voor nieuwelingen is het

een harde pil, maar het duurt niet lang of ze hebben door den zuren appel heengebeten, en dra zijn zij even druk in de weer roggetjes tegen sigaren te verkwanselen als anderen, wier kaken reeds ontelbare roggetjes tot gruis vermalen hebben. (wordt vervolgd) (*Amigoe* 16 VI 06)

23 VI 06
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
II. Kostschoollleven
Met een excuus voor de *salto mortale* in de gedachtengang begeven wij ons van de zaal, waar het lichamelijk voedsel wordt toegediend naar een ander, waar het geestelijk voedsel in vrij wat ruimer mate aan de kostschooljeugd wordt verstrekt.
Wij bevinden ons in de studiezaal.
Met inkt bemorste en wreed getatoueerde banken, een dreigende katheder, *voilá tout*! Het is de plaats, die door haar bonte bevolking gehaat wordt met al den haat, die een jongenshart bevatten kan. Hier slijten zij verreweg het grootste gedeelte van den dag, gedoemd zoet op hun plaats te zitten studeeren en alles te doen, wat zij niet graag doen, waaraan zij meer dan één broertje dood hebben en dat alles in een ijzige, kille grafstilte. Hebben zij nog iets te schrijven, enfin, dan gaat het nog, door de metamorpnose van pen in teekenstift schijnt de tijd gewiekt. Maar hoe de studies door te komen, waarin zij om een onafzienbare les er in te pompen *moraliter* gedwongen zijn twee volle uren op hun boek te zitten turen.
Dat er dan schijnbaar hard geblokt, maar feitelijk veel gedommeld en gesoesd wordt, is onnoodig te constateeren.
Gelukkig de jongen, die op zulk een soes-avondje in een hoekje van zijn lessenaar een mooi boek voor die gelegenheid in petto heeft. Reeds in het begin der studie is het met alle behoedzaamheid uit den lessenaar naar de zitbank getransporteerd, en nu eindelijk het argusoog van den surveillant (die natuurlijk een pik op hem heeft) zich een oogenblik van hem afwendt, ligt het uitgespreid op zijn knieën. Met beide handen onder het hoofd, als geheel geabsorbeerd in Dubois' lijst van onregelmatige werkwoorden, leest hij aanvankelijk slechts met één oog, het ander als een trouwe schildwacht op den uitkijk naar de vijandelijke vesting, den katheder. Maar allengskens wordt hij zoo door zijn held Michael Strogoff in beslag genomen, dat hij én katheder én surveillant én alles om hem heen vergeet, met gloeiende wangen en schitterende oogen bladzij na bladzij verslindt en eindelijk alle regelen der voorzichtigheid vergetend, met zijn neus op het boek liggend bijna geheel onder de bank verdwijnt.
De surveillant al lang perplex over den buiten- en ongewonen studieijver van den anders zoo lastigen woelwater begint nu toch *suspicie* te krijgen, daalt van zijn troongestoelte af en nadert al dichter en dichter de plaats, waar slechts 'n plukje haar nog de aanwezigheid van een menschelijk wezen verraadt. Al was een regiment dragonders met vliegende van de studiezaal in komen rijden, de knaap had rustig door blijven lezen, want zijn geestdrift en vervoering heeft nu het toppunt bereikt. Slechts 2 personen schijnen voor hem te bestaan: Michael Strogoff en Ivan Ogareff. Daar staat de verrader met een degen in de vuist tegenover den blinden koetsier van den czaar, slechts gewapend met een klein Siberisch jagersmes. Reeds tweemaal heeft het mes van den blinde meesterlijk den stoot van den verrader gepareerd, maar daar werpt Ivan als een getergde tijger zich voor de derde maal op zijn slachtoffer, de klingen kletteren, schieten vonken en ….
Een frissche oorveeg bonst het ventje opeens uit zijn tooverwereld in de koude werkelijkheid. Dooreen dito geheel opgefrischt, voelt hij zich bij zijn kraag gegrepen, omhoog geheschen, voor het raam op zijn knieën gedeponeerd, en ziet, o namelooze smart, het *corpus delicti* in handen van den surveillant, die den pik op hem heeft. Wat zou hij het weken straf schrijven en niet rooken, wat hij uit ondervinding weet, dat voor zijn misdrijf in het zout ligt, gaarne

verdubbeld zien, indien hij zijn boek maar terugkreeg, indien hij maar mocht weten, hoe het met zijn held, hoe het met zijn Michaeltje afliep.
IJdele hoop, het boek is en blijft bij zoo menig ander in verzekerde bewaring, en als later de vacantie, o zalig genot, in het land is, dan vinden de oudelui van het ventje, hun lieveling nauwelijks in de ouderlijke woning gearriveerd, half in zijn haastig uitgepakten koffer gezeten, verslonden in een boek van Jules Verne, iets wat steeds een onoplosbaar raadsel voor hen geweest is.
Indien het iemand gegeven ware de gedachten te lezen en het gepeins gade te slaan van al die krullebollen, die in de bedompte atmospheer van de studiezaal over hun boeken gebogen zitten, het zou hem een dosis menschen- en karakterkennis verschaften, waarmede men in het voordeel der jeugd zou kunnen woekeren, waarmede men een lijvig boekdeel over opvoedkunde zou kunnen vullen.
De zoogenaamde groentjes denken en peinzen aan niets anders dan aan het ouderlijk huis: Nu zijn zij thuis aan het eten; het is vandaag Donderdag, het zal dus wel biefstuk zijn. Dat is heel wat anders dan worst met die akelige zuurkoolstamp. Hé, ik zou nog wel eens mee willen doen. Hoe lang duurt het nog voor het vacantie is? enz.
Een ander reeds in zijn tweede kostschooljaar, bijna geen dag zonder straf, verlangt ook al hard van de schoolbanken verlost te worden. Officier worden is zijn ideaal. En hij ziet zich in zijn verbeelding een peleton miliciens met bulderende stem een gezwinde lading commandeeren, hij ziet zich zelf midden in den kruitdamp met onblooten degen het eerst in de *poeri* binnendringen en alles neerhouwend, wat hem in den weg treedt, de hollandsche driekleur op de veroverde vesting planten.
Een derde voelt zich meer getrokken tot een minder bloedigen levensloop. Priester, meer nog. missionaris wil hij worden, en ziedaar de bron van al zijn gepeins. Met een enorm kruis in de hand de wildernis in te galoppeeren; loerende tijgers, sissende slangen, bijwijlen de leeuwen te trotseeren, zich midden in de kampongs der Indianen te wagen om die duizende woeste kanibalen te gaan bekeeren, ziedaar waarover hij nooit peinzensmoede wordt.
Wat er van het eerste kereltje zal worden, valt nog slecht te zeggen, maar dat van nummer twee een flink degelijk officier zal groeien, en nummer drie als missionaris nog menig zieltje in den hemel zal helpen, ik geloof niet, dat deze bewering te boud zijn zal.
Hetzelfde wat de schooluren zijn voor de jeugd in het algemeen, zijn de lesuren voor de kostschooljeugd. Hierover dus in bijzonderheden te treden, is onnoodig, beide worden om het hardst gehaat, verfoeid; getuige de wolk van gedruktheid bij het begin, de glimp van louter pret bij het eind van elke les op elk rondopenhartig jougensgelaat. Zelden echter verdwijnt die glimp, indien hij zich onder zijn kornuiten in de recreatie bevindt. Daar rookt hij zoo goed zijn sigaartje en dikwerf met vrij wat meer zwier als zijn papa de fijnste manilla, daar kaart en biljart hij even deftig als dezelfde in de Buiten-Sociëteit, eindelijk daar stoeit en ravot hij, indien hij slechts een oogenblik uit het gezicht van den surveillant is, zooals slechts alleen een jongen ravotten kan.
Stoeien is streng verboden en het is goed dat het verboden is, maar dat schijnt er zoo bij de jongens ingeroest, ook eigenlijk zoo allernatuurlijkst, dat ik bepaald in staat zou zijn het een jongen kwalijk te nemen, indien hij niet van de afwezigheid van den onverbiddelijken surveillant gebruik maakte om zijn stoeilust eens van harte bot te vieren. Maar daar is geen gevaar voor, want in zulke hoogst exceptioneele gevallen lijkt de zaal in een tournooiveld herschapen. Vriendschappelijke klappen, stompen en duwen vallen als een malsche regen op de rollende en juichende jongeluidjes neder, zij genieten met volle teugen, waarlijk een een instantanée van dat tooneel zou geld waard zijn. Jammer, dat die buitenkansjes zich zoo hoogst zelden voordoen. (wordt vervolgd) (*Amigoe* 23 VI 06)

30 VI 06

St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Slot. Kostschoolleven

Op sommige kostscholen heerscht de eigenaardige gewoonte om op kwakersmanier met geheel de troep kostgangers de zaal in het rond te wentelen. Dat is akelig. Op andere scholen, zich niet verheugend in het bezit van een recreatiezaal, zijn de stumperds verplicht geheel den dag op de óf stikheete óf ijskoude *cour* te passeeren. Dat is nog akeliger. Maar allerakeligst is het, wanneer dan nog de jongelui gedwongen worden als paarden van Carré de *cour* soms uren lang rond te kuieren. En helaas, die zijn er ook. Wie er het nut van inziet, ik niet.
Iedere fatsoenlijke hollandsche kostschooljongen heeft minstens 2 of 3 keer in de week rookstraf, maar daar weten zij wel raad op. Een plaats, die ik hier niet noemen kan en die figuurlijk gesproken in een kwaden reuk staat, is dan hun aller toevlucht. Met sigaren en lucifers gewapend, ziet ge ze dan in het begin der recreatie naar dat bewuste plekje sluipen, en zij zijn en blijven geëclipseerd, totdat de bel hen weer naar boven ter studie roept.
Interessant is het, reeds weken vóór de vacantie, de muren van die geheimzinnige plek eens nader te beschouwen. Behalve de meest typische caricaturen en de hoogst poëtische ontboezemingen staan op ontelbare plaatsen met een van smachtend verlangen trillende hand deez' kernachtige woorden gegrift: Nog maar 30 dagen, nog maar 20 dagen, enz.
Commentaar onnoodig, wat dat beduiden mag. Iedere dag wordt angstvallig juist afgeteld, totdat eindelijk de avond is aangebroken, de avond, waaraan de gedachte alleen ieder jongenshart doet popelen van vreugd, de avond vóór de vacantie van top tot teen op zijn zondagsch, de zakken flink met reisgeld gespekt, de koker vol sigaren, geheel den avond recreatie en dampen, en het vooruitzicht morgen naar huis, o hemelseh genot, o ongekende zaligheid!
St. Nicolaas-avond met zijn pakjes is prettig, vastenavond met zijn comedie en zoute kluiten is nog prettiger, maar de avond vóór de vacantie gaat verweg met de kroon strijken, ja is in één woord dolprettig. Jongens, die precies zooveel om hun toilet geven als een hond om een pijp tabak, zijn nu *tirés á quatre épingles*, prijken nu zelfs met manchetten, en o ongekende weelde, ook hun handen zijn voor het eerst na de vacantie even schoon als hun boordje dat zoo even van de strijkster gekomen is. Alle onderlinge tweespalt is nu vergeten, jongens die elkan. der anders niet kunnen luchten of zien, loopen nu gearmd over morgen om dezen tijd te praten, weg is alle veete tusschen ultimus en primus, tusschen bedaarde zoete jongens en altijd springende wildzangen, allen zijn bezield door deze ééne gedachte: morgen naar huis, morgen vacantie!
's Avonds bij het souper wordt weinig gegeten; of de maag dichtgeschroefd is door het vele rooken of pure blijdschap of door het vooruitzicht morgen thuis met versche waterbroodjes het deficit te zullen aanvullen, daarover zou men kunnen disputeeren. Ook duurt het buitengewoon lang, voordat op de slaapzaal het gerommel in de koffers, het gerammel met sleutels en het gescharrel in de kasten door het gezond gesnurk der jongens vervangen wordt.
Op hetzelfde kussen, dat dagen na de vacantie zoo dikwerf van zijn tranen doorweekt is geweest, ligt nu het jongske met knippende oogen, naar zijn koffer te turen, maar al kleiner en kleiner worden zijn kijkers, de keffer schijnt zich langzamerhand in een nevel op te lossen en lachend slaapt hij in en droomt een droom, waarin het vriendelijk en teeder gelaat van zijn moeder hem voortdurend schijnt toe te lachen.
Placht hij anders het klokje vau half 6 om op te staan alleen goed te noemen voor boeren of boerinnen, die uit melken moeten gaan, nu is hij een uur te voren reeds hel wakker en beantwoordt hij vol vuur de projectielen, die onder en in zijn chambrette gonzen met ongemeene vaardigheid. Hoedendoozen, rotte appelen, oude sloffen gieren onder uitbundig gelach door de lucht en komen knetterend op nog menig dommelend cel-bewoner neder.
Eindelijk slaat het half 6 en het bombardement, dat nu zijn toppunt bereikt heeft, wordt plotseling gestaakt, en uit alle verschansingen treden de strijders, glimmend van het zeepsop

met natte, gekamde haren en beladen met koffertjes en reistasschen, alsof ze een reis om de wereld moeten maken. Bij het morgengebed weinig of geen devotie, bij het *déjeuner* weinig of geen appetijt.
Daarna met rooken en op het horloge kijken, den tijd gepasseerd, totdat eindelijk het sein tot vertrekken gegeven wordt. Het station is in een minimum tijds bereikt, een coupé voor 30 is spoedig bemachtigd, en met een hoera! dat de deuren van de wachtkamer doet dreunen en het gillen van de locomotief overstemt, gaat de trein hortend en stootend op weg naar het dierbaar ouderlijk huis.
De koeien op het land zetten het verschrikt op een loopen bij het ongewoon getier en heesch gezang, dat uit dien bewusten waggon opstijgt; maar dra verstommen de stemmen, de stad is in het gezicht en met 1 á 5 jongens half uit elk raampje hangend, stoomt de trein het hun welbekende station binnen.
Het uitstappen weerklinkt, de sluizen openen zich en een stroom van jongens werpt zich als een bruisende bergvloed op het perron, dringen en wringen zich door de menschenmassa en rusten niet voor zij zich met echte onstuimige jongenshartelijkheid, die zich aan niets stoort, in de armen van hun moeder hebben geworpen. Lang en teeder is de omhelzing, slechts lieve Moeder en beste jongen zijn de eenige woorden, die gewisseld worden, doch die tranen, die in het teeder moederoog en in de blauwe kijkers van haar lieveling parelen, spreken een taal van het zoetst geluk en de reinste liefde, van een liefde, waarmede slechts een moeder haar kind, een kind zijn moeder beminnen kan. Het is een tooneel, het penseel van een Angélico waardig.
Mijn praatje loopt op een eindje. Velen zal het opgevallen zijn, hoe schaarsch, hoe sober ik was in het opdisschen van die leven en gloed aanbrengende guitenstreken van de overal dezelfde kostschooljeugd. Zonder daarover in discussie te treden, is mijn opinie, dat zulk soort van zaken, aan het koud papier toevertrouwd, al haar eigenaardige bekoorlijkheid verliezen: met vlammende geestdrift en zwellende enthousiasme het in jongenstaal door de helden zelf te hooren schetsen, is in staat de meest stroeve mond in een schaterlach te doen uitbarsten.
Wat is *der langen Rede kurzer Sinn*? Dat het kostscboolleven de jeugd ook vele blijde dagen bezorgt, maar daarom nog lang geen Dorado voor hen is. Ben ik er in geslaagd dit aan te toonen? Enfin, 't is ook maar een praatje!
St. Eustatius, 6 Juni '06. Jan Paul. (*Amigoe* 30 VI 06)

21 VII 06
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Ik had me er al 'n beetje op gespitst, dat de Gouverneur bij ze'n a.s. bezoek aan ons eiland zich eindelijk toch eens zienderoog zou kunnen overtuigen, hoe droog, kurkdroog, wanhopig Curaçaosch droog 't ook op St. Eustatius zijn kan. Helaas, 't heeft zoo niet mogen zijn. In de eerste dagen van Juni begon de lucht al te betrekken. 'n Buitje van 2½ mill. verdween in den grond. Toen ging 't crescendo, dag in dag uit regen, 3, 10, 12 mM. totdat eindelijk op den 9den Juni de groote bom kwam. Onder bliksemgeflits en dondergeratel viel dien dag eventjes 42 mM. hemelwater.
Den l0den Juni was mijn rots weer groen, op 'n distantie 'n reusachtige haringsla gelijk, door de hier en daar tusschen 't dichten lommer verspreiden flamboyants in vollen bloei. De gouverneur zou St. Eustatius weer op ze'n mooist zien. En Dinsdagochtend 10.57 ging 't als 'n vuurtje rond, dat ie kwam. Wie? Wat? De Gouverneur natuurlijk met de Kortenaer. 'n Jongmensch op *signal-hill* aan 't hout sprokkelen had ‘m gezien, wis en zeker. En daar hadt je 't lieve leventje natuurlijk aan de gang. Vlaggen wapperden omhoog, van alle kanten kwamen gezadelde paarden met negers, die zeer gewichtig deden, opdagen. Officieele personen schoten met transpireerende faciën in naar kamfer ruikende slipjassen, stijfgestreken

manchetboorden en weerspannige glacéetjes. Nou kon ie komen! Aan de pompeuze versiering van den affen steiger werd 'n laatste hand gelegd, schoolkinderen werden zoet gehouden met de belofte, dat als ie den hoek omkwam, dan zouden ze uit mogen. Maar er kwam maar niks om den hoek. 't Werd 11, 't werd 12 uur. Twee kippen die tot bouillon voor 't hoog reisgezelschap zouden verwerkt worden, verwachtten elk oogenblik de meedoogloos grijpende hand, de gezadelde paarden keken mekaar eens aan, en begrepen er niks van. 't Werd 1 uur. Zuster Anna, ziet ge nog niets komen?
Neen, Zus, nog geen lor! 'n Paard werd teruggehaald, 'n vlag werd gestreken. Officieele personen kregen er toen ook genoeg van, statiejas en hooge zijje gingen weer aan den kapstok. De een ging mandiën, de ander 'n uiltje knappen. St. Eustatius dommelde weer in.
Maar Woensdagochtend om half 10, toen kwam ie heusch. 't Lust me nu heelemaal niet om alweer voor den zoo veelsten keer 't binnenkomen van oorlogsboot met Gouverneur aan boord te gaan beschrijven. Toch blijft 't voor den toeschouwer, niet voor den lezer, interessant; iet of wat je Hollandsch nationaliteitsgevoel 'n douw gevend in de goede richting. Ze spelen 'n deuntje aan boord, ze schieten wat kanonnen af, 'n sloep vliegt den boeg om, en een minuut of wat dobbert ie met 10 masten naast den steiger. Spulletje! De steiger, onze veelbesproken doch helaas veel te korte steiger, bewijst ze'n eersten officiëelen dienst. Gouverveur en gezelschap klimmen omhoog, en buigen en groeten. 2 heeren in zwart, ook al buigende en salueerende. 't Volk zingt: *Alleluya, he has given us a wharf, alleluia!* Aardige combinatie!
Te paard stijgt men, en langs 'n omweg bereikt men Oranje-*town*. Dadelijk daarop audiëntie. 't Liep storm. Brieven en rekesten schenen vroeger niets uit te werken; men trok nu de stoute schoenen aan en ging in hoogst eigen persoon zijn belangen en belangetjes voorstellen. *Tirés á quatre épingles* waren juist al die personen niet, dat stoute schoenen aantrekken was dan ook slechts figuurlijk bedoeld. Toen dommelde St. Eustatius weer in. Maar dat gedommel kon van zelf niet lang duren.
Om half 5 kwamen de muzikanten aan wal. Die speelden menige lustige mop in den gouvernements*yard*. Elite van St. Eustatius op 't balcon. Gouverneur met eenige heeren te paard naar Bengalen.
's Avonds spelen met 't zoeklicht, wat later 'n pittoresk gevecht tusschen matrozen en burgers. Om 11 uur alomme diepe rust. Vóór dag en dauw begon echter 't lieve leventje weer. Boot na boot kwam aan den steiger. Geslobkouste matrozen, zeker 'n goeie 100, gingen 'n promenade militaire naar den top van den krater maken. Ze kwamen om 'n uur of 10 terug, 'n stuk of wat hadden leelijke builen en schrammen opgeloopen. Toch schik gehad, fameus! Gouverneur was in dien tijd met geselschap te paard de *country* in. Een van de paarden met den knik in ze'n knieën deed ze'n gelaarsde en gespoorde cavalier 'n reverentie maken, 'n ander ros vertikte 't om ze'n berijder, die eventjes afgestegen was, weer op ze'n rug te nemen. De ruiter echter met rijlaarzen en sporen wipte er toen op, de ander nam 't knik-in-de-knieën paard tusschen ze'n lange beenen en vooruit ging 't weer. Enfin, de cavalcade kwam later *sain et sauf* Oranjestad binnengegaloppeerd.
's Middags daalden omlaag talrijke Eustatiaansche *ladies* en *gentlemen*. Ze gingen aan boord als *invité's* van den *état major*. Weer concert, nu aan boord. Thee, ijsbier, limonade en al wat je hart maar begeerde. Rein spulletje! Om 6.30 alles afgeloopen. Veel drukte op den steiger. De Gouverneur vertrok. Weg ging de Kortenaer, zonder zelf een *adieu* te stoomfluiten. Precies 33 uren op St. Eustatius geweest. Zoowat 1½ dag voor 'n officieel bezoek eens per jaar; komt dat nu te pas? Verscheidene officieren hebben mij door hun snorbaard toegefluisterd, dat zoo iets niet *comme il faut* was.
Als we dan toch ons de weelde veroorloven koloniën te houden, laten we ‘t dan toch goed doen. Toch minstens 4 á 5 dagen per jaar kon elk eiland van onze West-Indische bezittingen door 't bij ons gestationeerde oorlogsschip bezocht worden. Wat nut voor onze kranige Jantjes om voor weken en weken ten anker in het Schottegat te liggen? Dat kunnen ze in Holland ook

wel. Laten ze dan maar in Nieuwediep blijven, en billijk is 't, dat de Bovenwindsche eilanden niet zoo stiefmoederlijk bedeeld worden.
Wij hebben hier nu 'n steiger. Te kort is ie, dat weet ik. Zoowat ½ op land, en ½ in zee. Dat weet ik ook, maar doet hier in casu niets af. Geheel de bemanning van de Kortenaer met alle mogelijke soorten van bewapening kan hier nu aan een steiger uitstekend landen. Waarom hier niet 'n tijdje gebleven? Met schijfschieten, zeiltochten, en klimpartijen in onze bergen kunnen ze den tijd best nuttig passeeren en hun zeebeenen, wat los en wat lenig maken. Toen de Duitsche Viñeta hier 'n jaar of 8 geleden was, hebben hun matroosjes ook duchtig poot aan moeten spelen. Die bleef 'n volle 4 dagen hier. En daarenboven, 't eenige wat hier op mijn rots wat leven in de brouwerij èn wat geld in omloop brengt, is zoo'n jaarlijksch bezoek van 'n oorlogsbodem. Waarom moeten andere eilanden, waar niet de Hollandsche driekleur wappert, die voordcelen genieten. Enfin, *schwamm d'rüber*, laten we maar weer op hoop leven. 't Volgend jaar komt de Brabant, zeggen ze, die blijft misschien wel 'n daagje langer. Tot zoo lang gaat St. Eustatius weer aan 't dommelen en aan 't dutten en soezen. Wel te rusten!
St. Eustatius, Juni '06. Jan Paul (*Amigoe* 21 VII 06)

11 VIII 06
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Daar heeft 'n stuk gestaan in het tijdschrift der Maatschappij van Nijverbeid, afl. Maart 1906. Dit stuk kwam nu pas - 4 maanden later - op onze rots terecht. Vlug is anders. De titel van dat stuk in kwestie is: Moeten wij St. Eustatius verkoopen! Neen, moeten wij toch antwoorden, niet waar, als 't aanbod komt, pent de sympathieke schrijver over dat edelsteentje drijvend in het blauw der Caraïbische zee. Waarom neen? Ik zou zeggen ja, verkoop dat edelsteentje maar, en liefst zoo spoedig mogelijk. Oef! 't staat er! Laat ik mij verklaren, *rondement, franchement* mijn opinie ten beste geven, met allen eerbied voor misschien meer vaderlandsgezinde, meer conservatieve meeningen.
Ik ben arm en zit daarom in schuld. Toch heb ik nog 'n koebeest. Vroeger was dat 'n uniek voordeeligtje, niet meer, want ik ben arm. Tijdje zal 't beest *ad patres* bij gebrek aan voer. Er daagt een kooper op, die mij biedt 'n enormen hoogen prijs voor dat levend rammelend geraamte. Ik ben aan 't beest gehecht, 't valt mij hard haar te verkoopen. Wat te doen? Als ik ze niet verkoop, dan is haar vonnis geteekend. Dood gaat ze. Als ik ze wel verkoop, dan zal ze nog heel veel jaren als 'n wandelend botervat de menschheid ten nutte zijn.
Wat doet in zulk 'n geval 'n verstandig, niet sentimenteel mensch? Wel, hij verkoopt die koe en door haar te verkoopen, werkt hij zich zelf uit de schuld en bezorgt ze'n ouwe vriendin nog menig gelukkig jaartje te midden van sappige weigrond; want dood is toch maar dood voor 'n koe.
Nu de toepassing van deez' overschoone parabel.
Die koe is Statius. De eigenaar is 't Hollandsch Gouvernement. De dagen, dat Statius was de hoorn des overvloeds, de *golden rock* zijn reeds lange in 't nevelzwart verleden heengesabeld. 'n Goeie 35.000 pop moeten 't leven er nog inhouden. 'n Kooper daagt op. Voor groote zakken dollars wil hij dat lapje grond 't zijne noemen. Maar Statius is dierbaar aan 't Moederland. Wat te doen? Niet verkoopen staat gelijk met alle hoop den bodem inslaan, om er nog eens bovenop te komen. Dan wél verkoopen, alle sentimentaliteit en phrasen over hooghouderij van koloniaal bezit op zij gezet en Statius nog eens 'n kans gegeven om de dagen van glorie, van de vleeschpotten uit dien heel ouwen tijd te zien herleven, zij 't ook onder Amerikaansche vlag. Meent nu niet, dat ik er Holland lastig om val, omdat 't niet meer doen kan voor dit voor mij zoo sympathiek stukje grond. O neen, 't is toch al welletjes! Welk Hollandsch dorp met 'n 1500 inwoners, hoe noodlijdend ook, wordt van alle kanten zoo bijgesprongen en gesteund en geholpen als St. Eustatius?

Neen, Holland kan onmogelijk meer doen, dat is klaar en duidelijk, net zoo min als die man voor ze'n vrindin de koe.
Maar wat Holland onmogelijk kan doen, dat kan Amerika. Ik verzeker u, 'n paar jaar, nadat de *stars en stripes* fier op ons fort wapperden, zoudt ge eens 'n verandering zien. Mag 'k mijn phantasie eens vrij spel laten, en 't Amerikaanseh St. Eustatius schetsen, dat daar in 't ververschiet als in 'n visioen voor mijn geest opdoemt?
Ik zie onzen steiger uitgedijd tot 'n 150 M.; sloepen, schoeners dobberen langs zij, stoomlieren puffen den *cargo* op en neer. Fort Oranje niet meer kenbaar, 'n Ehrenbreinstein in 't klein. De oude voorladertjes op den rommelzolder, de eene [?], waaraan St. Eustatius ze'n naam dankt van *the first public recognition of the American flag* keurig opgepoetst in Philadelphia tentoongesteld op 'n verhevenheidje achter 'n rood koord, met 'n ster-en-streepvlaggetje in ze'n zundgat. Alomme op de verschillende bergtoppen, batterijen en barbettes met modern geschut bewapend. Ik zie langs de baai alle ruïnes opgeblazen, en in hun plaats formidabele kolenloodsen volgestuwd met de machtigste factoren bij 'n zeeoorlog in de XX. eeuw.
Tumble Down Dickbaai onkenbaar, diep 't land in, uitgegraven, 'n torpedojager ligt daar in 't droogdok.
Ons armzalig Oranjestadje heeft 'n metamorphose ondergaan. Van al die rotte huizenboel is 'n auto-da-fe gemaakt, spiksplinternieuwe huizen en huisjes zoo kant en klaar uit Amerika geïmporteerd, glinsterflonkeren in 't tropisch zonlicht.
Ik zie onze cliffrand door 'n massieven muur voor verdere afbrokkeling bewaard, en waar weleer de *Dutch Reformed Church* haar stompe teren omhoog hief, prijkt nu 'n hotel hoog, luchtig, transparant, met open gaanderijen, 'n *Luft-ort* en K*ur-ort* voor rijke, winterschuwe *Yankees* met nerveuze vrouwen en dochters en neefjes met Engelsche ziekte.
'n *Zahnradbahn* tiktakt ons steil baaipad op, snort door de buitenboulevards, kruipt als een reuzenslang tegen onzen Quill op, verdwijnt zigzaggerig in den krater, en stopt eerst bij de eindhalte Café Quill-Delight.
Ik zie over prachtige macadamwegen automobielen voortbenzienen, langs groenende weiden met corpulente grazende koeien, langs landerijen, gebouwd met katoen en suikerriet en citroenboomen, terwijl overal windmolens 't water uit artesische putten oppompen en onze poreuze bodem forceert katoen en suikerriet en geelgroene citroenen te voorschijn te tooveren. *Estate Fair Play* is nu 'n centraal-suikerfabriek, in *Little Mountains* graaft men diep, mijngang na mijngang, tuk op goud en diamant.
Ik zie op *signal hill* hooge masten. Zoo juist vliegt 'n Marconi telegram door *das blauen hinein* naar 't naburig Portorico.
Ik zie helaas, ik zie niets meer. 't Visioen is verdwenen.
'n Vernieuwde editie in duodecimo van Kamerlid van Kol, die den Oost ook wou verkoopen, die Jan Paul, mompelt men, wed ik.
Laat zulks waar zijn, is daarom mijn bewering zwakker, minder waar?
't Is waarheid, en waarheid doet dikwerf pijn. Vraag 't volk hier eens of ze er wel zoo heel veel op tegen zouden hebben om Amerikaansch burger te worden. Ze trekken nu toch al weg in breede drommen naar de *States*, al wie maar 't passagegeld bij elkaar kan scharrelen. Amerika is hun Dorado 't land hunner droomen. Vraag 't den ambtenaren eens? Ineens, zooals op Helgoland indertijd 20 maal ten volle je traktement uitbetaald te krijgen en in je binnenzak te moffelen, wat voor die heeren duizenden beteekent, zoo'n buitenkansje moet men ook niet uitpoetsen, en men moet al 'n heel vurig lid van *Neerlandia* zijn om niet in den diepsten schuilhoek van je hart naar zoo'n knipoogje van godin Fortuna te verlangen te hunkeren. Neen hoor, laten we 't maar eerlijk bekennen, moge 't ook al wat pijnlijk zijn voor onze eigenliefde, 't zou goed voor St. Eustatius zijn als Holland dat stukje vulcaangrond aan Amerika overdeed. 't Is gewoonweg een kwestie van *to be or not to be*, en in zoo'n geval

moet al sentimenteel gezemel over vaderlandsliefde en nog wat ophouden, en practisch logisch handelen is zaak.
Zou er misschien ook over dit openhartig gepen 'n storm in de Curaçaosche bladen ontstaan? Wie weet. Maar dan zet ik mijn pseudoniem buiten de deur, en strijd ik met open vizier. Nobel niet waar? Ja, zoo ben ik nu altijd. Ik ben benieuwd naar de Christiansted.
St. Eustatius, 2 Aug. '06. Jan Paul

Naschrift van de Redactie.
Ernst of kortswijl? zouden we willen vragen. Sentimentaliteit zal in ons geen verdediger vinden. Ware, niet overdreven vaderlandsliefde hangt echter niet in de lucht, maar is een met den grond, zijn bewoners en zijn geschiedenis; is zoo reëel mogelijk. Als Amerika St. Eustatius wil koopen, omdat 't fort Oranje het eerst de Unievlag heeft erkend en geëerd, zal dit geschiedkundig feit ook wel niet de eerste en eenige reden zijn die drijft tot dezen koop. Men hoopt zaakjes te doen en denkt in St. Eustatius een belangrijke aanwinst te bezitten, een belangrijken voorpost te midden der Antillen.
Wat St. Eustatius waard is voor Amerika, moet het ook waard zijn voor Nederland. Behalve de vele geschiedkundige roem. Alle herinneringen en de rijke schatten in vroegere eeuwen aan het Moederland afgestaan, heeft St. Eustatius ook in den tegenwoordigen tijd nog zijn nut voor Nederland. Zou de vrees zoo ongegrond wezen, dat met den verkoop van St. Eustatius ook de overige eilanden onzer West-Indische Kolonie gevaar loopen in andere handen over te gaan? Bestaat voor alle overige eilanden niet dezelfde reden tot verkoopen als voor St. Eustatius?
Het is zeer gemakkelijk de eilanden maar te laten leeg loopen en emigratie te bevorderen. Dan komt men op't laatst van zelf, tot de vraag vau Jan Paul: Mag men voor 1500 menschen wel meer doen, dan reeds gedaan wordt?
Maar heeft 't Moederland en 't Koloniaal Bestuur geen schuld, dat onze eilanden zoo ontvolkt worden, zoo noodlijdend en ellendig zijn? Kan daar werkelijk niets beters gedaan worden? Als de hooge Regeering, zoowel als 't Koloniaal Bestuur met volle overtuiging zeggen kan, dat de hulpmiddelen om weder leven en bloei te brengen op onze eilanden zoo doelmatig mogelijk zijn aangewend; maar steeds zonder vrucht bleven, eerst dan moet men besluiten: wij kunnen die eilanden niet besturen, dus moeten anderen het maar doen. Maar zou de arme bevolking er ook wel bij varen? Neen, Nederland kan en moet veel meer doen, vooral voor de bovenwindsche eilanden.
Zoo heel veel geld meer zal niet worden geëischt, maar wel moet dit doelmatiger en beter besteed. Er bestaat nog niet eens een vast, goed doordacht, afgerond plan om de economische toestanden dezer eilanden te verbeteren.
Wat werd tot dusverre dan beproefd om het besluit te wettigen: Er valt niets meer aan te doen? Hoe weet men, dat de onkosten te hoog zouden loopen en de uitkomsten te gering zouden zijn? Wij hebben nog nergens gehoord, of gelezen, dat dergelijke berekeningen zijn gemaakt. Wordt het niet langzamerhand tijd daar eens een ernstig begin mede te maken ?
(*Amigoe* 11 VIII 06)

22 IX 06
St Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Indertijd heb ik al eens 'n Ditje gevulpend over 't ontwaken hier op St. Eustatius.
Mij dunkt 't heeft iets voor, om nu ook eens wat velletjes copie te vullen met 'n datje over Eustatiaansch slapen gaan, want hier slapen de menschen ook al, misschien wel 'n beetje al te veel.
De zon verdwijnt bij Saba in zee. Zoo'n zonsondergang, die op 't eindje loopt, doet me altijd denken aan 'n *sanguineus* menschenkind, dat langzaam rechtstandig aan ze'n beenen omlaag

getrokken wordt. Wat 'n proza-mensch, niet waar! Dan hebben massa poëten er heel wat anders van gemaakt, zoo iets van: Aurora met haar rooskleurige poezele armen, die wegduikt in 'n bad van rood purper vloeiend goud.
Enfin, ik ben geen dichter en ik zeg De zon verdwijnt bij Saba in zee, en daar houd ik 't bij, dat kan elk fatsoenlijk mensch verstaan. De zon is dan weg, heelemaal weg, *verschwunden*, opgemarcheerd. Over 'n kwartiertje is 't pikdonker.
'n Politieagent met 'n lucifersdoosje in ze'n linkerhand stapt met gewichtig gezicht achter 'n jochie met 'n ladder over ze'n naakt schoudertje. Die man met den helm en glimmende knoopen is lantaarnopsteker. Twaalf maal ziet men 'm vlug de leer op en afwippen, en, om ook eens poëtisch-lyrisch te zijn, Oranjestad baadt nu in 'n zee van licht.
Toch zie je 's avonds menigmaal menschen, die op visite gaan, met handlantaarns langs 's Heeren straten schuiven, de tijd, dat men hier verplicht zal zijn 's avonds met blauwe brillen langs onze boulevards te wandelen, is dus nog verre.
De beestenboel is nu afgevoerd, 't culinair genot neemt voor mensch en beest 'n aanvang. Overal houtvuurtjes gevaarlijk dicht bij diverse krotjes, daarop 'n ouwe reuzelpan, of zoo 't gezin talrijk is, 'n zwart geblakerd kerosineblik. Daarin pruttelt *corn-meal* (funchi) met 'n homp varkensvet. *Nice* hoor! Op 't menu van buurvrouw prijkt *pigeon-pea*-soep met zoutevisch. Ook al *nice*! En als onze niet erg matineuze visschers nu eens erg *lucky* geweest zijn, dan verga je van de lucht van gebakken visch, en te midden van al dat lekkers, als *pièce de milieu*, 'n bergje *sweet potatoes* of 'n pyramidale *jam*, en 't zaakje is gezond.
Zoo’n *souper dinatoire* moet je niet uitpoetsen.
Dan wordt dikwijls 'n record geslagen —ik spreek hier over den goeien tijd — door diverse papa's, die geheel den dag in den grond gewroet hebben, in 't enorme quantiteiten eetbare waar verslinden, en hun kroost blijft niet ver achter hun bloedeigen gangmaker, vandaar dan ook die vele afzichtelijke kindertjes in de Tropen, die ze in den Oost rijst- en hier *sweetpotato*-buikjes noemen. *Shocking*! Waarom? dat zie ik niet in. Ik verzeker U, die menschen hier *savoureeren* hun blikje of kalebasse funchi *cum suis* zeer dikwijls vrij wat meer, dan *invités op 'n exquise* soupeetje bij Gouverneur of Minister van Koloniën hun geraffineerde fijne hapjes.
Na 't diner staat de *pater familias* op met 'n diepe zucht en gaat naar den *shop* er eentje pakken, of wat lucht happen, wat balie kluiven op ons zgn. *hill-head*.
Op beide plaatsen wordt immer zwaargeredeneerd, met major, minor, en conclusie, ofschoon de praemissen dikwerf mank gaan, maar dat vult men dan aan door enorme stemverheffing.
Soms heeft er eentje 'n kwaje dronk over zich, en wordt lastig. Dan komt de Heilige Hermandad er bij te pas, en 't is hem geraden fluks in te binden, want onze kranige brigadier laat niet met zich sollen.
Negen uren heit de klok. Daar klinkt trompetgeschal van Fort-Oranjes wallen. 't Is de taptoe. En de tap gaat toe, onverbiddelijk. Of nu dat trompetgetoeter wel juist volgens alle regelen der harmonieleer is, weet ik niet, wel weet ik, dat onze goeiige blazer dikwijls niet aan ‘n eind kan komen, zoodat men soms uw hart vast houdt, dat de man er in zal blijven.
De meeste menschen gaan nu slapen. Moeder de vrouw duikt in 'n hoek van 't krot en begint 't nachtleger te spreiden. Vader en Moeder in 't bed, hun spruiten er onder en er naast op alle mogelijke soorten vodden en lappen, die juist niet naar *eau de cologne* rieken.
Potdicht gaan alle luiken. Na 5 minuten 'n gesnork alsof er 'n stoomzaagmachine van 24 paardenkracht in vollen actie is.
Buiten snuffelende, blaffende, vechtende honden; knorrende, zich schurende varkens, balkende West-Indische nachtegalen, met kettingen rammelende koebeesten, nu en dan van verre 'n schelle stem van 'n kijvende vrouw.

Buurvrouw heeft haar kind geslagen, en dat zal ze bij hier en daar 't hart in haar lijf niet meer hebben om nog eens te doen. En vriendinnen van heinde en verre worden bij elkaar gegild doorn: O Sarah! o Gussy! *I come here, quick now*, o Saraaaahl!
En nu begint 't spel. Gesties en 'n *flux de bouche* om jaloersch op te worden. Dat knarst maar onvermoeid door als 'n phonograaf, luistert naar geen rede, springt omhoog als 'n kakkerlak, slaat nu en dan 'n gil uit, of 'n akeligen lach, zweert bij alles wat heilig is dat *she there the most worthles woman* is, dat op Gods aardbodem rondloopt, vloekt en vervloekt haar heele voor en nageslacht en eindigt met 'n duren eed, dat morgen zij haar bij den officier van justitie zal aanklagen. Klap gaat 't deurtje.
Afgeloopen, denkt ge. Morgen brengen! Minstens 5 keer komt ze er nog als 'n furie uitvliegen om haar hart nog eens te luchten, totdat eindelijk 'n paar woordjes *police coming* de rust voor goed herstelt. Doodsche stilte heerscht er nu op onze rots.
Daar opeens klinkt er 'n klagend snerpend spookachtig geluid van verre over de aanrollende golven van de Caraïbische Zee. Nog eens, nu duidelijker en voller. 'n Boot ahoy. 'n Passagier wil landen, 't Kost 'm wel 2 pop extra aan den havenmeester, maar dat heeft ie er voor over. Ieder, die wel eens zeeziek geweest is, begrijpt zulks. En de havenmeester en bootsman steken van wal. 't Roode licht op den steiger kleurt 't zog van 't bootje emerald. 'n Oogenblik later staat de naar land hunkerende man op vasten boom, zeeziekte + 2 gulden kwijt. St. Eustatius slaapt weer door. Hier en daar flikkert nog 'n licht door de open jaloezieën. De politie op 't fort slaat 4 glazen.
In 'n huisje dicht bij den cliffrand, is het silhouet van 'n manspersoon duidelijk afgeteekend op 'n goedkoop katoen gebloemd gordijn. Hij zit gebukt over ze'n schrijftafel. Die man pent, of ze'n leven er mee gemoeid is. Wie zou dat zijn? Zoudt ge 't gaarne weten? Die man pent copie voor de *Amigoe*, die man met ze'n griekschen neus, gebruinde tronie en weelderigen haarbos is met Uw welnemen: Jan Paul. St. Eustatius, 29 Aug. '06.

Geachte Heer Redacteur,
Uw naschrift op mijn geschrijf van den 2den Aug. ll. in 'n *hurry* gelezen. 't Gaat niet aan zoo iets in 'n *hurry* te beantwoorden. En zulks zou nu toch moeten geschieden, daar wij slechts één dag hebben om onze geheele Curaçaosche correspondentie klaar te spelen. Er is hier klaarblijkelijk 'n misverstand in 't spel. Dat misverstand hoop ik, e.k. mail, zonneklaar op te helderen, uit den weg te ruimen. Met dank voor opname van deez' regelen. Met hoogachting, Jan Paul. St. Eust. 29 Aug. '06. (*Amigoe* 22 IX 06)

6 X 06
St Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Ernst of kortswijl?
Dat is den tweeden keer dat men mij in publiek deez' vraag stelt. Wat onprettig is. Wat je ‘n gezicht doet trekken als iemand bij 'n onverwachte zuiging in 'n holle kies. Wat nu juist geen blijk geeft van duidelijkheid in mijn stijl. En toch, ik dacht mij mijn geschrijf *aussi simple que bonjour*.
Ernst of kortswijl?
Wat zooveel wil zeggen als: zeg ouwe jongen, hoe heb ik 't nou met je, meen je' t', of wil je ons er eventjes tusschen nemen? Laat ik mij verklaren. Misschien heb ik mijn fantasie wel wat al te veel vrijen teugel gelaten, 't Gaat me soms als Ludwig Stern, als de borst mij gloeit van gevoel voor het ware en schoone, dan kan geen macht ter wereld mij beletten de tonen aan te slaan, die met zulk 'n gevoel overeenstemmen. Dat is lastig, dat brengt 'n mensch dikwerf in moeilijkheden; maar doet er maar eens wat aan?
Nogmaals laat ik mij verklaren, want klaarblijkelijk is hier 'n misverstand in 't spel.

De redacteur v.d. *Amigoe* zit op zijn bureau. Stapels papieren, paperassen, copie alomme. De *typewriter* tikt zonder ophouden. Zoo juist is de Christiansted van de Bovenwinden binnengekomen. Daar wordt gebeld, 'n dik enveloppe van St. Eustatius. Eventjes doorkijken waar ie 't nou weer over heeft. St. Eustatius aan Amerika verkoopen!! Wat mankeert ie nou? Ernst of kortswijl?
En tikkerdetik krult 't Naschrift van de Redactie den typewriter uit. Had de redacteur zoo als ik 'n jaar of 8 op dit stukje rots zitten koekeloeren, dan had hij zeker deez' anderhalve kolom niet neergetoetst.
Nu de verklaring van mijn geschrijf :
Voor meer dan vier lange jaren heb ik in, ik weet niet, hoeveel van mijn Ditjes en Datjes er op gehamerd, er op getamboereerd, dat de opkomst van St. Eustatius niet te zoeken was in Landbouw, maar in Veeteelt, in Export van vee. Driemaal reeds heeft de Gouverneur ons eiland met 'n bezoek vereerd, driemaal ben ik toen ter audiëntie getogen, driemaal heb ik bij die gelegenheid mijn opinie meegedeeld, driemaal werd er dankbaar beloofd nota te zullen nemen van mijn mededeeling, — en daar bleef 't bij.
We zijn nog geen stap verder. 't Gouvernement schijnt er niet aan te willen. Waarom niet? Omdat men *coute que coute* Statius door landbouw alleen er bovenop wil helpen, wat in mijn oogen gewoonweg is ‘n *chimère* van 't zuiverst allooi. Dat heb ik immer beweerd en zal ik immer blijven beweren; en dat is niet alleen mijn opinie, maar ook die van 'n heeleboel andere menschen met 'n goeje dosis gezond verstand in hun respectieve *brain-boxes*.
St. Eustatius is nooit *the golden rock* geweest door ze'n landbouw, dat weet 'n iegelijk, er waren toen andere factoren in 't spel. Mijn idee is altijd geweest — sla maar na in ‘t *Amigoe*-archief —'t vlakke land tusschen Quill en *mountains* beplant met potatoes, citroenboompjes, suikerriet en *jams*, dit alles voor eigen consumptie en bij overvloedigen oogst, export op kleine schaal, en dan 't Noordelijk bergland alleen en alleen en alleen voor vee, vee, VEE!
En waar blijf je nou met je wereldberoemde katoen? Breek nu eens ijzer met handen, 't Volk, de planters, willen er gewoonnig niet aan. Alleen 't gouvernement heeft op Bengalen eenige akkers met katoen beplant, anders bijna geen katoenboompje op Statuis te vinden. Als 't gouvernement misschien eens begon met premies uit te loven, subsidies te geven voor ‘n rationeele katoenbeplanting, wie weet wat 't nog geven zou, maar we missen hier, en dat ben ik volkomen met de redactie eens, 'n vast, goed doordacht afgerond plan. om den economischen toestand van dit eiland te verbeteren.
Maar waarom dan toch in hemelsnaam niet op mijn plan ingegaan? Goed doordacht is dat buiten kijf. Wat dat plan dan toch wel is? Vooruit maar weer, 't voor den zooveelsten keer maar weer eens uiteengezet.
Heel 't Noordelijk bergland is voor 'n appel en 'n ei te koop. Koopen! den heelen boel! Ik bedoel 't gouvernement. Voor 'n 1000 dollars prikkeldraad inslaan. Tegen 'n loon van f 0.50 per dag 'n flinke ploeg negers aan 't werk gezet, schoonbrandeu, kappen, wieden, dan paragras poten. Al die gronden in vakken van 4 á 5 akkers verdeeld, en met 't gekochte prikkeldraad afgesloten. Nu 'n stamboek-stier, *first class*, aangeschaft, 'n 12 stuks goed rasvee geïmporteerd en de wei er mee in. Is de eerste wei afgegrazen, hek open, er uit, de tweede wei in hek, dicht, klaar is kees. Als de beesten na weken weer in hun eerste wei *retourneeren*, dan staat 't paragras weer koeien-buikshoogte.
Professor Went verklaarde indertijd het statiaansche vee na dat van Porto-Rico het beste van geheel de West-Indiën. Wat 'n veestapeltje zal 't dan kunnen worden, als we zoo den boel eens aanpakken, want voor vee heeft men altijd ‘n markt, vee is een van de exportartikelen immer en vogue in onze Antillen. Maar 't gouvernement is toch geen vetweider? Dat weet ik ook wel, maar 't gouvernement is evenmin 'n boer of 'n planter. En mijn idee is ook volstrekt niet dat 't gouvernement voortdurend aan 't vetweiden blijft.

't Is maar om den eersten stoot te geven, want kapitaal is er voor noodig om zoo’n plan uit te voeren, en aan kapitaal hebben ze hier 'n chronisch gebrek. Ons volkje moet uit zijn drommelsoes gewekt, men moet hun den weg toonen hoe *the struggle for life* ten minste 'n beetje meer dragelijk te maken. Na verloop van jaren kunnen díe gronden verhuurd en nog later onder verschillende bindende condities met ab- en dependenties in eigendom overgaan. Plantage Bottom Concordia is reeds sedert 5 maanden door 't gouvernement aangekocht voor 'n simpele f 1500. Landbouwkundige Versluys noemt dien grond uitstekend. 't Land ligt nog echter braak. Geen goed voorbeeld voor vadzige heeren planters.
Kijk naar je eigen, mompelt natuurlijk zoo’n heerschap als officieële gouvernementsverslagen hem gemis aan energie verwijten.
En nu, stel U nu eens in mijn plaats. Jaren aan 't hameren op het zelfde aanbeeld; diep overtuigd zijn dat je plan moet slagen, ja feitelijk 't eenige redmiddel is voor ‘t land en 't volk wat je dierbaar is; beloften van nota er van te zullen nemen als rook te zien vervliegen, en je volk als 't grootst bewijs der toenemende ellende elk jaar in grootere getallen weg te zien trekken.
Dat is hard en verklaarbaar is 't dat je op 'n goeien keer in arren moe de met driftige halen neerkrast: Laten ze in Godsnaam Statius dan maar aan Amerika verkoopen, want 't moederland kan toch niet meer doen. Zulks is verklaarbaar, vooral hier op mijn rots, want, ach, op Curaçao weten ze nog zoo bedroefd weinig van Statius af, hoe lugubre-saai, melancholisch-*down* 't hier maar al te dikwijls is.
Ontvang op Curaçao eens in 7 weken geen enkele Hollandsche krant, meer nog geen enkelen brief uit patria! Dat zou men gemopper geven. En vooral, als je dan zeker weet, dat daar in 't verre Holland 'n unieke goeie beste moeder elken 14 daag plichtmatig haar zegeltje van 12½ cent plakt op 'n brief aan haar jongen te St. Eustatius, en de Hollandsche postambtenaartjes nu en dan even onplichtmatig dien brief maar in de zeepostzak moffelen. Maar dan moet je maar kalm blijven en niks zeggen.
En daar zijn 'n macht van die kleinigheden die petiterig zijn als muskieten en toch je bijna uit je vel kunnen doen springen. Je hebt b.v. op Curaçao kiespijn. Goed! Je stapt naar een der dentisten, je passeert 'n onprettig momentje, en je ben weer 't ventje. Maar krijg hier nou eens kiespijn op St. Eustatius, vooral in den orkaantijd. Dan kunt ge weken rondloopen met 'n gezwollen koon, met 'n ontveld gehemelte, en met pijnen, zoo iets of ze elk oogeablik met 'n kurkentrekker in ‘t merg van je ruggengraat zitten te pulken. En eindelijk dan ga je *up en down* met ‘t *steamertje* naar St. Kitts voor 'n niemandalletje van f 11.40, en dan kan 't je nog gebeuren, dat de dentist juist *en route* of zwaar ziek is, en dan komt 't er soms van dat je die bewusten kies zoo stoïcynsch mogelijk door dokter ze'n assisten maar laat afbreken, om in Godsnaam maar weer eens 'n variatie van je pijn te hebben.
Geloof me, op Curaçao weet men nog zoo bitter weinig van al, wat wij Statianen al moeten slikken.
En als je dan eens, 'n keertje uit je slof schiet, en je misschien in je temperement iéts te veel voelt of iets zegt, wat je misschien toch zoo erg niet meent, dan moest men zulk ‘n geschrijf toch vooral niet te hoog opvatten. Dat is niet menschkundig. Ik wed, dat de Redacteur v.d. *Amigoe* precies zoo’n aanstootgevend stukje gepend had als ik in Aug. ll. als ie ook eens 8 lange jaren ons leven op St. Eustatius had meegeleefd. Is dit geschrijf nu weer ernst of kortswijl? Ernst!!! Koude, ijskoude, pijnlijke ernst. Ernst 12 graden onder nul.
Jan Paul. St. Eustatius, 27 Sept. '06. (*Amigoe* 6 X 06)

10 XI 06

St Eustatiaansche Ditjes en Datjes.

Ik herinner me nog uit de dagen van olim, uit mijn hansjoppentijd, toen 't ‘s avonds klokke 8 nog onverbiddelijk voor mij was: eten, bidden en naar bed, toen ik nog niet eens wist, dat er 'n

St. Eustatius op dit ondermaansche bestond, 'n tweeregelig poëem, dat toen om ze'n zangerigheid bijzonder in mijn smaak viel.

En we ganen naar Amerika.
En 't schip leit op de ree,

zoo luidde 't. Dat *doux souvenir de ma jeunesse* borrelde weer op eens na zoovele jaren naar boven, toen ik 'n tijdje geleden weer 'n paar statianen over vervaarlijk neusdoekverslindend snotterend-hyenageluid vriend en maag op onzen steiger zag vaarwel kussen om te vertrekken naar 't land van belofte, naar Amerika.

Helaas, ze zongen die heerlijke dithyrambe niet, hoe toepaselijk ook, want leden van *Neerlandia* waren 't niet.

En zoo gingen ze dan naar de States. Maar niet *linea recta*. Eerst nog uren lang hannessen tegen stroom op in dat dobberend sloepje, koonen ziltig nat van smarten zeewater. Te St. Kitts aan wal, en ticket genomen. Voor saloonpasage van 40 tot 60 dollars, voor *steerage* 25. De meesten gaan *steerage*, en dat tusschendek is op de booten van de Quebec-lijn heel wat beter dan diezelfde gelegenheid op ons kittig steamertje, de Christiansted. De reis duurt gewoonlijk 6 dagen.

't Landen gaat echter niet zoo gemakkelijk als hier op hun klompje geboorterots. De *steerage*-mannetjes moeten eerst laten zien dat ze minstens 30 dollars rijk zijn, en zoo juist hebben ze dat geld weer niet met alle zorg in hun zakdoek geknoopt, of 'n heirleger doctoren daagt op. Successievelijk worden ze door 7 doctoren onder handen genomen, oogleden worden om- en opgewipt, hart en longen worden beluisterd, ja weet ik, wat al meer ze met die stakkers sollen, totdat eindelijk 'n *all right* laat hooren, en de poorten van het land van belofte voor hun geopend worden. Alweer wordt er *queue* gemaakt, nu voor de douane.

Sommigen van die heeren zijn lastig, halen alles overhoop, laten je alles uitpakken, anderen sluiten één oog als je 'n halven, en zijn stekeblind als je 'n heelen dollar in hun hand futselt. Alle formaliteiten zijn nu afgeloopen, nu zijn ze 't ventje, eindelijk kunnen ze nu beginnen om eens gauw 'n concurrent van Rockefeller *cum suis* te worden.

Treurig dikwijls te hooren, hoe 'n heeleboel zulks bitter tegenvalt. Holland - en Hamburg - Americaliners lossen wekelijks honderden gelukbeproevers uit alle streken van oud-Europa. Is 't wonder, dat 't met den dag lastiger wordt - vooral in New-York - om een of ander postje machtig te worden, en dat zoodoende ook de klad komt in de weleer zoo hooge loonstandaard?

Never mind, laten we maar eens veronderstellen, dat ze spoedig iets om handen krijgen. Mannetjes die hier zoo'n beetje winkeltje of plantertje speelden, maar liefst met 'n heel hoog boord om rondflaneerden, vooral in den maneschijn, moeten nu werken van heb ik jou daar. 't Is nu een van twee: handen uit de mouwen steken, duchtig poot aan spelen, of anders ruk maar op, snij maar uit, sinjeur, liefhebbers genoeg. Jongelui die hier zich te voornaam achtten met 'n pakje over straat te loopen, zijn nu dag in dag uit geheel geabsorbeerd in 't hoofdbrekend werk van fleschjes spoelen of borden wasschen of, als weleer de bekende Stip Tromp, slijpen ze messen slip slap, van ‘s morgens vroeg tot ‘s avonds laat.

En dan hebben hun jongens toch zoo'n prachtige betrekking gekregen, vertellen opgetogen moeders aan al wie 't maar hooren wil, na aankomst van de Amerikaansche mail.

Verbeeld je, mensch, hij is nou al in 'n hotel van 14 verdiepingen, en verdient 15 dollars per maand, 't is me toch 'n bol, ie is altijd zoo'n knappert geweest, etc. etc.

Anderen - ik bedoel weer jongelui van hetzelfde kaliber - schrappen verroest ijzer, verven tunnels, loopen met kranten, fungeeren als stoker, magazijnknecht of *liftboy*. En als ze dan maar niet lui en 'n stevige dosis *ausdauer* rijk zijn, goed aanpakken wat ook, en gewiekst genoeg zijn om bij elk zich voordoende kans hun positie te verbeteren, dan komen ze nog wel door de wereld en brengen 't soms nog zoo ver, dat ze'n aardig duitje overleggen om hun ouden dag onbezorgd te gemoet te zien.

Tot nu toe, want heel lang zal dat ook niet meer duren, is Amerika voor energieke West-Indische jongens met fut in de knoken nog steeds 'n Dorado, en de meesten slaan zich dan ook dapper door die eerste tijden van heimwee, vernedering, en dood-af-zijn heen.
Maar voor de West-Indische vrouwenwereld is daar — volgens mijn opinie — de toekomst lang zoo rooskleurig niet. Niet dat ze hier of daar niet iets om handen kunnen krijgen, zeer zeker, vooral *the coloured people of the West Indies* is zeer gewild als kinder-, kamer- of keukenmeid.
Maar de groote meerderheid komt toch terecht in de zgn. *factories* en dat is voor die vrijheidlievende, *sanguineuse* en aan 't tropische klimaat en zonnelicht gewende dochteren Eva's 'n verschrikkelijk leven. Om 7 uur aantreden. *Seven o'clock sharp* heet 't daar.
Te laat komen is idem zooveel minder loon. Bij herhaling ontslag onverbiddelijk.
Daar zitten ze dan aan lange tafels. Babbelen is hun lust en leven. Niet gepermiteerd. Tegen artikel zooveel van 't reglement. Stapels bonbons, ulevelletjes of fondant liggen hun aan te grijnzen. In zenuwachtige haast wordt die zoetigheid in ‘n mooi papiertje gewikkeld, met soms nog 'n lintje er om. En dat gaat zoo van ‘s morgens 7 tot 12 zonder ophouden.
Dan naar huis of restauratie om te *breakfasten*. Klokslag 1 zitten ze weer op hun bankje. Weer papiertjes vouwen, *sweets* er in douwen, toevouwen, lintje er om, klaar. Om 6 uur gaat er 'n bel. Naar huis.
En zoo gaat 't dag in dag uit, jaar in jaar uit dat zelfde eeuwig hetzelfde mechanische, machinale, alle geestdrift en levenslust doodende prutswerk. Arme kinderen!
Neen dan nog duizendmaal liever in het zonnig West-Indië fatsoenlijk armoe lijden, dikwijls maar juist genoeg hebben om rond te komen, dan zulk 'n machienleven.
Anderen plakken den heelen lieven dag zakjes (precies als jaren hér vrind Dómela Nieuwenhuis) of reepjes papier op sigarenkistjes; anderen naaien kapjes in heerenhoeden, weer anderen knippen blaadjes voor kunstbloemen, altijd 't precies net eender gevormde blaadje. Groen linnen met model in linker-, schaar in rechterhand, 'n paar knippen, 'n paar wendingen, en 't blaadje is geboren.
Misschien prijkt 't nu in uw salon in een van die moderne vazen op dat hoek-etagèretje, of op den zondagschen hoed van Uw schoonmama. Of ze plakken etiquetten op inmaakpotten of op flesschen met *pickle* en flaconnen met mosterd, altijd zoo’n zelfde model pot, flesch, flacon, altijd hetzelfde etiquet. Brrr! om te rillen!
Of ze naaien in mekaar, met trapmachien, reeds kant en klaar geknipte pilo-werkbroekeu, of schuiven baleinen in corsetten, of plakken zooltjes in damesschoenen, of vingeren lucifertjes, 60 niet meer of minder, in 't respectieve doosje, of gommen 'n verguldrood bandje (Mark Twaine noemt ze *life-belts*) om sigaren, of maar waarom nog meer of …, nog meer staaltjes aangehaald van 't New-York's *factory*leven, duidelijk genoeg dunkt me, dat 't 'n lúgubre, doodend, monotoon, wanhopig werk voor die levenslustige warmbloedige West-Indische meisjes is.
Probeer 't eens, en knip ereis geheel den dag hetzelfde figuurtje. Maar één dag!
Ik wed dat ge 's avonds razende hoofdpijn, kramp in uw duim, 'n allerellendigst humeur en 'n gebroken gevoel in uw lendenen hebt. En dat is nog maar één dag. Nu wordt dat werkje over 't algemeen wel goed betaald, maar men vergeet zoo gauw dat 't leven daar zoo heel veel duurder is, als hier op St. Eustatius.
Om zooals ze thuis deden zelf hun potje te koken en aan de waschtobbe te staan, daar is hier geen kwestie van. Dood op zijn ze, als ze thuis komen, liefst maar zoo gauw mogelijk wat eten, wat kalmpjes zitten en dan fluks onder de wol.
En al dat gekook en gewasch en gestrijk kost hier enorm veel geld. Tel daar nog bij huishuur en onkosten voor kleeding etc, dan blijft er gewoonlijk al bitter weinig van die zuurverdiende dollars over om eens ‘n pleiziertje te hebben en hun goeie moeder in de West in 't bouwen van

haar eigen huisje 'n handje te helpen. Weet ge, wat hier vooral de hoofden van de statiaansche vrouwtjes op hol maakt? Niet zoozeer de opgeschroefde brieven, als wel de foto's.
Dan wordt heel 't dorp (pardon, stad) rondgestuurd in 'n reeds beduimeld velletje postpapier 't portret van zoo'n statiaansche schoone, die hier nooit anders heeft rondgekuierd dan in 'n eenvoudig katoentje en 'n shilling-hoed. *My lady* is in wintercostuum. 'n Hoed met 'n veer als 'n coronel uit de middeleeuwen, 'n japon enfin nobel, *superbe, haute nouveauté*, en om de schouderen artistiek geslingerd 'n boa, grijs, mollig, onweerstaanbaar. Die hoed en die boa doen 't 'm vooral.
Jaloersch zijn ze niet, maar hebben zullen ze ook die prachtstukken, en daarom, hoe 't ook loopen moge, naar de States zoo eer zoo liever.
En 's avonds woelen ze onrustig op hun matje of *cot* en droomen van boa's en hoeden met pluimen en japonnen met strooken en strikken, terwijl misschien op datzelfde oogenblik de gelukkige bezitster van al die mooiigheid ook den slaap niet kan vatten en met tranen in de oogen ligt te denken aan de dagen van kalm geluk en stille vree van haar jeugd op St. Eustatius; en was ze de taal van Dante machtig voorzeker zou ze weemoedig zuchten:
O tempo passato, perché non ritorno.
't Is nu eenmaal zoo. De koortswoede om te trekken naar vreemde landen, naar Amerika vooral, is hier ook eindelijk losgebroken. 't Schijnt 'n soort van bacil gevaren in de bloedvaten van jong Statius. Voor velen zou 't goed zijn, als daartegen 'n serum werd uitgevonden. Wat zou ik ze inspuiten?
Jan Paul. St. Eustatius, 24 Oot. '06. (*Amigoe* 10 XI 06)

8 XII 06

St Eustatiaansche Ditjes en Datjes.

Ja, dat is 'n goed idee! Weer eens wat gedit-dat over ons steigertje. Dat machien wordt zoo langzamerhand 'n celebriteit. Tenminste 'n redelijk wezen hier in de Hollandsche West-Indiën, dat nog nooit gehoord heeft van onzen Eustatiaanschen steiger, is geen knip voor ze'n neus waard.
Hij trotseert nu reeds maanden met ze'n lange magere ijzeren bewierde pooten 't woelen en beuken van witgekopten golvenritsen, trotsch, massief, onwrikbaar. En 't heeft er toch gespannen in die eerste dagen van September. Menschen met grijze kroesharen spraken van orkaan-opkomst, en schilderden realistisch licht en donker á la Rembrandt de ellende en verwoesting aangericht door orkaan van het jaar zooveel en zooveel.
Dies greep men naar hamer en spijkerbak en men begon ze'n huisje dicht te lappen, bengelende luiken vast te latten, ze'n eigen op te sluiten. Zoo'n vaart heeft 't echter niet geloopen. Wel zijn er 'n stuk of wat boomen en 'n huisje omgewaaid, wel hebben er wat takken en goten door de lucht gevlogen, maar dat was ook al. Het meest hebben nog de wegen geleden door die ontzettende stortbuien. Hier en daar waren er gaten ingeslagen en spleten ingeschuurd van meters diep.
De zee was in die dagen van windgeblaas en regen en onrust en hopeloos dweilen tot ver over de zgn. baar één kokende borrelende witbruisende massa. Onze zoo beruchte en gevreesde grondzeeën beukten strand en rots en steiger.
En pal heeft ie gestaan ons steigertje, onwrikbaar pal, hoe nijdig golf na golf ook rammeide met titanenkracht op ze'n onbuigbare spillebeenen, en woelend en warrelend opsprong om dien verwenschten sta-in den-weg toch eventjes neer te bonzen. Ons steigertje heeft bewezen tegen 'n flinken stoot bestand te zijn. Jammer, o zoo jammer, dat 't te kort is. De alwetende men zegt, dat ze er 'n meter of wat aan gaan zetten. Wat té mooi is, om waar te zijn. Maar ter zake. Al dit voorgaande is slechts 'n aanloopje, 'n beginnetje, 'n soort van vestibule om zoo maar niet in eens met de deur in huis te vallen.

Dezer dagen gewerd mij *De Verordening houdende vaststelling van een reglement en tarief voor het gebruik van den gouvernementssteiger in de Oranjebaai op St. Eustatius*. Aardige lectuur! Geanimeerde stijl! Met heel veel interesse gelezen. Dat reizigers met bagage en al geen cent hebben te betalen, vind ik fameus royal, humaan. Een week of wat vóór 't klaarzijn van den steiger had ik voor 't in zee schuiven en uit zee zeulen van 'n boot met 2 hooggeplaatste gasten nog eventjes de kleinigheid van 100 hollandsche centen aan heeren porters te betalen. Dat geld kan ik nu voortaan op mijn spaarbankboekje zetten.
Met 't slot van art.7 ben ik 't echter beslist oneens. Ik bedoel 't volgende: Voor paarden, muilezels, ezels en runderen wordt per stuk 'n steigergeld geheven van f 0,10.
't Is me niet om dat dubbeltje te doen. Indien de mogelijkheid bestond paarden, vee etc. via den steiger te in- of exporteeren, dan zou die prijs niet te hoog zijn, maar 't is juist de mogelijkheid die ik bestrijd.
Al 2 jaren geleden heb ik, ook in den *Amigoe*, beweerd dat men de argumentatie hoort krijgen van 'n steiger hier verzwakt door te beweren, dat 't ten zeerste ten goede zou komen aan in- en export van vee. Steiger of geen steiger het vee zal steeds onmiddellijk van het strand naar het schip worden geëxpedieerd.
Zeil eens naar St. Kitts. Twee formidabele steigers met lieren van heb ik jou daar. 't Vee wordt echter niet aan den steiger gelost, maar netjes achter 'n bootje op 't strand geroeid. Dat heb ik zelf gezien.
Op St. Martins, idem. Op Nevis. Op St. Barth's. Op, ik hou niet van waschlijsten.
Neem uw kaart van de West-Indiën en plaats achter elk land 'n idem, dat is wel zoo practisch.
Doe me nu 'n pleizier en zet uw fantasie eens onder vollen stoom bij wat hier volgen gaat.
Vee, koeien, ossen, stieren, die nu voor 't eerst van hun leven, 'n touw hun nekvel schijnen voelen, zijn op 't laatst, na heel wat getob aan de baai gearriveerd. De beesten zijn half dol van angst en nervositeit. Die moeten 't schaalhuis door. Daar zijn de kantoren van ambtenaar, van recherche en havenmeester.
Eens —'t is lang geleden —reed 'n persoon die ik niet noemen wil te paard 't schaalhuis binnen. Over dat binnengerij werd 'n beklagrekest op zegel naar Curaçao gestuurd. Men vond, dat zoo iets niet te pas kwam; waarover te disputeeren valt.
Maar nu moet op hoog bevel alle mogelijke beestenboel door dat huis marcheeren, en wat van de 10 tooneelpaarden aan 9 vóór het voetlicht onverbiddelijk overkomt, is aan beesten zoo juist uit hun ongeciviliseerde wildernis gerukt, nog in grooter mate eigen.
Arm reukorgaan van heeren ambtenaren! Maar dat is nog niet alles. Schaalhuis gepasseerd, koebeest of hengst staat met rollende oogen en snuivende neusgaten onder de galerij vóór drie trappen. Daar moet ie op. Ik geef 't den kranigsten cowboy te doen om dat trappelend dier daar op te werken, zonder beestenhersenpan of galerijdak 'n deuk te geven.
Statianen denken mij altijd bijzonder hoofsch, als ik van den steiger 't schaalhuis indaal. Zoo'n gracieus gebuig zijn ze niet gewoon van ondergeteekende. 't ís echter helaas geen beleefdheid, maar slechts puur *force majeure*, daar ik er niet opgesteld ben mijn hoofd voor mijn voeten te zien rollen, zooals indertijd in Pickwick die koeketende moeder boven op 'n Londenschen omnibus. Waarom geen stuk uit 't dak gezaagd, opdat 'n fatsoenlijk mensch van 1.83 M. met opgeheven hoofd kan passeeren. Verbeeld je nu eens, dat ik 's mooi wil zijn en 'n hoogen zijjen boven op dien 1 M. 83 cM. zet, dan ben ik zedelijk verplicht mij zelf minstens dubbel te vouwen, wat voor 'n slangenmensch 'n kleinigheid is, maar voor mij 'n iet of wat 'n lendenpijn-verwekkende pose.
Never mind, laten we maar houden dat 't koebeest dan eindelijk die trappen opgekuierd is, en op den steiger staat.
Ik herinner me nog, hoe ik als vijfjarig Jan Paultje voor 't eerst naar Scheveningen toog. We beklommen een der duinen, den nu reeds lang verdwenen Seinpost. Oogen dicht, zei mijn goede Vader. Jantje was gehoorzaam en kneep ze'n oogleden saam, totdat ze'n koontjes

opbolden. En immer zandvoetten we hooger. Doe ze nu maar open, klonk 't, en ik schreeuwde 't uit van angst toen ik daar opeens die verre wijde eindlooze wateren der zee voor me zag.
'n Koe is nu juist geen vijfjarig stadsjoggie, maar toch kan ik me levendig voorstellen, wat er in zoo’n koeienbrein moet omgaan, als ze daar ineens voor 't eerst dat glinsterend zand, die aanjagende golven door de reten van het planketsel, en verder niets als water, water, water voor zich ziet. Daar krijg je me niet heen, denkt ze, en op 't nog geen 4 Meter breede steigertje begint ze gratis 'n *cakewalk* uit te voeren zoo vol gratie en ongetemde kracht, dat geleiders en toeschouwers beenen maken wat ze kunnen. En dan veronderstel ik nog altijd, dat er aan 't eind van ons steigertje 'n danig pootige winch of kaapstander is, berekend 'n honderd of wat pond spartelend levend vleesch en been door 't vacuüm te laten zweven anders komt er geen half pond biefstuk *sain et sauf* in 't daar onder liggend sloepje.
En zie nu eens wat 'n verschil, wanneer men zoó’n zee-hatend rund via 't glooiend strand exporteert. 't Gaat dan of ‘t gesmeerd is, van 'n leien dakje.
'n Bootje met 3 man wordt in zee geschoven. Twee liggen er op de riemen, n° 3 heeft 'n touw in ze'n stevige, behaarde knuisten. Aan 't ander eind van 't touw springt en danst en koldert onze zeeschuwe landverhuizer. Af gaat de boot, 't touw spant zich, eenige ribbenstooten, 'n paar capriolen en 't beest is in zee en zwemt met groote schrikoogen pal achter zijn belagers. Langszij sloep of schoener gekomen, wordt fluks 'n hangband om ze' n body geslagen, aan 'n takel vastgemaakt. Hijschen jongens! Aan boord! *All right*!
Is dat geen eenvoudige practische methode om vee te laden? Volgens artikel 29 moet men echter om op zoo’n manier zijn vee geëxpedieerd te krijgen den gezaghebber schriftelijk vergunning vragen op zegel van 'n gulden. Wat zeker niet zal bijdragen tot meerderen bloei van 't vee-export hier op St. Eustatius. - En dat zou mij spijten, heel erg. *Copieus* zou men op Curaçao zeggen. Maar ik hou 't bij heel erg.
Jan Paul. St. Eustatius, 20 Nov. '06. (*Amigoe* 8 XII 06)

26 I 07

St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.

Ik zit in mijn galerij. Wat u waarschijnlijk koud laat, want u zult wel ook eens in uw galerij zitten. Maar mijn galerij is gebouwd aan 't randje van 'n afbrokkelend klif, 120 voet boven den Caraïbische zeespiegel. En dát is uw galerij niet. Let er maar op, als ge op 'n goeien Zaterdagavond 'n versch cadetje opensnijdt, en de ook zoo versch van de pers gekomen *Amigoe* openvouwt, dan leest gij, wie weet reeds hoe spoedig, over een verschrikkelijke ramp op St. Eustatius. Aardbeving! Aardverschuiving! Halve bovenstad weggezakt, verzonken, *verschwunden*, verzwolgen, neergeploft in de verschrompelde armen van de benedenstad. Best mogelijk, dat ondergeteekende bij die gelegenheid iet of wat gecondenseerd, zoo iets als *beeftea*, onder de puinen wordt te voorschijn gegraven, en wie weet hoevelen met hem.
Maar dat hoort ge later wel, als die sensationeele ineensmelting van twee steden in de kolommen van den *Amigoe* prijkt.
'n Jaar of 30 geleden waren ze er al bang voor. Toen zijn ze 'n muur aan 't bouwen gegaan, 'n muurtje van je geweldigste, dan kon de klif zooveel afbrokkelen als ie verkoos.
Maar jawel hoor, op 'n goeien nacht begon dat muurgevaartetje ook al te schuiven, en schoof heel netjes vice versa het Baaipad de benedenstad in, net als 'n jongen die zich op 't meest gelapt departement van ze'n broek van 'n hoogtetje laat glijden.
't Liep goed af. Geen kwestie van *beeftea*-menschen.
Oorzaak, onvoldoende fundeering. Hadden ze dat machien indertijd ineens gemaakt zooals 't wezen moest, dan liep ik nu geen gevaar 'n *salto mortale* van 'n 40 Meter te maken.
Toch zit ik doodkalm, als 'n echte Batavier onbevreesd voor 't immer meer naderend duikelgevaar, op mijn ten ondergang gedoemde galerij, in hoog poëtische stemming te pinkoogen naar 'n bloedrooden tropischen zonne-ondergang.

Met de beschrijving van zoo'n dagelijksch retourneerend gevalletje heb ik me 'n tijdje geleden leelijk in mijn vinger gesneden. Ik pende, 't was in den *Amigoe* van 22 Sept:

> De zon verdwijnt bij Saba in zee. Zoo'n zonsondergang, die op 'n eindje loopt, doet me altijd denken aan een *sanguineus* kaalhoofdig rnenschenkind, dat langzaam rechtstandig aan ze'n beenen omlaag getrokken wordt. Wat 'n prozamensch, niet waar? Dan hebben massa poëten er heel wat anders van gemaakt, zoo iets van Aurora met haar rooskleurige poezele armen, die wegduikt in ‘n bad van roodpurper vloeiend goud.

Punctum! 't stond er!

De letterzetter, wel eens tuk om hier en daar 'n volzin 'n deuk te geven, bleef akelig neutraal, en mijn copie kwam *ad litteram* de rotatiepers uitvallen.

In 'n duffen mailzak ging 't toen op reis naar Holland, en die bewuste *Amigoe* aanschouwde weer na weken duisternis, 't daglicht in 't studeervertrek van een mijner oud-professoren. En hij las, en humde eens, en fronste ze'n wenkbrauwen, en fluks greep hij naar de pen, en achter z'en brillenglazen schitterde zoo iets van *Quos ego* mannetje! En eenige weken na dien, arriveerde 'n brief van zijn hand op mijn rots. waaruit ik 't volgende opdiep:

> Zeg, ouwe discipel, bij 't lezen van je laatsten ditje en datje begonnen me de vingers te jeuken waarempel om je eens op je vingers te tikken als oud-leeraar.
> Je liet daar heel brutaal, precies of 't zoo hoorde, Aurora presideeren bij de zonsondergang. Heb ik je dát geleerd, Jan Paul?
> Zijn dat de vruchten der mythologie.
> Ik peinsde er over zelf op mijn beurt 'n ditje te leveren aan de *Amigoe* om het goede mensch, de rozenvingerige Aurora, die toch de hemeldeuren openzet om de zonnepaarden en dito wagen 's morgens uit te laten, te verdedigen tegen die aantijging of ze als tram-conductrice het ding 's avonds weer naar de remise moest brengen. Ik heb 't gelaten voor je naam en ook omdat ik ging denken: is dat nu ernst of kortswijl?

Begrijpelijk, dat mijn neus krulde van louter pret, toen de fiolen van professorale verontwaardiging zoo verkwikkend over mij neer klaterden, als 'n koudwaterdouche bij 'n hitte van 96° fahr. in de schaduw.

Notitie genomen van mijn geschrijf door zulk 'n man; meer nog, de eer genoten door hem becritiseerd te worden, *great Scott*! dat moet je niet uitpoetsen. Ik natuurlijk aanstonds aan 't peinzen om den naam van die andere juf van de zonnewagenremise op te duikelen. Helaas, tot nu toe geen succes; fiasco, blunder, poedel! Doch ik geef 't nog niet op.

Mais revenons á nos moutons. Ik zit dan nog steeds op mijn galerij, en staar peinzend schuin over eenige deftige foliobladen, nu karmozijn getint, door reflex van 't juist verdwenen oog van den dag. Aan 't hoofd van dat papier staat te lezen: Definitieve vaststelling van de koloniale huishoudelijke begrooting van Curaçao van het dienstjaar 1907!

Het afdeelingsonderzoek heeft aanleiding gegeven tot de volgende opmerkingen en beschouwingen. St. Eustatius: Met betrekking tot den steiger werd de vraag gesteld: Blijkt hij aan de behoefte te voldoen?

Neen hoor, daar ga ik nu eens niet op in, dat laat ik nu gedecideerd eens aan 'n ander over om van antwoord te dienen. Dat geschrijf over ons steigertje begint me nu eigenlijk wel 'n beetje de keel uit te hangen. Ik zou allicht, als ik nu alweer over dat machien begon te hannessen iet of wat weg krijgen van 'n steigermaniak, en dat ben ik om den drommel niet.

Wilt ge mijn opinie daaromtrent weten, herlees dan nog eens mijn laatst gedit-dat, als ge tenminste die *Amigoe* nog niet voor scheerpapiertjes gebruikt hebt.

Verder: De vraag werd gesteld of Art. 139 van het regeering's reglement, dan wel eenig ander wetsartikel, zou kunnen worden toegepast om den grond van een klein aantal groote grondbezitters ten algemeenen nutte te onteigenen. Welke gegevens zijn aanwezig betreffende

de verdeeling van het grondbezit! Als 't niet meer dan onbeleefd was, dan zou ik hierop slechts met een tweelettergrepig woordje antwoorden: nonsens!
Maar ik hou van goede vormen, en daarom zeg ik 't niet. Als 't Gouvernement ten algemeenen nutte gronden wil onteigenen om te laten bewerken en zoodoende geld onder de bevolking te brengen, laat 't dan eerst eens de uitgestrekte, braak liggende, gouvernementsgronden ontginnen, dan zullen de arme Statianen minstens voor 'n paar jaar er vast op kunnen rekenen, dat elken avond bij hun thuiskomst 'n dampende pot funchi *cum suis* hun tegemoet geurt.
En wat praat men van onteigenen, als alle planters zonder uitzondering, tegen 'n uiterst billijke prijs heel hun hebben en houwen, wat graag, en liefst zoo gauw mogelijk van de hand willen doen.
Waarom niet eerst informaties ingewonnen? Parlementaire tijd is té kostbaar om vermorst te worden met ge-*aboucheer* over zaken, die goed beschouwd *in se* absurd zijn, wegens cadukigheid van 't fundament, waarop al de praemissen rusten. Welke gegevens zijn aanwezig betreffende de verdeeling van het grondbezit? Bedoelt men daarmee kort en goed of St. Eustatius in kaart gebracht is? Zoo ja, dan antwoord ik hierop affirmatief, maar helaas uiterst gebrekkig.
Indertijd is er 'n kwestie geweest over de juiste grensscheiding tusschen de 2 estates Linch en Fair Play. 't Liep hoog. Op 'n drafje *ventre-á-terr*e naar de juffrouw met den blinddoek, naar Mademoiselle Justitia. Dat doet men hier al heel gauw voor 't kleinste wisse-wasje. Ik werd met 2 andere Statianen benoemd tot scheidsrechter. Op ’n brandend heeten ochtend zijn we met ons drietjes naar de plaats des onheils geklepperd, om zoo spoedig en zoo onpartijdig mogelijk dat vrée-en-peis-verstorend zaakje uit de wereld te helpen. 'n Pyramidaal zweetje gehaald.
En wat was, behalve dat getranspireer, de uitslag van al ons zwoegen? Dat, we wegens 't gemis van 'n betrouwbare kaart niet tot 'n zuivere conclusie konden komen, en we daarom beiden partijen 'n minnelijke schikking voorstelden. Wat dan ook inderdaad de beste oplossing was. Commentaar overbodig.
En wederom verder: Men vroeg of de Regeering iets bekend is aangaande het zgn. *hire out* van 7— 9 jaar naar St. Thomas, en aangaande de daaruit vloeiende misstanden. Nu moest ik er 't mijne van hebben, want dat hebben ze uit mijn geschrijf van vroeger opgediept.
Jan Paul is goeie maatjes met den Pastoor. Als die me nu eens precies kon vertellen hoeveel kinderen van zijn school, zoo wat van dien leeftijd, uitgehuurd waren op St. Thomas en andere eilanden, dan kon men min of meer 'n conclusie trekken omtrent het globale getal. En 't viel me niet mee.
In 't afgeloopen jaar waren 16 van zijn schoolkinderen, bijna allen onder dien leeftijd, sommigen nog jonger, naar andere eilanden gestuurd om voor duivelstoejagertjes te spelen. Dat is nu alleen van de Zusterschool. Voeg daarbij kinderen die de openbare school en heelemaal geen school bezochten, dan zal dat 'n luguber getalletje worden.
Ja, zei de pastoor, 't ziet er treurig uit. De ouwe menschen gaan dood. Gepasseerde week nog 3, 't jonge volkje wordt uitgehuurd, en de volwassenen gaan naar Amerika. Wat moet er van Statius terecht komen? Ja, doet er maar eens wat aan. Ingrijpen in de ouderlijke macht gaat zó maar niet.
En nu ten slotte: Men drukte de hoop uit dat de veeteelt op de Bovenwindsche eilanden krachtig zal worden gesteund. Bravo! Bravissimo!!! Dat is taal naar mijn hart. Op dat chapiter heb ik al zooveel jaren vruchteloos getamboerd, en men heeft niet willen luisteren. Waarom niet? 'n Psychologisch raadsel; 'n betere oplossing weet ik er heusch niet voor. Maar nu, nu zal 't gouvernement toch zeker iets in die richting moeten doen, want de groote Heeren in Den Haag hebben nu gesproken, en ik ben er zeker van, dat 't volgend jaar in diezelfde Kamer de minister gepolst zal worden, waarin die krachtige steun ter bevordering van de veeteelt nu

toch eigenlijk bestaan heeft op de Bovenwindsche eilanden, dus ook op mijn rots. Vooreerst neem ik 'n afwachtende houding aan.
Ziezoo, deez' velletjes copie kunnen weer in zee. Als ik nu toch maar achter den naam van die juf kon komen, die de avonddienst bij den zonnewagen waarneemt! Dat zit me nog altijd 'n beetje dwars. Wie dient mij van advies?
Jan Paul. St. Eustatius 15 Jan. 1907. (*Amigoe* 26 I 07)

2 III 07
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Op dit groenend stukje poreus vulcaantras, heeft men als 'n *conditio sine qua non*, immer van noode 'n niet te onderschatten dosis Jobs geduld.
En zorg ervoor dat ge van dat kostbaar goedje heel wat in deposito hebt, anders, trek dan maar liefst zoo spoedig mogelijk naar andere hemelstreken, want je leven is dan geen leven meer, je vreet je eigen op langzaam maar zeker, met huid en haar, dag in dag uit. Dat kluivend geknaag op je eigen gebeente viert hoogtij, wanneer je ‘n karweitje te verrichten, wanneer je werklui over den vloer hebt.
Dan is met recht van toepassing wat Vader Cats ergens zoo treffend schoon tokkelt:

Geduld is sulck 'n schoone saeck,
En gheeft 't mensdom veel vermaeck.

Daar heb je, om nu maar iets te noemen, wat te metselen. Je stuurt om 'n mannetje die de pretentie heeft zich metselaar te noemen. Maar luister nu naar goeden raad, naar 'n man van ondervinding en sta geheel den dag met je neus er bij, anders zit dat menschenkind ten eeuwigen dage op je erf te hannessen.
Vaak heeft me 'n perplex gevoel doortinteld, als ik zoo nu en dan eens ongezien dat werken (?) stond te observeeren. Zoo’n steen wordt, voor ie ter bestemde plaatse wordt ingekalkd eerst, met critisch oog beschouwd, bevoeld, betast, gedraaid, gefixeerd, zoo iets als 'n hollandsche keukenmeid 'n kip onder handen neemt, voordat ze 'n bod doet.
Dat duurt ± 20 minuten.
Na even zooveel minuten ligt 't eindelijk in ze'n kalken nestje.
Nu eventjes uitblazen, ze'n kalkjongen-oppermannetje wat uitschelden, eens gauw wat echt gezellig in ze'n neus pulken (pulleken zeggen ze in mijn vaderstad) en dan weer met frisschen moed aan den slag, de laatste hand aan dien bewusten steen gelegd. Zoo is 't mogelijk, dat er voor ‘n muurtje van zeg 1 voet 'n heele week mee gemoeid is.
Natuurlijk gebeurt 't ook al eens, dat je wat te metselen hebt, waar haast bij is. En als je dan 's morgens om een uur of acht staat te foeteren, dat die salamander van 'n metselaar er nu nog al niet is, dan komt er eindelijk doodleuk ’n boodschap, alsdat ie vandaag niet kan komen, omdat ie aardappelen moet poten.
Daar zit je nu met je gebakken peren. Dan vergeet je natuurlijk Vader Cats en al zijn sussend getokkel en je buldert, dat ie dan wel thuis kan blijven. Maar zooals 't gaat, na 'n paar dagen, dan stuur je toch maar weer om datzelfde sujet, omdat je zoo bitter weinig keus hebt, en ze toch eigenlijk allemaal met hetzelfde sop overgoten zijn.
En zoo is 't hier met alle ambachten.
Je moet b.v. je huis verven. De baas verver komt. Je vraagt 'm de boel eens op te nemen, en je te laten weten, hoeveel je van elk der verf-ingrediënten noodig hebt. Den volgenden dag brengt ie met 'n gewichtig gezicht 'n beduimeld papiertje, waarop gecalligrapheerd : —ik schrijf maar wat neer —75 pond zinkwit, 50 pond loodwit en 200 gallons lijnolie. *All right, old man*, als de Christiansted komt, zullen we dat spul bestellen.
Nu wil 't geval, dat je dat precieuse papiertje verliest of beter denkt verloren te hebben. *Never mind*, redeneer je, we zullen 't dat mannetje 't nog eens laten opschrijven. En zoo geschiedt. Maar wat gebeurt? Je rommelt op 'n mooien ochtend in je oude paperassen en daar komt me

waarempel papiertje verf begrooting N° 1 weer te voorschijn. En nu is 't weer zaak *ventre á terre* al je reserve patiëntie in 't vuur te brengen, nu 't blijkt dat die 2 begrootingen precies zooveel op mekaar gelijken als 'n papegaai op 'n schildpad.
Nu zijn er noodig: 50 pond zinkwit, 80 pond loodwit en 150 gallons olie.
M.a.w. ze schrijven maar wat op en zouden zoodoende je in de grootste moeilijkheden brengen, omdat ze te verwaand zijn te bekennen, dat zij van schatten niet 't minste benul hebben, wat ook.
Dat moet je hier allemaal zelf doen, dat is heusch ’t verstandigste.
O, op Curaçao weten ze nog zoo weinig hoe achterlijk hier bijna alles op Statius nog toegaat. Neem b.v. eens de grondbewerking. Ik ben er bijna zeker van dat Adam, toen hij in het zweet zijns aanschijns aan den slag moest om zijn boterham met margarine en edammerkaas te kunnen verdienen, net precies met zoo’n primitief machien gepikt heeft, als waarmee onze negers hier nu nog hun lapje grond bewerken.
Hier geen ploeg, geen eg, alles doen ze nog met hun hoe met hun patjol.
Van bemesting bijna geen sprake. Kunstmest? Ze weten niet wat 't is.
Irrigatie? Ze begrijpen de tendenz van 't woord zelfs niet.
En je kan praten en doen wat je wilt, 't blijft zoo. 't Is altijd zoo geweest, op dit verderfelijk princiep baseert men alles. En zoo’n mensch met kikvorschenbloed en hersens staat 's morgens op, vegeteert dag in dag uit in die onhebbelijke sleur, gaat 's avonds weer naar bed, en is toch maar de man.
Treurig! Doch geduld, immer geduld.
Broodbakken doen ze hier ook al, doch 't is me brood.
Niet-Statianen, die geen magen gepantserd met *fire-proof* staal rijk zijn, vermeerderen aldra 't leger van arme dyspepsia-lijders, als zo geregeld dat ongerezen deeg trachten te verduwen. Sommige van die broodproducten hebben dan ook in den volksmond de naam van *leather-jackets*. Ik verzeker u, als zoo’n projectiel in je maag geploft is, dan is in de eerste 24 uren al je appetijt naar de maan. Eén persoon bakt in den laatsten tijd hier fatsoenlijk gerezen brood, maar ook weer niet geregeld. Dan komt doodleuk de boodschap: Complimenten en vandaag bakt de juffrouw niet. Simpele woorden, maar de roetzwarte consequentie is hongerlijden. Van avond heb ik tenminste voor mijn souper maar 'n bordje pap verschalkt, want de juffrouw bakt vandaag niet.
Neen hoor, dan heb ik ‘n dag of wat geleden 'n onschuldig pyramidaal culinair genot gesmaakt. De Kortenaer was hier. Menschlief, daar aan boord bakken ze pas brood. Echt spulletje! Een van de heeren officieren was zoo vriendelijk me van een die nobele, zoo versch uit den oven gekomen brooden, cadeau te doen.
Ik heb ervan gesmuld met 'n smaak, zooals ik bijna in 10 jaren geen brood meer gegeten heb. Zoo iets als in de jaren van je groei, toen je tegen geen stapel van 6 á 7 dikke, versche boterhammen opzag, vooral als je appetijt nog meer geprikkeld was, door ’n half uur schoolblijven. Wat kon ik toen ongepermitteerd schransen!
Maar nu zijn die onvergetelijke Kortenaerbrooden al lang uit mijn broodtrommel verdwenen, want ik heb nog zelf, tegen beter weten in, 'n degelijk onderzoek *in loco* ingesteld. En nu maar weer geduld geoefend, totdat er weer eens 'n oorlogsschip hier komt; ik geloof dat ik dan in staat zou zijn, om 'n botram te gaan bedelen.
Zou de minister van Marine dien unieken Kortenaerschen bakker niet voor 'n paar maandjes op Statius kunnen detacheeren, om hier mijn volkje eindelijk eens op de hoogte te brengen van de edele broodbakkunst?
De Kortenaer is er schuld van, dat ik deez' keer kort zijn moet, wat ge misschien wel hoogst aangenaam vindt. In zulke dagen van muziek, prettige conversatie, zoeklicht, nobele boterhammen en leven in de brouwerij, staat mijn hoofd er niet naar copie te pennen voor de *Amigoe*. Mag ik eens van 'n degelijk advies dienen? Huur 'n pontje, wrik naar 't Schottegat,

beklim de Kortenaer en ga daar ‘n verschen botram eten. Dit advies is van heel wat grooter waarde, dan 2 á 3 vellen meer van mijn geschrijf. Mij dunkt als Vader Cats indertijd op Zorgvliet zoo’n Kortenaerschen botram gesavoureerd had, dan had hij niet 't geduld, maar dat heerlijk gebak in onsterfelijke regelen bezongen b.v. zoo iets:

'n Botram van de Kortenaer
Is zulk een schoone saeck.
Den Statiaanschen Hongeraer
Schonk zij zeer veel vermaeck.

Zou de „Gelderland" ook zulk lekker brood bakken?? Geduld.
Jan Paul. St. Eustatius, 15 Feb. '07. (*Amigoe* 2 III 07)

30 III 07

St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.

Encyclopedie is eigenlijk geen woord, dat 'n lid van 't A.N.V. — dat ben ik — zoo maar klakkeloos mag neerpennen. Niet alleen dat er bedroefd weinig menschen zijn, die dit anti-diluviaal letterteeken zonder angst-aanjagende lippen-gymnastiek fatsoenlijk kunnen uitspreken, maar wat erger is, van die heel weinig menschen weten er nog maar 'n heele kleine portie, wat dat verschrikkelijk woord toch wel beteekenen mag. Ik zou voorstellen 't in goed Hollandsch te noemen Algemeen Wetenschappelijk Woordenboek. Staat er nog geïllustreerd voor, zet er dan achter met plaatjes. Zoo kan zelfs mijn staljongen 't verstaan.
Ik heb dat Algemeen Wetenschappelijk Woordenboek met plaatjes eens nageslagen, deels uit nieuwsgierigheid, deels om eens te zien of die Vivat's uitgeversmaatschappij nog al op de hoogte was van onze eilandjes in de Antillen. En tot mijn spijt viel 't mij alles behalve mee. Mijn toch al luttel vertrouwen in zgn. neutrale boeken, kreeg weer 'n geduchte knak.
Daar staat in Deel in, pag. 183-3 onder hoofd Curaçao 't volgende te lezen. Ik citeer letterlijk: Het onderwijs laat zeer veel te wenschen over. En 'n regel of wat verder: De overige eilanden (Aruba, Bonaire, St. Martin, Saba en St. Eustatius) hebben geen enkele openbare inrichting van onderwijs, wel bijzondere (r. kath.) scholen, ten getale van 13, benevens 4 te Willemstad. Sic!!! Zoo wordt de goegemeente ingelicht, en natuurlijk wordt al dat positief beweer smakkend naar binnengeslikt, als zoete koek met sucade. Ik zou toch wel eens gaarne willen weten bij wien die neutrale alweters informaties inwinnen. Weerleggen die 5 regeltjes? Neen hoor, daar heb ik geen zin in, daar acht ik heusch mijn tijd te kostbaar voor.
Dat ik indertijd niet op die Encyclopedie ingeteekend heb, beschouw ik 'n buitenkansje, want voor mij zijn nu al die deelen, hoe mooi ook van buiten en van binnen, van geen intrinsieke waarde. Ik had ook gedacht wat stof op te diepen uit een dier boeken voor *Amigoe*-copie, maar dat viel ook al niet mee.
Toen ben ik maar op reis gegaan, op reis naar St. Kitts, op reis in 'n sloepje van ± 5 ton.
Na 5 lange uren dobberens op Sandy Point geland.
Als al je maagcargo nu en dan met 'n vaartje naar boven, en met 'n boogje weer omlaag geëxpedieerd is, zoodat 't koude zweet je uitbreekt, 't rondom je neus begint te blauwen, alles uit je oogen is weggedoezeld en door 't uren lang liggen op 't harde dekje je op 't laatst in absolute onzekerheid verkeert omtrent de juiste grensscheiding tusschen je stoffelijk deel en de *pitch-pine* plank, dan is 't geen wonder, dat je God dankt, eindelijk weer vasten grond onder je voeten te hebben.
We —mijn medepassagiers en ik — zouden 2 dagen blijven, en natuurlijk hadden we wat sigaren bij ons, voor *private use*, niet veel, 'n handje vol. We vertelden zulks. Met alle liefde waren we bereid er inkomende rechten voor te betalen, maar 'n piepjong commiessie had daar geen ooren naar. We schenen iets verschrikkelijks bedreven te hebben. Onmiddelijk werd er getelefoneerd naar Basse Terre, naar de Treasury. Vandaar vroeg men details. Weer vlogen

langs den draad nu onze namen en waardigheden, Franschen (sic) van St. Eustatius, etc, etc. Nog niet genoeg!
Wat we hier kwamen doen, hoe lang we bleven? en meer van die wissewassen.
Eindelijk mochten we gaan.
In Basse Terre zou over ons lot beslist worden, ja misschien zou ons kapteintje wel in de doos gestopt worden. Allemaal kale drukte!
De groote bazen hebben daar geen woord gekikt. Dat mannetje in Sandy Pomt ging zwanger van de idee promotie maken, hij wilde daarom eens bijzonderen dienstijver toonen, zich eens uitsloven.
Toch had ie *au fond* gelijk, maar 't ontbrak 'm 'n beetje aan tact, aan welk euvel, helaas, maar al te veel Engelsche koloniale ambtenaartjes mank gaan.
Ik mag anders in 'n heeleboel dingen de Engelschen wel. Vergelijk nu b.v. eens Statius met St. Kitts. Precies dezelfde poreuze vruchtbare vulcaangrond, laat ‘t zijn overvloediger regen op St. Kitts, maar ook hier is toch de regenval in 't algemeen voldoende.
In 't vorig jaar werd er verscheept van St. Kitts 15.198 tonnen suiker en 326.458 lbs. katoen. En hier op Statius waar suikerriet even goed, en katoen nog veel beter groeit? Nihil!!!
Suiker natuurlijk niet, omdat al onze suikerfabrieken ruïnes zijn, al sedert jaren niet meer werken. Geen katoen, omdat, ja omdat, ze heel eenvoudig niet aan 't katoenplanten willen.
Versta mij goed. Ik blijf steeds van opinie, dat in veeteelt op groote schaal gerugsteund door gouvernement of flink kapitaal het heil van Statius gelegen is, maar daarom gooi ik landbouw voor hier volstrekt niet heelemaal weg. Daar kan op dit gebied nog zoo heel veel meer gedaan worden. Neem b.v, eens 't lemoentje dat hier weelderig groeit, zelfs zonder eenige verzorging. In Amerika is dat limoensap nu schatten waard. Op St. Kitts heeft 't Gouvernement er 'n 175 pond sterling voor uitgetrokken, om die industrie te steunen.
Maar hier laten ze liever die limoentjes verrotten, dat is wel zoo *easy*. De Statiaansche Ricinus-olie, in Holland chemisch onderzocht, is van uitstekende qualiteit bevonden. Ga waar ge wilt, in de *country* overal ziet ge prachtig gebladerde ricinusplanten, zelfs in spleten van vervallen muren. De jongens maken van die plant 'n soort van proppenschieter, dat is wel zoo voordeelig. En zoo gaat 't hier met nog 'n heeleboel andere dingen, te veel om op te noemen. Treurig, maar waar!
En je keert, na twee dagen veel gezien en gedacht te hebben, weer van St. Kitts terug, en ge zijt deez' keer eens niet zeeziek. En langs de kust varend, verlustigt zich je oog in de groenende goed bebouwde landouwen, in de prachtige wegen, en in de alom met volop in werk zijnde suikerfabrieken.
Eindelijk ploft je scheepje 't kanaal weer in. Nog 11 mijlen zeilens, en je ben weer bij moeders pappot. En je staart peinzend op die immer aanzwellende bonken van groenziltige golven, peinzend over zoo heel veel wat geen pen ter wereld vermag te beschrijven.
Over diezelfde bodemlooze diepte voeren weleer de zoo talrijke vloekschepen met hun menschenlading, arme wezens weggerukt van al wat hun dierbaar was in het verre Afrika; hier verdronk zoo menig negerslaaf, in zijn poging om zwemmend die Statiaansche hel op aard te ontvluchten, in 't gezicht van de kust die hem vrijheid en 'n menschwaardig bestaan beloofde;
door deez' zeeën zeilde Rodney's vloot met roofbuit beladen, hier werd zoo menig slag geleverd, zoo menig kaperschip in den grond geboord, hier golft de zee reeds jaren even majestueus-ongevoelig over duizenden van lijken van arme verongelukten.
Wie weet of deez' wateren ook niet eenmaal ons graf zullen zijn! Slechts één plank die losspringt van ons nietig sloepje, en diezelfde wateren openen zich en sluiten-zich, en in eenige minuten is alles gedaan.
Waarom ook wij niet, als zoo menig ander?
Media vita in morte sumus, staat er ergens geschreven.

St. Kitts doezelt langzaam weg, Statius Quill dringt pompeus al meer en meer naar voren. De wind giert in ons zeiltje, we vliegen 't kanaal uit en Statius' kust langs. Wat 'n verschil! Wildernis, allemaal wildernis zoo ver je zien kunt. 'n Koebeest bulkt ons 't eerste welkom toe. Dat is 'n *omen* prevel ik. Zou er nu toch heusch niets meer van deez' rots te maken zijn? Geduld!!!

Ik zou hier gevoegelijk kunnen eindigen, want dat woordje geduld dunkt mij 'n waardig slot. Maar daar zit me nog wat op mijn hart en dat moet er af, want, al wat me op 's harten grond leit, dat welt me naar de keel.

'n Tijdje geleden heeft men mijn geschrijf in de *Amigoe* iet of wat blameerend té modern" geheeten. Ik heb dat natuurlijk voor kennisgeving aangenomen. Die persoon schijnt echter niet op de hoogte van de draagkracht van zgn. moderne litteratuur. Daarom hier 'n staaltje dat heusch geen fantasie is. Ge kunt 't vinden in een der oude afleveringen van de *Jonge Gids*.

't Moet 'n indruk geven van 't Amsterdamsche Café Riche:

Attentie!

> Lodder, klodder, klodderkop met dompig-grijze oogen; lodder, klodder klodderwang; lodderwang, kloddersnor, loddermond, lodder klodder klodder.
> Jonge heeren met priemelsnor en pruimenmond; ze wrijven in hun handjes en hebben 't haar rechtop gekamd. Hun das is van 'n mooie kleur en ze eten broodje met een vleeschje. Kopje, kopje; koffiekopje; heertje van rechtop; heertje met een winterjas, winterjas van duffel, heertje kopje koffiekop, heertje met een zuchtje; heertje, heertje heen en weer, heertje hier en ginder, heertje met een stalen snuit, van een smeerglad snuitje; koffieheertje, koffiesnuitje, winterjas, tafelpoot.

Café Riche

Lodder, klodder, klodderkop, met dompig grijze ogen,
lodder, klodder, klodderwang; lodderneus, kloddersnor,
loddermond, lodder, klodder klodder.
Jonge heren, met priemel snor en pruime mondje; ze
wrijven in hun handjes en hebben ’t haar rechtop gekamd.
Hun das is van ’n mooie kleur en ze eten broodje met een vleesje.
Juffrouw met een stapelhoed van blauw en bruine kleuren,
kauwt eten in haar droge mond en duwt het heen en weer.
Ze kijkt naar buiten en is met papa, die ook kauwt, maar
met ’n biertje.
Kopje, lopje, koffiekopje; heertje van rechtop; heertje
met een winterjas, winterjas van duffel, heertje kopje koffiekop,
heertje met een zuchtje; heertje heertje heen en weer, heertje
hier en ginder, heertje van een ‘stalen’ snuit, van een smeerglad
snuitje; koffieheertje, koffiesnuitje, winterjasje, tafelpoot.
Dames handschoen, bruin glaceé; mannenbil op rieten stoel.
Kelner met een knapenjasje. Blikken schaaltjes doppe erwtjes,
kalfsgehakt en mosterdpotje.
Kroegcafé, de propriétair en onze lieve heer; de paasdagen,
wandelende militairen, vakantiejongens en ’n natte straat.

Herman Heijermans (1864-1924)

En voor dien klinkklaren onzin had n.b. de *Holl. Revue* nog wel een goed woord over. Als ik zulk 'n lodderkloddercopie naar den redacteur van den *Amigoe* stuurde, dan zou die goeie man me zeker rijp achten voor Monte Christo. Neen, modern ben ik niet, zeker niet té modern, zooals die criticaster beweert. Wat dunkt U???
Jan Paul. St. Eustatius, 13 Maart. '07 (*Amigoe* 30 III 07)

4 V 07
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Op Zaterdagochtend den 23. Maart 8 uur 7 minuten, waren er hier 2 honden aan 't bakkeleien. Wat nu zoo heel veel bijzonders niet is.
Maar dat snauw-, bijt- en jankconcert werd in immer zwellende tonen crescendo, fortissimo gedebuteerd op 'n moment, waarin ‘t nu heelemaal niet te pas kwam. Om 'n groen hekje met witte puntjes stond geschaard de élite van de Statiaansche mannenwereld —in gala met geschoren, hoogst ernstige gezichten, en om dat groen hekje met witte puntjes stond ook in breede rijen de lieve Statiaansche schooljeugd met open monden, nu eens te staren, dan weer te zingen van *In 'n blauw geruiten kiel*. En boven dat groen hekje met witte puntjes kon men lezen op 'n plank met zwarten achtergrond in witte letters, nadat plechtig het zakkenomhulsel gevallen was :

24 Maart 1907.
Bij gelegenheid vau den 300. Geboortedag
van Admiraal De Ruyter
En ter Herinnering aan zijn verblijf
van 14 - 17 Mei 1665
op
St. Eustatius.

En in 't centrum van dat groen hekje met witte puntjes werd met veel solemniteit ‘n nobele locusboom geplant, terwijl staande op 'n verhevenheidje keurig betapijt, onze w/n Gezaghebber, de Hoogedelgestr. Heer T. G. Groebe, in goed gekozen woorden, ons ‘n beknopte geschiedenis van de Ruyter's leven en heldendaden te genieten gaf, 't doel uiteenzette van al deez' pompeuze plechtigheden en eindigde met 'n treffend poëma van onzen grooten dichter Feith. Ge kent ze wel niet waar, die pakkende regelen :

Wie is die sterv'ling, op wiens schoudren Een volk zijn roem vertrouwt?

En dan verder dat eenig slot vol climax, met animo en gloed voorgedragen:

Held, Wijsgeer, Vader, Echtgenoot,
Vriend, Burger, Christen - alles tevens!
Een waardig perk voor duizend levens.
En altijd Ruyter, altijd groot!

't Was in 't begin van deez' redevoering, dat die 2 brutale rakkers van honden, die voor niets eerbied hebben, nota bene in de schaduw van dat groen hekje met witte puntjes elkander de tanden in het vel nepen.
En toen werd er gefluisterd door een van de mannenwereld-élite:

Dat zet ie natuurlijk weer in ze'n krant. Die ie ben ik, die krant is de *Amigoe*.

Mijn eerste opwelling was: nu gaat er geen letter copie van die de Ruyterfeesten naar Curaçao; maar 'n mensch is veranderlijk, en nu ben ik feitelijk den zegsman van dien schoonen volzin dankbaar, mij ongewild 'n beginnetje bezorgd te hebben voor mijn maandelijksch geschrijf over St. Eustatius.
Ze zeggen dat later ’n borst- misschien wel 'n standbeeld van de Ruyter dien boom binnen in dat groen hekje met witte puntjes vervangen zal. Te mooi om waar te zijn!

Na afloop van plechtigheid boomplanting, tractatie der schooljeugd. Die betreurde 't, met koonen bollend van koek, dat er niet meer van die zeehelden ons eiland bezocht hadden, en vóór 'n paar 100 jaren voor 't dierbaar vaderland gesneefd waren.
Bij zonsondergang 'n daverend schot, dat klonk dof-boemend over de golven van de Caraïbische zee, weleer zoo menigmaal doorploegd door den held van den dag, - en de de Ruyterfeesten behoorden weer tot 't verleden.
Bij zonsondergang!!!
Daar stond ik weer in *das rothen hinein* te staren, niet om den wereld beroemden zoo zeldzaam zichtbaren groenen straal in 't vizier te krijgen, maar in somber gepeins, iet of wat beschaamd over mijn luttel nog-maar-weten van de olympische godenwereld.
Terwijl ik dit pen, daar komt me waarempel ons mailsloepje in, met versta me wel, de Hollandsche mail aan boord. Spulletje, zeg ik, toen mijn jongen binnen komt zeulen met 'n trommel vol kranten en brieven uit het moederland. Geen wonder, liefst 3 verschillende 14 daagsche mails tegelijk. Dat komt door 't opdoeken van de Royal Mail. In-treurig, maar doet er maar eens wat aan!
Daar diep ik o.a. ook 'n brief op van mijn oud-professor, 'n pittige repliek op mijn geschrijf in de *Amigoe* over die bewuste niet te vinden godenjuf. Zijn hooggeleerde pent met forsche streken 't volgende:

> Neen, Ornatissime, toen ge je zelf volgeus eigen bekentenis, met een zonsondergang in den vinger had gesneden, heb ik je niet willen be-quos-ego-ën, maar mijn vaderlijke droefenis willen uiten over het verdriet dat ik van je beleven moest.
> En ik hoopte zóó op je beterschap te hebben gewerkt!
> En daar ga je me nu, in een ander Ditje en Datje, nóg den slechten weg op.
> Ik zwijg er van, dat je daar spreekt van een duffen meelzak, ben ik dat soms, je oud-professor?
> Dat je afgeeft op mijn gehum, dat brengen mijn jaren zoo mee, jongeheer; dat je wat te vertellen hebt van mijn brilleglazen. Ja, ik ben niet zoo'n gentleman op *Golden Rock*, die wie weet een gouden lorgnet draagt, of misschien een monocle om een cycloop na te doen.
> Daar zitten we weer in de mythologie, juist van pas! Wie drommel gaf je grond om, toen ik je met die morgendame op je plaats zette, dadelijk naar een avondjuffer uit te zien? Zijn dat nu goede manieren?
> Je vraagt advies. Ziehier, en zelfs kosteloos:
> Als mijnheer de zonnegod Helios of volgens sommigen, maar minder juist, Phoibos Apolloon zijn dagrit ten einde bracht - man en paarden hadden een zweetje gehaald - ging ze doodgewoon zich afspoelen, en een afzakkertje nemen in het gebied van Poseidon, dien de Latijnen Neptunus heeten of bij ons Oceanos, zooals je belieft.
> De zee in, dus!
> Maar dat was nou toch heelemaal geen café met damesbediening, hoor je! Dus je hoeft niet te vragen naar een juf, die den avonddienst voor Helios waarnam.
> Waar hij dan bleef? Met heel zijn gedoei kroop hij in een reusachtige schelp; en hoe hij dan den volgenden morgen weer aan de andere zijde van de aarde (die de vorm had van een kolossaal jodenpaaschbrood, zooals je toch weet) weer uit de poort kon komen - dat was het geheim van de Nacht (ook een godheid).
> Heb je 't dus verstaan? De zon kroop in de schulp. - Ga, en doe oók zoo.

Nou, nou, daar kan ik 't voorloopig mee doen! Toch krulde mijn neus zonder lorgnet, van louter pleizier; 'n soort van *looping-the-loop*-krul. Mij dunkt onder dit geschrijf zette mijn oud-leeraar 'n gezicht precies als indertijd, toen ja, laat ik dat plastisch feitje eventjes aan de vergetelheid ontrukken.

't Was in de jaren, dat 't onder mijn neus zoo’n beetje begon te donzen. Ik was aan 't kuieren om 'n uur of half 9 's avonds. Rooklust bekroop mij, lucifers helaas waren verre. Wat ‘n iegelijk in mijn geval zou gedaan hebben, deed ik ook. Ik klom in 'n lantaarnpaal, opende 't glazen deurtje, en zoog met diepe zuigen de vlam in mijn Upmannetje. Steekt daar nu iets in? Maar opeens voel ik 'n verdacht gekittel aan mijn kuitspier; 2 handen grepen aan m'n broekspijpen, en onder 't omlaag glijden zag ik 2 brilleglazen, als auto-lantaarns bij avond, schitterglanzen en hoorde ik 'n stem staccato sonoor:

Jan Paul, daar komt geen steek van jou terecht.!!!!

't Was mijn prof. van den Olympus, die ook aan de kuier was. Wat ik toen geantwoord heb, weet ik precies niet meer, 'n duffe meelzak heb ik zijn hooggeleerden echter zeker niet genoemd; wel mompelde ik zoo iets van: dat ik dan toch nog altijd lantaarnopsteker zou kunnen worden. Zoo’n gezicht, als toen bij dien lantaarnpaal 's avonds om half 9, zoo’n *betwixt and between* facie, heeft zich, ik ben er moraliter zeker van, over dat velletje postpapier gebogen, toen de professorale hand met topsnelheid die hoekige, hier en daar hiëroglyphische letters uit ze'n pen deed vloeien.

Waarde Professor,

Most honorable Oud-leeraar, duizende en nog eens duizende mijlen pekelwater, scheiden ons. Aan mijn broekspijpen kunt ge nu niet meer de neerhalende kracht van Uw zwellenden biceps beproeven, zooals weleer.

Wat mij dankbaar stemt, vooral als ik te paard zit.

Noch ik, noch 'n andere ik, noch mannen met namen die klinken als 'n onversneden dubloen op 'n plaat vau Carrarisch marmer, konden uitvinden den naam van die denkbeeldige Miss in *reform evening dress* belast met 't opbergen van de zonnen tuf-tuf.

Gij hebt ons, o Illustrissime, in eenige forsche pennestreken gedoceerd wat oirbaar is te houden omtrent 't mysterieuze gedoei in de aloude godenwereld daarboven in 't oneindige vacuüm.

En daarvoor breng ik u nederig ons eeresaluut!

En nu? Nu kruip ik in mijn schulp, als 'n oester, als 'n mossel, als 'n rilling verwekkende slak. Maar over 'n week of wat, kruip ik er weer uit, anders is de redacteur v/d. *Amigoe* in staat me 'n tabakspot langs de ooren te doen suizen. En dat is 'n hoogst onaangename gewaarwording. Wat ik weet bij experiëntie.

Jan Paul. St. Eustatius, 11 April '07. (*Amigoe* 4 V 07)

Hoofdstuk 3 Eerste verlof in het moederland (1907-1908)

Van 4 V 07 tot 12 XII 08 ‘zwijgt’ Jan Paul Delgeur wegens zijn eerste tienjaarlijkse verlof naar Nederland, van mei 1907 tot mei 1908, om zijn gezondheid te herstellen. Hij reist met de Christiansted naar New-York, en vandaar met de Prins Willem II met de Holland-Amerika lijn naar Rotterdam. (*RK Dagblad Het Huisgezin* 8 VI 07)

Wij lezen in de *Amigoe di Curaçao*: Maandagavond (13 Mei) is hier met de *Christiansted* de zeereerw. pater Jan Paul Delgeur, pastoor vap St. Eustatius, aangekomen om per *Prins Willem II* naar New-York te vertrekken en verder met de Holland-Amerika lijn naar Rotterdam. Z.Eerw. hoopt door een jaartje verlof in het vaderland zijn gezondheid te herstellen.

(R.K. Dagblad het huisgezin 8 VI 07)

Over zijn kort verblijf in New York schrijft hij vanuit Rotterdam vier bijdragen, ‘Reisindrukken van Jan Paul’ voor *Amigoe*: “ik heb 't voorrecht gehad, dagen lang op mijn terugreis naar Patria, door die reuzenstad rond te dolen” (24 VIII 07)

Reisverhalen en reisbeschrijvingen waren in die dagen niet ongewoon. J.H.B. Gravenhorst publiceerde ‘Van Curaçao naar New Orleans: langs een omweg’ (*Amigoe* 13 VI – 24 XII 1914) P.J. Poeisz: ‘Di Cosouw pa Amsterdam’ (*La Cruz* 1 VII – 26 VIII 1914) en ‘Di Amsterdam pa Corsouw’ (*La Cruz* 26 V – 25 VIII 1915). R.J.C Wahlen publiceerde zijn *Bovenwindsche Stemmen* (*Amigoe* 22 I – 18 XI 1916)

De vier ‘Reisindrukken van Jan Paul’ geven weer welke indruk die New York op hem maakt, de straten, het verkeer, de gebouwen, de manier van leven van de mensen die hij ziet en ontmoet. Maar tegelijkertijd staat hij kritisch tegenover de Amerikaanse leefwijze en hun pralen met van alles wat in hun land het grootste en duurste is, het materialisme, aangeprezen in de overtreffende trap.

> Maar daar, *Ladies and gentleman*, - en met eerbiedige schroom klinkt 't ons tegen, - daar in dat huis, omringd door bewijngaarde muren, woont de rijkste man van de wereld, *the richest man in the world*, John D. Rockefeller. Toch kleedt hij zich steeds zeer eenvoudig, en draagt schoenen van slechts 3 dollar, wat niet veel is voor 'n man die 'n billioen dollars waard is.
> 'n Billioen dollars!!
> Op datzelfde oogenblik trad schuchter 'n in lompen gehulde vrouw of beter de ruïne van 'n vrouw met 'n hongerziek kind op den arm dat huis voorbij, en blikte met iets, ik weet niet wat in haar oog, op naar dat paleis van Oostersche weelde. Wat zou in dat moment omgegaan zijn, in dat door armoe en ellende afgetobd verstompt menschenkind?
> Hier 'n billioen dollars, daar niets om tenminste 't kreunen van haar hongerend kind te stillen.
> Vreeselijk contrast!
> *Ladies and gentlemen* ... neen man, zwijg onmogelijk voor mij dat ontzettend gebluf, dat eeuwig terugkeerend zooveel dollars heeft dat en dat gekost, en dat snoevende *the*

largest, the best, the richest in the world langer te verduwen. 't Hing me de keel uit, meters lang. (*Amigoe* 5 X 07)

Hij bezoekt beurscentrum Wallstreet en beschrijft de drukte daar in zijn typerende stilistische uitbundigheid:

> Wat ik zag?
> Menschenhoofden met haren, lang, geplakt, gescheiden, met en zonder hoeden, broeken met vouwen, jassen lang en kort, boorden hoog en blinkend wit, en daar onder en in menschen met gladgeschoren faciën, papier en potlood in rijk beringde vingeren, zwaar, als diabolo-spelende kinderen, gesticuleerende, omhoog blikkend door doublé lorgnet naar reusachtige borden met electrisch omwisselende cijfers, zenuwachtig wenkend een van de honderden in grijs uniform gestoken telegramjongens.
> En dan weer opeens amicaal-lendenporrend, proppengooiend, misthoorn nabootsend, gierlachend, koeiachtig loeiend, brullend met wijd gesperde rijen geplombeerde goudtanden. Dat zag en hoorde ik. (*Amigoe* 9 XI 07)

Ook adviseert hij zijn mensen van Sint-Eustatius niet toe te geven aan de sterke drang naar de V.S. te emigreren:

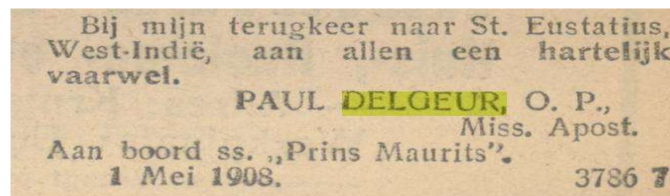
> Denkt nu toch in Godsnaam niet, dat hier in Amerika, in New-York, alles maar weelde en rijkdom is. Weet ge, wat mijn opinie daaromtrent is ?
> Zoolang men in ze'n moederland, 'n fatsoenlijk botram met nu en dan er wat op, verdienen kan, ga dan niet naar Amerika. (*Amigoe* 5 X 07)

Hij vergelijkt Rotterdam en zijn jachtige leven met de rust van het geïsoleerde Sint-Eustatius:

> 't Is al 3 uur namiddag, en nog geen zon te bekennen. Wat 'n land! Geen wonder, dat men prozaïsch wordt. Zoo aanstonds zal ik 'n warme stoof bestellen en van avond in bed 'n danig warm kruikje. Vergeet niet, we schrijven 18 Juli.
> O, Eustatius land van de zon, wees niet zoo egoïstisch en zend 'n paar van uw verkwikkende, leven aanbrengende, ideeën instortende stralen over en in en op en door het kille ijzige, bibberende Rotterdam. (*Amigoe* 24 VIII 07)

Over zijn verblijf in het moederland is weinig bekend, althans niet in zijn Ditjes en Datjes.
In Nederland is hij actief in het Algemeen Nederlands Verbond. In 1907 wordt hij Vertegenwoordiger van de Antilliaanse afdeling in het Hoofdbestuur, waar hij onder meer redactiewerk voor het ANV Bonaire-nummer verricht:

> Pastoor Delgeur, die onze belangen bij het Hoofdbestuur op voortreffelijke wijze heeft behartigd, heeft de volste aanspraak op de erkentelijkheid van de Afdeeling en het Bestuur besloot dan ook hem schriftelijk den dank der Afdeeling over te brengen. (*Amigoe* 8 VIII 08)

Bij mijn terugkeer naar St. Eustatius, West-Indië, aan allen een hartelijk vaarwel.
PAUL DELGEUR, O. P.,
Miss. Apost.
Aan boord ss. „Prins Maurits".
1 Mei 1908. 3786 7

Met de Prins Maurits keert Delgeur vanuit Amsterdam ‘naar zijn standplaats’ terug.
In tegenwoordigheid van zijn hoogbejaarde moeder, broers en zusters draagt Delgeur het heilig Misoffer op in de kapel van het St. Antonius-gesticht: “Vele vrienden zullen den sympathieken Pastoor morgen uitgeleide doen bij zijn vertrek uit Amsterdam.” (*De Maasbode* 1 V 08)

De Zeereerw. Pater JAN PAUL DELGEUR wordt dezer dagen met de *Prins Maurits* alhier terug verwacht uit Nederland.
Onnoodig te zeggen, dat JAN PAUL ons oprecht hartelijk welkom is. Spoedig hopen wij onzen Lezers weder een Ditje en Datje voor te mogen zetten.

(Amigoe 3 V 08)

3.1 Reisindrukken van Jan Paul

24 VIII 07
Reisindrukken van Jan Paul
'n Maand of wat geleden zat ik mij nog te koesteren in de levenden gloed en inspiratie aanbrengende stralen van 'n tropisch zonnetje. Die werken zoo wat als ultra-violette stralen. Ze bliksemen door je gestoofd vleesch en been en zetten daar binnen je ideeënwereld in lichte laaie, zoodat je slechts je vulpen te ontdoppen hebt, om met topsnelheid meters vel blanco met copie te vullen over welk chapiter ook. Dat was op St. Eustatius.
Ik zie in mijn verbeelding open monden en dik gerimpelde voorhoofden. Ja. op St. Eustatius! Dat eilandje, meer nog dat Hollandsch eilandje, moet ge niet zoeken op Suriname, ook niet in de buurt van den Congo, zelfs ook niet tusschen Noord-en Zuid-Holland, en dan ook weer heelemaal niet op Java (allemaal beweringen van Rotterdamsche belangstellende geographen) maar in de West, midden inde Caraïbische zee, tusschen Noord- en Zuid Amerika, dicht bij St. Kitts en St. Thomas.
Dat 't midden in zee ligt, vindt z’n reden hierin, dat het 'n eiland is, of beter 't is 'n eiland, omdat 't midden in zee ligt. Mij dunkt, dat is duidelijk. 't Is daar altijd warm, dikwijls heel erg warm, omdat men in de tropen is, net als in de Oost, maar die is toch nog 'n heel eindje uit de buurt van de West. Geen sprake van om eventjes 'n tramretourtje van West naar Oost te nemen, want 't is juist aan den anderen kant van den aardbol. Dus zou men heel wat krenten broodjes in z’n zak moeten steken om onderweg op de been te blijven.
Op dat eilandje, u nu zoo goed bekend door mijn kranige topographische uiteenzetterij, heb ik jaren lang gewoond te midden van ’n 1500 negers en ettelijke blanken, gebruind en gebrand en dikwijls bezield door dat machtig zielsverheffend omhoogvoerend en veredelend geflonker van 'n zon, schitterend immer in majestueuse gloriepracht aan de intens zacht blauwende hemellucht.
En nu ik van morgen op 't papier aan 't krabbelen wilde gaan, nu zittend drie hoog op 'n achterkamer in Rotterdam, met poëtisch uitzicht op 'n wasschende vrouw met zeepsoparmen ouder 'n rij zwabberende hemmetjes en flanelletjes en gestopte kousen aan 'n vochtig touwtje, nu mis ik mijn zon, die de volzinnen uit mijn pen deed spatten als 't spuitwater in 'n kristallen beker uit 'n pas geladen siphon.
Ik zou over New-York schrijven, want ik heb 't voorrecht gehad, dagen lang op mijn terugreis naar Patria, door die reuzenstad rond te dolen, ik bedoel rond te dolen met verstand.
En mij dunkt in alle nederigheid, dat ik 'n heel anderen kijk moet hebben op New-Yorksche toestanden en costuymen en Amerikaantjes, dan velen van mijn stadgenooten, die daar ook geweest zijn. Want vergeet niet, dat ik 9 jaren lang zoo goed als alleen, ver van de beschaafde wereld op dat stukje vulcaangrond in de Caraïbische zee geleefd heb, gelukkig en tevree, jazeker, maar toch zoo’n beetje als jaren her de toch ook zoo gelukkige oertijdmannetjes.

En ná zulk 'n kluizenaarsleven schroefstoomde ik 14 dagen door zeeën blauw en zwart en witgekuifd, en daar stond ik in New-York. Mij dunkt dat ik precies zoo’n gezicht gezet moet hebben als 'n arme drommel, die van ze'n wieg tot ze'n doodkist nooit 'n fatsoenlijk aangekleede botram heeft gesavoureerd, en nu zoo maar in eens zonder complimenten door Sint Pieter den hemel wordt binnen gelanceerd. Daar stond ik in mijn tien jaren oud groenig jasje met fluweelen opslagen, met groote kijkoogen bollend uit mijn gebruinde facie, geplombeerde voortand iet of wat zichtbaar, op 't hoekje van den wereldberoemden Broadway. Wat 'n pyramidale, dolle, onmogelijke, overdonderende, niet te beschrijven lawaaidrukte! In die paar oogenblikken ellenboogden meer menschen mijn slanken persoonlijkheid voorbij, dan in al die jaren op St. Eustatius. Nooit, van mijn leven 'n automobiel gezien. Gek hè, maar toch is 't zoo. Doch in die 2 á 3 minuten benzienden en toeterden er minstens 'n 50 van die monsters met worstwielen, dwarrelend door die armenzwaaiende menschenmassa. Ik mocht tevreden zijn. Ja, daar stond ik, maar ik kon daar toch niet eeuwig blijven staan, te meer daar ik voortdurend in gevoelige botsing kwam, en mijn armen heelemaal geen pas volgepompte luchtbanden zijn. 'n Politieman ontfermde zich over mij, zoo’n stevige forsche zwartoogige zoon van Eriu, met 'n biceps om van te rillen en knuisten als voorhamers. Hij loerde eens rond, omhoog ging ze'n handschoen No. 12½, en met 'n smak stond al 't gerij (*traffic* zeggen ze daar) pal *Quick now*, en mét duwt ie me amicaal onder paardenkoppen, tusschen vrachtwagens, voor en achter rijtuigen, tuf tufs en wat al niet meer, naar den overkant, waar ik met vegen wagensmeer en paardenschuim en wielenvuil op mijn verfomfaaid demietje aanland.

Spulletje, prevel ik en adem 's heel diep.

Daar snorren *electric cars* voorbij met 'n vaart om van te duizelen, nog harder dan hard en dan nog harder.

Praat me nu niet over 't schandalig hard rijden van Rotterdamsche dito s, die staan tot mekaar als 'n schildpad tot 'n hazenwind. Twee principieele zaken hebben ze ook nog voor op onze Rotterdamsche *cars*.

Geen halten en nooit vol. Ze stoppen overal, maar *hurry up* is de boodschap, want precies als de uiterste grens van je breed geneusden Amerikaanschen schoen op de treeplank rust, is ie ook al meters ver met de rest van je *body* er van door.

Wil je er weer uit, trek dan zelf maar aan 't touwtje en de zaak staat stil met 'n flink felle pofschok, maar *hurry up please*, want anders heb ie kans, dat een van je beenen de reis mee maakt, vooral als je er 'n houten of kurken op na houdt.

Hurry up, hurry up! Time is money! daar steunt alles op, daar draait alles om, in 't land van de *stars and stripes*.

Hier in Rotterdam wordt plichtmatig 'n bordje ‘vol’ neergeklept, als er 15 buiten en 20 binnen staanzitten, en je komt er niet in, al ben je nog zoo gehaast om kort vóór vijven, nog gauw je candidaat 'n stemmetje te bezorgen. Dat woordje ‘vol’ kennen ze daar niet, alleen in de beteekenis van *full speed*. Als je 'n zitplaatsje heb kunnen veroveren, dan hangen ze van alle kanten op je rug, op je schouders, op je keurig in vouw gestreken pantalon, enfin op alles, waarop ze maar hangen kunnen, trappen zonder gewetenswroeging je eksteroogen tot moes, ze balanceeren zich op de treeplanken, klemmen zich vast achter de slikborden, steeds met hun reusachtig *newspaper* in de net geganteerde hand. En zoo’n reuzendoos tot barstens toe gevuld met kostbare menschenlevens, vliegt in ongetemde vaart belbeukend zonder, ophouden, loeiende als 'n syrene door 'n samengepakte wiemelende menschenklomp.

Of er nooit ongelukken gebeuren? Natuurlijk, dag in dag uit, maar van zoo iets wordt minder notitie genomen. 'n Menschenleven wordt daar niet geteld. De dollar en alleen de dollar is koning! De dollar beheerscht alles, voor den dollar buigt alles! Rijk, en toch arm land!!

Luister nu eens naar raad, naar 'n man van ondervinding, en denk er niet over, den grooten oversteek naar Amerika aan te vangen, zonder dat uw geldbeurs uitpuilt van onversneden

Amerikaansche goudstukken. Wij rekenen met guldentjes, zij met dollars. Wat je hier doet met 100, doe je daar met 250 centen.
Eén voorbeeldje uit velen, en dan schei ik uit, anders foetert de redactie en letterzetters incluis.
Mijn haardos was te weelderig en om kin en kaak begon 't ook wederom te zwarten. Ik zwenkte 'n scheersalon binnen in straat nummero zooveel.
Zeer handig werd ik gekortwiekt, en malsch den baard gekrabd.
Men vroeg mij *champoo, yes or no* onder 't nogmaals inzeepen. *Yes*, zei ik droomerig, en ik lag in den spiegel te staroogen naar de felle lichtschakeeringen spelende op mijn bruine neus en witgezeepte kin, en ik dacht aan Rembrandt.
En ik peinsde, hoe jammer 't was dat zijn 300-jarig geboortefeest een vol jaar te vroeg gevierd was. In 1607 is hij geboren, niet in 1606. Vreemd, Holland dikwijls in zoo heel veel ten achter en te laat (adres Vredespaleis gebeurtenissen), nu 'n heel jaar 365 dagen te vroeg.
Face-massage vroeg men mij weer met onderaardsche stem, en weer zei ik: *yes, all right*, want 't was mij goed daar rustig te zitten in 'n gemakkelijken dentisten fauteuil en mij in te denken in 't verschil tusschen Holland, New-York en St. Eustatius. En in warme doeken werd mijn aanschijn gestopt en daarna besmeerd en geknepen. Alles liet ik mij stoïcijnsch welgevallen, maar toen ie 't waagde de rekkracht, de elastiekigheid van mijn neus, van mijn grieksch-reformneus, van mijn trots, te beproeven, toen riep ik: stop!! Alles was afgeloopen.
Die massage had me warempel opgeknapt. Als we dat elken dag eens repeteerden, dan zou er nog wel iets van mij te maken zijn, borrelde 't naar boven, uit mijn hart, departement hoogmoed. Maar al dadelijk bluschte 'n ijswaterdouche dien wijd opvlammenden hoogmoedszin sissend uit, toen ik aan de caisse voor al die geniale bewerkingen 0,92 doll., d. i. in Hollandsche specie f 2.12 moest betalen! Daar ben je in Holland 10 keer heel erg mooi voor.
En nu basta. 't Is al 3 uur namiddag, en nog geen zon te bekennen. Wat 'n land! Geen wonder, dat men prozaïsch wordt. Zoo aanstonds zal ik 'n warme stoof bestellen en van avond in bed 'n danig warm kruikje. Vergeet niet, we schrijven 18 Juli. O, Eustatius land van de zon, wees niet zoo egoïstisch en zend 'n paar van uw verkwikkende, leven aanbrengende, ideeën instortende stralen over en in en op en door het kille ijzige, bibberende Rotterdam. Dat zal den theetuinen en restauraties en den open trams en den ijswagentjes en spoorwegen en vrouwen van stakende bootwerkers en kindertjes met fletse koontjes en kleumenden ouden en jongen menschen ten goede komen. Kom, o zon, bron van licht en blijheid, van inspiratie en opgewekt leven, kom! Dan zullen we 'n volgend maal met meer élan weer wat kunnen pennen over Amerikanen, negers en nog wat. Rotterdam 18 Juli 1907. (*Amigoe* 24 VIII 07)

7 IX 07
Reisindrukken van Jan Paul
Als ge dezer dagen door Rotterdam ziet stapvoeten, mannen met opgevulde schouders en baardelooze tronies, met 'n Baedeker puilend uit hun rechter demiezak, en op hun hoofd 'n stanley-pet of 'n rond zwart dopje, en in hun groote beringde handen niets, geen stok of parapluie, en als ge dan daarenboven nog nu en dan tusschen en door hun niet goud gevulde tanden buikspreekachtige klanken hoort bimbammen als: *Is that so*, *Well* of *All right*, dan zeg maar gerust tot uw jongsten zevenjarigen vraagal: Jongen, dat zijn Amerikanen!
New-York is 'n Dorado voor heeren barbiers, want favorietjes en baken punt-baardjes, en knevels met en zonder punt, en imitatie tandenborstelsnorren zijn niet meer *en vogue*.
Vandaar dat dagelijks duizenden en nogmaals duizenden veilige en onveilige scheermessen over Amerikaansche witgezeepte koonkinnen strijken, als scherpgekielde zeiljachten over 'n witgekuifde branding-zee.

Geen wonder dat 't in New-York wemelt van *barber shops*. 'n Volbloed Amerikaan draagt geen baard, prefereert door 't leven te gaan met hetzelfde facie waarmede hij jaren her in z'n wiegje lag te dotzuigen. Ook aan parapluies en wandelstokken heeft ie 'n stuk of wat broertjes dood. Wandelstok-fabrikanten in Amerika gaan gewoon allemaal failliet.
Die luxe-artikelen willen er bij de Amerikaantjes niet in. 't Waarom weet ik niet. In al den tijd dat ik in New-York geweest ben, heb ik misschien geen 10 menschen ontmoet, die met zulk 'n machien aan den kuier waren. En met parapluies is 't al niet veel beter gesteld.
't Is in New-York b.v. 'n dag zooals deez' voormiddag van den 6. Aug., druilig, triestig, melancholisch, wanhopig weer. Nu eens 'n flinke bui, dan weer 'n waterzonnetje. Daar stappen ze met hun lange beenen, armzwaaiende door New-York's glibberige glimmende asphaltstraten, jong en oud Amerika. Neer plast de regen, en wonder boven wonder alomme zwelbollen opeens parapluies omhoog. Bij zoo'n plotselinge hemeldouche zwenkt men een der tallooze huurparapluies-winkels binnen. 1 Dollar op de toonbank gedeponeerd, en 'n flegmatieke miss Johnson of Peterson overhandigt u fluks parapluie *latest fashion*. Brengt ge dat regenscherm niet terug, dan, zijt ge uw dollar kwijt: zoo wel, dan krijgt ge 3 schillings terugbetaald, zoodat dat parapluie-huren u op 'n 60 Hollandsche centen komt te staan, wat niet te veel is, vooral als uw vrouw bij zoon gelegenheid u spiksplinternieuwen hoed op heeft. Als dat niet practisch is, dan weet ik 't heusch niet.
Well, Is that so?, All right! Als ge 3 minuten met zoo'n ster en streepmannetje aan 't converseeren zijt, dan wordt ge minstens 10 maal geïnterrumpeerd, door 'n stereotiep zenuwachtig makend: *Is that so*, met 'n flinke duw op *that*.
Ik heb menschen gekend op mijn grooten oversteek van New-York naar hier, wier geheele conversatie bestond, in 't in alle mogelijke toonaarden en sternbuigingen uitspreken van dat eeuwig hetzelfde kriebelverwekkende *Is that so*.
In die lange jaren onder de West-Indische negers heb ik al heel wat meegemaakt, (waarover later, veel later) maar dat van alle kanten in je ooren toeterende: *Is that so*, kon ik niet meer bolwerken, en elken keer liet ik er dan ook maar onverbiddelijk en vinnig op volgen: *yes, yes, that is so*!
Dat vonden ze vreemd, raar, ja zelfs ongemanierd, maar ik had succes, die 3 ongelukkige woordjes bleven hun 'n paar maal in de keel steken, en ik had mijn doel bereikt. Spulletje!
Well, zoo begint elke Amerikaan zijn conversatie, en dat *well* komt naar boven geweld, heel dien uit de diepste lagen van ze'n maag, kruipt borrelend door ze'n keel omhoog, struikelt 'n paar keer over tong en tanden, en spookachtig rolt 't over ze'n lippen met 'n klank, zoo iets als de echo uit den haast onpeilbaren Romeinschen put van den Eltenberg, ergens dicht bij Zevenaar. En dan begint ze'n verhaal.
Maar verbeeldt u nu in Godsnaam niet, omdat ge uw school-Engelsch goed machtig zijt, dat ge dat sinjeur kunt verstaan, laat staan volgen. Geen kwestie van! Dat binnensmondsche gebrabbel, dat knauwend gebrom met snerpende neusklank klinkt als 'n speech van 'n verkouden derden-bas uit de opera-*comique* te Parijs, in 'n defecte phonograaf. Wees verstandig en hou u groot, en doe precies of ge alles verstaat, en zeg nu en dan met 'n geleerd gezicht: *Is that so*, dan doen ze verreweg 't wijste, en bewaart ge u voor repetities. En dan, *last not least*, dat veel, dat alles-zeggend *All right*. Mij dunkt, de eerste woorden, die 'n Amerikaans babietje brabbelt, zijn niet Papa of Mama, maar *all right* in de hooge C, gestreept 2. Dat kan niet anders.
Alles is *all right* in de United States.
Als 'n arme drommel door'n *electric car* wordt aangereden, en er met wat gebroken en gekneusde botten onder uit wordt gehaald, dan is 't, eerste wat hij antwoordt op je belangstellende vraag: *It is all right*?
Als 'n banketbakkersjongm met 'n 10 dozijn taartjes in da modder duikelt, dan zijn ze'n eerste woorden: *It is all right*.

Als 'n joggie van ze'n vertoornden vader op ze'n baatje krijgt, dan hoor je niet: ik zal "t nooit meer doen, maar 'n huilerig: *All right! All right*!
Als de chef van "n huis van anti-septische polsmofjes 's morgens op z’n nuchteren maag merkt, dat z’n boekhouder er met de kas van door is, dan lucht ie eerst z’n gemoed met 'n veelzeggend *All right*, en belt dan pas de politie op.
Eindelijk (want ik zou best het geheele tweede blad van de *Maasbode* kunnen vullen met zulke pakkende voorbeelden) eindelijk als de esculaap bij 'n armen zieke binnentreedt en met 'n meewarig gezicht tot hem fluistert, dat hij nog maar 'n uur of wat te leven heeft, dan klinkt 't wederom van die stervende lippen: *It is all right.*
Maar weet ge, wat ik niet *all right* vind?
Dat ze zulke bespottelijke ideeën van ons Hollanders hebben. Ze denken serieus, dat wij hier in Holland allemaal in van die heele wijde pofbroeken en op klompen door 't leven kuieren, en altijd maar marcheeren op hooge dijken tusschen draaiende windmolens met 'n enorme pruim achter de kiezen en 'n lange goudsche pijp tusschen onze bruinnattige lippen. En dat vroeg mij er niet een, maar verscheidene zeer ontwikkelde New-Yorkers.
In 't begin maakte 't mij korzelig, en ik redeneerde honderd uit, om ze dat verkeerd idee uit 't hoofd te praten, maar op 't laatst als ze maar kikten van Holland en broeken etc. dan begon ik al: Ja zeker, in Holland loop ik altijd en eeuwig tusschen allemaal molens op 'n dijk zoo hoog als jullie sky-scrapers, met van die heele groote klompen aan mijn voeten, en met 'n broek aan als 'n luchtballon. Dan keken ze me eens onder mijn oogwimpers, en deden met 'n mompelend *All right* 't zwijgen er aan toe.
Maar, 't is heusch geen wonder. Ziet eens, zoo’n *Monthly* van de Holland-Amerika lijn te pakken te krijgen. Op 't titelblad, bont gekleurd 4, zegge vier windmolens, en 'n hoop pofbroekmannetjes op klompen. 't Vignet op 't eerste blad ook al zoo, ik geloof acht van die *gentlemen* op 'n rijtje. Dus als 'n Amerikaan van Holland hoort, dan zweeft natuurlijk dadelijk voor ze'n geest de vleesch en bloed geworden idee, 't beeld: Dijkmolenklompbroek, en dan grinnikt ie van pleizier.
De chineezen van Europa zijn en blijven wij. Treurig, maar waar! *Are you a Dutchman*? Hé, hoe vreemd en je ben zo mager?! Nou, jullie Keizer William is 'n kranige' kerel, hoor, alle respect voor. Zeg, ik kan ook Hollandsch spreken, luister maar eens: *Auf wiedersehen*. En of je nu al beweert dat we met Keizer Wilhelm niets te maken hebben, dat alle Hollanders niet corpulent zijn, dat *Auf wiedersehen* heelemaal geen Hollandsch is, geloof me, 't is boter aan de galg, ze blijven van diezelfde opinie, en op 't laatst, ik moet 't tot mijn schande bekennen, liet me al die nonsens koud, en prevelde ik ook al *yes, all right*".
'n Tijdje geleden is er ’n boek verschenen over Amerika, getiteld, *Sterren en strepen*, schrijver W. Schürmann. Al zeker 10 maal heb ik op 't punt gestaan om dat werk te koopen en te verslinden. Maar ik wacht (en vindt ge dat nu niet fameus slim?) totdat ik al mijn gekeuvel over de Amerikanen naar het bureau van de *Maasbode* gestuurd heb. Mij dunkt, ik moet 'n heel anderen kijk hebben op Amerikaansche toestanden en Amerikaantjes, dan de auteur van dat boek, omdat hij geheel ze'n leven tusschen beschaafde pofbroeken en klompenmannen, en ik jaren lang tusschen onbeschaafde negers zonder pofbroeken en klompen geleefd heb. Wie zou er den besten kijk op hebben? Dat zal de toekomst leeren.
Is that so? Well! Well! Al right!
Rotterdam, 6 Aug. 1907. (*Amigoe* 7 IX 07)

5 X 07
Reisindrukken van Jan Paul
Weet ge, wat de meest practische methode is, om in weinig tijd heel veel van New-York te zien? Ge duikt in de *subway* of ge trapvoet omhoog naar de *elevated* of ge springt op 'n

electric car, en snort pijlsnel over, onder of boven den grond naar de winderigste plek van New-York, ’n dol drukke hoek gevormd door 23d street, Fifth Avenue en Broadway.
Daar staat ge dan met verwaaide haren, de hand vingernijpend aan uw hoed, met bollende demie voor de *Flat-iron building*, ’n reuzengebouw van 'n 22 verdiepingen hoog, gebouwd in den vorm van ’n titanen strijkijzer. Dat soort gebouwen noemen ze hier *skyscapers*, wolkenkrabbers, en 't gaat er al heel aardig heen dat ze ‘t spoedig te kwaad met de wolken zullen krijgen, want nu is er zoo’n huisje van eventjes 42 verdiepingen in den maak.
Lastig als je eventjes wilt kijken naar 'n passeerende juffrouw met 'n nieuw-modische hoed, of als je wilt genieten van 'n lawaaimarsch van Sousa, artistiek afgedraaid voor je deur door 'n Italiaanschen orgeldraaier. Bij zoo’n wandeling tusschen die *skyscrapers* voelt men zich, o zoo nietig, zoo klein, al verheugt men zich dan ook in 'n respectabele lengte van 1 M.82 c.M.
Wees nu voorzichtig en pas er vooral op, als ge tusschen die monsterblokken in dien nauwen hemelhoogen bergpas tot de drommen ijlende wandelaars of zaakmannen behoort om 't niet in uw hoofd te krijgen eventjes verdiepingen te gaan tellen.
Ik ben, helaas, zoo dom geweest, en toen 't focus van mijn oog 'n rechte lijn maakte met verdieping 7, liep ik ’n kilometer vretenden *Yankee*, tegen ze'n stijf gesteven overhemd, en toen ik immer onvervaard verdieping 15 in 't vizier trachtte te krijgen, begonnen mijn botten, door geen buffers beschermd, verdacht te kraken.
Maar toen ik de brutaliteit zoover dreef, om al loopende en tellende 't dak, den top, 't uiterste puntje van die ramen toren te willen zien, toen ... ja toen werd ik zoo onmenschelijk kannibaals geduwd, gebeukt en mijn schenen en eksteroogeu zoo geplet, dat ik, in 'n minimum van tijd mijn horizontaal nekbeen weer in verticale richting bracht.
Den top van dien *skyscraper* heb ik niet te zien gekregen.'t Had me anders mijn leven gekost.
Never mind, ge staat nog immer in de kou, in den vollen wind op 't trottoir van de *Flat-iron building*.
Loop naast dien sigarenwinkel, met allemaal bandjessigaren van enormen prijs in de étalage, ’n deur binnen, deponeer 'n dollar op 't loketplaatjs en 'n juf met hoogopgepoften haardos zal u 'n ticket geven voor 'n rit met 'n *sightseeing* auto.
Zulke machienen bestaan nog niet in Rotterdam en zullen er misschien ook wel nooit komen.
'n *sigth-seeing*-auto is 'n kolossale automobiel zonder kap, met 7 banken achter mekaar, ieder voor 5 personen, dus zoo iets als ’n hollandsche Jan Pleizier zonder paarden en tent, waarmee men bij voorkeur uit potverteren gaat.
Voor je rijksdaalder krijgt ge in dat rollend monster 'n plaats, en al wat ge te doen hebt is slechts te zitten, te kijken en te luisteren naar 'n meerijdenden gids, 'n soort uitlegmannetje met 'n spreektrompet, als ge door New-York's straten 2 uren lang rondbenzient.
Ja, practisch zijn de Amerikanen!
Maar behalve die *rubbernecks* zoo spottend betiteld om de tentoongespreide elastiekigheid van nekken der nieuwsgierige meerijdenden zijn er ook nog *seeing New-York yachts*, die opvoedkundige pleiziertochten alomme adverteeren van Mei tot November rondom Manhattan Island.
Weet ge, wat 'n wereldreiziger van zulk 'n *yacht*-tochtje weet te verhalen, natuurlijk als reclame in optima forma voor die pleiziertochtendirectie? Laat mij dat eens eventjes vrij vertalen:

> Wie 't ook zij, man, vrouw en kind, schoonmama en suikertante, baker en winkelbediende, behoort zoo’n tocht te maken. In New-York woon ik sedert 1870. lk ben gestoomd en gezeild en geroeid langs de Mississippi en den Nijl, langs de Seine van Parijs naar Havre, langs de Rhône van Lyon tot Avignon, tot tweemalen toe passeerde ik de Scylla en Charybdis.
> Gezwommen heb ik in de Doode Zee, de Tiber te Rome, en de Arno te Florence aanschouwde ik met eigen oogen; dagen lang flaneerde ik door Venetië's straten, maar

nooit nooit (en ziehier 't knaleffect) maar nooit, zeg ik, zijn 3 uren in mijn veelbewogen leven zoo aangenaam voorbijgegaan, als die uren op uw *sight-seeing yacht*, over de Haarlem East- en Hudsonriver.
New-York scheen mij op dezen dag 'n wonderstad. Nimmer te voren heb ik de grootheid en liefelijkheid van haar omstreken zoo genoten.
New-York te zien onder uw geleide, is het achtste wonder van de wereld te leeren verstaan!! Uw dankbare

En datzelfde kan gezegd worden van 'n rit door New York met zoo'n omnibus-tuf-tuf, waarvoor ge zoo juist 'n kaartje genomen hebt. Ik natuurlijk, op 'n mooien zomermorgen precies om 10 uur, dat gevaarte beklommen.
Ik vlijde mij neer op 'n hoekplekje, en nam 'n afwachtende houding aan. Om 10.27 werd de laatste *rubberneck* geladen en vooruit ging 't over glimmende asphalt.
'n Veertigtal personen rekten hunne nekken.
Bom, daar stonden we weer.
De man met de spreektrompet verzocht 't geacht gezelschap toch vooral eventjes vriendelijk te kijken, omdat geheel de zaak gefotografeerd zou worden.
En jawel, binnen 't uur kwam 'n Amerikaantje met 'n groote portefeuile onder ze'n linkerarm aan 't ander eind van de *city* op onze *car* gesprongen, en begon die kant en klaar mooie foto's voor 'n shilling te verkoopen. Dat noem ik opschieten.
Na dat intermezzo begon de rondreis. Van *Flat-iron building* reden we, nu eens hard dan weer in 'n matig gangetje *up town*, langs de meest interessante straten en Avenues van New-York.
En zonder ophouden toeterde 't neusklankerig door de trompet ons tegen: *Ladies and gentlemen*, daar aan uw linkerhand ziet ge 't grootste hotel van de wereld.
The largest in the world is alles in Amerika. Zooveel millioen heeft de bouw gekost. Zooveel duizend personen kunnen daar logeeren. Zooveel 100 koks en *waiters* en schoenenpoetsers en *liftboys* en portiers zorgen daar voor 'n geregelden gang van zaken. Alleen 't servies is zooveel duizenden en duizenden dollars waard.
Voorbij zijn we, en rechts draaien 40 menschenhoofden, want wederom bazuint 't: *Ladies and gentlemen*, dat huis met die groen marmeren pilaren was eerlang 't grootste *gambling esta-blishment* (speelclub) van de wereld, *the largest in the world*.
'n Zekere mr. Reginald van der Bilt heeft daar aan de roulette op één avond 100.000 dollars verloren.
Ladies and gentlemen, daar schuins voor u op den hoek in dat witte huis een Franschen stijl opgetrokken woont een van de rijkste mannen van de wereld, William Kissam van der Bilt.
In de foyer van zijn huis kan 'n rijtuig met vierspan gemakkelijk rijden en keeren. De weduwe van een Californischen senator heeft voor dat huisje 'n tijd geleden 2.500.000 dollars geboden, maar zonder succes.
Maar daar, *Ladies and gentleman*, - en met eerbiedige schroom klinkt 't ons tegen, - daar in dat huis, omringd door bewijngaarde muren, woont de rijkste man van de wereld, *the richest man in the world*, John D. Rockefeller. Toch kleedt hij zich steeds zeer eenvoudig, en draagt schoenen van slechts 3 dollar, wat niet veel is voor 'n man die 'n billioen dollars waard is.
'n Billioen dollars!!
Op datzelfde oogenblik trad schuchter 'n in lompen gehulde vrouw of beter de ruïne van 'n vrouw met 'n hongerziek kind op den arm dat huis voorbij, en blikte met iets, ik weet niet wat in haar oog, op naar dat paleis van Oostersche weelde. Wat zou in dat moment omgegaan zijn, in dat door armoe en ellende afgetobd verstompt menschenkind?
Hier 'n billioen dollars, daar niets om tenminste 't kreunen van haar hongerend kind te stillen.
Vreeselijk contrast!

Ladies and gentlemen ... neen man, zwijg onmogelijk voor mij dat ontzettend gebluf, dat eeuwig terugkeerend zooveel dollars heeft dat en dat gekost, en dat snoevende *the largest, the best, the richest in the world* langer te verduwen. 't Hing me de keel uit, meters lang. Maar toch staarde ik als in ‘n droom naar al die gebouwen van verfijnde weelde, naar de onbeschrijfelijke *traffic* in de mijlenlange straten, en ik vergeleek 't leven hier met 't kalm stoïcijnsch getob en gesjouw in *the struggle for life* van mijn negers op dat kleine stukje rots in de Caraïbische zee.
Denkt nu toch in Godsnaam niet, dat hier in Amerika, in New-York, alles maar weelde en rijkdom is. Er zijn van die vrees verwekkende excessen, rijkdom bovenmate groot verkwistend in ‘t ongeloofelijke, armoede nijpend, pijnlijk om aan te zien. Daar wordt in New-York misschien meer honger en gebrek geleden, dan in een onzer Europeesche steden. Daar wordt in New-York op één dag soms meer geld verkwist, verbrast door 'n enkeling, dan door duizenden arme tobbers verdiend kan worden. De idee, dat 't genoeg is om de zee over te steken, naar Amerika te gaan om geld te verdienen als water, is 'n utopie van 't zuiverst gehalte. Die gouden tijd is voorbij, reeds lang. Duizenden landverhuizers zijn er, die er naar snakken naar hun geboortegrond terug te keeren; maar wat te doen zonder geld! En zij blijven tobben en zich afbeulen totdat eindelijk de dood in ’t hospitaal 'n eind aan hun slavenleven maakt. En zoo zijn er velen, zeer velen, daar in 't land waar de dollar regeert, in Amerika.
En toch kliefschroeven elken dag *steamers* uit vele Europeesche havens New-York binnen, volgeladen met menschen, die in hun simpelheid meenen spoedig als millionairs te kunnen terugkeeren. En als Amerika 't land hunner droomen in 't zicht komt, dan juichen ze. Arme verblinde stakkers!
Weet ge, wat mijn opinie daaromtrent is ?
Zoolang men in ze'n moederland, 'n fatsoenlijk botram met nu en dan er wat op, verdienen kan, ga dan niet naar Amerika.
Amerika voor de Amerikanen!
Holland voor de Hollanders!
Dat is mijn leus.
Jan Paul. Rotterdam, 28 Aug. 1907. (*Amigoe* 5 X 07)

9 XI 07
Reisindrukken van Jan Paul
Wallstreet!
Zoek die straat niet in Oranjestad op het eiland St. Eustatius, waarover we 't 'n 11 daag geleden hadden, geheel 't politiecorps bestaande uit 'n brigadier en 5 politieagenten, zou ondanks ze'n Sherlock-Holmesachtig speurders vernuft, die straat nooit ofte nimmer ontdekken, laat staan u kunnen aanwijzen. In 't adresboek van St. Eustatius zult ge die straat niet vinden, en wel ten eerste omdat geen onzer straten of wegen ooit zoo genoemd is, en ten tweede omdat zij daar heelemaal geen adresboek rijk zijn.
Die Wallstreet moet ge zoeken 'n paar duizend mijl verder over den oceaan, in 't hartje van New-York. Wallstreet is de beroemde business-wijk, daar wordt met millioenen gespeeld als met pepementen. Tusschen en over wolkenkrabbers met stoompluimen, staat ’n gebouw ‘n rotsch imponeerend als ’n Grieksche tempel met 'n heerlijke schoone façade van Corinthische kolommen. Dat is de New-York Stock Exchange, de Beurs, en elk rechtgeaard New-Yorker weet u natuurlijk te vertellen den juisten prijs van dat machtig bouwwonder. *Fancy, Sir*, meer dan 3 millioen dollars, *Sir*. En de business is daar driemaal zoo groot als te Londen in Chapel Court en vijfmaal als op de Parijsche beurs. *Fancy, Sir* voor één zitplaats op onze beurs is nog niet lang geleden 97.000 dollars betaald.
Laat op een na uw oudste, die aan 't Boeseren is, maar eens eventjes uitrekenen hoeveel Hollandsche guldens dat zijn. Van 10 tot 3 uur klopt hier het hart van geheel de finantiëele

wereld. ‘t Is heelemaal geen zeldzaamheid, dat in die korte uren voor millioenen aan aandeelen verhandeld worden. Mocht ge ooit in New-York komen, vergeet dan vooral niet eens naar Wallstreeet te stappen, daar kunt ge 'n pleizierig en leerzaam momentje passeeren. Ik heb daar gestaan, perplex met groote wonderoogen voor 'n half uur op dat smalle galerijtje, neerblikkend op die woelende menschen massa in die feeëriek schoone hal. Mijn eerste indruk was: Je ben verkeerd, ouwe jongen; per abuis in 't gekkenhuis verzeild geraakt. Maar neen, ik was wel degelijk terecht, dat was maar al te goed te zien aan den verrukten blik van mijn Amerikaansche cicerone.

Wat ik zag?

Menschenhoofden met haren, lang, geplakt, gescheiden, met en zonder hoeden, broeken met vouwen, jassen lang en kort, boorden hoog en blinkend wit, en daar onder en in menschen met gladgeschoren faciën, papier en potlood in rijk beringde vingeren, zwaar, als diabolo-spelende kinderen, gesticuleerende, omhoog blikkend door doublé lorgnet naar reusachtige borden met electrisch omwisselende cijfers, zenuwachtig wenkend een van de honderden in grijs uniform gestoken telegramjongens.

En dan weer opeens amicaal-lendenporrend, proppengooiend, misthoorn nabootsend, gierlachend, koeiachtig loeiend, brullend met wijd gesperde rijen geplombeerde goudtanden. Dat zag en hoorde ik. Dat is nu 't gedoe van de *bulls and bears* op de New-Yorksche beurs. 't Deed me denken dat lawaai aan 'n combinatie van 'n veemarkt, 'n zaagmolen, en 'n over 't Rotterdamsche viaduct gaande D-trein.

Ik ben blij dat ik die vergelijking gevonden heb.

Door Wallstreet gezigzagd, en 'n pracht van 'n vestibule ingezwenkt.

Zoo’n businessmannetje wilde ik eens graag in ze'n heiligdom, op ze'n kantoor in volle actie zien. Vragende blik van ’n jongmensch in blauw uniform.

Mr. L. H. Johnson, *please*.

All right, sir, zeventiende verdieping.

En je stapt in 'n *elevator*, (lift noemen ze die dingen daar nooit) en vóór ge fatsoenlijk je neus kunt snuiten, voel je 'n donsschok, en ge zijt 17 hoog.

Geen antichambreeren of belet vragen door jongste bedienden, mr. L. H. Johnson verschijnt aanstonds, geleidt u in zijn privé-kantoor en zegt verrukt te zijn door uw bezoek. De man draait zich in z’n leuningstoel voor 'n bureau-ministre, beladen met paperassen omringd door telefoon, electrische belknoppen en immer tikkende telegraaf, en 'n mengeling van business en gastvrijheid staat op ze'n gelaat te lezen.

Ze'n linkeroog leest de laatste koers van de reepen papier, dat slangend neergolft in de hoog ronde mand. Driekwart van ze'n rechteroog blikt vriendelijk u tegen, terwijl ’t vierde part peinzend alomme zweeft.

Met ze'n linkerhand presenteert hij u 'n heerlijke havana, met ze'n rechter krabbelt hij tegelijkertijd ontelbare malen ze'n handteekening.

Met ze'n rechteroor is hij een en al attentie naar al wat ge te beweren hebt, met ze'n linker is hij als vastgegroeid in de opvanger van zijn bureautelefoon, waaruit klanken u tegenzoemen als 't losbarsten van 'n torpedo mijlen diep onder zee.

Well, well, ben je 'n Hollander, en onderzoekend glijdt ze'n heele rechteroog langs mijn pantalon en netgeschoeiden voet, en lezen kan ik in dien blik, hé, hoe vreemd, geen bolbroek en geen klompen.

Ja, vervolgt mr. L.H. Johnson,

Holland is *a splendid country*, maar ik dacht …

De telefoon-*girl* verschijnt. 'n Paar *all right's* en ze verdwijnt.

Say... Ik dacht, dat ge 'n Amerikaan waart. Weet je ...

De boekhouder verschijnt.

'n Paar hiërogliefen en hij verdwijnt.

Say ... Weet je, omdat ik dacht dat alle *Dutchmen* ...
De lady-typist verschijnt.
'n Blik op 't papier, 'n paar notities en ze verdwijnt.
Say ... omdat ik dacht, dat alle *Dutchmen* corpulent waren, en u is meer de type van 'n Yankee. Amerika ...
De jongste bediende verschijnt met 'n glas cacao-cola. Onder 't naar binnen zwelgen van dat verfrisschend, zenuw kalmeerend vocht:
Say ... Amerika is 'n groot land, *is not it*? Over 'n jaar of wat ...
'n *Woman-clerk* verschijnt.
Advies in 't opkoopen van *shares*.
Die en die tegen zooveel.
All right! *Woman-clerk* verdwijnt.
I say ... Over 'n jaar of wat is New-York grooter, machtiger, meer bevolkt dan Londen. *The largest city in the world, the most* ...
'n Blond jongmensch in uniform, beladen met de juist aangekomen mail, verschijnt.
Put it down; thanks!
't Jongmensch verdwijnt.
Nooit van mijn leven zoo vliegensvlug brieven zien openen en doorkijken.
Yes, I say, the most powerful, the most...
Caramba! *All right*!
De tusschen Mr. L. H. Johnson's lippen bengelende sigaar maakt 'n tuimel. Slecht weer op til. Alles is nu in actie, electrische bellen rinkelen omhoog en omlaag, 't halloo'd van alle kanten in telefoon en spreekbuis, 't telegraaf pinnetje tikt krassig woelend, mannetjes loopen met de krul uit hun lokken heen en weer, en met 'n *Excuse me* gooit Mr. L. H. Johnson ze'n hoed op ze'n achterhoofd, elevatort pijlsnel omlaag, springt in ze'n automobiel, duwt ze'n chauffer 'n *hurry up*! *Full speed*! toe, en weg is ie.
Ik pakte toen ook mijn deukhoedje, wandelde kalm door rijen *typewritende* dames en o.a. ook langs 'n chic jongmensch, dat druk bezig was 'n Elliott-adresseer-machien te bespelen.
Eventjes interviewen, dat zit zoo in me.
Hoeveel diverse adressen kunt ge in 'n uur klaarspelen, sir? 'n Paar honderd?
Beg pardon, sir, about four thousand!
Ik zei niets meer, stapte in de *elevator*, en verdween in de overdonderende drukte van Wall- en Broad-street als 'n baccil in 'n emmer ongekookt Maaswater.
Jan Paul. Rotterdam, 12 Oct. '07. (*Amigoe* 9 XI 07)

Hoofdstuk 4 Sint-Eustatius (1908-1912)

> Er gebeurt hier zoo heelemaal niets, en schrijft nu eens 8 foliobladen vol over heelemaal niets, dat gaat immers niet. (11 IX 09)
>
> *All right*, 'n optimistische kijk op al dat pigmeeën-gedoe in ons zoo klein wereldje doet werken met energie, met animo, doet je volhouden met stalen *ausdauer*, 'n pessimistische kijk doet je eigen opeten van chagrijn, doet niks doen. (24 IX 10)

Tijdens de verlofperiode in Rotterdam beperkt hij zich tot vier reisindrukken over zijn verblijf in New York, maar ook bij terugkeer komen de bijdragen maar langzaam op gang, waarvoor hij op 3 X 08 een persoonlijke reden geeft, waarbij hij waarschijnlijk doelt op het conflict dat Nederland in die tijd met Venezuela heeft en dat steeds verder oploopt.

> Geachte Heer Redacteur.!
> In deze troebele tijden zou mijn geschrijf in de kolommen van de *Amigoe* 'n wanklank zijn.
> 't Publiek wil nu lezen van kanonnen, kruit, torpedo's, pantserschepen, platschieten, blokkade en bloed.
> Ik houd dus mijn copie in portefeuille, totdat vree en peis in de gemoederen is neergedaald.
> Mr. de Redacteur, voelt U daar ook iets voor?
> Dank voor opname.
> JAN PAUL. St. Eustatius, 20 Sept. '08 (*Amigoe* 3 X 08)

Correspondentie.

Geachte Heer Redacteur!

In deze troebele tijden zou mijn geschrijf in de kolommen van de „Amigoe" 'n wanklank zijn.

't Publiek wil nu lezen van kanonnen, kruit, torpedo's, pantserschepen, platschieten, blokkade en bloed.

Ik houd dus mijn copie in portefeuille, totdat vree en peis in de gemoederen is neergedaald.

Mr. de Redacteur, voelt U daar ook iets voor?

Dank voor opname.

JAN PAUL.

St. Eustatius, 20 Sept. '08.

Op 20 november 1909 schrijft Delgeur dat de titel Ditjes en Datjes hem de keel begon uit te handen en daarom een ander 'uithangbord' gekozen heeft. Hij merkt er 'bescheiden' bij op dat hij geen 'pretenties van eenige litteraire waarde op welk gebied ook; 't is eenvoudig gepen, geschrijf, gekeuvel, met 'n geleerd woord 'n *causerie*, beter nog in goed hollandsch, niets meer en minder dan doodgewone penkrassen en inktspatten. Maar al op 24 X 10 keert hij naar de oude titel Ditjes en Datjes terug en dat zal zo blijven tot aan zijn laatste bijdrage in 1939.

In zijn eenzame pastoorspost op zijn het vooral deze zaken die Jan Paul voortdurend bezighouden, het isolement op het eiland, migratie, de economische ontwikkeling van het armoedige maar in potentie rijke eiland met mogelijkheden voor cultures en vooral veerteelt, het medische tekort door het gebrek aan een permanente medicus en tenslotte de aard en functie van zijn schrijverschap, de respons en het effect daarvan.

Ook na het verlofjaar komen deze zaken weer aan de orde. De wisselende weersomstandigheden met zijn extreme droogte en overvloedige stortbuien met de economische gevolgen voor het eiland, mens en dier; de politieke spanning tussen Nederland en Venezuela met de gevolgen daarvan voor de eilanden, ook voor Sint-Eustatius zijn belangrijke thema's voor zijn Ditjes en Datjes.
Als pastoor heeft hij bemoeienis en verplichtingen ten opzichte van het onderwijs en kerkbezoek. Hij schrijft uitgebreid over opvoeding, of over een gebrek daaraan. Hier blijkt de feuilletonist tevens geestelijk herder en zielzorger. Het hoogtepunt voor Jan Paul is ongetwijfeld de succesvolle bouw van een nieuwe kerk, de eerste echte katholieke kerk van het eiland.
Jan Paul kan soms kritisch zijn maar die kritiek is gebaseerd op zijn centrale idee goed te doen, heel veel goed te doen voor het kleine eiland waar hij gestuurd is en werkt.
Enkele keren gaat de feuilletonist met de zielzorger in gesprek, wat een komische situatie oplevert.

> Wel wel, dat zal mijn overbuur den pastoor interesseeren, ook 'n hollander net als ik, 'n hollander *every inch* tot in ze'n *backbone*, en ik stapvoette langs 't met menschenlijven behangen *hill-head*; 't palmenlaantje door, 't pastorietje in. (12 XII 08)

Hij geeft daarbij zijn positie als feuilletonist helder weer.

> Zeg, Jan Paul, je hebt me nu genoeg geïnterviewd, 't is nu welletjes, maar weet je wat ik voorzie ? Niet?
> Nu, als ze dit geschrijf van jou in de Gezelligheid en in de longrooms van de respectieve oorlogbodems doorgeworsteld zullen hebben (want je kunt soms fameus taai schrijven) ze me daar allemaal voor 'n domper, of 'n fanaticus, of 'n idealist zullen uitmaken, maar dat kan me heusch geen lor schelen, mijn idee is dat iemand die voor z'n principepen ruiterlijk durft uitkomen, bijlange niet de slechtste is.
> Dag Jan Paul. Dag Pastoor. (12 XII 08)

Hier op St. Eustatius heb ik maandenlang in de archieven geneusd.
Al ben ik maar 'n eenvoudig Ditjes en Datjes-schrijver,
mijn goede naam is mij toch nog dierbaar. *(11 II 11)*

Klimaat

Van tijd tot tijd krijgen extreme weersomstandigheden als grote droogte, felle regen en harde wind de actuele aandacht.

> Stortbuien brengen veel schade aan en betekenen ongemak door vliegen en andere insecten.Noodweer hier geweest. 'n Wolkbreuk! Neen, 't viel toen niet, 't kwam omlaag gedonderd, alsof daarboven watertanks van ontzettenden inhoud over ons stukje rots met titanenkracht werden omgewipt. Schade aan wegen enorm, sommige opgevuld met bonken steen en drassig zand voeten hoog. In 't baaipad werden gaten geslagen meters diep, 'n groot stuk klifrand duikelde omlaag. Ook natuurlijk veel verwoest aan katoenaanplanting. Na 1792 zulk 'n *flood* niet meer gehad. (24 IX 10)

Politiek

Het eerste feuilleton na het verlofjaar wijst op de toenemende spanning tussen Venezuela en Nederland.

> Zeker is dit nu in dezen tijd van oorlogsgeruchten voor heel veel arme matrozenmoedertjes, een reden van eindloos tobben en slapelooze nachten; en dat moest niet zijn. Om in vredestijd 'n aalmoezenier bij leger en vloot te hebben, blijft nog 'n open kwestie, maar als 't in de Venezolaansche wateren tot samentreffen,

vechten, bombardeeren komen mocht, dan vind ik 't niet meer dan menschelijk en billijk, dat er steeds 'n aalmoezenier, 'n katholiek priester aanwezig is op den bodem, die 't dichtst in het vuur is, die 't grootste gevaar loopt; dat zijn wij verplicht aan onze katholieke Jantjes en aan hun goeie moeders in het verre Holland. (12 XII 08)

De priester is bepaald niet van linkse politieke ideeën gediend: “Dat praat van hongerloon, loonslaven, uitzuigers, groot-kapitaal, minimumloon, menschwaardig bestaan, etc. etc. met 'n aplomb als 'n Bebel of Troelstra in duplo. (12 12 08)

De komst van de gouverneur houdt ook een feest in voor de elite met officiële ontvangsten en voor het volk als de stad versierd wordt, de kinderen een aubade brengen en een traktatie krijgen. Maar daarmee is de pret dan ook op voor de lange rest van het jaar.

> Rum hijschen en springen op de maat van 'n harmonica, dat hoogst twijfelachtig genot houdt men ook niet lang vol; verder zoo nu en dan eens 'n pic-nic, Koningin's verjaardag, èn oorlogsschip eens per jaar, en 't is finaal op.” (2 XII 10)

De bouw van een kerk.

Een van de hoogtepunten is de bouw van een nieuwe kerk in 1910, volgens tekening van Pater van de Pavert. In 1909 werd met de bouw van de kerk begonnen. De eerste steen werd gelegd op 20 januari 1910.

> De bouw was een typische voorbeeld van werken zoals dat ook nu nog op St. Eustatius gebeurt. Nu eens was er geen hout, dan weer geen kalk, alleen stenen waren er genoeg. De kerk is gebouwd uit de stenen van de ruïnes van de Benedenstad, die alle stuk voor stuk naar boven gedragen werden. Op 12 juni was de bouw van de kerk voltooid. (*Amigoe* 26 XI 85)
>
> Dit is eigenlijk het eerste R. K. Kerkgebouw op St. Eustatius, daar vroeger dienst werd gehouden in een particulier huis, wat tot kerk was ingericht. Wij wenschen Pastoor Delgeur geluk met zijn nieuwen bouw. Z. Eerw. heeft harde maanden gehad en flink meegeholpen, opdat alles geregeld en ordelijk zijn gang zou gaan. (*Amigoe* 28 V 10)

Kerk en woning stonden gevaarlijk dicht bij een steile rotswand.

> Men was toen ter tijd reeds van gevoelen, dat de ‘Cliff’ door voortdurende afbrokkeling al spoedig de enkele huizen aan haar rand (op ongeveer 2.5 m. afstand) in de diepte zou meeslepen. Nu, in het jaar Onzes Heren 1942, staan ze er nog!” (*Amigoe* 23 IX 42)

De zielzorger

In het algemeen weet Delgeur de journalist te scheiden van de paternalist, maar soms komt de zielzorger toch in zijn feuilletons tevoorschijn als die de koloniale overheid aanklaagt dat er geen pastoor op de marineschepen gedetacheerd wordt. Hij klaagt daarnaast over het kerkbezoek van de mariniers, voor wie hij als er een oorlogsschip in de haven ligt, een Nederlandstalige preek voorbereidt, maar waar vervolgens evenwel niemand, tot zijn grote teleurstelling en ook wel verontwaardiging, komt opdagen:

> 's Avonds 'n hollandsche preek er in geijsbeerd, wat lang niet meevalt. als men zoovele jaren alleen in 't Engelsch gepreekt heeft. Maar toen ik mijn hollandsche preek zou gaan afsteken, toen waren nog leeg, heelemaal leeg die 6 met bijzondere etc. Toen heb ik die 6 met... je weet wel, gewoon genegeerd en heb ik of wat verstrooid voor 'n leege en toch volle kerk, in 't Engelsch gepreekt.” (12 12 08)

Op 15 juli 1911 kwam de bisschop vanuit Curaçao naar het eiland.

> 't Was 8 jaren geleden, dat Mgr. Vuylsteke, toen pastoor van St. Martin, op ons eiland geweest was. In feestelijk versierde nieuwe kerk deed onze nieuwe bisschop voor 't eerst zijn glorieuze intree onder klokgelui en jubelend feestgezang.
> Adres werd door mij voorgelezen, Monseigneur antwoordde, nog 'n feesthymne, en huistoe allemaal.
> Dinsdag 's morgens 8 uur lste H. Communie. Maar dat weet je net zoo goed als ik, Jan Paul. Ja zeker, 's morgens 42 eerste communiecanten en 's middags om 5 uur werden er 64 Statianen gevormd. Verder passeerde Mgr. hier de dagen met bezoek aan school en lazerette. (15 VII 11)

Pater Verriet schetst het werk van Jan Paul Delgeur op Sint-Eustatius als deze in 1921 zijn zilveren priesterfeest viert op Curaçao.
Bijna 13 jaar heeft Pastoor Delgeur daar geleefd en gearbeid en er wel de volle zwaarte van het missionarisleven gevoeld. Want wie St. Eustatius kent, weet wat 't zeggen wil, 13 jaar in onverzwakten moed daar te leven, van geheel de wereld afgesloten, te midden van een arm volk, met geen anderen troost en steun dan de troost van zijn God en de liefde van en voor zijn volk. Wie St. Eustatius kent, weet wat een lange rij van offers een zoo langjarig missionarisleven aldaar beteekent, offers, waarvan de buitenstaander geen begrip of 'Ahnung' heeft, die alleen door God gezien en gewaardeerd, en daarom des te hooger zullen worden aangeslagen.
Als een Vader is Pastoor Delgeur daar rondgegaan te midden van zijn volk, dat hij met ware apostolische liefde beminde, - weldoend en zegenend - en allerwegen met kwistige hand die rijke schatten van liefde, die er in zijn priesterhart zijn opgestapeld, rondstrooiend. In het Boek des Levens staan zij opgeteekend, die arme zielen die Zijn Vaderhand tot bod heeft teruggebracht, - die arme afgedwaalde andersdenkenden, die Hij in den waren Schaapstal der éëne Moederkerk heeft teruggebracht. Om nieuwe fleur te geven aan het godsdienstig leven heeft Pastoor Delgeur er een nieuwe kerk gebouwd, waarvoor Hij gedurende zijn vacantie in Holland het geld bijeen gebedeld had. Hij heeft het volk gegeven een Katholieke school, overtuigd dat alleen een goede Katholieke school een waarborg voor de toekomst is. Dat het aandenken van Pastoor Delgeur er in zegening is — wie twijfelt er aan? (*Amigoe* 6 VIII 1921)

4.1 St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes (1908-1911)

12 XII 08
St. Eustatiaanscbe Ditjes en Datjes
Ja, ik weet 't wel, we zijn hier nu eenmaal heel erg achterlijk op St. Eustatius in 'n heeleboel dingen, maar toch krijgen we hier één - ja, soms tweemaal per week telegrammen van de West-India & Panama telegraph Company Limited, gehectograafd op papier dat drommels gauw wegwaait, en met blauwen inkt die intens-sterk geurt, zoodat je tong er van beslaat.
In een van die ritselende bladen gedateerd 11 Nov. las ik: *The Netherlands squadron is to be reenforced by two battleschips*.
Wel wel, dat zal mijn overbuur den pastoor interesseeren, ook 'n hollander net als ik, 'n hollander *every inch* tot in ze'n *backbone*, en ik stapvoette langs 't met menschenlijven behangen *hill-head*; 't palmenlaantje door, 't pastorietje in. Zijn Eerwaarde stond met ze'n neus ín ze'n hoed, ja, geloof me nu maar: met ze'n neus in ze'n hoed.
Hier zeit ie, wat ruik je, en mijn facie verdween in den kurken bol.
Ik keek sip en snoof met rimpelend neusvel diep, diep. Nou?
Excuseer me, maarrr transp... Ben je betoeterd vent, je ruikt Parijs, je ruikt Londen, je ruikt Boulevard des Italiens, Hyde park, Broadway, je ruikt, ja zeker, Rotterdam ook, je ruikt

beschaving, vooruitgang, in één woord de XX eeuw, je ruikt eindelijk de eenige stuwkracht der toekomst van alles wat bewegen kan op en in en boven vasten bodem en vloeibaar element. Menschenkind, sta me toch niet met zulke kalfsoogen aan te kijken, je ruikt of je hebt geroken benzine! De pas gemonteerde motor- en katoengin was gisteren middag met pracht-succes geprobeerd, en op de afvoerbuis van de benzine-motor had toen diezelfde pastorale kurken hoed gedemonstreerd de omhoogwerkende kracht van dat puffend odeur.
Heb je daar telegrammen ? Nieuws ? Ja, er komen nog 2 oorlogsbooten uit.
Zoo? Arme jongens! Arme jongens??? Ja, natuurlijk (en nu geef ik getrouw weer, wat de pastoor, steeds met ze'n dierbren benzine-hoed spelend en gesticuleerend beweerde). Ja, natuurlijk. Binnenkort zijn er dus 'n 5 van onze schepen in de West. Schat hun gezamenlijke bemanning op 'n 16 á 1700 man, dan zijn er minstens onder al die hollandsche jongens 'n 250 katholieken,wat heusch niet te royal berekend is. Als 't nu op vechten aankomt, dan staan die 250 arme jongens allemaal aan 't gevaar bloot, om zonder priester de eeuwigheid in te gaan. Dat vinden nu 'n heeleboel menschen niks erg, dat weet ik wel, maar ik weet ook dat voor 'n katholiek juist die laatste momenten vóór 't sterven zoo uiterst kostbaar zijn, en dat zij allen die nog 'n greintje geloof hebben behouden, dán vooral verlangen, neen snakken naar de komst van den katholieken priester.
In Holland en Curaçao zal men nu toch zoo optimistisch niet zijn om te supponeeren, dat, als we gaan bakkeleien de Creusots van de Venezuelaansche forten onze schepen heelemaal nooit zullen raken? La Fontaine zegt, geloof ik, ergens: *Entre nos ennemis Les plus á craindre sont souvent les plus petits*.
En de onhandigste schutter schiet nog wel eens de roos, wat ik weet bij experiëntie.
In 'n beschrijving van den Spaansch - Amerikaanschen oorlog heb ik indertijd eens 'n realistisch- plastische beschrijving gelezen van 't fluitend indonderen en losbarsten van 'n granaat tusschendeks binnen een der spaansche oorlogsschepen. 'n Twaalftal matrozen op slag verminkt of gedood, overal verbrijzelde ledematen, afzichtelijke wonden, plassen bloed. Daar was toen 'n nog jeugdig, aalmoezenier, die kalm, oversaagd ze'n plicht vervulde, als 'n troostende engel rondging, en de beroofde arme moeders van die dapper gesneuvelden zegenen hem tot in dezen dage.
Hebben de hollandsche katholieke moeders niet dezelfde rechten?
Waarom moeten hun jongens, die ze toch al zoo noode aan 't Vaderland hebben afgestaan, gevaar loopen van zonder priester te sterven ?
Zeker is dit nu in dezen tijd van oorlogsgeruchten voor heel veel arme matrozenmoedertjes, een reden van eindloos tobben en slapelooze nachten; en dat moest niet zijn. Om in vredestijd 'n aalmoezenier bij leger en vloot te hebben, blijft nog 'n open kwestie, maar als 't in de Venezolaansche wateren tot samentreffen, vechten, bombardeeren komen mocht, dan vind ik 't niet meer dan menschelijk en billijk, dat er steeds 'n aalmoezenier, 'n katholiek priester aanwezig is op den bodem, die 't dichtst in het vuur is, die 't grootste gevaar loopt; dat zijn wij verplicht aan onze katholieke Jantjes en aan hun goeie moeders in het verre Holland.
Dat is, dunkt mij, toch heusch niet te veel gevraagd, te meer, omdat ik weet dat elke katholieke priester in onze kolonie zonder de minste aarzeling aanstonds bereid is met welk schip ook in 't vuur te gaan. Daarbij komt nog, dat over 't algemeen onze Jantjes bijlange allemaal niet *reisefertig*, en, zooals 't moet, uitgerust zijn, om die groote reis *sans retour* naar andere verre gewesten aan te vangen.
Daar zal ik je eens 'n staaltje van vertellen, Jan Paul.
'n Jaar of wat geleden had ik eens met heel veel aplomb en overtuiging gepreekt, dat de menschen in Holland vrij wat beter waren dan hier de Statianen.
1. Daar kwamen ook de mannen trouw in de kerk,
2. daar waren ze niet zoo dikwijls dronken, en vooral
3. daar hadden ze meer respect voor het VI. gebod.

Spoedig na die schitterende *oratio pro domo* komt op 'n Zaterdagmorgen 'n Hollandsche oorlogsboot onze ree binnengeschroefd.
Aanstonds 'n briefje aan den commandant geschreven, dat den volgenden ochtend om 9 uur de Hoogmis zou plaats hebben, en dat ik zou zorgen voor plaatsen in mijn kerkje om de katholieken van de bemanning, die... etc. etc. de rest kunt ge zelf gemakkelijk er bij phantaseeren.
's Avonds 'n hollandsche preek er in geijsbeerd, wat lang niet meevalt. als men zoovele jaren alleen in 't Engelsch gepreekt heeft. *Never mind*. Zondagochtend om 9 uur zag ik in mijn kerkje rechts 6 met bijzondere zorg afgestofte leege banken, en daarachter en links mijn volkje geperst en gespuwd als ansjovis in 'n blikje, als proppen in 'n voorlader.
De H. Mis begon, en leeg waren nog die 6 met bijzondere zorg afgestofte banken.
Toch hoopte ik nog. Maar toen ik mijn hollandsche preek zou gaan afsteken, toen waren nog leeg, heelemaal leeg die 6 met bijzondere etc. Toen heb ik die 6 met... je weet wel, gewoon genegeerd en heb ik of wat verstrooid voor 'n leege en toch volle kerk, in 't Engelsch gepreekt.
Dat was een!
's Middags en 's avonds verlof tot passageeren. De grootste helft was na 'n uurtje door rum-hijschen, zoo van de kook, dat ze iederen neger te lijf gingen of duikelden van paard of ezel met gaten in hun schedel van *comme ça*, schaterend van den lach. Ze dachten zeker: *Wer niemals einen Raüsch gehabt, Der ist kein braver Mann.*
Dat was twee!
En hoe ze hier 's avonds huis gehouden hebben onder de zwarte Statiaansche beauté's, daar maar liever 'n heele dikke sluier over.
Dat was drie!
Na dien heb ik nooit meer gestoft op deze 3 Hollandsche voortreffelijkheden.
Natuurlijk ben ik dienzelfden middag naar boord geroeid en heb den eersten den besten matroos, die ik tegen 't lijf liep gevraagd, of mijn verzoek aan den commandant niet was bekend gemaakt, en of er dan heelemaal geen katholieken aan boord waren. Ja zeker, eerwaarde, ze wisten 't allemaal, en daar waren zoowat 'n 50 roomschen aan boord; hij zelf was niet roomsch, maar díe daar en die.
Ik er op af.
Konden jullie nou geen van allen van morgen eventjes Mis komen hooren? Je weet toch wel, dat dat ook 'n stukje van je plicht is.
Ach, Eerwaarde, zie je, we zijn zoo niet kerksch.
En 'n ander, meer politiek, we dachten, dat u in 't Engelsch zou preeken en dat verstaan we niet;
en weer 'n ander: Ach, pastoor, dat, weet je zoo niet.
Komen jullie nog aan land?
Ja? *All right!* Kom morgen dan 's 'n sigaar bij me rooken, en 'n beetje praten.
En ’n heeleboel - roomsch en protestant - hebben dat gedaan, en gedistilleerd heb ik toen uit hun pittige, gekruide, openhartige conversatie, dat ze allemaal heel veel hielden van hun moedertje in Holland en haar trouw bijsprongen met 'n deel van hun luttele gage, dat aan boord de kost goed en hun werk niet te zwaar was, dat ze hun superieuren over 't algemeen wel mochten, maar dat ze toch blij zouden zijn als hun diensttijd om was.
En de roomsche jongens kwamen hier allen op neer, dat 't zoo verdraaid moeilijk was om hun godsdienstplichten te vervullen, niet omdat ze daarvoor geen permissie konden krijgen, maar omdat ze dan zoo *afgeweerlichs genegerd* werden door hun eigen maats. Genegerd sluit in gesard, gedreind, bevloekten vervloekt te worden, en de smerigste taal te hooren uiten over God, kerk en priesters. En als ze dan in de gaten hebben, dat je 's morgens te Communie wilt gaan, dan heb je aan te hooren de meest wellustige zwijnderij en de vuilste moppen die 'n

verdierlijkt menschenbrein maar bedenken kan. Daarom gaan we maar liever heelemaal niet naar de kerk.
Advies heb ik hun toen gegeven, 'n goed doordacht practisch advies, of 't echter veel zal geholpen hebben, daar vrees ik voor. Weet je, wat mij ook opgevallen is in dat bijna jaarlijksch druk geaboucheer met onze Hollandsche matrozen, dat elk jaar hun gesprekken 'n meer en meer socialistisch tintje krijgen; zoo lanceerde er een ('t was 'n knappe vent met'n rooien King Edward baard) de ongehoorde paradox, dat ik ook 'n kapitalist was. Dat praat van hongerloon, loonslaven, uitzuigers, groot-kapitaal, minimumloon, menschwaardig bestaan, etc. etc. met 'n aplomb als 'n Bebel of Troelstra in duplo, en toch heb ik arme kapitalist (?) bij mijn trouw bezoek aan hun schepen, maar al te vaak begeerige blikken geworpen naar hun unieke, goud-glanzende boterhammen met kaas, en met ineens 'n heimwee naar 't moederland soepgeuren opgesnoven, waarmee vergeleken ons kapitalistisch geitenaftreksel slechts scheerwater is.
Waaraan toch die snelle aanwas van socialisme toe te schrijven in onze Hollandsche marine? Zou 't gewaagd zijn te beweren, dat 't over boord gooien van alles wat betrekking heeft op God en godsdienst, en 't methodisch treiteren en bespotten van hun die ook hun plicht jegens God willen vervullen, daar zeer veel op ingewerkt heeft?
Toen ik verleden jaar in Greenwich op 'n zondagochtend de H. Mis las, waren er 'n hondertal katholieke matrozen tegenwoordig.
Van elk Spaansch oorlogschip dat Rotterdam binnenloopt, gaat zondag bijna geheel de bemanning met de *état major* ter kerk, en hoe gedroegen zich de katholieke Duitsche matrozen en officieren eenige jaren geleden op Curaçao.
In de *Maasbode* van 24 Oct. ll. lees ik:

> Zondag den 27n. Sept. woonde St. Joseph Missouri, het 7d. regiment der U. S. Cavalerie in zijn geheel in de kathedraal een plechtige pontificale militaire Mis bij, opgedragen door bisschop Burke. De aalmoezenier van het regiment de E.H. Andrew P. Murphy hield in zijn uniform een preek, en de militaire kapel speelde vóór en na de H. Mis, en ondersteunde het koor. Bij de opheffing werden de trommels geroffeld en brachten de soldaten, het militair saluut. De generaal-commandant van het garnizoen was met zijn staf aanwezig, en alles wat tot meerderen militairen luister kon bijdragen, werd uitgevoerd.

Mij dunkt, dit spreekt voor zich zelf. Waarom doen wij in ons klein Holland vaak zoo heel anders, dan de grootere naties ? Ik weet 't niet, wel weet ik, dat 't socialisme er goed bij vaart. Maar socialisme is niet tegen den godsdienst. Kom nou, lach nu niet, heusch dat gelooft tegenwoordig zelfs de baker van m'n schoonzus niet meer.
Zeg, Jan Paul, je hebt me nu genoeg geïnterviewd, 't is nu welletjes, maar weet je wat ik voorzie ? Niet ?
Nu, als ze dit geschrijf van jou in de Gezelligheid en in de longrooms van de respectieve oorlogbodems doorgeworsteld zullen hebben (want je kunt soms fameus taai schrijven) ze me daar allemaal voor 'n domper, of 'n fanaticus, of 'n idealist zullen uitmaken, maar dat kan me heusch geen lor schelen, mijn idee is dat iemand die voor z'n princiepen ruiterlijk durft uitkomen, bijlange niet de slechtste is. Dag Jan Paul, Dag Pastoor.
Hé!! Jan Paul, kom nog 's hier! Nog eens eventjes ruiken aan mijn benzinehoed, dat inspireert: Neen? *All right*!
Zeg, weet je wat je er ook nog bij moet pennen, dat als 't *Dutch squadron* weer huisvaart, ze dan eerst 'n visite moeten brengen aan onze 3 Bovenwindsche eilanden, waar ook de hollandsche vlag waait. We hebben hier plaats genoeg op onze ree, de Ruyter is hier ook wel drie keer geweest. Zal je 't doen? Ja, Pastoor.
Jan Paul St. Eustatius, 27 Nov. 1908. (*Amigoe; De Maasbode* 12 XII 08)

10 VII 09

St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes

In „Het Nieuwe Dagblad" van 13 Mei ll. heb ik gelezen en met veel interesse gelezen, 'n artikel over Moeders. 't Mij zoo sympathiek schrijven vangt aan:

> Het is niet over moeders, in den gewonen zin des woords, dat wij heden een woord willen zeggen, over de waardige draagsters van dien naam, na dien van God, den heiligsten en zoetsten op aarde. Ook niet over de edele, zelfopofferende, verstandige, liefdevolle moeders, wier leven volgens het woord van den dichter is: een lang gebed van het kraambed tot het graf. Niet over haar, wier herinnering als een zoete roke geheel het leven van een man of vrouw tot hun hoogste jaren doorgeurt, die zij zich tot voorbeeld stellen bij opvoeding van hun eigen kinderen, de krachtige, sterke Christin met haar hooge opvattingvan de haar door God toevertrouwde taak. Maar over de moeders, zooals men thans helaas! meer en meer aantreft in onze dagen; karikaturen van den heiligen moedernaam, ergste vijandinnen van haar kinderen, plagen van allen, die het wel met hen meenen, grootste hinderpalen voor hun toekomstig tijdelijk en zelfs eeuwig geluk.

Dit zijn woorden mij gegrepen uit het hart, omdat we helaas! ook op St. Eustatius al te veel van die creaturen hebben, die zich moeder noemen, maar daarmee is ook alles gezegd. Natuurlijk zijn er uitzonderingen, er zijn ook hier goeie, beste moedertjes, jammer echter dat hun aantal zoo luttel, zoo onbeduidend is. Als de moeders anders waren, dan zou 't hier op moreel gebied heel wat beter uitzien, en dat geldt niet alleen voor ons eilandje, maar voor elk plekje en vlekje op deez' aardboom.

Dreumessen, die nog met opgeknoopt hempje kroelen tusschen kippen en varkens, lanceeren al tusschen hun rozenlipjes de gemeenste woorden met 'n vaardigheid, die je rillen doet. Moeder en buren vinden dat eenig, staan heupslaande te gierlacheu, en de kleine aap tuk op nog meer suikerriet of zoete patat vloekt er crescendo op los. Dat noemen ze hier opvoeding! Kom bij elk relletje in boven- of benedendorp, waarbij gewoonlijk 'n goeie dosis rum of liefdevlammen in 't spel zijn, dan staan er immer omheen 'n kring van openmondige Statiaantjes, die als moderne stofzuigmachines met volle teugen in haleeren, opzuigen en verwerken dat gemeene, vieze, schuine taaltje, dat giftig spuit uit trillende ruziemonden.

Dat noemen ze hier opvoeding! Maar hebben onze kleuters per ongeluk eens wat gebroken of broekof jurk gescheurd, of zijn ze eens wat lang weggebleven bij 't gaan naar de wel, dan wordt door moederlief onder schrikkelijk ooggerol met 'n eindje leer de huid van haar lieveling gelooid, totdat moeder geen asem, en 't schreeuwende wurm niet meer de flauwste ahnung heeft, waar haar body tusschen hoofd en beenen nu eigenlijk begint of eindigt. Dat noemen ze hier opvoeding!

En dan hebben veel van onze Statiaansche moeders ook de eigenaardige gewoonte om hun kroost te permitteeren hun niet mama of moeder, maar gewoonweg heel amicaal te noemen bij hun voornaam, Ann of Sarah of Ida.

Opvoedkundig? Nu, 't stuit me altijd.

Toch heb ik verleden jaar in zeer beschaafde, deftige kringen in Holland, jonge nufjes en kleine broekjes hun Papa en Mama met jij en jou hooren betitelen. Dat vonden die ouders zeer gewoon, toen ik bij 't uitblijven van 'n vaderlijken oorveeg, er *cáptie* op maakte. En dat noemen ze nu moderne educatie. *Never mind, schwamm drüber*, ik doe 't niet, ondanks mijn bijna 40 jaren. En 'n jaar of wat geleden kregen opeens 'n respectabel getal zorgvolle moeders 'n infectueuse bevlieging om hun kindertjes maar uit te huren aan rijker bedeelden op andere eilanden. Dat werd toen toch té kras, en gepend heb ik toen in de *Amigoe* met ietwat vinnige penstreken, dat zoo iets toch niet aanging, dat er van die schepseltjes nu heelemaal niets zou terecht komen. En satisfactie heb ik er van gehad. Het verfoeilijke *hire out* werd besproken in de Hollandsche kranten, Van Kol fulmineerde in de IIde Kamer, aan den Gouverneur van

Curaçao werden dienaangaande inlichtingen gevraagd met het resultaat, dat door de *ausdauer* van Gezaghebber van Grol spoedig weer al die kindertjes bij moeders pappot waren teruggekeerd.
Contradictio in terminis, Jan Paul, hoor ik mijn oud-professor me weer toefluisteren, je windt je op, net als die moeder met dat eindje leer, over de domme opvoeding van de *blackies*, en je gaat nota bene nog erger te keer, als ze die kindertjes uit verfoeilijke omgeving zenden, om nu enfin, ja om *to hire out*.
Concedo, ornatissime prof, maar u heeft indertijd ook 'n princiep, dat men van 2 kwaden 't minste moet kiezen in 't interieure van mijn brainbox geplant en dat is hier 't geval. *Probatio* van deez' bewering kunt u uitvoerig vinden in een der *Amigoes* van, geloof ik, 1906. En ik herhaal stokstijf, en frieschkoppig: en dat noemen ze hier nu opvoeding.
Zoolang als de kindereu op school gaan, kunnen de moeders — van vaders spreek ik niet, die zijn té sporadisch hier —ze nog baas, maar zoodra als hun broekenmannetjes — laten we 't nu maar alleen eens over jongens hebben — die schoolperiode hebben doorgemaakt, dan is 't gedaan met hun gezag, dan gaan die heertjes gewoonweg hun eigen driehoeken. Dan komen die onverstandige moedertjes met dikgezwollen huiloogen wel eens bij mij klagen, dat hun slungels wel nu en dan wat werken, maar geen cent thuisbrengen, dat ze pas 's avonds heel heel laat thuiskomen, en dat ze bang zijn, dat ze in 't donker dingen uithalen, die, nu ja, heelemaal niet goed zijn. En dan ruikt ie zoo naar rum ook. Mijn gewoon kruisverhoor is dan:

> Wasch en strijk je voor 'm ?
> Ja.
> Verstel je ze'n goed?
> Ja.
> Kook je voor 'm ?
> Ja.
> Bewaar je 's avonds 't eten voor 'm?
> Ja.
> Zoo! als je jongen dan je geen cent van ze'n verdiensten thuis brengt, en 's avonds niet vóór donker thuis is, dan wasch je en strijk je en verstel en kook je niet, en bewaar vooral geen halve *sweet potato* voor hem. Begrepen, moeder ?

Maar, o neen, dat kunnen ze niet doen, ze zijn en blijven toch ze'n moeder. Neen, ik weet en begrijp en besef heelemaal niet, wat 'n moederhart is, neen, dat is absoluut onmogelijk. *Never mind*, moeder, dan moet je 't zelf maar weten. En 't arme moedertje met de dikgezwollen huiloogen gaat naar huis om de kleeren te strijken van haar jongen, die 's nachts om 12 uur thuis komt met 'n stuk in ze'n kraag en vloekt en tekeer gaat tegen ze'n moedertje met dikke slaapoogen, omdat ze'n eten voor hier en voor gunter weer zoo afgerazend koud is.
Dat noemen ze hier opvoeding !
En dan komen er in April en Mei 'n stuk of wat walvischvaarders in en die zeilen na ‘n paar dagen weer weg met verschillende Statiaansche Johnies en Berties en Hennies.
't Arme moedertje huilt dagen lang tranen met tuiten, 't was toch zoo’n goeie jongen. Na 'n tijdje dobberen en visschen blijven ze hangen in New-Bedford, trekken al gauw naar New-York en dan komt er eindelijk 'n brief. 't Moedertje komt overgelukkig naar mij toe, 't kostbaar document zorgvuldig in, 'n beduimeld zakdoekje geknoopt, Van 100 brieven van dit soort beginnen 99 als volgt:

> My dear Mother. It is with the greatest pleasure I sit down to write you these few lines hoping that they may find you well.

Dan begint ie te vertellen, dat ie *very sorry* is, dat hij nu geen geld kan sturen, want dat hij juist *now very short* is, maar *next mail* dan komt 't.
Dat *next mail* is altijd elastiek, want pas na ± 'n half jaar komt er weer 'n schrijven en nu volgt er zoo zeker als 2 x 2 = 4, na precies dezelfde bovenstaande aanhef, dat óf ze'n koffer met al

ze'n hebben en houden gestolen is, óf dat ie voor zooveel maanden in 't hospitaal heeft gelegen.
Conclusie natuurlijk nu geen *money*, maar *next mail*. Vandaar als 'n moeder bij mij komt met in 'n zakdoek geknoopten brief van haar zoon, mijn eerste vraag steeds is:

Zoo, is ze'n koffer niet gestolen?

Neen?

Hoe lang is ie dan in 't hospitaal geweest?

Er zijn gevallen, dat zulke jongens nu en dan eens 'n dollar of wat aan hun moedertje sturen, maar helaas, 't blijven uitzonderingen. Maar toch blijven die arme stumpers maar hopen tegen alle hoop in, dat hun jongens nog eens zullen schrijven, en trouw informeeren ze aan 't loket van ons postkantoortje, als de Amerikaansche mail in is, of er geen brief voor haar in de mailzak was.
Statiaansche moeders worden in 't algemeen meer moeder, als ze oud worden. Maar dan is 't helaas te laat. Ze kunnen hongeren, schrijnend gebrek lijden jaren lang, maar nooit zullen ze morren, dat hun kinderen, hun jongens, hun oude moeder vergeten hebben, dat ze nooit meer eens ‘n lettertje schrijven, 'n kleinigheidje sturen, 't was toch zoo'n goeie jongen, dat moet ge altijd hooren, als ie maar niet ziek is. En wel is hun ellende vaak groot hier op ons eiland, waar uit den aard der zaak, slechts weinigen gesteund kunnen worden door het gouvernement, hoe nijpend ook dikwerf hun behoefte is.
Is 't wonder, dat ouden van dagen met 'n soort van heimwee aan hun slaventijd terugdenken en hun ouders benijden, die gestorven zijn vóór 63, het jaar der emancipatie. Die hadden 't hoewel niet breed, toch nooit geen gebrek.
Ik ben blij, dat ik weer wat eens gepend heb voor de *Amigoe*-lezers, alleen spijt 't mij, dat plaatsruimte niet toelaat meer copie te leveren over deez' aan mij zoo sympathieke materie. In het verre Holland leeft mijn hoogbejaarde, goede moeder, neen, de beste van alle moeders. En waarom de beste van alle moeders? Omdat zij die goede, edele vrouwe is geweest, mijn teeder wakende, zorgzame, opofferende engel in mijn jeugd, mijn verstandige, zacht leidende gidse in mijn jongelingsjaren en nu nog is in rijperen leeftijd mijn steun, mijn trots, mijn ideaal. Wat zou West-Indië 'n paradijs op aard zijn, als hier alle moeders zóó waren!
Jan Paul. St. Eustatius, 17 Juni 1909. (*Amigoe* 10 VII 09)

11 IX 09

St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.

J.L.C.M. noemt in *De Vrijmoedige* mijn persoon joviaal, en mijn pen wel versneden.
Een en ander beschouw ik als 'n compliment, ofschoon joviaal eigenlijk in rechte linie afstamt van Jupiter, jovis, den dondergod, logisch dus: donderachtige Jan Paul.
Mijn pen welversneden? Ík kan u verzekeren met de hand op mijn hart, dat ik van den tijd dat mijn stopverfachtige vingertjes nog slechts 'n soort van boterletters konden krabbelen, ik nooit me verstout heb met 't vlijmend lemmet over mijn pen te strijken. Maar dat ik liever Vrijdagnamiddag 4.47 op het St. Eustatiaansche schietterrein 'n kogel door 't *bull's eye* jaag, dan peins met doffe berusting op *Amigoe*-copie, dat is waar, *concedo in toto*.
Er gebeurt hier zoo heelemaal niets, en schrijft nu eens 8 foliobladen vol over heelemaal niets, dat gaat immers niet. Om nu weer eens aan 't fulmineeren te slaan tegen 't hier zijn van 'n dokter slechts 2 keer per maand, och wat haalt 't eigenlijk uit. J.L.C.M. heeft 't er ook al over, vreest zelfs met groote vreeze dat én Statius én Saba spoedig heelemaal dokterloos zullen zijn, zoo zegt hij:
Blijkt dus onze vrees gerechtvaardigd, dan zal men mij op grond van het boven aangehaalde wel willen toegeven dat zelfs de meer bemiddelden er beroerd aan toe zijn, wanneer zij ernstig ziek worden, en voelt gij dan geen medelijden in zulke gevallen met hen die nauwelijks genoeg verdienen om in normale gevallen in hun onderhoud te voorzien? Dat

alsdan menig arme drommel verplicht zal wezen op zijn ziekbed gekluisterd soms als een slang te blijven kronkelen met helsche pijnen, is zeker niet onmogelijk, doch beslist onbillijk. Zal deez' ietwat realistisch getinte krachttaal succes hebben?
Daarvoor vrees ik met groote vreeze, en ben ik ten zeerste pessimistisch gestemd, omdat ik op dat gebied al zoo heel veel treurige experiëntie heb opgedaan.
Ik heb gesnord naar een oud schrijven van mijn hand over ditzelfde hopeloos chapiter en gevonden heb ik 't met 'n zucht van verlichting en 'n vies opgetrokken neus, dit laatste van wege kakkerlakken onhebbelijkheid.
't Was in 1904 toen we hier in precies dezelfde treurige omstandigheden verkeerden, en ik melde toen 't volgende naar 't redactie-bureau van den *Amigoe*:
Waarde lezer, veroorloof me in het II. gedeelte van mijn gekeuvel, mijn stokpaardje weer eens te bestijgen, op gevaar af u door 'n centimeters hoogen geeuw ‘n kou in de maag te laten vatten. 't Is weer over 'n dokter. Ik heb gepend en gepend en handen met geld aan briefport besteed om toch eindelijk eens 'n oplossing te vinden voor deze voor ons eiland *question brulante*, en eindelijk heb ik toch eens 'n positief antwoord gekregen, iets wat houvast geeft, als de handdruk van 'n vriend, die 't goed met ons meent.
Gepasseerde mail ontving ik 'n schrijven uit Holland van 'n dokter met 'n naam, die klinkt als 'n klok, van 'n door en door kundig beroemd arts en operateur, in Holland terdege bekend.
Zijn naam?
Nu ja, die doet niets ter zake.
Nomina odiosa" zei 'n ouwe.
Hij antwoordde mij op mijn smeekbêe om 'n dokter voor mijn eiland als volgt. Ik citeer letterlijk:
Wat het gemis betreft van een arts op het door U bewoond eiland, zoo geloof ik niet, dat er licht iemand zal komen. Het traktement is te klein. Het rijk moest er elk jaar een officier van gezondheid onder het genot van een goede toelage detacheeren; voor 1 of 2 jaar is er telkens wel iemand te vinden voor een goede belooning.
Ziet ge, daar moet 't naar toe. Als ik 't wel heb, dan studeeren die officieren van gezondheid op kosten van 't gouvernement. Is 't nu niet billijk, dat zij in tijd van nood ook het gouvernement bijspringen, ja zelfs geforceerd kunnen worden om hun onschatbare diensten te verleenen daar, waar hun hulp gevorderd wordt?
Is 't nu heusch zoo noodzakelijk dat op onze oorlogsschepen, twee doktoren zijn? Gelooven wie 't wil, ik niet.
Neem ons stationsschip maar eens. Ernstige zieken onder de *equipage* worden gewoon naar het militair hospitaal te Curaçao of Paramaribo geëxpedieerd en ze blijven daar, totdat ze weer heelemaal 't ventje zijn.
Kan één dokter 't dan niet af met die ± 250 mannetjes, stoere kerels in de kracht van hun leven, mannen als boomen, door den degelijken scheepskost en de zuivere baccillenvrije zeelucht. Je moet ze hier zien klimmen naar den top van den krater, liefst in het heetst van den dag, die prachtkerels, onze Jantjes, lenig als klipgeiten. Vooral, je moet ze zien bakkeleien met de grootste negervechtersbazen waar hier 'n ieder voor beeft. Met 't grootste gemak met één hand (maar Heere beware me, wat 'n hand!) laten ze zoo’n sinjeur door de lucht suizen, en 'n meter of wat verder neerploffen.
En voor zulke massa's gezond vleesch met 'n biceps van heb ik jou daar, zouden 2 doctoren noodig zijn?
Neen, kijk dan hier op mijn rots eens rond. Hier zijn geen 250, maar ±1600 menschen. Maar welk verschil! Geen wezens van vleesch en bloed, maar lui verschrompeld, met holle wangen, die chronisch aan anaemie laboreeren. Zwarte luyden met kwalen te afzichtelijk om te beschrijven. Met pijnen die alleen met den voortdurenden hulp van een dokter genezing of leniging brengen kan. 'n Lazaretto opgevuld met melaatschen, waar zoo dikwerf smarten

geleden worden, bovenmate groot. Massa's kinderen voor geheel hun leven ongelukkig, omdat de ouders niet wisten, wat zij voor de genezing van hun kleinen doen en laten moesten. Voorwaar, 'n paradijs voor 'n dokter, met liefde tot zijn vak, met liefde tot de misdeelde menschheid!
Geloof mij, ik overdrijf niet, ik weet maar al te goed, wat er geleden wordt door de arme bevolking van het kleine St. Eustatius. Is 't wonder, dat de immigratie-baccil ook hun in 't bloed gekropen is, dat men in grooten getale heentrekt naar andere landen, waar tenminstegeneeskundige hulp en misschien ook brood voor hun te vinden is?
Denk nu niet, dat ik mij vlei, dat dit geschrijf iets zal uithalen, dat we daardoor spoedig 'n dokter zullen zien landen.
Al te dikwijls ben ik reeds teleurgesteld. Maar ik zal de pen blijven hanteeren voor dit doel, dat 'n levenskwestie is voor dit eiland, ’n er op of er onder.
Ik zal desnoods gastvrijheid vragen in de kolommen van de kranten in ons moederland, en zonder, ophouden het verwijt doen klinken, dat 1600 Nederlandsche onderdanen op 'n eiland, zoo goed als van de buitenwereld afgesloten, reeds jaren verstoken zijn van iets, waarop in deez' beschaafde eeuw ’n ieder mensch recht heeft, verstoken zijn van medicinale hulp, dat ieder jaar zoovele Nederlansche onderdanen lijden en sterven, omdat de hand, die hun genezing brengen kon verre van hun was.
Ik zal met dit doel voor oogen moeite noch kosten ontzien, door studie mijn geschrijf zóó trachten te volmaken dat 't ingang Moet vinden in de harten van onze broeders daar verre over de zee in het dierbaar moederland.
En voordat ik dat doel bereikt heb, zal ik niet rusten, desnoods met open vizier strijden onvermoeid, onversaagd, voor 't doel: om door detacheering van 'n officier van gezondheid aan deez' onhoudbaren, ja immoreelen toestand op St. Eustatius ‘n einde te maken.
En weet ge wat 't resultaat geweest is van dit en nog veel meer opgewonden geschrijf?
Dat na 2 jaren hier 'n geneeskundige arriveerde, maar de goeie man had nooit gehoord van Jan Paul of *Amigoe*, verstond zelfs geen hollandsch, hoorde toevallig op Barbados van deez' vacatuur, solliciteerde, kreeg 't. Dit alles en alles heelemaal buiten mijn bemoeiingen en verwoede schrijverij om.

En reken de uitslag niet.
Maar tel het doel alleen,

zingt Tollens. Daar zit veel waars in, daarom nogmaals 'n poging zoo iets als 'n laatste stuiptrekking gedaan, ook al uit de oude doos, voor de arme zieke Statianen, meer speciaal voor de arme melaatschen.
Eenige jaren geleden is 't lazaretto op St. Martin opgeheven; voortaan moeten alle melaatschen van de Hollandsche bovenwinden naar ons eiland getransporteerd worden. 'n Tweetal van deez' ongelukkigen zijn hier bereids geïnterneerd. Is 't nu niet, hard-pijnlijk voor die stakkers dat ze 'n plaats moeten verlaten, waar 'n dokter ten allen tijde tot hun dispositie is, en geforceerd worden te gaan naar 'n eiland, waar lange dagen en nachten van nog grooter lijden hun wachten, omdat die noodzakelijke geneeskundige hulp verre weg is? Zegt nu weer niet, kom, die menschen hebben geen dokter meer noodig, daar is toch niets meer aan te doen. Noemt men 't niets, als men de pijnen en smarten van 'n onherstelbare zieke kan verlichten, al is 't nog zoo weinig?
Waarom worden dan de melaatschen-etablissementen van Suriname en Curaçao zoo dikwerf door de doktoren bezocht? Gelooft me, menschen die zoo praten, hebben gewoonlijk den grootsten angst en afschuw voor alles wat maar naar melaatscheid zweemt.
O zeker, hier op dit nietig stukje rots heb ik al bij menig sterfbed gestaan, al wat ellende, nameloos groot, gezien en meegeleefd, maar nooit zal ik vergeten, wat tafereelen van ontzettend lijden ik heb bijgewoond op dat strookje land aan zee, waar 't lazaretto gebouwd is, dat huis van pijn, van wee, ja dikwijls van stomme, doffe wanhoop.

Neen, ge weet 't niet, maar ik verzeker 't U, daar wordt meer geleden dan ge denkt, ja, ge zoudt zeggen, bijna meer dan 'n mensch verdragen kan. Treedt een van die kamertjes van ons leprozenhuis binnen.
Daar ligt 'n man op 'n krib. Is dat, 'n mensch? Ja, dat is 'n melaatsche. Zie die voeten en handen, zie dat aangezicht. Neen, blijf nu, wees moedig, ga niet heen.
Reeds vóór jaren zijn nagels van handen en voeten afgerot, geel-roodachtige etterende stompjes zijn 't. De huid is glimmend, wasachtig gespannen, met lichtende plekken, hier afgeschilferd, daar bloedige, dragende wonden.
Zijn dat handen, voeten van een mensch? Ja, dat zijn handen en voeten van 'n melaatsche.
Zie dat aangezicht. Gezwollen, opgezet, vol afzichtelijke bulten, mond vertrokken tot 'n eeuwigen grijnslach, zoodat 't tandvleesch bloot ligt; uitpuilende glazige oogen met omgekrulde vurige randen, neus half weggevreten, 'n vormlooze massa, ooren, lappen vleesch met verschrompelde lellen.
Is dat 't aangezicht van 'n mensch? Ja, dat is 't aangezicht van 'n melaatsche.
O, denkt nu niet, dat reeds spoedig de ziel dat schijnbaar broos omhulsel ontvlieden zal. Neen, nog jaren misschien zal 't duren, nog jaren misschien zal die arme verstootene uit de maatschappij — die toch ook 'n mensch is gelijk u en ik — moeten lijden, dat lijden onbeschrijfelijk groot, vóórdat God hem roepen zal uit deez' ballingschap van smart en ellende en ellende en smart.
En zou voor zulke ongelukkigen geneeskundige hulp overbodig zijn? Neen, neen, duizendmaal neen!
O, waarom kan ik niet in woorden uitdrukken, wat ik gevoel, als ik daar mijn evenmensen zoo zie lijden en machteloos sta om slechts de geringste hulp, verkwikking en verrichting te bieden.
Dan denk ik zoo dikwerf:

> Zou er nu toch geen enkele dokter in ons moederland zijn, die uit een hooger princiep zich eens zou willen opofferen om hier zoo heel veel lijden te komen verzachten? Zou 't hollandsch Gouvernement nu toch geen enkelen officier van gezondheid kunnen missen om ons eiland en onze melaatschen, al was 't maar voor 'n jaar of wat, van geneeskundige hulp te voorzien?

't Wordt weer tijd om uit te scheiden, hoe noode ook. Gelooft nu niet, dat ik mij vlei, dat dit gepen 't minimaalste succes hebben zal, daarvoor heb ik reeds al te veel inkt vermorst in mijn leven in deez' onverkwikkelijke kwestie. Weet ge hoe 't hier in casu, gewoonlijk gaat. Men ontvangt den *Amigoe* Zaterdagavond, men leest dit stukje en zucht, ja, die melaatschheid is toch 'n verschrikkelijk ding, 't Is toch eigenlijk wel 'n beetje erg, dat we daar geen dokter hebben; blij toe, dat ik daar niet woon. *Punctum*! En daarbij blijft ‘t.

> En ze dronken 'n glas
> En lieten de zaak zooals ie was.

Let er eens op, of ik wederom geen gelijk heb?
Jan Paul. St. Eust. 13 Aug. 09. (*Amigoe* 11 IX 09)

20 XI 09

Penkrassen en inktspatten

'n Ander uithangbord, maar dezelfde gerant van de affaire in Ditjes en Datjes. Die titel, dat opschrift begon me de keel uit te hangen, 't maakte me wee, 't stopte op met 'n prop mijn hypo-lyrieke zacht heen kabbelende fantasiën en ideeën, 't trok me omlaag bij allebei mijn beenen bij 't omhoog steigeren hoog in en door 't azuurgetint uitspansel, hoog, waar nog geen luchtschipschroef heeft rond gewenteld, hoog in excelsior's sfeeren, vol droomerig geluk. Toch, begrijpt me wel, maakt deze nieuwe serie van mijn hand geen pretenties van eenige litteraire waarde op welk gebied ook; 't is eenvoudig gepen, geschrijf, gekeuvel, met 'n

geleerd woord 'n *causerie*, beter nog in goed hollandsch, niets meer en minder dan doodgewone penkrassen en inktspatten. Daar gaan ze!
Toen de Utrecht hier was, beweerde een van de heeren officieren, dat ie bij 'n wandeling door ons bovenstadje, zich schaamde hollander te zijn. Op mijn forsch omhoog wellende 7 cm. lange hè? expliceerde hij, ja ziet u, omdat 't zoo'n krottenboel, zoo'n ver... (draaid zullen we maar zeggen) rot smerig zootje is.
Maar nu vraag ik u in gemoede, met draaiende vinger aan uw middelste jasknoop, wat kan Holland er nu toch aan doen, dat de Eustatiaansche negers lapjes grond gekocht en daarop huisjes gebouwd hebben in Oranjestad, en die zeer primitieve woninkjes maar laten verrotten en vervuilen en opeten door alles wat maar rillerig vies is. Dat valt natuurlijk nog meer op als men pas komt uit het land der *sky scrapers*, en gewoon is te huizen in 'n oorlogsbodem waar alles blinkt en glimt en reflecteert, precies als de mooie kamer van 'n hollandsche huismoeder Zaterdag ochtend tegen 12 uur.
Ja, die huisjes in ons bovenstadje ('n 30 tal uitgezonderd), zijn superlatief onappetietelijk, dat valt niet te ontkennen. Father Delgeur schreef reeds voor 'n jaar of 6 in 'n meer aangehaald brochuurtje over dit treurig chapiter het volgende:
Architectonische schoonheid van huizen valt hier al bitter weinig te bewonderen. Op 'n paar uitzonderingen na, zijn alle huizen van hout; ook mijn pastorietje is van onder tot boven, behoudens de fundamenten, van hout opgetrokken. Een zomer- of buitenhuisje zou men het in Holland noemen. Een Eustatiaansch huis bestaat uit wat palen, planken en shingles. De vloer is gewoonlijk op 'n halven Meter afstand van den grond, daaronder is het, vooral 's nachts de geliefkoosde vergaderplaats van varkens, geiten, magere honden en ander niet te noemen gedierte. Dat in zulk 'n huis 'n logé, niet begiftigd met sterke zenuwen en 'n groote dosis gezonde slaap, weinig rustige rust genieten zal, valt gemakkelijk te begrijpen. Daarom heeft men bij menig huisje door het opeen-stapelen van rotsblokken den toegang voor zulk onwelkome muzikale gasten onmogelijk gemaakt.
De meeste huisjes op mijn eiland verkeeren in 'n allerellendigsten, allermeewarigsten, alleronoogelijksten staat. Onmogelijk het sterk genoeg te kunnen uitdrukken. Waarom zulk 'n drukte en geschrijf over den toren van Pisa, hier zou ik u verscheidene huizen kunnen wijzen, waarmede vergeleken dat wonder van Pisa zoo recht is als de toren van de Rotterdamsche groote St. Laurenskerk. De commissie die in mijn geboorteland bouwvallige huizen ter afbraak doemt, zou híer haar handen vol werk hebben; ik vrees dat Oranje-*town* eenige weken nadat de heeren voet aan wal gezet hadden, van den aardbodem zou verdwenen zijn.
O, men moet de krotjes zien, treurig, treurig! De *shingles* zijn langzamerhand weggerot en afgevallen, de planken zijn, wat het eerste betreft, denzelfden weg opgegaan en vertoonen overal spleten en scheuren, het dak, waardige bekroning van het geheel, komt 'n zeef zeer nabij, en in zulk 'n krot moeten mijn arme negers leven.
In drogen tijd worden de stakkers, gehard als ze zijn, het transparentachtige van hun huisje zoo niet gewaar, maar helaas in den regentijd, als de sluizen des hemels zich openen, wee dan mijn arme negers! geen droog plekje om het veege lijf te beschutten tegen de woest neerplassende regenstralen. En de toestand is er in die 6 jaren natuurlijk niet op verbeterd, 't verrottingsproces ging onverbiddelijk gestadig ze'n gang, bereikt heeft men nu 't toppunt van verval en vervuiling.
Dat heele negerfamilies met toedeuren en luiken's nachts in zulk 'n atmosfeer kunnen slapen, begrijpe wie 't begrijpen kan, maar 't is de lugubre waarheid, ze slapen, snurken er in, en worden 's morgens waarachtig nog wakker ook.
Ik heb dienzelfden Father Delgeur daaromtrent eens geïnterviewd, gevraagd om eens realistisch ze'n indrukken weer te geven bij 'n bediening van 'n zieke in 't holletje van den nacht in zulk 'n, enfin laten we 't maar 'n huisje noemen. En letterlijk lanceerde ie met bengelende sigaar tusschen geplombeerde voortanden het volgende:

Zuig op den drempel eerst mijn longen vol met microben- en bacillenvrije nachtlucht, ordineer naar buiten kinderen, en kindskinderen, familieleden tot in den vierden graad, vrienden, buren en belangstellenden, katten en honden met hun divers nageslacht, soms ook kippen of 'n schreeuwerig nerveus biggetje. Over 't ander gedierte heb ik helaas geen jurisdictie, anders zou ik ze. Ik duik binnen, en stoot óf mijn hoofd, óf zak door den vermolmden vloer, een van twee is zeker. Eens is mij zulks niet overkomen, toen kreeg ik 'n gevoel als of er iets niet in den haak was. *Consuetudo altera natura!*
Alleen met den zieke, liggend naast 't bed op 'n enfin matras, op den grond, (ik bedoel natuurlijk de zieke,) vervul ik mijn plicht. Mijn longen hebben de baccillenvrije lucht reeds lang verwerkt, ik adem in iets diks, in iets compacts, in iets dat je kan snijden, kneden, voelen, bezwangerd met onhygiënische geuren, 't transpiratievocht warm-koud lauw breekt me uit druppelsgewijs, mijn maag draait 'n *looping-the-loop* en schiet met 'n vaart in mijn keel. Hevige aanval van allerlei griezelig gedoe, wat ik niet noemen kan, op mijn beenenstelsel, met 'n grijnslach van louter genot werpen de *eclaireurs* met dikke bloedlijven zich 't eerst in den strijd, en nu gaat 't in dubbele rotten ten festijn. 'n Jonge hond dwaalt binnen, besnuffelt mijn enkel, krijgt 'n oogtrap. Jonge hond af.
Steek voor de zooveelste keer 't walmend lampje aan, geef tersluiks 'n geduchte kneep in de *environs* van mijn kuitspier, en Goddank, *ich habe meine schüldigkeit gethan*. Ik duik naar buiten met 't advies om toch in hemelsnaam één luikje open te laten, en haal in met gretige halen de aromatische geuren van Gods wonderbaren en onvergelijkelijk schoonen tropennacht.
Thuis piept de deur van mijn linnenkast en is dra alles in de badkamer in volle actie, en de rest van den nacht soesdroom ik zoo'n beetje over 'n poespas van alles wat maar groezelig en vies is en jeukt en rottig riekt, van dat alles waarvan ik heb 'n aversie bovenmate groot.
Ziedaar, Jan Paul, is je dat nu realistisch genoeg?
Als je voortgaande zoo hoort en leest en 'n beetje sentimenteel verwerkt in 'n subtiele voor zulke toestanden vatbare hersenmassa, dan geef je dien oorlogsbootofficier weer 'n weinigje gelijk, maar beschouw 't nu eens kalm-nuchter, wat kan Holland er nu toch feitelijk aan doen is dan de conclusie.
Nu hebben er in den laatsten tijd heel wat mannetjes geregeld voor maanden lang werk gehad aan de verbouwing voor 'n nieuwe gouvernementsschool; met idem zooveel goed gangbare hollandsche munt in hun zakdoek geknoopt zag men al die luidjes met glundere gezichten Zaterdagavond 't fort uitbeenen.
Wat hebben ze met al dat geld gedaan?
Niets ervan besteed om hun huisjes wat op te lappen of 'n verfje te geven, want ik heb daar speciaal op gelet. Op de gouvernementsgronden wroeten dagelijks heel wat mannetjes en ook vrouwtjes in den malsch poreuzen grond, 'n paar dagen waren er zelfs 'n 60 tal tegelijk aan 't werk op Zeelandia.
Waar blijft nu toch al dat geld? Ik heb op mijn onderzoekingstocht slechts één neger ontdekt, die gedurende de laatste 6 jaren geregeld werk heeft op Bengalen, en dezer dagen ze'n dak van ze'n planken huisje opnieuw aan 't *shinglen* was.
Waar blijft dan toch al dat geld? Aan culinair genot, aan lekker eten? O, neen! Water en malasse-suiker noemen ze hier thee, 'n stuk droog brood lunch, en 'n homp zoutevlees. Aan drank, aan rum? Nu, alles niet, wel iets, maar toch daar liever 'n sluier, of beter 'n niet transparente *waterproof* over, want ze zijn hier om den drommel niet allemaal van den blauwen knoop.
Aan kleeren? Nu, als men Zondag *afternoon* die toiletten, ja zeker die toiletjes, laatste Parijsche mode, ziet voorbijdeinen, dan krijg je waarempel weer zoo iets als 'n visioen van de pantoffel-parade 's middags op de Rotterdamsche Blaak, ook de mannetjes met manchetboorden, doorgezakte knieën en vouwen in hun pantalon ontbreken niet.

Wordt dus aan kleedij al 't goeie geld vergooid ?
Oprecht gesproken, ik weet ‘t niet. Ze zijn hier zoo weergaasch vaardig met de naald, dat ze in 'n minimum van tijd al dat elegant-moois uit geïllustreerde catalogi van Au Printemps en Au bon Marché in goedkoope stoffen en katoentjes hebben nagewerkt: en wat kost nu 'n boord, 'n vouw in je broek en 'n doorgezakte knie? Dertig centen, 'n warm strijkijzer, en beetje oefening. Ik beken ronduit, dat 't voor mij blijft 'n onoplosbaar raadsel, wat de Statianen, die geld verdienen, met dat onmisbaar artikel uitvoeren; 'n mysterie ondoorgrondbaar. Weet ge wat zoo jammer is?
Dat alle plantende negers niet wonen bij hun stukje grond in Gods vrije-natuur. Na de emancipatie in 1863 zijn ze bijna allemaal in 't stadje gaan huizen, wat tijdens slaventijd hun niet gepermitteerd was, en nu zijn ze er met geen stok uit te slaan. *J'y suis, j'y reste*!
Wat zou ons eilandje er heel anders uitzien als dat eens waar was.
In 't stadje alleen glimmend geverfde goed onderhouden huizen en huisjes, eigenlijk 't eenige wat 't naburige Saba zoo aantrekkelijk maakt, en buiten bij hun groot en klein veld en bebouwde lappen grond, alom verspreid de woningen van de nijvere planters. Want onze country, onze *coenucoe*, onze beplante hooge en lage landen zien er dit jaar weer zoo echt hollandsch uit. Dat beweerde ook menig officier v.d. Utrecht die 'n klepper had kunnen machtig worden, ook zelfs de onfortuinlijke die van ze'n rozinant werd gekeild en er bij die buiteling 'n hoogst interessante *upsight-down*-kijk op had.
Ja, zoo onsmakelijk als de eerste en laatste impressie is van ons Oranjestadje, zoo verrukkelijk is 't nu buiten in berg en dal, in vlakte en vallei, en daar is vooruitgang te bespeuren.
In de laatste jaren is de bevolking afgenomen, en toch zijn er nu ± 200 acres land meer in cultivatie (waaronder 'n 60 tal met katoen in volle bloesem) dan 5 à 6 jaren geleden. Mij dunkt dat zijn feiten die spreken.
En nu is 't welletjes. Genoeg met pen gekrast en inkt gespat. Klaas Vaak komt! Ik verdwijn achter mijn klamboe. *Droemi dushi*.
Jan Paul. St. Eustatius 3 Nov. 1909. (*Amigoe* 20 XI 09)

24 IX 10
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Daar ben ik weer, en wel onder 't oude opschrift, hoofd, titel, hoe ge 't ook noemen wilt. Penkrassen en Inktspatten, werden verfomfaaid door welwillende lezers op irriteerende wijs.
B.v. Jan Paul, wanneer krijgen we weer eens Penspatten en Inktkrassen?
Of.... met je laatste penkrassen en inktvlakken was ik 't niet heelemaal eens.
Of.... zeg die Pen- en Inktkrassen waren deez' keer al heel dunnetjes.
Of.... neen, genoeg om te beseffen 't rationeele van weer met den hierboven staanden titel in zee te gaan. *Ready about?! Let go*.
Met 'n gezicht als van 'n oorworm begin ik mijn geschrijf. Wat heeft toch eigenlijk 't onschuldig facie van 'n oorworm weg van 'n gram, *down*, ontevreden menschengezicht? 'n Kakkerlak met ze'n lodderige kijkers en vertrokken ruziemond zou 't wel zoo goed doen. *Never mind*, ik zit te oorwormen, omdat de Brandhof maar niet komt opdagen. Orkaantijd? Maar verleden jaar is ie toch ook in Augustus geweest, en bestonden er plannen om deez' maand niet te komen, dan had ie tenminste 'n boodschap kunnen achterlaten bij den agent, wat niet gebeurd is. Bij elke schoener die nu in zicht komt zenuwgeeuwen 'n heeleboel menschen met leege *pantries* van louter pleizier en daar heb ie 'm, glunderen ze.
Maar ze zeilen voorbij (de schoeners bedoel ik) of verdwijnen spoorloos aan den horizon, en de *pantries* blijven leeg, en die menschen met 'n zenuwgeeuw hebben weer 'n bedorven dag.
O Brandhof verdwijn, of beter, neem je pensioen. Maar Gij, o Juliana, kom, kom spoedig en doorschroef voor jaren onvervaard de Caraïbische zee, ook in Augustus, orkaangeloei ten spijt.

In kranten veel geschrijf over ontzettende droogte op de Bovenwinden. Dat is gevaarlijk, want 't kan gebeuren, dat op hetzelfde oogenblik dat ze je droog geschrijf op Curaçao aan 't drukken zijn, 't hier vervaarlijk gietregent, millimeters hoog. Maar 't is droog geweest, of beter, de regentijd is dit jaar met 'n locaaltreintje komen aanzetten.
Daarvan een treffend sprekend voorbeeld, geen fantasie maar naakte waarheid, historisch. 'n Jongen werd in dien bangen tijd door ze'n papa 's morgens om 8.17 naar de baai gestuurd om 'n blik zeewater te scheppen. Om 4.27 P.M. kwam ie thuis, blik leeg. Op dreigende informatie naar 't waarom van die leegheid klonk 't aarzelend: *Believe me*, Papa, *I could not find a drop*. 'n Oogenblik later zigzagde die veelbelovende spruit weer 't baaipad af, en weer was ze'n blik leeg maar ze'n oogen vol en ze'n bolle koonen natgestreept. Zoo ontzettend droog was 't hier.
In die dagen is Taylors wel 'n zegen gebleken, daar was altijd 'n drop te vinden, zelfs 'n heel blik vol droppen, maar voor één hollandsche cent.
Iets voor Rincón om te watertanden.
Maar eindelijk is dan toch de natte mousson gearriveerd, zoo zelfs dat vanmiddag mijn jongeu mij ademloos kwam toehijgen dat de regenbak overliep. Er viel dan ook in de laatste weken die van 1- 24 Aug. precies 118.4 m.M.
Frisch groenend staan de katoenaanplantingen en de aardappelen- en *jam*veldjes. Als de regen 'n weinig aanhoudt, krijgen we 'n pracht van oogst.
Jan Paul, wat ben je weer optimist. *All right*, 'n optimistische kijk op al dat pigmeeëngedoe in ons zoo klein wereldje doet werken met energie, met animo, doet je volhouden met stalen *ausdauer*, 'n pessimistische kijk doet je eigen opeten van chagrijn, doet niks doen.
Die zin is niet mooi, zelfs misschien niet taalkundig te verdedigen, maar toch waar, o zoo waar. Daar heb je nu b.v. dat geschetter over de ontzettende armoede hier op ons eiland. Nu weet ik ook wel, dat er hier 'n hoop arme stakkers rondscharrelen en dat vooral de woningen in ons dorp meer dan ellendig zijn. Daar heb ik al zoo vaak over gepend, en zoo onpartijdig mogelijk.
Maar praat toch in Godsnaam niet over armoe, als men nooit 'n winter heeft meegemaakt in Europa of Amerika. Dáár wordt armoede geleden, bitter armoede, zoo als men ze hier in de tropen niet kent.
Klaag niet over 't sterven van groot en klein vee in maanden van droogte, als men ze maar in 't wild laat voortteelen, en geen hand uitsteekt of geen cent besteedt om door meerdere aanplantingen in hun behoeften te voorzien.
Spreek nooit met 'n Curaçaoschen planter over St. Eustatius bij droogte als van 'n land waarover vuur gegaan is, want de man zou u gewoon uitlachen.
Dit zijn 3 waarheden als koebeesten.
Via Trinidad - St. Kitts ontving ik vorige week eenige *Amigoes*. Daarin 'n Engelsch ingezonden stuk over St. Eustatius. Nu de *Amigoe* dit geschrijf opnam, gevoel ik mij verplicht er op in te gaan. Inhoud van geschrijf tendentieus van begin tot eind. 'n Iegelijk, 'n weinig bekend met de toestanden hier, begrijpt de tendenz ten volle.
Ofschoon de godin der waarheid, die er met de haren wordt bijgesleept, hun onvervreemdbaar eigendom schijnt te zijn, lust 't me toch eenige aperte onjuistheden aan te toonen. Men beweert dat we hier niet meer dan ca. 500 H.A. bebouwbaar land rijk zijn. Nu is 't wel typisch, dat ik indertijd van 'n hoogen oome, den minister van Koloniën, verlof gekregen heb om in de gouvememementsarchieven te mogen neuzen. En daarin vond ik onder veel meer interessants 't volgende over de kultuurstaat van het eiland St. Eustatius:

> Volgens eene in den jare 1829 gedane opmeting van de plantaadjegronden wordt het getal akkers door ingezetenen in eigendom bezeten op nagenoeg 8000 gesteld, stelt men hiervan 3000 akkers oppervlakte voor onvruchtbare heuvels, welke geheel voor den landbouw of tot weiland ongeschikt zijn, dan blijft er voor bebouwbaar grond 5000 (vijfduizend) akkers oppervlakte.

Vijf duizend akkers = Twee duizend HA. Dus geen 500 maar 2000 H.A. bebouwbaar land. Geconstateerd dus bij dezen, dat deez' Statianen al bitter weinig van hun stukje geboortegrond afweten. 2000 - 500 = 1500. *Errare humanum est*.... maar toch 'n verschilletje van 1500 H.A. is toch wel 'n weinigje suspicieus.
There are but 7 little shops in the island.
De godin der Waarheid glimlacht goedkeurend.
Men betwijfelt of de *stock in trade* van al die winkeltjes tezamen meer beloopt dan 'n totaal vau f 5000 (vijf duizend gulden).
De godin der Waarheid bloost en bedekt zich 't aangezicht. Mag ik beleefd den schrijvers doen opmerken, dat alleen de Firma Henry H. Johnson, veel meer dan 't dubbele rijk is aan *stock in trade*. Resten nog 6 *little shops*. Wat marchandeeren die dan toch ? Die 5000 pop zijn immers al heelemaal, ja reeds tweemaal op. Die 6 *little shops* hebben zeker gekookte sneeuwballen in magazijn.
Nog meer onjuistheden? ?
All right nog een, maar eigenlijk staat 't mij tegen.
Men lanceert *the great exodus to the U. S. at present time.*
Weet ge lezers, maar schrik nu in Godsnaam niet, hoeveel Statianen verleden jaar naar America en Bermuda vertrokken zijn? Pas op, zit stevig op uw stoel, nu komt 't: Acht!!! 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 heéle menschen. Exodus beteekent uittocht *en bloc* weet U? En raadt nu eens hoeveel menschen dit jaar ook weer uit 't land van de *almighty* dollar zijn teruggekeerd? Ook weer precies acht. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 heéle menschen. B – B = 0. Ik hou ‘n bokkie. En nu genoeg, meer dan genoeg.
In certain quarters in this island the goddess Truth is at a terrible discount at present.
Is that so?
Well, well, dat zullen we nu heusch maar voor kennisgeving aannemen.
Jan Paul. St. Eustatius 25 Aug. 1910.

Noodweer hier geweest. 'n Wolkbreuk ! In 'n etmaal viel er in 't dorp 142, buiten op Zeelandia 215 m.M. regenwater. Middernacht van 6 op 7 Sept. viel er in 'n half uurtje liefst 106 m.M. Neen, 't viel toen niet, 't kwam omlaag gedonderd, alsof daarboven watertanks van ontzettenden inhoud over ons stukje rots met titanenkracht werden omgewipt,
Schade aan wegen enorm, sommige opgevuld met bonken steen en drassig zand voeten hoog. In 't baaipad werden gaten geslagen meters diep, 'n groot stuk klifrand duikelde omlaag, 't Gevolg denkt men van een, anderen zeggen van 2 aardbevingen. Ook natuurlijk veel verwoest aan katoenaanplanting. De juiste schade nog niet te bepalen, 't Kan mee, 't kan ook uog tegen vallen. Na 1792 zulk 'n flood niet meer gehad. Met e.v. Brandhof meer erover.
Jan Paul. St. Eustatius 7 Sept, 1910 (*Amigoe* 24 IX 10)

22 X 10
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Na heel wat gelaveer kwam vanmiddag eindelijk de Brandhof weer eens in. Half Juli hadden we voor 't laatst het genoegen dat nobele zeiljacht (Van Kol noemde 't 'n drijvende doodkist) op onze ree te zien. In die lange 83 dagen kwam zoo nu en dan eens 'n Curaçaosche brief of 'n krant uit de lucht vallen via de onmogelijkste plaatsen, of diepte je op uit de hollandsche papers de nieuwste Curaçaosche nieuwtjes.
En toch heb ik niet geklaagd, zelfs niet zuur gekeken om dezen vóór-wereldlijken, oerachtigen maildienst. En waarom niet? Niet zoozeer om mijn van huize uit optimistische levensopvatting, als wel om de heelende balsemende idee: over 'n paar maanden schroeft ons nieuw steamertje binnen. Als ik daar aan denk, dan prevel ik telkens, spulletje! De *Amigoe* beweert dat ze zal uitvaren in Nov. a.s. Was dat eens waar! Maar ik mailde naar Holland: Toe,

bel Wilton eens op. En men belde 'm op. En 't stemde over den draad: De Prinses Juliana is nog lang niet klaar, 't Zal nog wel 'n paar maandjes duren. Ik zou zeggen, reken er maar op, dat ze niet voor Jan '11 in den vaart is.
Nu zullen we afwachten wie gelijk heeft, de *Amigoe* of mijn opbeller.
Toch zou ik Wilton, Henry Wilton, mijn vroegeren schoolmakker, gaarne zelf nog eens willen interviewen, liefst *wireless*, maar maak eens 'n vuist als je geen hand hebt. Ik dweep met *wireless*, had er reeds jaren her 'n aardig geval mee. Dit voor bewonderaars van de draadlooze even meegedeeld. Bezoek had ik van 4 zeeofficieren. 't Gesprek kwam op Marconi. Zei ik: Waarom zoo'n drukte over die uitvinding, ik heb reeds jaren lang 'n electrische bel zonder draad. Ongeloovige blikken, verwondering, bewondering.
Zouden we 's eventjes mogen....
O natuurlijk, komt u maar mee.
'n Oogenblik later stonden 4 heeren met gefronsde wenkbrauwen 'n onnoozele *bouton* te fixeeren.
Zei ik: Dit is de *bouton.*
Toen in militairen pas 'n eindje verder naar de bel.
En dit is de bel, ziet u.
Critische blikken onder snorrengedraai, maar geen draad te bekennen.
Eindelijk.... zou 't ook indiscreet zijn te vragen hoe ie gaat.
Hoe ie gaat? ! O, hij gaat heelemaal niet !
Wonderblikken van hoe heb ik 't nou met je, 'n neerdauwend gevoel van er in gevlogen te zijn en dra daverde mijn huisje van 'n spontanen onbedaarlijken lach.
Wat was de kwestie. Batterij caduk, dubbele draden stofnesten, ongewenschte vliegen-promenade en slaapgelegenheid, daarom weg er mee. *Bouton* en bel laten hangen om te maskeeren anders ongeverfde plekken. Ziedaar geheel 't geheim van mijn roemruchte uitvinding, 'n electrische bel zonder draad. Patent heb ik er niet op kunnen krijgen. Wat mij nog immer spijt.
Ik beloofde meer te vertellen over die soort wolkbreuk, die we hier in den nacht van 6 op 7 Sept. gehad hebben. Veel meer er bij te voegen, dan er in mijn compact bericht te lezen staat, valt er niet. 'n Orkaan is 'n imponeerend iets, maar zoo'n *flood* brengt weer andere verschrikkingen mee. Nooit heb ik geweten dat water zulk 'n bandlooze kracht was. Beschrijving van banjirs dacht ik mij steeds ietwat hyperbolisch gepend om effect te maken. Maar hier hadden we dien nacht zoo'n banjir; niet 'n stroom die zwol, maar die ontstond, die zich vormde door 't nederplassend hemelwater.
Ja, 't was ‘n nacht om nooit te vergeten. Nooit in mijn leven heb ik 't zoo zien en hooren regenen. Zooals ik u reeds mailde:
Neen de regen viel niet, 't kwam omlaag gedonderd, alsof hierboven watertanks van ontzettenden inhoud met titanenkracht werden omgewipt boven St. Eustatius.
In 35 minuten kwam er dan ook eventjes 106 m.M. water omlaag gesausd. Dat zulk 'n exorbitante waterval schade moest aanrichten, valt te begrijpen. Ik dommelde in die bewusten nacht niet achter mijn klamboe, maar zat te waken onder bliksemgeflits en dondergeknal plus zagerig gesnork van mijn gezond slapenden *groom*. Voor orkaan had ik geen vrees, mijn barometer was *all right*, maar onder al dat regengekletter begon me 'n klank ‘n geluid te verontrusten dat ik niet thuis kon brengen. 't Klonk als 't verwijderd gerommel van 'n aardbeving op komst.
Never mind, toen 't 's morgens in het Oosten begon te dagen, begreep ik 't.
't Waren rollende stukken rots schuivend en schurend en buitelend over zand, meegevoerd door dien bruischenden bergstroom, door onzen Statiaanschen banjir.
Er was 'n weg in 't dorp geheel, voeten hoog, met die projectielen opgevuld, 'n andere bij 't fort was meer dan 'n meter opgehoogd door aanslibbing. In het baaipad waren gaten en voren

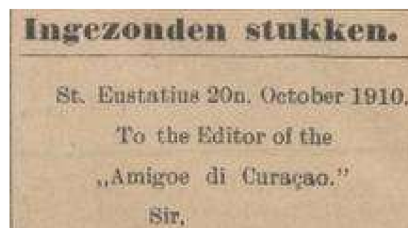
geslagen meters diep, de wegen in de *country* en aan de baai waren hier uitgespoeld, afgekalfd, daar opgevuld, soms heelemaal onkenbaar geworden.
Elders weer waren kanonnen, voor 100 jaren en meer begraven, naar boven geweld en hadden zich ravijnen gevormd.
Toen ik op dien nooit te vergeten morgen die verwoesting aanschouwde, was 't mij of ik rondwandelde op 'n ander eiland. Ook de klifrand voor mijn *yard* bezweek voor dien zondvloed. IJzeren hekken werden als 'n veertje omlaag gekeild, 'n stuk weg langs den klifrand is weg. Maar niet onherstelbaar.
Met ongeduld zien we tegemoet de komst van den Gouverneur om over dien weggen weg eens serieus te kunnen spreken. Typisch was 't ons volkje reeds eenige uren na ’t zonlichten over dien wreeden nacht aan 't werk te zien om 't meest noodzakelijke weer te herstellen. Ze hebben gesjouwd met bakjes en emmers en kerosine-blikken, met honderden tegelijk dat 't 'n lust was. Neen, nog eens, ik wist niet dat water zulk 'n ontzettende kracht was.
Ik diep op uit de *Amigoe* dat geheel Curaçao danig fier is op 2 pas ingeklaarde nog nieuw ruikende automobielen. Heelemaal geen reden om daar zoo op te stoffen. St. Eustatius is reeds 8 á 10 maanden lang, nu wel juist geen automobiel rijk, maar toch iets zonder 't welk de automobiel geen automobiel is, namelijk 'n auto mobieltoeter. Dus hebben we hier eerder 'n begin gemaakt met de noodzakelijke aanhangigheden om zulk 'n modern voertuig aan te schaffen dan 't nu zoo *up to date* Curaçao. Eigenlijk heb ik dien toeter geördineerd om mijn electrische bel zonder draad te *remplaceeren*. Maar toch, zoo’n hoogst aristocratische blaasbalg in C mineur was eerder op St. Eustatius dan op Curaçao. Toen ik voor 't eerst de lucht joeg door die sierlijk gedraaide pijp ging mijn hond met de staart tusschen de pooten er van door, en mijn buurman, die 'n half jaar in New-York geweest is, maakte 'n *salto mortale* met groote schrikoogen achterom starend. Wie weet hoe spoedig aan mijn toeter zoo’n *wagen sin cabai* wordt geschroefd. Als 't aan mij ligt, vanmiddag nog.
Ik krijg weer slaap. Daar heb ik meer last van als ik aan 't copieën ben voor de *Amigoe*. Dat zegt u wel, hoor ik 'n criticus mompelen. Eventjes u nog ingefluisterd dat onze katoenvelden prachtig staan, zonder optimisme. Dat de flood 7% van de 500 diverse aanplantingen heeft weggevaagd en dat er van 1 Sept. tot vandaag 298 m.M. op ons dorp is neergedroppeld. 'n Beetje *good luck* en 't belooft 'n prachtig jaar. Dag!
Jan Paul. St. Eust. 7 Oct. 1910. (*Amigoe* 22 X 10)

31 XII 10
St Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Mijn jongen is op reis geweest naar St. Kitts. Beschouw deez' thema-achtige volzin meer als 'n aanloop. Hij ging voor zijn pleizier in 'n zeilschuit met veel stank en weinig wind, ... voor ... zijn ... pleizier! Hij kwam thuis hongerig, vies en jeukerig en toen hoorde ik wat ik U nu wil vertellen.
Van St. Kitts waren in die dagen liefst 450 mannetjes tegelijk naar Port Limon, Costa Rica vertrokken, om the United Fruit Company 'n handje te gaan helpen. Vier honderd en vijftig tegelijk, dat zou men nu eens ‘n Exodus kunnen noemen. De meesten van die emigranten waren arbeiders in de suikerrietvelden. In Costa Rica maken ze per dagen 0.87 Amerikaansch, hier op St. Kitts niet meer dan 0.20. Te begrijpen, dat 't storm liep. De planters aan 't pruttelen, gingen zelfs bij den *administrator* protesteeren. Dien goeien man speet 't ook verschrikkelijk, maar die lui te forceeren om te blijven, dat ging immers niet, dat konden de heeren nu toch ook wel begrijpen.
Hoe ze echter van dit jaar op St. Kitts hun oogst binnen zullen krijgen, mag Joost weten. En als die bewuste agent van de Costa-Ricaansche *fruit company* ook hier zou komen om mannetjes, dan gingen er, dat is buiten kijf, heel wat mee, want ik ken mijn Pappenheimers. Ze zouden heelemaal niet met de idee naar Costa-Rica gaan om daar te blijven hangen, o

neen, zoo fluks als er genoeg dollars in hun zak rinkelden om 'n ticket naar New-York te kunnen bekostigen dan: good bye Costa Rica! en vol idealen gestoomd naar 't land van de *skyscrapers*, naar 't land van geldmakerij, naar 't land van onvervalschte humbug en materialisme zonder weerga.
Het ideaal van elk West-Indiërtje met hersentjes nog zoo leeg als 'n blanco velletje postpapier is immer en altijd Amerika, meer in ‘t bijzonder New-York. En ik kan 't me begrijpen. Wel zou 't voor een heeleboel Statianen vrij wat beter zijn als ze maar stilletjes op hun stukje geboortegrond bleven, vrij wat beter voor hun *body* en *soul*, maar toch, ik kan 't me begrijpen. Ze hebben hier op onze eilanden zoo bitter weinig om zich te amuseeren. Rum hijschen en springen op de maat van 'n harmonica, dat hoogst twijfelachtig genot houdt men ook niet lang vol; verder zoo nu en dan eens 'n pic-nic, Koningin's verjaardag, èn oorlogsschip eens per jaar, en 't is finaal op.
Neen, dan moet je die brieven lezen van pas vertrokkenen Eustatianen naar New-York.
Die beschrijvingen van auto's, van *subway* en *elevater* zijn beslist kapitaal eenig. Kinderlijk typisch de vervoering waarmee ze pennen in zulk 'n wondermachien gereden te hebben mijlen ver voor 5 centen maar, boven en op en onder den grond en met 'n vaart meneer, nou, daar is 't Statiaansche driespan van Johnson niets bij. En dan de *music hall*, daar komen ze nooit over uitgepraat. Daar zitten ze avond op avond hun buik vast te houden van het lachen. Nooit hadden ze kunnen droomen dat er zulke komiekelingen op dit ondermaansche rondkuierden.
En toch zijn er soms momenten in die tingeltangels dat al die luidruchtige Statianen opeens minder luidruchtig worden, met 'n brok in den keel terugpeinzen in het verleden, weer denken aan hun zonnig eiland, aan hun zorgelooze jeugd, aan hun goede oude moeder. 't Is als die rare snijboon van 'n clown op ze'n guitaar 't preludium tokkelt van *Far away* of *O1d Folks at home*, vooral als 't *O take me to my kind old mother* klinkt, dan parelt er in menig oog 'n traan. Maar daar davert 't koper de *Dollar Princess* de zaal in, en alles is weer vergeten, Statius, jeugd en moeder, nu morgen weer eens naar Coney-Island en 't duur verdiende geld met handenvol weggegooid, voor ... zijn ... pleizier ...
Nog eens, ik kan 't mij begrijpen dat ‘n leven zoo vol genietingen dat hun daar wacht ons West-Indisch opkomend geslacht als magnetiseert om toch maar weg te komen, zoo spoedig mogelijk, om veel en gauw dollars te verdienen en dan zooveel van 't leven te genieten als zij maar kunnen. Ja, begrijpen doe ik 't, maar er mee eens zijn, goedkeuren, neen om den drommel niet. Ziet u, mijn levensbeschouwing is ...
Ja Jaaaa! Wat zeg je ? Komt de Utrecht in, de Utrecht 't oorlogsschip? Daar zit ik nu met mijn levensbeschouwing. Komt dát nu te pas, als je aan ‘t levensbeschouwen zijt, als de Brandhof in, en copie voor de *Amigoe* nog niet klaar is. Ik dacht, die witte tweepijper blijft natuurlijk 'n dag of drie, vier volgens overouden costuymen. Ook weer mis. Eén dag, en weg naar St. Martin.
Ik vraag wederom, komt dit nu te pas? Waarom die voordeelen en genoegens soms dagen en weken gegund aan andere eilanden waar de Hollandsche driekleur niet wappert ?
Nu ja, over 3 maanden komen we weer terug, was de pleister. Dat kennen we, volgens belofte hadden ze ll. April al hier moeten zijn. Ze hebben niet geschoten, wel paarden en ezels bereden, niet met zoeklicht gewerkt, wel 't muziekkorps laten blazen, niet voor bezoek aan boord geïnviteerd, wel gezongen van *Vaarwel*, wat oorspronkelijk *Lebe wohl* was. Mijn jeukerige jongen was ook heelemaal niet te spreken over dat Utrechtbezoek. En bij mij is alle moed er uit, om nog aan 't levensbeschouwen te gaan.
Ten slotte hoop ik de primeur te hebben van 't heugelijk nieuws dat onze Eustatiaansche katoen zulk 'n pracht van succes behaald heeft op de Brusselsche tentoonstelling. Wij zonden in 9 monsters katoen, en vijf er van werden met goud bekroond. Vijf gouden medailles. Commentaar overbodig. En onze ± 300 akkers katoen staan eenig. Met moed dus de toekomst tegemoet gezien.

Jan Paul. St. Eustatius 12 Nov. 1910. (*Amigoe* 31 XII 10)

11 II 11
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Neen, om den drommel niet, mijn opbeller heeft gelijk. Reken er maar op, mailde ie, dat ‘t steamertje niet vóór Januari ll. in de vaart is.
En de 6 uur 17 minuten nieuwjaarsochtend 1911, stoomde de Prinses Juliana de baai van St. Kitts binnen, ging tegen den middag onder stoom naar St. Eustatius, en ving aldus aan haar route tusschen de Boven- en Benedenwindsche eilanden. De Prinses Juliana, was in de vaart.
Ik ben deze publieke rehabilitatie eenigermate verschuldigd aan mijn consciëntieuzen opbeller, omdat ook ik, snood genoeg, aan 't twijfelen ben geslagen, toen ik las dat de Juliana einde Oct. uit Holland vertrokken was.
Dus - en die dus bleek te zijn 'n pyramidale *latius hos*, dus komt ze begin December op St. Eustatius en dus ga ik tegen dien tijd naar Saba of St. Martin en retourneer als 'n Amerikaansche petroleumkoning in mijn brandnieuw eigen *steamyacht*. Met 't oog daarop liet ik zelfs den vouw opstrijken in mijn 1. klas-pantalon.
En 't geschiedde dat ik begin Dec. met 'n verweerd groentje zonder vouw, in 'n vunzig zeilsloepje op reis ging, en na 'n dag of wat wachtens en hoopvol kijkens naar de St. Martijnsche seinballen, weer met zoo’n zelfde gelegenheid en weer in datzelfde vouwlooze groentje de terugreis aanvaarde.
En die 15 lange uren van zee-ellende op dat glibberig dekje heb ik geleden met heroïeke berusting, als 'n soort van expiatie voor mijn twijfelzucht aan de waarheidsliefde van den man, die 't beter wist dan ik en geheel de Curaçaosche pers.
Dolgaarne pende ik mijn impressies neer over onze nieuwe stoomverbinding, helaas:
Mij rest 'n antwoord op 't Engelse stuk tegen Jan Paul in *Amigoe* van den 12den Nov. ll.

Ingezonden stukken.

St. Eustatius 20n. October 1910.
To the Editor of the
„Amigoe di Curaçao."
Sir,

Zeg ouwe, schreef me 'n vriend uit Curaçao, hier uitstekend met de toestanden bekend, dat zal je ook geen hoofdbrekens kosten om dat te weerleggen, *multa non multum*. Precies, wat mij bij 't lezen door 't hoofd speelde. Ineens maar met de deur in huis gevallen. Ik persisteer in mijn bewering, dat we hier op St. Eustatius rijk zijn, niet 500 maar 2000 H.A. bebouwbaar land.
Men is zoo beleefd zulks 'n fabel te noemen, mijn trouw rijpaard Sultan wordt om zulks te bewijzen ook al van stal gehaald. Maar .... de heeren kunnen die fabel zwart op wit lezen, als ze zich slechts de moeite getroosten, eventjes naar 't archief op ons eiland te stappen, in 'n origineel stuk, onderteekend door gezaghebber Joh. de Veer. Niet noodig daarvoor naar den Haag te reizen, hier op St. Eustatius heb ik maandenlang in de archieven geneusd, en heelemaal niet in 't moederland, daar had ik wel wat anders te doen.
En in dat officieele stuk staat, ik citeer letterlijk:

> Volgens eene in den jare 1829 gedane opmeting van de plantaadjegronden, wordt het getal akkers door ingezetenen in eigendom bezeten op nagenoeg 8000 gesteld, stelt men hiervan 3000 akkers oppervlakte voor onvruchtbare heuvels, welke geheel voor den Landbouw of tot weiland ongeschikt zijn, dan blijft er voor bebouwbaar grond 5000 akkers oppervlakte.

En daar 5000 akkers gelijk zijn aan 2000 H.A. concludeerde ik en concludeer ik nog zoo logisch mogelijk, dat we geen 500 maar 2000 H.A. bebouwbaar land rijk zijn. Heeft men nu eenig recht om mijn opgave 'n fabel te noemen?
Zoo fabelachtig idioot zal ik toch niet zijn, om zulk 'n stuk te phantaseeren. Kom nou! Men lanceerde ook weer in heel veel lange zinnen *the great exodus* van hier naar Amerika en andere regionen. En ik kan 't gerust niet helpen, maar ik kan nog maar niet vinden, dat 't daarmee nu zulk 'n vaart loopt. In 1909 — let wel weer officieele cijfers — in 1909 vertrokken er 8 en kwamen er 8 terug. Verleden jaar in 1910 vertrokken er 33 en retourneerden er 23. Is dat nu *the great Exodus to the U. S. at present time*, 10 heele menschen in 2 jaar?!
Dan exodussen ze in St. Kitts er erger op los. Op 'n mooien namiddag gingen er ineens 450 St. Kittsmannetjes op reis naar Costa Rica. Nu weet ik ook drommels goed, dat er heel wat Statianen wegtrekken naar Amerika en dat hebben ze vroeger gedaan en dat zullen ze wel altijd blijven doen, precies als van de andere West-Indische eilanden.
Sla mijn vroegere Ditjes en Datjes maar eens op, daarin heb ik zulks vaak ruiterlijk gepubliceerd, hoopte zelfs dat er tegen die wegtrek-baccil 'n serum zou kunnen uitgevonden worden. Maar 'n exodus, en nog wel 'n *great exodus* heb ik 't nooit betiteld, heel eenvoudig omdat zulks is beslist onjuist. *J'appelle un chat un chat*, en dat is je ware.
En nu die bewuste winkelkwestie. Men betwijfelde of de *stock in trade* van al onze winkels meer beliep dan 'n totaal van f 5000. Diende ik 'n antwoord, dat alleen de firma Johnson meer dan 't dubbele rijk is aan *stock in trade*. Men blijft ongeloovig en glimlacht sceptisch. Dan maar weer met officieele cijfers aan 't werken, dat demonstreert, slaat door, want cijfers zijn soms akelig brutaal.
De firma Henry H. Johnson verkocht in 1910: Cash $ 4.583.02 amounds, received monthly 4 737.02 - 9.320.04 Negen duizend drie honderd twintig dollar en 4 centen - Drie en twintig duizend, driehonderd gulden en 10 centen.

De firma Henry H. Johnson verkocht in 1910:

Cash	$ 4.583.02
Amounts received monthly	4 737.02
	$ 9.320.04

Negen duizend drie honderd twintig dollar en 4 centen = Drie en twintig duizend, driehonderd gulden en 10 centen.
En op ultimo December 1910 was winkel en magazijn van H. H. Johnson nog opgepropt met goederen van allerlei aard.

En op ultimo December 1910 was winkel en magazijn van H. H. Johnson nog opgepropt met goederen van allerlei aard. Op hoeveel taxeerde men ook weer de *stock of trade* van al onze winkels? Op vijf duizend gulden, neen geen dollars, maar hollandsche guldentjes, *is not it*!?
Had ik dan niet 't volste recht om te vragen wat dan toch in hemelsnaam die restende 6 winkels in magazijn hadden? Geen gekookte sneeuwballen, maar lantarens van Diogenes om avondwandelaars te behoeden hun nek te breken, antwoordt men hyper-ironisch.
Weer duidelijk dat de klassieken den schrijvers totaal onbekend zijn, want 't typische in Diogenes' doen was juist, dat ie op klaarlichten dag met 'n brandenden lantaarn op de boulevards van Athene rondscharrelde, dat is mij tenminste in mijn studentenjaren zoo gedoceerd.
Maar nu alle kortswijl op zij.
Die onnoozele taxatie van 5000 pop is niet goed te praten. Door zulk klakkeloos geschrijf zonder schijn van bewijs in 'n veel gelezen blad, onderteekend door mannen van positie, krijgt

't crediet van onze kooplui 'n leelijke knauw, en daartegen protesteer ik, protesteer ik in alle recht en billijkheid, en ieder man van karakter zal moeten bekennen, Jan Paul daar heb je groot gelijk in.
Ten slotte vraag ik nog 't woord voor 'n persoonlijk feit. (U ziet de kamerverslagen spelen me door 't hoofd.) Voor *Amigoe*, copieerde ik opname van regenval op 7 Sept,
In ‘n etmaal viel er in 't dorp 142, buiten op Zeelandia 215 m.M. regenwater. Nu wordt nota bene aan die officieele opgave ook al getornd. Nog niet genoeg, men insinueert zelfs mogelijk geknoei bij 't regenvalmeten. Op deez' insinuatie van zoo min allooi ga ik niet in, maar wel ontzeg ik 'n iegelijk, wien ook, 't recht bij *Amigoe*-lezers de minste suppositie op te wekken, dat ik met opgave van regenval en meer, gefraudeerd heb. Officieele cijfers heb ik genoemd, die nog te controleeren zijn, en al ben ik maar 'n eenvoudig Ditjes en Datjes-schrijver, mijn goede naam is mij toch nog dierbaar. Dat 't mij niet te doen is om de waarheid, maar alleen om 'n vriend te helpen, moet ik ook al 'n paar maal slikken. Zou 't niet rationeeler zijn, de veronderstelling te wagen, dat ik als *Amigoe*-correspondent verplicht was tot repliek, en dat dit zijn hulpbetoon toch eigenlijk wel wat laat komt aanzetten.
Waarschijnlijk nooit gehoord dat gezegde van de ouden - *Amicus* Socrates etc., dat geeft anders precies mijn opinie weer. Mij dunkt, 't is welletjes nu. Hoop van harte, dat dat sollen met onze nobele waarheidsgodin nu toch eindelijk eens mag ophouden. Men hanteert haar te veel als 'n hansworst. Ook in journalistiek heeft men zekere usances in acht te nemen. Met vergeet dit zoo licht. Vooral als men geen repliek voorziet, wordt men vaak overmoedig. Wat soms faliekant uitkomt. Maar dat is mijn schuld niet.
Jan Paul. St. Eust. 11 Jan. 1911. *Amigoe* 11 II 11)

11 III 11
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Daar deunt mij dezer dagen voortdurend 'n oude melodie door 't hoofd waarop gelierd de volgende hoog poëtische ontboezeming:

Miet katoen,
Kom morgennoen,
En we zullen 'n pintje drinken.

Ja, die goeie oude deun! 't Was in die dagen van onverstoorbaar jolijt, van 'n optimisme zonder weerga, van idealen stout kloek onververvaard-brutaal, soms té brutaal in die dagen toen 'n etmaal na 't scheren van je baard, je kin alleen nog maar schaduwde, en niet zooals nu, dan veel weg heeft, van 'n ietwat roestige muziekdoosrol. Toen zongen we dien goeien ouden deun.
Hoe dat poëem weer naar boven geweld is? Heel eenvoudig. Dat noemen de geleerde lui, geloof ik, 'n geassocieerd idee.
Bv.: Groene zeep is in de West iets zeldzaams, Ik zag 't bij toeval hier ‘n tijdje geleden, en dadelijk dacht ik aan 't glimmend voorhoofd van Mie onze oude keuken-prinses nu reeds ter ziele 'n 30-tal jaar.
Automobiel getoeter doet me benzine ruiken, al is op heel 't eiland zoo’n wagen met worstwielen niet te bekennen.
Komt stokvischlucht in mijn neus, dan zie ik duidelijk 'n calqueerplaatje op 'n glazen deur in 't onderhuis van 'n Rotterdamschen vischwinkel.
Bij 't zien van 'n merliton, hoor ik penetrant stemgeluid van *sanguineus* Parijzenaartje in den Franschen bazar: *Oui, ja Monsieur*, 6 centimus, 3 centen. En tot buitenlui verdacht-vingerende in de 5 cents artikelen: *Sapris ti, cochons*! *Afbleifen avec de klauwen daarrr*!
Nog heel wat copie zou ik kunnen vullen met zelf meegemaakte voorbeelden van deze eigenaardige *idea associata*, maar nu snapt u reeds dat dit bewonderingswaardig epos gewijd aan die bewuste katoen-Miet per sé naar boven moest komen, moest wellen, omdat we hier nu

leven, ademen in, en verlokt worden door 't stapel product van St. Eustatius' toekomst, katoen. Buiten ons dorp reien zich nog steeds de wuivende katoenstruiken met wiegelende bloesems over 'n 300 akkers verspreid, en 'n tweede oogst is dra rijp gestoofd door glunderen zonnestraal. En immer onvermoeid stoot onze motor zijn puf en puf en puf 't blauwe *hinein* in, en verandert in 'n minimum van tijd den witten zonnehoed van nieuwsgierige buiten-toeschouwers in 'n soort van ongerezen krentenbrood. Maar hij weet nog meer en vrij wat beters te presteeren, dan imitatie krentenmikken te fabriceeren.
Johney Lispier, 'n Statiaansche zesvoeter, die veel gevaren en 'n brok wereld gezien heeft, en snugger en schrander ze'n oogen de kost gegeven en partij getrokken heeft van al dat geziene, is des motors trouwe verzorger en baas. Van 's morgens tot 's avonds wentelen reeds wekenlang de drijfriemen de assen om en omstuwen de tanden van de 2 katoen-*gins* ratelend heen en weer, zoodat 't zaad als hagel omlaag knettert, en 't nu zaadloos katoen zijig, smedig, *souple* uit de rollen wordt rondgeklemd. Daar heerscht nu bedrijvigheid, 'n zaakrijk rumoer-lawaai, 'n iets dat aanpakken niet schroomt in ons katoenhuis aan de baai.
De lucht die er hangt — neen, noem 't geen stank —, dat monotoon machine-gestamp werkt kalmeerend en doemt voor je verbeelding op soms lang vergeten tafereelen in 'n kouder klimaat, uit dagen lang geleên. En 't lint—ik bedoel de van zaad gezuiverde katoen — wordt geperst, in zakgoed gepaknaald, in reepen-geslagen-ijzer gecorset alles up to date, daarna gewogen en gemerkt, en onze Statiaansche katoen is gereed tot verzending naar de Engelsche wereldmarkt.
Zoo'n baal weegt ± 200 pond. 'n Pond katoen staat nu, volgens 't laatste cablegram op f 1. (1 gulden) geprijsd. Vandaag is de 64ste baal afgegind en reisvaardig gemaakt; laat nu uw kleine meid maar eens eventjes uitrekenen hoeveel duizend pop die 64 balen waard zijn. Allemaal zuivere winst is zulks natuurlijk niet, dat verstaat zich, maar dat onze katoenplanters minstens 100% op dit exportartikel verdienen is buiten kijf, geloof me, mijn raming is absoluut niet te hoog.
En in magazijn liggen er nog, laat ik maar zeggen 'n 8000 pond katoen, maar 't is veel meer, te wachten om door de *gin* gefolterd te worden. Honderd pond katoen met zaad geeft ± 25 pond lint, dus tel nog maar gerust 'n 10 balen bij die 64. Laat ook dat uw kleine meld uitrekenen, 't Is goed voor haar kleine *brainbox*.
En nu komt nog de oogst. Wat die zal opbrengen, moeten we natuurlijk nog afwachten. Maar tot nu toe doen ze goed, beweren de vakmannen in hun eigenaardige terminologie. 't Al of niet gelukken en de resultaten van dien oogst —natuurlijk katoen van ietwat inférieure qualiteit — vertel ik u later wel eens.
'n Vriendenband uit, enfin dat komt er niet op aan, pende me dat ie omtrent Curaçao gelezen had in de *Pocket guide to the West-lndies*, by A. E. Aspinall (London 1910): *Curacao, the island of the Liqueur. Salt is the principal export, but sugar and cotton are also produced*. Daar stond ik van te kijken, vooral van die katoen.
Zou iemand mij niet omtrent dit Curaçaosch product kunnen inlichten. Want ik vrees dat Curaçao dan mettertijd 'n gevaarlijke katoenconcurrent zou kunnen worden van St. Eustatius. Misschien ook maak ik mij bezorgd voor niets, is die mijnheer Aspinall minder betrouwbaar, want wat hij gelieft te beweren omtrent St. Eustatius geeft wel 'n weinig aanleiding tot die onhoffelijke suppositie. Van St. Eustatius schrijft ie:

> The island is a Dutch protectorate, but only the governor and the doctor speak Dutch. Englisch, French, Dutch all tried to subdue the island but could never do so, and at last for the sake of peace the inhabitants placed themselves under Dutch protection, and now fly the Dutch flag with a cabbage palm in the corner.

Een ander vriend, 't komt er weer niet op aan wie, stuurde me dezer dagen 'n plattegrond van Rotterdam, en na belangstellende bestudeering van die kaart moet ik ietwat beschaamd bekennen, dat ik St. Eustatius in alle hoeken en gaten vrij wat beter ken, dan mijn eigen

Vaderstad. En daarom laat ik nu met een gerust hart in de *Amigoe* drukken, dat die goeie Mijnheer Aspinall's geschrijf over dit eiland kant noch wal raakt.
't Eenige ware in al dat beweer, is dat de gezaghebber hollandsch spreekt, maar dat is ook het eenige, en daarvoor behoeft men heusch geen *Guide to the West-Indies* aan te schaffen. Haast zou ik u afraden dat boekje te bestellen, maar dat doe ik niet, 't kan u misschien nog 'n paar amusante oogenblikken bezorgen. En amusante momenten zijn vaak geld waard in dit ondermaansche.

Miet Katoen,
Kom morgennoen,
En we zullen 'n pintje drinken.

Alweer warrelt dit zoet poëem me door den brein. 't Is, dunkt me, 'n waardig passend slot voor dit geschrijf over katoen en nog eens katoen. Op katoen, vijfmaal met goud bekroond op de Bruselsche *world-show*, is 'n pintje te drinken zeker goed besteed.
Jan Paul. 1 Mrt. 1911. (*Amigoe* 11 III 11)

8 IV 11

St Eustatiaansche Ditjes en Datjes.

Jan Paul schrijf nu toch eens wat over de Prinses Juliana, werd me reeds van menig windstreek toegemaild. Helaas, tot mijn schaamte en spijt moet ik bekennen, dat mijn naam nog niet op haar passagierslijst is voorgekomen. Natuurlijk was dat je reinste *force majeure*, want elk maal als haar stoomfluit 't afscheid tegen de Quill echo't, dan popelde ik om weer eens te gaan deinen op rhythmische Caraïbische golfslag, te gaan deinen zacht groen weeïg heen en weer, op en neer.
Toch ben ik aan boord geweest, toen ze voor anker lag. Haar van top tot teen bekeken onder zaakrijke leiding van Kaptein de Graaf. Ik was verrukt, en fier op haar maker Wilton, mijn vriend en stadgenoot. Toch juist, omdat ie mijn vriend is, 'n paar op- geen aanmerkingen. Waarom twee trappen naar de brug? Toch al niet veel ruimte om te ijsberen zoo hoog noodig voor niet zeezieke, passagiers na tafel. Ja, ik zou zelfs 'n hint willen geven, om de 2 *lifeboats* aan bak- en stuurboord in de *davits* buitendeks te hangen, dat zou 't promenadedek 'n danig stuk verlengen, en stijve slaperige passagierszeebeenen ten goede komen.
't Is maar 'n idee, van nog eens 'n stuurman aan wal, en dat veelzeggend woord van Destouches, blijft toch immer waar: *La critique est facile*, neen, *aisée, mais l'art est difficile*. Dat heb ik zelf aan den lijve ondervonden, ik bedoelde massale waarheid van dat regeltje Fransch, toen ik indertijd iets bouwde en weer later iets verbouwde. Toen kwam *la critique*, welgemeend als 'n malsche regen op mijn onder zorgen gedrukte schouderen druppelen.
In 't begin zet je 'n parapluie op ter beschutting van al die betweterij, poog je je goeden kijk op dien zaak te bewijzen met major, minor en conclusie plus 'n dozijn of wat probaties. Allemaal larie!
Later maak je je nijdig, en snauw je dien irriteerenden kritikaster iets heel leelijks toe uit 't diepst van je gemoed. Ook allemaal larie!
Maar nog later, geef je den man in alles het grootste gelijk van de wereld, je speelt met 'n zoetsappige facie maar ja en amen, en je gaat toch kalmpjes je eigen driehoek.
En dat is je ware! *La critique* is 't menschdom nu eenmaal aangeboren, en ver van menschkundig blijkt 't te zijn, je te veel aan al dat gecritiseer te storen, of dit alles te veel *au serieux* te nemen. Dat is zoo, geloof me, en wees nu dankbaar voor deez' kerngezonde en kostelooze les van bittere ervaring en levenswijsheid.
Om nu de vrachtprijs van ons steamertje aan 'n critiek te onderwerpen, gaat natuurlijk na al dit voorgaande gepen heelemaal niet, en daarom zwijg ik ook over transportkosten van 'n gulden, voor 'n zak tras, waarde 12½ cent, daarover zwijg ik, zwijg ik als 'n pot. Bij dat bezoek aan

boord van de Prinses ontmoette ik nog 'n ouden kennis, zoo'n goeden ronden oud-sailor v/d Kortenaer, nu Juliana's bootsman.
Hij en ze'n kameraden hadden indertijd mijn papegaai en schildpad 'n vrijen passage naar Holland bezorgd. Die schildpad — Dorus was een voornaam — was 'n eigenaardig exemplaar. Toen ik 'm cadeau kreeg, zette ik dat lúgubre pantserdek-mormel op den vloer, en schoof medelijdend 'n schoteltje melk onder dien schulp of huif. Dorus zal wel honger hebben, dacht ik, maar geen de minste beweging in mijn lieveling.
Maar ineens, o groote Goden, komt Dorus' kop te voorschijn, in rechte lijn juist aan de tegenovergestelde kant van ze'n etensbakje. Daar word je koud van. Maar in een oogwenk had ik de fatale toestand begrepen, omvat, 't waarom van ze'n niet-eten gesnapt, en fluks was ze'n diner van Zuid naar Noord getransporteerd. En toen was 't lust om te zien, hoe smakelijk dat melkpapje via ze'n harmonica-nek ouder de huif verdween.
Hoe hij zich aan boord van de Kortenaer gedragen heeft, weet ik niet. De oude dame in patria voor wie ik hem bestemd had, als 'n automatisch verstandig levend voetenbankje wilde niets weten van dit akelig rillerig vies beest. Arme Dorus, hij bloosde toen ie dat hoorde.
Maandenlang heeft ie toen rondgekuierd op 'n kantoorplatje, wat ie prettig scheen te vinden, te oordeelen naar ze'n eeuwigen glimlach. Toen 't begon te winteren, als postpakket verzonden naar buitenlui met 'n broeibak, behoorlijk gemerkt op ze'n rug: Dorus heet ie, en hier zit ze'n kop. Daar heeft ie ook maandenlang rondgescharreld, is toen eigenwijs 'n paar weken in 'n hoekje gaan zitten, begon langzamerhand minder aangenaam te rieken, en toen de tuinman 'n onderzoek *in loco* instelde, was ie dood.
Ziehier mijn ervaringen met Dorus mijn schildpad; ook nog even verhaald, wat mij overkwam met kakkerlakken. Vóór mijn vertrek naar Holland in 'n stopvlesch met spiritus 'n 50 tal van die kleverige 8 pooters gedompeld. Dr. Boldingh had me er om gevraagd. Bij de Douane in New-York beweerde men dat 't gelei was, 'n soort van boerenjongens. Ik protesteerde, en won 't pleit door hun zoo'n lekker hapje voor hun lunch te offreeren.
In den Atlantischen Oceaan in 't ruim van den Statendam barstte helaas die flesch met kakkerlakkenlijkjes. *Home*, bij 't glorieus ontpakken van de geschenkenkist, werd al heel gauw de brand gestoken in een van die geurige West-Indische rookstokken, ook al 'n cadeau. Menige hoofdpijn en nies verwekkende geuren heb ik in mijn West-Indische jaren opgesnoven, maar nooit is zoo'n penetrante in-vies rillig vette lucht door mijn Griekschen neus naar mijn hersens gewaaid, als toen in die kamer bij open koffer en hangende rookwolk. Het slachtoffer met martiale snor werd bleek om ze'n neus, stootte verdachte geluiden uit en hikte op 't laatst: *horrible most horrible*, toen de sigaar reeds lang door 't open raam op straat lag te sputteren. 'n Straatjongen pakte ze op, met 'n hè van 'n ontzettend bofgevoel, maar na de eerste zuig, lag ze al weer in de modder onder 'n verachtend ajakkes. De knoop van dit melodrama: De W. Indische sigaar en de kakkerlak of De kapotte stopflesch, zat 'm hierin, dat door die barst in flesch de sigaren geheel verzadigd waren door 't extract van die wreedelijke verdronken Eustatiaansche huisdiertjes. Dat was al.
Toch hebben die sigaren nog wondere diensten bewezen. Ze bewezen te zijn 'n panacee tegen indringerige *commis-voyageurs*. Neen absoluut niets noodig klonk 't dan, 't spijt me, maar steek 'n sigaar op. 't Wonderkistje kwam voor den dag. Gracieus werd de vlam er in gestoken, omhoog dwarrelde die onbeschrijfelijke vieslucht. Iets laten merken, en 'n klant verliezen, dat nooit, en *commis* verdween in 'n minimum van tijd, en kwam vooreerst niet terug. Ik ben blij dat ik dit feit aan de vergetelheid ontrukt heb. Blijkt wederom dat onze kakkerlakken toch ook voor iets nuttig zijn?
Nog 'n heel klein Datje, staande tot 't Ditje als de staart van mijn fox-terrier tot zijn goed geproportineerde body. Gelezen met veel interesse in *Amigoe* over succesvol geneesmiddel van melaatschheid. Nastin heet 't en op Demerara werkte 't wonderen. Ook wij hebben hier 'n

lazaret. Nog kort geleden stond ik bij 't sterfbed van een dier martelaren. Hoe zal ik beschrijven dat lijden groot en peilloos van die arme stervende melaatsche.
't Was 'n nietig vrouwtje. Ze lag op den grond, op 'n mat. Al haar levensorganen verwoest, verrot, één wond, één van pijn rillende lillende massa. En toen heb ik mijn plicht gedaan met 't hart in de keel en tranen in de oogen. Kort daarop stierf ze. Goddank! Begrijpt ge nu, dat ik naar oordeelkundige toediening van Nastin, dat wondermiddel, snak, om wat leniging, zoo mogelijk genezing te brengen aan mijn arme melaatschen, die nog leven, en lijden en hopen. Misschien heeft men er op het Curaçaosche Zaquito reeds werk van gemaakt, zoo niet, dan neem ik bij dezen, kosten niet schroomend, geheel en al daartoe 't initiatief. En dat ik daarbij kan rekenen op Uw steun in uitgestreken moreelen zin, Mr. de Redacteur, dat weet ik zeker. Daarom bij voorbaat mijn dank.
St. Eust. 1 April 1811. Jan Paul. (*Amigoe* 8 IV 11)

15 VII 11
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
Wij zijn hier in blijde afwachting, Morgen 21 Mei komt de gouverneur. Waarmee ? Met Juliaan of oorlogsboom? We weten 't niet. En 't doet er eigenlijk ook weinig aan af. Als ie maar komt, want klaar zijn we, totaal, heelemaal, allemaal. Als 't maar niet gaat, zooals 'n paar weken geleden. Toen zou de nieuwe bisschop van Curaçao hier komen, Monseigneur Vuylsteke. Pastoor en parochie waren ook kant en klaar. Maar de bisschop kwam niet. Tuk op copie, ben ik toen zeer gewiekst dien teleurgestelden pastoor eens gaan interviewen, en ziehier wat ik te hooren kreeg:
Zoo, Jan Paul, ben je daar weer met je losbladig notitie-boekje, en je onoogelijk endje potlood. Zeker weer niks te pennen. Dan moet den ouden man er natuurlijk weer aan. Of ik de *blues* heb?
Zeg, praat je moedertaal, en denk er aan, dat je spreekt tot ‘n abonnent van *Neerlandia*. Nu is *Neerlandia* ook wel geen hollandsch, maar toch beter te verdedigen dan die *blues*-hebberij van jou.
- Ja, natuurlijk had ik 't land. Zondag, na de Hoogmis stuur ik binocle met me jongens per paard en ezel naar White Wall, om zee rond St. Kitts af te focussen. 'n Drie kwartier later komen ze *ventre á terre* 't dorp binnengerend: Ze komt, is in zicht etc.
Beesten op stal, hijsch je vlaggen! Trek intusschen mijn schoenen aan, speciaal voor die gelegenheid gegumd met *Whitemores gilt-Edge*. Veters knappen af natuurlijk, juist als 't minst gelegen komt. 'n Lintwormen-natuur hebben ze. Vlaggen wapperen omhoog in stijve bries, hollandsche, pauselijke, amerikaansche, de laatste omdat de bisschop 8 lange jaren onder de *stars en stripes* geleefd heeft. Nuffig klapperden nu signaalvlaggen: Z.B.H. = Welkom en E.U.J. = Bisshop, het blauw *hinein* in.
Ja, Jan Paul, sla gerust 't internationaal seinboek na, en je zult zien dat 't correct is. Omhoog waren nu ook die kleurige katoentjes. Lampions worden nu bollend aangedragen, gehangen aan slingerende respectieve ijzerdraadjes, nieuwe veters zijn aangerukt door schoengaatjes gekruisd, alles is klaar, kant en klaar.
Ooren wijd open, om afgesproken *far-away* getoeter van *steamer* te hooren.
Daar is ie, roepen ze. Helaas, 't is slechts de balk-intonatie van mijn ezel Cigarette, die haar dinee reclameert. In keuken alles in volle actie. Nog niets. Tafel al gedekt voor ons drieën. Nogal niets.
Heeft u wel eens 75 minuten bij regenachtig weer in Geldermalsen op 'n treintje zitten wachten? Ik heb dat fortuintje eenmaal gehad. Datzelfde je eigen-in-den-weg-loop gevoel als toen, kreeg nu weer houvast bij mij. Ik ben toen in Godsnaam maar gaan eten, in 't gezelschap van 2 leege stoelen. Ge begrijpt, hoe geanimeerd de conversatie was. Toen kwam eindelijk de lúgubre oorzaak van loos alarm, gebroken veters en koud eten rookpluimend

voorbijgeschroefd, 'n *cargo-steamer* eens zoo groot als ons Juliaantje. Ik heb toen niets gezegd, alleen met iets uittartends in mijn blik, al mijn vlaggen en signalen gestreken.
En we bleven wachten Zondag.
En we bleven wachten Maandag.
En we bleven wachten Dinsdag.
Toen kwam er 'n nuchter bericht aan onzen agent van zijn St. Kittschen *confrère*, dat deez' trip de Juliana later komen zou. Dat behoefde ze toen waarachtig niet meer te kabelen. Dat snapte toen mijn fox terrier al.
't Waarom en 't wanneer lagen voor ons echter nog in Egyptische duisternis.
En de zon kwam op, en de zon ging onder, 5, 8,10,13 maal.
Eindelijk weer in *cablegram*: Bishop a/b S. S. Parima. Die paar woordjes verzonden 1 Mei op St. Thomas, werden hier 't baaipad opgezigzagd den 6den Mei half 7 P.M. Met 'n beetje wind bezeilt men die afstand in anderhalven dag. Heusch, 't was 'n telegram zonder *raillerie*.
Quebec-liner Parima arriveerde Zondagochtend op St. Kitts, Maandagavond kwam Captain Bens schoener bij ons binnenloopen met de Bisschop aan boord. Eindelijk! 't Was donker en woei. Wiegelende lampions op den 120 voet hoogen klifrand vlogen in brand. Onder al dat rozig –wit - vlamgelek stak ik in zee. Over mijn ontmoeting met mijn bisschop en zijn *socius* Father v. d. Veer, schrijf je niks, hoor Jan Paul.
Slijp intusschen maar 's 'n puntje aan je onsmakelijk potloodje, want ik heb je nog meer te vertellen. Twee *dorries* met respectieve roeiers waren langszij. 'n Valies werd aangegeven. Vier handen pakten ‘t. Nijdig trekken, rukken, halen heen en weer, ten laatste bonsden er doffe vuistslagen ín wiegelende bootjes over de donkere golven. Ook hier weer je zuiverste jaloesie de métier.
Ik bulderde: stop.
Geen kwestie van. Ze bleven hameren, beuken, rammeien, bonken op mekaars kop met zwellend enthousiasme als paukeniers bij forto, fortissimo. Father v. d. Veer, expert in Jiu Jitsu, wilde met allen geweld aan 't spierbreken, schrok echter terug voor 'n sprong in die gapende donkere schuimende diepte. Toen tuimelde Captain Ben doodgewoon ze'n eigen sloep overboord, wij sprongen er in, roeiden naar land, en lieten de beide kemphanen met gloeiende maar ongedeukte schedels zonder vrachtje ronddobberen, wat ook niet meeviel.
't Was 8 jaren geleden, dat Mgr. Vuylsteke, toen pastoor van St. Martin, op ons eiland geweest was. In feestelijk versierde nieuwe kerk deed onze nieuwe bisschop voor 't eerst zijn glorieuze intree onder klokgelui en jubelend feestgezang.
Adres werd door mij voorgelezen, Monseigneur antwoordde, nog 'n feesthymne, en huistoe allemaal.
Dinsdag 's morgens 8 uur lste H. Communie. Maar dat weet je net zoo goed als ik, Jan Paul.
Ja zeker, 's morgens 42 eerste communiecanten en 's middags om 5 uur werden er 64 Statianen gevormd. Verder passeerde Mgr. hier de dagen met bezoek aan school en lazerette.
Toren van protestantsche kerk-in-ruïne beklommen, vandaar 'n *schönes Aussicht* genoten over heuvelen, valleien, Quill en zee, 'n rit gemaakt in de *country* naar gouvernementsplantage „Zeelandia", gewandeld door de Pompeï-achtigen benedenstad, en eindelijk met veel interesse bekeken de in volle actie zijnde katoenginnerij aan de baai. Vrijdagochtend vroeg vertrok bisschop met socius per schoenercapt. Ben naar Saba.
En nu is 't meer dan welletjes, Jan Paul. Neen, geen woord meer.
Maar luister nu naar goede raad, en koop in hemelsnaam 'n nieuw potloodje, want morgen komt de gouverneur, en dan weet je er alles van. Dag!
Morgen komt de gouverneur! Morgen - XXI Mei, en vandaag 2 Juli nog geen boot, met of zonder stoom, op de ree geweest met de gouverneurswimpel in top. Den XXIII Mei kwam er 'n telegram dat 't bezoek was uitgesteld, dies leven we immer nog in hoop, in groote hoop, in hoop onverwoestbaar, in hoop gebaseerd op 'n rots van graniet.

Over t' heelemaal kopje in 't water vallen van alle mogelijke preparatieven voor Gouverneurskomst, zwijg ik als een visch; over 't maandenlang verstoken zijn van communicatie met Curaçao, met de treurige logische consequentie van een vacuüm *comme-ça* in je provisiekast en in je maagstreek, ook daarvoor geen druppel inkt verspild; maar, van 't hart moet mij de bekentenis, dat ik gewoon paf sta over het gescharrel van ons stoomertje. Daar begrijp ik absoluut niets van. Wat ik daaromtrent van Utrecht-officieren heb moeten hooren, grenst aan het ongeloofelijke. En portefeuille reeds een en ander over deez onverkwikkeijke kwestie. Daarover later.
Daar komt me waarachtig juist 'n schoener in met *mail* en provisie van Curaçao. *On revient toujours & ses premiers amours*. Ik houd er van, alles zoo optimistisch mogelijk op te nemen, maar hier in casu moet men toch wel 'n enorme dosis optimisme in magazijn hebben, om bij zulk een halfslachtig gedoe je goede luim te bewaren. We zullen maar moed houden.
Jan Paul. St. Eust. 2 Juli 1911 (*Amigoe* 15 VII 11)

9 IX 11
St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes.
'n Greep uit mijn laatste krantengeschrijf:
Maar van 't hart moet mij de bekentenis, dat ik gewoon paf sta over het gescharrel met ons stoomertje. Daar begrijp ik absoluut niets van Wat ik daaromtrent van Utrecht-officieren heb moeten hooren, grenst aan het ongeloofelijke. En portefeuille reeds een en ander over deez' onverkwikkelijke kwestie. Daarover later.
En dat later is nu daar. Wilton, bouwer van onze Juliaan, heb ik per mail geïnterviewd. Ik had hem gemoedelijk de volgende vragen gesteld:
Ze zeggen dat je boot niet zeewaardig is, dat de machine van ouden rommel is gemaakt, en dat je alleen maar baggermolens, maar nog nooit 'n *steamer* gebouwd hebt. Is dat waar ?!
Dankbaar maak ik gebruik van 't oorlof om te publiceeren wat mij goeddunkt. Zijn anwoord ligt naast mij.
't Woord is aan Wilton:
De eerste plannen voor 't scheepje werden gemaakt door het technisch bureau van koloniën, op grond van de ervaring en gegevens van S.S. Christiansted. Uit de West werd bericht, dat dát type schip aan alle eischen voor den dienst voldeed. Op grond van dat plan is toen ingeschreven en wel door alle bekende werven in Holland. Er was geen enkele werf, die bij inschrijving bezwaar had gemaakt tegen het type schip in verband met den dienst waarvoor het bestemd was, hoewel in het bestek de aard van den dienst duidelijk was omschreven. Hieruit blijkt, dat alle deskundigen hier te lande absoluut geen bezwaar maakten tegen het type, en de kennis van deze deskundigen uit Holland staat toch zeker wel hooger dan die van jelui omgeving.
De inschrijving had tot resultaat, dat ons de bouw werd opgedragen, waarna een copie van het plan en bestek naar de West werd gezonden. Daar werden nog eenige wijzigingen verlangd, en is het plan toen omgewerkt. Voor zoover deze wijzigingen invloed uitoefenden op de zeewaardigheid van het schip, is hier wel degelijk daarmee rekening gehouden, B.v. door den verlangden meerderen opbouw, een dubbele bodem gemaakt, die dienen kan voor waterballast.
Het schip is toen hier onder toezicht van Koloniën gebouwd. De proeftocht is uitstekend geslaagd en ook de reis van hier naar de West had een zeer gunstig verloop. Wat de zeewaardigheid betreft, kan ik je als deskundige de verzekering geven, dat deze meer dan voldoende is. 't Spreekt van zelf dat in slecht weer ‘n groote Amerikaansche *liner* een aangenamer verblijf aanbiedt dan een scheepje met de afmetingen van de Juliana, doch hieraan is natuurlijk niets te doen, of men moet 'n grooter schip nemen.

Wat het onderzoek van sommige officieren van de Utrecht betreft, kan ik je alleen melden, dat ‘n zeeofficier niet hetzelfde is als 'n scheepsbouwkundig-ingenieur. Ware het onderzoek opgedragen geweest aan een marine-ingenieur, dan had een rapport voor mij waarde gehad, doch in den nu gevolgden weg is een rapport voor mij van absoluut geen waarde.
De man van de Utrecht, die beweert dat de machine uit ouden rommel bestond, bewijst door dat gezegde er absoluut niets van te weten, en daarenboven absoluut geen verstand van machines te hebben.
Het toezicht gedurende den bouw uitgeoefend en mijn eigen opvatting over mijn naam als fabrikant sluit eenvoudig alles uit wat met knoeien vergeleken kan worden.
Mij is welbekend, dat er aartsstommiteiten met de machine uitgehaald zijn. Zoo zijn b.v. gegoten ijzeren zuigerveeren vervangen door stalen veeren. Hoewel jij als leek op dat gebied dat niet begrijpen kunt, is iets dergelijks zóó intens-dom, dat het eigenlijk belachelijk is.
Ten slotte kan ik je nog melden, dat wij voor de Koninklijke Paketvaartmaatschappij te Amsterdam in de laatste 4 à 5 jaren een 8 tal scheepjes hebben geleverd van hetzelfde kaliber als de Juliana, bestemd voor Oost-Indië. De negende wordt nu gebouwd. Al deze schepen hebben onder eigen stoom de reis naar Oost-Indië gemaakt met goed resultaat, en voldoen daar in alle opzichten aan de gestelde eischen. Ik zeg dit alleen om te bewijzen, dat wij heusch wel in staat zijn een dergelijk scheepje te bouwen. Van bovenstaande kan je alles wat je noodig oordeelt publiceeren. Was het niet zoo ver, dan kwam ik den boel eens onderzoeken, want dat er iets achter steekt, staat bij mij vast, maar tot mijn spijt is 't mij onmogelijk.
(w.g.) Henry Wilton.
Jammer dat Wilton hier peroreert. Zijn schrijven zal met vrij wat meer interesse gelezen worden, dan mijn gedit-dat. Daarenboven zoo’n 3 pagina's folio overschrijven maar, is ‘n waar festijn voor 'n correspondentje tuk op copie. Vooral in deze hondsdagen, waarin je van ’s morgens vroeg tot 's avonds laat, heel laat, onverpoosd 't ietwat triviale hollandsch *verbum* zweeten aan 't vervoegen zijt, in alle mogelijke tijden, te beginnen met den imperatief. Maar nu alle *raillerie* op zij. Wilton's brief is voor copie conform. Mijn commentaartjes er op zullen heel kort en vooral zoo onpartijdig mogelijk zijn. Onpartijdigheid en bevriend-zijn sluit elkaar toch niet uit.
Tot geruststelling kan ik er bijvoegen, dat Wilton en Jan Paul elkaar in geen 36 jaren gezien noch gesproken hebben, en dat we toch pas 'n maand of wat geleden de 4 kruisjes zijn overgewipt. Dit denkbeeldig bezwaar is dus geheel bezworen.
Resumeerende: Interkoloniaal s.s. Prinses Juliana zou niet zeewaardig zijn.
Wilton, scheepsbouwkundig-ingenieur, beweert en bewijst 't tegendeel, en geeft als deskundige de verzekering dat deze (zeewaardigheid) meer dan voldoende is. Bootje werd aanbesteed. Men moet zoo’n bestek ooit gezien hebben om te weten, hoe tot in de kleinste finesses alles en alles van het te bouwen schip omschreven is.
Alle bekende hollandsche werven schreven in. Ze wisten welke diensten 't later moest praesteeren. Eu toch geen enkele had bezwaar tegen dit type. Dat zegt toch ook wel iets. Meerdere opbouw werd later gewenscht. Goed: 'n waterballast-dubbele bodem werd er toen in gemaakt. Met 'n greintje *ahnung* van *equilibre*-wetten begrijpt men 't waarom, en zeewater genoeg om ballast-bodem vol te pompen.
Die heele bouwerij geschiedde onder toezicht van Koloniën. Interpelleer eens 'n vakman over de draagkracht van die 3 nuchtere woorden, en ge zult den hemel danken bij eigen bouwerij van zulk 'n toezicht verschoond te blijven.
Komen we tot: Ze zeggen dat je machine van ouden rommel gemaakt is. Wilton's repliek, bezadigd waardig, absoluut negeerend alles wat maar naar geknoei mag zweemen. Toch moet zoo’n aantijging schrijnend pijnen, dat voel ik en dat moet 'n iegelijk voelen die prat is op zijn goeden naam, en op den goeden naam van 'n fabriek die met hem is opgegroeid, groot,

beroemd geworden, die is als 'n stuk van ze'n leven. Je gooit toch waarachtig je goeden naam niet te grabbelen voor 'n paar bonken oud ijzer!! Kom nou!!?
Dan is er geknoeid, 't staat er. Waarom zijn die gegoten ijzeren zuigerveeren vervangen door stalen dito's ? Dat moet zijn: dom, intens dom, belachelijk dom. Geeft, zulks niet veel te denken?
En wat nu te zeggen van 't kletspraatje, dat Wilton alleen maar baggermolens gebouwd heeft, maar nog nooit 'n *steamer*, dat ons inter-koloniaal bootje voor hem eigenlijk zooveel geweest was als 'n proefdier, 'n proefvarkje. Onjuist van kop tot staart, ik bedoel de opzet, niet het varkje. Acht van hetzelfdè kaliber als de Juliaan zijn in de 4 à 5 laatste jaren afgeleverd en allemaal onder eigen stoom naar de Oost geschroefd, en - lees dit nu eens met alle aandacht - en voldoen daar in alle opzichten aan de gestelde eischen.
Amigoe-lezers, ik trek geen conclusie, maar minstens moet ge mij toegeven, dat 't veel doet denken, dat nu juist ons zoolang verlangd *steamertje* 'n *failure* is. Achtereenvolgens worden er acht op Wilton's werf gebouwd voor Oost-lndië. Allemaal spulletje, *up to date, just fine*, zoozelfs dat ze nog 'n negende bestellen. En nu levert diezelfde werf zoo'n schip van precies hetzelfde kaliber voor de West af, en daar deugt 't niet, ouwe rommel, onzeewaardig en nog wat meer van die liefelijkheden. Wat goed is voor de Oost, is dat ook niet goed voor de West? Zijn onze Caraïbische zeegolven van 'n ander fabrikaat, dan die ons Insulinde omspoelen?
Ik en weet het niet.
Ideale stof voor 'n promotiedissertatie, heeren Delftsche studenten dringend aanbevolen.
Ten slotte, 't is en blijft een in-treurige zaak. Vooral omdat men reeds den moed laat zakken, de handen berustend in den schoot legt, en al fluistert ons Juliaantje maar zoo spoedig mogelijk hier of daar aan den man te brengen, natuurlijk voor 'n appel en 'n ei.
Te verkoopen!! En dan? Arme bovenwindsche eilanders!
'n Menschenleeftijd her, was 't 'n sensatieverwekkend, wereldschokkend kunststuk 'n stoomboot te bouwen, nu niet meer. Holland, en hier *in casu* Wilton's werf heeft toch bewijzen te over gegeven 'n degelijk stuk werk op dat gebied te kunnen leveren, degelijk, echt ouderwetsch hollandsch degelijk op en de top.
Mag ik eens brutaalweg 'n idee lanceeren ? 'n Idee, op niets méér maakt het aanspraak. Had ik iets te zeggen — maar dat heb ik niet — dan kabelde ik aan Wilton: Stuur een van je ingenieurs per e.v. *mail* en maak Juliaantje weer gezond. Dat uitkomen met aanhang zal misschien 'n paar duizend kosten, maar wint even zeker even zooveel duizenden uit. Weet zeker dat Wilton *fair* genoeg is, om, mocht (wat ik niet geloof) fout schuilen in minderwaardig afgeleverd werk, slechts 'n groote nul ín rekening te brengen.
Is deez' idee, zoo geheel verwerpelijk ? Ik geloof 't niet. Juliaantje verkoopen, ach neen, neen, neen, doe dat toch niet!!! Doe dat toch niet!!!!!!!
Jan Paul. St. Eust. 29 Aug. 1911. (*Amigoe* 9 IX 11)

Hoofdstuk 5
Tussenperiode: Curaçao (1912-1913) en Sint-Maarten (1914-1916)

Curaçao (1912-1913)
Als Jan Paul Delgeur van Sint-Eustatius vertrekt met de pakketschoener Dreadnought naar Curaçao schrijft de *Amigoe*:

> In het bijzonder verheugt zich de redactie over de komst van zijn vasten medewerker Jan Paul, die stellig in onze nieuwe omgeving weer volop stof zal vinden voor een belangrijke nieuwe reeks van 'Ditjes en Datjes' of 'Inktspatten en Pennekrassen. (*Amigoe* 6 I 12)

Pastoor Delgeur wordt aangesteld op Barber, maar dat is slechts tijdelijk, want hij zal al eind 1913 naar Sint-Maarten verhuizen:

> Met de Estelle vertrekt Pater Jan Paul als Pastoor naar St. Martin. Wij wenschen ZEerw. een voorspoedige reis en behouden aankomst, en hopen nog menigmaal in 'Ditjes en Datjes', of 'Flikjes en Flokjes' iets van hem te hooren. (*Amigoe* 27 XII 13)

Curaçao is dus nauwelijks meer dan een tussenstop geweest, maar al snel na zijn aankomst vervolgt hij zijn *Amigoe*-bijdragen onder de titel St. Martijnsche Ditjes en Datjes:

> Bij vroegere bezoeken van uit St. Eustatius aan St. Martin, vond ik 't hier immer zoo grootsteedsch, nu bij terugkeer uit Curaçao heelemaal niet meer." (*Amigoe* 21 II 14)

De laatste bijdrage van St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes is gedateerd 9 XI 1911, vanaf 15 VI 12 vinden we de eerste Curaçaosche Ditjes en Datjes.

> Geen Eustatiaansche, maar Curaçaosche Ditjes en Datjes. Veroorzaakt door 'n 500 mijl lange streep Caraïbisch zeewater. Wat me weer naar de pen deed grijpen? 'n Dik pak folio-blanco werd me thuis gestuurd met complimenten van de *Amigoe*-redactie. *Au bon entendeur*, etc. Negeer nu eens zoo'n heusch-hoffelijke hint. Dat gaat immers niet! En daarom steek ik weer in zee, met mijn geschrijf onder de streep. (*Amigoe* 15 VI 12)

In de twee jaar van zijn Curaçaos verblijf schrijft hij er echter niet meer dan drie.

> De Eustatiaansche Ditjes en Datjes vloeiden mij gemakkelijker uit de pen, ik had daar de zee bij me, de zee die mij dierbaar is, die mij inspireerde. Ben meer zee- dan landkrab, altijd geweest. (*Amigoe* 15 VI 12)

Het lijkt erop dat hij het gevoel van gebrek aan kopij en inspiratie compenseert met een uitbundiger stijl, vol nieuwe samenstellingen en syntactische herhalingen:

> Hoog boven ons 'n pelikaan wiekzwevend, deinend, zeilend, glijdend, scherend, stijgrend, wiegend, duikend. (*Amigoe* 21 VI 13)

De Curaçaose bijdragen zijn op Barber geschreven. Delgeur beschrijft zijn huis, erf, omgeving en bewoners. Hij denkt daarbij aan de geschiedenis van Barber:

> Natuurlijk passeeren er geen slaventransporten meer met aan elkaar geklonken wanhopige Afrikaansche stakkers; die tijd is, Goddank, voorbij, en toch, nu ik op dien weg zit te turen, kost 't mij geen moeite zoo'n lugubren optocht als 'n bioscope-film mijn geest voorbij te laten trekken. Zoo'n film vol naakte tragiek maakt me steeds korrelig. (17 V 13)

Als Delgeur uitgenodigd wordt de moderne havenwerken te bezichtigen komt zijn pen goed los met lyrisch proza. Hij is altijd voorstander van techniek moderniteit en vernieuwing. (*Amigoe* 21 VI 13) Op 21 II 1914 verschijnt de eerste aflevering van de St. Martijnsche Ditjes en Datjes.

Sint-Maarten (1914-1916)
Na een korte tussenperiode van begin 1912 tot eind 1913 op Curaçao, zal ook Sint-Maarten niet meer dan een tussenperiode worden, van begin 1914 tot eind 1915. In december 1913 vertrekt Jan Paul Delgeur, samen met enkele collega's vanuit Curaçao naar Sint-Maarten: "In het bijzonder verheugt zich de Redactie over de komst van zijn vasten medewerker Jan Paul, die stellig in onze nieuwe omgeving weer volop stof zal vinden voor een belangrijke nieuwe reeks van *Ditjes en Datjes*, of *Inktspatten en Pennekrassen*.

Berichten uit de Kolonie.

Welkom.

Dinsdag morgen zijn met de paketschoener *Dreadnought*, komende van de Bovenwindsche eilanden, de Eerw. paters. J. GIJLSWIJK, M. DAHLHAUS en JAN PAUL DELGEUR op ons eiland aangekomen. Aan allen een hartelijk welkom. In het bijzonder verheugt zich de Redaktie over de komst van zijn vasten medewerker JAN PAUL, die stellig in onze nieuwe omgeving weer volop stof zal vinden voor een belangrijke nieuwe reeks van „*Ditjes en Datjes*" of *Inktspatten en Pennekrassen*.

De eerste bijdrage St. Martijnsche Ditjes en Datjes verschijnt al snel na zijn aankomst op het eiland en draagt de kenmerken van verwondering en vergelijking: Sint-Maarten, het eiland en zijn bevolking, verschillen sterk van Curaçao. Opvallend vindt hij de werkmigratie van de Sint-Maartenaren naar de suikerrietvelden van Santo Domingo.
Het lijkt dat de verhuizing niet bevorderlijk is geweest voor de productiviteit, want het aantal Ditjes en Datjes blijft in de jaren dat Delgeur op Sint-Maarten woonde en werkte beperkt tot drie, waarvan de eerste een verslag van de reis bevat, in de tweede de vergelijking met Curaçao wordt maakt en de derde over de dan net uitgebroken Eerste Wereldoorlog gaat, over de geruchten die vanuit Europa overwaaien en het ongemak dat ook op Sint-Maarten gevoeld wordt:

> Hier merken we weinig van 't oorlogsgewoel, ofschoon we toch grenzen aan Fransch grondgebied. Al verscheidene malen sedert 't uitbreken van den oorlog de grenzen overgestoken. Precies eender zien ze er uit als in tijd van pais en vree. (*Amigoe* 19 IX 14)

Was de inspiratie in de nieuwe omgeving een beetje weg?
Op 21 II 14 luidt het, 't Is nu elf uur 's avonds. Schrijverij wilde niet vlotten.
Op 18 VII 14 klinkt het, heel wat keurige en geacheveerde proeven van stijl hebben nooit 't licht gezien, zijn ten eeuwigen dage in portefeuille gebleven, alleen omdat de auteur geen beginnetje kon vinden. Aan dit euvel laboreer ik nu heelemaal niet, wel mangelt 't mij vaak aan moed om te gaan zitten voor *Amigoe*-copie. Begrijp dit 'gaan zitten' goed. Die moed heeft me - schandelijk - ontbroken tot tweemalen toe, omdat 't zoo warm was.
Misschien is er nog een andere reden, als Jan Paul in december 1914 schrijft dat de oorlogsomstandigheden, mijn geschrijf in de kolommen van de *Amigoe* 'n wanklank zou zijn. Ik houd dus mijn copie in portefeuille, tot vree en pais weer in de gemoederen is neergedaald.
In juli 1914 besteedt Jan Paul nog aandacht aan de bij tijden massale migratie van de inwoners van Sint-Maarten om bijvoorbeeld in de suikerrietvelden van de Dominicaanse Republiek te gaan werken, aan lokale landbouwmogelijkheden in de fruitteelt en aan

onderwijspolitiek, maar in september gaat zijn bijdrage over de Eerste Wereldoorlog: ’n definitie van oorlog? Ze is kort en krachtig. *War is hell*!!! Een groot fragment van deze bijdrage wordt nog geciteerd door de *Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Corant* op 21 oktober 1914, een bewijs dat de Ditjes en datjes ook in Nederland aandacht kregen.

Ingezonden stukken.

Geachte Heer Redacteur,

Menig vriendenhand pent mij:
Waarom krijgen we je D's & D's niet meer te lezen?
Afdoende is mijn antwoord, omdat in deze troebele tijden mijn geschrijf in de kolommen van de Amigoe 'n wanklank zou zijn.
't Publiek wil nu lezen van 42 c.M.'s, lydiet, torpedo's, U 9's, hyperdreadnoughts, Zeppelins, loopgraven en bloed.
Ik houd dus mijn copie in portefeuille, tot vree en pais weer in de gemoederen is neergedaald.
Dank voor opname.

JAN PAUL.

St. Martin, December 1914.

Overigens had Jan Paul in september 1908 vanuit Sint-Eustatius een vergelijkbaar, zelfs nagenoeg identiek, bericht geschreven ten tijde van de troebelen tussen Nederland en dus ook in de kolonie, en Venezuela: In deze troebele tijden zou mijn geschrijf in de kolommen van de *Amigoe* 'n wanklank zijn. Ook toen zag hij af van publicatie. [2.2]

Aan dat zwijgen heeft Jan Paul zich echter niet gehouden, want als hij begin 1916 weer op Curaçao woont en werkt, verschijnen zijn stukken toch weer, dit keer opnieuw onder de naam Curaçaosche Ditjes en Datjes:

> Geen letter copie zou er van mijn hand in *Amigoe* meer verschijnen, voordat er pais en vrede heerschen zou in bloedend verwoest Europa. Was toen echter nog zoo simpel te denken, dat dat krankzinnig moorden in eenige maanden zou zijn afgeloopen. En nu ‘n anderhalf jaar is er nog geen kijken naar 't begin van 't einde. Daarom acht ik 't niet unfair, ondanks 't nog laaiend oorlogsrumoer, maar weer op mijn manier aan 't pennen te gaan. Dit zooveel als praeludium. (*Amigoe* 8 I 16)

In zijn eerste bijdrage Curaçosche Ditjes en Datjes beschrijft hij vervolgens zijn reis van Sint-Maarten, via Bonaire, naar Curaçao.

5.1 Curaçaosche Ditjes en Datjes (1912-1913)

15 VI 12

Curaçaosche Ditjes en Datjes

Geen Eustatiaansche, maar Curaçaosche Ditjes en Datjes. Veroorzaakt door 'n 500 mijl lange streep Caraïbisch zeewater. Wat me weer naar de pen deed grijpen? 'n Dik pak folio-blanco werd me thuis gestuurd met complimenten van de *Amigoe*-redactie. *Au bon entendeur*, etc. Negeer nu eens zoo’n heusch-hoffelijke hint. Dat gaat immers niet! En daarom steek ik weer in zee, met mijn geschrijf onder de streep.
Als buitenman begin ik natuurlijk met den Curaçaosche *topic of the day*: de droogte. Nu ja, 'n boer klaagt altijd. Maar ik ben geen boer, geen kwestie van.

(Is 't u wel eens opgevallen, hoe die 3 woordjes hier op Curaçao te pas en te onpas gelanceerd worden? 'n Goeie vent, beste kerel, geen kwestie van, hoort men talloos maal. Dat kan er natuurlijk niet door.) Van 'n oud-onderwijzer heb ik vroeger vaak moeten slikken: Ik heb al heel wat jongelui gekend, maar zoo'n jongen als jij, zoo'n (eenige epitheta) jongen, neen nooit. Ik zeg hem na: Heb al heel wat droogte gekend, maar zoo'n droogte zoo'n (eenige epitheta) droog, neen nooit.

Had 't ongeluk eenigen tijd geleden met mijn oude groene Bovenwindsche zeebroek te gaan *spazieren*. Al heel gauw trippelde 'n opgetogen processie uitgerammelde geiten met opgetrokken bovenlippen achter mijn pantalon, tuk op 'n hapje groenigheid. Heb hun echter bijtijds ietwat hardhandig het onfatsoenlijke van hun begeerlijkheid aan 't verstand gebracht, ze verdwenen met hongerende oogen en hangende onderlip. Voor geen tweede maal waag ik mij echter in dat costuum te midden van die 'n soort Parijsche apachen. Die pantalon is te koop voor 'n spotprijs.

Gisterenochtend 10.17 stond 'n ezel op mijn pleintje. Had 't pas voor f 1.50 gerepareerde hek geforceerd. Die x-stralen-demonstratie stond en schrik niet, kauwde, at. Wat at ie?

Hij at met smaak, met glinsterende pretoogen, hij *savoureerde* met 't lipgesmak van 'n bon-vivant 'n stuk of wat weggewaaide pagina's van *Neerlandia*. Ik heb 't beest met dien zwaren kost ze'n rammelend ingewand laten vullen, dacht nog over 't offreeren van 'n petit noir en 'n *pousse*, maar mijn hond was van 'n ander opinie en weg hobbelde ie met ze'n buik vol letters, vaderlandsliefde en drukinkt. Jammer, dat ik niet achter ze'n naam kon komen, die mijnheer heeft recht eerelid te worden van het Nederlandsch Verbond. In den wandel noem ik 'm nu maar Nederland, dat is tenminste hollandsch. Hou me aanbevolen voor oude Neerlandia's.

Onder schooltijd zie ik, 'n dag of wat geleden, 2 jongens voor hun vaders hut niksnutten.

Ik zeg: Ga naar school!

Zij zeggen: We mogen niet.

Zeg ik: Waarom niet?

Omdat we moeten oppassen, dat de ezels 't dak niet opeten.

Dit is historisch! Of 't hier ook droog is! Of 't hier ook *skyscrapers* zijn.

Nog meer feiten? 's Nachts schrikt mijn klepper voor 'n stervenden ezel aan den wegkant. 's Morgens vroeg is 't beest dood, de ezel bedoel ik. Den daarop volgenden ochtend resten van 't ezellijk niets meer dan 'n paar botjes. Vroeger bleef zoo'n kadaver weken lang de lucht verpesten. Nu eten de beesten alles. Wie weet hoe spoedig ze nu aan hun eigen beginnen.

Genoeg feiten, meer dan genoeg om te weten, dat alles hongert en dorst hier buiten, vooral de beesten.

Curaçao is dor, is droog; Curaçao is droog en dor, zooals misschien nimmer te voren, en toch Curaçao is zoo onschoon niet. Wel vind ik haar natuur, o zoo melancholisch, *down*verwekkend.

Ergens in de buurt van plantage Wacao is 'n heuvel, de naam is mij ontschoten, komt er ook niet op aan. Van dien heuvel heeft men 'n pittoresk uitzicht op berg en dal en zee. Dat treft me altijd. Die terra-cotta-achtige bodem, doorzaaid met cactus, die hun knokerige verschrompelde mummie-armen ten hemel deinen, verwaaide dividivi-boomen, die je 'n reuzenhandgroet toewuiven, en achter die heuvels van Sint Patrick, *thalassa! thalassa*! de zee, de zee, gloeiend in de pas opgaande zon, subliem zonder weerga. Bonken wolken van goudbrocaat rijen, stapelen zich om en op het levenbrengend schitterglansketsend oog van den dag, en de lillerige sputterende zeedeining lijkt mij toe 'n ziedende massa van goudgepoederd kwik.

Neen neen, onschoon is Curaçao niet!

Ook met de zon half verscholen achter de wolken, krijgt men over al die naakte dorheid 'n diepte van toon, 'n zacht mollige kleurmengeling, 'n *clair* en 'n *obscur*, wat 'n ieder, 'n weinig impressionistisch aangelegd, imponeeren moet.

Maar toch ondanks al deze matte kleurenschoonheid, ja misschien juist daarom, is de Curaçaosche natuur overvuld van *spleen*baccillen. 't Maakt je *down*, hypochondrisch. Heb achter mijn huis 'n klapperbosch. Noemt me nu niet gelukkig met dat bezit, want er is niets wat je treuriger, melancholischer stemt, dan dat eeuwig geruisch van die palmen. 'n Vriend van me — de geniale man, helaas, is juist met Dreadnought naar boven gezeild — kon ongeëvenaard eenig voordragen een van Guido Gezelle's bekende zangen: O 't ruischen van het ranke riet! / O, wist ik toch uw droevig lied!

O! 't ruischen van het ranke riet!
o wist ik toch uw droevig lied!
wanneer de wind voorbij u voert
en buigend uwe halmen roert,
gij buigt, ootmoedig nijgend, neêr,
staat op en buigt ootmoedig weêr,
en zingt al buigen 't droevig lied
dat ik beminne, o ranke riet!

Zoover ik mij kan herinneren, heb ik nooit veel aandacht geschonken aan rietstengelgeruisch, maar ze schijnen aan hetzelfde euvel te laboreeren als mijn palmen, want droevig is dat eeuwig lied, o zoo droevig. Met 'n kleine variatie, zou ik Gezelle na kunnen zingen:

O, 't ruischen van den ranken palm!
O, wist ik toch uw droeve psalm!
Wanneer de wind voorbij u voert
en buigend uwe bladen roert,
gij buigt, ootmoedig, nijgend, neer,
staat op en buigt ootmoedig weer
en zingt al buigend de droeve psalm,
die ik beminne, o ranke palm!

Ik wou, dat 't origineel van mij was. Wat zou ik dichten!

En nu is 't welletjes. Begrijpt goed, dat al deez' copie gefabriceerd is, onder dat triestig palmgeruisch. En *Es wandelt Niemand ungestraft unter Palmen*. Dat verklaart veel.
De Eustatiaansche Ditjes en Datjes vloeiden mij gemakkelijker uit de pen, ik had daar de zee bij me, de zee die mij dierbaar is, die mij inspireerde. Ben meer zee- dan landkrab, altijd geweest. Wat lastig is, nu ik mijn inspiratie puren moet uit kromgegroeide dividivi boomen, die toch intens-prozaïsch zijn. Vindt u dat ook niet? Ik wel, geen kwestie van!
Jan Paul. Curaçao 6 Juni 1912. (*Amigoe* 15 VI 12)

17 V 13

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Ik zit op mijn pleintje. Veilig zou men dat 'tje' weg kunnen laten, want er is daar ruimte genoeg voor 'n honderdtal in wiegstoel hobbelende corpulente menschen met lange beenen. De ruimte is er, de stoelen met inhoud niet. Achter mij 'n zwiepende vlaggestok. Daarover later. 'n Boom rechts, 'n boom links. In den een hangt 'n gong, in den ander niets. Men zegt, dat deez' oleanders nog geplant zijn door den Eersten Bisschop van Curaçao, Mgr. Niewindt. Of 't waar is, weet ik niet, maar oud zijn ze. Iets weg hebben ze van 'n zeeslang met. ontelbare vangarmen en zuignappen, ook doen ze mij in 'n klassieke bevlieging wel eens denken aan 't griezelig monster dat Laocoön met zijn twee jongetjes omstrengelde en doodkraakte. Verder links, bij het wuivend, suisend, ruischend palmbosch, mijn garage. Er in 'n nederig kitokie, precies 'n kanarie in 't hok van 'n struis. Tweemaal heeft, daarin reeds 'n

auto overnacht, uitgerust van ze'n toeterend gewiel berg op berg af. Was, helaas slechts logé. Links voor mij de kerk van Barber. Meer dak dan muur. Toch doet 't wit-gepleisterd kerkje aardig in heuvelcontours.
Werd gebouwd in 1876 door Pastoor Schoonen z.g. Deez' onvermoeide stoere werker ligt begraven op 't eenzaam kerkhof van St. Eustatius. God hebbe zijn ziel. 't Altaar, 'n juweel van gothiek. Hoeveel harten zouden er al getroost, hoeveel tranen gedroogd, hoeveel gebeden verhoord zijn van onze arme kleine luyden, neergeknield in eenvoudig geloof voor dit altaar, voor een *latens Deitas* voor den verborgen God onder tabernakelen. Rechts voor mij half ingesloten vlakte met twee poorten, een zonder, een met hek. Daar loopen koeien te grazen en ezels, juist geteld 13 koeien en 4 ezels Er is 'n lakenvelder bij, ik bedoel bij de koebeesten, niet bij de ezels. Die 17 vierpooters behooren mij evenmin als de tuf-tuf-logé. Waarom niet ‘n hond aan 't achterpooten-tatouëeren gezet? Uit pure economie. Die wandelende botervaten (uitdrukking is van Feith) goedig van nature, drommen nooit heen door nauwe poort zonder 'n paar souvenirs achter te laten.
Die heusche beleefdheid maakt mijn lapje grond smijdig, vet, malsch, en als de planttijd weer in het land komt, dan fluks 'n tweede hek gehangen, alles met draad omprikkeld, shappie in actie, maïskorrel door grooten teen van planter onder den grond gewoeld, en na 'n paar maanden zult ge 'n model-maïsaanplant kunnen bewonderen, met kolven die zienderoog zwellen in 't laaienden zonlicht. En dan verbeelden zich natuurlijk die 13 koeien, die dan buiten 't prikkeldraad staan te ginnegappen, dat dat allemaal hun werk is. Rechts over mij, achter dat maïsdorado in spe, den grooten weg; die loopt van stad tot Westpunt. Mij dunkt de traffiek over deez weg is — behoudens onze auto's —in de laatste 100 jaren weinig veranderd. Natuurlijk passeeren er geen slaventransporten meer met aan elkaar geklonken wanhopige Afrikaansche stakkers; die tijd is, Goddank, voorbij, en toch, nu ik op dien weg zit te turen, kost 't mij geen moeite zoo’n lugubren optocht als 'n bios. cope-film mijn geest voorbij te laten trekken. Zoo’n film vol naakte tragiek maakt me steeds korrelig. Weg!
Heb geen tijd om korrelig te zijn.
Daar sjokt ’n open kar voorbij. 'n Kleine blootebeenen jongen loopt fluitend voor de schommelende ossenkoppen. Karreman schijnt 'n passie te hebben ze'n beesten tusschen de ribben te kietelen met langen stok. Waarom, weet ik niet. Weg!
Vier mannen met vier ezels tusschen de beenen. Een er van dronken, den ruiter bedoel ik, ezel is verstandiger. De man heeft 'n vroolijken dronk, die zich uit in sporen en bitrukken. 't Nuchtere trio vindt dit vermakelijk. Een begint te balken, ik bedoel wederom 'n ezel, de solo zwelt tot 'n quartet. Weg!
'n Vrouw met mand op schedeldoek stapt er vandoor gedecideerd stevig met cadans in haar gang. Rokken hoog opgehouden, kauwt op 'n twijgje. Weg!
‘t Hoedenwagentje van arabier met paard, dat voortdurend weigert. Kan me, door treurige *experiën* me indenken dat man kookt en beest ranselt met woedend armgezwaai. Paard, dat goed verzorgd wordt, doet beestachtig als ie weigert, en goed voor hun beesten zijn die gewiekste kooplui. Weg!
Soeurs van Barber's school 'n luchtje aan 't happen. Vechten met *ausdauer* tegen opwaaiende kapsluiers, Pastoors hond rent hun tegemoet met zwaaienden staart. Beschouwen met alle attentie loof van mahonieboom. Verdwijnen achter de kerk. Weg!
'n Karretje met een ezel, 'n karretje met twee ezels, daartusschen bereden en belaste langooren en 'n twintigtal groote en kleine Westpunters. Hun respectieve neuzen staan gericht *p'ariba*, ze gaan dus stadwaarts. Doe hun dat eens na, niet per as maar te voet, Om 'n uur of 4 P.M. verlaten ze Westpunt, 's Avonds gaan ze rusten, dommelen, zoo mogelijk slapen onder 'n boom aan den wegkant, 's Morgens beenen ze moeizaam met dikke slaapoogen de stad binnen, en 10 à 11 uur A.M. staat hun neus weer richting *p'abao* de eindelooze terugreis is weer aanvaard.

Reis naar Barber in kitokie valt al zoo geeuwerig lang, wat moet 't zijn nog 3 uur verder naar Westpunt te marcheeren. en nu zijn de wegen nog puik, maar in den regentijd, als 't met stralen van den hemel saust, als de modder om je ooren spat en in je nekhaartjes kleeft, je voeten bij iederen stap zich vastzuigen in 't slik, en er geen droog plekje te vinden is om de matte natte leên 'n momentje te verpoozen, dan hebben die getrainde loopers; 't hard te verantwoorden.
Is er nu niets aan te doen, omdat wekelijksch heen en weer getrek voor die loopmenschen 'n beetje minder moeilijk te maken. 'n Jan Pleizier, beter nog 'n New-Yorksche *sight-seeing*-auto zou wel 't doelmatigst zijn, maar zoo hoog gaan mijn aspiraties heelemaal niet. Neen, 'n flinke Ramada met deuren aan den windkant, in de buurt van grooten of kleinen berg, mij dunkt dat zou 'n uitkomst, 'n zegen zijn voor onze trekkers, en kan slechts 'n schijntje van geld kosten, Wie voelt er iets voor deez' idee? Er tegen? Loop dan eerst eens *up and down* in 'n regenbui naar Westpunt, en motiveer dan uw bezwaren, als ge nog spreken kunt. Zou gaarne weten, Mr. de Redacteur, bij welke autoriteit ik moet aankloppen voor dit Ramada-voorstel.
Westpunters karavaan verdwenen. Weg!
Auto zoemt voorbij. Weg!
Ja, maar eventjes 'n woordje met de heeren chauffeurs. Die heeren wieldraaiers toeteren, naar mijn opinie, hier in onze nauwe, draaiende, scherphoekige, glooiende gangetjes — alias groote weg lang niet genoeg. Ze snorren met 'n vaart 'n hoek om, en voor dat je er de minste *ahnung* van hebt, zit je met je paard bijna op de motorkast. En als je dan 'n klepper er onder of er voor hebt, die bij 't zien van 'n kruiwagen al cabrioleert, dan kan men begrijpen, hoe zoo'n sinjeur op ze'n poot speelt, als ie in eens zoo'n briezend monster op 'm af ziet schuiven. Dat ik verzekerd ben tegen ongelukken, is nog geen reden om.... enfin om niet te toeteren. *Is not it*"
Gevaarlijke nauwe scherpe draaibochten zijn er in mijn buurt, bij plantage Ascensión, Seroe Sajoe, en de uiterste grenzen van hofje St. Jozefsdal. Heeren chauffeurs, noteer dit, please, in uw notitieboekje, en speent u daar 'n momentje van kilometervreten. Auto weg!
Nog slechts putjesspoor zichtbaar op stoffigen weg. Gasolinegeur hangt nog in mijn neushaartjes.

Achter mij 'n zwiepende vlaggestok. Daarover later …
Dat later is nu daar. 'k Had op St. Eustatius ook 'n vlaggestok. Daarbij 'n internationaal seinboek en diverse seinvlaggen, die ik hier niet, en ook niet noodig heb. Bewuste vlaggestok stond op 120 voet hoog klifrand aan zee, 'n ideaal plekje om seinen te wisselen met passeerende en geankerde schepen. Had vroeger 'n ideetje mikmak over 'n futuliteit gehad met hooge oomes van 'n schip, dat nu wederom ons voor eenige uren bezocht. Zonder rancune sein ik Welkom! Gracieus antwoordde men Dank u! Hier *in casu* noodig te weten, dat mijn broodjuffrouw ziek was, en ik dus reeds dagenlang 'n onverduwbare onzure deegmassa te savoureeren kreeg. Sein dus met gelaat een en al zonneschijn: Geen brood! Komt tegen sein: Wij wel! Wij wel!?!?
Mijn eerste impulse was vlagsein te hijschen waarin iets kwam van brood en van stikken en nog, meer van die heilwenschen, die natuurlijk vol ongeduld verwacht werden door mannetjes met snorretjes en binocles op brug en over reeling. Maar achtte mij te veel gentleman om op die provocatie in te gaan. Ik streek mijn vlag en spreekwimpel, Sprong te paard en 't suisde in mijn ooren onder 't rithmisch hoefgeklepper, Wij wel, wij wel! Toen ik thuis kwam, was dat broodschip weer ver in zee.
Dag, Mr. de Redacteur, doe me 'n pleizier, en stuur eens meer 'n *Amigoe* met bijblad de wereld in. Vind u dat niet prettig? Nu, wij wel.
Jan Paul. 6 Mei 1913. (*Amigoe* 17 V 13)

21 VI 13

Curaçaosche Ditjes en Datjes

Heb beloofd over 'n dag of 14 te zullen pennen over modernen kaai-aanbouw op schiereilandtje in Schottegat. Over 14 daag is 2 weken. Over 'n dag of 14 heeft 'n spelingssfeer van 7 tot 21 etmalen. Gekozen 't maximum. Ben ik daarom te laken? Heelemaal niet. Beursmannetjes verkoopen hun effecten toch ook niet, als ze gestadig omhoog springen. Ik bedoel natuurlijk de effecten. *Never mind*, Dinsdag namiddag ll. 4.14 ben ik tuk op copie, naar de haven gekuierd. Pocahontas lag bij de brug op stroom te fluiten, net als een locomotief voor ze'n tunnel inschuift. Aan boord gewrikt van motorboot, aan Punda-kaai Mr Maduro, onze cicerone, met gezelschap opgepikt. Toen nam de Pocahontas ze'n spurt. Kreeg 'n gevoel op kittig pennybootje door Rotterdam's Maaswater te schroeven, toen 't regelmatig getikstamp van den 38 H.P. motor 't zongeblakerd dekje trillen deed. 'n Paar gemeerde steamers, hobbelende schoeners, die zeeziekerige geuren uitwasemden, 'n kaai met rommelzooi, die me deed denken aan Quilp's werf in Dicken's Nelly, 'n vlot, waarop 'n heele dikke man in rose jasje en blauwen broek, 'n schoener in de lappenmand, Curaçao Trading Company, Maduro Kolendepot, aan beide kanten bergen van zwart goud, de zenuw van handel en oorlog, eindelijk kale rotsen met hier en daar 'n verfrommeld boompje. Daarlangs gasolienden wij. Lucht, plakken grijs en zwart. Nukkige windvlagen. Schuimende rollers, die oceaantje spelen. Hoog boven ons 'n pelikaan wiekzwevend, deinend, zeilend, glijdend, scherend, stijgrend, wiegend, duikend. Minachtend roekeloos speelt hij met de loeiende windstooten, die hem trachten neer te smakken, te vermorzelen, Eén wiekslag, één staartwending, 't evenwicht is hersteld, voort zoemt hij weer in ongetemde vaart, orkaangeloei ten spot. Zou zoo iets de aanblik zijn van 'n *aëroplane* omhoog in de lucht, en neerdalend *en vol plané*? Ik geloof 't niet, ik kan 't niet gelooven; té veel techniek, te min natuur. Die soepele veerkracht, macht en gratie te geven aan pees en spier, kan Een alleen, God.

We zijn er, we springen aan wal. Achter ons 'n haventje voor zeilers, onder ons *terra firma*, dat maanden geleden nog water was meters diep, vóór ons de nieuwe kade. Drie honderd stuks gewapende betonpalen zijn hier door dien reuzen stoomhamer pal vóór u, in den zeebodem gebeukt. Deden mij 'n maand geleden, al die vierkante zuilen denken aan een door watersnood geteisterd Pompeje waar ik nooit geweest ben, en aan de door cementkolommen geschraagde waterleiding van Sint Willibrordo's kerkkoraal, waar ik wel geweest ben. Nu gelijkt 't absoluut niets meer, noch op 't een noch op 't ander. Horizontaal zijn al die krachtreuzen verbonden door dito-betonpalen. Onopgevulde ruitvakken, die iets weg hebben van 'n reusachtig schaakbord, worden later bespannen met 't bekende ijzervlechtwerk. Er onder een houten noodvloer met wiggen bevestigd, die verwijderd wordt, zoodra betonpap 'n vaste materie geworden is. Die pap bestaat uit 1 cement x 2 zand x 5½ koraalsteen. Zand levert Aruba, steen Bonaire, Curaçao cement, water en *money*. Dat A. B. C. kent ge al.

Met interesse heb ik die mannetjes aan papmakerij bezig gezien. Deed je denken aan 't keukenbedrijf tegen 't etensuur van 'n drukbezocht vegetarisch volkskoffiehuis. Dat mengt en roert met hun schoppen — alias potlepels- die reuzenpap zoo handig — smakelijk door mekaar, dat je er bepaald trek in krijgen zoudt.

Maar luister naar raad, en speen u van die delicatesse, zoo niet spoedig zult ge uw laatste bordje pap hebben verorberd. Kruiwagens komen allerwege aangerold. Sommige brengen steenen of cement of zand aan, anderen kruien de pap langs zwiepende plank de pier op. Kruiwagen wordt omgewipt over vlechtwerk, door andere mannetjes met schoppen gelijkmatig uitgespreid, door weer andere met stampers vastgebeukt. Waterbesproeing met oud blikje, merk margarine f 1.75, voorkomt 't te snelle opdrogen. Er waren dien middag 'n 200 man aan 't werk. Opvallend, dat bijna zonder exceptie alle tricot-flannelletjes van werklui als doorzeefd zijn van kogelgaten. Dat hebben hun respectieve waschvrouwen op 'r geweten, die dat subtiele fabrieksgoedje beuken, net als hun kroost, wat verkeerd is. Bezweete

rugvlakken van die nijveren zagen er uit als wit canvas met artistiek-futuristisch daarop geworpen inktmoppen.
'n Paar Amerikaners — ingenieurs, opzichters, weet ik 't — met gramafoonstemmen, met goud geplombeerde voortanden, met in scheiding gekamde lange haren, gegrijsd niet door *poudre-de-riz*, maar door *poudre-de-cément*, staan er doodkalm bij. Nu en dan klinkt er 'n *say* of 'n *guess*, heel zelden 'n *hurry up*. Want er wordt gewerkt zonder lawaai, pootig aangepakt. Nu en dan klimt zoo'n U.S. mannetje naar Iste verdieping van stoomhamerstelling, waar ze'n drinkwater staat, waar geen *blackie* naar wijzen mag. Dat noemt ie ze'n club, dat is ze'n *sweet home*, daar voelt hij zich op *American territory*. Wonder, dat er geen *star and stripes* wappert. Natuurlijk, zoo'n *American citizen* met 'n *Helloh* aangeklampt. Hij vond Curaçao: *the most beautiful island of the West-Indies*. Ik lachte hem, ietwat spontaan onbeleefd vierkant uit. Dadelijk draaide hij bij. Bleek, dat hij onze prachthaven eigenlijk bedoeld had. Toen waren we 't er zaam eens. Met 'n *thank you very much*, scheiden we.
Mijn longenweefsel was minstens 'n halven *inch* hoog beplakt, mijn stoffelijk omhulsel danig-kranig gestuwd met en door diverse cementlagen, ik voelde me als 'n miniatuurcementzuiger, toen ik van pier, via heimachine, naar land toog.
Daar werd 't dempmateriaal aangekruid. Twee cent wordt uitbetaald voor elken kruitocht. Over werklust-en-kracht van Arubianen stond al ons volk paf. Die maakten soms fl 10.50 in de 8 dagen. Controle van dat gekrui is eenvoudig als goeien-dag. Daar staat 'n man met 'n gewichtig gezicht, achter 'n gewichtig kistje. In dat kistje rammelen muntstukjes, de vroegere bekende stuivertjes van den bekenden Shon Cootsjie. Vijf groepen van 12, ieder onder 'n voorman, kruien puin aan en bonken steen. Bij terugkeer met leege kruiwagen nemen ze koers langs man met schatkist, en 'n oogenblik later zijn ze 2 cent rijker. Die Shon Cootsjies worden later voor heuschelijke gangbare pasmunt ingewisseld. Kan 't eenvoudig practischer?
Op één dag worden er ongeveer 4000 kruiwagens verwerkt. Hoeveel is dat niet per dag, per week, alleen aan arbeidsloon. Ben toen, na audiëntie bij minister van financiën, naar de rotskapotmakers gestapt, die met piek en houweel en hamer en koevoet, hun vernielzucht botvierden.
Uitgekapte rots deed mij denken aan 't klif op St, Eustatius, waarin ik zoo vaak met trouwe jachtbuksen-hond ronddoolde! Diezelfde kleuren-nuanceering, die zelfde feeërieke lichteffecten in overhangende spookachtige holen, ook de formatie was misleidend gelijk. Maar daar is 't tras, allemaal tras, hier diabaas en koraalsteen. Zulks betoogde sympathieke ingenieur Everts, die van alle techniek de finesse, weet, en steeds demonsteert wat hij bedoelt, met 'n paar forsche potloodstrepen.
Nog in diabaas-beschouwing geabsorbeerd, werd mij door bouwheer van dit reuzenwerk, op heusche manier 'n sigaar aangeboön, 'n sigaar met 'n *life-belt* van goud. Savoureer nu eens 'n sigaar, en dan nog wel zulk 'n sigaar, in 'n loeienden stormwind, bezwangerd met cenment-moleculen. Dat gaat immers, niet, en onbeleefd verdween ze in mijn zak.
In mijn eentje de klip beklommen. Liep met mijn neus tegen 'n telefoondraad, dacht eerst erg dom, dat 't 'n touwslagerij was. Uitzicht op werkgewoel op ± 175 M lange kaai, op Schottegat met achtergrond van haven en stad en heuvelen-contours. *Groszartig*! Zulks te beschrijven is mij te machtig. Zag met genoegen, dat vroeger door zijn geligheid foeileelijke Habaytoren op wit gebouwencomplex, nu ook in 't wit ten hemel rees. Daar ben ik den witter dankbaar voor. Zag met bevreemding geen enkele boei in 't Schottegat dobberen. Maar die komen natuurlijk, als de kaai kant en klaar is.
't Liep tegen 6 uur. 't Was 6 uur. Dat stond in mijn laatst geschrijf ook. Maar toen was 't 9 A.M.
We moesten huistoe.
Over geladen dynamietmijnen als 'n klipgeit naar beneden gejakkerd. Daar waren de werklui al druk bezig langszij de pier, onder vroolijk gejoel zich schoon te ploeteren. Verscheidene

pootige mannetjes die ik in mijn onschuld voor blank had versleten, werden bij hun waschpartij zoo langer zoo zwarter. 'n Physiologisch raadsel? Toch niet. Cement! Wij allen in 'n *hurry* aan boord van de Pocahontas, want de rooie vlag wapperde reeds. De motor tiktakte ons 't haventje uit, naast ons laveerde sloepje met wuivende Amerikanen. 't Volk op kaai beenden wat ze konden, om 't veege lijf te bergen. De rooie vlag werd gestreken. Een druk op electrische geleidingsknop, en onder knetterend-geboem braakten van alle kanten vlammen en wolken zandstof omhoog, bonken steen keilden alomme door de lucht. 't Was 'n koninklijk vaarwel-saluut.
Weer voldoende materie voor morgen om goedgeefsche hand van Schottegatsche minister van financiën in actie te houden. Meer dan voldaan was ik.
Zat op 'n rol manilla-touw bij 't roer. 'n Bonk zeewater kwam over. Kletsnat, maar als oud-Bovenwinder liet me zulks koud. Ik peinsde en staarde, en genoot op dat rolletje touw. Klein motorbootje komt als 'n watervloo op ons afgeschoten.
Wil gaan staan om beter te zien. Geen kwestie van, zat als vastgemetseld. Wat was 't geval? Had gezeten in cement-kruiwagen om notities te maken. In broekzakken links sleutels, rechts knipmes. Combinatie van cement, zeewater en ijzerwerk was zich aan 't verwerken tot gewapend beton.
Overzag 't geval met nasleep van ellende, in 'n oogwenk. Kon toch niet ten eeuwige dagen op dat rolletje touw blijven zitten. A will, a way! Zoo ook hier. Met een wanhopigen schokruk verbrak ik mijn kluisters. Vindt U dit lyrisch tragisch feit niet interessant? Misschien ligt er 'n, der menschheid weldoende uitvinding ten grondslag. 'n Pantalon van gewapend beton. Ingenieur Everts, peins daar eens over ...
Bij aanlegplaats van Amerikaansche *mailsteamers* aan land gestapt. Oprecht gemeend was de dank door mij gebracht aan den heer Maduro voor zoo'n innemende joviale ontvangst en waardevolle inlichtingen voor *Amigoe*-copie. Moge zijn energiek pogen, om Curaçao tot 't voornaamste kolenstation van de West-lndië te maken, succes hebben. De Julianapier groeie en bloeie!
Nog 'n heel klein Datje.
Had zoo gaarne dien aardzuigsleepbootkapitein geïnterviewd. Helaas, toen ik met mijn gerij over Punda's keien hobbelde, hobbelde hij reeds met ze'n Maas over de Caraïbische golven, zonder *stow away*. Wat mij spijt. Geweldig! Want ik heb niet de flauwste *ahnung* waarover ik 'n volgend maal mijn *fountain-pen* zal leegen. Misschien over den zandzuiger. Waarom noemen ze dat machien hier toch, *saand seiger*? Weet u dat soms ook, Mr. de Redacteur?
Jan Paul. Barber. 17 Juni 1913.
Antwoord van de Redactie. Zeker niet! (*Amigoe* 21 VI 13)

De Julianawerf.

wordt druk besproken in de Nederlandsche Pers. Allebladen deelden de openingsfeesten mede, *La Gazette de Hollande* met een mooi kiekje en *De Katholieke Illustratie* met verschillende gravures en een artikel van Onzen Feuilletonist JAN PAUL.

(*Amigoe* 31 X 13)

Berichten uit de Kolonie.

Welkom.

Dinsdag morgen zijn met de paketschoener *Dreadnought*, komende van de Bovenwindsche eilanden, de Eerw. paters. J. Gijlswijk, M. Dahlhaus en Jan Paul Delgeur op ons eiland aangekomen. Aan allen een hartelijk welkom. In het bijzonder verheugt zich de Redaktie over de komst van zijn vasten medewerker Jan Paul, die stellig in onze nieuwe omgeving weer volop stof zal vinden voor een belangrijke nieuwe reeks van „*Ditjes en Datjes*" of *Inktspatten en Pennekrassen.*

5.2 St. Martijnsche Ditjes en Datjes (1914)

21 II 14
St. Martijnsche Ditjes en Datjes
Zoo'n hobbelkleven door en over duizende Caraïbische rollers, niet recht door zee, maar zigzag, al naar gelang de winden blazen, ís je panacee tegen zwakke zenuwtjes en gastrische maagaandoeningen. Daar wegen geen 100 flessen Sanatogen tegen op. Op zoo'n nobelen zeiler geen atmosfeer van penetrant weezoete machienolie, geen schroefgetokjok in je ruggemerg, geen neerslaande roetrook, die je splinternieuwe panama in rouw dompelt, neen! bij elke ademhaal zuig je je longen vol met 't nu nog onovertroffen levenselixer de zuiverste denkbare lucht; de zon brandt en schroeit je huid rood, doet bij elke flikkerstraal millioenen van bacillen zich vermeien in je huidweefsel in 't zand bijten, en je eet met 'n appetijt, waarbij vergeleken je vlegeljareneetlust niets is. Kan zoo'n zeereisje dwars door de Caraïbische zee met Estelle 'n iegelijk aanbevelen. Zou niets liever doen, dan met die schoener, maar dan ook met denzelfden sympathieken kaptein, stuurman en bemanning, 'n reis om de wereld maken.
Bij vroegere bezoeken van uit St. Eustatius aan St. Martin, vond ik 't hier immer zoo grootsteedsch, nu bij terugkeer uit Curaçao heelemaal niet meer. Wel rijden hier tal van de modernste karretjes rond met gummi- en zonder gummi-wielen, maar ik mis hier 't autogezoem, de gasoline-geuren, 't opzij-springen-wekkend getoeter, 't electrisch licht in 't havenbedrijf, 't militaire muziekcorps, en nog zoo heel veel meer. De Curaçaosche kleppers echter moeten 't afleggen tegen de St. Martijnsche.
'n Pracht van ras hebben we hier.
Ik spreek niet van mijn rosinant. Ze'n staart-environs zijn dragelijk, bijna sierlijk, maar draai je 'm om — ik bedoel 't paard niet de staart — dan schrik je van ze'n kop. 'n Dun laagje verf zou wonderen werken.
Maar verf nu eens 'n levenden paardenkop. In mijn buurt loopt 'n bles rond, die aan 'n precies omgekeerd euvel laboreert, van voren mooi, van achteren leelijk. Wat is de wetenschap toch nog achterlijk, dat ze van die 2 halve leelijkerds nog niet eens één heel mooi exemplaar fabriceeren kan. Zoo'n ruil-opknappertje zou anders voor menig menschenkind, vooral hier, 'n onbetaalbare uitkomst zijn. Er loopen hier zulke aardige typen rond.
Of die nu precies allemaal wel hier thuis hooren, weet ik niet. Ik ken de lui nog niet.
Mannetjes met 'n bolhoedje, 'n dopje; over hun boezeroen 'n open vestje, die balen kruien op 'n piependen kruiwagen. Vreemd maar waar, bijna alle kruiwagens piepen hier, en piepen met 'n piep, die je irriteert, met 'n piep, die je ruggegraat als met 'n kurketrekker doorboort, met 'n piep die de geheele St. Martijnsche honden wereld de rugharen ten hemel rijzen en zenuwachtig aan 't blaffen doet slaan. Nauwelijks schitterglansen 's morgens onze

zoutpyramiden in 't opalen zonlicht, of van alle kanten komen die piepwagens aangerold. Volgeladen met zout, denkt ge. Heelemaal mis! neen, zwaar gestuwd met nachtelijke *akabah* uit paardenstal. Dat gaat naar 't strand toe. De *groom* kipt de wagen om, en de kabbelende zeegolven lekken lokkend den soepelen inhoud mee naar hun geheimzinnige onderzeesche krochten.
Neem om dien tijd nooit 'n zeebad aan Philipsburg's stranden, 't Kán misschien heel gezond zijn, maar al die drijvende miniatuur-torpedo's bezorgen vaak 'n bedorven maag en dag aan openmond-zwemmers met *sanguineus* temperament. En dan wielen de *grooms* hun piepmachines weer terug, soms als ballast 'n piepjong broertje er in, die natuurlijk van weeromstuit met volle borst meepiept.
Aan boord van onze hollandsche oorlogsbooten piepen ze 's nachts, hier op St. Martin na 't ochtendgloren. Wat is onze taal toch rijk !
Heeleboel menschen hebben hier ook de lastige, lustige, onlogische gewoonte om al hun emoties te uiten in hun eentje onder druk gegesticuleer. Heb 'n lantaarnpaal over mijn huis. Tegen dien paal stond gisteren 8.17 A.M. 'n man 'n doorwrochte philippica te houden. Hij kletste ze'n handen, rolde ze'n oogen, ondervroeg, bezwoer, barstte uit in tranen, balde ze'n vuist, allemaal tegen dien paal. Maar de paal zei niets. Toen keek ie eens schuin omhoog, schudde ze'n bol en ging pruttelend verder. Ik bedoel natuurlijk de man, niet die lantaarnpaal. Denk nu niet, dat die brave reeds aan 't jandoedelen geweest was. Heelemaal niet, was even nuchter als ballastjochie in den piepwagen van straks. En voortdurend ziet men vrouwen met groenten of gras of vruchten op hun ondeukbare schedels voorbijwiegheupen, die luide al hun huiselijke geheimen, soms zoo cynisch mogelijk, er uitflappen. En niemand, die er notitie van neemt.
's Lands wijs, 's lands eer.
Maar meer onhebbelijk is de fatale gewoonte om geen boe of ba te zeggen, als je iemand tegenkomt. En nog fataler, als men iemand allervriendelijkst goendag wenscht, en ze je aankijken of ze 't in Keulen hooren donderen, of ze je met huid en haar willen verslinden. Laat je in Curaçao van Westpunt tot stad 'n paar honderd menschen ontmoeten, 'n paar 100 gulhartelijke *Bon dia's* en *Com bai's* klinken je tegen. Hier geen kwestie van. En 't gekste is, 't waarom er van snap ik niet. Dat je in Rotterdam, of in New- York die goeie oude hollandsche gewoonte niet kunt volgen, soit, maar hier. Neen nog eens, dat snap ik niet.
Kom ik, gepasseerde week 'n erf opgekuierd, waar 'n stuk of 5 menschen zitten te lanterfanten. 't Waren mannen. Ze hadden hoeden op. Een, ik zie 't nog, was geabsorbeerd in subtiele beschouwing van z'n grooten teen. In Curaçao zou elkeen wie ook, minstens opstaan en je groeten. Hier niet. Ze zaten en bleven zitten, precies als de hoeden op hun schedels.
Good afternoon, zeg ik.
Toen klonk ook 'n brommerig dito.
Basta!
Wat ik toen dacht, zeg ik niet.
Hebben 't altijd over de hoogere beschaving van den Bovenwindschen minderen man, boven den Curaçaoschen, omdat ie 'n wereldtaal spreekt. Ik heb van die superioriteit nog niets gemerkt. Tot nu toe staat ze'n Curaçaosche broeder bij mij ook in dit opzicht, heel wat hooger aangeschreven. Maar groeten ga ik, voor 'n maand of wat, allerheuschst, allervriendelijkst elk tweebeenig redelijk wezen, dat ik tegen kom. Zullen zien of dit paardenmiddel iets zal uitwerken. Succes van mijn pogen deel ik u later wel eens mee..
't Is nú elf uur 's avonds. Schrijverij wilde niet vlotten. Buurmeisje van me, lief 10 jarig meisje, speelde piano. Wat ze wel meer doet, en om den drommel niet onverdienstelijk. Maar van avond tegen 8 uur, juist toen ik me copie*fähig* voelde, intoneerde ze 't bekende *La prière d'une Vierge* dat 'n wereld van herinneringen, beelden uit mijn kinderjaren, mijn *brainbox* deed binnen-wieken. Eenig gezellige huiskamer — verjaarochtend, pianostoeltje met

muziekboeken opgehoogd, garnalenvingertjes, die onzeker de toetsen slaan. Zoo ziet men, dat 't pianospel van 'n tienjarig buurmeisje 'n krantenman soms booze parten kan spelen.
Maar nu is 't elf uur. Alles slaapt. Ook 't kleine pianistje. Ook mijn paard met ze'n leelijken kop. Ook mijn linkervoet.
Maar dat interesseert u misschien minder. Buiten hoort men niets. Alleen 't eentonig zeegekabbel, heen en weer, heen en weer. Piepend geluid in de buurt — neen, niet van 'n kruiwagen — van 'n beest, sommigen zeggen 't is 'n slang, anderen beweren 't is 'n kikvorsch. Geen gekweel van Curaçaosche nachtegaal, hetwelk ik noode mis.
En zoo dommelt St. Martin voort in rustigen rust, totdat de *grooms* weer met hun vrachtje naar zee tijen. En mijn overbuur, de bewuste lantaarnpaal, staat ze'n eigen, zonder lichtenden kop omdat 't maantje schijnt, gruwelijk te vervelen. Ik ben blij, dat ik geen lantaarnpaal ben.
Jan Paul. St. Martin, 7 Febr. 1914. I (*Amigoe* 21 II 14)

18 VII 14

St. Mertijnsche Ditjes en Datjes.

Heel wat keurige en geacheveerde proeven van stijl hebben nooit 't licht gezien, zijn ten eeuwigen dage in portefeuille gebleven, alleen omdat de auteur geen beginnetje kon vinden. Aan dit euvel laboreer ik nu heelemaal niet, wel mangelt 't mij vaak aan moed om te gaan zitten voor *Amigoe*-copie. Begrijp dit ‘gaan zitten’ goed. Die moed heeft me - schandelijk - ontbroken tot tweemalen toe, omdat 't zoo warm was.
Nu is 't ook wel warm, misschien nog warmer dan toen, maar nu schrijf ik toch, omdat, enfin om dat ik schrijf; ik kan 't waarlijk niet heuscher uiten.
Hier van St. Martin trekken ze ook al weg. Menschen, die 'n zak dollars bij elkaar gescharreld hebben. en gezonde oogen rijk zijn, naar Amerika, de finantiëel minder bedeelden met goeie of slechte oogen gaan naar Santo Domingo. Nu en dan komt hier de Leontine binnenvallen, 'n schoener van 45 ton.
Met hier bedoel ik 't Fransch gedeelte van ons eiland, Marigot, 'n vrijhaven waar men zeer slapjes is in controle op 't aantal passagiers wat tusschen de scheepsribben gestuwd wordt. Ongeloofelijk maar toch waar is 't, dat soms meer dan 250 emigranten in en op elkaar geperst worden aan boord van dat scheepje. Die passagiers schijnen van elastiek of stopverf te zijn, oftewel 'n sponsennatuur te hebben; vrachtbrief van Leontine kan zeer gevoegelijk als lading melden: menschenvleesch. Heenreis duurt ± 2 etmalen. 'k Zal me liever niet vermeten, zoo’n passage in détails te schilderen. Ik zou té realistisch worden. De ietwat onparlementaire uitdrukking, 't is me ’n zooitje, geeft treffend weer wat ik niet beschrijven kan en wil. Enfin, eindelijk komt Santo Domingo in zicht. Mij dunkt, opvarenden zullen dan al even blij zijn als indertijd Columbus, toen hij Amerika in de gaten kreeg. In de haven San Pedro de Macoris wordt 'n touwtje aan hun schuit vastgeknoopt, en 'n sleepboot puft ze de rivier op naar moderne suikerplantage El Consuelo. En nu de zeebeenen uitgerekt en gestrekt en aan den arbeid, want er moet suiker zijn, veel suiker, heel veel suiker, voor den honger, die handel heet in Europa.
Bijzin achter laatste komma, is plagiaat. Van 's morgens vroeg tot 's avonds laat wordt er nu danig gesjouwd op rietveld en fabrieksterrein, maar dan ook danig geld verdiend. Mannetjes een, kinderen 'n halven, en vaklui maken soms tot 4 dollar per dag. Maar 't gekookt eten is duur, en de wasch is zeer duur, alleen de rum is goedkoop. Andersom zou beter zijn. Heel begrijpelijk dus, dat zoo nu en dan 'n huilend vrouwtje hier bij je aankomt zetten met 'n beduimelden brief met de jobstijding, dat zoon of man in Santo Domingo 'n doodpor of schot gekregen heeft. Dat zijn soms van die doordringende liefdesuitingen van met rum opgevulde menschenkinderen. Ondanks 't in menig opzicht duur leven en de rumgoedkoopheid wordt er door menigeen toch nog geld overgelegd en na 'n 10 á 12 maanden komen de meesten weer terug.

Dat vleeschschip zeilt over dien terugreis 5 & 6 dagen. Weer bespaar ik u de beschrijving van dien overtocht, nu geen zooitje, maar 'n zooi. En ze springen aan land, als ze nog springen kunnen, en na 'n paar dagen zie je die heeren zwaar transpireerend door Philipsburg flaneeren, met 'n fantasie-pak, kanariegele schoenen, 'n raar model hoed, 'n oorlelkietelende boord, 'n kleurige cravat en vooral 'n parapluie. En als ze geen revolver in hun zak, of 'n harmonica onder hun arm hebben, dan slapen die 2 *inséparables* van 'n teruggekeerd Santo Domingo-mannetje, rustig thuis in hun splinternieuwen koffer. *Is that so ? Yes, that is so*.
Dat er zoo nu en dan St. Martijners zijn die naar Santo Domingo en andere wereldstreken trekken, begrijp ik, maar dat ze zoo voortdurend *en masse* ons eiland verlaten, snap ik heelemaal niet. We hebben hier 'n niet te onderschatten tekort aan werkkrachten en daarenboven armoede behoeft men niet te lijden, met 'n beetje *ausdauer* is uit onzen grond te halen wat men wil.
Zag zoo juist in Curaçaoschen krant officiëele opgave van regenval — of met 'n geleerd woord — neerslag op Curaçao gedurende de maand Mei. Dat lijstje maakt 'n lugubren indruk. Doet je denken aan ’n sausijs-étalage in 'n Rotterdamschen spekslagerswinkel, of aan 'n loterij-uitslag van 'n fancy-fair, of aan 'n pagina uit 'n creditklapper van 'n zaak die op 't springen staat. Op Beekenburg sloeg 't meeste neer: 7.4 m.M. Hier in Philipsburg in Mei 253.1, in Juni 115.2 m.M. Dat is te zamen in 2 maanden 368 m.M. en nog wat. Bij zoo’n hemeldouche moet zelfs 'n op 'n pic-nic verloren wandelstok aan 't wortelschieten, aan 't uitbotten gaan.
Als bewijs van enorme vruchtbaarheid van onzen bodem nog dit: Nu 2½ jaar geleden werd 'n citroenaanplant van gouvernementswege begonnen op Pointe Blanche. Pas ná 5 jaar kunnen die boompjes vruchten dragen, dat is 'n uitgemaakte zaak bij de plantenmannen. En nu ná 2½ jaar prijkten reeds aan een dier boompjes 3 prachtstukken van lemoentjes, de wetenschap ten spijt. Dat noem ik succes, dat wel waard is 'n felicitatie aan gezaghebber Brouwer, die 't initiatief nam tot deez' aanplant.
Dat St. Martin nu pittoresk doet, in haar coquet smaragdgroene samaar, begrijpt zich. Monseigneur Genoud, bisschop van Guadeloupe, die dezer dagen ons bezocht, en 't eiland geheel doorkruiste, beweerde dat onze *country* — maar Z.D.H, noemde 't *la campagne* — niet alleen gentieler was, maar dat ook onze wegen beter waren, dan op Guadeloupe. Dat deed mijn hollandsch hart goed, want aan ongunstige afbrekende critiek op alles wat 't gouvernement hier doet of niet doet, zijn we hier zoo langzamerhand gewoon geraakt.
Estelle kwam hier dezer dagen in, diepgeladen met open brieven. Waarom vouwen die openhartige menschen hun geschrijf niet liever in 'n envelopje en adresseeren 't aan den persoon met wien ze dan toch absoluut willen bekvechten.
Dat open-brieven-geschrijf begint vervelend te worden, beter, is al door en door vervelend en geeuwverwekkend. Allemaal pure, blakende liefde tot ’t schoolkind!?! Wat weten ze van onze Bovenwindsche schoolkinderen? Niets, heelemaal niets ! En toch geeft men zich bij buitenstaanders de air, of men van alles wat de Kolonie Curaçao betreft, — waartoe onze eilanden ook behooren — uitstekend op de hoogte is. Dat is niet fair, heelemaal niet.
Spruiten al die kolommen druks nu voort uit pure liefde tot 't Curaçaosche schoolkind ? Kom !? Zoo juist en ter snede sprak 'n lid van den Kolonialen Raad nog onlangs: 't Komt mij voor, dat de schoolstrijd alhier ontaard is in 'n politieken strijd. Dat is spijkers met koppen slaan. En mag ik dit veelzeggend zinnetje nog 'n beetje aandikken? Al dat *geaboucheer*, al dat geschrijf, al dat ageeren over ons onderwijs, is slechts 'n doorzichtige uiting van een paar lawaaischoppende malcontenten. Ze maken met hun tweeën of drieën veel *rumor in casa* om 't idee te wekken, dat het heelemaal niet goed gaat op Curaçao, onder den Katholieken Gouverneur. Maar, 't is een storm in een glas water.
Dat denkt iedereen, dat weet iedereen, maar niemand durft 't te zeggen, nog minder te schrijven. ík wel.

Jan Paul. St. Martin 7 Juli 1914 (*Amigoe* 18 VII 14)

19 IX 14

St. Martijnsche Ditjes en Datjes.

't Was op Curaçao, in de anti-chambre van 't gouverneurs kantoor. Daar ontmoette ik — zoowat 'n jaar geleden —'n grijsgebaard heer. Belangstellend vroeg hij of ik Jan Paul was, medewerker aan de *Amigoe*, zich zelf stelde hij voor als schrijver van 't politiek overzicht in *Curçaçaosche Courant*. Ik boog affirmatief, en we wisselden 't stereotiepe aangenaam. Toen ontspon zich 't volgend gesprek :

> Ik lees uw schrijven in *Amigoe* steeds met genoegen, maar uw hollandsch is dikwerf zoo moeilijk te verstaan.
>
> Vindt u?
>
> Wel, uw politiek overzicht lees ik ook steeds met veel genoegen, maar u is, dunkt me, wel wat al té pessimistisch omtrent 't dreigend Europeesch oorlogsgevaar.

'n Belletje belde, 'n ordonnans verscheen, verdween, en verscheen weer met 'n : Alstubelieft Mijnheer, de Gouverneur wacht u. Toen verdween ook de politieke overzichtschrijver v/d Cur. Courant.

Ik dacht aan dit kort gesprek, toen hier de telegraaf ons meldde, dat geheel Europa in lichter laaie stond. Grijsgebaarde heer in anti-chambre heeft er 'n goeden kijk op gehad, mijn optimisme speelde me weer booze parten. Wat mij spijt. Ook voor Europa. Hier merken we weinig van 't oorlogsgewoel, ofschoon we toch grenzen aan Fransch grondgebied. Al verscheidene malen sedert 't uitbreken van den oorlog de grenzen overgestoken. Precies eender zien ze er uit als in tijd van pais en vree. Oorlogzuchtig deed alleen 'n Fransche boom, waarop gespijkerd 'n verwaterd, verbleekt papier.

Dat is alles wat men op Marigot van den oorlog merkt, de eenige *rigueurs* zijn tot nu toe slechts een verhoogde prijs van levensmiddelen. Alleen is men koortsachtig, ongeduldig naar telegrammen, naar oorlogsnieuws. *Tout comme chez nous*.

Graaf Leydet de Montmargy, grootgrondbezitter op Marigot, zoo juist terug van 'n reis naar Frankrijk, is naar 't oorlogsveld vertrokken. Generaal Pellerio, die nog als klein ventje, in 't huis waar ik dit zit te pennen, gespeeld heeft, staat nu bij Nancy met ze'n armee.

Met bange voorgevoelens ziet meenigeen de toekomst tegemoet, en treffend is 't te hooren de machtige smeekbeê die nu vaak omhoog zwelt uit Marigot's kerkgebouw: *Sauvez, sauvez la France, Au nom du Sacré Coeur*.

Dat brengt je water in je oogen, en 'n krop in je keel. 'n Paar weken geleden stoomt er 'n oorlogsboot langs een der buitenbaaien van 't Fransch gedeelte. Eenvoudige luidjes dachten dat 't de vijand was, begonnen reeds hun geld te begraven, toen opeens de Fransche vlag van de boeg wapperde. 't Spontaan gejuich dat toen opging! Diezelfde *man of war* Descartes passeerde ‘s middags Phillipsburg. 'n Uur later hoorden we kanongebulder. Dat wás ’n emotie! Misschien kans om 'n zeegevecht bij te wonen. Zeker aan 't bakkeleien met de Dresden.

En men roeide, dat de bycepsen kraakten den baai schuin over, en ruiters *ventre-á-ter*den voorbij zooals nimmer voorheen, en lenig en stram van leden beklommen 'n steilen berg die eigenlijk niet beklimmungs*fähig* is; en wat bleek? Die leuke Descartes was alleen maar 'n beetje aan 't kanonschijfschieten op 'n stukje rots achter ons eiland.

Verleden week kwam de Fransche *mailsteamer* Abd-El-Kader, die ook Marigot aandoet, ik geloof uit Santo Domingo, hierheen gestoomd. Daar straalt uit zee 'n zoeklicht, daar flikkert 'n bij-draaisein. Abd-El-Kader als voorheen op ze'n briezenden Arabischen hengst, weet van geen keeren.

Weer 'n sein; nog snelt hij voort.

Nu klinkt 'n schot.

Paniek! *Force majeure*! Stop!!!
En toen 'n hooge oome met zwaar gewapende jantjes aan boord klom, leek ’t z’n eigen broer, de Fransche kruiser Cond. te zijn. Ik denk wel, dat toen in de mooie salon van de Abd-El-Kader de champagne zal gepoefknald hebben.
Hier op 't hollandsch gedeelte van St. Martin gaat 't volk ook op in den oorlog.
Maar de war maakt ook hier menig anders gezond menschenbrein heelemaal in de war.
Wat de St. Kittsche Daily Express — Engelsche cablegrammen — ons vaak te slikken geeft, grenst al aan 't ongeloofelijke, maar is nog niets vergeleken bij de St. Martijnsche *Les on-dit*.
Daaruit 'n kleine bloemlezing :
1. Koningin Wilhelmina eigenhandig met emmers water aan 't smijten, om Holland onder te zetten.
2. Gróote overwinning van de Duitschers 1 kanon en 3, zegge 3, man ingepikt.
3. De Engelschen marcheeren in verdubbelde rotten van Engeland naar Frankrijk.
4. De Duitschers hebben geen eten meer, en de Franschen marcheeren op hun kousen.
5. Holland heelemaal onder water. Duitsche vloot manoeuvreert boven Amsterdam, Rotterdam en 't Haagje. Hun torpedobooten vastgemeerd aan torenspitsen van 't Vredespaleis, en onderzeeërs zijn aan 't fourageeren in Kalverstraat, Blaak en Lange Pooten.
Zoo zou ik nog 'n kolom of wat door kunnen gaan met *I hear's* en *They say's*, maar mij dunkt, 't is welletjes, op Curaçao zullen ook wel van dit soort nieuwtjes de rondzang doen en ook geloofd worden, helaas.
'k Zat 18 jaren geleden in 'n coupé op reis naar 't komt er niet op aan. Een dame op leeftijd zat over mij. Haar zoon was mij welbekend. Waren 't oneens over ze'n leeftijd.
Toen kwam 't.

> Hij was geboren in 't jaar van dat opstootje van dat relletje.
> Nu kon ik 't zelf uitrekenen.
> Van dat relletje? Van dat opstootje?
> Ja, enfin tusschen die Franschen en Duitschers.
> U bedoelt toch niet 70!?!?
> Ja juist, in 1870 is ie geboren.

Nooit van mijn leven heb ik zoo perplex zitten kijken als toen. Mijn God! Duizenden, honderdduizenden gedood, doorkogeld, neergesabeld, vermoord, verminkt voor ‘t leven. En dat noemen ze ’n relletje!
In den *Ossuaire* op weg naar Bazeilles liggen schedels en beenderen van ontelbare Franschen en Duitschers opeengestapeld, alleen van de dapperen, die om en in 't huis *des dernières cartouches* streden en sneuvelden.
En dat noemen ze 'n opstootje. Neen, dan hou ik 't liever met Stead, de groote Stead van de Review of Reviews, de machtige ijveraar voor 'n wereldvredebond, die ze'n leven liet op den langzaam-zinkende Titanic.
Kent u z’n definitie van oorlog ? Ze is kort en krachtig. *War is hell*!!!
Jan Paul. St. Martijn, VI Sept '14 (*Amigoe* 19 IX 14)

Hoofdstuk 6
Sint Willebrord - Eerste periode (1916-1919)

Over de onderwerpen voor de Ditjes en Datjes schrijft Jan Paul:
Wel gemakkelijk, dat die, krachtens je ambt, je van zelf komt toegewaaid, als je je kijkers en ooren maar wijd openzet en niet te nuffig zijt om in onsmakelijke hutten te duiken, en 'n gemoedelijk praatje te maken met een of anderen grijsgekroesden, kromgegroeiden oud-slaaf over 't heden en 't verleden. (28 VII 17)

Na een 'dubbele' tussenperiode, eerst in Band'Abou in het kerkdorp Barber (1912-1913) en vervolgens op Sint-Maarten (1914-1915), wordt Jan Paul Delgeur opnieuw overgeplaatst, dit keer opnieuw naar het Curaçaose Band'Abou, naar de parochie Sint Willibrord, waar hij tot zijn overlijden in 1931 zal wonen en werken.
Hier zal hij voortaan opnieuw zijn Curaçaosche Ditjes en Datjes gaan schrijven, hoewel hij zich op Sint-Maarten voorgenomen had te zwijgen gedurende het geweld van de oorlogsjaren.

Jan Paul is niet alleen een bevlogen schrijver, maar ook een gepassioneerd lezer die getuigt van zijn veelzijdige belezenheid.

> Wilt ge gelooven, dat de helft van mijn privé-bibliotheek, reeds onheuglijke tijden uit logeeren is over al onze West-Indische eilanden, zonder 'n greintje hoop, dat die verloren papieren kinderen nog eens berouwvol naar 't vaderhuis terug zullen keeren? (29 VI 18)

In de eerste jaren van zijn wonen en werken in Sint Willibrord geeft hij een caleidoscopisch persoonlijk beeld van het eiland, in de traditie van zijn vroegere bijdragen van Sint Eustatius en Sint Maarten. Hij schrijft over actuele gebeurtenissen als de bouw van de H. Familie-kerk.

> de aloude moederkerk zingt de glorie van den Allerhoogste in onovertrefbare bouwwerken, ter eere van Hem, die was, die is, die altijd zijn zal. (1 IX 17)

Uitvoerig schrijft hij over het afscheid van Gouverneur Nuyens, maar ook over zijn jeugdherinneringen aan zijn geliefde Rotterdam. Hij vertelt over zijn persoonlijk leven en zijn belevenissen op het eiland waar heel wat meer te beleven valt dan op het geïsoleerde Sint Eustatius, ondanks zijn verblijf in het voor die tijd afgelegen Sint Willibrord waar paard en ezel lange reistijden naar Willemstad eisen.
Jan Paul is een groot paardenliefhebber en kan lyrisch over zijn koppige ezel vertellen, die hij ironisch de Curaçaose nachtegaal noemt.

> Daar intoneert 'n Curaçaosche nachtegaal ze'n avondlied. Achter ze'n ruige schoften blaasbalgt ie langs gele tanden en omgekrulde bovenlip klanken uit, die eigenlijk niet te beschrijven zijn. 't Is als 't geknars van 'n zaag op 'n knoest in 't hout, als 't gepiep van 'n ongesmeerde pomp met krommen zuigstang, al 't neuzig gejank van 'n asthmatische doedelzak, als 't draalen van 'n verroesten kurkentrekker in 'n splinternieuwe kurk, als 't pijngeschreeuw van 'n brulaap met 'n kippenbotje in ze'n luchtpijp, als 't nachtelijk gesnork van 'n koetsier van 'n Rotterdamsche janpleizier, die uit potverteren is geweest. Pers nu al die jubeltonen tot één compact geheel, en ge hebt iets wat in de verste verte gelijkt op 't gekweel van onze viervoetige langoorige Curaçaosche nachtegaal. (12 II 16)

Na de armoede van het pre-raffinaderij-tijdperk beleeft het eiland een tot dan toe ongekende ontwikkeling en toenemende welvaart. Die verandering stelt hem voor een dilemma. Hij is

een bewonderaar van de moderne technische verworvenheden en die worden door hem verwelkomd, maar hij verafschuwt vanuit zijn functie als geestelijk herder en leidsman een leven zonder God en gebod, zoals hij dat in de stad waarneemt. In zijn in de avonduren geschreven feuilletons klinkt de boodschap dat de plotselinge welvaart tot moreel verval leidt.

Tussenfiguur

De feuilletons van Jan Paul zijn het producet van een 'tussenfiguur', van iemand die op verschillende breukvlakken leeft van tijd en plaats, van traditie en vernieuwing, van district en stad, en ook van land van herkomst en land van verblijf. Ondanks zijn veeljarig wonen en werken op de eilanden blijft Jan Paul zich een Hollander voelen en noemen. Maar hij neemt het in zijn feuilleton zonder meer op voor de Curaçaoënaars, met name de 'gewone' werkman en diens manier als levensgenieter.

> Als de Kwim-booten — nu zoo akelig sporadisch — onze haven binnenschroeven, dan zie je dikwijls over verschansing geleund, menschen met frissche rooie koonen en meestal blonde, soms brutaal-blonde haren of snorren.
> Dat zijn de nazaten van de Batavieren, dat zijn Hollanders. Hun al of niet gelukkig leven op onze rots, zal grootendeels afhangen van hun aanpassingsvermogen.
> Vinden ze 't alleraffreust, dat hun driejarig broekenmannetje na 'n maand of wat veel vlotter 't papiamentsch babbelt dan 't hollandsch, luister naar raad en verdwijn.
> Verrassend blijft 't, hoe velen van deez' Bataven maar geen kijk kunnen krijgen, na jaren hier zijn, op Curaçaosche toestanden…

Curaçao vergelijken met Holland is altijd uit den booze, oordeelt Jan Paul, maar hij doet het zelf ook voortdurend. Maar daar staat tegenover dat hij ook een open oog en oor heeft voor het eigene van het eiland, dat hij leert kennen uit persoonlijke ervaring en studie in de archieven, zoals in Sint Eustatius.

> als mijn onwrikbare opinie staat vast, dat iemand die niet op de hoogte is van de topographie, folklore en geschiedenis van ze'n land, geen recht heeft zich daaromtrent eenig oordeel aan te matigen, nog minder 'n gezonden kijk kan hebben op plaatselijke toestanden, (28 VII 17; 10 XI 17)

Jan Paul houdt met zijn bespiegelingen zijn Curaçaose, maar ook Europees-Nederlandse, *Amigoe*-lezers een kritische spiegel voor met kritiek die hij in luchtige stijl verpakt in zijn '*equilibristische* toeren op litterair gebied. Ge weet, schrijf zooals ge spreekt, dat is mijn leus. Maar: t *Catholique avant tout* (23 II 18) Zo komen tal van actuele onderwerpen aan de orde in zijn zoeken naar die actualiteit die hij becommentarieert en die zo een contemporaine bron van cultuur-historische wetenswaardigheden bevatten.

Dagelijks leven

De plotseling toegenomen economische en financiële mogelijkheden leiden niet tot positieverbetering voor iedereen en met name de districtsbewoners ontkomen nog niet aan de aloude armoedige omstandigheden, ook na 1916. Er gaapt een kloof tussen stad en district en Jan Paul kiest consequent voor zijn 'buitenmensen'. Hij voelt zich en is een echte natuurmens en geniet van alles wat landschap, flora en fauna te bieden hebben. Hij kan er lyrisch over schrijven, zoals het kikkergekwaak in de regentijd, al ondervindt hij eveneens de nadelen van de slechte modderweg naar de stad. Hij wijst zijn lezers op het

> te weinig bekende, interessante museum van 't St. Thomascollege. Ja, tè weinig bekend, want dat museum is 'n juweeltje, 'n diamant van 't zuiverst karaat. (30 XI 18)

In zijn feuilletons is hij seculier én geestelijk leidsman als hij over ontbrekende hygiënische omstandigheden en leefwijze schrijft, over gezondheid en ziekte, levenslust en servensnood. Het St. Elisabeth's Hospitaal is hem een baken van naastenliefde en zelfopoffereing (30 XI 18)

Klimaat en weersgesteldheid

Jan Paul is, ook op Curaçao, een buitenmens die in en met de natuur leeft.

> Weet je, wat me hier weer zoo bijzonder opviel? Dat ik toch zoo drommels weinig stadsche menschen ken, ik bedoel Curaçaosche-Willemstadsche. (22 II 19)

Hij schrijft over droogte en regen en de gevolgen daarvan voor oogst en een leven in relatieve voorspoed of grote armoede en zelfs honger. Muggen en vliegen zijn daarbij niet eer dan een hinderlijk ongemak, maar Jan Paul kan er lyrisch over klagen.

> En we zijn hier in mijn buurt goed voorzien van alles wat vies en rilverwekkend is. Kakkerlakken, die soms met 'n vaartje tegen je nattige koon op jakkeren; scorpioenen met hun vraagteekenstaarten, die als laveerende barkjes over den grond scharrelen, en evenals hun collega duizendpoot je nu en dan 'n reuzen-*pirouette* kunnen doen maken; muggen en mieren, die je appetijt bederven en slapelooze nachten bezorgen; en nog 'n heeleboel van dat onguur gespuis, waaronder de *wimpirie* de kroon spant in 't beproeven van menschen's lijdzaamheid. (7 X 16)

Hij pleit voor moderner landbouwmethoden en is zelf 'keuterboer' met geiten, koeien en varkens en een kostgrondje waar hij zijn favoriete maïssoort 'feterita' verbouwt.
Met regen en droogte komen ook ziektes als typhus, die veroorzaakt wordt door gebrek aan zuiver drinkwater en slechte hygiënische omstandigheden.

Moderniteit

Als Jan Paul zijn eerste verlofjaar van Sint-Eustatius via New York naar Nederland reist, ziet hij daar voor het eerst auto's. Het is in 1910 dat de eerste auto op Curaçao arriveert. Vermakelijk is de beschrijving van een autotochtje van Jan Paul en enkele collega's over het eiland (12 II 16), waarin alle technische bijzonderheden van zo'n mysterieus vehikel worden opgesomd. Hij geniet van het nieuwe.

> Chauffeur vingert 't gasoline-kraantje open, schuift behoedzaam ontstekings-handeltje op 't juiste punt. Nu staat hij, dan links dan rechts in 'n bad van golvend licht, schokschouderend met op-één geklemde lipppen zwengel rond te draaien, motor aan te zetten, en als 't nu plotseling rommelt en brult en davert in monsters ingewand, dan springt hij fluks behendig achter ze'n stuurwiel, ontkoppelt motor door pedaal omlaag te trappen, linkerhand haalt behoedzaam inschakelingshandel over tot 1 versnellingskeep, langzaam laat ze'n bottine — amerikaansch neusmodel — koppeling-pedaal los, motor is ingekoppeld, met 'n lichte pofschok zijn we *en route*.

Tegelijkertijd bevat deze autotocht een mooi beschrijving van de geografie van het eiland.

> Mijn buurman schakelt in ze'n II. versnelling. Nu vliegen we suisend vooruit.
> Links 't militaire hospitaal. Weg!
> Rechts Habay en Welgelegen met witten toren. Weg!
> Weer links, waterleiding-pompstation. Weg! (12 II 16)

Taal en onderwijs

Uit hoofde van zijn functie als pastoor heeft hij medeverantwoordelijkheid voor het bijzonder – katholiek – onderwijs en de instructietaal waarover hij een uitgesproken standpunt heeft.

In een feuilleton van 13 mei 1916 schrijft Jan Paul uitgebreid over de taalproblematiek, die in die tijd gevoerd wordt tussen vernederlandsing en het op het eiland dominante Papiaments, een strijd tussen clerus en onderwijs, waarbij Jan Paul opkomt voor het bijzonder – katholiek – onderwijs op de buitenscholen. Jan Paul vergelijkt de Curaçaose situatie met de koloniale Oost-Indische dessascholen en een plattelandsschooltje in Drenthe. Een lang citaat geeft de talige realiteit en Jan Pauls standpunt weer.

> Heb ‘n jaar in 't hoofdbestuur gezeten van 't Nederlandsch Verbond. Heb toen alle vergaderingen in Dordt, min twee, bijgewoond. Aan mijn voorstander zijn van spreken en beoefenen en verspreiding van onze Hollandsche taal zal men dus wel niet twijfelen.
> Maar ik herhaal en herhaal 't, dat 't 'n onding is om Hollandsch als voertaal te gebruiken bij 't onderwijs op onze buitenscholen.
> Maar neem nu Holland zelf eens, Drenthe b.v. 't Kroost van die nijvere veenboeren wonen ook ver van school, moeten ook vaak hun respectieve papa's helpen bij 't wroeten in den grond, precies zooals hier buiten.
> Gebruik nu eens voor die joggies Fransch als voertaal bij 't onderwijs.
> Fransch?
> Ja, zeer zeker Fransch!
> Negertjes hier, worden toch ook in 'n hun vreemde taal gedoceerd, en Fransch staat nog veel dichter bij 't Hollandsch, dan Hollandsch bij 't Papiamentsch.
> Wat dunkt u, zouden dan de resultaten schitterend zijn?
> Noem 't Papiamentsch smalend 'n negertaal, bij mij staat 't heel wat hooger aangeschreven dan 't zgn. liplappen-Hollandsch in onze O.I. Daar stuit je elk oogenblik op 'n *soedah* of 'n *betoel* of 'n *kassian* en elke zin eindigt onverbiddelijk met 'n *ja*.
> Van 't Papiamentsch was met weinig moeite, maar met veel talenkennis en veel geld, 'n wereldtaal te maken, gemakkelijker aan te leeren voor alle tongen dan ’t Esperanto. (13 V 16)

De positie van de vrouw - sociaaleconomische tegenstellingen

De vrouw in het district is in de ogen van Jan Paul de spil en de hoeksteen van het gezin, waar zij de verantwoordelijkheid neemt. Een huwelijk is voor haar vaak nagenoeg onmogelijk door bureaucratische omslachtigheid. Door arbeidsmigratie blijft de vrouw vaak alleen achter en is ze afhankelijk van het geld dat de man vanuit het buitenland al dan niet stuurt.

> En je ziet haar water sjouwen, hoeden vlechten, koken, wasschen, naaien, altijd bezig tot laat in den avond, want fatsoenlijk voor den dag komen zullen ze, en hongerlijden mogen ze niet. Geloof me, zoo’n toestand is geen fictie. (19 VIII 16)

Daartegenover staat de welgestelde vrouw in haar leven van luxe.
De mannen wordt herhaaldelijk drankzucht ‘liederlijke ongebondenheid, onafscheidelijk annex aan zoo menigen nachtdans op onze verre buitenposten’ verweten.

> Zij hijschen rum en dansen er niet minder om. Wat kan 't hun schelen, dat hun huishoudentje omkomt van gebrek.

Jonge meisjes uit de buitendistricten worden uitbesteed als dienstmeisjes die in de stad voor de rijke mensen moeten gaan werken en daar moreel gevaar lopen.

> Vader van een 12½-jarig school kind kwam bij 'm met 'n lang gezicht, enne dat ie ze’n dochtertje van school zou nemen.

Waarom? Ja ziet u, groote heer van de plantage waar hij opzichter was, wilde dat kind hebben om bij hem in de stad te dienen, Was bang dat als ie weigerde, hij ze'n postje verliezen zou.

Onderschat dit simpel geval niet, 't staat niet op zich zelf, 't is er een uit velen, en op sommige andere plantages is 't vrij wat erger, daar zien er heel wat van die kleinen nooit school of kerk maar loopen dag in dag uit achter de koeien of de geiten. 't Doet je onwillekeurig denken aan verkapte slavernij. En dat 't wel degelijk hier om de ziel van 't kind gaat, bewijst 't pijnlijk feit dat 't grootste deel van die verschoppelingen, in 'n minimum van tijd naar ziel en lichaam verloren gaat. Is daar niets tegen te doen? (10 VIII 18)

Verdediging van de vrouwen jonge meisjes in het district vinden hun tegenpool in kritiek op de stadsmens.

Hoe zal ik beschrijven in sprekende kleuren de vrouwe, de arme Curaçaosche moeder, die als misschien geen ander sterfling op aard, zoo ontmoedigend te strijden heeft van jeugd tot stervensuur, de harde onverbiddelijke *struggle for life*. Maar versta me nu goed. Niet heb ik 't over mama's van de élite, van de *upper-ten*, van de *crème de la crème*, ook heelemaal niet over stadsche moeders met geld en goed schaars bedeeld, neen die koddig-rondige streepjes, kringetjes, haaltjes die mijn pen uitkriebeleu, en 't blanco-folio onder mijn gebogen vijf zwarten, bedoelen te schetsen alleen en alleen de moeders van onze stoer-gespierde buitennegers. (19 VIII 16)

Cultureel leven

Met de komst van de 'olie' en de welvaart komen steeds meer nieuwe mogelijkheden tot ontspanning, waarin Jan Paul vooral de morele gevaren ziet.

waar we tegen zijn, is, dat theater en bioscoop zoo vaak misbruikt worden om de ondeugd te verheerlijken en de deugd belachelijk te maken.

Treurig is 't maar waar, dat overal, ook hier op Curaçao, 't peil der bioscopen zakt, en daarmede 't peil der moraliteit tot 't beneden-menschelijke. Voor ieder die 'n beetje kijk heeft op 't wispelturige in onze moderne genotsjagerij, is 't duidelijk, dat 't tooneel zoo langer zoo meer verdrongen zal worden door 't goedkoopere en meer luchtig-mondain bioscoopvertoon. (23 II 18)

Maar hij heeft ook problemen met traditionele vormen van cultuur. Met name heeft hij scherpe kritiek op de 'tamboerdans' die hij fel bekritiseert wegens drank, geweld en algehele onzedelijkheid. Op een avondlijke rijtoer in een moderne auto, met collega's, geniet hij van de moderne techniek en van het Curaçaose landschap, maar een tamboerdans bederft zijn genoegen en geeft aanleiding tot scherpe afwijzing.

'n Danspartij in een huisje rechts. 'n Man lang, gespierd, bezweet staat te beuken op 'n ton met 'n gespannen vel. Binnen en buiten 't krot gelal van monden en geklets van open handen. Twee, drie paren staan met verhitte passievolle grijnsgezichten huppelend tegenover mekaar hun goore lijven in allerlei bochten te wringen. Dat is de beruchte tamboerdans. Als ik toen iets te zeggen had gehad, dan was ik met auto onder hoogste versnelling door dansers en hut gejakkerd. (12 II 16)

Enkele keren waagt Jan Paul zich aan een verslag van een concert of voordrachtsavond. Waar voor Jan Paul het cultureel leven op Sint Eustatius bestond uit het schaarse bezoek van een Nederlands marineschip, heeft hij op Curaçao meer mogelijkheden, zoals het bezoek van de Nederlandse voordrachtskunstenaar Albert Vogel, van garnizoensmuziek onder leiding van Boskaljon, waarover hij met verve op zijn luchtige manier verslag doet, van een soiree met

muziek en toneel, van een soiree in het H. Familie-Oratorium door Paul de Groot met een liederenavond.

> Stemmen van violen, fluit, clarinet, cello en 'n reuzenbas bracht er de stemming in, die na tik-tik een, twee, drie van maestro Palm, oplaaide in 'n blij opwekkend gevoel van deinen op rhytmische accoorden, in enthousiastieke klankenweelde. (22 II 19)

Ook kan hij met smaak vertellen over filmbezoek, voor zover het voorstellingen betreft die overeenkomen met de katholieke moraal.

> Wat is er nu logischer, consequenter, menschkundiger, dan van dit modern, veelgeliefd amusement partij te trekken, door 't te leiden langs goede banen, en onverbiddelijk te weren alles wat slechts zweemt naar 't anti-godsdienstige, 't immoreele, 't banale, en ’t on-opvoedkundige. (10 XI 17)

Jan Paul verweert zich tegen kritiek die hij op dit gebied ondervindt. Hij pleit dan ook voor een filmkeuringsinstantie ter zedelijke beoordeling van wat geboden wordt.

> Zijn wij Katholieken dan tegen theater of bioscoop? Zet je hoed op, spring in 'n auto, en tuf naar pensionaat Welgelegen, naar gezellen-vereenigingen van Pietermaai en Otrabanda, naar 't fraters-college en eindelijk met 'n vaartje om 't Schottegat naar het Jongensweeshuis op Sta Rosa, allemaal uitsluitend katholieke inrichtingen, en overal zal je 'n up-to-date tooneel vinden met scherm en coulissen en kisten vol costumes en pruiken. Maar, waar we tegen zijn, is, dat theater en bioscoop zoo vaak misbruikt worden om de ondeugd te verheerlijken en de deugd belachelijk te maken. (23 II 18)

Dilemma’s van moraal

Jan Paul schrijft in het Nederlands in het Nederlandstalige weekblad *Amigoe*, dat gelezen wordt door de welvarende elite. Maar hij breekt voortdurend een lans voor de ‘buitenmensen’ die het zoveel minder hebben dan zijn lezers die hij soms kritisch benadert.

De stadsmensen geven het slechte voorbeeld aan de minder ontwikkelede en voorspoedige mensen in het district. Voor Jan Paul is de satd en met name Punda een poel van verderf.

> Hier viert *la bête humaine* hoogtij, tot in 't fabelachtige. Hoe anders, hoeveel beter zou 't met 't mij zoo dierbaar Curaçao gesteld zijn, indien *the upper ten*, ik bedoel — want ik wil verstaan worden —de hoogere standen op moreel gebied, niet zulk 'n tragisch-funest voorbeeld gaven. (29 VI 18)

Woorden wekken, voorbeelden trekken.

Daar zit in dat spreekwoord toch heusch meer levenswijsheid, dan we toen bevroedden.

Dit geldt vooral voor onze pas geëmancipeerde kinderlijke luyden van de couleur. Geen geheim is 't, dat die arme stakkers jaren lang, stelselmatig door de verlichte Curaçaosche humaniteitsmannetjes dom gehouden zijn.

> Want wel dieptreurig is de moreele inzinking van 't Curaçaosche volk, in Willemstad vooral tot verbijsterens toe; daar viert, ik herhaal 't met tegenzin, *la bête humaine* hoogtij tot in ’t fabelachtige. En wat opheffing uit dien modderpoel van sensueele lusten onwrikbaar zeker tegenwerkt, is 't algeheel gemis aan hoogere principepen, 't fataal voorbeeld van velen onzer aristocratie, en vooral dat bij zoo menigeen de schaamte er uit is, om 't immoreel leven te leiden. (10 VIII 18)

Uit zijn feuilletons uit deze periode blijkt dat pastoor Delgeur en feuilletonist Jan Paul zich bevinden op een breukvlak, een kantelpunt, dat van hem een positiebepaling eist, waarbij hij kiest voor het traditionele paternalisme van zijn Moederkerk.

Jan Paul omarmt technische vernieuwingen zoals de rit met een auto, de havenwerken, moderne landbouwmethoden in gemechaniseerde cultures, zoals sisal.

Maar hij kritiseert sociaal-culturele veranderingen die aantonen hoe de kerk – en hij dus als herder – de invloed op zijn mensen moet delen met bijvoorbeeld het moderne uitgaansleven, invloed die hij alleen accepteert in zoverre ze de katholieke traditie vertegenwoordigen. Op die manier kan hij genieten van het missie-toneel maar wijst hij 'seculiere' filmvoorstellingen af. Hij belichaamt zo de vroege verschijnselen van het einde van het allesomvattende katholieke regime dat zijn greep op de samenleving meer en meer dreigt te verliezen – wat hij voortdurend betreurt.

Paternalisme

In zijn Ditjes en Datjes vertegenwoordigt Jan Paul het paternalisme dat met de beste bedoelingen voor zijn parochianen toch tot een koloniale positie veroordeeld blijkt.

> Verreweg zijn we hier in de kolonie in de meerderheid, en toch moeten we ons laten ringelooren door de minderheid, omdat ze door een verouderd muf regentenstelsel de macht in handen heeft gekregen. Dat is toch eigenlijk geen toestand.
> Wat ook bisschoppen en katholieke missie voor de Kolonie Curaçao gedaan hebben, van appreciatie geen sprake. Ik laat nu eens de resultaten van 't onderwijs als zoodanig onbesproken, maar vergeet niet, dat de nog kort geëmancipeerde Afrikaansche slaven alleen door den katholieken priester met behulp der school uit de laagste laagte der maatschappij zijn opgeheven, tot mensch gemaakt met een levensdoel, en gehoorzaamheid geleerd aan God en bestaande wetten. (13 V 16)

Zo verdedigt hij alles was katholiek is, schrijft over de prachtige nieuwe H. Familie-kerk aan de Roodeweg in Otrobanda en wijdt hij twee lange feuilletons aan het Sint Elisabeths Hospitaal en de soeurs, artsen en andere medewerker daar die zich voor de zieke en lijdende medemens opofferen. Zijn klacht over het ontbreken van medische voorzieningen op Sint Eustatius wordt hier ge-echoot in een lofzang op christelijke charitas.
Jan Paul blijft ondanks zijn solidariteit met de arme en vaak gedepriveerde parochianen een herder die zijn schapen ziet als onmondige wezens die leiding, zijn leiding, behoeven als 'onze pas geëmancipeerde kinderlijke luyden van de couleur'.

> 'n Troost is 't, dat 'n onder-de-streep auteur van ouds geprivilegieerd is te springen van den hak op den tak onze lagere volksklasse, groote kinderen als 't nog zijn, alles trachten na te apen, wat hunne vroegere meesters de blanken hun voordoen.
> Laat 't neergepend zijn in luchtige praatstijl, 't heeft 'n massieve ondergrond van waarheid harder als diamant. (10 VIII 18)

Jan Paul schrijft vanuit die paternalistische houding van zijn arme 'blackies' en zijn 'negers' - woorden die vandaag de dag in de ban zijn gedaan. Maar hij schrijft als hij deze woorden die in zijn tijd nog gewoon waren, nergens denigrerend over zijn rol als zielzorger en 'zijn' mensen.

> Opvallend verschijnsel is en blijft 't, dat 't papiamentsche zwarte ras er heelemaal geen been in ziet om dit tranendal te verlaten, als de pastoor maar geweest is, en ze hun zaken met OLH. in orde hebben gemaakt. En dat is op de Bovenwinden precies eender. (30 XI 18)

Hij bestrijdt in zijn feuilletons juist gangbare vooroordelen en is ondanks zijn eigen vast geloof in leven en hiernamaals jaloers op de wijze waarop zij hun leven en het einde daarvan weten te aanvaarden.

6.1 Curaçaosche Ditjes en Datjes (1916-1919)

8 I 16

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Geen letter copie zou er van mijn hand in *Amigoe* meer verschijnen, voordat er pais en vrede heerschen zou in bloedend verwoest Europa. Was toen echter nog zoo simpel te denken, dat dat krankzinnig moorden in eenige maanden zou zijn afgeloopen. En nu ‘n anderhalf jaar is er nog geen kijken naar 't begin van 't einde. Daarom acht ik 't niet unfair, ondanks 't nog laaiend oorlogsrumoer, maar weer op mijn manier aan 't pennen te gaan. Dit zooveel als praeludium.

Mijn laatst geschrijf was uit St. Martin. Ben weer het groote water overgestoken. In 'n zeiler gezeild met twee masten. Knak je je lijf over verschansing aan 't eind van 't schip, dan lees je Estelle onderste boven! 't Zijn dan precies van die onmogelijke Grieksche hieroglieven, die ze nota bene letters durven noemen, en die in m'n vlegeljaren me 't leven zoo zuur gemaakt hebben.

Met wind, veel wind, heel veel wind in je faveur is zeilen ideaal, vooral als je dan beent op 't dek van zoo'n *yacht* als de Estelle. Dan voel je je weer, als de windvlagen je om de ooren gierloeien, en 't leewater keer op keer je ’t aangezicht striemt en je de krullende aanstormende golven doorklieft op en neer op en neer, leven in 'n zwijmel van sterk voelen, je titanen kracht over de woedende elementen, je zijn in die machtig woest schoone eenzaamheid van lucht en water en water en lucht, 't domineerend motief, de koning van de schepping. En je haalt je neus op diep diep, en in kronkel kringen de mondwaterende geuren van 'n soep, 'n boonen soep, 'n bruine boonensoep, zooals alleen de kok van de Estelle die in mekaar zetten kan. En 'n kwartiertje later zit de koning van de schepping, links onder Wilhelmina chromo, rechts onder koekoek en zwaaiende lantaarn deinend ze’n bordje bruine boonensoep met evenveel smaak te verschalken, als 'n bootwerker in gelapt pilo om 12 uur den inhoud van ze’n stikkezakje.

In de buurt van 't nog onzichtbare Bonaire begon 't geducht te blazen. Tegen den avond werden de zeilen gereefd en schoot de kapitein ze’n oliejas aan, wat immer 'n veeg teeken is. We zijn dien avond en dien nacht en nog 'n stuk van den volgenden dag door mekaar gesmeten, gegooid links en rechts, gekwakt op en neer als 'n voetbal, als 'n monster zonder waarde, zoodat schip en botten kraakten. Mij liet 't koud, was nog geen maand geleden door Vader Neptuun vrij wat hardhandiger aangepakt. Kliefde toen de baren in 'n zeilsloepje van zegge twee ton.

Toen werd je zoo door mekaar ge-ijs-creamd, dat je op 't laatst niet meer wist, waar je pet of schoen resideerde. Wou je je kleffen groezelige facie zeemen, dan zat je gemoedelijk idioot de neus van je schoen te bewerken, te polijsten. Facie bleef, zakdoek werd vuil.

Tegen 'n uur of 2 kwam land in zicht. Dan krijg ik altijd zoo'n Columbus achtig gevoel over me. Daar hebben meer menschen last van. Van inkomen dien avond was geen spraak meer, met vuurtoren licht als veilige gids, bleven we geheel dien nacht scharrelen langs Bonaire's rotsig strand. Sliepen dien nacht als marmotten, behalve de roerganger, die als 'n reusachtige oliebol aan 't wiel stond.

Toen dien ochtend! 'n Festijn voor oog en hart was de zonne-opgang. Purpere vlammenschietende stralengloed, flitsend door en langs en over wolken zwaar, massaal, compact. Dat neerkitsend zonnegoud, zonnerood, zonnepurper in wolkenheir was als blozende koonen in reine onschuld, als watten doorweekt van bloed, als droomerige gazellen-oogen, als 'n stad in vlammenzee, als kersroode kinderlippen fluisterend in gebed. 't Was om te huilen te kropsnikken van mooiigheid.

Tegen 11 uur zeilden we de ree van Bonaire weer uit. Deskundigen — in casu kaptein en bemanning — hadden er ’n zwaar hoofd in, of we vóór zessen op Curaçao zouden zijn. Ik — onverbeterlijke optimist — lachte hen uit, met 'n ben je betoeterd, we komen er royaal. Teddy m'n hond zei niks, zat pensief-critisch geitenlucht te inhaleeren, welke dik boven Klein Bonaire atmosfeerde. Onder Curaçao's kust kwamen de 2 dames passagiers aan dek.

Bleekgeel zagen ze, logisch gevolg van zeeziekte, en vrijwillig aardappelen-dieet. Daarentegen hadden zon en bruine boonensoep mijn huid gebruind.
Vlagsein voor loods was al op onder New-port. Bij Caracas *bay* begon 't in 'n nerveus makend vaartje te donkeren. Doe daar 's wat tegen! Electrische Pietermaaische straatverlichting pinkte ons al tegen, nog geen schim van 'n loods. Geelbleeke *ladies* kregen uit wanhoop weer zeeziekte bevliegingen, ze zouden gewoon dood gaan, als ze vannacht nog op zee moesten blijven. Ik troostte ze met de belofte, dat ze dan netjes op land zouden begraven worden. *Pilot ahoy,* schreeuwt de scheepsjongen, die oogen heeft als 'n kat. En wat geen vat aardappelen zou bewerkt hebben, doet die rauwe schreeuw, *ladies* krijgen weer kleur, babbelen honderd uit, zijn opeens weer mensch. Motorboot tiktakt ons tegen, draait, stopt, is langszij. Loods springt aan boord, man uit één stuk, forsch gebouwd, en met gullen lach pakt ie 't wiel, en stuurt 'n commando naar de voor-de-mast-mannetjes. Word ik ooit millioenair, dan maak ik die loods kapitein van mijn stoom-*yacht*. En de nattige kabel spant zich, en gesleept worden we met een vaartje de haven in. Wij zijn weer op Curaçao. O.K.!!
Bij 't overlezen van copie, beviel me die tirade over 't Grieksch, eigenlijk maar zóó zóó. Mijn oud prof in die — *salva reventia* — 'ossen'taal, die *Amigoe* trouw leest, zal dan zeker weer hoofdschuddeud prevelen: Jan Paul, Jan Paul, wat sla je weer door. 'k Vergeet nooit, hoe die prof. met glinsterende brillenglazen, als een auto-lantaarn in 'n nacht zonder maan, me eens danig heeft neergezet. Mijn grieksche thema of vertaling — weet ik 't — krioelde weer van fouten. Kreeg op m'n kop, natuurlijk. Zei ik: In ieder geval heb ik toch 'n grieksche neus. Ja juist, mannetje, kwam 't satirieke antwoord, ja juist, al je grieksch is van je hersens in je neus gezakt. Ik af.
Jan Paul. San Willibrordo, 4 Jan. '16. (*Amigoe* 8 I 16)

12 II 16

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Met ze'n achten zaten we te boomen op 'n Pietermaaisch pleintje, met ze'n achten Hollanders. Maan was nog niet vol.
Geleek iets op 'n kermisballonnetje, zoo juist lek geprikt. Conversatie geanimeerd zonder weerga, nu eens gelardeerd met zoute kluiten en tintelend van humor, dan weer sprankelend van fonkelend vernuft en enthousiast betoog. Zoo zaten we daar met ze'n achten in 't maantje, dat nog niet vol was. Klokslag 9 mept door de maanlichtavond 'n auto ze'n dissonnant getoet.
Als uit één mond klonk 't: daar is ie!
Wars van paardengebeul op klodder-modderweg hadden hutje bij mutje gelegd de 3 slanke Bataven zonen, die verdwenen in 't binnenste van 't zwarte monster met ze'n bliksemflitsende kol oogen. Ik zat voorop. Als kind had ik reeds 'n passie, van naast koetsier op den bok te zitten.
Chauffeur vingert 't gasoline-kraantje open, schuift behoedzaam ontstekings-handeltje op 't juiste punt. Nu staat hij, dan links dan rechts in 'n bad van golvend licht, schokschouderend met op-één geklemde lipppen zwengel rond te draaien, motor aan te zetten, en als 't nu plotseling rommelt en brult en davert in monsters ingewand, dan springt hij fluks behendig achter ze'n stuurwiel, ontkoppelt motor door pedaal omlaag te trappen, linkerhand haalt behoedzaam inschakelingshandel over tot 1 versnellingskeep, langzaam laat ze'n bottine — amerikaansch neusmodel — koppeling-pedaal los, motor is ingekoppeld, met 'n lichte pofschok zijn we *en route*.
Mangelt 't deze zinnen aan elegantie van zegging, technisch is 't akelig juist, daar sta ik voor in. Opgevallen is 't mij, hoe onder hersenpan van ign. intellectuëelen, vaak de meest idioote ideeën huizen omtrent beweegkracht van die formidable voertuigen op worstwielen Wel, zoo

beweert een van die snuggere al-weters, daar onder is 'n bak met gasoline, je opent 't kraantje, je steekt 't aan net als 'n lamp, en dan gaat ie.
Neen, zegt 'n ander, heelemaal juist is dat niet. Kijk, zie je dat dopje. Wel, dat schroeven ze er af, en dan gooien ze er water in. Door ontsteking van die gasoliue wordt dat water stoom. Die stoom brengt 'n zuiger in beweging. Een van de wielen wordt nu gebruikt als vliegwiel, draait dat eene wiel, dan moeten die 3 anderen persé ook mee. En dat ronde ding daar is om te sturen, en een van die pedalen om te remmen, en in die rubberbal moet je knijpen als je den hoek omgaat. Eenvoudig hé, ja, *simple comme bonjour*. *Is that so*, zou 'n Amerikaan zeggen na deez' wetenschappelijke explicatie, met 'n duw op 't laatste woord. 't Eenige ware in dien nonsens pyramide is 't woordje *bonjour*. Want 't zou *bonjour* zijn aan auto-inhoud, als zulk 'n technicus achter 't wiel zat.
We gleden langs Waaigat, door Punda-winkelstraat, deponeerden uit linker vestzak 'n kwartje in uitgestoken hand, deden 'n reep plaatijzer knetterend opspringen, en deinden over de brug. Toen zwaaiden we de Breedestraat in. Links en rechts intieme intérieurs overgoten door electrisch licht. Dames in hobbelstoelen met wuivende waaiers. Heeren sigaretten rollende rookende. Bij 'n steegje twee mannen met rum-asems en ruziemonden. 'n Oud vrouwtje met 'n *mi'n-sa*-gezicht op 'n stoepje lurkend om ‘n onsmakelijk pijpje. Met 'n dó-ré toet die me door mijn ruggemerg vibreert, vliegen we den Roode Weg op. Rood licht van collega-auto vóór ons. 't Deed me denken aan zweetmomenten in donkere kamer op St. Eustatius bij foto experiment. Ons kerkhof achter witten muur ketst 't maanlicht matzilver op monument en kruis.
Mijn lippen prevelen met aandoening 'n *De Profundis*.
Daar rust in zachte ruste in vierkant monument zonder naam zoo menig vriend, die mij dierbaar was en nog is boven velen.
Was bevoorrecht hun vertrouweling te zijn, kende hun hartsgeheimen, ging op in hun idealen. Zoo vaak heb ik mij met hen verblijd in hun vreugde in hun succes, met hen geweend, als 't offer van scheiding van hun dierbaren in 't moederland of geknakte gezondheid die werken wilde maar niet kon, hun zoo pijnlijk zwaar viel.
En nu rusten ze daar in de schaduw van 't kruis, dat hun kracht was in 't leven, ze rusten daar, zij die nog kort vóór hun dood met heilig enthousiasme spraken over hun toekomstplannen, over wat ze nog tot stand hoopten te brengen tot Gods eer en evenmensen heil.
Hodie mihi, cras tibi. God schenke hun de eeuwige rust!
Als 'n film in *the movies* ruist voorbij ons Monte Cristo, Zaquitó, waar zoo nameloos veel geleden, zoo nameloos veel verdiend wordt, niet alleen door de arme verbannenen, maar ook door die troostende engelen van liefde, zoo treffend genoemd door —'k geloof. — Pennyson: *the ever smiling martyrs*, de immer glimlachende martelaar»,
Mijn buurman schakelt in ze’n II. versnelling. Nu vliegen we suisend vooruit.
Links 't militaire hospitaal. Weg!
Rechts Habay en Welgelegen met witten toren. Weg!
Weer links, waterleiding-pompstation. Weg!
Chauffeur wipt reep spiegelglas, ik mijn jaskraag omhoog. Achter me hebben ze 't over Saloniki en de Dardanellen, en zijn al 'n heel eindje gevorderd met oplossing van Europeesche kwestie. Krijg in eens 'n por onder mijn halswervel:
Zeg, Jan Paul! Hello! Hij snijdt er lekker van door, hé?
Nou offie.
Bij 'n draai van den weg slaan op eens, onder irriteerend oorvliesverscheurend getoeter, onze lichtbundel in 'n cavalcade van menschen, karren en beesten. Dat nu heelemaal wakker uit karren van ezelrug rollen, dat hartstochtelijk duwen en slaan tegen en op buigende ezelribben, dat door 't schelle licht pijnlijk ineenkrimpen van oog-iris van mensch en dier, deed me als 'n plastische voorstelling zien van 'n soortgelijke paniek op 't slagveld, als zoeklicht plotseling in

donkeren nacht ze’n stralenbundel smijt in detachement rijdende artillerie. En ze riepen je nog geen eens 'n goeien avond toe, zoo waren ze van streek. Vooruit, Metz! En vooruit ging ie… Bom, bom, bom! klonk 't in de pieus-nachtelljke stilte. 'n Danspartij in een huisje rechts. 'n Man lang, gespierd, bezweet staat te beuken op 'n ton met 'n gespannen vel. Binnen en buiten 't krot gelal van monden en geklets van open handen. Twee, drie paren staan met verhitte passievolle grijnsgezichten huppelend tegenover mekaar hun goore lijven in allerlei bochten te wringen. Dat is de beruchte tamboerdans. In groote Europeesche en Amerikaansche centra's doet men evenzoo in *music-hall* en *café chantant*, maar daar kwast men er 'n laagje fatsoenvernis over. Geen trom, maar een volledig orkest. Geen negerhut, maar 'n *up to date* tooneel in 'n zaal met fresco's en reform toiletten. En op 't geparfumeerd program lees je dan, dat monsieur en mademoiselle zóó en zóó de cancan zullen dansen.
Als ik toen iets te zeggen had gehad, dan was ik met auto onder hoogste versnelling door dansers en hut gejakkerd. Maar ik had niets te zeggen — achteraf beschouwd puik — want ook de chauffeur is na God koning op ze’n car, net als 'n kapitein op ze’n schip.
Groote Berg op, groote Berg af.
Weg.
Kleine Berg op.
Waakzaam politieman van 6 voet salueert. Zoo’n berg afsuisen op eigen zwaarte met motor in ruste is subliem. 'n Rutschbaan is daar niets bij.
Maar toen viel de miserie op ons. Weg van Kleine Berg tot ongeveer plantagehuis Daniel schijnt van intens-koppige natuur te zijn. 'n Kleine 20 jaar geleden waren in deze buurt alle wegen ellendig, regen of geen regen, maar deze spande immer de kroon. Nu zijn ze alle *exquise*, maar dit stukje blijft halsstarrig. En daar dobberden we op de hard geblakerde kleiklonten.
In mijn jeugd had ik 'n doosje met mannetjes, die je de beenen in 't lijf kondt duwen, en dan verticaal omhoog sprongen. Zoo iets manifesteerden toen ons viertal. Mijn *coiffure à la brosse* was platgedrukt op mijn schedel, als sluik haar met veel cosmetiek. Als ik ooit auto-bezitter word, laat ik boven mijn uitverkoren plaats een soort van veiligheidsklep maken, die mechanisch openvliegt bij verticale pofschokken om te voorkomen dat mijn facie harmonica-allures gaat aannemen. Ik zeg maar, 'n menschenhoofd is geen buffer en daar blijf ik bij.
Achter mij, was 't nu doodstil.
De heeren, lieten de Balkan aan hun lot over, en de Europeesche kwestie onopgelost.
Wat jammer is.
Toen lanceerde ik, ietwat cynisch, over mijn linker-schouder naar de op en neer deinende kooltjes vuur, waaraan mijn medepassagiers zaten vastgezogen: Hello, je snijdt er lekker van door, eh? — Gebrom als van 'n paar oude beeren. Toen zei ik maar niets meer.
Op zijn weg naar San Willibrordus werd 't weer goed. Weer dat donzig voortglijden, wat autotochten zoo aangenaam maakt. Daar intoneert 'n Curaçaosche nachtegaal ze’n avondlied. Achter ze’n ruige schoften blaasbalgt ie langs gele tanden en omgekrulde bovenlip klanken uit, die eigenlijk niet te beschrijven zijn. 't Is als 't geknars van 'n zaag op 'n knoest in 't hout, als 't gepiep van 'n ongesmeerde pomp met krommen zuigstang, al 't neuzig gejank van 'n asthmatische doedelzak, als 't draalen van 'n verroesten kurkentrekker in 'n splinternieuwe kurk, als 't pijngeschreeuw van 'n brulaap met 'n kippenbotje in ze’n luchtpijp, als 't nachtelijk gesnork van ‘n koetsier van 'n Rotterdamsche janpleizier, die uit potverteren is geweest. Pers nu al die jubeltonen tot één compact geheel, en ge hebt iets wat in de verste verte gelijkt op 't gekweel van onze viervoetige langoorige Curaçaosche nachtegaal.
Menschen die niet futuristisch noch kubistisch zijn aangelegd, durven 'n quartet van die nachtelijke zangers, 'n cacophonie te noemen. Bewijst alleen, dat de allereerste beginselen van harmonieleer hun ten eenemale vreemd zijn. En onze trouwe motor tiktakt ons maar immer verder huis toe. Als 2 middeleeuwsche roofburgten doemen voor ons op plantage-huizen van

Hermanus en Jan Kok. Weg. Salligne door. Bergje op. Gothiek kerkgebouw van San Willibrordo stralenglanst als Kooh-i-noor in 't kwikzilverig maanlicht. Zeg ik: Toeter flink, dan komt mijn jongen. Maar jongen kwam niet. En of ik al neuriede in naam van Oranje, doe open de poort, — de poort bleef dicht. Toen stijfbeende ik uit auto, zwaaide 't hek open, en begon de huisdeur te bewerken. 'n Stilte als van 't graf. Blijf onvermoeid roffel slaan op deurpaneel. Daar licht 'n lantaarn door open jalousie, er aan vast 'n joggie met dikke slaapoogen, en onder verwoed kopgekrabbel komt 't er uit met dikke tong:

The Father is in town.

What in town! Hurry up sonny!!

Dat hielp. Na 'n half uur lag ik op mijn stukje gespannen canvas te droomen over auto's met veiligheidskleppen en vliegwielen, en over 'n a-cappella-ezelenkoor, dat zeer verdienstelijk *Die Schöpfung* van Haydn vertolkte. Tabeh!

Jan Paul. San Willibrordo, 11 Febr. '16. (*Amigoe* 12 II 16)

13 V 16

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Zaterdagavond tegen half 9, begin ik gewoonlijk ongedurig te worden. Druk nu en dan, tot intense verbazing van voorbijgaanden willekeurling, mijn neus plat tegen vensterruit en tuur den weg op. Daar piept 't hek, stapt ’n stap, bromt mijn hond, en mijn lugubere facteur — luguber omdat ie doodkistenmaker is — overhandigt me de *Amigoe*. Als oud-Bovenwinder smul ik dan eerst met groot gesmul aan artikel onder de streep, aan de Bovenwindsche stemmen.

Herinnert ge u nog die vier korte zinnetjes 'n week of wat geleden, beschrijving van zonsopgang bij Saba? Neen? Wel, luister dan, en geniet.

> De zon kwam op. De goudgloed gloeide den wolkenrand. 't Licht schoot door, scheurde 't floers; Saba, de rots, straalde in morgen weelde.

Die majestueuze macht- en prachttaal glinsterflonkert nog steeds voor mijn geestesoog als de facetten van 'n vuurgelen topaas. Op zulke avondeu met zulk 'n lectuur gevoel ik mij nog blijmoediger optimist dan anders; maar daar komt me nu Zaterdag ll. de doodkistenman met *Amigoe* aangezet. Las gedeeltelijk verslag van zitting vau K.R. Heb toen een kwartier zitten peinzen en zwaar gerookt. Wat volgt is nog slechts 'n luttel van hetgeen me toen door 't hoofd speelde. Laat me maar in eens met de deur in 't huis vallen.

Aan een ieder, wie ook, ontzeg ik 't recht 'n afkeurend oordeel te vellen over de school van San Willibrordo. Vijf maanden ben ik hier, kom dagelijks minstens een half uur in school om, enfin noem 't maar om te inspecteeren, en tot heden staat mijn opinie nog lijnrecht tegenover de algemeene afkeuring onzer buitenscholen.

Ja, maar ziet u, u is geen onderwijzer.

Goddank niet, maar ik ben ook geen idioot, en de hoogere studiën die Inspecteur van ‘t Onderwijs of Raadslid niet en ik wel doorloopen heb, geven me toch ook wel eenig recht om er een gezonde opinie op na te houden.

De fout, de groote fout is en blijft, dat men geen rekening houdt met de omstandigheden, Dat is intrinsiek onlogisch. Daarbij komt, dat 't 'n onding is om Hollandsch als voertaal te gebruiken bij 't onderwijs op onze buitenscholen. Heb ‘n jaar in 't hoofdbestuur gezeten van 't Nederlandsch Verbond. Heb toen alle vergaderingen in Dordt, min twee, bijgewoond. Aan mijn voorstander zijn van spreken en beoefenen en verspreiding vau onze Hollandsche taal zal men dus wel niet twijfelen. Maar ik herhaal en herhaal 't, dat 't 'n onding is om Hollandsch als voertaal te gebruiken bij 't onderwijs op onze buitenscholen.

Op de dessah-scholen in onze Oost is 't verboden aau de kinderen Hollandsch te doceeren. Waarom?

Omstandigheden!!!

En mag ik nu nog eens copieeren, wat een maand of 3 geleden de *Amigoe* te lezen gaf. 't Is overgenomen uit 't *Nieuwsblad van Batavia* 20 Nov. ll.

> Een inlander leert heel langzaam onze Nederl. taal spreken. Les geven met 't Nederlandsch als voertaal, leert er van de honderd misschien één. Waar nu de leerlingen als ze de Kweekschool verlaten nog krom Hollandsch spreken, daar is 't niet moeilijk te gissen, wat voor taaltje ze zullen spreken, wanneer ze geheel losgelaten worden.

Zijn we dan op 't punt van onderwijs hier op Curaçao zoo ten achter?

Maar neem nu Holland zelf eens, Drenthe b.v. 't Kroost van die nijvere veenboeren wonen ook ver van school, moeten ook vaak hun respectieve papa's helpen bij 't wroeten in den grond, precies zooals hier buiten. Gebruik nu eens voor die joggies Fransch als voertaal bij 't onderwijs. Fransch? Ja, zeer zeker Fransch! Negertjes hier, worden toch ook in 'n hun vreemde taal gedoceerd, en Fransch staat nog veel dichter bij 't Hollandsch, dan Hollandsch bij 't Papiamentsch. Wat dunkt u, zouden dan de resultaten schitterend zijn? Noem 't Papiamentsch smalend 'n negertaal, bij mij staat 't heel wat hooger aangeschreven dan 't zgn. liplappen-Hollandsch in onze O.I. Daar stuit je elk oogenblik op 'n *soedah* of 'n *betoel* of 'n *kassian* en elke zin eindigt onverbiddellijk met 'n *ja*. Van 't Papiamentsch was met weinig moeite, maar met veel talenkennis en veel geld, 'n wereldtaal te maken, gemakkelijker aan te leeren voor alle tongen dan ’t Esperanto.

Mijn eeresaluut aan leden die releveerden de toewijding van onze Zusters-onderwijzeressen en wezen op de ridicuul-schamele verdiensten vau onze arme hoedenvlechtsters. Om heeren planters hun schuld van geloof ik 14.000 pop zoo maar in eens kwijt te schelden, wat zou ik daar op tegen hebben? Vind 't echter 'n veeg teeken voor een der hoofdcultures van Curaçao, want als dividivi-aanplant ook al mislukt, ondanks deskundige uitzaaing, beplanting, besproeing, zorg, toewijding, contrôle en geld, waar moet 't dan heen met onzen landbouw? Kwijtschelding van die schuld zal ook voor heeren planters 'n prikkel zijn om nog meer meegaande te zijn, als ook de oogst van hun arme negers mislukt is, en ze hun maïsstokken, den arbeid van vele maanden, moeten inleveren. Daar ben ik van overtuigd. *Ungentlemanlike* in hooge mate was 't, om bewust Amerikaansch intervieuw weer uit te spelen, zonder onmiddellijk tegenspraak te releveeren. Dat druischt in tegen alle parlementaire usances. Dat een der leden tegen die insinuatie geprotesteerd zal hebben, dunkt mij buiten kijf, daarom basta.

'n Ander lid moet later in den avond beweerd hebben, dat hij 't innig, betreurde dat 't bijzonder onderwijs zich hier in de kolonie gevestigd had. *Well, well*! 't Beste zou zijn zulke maar voor kennisgeving aan te nemen, maar uit louter jolijt wil ik er toch eens op ingaan. Zegger van dien goed gebouwden volzin is tegelijkertijd lid van den Prot. Kerkeraad en Voorzittend Meester van de loge. Hoe rijmt zich dat? Moeten we 't nu beschouwen, dat 't geachte lid in ze’n oppositie tegen al wat maar in 't minst naar katholiciteit zweemt, de spreekbuis is van den Kerkeraad?

Ik en weet ’t niet, je staat hier voor 'n perplex geval.

Maar wel weet ik, als Z.E.G. nu eens gekozen werd als lid voor de II. Kamer, als specialiteit op 't gebied van Curaçaosche onderwijstoestanden, hij die oppositie, en heel gauw ook, aan den kapstok hangen moest.

Weet ook heelemaal niet, hoe ze’n medebroeders in den geloove denken over zijn optreden, van hem hebben ze geen bijzondere Protestantsche school te verwachten, maar als ik dominé was, zou ik zoo'n kerkeraadlid stante pede ze’n ontslag geven, en dat zou consequent zijn. Wat zijn wij katholieken toch veel loyaler in onze opvatting, ook in onze bestrijding van onze tegenstanders.

Verreweg zijn we hier in de kolonie in de meerderheid, en toch moeten we ons laten ringelooren door de minderheid, omdat ze door een verouderd muf regentenstelsel de macht in handen heeft gekregen. Dat is toch eigenlijk geen toestand.
Wat ook bisschoppen en katholieke missie voor de Kolonie Curaçao gedaan hebben, van appreciatie geen sprake. Ik laat nu eens de resultaten van 't onderwijs als zoodanig onbesproken, maar vergeet niet, dat de nog kort geëmancipeerde Afrikaansche slaven alleen door den katholieken priester met behulp der school uit de laagste laagte der maatschappij zijn opgeheven, tot mensch gemaakt met een levensdoel, en gehoorzaamheid geleerd aan God en bestaande wetten.
Verleden week waren er zeker een paar 1000 menschen op San Willibrordo. Niet de minste disorde. Toch geen politieagent te bekennen. Kom daar in 't beschaafde Holland eens om. Bij zoo'n gelegenheid val je over de agenten. Waar is men veiliger bij nacht en bij ontij dan hier op Curaçao? Zonder kerk en school zou 't hier buiten 'n roovers- en bandietentroep zijn en misschien 'n paar 100 soldaten zouden noodig zijn om de boel 'n beetje in orde te houden. Dat zijn niet mijn woorden, maar van 'n niet-katholiek oud-officier, die hier jaren vertoefde. Dat lid van den Kerkeraad is ook vrijmetselaar.
't Lust mij nu eens een verhaaltje te doen, wat heusch waar is: Justus van Maurik had in ze'n boek *Indrukken van 'n Totok* met lof gesproken over 't Semarangsche Weeshuis, bestuurd door de Zusters van liefde. Br.-, van Maurik krijgt daarover een brief thuis uit Soerabaya van de Loge de Vriendschap, die lang niet malsch was. Luister maar eens:

> Wij vragen, wat bewoog u zoo de loftrompet te steken over het Semarangsche R.C. Weeshuis en daarmede verbonden inrichtingen, wat die inrichtingen te stempelen tot tempels der humaniteit?

Maar van Maurik ook niet mis, pent:

> Gij noemt mij misdadig tegenover de Orde (de Vrijm), omdat ik mij op een eerlijk, humaan, onpartijdig standpunt plaatsend, in 'n tegenstander der Orde het goede erkende, volmondig, en met waardeering van de moeite en toewijding door dien tegenstander aan dat goede besteed. Is dat eerlijk, is dat rechtvaardig?

En verder:

> Verlangt gij dan dat de Vrijm. zoo immoreel zij om in een tegenstander, alleen omdat hij 'n tegenstander is, het waarlijk goede, hoogere en edele te miskennen?

En weer verder:

> Volgens u had ik niet mogen prijzen wat ik prijzenswaardig vond in het Semarangsche Weeshuis, omdat het 'n kind van Rome is.

't Lezen van deez' correspondentie — voor copie conform — deed me 'n licht opgaan en heel veel wat ik vroeger nooit begreep, verklaren. *Der langen Rede kürzer Sinn*:

> Nooit ofte nimmer mag 'n goed logeman apprecieeren 't werk van ze'n tegenstander, hier in casu de Katholieke Kerk. Wat nobel, ridderlijk princiep!

Kan 't kleinzieliger, benepener, diaconiehuismannetjesachtiger? Zou nu b.v. op de buitenscholen alleen onderwijs gegeven worden door Zusters met hoofdakte; de *blackies* schitterend beslagen zijn in alle moderne talen, zelfs Esperanto onder de knie hebben; de moeilijkste problemen vau algebra, wis- en meetkunde in 'n vloek en 'n zucht oplossen; 'n Fransche thema in 11 minimum van tijd zonder dictionnaire op hun *typewriters* aftikken; ook dan nog moet 'n rechtgeaard logeman systematisch al dat goede becritiseeren en afbreken. Waarom? Doodeenvoudig, omdat 't katholiek onderwijs 'n kind van Rome is. Dat zóó iets nog mogelijk is in onze verlichte eeuw! En toch zijn wij de dompers en zij de verlichten. Als onze negers boeddhisten waren, en geheel den dag op de punt van hun neus zaten te kijkeu, om in hun nirwana 'n weinig te toeven, dan zouden onze tegenstanders pas in hun nopjes zijn. Bah! 't zit me tot hier! *Der Vorhang fällt, das stück ist aus*.
Jan Paul. San Willibrordo, 10 Mei. '16. (*Amigoe* 13 V 16)

19 VIII 16
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Jaren geleden, 'n gedicht gelezen van Richepin Bat is me bij gebleven tot nu toe. Zoo treffend mooi vond ik 't. 't Gaat over 'n ongmensch 'n verliefd jongmensch, eenig terugkeerend chapiter van heel wat dicht en ondicht. Maar om de liefde van ze'n *dulcinea* te verwerven, moet hij ze'n moeder dooden, en haar 't hart uitrukken. En dat doet 't onmensch. In 'n zwijmel van angst en wee en passie, snelt hij heen met bebloede moordvingeren, struikelt, en ook 't nog warme hart van ze'n moeder valt. En toen sprak dat hart, en vroeg weenend, of de geliefde zoo'n zich niet bezeerd had:

Et le coeur dit, en pleurant,
T'es tu fait; mal, mon enfant?!

Gelooft ge, dat 't mogelijk is, liefde van moeder tot kind, meer intens-realistisch, meer plastisch gevoelig-diep te beschrijven, dan in deze zoetvloeiende dichtrythmen.
En toch, zóó klopt 't moederhart in elk klimaat onder de zon, ook op onze eilanden, die als 'n wijdgeschakelde keten van graniet om prangen de groenende, dikwerf verraderliik onstuimige golven van de Caraïbische Zee.
Hoe zal ik beschrijven in sprekende kleuren de vrouwe, de arme Curaçaosche moeder, die als misschien geen ander sterfling op aard, zoo ontmoedigend te strijden heeft van jeugd tot stervensuur, de harde onverbiddelijke *struggle for life*. Maar versta me nu goed. Niet heb ik 't over mama's van de élite, van de *upper-ten*, van de *crème de la crème*, ook heelemaal niet over stadsche moeders met geld en goed schaars bedeeld, neen die koddig-rondige streepjes, kringetjes, haaltjes die mijn pen uitkriebeleu, en 't blanco-folio onder mijn gebogen vijf zwarten, bedoelen te schetsen alleen en alleen de moeders van onze stoer-gespierde buitennegers.
Tusschen de 20 en 30 trouwen gewoonlijk onze mammezellekens. De veelgeliefde heeft 't jawoord gevraagd en gekregen, en trekt nu voor 'n jaar of wat naar kust of America, of spreidt 't kolengruis in laaiend vuur, diep in Kwim-steamer's ingewand. Postwissels of *greenbacks* komen opdagen over het groote water. Stukje grond wordt gekocht.
Blijft de *almighty-dollar*-stroom vloeien, dan wordt hut met schuur en oven gebouwd, en tafel en stoelen aangekocht. Totdat ie komt de liefdeman. Van ze'n boot springt ie luchtig op havenkant, nu zoo gauw mogelijk passage genomen op 'n ander bootje, wat ook wel's hobbelt en raar doet.
Eerst papieren in orde maken. Bij den pastoor gaat 't van 'n leien dakje, bij meneer heeft 't meer voeten in de aarde. Dat is niet euphemistisch, maar letterlijk zoo bedoeld, want vaak moeten trouwlustigen tot 3 soms 4 keer toe, op en neer naar stad. Waarom? Wel, voor hun papieren; onze bureaucratie eischt dat zoo. Van San Willibrordo is zoo'n *up-and down*-kuier ± 9, van Barber ± 12, van Westpunt ± 15 uur. Ook voor jeugdmenschen met 'n reuzendosis liefde in 't kloppend hart, blijft toch dat kilometervreten, 'n niet te onderschatten bezwaar. 'n Mensch is geen duizendbeen, hoezeer zulks heeren schoen- en kleermakers ook spijt.
God weet, hoevelen, door opzien tegen dat heen en weer gesjouw, tegen dat van Pontius naar Pilatus gestuur, er nu maar zoo op los leven. Vooral mannetjes, die van 'n dagloon moeten rondscharrelen, zijn gauw 'n paar dagen verdiensten kwijt, en dat kan bruintje natuurlijk heelemaal niet trekken.
Dies blijven ze thuis, en trouwen niet. En de gevolgen liggen voor 't grijpen. Is daar niets aan te doen???
De papieren zijn eindelijk in orde. De groote dag is daar. De huwelijksband omstrengelt hen voor eeuwig. De bruidstoet in wit en zwart en groen en rood verlaat de kerk, drommen kleine en groote kinderen wonderoogen 'n gerekt: *esta bonita*! Dan begint de reuzenfuif. Van 'n springlevend geitje en biggetje hebben ze gisterenavond lijkjes gemaakt. Naast bergen

eetwaar en reuzentaart, staan flesschen, veel flesschen, die ook weldra geit en big in 't koele graf zullen volgen. In 't holletje van den nacht neemt 't festijn 'n eind. Naar huis gaan de gasten in wee-zangerige stemming. Voor velen is 't goed, dat bij hun geen huissleutel iu actie moet treden, want er in kwamen ze nooit, en 'n scheeven mond liepen ze misschien ook nog op, bij hun dutten in 't maangestraal.
Neen, zeg nu niet *schocking*!, want, leest men van 'n student, die ‘s nachts van 3.17–4.11 met ze’n kurkentrekker in 't sleutelgat staat te morrelen, onder heel veel leelijke woorden, dan lacht men, en aan vindt men typisch, leuk, reusachtig, eenig. en dien neger noemt men dronken, en dien student gemonteerd.
Over 'n week of wat, is 't geld bijna schoon op, en trekt manlief weer naar Venezuela, of naar ze’n stookhol op de Kwim. En als dat mannetje nu maar van tijd tot tijd postwisseltjes sturen blijft, en zoo nu en dan zelf eens komt overwippen, dan is zulks nog wel geen ideaal-huwelijk, maar toch in vele gevallen de beste oplossing, vooral als er meer en meer krullige mollige *blackies* 't hutje beginnen te bevolken. Maar verleiding in 't verre land is groot, en zoo gebeurt 't wel eens, meer dan eens, dat na jaren de liefde verflauwt, en ie doodgewoon geen taal of teeken meer geeft. Dan begint de ellende, en 't zwoegen van dat tengere vrouwtje dag in dag uit, want haar zevental moet toch eten.
En je ziet haar water sjouwen, hoeden vlechten, koken, wasschen, naaien, altijd bezig tot laat in den avond, want fatsoenlijk voor den dag komen zullen ze, en hongerlijden mogen ze niet. Geloof me, zoo’n toestand is geen fictie, maar koude naakte realiteit, komt zelfs meer voor dan men denkt Is 't te verwonderen, dat ik voor zoo'n dapper energiek moedertje heel wat meer respect heb, dan voor menig deftige mama, die opvoeding van haar kinderen geheel overlaat, aan *baboe* of *jaja*, en 't *tradamau*-" en *mi n' kier*-gedrens, alleen weet te bezweren, door maagbedervende zoetigheid.
'n Curaçaosche moeder houdt hartstochtelijk van haar kind. Noem haar baby 'n aap, en ‘n furie wordt ze. Noem 'm 'n dot, al is 't nog zoo’n mormel, en alles kunt ge van haar gedaan krijgen. Bijna altijd gaat 't op, dat moedertjes, die in hun jeugd trouw de zusterschool bezocht hebben, angstvallig zorgen, dat hun kindere nooit in kerk of school ontbreken, wijl kroost van vroegere laksche laat-en-niet-komers erfelijk belast schijnen te zijn met die aanstekelijke kwaal. Dan heb je hier van die domme moeders, die hun klein grut met piekerige vlechtjes verhuren aan o zulke goeie menschen in de stad. Dan zie je daar rondscharrelen die wurmen, met bakjes eten op hun bolletje, of met hun kriekoogen juist boven toonbank uitsteken om inkoopen te doen, of met 'n bezem, eene zoo groot als zij, 't huis aanvegen; maar naar school gaan ze niet, en in de kerk zie je ze evenmin. En als ze dan later te veel aan kleeren gaan kosten en brutaal worden, dan krijgt moeder zoo'n portret weer franco thuis gestuurd zonder ‘n cent op zak.
Verderfelijke invloed, die van zoo'n vroeg bedorven schepseltje dan uit gaat in eenvoudigen huis- en familiekring, grenst vaak aan 't ongelooflijke. Meisjes, die 'n voorzichtige, waak- en deugdzame moeder rijk zijn, blijven over 't algemeen goed en ook haar jongens in hun schooljaren, maar zoo gauw als die heertjes hun ooren schuren aan hun eersten manchetboord, willen ze groot gaan doen, en veelal begint dan reeds de rum-ellende. Ja, de rum-ellende. Of 't woord al of niet mooi is, deert me niet, 't geeft mijn bedoeling juist weer. Als de 16-, 17-jarige bengel op 'n goeien Zaterdagavond van ze’n werk komt, is ie dronken. Dat bijtend vocht, wat ze hier *rum-zapater* noemen, maar eigenlijk meer weg heeft van gekleurde brandspiritus met peper, maakt zonder feil in ‘n minimum van tijd, van zoo'n goeien, trouwhartigen jongen, ‘n beest in ze’n volste beteekeuis en 't moedertje zucht, want maar al te goed herinnert ze zich, hoeveel zij vroeger geleden heeft door die vervloekte rum, van haar armen zwakken man, God hebbe ze’n ziel.
Dat in de stad de herbergen legio zijn, enfin, dat is mijn zaak niet, maar, dat hier langs grooten weg bijna iu elk huisje dat ziel en lichaamdoodeud vergift getapt wordt, dat schreit ten hemel.

Wou, dat ik 's voor 'n maand politieagent was in deze districten, wat zou ik invasies doen, en processen-verbaal opmaken, en den dorstigen aard berummenvmet plassen stinkend als vitriool.
Er wordt een kliniek gebouwd. Prachtig!
Wijze wetten en verordeningen zullen gemaakt worden, om 't monster van ontucht den vunzigen kop te vermorzelen. Uitstekend!
Maar, zoo lang als men de koe niet bij de horens pakt, stevig, onvervaard, en zonder aanzien vau persoon die frauduleuse verkoop tegen gaat van dat beest-makend vocht, zoolang zullen die duizenden en duizenden zijn weggeworpen, en die wetten slechts 't bureaucratisme in de hand werken. En als logische consequentie zullen over eenige jaren aan ons krankzinnigen gesticht Monte X weer eenige paviljoens moeten bijgebouwd worden. Ook onze hospitalen zullen dan geen plaats meer hebben voor de tallooze physiek-geknakte, vóór hun tijd afgeleefde mannetjes, en tal van arme moeders en kinderen zullen blijven gebrek lijden en vaak mishandeld worden door 'n beest-mensch met schuim op ze'n rumlippen, dien, God betere ‘t, ze ook vader noemen. En meer dan ooit, zal de nauw volwassene, met 'n wereld van onschuld in haar gazellenoogen, bloot staan, aan de veile passies van verdierlijkte individuen. En eindelijk, van dit oerkrachtig kerngezond geslacht van buitennegers al heel spoedig, maken 'n verzameling van zwakke, futlooze, spierlooze, ideaallooze menschenruïnen. Arme Curaçaosche moedertjes, die 't meest de dupe zijn, van deez ingekankerde volksondeugd.
Uit is mijn Ditje. Nooit 'n *Felis leopardus* gezien. In mij ziet ge den gelukkigen bezitter van zulk 'n exemplaar, niet geel gerugd en wit gebuikt, maar egaal grijs, goed zittend in ze'n vleesch. Staat of zit of ligt stevig gebonden aan 'n half duim dik touw van 3.75 c.m., aan 'n paal van 2 duim in doorsnee naast mijn wagenhuis.
Z'en naam is Joffre.
Bijt, trapt, krabt, likt, bromt niet.
Wilt ge dat wonderdier bewonderen? Mijn *groom* zal u in 'n mengelmoes, 'n reuzenstamp van hollandsch, engelsch, papiamento, naar die paal van 2 duim met dat touw van 3.75 waaraan gebonden de beroemde *felis leopardus* geleiden, en de noodige explicaties afdreunen. Uit is mijn Datje!
Jan Paul, San Willibrordo, 16 Aug. 1916 (*Amigoe* 19 VIII 16)

7 X 16

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

We zitten nu volop in 't regenwater. Weet u, wat ik den onaangenamen kant vind van veel hemel douches? Vooreerst, dat de wegen zoo abominaal slecht worden, en ten tweede den beestenboel, die je 't leven zoo zuur maakt. Sommige plantagewegen zijn nu voor auto en rijtuig geheel onberijdbaar, omdat hier en daar de weg gewoonweg weg is. En waar de weg niet gewoonweg weg is, daar dein je op en neer in je kar als 'n *Jack in the box*, tot groote schâ van je spaken, je maag, en je veeren. Ik bedoel natuurlijk mijn rijtuigveeren.
Praat nu nog geeneens over papnat geregend, en gelardeerd met modder spatten thuiskomen, dat laat je als Hollander koud, daar ben je in opgegroeid, maar aan beestenellende in regentijd daar went ge nooit aan, dat laat je niet koud, maar maakt je warm, heet, gloeiend heet van drift. En we zijn hier in mijn buurt goed voorzien van alles wat vies en rilverwekkend is. Kakkerlakken, die soms met 'n vaartje tegen je nattige koon op jakkeren; scorpioenen met hun vraagteekenstaarten, die als laveerende barkjes over den grond scharrelen, en evenals hun collega duizendpoot je nu en dan 'n reuzen-*pirouette* kunnen doen maken; muggen en mieren, die je appetijt bederven en slapelooze nachten bezorgen; en nog 'n heeleboel van dat onguur gespuis, waaronder de *wimpirie* de kroon spant in 't beproeven van menschen's lijdzaamheid. *Wimpirie* is 'n soort vliegje zoo groot als 'n speldenknop. 's Morgens vroeg begint 't groot offensief, komen ze om je heen gonzen, je treiteren, je bloed karnemelk maken. Bij voorkeur

kruipen ze in je ooren, dartelen kietelend in je reukorgaan, en nestelen zich in je ooghoekjes. Je slaat en je blaast, je niest en je proest en je zegt leelijke woorden, 't geeft je allemaal niets, aan hun willekeur, aan hun vraat en plaagzucht ben je, met handen en voeten gebonden, overgeleverd. Je knokkelt er een tot moes, je vermorzelt 'n ander, 'n tien en honderdtal rukt aan in verspreide colonnes om hun gevallen kameraad bloedig te wreken. Je mept als 'n furie in 't rond, en je bril vliegt in gruizelementen; je ontvlucht je huis, en heel die bandietenbend zoemt met je mee tot razendwordens toe.
't Eenig remedie of beter voorbehoedmiddel, is, om 's morgens achter je klamboe te blijven maffen, totdat de zon hoog aan den hemel staat. Maar die weelde is aan 'n ieder niet gegeven. Kamerlid van Kol, in z'n, mij in vele opzichten sympathiek, werk over de West-Indiën schrijft met veel emphase muskietenplaag in onze tropen vooral toe aan *the stagnant waters*, aan poelen van stilstaand water. Daarover is 't de wetenschap trouwens ook eens. Duidelijk zijn dat ook de broeiplaatsen van onze kwelduivels de *wimpiries*. Als Verdun is mijn erf omringd door 'n wijde dammenlinie, die nu al sedert weken vol water staan. Heb ik 't mis, dat dit toch allemaal je *stagnant waters* zijn in optima forma.
Met petroleum begieten om larven te verstikken zou tamelijk kostbaar zijn, en misschien de putten ook nog bederven, maar misschien ook niet. In ieder geval ziet men, dat elke goede zaak haar keerzijde heeft. Door de dammen worden wij arme menschenkinderen langzaam, stukje voor stukje, door muggen en *wimpiries* tot 'n reuzenzeef gepikprikt, maar de landbouw vaart er wel bij. En dat is hoofdzaak.
Over landbouw gesproken. Men weet toch nooit, waar men nog eens toe komen kan. Heb altijd — dom en ongemotiveerd — met 'n soort dédain neergezien op 't eerzaam boerenbedrijf. En nu ben ik zelf aan 't boeren. Ben zelfs van plan nieuwe kaartjes aan te schaffen met Jan Paul etc. Keuterboer. Denk nu niet, dat 'n zijden pet boven uitpuilende koon over mijn linkeroor klept; of 'n boezeroen en pilo broek zonder vouw me omzwabberen; of ik op beklonterde klompen in 'n omzweving van hooi- mest- en kleilucht door mijn akkers been. Neen, zoo ver is 't nog niet. Maar toch, ik boer.
Zóó is 't gegaan. Had gehoord, dat onze buitennegers (aartsconservatief als ze zijn) van nieuwe snelgroeiende soort maïs maar niets wilden weten. Dacht ik, waarom moeten die stakkers 5 à 6 maanden met 'n reuzen-risico op oogst wachten, als ze 't binnen een paar maanden kunnen klaarspelen. Aanschouwelijk onderwijs is hier je ware, en ik stuurde twee kwartjes naar den Heer Dussel, onzen landbouwkundige, en 's avonds stond er 'n groote zak *feteriba* op mijn tafel.
Op 13 Aug viel hier 'n prachtbui. Help mijn factotum, m'n manusje voor alles; morgen planten!
Medelijdende glimlach.
Morgen planten!!!
Veel tè vroeg zeggen 'n paar, je moet-'t-zelf-maar-weten lippen, maar 't gezag had getriumfeerd.
Om hier te kunnen planten moet je voorzien zijn van zaad, 'n sjap of 'n patjol en 'n grooten teen. Die drie strikt noodige artikelen was mijn mannetje rijk, hij bracht zelfs twee groote teenen mee. Zoo ben ik nu, plant ik dan plant ik, en zie noch op koste, noch op teenen. Precies 6.17 A. M. van den volgenden dag begon ie op evenwijdige afstand met ze'n sjap molshoop te maken in mijn paar bundertje land. Tegen den middag kwam sigarenkistje met *feterita* en groote teen in actie. Tusschen eeltige vingeren gleden eenige zaadjes in opening na molshoop, en met edelen zwier spreidde de teen de losgewoelde aard over de witglansende korrels. Afgeloopen!!
Kan 't eenvoudiger?
Nu regentjes afwachten, en 'n paar keer wieden, klaar is Kees. Toch is 't aantal boeken en brochures over *De beste plantmethode* legio. Om echter der wereld kond te doen, dat eigenlijk

de manier je methode om te planten is: te planten men den teen, die eer schijnt mij misschien nog voorbehouden te zijn. Ben echter nu nog té kort aan 't keuteren om voldoende van de landbouwterminologie op de hoogte te zijn. Maar dat zal wel komen. 'n Boer is nooit, tevreden, zegt men, maar dat is bij mij toch niet 't geval. Wel ging ik ook trouw, na ontbijt mijn bouwland in, keek 's gewichtig naar lucht, wolken en zon, en fixeerde deskundig mijn feterita, die na 2 dagen al boven den grond kwam piepen Alleen kwam mijn boerenhart in opstand, als er 'n varken of geit iu mijn grond liepen te vegeteeren.
Dan zag ik met intens genot, hoe de tanden vau mijn hond nepen in 'r vel van die arme verschoppelingen. Drie biggetjes heeft ie op deez' manier *ad patres* gezonden, wat ik op één lijn stel met ‘n vliegenier, die ze’n III. luchtschip omlaag geschoten heeft. Zeg nu niet, dat is tegen de wet, je moet zoo'n beest schutten. Zonder big aan 'n touw voor gezelschap, is afstand van hier naar schutstal ± 2 uur. Met zoo'n weerspannigen krulstaart bij je, is zoo ‘n kuier niet te berekenen. Dies, verdwijn hammenbeest van 't wereld tooneel!
Prachtregens klaterzwiepten van tijd tot tijd over onze verdroogde velden, en nu — na precies 7 weken — staan de halmen met dichtgevulde kolven te ruischen in eentoonigen zang in warme zonneweelde. En dat zou nu op geheel Curaçao 't geval kunnen zijn, als men maar niet zoo akelig-conservatief was op helaas velerlei gebied. De groote teen is *all right*, die heeft bewezen 'n goeie trouwhartige teen te zijn; maar als je toch met dezelfde moeite zonder veel risico een oogst kan hebben in October of November, wacht dan toch niet op 'n precairen oogst van Maart of April, omdat 't altijd zoo geweest is.
Maar de Willibrorders hebben nu leergeld gehad. Zeg ik, zoo langs mijn neus weg, als Zondagochtend na kerk mijn mannetjes 'n loenschen blik werpen op mijn maïsveld:

't Staat mooi, hé?
Moet je ook planten, die feterita.

En waarachtig, ze hebben er ooren naar. Reeds zie ik ze staan die prachtkerels, 't Zweet dikparelend op het gitzwarte lijf. 't Vredig staal flikkert in 't opaal zongestraal op en neer op en neer, vermorzelt de kreunende aard, en in melancholische melodie klinkt 't klagend over de velden, in hun taal zoo vol poësie:

Waarom zoo lang door ons miskend?
Feterita! Feterita!
Zoo menig hongerende hadt ge kunnen spijzen,
Feterita! Feterita!
Tranen van zoovele schreiende moeders kunnen drogen,
Feterita! Feterita!
Want haar lief kindeke zou dan niet gestorven zijn.
Feterita! Feterita!
Maar nu komt ge tot ons, als Gods barmhartige engel,
Feterita! Feterita!
En vol vreugde kussen we uw reddende hand.
Feterita! Feterita!
Uw lelieblanke korrel zal gedijen iu onzen grond 'n honderd-duizendvoud,
Feterita! Feterita!
En in ons land zal niet meer schrijnen 't felle hongerwee.
Feterita! Feterita!
Welvaart zal heerschen in onze dorpen.
Feterita! Feterita!
En na God, danken wij zulks aan u.
Feterita! Feterita!

Jan Paul, San Willibrordo, 2 Oct. 1916 (*Amigoe* 17 X 16)

30 XII 16

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Pen nu eens copie, als je tot over je ooren in de lappenmand zit. Dat gaat immers niet. Zoo'n verblijf in Lapland is voor mij identiek aan 'n reusachtige brrrr. Ik zit vrij wat liever op de Parijsche Boulevard des Italiens, 'n *poussetje* te sippen. Dat zegt u wel. Hebben hier je vrienden en kennissen 't in de gaten, dat je niet in je *assiette ordinaire* zijt, dan komen van alle kanten de gratis-adviezen op je neergedouche'd als 'n malsche Mei-regen. En die adviezen zwellen allemaal tot één glibberig, rillerig, hik-verwekkend motief: olie, olie, olie. Caramba, 'n mensch is toch geen sardientje!

Maar dat vriendenheir, begaan met je schelvisch-oogen en je gezicht van oude lappen, oreert zoo overtuigend over de tallooze apengapenden, die door olie-hijschen diep in de 90 geworden zijn, dat je in godsnaam maar je *groom* fluit, en ’n dosis van dat levens-elixer ordineert te plaatsen op eettafel achter twee sigarenkistjes, morgen ochtend 6.47. Je staat dien ochtend op, met 'n gevoel of je naar den *dentist* moet, 't noodlottig uur nadert, is daar, en terwijl je gramaphoon 'n lawaaimarsch van Soussa afpaukt, wip je met ware doodsverachting dat bah, zoo vies vocht je keelgat in.

Je hadt indertijd op de Rotterdamsche kermis ‘n onooglijk tentje staan, met 'n corpulente floddermadam achter de *caisse*. Voor 'n dubbeltje kon je iets zien, wat je nog nooit gezien hadt. Ik er in. Betaalde entrée, en liep met m'n neus tegen klappend behangselpapier-deurtje waarop met reuzenletters: Spring er maar in. Ik sprong er in, scharrelde door een muf, tochtig, obscuur gangetje, toen weer zoo'n dito deur met opschrift: Spring er maar weer uit. Ik sprong er uit, en stond heel gewoon weer op straat.

Zoo ongeveer, werd ook die dosis olie door mij er tusschen genomen. Nauwelijks op *terra firme* in mijn systeem geland, of daar brak 'n revolutie uit. Al hooger en hooger laaide 't oproer, tot door 'n simpel spring er maar weer uit 't gewapend verzet in de wieg gesmoord was. En van af dat benauwend moment ben ik voor mijn verder leven geworden overtuigd geheelonthouder van alle oliehoudende dranken, met of zonder knoop.

Die lappenmandsche dagen te beschrijven, doe ik liever niet, je wordt zoo gauw te realistisch. Braekensieck heeft jaren her, toen ook hem de influenza te pakken had, met ze’n vaardig teekenstift zich zelf geconterfeit. Zet 'n anderen kop op dien romp, zonder snor, maar ook zwaar bestoppeld, anderen neus, maar zelfde matte oogopslag, geen scheiding, maar ook 'n verfonfaaide haarbos, en ge hebt 't portret van ondergeteekende in die dagen van miserie. Tot op 'n keer Pannekoeksche auto kwam binnen getoeterd. Die bracht heul. Want, dat ik weer zoo spoedig 't ventje was, weer de gespierdtaaie, kerngezonde Batavenzoon van voorheen, dank ik met dankbaarheid aan de heelemaal niet naar olie smakende poeiertjes etc. vau onzen districtgeneesheer Dr. Polak. Zoo'n dokter moet ik hebben.

Weet ge, wanneer ik mérkte dat ik beter werd?

Toen de feterita-pap me smaakte? Neen.

Toen ik naar mijn geklutst eitje snakte? Ook niet.

Toen ik mijn eerste botrampje weer verschalkte? O, neen, heelemaal niet.

't Was, toen ik weer naar 'n smoke begon te verlangen. En dat is, dunkt me, 't geval bij elk rechtgeaarden Hollander. *Savoureert* ie ze’n sigaar, dan is ie *all right*. Kan maar niet snappen, dat ze’n sigaar 'n luxe-artikel noemen. Wat macaronie is voor ‘n Italiaan, *foensjie* voor 'n Curaçaoënaar, 'n waaier voor 'n Spaansche signorita, *chewing-gum* voor 'n Yankee, 'n zuigflesch voor 'n baby, etc. etc., dat is 'n sigaar voor 'n Hollander.

Men zegt, dat de nieuwe belasting voor onze kolonie geïnspireerd is door ‘n hoogen oome in patria. Dat die hoogmogendheid niet rookt, nooit gerookt heeft en nooit zal rooken, staat bij mij als 'n paal boven water. Nu reeds komt je 'n sigaar, die je in Holland kost 4½ c. door

postpakket, blikverpakking, zegel, en N.O.T. op 5½ cent. Tel hier nog bij de 40 c per 100 die je door reeds bestaande belasting hebt op te dokken, tel hier nog eens bij wat de kersversche belasting chargeert, dan betaal je voor zoo'n heel gewoon rookstokje van 4½ c. hier op Curaçao de somma van 6½ ct. Dat is immers geen doen!
Pruim dan! Neen, dank u, dat is me een beetje té vulgair, en daar moet je bolle koonen voor hebben, en die heb ik niet.
Ook wordt bij die nieuwe belastingwetten, wijn, zoo maar zonder meer, onder 't hoofd luxe-verbruiksmiddel gedeponeerd. Als ik lid van den Kol. Raad geweest was, dan had ik op dit voorstel, noem 't maar 'n paar amendementen ingediend.
I. Vrij te stellen van deez' belasting wijn voor zwakken en zieken, op attest van den dokter, verkrijgbaar in vrije apotheken.
2. Vrij te stellen wijn voor kerkgebruik.
No. I zou er waarschijnlijk wel doorgerold zijn, want onze eilanders hebben 'n medelijdend hart voor hun zieken evenmensch, en lijders aan chronische bloedarmoede zijn hier legio. Maar No. II zou natuurlijk weer 'n storm verwekt hebben bij zekere zijde, en gevallen zijn als ’n baksteen. Waarom? Omdat men hier nog niet breed heeft leeren denken. Dat zit misschien in 't klimaat. Op St. Kitts bv., — wat lang niet overwegend katholiek is, — zijn reeds jaren lang, alle kerkbenoodigdheden vrij van inkomende rechten. Dat vindt men daar heel gewoon, heel logisch, heel billijk. En dat is ’t ook. Maar hier zou menig vroede vader trillend van ontzetting naar zijn glas ijswater grijpen, als zulk ‘n voorstel in 'n Kol.-Raadzitting ter tafel kwam. Toch zou ik zoo'n debat dolgretig wel eens mee willen maken, ofschoon 't helaas maar vechten zou zijn tegen de bierkaai.
Hebben we hier een bierkaai? Ik geloof 't niet. Wel zijn we hier 'n *beersaloon* rijk, waar ze tusschen 2 haakjes wel eens 'n nieuwe gramafoon mogen aanschaffen. Die heel gewone Hollandsche volksdrank is reeds lang door mij uitgeschakeld, in deez' lamentabele tijden. Europa is nog immer onvermoeid bezig zich zelf uit te moorden, hier alles wat je noodig hebt tot 't bij mekaar houden van 't veege lijf, duur, duurder, en dan nog eens duurder te maken; als dat geen lamentabele tijden zijn, dan weet ik 't niet meer.
En nu, tot overmaat van smart, beginnen de buitenlui te klagen, dat ze weer regen hard noodig hebben. Komt er niet spoedig een groote dosis hemelwater, dan is, — zeggen ze, — 'n groot gedeelte van hun oogst voor de haaien. Achteraf beschouwd ben ik toch zoo dom nog niet geweest met mijn vroege planterij. Wel werd ½ van mijn oogst opgevreten door die hupse kittige bandieten van moffies, snaterende parkietjes en ander vogelgespuis, maar mijn magazijn is nu propvol met maïsstengels, en al weken lang vreten mijn beesten 3 maal per dag hun rantsoen *feterita* met 'n smaak van je gewelste. Dat is ook iets waard! Daar komt bij, dat mijne afgesneden *feterita* weer welig uitspruit, en reeds 1½ voet boven den grond staat. Zeker zullen nu die gevederde *franc tireurs* mijn aanplant meer met rust laten, omdat ze in naburige maïsvelden ook hun fabelachtige vraatzucht kunnen botvieren.
Komiek toch, dat Curaçao nu weer naar regen snakt. Dammen staan nog vol. Door 't hofje van Barber vloeit nog steeds 'n kabbelend beekje. Hier en daar zijn stukken weg nog zoo modderig, dat auto's werk hebben om er door te sputteren. En toch vragen de beplante gronden weer om water, heel veel water. Goed beschouwd is 't planter-zijn, 't boeren hier op Curaçao lang geen sinecure. Maar in Holland mopperen de boeren toch ook altijd. Enfin, dat is mar ’n schrale troost.
Overmorgen oudejaar! Herinner me nog levendig die vele oudejaarsavonden op St. Eustatius. Tegen 12 uur stond ik trouw eenzaam voor mijn galerij op 40 M. hooge klif, pensief naar sterrenhemel en zee te staren. Kerkklokken klepten 't jaar uit. Twaalf uur: Daar dondert 't kanon op 't aloude Oranje-fort. Alweer 'n jaar voorbij! 'n Ieder onzer weer een schrede dichter bij dat jaar, dat geen jaar voor hem meer zijn zal. Herinner me nog, uit de dagen van mijn jongste jeugd, die machtig, aangrijpende stoomsymphonie, van gillende, beukende,

meppende, loeiende klanken, die op oudejaarsavond kort vóór middernacht uit onze Rotterdamsche haven opsteeg. Elk *steamer* — reus en dwerg — stuwde sissend ze'n machtigen adem door glanzend koperen stoomfluit of sirene, als 'n titanen-afscheid aan 't wegvliedende jaar. Dat imponeerde, deed 'n ril van emotie door mijn klein lichaampje gaan. Herinner me ook nog, dat ik heel veel later 'n oudejaarsnacht rondzwalkte in 'n zeiler op de Caraïbische zeegolven. In die groote eenzaamheid van water en nog eens water, overwelfd door een schitter-pinkende sterrenhemel, vierde ik mijn van oud in nieuw. Toen doorschokte ook mij de emotie van 't oogenblik, maar hoe geheel anders beschouwde ik toen 't leven dan als levenslustige knaap, wien ons kortstondig bestaan slechts 'n onafgebroken festijn toeschijnt. Dat meestal schrijnende smart en tallooze offers ons deel zijn, ach, dat weet men dan, goddank, nog niet. Hoe ouder men wordt, hoe beter men zulks inziet.
Zalig uiteinde! Zalig Nieuwjaar!
Jan Paul, San Willibrordo, 29 Dec. 1916. (*Amigoe* 30 XII 16)

17 II 17
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Nu kan ik me toch waarempel geen beginnetje vinden. Vreemd, daar heb ik anders nog geen last van. Blanco vel is overdekt met mannetjes met waterhoofden en spillebeenen, maar om van die futuristisch aangelegde penkrassen nu eens clichés te laten maken, daar kan ik de *Amigoe*-redactie toch niet voor vinden. Weg dus geesteskinderen-mijn, verdwijn met doorgescheurde lijnen, beenen en haarbossen in 't teenen graf der prullen.
We hebben hier een stuk of 12 typhuskindertjes. Zijn allemaal aan de beterhand. Die typhusbaccil schijnt 't vooral gemunt te hebben op San Willebrordo en 't bijzijnd Porto Marie. Zulks kon men lezen in *Amigoe*. Zulks werd oook gerapporteerd bij bevoegde autoriteiten. Dies kwam uit 't Z.O. Dr Waterman met amanuensis aangetuft, kort daarop uit 't N.W. onze districtdokter in wagentje met eenige gloednieuwe spaken aangewield, en dit illustre gezelschap begaf zich gewapend met brandschoone flesschen naar de twee verdachte putten, die met wijd open mond raar opkeken over die ongewone belangstelling van heeren met snorren in wit en in khaki.
't Resultaat van 't onderzoek schijnt bevredigend geweest te zijn, want ontelbaar zijn de roestige olieblikken, die nog steeds deinend op negerhoofden droog verdwijnen in — en dan verschijnen — uit 't gangetje achter mijn huis naar de Willibrordusput. Aan water hebben we hier vooreerst geen gebrek. Mijn regenbak is vol. 'n Massale bonk van 738,000 liter water. Heeft iets weg van 'n zwembassin. Van Kol meende indertijd te moeten boekstaven — waarom weet ik niet — dat hij gehoord had (sic), dat de bouwheer van dien reuzenbak negers voor niets had laten sjouwen, onder belofte later water voor 1 cent per blik te mogen halen. En nu verkochten ze 't voor 3 centen.
Well, well, maar mag ik hier ook 'e eventjes boekstaven, dat voor den drommel dien bak niet voor niets is gebouwd.
Alleen aan werkloon is toen uitbetaald maar eventjes f 2876,31, en dat heb ik niet gehoord, maar opgediept uit de onkostenrekening die hier naast me ligt, terwijl 't total amount f. 3944,12 bedroeg. Dat zijn cijfers die spreken. Komt daarbij, dat dezelfde man die 't water voor 3 cent verkocht, voor maanden urenlang in de barre zon gestaan heeft, om onder zijn opzicht — op de hoogte gebracht door deskundige Mr. Fauel —en op zijn terrein voor 't volk 'n put te graven, en 'n *up to date* dam met overlaat, in mekaar te zetten. Kon 'n kind begrijpen, dat als die opzet succes had, ze'n waterverkoop gereduceerd zou worden tot 'n reuzen nul. En 't succes was schitterend.
Zoodat ik maar zeggen wil, dat praatjes te boekstaven, o zoo gemakkelijk is, 'n potloodje, 'n stukje papier, klaar is kees, maar graaf eens 'n put voor 't heil van 't arme volk, dat speel je met geen potloodje klaar. O, zoo!

Nooit gemerkt, dat onze zwarte luyden in veel opzichten akelig conservatief zijn? Enfin, daar hebben hier ook vele witmenschen last van. Uit den treure heeft 't in hun groote schelpooren getoeterd: kook je drinkwater! Als er van stad tot Westpunt 5 huishoudens zijn, waar zulks gebeurt, dan is 't al heel veel, maar die zijn er niet. Heb geleerd in mijn kortebroekjaren, dat water kookt bij een temperatuur van 100° C. Heb later in mijn eerste langebroeksjaren geleerd, dat water moet koken minstens 15 minuten om alle daarin dartelende en stoeiende microben en baccillen 't levenslicht uit te stoomen.
Nu vraag ik u, hoeveel zouden er op heel Curaçao zijn, die zóó consciëntieus, den strijd tegen 't baccillentuig aanbinden? 'n Luttel beetje, 'n secure enkelinge in stad, maar bij ons buiten geen een. 't Is treurig, maar waar.
Herinner me, dat de beroemde Albert Vogel, tijdens ze'n hierzijn zoo bang was voor ons Curaçaosch water, dat hij zelfs bij ze"n tandenpoetserij sodawater gebruikte. Ik voor mij gebruik 't liever met 'n scheutje Canadian Club, maar afgezien van deez' voorkeur, zie ik nog heelemaal niet in, waarom een glas sodawater baccilloos zijn moet. Dat die stakkers niet kunnen leven in water, zoo rijk aan koolzuur, snap ik, maar om die flesch te openen heb je 'n dopje noodig, *beslist* noodig zeggen ze tegenwoordig. Dat dopje komt in contact met 't sluitballetje, en langs en over dat glazen knikkertje vloeit 't parelend vocht. In dat dopje schuilt 't venijn. Daar kunnen bij 't openpoeffen milliarden bacteriën aan 't caroussel rijden zijn rondom dat staafje hout in 't centrum, of misschien werd juist op dat oogenblik in cirkelloopgraaf 'n reuzenstrijd geleverd tusschen ettelijke millioenen van dat onguur gespuis. En men ziet 't gebeuren, dat die geheele jolige of strijdende bende mee naar boneden knikkert, met 'n vaartje 't glas induikelt, en verder door 't keelgat verdwijnt. Heb ik gelijk of niet? Ik voor mij, beschouw als quintessence om gezond te blijven in de tropen, niet zoozeer de waterkokerij, als wel 't geregeld zwemmen of baden.
De meeste Curaçaosche buitenlui hebben daaraan een stuk of wat broertjes dood. Dat ze niet vaak zwemmen is te begrijpen, de zee is voor de meesten te ver uit de buurt, maar een flinke douche — ik bedoel een blik water over je bol kantelen — is toch heusch voor velen geen overbodige weelde, vraagt dat maar 's aan mijn neus. Ging als jongen in de zomermaanden trouw elken dag zwemmen. Iemand die in Otrabanda trouw de *Amigoe* leest, kan 't als mijn zwemgenoot getuigen. Geheel de medicinale wereld was 't toen roerend eens, dat bezweet in 't water springen zoowat gelijk stond met zelfmoord.
Dat namen we zoowat voor kennisgeving aan. Klokslag 12 uur vloog ons zwemclubje, weer of geen weer, langs Singel, Parkweg, Park naar zwemschool, gilden hijgend onze nummers oud brommerig mannetje achter toonbank tegen, grepen zwembroek en handdoek, 't kamertje in, en geen 2 minuten later ploften 'n tiental papnat bezweete rumoerlinge in 't soms ijskoude Maaswater. O, gezond, gevaarlijk, kom nou!
Kneipp dacht er anders over, kan toch maar niet snappen, waarom men hier zoo weinig onder water zit. 't Is, dunkt mij een der nobelste genietingen der tropen, en zoo bitter weinig is er voor noodig. Water, 'n paar blikken meer dan voldoende, 'n cementen vloertje, en 'n uitgeholden kalebas, *voilà tout*! Dat noemen ze bij onze groote broers in de Oost mandiën. Hier hebben ze er geen woord voor, maar dat maakt 't niet minder heilzaam en geestverfrisschend. Let er op, menschen die trouw baden zijn gewoonlijk optimisten en joviale typen. Ga uw vrienden en uw kennissen maar eens na.
Kwam eens op bezoek op een onzer bovenwindsche eilanden. Informeerde aanstond naar badgelegenheid bij mijn gullen gastheer. Natuurlijk, zoo 'n ding had ie. Ik er 's middags op af. 't Was, na lang zoeken, 'n afgeschoten hoekje in een der bijgebouwen op 't erf. Je stapte door 't luikenraam, 'n deur was er niet, en daar stond 'n met zink beslagen pakkist half vol met water. Er boven schommelde aan 'n spijker een met 'n schot hagel doorboord boterblik. Kan 't primitiever?

En toch kan ik u verzekeren, dat toen ik door de open luiken weer naar buiten sprong, ik me lekker voelde als kip. Wat zou die uitdrukking toch eigenlijk beteekenen? Nonsens, dat kippen zich altijd lekker gevoelen De mijne moeten nu en dan met petroleum ingesmeerd worden, wat niets is, maar dat ze er dan soms van door gaan naar hun kippenhemel, dat is wel wat. Dat scheelt me idem zooveel op mijn budget in deez' benarde tijden.
Weet U wat me pyramidaal is tegengevallen? Je leest dikwijls in Amerikaansche papers over de luxueuse badkamers vau de New-Yorksche *upper-ten*. Heb ze daarom wel eens benijd, want die lui gebruiken om den drommel geen uitgeholden kalebas of 'n doornageld boterblik. Goed. Op reis met monsterschuit Amsterdam van New-York naar Rotterdam, waren we met ± 250 I. klas passagiers, bijna allemaal rijke Yankees. Nu, van al die fabelachtig rijke badkamerbezitters waren er maar 21 — neen 20, want ik was er ook bij — die naam opgaven om 'n bepaald baduur te bespreken, wat 'n *conditio sine qua non* was. Dat viel me geweldig tegen, wat niet weg nam, dat ik me ‘n eersten *swell* gevoelde, als Statendamsche *bathroomsteward*. 'n Jochie in uniform met polkahaar, me de badkamer binnenboog. 'n Heel andere verschijning dan dat knorrige boonbankmannetje in onze Rotterdamsche zwemschool in de dagen van olim.
Als ik hier hoofd van het geneeskundig departement was, dan zou ik den volken niet verkondigen: kook je drinkwater 15 min. lang, want dat doen ze toch niet, maar over beemd en land zou ik laten weerklinken: Zwem, Baad, Mandie met boterblik of kalebas, 't Kan me niet schelen met wat, als je maar zorgt, dat je elken dag papnat wordt. Dat is je hygiëne!
Seint men me van *town*. Stuur copie! *All right*! Weet niks! Waarover? Pen over 't laatste schot van den 31en Januari ll. Nu vraag ik je! Vul nu eens bladen folio over dat chapiter. Dat gaat immers niet. Daar moet je bij geweest zijn, om den indruk, de beroering vau je binnenste binnenste te kunnen weergeven, in klanken sonoor, blauwgrijs, doezelig zwart. Maar ik was er niet bij, zat toen tusschen de geiten, cactussen, bokken, negerhutten, divi divi, ezels en wuivende maïskolven in mijn buitenhuis bij 'n weerbarstige petroleumlamp 'n boterhampje te verschalken. Omdat Curaçao nu al ze’n kruit verschoten heeft, moet ik Jan Paul dan niet als troubadour voor 't voetlicht treden, om te bezingen in cadansen vol wee en feilen pijnschok de indroeve hymne van *l’Ile de la dernière cartouche*?
Neen, vriende mijn, vraag me desnoods 'n dithyrambe over een ander onderwerp, en ik ben uw man, maar zoo’n stof, hartdoorpriemend, zenuwscheurend als 't laatste schot van 31 Januari ll. is me té machtig.
Jan Paul. San Willibrordo, 14 Febr. 1917. (*Amigoe* 17 II 17)

28 VII 17

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

In doorsnee voelen onze Hollandsche-Antillers zeer veel voor 't stukje rotsgrond waarop ze geboren zijn, maar van de topographie, de geschiedenis, de folklore van hun eiland, weten ze — alweer in doorsnee — 'n akelig schamel beetje. Ga maar 's na, hoe overwegend groot 't getal is van Willemstadmenschen, die wel eens buiten 'n kouden neus zijn gaan halen, maar 't nooit verder dan St. Marie of St. Rosa hebben gebracht. De rest van Curaçao is hun evenzeer onbekend als de binnenlanden van *darkest Africa*.
Stel je belang in je land, wil je 't leeren kennen door en door, en heb je geen Ford, spring dan op 'n paard of desnoods op 'n ezel, en vooruit er mee, berg op, berg af, door dal en vallei en ongebaand woud, langs cactus en klapper, onvermoeid in 't zaal, aan 't pionieren. Dat is je ware om op de hoogte te komen, dat is verreweg de eenige methode.
Toen ik dan ook in '98 voor 't eerst op St. Eustatius landde, was een van mijn eerste vragen in geaffecteerd school-Engelsch waar mijn paard was. Men toonde mij een gebit, één stijgbeugel en 'n uitgedroogd rijzadel, maar wat er onder moest hartkloppen, leven, springen, draven, dat was er niet. Toen declameerde ik vol weemoed *A horse, a horse, a kingdom for a horse*, wat

eigenlijk aanstellerig was, want over een *kingdom* had ik heelemaal niet te disponeeren, en voor 125 pop was ik al spoedig 'n klepper rijk met pooten van staal en oogen als karbonkels. Toen ben ik er op uitgetrokken met schimmel en hond en *boy* en geweer, dag in, dag uit. Zat ik soms vast in de rimboe, zwellende byceps van druipnatten negerarm deed houwer zwaaien in kluwende lianen, en er door kwam ik met bekrabde koon en gescheurde pantalon, maar ik kwam waar ik wezen wilde, want ‘n Hollander kan soms ontzettend koppig zijn.
Hoe dikwijls ik in de Quill in Statius' uitgedoofden krater ben afgedaald, weet ik heusch niet meer. Kunt ge gelooven, dat nog geen 100 Statianen daar ooit geweest zijn? Toch is 't zoo. Toen was ik uitgekeken. Vroeg permissie de archieven te mogen doorsnuffelen. Mocht niet. Moest schrijven aan den minister. Schreef e.v. mail aan Zijne Excellentie. Kreeg verlof, maar op mijn discretie werd gerekend. Heb toen maandenlang in kamertje grenzend aan gezaghebberskantoor zitten inhaleeren muffe. niesverwekkende geuren van beduimelde mottige, sproetige, afgeknabbelde folianten. Ik ruik liever versche boterletters! Maar interessant was 't.
Had me die harmonicaansche elastieke clausule discretie niet gebonden, copie had ik gehad voor mijn Eust. Ditjes en Datjes, pikant-amusant, te keur en te keus voor jaren restte mij nog de St. Eustatius' folklore. Wel gemakkelijk, dat die, krachtens je ambt, je van zelf komt toegewaaid, als je je kijkers en ooren maar wijd openzet en niet te nuffig zijt om in onsmakelijke hutten te duiken, en 'n gemoedelijk praatje te maken met een of anderen grijsgekroesden, kromgegroeiden oud-slaaf over 't heden en ’t verleden; en later hier op Curaçao ben ik dezelfde methode trouw gebleven.
Met nieuwsgierige koloogen alle hoekjes en gaatjes van mijn district afgeneusd, mijn schedel reeds ontelbare malen bijna te pletter gedeukt tegen onwijs-knoestige bint van Willibrord's negerhutten. Alleen op 't Curaçaosch archief ben ik nooit geweest. Dat zulks een leemte is, geef ik toe, maar ben zoo fortuinlijk met 'n collega in stad te kunnen correspondeeren of nu en dan te kunnen *aboucheeren*, die veel weg heeft van 'n levende Encyclopedie, vooral wat onze Curaçaosche eilanden betreft. Vraag wat je wilt, in die lijn vooral, en ze’n wijsvinger drukt ze’n neuspunt, ze’n oogen focussen over ze’n bril naar 't plafond, en na ’n staccato, wacht ’s even, o, ja, wordt ge doodgegooid met datums en jaartallen, namen en feiten, plus 'n heele rits auteurs, waarin je over dat chapiter iets vinden kunt. Dat is wel zoo gemakkelijk als te inhaleeren muffe etc. als boven. Dus, en dat is de conclusie van al 't voorgaande, als mijn onwrikbare opinie staat vast, dat iemand die niet op de hoogte is van de topographie, folklore en geschiedenis van ze’n land, geen recht heeft zich daaromtrent eenig oordeel aan te matigen, nog minder 'n gezonden kijk kan hebben op plaatselijke toestanden, vooral niet, waar, zooals hier op Curaçao, vaak de grilligste factoren in 't spel zijn.
Daar heb je bv. in onze buitendistricten die maar aanzwellende passie voor danspartijen. Geloof me, 'n negerbal hier in mijn buurt is altijd 'n zooitje. 't Woord is niet mooi, zelfs ietwat triviaal, maar geeft treffend juist weer wat ik zeggen wil. *Il n' y a point de nation au monde plus portée au vice de la chair, que celle-là*. Daar bedoelt Père Labat, 'n twee eeuw geleden onze *blackies* mee. Slaan die natuurmenschen aan 't dansen, dan kunnen de gevolgen niet anders zijn dan perverse-fataal.
Natuurlijk weet slechts 'n slordig klein beetje van mijn lezers wie Père Labat is. Nooit van gehoord. Natuurlijk niet, was ie 'n atheïst, of 'n vrijmetselaar, of 'n vrijdenker geweest, dan had ie al lang 'n standbeeld gehad, en in ze’n tijd loopen rammelen van de ridderorden, maar de man had de eer slechts 'n Dominicaner-missionaris te zijn, tevens ongeëvenaard architect, vestingbouwer, botanist, uitvinder van machineriën voor suikerplantages, vurige verbreider van 't Katholiek geloof, en de auteur van talrijke boekdeelen over de West-Indiën, die nu nog de vraagbaak zijn voor menig geleerde, geïnteresseerd in onze eilandengroep. Weet U wat gebeurd is met mijn vraagbaak, die ik zoo juist 'n levende encyclopedia noemde? In correspondentie was hij met 'n zeker Leidseh professor over de Caraïben. 'n Professorale brief

arriveerde vol enthousiasme over gewiekstheid van een zijner doctorandi, die na veel studie had uitgevonden, de reden waarom de Caraïbenschedels zoo afgeplat waren. Mijn encyclopediemannetje antwoordde doodkalm, dat ie zulks al lang geleden gelezen had in Père Labat's werk, deel zooveel, pagina zooveel. Professor *down*, doctorandus voor dagen lang 'n reuzenkater, 'n uur nadat W.Indische mail door Leidensche brievenbus klepte. Dit tusschen 2 haakjes.
Ik persisteer in mijn bewering, dat 'n negerbal in mijn buurt 'n zooitje is. *Atqui* 'n zooitje is tegen de wet. *Ergo* moet 't verboden worden. Minor is zoo klaar als 'n klontje. Blijft me te bewijzen major van mijn als 'n bus sluitend syllogisme.
Luister maar: Na 'n paar uur zijn al die heupwiegende handkletsende natte dansmenschen stomdronken.
Is dat geen zooitje?!
En de export op alcoholia is toch zooveel hooger?
Geeft niets!
De kleine afnemers gieten er wat meer spiritus bij, of weet ik wat, maar geen cent leggen zij er op toe, geloof me. Wat later zwellen onrustbarend zinnelijk dikke lippen om trillende ruziemonden, oogen loenschen kwaadaardig, eeltige vuisten ballen zich en beuken als voorhamers op pezige koppen, totdat 't sijpelt donkerrood uit gapende wonden.
Is dat geen zooitje?
Cherchez la femme en rum is weer de oorzaak van dit handgemeen; en van geluk mag men spreken, als er geen lijken vallen.
Is dat geen zooitje.
En dat zich bij die nachtelijke bacchanaliën steeds tooneelen afspelen, die de toets van zedelijkheid heelemaal niet kunnen doorstaan, niemand die er aan twijfelt. Nu alles bij mekaar genomen, heb ik geen gelijk, is 't geen zooitje, beter 'n reuzenzooi?!?
Komt er nog bij, dat zoo'n dansliefhebber 'n dollar moet dokken van zijn zuur verdiend weekgeldje, ze'n *dulcinea* ook nog vrij houdt, wat al 5 gulden maakt, en Maandag na 't bal gewoon niet werkt, omdat ze'n kroeshaar schedelvlak zoo nijpen doet.
Wil heelemaal geen kwaad spreken van buitennegers die in de stad werken, en Zaterdagmiddag mijlenver beenen naar hun klein gedoente, want er zijn 'n heeleboel beste kerels bij, die trouw hun loon meebrengen voor onderhoud vau vrouw en kroost. Maar er zijn er ook 'n heeleboel, die in de stad dadelijk na uitbetaling van weekgeld, onbarmhartig geplukt worden door steeds daar aanwezige op den loer staande dikgepoeierde straatvlinders.
Dat is een!
Dan onderweg, met zwier tal van rummetjes hijschen.
Dat is twee!
Eindelijk 't schamel overschotje wegduimen in de grijpvingeren van den dansbaas.
Dat is drie!
Wat er overschiet voor hun hongerige vrouw en kinderen?
Dat is niets!
Mannen, die 't weten kunnen, zeggen, danspartijen verbieden mag niet, dat is tegen de vrijheid. Ik zou denken, zoo spoedig als vrijheid in bandeloosheid ontaardt, de wet wel degelijk niet alleen mag maar ook in moet grijpen. 'k Geloof niet, dat ik 't zoo heel ver mis heb, maar daarvan afgezien, waarom kan men die dansbazen niet verplichten permissie te vragen bij hun respectieven districtmeester, voor zoo'n draaifestijn, zooals men vroeger immer placht te doen. Nu gaan ze maar doodgewoon hun driehoek, en niemand die 't hun lastig maakt. Waarom niet 'n danig percent laten afdragen van de recette tot stijving van de koloniale armenkas? Orgelslinger zou spoedig roesten, trommelvel spoedig verschrompelen door rustige roest, als er geen zoet winstje meer te maken was, en dan is die ellende meteen van de baan. Als de orgels niet meer naar buiten ge-ezelkard werden, dan zou er in mijn

district heel wat minder honger geleden worden, meer welvaart heerschen, de moraliteit er op vooruitgaan, en minder gestolen worden.
Ja, hier wordt ook wel 'ns gestolen, maar men kan alles overdrijven, want 't klagen over geitenroof is bij sommigen tot 'n hobby vergroeid. Dat nu en dan frauduleus 'n geitje wordt ingepikt, zal ik niet ontkennen, maar dat 't *laizer-aller* van de eigenaars daartoe ook veel aanleiding geeft is klaar als onze tropenzon. 's Morgens worden de poorten van de koralen geopend, en ‘n zwerm geiten, soms 'n paar honderd, worden door 'n paar kinderen met veel gilgejoedel naar buiten, de bergen in gedreven. Joggies gaan naar huis blikje koffie slurpen, als 't er is, en de beesten moeten verder hun fortuin maar zoeken; niemand die er naar om kijkt.
Tegen den avond trekken die peuters er weer op uit, en 't blatende, sterk riekende heir wordt weer huistoe geschreeuwd. Wordt er 'n vierpooter gemist, dan is de conclusie altijd: gestolen. Nu, die conclusie wil er bij mij altijd niet in. Dicht bij mijn terrein is een put met afgebrokkelde rand, waarin al menig geitenbokje om 't leven kwam; wat onpleizierig is voor de put, maar vooral voor 't arme beestje. En zoo zullen er wel meer putten zijn.
Ga 's jagen in de bergen op herten, die ge toch nooit of te nimmer onder schot krijgen kunt, en zie dan eens hoeveel verbleekte botten van verhongerde of verongelukte beesten je overal tusschen de Spaansche juffers vindt.
Ook is 't buiten kijf, dat geiten met 'n zeer amoureus gestel behept zijn, ontmoet ze’n adonis van andere kudde, die haar 'n vriendelijk knipoogje geeft, dan laat ze gewoon haar vroegere vrinden plus grootvader en schoonmama in den steek, en volgt door dik en dun haar nieuwen heer en meester.
Dus deze 3 categorieën zijn al vast niet gestolen, maar verdwenen, zuiver gevolg van gebrek aan controle. Komt er van, als men wel alle voordeelen van ze’n veestapel hebben wil, maar te benepen is om 'n mannetje te betalen wien geheel den dag bewaking van kudde is toevertrouwd.
Ja, dat los laten loopen van allerlei vee — koeien, ezels, varkens, geiten, etc — hier in onze districten is 'n ellende, ik spreek van bittere ervaring. In 't doorbreken van hegge zijn 't experts zonder weerga, prikkerdraadversperringen op 't Europeesch Westerfront forceeren, zou voor hun 'n peulscbilletje zijn. Maar dat gaat toch zoo maar niet? 't Mocht wat! Er gebeuren nog heel wat zonderlinger feiten op onze verre buitenposten,
Verbeeld u, menschen die jaren lang, gelukkig en tevreden geleefd hebben op 'n gehuurd stukje gouvernementsgrond op de grenzen van sommige plantages, moeten weg, net omdat 't bewezen is, dat ze gestolen hebben, maar omdat er 'n Mijl of wat verder van de stad wordt hun 'n terrein aangewezen om weer 'n huisje te bouwen plus f 50.
Nu zegt toch 't gezond verstand, dat iemand die met reden verdacht wordt van diefstal, voor den rechter moet gebracht worden. Zijn er bewijzen, *all right*, brommen voor zoolang, dat geeft de wet precies aan. Zijn die bewijzen er niet, dan gaat die persoon vrij uit, en mist men 't recht hem te straffen, hier in casu ze’n huis te laten afbreken, etc.
Is dat goed gezien, of niet?
Maar 't koddigste komt nog!
Van die stakkers worden heel veel gedeponeerd precies op de grenzen van weer andere plantages, en de respectieve eigenaars protesteeren niet, zooals men natuurlijk zou verwachten, maar zwijgen als moffen. Als er nu later weer in die contreien gestolen wordt, dan staan die arme keuterboertjes er weer aan bloot, opeens 'n dwangbevel thuis te krijgen, om met al hun hebben en houden te verdwijnen. 't Zou nog zoo dom niet zijn, als ze in plaats van 'n hut te bouwen maar ineens 'n woonwagen aanschaften, die is van mobieler gehalte. Als 't niet zoo treurig was, zou men er buikschuddend om moeten lachen.
Geen plaats meer voor ‘n Datje, daar *Amigoe*-streep geen lift is. Blijft in portefeuille tot 'n volgende keer. Blij toe! *Ketjil! Kassi roko!*

Jan Paul. San Willibrordo 25 Juli, '17 (*Amigoe* 28 VII 17)

1 IX 17

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Als je anderhalf uur in 'n wagen gezeten hebt, die rammelt en ratelt en kleppert en piept en knarst, en daarenboven tjoetjoekt als 'n III. klas spoorwaggon, meer leven maakt dan 5 koffer-wagentjes achter mekaar in 't straatje naast Hotel Americano, dan krult je neus van louter jolijt, als je eindelijk over Willemstad's *faubourg* over den Rooden weg aan komt daveren, zoodat al wat leeft verschrikt heenbeent, en zelfs de flegmatieke stoomwals er bijna schichtig van wordt. Waarom heet die weg toch Rooden weg? Is niet rood, evenmin als de roode fee, of als ‘n waggelende kreeft, of als ‘n kalkoen zonder bef, of als 't roode dorp onder ons raadhuis. Waar of niet?

Als je dan op 't eind van dien niet-rooden weg je neus links draait, dan zie je over 'n muur, bestekt met venijnige jeneverkruikscherven, op achtergrond van 'n ruim plein, 'n kerk in aanbouw. Door open stellingvakken imponeert ons reeds tegen wondermooie façade met royale pracht-entrée reuzenroset met nog hooger drie zich ringende roosvensters, waarlangs de massieve torens omhoogrijzen, en dit alles bekroond door 'n eenvoudig sober kruis, 't eeuwen oud en toch eeuwig jong *labarum* van allen, die den Godmensch liefhebben en trachten na te volgen.

Klokkenkamers en eivormige torenspitsen zullen pas over eenigen tijd gloeien in ons onvermoeid laaiend zongeschitter. Wat zal dat front dan treffend mooi zijn, 'n feest voor de oogen, 'n feest voor hart en ziel. Vooral hier op Curaçao, waar men helaas nog zoo weinig genieten kan [van] subliem architectische schoonheid.

Roezemoezig is 't van binnen. Hooge stellingen met veel steenen en kalk en gruis en natglimmende werkmenschen, guitige pikzwarte jongens met schoudertje door smoezelig hemd, die schreeuwen en druk doen, lange dikke touwen die katrollen doen piepen, als bij 't zeilophalen van 'n zeevaardige bark.

Was eens in gezelschap van dames en heeren op een onzer Bovenwinden, die bijna allen vaak zeilreisjes gemaakt hadden tusschen onze eilanden. Werd zeer diepzinnig gesproken over muziek, werd o.a. ook de vraag geopperd, welke compositie nu eigenlijk 't meest bij ons ingeslagen was. Nadat natuurlijk Mozart en Beethoven en Bach en Listz, ja zelfs Soussa de revue hadden gepasseerd, verklaarde een der *ladies*, dat de muziek die ze ooit van haar leven ‘t meest gesavoureerd had, was 't ratelen van de ankerketting van haar sloepje in de baai van St. Martin, toen ze op 'n onstuimige, ellendige, zeeziekerige reis van St. Eustatius naar dat eiland onbarmhartig op en neer gesmeten was. Waaraan zal dat juffie toen wel gedacht hebben, toen op Statius' ree ‘t zeil piepend omhoog schokte? Zeker zoo iets als aan ’n marche fúnebre van Chopin. Dit - wat eigenlijk ’n hangmattige expressie is - tusschen 2 haakjes.

Door 10 romaansche reuzenramen golft licht en lucht in stoeiend tintelend kleurengewemel naar binnen, raambogen opgevuld met in hout gezaagd figuur als teer filigrain, té fijn, té minutieus zou ik bijna zeggen, voor zulk massaal geheel. Absis welft zich statig als ’n titanennis over 't priesterkoor. Geen boog- of roosvenster brengt, zooals in St. Anna-kathedraal, afwisseling in rondenden achtermuur.

Over 't al of niet imponeerendschoone van zulk 'n ietwat eentonig, somberen achtergrond, valt te disputeeren. Deskundigen houden stokstijf vast, dat men oordeel moet opschorten, totdat nu witgepleisterde muur in zacht-sprekende kleuren is gepolychromeerd. Dus past 'n afwachtende houding aan te nemen.

De zes slanke rijzige kolommen + de twee dubbele onder 't zangkoor doen mooi aan. Die sierlijke zuilen van gewapend beton zijn tot nu toe 'n unicum op Curaçao, misschien wel in geheel onze West-Indiën.

Toen ik in 1910 'n kerk moest bouwen op St. Eustatius, bracht de mail me op een zoelen achtermiddag 'n op en de top zaakrijk epistel:

> Bouw je kerk van gewapend beton. Wij zullen de houtvormen + ijzerwerk kant en klaar afzenden. U heeft slechts voor de specie te zorgen.

Dien nacht heb ik weinig geslapen. Hou er van met mijn tijd mee te gaan, maar had steenen, mooi gekapte steenen van benedenstadruïnes in overvloed te keur en te keus, en daarenboven op mijn eenzaam stukje rots de primeur te hebben van 'n hier nog nooit geziene bouwmethode, zonder technische voorlichting in tijd van nood, deed me besluiten mijn kerk maar op te metselen met tras en kalk tusschen rijende steenen, zooals men reeds eeuwen placht te doen, en te doen met succes.
Word ik echter weer voor zoo'n probleem gesteld dan pak ik in-betonuitvoerderij met beide handen aan, want nu heb ik gezien met eigen oogen, hoe *simple comme bonjour* die nieuwe methode is, als je maar aan durft pakken, en zelf 'n oogje in 't zeil houdt.
Je wilt b.v. een kolom hebben van die afmeting, van die vorm. Goed! Timmermannetje maakt 'n houtvorm precies volgens je gegevens, in twee waterpas doorgesneden helften. Dan maak je 'n pap, 'n reuzenpap van één cement, drie zand en vijf graniet. Je zet kolomvorm precies op plaats waar ie staan moet, in 't midden ijzeren spijlen met gekarteld draad, en wringt ze onwrikbaar samen door pootige bouten en aanwringende moerschroeven. Je giet er je pap in, als 'n worstmaterie in schulpenden stopper, wacht 'n paar dagen, schroef 't houtomhulsel los, en daar staat je betonkolom als 'n granietzuil fier en forsch en onvernietigbaar, tartend de eeuwen, als één massa bonk cararisch marmer.
En volgens dat systeem, dat recept, nu in verhouding ietwat slapper, zijn alle steenornamenten gegoten, zooals o.a. stijlvolle kroonlijst, die geheel den bouw 'n cachet geeft van deftige voornaamheid. Als alles goed gaat is volgens mijn berekening, begin October, kerk van de H. Familie, nog wel niet bespijkerd met de asbestos shingles, of geplafoneerd, maar toch vrijwel onder dak.
Hoop van harte, dat met 't op stellen van eerste dakbint, of dakrib, of dakspar, of dakgeraamte (de juist-technische benaming wil me maar niet te binnen schieten) 't niet zal gaan, als indertijd bij die gelegenheid op St. Eustatius.
Mag ik dat 's eventjes vertellen?
Gewichtige dag was eindelijk aangebroken, dat dakgeraamte zou woren opgesteld. Gevaarte No. I lag plat op stelling.
Oppermannetjes aan 't kalk mengen.
Oppermannetjes aan 't steenen kruien.
Oppermannetjes aan 't watersjouwen.
Zeventien gespierde metselaars en timmerlui op stelling naast pitchpine gebint. Tien zouden 't ophiewen, zeven trekken met alle macht aan top geknoopten kabel. Ik kuierde op korte distantie ook op den steiger met bekalkte en verbrande facie, en bulderde, toen allen in houding stonden, met bijna scheurende mondhoeken: *one! two! Three! Now!!!*
Dat *now* was nauwelijks gelanceerd, of één reuzenkraak, en de geheele zaak, mannen, binten, stellingplank en balken, verdwenen, waren weg, verzonken 'n meter of 8 diep, in 'n opwarrelende wolk van kalk en zand en stof.
Toen sloeg mijn hart 'n roffel.
Was nog aan 't roffelen, toen stof wolk optrok akelig langzaam, en in dien baaierd van menschenhoofd en beenen en armen en bonken hout weer beweging kwam, en de een na den ander omhoog krabbelde met pijnlijk verdwaasde kalkgezichten en roodbeloopen schrikoogen.
Gebroken was er geen enkel botje in die 17 duikelaars, wel hier en daar 'n gat in schedel en lappen vel geschaafd van rug en kuit. Een had ze'n arm uit 't lid. Hing er bij te bengelen, als indertijd armpje van lievelingspop van mijn jongste zusje.

Sjeffie, de Curaçaosche metselaarsbaas stond maar flegmatiek aldoor water te plassen op dat slingerend lichaamsdeel en nijdig 'n ieder toe te duwen; maar trek, en trek dan toch! En ik zette mij in positie, en trok, en wonder boven wonder met één ruk, onder loeiend gebrul van 't uit-'t-lidmannetje was arm weer *all right*.
Na dit treffend intermezzo, weer overgegaan tot kil-technische opgaven.
Hoogte tot aanzet van sierlijke Romaansche bogen is meer of minder 11 meter, breedte van kerk 24 M. lengte tot priesterkoor 24 meter. Ruimte is er voor 800 zitplaatsen. Twee flinke luchtige sacristijen, drie regenbakken, een rechts en een links van de absis, en een aan zuidzijde tegen kerkmuur gemetseld, die wel practisch economisch gebouwd zijn, maar mijn aesthetisch gevoel maar niet kunnen bevredigen. Moest ik echter die bouwerij bekostigen, dan had ik hoogstwaarschijnlijk precies eender gedaan. Kunstgevoel moet 't helaas dikwijls op 'n accoordje gooien met brandkastinhoud, dat is bij mij tenminste altijd zoo geweest, en zal zoo altijd wel blijven.
Veel hou ik van de drukte en bedrijvigheid, van 't lawaai en de herrie onverbiddelijk annex aan elk groot gebouw in wording. Misschien wel, omdat te midden van 't overdonderend drukke Rotterdamsche havenbedrijf mijn wieg gestaan heoft. Zal daarom nooit, als ik in stad kom, overslaan, 'n uurtje op San Matteo te vertoeven. Wagentjes met bonken steen, er voor 'n armzalig ezeltje, er naast 'n man met 'n eind hout en nu en dan 'n penetranten rum-asem, rijden aanhoudend toe. Lange wagens met lange planken met muilen met lange ooren draaien langzaam 't lange voorplein op, en worden ontladen in aanstaande pastorie.
Vroeger plantage — later heerenhuis, weer later Militair Tehuis, en binnenkort woning van H. Familiekerk herder en staf. Zoo propvol opgevuld met hout en betonvormen is deez' ruime woning, dat je wondert hoe men uit dien chaos nog iets bewoonbaars zal kunnen maken.
Links in bijgebouwen op 't erf timmermannetjes aan 't schaven, zagen, beitelen, hakken, spijkeren, passen, meten, krullenjongens loopen af en aan met witgepoeierde ondeugende snoeten, en laten voortdurend hun tanden zien.
Onder dividiviboomen forsche bycepsmannen met *á jour* bewerkte tricothemden met spa en houweel aan 't klei graven, onder brommerig eentonig refrein-geneurie. Weer wat verder zitten ze steenen te kappen, klop, klop, zonder ophouden, als beeldhouwers in den dop, daarnaast wordt kalk aangemaakt, dikke, sneeuwachtige massa door schop en patjol in krachtigen vuist om en om gelepeld en gewreven, totdat 't smijdig is als de alom bekende en beroemde Curaçaosche maïsmeelpap. Kruiwagens met waggelende wielen piepen allomme, handige kipkarretjes met 'n meter of wat rails schijnen hier nog niet geïmporteerd te zijn.
Aan controle geen gebrek. Mr. Bertus, de opzichter, vliegt nu en dan eens met 'n vaartje zwiepende ladder op, wijst en gesticuleert en demonstreert met breed gebaar, trippelend op hemelhooge stelling, en staat dan weer flegmatiek met handen op rug 't steenenhijschen te fixeeren, of pakt, als 't niet vlotten wil, zelf aan met 'n kracht en ‘n élan, dat wonderen werkt.
En in afdakje naast timmerwinkel heeft Frater Augustinus ze'n atelier. Daar op breede schragentafel is 't bestek, de teekening van 't bouwwerk en onderdeelen vastgepind, daar werkt hij met passer en driehoek, liniaal en duimstok onvermoeid verdere details uit. En in onze zengende tropenzon ziet men hem vaak 'n groot deel van den dag onder 't werkvolk als ‘n vader onder ze'n kinderen, witte soutane, gebruind gelaat, boven geprononceerde neus een, soms twee brillen, maar altijd zonder mankeeren er onder bengelend tusschen gesloten lippen 'n pijp in volle actie. En door zijn sociaal-amicaal optreden is hij bij ze'n mannetjes gezien, die met animo en lust werken van 6 tot 6, waarop pijp voor 'n oogenblik verdwijnt uit mondhoek, koonen zich bollen om wind te jagen in kittig fluitje tot sein is afgeloopen! Huistoe.
Ook ik ga huistoe. Nu weet ik heel goed, dat mijn lezers nog bijlange niet zich 'n concreet begrip kunnen vormen van dat bouwjuweel, ondanks mijn 9 foliobladen copie. Dat was ook

mijn doel niet. Daarvoor moet ge 'n verdieping hooger aanschellen, op de *piso alto*, maar niet aan 't *sous-terrain*deurtje onder de streep.
Of, en dit is wel zoo practisch, zet je hoed op en kuier op 'n koelen ochtend eens naar San Matteo. Ver is het niet, hoogstens 10 minuten van Emmabrug. Antilopen zijn er op Curaçao niet, wel 'n slordig getalletje menschen, die 't anti-loop systeem huldigen en in praktijk brengen. Benen is gezond, zie maar in ‘t Haagje, die tallooze oudgasten die trouw 's middags 'n gezondheidskuiertje maken onder ‘t loover van 't Bezuidenhout, vóór ze in de Witte hun bittertje gaan verschalken.
Niet alleen uit sanitair oogpunt is zulk 'n wandeling aan te bevelen, maar ook om gedachten en ideeën, die bij zoo veel van onze rotsbewoners altijd mallemolenachtig in 't zelfde kringetje rondloopen, eens gelegenheid te geven aau iets anders te denken, over iets anders te converseeren dan, heb je van dat schandaaltje gehoord en menschlief wat wordt alles toch duur.
Zoo’n bezoek aan dit subliem Romaansch bouwjuweel, sprekende getuige van kerngezond onverwoestbaar leven in steeds frissche lentedos, zal o zoo goed doen aan menige matte fut- en ideaallooze levensopvatting, en doen opzien met eerbied en bewondering naar den energieken bouwheer van zulk 'n meesterstuk, die ondanks critieke tijden waarin we leven, zoo’n reuzenwerk durfde aanvangen en ook voltooien zal, met stale volharding en bovenal daadwerkelijke liefde voor 't heil van de arme zielen, van 't ons zoo dierbaar Curaçao. 't Is weer, zooals ‘t altijd geweest is in den wedloop der eeuwen, de aloude moederkerk zingt de glorie van den Allerhoogste in onovertrefbare bouwwerken, ter eere van Hem, die was, die is, die altijd zijn zal. Arme verdoolden, die zulks niet willen inzien.
Jan Paul. San Willibrordo 28 Aug. 1917. (*Amigoe* 1 IX 17)

29 IX 17

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Ben langzaam maar zeker aan ‘t verbokkumen. Dat zit zoo: Ten Oosten van mijn buitenhuis, zijn ze reeds dagen bezig, met land schoonmaken, dies vuurtjes stoken. Nu ben ik volstrekt geen vijand van rook. Heb in mijn studentenjaren, menig winteravondje zitten boomen in kamer waar de *smoke* rond gasballon hing, dik-compact als wattige wolken, zoodat je je punten van je schoenen op tafel niet in ‘t vizier kon krijgen je zwaar redeneerenden tafelbuur wel hoorde maar niet zag en al wat tot ‘t genus microbe of baccil behoorde, in de kamerhoeken lag te apengapen. Niets minder dan *lèse majesté* zou 't zijn, aroma van die nobele havanna's uit de dagen van olim, te vergelijken met den oogtranenden maagomzwaaienden rookwalmstank, die in wazige golven door mijn jalouzieën kwam binnengewaaid. De giftgassen van ‘t Europeesche slagveld zijn er niets bij, en rookmaskers zijn er helaas in 't fort niet te krijgen.
Verpikte 't toch, om verder door 't leven te gaan als 'n gerookte paling van 6 voet. Daarom retireeren in eere, dat was hier je ware. En den volgenden dag den 9en September, trok 'n pezig rookvleeschpaard, 'n rammelend rookcoupétje met anderhalf doorgerookt mannetje er in, naar stad. Ik trof 't. Uitvoering van garnizoen's muziek, corps, vlak voor 't balconhuis, waar ik logeerde. Klokslag half 8. Kapelmeester Boskaljon tikt. Zwellende toetlippen, bollende koonen, en statig klonk 't Wilhelmus door de ijle, zoele etherische avondlucht. Witte Wilhelmina-buste - tè jong en te oud — in 't midden van 't paviljoen, schijnt aandachtig te luisteren. Dadelijk daarop, met veel kopergeschetter, opgewekte marche van Losey. Vroolijk tempo bracht er al aanstonds de stemming in bij 't talrijk publiek, want 't was vol.
Jammer, jammer, dat niet 'n paar electrische reuzen-booglampen dat kleurig gewemel overgieten met hun fantastisch zilverschijn. Die gloeilampjes doen zoo niets wereldhavenachtig aan, maar hebben toch juist genoeg stroom, om je te kunnen verlustigen in aanblik van menschengewoel rondom schitterend verlichte tent, om te genieten van de reeds

zoo vaak beschreven Curaçaosche pantoffelparade. wat 'n verschil met de Hollandsche, speciaal Rotterdamsche volksconcerten op openbare pleinen.
Hier geen meelallen — brullen — hossen, neen iets gedistingeerde, iets van zich zelf voelen, iets van zich voornaam-gemakkelijk bewegen gaat uit van deez' op den maat zacht voortschuifelende zonnelandbewoners. Wandelende dames met *geoffrey* hoeden, wandelende dames met kante shawl over hoog opgewerkt *coiffure*, giechelende bakvischjes in *gladys blouses* en nauwe korte *navy-serge* rokken, of geheel in 't wit met hooggehakte *walk-over-shoes*.
Drentelende heeren met petten en hoeden, drentelende heeren zonder petten en hoeden in flanellen of stijf gestreken dril colberts en omgeslagen pantalon over krakenden bruinen schoen, bijna allen vaardige *rouleurs des cigarettes*, onvermoeide inhalers van rook in hun binnenste binnenste. Politie-agent spelend met ze'n klewang en met 'n: ik wou dat ik dien dief toch 's in kon pikken gezicht.
Guitige *blackies* met luchtige broekjes, scharrelen op bloote pootjes rond, mee-hummend de melodie, met grage kijkoogen speurend naar sigarettenpeukjes. Ook kooplui met iets van 'hier ben ik' in hun gang, ambtenaren met nog krullende neus denkend aan den I. van deez' maand, witmenschen met roode gezichten en menschen van de couleur met elastischen stap loopen allen broederlijk in ovalen kring rondom den in electrisch licht badenden koepel.
Op uitstekende stoepen en trappen 'n rits van pinda-eters, de meer fortuinlijken verschalken 'n *plombière* in 't ijshuis Heladeria Imperial.
En muziek mept maar steeds haar meesleepende opgewekte tonen door den op den maat loopenden menschendrom, die, men kan 't hun aanzien, genieten met volle teugen.
Heb in mijn jeugdjaren heel wat concerten meegemaakt. Was habibituétje van wekelijksche zomerconcerten in Rotterdamsche Diergaarde en Doele-sociëteit. Dunkler was toen kapelmeester van de grenadiers en jagers: en elke week bracht hij op zwaarbelommerde Doeleplaats élégante soosleden in verrukking, door ze'n sublieme meesterlijke leiding van dat élite-corps van Europeeschen naam.
Vond in die jaren zoo'n orchestdirigent-postje vrijwel onbeteekenend, had heel wat meer respect voor kroot-rooien dikzak met reuzentrompet, want met zoo'n stokje zwaaien, dat kon ik ook wel. Later had ik er 'n beteren kijk op; en nog later in mijn West-Indische jaren viel 't mij telkens op, hoe veel onze Boskaljon in ze'n dirigeeren weg heeft, van dien goeien doodkalmen Dunkler uit mijn kinderjaren; precies diezelfde koel-gedecideerde imponeerende en krachtuitgaande maatzwaai als hij.
Herinner me iets in die lijn 'n 10-tal jaren geleden, op de Scheveningsche pier, bij uitvoering van 'n Hoogaarsch strijkje. Gebruinde typen, koolzwarte oogen, artistieke lokken. Dirigent nog wat bruiner, nog wat meer vuurspattende kijkers, nog wat weelderiger zwartgelokt. Die prachtkerel werkte zich in 't zweet, sprong rond als 'n kakkerlak, zwaaide ze'n arm bijna uit 't lid, beukte met ze'n ebbenhouten staafje als 'n voorhamer op ze'n lessenaar en eens bij 'n hem geliefde Hongaarse melodie sprong hij boven op 'n stoel en zong uit vollen borst meesleepend schoon in glashelderen toon zijn heimwee uit naar z'n dierbaar vaderland.
Donderend was toen 't applaus en gebiseer, maar daar ging ie niet op in, de man was op.
Vreemd, dat men hier zoo weinig, of bijna heelemaal niet, applaudisseert. Toch zijn onze West-Indiërs *every inch* muzikaal, toch is muziek hun lust en leven, en hun aanleg tot onverschillig welk instrument wonderbaar. Wat de oorzaak van die schijnbare koudheid is, ik en weet 't niet, en zij zelf geloof ik, weten 't ook niet.
Wat me in pauze opviel, was, dat zoovelen van 't corps gedecoreerd waren. Dat deed me bepaald goed.
Meende ook onder de executanten in uniform eenige oud-weezen van Sta Rosa te herkennen. Zoo ja, mijn eeresaluut aan hun heerlijke praestatie op muzikaal gebied, maar studeeren en

nog eens studeeren, zooals goeie Pastoor Frie altijd zei, dat is je manier om de hoogste sport van je ladder te bereiken.
Vooral trof me No. 11, de bekende ouverture van Suppé, *Le poète et le paysan*. Deez' compositie is sedert jaren, als *quatre-mains* voor piano, 'n populair nummertje op 't program van elke Hollandsche prijsuitdeeling. Zie nog — waar blijft de tijd — timiede joggies op hoog opgedraaide pianokrukjes, de soepele vingertjes op blanke toetsen neertippen, in zaal overvol van invité's. Muziekonderwijzer in gala, in ze'n meest imponeerende houding, met natten wijsvinger gelijk tempo aangevend, en muziekblad omwippend. Hoor 'm nog, met opgetrokken wenkbrauwen en uitgespreide vingers smeekend fluisteren, als de *poète*-akkoorden op 'n eindje liepen: ssst, ssst, *doucement, doucement* uitmoureeren, en als dan later de boer ze'n opgang maakte, zijn geestdriftig: nou jongeheeren, nou geef 'm van katoen!
Ja, dat was 'n kostelijke tijd! Is 't wonder, dat toen de muziek dat lijfstuk uit mijn vlegeljaren inzette, ik met open mond en ooren geluisterd heb in immer wassende verrukking tot 't breed liefelijk finale?
Toen zag men ook statige verschijning van onzen Bisschop op 't balcón treden, en 't sein tot applaus geven. Boskaljon met ze'n gepensioneerd-kolonelsprofiel, salueerde met hoofdschen knik in balconrichting. (*C'est épatant, tres épatant*, hoorde ik toen iemand uiten. Wie de draagkracht van dit modern Fransch woord pakt, begrijpt de appreciatie, die daarin besloten ligt.
't Is heelemaal mijn bedoeling niet, ook ver boven mijn krachten als dilettant op muzikaal gebied, 'n recensie te pennen op uitvoering van ons waarlijk hoogstaand militair muziekcorps. Toch moet 't mij van 't hart, dat die danza-muziek, me maar niet bekoren kan. Tè tingeltangelachtig, tè vulgair, tè, hoe zal ik 't uitdrukken, ja, tè *commun* voor zulke geschoolde krachten, vooral ook voor zulk een auditorium.
Neen, dan was 't slotnummer *Manoeuvre marche* van Stenz, van heel wat nobeler cachet. Daar leefde je weer van op, voelde 't militaire in je weer boven komen, deed je hart sneller kloppen in ridderlijke emotie.
Maar één gebrek had 't, 't was te kort, veel te kort. Ons smeekend applaus om 'n bis of tenminste nog 'n toetje, ging ten onder in 't lawaai van 't opeens in 'n hurry wegstroomend publiek, en aantoeterende auto's. Toen hadden we toetjes te over. Muzikanten verdwenen, tentlichten werden uitgeknapt, uit was 't, heelemaal uit.
Dienstorde voor mijn *groom*pje luidde: 10.30 A.M. spannen. En den volgenden morgen stond precies op tijd, mijn armzalig karretje met trappelend ros te braaien, te roosteren in laaienden zonnebrand. Ik er in, neuriënd de manoeuvre-marche van gisterenavond, hij er in, vooruit, huis toe! Bij proeftuin ongeveer, juicht opeens zwaar transpireerend koetsiertje 't vol verrukking uit! *The soldiers coming*!! en, o groote goden, hij heeft gelijk. Daar komen ze aangestapt de fiere verdedigers van ons stukje rots. Voorop de tamboers, die hun tromvel ranselen rattaplan, rattaplan, rattaplan, plan, plan, dan 'n paar ketsende bekkenslagen, en schetterend slaat de muziek los met felroode klanken, die tateren tegen muur en huisgevels, schaterend om je heen lawaaien en verder omhoog stijgeren, omhoog in de azure van warmte trillende lucht.
Iets anders is in 'n hobbelstoel op 'n balcón 'n forsche *marche* te *savoureeren*, iets anders 'n kittige hengst, al is ie ook autoproof, zonder ongelukken door zulk 'n zenuwachtig kopergeblaas en tromgebeuk te forceeren.
Ik pakte de teugels, en er door kwam ik met wat schichtig gebries, oorengespits en ridicuul kuitengeflikker, maar nog weet ik niet, wat vlaag muziek me voorbij woei, want die geheel in marche-tempo stappende troep, heb ik slechts uit linker ooghoek langs mij heen zien filmen, wat me speet, meer dan ik zeggen kan.
Wat me in dat ondeelbaar oogenblik van geheel met paard bezig zijn, wel opviel, was die groote percentage van Curaçaosche soldaten, die mij stap stap voorbijmarcheerden. Dat beviel

mij maar zoo zoo, of eigenlijk heelemaal niet. En weet ge waarom? Omdat, zoodra een Curaçaosche jongen soldaat wordt, hij als regel geen voet meer in de kerk zet, en doodgewoon ze'n geloof over boord gooit. Versta me wel, ik zeg als regel, want er zijn uitzonderingen. Waar 'm dat in zit, is me 'n raadsel, wel weet ik dat 't bij de marine precies eenderde.
Ik herinner me, dat, in jaren geleden, in vastentijd 'n Hollandsch oorlogsschip St. Eustatius bezocht. Van de 50 à 60 katholieken aan boord, kwamen er twee hun Paaschplicht vervullen. Op mijn vraag aan eenigen van die achterblijvers, waarom ze ook niet kwamen, werd me geantwoord: Ach, u weet niet, hoe we genegerd en (*sit venia verbo*) gepest worden, en welke smerige taal en schimpscheuten op ons geloof we moeten verduwen, als we als katholiek onzen plicht willen doen.
Dat was toen bij de marine, op een onzer kruisers, maar ik kan en wil me ook niet voorstellen, dat ook dit bij ons garnizoen de reden zou kunnen zijn van dat zoo in eens verbluffend breken van onze katholieke jongens met alles, wat hun vroeger 't dierbaarst was. 'n Militair, die uit menschelijk opzicht, uit bangheid ze'n godsdienst verzaakt, is in mijn opvatting 'n vent van niks, 'n lafaard, die even gemakkelijk, als 't hem te pas komt, ze'n vlag zal verraden, die hij bezworen heeft te verdedigen met ze'n bloed. En die mannetjes moeten later, God betere 't, de eer van onze driekleur in onze Oost hooghouden. Nog eens, 't blijft voor mij 'n perplex geval, 'n onoplosbaar raadsel, dat bijna altijd, als hier op Curaçao, 'n burger soldaat wordt, kerk en godsdienst bij hem heeft afgedaan. Waar zit 'm dat toch in? Ik snap 't niet. Wie wel?
Jan Paul. San Willibrordo, 25 Sept. 1917 (*Amigoe* 29 IX 17)

10 XI 17
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Als de Kwim-booten — nu zoo akelig sporadisch — onze haven binnenschroeven, dan zie je dikwijls over verschansing geleund, menschen met frissche rooie koonen en meestal blonde, soms brutaal-blonde haren of snorren.
Dat zijn de nazaten van de Batavieren, dat zijn Hollanders. Hun al of niet gelukkig leven op onze rots, zal grootendeels afhangen van hun aanpassingsvermogen. Bedoel heelemaal niet, dat se hun hollander-zijn over boord moeten wippen vóór ze aan wal stappen, maar wel doen ze wijs in ons havenpekel te ploften heel veel van hun gewoontetjes en gebruikjes, waarin ze in 't moederland nu eenmaal zijn opgegroeid en opgevoed. Als ze, om maar iets te noemen, niet kunnen leven zonder 'n Aaltje de zuinige keukenmeid, in 'n brandschoone van koper schitterende keuken, neem dan oogenblikkelijk 'n retour op de e.v. *steamer*, naar 't land van zeepsop, schuurzand en raagbollen, dat is heusch 't verstandigste. Vinden ze 't alleraffreust, dat hun driejarig broekenmannetje na 'n maand of wat veel vlotter 't papiamentsch babbelt dan 't hollandsch, luister naar raad en verdwijn. Komen ze hier, om fluks 'n man in bonis te worden, om met 'n vaartje 'n soepele arreslee-kous van grooten teen tot lettermerk te vullen, zet die illusies in godsnaam uit 't hoofd, of zak perpendiculair door onze rots naar onze tegenvoeters in de Preanger of in Deli, waar 't 'n Dorado is voor leege kousen zonder gaten.
En zoo zou ik nog 'n paar kolommen door kunnen gaan, maar dat doe ik niet. Verrassend blijft 't, hoe velen van deez' Bataven maar geen kijk kunnen krijgen, na jaren hier zijn, op Curaçaosche toestanden, vooral op onze eilandbewoners uit de mindere klasse. Als je nu voorop zet, dat 'n Hollander - met allemaal - van huize uit spaarzaam is, 'n dubbeltje tweemaal omdraait voor ie 't uitgeeft en onze onbezorgde Curaçaosche zonnekinderen met 't geld smijten zoodra hun godin Fortuna maar 'n vriendelijk knipoogje geeft, dan is al veel van dat onbegrijpelijke opgelost. In 't bijna afgeloopen jaar is heel wat geld verdiend op de Bataafsche, Santa Barbara, bij bouw van kerk op San Mateo, sanatorium, fraters huis, etc. etc. Waar blijft al dat geld?
Op de spaarbank? 'n Pover beetje.
Aan opschik, auto's en cinema? Ja, 'n heeleboel.

Is dat goed te praten? Neen.
Is dat te begrijpen, ietwat te verontschuldigen, eigenlijk niet onafwijsbaar logisch voor sedert pas 'n halve eeuw geëmancipeerde tropelingen?
Ik zou zeggen van ja. Kan me best indenken, dat 't 'n kersversch uit Holland gearriveerde choqeert, als ie 'n Curaçaoschen lichtmatroos van ‘n boot, bij toeval hier of daar op straat tegen 't lijf loopt. Aan boord, als ie 's achterdek boender of de zonnetent spander, zagen ze er uit om met geen tang aan te pakken, vies, hummig, goor, kapot, vandaar dat hun menig kwartje en sigaartje meelijdend werd toegestopt. En nu kraakschoenen ze over de brug in smetloos dril, in beringde vingeren 'n nuffig badinetje, enfin *tirés a quatre épingles*. Maar als je nu eenmaal weet, dat 't een van de tropeneuvels is, vooral aan boord en in 't veld in 'n schooierig pakje te werken, en na afgeloopen arbeid in stad 't heertje uit te hangen, zelfs met 'n witte parasol en ‘n blauwen bril in 't late avonduur, wat heb je er ook eigenlijk mee te maken. Toch zou ‘t 'n zegen zijn voor onze werklui, als die practische Amerikaansche *all-overs* meer in zwang kwamen. Zoo'n reuzenbroek met galgen, waarin je tot je kin verdwijnt, is je pantalon bij uitstek, de broek der broeken voor onze nijvere luiden.
Curaçao vergelijken met Holland is altijd uit den booze, maar let nu eens 'n gelapte pilobroek van onze Hollandsche sjouwers naast uitgerafeld doorluchtig pijpenmachien van hun Curaçaosche collega's, dan wint 't de pilo in practische netheid, maar Zondags loopt die zelfde pilo-man met slipjas en hoogen zije langs 's Heeren straten te geuren, en wint 't dan weer in poenigheid van ze'n zwarten medebroeder, die dan cigarettenrook kringelt langs ze'n panama en glimmend gesteven colbert. Ook zal 't hier nooit gebeuren, dat je keukenmeid op haar uitgaansavond voor je dierbre wederhelft wordt aangezien.
O, zoo!
Andere grief is, dat lui die 't eigenlijk niet betalen kunnen, veel te veel geld vertuftuffen. Daar is veel van aan. Maar let er ook 's op, hoe hoogstzelden je zoo'n arme zwartman alleen ziet deinen in zoo'n toetermachien. Als sardientjes in 'n blikje zitten ze er ingeperst, maar ze rijden, ze automobielen, ze voelen zich *grand seigneurs*, ze glunderen van pret. *Great Scott*, laat die menschen ook 's pleizier hebben! Na 'n week van hard werk, hebben ze hutje bij mutje gegooid, en voor 'n schijntje tuffen ze nu, en puffen er voor niets ook nog bij.
Hoor je, zoo nu en dan, wel 's verontwaardigd luchten door witmenschen, die Zaterdagmiddag op rooien weg klimaat loopen te schieten. Daar heb je weer zoo'n auto vol met negers, 't is toch 'n schandaal!
Kom nu!
Van stad naar San Willibrordo is 't ± 5 uur loopen, zooiets als van Rotterdam naar Den Haag. 't Groezeligste oppermannetje krijgt 't niet in ze'n bekalkte *brainbox*, om na afgedaan werk in Rotterdam naar 't Haagje te kuieren, die wipt *sans gêne* in III.klas coupé van de boterhammentrein, en dat vindt iedereen doodgewoon. En daarenboven, hoe eerder die werkmannetjes van hier met hun loon bij vrouw en kinderen zijn, zoo beter, anders gaat dat handjevol geld raar doen, zooiets als 'n sneeuwbal bij dooiweer.
Nu zou 't me spijten, als men uit 't voorgaande ging distilleeren, dat alle buitenmensehen, die in de stad werken, Zaterdagmiddag naar huis automobielden. Geen kwestie van! 't Gebeurt wel eens, maar de groote hoop, 't gros loopt, of hotst op 'n ezelrugje met zoontje er achter, huis toe. Zoodat ik maar zeggen wil, dat 't autogeros van onze *blackies* minstens genomen, overdreven is.
En nu de cinema's, *the movies*, slaan die geen geweldige bres in de spaarduiten in ‘t weekloon van onze arme bevolking?
Ja, dat doen ze, en van dien kant spijt 't me, dat die steeds aangroeiende duizendoogige lintwormen op Curaçao geïmporteerd zijn. Maar deez' veelbesproken zaak nu eens doodnuchter beschouwd, zou onze bevolking er nu rijker of minder arm door zijn, als die

machines hier nooit ingeklaard waren? Wel neen, dat geld er aan besteed, zou er toch doorgejaagd worden voor welk ander amusement ook, slechter of beter.
Mijn hoofdgrief tegen de cinema's is dan ook, dat ze niet onder 'n commissie van controle staan. Is zulks 'n vereischte, beter 'n *conditio sine qua non* in elke geordende maatschappij, à fortiori geldt dit voor 'n tropenland als Curaçao, dat feitelijk nu pas 'n weinig aan 't bekomen is van eeuwenlange slavernij en economischen tegenslag op allerlei gebied.
Als ik wat te zeggen had, dan zou ik in 'n vloek en 'n zucht zoo'n commissie in mekaar vlechten. Wie daarin zitting nemen moesten, is *simple comme bonjour*, 't zou aanstellerig zijn daarin van raad te willen dienen. Hoofdtaak van die commissiemenschen zal natuurlijk bestaan in 't voor zich laten afdraaien van elke film, die van 't buitenland onze douane passeert, 't pro en contra te bespreken, één stem tegen, weg er mee …
En dan nog 'n voornaam iets, dat er wel degelijk onderscheid gemaakt moet worden tusschen films geschikt voor volwassenen, en niet geschikt voor jongeren van dage. In 't laatste geval geen entree voor kinderen onder 16 jaar. Veel te hard, veel te draconisch? 't Mocht wat, 't zal onze vroeg rijpe bakvischjes en broekjes 'n wereld van goed doen voor hun later leven, als ze zoo nu en dan hun willetje nu eens niet door kunnen drijven.
Over cinema's zou ik nog kolommen kunnen vol pennen, maar dat doe ik niet.
Dat verscheidenen 't met mijn opvatting niet eens zullen zijn omtrent geldverspilling van onze negers aan opschik, auto's en cinema-bezoek ligt voor de hand, maar dat kan ik ook niet helpen, en tot polemiek ben ik steeds bereid.
Maar, mijn goeie menschen, leest dan eerst goed wat ik beweer, anders worden er weer de meest ongerijmde conclusies getrokken uit mijn geschrijf, zooals bij mijn laatst artikeltje over onze Curaçaosche soldaten, is 't niet zoo? Men kan 't al of niet betreuren, dat de bioscopen eindelijk ook hun weg naar Curaçao gevonden hebben, *soit*, maar weg krijgt ge ze toch niet, en door steeds nieuwe en meer geperfectioneerde film-aanvoer, zal de aanloop steeds grooter worden, en daar heeft men wel degelijk rekening mee te houden. Wat is er nu logischer, consequenter, menschkundiger, dan van dit modern, veelgeliefd amusement partij te trekken, door 't te leiden langs goede banen, en onverbiddelijk te weren alles wat slechts zweemt naar 't anti-godsdienstige, 't immoreele, 't banale, en 't onopvoedkundige. Maar zonder 'n commissie van controle blijft zulks 'n utopie. Voor 't heil van Curaçao, kom commissie kom, en liefst 'n beetje gauw, want periculum in mora is er wel degelijk.
Waarom ik ineens zoo haastig gebakerd ben? Omdat reeds maanden en maanden 'n wetje of 'n verordening op de danspartijen is aangekondigd, en tot nu toe voor de dansbazen nog geen kou aan de lucht is. En toch is 't zoo broodnoodig dat, zij 't ook ietwat autoritair, spoedig 'n stop gezet wordt aan de liederlijke ongebondenheid, onafscheidelijk annex aan zoo menigen nachtdans op onze verre buitenposten.
Eén staaltje, geen praatje voor den vaak, maar 'n weerzinwekkend feit, hier in mijn buurt, van recenten datum. Er zou op 'n Zondagavond bal zijn in 'n negerhut dicht bij plantage Daniël. Goed. Om 7 uur hoort baas van de danspartij, dat op 't naburig Porto-Marie ze'n broer zoo juist gestorven is. En toch heeft dat onmensch zonder hart geheel dien avond en nacht gelald en gedanst met ze'n ongure lasten, en heeft de rum gestroomd. ‘s Morgens, toen 't tijd was om naar 't werk te gaan op de Marconi-installatie, dansten ze nog in verdwaasden roes. Bah! Gegeeseld moesten ze worden! Wordt 't nu heusch geen tijd, om die zaak eens en voor al, flink op pooten te zetten?
Zeg nu niet, dat volksmisbruik zal wel luwen, als de honger weer nijpen gaat, en heel ver af is die ellende-tijd niet, als de regen nog langer uitblijft. Geeft niets, die gedegenereerde typen lijden dan toch geen honger, o neen, wel hun arme ouders, vrouw en kinderen, maar zij hijschen rum en dansen er niet minder om. Wat kan 't hun schelen, dat hun huishoudentje omkomt van gebrek. Ook daarover zou ik kolommen vol kunnen pennen, maar dat doe ik niet.
Word geïnterrumpeerd. Mijn aap - ja, ik heb 'n aap - jeugd-dartele *Mycetos Columbianensis*

kuiert krulstaartend over mijn copie. Wil graag, dat er notitie van 'm genomen wordt. Zoo'n beest kan soms lastig zijn, net als 'n verwend eenigst zoontje. Kan 't toch niet over mijn hart verkrijgen, om 'm ze'n zin niet te geven. Ja, ja, geduld, wacht nu eventjes. *Punctum*. Ziezoo, kom nu maar, m'n *darling*.
Jan Paul. San Willibrordo, 6 Nov. 1917. (*Amigoe* 10 XI 17)

15 XII 17
Curçaosche Ditjes en Datjes.
(Te laat ontvangen voor het vorig nummer.) Red. *Amigoe*.
En moet dat nu zoo blijven? Om de weerga niet, dat zal en dat moet anders worden!!! Weet bij treurige experiëntie, dat mijn zooveel percent Fransch bloed, me soms booze parten speelt, als ik aanstonds onder eersten indruk naar de pen grijp. Heb daarom mijn verontwaardiging laten bezinken, 'n nacht, en nog 'n halven dag er bovenop, en ben nu zoo kalm als 'n stokvisch.
Wat er dan toch gebeurd is?
Heeft U 't ingezonden stuk gelezen, De beneden-districten van Curaçao, in de *Amigoe* vau 1 December?
Ja, natuurlijk. Wat heeft u na lezens ervan gedaan?
Dat weet ik niet meer, misschien mijn neus gesnoten, of 'n sigaar aangestoken, of mijn vrouw om 'n kopje thee gevraagd, Natuurlijk, dat wist ik wel.
Ik heb *Amigoe* in 'n hoek gekwakt, en onder 'n vuistslag op mijn onschuldig bureau gelanceerd:
En moet dat nu zoo blijven? Om de weerga niet, dat zal en dat moet anders worden!
Ben blij, dat geachte inzender van Hegelsom, dat stuk gepend heeft. Ter zake.
Blijkt, dat in den laatsten tijd weer minstens drie danspartijen gehouden zijn op onze buitenposten. Nu zou ik toch wel willen weten, en dit vraag ik zoo officieel mogelijk, of bij bevoegde autoriteit voor die negerdansen permissie is aangevraagd?
Daar geldof ik niets van. Natuurlijk was 't finale bij alle drie weer 'n snijpartij. In plaats van 'n balboekje vingeren die danslustigen 'n mes in hun binnenzak, als zij ten dansfestijn tijgen, welk instrument onmisbaar voor de apotheose schijnt te zijn.
Nu is wederom mijn vraag, en wederom zoo officieel mogelijk, was er bij die drie bras- en vechtpartijen politie tegenwoordig, ja of neen? Zoo neen, waar dienen die sabelmenschen dan toch eigenlijk voor; zoo ja, waarom is er dan geen procesverbaal tegen die vechtersbazen opgemaakt?
Allemaal raadsels voor me.
Let er op, 't zal er weer op uitdraaien, dat op 'n goeien keer bij zoo 'n gelegenheid een rum zatte neger 'n ander overhoop steekt, en dan ja, dan zullen eindelijk de oogen opengaan, en dat onhebbelijk, mensch-onteerend, liederlijk gedoe worden stop gezet. Als 't dan toch moet, laat 'm dan asjeblieft 'n beetje opschieten, die moordenaar.
Cynisch?
Heelemaal niet, integendeel!
Maar, dat ook stadsheeren, hier heele nachten in onze armzalige negerhutten komen dansen en drinken en ruzie maken, wie zou 't kunnen gelooven, en, al sta je daar ook paf van, toch is 't zoo. Mijn bloed begint weer te borrelen en 't zou me 'n opluchting zijn, om in zinnen van bitter vlijmscherp sarcasme en edele verontwaardiging te striemen die z.g.n. *gentlemen*, en ze zonder meedoogen aan de kaak te stellen.
Maar dat doe ik niet.
Is voor die lui de stad nog niet groot genoeg, om hun lusten bot te vieren! Wijs beleid van Curaçaoschen clergé heeft steeds getracht onervaren onschuld voor 't bederf der stad te vrijwaren, maar wat er tegen te doen, als 't exploitatie-veld van die nooit verzadigden zich ook tot onze arme negerdorpen gaat uitstrekken? Schud nu niet 't hoofd en mompel niet: Jan Paul,

wat ben je nog 'n domper, wat hou je er nog verouderde begrippen op na. Laat jong en oud van jullie buitenmenschen toch naar de stad komen, laat ze toch ook genieten van onze stadsche beschaving en laten ze zich toch ook komen laven aan die bron van verlichting, ontwikkeling en vooruitgang, en geluk.
Well, theoretisch is dat heel mooi, maar practisch is helaas die befaamde bron zoo dikwijls verstopt en 't water vaak zoo brak en vies en modderig en krioelend van baccillen, dat men er van rilt, en is 't zoo nu en dan 's klaar en helder, dan kost ‘t die stakkers 'n reuzeninspanning om ook slechts één slokje machtig te worden.
Is dat zoo?
Ja, dat is zoo.
Maar er is meer. Weet ge hoeveel meisjes uit onze buitendistricten die in de stad dienen of werkzaam zijn, jaarlijks moreel verongelukken? Ben er zeker van, dat er 'n kreet van afgrijzen zou opgaan, als er van dien onhoudbaren mistoestand eens 'n statistiek werd opgemaakt. Uit puren nooddwang worden de meesten dienstbaar, omdat ze anders hier buiten zouden verhongeren.
Ik heb er gekend, verscheidenen, goed, onschuldig, bijna kinderen nog, die vol illusies vertrokken naar hun eersten dienst in de stad. Na korten of langen tijd komt de verleiding, een of andere gedegenereerde vuige type heeft 't onschuldig dorpskind ontdekt. Aan de schoonste beloften voor de toekomst ontbreekt 't niet, en de lichtgeloovige, onnoozele valt in den haar gespannen strik, en bezwijkt helaas.
En als ze later met minachting, als 'n paria 't huis verwezen wordt, gaan haar de oogen open, en wee, de arme, als zij toeft om, zij 't ook als 'n geschandvlekte, naar haar negerdorp terug te keeren, onverbiddelijk gaat zij ten onder, zooals zoovelen anderen, naar ziel en naar lichaam. En de ellendeling, die de onschuld van dat kind roofde, lacht ‘n satanischen lach, en zint op nieuwen buit.
Ba! en nog eens ba!!!
Maar zijn we dan geen voogdijraad rijk, die in zulke gevallen zeker handelend zal optreden? Zeker, ik zelf ben er jaren lid van geweest; niet hier, maar op de Bovenwinden. Dat ik daarom dat instituut respecteer, laat zich verklaren. Toch moet ik eerlijk bekennen, dat werkzaamheden aan dat lidmaatschap verbonden, niet overweldigend waren. Bij eerste vergadering opende de voorzitter met 'n keurige speech, werd er 'n folioboek aangeschaft, en besloten, dat de secretaris elken Zaterdagochtend, van 9 tot 11 uur in raadzaal van 't Fort Oranje, voor belanghebbenden zou te spreken zijn.
Herinner me, dat ik maanden later eens op 'n koelen Zaterdagochtend in 't fort wipte, en onzen secretaris aantrof, juist bezig 'n centimeter-lange geeuw af te bijten. Begreep maar niet, waarom de man, die onderwijzer was, daar zoo officieel in de raadzaal zat te suffen.

Hello sonny, zit je klimaat te schieten?
Wel neen, ik zit hier in mijn qualiteit als secretaris van den voogdijraad, op klaagmenschen te wachten.
Loopt 't nog al druk?
Druk? Nog geen een geweest.

Toen hebben we wijselijk besloten, met goedvinden van den voorzitter, dat klagers zich voortaan ten huize van den secretaris moesten vervoegen, waar ze ook nooit geweest zijn. In al die jaren hebben we maar één zaakje naar Curaçao gestuurd omtrent 'n verwaarloosd zes-jarig broekmannetje, en dat zaakje kregen we weer netjes als niet voor inwilliging vatbaar terug, wegens gebrek aan den vorm, of omdat 't niet op zegel was, of omdat we ons tot 't Hof hadden moeten wenden, ik weet 't heusch niet meer. Goddank, verdween toen dat joggie naar St. Kitts.

Toen hebben we 't bijltje er niet bij neergelegd, heelemaal niet, elk jaar hebben we trouw vergaderd, en verklaard dat er niets verhandeld was, en dit met onze handteekening in 't mooie folioboek bekrachtigd.
Lang na dien tijd is wet op 't vaderschap gepromulgeerd, en volkomen geef ik toe, dat de voogdijraad in deez' lijn van enorm nut kan zijn om ietwat te breidelen de liederlijke lusten van mannen zonder eer, karakter en principepen, zooals er hier, helaas, zooveel rondloopen. Heb maar 'n kleine objectie, veel te weinig van deez' obscure delicten worden ten voogdijraad aangedragen, en eenmaal op de rol laat 'n uitspraak zoo pijnlijk lang op zich wachten.
Heb indertijd zoo'n zaakje gepousseerd. Kreeg op 13 Juli vriendelijk schrijven van voogdijraad-secretaris, dat e.v. vergadering de zaak ter tafel zou gebracht worden. Pas 19 Nov. ontving ik wederom 'n schrijven van denzelfden sympathieken secretaris, dat: 't onderzoek 't bewijs niet heeft bijgebracht, dat de zaak er eene is, die de voogdij raad zich kan aantrekken. Nu is, dunkt mij, vier maanden wel 'n beetje lang om tot zulk 'n conclusie te komen.
Hoe, dat wij Hollanders in ons koloniaal beheer ver boven de Engelschen staan, maar ook, dat zij ons in hun koloniale rechtspraak weer verre den baas zijn. Op St. Kitts b.v. — waar ik goed bekend ben — weten ze met zoo'n geval in 't rustieken-houten *courthouse* op de Pall Mall-square heel wat vlugger om te springen. Vrouw en vent naast 'n zwarten politieagent vóór den magistraat. Vrouw beweert, dat die zwaar transpireerende Hercules, de vader van haar kind is. Reus schudt van ja. *All right*, elke week twee shillings storten in hand van *court-house* beambte, die moeder elken Zaterdag kan innen tot onderhoud van 't kind. *The next'one*! Dat is kort recht, en mijns inziens voor de kolonie verreweg te verkiezen boven de Europeesche rechtspraak, de Engelsche incluis. Sla daarover Dickens maar eens na.
Ook die rompslomp hier, als iemand trouwen wil. Wordt vaak gestuurd van Pontius naar Pilatus. Dat soms heen en weer gesjouw van districtmeester naar stad, om de papieren in orde te krijgen, grenst aan 't ridicule.
B.v. 'n meisje wil trouwen. Volgens doopboek, waar alle gegevens precies uitkomen, heet ze Hulia. Gouvernement zegt, volgens mijn boeken heet die persoon Hulio, is geen meisje, is 'n jongen. En nu begint 't geloop op en neer naar de stad maandenlang. Eindelijk zal 't Hof moeten uitmaken, of 't 'n *he* of 'n *ze* is. Moet verschijnen dien dag van November, 's morgens om half negen met getuigen. Ongelukkig komt die stoet op bewusten ochtend 'n drie kwartier te laat, wat best te verklaren is, als ze, of een van hen, de reis naar stad 'n nachts aanvaard hebben, wat 6 uur loopen is. Te laat, klinkt 't hun toe. In Januari 1918 terugkomen.
Wat is 't gevolg? Die jongen, of dat meisje, sukkelt weer met zijn of haar mopperende getuigen naar zijn of haar negerhutje 6 uur ver, en geeft er de brui van, en trouwt niet.
En als dan later in 't zooveelste district weer zooveel meer onechte kinderen geboren zijn, dan schuilt toch wel degelijk ook bij onze omslachtige koloniale administratie en verordeningen, en voor 'n groot deel ook bij den slordigen ambtenaar die jaren her, dat geboortebewijs foutief invulde…
Zag laatst 't zuinig bewaard geboorte papiertje van 'n man, die heel gewoon Antoine heette, zooals ik Jan Paul. Die naam was door ambtenaar gespeld Antwijn. En toen was toch 't Fransch op onze stadsscholen, nog niet facultatief gesteld. Let er op, over 'n jaar of wat zijn zulke enormiteiten natuurlijk heelemaal niet meer van de lucht, dan krijg je te lezen dat er geboren is 'n Sjeraar of Susiel of Fiektwaar of Pjèr of Loewie of ... . neen, zoo is 't genoeg, dit tusschen 2 haakjes.
Heb 'n stille hoop, dat, als telefoonverbinding tusschen districtmeesterswoning en stad tot stand gekomen is, er ook 'n eind zal komen, aan dat op en neer gesjouw van trouwlustigen.
Mag ik ook nog 's eventjes aandikken bewering in mijn laatst onder de streep geschrijf, omtrent dringende noodzakelijkheid van 'n commissie van controle voor onze cinema's? Werd opgevoerd 'n dag of 14 geleden in een onzer movies 'n dronken *clergyman*. Nu weet ik

niet precies, en 't kan me ook niet schelen, of in dien zwaaienden meneer, 'n dominé of 'n pastoor of 'n rabbie werd voorgesteld.
Maar wie ook van dit drietal, zoo iets komt gewoonweg niet te pas. Dat is niet fijngevoeld, dat is laf, onbeschaafd en zoo dom, o zoo dom! En even sterk afkeurend zou ik mij uitdrukken als 'n officier, of 'n onderwijzer, of welk man van gezag ook, in zulk 'n onwaardige toestand ten spot werd voorgesteld aan jan en alleman. Dat is ondermijnen van 't gezag, dat is weer een hyper-moderne methode om 't volk van ze'n geestelijke leiders te vervreemden, om 't volk langzamerhand ongeloovig te maken, te ontkerstenen.
Maar, wat ik heelemaal niet snap is, dat ik onder de *Amigoe*-streep tegen zoo'n domme lafheid moet protesteeren, en dat geen enkel van 't publiek, dat toch zoo prat gaat op civilisatie en goede manieren, moed genoeg had om minstens op te staan, en als protest de zaal te verlaten.
Dan kunnen ze waarachtig aan de *pluck* van 'n armen 20-jarigen bovenwindschen neger, 'n voorbeeld nemen. Mag ik dat 's eventjes vertellen? St. Eustatius had indertijd 't twijfelachtig voorrecht zoo nu en dan bezoek te ontvangen van 'n tien of twaalftal *free-gospel-mission*-menschen. Bewust jongmensch katholiek, was bij een van die avonddiensten ook onder 't auditorium, wat ie niet had moeten doen. Na 'n paar hymns begon de preek, natuurlijk weer 't wormstekig afgeknabbeld lasterprogram tegen de aloude moederkerk, beeldenafgoderij, Maria-aanbidding, enfin, deed denken aan 'n uitverkoop van 'n geestelijke uitdragerswinkel in staat van failliet.
Toen sprong opeens die lenige vent van ze'n bank, alsof 'n speld 'm prikte en bulderde:

> *And 1 tell you, old man, stop, stop now*! Moet jij niet denken, omdat we hier in de minderheid zijn, dat jij maar ons katholiek geloof kan beschimpen! Stop, of ik roep me kameraden die buiten staan, en, *I bet you*, we expedieeren je in 'n minimum van tijd naar 'n *far hotter place* dan St. Eustatius.

Keur ik dit optreden goed? Neen, dat niet, maar toch heb ik respect voor zoo'n kraan van 'n jongen, die niet kan verkroppen, dat ze'n geloof, dat 'm dierbaar is, door 't slijk wordt gesleurd. Is er misschien toch bij die bewuste dom-tendentieuse filmopvoering door Israëliet, Protestant of Katholiek geprotesteerd, hier mijn *amende honorable*, zoo loyal mogelijk, u met beide handen toegestoken. Maar zoo niet, dan valt de zoo hoog geroemde stadsche beschaving van 't Curaçaosche volk me tegen, bitter tegen, en is 'n controle-commissie wederom gebleken te zijn 'n onafwijsbare eisch, die geen uitstel meer duldt. Dank u, Mr. de Redacteur.
Jan Paul. San Willibrordo 2 Dec. 1917. (*Amigoe* 15 XII 17)

12 I 18

Curçaosche Ditjes en Datjes.

Prettig, dat 'n onder de streep causeur zonder blikken of blozen met nachtschuit komen mag, ik bedoel, in druk mag uitdrukken ze'n indrukken, die niet van zoo heel recenten datum meer zijn. Ge begrijpt reeds, waar ik heen wil, ja, juist, precies; wat keuvelen naar aanleiding van die wederom zoo wondermooi geslaagde soirée van 30 Dec. ll.
Zeg ik tegen mijn jongen op den ochtend van dien bewusten dag: nu moet je je van middag 's goed wasschen, met zeep, hoor, en trek dan je mooie pakje aan, en spannen om half 4 precies, want we gaan naar de comedie. *Groompje* blij. Paard allesbehalve, kauwt liever maïs, dan naar stad te tippelen. Moet ge weten, dat 't ongehoord dik joggie - zoo'n tweede editie van Dickens biefstukjongen die altijd in slaap viel - nog nooit in ze'n klein leventje ze'n speknek gerekt had bij 't ophalen van 'n toneelscherm, die geneuchten had ie nog nooit gesmaakt, vandaar 'n doodgegooi met vragen, onder 't hobbelen over den hard klonterigen weg van je gewelste.

> Of er van avond ook gebokst zou worden?
> Wel neen, ben je betoeterd, luister, eerst komt de hollandsche vlag op 't tooneel.

Dat liet 'm echter volkomen koud, had ze van morgen nog pas geheschen.

En wat dan?

Dan krijg je 'n drama.

'n Drama, was is dat?

'n Drama, ja, enfin dat is 'n tooneelstuk, dat dikwijls erg roerend is, vaak zitten de menschen er bij te snotteren en te huilen.

Maar waarom huilen die menschen?

Caramba, kijk liever beter uit je oogen, daar rij je me weer over 'n steen.

Vijf minuten pauze.

Moet ik van avond ook huilen?

Huil voor mijn part je bolle koooen tot stopverf.

Tien minuten pauze.

Is 't dan afgeloopen?

Wel neen, dan zal je 't stalletje van Bethlehem zien.

Dat hebben we bij ons in de kerk toch ook?

Ja, maar, 't zijn hier allemaal levende menschen die 't voorstellen.

't Kindje ook.

Ja, 't kindje ook.

Zijn de os en de ezel ook levend?

Best mogelijk, pas maar op, dat ze jou niet voor ezel laten spelen.

Toen kwamen we voorbij Morgenster, in de auto-zone, en hield ie ze'n babbel, wat ook zaak is, vooral op 'n Zondagachtermiddag. Stond precies 7.58 vóór 'n poortje in Hospitaalstraat. Drie heeren versperden den doorgang met vastberaden blik.

Ticket?!

Eén woord van mijn lippen, weg, allemaal weg.

Dat tooverwoord was *Amigoe*. Zaal vol, tot in de uiterste hoeken.

Spijt me, dat door kippigheid, voor al bij kunstlicht, ik niet in staat ben in détails te treden over dat kleurig fleurig aspect, want frappant moet 't geweest zijn. Stemmen van violen, fluit, clarinet, cello en 'n reuzenbas bracht er de stemming in, die na tik-tik een, twee, drie van maestro Palm, oplaaide in 'n blij opwekkend gevoel van deinen op rhytmische aceoorden, in enthousiastieke klankenweelde.

Toen tingeling, en nog eens tingelingeling. Langzaam rezen de schermmuziekengelen omhoog, totdat ze allemaal met hun harpen en bazuinen als 'n oblietje waren opgerold. En toen? Ja en toen? Kom doe me 'n pleizier, en sla de laatste *Amigoes* nog eens op, en lees nog eens met attentie die twee vlot geschrevene redactioneele verslagen van deez' feestavonden, dan weet ge alles veel beter, dan ik 't neerpennen kan. Ben nu eenmaal uiterst karig bedeeld met reporterstalenten, wat me heelemaal niet spijt.

Wilt ge na lezing mij weer volgen op mijn *equilibristische* toeren op litterair gebied? *All right*! Ge weet, schrijf zooals ge spreekt, dat is mijn leus.

Van 8 tot half 12 heb ik dien avond genoten. 't Was subliem-feeëriek, eenig-artistiek, in één woord pyramidaal mooi. Ik heb in mijn leven heel wat geroutineerde beroemde beroepsartisten op de planken gezien, niet in de West, maar in onze groote Europeesche centra, en ik herhaal 't: 't was subliem, kan in vele opzichten best de vergelijking met hen doorstaan.

Dat geacheveerde, subtiele, fijn-nobel gevoel in voordracht kan niet aangeleerd worden, dat is iets, wat 'n uiting is van geheel zich zelve geven, zoo iets moet aangeboren zijn. Die *soiree*, in 't geheel genomen, was voor mij 'n openbaring. 't Heeft nu sterker dan ooit te voren, doen blijken aan 'n iegelijk, die niet ziende blind is, de kerngezonde levenskracht van de aloude moederkerk in onze dierbre kolonie. *Catholique avant tout*, èn in de laagste maar ook in de hoogste rangen.

Andersdenkenden hebben toch vaak zoo’n potsierlijk idee van ons heerlijk geloof. Niet zoozeer stonden ze paf over die weidsche artistieke praestatie, als wel over 't feit, dat 't aan roomsche meisjes geoorloofd was, zoo iets te praesteeren. De idee, dat iemand 'n goed katholiek zijn kan, zonder geheel den dag te bidden of met 'n uitgestreken gezicht te loopen, wil er nog maar niet in. Hangkoppen zijn we niet, en willen we ook niet zijn. Geloof me, er is geen blijmoediger sympathieker mensch op de wereld, dan 'n degelijk en oprecht katholiek. Men miskent, wat men niet kent, dat is altijd zoo geweest, en zal altijd wel zoo blijven.
Kijk maar 's in catalogi van bibliotheekverkoop van zoo menig andersdenkenden professor ter ziele. Van apologetische werken of brochures van onze kleur bijna gean spoor; dat is diep treurig, maar waar. Zoo’n hooggeleerde prof wist met al ze’n wijsheid, heel wat minder van

God's schoonste gave,
Zijn kerk die eeuwen tart

dan ik, toen ik nog als zesjarige bengel achter mijn hoepel draafde. Kunt ge nagaan, hoe 't gesteld is met hen, die geen hoogere studies doorloopen hebben. Hun *brainbox* is in dat opzicht precies zoo leeg, als nu op 't oogenblik mijn brandkast. En toch, natuurlijk, met veel aplomb afgeven en met dédain neer zien op iets, waar ze geen sikkepitje van weten.
Zou wel eens willen weten —caramba, wat ben ik afgedwaald! — wat er in de harten van die zoovele aanwezige niet-katholieken is omgegaan, op die zoo uiterst geslaagde *soiree artistique*. Dat 't liedje van *quantité negligeable* en intellectueele superioriteit nu heelemaal uit den tijd, van de baan is, zal hun toen bovenal wel duidelijk geworden zijn.
O zoo!
Wat is er dien avond 'n smart water gedrupt op zakdoek en blouse en colbert.
Wou dat zoo’n douche de dorstende gronden van San Willibrordo gedrenkt had. Aardig, dat *ladies* bij zoo’n gelegenheid veel meer *sans gêne* 't uitsnikken, dan mannen. De heeren der schepping vinden dat aanstellerig kinderachtig, maar zitten ondertusschen al maar proppen door te slikken, met scheeve lip op hun snor te bijten, verdacht hun neusvlakken te beknokkelen, en zijn o zoo blij dat 't donker is. Wat bewijst, dat 't meesterlijk spel insloeg in alle opzichten.
Moeilijkheden aan 'n tragedie verbonden, worden zoo licht onderschat. Men maakt zich zoo gauw bespottelijk door overdreven of onnatuurlijk spel.
Herinner me, dat indertijd op St. Martin bij een of andere opvoering, een der militairen, die als clown op trad, 'n reuzensucces had. 'n Paar dagen later speelde diezelfde persoon hoofdrol in 'n bloedig drama vol moord en kruitdamp. En hoe wanhopiger en wilder hij toen met ze’n oogen rolde, en knarsentande, des te uitbundiger werd 't gelach, totdat 't publiek van louter pret 't letterlijk uitbrulde. En toch beweerde die goeie man, dat in 'n verradersrol, in ‘n treurspel hij zich pas voelde en heelemaal gaf. Juist omdat hoogstaande kunst alleen in staat is de teederste snaren van 't menschelijk gemoed te doen trillen, moeten would-be artisten wel afdalen tot 't genre, moord en bloed en giftbeker.
Lees maar eens die schetterende affiches van vierde en vijfde klas theaters: De Ridder met de roode handen of de vergiftigde moordpriem, drama in 5 bedrijven. Daarna: 't Doorgezaagde weesmeisje, of De hangende worst in drie happen, sensationeel drama in 2 bedrijven. En voor toetje: De brand in 't kruitmagazijn of 't Dynamietbiggetje. Apotheose met bengaalsch licht en donderbussen!!!
Zal niet zeggen, dat 't publiek niet meeleeft. Minder geurige scharretjes worden soms vol woede naar den roodgepruikten verrader achter 't voetlicht gekeild, wat ook 'n soort van appreciatie is.
Maar noem zoo’n Draak, toch in hemelsnaam geen kunst.
Wat is er simpeler dan deze' handeling: 'n moeder wordt haar baby ontstolen, na 'n jaar of wat vindt ze 't terug.

Om van zulk 'n eenvoudige gebeurtenis 'n creatie te maken, 'n creatie die inslaat, aller harten roert en oogen doet overloopen, dat is kunst in haar verhevenste beteekenis. *A fortiori* is zulks van toepassing op Agar's monoloog. Toen bekroop ook mij de emotie. Wat 'n wereld van dictie en expansief gevoel. O, wat was dat mooi!
Had schik in de kindertjes, die in hun schilderachtige Bretonsche kleedjes, hun rol zoo naïef gespeeld hadden, en nu schuin voor 't tooneel gezeten nog natuurlijker hun klein leventje uitspeelden in fluisterend gebabbel, vriendelijke ruzietjes, en kinderlijke confidenties. Ismaël zat daar ook. Scheen toen heelemaal geen dorst te hebben, verorberde met smaak fondantsuikertjes. Ook de kleine *darling-baby*, zoo juist, zoo roerend en toch zoo roerloos stil in 't Bethlehem kribje, was nu een en al woelige actie. Tot Klaas Vaak kwam. 't Kan niet anders, mijmerde ik, bij 't blikken in die droomerige gitoogen, zoo vol reinen onschuld, of die kleine boven velen begunstigd 't Jesukindeke te mogen voorstellen, moet zeker eens 'n groote heilige worden. God geve 't.
Heb stereotiep altijd op terugrit van stad naar mijn buitenpost *the blues*. Nooit gehoord? *Well to have the blues* is je meest markante Amerikaansche *slang*-uitdrukking voor *down* neen, dat is weer geen hollandsch, voor ietwat neerslachtig zijn. Dikke jongen zat naast me te knikkebollen.

Mooi geweest gisterenavond, eh sonny?
Ja, geeuwde ie terug.
Wat von je 't mooiste?
Die soldaten! (sic).
Soldaten? Ik heb geen soldaten gezien.

Zei zoo iets van lobbes en hij dutte weer in. Wat later bij oprit van grooten berg.

Heb je ook gehuild, jó?
Gehuild niet, wel een paar keer mijn neus scheef opgehaald.

Toen opeens spontaan en klaar wakker:

Dat kribbetje met die engelen was fijn, èh, maar waarom waren er geen os en geen ezel bij?
Dat zit zóó ventje de os was er precies vóór 8 uur van door gegaan, en jou konden ze nergens vinden.

Toen zei ie niks meer, en sliep, tot 'n por tusschen ze'n ribben 'm wekte, om 't hek van mijn koraal te openen. En daar hing zoo waarlijk mijn aap met ze'n staart aan een boomtak, me 't welkom toe te wuiven. *Kassian*!
Jan Paul. San Willibrordo 6 Jan. 1918 (*Amigoe* 12 I 18)

23 II 18
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Ooit gehongerd? Wat denkt u wel, neen, natuurlijk niet!
Ik wel. 'k Was 'n jaar of wat geleden op reis van St. Martin naar St. Eustatius. Door bladstilte er 48 uren over gedaan, twee dagen en twee nachten. En geen eten. Nog geen kouwe aardappel. Toen heb ik gehongerd. 's Nachts in het vier en veertigste uur kwam er wat bries. Lag met kussen op rammelmaag, plat op 't dekje naar de sterren te turen.
Alles sliep, roergangertje incluis. Toen brulde ik met grooten brul *steamer*! Dat sloeg in als 'n torpedo. Klaarwakker tuimelden ze aan dek, waar?!?! Nergens; zeil je schuit! En toetlippend-meesmuilend maakten ie hier 'n touwtje vast, en daar 'n touwtje los, gooiden 't roer om, en binnen 4 uur was ik thuis.
Hoogte van boterhammenstapel, die ik toen verorberde, daarover liever 'n groot langwerpig tafellaken. Sedert dien tijd dagteekent mijn intens groot en breed meegevoel, met al wat honger lijdt. Helaas, nu weer keus en keur te over, om dit pijnlijk gevoel bot te vieren.

Want hongeren doet weer met grooten honger, menig oude van dagen en kleine in nog prille jeugd op onze verre buitenposten. Wat heelemaal niet te verwonderen is in deez' lamentabele tijden. En toch 't gebrek zou niet zoo schrijnend nijpen, als de buitenlui die in stad geregeld geld verdienen, wat meer dachten aan vader en moeder in hun armzalig hutje tusschen de cactussen.
Er zijn uitzonderingen, natuurlijk, maar de meesten onder de jongeren zijn toch niet opgewassen tegen de verleiding van de stad, en heel wat van hun verdiensten verdwijnen in dien bodemloozen put van zingenot en twijfelachtig vermaak; wat altijd zoo geweest is, en wel altijd zoo zal blijven. Daarom was ik blij, toen indertijd de bioscoop haar intree deed op Curaçao. Snapt u dat verband niet? Ik wel. Dacht in mijn eenvoud, dat die film-afdraaierij 'n opvoedenden beschavenden invloed op ons nog zoo kinderlijk volk hebben zou, wat met 'n beetje goeden wil, o zoo gemakkelijk is. Redeneerde zoo! Akelig logisch is 't, dat onze zoo pas geëmancipeerde negerbevolking, ietwat in bonis door sjouwen op werf of kaai, nu zou laten Trijntje en Wijntje voor wat ze zijn, en hun onschuldige ontspanning voortaan zou zoeken in 't boloogig kijken naar verstandig-leerzame of onschuldig-humoristische tafercelen op 't wit strak gespannen doek.
Wat ’n ontnuchtering! Ze gingen er heen in groote drommen — en in zoover is mijn redeneering correct — maar wat hun voor hun zwaar verdiend goed geld werd geboden, was ver beneden peil. Wat hen in hun jeugd was ingeprent als verkeerd, als zonde, als mensch-onwaardig, zagen ze nu zoo vaak vergoelijkt, Ja, soms verheerlijkt, en veel van wat hun altijd boven alles heilig was, bespottelijk gemaakt. Is 't te verwonderen, dat, groote kinderen als ze nog zijn, die van 't in mekaar zetten van 'n film-opname niet de minste notie hebben, en alles wat hun op 't doek vertoond wordt als iets reëels, als 'n brok waar leven beschouwen, nu heelemaal de kluts kwijtraken? En de lugubere consequenties blijven niet uit, want al meer en meer volgen helaas onze kleine luyden 't voorbeeld van vele onzer z.g.n. intellectueelen, en gaan met rassche schreden in passievolle ongebondenheid voort op 't breede pad, dat onverbiddelijk ten verderve leidt naar lichaam en naar ziel.
Harde woorden, ja zeker, maar niettemin waar, o zoo waar! Zijn wij Katholieken dan tegen theater of bioscoop? Zet je hoed op, spring in 'n auto, en tuf naar pensionaat Welgelegen, naar gezellen-vereenigingen van Pietermaai en Otrabanda, naar 't fraters-college en eindelijk met 'n vaartje om 't Schottegat naar het Jongensweeshuis op Sta Rosa, allemaal uitsluitend katholieke inrichtingen, en overal zal je 'n up-to-date tooneel vinden met scherm en coulissen en kisten vol costumes en pruiken.
O zoo Koos, trek nu zelf de conclusie maar!
Maar, waar we tegen zijn, is, dat theater en bioscoop zoo vaak misbruikt worden om de ondeugd te verheerlijken en de deugd belachelijk te maken.
Treurig is 't maar waar, dat overal, ook hier op Curaçao, 't peil der bioscopen zakt, en daarmede 't peil der moraliteit tot 't benedenmenschelijke. Voor ieder die 'n beetje kijk heeft op 't wispelturige in onze moderne genotsjagerij, is 't duidelijk, dat ‘t tooneel zoo langer zoo meer verdrongen zal worden door 't goedkoopere en meer luchtig-mondain bioscoopvertoon.
Ik laat echter tooneel en theater voor wat 't is, om iets omtrent *the movies* aan te halen, wat mij bijzonder trof, in een onzer *Amigoes* van nog zoo heel lang niet geleden. Daar lees ik:

> Door persoonlijk bezoek aan de bioscopen, heb ik me op de hoogte gesteld van den aard der bioscoopvoorstellingen. Ik heb me gruwelijk geërgerd en bedroefd over het kwaad dat ik daar aanschouwde.

Nu geef ik U toch te raden, wie deze lang niet malsche woorden gesproken heeft. Natuurlijk een of andere fanatieke ultramontaan! Neen, toch niet, u vergist U. Dan toch zeker zoo’n stijve antirevolutionair. Neen, ook niet, alweer abuis. Geeft u 't op? *All right*!
Heb de eer u voor te stellen mr. Tellegen, burgemeester van Amsterdam, vrijzinnig democraat, als de zegsman van dit vernietigend vonnis.

't Kan kwalijk sterker uitgedrukt worden. En zoo officieel mogelijk, in volle gemeenteraad uitte hij deez' bittere klacht. Zonder verzachtende omstandigheden noemt hij 't gewoonweg kwaad wat hij moest aanschouwen, en daarover heeft hij zich niet alleen geërgerd en bedroefd, maar gruwelijk, wat wel 't toppunt is. Zooiets had ik eens moeten pennen, wat zou ik weer gescholden zijn voor 'n domper, en 'n achterling, die ons volk geen pretje gunt. Scheld nu mr. Tellegen maar uit, als ge consequent wilt blijven. Nu zou 't mij heelemaal geen moeite kosten om U 'n heele waschlijst van zulke veroordeelende kritieken over dat chapiter aan te bieden.
Zoo zegt b.v. de collega van onzen commandant Appel, de chef van politie te Christiania, dat

> de jeugdige misdadigers in dezelfde mate toenemen als de bioscopen. Van de films zijn er 70% slecht, eenigen goed en de rest op 't kantje af. (sic!)

Nog meer? Neen genoeg! Commentaar, dunkt me, overbodig. Wat ik dan toch eigenlijk wil? Met de bioscoop in zee? Menschlief, ik word er koud van, neen hoor! leven en laten leven, maar intusschen blijft het dure plicht partij te trekken van deez' ingenieuze uitvinding, opdat ze strekke tot heil, en niet tot verderf van volk en maatschappij.
Is dat te veel gevraagd? De eerste stap op den goeden weg is reeds gezet, controle-commissie voor kinder-films is benoemd, en naar ik hoor reeds in volle actie. Dankbaar maar niet voldaan, om eens deez' uitdrukking te gebruiken, die men uit den treure kan hooren debiteeren in onze roemruchtige raadsvergadering. Waarom niet voldaan? Omdat 't half werk blijft, zoo men niet 'n gedecideerde stap verder zet, m.a.w. ALLE films onder controle zet zonder uitzondering. Dat is, geloof me, 'n onafwijsbare eisch van sociale christelijke naastenliefde en rechtvaardigheid. Benoeming van controle-commissie op kinderfilms is geschied, nadat zulks op 't program geplaatst was van de V.V.B.G.Z. Of dat nu is, *post hoc ergo propter hoc* ik en weet 't niet, en 't komt er ook niet op aan, ofschoon ik slechts kort te voren in mijn onder-de-streep-gecauseer, nog zoo sterk mogelijk heb aangedrongen om toch in hemelsnaam spoedig zoo'n commissie in mekaar te zetten, om aan de onrustbarend toenemende verwildering van onze jeugd, ietwat paal en perk te stellen. Met mijn stadgenoot Tollens, reken ik d'n uitslag niet, maar tel 't doel alleen.
Ze is er, dat is mij genoeg! Zou ik nu in alle bescheidenheid aan een der leden van die geachte vereeniging mogen verzoeken, op e.v. vergadering 't woord te vragen, op te staan, te kuchen en dan met 't ongeveer volgend voorstel voor den dag te komen:

> 't daar heen te willen leiden, dat bij bevoegde autoriteiten met allen eerbied wordt aangedrongen, om ook 'n commissie van controle daar te stellen voor alle films zonder onderscheid, die in onze koloniale bioscopen zullen vertoond worden.

Ben er zeker van, dat met vlag en wimpel, met algemeene stemmen, dit voorstel zal worden aangenomen. Dat 't dames-comité, branche van deez' vereeniging, geheel en al met zulk 'n voorstel accoord zal gaan, is dunkt me, buiten kijf. 't Is immers geheel in de lijn van hun edel-onbaatzuchtig streven. 'n Vrouwenhart is altijd gevoeliger, meer geneigd en ook meer bekwaam hulp te bieden aan hen die in nood verkeeren, dan de heeren der schepping. En groot is de nood, in casu de langzaam maar zekere moreele inzinking van ons volk, waartoe ook voor 'n groot deel, de ongebreidelde bioscoop, zooals ze nu is, 't hare toe bijdraagt. 'n Film kan 'n wereld van goed, maar ook 'n wereld van kwaad doen, dat zal geloof ik vriend en vijand met mij eens zijn. Mocht daarom deez' jonge, hardwerkende V.V.B.G.Z. met annex damescomité zoo gelukkig zijn, om binnenkort in hare annalen te kunnen boekstaven, dat door haar bemiddeling alle films zonder uitzondering onder controle staan, dan zou ze daardoor alleen reeds, aanspraak maken op sympathie en dankbaarheid van geheel onze weldenkende bevolking. *Slamat*!
Jan Paul. San Willibrordo 18 Febr. 1918, (*Amigoe* 23 II 18)

23 III 18

Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Er is, nog zoo heel lang niet geleden, in mijn buurt iets tot stand gebracht, dat zeer zeker in geheel de West-Indiën en ver daarbuiten, bij lange na ze'n weerga niet vindt. Ik bedoel ons *up-to-date* hyper modern station voor draadlooze telegrafie op plantage Daniël, 'n 20 minuten wielen ten Oosten van mijn buitenpost San Willibrordo. Ben altijd 'n enthousiaste bewonderaar van Marconi geweest, ofschoon, voordat die intelligente Italiaan de wereld perplex deed staan door ze'n wondre vinding, ik reeds jaren 'n electrische bel met toebehooren zonder draad rijk was in mijn petieterig buitenhuisje op St. Eustatius' klifrand. Treffende bijzonderheden daaromtrent kunt u lezen, in 'n onder de streep-artikel van de *Amigoe* 22 Oct. 1910. Hou niet van herhalingen, vooral niet wanneer mijn zesvoetigen ik, er 'n rol in speelt. Te verwonderen is 't dus niet, dat, toen ik in 1907 per SS. Statendam New-York's haven ultschroefde, al heel gauw 'n bezoek bracht aan de Wireless-station op 't bootdek, en fluks 'n draadloos telegram over den Atlantischen oceaan deed golven, dat via Crookhaven in 'n minimum tijd met 'n blauw Radio er boven op, met gejuich werd ontvangen in de Rotterdamsche Claes de Vrieslaan.
Toen was, om 'n sterk beeld te gebruiken, de draadlooze nauw de kinderschoenen ontwassen, en gaf dat ontvangen vau blij bericht uit volle zee er nog ‘n bijzonder cachet aan, nu moet iemand al heel akelig conservatief of slecht bij kas zijn, als ie nog nooit zoo'n luchtbericht verzonden of ontvangen heeft. Lag, 'n dag later, in kooi van Statendamsche State-room zalig te maffen. 't Was bijna middernacht. Schuit stampvol. Drie voet ter linkerzijde van mijn kabaai en slaapbroek snurkte Herr Gerlach, mijn medepassagier, als 'n zaagmolen, die hout verwerkt met veel kwasten. Klop, klop! Hello! Droomerig pangde ik licht in 't luchtledig buikig ballonnetje. Purser stond voor me, met 'n enveloppe en 'n potloodje.

Well?

Telegram, sr.

Moet je me nu daarvoor wakker maken?

Ja zeker, en u moet teekenen ook.

All right, geef maar hier, kras kras op linkerknie, *please*.

Purser verdween, kooi van corpulenten Duitscher kraakte onrustbarend. Pinkte couvert open, en las met krullende neus

Jan Paul a.b. Statendam. Schiet toch op!

Herr Gorlach slaapoogde verwonderd naar mijn dwaas mimiek van uitbundige pretsmoring, en bromde zoo iets van: *all well, sir?* Als eenig antwoord reikte ik hem, halverwege in 'n geeuw van 8 bij 10 cM., waarvan ik dacht dat die blonde germanenkop noodzakelijk splijten moest, 't radio-papiertje.

Schieszen..sie..mal..auf? Well well, das ist ja, just fine,

en de goedige dikkerd zwol angstwekkend van ingehouden Jool, totdat hij langzamerhand weer met natte oog-en-snorhaartjes aan 't zagen sloeg. Dit is als recipiënt mijn eerst contact geweest met de draadlooze.
Verboden toegang staat er in 2 talen op 'n plank met massale letters — die je Hollandsche Sinterklaas-geneuchten doen ruiken — naast 'n hek, dat geopend, niet terugzwaait, zooals de meesten van ze'n Curaçaosche collega's. Dat ie de entree van D.T.-station Daniël. Door gouverneuraal permit kon ik met dédain in 't voorbijrijden op dit letterbord neerkijken. Chef van 't station, de sympathieke Hollander Mr. Molenkamp, ontving me op ze'n knus gaanderijtje met monumentale doch dunnetjes bevolk, te vogelkooi. Rondom 't huisje maïs-aanplant, die mooi staat, ondanks nachtelijk eetbezoek van 'n buurnaanlijk koebeest, door zorgeloos Jochie opengelaten hek, dat niet terugslaat.
Ten Oosten en Westen rijen zich 'n tiental ijzeren palen, in 't midden en aan de uiteinden houten torens, die onderling verbonden door pootig ijzerdraad 't net vormen om de electrische golven op te vangen. Die draadmasten noemt men met 'n geleerd woord Antenne. In kamer

links van rustiek tropisch gebouwtje, staan de toestellen, de apparaten op 'n hoefljzertafel, belicht door reuzenvenster.
Daar zie je, ja, wat zie je daar? Mr. Molenkamp heeft er slag van, 'n leek op dat gebied zonder veel technische benamingen, 't gebruik van al die machinen duidelijk te maken, maar mij aan 'n beschrijving er van te wagen, neen, dat durf ik toch niet aan.
Natuurlijk geluisterd met dubbele over 't hoofd verbonden telefoonhoorn naar de fluitvonken. 't Is een piepend metaalachtig tikkerig geluid wat je hoort, deed me denken aan de opblaas-fluitjes-klanken, in de Rotterdamsche kermisdagen van olim. Toen stroom versterkt werd, kon men 't duidelijk met ongewapend oor hooren.
Grootste vijand van de Telefunken menschen zijn de luchtstoringen, die zonder respect maar doorlawaaien zelfs onder 't opnemen van berichten van 't hoogste belang, bij 't raspen van 'n vijl vergeleek mijn enthousiaste geleider 't. Ook tegen die rustverstoorders wordt de strijd aangebonden door een of ander geheimzinnig toestel, dat onverbiddelijk vele, maar helaas niet alle van die levenmakers in 't zand doet bijten. Toen werd interview-geest vaardig over mij: informeerde naar afstanden.

Voor deze installatie bestaan er geen afstanden meer.

Of 't oud beproefd Morse-alphabet ook hier bij opname gebruikt werd?

Jawel.

In welke taal menn 't buitenland seinde? In 't Engelsch. Ook Duitschland?

Ja, ook Duitschland.

Hoe weet men, welk station ons seint?

Dat zit zoo: Men heeft bepaalde sein tijden. Van zoo tot zoo laat Engeland, van zoo tot zoo laat América, enz. begrijpt u? Nu komt b.v. van avond om half 9 Berlijn. Eerst sturen ze je 'n naam, 'n soort paswoord, 'n soort waarschuwing dat ze er zijn, om je tijd te geven je spullen in te stellen, en dan hard gaat ie, soms uren lang.

Waar zijn deze instrumenten gemaakt?

Sommige zijn Engelsch, andere Duitsch patent, maar in Utrecht zijn ze allemaal, en puik ook, gefabriceerd.

Wat is 't verschil tusschen Engelsch en Duitsch patent?

Weinig verschil, alleen krijg je 't uit Engeland allemaal dicht en verzegeld, uit Duitsehland open en bloot.

Is 't geen zenuwachtig werk, zoo uren lang ingespannen te zitten luisteren naar dat monotoon scherp fluitgepiep?

Dat is 't ook. In Duitsehland krijgen ook alle employé's van de Telefunken, om de zooveel jaren verlof, zooals ze 't noemen, maar gaan dan geregeld naar 'n zenuwlijdersgesticht.

Heeft u hier ook nachtdienst?

Dat spreekt van zelf.

Toen werd ik abstract, pensief, en sloeg aan ’t mijmeren, Curaçao slaapt. Alles rust, mensch en dier. De passaat giert over de rotsen, en fluit klagend door draadnet boven 'n houten huisje in de eenzaamheid verloren, op 't Oostelijk klif. Daarbinnen tusschen zijn ingenieuse instrumenten, gebogen over tafel door gloeilamp verlicht, zit onze onvermoeide chef, de telefoon om 't hoofd geprangd, intens te luisteren. En gedragen op de electrische golven, komen de berichten duizende en duizende mijlen ver over zeeën en landen uit elke hemelstreek op onze dorre kust wielend aangesneld, door de antenne opgevangen, door 't menschenhoofd vast gehouden, verwerkt tot letters, woorden, zinnen, tot taal die leeft, tot taal die spreekt, tot taal die nu eens 't menschen hart verheugt, dan weer krimpen doet van felle smart en wee. Zoo is nu eenmaal ’t leven! Pardon, u zegt?

Dat zeer zeker binnen niet langen tijd de D.T. 't eenig aangewezen middel zijn zal, vooral voor verre afstanden, zooals moederland en koloniën, tot correspondentie en gedachten wisseling.

Maar dan hebben we hier niet genoeg, zooals 't immers technisch luidt, aan 'n ontvanger-station, maar moeten we ook 'n gever-station hebben.

Natuurlijk, maar dat komt ook.

Toch dunkt me, dat dan menigeen terug zal schrikken voor de groote kosten.

Wel, neen, heelemaal niet. Ik verzeker U uit goede bron, dat als hier de boel eenmaal op pooten staat, 'n radiogram van hier naar Holland en omgekeerd niet meer zal kosten dan 'n kwartje per 10 woorden.

Nu, als dat waar is, vaarwel brievengeschrijf. Apropos, soms bij de hand krantje, waarin uw radio's worden afgedrukt?

Zeker, hier heeft u er 'n heel stapeltje van.

Ik pakte er eentje en las! (*Amigoe* 23 III 18)

1 VI 18

Curacaosche Ditjes en Datjes.

Op den II. Dinsdag van Mei zat ik vóór dag en dauw al tusschen de wielen, in mijn linkerzak 'n botram, in mijn rechter 'n limonadefleschje met lauwe koffie, en in mijn binnen-dito 'n blanco losbladig duodecimo'tje. Ging op expeditie, op buit, tuk op indrukken, die door opening van Kolonialen Raad me misschien in breede hoogopgaande golven zouden toevloeien.

Helaas, ’n reuzenpoedel! Verdween 's middags weer uit 't stadsgewoel zonder koffie zonder botram, maar wat erger is, ook zonder ideeënkrabbels op dat bewust libel in de gaping van mijn nattige jasvoering. Zat pensief aan mijn pijp te zuigen, toen binnenvetterig *groompje* ietwat schuchter opperde of ik ook naar die soldaten-*movies* ging, *next week*?

‘t Was 'n openbaring, 'n uitkomst, want daar moet copie in zitten, en ‘n week later tippelde mijn trouwe paard me weer berg op berg af naar de rolprent. Wat 'n afschuwelijk woord! Doet je denken aan 'n rolpens, of ‘n rolmops etc., prefereer film, uitgesproken op‘n Rotterdamsch fillem.

En spijt heb ik er geen oogenblik van gehad dat ik op dien bewusten avond op een harden, té harden tuinstoel in ’n soort arena 3 uren lang heb zitten staren naar ’n doek vol levende wondertafereelen, zoodat je vaak vergat dat je wel degelijk waart in 't warme, dorre, droge Curaçao, en niet in 't pittoresk-eenige land van wolken, landauwen en waterpartijen in 'n kleurenwemeling van ongekende pracht.

Albert Frères de makers van deez' film, stonden indertijd met 'n bonte rood-gouden tent op de Rotterdamsche kermis. 't Deed me pleizier, die naam weer eens te ontmoeten.

Albert Vogel bij ze’n bezoek op Curaçao, vertelde me, dat hij vaak gerepeteerd had bij die artistieke broers, om 'n gelijktijdige opname van declamatie èn voor film èn voor gramafoon in mekaar te zetten. Begrijpt u, wat ik bedoel? Je ziet op 't doek declamator gesticuleeren, werken met ze’n oogen, articuleeren met ze’n mond, en hoort tegelijkertijd 't voorgedragene uit 'n onzichtbare gramafoontoeter.

Maar 't wou niet lukken, waarom weet ik niet.

Herinner me nog, dat diezelfde Albert Vogel bij dat bewust bezoek op mijn buitenpost, ineens 'n bevlieging kreeg, om mijn ezel te zien, hij had zoo’n beest eigenlijk nog nooit 's goed bekeken. Best, we gingen naar langoor, die niets van die belangstelling snapte, en uit verlegenheid eerst begon te blozen en toen te balken.

Nog familie van U, lanceerde ik toen, ietwat gewaagd.

Meneerrrr!?! Kom nu? De Curaçaosche nachtegaal.

Ah, ja, ja. Dank u.

Zeer verplicht.
En nu dwaal ik niet meer af, maar blijf stokstijf zitten op dien drommelsch harden zebra-stoel, totdat 't is afgeloopen. Eerst kwam de koningin op 't doek. Militaire kapel speelde 't Wilhelmus, maar niemand zong mee. Toen volgde de paus, en achter me in de loge klonk in heldere sopraan! Neen maar, wat is ie oud geworden! Toen kwam Juliaantje, neen die kwam niet, enfin half 8 en 9 ook zoo wat kinderen-bedtijd.
En toen ging de prent voorgoed aan de rol.
De muziek, naast me in 't berceau met roode lampjes zette 'n flinke marsch in, en mijn buurman elboogde me in de ribben met ’n zeg, heb je ook 'n sigaar voor me? Ik gaf 'm 'n rookstok, en zag 4000 witmenschen in 't water spartelen.
Had zin om mee te gaan ploeteren, want ik hou van water, veel water, vooral uitwendig, maar 't idee alleen om 'n duiksalto te maken door 't doek, in 'n denkbeeldige plas, was toch al te idioot, en ik ging daarom maar weer eens met 'n pijnlijk gezicht verzitten. Toen kwamen de paarden. Caramba, daar valt mijn vuurhengst Vos heelemaal bij weg. Heb 15 jaren lang, dag in dag uit in 'n steil bergland, te paard gezeten.
Daarom hinderde 't mij, dat sommige van die gesabelde ruiters hun beesten veel te strak op 't bit reden bij afrennen van stuivende duin, zie maar eens die met kracht protesteerende paardenkoppen. Ze schudden van neen, zoo hard als ze kunnen, en ze hebben groot gelijk.
Zoo’n geschoolde ruiter kwam — 't is lang geleden — eens bij mij aankloppen. Wou gaarne mijn *peerd* leenen. Hij was gerijlaarsd, gespoord en adelborst.
Zeg ik, heb je er meer opgezeten?
O ja, en hij streek ze’n snorretje op, hij kon manege-rijden. *Well*, ik zal je er opzetten, maar pas op, hij wil wel 's kolderen, met 'n vreempie op ze’n rug. En ik zette 't jongmensch in 't zadel, en liet me toen aan boord van H.M. Kortenaer roeien.
Zat 'n uurtje later in *longroom* gezellig te boomen, toen me gevraagd werd, ook eventjes naar de adelborsten te gaan.
Best, ik op stap naar den nor. En daar zat me diezelfde jonker die zoo zadelvast was, met 'n paar gezwollen oogen, 'n jaap in ze’n koon, 'n gescheurde broek, 'n verbonden hand en vol bloedvlekken op ze’n verfonfaaid baadje.
Wat zie je er uit! Ben je er afgesmeten?
Afgesmeten niet, wel ondersteboven geduikeld met uw peerd, toen ie over 'n afrastering van prikkeldraad wilde springen.
Erg pijn gedaan?
'n Beetje.
Paard gewond?
Ook 'n beetje.
Enfin, dat is goed afgeloopen.
Kom je morgen weer manege-rijden?
Neen, dank u wel, ik heb er vooreerst genoeg van.
Great Scotch, nu ben ik toch weer afgedwaald! *Never mind*, dat op en neer geren van paardenvolk en stukkenrijders was voor mij een der meest pakkende praestaties, zeker omdat ik altijd zooveel van paarden heb gehouden. Ook de goed doorvoede legerhonden hadden succes, vooral bij de dames. O, wat 'n snoes van 'n hond, — 't was weer diezelfde damesstem — en toen 'n ander met iets hooger timbre, O ja, wat ’n reuzendot! En toen gaapte die onbeleefde snoesdot, zoodat ze’n bek bijna inscheurde.
Die honden-bespanning behooren volgens de kranten, echter reeds lang tot 't verledene. Toen bij de manoeuvres ‘n respectabel getalletje van die snoezen er 't leven bij inschoten door oververmoeidheid, hebben ze gewoonweg allemaal groot verlof gekregen, en nu trekken de mannetjes zelf hun machinegeweren op fietswielen.

Vreemd, dat die jolige keffer aan boord van Hr. Ms. Holland wordt aangekondigd als de Mascotte van de bemanning. Hoe weinigen weten, wat er met dat uitheemsch woord wordt bedoeld. Kokkert, dat ie sedert tal van jaren de traditioneele naam voor elken scheepshond bij de Nederl. Marine, vraag 't maar aan den bootsman v.d. Hertog Hendrik die spoedig hier zal zijn. Bij de Roode-kruis-oefeningen geen honden in actie gezien; misschien ook opgedoekt. Geblesseerde op operatietafel goldt medelijdende uitroep in mijn buurt: Ach, die arme stumper! Wat leven we toch in 'n vreemde wereld!
Eerst millioenen besteden om je evenmensen dood te maken, en dan weer millioenen om je evenmensen, die je niet heelemaal dood hebt kunnen krijgen, weer op de been te helpen. Stop No. I zou ik zeggen, dan maak je No. II overbodig.
Maar zoover zijn we, helaas, nog niet. Nog nooit van mijn leven zooveel brood bij mekaar gezien als in die militaire bakkerij. Zat te watertanden naar zoo'n commiesje, en velen met mij. En vergelijk nu eens onze armzalige doorschijnende taai-taai-geiten, met die macht op ons aanstormende malsche biefstuk beesten.
Neen, doe 't liever niet, want elke vergelijking valt daarbij in gruizelementen.
Kan me nu 'n zeer goede voorstelling maken van 'n onderzeeër en 'n vliegmachine, die ik nooit in natura gezien heb.
Toen ik in 1907 met verlof ging had ik, wat nog veel sterker is, nog nooit 'n automobiel gezien. Ongeloofelijk en toch waar! Was toen echter nog geen kwartier in NewYork, of er waren mij al heel wat meer van die toetermachienen voorbij getuft, dan ik later ooit hier op Curaçao heb gezien. Weet u, wat nog een van mijn vele idealen is?
Om ook eens 'n vliegtocht mee te maken. Voor 't onderduiken met 'n onderzeeër voel ik niets, maar door 't luchtruim te zweven hooger immer hooger, mij dunkt, dat moet 'n emotie zijn om nooit te vergeten.
Wanneer zal eindelijk de I. vlieger op Curaçao neerdalen? Hier in de Saligne bij San Willibrordo heb je 'n pracht van opstijgvlakte, want dat zoo'n machien eerst 'n heel eindje moet rollen, voordat ie omhoog wipt, heb ik nu terdege opgemerkt. Ik hou me bij die gelegenheid als passagier sterk aanbevolen. Die legerdag in Rotterdam was kostelijk. Nog precies eender als, ja, hoe lang geleden, in Mei de schutterij met volle muziek door de stad trok.
Dat gebeurde 's morgens altijd heel vroeg. Weet nog, dat toen 'n keer 't kopergeschetter me wekte, ik kleine acht-jarige in tijd van 'n oogenblik op straat was, en sans façon in mijn hansjopje 'n einde mee marcheerde.
Goeie oude tijd! Dat moest ik nu eens doen, dan zou je wat hooren! Ben zoo dikwerf op onze oorlogsschepen geweest, dat voor mij dee'z filmkieken 't minst belangrijk waren. Ook hier stonden militairen in 2 rijen en werd er iets gecommandeerd door 'n luitenant, precies zooals ik 't hier op *terra firme*, 'n tijdje geleden bij 'n officiëele plechtigheid ook gezien had. En toen kwam spontaan de gedachte bij mij op, zou die zee-officier ook vloeken? Kinderachtig? Heelemaal niet, dan zou zeker onze minister van oorlog 't niet strafbaar gesteld hebben. Wie weet, kom ik daar nog weleens op terug.
Om half 11 was 't afgeloopen.
Als ik weer 's kom kijken, dan breng ik 'n stoel mee, 'n parapluie en 'n vollen sigarenkoker en als je nu naar Holland schrijft, dat je naar 'n bioscoop geweest zijt zonder dak, dan lachen ze je gewoon uit. En toch is 't zoo. De illustre Nederlandsche-Verbonders hielden hun *soiree artistique* in 'n zaal majestueus overkoepeld door 'n etherische maanlucht met goudgerande wolken. En als 't nu begint te regenen? Dan zet je je parapluie op. En als je dan geen spuit hebt? Ja, dan wordt ge natuurlijk nat. Heeft u nog iets? Neen, heelemaal uitgepraat. Ik ook.
Jan Paul. San Willibrordo, 28 Mei '18. (*Amigoe* 1 VI 18)

29 VI 18

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

't Is al meer dan 21 jaar geleden, dat ik met 'n prop in mijn keel op 't dek van den later zoo *unlucky* Willem II stond, en me groot wilde houden, wat me heelemaal niet afging. Schuit geschut in IJmuiden's sluis, met neus naar kokende zee.

Leunend tegen reeling 2 slanke *gentlemen*, de een bruin gebrand, de ander blozend van koon, zenuwachtig hun welverzorgden snor draaiend. Toen sprak de bruingebrande, nog slechts kort terug uit Insulinde 't Zonneland:

Zeg, ouwe jongen, op den valreep nog 'n hint die je wel te pas zal komen,

en ze'n trouwe oogen gingen me door de ziel.

Als je daar bij die blauwe of zwarte mannetjes ben, leen ze nooit, en word je op 'n buitenpost gestuurd, blijf je dan kleeden en blijf je dan scheren.

Prop in mijn keel zwol, ik slikte en zei *all right*. Stoomfluit brulde, schroef wentelde, 'n pijnlijk oogenblik, wuiven totdat die zesvoeters niets meer als stipjes waren, en vol moed vooruit 't onbekende te gemoet. Waar blijft de tijd! Die vier woorden doen mij aan iets denken.

Ik heb 'n nichtje.

De moeite waard, heb er wel meer dan een.

Caramba, dat komt er niet op aan, ik zeg en herzeg en insisteer, dat ik 'n nichtje heb.

Nu, toen die kleine meid zoowat 2 jaar was, had haar blozend-gekoonde oom haar dingen doen napratelen, buiten weten van bruingebranden papa en niet gebruinde mama.

Bv. er kwam visite. Na 'n kwartiertje gestommel aan de deur.

Als 't kindje binnenkomt etc, enfin u weet wel.

Dag kleine zus.

Dag mevrouw.

Geef me 's 'n handje, en hoe oud ben je nu al?

Twee jaar mevrouw,

waar blijft de tijd! Tableau! En toch, langs de rozeroode toetlippen van die blonde *bébé*, zilverde toen 'n wereld van de reinste levenswijsheid. *Mais revenons a nos moutons*.

Hoe was 't ook weer? O ja, nooit leenen, en je blijven kleeden en scheren.

'n Terugblik op mijn West-Indische jaren doen me zoo langer zoo meer approciëeren 't menschkundige van dit advies, en betreuren o zoo diep, dat ik 't niet altijd heb opgevolgd. 't Schijnt 'n paradox, maar toch is 't waar, dat je door geld uitleenen, je vaak vijanden maakt. Ik heb 't helaas wel eens aan den lijve ondervonden.

Lui, die je vroeger amicaal op den schouder klapte met 'n Wel, hoe gaat 't er mee, sluipen na 't leenen van 'n dollar of wat met 'n vaartje 'n zijstraat in, als ze in de verte de punt van je neus maar zien.

Kunnen ze je onmogelijk meer ontloopen, dan kijken ze stijf voor zich, of zijn plots diep in gedachten verzonken, of krijgen ineens 'n hoestbui, of verdwijnen tot hun kuitenstelsel achter bollende parasol, of fixeeren je zoo brutaal-impertinent mogelijk met geprononceerde ruziemond.

U nooit overkomen?

Mij wel.

En 't mooiste is nog, als die salamanders je dan na heel lang wachten en manen met 'n brutale *facie* 'n schijntje komen afbetalen, dan moet je nog dankie zeggen ook. Bedelbrieven om idem zooveel te leen, met 'n hè, dat gezanik in je prullenmand te keilen is geen kunst, maar stokstijf blijven weigeren, als de lui zelf persoonlijk bij je komen aankloppen, en zoo mooi weten te praten, dat ge je eigenlijk niets minder dan vereerd gevoelen moet, die kleinigheid van 'n dollar of tien, twintig te mogen leenen, dat vereischt onversneden heldenmoed. En tot dien heroïeken graad heb ik me opgewerkt, door 'n keer of wat te loopen met mijn niet voor goeden raad vatbare *brainbox*, tegen 'n harde puntige ondeukbare romaansch-

geornamenteerde petroleumlamp. Sinds dien tijd is al 't uitgeleen in specie, voor mij absoluut *taboo*.
Arme stakkers, die onverdiend in de penarie zitten, vallen daar natuurlijk buiten.
Bij zulken is leenen ook uitgeschakeld, maar dan geef je met milde hand, als je 't heb en ook als je 't niet heb, 'n post op je crediet-legger van 't grootboek hierboven, maakt dat alles dubbel en dwars goed. Maar vervelend bovenmate is 't, als je in je buurt van die lastige typelingen hebt, die 'n manie hebben om niet je geld, maar al je hebben en houden op de dikwijls ongelegenste tijden te leen te komen vragen. Wilt ge gelooven, dat de helft van mijn privé-bibliotheek, reeds onheuglijke tijden uit logeeren is over al onze West-Indische eilanden, zonder 'n greintje hoop, dat die verloren papieren kinderen nog eens berouwvol naar 't vaderhuis terug zullen keeren?
Maar dat is nog tot daar aan toe, 'n boek is maar ‘n boek.
Erger wordt 't, als ze 't op je huisraad, nog erger op je sigaren, en nog al erger, als ze 't op je eetwaren gemunt hebben.
Complimenten van mevrouw, en mevrouw laat vragen of ze 't theeservies kan leenen, want er komt vanavond visite, en ook die nieuwe lepeltjes en likeurglaasjes en dan nog 'n paar wiegstoelen met antimacassers, en o ja, 't lampeglas is vandaag gebroken, of mevrouw ook de koperen hanglamp krijgen kan. 'n Oogenblik later, weer klop klop, weer dezelfde dienstbode. Jaaa!!!??
Mevrouw kan nergens den kurkentrekker vinden, en zou ook zoo graag die nieuwe tafellooper hebben en de *icecream*-emmer, en of ik Clifton (mijn *groom*) kan missen om vanavond wat te helpen, want mevrouw 'r hoofd loopt om van de drukte. Dat is nu heusch geen fantasie, zoo iets gebeurt heel veel vooral hier op Curaçao; zeg 's dat 't niet waar is?
Dan zijn er ook van die doorgerookte leenmannen, die vooral op je sigaren loeren. Heb je uit Holland van je goede moeder 'n prachtbezending van nobel-geurige sigaren ontvangen, geen uur later loopt je onverbiddelijk zeker een van die vrijbuiters tegen 't lijf, die dan zoo langs hun neus kraakstemmen: u rookt daar 'n lekker sigaartje, hum .... enne zou u mij zoo’n kistje niet willen overdoen, of willen leenen.
'n Goedzak, die de draagkracht van dat laatste woord nog niet kent, loopt er vierkant in met 't torpediek gevolg, dat als later dat andere merk eindelijk arriveert, geheel zijn familie er vierkant uitloopt, ik bedoel uit 't huis, bij de brand jagen in een van die schunnige glimmende nicotine-houtjes. Serieus, ik leen liever geheel mijn ameublement uit, dan één geurig kistje van honderd.
En eetwaren in allerlei vorm te leen vragen is 'n hobby van bijna alle West-Indische huismoeders. Boter, reuzel en suiker zijn in die lijn 't meest *en-vogue*, schoon ook 'n pond aardappelen, of rijst of uien 'n gewild artikel is.
Maar kunnen ze die zaakjes dan niet in de winkel krijgen? Welzeker, overal verkoopen ze die delicatessen, zelfs uien — hier in casu niet euphemistisch bedoeld — maar 't leenen zit hun nu eenmaal in 't bloed en 't is wel zoo gemakkelijk en vaak ook wel zoo voordeelig, vergeet dat vooral niet.
Is tegen dit onhebbelijk gebruik, beter misbruik, waarvan vooral goedhartigen de dupe zijn, nu heelemaal niets te doen?

> Zeker wel, primo is 't zelf nooit doen, en secundo: doodgewoon weigeren, neen durven zeggen.
> Ja maar, dat kan ik niet.
> Ik wel, probeer 't maar eens.

Wat had die bruingebrande meneer ook nog meer? O ja, je blijven kleeden, blijven scheren, Prachtig! Pyramidaal! Daar neem ik mijn hoed voor af!
Want als je op zoo’n verre eenzame buitenpost vegeteert, waar je dag in dag uit bijna niet anders ziet dan cactussen en geiten, dan kom je daar langzamerhand van zelf toe, ik bedoel

niet om je hoed af te nemen, maar enfin, u begrijpt me wel. Je dun koel tropisch wit ziet er wel 'n beetje smoezelig uit, en je rijpak, zwart weleer, begint verrader lijke smaragd-allures aan te nemen, en koon en kin dient eigenlijk ook wel geschrabt, maar ach, waarom, er komt immers toch niemand.
Ja wel, dat denk je maar, toet! toet!, auto roept je jongen, 'n pof schok, en meteen stapt uit pal voor je open deur, óf de bisschop met ze'n secretaris, óf de gouverneur met ze'n adjudant, en zegt; zoo Jan Paul, hoe maak je 't?
Verdwijnen in de intimiteit van je slaapsalet om die ongerechtigheid eventjes weg te giletten, gaat natuurlijk niet, en dan kunt ge prevelen als exuseer mijn baardje maar dat maakt de zaak volstrekt niet beter, en converseerend zit je te wipstoelen en wipstoelend te converseeren met 't onbehagelijk gevoel, dat je er heelemaal niet *gentlemenlike* uitziet.
Dit kleed-en-scheeradvies voor hollanders in de tropen is absoluut menschkundig gezien, maar in de praktijk is 't voor 'n iegelijk, om den drommel, nog zoo gemakkelijk niet.
Zoo zijn er van die stakkers, die je altijd ontmoet met klamme zakdoek in klamme hand, en opengesperde puflippen, met vochtige plekharen, rood en bepareld aangezicht en op hun verder smetloos drilcolbert in de *environs* van byceps en sleutelbeen, plekken — *excusez du détail* — nattig geel. Waarom die lui geen chique geboord en gemerkt zeemlapje voor zakdoek er op na houden blijft mij 'n raadsel.
Te verwonderen is 't niet, dat die natmenschen thuis *en famille*, veelal *sans gêne* ronddolen in pajamas of slaapbroek en kabaai, dan voelen ze zich pas lekker als kip, en ook gebeurt 't, dat als je dan 's onverwacht komt oploopen, je 'n commotie verwekt van je gewelste, en je 'n minuut of wat moet antichambreeren, waaraan ik — niet alleen bij den *dentist* — maar altijd en overal 'n heele partij broertjes dood, morsdood heb.
Maar deez' slachtoffers van onze tropenzon zulks euvel duiden, geen haar op mijn hoofd dat er aan denkt.
Resumeerend: altijd in ons broeiend klimaat netjes gekleed te zijn, altijd te zijn *tiré a quatre épingles*, zeker 't hoort zoo, maar 't tegendeel 't koel *négligé* is, vooral ver van 't conventioneele stadsleven, o zoo verleidelijk, denk nog maar eens aan je Deli-jaren mijn sympathieke bruingebrande, aan Tandjong Poetoes in Sumatra's wildernis, daar beende je ook anders rond, dan nu in Rotterdam, *is not it*? En wat geregeld scheren betreft, als mijlen ver in den omtrek van je Penaten geen barbier ze'n scheerkwast zwaait, en je dus zelf met scherp gewet staal je koonlijk stoppenveld moet maaien, dan denk je weleens, kom, ik kan nog best 'n daagje wachten. Voor mij is dit 'n futiel excuus, in 'n vloek en in 'n zucht is operatie afgeloopen, en is mijn wangenstelsel weer precies zoo glad als in mijn babytijd, toen ik in mijn wiegje nog lag te dotzuigen.
Maar er zijn martelaars van het scheermes, die ik uit het diepst van mijn ziel beklaag. Zoo ken ik 'n zekeren Amsterdammer hier op Curaçao, die sedert ze'n *sweet seventeen*, op voet van oorlog staat met ze'n sterk wassenden baard. Na eerste perplexe ervaring wilde indertijd geen enkele Amsterdamsche barbier 'm meer onder 't mes en bij den neus nemen. Ik ga me eventjes scheren, zegt ie zoo tegen 'n uur of acht, en als ie dan om 9 uur weer boven water komt, dan is 't al heel vlug. En van 'n reuzensucces geen sprake. 't Is gebeurd, dat er precies na zoo'n vilpartij, bezoek kwam. Hij blij, omdat ie zoo bofte, had zich bijna heelemaal niet gesneden. En 't eerste wat ie hooren moest, uit mond van dien jovialen kennis is zoo kerel, hoe staat 't leven? Zeg eris, jij mag je ook wel 's scheren.
Heb nog heel wat te vertellen. Maar 't papier is nu zoo ontzettend duur, dus basta.
Bruin gebrande oud-Deliaan heeft me, met ze'n practische raad van drieën, ondanks nu en dan 'n inzinking, 'n duikeling door té gevoelig hart of niet goed te praten *laiser aller*, van veel onheil behoed in mijn lange eenzame tropenjaren. Zou er nog bij willen voegen als *Vierte im Bunde*, en verwonder je over niets.

Weet nog goed, dat in de laatste dagen vóór mijn vertrek bij 'n gezelligen boom over Indië, speciaal Deli en Batavia, hij — u weet wie ik bedoel — 't volgende staccato lanceerde:

> Vent, daar gebeuren niet te noemen dingen in onze Oost, waarover zelfs 'n aap zou blozen, en dat zal daar bij jullie in de West wel net eender zijn, vrees ik.

Ja, helaas, trouwe goudhartige intimus van mijn jeugd, toen sloeg je de plank nog zoo mis niet, want hier, vooral in Willemstad, gebeuren enormiteiten waarvoor niet alleen 'n aap blozen zou, maar zelfs 'n nijlpaard ze'n log-sensueel lichaam walgend zou afwenden. Hier viert *la bête humaine* hoogtij, tot in 't fabelachtige. Hoe anders, hoeveel beter zou 't met 't mij zoo dierbaar Curaçao gesteld zijn, indien *the upper ten*, ik bedoel — want ik wil verstaan worden —de hoogere standen op moreel gebied, niet zulk 'n tragisch-funest voorbeeld gaven. Wat zou ik gaarne daarover 'n volgend artikel pennen. Maar?!
Jan Paul. San Willibrordo. (*Amigoe* 29 VI 18)

10 VIII 18
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Dat is hebbes, spontaande 't langs mijn bengelende pijp *navy-cut*, toen ik gisteren avond *savoureerde* 'n stuk of wat potsierlijke penkrabbels in de *New-York Evening Journal* van 22 Juni ll.
Jammer, o zoo jammer, dat aan drukkerij van dit blad nog geen cliché-inrichting annex is, dat is voorshands nog 'n lacune, dit is eigenlijk nog 't eenige wat ontbreekt aan haar *up-to-date*righeid. Toch lust 't me 'n zwakke poging te wagen u die oolijke tafereelen voor den geest te tooveren.
't Speelt op 'n New-Yorksch flat.
Dikke heer in club fauteuil, met dikken hond op dikke knie. Vrouw des huizes met van de kook gezicht iets overal aan 't zoeken.
Zeg, man, weet jij ook soms waar mijn stoffer is?
Nop, schudt ie, en streelt ze'n bief stukterrier, ga er hier naast een leenen
II. Tafereel. Madame dribbelt weg met 'n *I guess so*, maar ik heb 't land aan leenen, leenen is tegen mijn princiepen.
III. Tafereel. Klop klop op 'n deur of wat verder.
IV. Tafereel, Dame In hyper-modern wandel-*costume* lispelt: *yes*, staat als godin der wanhoop in 't midden van haar volslagen leeg salon.
Beg pardon, maar gaat u verhuizen?
O neen, maar de familie hierover geeft 'n partijtje, en uitgezonderd mijn badkuip, heeft ze al mijn huisraad geleend, en zoo juist weggehaald.
V. Tafereel. Madame zonder stoffer er van door, terug naar biefstukman met biefstukhond, hoofdschuddend mompelend: *How do they do it*!
Uit!
Is dat alles?
Valt me tegen, snap 't niet, lauw, niets aan!
't Spijt me, maar toch kwamen me die prentjes en tekstjes uitstekend van pas als introductie, voor hetgeen nu volgen gaat. Heb in mijn laatst onder-de-streep artikel van 29 Juni ietwat den draak gestoken met tropenlui die er van houden, te pas en te onpas leenbuurtje te spelen. Dat gecauseer heeft aan mijn adres vriendelijk sympathiek protest uitgelokt, niet in krant maar op keurig geënvelopte katerntjes van Curaçaosche huismoeders, om van dito vaders nog niet te spreken. Daarom deed 't mij neuskrullend goed te diepen uit deez' geestige Amerikaansche poppetjes, dat New-York, waar immers alles *the best and the greatest of the world* is, en dat we hier steeds zoo geestdriftig door dik en dun pogen na te volgen, ook ons in deez' buitenissigheid verre de loef afsteekt. Alles uitgeleend, behalve je bad, zoo erg heb ik 't toch niet gemaakt.

Wilt ge 'n staaltje in duo decimo van deez' *American imitation fever*? Neem bij de brug ‘n ticket in onze nu en dan astmatische motortram, en als ge dan zoo wat halfweg zijt, in de buurt waar de zeegolven breken tegen gepekelde beenen van verwoed beukende waschvrouwen, dan zie je boven 'n overvol herbergje met toonbank, flesschen en glazen en barkeeper, 'n bont geschilderd letterbord met 'n brutaal: Restaurant El Sol de América. Je moet maar durven!

Helaas, ook ik heb durf getoond, notities me vroeger door hoogstaande Curaçaonaars en niet-Curaçaonaars in de pen gegeven, uitgewerkt, gepubliceerd, in de *rumor in casa*. Moet daardoor niets minder dan 'n smaad geworpen hebben, op de Curaçaosche huismoeders. *Great Scott* 't is nogal niets, maar snappen doe ik 't niet.

Men geeft immers volmondig toe, dat er bij buren en goede vrienden, wel eens stoelen, glazen enz. geleend worden bij sterfgevallen, groote danspartijen of bruiloften.

Ik beweerde in mijn eenvoud dat zulks gebeurde heel veel, wat taalkundig juist, nog volstrekt niet zeggen wil, dat die leenpassie algemeen is, wat men er blijkbaar uit schijnt te distilleeren. En wat is er bovendien rubberer en elastieker, dan 't allesomvattende klassieke etcétera! Heb nooit gedacht, dat mijn luchtig gepraat onder de *Amigoe*-streep zoo hoog werd aangeslagen, wat goed beschouwd pyramidaal vleiend is voor den amateur scribent Jan Paul.

Maar er is meer.

'n Jaar geleden, heeft 'n stuk naamgenoot van mij, beter op de hoogte van 't Curaçaosche stadsleven dan ik, 'n populaire vlotgeschreven papiementsche brochure uitgegeven getiteld *Sjon Fia* 't best vertaald, dunkt me, door Leentjebuur.

Wordt o.a. in beweerd, dat als ooit in de wenteling der eeuwen Curaçao van naam veranderen mocht, 't dan zeer gepast zeer ad rem zou zijn haar te noemen Fiatorio = Leen dorado.

Zoover ik weet, is daar nooit kritiek op gemaakt, nooit tegen geprotesteerd, mij dunkt dat zegt toch ook wel iets.

't Blijkt echter, schoon het sop de kool niet waard is, toch zoowat de algemeene opinie te zijn, dat die leentirade uit mijn laatste pennevrucht ietwat te sterk gepeperd was. *Allons donc*, kris kras 'n streep er door, afgeloopen! Ben ook zelfs bereid, dien bewusten velen dwars zittenden kurketrekker terug te trekken, met dien verstande echter, dat eerst dit onmisbaar huismeubel piepend perpendiculair gedraaid is in 'n soliede kurk van 'n bespinnenwebte buikige flesch Bourgogne. Edelmoedig niet waar? Ja, zoo ben ik nu altijd!

Weet ge, wat me liever geweest was?

Dat men tegen 't slot van mijn laatst artikel had geopponeerd en geprotesteerd met klem en verontwaardiging. En dat heeft men niet gedaan, en terecht.

Want wel dieptreurig is de moreele inzinking van 't Curaçaosche volk, in Willemstad vooral tot verbijsterens toe; daar viert, ik herhaal 't met tegenzin, *la bête humaine* hoogtij tot in ’t fabelachtige. En wat opheffing uit dien modderpoel van sensueele lusten onwrikbaar zeker tegenwerkt, is 't algeheel gemis aan hoogere princiepen, 't fataal voorbeeld van velen onzer aristocratie, en vooral dat bij zoo menigeen de schaamte er uit is, om 't immoreel leven te leiden.

Dat zijn harde woorden, maar waarheid schrijnt vaak, als 't woelen van 'n lancet in 'n etterende wond.

Nu weet ik drommels goed, dat er heel wat onder mijn lezers zullen zijn, die zullen gekken: Caramba, Jan Paul heeft zich de bef voorgespeld, *soit*, 't blijft niettemin 'n onweerlegbaar feit, en nooit gehoord dit pittig gelegde van Louis Veuillot: *L'homme n'est grand qu'a genoux*, toe peins daar eens over. Hoogstwaarschijnlijk hebt ge evenals ik jaren her, ook wel eens in groote en kleine letters in uw schoonschrifr met inkt bemorste vingertoppen geschreven: Woorden wekken, voorbeelden trekken.

Daar zit in dat spreekwoord toch heusch meer levenswijsheid, dan we toen bevroedden.

Dit geldt vooral voor onze pas geëmancipeerde kinderlijke luyden van de couleur.

Geen geheim is 't, dat die arme stakkers jaren lang, stelselmatig door de verlichte Curaçaosche humaniteitsmannetjes dom gehouden zijn.
Tot de Katholieke clergé ingreep met stoere hand, onversaagd, onvermoeid, ondanks tegenwerking en verguizing, en 't pleit schitterend won over geheel de linie. En toch, lach nu niet, waren die edele kampioenen de dompers, en zij de domhouders, god betere het, de breeddenkende humane lichtmenschen,
Denk nu echter niet, dat na verloop van jaren die strijd tegen de opheffing van 't arme negervolk geluwd is in dat helverlichte kamp, o neen, heelemaal niet, ze hebben hun kruit zorgvuldig droog gehouden, en doen zoo nu en dan onder bescherming van hun zware artillerie 'n succesvolle uitval, in stad door *the almighty dollar*, op buiten post door machtsvertoon.
Eén klein staaltje van die tactiek van nog recenten datum. Zou man en paard kunnen noemen, maar dat doe ik niet.
't Overkwam den pastoor van San Willibrordo, mij goed bekend, ook natuurlijk 'n domper in quadraat. Vader van een 12½-jarig school kind kwam bij 'm met 'n lang gezicht, enne dat ie ze'n dochtertje van school zou nemen.
Waarom? Ja ziet u, groote heer van de plantage waar hij opzichter was, wilde dat kind hebben om bij hem in de stad te dienen, Was bang dat als ie weigerde, hij ze'n postje verliezen zou.
All right, pastoor beloofde een beleefd briefje aan dien almachtlgen heer te zullen schrijven, en deed zulks.
En 't resultaat? 't Uiterst correct briefje bleef onbeantwoord, en het kind dient nu in de stad. Onderschat dit simpel geval niet, 't staat niet op zich zelf, 't is er een uit velen, en op sommige andere plantages is 't vrij wat erger, daar zien er heel wat van die kleinen nooit school of kerk maar loopen dag in dag uit achter de koeien of de geiten. 't Doet je onwillekeurig denken aan verkapte slavernij. En dat 't wel degelijk hier om de ziel van 't kind gaat, bewijst 't pijnlijk feit dat 't grootste deel van die verschoppelingen, in 'n minimum van tijd naar ziel en lichaam verloren gaat. Is daar niets tegen te doen?
Herinner me, dat ik lang geleden, in mijn St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes vol jeugdig.vuur ten strijde getrokken ben tegen 't daar heerschende fatale gebruik van 't *hire out* van kinderen op naburige eilanden.
Van Kol heeft toen in de II. Kamer den handschoen voor mij opgenomen in krachttaal die insloeg bij minister en parlement, met 't gevolg dat respectieve gezaghebbers van hoogerhand gelast werden die ontaarde ouders aan te zeggen onverwijld hun kinderen terug te halen.
Wat geschied is.
Als nu maar deez' *Amigoe* veilig over 't groote water *the old country* bereikt, want wie weet of de nu reeds grijze Van Kol, die dit populair West-Indisch orgaan steeds leest en apprecieert, ook nu nog eens niet in de I. Kamer in de bres wil springen, voor de kleine *blackies* van onze Curaçaosche buitenposten. Wat ben ik weer afgedwaald. 'n Troost is 't, dat 'n onder-de-streep auteur van ouds geprivilegieerd is te springen van den hak op den tak, evenals de eekhoorntjes in 't New-Yorksche central park. Had 't over dat spreekwoord vol van levenswijsheid, en is 't niet waar dat onze lagere volksklasse, groote kinderen als 't nog zijn, alles trachten na te apen, wat hunne vroegere meesters de blanken hun voordoen.
Dat is altijd zoo geweest en zal altijd zoo blijven. Die dikwerf ridicule manie om alles na te doen, onnoodig door voorbeelden te illustreeren, ge ziet 't dagelijks in huis buitenshuis, overal, als ge je oogen maar goed opendoet.
De schaduwzijde van dit vaak grappig gedoe is, dat ze helaas die hebbelijkheid doorvoeren *à tort et à travers*.

B.v. praat 's gemoedelijk met 'n buitenneger die, anders een goeie kerel, nu heelemaal de kluts kwijt is op moreel gebied, wat krijg je dan vaak te hooren: maar die doet 't ook en nog veel erger, en die is nog wel blank.
En zoo gaat 't buiten en zoo gaat 't in de stad, en zoo langer zoo meer gaat de schaamte er uit om bekend te staan van 'n immoreel leven te leiden,
Is 't niet waar, dat hier buiten 't bezit van 'n mooi huisje en 'n loonend stukje land, menigmaal een tè verleidelijk lokaas is voor menig nog onschuldige arme, zoodat ten lange laatste alle schaamtegevoel op zij wordt gezet, en ook zij valt ten offer van ongebreidelde zinnelijke lust?
Ia 't niet waar, dat als ge hier weigert iemand 'n man van eer of van karakter te noemen, om zijn liederlijk losbandig leven, men u medelijdend als een onnoozele hals beschouwt?
Is 't niet waar, dat men 't hier de gewoonste zaak van de wereld vindt, als een ongetrouwd man er 'n maintené op na houdt?
Is 't niet waar, dat er hier z.g.n. *gentlemen* zijn, die op geen stukken; na weten 't aantal, laat staan de namen van hun *unlawful off spring*? En diezelfde personen worden in deftige kringen ontvangen, alsof er geen kou aan de lucht is.
Is 't niet waar, dat er hier onmenschen zijn die arme moeders van buiten, voor niets willen leveren al wat benoodigd is voor 't Communiefeest van hun onschuldigen kleine, onder de satanische conditie dat later die reine onschuld geheel hem wordt afgestaan?
Is 't niet waar neen genoeg, 't walgt me.
Zal dit gecauseer weer protest uitlokken? Ik ben zeker van niet. Laat 't neergepend zijn in luchtige praatstijl, 't heeft 'n massieve ondergrond van waarheid harder als diamant. Laat onze kolonie in de toekomst materieel een hooge vlucht nemen, toch gaat ze onverbiddelijk haar ondergang te gemoet, als 't moraliteitspeil niet stijgt.
Dat is hard. Zonder twijfel, maar waar. Curaçao staat bekend om haar groote liefde tot de fiere Oranjetelg, Koningin Wilhelmina. Welnu, van haar is dit gevleugeld woord: *Christ avant tout*! Breng dat Christelijk-Koninklijk woord van die ons zoo dierbare edele landsvrouwe in praktijk, en de redding is nabij, de redding is daar.
Jan Paul. San Willibrordo. 8 Aug. '18 (*Amigoe* 10 VIII 18)

14 IX 18
Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Toen m'n weerbarstige haarbos nog niet aan 't verpeper-en-zouten was, vroeg ik eens zoo langs mijn neus weg aan 'n grijsgelokten collega:

> Zeg, ouwe, weet je ook wat sisal is?
> Sisal? Wel natuurlijk, dat is *pita*.
> En wat *for goodness sake* is pita?
> Wel mijn goeie Jan Paul, weet je dat nog niet, en met 'n heel professoraal gezicht: pita is sisal, begrepen?

Of ik 't begrijp? Mijn goeie man ik omvadem 't, luister maar: 'n neger is 'n zwartmensch, en 'n zwartmensch is 'n neger, 'n ezel is 'n lang oor en 'n langoor is 'n ezel, 'n auto is 'n tuftuf, en 'n tuftuf is 'n auto, 'n sigaar is 'n rookstok, en 'n rookstok is 'n sigaar, 'n aap is 'n sim, en 'n sim is 'n aap, 'n wortel is 'n peen, en 'n peen is 'n wortel, *over there* is Frankrijk, en Frankrijk is *over there, ersatz* is 'n surrogaat, en 'n surrogaat is *erzatz*, 'n schuitjesmallemolen is 'n ....
Jongmensch stop, spot niet, geloof me *pita* is sisal en sisal is *pita*. Toen deed ik er 't zwijgen aan toe, en ontrimpelde mijn wenkbrauw met o, kom, steek nog 's op! Als ge nu nog niet gesnapt hebt waar ik heen wil, dat ik deez' keer mijn maandelijksche copie wil pennen over de sisalcultuur, dan zijt ge heusch geen knip voor uw neus waard.
Never mind, ter zake. Als buitenman ben ik honderd en meer maal gereden óf in 't zadel achter natwapperende paardenmanen, óf in licht veerend *run-about*je, óf akelig sporadisch in deinende auto over grooten weg langs Mount Pleasant, beter bekend als Mal Païs.

Je ziet dan, als je van San Willibrordo komt, rechts van den weg heelemaal in de verte 'n rood pannendak, links 'n beetje achteraf 't pittoresk landhuisje van Papaja. Dicht bij 't hek van Mal Païs staat 'n boom, 'n boom met loof, 'n boom die schaduw plekt op gestoofden in zon badenden stofgrond, en daar onder dien boom was sedert jaren mijn halte op mijn heen en weer reizen van en naar Willemstad, *la ville lumière*.
Heb daar menig sandwichje verschalkt, helaas, hoe lang reeds, door lamentabele tijden zonder 't hartige tusschenwerpsel, zonder de kleurige middenstof, zonder 't zoo pikante *entre-deux*tje, precies als 'n roomsoes zonder room, 'n vulpen zonder inkt, 'n portemonnaie zonder geld. Was er misschien nooit toe gekomen, om dat hek bij dien bewusten sandwich-boom in te zwenken, als mijn goed gesternte mij niet wederom in contact gebracht had, met den nieuwen administrateur, met wien ik vroeger eens zoo terloops had kennis gemaakt.
En spijt van mijn bezoek heb ik heelemaal niet gehad.
De Hoogwelgeboren Heer G. d'Aumale Baron van Hardenbroek, ontving me zeer joviaal in 't hol-ongezellig antiek landhuis van zijn plantage. Zou men kunnen opperen — en 't is geopperd — hoe in hemelsnaam 'n baron uit 't verre moederland, zoo maar ineens verstand heeft gekregen van zoo'n echt tropische cultuur, als de sisal-aanplant is. En toch is 't *simple comme bonjour*, in twee woorden verklaar ik u zulks.
St. Eustatius zag hem voor 8 jaren als assistent-manager van de cultuurmaatscbappij der Nederl. Antillen waar men sisal, katoen en suikerriet verbouwde, en voor bijna 'n half jaar als *acting-manager*, tijdens 't verlof van Mr. Wilde. Daar op 't mij zoo bekende Statius heeft hij in die lijn ze'n sporen verdiend.
En onderschat zulks niet, want ik zet 't elken Curaçaoschen planter, die 't nog geen maand op ze'n plantage kan uithouden, om 3 lange jaren hoog tegen den eenzamen Quill te gaan wonen, geïsoleerd van alles wat 't leven kan veraangenamen, op te gaan in dit pioniersleven met ze'n nasleep van tallooze ontberingen, dag in dag uit te staan in gloeiende tropenzon, om langzaam, o zoo langzaam de vruchten te zien van taaie *ausdauer*, en energiek vooruit.
'n Rijtuigje stond bereids klaar; om 'n kijkje van de *estate* te nemen. Twee zesvoeters ploften op 't harde kussen tusschen de wielen. Ik pakte de teugels en zei: Vort knol!
Mijn buur, uiterlijk *every inch American*, zoog ze'n pijpje. Achter pijpje glad geschoren facie, boven pijpje khaki helmhoed, onder pijpje sporthemd met opgestroopte mouwen, *wrist-watch*, rijbroek en kappen over breedgeneusden schoen.
Herinner me indertijd gezien te hebben in een of ander Magazine, groep van hoofd-ingenieurs van reusachtige Panama-doorsteek, en die zagen er precies zoo uit, van top tot teen. Zoo'n tenue moet dus wel practisch zijn, en dat is 't ook.
En we reden door 'n hek over 'n glooiend bergpad omlaag, tusschen omhoog piekende sisalplanten, zoo ver je maar zien kon. Laat ik nu toch eindelijk eens serieus zeggen, wat sisal eigenlijk is. Sisal, mijne heeren, is *pita*, neen weg er mee, dat viel me uit den mond, dat bedoelde ik niet. Nog eens, sisal, mijne heeren, is 'n vezelplant en 'n variëteit van 't genus *pita*. In Yucatan werd vroeger heel veel van deez' vezelsoort uitgevoerd; Sisal heette 't exporthaventje, vandaar de naam. De sisal, die op Mount Pleasant gekweekt wordt, is van Trinidad geïmporteerd, voor vezelstof de aller beste, heet met 'n geleerd woord *Agave rigida sisalana*, en heeft heel veel weg van de in Holland meer bekende z.g.n. aloë.
Had je, toen ik nog 'n broekemannetje was, in groote serre van Rotterdamsche Diergaarde 'n honderdjarige aloë in bloei.
Dat was zulk 'n gebeurtenis, dat om die hoogopschietende piek met bloem 'n wenteltrap gebouwd was. Ben toen heel wat keeren met mijn kleine beentjes naar boven geklauterd, niet uit zucht naar wetenschap, maar omdat die leuning zoo heerlijk glee. Voor niet-deskundigen is zoo'n doorgeschoten aloë en 'n doorgeschoten sisalplant zusje en broertje, en toch verschillen ze hemelsbreed. En nu 't eigenaardige, dat die honderdjarige aloë heelemaal niets heeft uit te staan met de rasechte aloë, hoe ze dus aan dien naam komt mag Joost weten.

Hier komt ze niet voor, maar is inheemsch in Mexico, waar ze Maguey heet, na 4 of 5 jaar reeds haar bloemstengel schiet, waar ze in 'n koud klimaat 50 of 60, ja, soms 100 jaar over doet. Vandaar de naam honderdjarige aloë.
Door de pas uitschietende jonge bloemstengels af te snijden, wordt door de Mexicanen de bekende pulque-drank gewonnen. Soms vloeit er bij zoo'n operatie 'n 200 liter uit één plant. Dat goedje laten ze dan gisten, en klaar is Kees, santé! daar ga je. Waarom zou de *pita*, die hier inheemsch is — agave polyacantha — en die ze vooral rondom St. Marie als heg utiliseeren, ook niet zoo'n soort brouwsel kunnen leveren, als surrogaat voor die verpeste vitrioolrum, waarmede zoovele Curaçaoënaars hun maag en ingewand verbranden.
Wie neemt de proef eens? Maar waar zich onze inheemsche pitastengels met succes toe leenen dat is, tot 't in mekaar zetten van de sierlijkste eerebogen. Dat heb ik nooit geweten, maar met groote wonderoogen nog niet lang geleden gezien op weg naar 't feestvierend St. Marie, bij 't zilver priesterfeest van onzen zoo populairen pastoor Okhuijzen. Wat was dat mooi!
En toen ben ik aan 't piekeren gegaan.
Zouden die kaarsrechte masten, nu spoedig zoo akelig zwak in de lendenen, niet door inspuiting of besmering met een of ander procédé, zooiets als creosoot, tot 'n vaste meer compacte substantie kunnen gemaakt worden?
Dat zou 'n uitkomst zijn voor ons aan hout zoo arm Curaçao. Wie neemt de proef eens?
Good gracious, Jan Paul, wat ben ie weer aan 't idealiseeren, en wat ben je weer afgedwaald!
Wel, 'n mensch zonder idealen is geen mensch, en afgedwaald, excuus, heelemaal niet. Ben zoo logisch mogelijk gebleven in de lijn van de sisalcultuur, en alles wat daarmee annex is.
En mijn vriendelijke cicerone naast me in 't schokkende wagentje, werd niet moede me enthousiastiek te vertellen, tusschen puffen aan 't weerspannig pijpje, veel interessants over zijn werk, waarin hij opgaat en dat hem dierbaar is. Ziet u, nu hebben we al zoo wat 'n 200 H.A. beplant en er 'n honderdtal ontgonnen; geheelde plantage zal ongeveer 1000 H.A. groot zijn, waarvan 'n kleine 200 zeker minder geschikt zijn voor 'n loonende sisalbouw. Kijk b.v. daar nu, — ho, bonk!— en vier lange beenen sprongen op de wereld, kijk daar dat veldje nu eens, die grond is te mager, deugt niet, die jonge plantjes doen 't niet, moeten noodzakelijk worden overgeplant daar meer tegen dien berg. En kom nu 's eventjes hier, kijk die grond is puik, daar staan die stekjes heel wat frisscher en fleuriger, ziet ge 't verschil niet. Nu, of ik! En 'n eindje verder waren ze druk aan 't irrigeeren, weer wat verder 'n rij van15 tal mannetjes den grond aan 't bepieken onder mysterieus bromgezang, nog 'n beetje verder zaten vrouwen met opgeknoopte rokken, de 't niet doende plantjes uit den mulle aard te vingeren, en andere Eva's dochters diep ten onverstoorbaar kalm, op 'n veld schuin daarover, dezelfde schrale baby plantjes uit volle manden, en deponeerden ze op regelmatige afstanden in den grond die beter was. En nu zal ik U eens 'n demonstratie geven, met onzen nieuwen motorploeg. In de verte stond midden op 't land 'n gevaarte, en ik dacht warempel eerst, dat 't de massale locomotief was, van die ouwe trouwe nu reeds lang afgedankte stoomtram tusschen Rotterdam en Schiedam, de jeneverstad.
En we naderden, naderden, en stoomtram-illusie verdween zoo langer zoo meer in 'n nevel, verdween in 't niet. 't Leek er niets op.
Las op de flanken van dien kloek gebouwden reus: *A very right weight gas & oil tractor*, zag er achter aangespannen met dubbele ketting drie splinternieuw geheel ijzeren ploegen.
En mijn onvermoeide gids wipte veerkrachtig 't ijzeren trapje op, draaide 'n kraan en haalde 'n stang om, trok aan 'n kruk, en onmiddelijk sloeg de motor aan, en tjoek tjoekend begon 't monster te rollen.
Hello! nu gaan we aan 't ploegen, klonk 't van boven achter 't stuurwiel, 'n ruk aan 't slingerend touw en neer knetterden de drie glimmende kouters en doorsneden, doorgroefden,

doorkliefden meer dan 'n voet diep in kaarsrechte lijn, den sidderenden grond. Dit machtig gedoe te zien, is alleen 'n reis naar Mount Pleasant waard.
Waarom toch zoo weinig gebruik gemaakt wordt door heeren planters van zoo'n ongeveer dezelfde gouvernements machien blijft mij 'n raadsel, mij dunkt voordeelen aan goed doorploegde landerijen verbonden, wegen zeker op, tegen de onkosten daaraan besteed.
Wat stoomploegen! Nonsens! hoorde ik laatst iemand lanceeren.
Weet je wat ik doe? Ik stuur tegen den planttijd 'n regiment varkens in mijn velden; ik zet 't de modernste ploegmachien, om hun grondbewerking te verbeteren. Dat is óók 'n oogpunt!
IJzeren man kreeg 'n overjas aan, en we reden naar de fabriek.
Heelemaal afgebouwd is ze nog niet, wel op één oor na gevild. In dat witte gebouw zulleu eerlang de afgesneden sisalbladeren ontvezeld worden.
De motor om den ontvezelaar te drijven —'n Americaansche van 24 P.K. merk Worthington — staat reeds ongeduldig te wachten om aan 't puffen te slaan.
De ontvezelaar is er nog niet, maar kan nu iederen dag verwacht worden, en is ook in América gebouwd bij the Riverside Machine Work Co. Paterson N. Y.
Is 't bedrijf eenmaal in volle actie, dan duikelen de vezels na de ontvezeling in de in 't sousterrain aanrijdende vuurroode karren, worden gedroogd, gesorteerd en gebaald in balen van 400 Eng. ponden, en naar New-York verzonden om daar naar de touwslagerij te gaan.
Afgeloopen! Klaar! *Punctum*!
Pardon, nog eerst moeten mij twee bezwaren van 't hart.
Heb ik 't goed begrepen, dan is de idee, de opzet, om 't onbebouwde Curaçao zooveel mogelijk onder de sisal te zetten met Mount Pleasant als centrale, waarheen de oogst van geheel 't land zal vervoerd en later verwerkt worden tot de zoo gewilde en waardevolle sisalvezel. Ik kijk uit mijn raam, neem mijn binocle en zoover ik over 't mij omringend bergland kan focussen, is er in mijn buurt nog geen sisalstekje geplant.
En dat is precies zoo, niet beter te weten, van onze Curaçaosche Oost- tot Westpunt, *is not it*?
Zou 't nu langzamerhand geen tijd worden om den grooten en minderen man te gaan bewerken, om belangstelling bij hen op te wekken voor deez' nooit falende en goed betalende aanplant, er reclame voor te maken, premies uit te loven, faciliteiten te verleenen etc. etc. enfin, alles te doen om de sisalbouw tot 'n ware volkscultuur te maken.
Anders voorzie ik, dat later werkgrage motor in de witte centraalfabriek, vaak ze'n puffen zal moeten staken, niet bij gebrek aan gasoline, maar door 't gebrek aan ontvezelingsmateriaal; en dat zou jammer zijn. Dat is een.
Naar New York worden de vezels verzonden om tot touw verwerkt te worden. Waarom? Hier hebben we toch ook 'n touwslagerij; ik ken er ten minste een — van de Coöperatieve Vereeniging — die uitstekend werk levert. Misschien — en dat kan 'n bezwaar zijn — is ze niet *up to date* genoeg, want ook hier wordt 't groote wiel nog door 'n joggie gedraaid, net als door de Ruyter in ze'n blauw geruiten kiel drie eeuwen geleden. Maar dat euvel is gemakkelijk te verhelpen door 'n motortje van 'n paar P.K,
Ook mogelijk, dat men hier nog niet voldoende de finesses en nieuwste snufjes van dit bedrijf onder de knie heeft. Maar, dat is nu heelemaal geen bezwaar.
Stuur 'n jongmenscb met aanleg en ambitie voor dit vak als volontair 'n maand of wat naar zoo'n hyper-moderne touwslagerij in New-York om op de hoogte te komen, maak hem bij terugkeer op Curaçao chef van dit zoo echt hollandsch bedrijf, geef 'm *carte blanche* om de boel in te richten zooals 't behoort en 't zaakje is gezond, zal loopen of 't gesmeerd is. en wie zal dat betalen, Z.L.G.? Ach kom, voor zoo iets is toch altijd hulp bij 't Gouvernement te krijgen, daarover niet getobd. En dat is twee.
Afternoon tea smaakte overheerlijk na al dat gerij en getippel in stekend zonnetje over de mount-pleasantsche velden. En *pica-sant* waren ze die uurtjes die omvlogen in aangename en leerzame kout. Ben ten hoogste verplicht aan sympathieken Baron van Hardenbroek voor de

waardevolle gegevens, die hij mij zoo openhartig *sans façon* aan de hand deed, en waardoor ik 10 folio bladen met onder de streep copie kon vullen over de sisalcultuur. Als ik dezer dagen nu maar niet die nijvere letterzetters van de *Amigoe* tegen 't lijf loop, want helaas ondanks alle goeie voornemens, heb ik met topsnelheid al deze Arabische inktkrulletjes weer op mijn knie neer gepend. Op je knie? Ja, op mijn knie! *Sapienti sat*!
Jan Paul. San Willibrordo. September '18. (*Amigoe* 14 IX 18)

26 X 18
Curaçaosche Ditjes en Datjes,
Pas thuis van stad. Lange beenen nog stijf, van geforceerde hoekige pose achter wagenslikbord. 't Was weer met recht, hoe warm 't was, en hoever. Blijf dan ook bij je Buitenbosschers! U zegt?? Enfin, we zullen dit maar voor kennisgeving aannemen, maar apropos heeft u weleens kiespijn gehad? Neen? Nu ik wel.
Om zoowat 10.17 P.M. begon 't in 't ouderkoonsche, twee c.M. ten Z.O. van mijn griekschen neus te kloppen, te steken, te priemen, te knagen, te zagen, en, de zon stond nog hoog aan den hemel van den volgenden dag, toen ik reeds met wijdopengesperden mond neergevlijd lag in ‘n opgepompten *dentisten*fauteuil op de eerste verdieping van 'n balconhuis aan onzen Otrabandschen waterkant.
U ziet, ik liet er geen gras over groeien. En geen wonder, als je, jaren her, op St. Eustatius voor nachten en dagen hebt loopen ijsberen, met 'n koon als 'n voetbal, omdat er geen dokter was, en je eindelijk *coute que coute* heul moest gaan zoeken bij den schoenmaker (sic) van Saba die 'n tang en 'n reuzenbyceps rijk was, dan heb je wel geleerd op te schieten bij het eerste gekwisperstaart van 't venijnige kiespijnduiveltje. Nooit opgevallen, hoe bang de meeste menschen, vooral de heeren der schepping, zijn om 'n kies te laten trekken?
Heb er een gekend, 'n reus van 'n kerel met 'n heroïek opgewipten snor, en 'n donderende commandeerstem, die nachten lang geen oog gelookt had, door 'n heel klein gaatje in ze’n verstandskies,
Na den 6den nacht van foltering en gekuier door geheel 't huis van zolder tot kelder, raapt ie 's morgens al ze’n moed bijeen, zet ze’n hoed op, en stapt met gedecideerden stap naar den naburigen *dentist*. Tingelingeling!!! Open gaat de deur.

Is de dokter thuis?
Neen, mijnheer.
O, goddank, en hij er vandoor.

Zoo ben ik nu niet, ik voel meer voor 't *hurry up*-systeem, want Was op weg naar mijn lijf-*dentist* in Punda. Brug open. Voorzag ‘n half uur wachtens. Onzin. Zwenkte 'n straatje in, links om, trap op. Antichambre met *Boletin*. Na ’n moment.
Komt u binnen, ga u zitten, mag ik 's kijken. Ja, die zullen we eventjes verwijderen.
'n Prik, en nog en nog een prik, drie minuten pauze. Mag ik nu nog 's eventjes .... en toen kneep ik mijn vuisten, denkende nu zal 't komen, maar er al uit was de schavuit voor ik 't wist, zonder de minste *Ahnung* van pijn. Spulletje!! Ik was blij, dat dien middag de brug open was. Ja, die goeie brug, die er zoo nu en dan toch zoo’n handje van heeft, om je zonder complimenten 'n loer te draaien.
B.v. je moet naar ‘t fort, zeg om je belasting te betalen. Omdat je geschoeid ben, deponeer je 2 Hollandsche centen rechts in 'n afdakje op 'n soort toonbankje, waar achter 'n man, die lacht met infectie. Je bebeent kalm de deinende planken met de hand aan je panamarand, opeens 'n snerpend stoomfluitgegil door de van warmte trillende lucht giert, je hoort kettinggerammel, je mede-overloopers zetten 't op ‘n *ventre a terre*-draf, arabier zweept ze’n paard in galop, auto snort je voorbij at *breakneckspeed*, 't is opeens je reinste *sauve qui peut*. Begrijp er niets van. Loop doodkalm door, maar vreemd, 't fort en nu ook de Gezelligheid, en nu ook de Douane, schijnen meer en meer terug te wijken, totdat je 't eindelijk in de gaten krijgt, dat 't

contact met de overwal verbroken is, en je ondergrond met 'n vaartje van tjoekesjoek om ze'n as de haven inzwaait. 'n Mooie boel! Daar sta je nu achter 'n verroesten ketting te bakken, in 'n hitte van ver over de 100 graden. En waarom? Omdat er 'n schoenertje inkomt. De loodsboot is in de lappenmand, dies wordt je zeilertje ingeroeid, wat beteekent 'n geforceerd zonnebad van minstens 'n 20 minuten voor ondergeteekende en ze'n medeslachtoffers. Stoïcijnsch laat je 't vel van je neus en kaken branden, als je oog valt op de kerngezonde motorboot van de havenpolitie die lustig ligt te dommelen — ik bedoel 't bootje — op 't zon-reflexeerend pekelnat. Nu snap ik weer niet, waarom ze de motor van dat in ruste zijnde politiebootje niet even aanzetten, om dat barkje binnen te sleepen. Dat mag misschien niet. Maar, waarom in 's hemelsnaam, niet?
Stel, dat de politieboot nu eens van de kook is, stel dat 'n dief of moordenaar al zwemmende over de haven tracht te ontsnappen, zou dan de loodsboot de wanhopige hermandadsmannetjes ook niet 'n handje helpen, om dien onverlaat in te pikken.
't Is toch heusch niet te veel geëischt, dat die twee branches, loodsen politiewezen, kinderen van één moeder, elkander aanvullen, in tijd van nood elkander bijstaan, dn terwille van 't wrekend recht èn terwille van 't gedupeerde publiek.
Wat drommel, je betaalt toch zonder pruttelen je 2 koperen centen met 't doel om zoo gauw mogelijk *over there* aan wal te stappen, en als je dan half weg ben, dan nemen ze'n loopje met je, en zetten je voor, God weet hoe lang, midden op 't water in 'n smeltkroes, wat je hoofdpijn bezorgt en kwajen zin, en je de tram ook nog missen doet. Dat brug dikwijls defect is, schrijf ik zonder gekken onder meer ook toe, aan overlast, aan 't vaak tè zwaar beladen zijn. Machinerie is berekend op 't omhalen van zooveel gewicht, komt er telkens door wagens, auto's, karren en menschen idem zooveel duizenden K.G. ballast bij, dan moet de zaak wel spaak loopen, o zoo! Waarom de 2 kettinggangers geen order gegeven om: Na stoot op stoomfluit, sein voor 't brug-opengaan, geef je geheel de *trafic* tijd weer op *terra firma* te komen, maar weiger onverbiddelijk ieder voertuig of menschenkind om nog over de streep te racen, wat toch steeds faliekant uitkomt.
Is 't mobiele brugvak gelijk de Saharah, haak den ketting, jaag den stoom in de zuigers, span den staaldraad en open de haven voor 't wereldverkeer. Weet u wat sinds jaren mijn opinie is? Dat onze scheepje-wacht 'n-beetje-scheepjesbrug, eigenlijk 'n leelijke sta in den weg is, om van Curaçao 'n moderne wereldhaven te maken, vraag 't maar aan elken kapitein van de groote vaart. Maar wat wil je dan, 'n *ferry*? God bewaar me, neen. Maar wat dan? Doodeenvoudig 'n *tube*, 'n tunnel onder de haven. Maar man, dat gaat immers niet. Zoo gaat dat niet, en waarom niet?
Hebben onze hollandsche ingenieurs ooit voor iets gestaan, 't negatief van kunnen staat niet in hun woordenboek. Maak me sterk dat, als men onze tegenwoordige directeur van O.W. ampel tijd geeft om dit reuzenplan in studie te nemen, serieus blijken zal, dat mijn stout ideaal wel wis en zeker voor realiseering vatbaar is.
Maar Jan Paul, dat zal zooveel geld kosten!!
Ach vriend, ga asjeblieft krenten verkoopen!
't Zal natuurlijk in de papieren loopen, en niet zuinig ook, maar om van de tallooze voordcelen nog niet te spreken, dan is ook 't gevaar geweken, dat *steamers* onze haven zullen voorbijschroeven, alleen om bevrijd te blijven van de last, 't gezanik, 't getreuzel noodwendig verbonden aan onze drijvende havenpoort, de Emmabrug. Als ik lid van den Kolonialen Raad was, dan kwam ik zeker bij de e.v. vergadering met dit tunnel-voorstel op de proppen.
Wat zou dat 'n geanimeerd debat geven.

Hoe krijgt 't geachte lid 't in ze'n hersens?
Door logisch te denken, en vooruit te willen.
Maar wie zal dat betalen?
't Moederland, en met pleizier.

En wat moeten we dan toch met die oude brug doen?

Van die pontons maak je onderzeeërs of verkoop ze voor oliebooten aan de Bataafsche, of zend ze in convooi met zout naar patria; afgeloopen!

Maar zonder kortswijl, let er eens op, 't komt er van, niet in 'n *hurry*, maar 't komt er van. Als over 'n jaar of 25, of eerder nog, onze tegenwoordige Raadsleden min twee, verbrand zijn, dan zal de assche in dit elftal urnen springend omhoogstuiven bij elke dynamietpatroon die ontploft meters diep onder den havenboôm, om 'n weg te banen onder zee voor den tunnel tusschen Punda en Otrabanda. Ik hoop 't te beleven, niet in mijn kist, maar voor mijn schrijfbureau.

Nu ik toch over de haven aan 't causeeren ben, nog iets: Weet ge, wat ik toch zoo aanstellerig vind in ons havenbedrijf, dat onophoudelijk getoeter bij nacht en ontij, als er 'n *steamer* op vertrekken ligt. Mijn wieg heeft gestaan dicht bij den Rotterdamschen Maas, weet dus drommels goed hoeveel lawaai in- en uitgaande booten gewoon zijn te maken. Maar geloof me, 'n Holland-Americalijner gaat er om 's avonds 11 uur heel wat kalmer vandoor, als menig stoomertje hier, dat ie met gemak in een van zijn ruimen kan bergen. Ik zet 't den gezondsten slaper — mijn *groom* alleen uitgezonderd — om door te blijven maffen als er hier 's avonds laat 'n *steamer* naar zee moet. Elke vijf of tien minuten begint de stoomfluit te brullen, en dat burengerucht duurt net zoo lang, totdat geheel de bemanning aan boord is.

Duur van dit irriteerend-getoeter hangt dus heelemaal af van hun vindbaarheid, en meerdere of mindere graad van dronkenschap waarin die passagierende mannetjes verkeeren. 'n Patent-remedie zou 't zijn om al die wandelende rumvaten onverbiddelijk vóór donker door de politie te laten oppikken, dan zijn ze met ben zoo driekwart nuchter als ze aan 't werk moeten.

Enfin, zij zijn eindelijk allemaal heelhuids aan boord, geheel de stad is klaar wakker, en de fabriek van 't electrisch licht moet haar stroom versterken, want de *switches* hebben nog maar geen zwart-donker gepangd, en 't is toch al bij twaalven. Nu wordt 't meenens, 'n laatst nijdig gebrul, dit zooveel als sein van doe open de poort. Onmiddelijk jaagt brugmachinist de stoom door ze'n stoomsopraan, want de man heeft ook slaap. Na, ja hoelang, gieren weer drie snerpende gillen door de tropennacht, al klaar. En daar bast 't gorgelend weer omhoog uit *steamers* ingewand tot driemalen toe en de schroef begint te slaan, eindelijk!

Dan keert langzamerhand de rust in onze veste weer maar 's morgens komen de ambtenaren te laat op het kantoor, en de kinderen te laat op school en de vuilnisman met ze'n bel is ook al niet op ze'n post, en de onderwijzers staan voor hun klas te geeuwen, want er is van nacht 'n boot uitgegaan.

Luister 's hier, ik ben geen deskundige, maar ik maak me toch sterk, dat met lichtseinen over en weer van *steamer* naar brug, ieder vaartuig 's nachts even veilig zee kan kiezen, als met al dat onzinnig lawaaigetoeter.

Zou wat graag nog 'n Datje pennen over de hoogst komische voorvaderlijke toestanden, die niet alleen op 't water, maar ook op 't land in ons mysterievol havenstadje *en vogue* zijn. Maar dan had ik minstens geheel de *Amigoe* plus nog 'n bijblad er bij noodig, en dan was ik nog niet op de helft.

Dat valt je vooral op, als je zoo nu en dan maar eens door Willemstad's straten kuiert. Slechts één greep uit 'n zak vol dolliteiten. Je staat kalm aan je sigaar zuigend op de tram te wachten, 't wordt vijf 't wordt tien minuten over tijd, als opeens 'n willekeurling op je toe komt stappen met de nuchtere tijding, dat de tram *kapoeris* is. Of zulks volgens 't contract niet moet gepubliceerd worden weet ik niet, maar 't zou toch uiterst billijk zijn, en of wederom volgens dat zelfde contract niet voor 'n *Ersatz* van dat fluitpiepend rolmachien moet gezorgd worden ook dat weet ik niet, maar 't zou wederom toch uiterst billijk zijn.

Nooit opgevallen, dat 's middags om 'n uur of 4 de talrijke wandelaars op de Otrabandsche Breedestraat met 'n soort van nies-manie behept zijn. Allemaal verkouden? Heelmaal niet, maar veegmannetjes zijn met veel élan straat aan 't bewerken met hun bezems, en de

opwaaiende stofwolken worden met 'n vaartje kietelend door de neushaartjes van elken voorbijganger gejaagd, vandaar 'n genies zonder end, als van koortsrillende slachtoffers in spe van de gevreesde Spaansche griep. Dat is onhygiënisch bovenmate. In Europeesche centra gebeurt dat straatgeveeg dan ook 's nachts, en dat is logisch, dat is ‘t. En 't spurten van auto's in diezelfde straat is niet onhygiënisch, maar loopt de spuigaten uit, vooral 's avonds.
Dan komt opeens zoo’n worstwielder uit 'n zijstraatje gevlogen, en wee je gebeente als je kippig of hardhoorig zijt of geen bokkensprongen meer maken kunt, je verdwijnt met 'n vaartje onder de motor, en wordt er weer onder uitgehaald zoo plat als 'n pannenkoek, wat 'n zeer onpleizierige emotie is. Waarom die lui hier toch zoo’n haast hebben, is mij 'n raadsel, want afstanden zijn er niet.
Dan heb je... . neen beter van niet, dat noemen de Engelschen *things you better left unsaid*. Zal men 't met dit gecauseer eens zijn? Voor mijn part, nitsje wo! Weet u niet wat dit beteekent? Neen? Vreemd, 't ligt toch in den mond van millioenen Europeanen bestorven. Nits je wo? Ja, nitsjewo.
Jan Paul, San Willibrordo. October '24. (*Amigoe* 26 X 18)

30 XI 18

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Mijn laatst *Amigoe*-gepen ging op slot met Nitsjewo. Joost mag weten, hoevele nieuwsgierigen of beter weetgierigen, me gepolsd hebben, wat dat uitheemsch woord toch wel beteekenen mocht. Duidelijk dat die informatiemenschen nooit 'n voet in Rusland gezet hebben, want daar gooien ze je gewoonweg dood met dat populaire stopwoord, evenals hier op Curaçao met *mi'n sa's* en *sigur no's*, of in Amerika met *All rights* en *Is that sos*. Toch heeft 't 'n geheel andere beteekenis. De Bolschewikies met hun broertjes willen er mee zeggen: Wat kan 't mij schelen, wat komt 't er op aan, dus in zuiver Rotterdamse: Wat kan 't mij bommen! Had eerlijk gezegd 'n hooger idee van 't polyglotisme van onze eilanders, maar zoo gaat 't, 'n taal die je op de schoolbanken of uit liefhebberij uit boeken geleerd hebt, blijft steeds zonder praktijk maar half werk, blijft steeds .... enfin zoo iets als confectie. Je staat met je mond vol tanden als je 't spreken moet, hoezeer ge u zelf ook vleide te zijn 'n kraan, 'n onder-de-knie-hebber van alle meervoudsuitzonderingen en onregelmatige werkwoorden. Zoo is 't mij ook vergaan met mijn vierjarige studie van de schoone Helenentaal, met 't voetangelvolle grieksch. Wou gaarne precies weten, waar hygiëne vandaan kwam. Wist 't niet. Van 't grieksch, natuurlijk, zoo heel dom ben ik nu niet, maar de stamvader van 't tot vervelends toe gedebiteerde woord, wilde me maar niet te binnen schieten.
Spannen!
Met mijn mageren langbeenigen hengst — 't had juist uit 't N.O. gegoten — gemodderpoot naar mijn buurman, die tot heden grieksche letters *savoureert*, als ik in mijn jeugd versche boterletters. Zei toen, bij 't praten over de Spaansche griep, zoo langs mijn neus weg: Zeg, ouwe, hygiëne komt immers van ‘n *geios*? Wel neen, van ‘n *gieia*, gezondheid dat weet je toch ook wel? Natuurlijk, maar ik wist wat ik weten wilde.
Hygiënisch leven, is dus: leven volgens de regelen van de gezondheidsleer, en nu is mijn experiëntie, ik die meer dan 20 jaren onder de zwarte luyden geleefd en geploeterd heb, dat de negers allesbehalve hygiënisch leven, en toch door de bank heen allemaal pas, op 'n respectabelen leeftijd naar betere gewesten gaan.
Bij 't ter wereld komen begint 't al.
Zwart bejaard geëxamineerd vrouwtje, die hier buiten haar onschatbare diensten bewijst, is over 't algemeen geen toonbeeld van zindelijkheid, en toch van complicaties of infectie, je hoort er bijna niet van.
Negermoedertje is ook heel wat gauwer op de been dan deftig stadsmamaatje, die nacht en dag bewaakt wordt door dokter en gediplomeerde verpleegsters.

En de baby? Na 'n half jaartje zie je 'm al de hut uitkruipen, kroelen op 't erf tusschen de kippen, varkens en geiten, alle mogelijke viezigheid tusschen ze'n rooie toetlippen steken, en doodkalm 'n tukkie doen tegen 'n mageren hond met vijf nog blinde jongen en milliarden van vlooien. En dat mollige fluweelen zwarte velletje heeft vaak frappant veel weg van 'n miniatuur-torpedoboot in oorlogstenue gecamouflage'd om de U-booten 'n loer te draaien, zie maar die huilen kwijlstreepen langs bolle koonen en spekkige schoudertjes, bezaaid met vliegen, die festijnen op deez' uitgezochte lekkernij.
Onhygiënisch!
Mijn goede man, *all right*, maar dat zuigkindje eet al met smaak ze'n *foensjie*, is dol op boonensoep, groeit als kool, slaapt als 'n roos, krijgt tanden zonder slapelooze nachten voor geheel 't huishouden, en loopt al even parmantig als 'n pruisisch recruut bij de parademarsen, als ie nog bij lange na geen jaar oud is.
En als ze 6 of 7 is, dan tippelen die dreumessen elken dag uren ver op hun bloote pootjes naar school, vaak met 'n maag zoo leeg als 'n turksche trom, eten om l uur met reuzensmaak hun lunch, 'n handvol gepofte maïs of 'n stukje groezelig brood, en 's middags gaat 't weer huistoe berg op berg af, zoo nu en dan 's kletsnat geregend, wat wel weer droogt door stovende zonnebrand.
Laten dat de hygiënisch opgevoede mama-*darlings* eens nadoen? En groote menschen geworden, beschouwen ze'n voetreis op en neer naar de stad, met 'n loodzware mand op hun krulletjesschedel als 'n kleinigheid, ze drinken van 's morgens vroeg tot 's avonds laat 't gelig troebel wel- of tankiewater, baccillenhaard bij uitstek, ongekookt, hijschen rummetjes die als vitriool maag en ingewand verbranden, spelen hun ratjetoe van maïs met visch of vet met ongewasschen adamsvork uit kleverige calabassen naar binnen, rooken knaster, die elke binnen 'n straal van 2 meter zwevende mug zonder gasmasker, onverbiddelijk in 't zand doet bijten, nemen sporadisch 'n bad als ze'n beetje ver van zee wonen, slapen met ramen en deuren potdicht in 'n atmosfeer die ge kunt snijden, en zijn toch maar kerngezond.
Om bij eventuëele ongelukken, wonden, japen, etc. antiseptisch te verbinden, geen kwestie van. Je moet die goore lorren en vodden waarmee zoo'n rauwe wond omzwachteld wordt zien, om te rillen, mijnheer, maar voor 't lappensysteem voelen ze ook maar weinig, zoo'n blessure met 'n laagje klei of 'n spinneweb bedekken, dat is in hun oog je ware. En toch heelt zoo'n zweer of wond in 'n minimum van tijd, en begrijpe wie 't kan, van infectie geen sprake.
Zoo had iemand in mijn buurt last gekregen van die bij uitstek West-Indische ziekte, de ringworm, *colebrie* noemen ze 't hier op Curaçao.
Weet ge, hoe ze hem van die narigheid afhielpen, zonder dokter, zonder veel drukte, zoo geheel en al en familie? Neen, geen zalfjes, poedertjes of drankjes. Men trok doodkalm met pen en inkt 'n lijn 'n streep langs die bewuste ring van smarten, klaar was Kees, in 'n paar dagen gevoelde zich de lijder weer O.K.

'‘t Scherpste wapen dat ik ken,
Is 't puntje van 'n stalen pen,

zingt de dichter, maar de man was deez' wondere inktkuur zeker onbekend en wist niet dat ook direct genezende kracht kan uitgaan van 'n pennepunt, anders had hij ook zeker bezongen in forsche cadansen de *ventre-terre*-vlucht van dien hollenden wegkronkelenden ringworm.
Zouden misschien de zwart- minder gauw geïnfecteerd worden dan de witmenschen, ik en weet 't niet, ik constateer alleen eenige sobere feiten.
Zeker is 't, dat er hier heel veel rondloopen, die volgens onze moderne infectieleer al tienmaal zoo dood als 'n pier moesten zijn, en toch nog glimmend van gezondheid tusschen hun cactussen kuieren als exemplaren van 't eeuwige leven. Opvallend verschijnsel is en blijft 't, dat 't papiamentsche zwarte ras er heelemaal geen been in ziet om dit tranendal te verlaten, als de pastoor maar geweest is, en ze hun zaken met OLH. in orde hebben gemaakt. En dat is op de Bovenwinden precies eender.

I am going home glimlachen ze daar, en wachten met ‘n soort van kinderlijk vertrouwen en ongeduld 't mysterievolle einde. Nu eerlijk bekend in alle oprechtheid, is zulk 'n verscheiden van 'n armen zwarten drommel niet heel wat subliemer dan 't er van door gaan van 'n z.g.n. intellectueelen atheïst, die, wónder-onlogisch, toch zoo sidderend bang is voor den dood, en zich fluks onder den invloed van een of andere injectie, bewusteloos de eeuwigheid laat binnenloodsen? Dapper is anders!
O zoo!
Sedert de mild gevallen regens, is in mijn buurt 't wijdbefaamde a-capella koor van Curaçaosche nachtegalen versterkt door eenige sonore heldere barytons. Pieker er serieus over, met die geschoolde krachten binnenkort 'n Europeesche kunstreis te maken. Bij toeval, zooals 't ook in romans gewoonlijk gaat, heb ik die juweel stem ontdekt. Zoo is 't verloop van die bofpartij zoontje van 'n vader, die kort geleden 'n maïswindmolen of wind maïsmolen schuin over mijn huis had opgesteld, speelde op mijn erf.

> Kom 's hier vent! Ga jij 's naar huis en zeg aan je vader, dat ie de molen smeert, want tot gisteren avond laat heeft ie gepiept van je gewelste.

Jongen springend weg, Jongen hijgend terug. Complimenten van vader, en vader zegt dat 't de molen niet is, maar de *sapoe*. De *sapoe*? Wat, o groote goden, is de *sapoe* voor 'n machien? Dat is geen machien, dat is 'n beest, in 't tankie bij 't kerkhof, 'n groote *dorie*, en weg was ie weer. Snapte er nog niets van. Weet, dat in ‘t creoolsch 'n *dorie* 'n wagentje op 2 wielen is, of ook 'n roeibootje om te landen, ook in zuiver hollandsch met 'n pot er voor, 'n uitroep bij verwondering of schrik, maar 'n beest, ik begreep 't maar niet.
Op informatie getogen en dra was 't raadsel opgelost. 'n *Sapoe* is 'n pad, 'n *dorie*, 'n kleine kikkert. Op Aruba is in den regentijd sedert jaren de dorie de uitbundige nachtelijke zanger met hooge falssetstem, en nu schijnt zoo waar ze’n groote broer de *sapoe* ze’n tenten op Curaçao te hebben opgeslagen.
Maak me sterk, dat ze nauw verwant is, misschien wel bloedverwanten zijn van 'n paar opgezette brulkikvorschen uit Dominica, die ik indertijd als curiosum naar huis heb gestuurd, en voor welke akelige vieze beesten mijn goeie moeder voor geen geld van de wereld 'n plaatsje wilde ruimen op tafeltje naast foto van haar gebruinden West-Indischen Jan Paul. Zoo’n exemplaar kunt ge ook bewonderen in 't te weinig bekende, interessante museum van 't St. Thomascollege. Ja, tè weinig bekend, want dat museum is 'n juweeltje, 'n diamant van 't zuiverst karaat. Caramba, directeur of conservator, of hoe ge ook heeten moogt, adverteer toch 's in de krant wanneer je unieke West-Indische collectie te bewonderen is!!
Let er op, 't zal storm loopen en meteen 't naar binnen vechtend publiek verkondigen, wat initiatief en *ausdauer* en hart voor 'n zaak die je lief is, tot stand kan brengen.
Liefhebbers van West-Indische curiosa vooruit op stap naar 't Thomascollege, maar liefhebbers van Wagnermuziek neem 'n auto en tuf op ‘n mooie zilvren maanavond eens naar S. Willibrordo. Vlij u dan heel champètreachtig neder tusschen twee cactussen aan den rand van 'n waterpoel. Voor 't benoodigd accompagnement bestaande uit gediplomeerde langooren-alten en tenoren zal gezorgd worden. De *sapoe* echter zal met zijn metalen stem geheel het koor beheerschen, alle solo's voor ze’n rekening nemen, en vooral in de slot-aria 't uitjubelen in zulke machtige onbeschrijfelijke klanken, waarbij de sappige malsche donderstem van den wereldberoemden Antón van Rooy in 't niet verzinkt.
Geloof me, ge zult met volle teugen genieten vrij wat meer dan de geblaseerde en gedecolleteerde en gerokte habitués, van de zoo beroemde Wagner-opera te Bayreuth.
De regens hebben mij die onbetaalbare *sapoe* gebracht maar de keerzij de van de medalje is, de onhebbelijke toestand waarin door die sauspartij onze wegen zich nu bevinden.
Weet ge, wat mijn plan is? Om zoodra als de vrede geteekend is, een van die vele, nu buiten betrekking, in ruste, waardelooze tanks van het oorlogsveld te laten uitkomen.

Wees gerust, heelemaal geen idee om, wat heel goed gaan zou, in rechte lijn van Willibrord naar stad te hobbelen, dat zou te veel in de papieren loopen, meen alleen maar, van in de dagen van modderklodder en spuitende watergaten, er mee op reis te gaan. Je demonteert natuurlijk de machinegeweren, utiliseer de schietgaten als welkome luchtkokers, geef 't intérieur een vriendelijk verfje, rose of lichtgroen, tafeltje in 't midden met pluche tafelkleed, er op een kistje sigaren met lucifers, er naast een paar armstoelen met spiraalveerende pooten, en boven een gloeilampje en electrische waaier, en aan de pantserwand geschroefd 'n boekenrekje met je geliefde auteurs, *all right*, nu er van door! Kastje open, naar binnen, kastje dicht, vooruit chauffeur, *full speed* naar Willemstad.
Helaas, één moeilijkheid is er tegen dit ideaal huiselijk modderproofvehikel, ge kunt er natuurlijk de brug niet mee over, want tank*fähig* zijn die beplankte schuiten heelemaal niet. En ziet ge nu wel, dat ik weer gelijk had, en dat we wel wis en zeker 'n tunnel moesten hebben, want 'n arm fatsoenlijk buitenmensen kan nog geen eens met ze’n tank over de brug benzienen, om in de punda te gaan winkelen.
'n Andere oplossing schijnt er echter ook nog te zijn. Naar aanleiding van mijn tunnelvoorstel, verwees me mijn steeds van alles op de hoogte zijnde Otrabandavriend en vraagbaak, naar 'n artikel in den *Amigoe* van 4 Januari 1912.
Ingenieur Wouter Cool, 'n stadgenoot van mij, behandelt daarin 't chapiter Oeververbinding en voelt blijkbaar veel voor 'n zweefbrug of 'n pont-*transbordeur*, zooals ze er o.a. in Marseille en Rouaan hebben.
Mr. de Redakteur, 't is bijna middernacht, en ik val om van de slaap. Zeg nu niet, dat kan ik merken aan je stijl, want dat grenst aan schending van 't redactioneel ambtsgeheim. Doe me 'n pleizier, en druk dat artikeltje over Oeververbinding deez' week nog 's boven de streep af, want actueel is 't immer nog als 6 jaren geleden. Mij faalt de moed en de zin en de tijd, daar nog 'n synopsis van te geven. *All right*, èh? Dank u wel. Nu verdwijn ik in mijn tank, Ik bedoel achter mijn klamboe. Zing, *sapoe*, zing mij in 't land der droomen.
Jan Paul. San Willibrordo, 25 November '18 (*Amigoe* 30 XI 18)

11 I 19
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Is me iets overkomen, wat me nog nooit is gebeurd. Ben voor 't eerst van mijn leven geïnterneerd geweest in 't ziekenhuis, in ons roemrucht aloud en toch zoo modern St. Elizabeth's hospitaal. Ziek geweest? Heelemaal niet! Voelde me lekker als kip, heb gegeten als 'n wolf, geslapen als 'n roos, gerookt als ’n schoorsteen en mijn interviewlust botgevierd met een élan, ik zou haast zeggen, gelijk aan die van mijn vriend en collega Hyacint Hermans, redacteur van ’t *up to date* Dagblad *De Maasbode* in t verre moederland.
Wat ik, kerngezonde, daar eigenlijk te maken had? Komt er niet op aan, ik ben er geweest, dagenlang, dat is genoeg, en heb gezien en gehoord en met immer stijgende bewondering dikwijls perplex gestaan over zooveel grootsche, edele, zichzelf wegcijferende liefde tot de arme lijdende menschheid.
Nooit geweten dat het St. Elisabeths Hospitaal zulk een reuzenbouw was. Hoevele malen ik gedurende de eerste dagen wanhopig heb loopen dwalen gang in gang uit, trap op trap af, mag Joost weten. Logeerde op niet-genummerde kamer boven 't rectoraat.
Had me nauwelijks opgefrischt van stoffigen rit van verre buitenpost, of klop, klop, vief zusterke met bleek zacht gelaat onder de spierwitte hulle, kwam even informeeren of ik ook iets noodig had.

Neen, dank u goeie soeur, ik ben niet ziek, weet je dan niet wie ik ben, ken je me niet?
Nou, ik zou Jan Paul van de *Amigoe* niet kennen?

Noem 't kinderachtig, maar die woorden deden me goed, streelden mijn ijdelheid, en ik prevelde zoo iets van,

Wel, dat doet mij plezier, dat jullie mijn geschrijf ook lezen.
Vroeg toen waar kamer was van ‘n zekeren eersten klas patiënt. Kom u maar mee. De reis ging boven over, want 't regende. En we bleven loopen. Lange gang door, hoek om, weer ‘n gang deur open, deur dicht, weer 'n gang. *Hello* soeur, we hadden best 'n auto kunnen nemen. Hé, dat is nu ook wat, we zijn er bijna. Toen nog 'n hoek en nog 'n gang, en nog 'n deur, en wij waren er.
Dat was *all right*, maar, o groote goden, die terugreis heelemaal alleen. Weet op geen stukken na, waar ik toen zoo al heb rondgescharreld. Liep en bleef loopen, en kwam maar niet, waar ik wezen moest. Draaide eindelijk forsch 'n glimmend gepoetsten koperen knop, vast overtuigd dat 't die bewuste gangdeur van daarnet was, en 'n angstig gilletje klonk me tegen. Of ik beenen maakte! Had waarschijnlijk nu nog loopen dwalen, als 'n verwonderd me aankijkend nonnetje me niet op sleeptouw genomen had, en me eindelijk doodmoei veilig den gang binnenloodste waar mijn kamer zonder nummer was.
Uitzicht van dit frisch gezellig departement was vol afwisseling. Beneden 'n keurig onderhouden tuintje met bloemetjes die trouw elken middag begoten worden. In 't midden 'n monumentale til er boven op 'n haantje als windwijzer — 'n doffer was, dunkt me, beter op die ijzeren pin gespietst als meer blijvend in de lijn — en alomme blanke tortelduiven kirrende in diep gorgelend geroekoe, die knusjes zitten te nebben in den klaterenden zonneschijn.
Rechts op dat lapje idylle te midden van roezig stadsrumoer, zoet waterbad té weinig geapprecieerd panacee voor zoo menig tropenkwaal en op den achtergrond 'n massaal *memento mori*, 't lijkenhuis. Potdicht waren de deuren van dat luguber gebouw voor dagen, maar eens op ’n middag … neen dat gezicht vergeet ik nooit. Kwam op mijn kamer zonder nummer tegen 'n uur of 3, in 'n stemming vol onbezorgden lachenden zonnigen levenslust. Keek door open raam, en .... o mijn God!
Nu waren de deuren wijd open. Zag politieagenten met vieze gezichten, doctoren in operatiejassen en gummihandschoenen, zusters in linnen smetloos blank, Alberto de factotum van 't hospitaal ook al in witten jas druk doende gebogen over iets, en daar in 't midden op 'n tafel 't afzichtelijk opgezwollen lijk van 'n arme zwarte drenkelinge met bloedig gelichten schedel. Prevelde 'n hartelijk *De Profundis* voor die arme onbekende, en ben er door geheel den middag van streek geweest, kinderachtig, hé, voor zoo’n pootigen zesvoeter!
En toen mijn vriend van die gang heel ver weg, die beter de weg wist dan ik in dat labyrinth, bij mij kwam oploopen, en ik waarschuwend riep: Jó, kijk niet uit dat raam, en hij 't toch deed, toen heeft ie tot straf van ze’n nieuwsgierigheid geheel den nacht niet geslapen.
Ben blij, dat ik de poorten niet meer geopend heb gezien van dat rouw- en doodshuis.
Neen, dan was uitzicht op hoofdentree van 't hospitaal, heel wat meer blij afwisselend.
Dat was me 'n aan en weggerij van rijtuigen en auto's, 'n gaan en komen van menschen zonder tal, van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Had al spoedig in de gaten, dat 't portierstersbaantje aan die groote glaze deur met, unicum op Curaçao, ijzeren voetenschraper, om den drommel geen sinecure is. En beneden in dat mooie duiventuintje was ook al 'n poortje met 'n bel, en voortdurend tingelingden daar arme drommels, die speculeerden op de vrijgevigheid van mijn goeien onderbuur en nooit gingen ze heen met leege handen.
En dan zag ik, gehuld in tabak-en-gasoline geuren uit mijn uitkijktoren, hoe chauffeurs van wachtende doctorauto's met wijd opengesperden mond 'n tukje pakten, of 'n onnoemelijk aantal cigaretten oppaften, of met bollende wangen 'n band oppompten, hoe weldoorvoed paard van Dr. Ferguson's rijtuig, onvermoeid met linkerachterpoot op buik kriebelende vliegen tot mosterd pletten, of drenzende kinderen met kiespijndoek door resolute moeder werden voortgezeuld, of 't vuurrood melkkarretje van plantage Engelenberg met mooie uitgerafelde staartezels binnenslofte, of neen zoo is 't mooi.

Eén ding bevreemdt me echter dat ze die gasthuisstraat ook niet 'n macadam-vloertje geven, dat is heusch geen overbodige weelde.
Ben op 'n avond in de feeëriek electrisch verlichte operatiekamer 'n kijkje gaan nemen. Rillerig mooi! Soeur Odrada de bekende gediplomeerde hoofdverpleegster leidde mij rond en je kon zien, ze was nu geheel en al in haar sfeer.
'n Hersteld patiënt ook van de partij, nog niet lang geleden hier geopereerd, keek met 'n loenschen blik naar prachttafel, waarop hij 'n soort van *hari-kiri* had ondergaan. Operatietafel is brandnieuw, pas eenige maanden geleden uit América hier geland en gemonteerd, 't nieuwste snuifje op dat gebied, en beantwoordend aan de hoogste en modernste eischen. Onze *cicerone* was er trotsch op, en niet zuinig ook, dat zag ik dadelijk. Ook de doctoren waren over 't aanschaffen van dat rilwekkend kostbaar meubel in de wolken, ik vond 't nu ook wel mooi, maar enfin, ja dat is 't woord, eng.
Opereeren is één, infectie voorkomen is twee, vandaar dat gesteriliseer zonder eind, dat 10 minuten lang handenwasschen met sublimaatoplossing en andere preparaten, die handschoenen van elastiek, die tafeltjes en schalen en kasten van glas en porceleinlak die schitteren als kristal, en waarin je rijen instrumenten tegenflonkeren in reflecteerenden nikkelgloed. En nu is 't de glorie van Soeur Odrada, dat NOOIT bij operaties waarbij zij geassisteerd heeft — en die loopen in de honderden — infectie heeft plaats gehad. Maar zulk 'n hoogst zeldzaam record kost arbeid, stage, stugge, onvermoeide arbeid, en 'n consciëntieuse opvatting van deze moeilijke, nauw luisterende taak, eigenschappen die de goede Soeur in hooge mate bezit, en waardoor geheel 't geheim van haar verbluffend succes wordt opgelost. Nog eventjes Röntgen-installatie en steriliseermachienen bewonderd, alles even hypermodern, toen nam ik 'n dankbaar afscheid met den stillen wensch dat ik nooit met al die prachtuitvindingen maar iets in de verste verte te maken zou mogen hebben.
Er zou den volgenden morgen 'n appendicitis-operatie zijn. Klokslag 8 stond Soeur Odrada met 2 jonge soeurs assistenten, waarvan die kleinste ook gediplomeerd, nu geheel in 't wit gehuld, gereed. Drie doctoren in operatiejas traden binnen.
Goeie morgen, soeurs, en de handenwasscherij begon.
Klein zustertje wielde heen met ziekenwagen om patiënt te halen.
Ik zag hem aankomen. Hij gooide 't laken van ze'n bleek angstig gezicht, en keek mij aan. Arme jongen, zei ik.
Toen gingen de deuren toe. Na 'n half uur ree 't wagentje weer denzelfden weg terug, nu, o zoo voorzichtig voortgeduwd. En geheel dien nacht waakten zorgzaam 2 zusterkens vóór de kamer van dien armen geopereerden, hij kon immers iets noodig hebben na dien verschrikkelijken dag, heusch, ze'n moedertje in Holland had 'm niet beter kunnen verzorgen. En als geheel Curaçao in ruste is, dan treden geruischloos in de nachtelijke stilte door de lange eenzame gangen van 't hospitaal twee zwijgende zwarte gedaanten, 't Zijn de soeurs die de waakbeurt hebben.
En menig rustlooze en in pijne wordt door haar geholpen en getroost, menige koortsige gelaafd, menig klam peluw verfrisschend geschud en heel wat rozenhoedjes ten hemel gezonden tot herstel van de arme zieken, die hun om Christus' wille toch zoo innig dierbaar zijn. Maar overdag zijn die lange brandschoone mozaïkgangen om den drommel niet stil, Waar je ook beent, overal 'n *traffic*, zooiets als op de New Yorksche Broadway in miniatuur. Moeder Josephine ontmoet je over al, altijd even opgeruimd, altijd even druk, altijd even bezig, schroomt heelemaal niet om zoo noodig zelf mee te helpen, mee te sjouwen, kordaat aan te pakken, en is slechte tevree als ze ouderen gelukkig maken, en veel heel veel goed kan doen.
En dan komt daar opeens om den hoek op rubberwielen spijzenwagentje aangerold — ik dacht eerst in mijn eenvoud dat 't 'n ijskarretje was! en langs je neushaartjes kringelen naar binnen de heerlijkste geuren van fijn gebraad en exquise onvervalschte, hollandsche

varkenscoteletten, waar vooral 'n zekere pas herstelde geopereerde mijnheer zoo dol op was. Geloof me, slechts noode weerstond ik de bekoring, om kwajongeneachtig bij 't passeeren van die eetweelde-op-wielen, zoo'n lekker beetje te gappen.
Maar, kind dan toch! zie ik in mijn verbeelding mijn bejaarde moeder hoofdschuddend glimlachen.
En dan weer ontmoet je de grijze sympathieke rector van dit reuzenhuis, die ze'n dagelijkschen omgang bij ze'n zieken doet, en door 'n ieder, oud en jong, ziek en gezond, wordt hooggeacht en met eerbied en hartelijkheid wordt gegroet. en alomme loop je heeren doctoren tegen 't lijf, die zich met 'n *bonjour* naar hun zieken haasten, zich zelven geheel geven aan hun edele moeizame taak, wederopbouw en smartleniging van de lijdende menschheid met 'n toewijding boven allen lof verheven, en toch ook vaak aan veel ondankbaarheid bloot staan, wanneer noch medicijn noch kunde of wetenschap meer baten kunnen.
Jan Paul. San Willibrordo, 8 Januari '19. (*Amigoe* 11 I 19)

18 I 19
Curaçaosche Ditjes en Datjes
(Vervolg.)
Natuurlijk is 't hospitaal ook 'n apotheek rijk, en 'n juweeltje is 't. 't Was 'n lust Soeur Dymphna, gediplomeerd apothekeresse, hier tusschen haar potjes en pannetjes, zalfjes en pillen, basculen en flesschen en kolven bezig te zien. Weet nog goed, dat ik 't zoo vreemd vond bij mijn eerste aankomst op Curaçao, dat ze in de apotheken biertjes en sigaren en limonade verkochten, dat zie je in Holland niet. Ook bij Soeur Dymphna was niets van delicatessen te krijgen, wel alle mogelijke remedies gerijd in keurige kast, met zeldzaam mooi gevlamde pitch-pine- prachtdeuren. *Veneno-Cuidado* stond er op 'n groote stopflesch naast me; ook prettig gezelschap, wonder, wat ze al niet noodig hebben om 't veege lijf weer op te kalefateren.
Naast apotheek 't magazijn, precies een Hollundsche drogistenwinkel. Gomballen hadden ze echter niet, waar ik in mijn tijd zoo van hield, en die in 'n goed geordende drogisterij wel degelijk thuis hooren.
Hoop, bij mijn eerstvolgend bezoek er eenige stopflesschen met dat kleverig goedje te vinden. Naast magazijn 't laboratorium. Hier was Soeur Mingelina, ongeveer van mijn lengte, bezig aan 't experimenteeren. Binnenkort gaat ook zij voor diploma op. Wat me hier weer zoo bijzonder opviel, zooals overal in dit enorm gebouwen-complex, was die angstvallige netheid, dat alles keurig op ze'n plaats, en blinkend schoon zijn, zoo dat men 't in Holland eenvoudig niet zou kunnen verbeteren, wat heel wat zegt voor 'n land waar meestal passaatwind wolken stof en vuil door de open jalouzieramen jaagt, en 't schroeiend klimaat zoo doodend werkt op poets- en schoonmaaklust.
Heb toen mijn ondekkingstocht voortgezet, weer 'n pracht van operatie-kamer bewonderd, uitsluitend bestemd voor amputaties, toen, *honneur aux dames*, eerst 'n bezoek gebracht aan de vrouwenafdeeling. Toen ik groote lichtgroene deur opende liep ik bijna onderste boven iemand in witte *samaar*, met 'n vlassig baardje, naar mij dacht 'n oudachtig mannetje, die precies deed of ie daar thuis hoorde. Wat ben ik toch dom, weer verkeerd geloopen natuurlijk, maar bij nadere inspectie was ik wel degelijk goed terecht, 't bleek 'n knap resoluut vrouwspersoon te zijn, bij wien 't zwaar donsde om geprononceerde kin.
Maar goed, dat ik 't, zoo, ouwe heer, hoe gaat 't, wat me op de lippen zweefde bijtijds heb ingeslikt, je maakt anders zoo'n raar figuur. Alleen bij de oude vrouwtjes, niet bij de zieken geweest. Er waren er bij van alle kleurschakeeringeu, met mummie- , ruzie- en pruimenmonden. Er waren vriendelijke oudjes die je guitig toelachten, anderen die je met

toegeknepen lippen critisch van top tot teen opnamen, anderen die dadelijk begonnen te vertellen honderd uit.
En tusschen al die ruïnes van menschen ging 'n bejaarde Soeur rustig bedrijvig rond. Voor 'n ieder had ze'n goed woordje, hielp hier 'n handje bij 't kopjes wasschen, beslechtte daar weer kalm 'n oudjes-ruzietje om niks, en was als 'n zorgvol moedertje, onvermoeid om haar oudjes maar goed te doen.
Wat 'n leven van opoffering!
Toen naar de mannen-afdeeling. Was propvol. Heel veel van die verpleegden zaten 's morgens vroeg al klimaat te schieten in mooie tuin aan 't rifwater, of in 'n tentje 'n potje te kaarten met 'n vuur, dat de tafel onder de neer kletsende troeven kraakte.
Heb er ook bitter lijden gezien, ook afgeleefde mannetjes zwak en bevend, die aan uitte pijp nog smakkend zaten te halen. Dacht toen met 'n soort weemoed,zou ik misschien later ook zoo worden?
En ook hier wederom was alles even proper en zindelijk, evenals in de vrouwenafdeeling, begrijpe wie 't kan, en bleeke moe-oogige Soeurs droegen stapels kostelijke botrammen af en aan, en gingen met al die luidjes van zoo'n verschillende opvoeding, godsdienst en opvatting, kleur en humeur om met 'n tact, waarvan ik gewoon paf stond. En dat dag in dag uit, jaar in jaar uit, wat is 't katholieke geloof toch mooi!
Zou nog kolommen vol kunnen pennen over alles wat ik in die afeelingen gezien heb, maar ik moet mij beperken. Naar de keuken. 'n Caramba ontviel me bij 't binnentreden. Daar stonden me toch van die reuzenschalen vol met gehakt, zoo groot als voetballen, nog lillende bergen biefstuk, manden vol groenten en vruchten, bakken geschilde aardappelen en nog 'n heele boel meer en op 't fornuis, massaal als 'n vesting, stond 'n leger van potten en pannen sissend te pruttelen waaruit geuren opstegen, die me ineens de van koper glimmende keuken voor den geest tooverden van 't mijn dierbaar ouderlijk huis in de jaren mijner jeugd. Ja, en ik haalde mijn neus eens heel diep op, ja dat is 'm, onze unieke, nergens overtroffen hollandsche pot Zoo smaakt 't u, nu dan moet ge maar goed eten, zei 'n Soeur, die ijverig 'n soort pap stond te roeren, 't is aan u goed besteed.
Ik lachte 'n beetje zuinig, maar ik verzeker u, dat ik dien goeien raad in die dagen in lengte en breedte heb opgevolgd. Geloof me, na 'n verblijf hier van 3 maanden, begon ik zeker aan mijn derde onderkin, jammer dat ik de proef niet kan nemen.
Weg! Naar de bakkerij. Hier wordt dat unieke hospitaalbrood gebakken, hier worden die onvervalschte cadetjes en krentenmikken in mekaar gezet die je moet eten, trek of geen trek. Had ik zoo'n bakkerij eens op Willibrord!
Naast bakkerij is de boterhammenkamer; waar weer 'n Soeur dag in dag uit botrammen snijdt. Als 't erg druk is, staat ze'n uur vroeger op, anders is ze niet op tijd klaar, vertelde ze mij, wat voor haar beteekent half vier 's nachts uit bed te wippen. Als de Curaçaosche mama's dit voorbeeld volgden, dan kwamen hun kinderen nooit meer te laat op school, zooals nu.
Juist stapte moeder Josephine voorbij, die zich in 'n soort alomtegenwoordigheid schijnt te verheugen.
Zeg, moeder, luister 's even, doe me 'n pleizier, en ga 's kijken op 't St. Thomascollege, daar hebben ze"n broodsnijmachine waarmee je in 'n half uur 'n paar millioen botrammeu kunt snijden, schaf ook zoo'n ding aan, dan kan voortaan die soeur tot half 5 blijven slapen. En moeder zou 't doen.
'n Eindje verder heb je 'n timmermans werk plaats, waar altijd 3, meestal 5 mannetjes volop werk hebben. Daarover 'n schoenmaker ook immer ijverig aan 't lappen en kloppen. Schuin daarover de flinke, koele wasscherij, waar stevige landelijke zwartjes staan te ploeteren en te plassen, zoodat 't zeepsop hun om de ooren vliegt.
Weet ge, wat ik jammer vind, dat ze in 't hospitaal geen flinken motor hebben, dat zou heel wat geld en heel wat arbeid uitsparen. Electrische verlichting die nu danig in de papieren

loopt, zou dan heel wat goedkooper zijn, en waartoe je die drijfkracht al niet kunt gebruiken, is gewoonweg niet op te noemen.
Om nu nog de prachtkamers der klaspatiënten te gaan beschrijven, waartoe is 't noodig, die zijn immers al op geheel Curaçao en niet minder op de kust bekend en beroemd, geen wonder dat zij steeds allemaal bezet zijn.
O ja, en dit tot slot, weet u wat me in die dagen ook nog overkomen is?
Had met Soeur Stephane, assistente bij Dr. Ferguson, kamer voor oog-operatie-en-onderzoek met veel interesse bezocht. 't Was op mijn gang. Hing daar ‘n rood cartón, waar ik tallooze malen zwaardampend was langsgekuierd. Kom, ik moet toch 's kijken wat er op dat ding staat, en diep halend aan mijn nobele Cubaan las ik; *Téngase la fineza no fumar aqui.* Ik keek eens schuchter rond, en verdween met sigaar uit die gevaarlijke zone, naar veiliger dreven, naar mijn kamer, die geen nummer had.
Heb zoo juist mijn copie eens overgelezen, en 't bevredigt me niet, want onder woorden brengen, wat ik in die dagen gevoeld heb, dat is mij te machtig. Heb hier de christelijke charitas gezien in een harer edelste uitingen. Waar die nederige zusterkens, ooit zoo teekenend genoemd *the ever smiling martyrs* de kracht vinden voor zulk 'n heldenleven van offers zonder tal, blijft voor menigeen 'n geheim, maar vraagt 't haar zelf, en zij zullen u zacht glimlachend wijzen naar 't altaar van haar devote kapel, naar ‘t tabernakel, waar Hij woout die is haar sterkte, haar voorbeeld, haar al. Daar snappen natuurlijk de helft van mijn lezers weer heelemaal niets van. Ja dat weet ik wel, maar daarom heb ik dan ook zoo’n innig meelij met jullie. Mogen ook jullie oogen spoedig opengaan, zooals nu van zoo talrijk velen, in 't dierbaar moederland. Dat hoop ik van harte.
Jan Paul. San Willibrordo, 8 Januari '19. (*Amigoe* 18 I 19)

22 II 19
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Weet je, wat onaangenaam is bij je eens in de maand onder de streep schrijverij? Dat zoo dikwijls 't gras vóór je voeten wordt weggemaaid. Daar heb je nu bijvoorbeeld die 2 *soirees musicales*, 'n paar weken geleden, H. Familie-Oratorium en Hollandsche liederenavond van Paul de Groot. Daar ben ik bij geweest, en had over die twee ver uiteenloopende prestaties kolommen vol kunnen pennen, als redactie van den *Amigoe* me niet voor was geweest, en zoowat alles door haar snelpers had laten draaien, wat ik óók had willen zeggen, zij 't dan ook op 'n ietwat verschillende wijs. Met zoo’n *tabula-rasa*-achtig gevoel rij je dan na zoo’n genotavondje lange lange weg huistoe, aangenaam intermezzo op Villa Stito montert je weer wat op, maar dan douwt ‘t weer fluks op je, dat *Amigoe* van Zaterdag a.s. de primeur heeft, en je dus alweer met de trekschuit komt. Apropos, weet U wat *Stito* beteekent? Niet? Dat dacht ik wel. *Stito* is Moorsch, en heeft precies dezelfde beteekenis als 't Maleische
Ketjil. Weet u 't nu nog niet? Ja, hoor 's, ik ben geen privaatdocent in Oostersche talen, maar wilt ge 't per sé weten, stap naar 't fort, kapitein Bierman of een der officieren zullen u gaarne op de hoogte trengen.
Zit nu, zooiets als 'n halfgeplukte kip, tuk, tuk, tuk op 'n copiegraantje, dat zoo juist is opgeslokt door 'n victorie-kraaiende Chantecler met glinsternek en fonkelstaart, op stal, *in casu* in mijn hobbel vóór mij ‘t achthoekig raam, en kijk sip, en staar pensief naar buiten.
Rood zijn de bergen, door de je 'n vaarwel toewuivende dividivi-kruinen, poeierig je de weg, scharminkels de ronddwalende ezels en geiten en 'n *irocco* bulderbast wolken stof omhoog in saliña, langs de in 't zonlicht reflecteerende zoutpyramiden.
Gelukkig de geitbeesten die lang gebeend zijn, op achterpooten staan ze van 's morgens vroeg tot 't donkert, onder schraal verwaaide boompjes met van begeerte trillende en staag-kauwende onderlip. Maar als nu aan die onder hun bereik afgezabbelde takken geen blaadje meer ritselt, wat dan? Wel, dan gaan ze dood, precies als hun sinds lang doodgehongerde

collega's met korte pooten, en in breede lugubere rijen volgen dra de uitgemergelde ezels en koeien en alles wat vier pooten heeft, want de miniemste maagvulling om er ’t veege leven in te houden is verre. Als 't niet heel gauw danig van je gewelste gaat sausen, dan arm Curaçao, vooral arme buitenmenschen, want 't is overal triple sec, en we zijn pas in Februari. Zoo mijmerde ik, starend uit mijn raam met 8 hoeken en ‘t kon me spijten dat reuzenschool van San Mateo met reuzenbovenzaal in zoo’n minimum van tijd is opgetrokken, want menig buitenman die daar maandenlang 'n pracht van loon verdiende, is nu met vrouw en kroost weer broodeloos.

En de eerste uitvoering — 't H. Familie-Oratorium — in die pas affe zaal van kolossale afmetingen was schitterend. Dat weten we al lang. Akeligheid! Toch is me die avond van kunstgenot eenigszins vergald, door 'n gestadig gevoel van bange onrust, dat me zonder pooze om 't harte prangde. Zat vóór me op hoek I rij 'n gewichtig heer van 'n ± paar honderd kilo's, die ik reeds bij andere festiviteiten minstens tweemaal plots in de diepte heb zien verdwijnen, 'n Krak, 'n bons, ‘n benauwd *caramba*, heer weg, stoel weg, alles weg! En telkens schrok ik op bij 't minste verdacht gekraak, zelfs onder 't bewonderen van de treffendste pittoresk-religieuse tableaus, met 'n o, goeie hemel, daar gaat ie weer! Maar hij ging niet, zelfs niet toen ze’n soortelijk gewicht nog verzwaard werd, door 't klauteren op ze’n knie van ze’n driejarige gitoogige babydochter, die zoo juist op de planken als engeltje 'n ideaal beeld te zien had gegeven van de reinste onschuld en de bevalligste lieftalligheid. Waar ook, 'n engel is imponderabel maar in je angstmomenten ben je vaak wónder-onlogisch. Ik ga nooit meer in de buurt van dien dikken *gentleman* zitten.

Is u dat kijkgaatje niet opgevallen, rechts van 't scherm? Loerde men niet, dan straalde er ’n zee van electrisch licht door, appelde er een oog achter, dan was 't donker als bij 'n zonsverduistering. De regisseur, die geheel deez’ *soiree* op touw zette, om wien geheel de boel draaide, was door dit bewuste gaatje in voortdurend contact met den componist-dirigent van 't oratorium, die achter in de zaal ze’n wonderstaf zwaaide. En daar verduisterde weer 't lichtend oog, en ik denkend nu observeert ie weer, gaf 'm als intieme vriend 'n vertrouwelijk knipoogje, vergezeld van 'n speciaal voor hem bestemd bekende vingergeste. En, o groote goden, toen was ‘t zijn oog niet! Bij dezen *amende honorable* aan dien anderen ietwat nieuwsgierigen zaalfixeerder.

Wat kan je er toch onschuldig inloopen! Ook viel 't mij dien avond op, hoe ongelooflijk iemand veranderen kan, door 't slechts aanplakken van 'n snor of baard, of 't deponeeren van 'n pruik op ze’n schedelvlak.

Een der jeugdige acteurs, mij zeer goed bekend, trad op als herder, later als schriftgeleerde, danig gebaard en bepruikt, en schoon ik zeker wist dat hij 't was, hem er uit halen kon ik niet. Sterker nog! Aan mijn groene zijde nam met 'n buiging 'n slanke heer plaats.

Dacht ik; ben je 't nu, of ben je 't niet?

Maar hij was 't, wat me bleek uit ze’n onder 'n shakehand, wel Jan Paul, hoe maak je 't? Martiale knevel die steeds ze’n bovenlip sierde was verdwenen, dat bracht me van de wijs. En toen ik 's avonds thuis kwam, werd me gevraagd:

Wie was toch die heer met wien je zoo geanimeerd zat te praten?

Die ken je toch wel? Dat is mr. X.

Wel, niet waar.

Caramba, wèl waar!

Maar hoe kun je nu toch zoo iets idioots beweren, die heeft immers 'n snor?

Gehad, ouwe philosoof!?

lce-creampjes gingen aan 't wandelen, en ik zat me al te verkneuteren over dit voor 'n buitenmensch zoo sporadisch ijsvermaak, toen ze ergens — niet in mijn keelgat — bleven steken. Ik keek 's schuchter om, maar geen ijs te bekennen, we kregen niets, ook niet mijn snorloose buur. Later bleek, dat die drommelsche ijskellner zich vergist had.

Vergist!?! Speelt me nota bene ook al Troelstra'tje.
Is toen waarschijnlijk ook in ze’n bed gekropen, want te zien kreeg je 'm niet meer, zoo’n salamander. In pauze 'n mij geoffreerde sigaret opgepaft op galerij met feeëriek uitzicht op stad en zee, maar wel wat al te gauw klonk 't belletje voor ons gepassioneerde smokers.
Weer klonk in senore glasheldere baryton 't recitatief, wat ik telkens bijzonder mooi vond, weer viel jubelend 't koor in van tientallen frissche jongensstemmen, weer was aller aandacht gespannen in beschouwing van de zoo talrijk roerend schoone tableaux vivants met schitterende apotheose als waardig slot.
Toen was 't afgeloopen.
Orkest speelde 'n vroolijken marsch, auto's toeterden, groote exodus.
En raad nu eens wat mij toen overkwam? Zag in vensterbank, o ongekende eer, boven op mijn ietwat verwaaid panama'tje den hoogen zijden prijken van Zijne Excellentie den gouverneur. Dat noem ik boffen! Niet, dat ik zoo’n dikwerf onbeleefd betitelde kachelpijp zoo mooi vind, heelemaal niet, want nog nooit heeft zoo’n on-aestetisch machien mijn aschgrauw-blond bedekt. Ja toch, in mijn vlegeljaren als ik doktertje speelde met de frauduleus van den kapstok gekaapten hoogen dop van mijn goeden vader, anders nooit.
Maar dat 't nu juist dat semi-officiëele hoofddeksel van onzen zoo sympathieken, hoogstaanden gouverneur Mr. Nuyens zijn moest, dat mijn nederig stroohoedje tegen aller booze aanslagen behoedde, dat streelde mijn ijdelheid, deed me goed, fameus. Geloof me, die hoed, laat ie seniel aftakelen, *à la bonheur*, dat is eenmaal 's werelds loop, maar dierbaar zal ie me blijven tot in lengte van dagen, als *doux souvenir* van de eer hem bereid in de vensterbank van die reusachtige zaal van S. Mateo's schoolgebouw op den 11den Januari A.D. 1919.
En nu in 't kort eenige mijner indrukken over hollandschen liederenavond vau Paul de Groot. Ook daar was de zaal propvol, ook daar heerschte 'n prettige geanimeerde stemming, ook daar moest men zich, *eilacie*, van sigarengepaf spenen. Vandaar zeker zooveel snoepende heeren. *Horrible! Most horrible*!! Liederenavond zou om 8 n.m. aanvangen, zoo meldde 't program. Ooit gehoord van 'n liederenavond om 8 uur 's morgens?
Weet je, wat me hier weer zoo bijzonder opviel? Dat ik toch zoo drommels weinig stadsche menschen ken, ik bedoel Curaçaosche-Willemstadsche. Behoudens 'n enkeling of -linge, waren 't op dien bewusten na-den-middag-avond, allemaal onbekende grootheden voor mij. En dan komt er nog bij, dat ik helaas met de fatale gewoonte behept ben me ‘n voorstelling te maken van menschen, wier daden en naam me bekend zijn, maar die ik nooit van mijn leven gezien heb. Opvallend hoe zelden realiteit beantwoordt aan mijn zoo 't schijnt te weelderige phantasie.
Komt me dien avond 'n heer de zaal binnenstappen. Peper en zout was ze’n haar, verdacht zwart ze’n Henri-quatre, romaansch ze’n geprononceerde neus. Kaarsrecht 'n middelmatige gestalte, met 'n weifelende neiging tot *embonpoint*. Wie is die *sinjeur*, vraagoogde ik mijn buur? Die daar? Dat is mr. A. Heusch. Waar? Hoe is 't mogelijk? Ik had me dien man voorgesteld, gladgeschoren, kale kop, wipneus, twee onderkinnen, spillebeenen, en lang, vooral lang. Waarom? Ik en weet 't niet. En zoo zou ik u nog heel wat delicater voorbeelden in die branche kunnen opsommen, maar dat doe ik niet.
't Zou me 'n lief ding waard zijn te weten, welk 'n idee mijn lezers, nooit aan mij voorgesteld, zich van mijn persoonlijkheid maakten, dat kan vaak zoo bitter tegen, en ook zoo kluchtig meevallen.
Daar heb je nu Paul de Groot. Dacht me hem ‘n soort Speenhoff-alter ego, ik bedoel in statuur en physionomie. Dat ik alweer leelijk de plank heb misgeslagen behoeft geen betoog.
En nu mijn opinie — die ik voor beter geef— omtrent dien rijk begaafden meesterzanger. Als *chansonnier*, als cabaret-artiest 'n op ende top *first classer*, in dat genre is ie 'n meester, dat

genre is ze’n fort. En in die lijn moest hij blijven, dan zie ik hem mettertijd nog 'n Europeesche beroemdheid worden.
Mogelijk ontpopt hij zich a.s. Woensdag in zijn rol van kolonel Eulin, als een dramaturg van ongekende gaven, en dit hoop ik van harte. Maar ik herhaal het, als *chansonnier*, zooals hij zich zelf ook noemt, sleept hij je onwillekeurig openmondig van louter aandacht mee, en doet ie met 't publiek precies wat ie wil.

Meisje, met je mooie hondje,
Moet je met je ma’tje mee!

zoo kweelde in mijn buurt het bekende refrein 'n dame op jaren, die bleek noch muzikaal gehoor te hebben, noch de *quintessence* van het aardig liedje te snappen, en, misschien nog nooit in haar lang leven in 't publiek gezongen had. Treffender en doorslaander bewijs van ze’n meesterschap op dat gebied, is moeilijk te leveren.
Ze’n voordracht uit Cyrano de Bergerac vond ik mooi, heel mooi, maar roeren wilde het mij maar niet. Dat lag misschien aan mij.
Maar toch, bij Albert Vogel's *Oedipus* kreeg ik 't te kwaad. Wel trof mij diep Cyrano's door 't hart snijdende stervenskreet *le Panache*! Dat was subliem. Eerlijkshalve zij hier vermeld, dat schuin voor me een bedaagd heer, onder voordracht van Rostand's meesterstuk zat te snikken als een kind, en wie weet hoevelen nog. Maar praestatie van de Groots *Serrez vos rangs*, staat mij mij oneindig hooger dan ze’n Cyrano de Bergerac.
Daar pakte hij mij in, heelemaal van top tot teen met ze’n onovertreffelijk dialecto parisienne, met ze’n nobele begeesterende voordracht, met 'n zich zelven geven geheel en al in uitbundige liefdevoor het ideaal: 't *Vive la patrie*. Dat bracht mij het water in de oogen.
En toen, o groote goden, snoot dicht bij mij 'n heer ze’n neus - Uit aandoening? Heelemaal niet! De man was verkouden. Komt 't nu te pas, bij zulk 'n geestdriftig-ideale voordracht verkouden te zijn?
In nog iets heb ik mijn stuk naamgenoot Paul bewonderd, iets heelemaal buiten het program. Na pauze, las hij in korte schets van Cyrano'e laatste bedrijf, wat ik zoo aanstonds zou voordragen, uiterst practisch, zelfs noodzakelijk voor menigeen uit het auditorium.
Vóór het buffet werd hinderlijk geboomd. Toen klonk het diplomatisch staccato: Wees daar asjeblief een beetje stil achter het buffet! 't Geraas luwde. Na een minuut of wat zwol wederom geroezemoes van fluisterende en lachende stemmen. Wil je daar nu wel 's stil zijn achter het buffet, bulderde 't toen met snijdende commandeerstem over den zaal de rumoerige gaanderij in. En muisstil werd 't, en muisstil bleef 't. Als Paul de Groot ooit mettertijd aspiraties gevoelt om voorzitter van de II. Kamer te worden, dan zal ik hem steunen met alle kracht die in mij is. Dank u, Mr. de Redacteur, tot over 'n maand.
Jan Paul. San Willibrordo, 18 Februuari '19. (*Amigoe* 22 II 19)

5 IV 19
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Vaarwel is Hollandsch, oeroud, teekenend, typisch, gedegen Hollandsch, en toch slechts sporadisch hoort men zulks in den mond van 'n rasechten Hollander.
Hoe vaart u, evenmin. Wel, hoe gaat 't er mee, hoe maak je 't, hoe staat 't leven?
En in 't Fransch en Engelsch is 't net zoo.
Is je gedoceerd in je schooljaren, bij zoo’n gelegenheid, te zeggen *Comment vous portez vous*, maar ik heb nog nooit iets anders van mijn om den hals vliegende Fransche vrienden gehoord als: *Comment cela va*? Of *comment ce va*?
En wie zegt er nu, In ‘s hemels naam! *How do you do*? Nonsens, je ware is: *How are you*? *How you? How d' do? How you feeling? How you getting on*? En 't aangeleerde schoolsche antwoord *Very well*, is ook heelemaal van de baan.
't Is nu: *nice, ever so nice, fine, just fine, fine as silk, o.k.* etc. etc.

Neem de proef, enter den eersten den besten Françoos of Albionees of Yankee die ge op straat tegenkomt, en zie of ik geen gelijk heb. Zoo heeft, bij 't vertrek van de Stuyvesant, Woensdag ll., me niet eenmaal 't toch zoo veelzeggende en toepasselijke vaarwel in de ooren geklonken. Weet ge, wat ik wél hoorde, van alle kanten op 't eerste klas dek, toen 't klokje van scheiden sloeg: *Ajo! Ajo!* Dag kerel, goeie reis, hoor! Nou, hou je maar taai. Adieu ouwe, niet zeeziek zijn.
Dag kind, zal je voorzichtig zijn op reis. Laat je 's gauw wat van je hooren. Tot ziens. *So long, sonny*! God zegene je, vent, hou je kloek. 't Ga je wel. *Adiós! Adiosito*!" *Ajo! Ajo! Ajo*!!
En door dat koor van vaarwel en toch geen vaarwel zeggende stemmen, joeg de brullende stoomfluit haar onbarmhartige donderdissonant, ‘t weg met jullie van boord, die er niet thuis hooren.
Verwacht nu geen beschrijving van deez nobele Stuyvesantstoomer, in vergelijking met den verongelukten Prins Willem II en Maurits waarmee ik jaren hér 't *treacherous deep* doorploegde, is 't 'n zeepaleis, maar trek je nu ‘n parallel tusschen deze spiksplinternieuwe KWIM'er en een van de Holland-Amerika-lijners, waarmee ik indertijd stoomde naar *over there*, dan zie je weer met ietwat dédain neer, op de minieme afmetingen van dezen toch zoo eleganten en aristocratiscben mailboot. Zoo is nu eenmaal de wereld, alles is betrekkelijk.
Knus — ik weet niet, of u dat woord verstaat, want 't is zuiver Rotterdamsch — vind ik rooksalon.
Weet zeker, dat in dat gezellig hoekje rechts, menig kaartje gelegd zal worden. Distilleer daar nu niet uit, dat ik 'n verwoeden kaarter ben. Heelemaal niet. 't Essentiëele van 'n hartstochtelijk kaartman mis ik ten eenemale, want ben met mijn gedachten hoogst zelden bij 't spel, praat honderd uit, en ijskoud laat me, of ik win of verlies.
Weet je, wat ik wél graag doe? Tusschen 'n berg pepermunten en 'n gebranden kurk zwartepieten, met ‘n tafelrond roodwangige schitter oogige nichtjes en neefjes. Maar zoo’n reisgezelschap zou wat al te veel in de papieren loopen, laat staan nog de zorg en angst, die je zoo’n bende woelige kleuters aan boord van 'n schip bezorgen.
Great Scott! Wat ben ik weer afgedwaald!
Om half 11 was de handelskade al 'n compacte massa menschenhoofden. Ik hang over de reeling. Zeeziek? Kom nu, 'n bevaren oud-Bovenwinder zooals ik, is verheven boven zulke buitennissigheden. Kopergeschetter klaterde hoog boven de menschenzee.
Dienstijverige politiemannen deden druk en oefenden druk uit, want daar kwamen de jongens van de schietschool aan, in casu 'n 40 tal militairen, die via Holland op reis gingen naar onze tegenvoeters, naar 't land waar de peper groeit.
't Anders zoo stram-militaire was nu vér te zoeken.
Ze zongen en joolden en dansten arm in arm op de cadans van de muziek, en vooral de geüniformde Curaçaosche jongens met hun pikzwarte of *café-au-lait*-gezichten waren 't uitbundigst in hun capriolen en longenpraestatie.
Kapelmeester Boskaljon beende met ze’n élite-corps de deinende scheepstrap op. Dat deed me pleizier. De zwaar transpireerende sabelmannetjes volgden. Om 11 uur precies betrad 'n illustre gezelschap *gentlemen* de eivolle kade, in hun midden Zijne Excellentie Gouverneur Nuyens. Met breed gebaar salueerde hij bewogen 't hem toejuichende volk, statig klonk, bij 't aan boord stijgen, 't Wien Neerlandsch bloed. Toen begon 't défilé.
Ook ik was bevoorrecht den scheidenden landvoogd nog eens de hand te mogen drukken. En om de vroolijkheid er in te houden schetterde van tijd tot tijd 'n lawaaimarsch over ’t dek, O, schitterende kleuren van Neerland’s vlag, sloeg in zooals altijd, want daar zit zoo’n gang zoo’n *Zwung* in die compositie en tekst, die je onwillekeurig meesleept en meeneuriën doet.
Had nog juist even gelegenheid mijn ouden kennis kapitein Nijboer aan te klampen.

Zoo, ga je ook mee?

Nou, kaptein, hoogstwaarschijnlijk wel als *stow-away*.

O nee man, daar is geen plaats in 't ruim voor je tusschen de koffie, we zitten propvol.
All right, let er eens op, je doet immers toch niets, als ik in volle zee te voorschiju kom.
Dat denk je maar, je gaat gewoonweg over boord, *ajo*!
Wel, Kap, goeie reis, ik zal er nog 's over denken.

En ik heb 't toch maar niet gedaan. Ook ontmoette ik aan dek menig Hollandschen Dominicaner-pastoor in ze'n schilderachtig wit habijt, kaken bruingestoofd door brandende tropenzon. Er waren er bij die reeds 12 en 13 lange moeizame jaren achtereen op hun eenzamen buitenpost doorgebracht hadden, en nu o zoo vurig naar 't moederland snakten, maar hun zieke confraters gingen vóór, dat spreekt van zelf, en daar er voorloopig niemand is om hen te *remplaceeren*, blijven ze als mannen van plicht, natuurlijk op hun post.

Dat klinkt nu wel heel eenvoudig en is voor onze offervaardige *clergé* ook niets ongewoons, maar toch, kom daar nu eens om in die lijn bij andersdenkenden? Die gaan er, ook zonder plaatsvervanger, gewoonweg van dóór als hun tijd daar is, wat kan 't hun schelen, en laten 't hun toevertrouwde volk doodkalm in de steek voor jaren. Deez' bewering te staven, zal gewis niet noodig zijn. Sla o.a. Van Kol's boek over de Antillen maar eens na.

Hendrik de Loods, die corpulent wordt, zou de Stuyvesant buiten gaats brengen.
Vin je dat niet wat angstig, opperde ik, zoo'n kolossus in zee te lanceeren?
Wel neen, waarom? hij waait van zelf de haven uit.

En ie had weer gelijk. Tegen 'n uur of 12 begon de stoomfluit gorgelend te bassen, als sein voor niet-passagiers om van boord te gaan. Dat is altijd 'n oogenblik van emotie. Maar weinigen zijn er, die gaarne bedroefde menschen zien, ook ik niet, dies haastte ik mij weg, ver weg, en vatte post op 'n balcón aan Otrabanda'e Waterkant.

Op *steamer* en fors wapperden vlaggen bollend omhoog, de gouverneursvlag in top aan den voormast. Langzaam werkte zich de Stuyvesant los van de kaai, brug gilde 't uit tot driemalen toe, dat ze open was, en daar daverde 't kanon alweer en alweer ze'n bulderend goeie reis, goeie reis, wel thuis!!! En schot kwam er eindelijk. In 't geparvoiseerde reuzengevaarte, dat statig schroevend doorsnee 't kabbelend water van onze toch zoo eenigmooie prachthaven. En oorverdoovend bastten en gierden de stoomfluiten van boot en brug, overstemmend de lustig blazende muziekanten, vlaggen dipten en rezen, 't volk op havenrand en balcon zwaaiden enthousiast met zakdoek en hoed en hoog boven die spontane manifestatie loeide 't over land en zee als één machtige roep van duizenden stemmen: *Ajo! Ajo! Ajo!!!*

Ziehier in 't kort eenigen mijner indrukken bij de *touchant*-glorieuse uittocht van onzen algemeen beminden gouverneur Nuyens, die de beste jaren van zijn leven gegeven heeft om Curaçao, dat hem dierbaar is, en dat hem zoo onnoemelijk veel is verschuldigd. God zegene hem tot in lengte van dagen.

Jan Paul. San Willibrordo, 30 Maart '19. (*Amigoe* 5 IV 19)

7 V 19

Curaçaosche Ditjes en Datjes

Ooit taling gegeten? Paling, gebakken paling? Ja, lekker hoor! Neen, taling met 'n t.
Wacht 's, hoe zingt de dichter ook weer ?
O ja, 't is 'n taling, die drinkt chocolâ.
Is 't niet zoo ?
Wel neen, Jan Paul, je hebt 't weer heelemaal mis, je bedoelt Charlotte.
Nu ja, maar waarom zou zoo'n machien nu ook niet van choclâ houden ?
Dus u weet ook al niet, wat 'n laling is?
Luister: Taling is de kleinste inbeemsche zwemeend, die vrij algemeen in vijvers en moerassen aangetroffen wordt; de zomertaling (*Anas querquedula*) en de wintertaling (*Anas crecca*).

Hoe ik aan die wijsheid kom? Heel eenvoudig opgediept uit Van Dalde's woordenboek, oude editie pag. 1624.
Maar dat is slechts bijzaak, de hoofdzaak is te weten hoe ie hier op Curaçao aan zoo'n taling komt, en dat staat niet in Van Dale. Maar dat komt er niet op aan. Ik stel mij voor 't u, als hors d'oeuvres op te dienen.
Als je bij mij op San Willibrordo uit 't achthoekig raam van mijn zit- studeer- boom- en rookkamer naar 't Z.O. kijkt, dan zie je over de nu levenlooze zoutpannen, tusschen 2 rotsbergen de immer woelige Bullenbaai.
Daar moet je wezen. 'n Eindje kunt ge rijden, dan moet ge tippelen, eerst over van zout verzadigde dammetjes, die zoo gezellig knappend kraken onder je voetzool, en al de allures hebben van 'n hard bevroren hollandschen sneeuwweg, dun verder 't vaak drabbig pad langs voet van den z.g.n. Ceroe Popchie,
'n Stukje van dien bergvoet, waar 't pad zich 'n weinig omhoog slingert, is zwaar begroeid, heeft heusch veel weg van Saba of Quillrand op St. Eustatius, zoo echt tropisch doet 't daar. Hier is 't jachtterrein.
Maar hou je van 'n nijdig-woestbrullende zee, loop dan nog 'n eindje verder, daar kunt ge ook tegelijk zoutpyramiden bewonderen, als Cararisch marmer zoo spiegelglad gepolijst door saamgespan van zee en zon en wind, maar die er tegelijk zoo afgeknabbeld en verweerd en geteisterd en seniel-afgetakeld uitzien, dat ik ze schat te dateeren zoo ongeveer uit den tijd, toen de Hoekschen en Kabeljauschen nog met elkaar aan 't bakkeleien waren.
Ook heb je daar 'n gemetseld kanaaltje met 'n primitief sluisje, om 't zeewater zoo nu en dan entree te geven tot de pannen.
't Panamakanaal is echter meer bezienswaardig, bepaald veel interessanter, is ook veel breeder en langer en dieper, en heeft dan ook meer geld gekost. Daar scheerden heel wat krijschende meeuwen over de kuivende golven, precies als bij stormweer over de Rotterdamsche Maas, ook pelikanen ploften, tuk op 'n hartig beetje *en-vol-plané* in 't pekelnat, en toch speet 't mij toen heeletnaal niet, dat ik geweerloos was, want voor 'n amateur-jager met 'n greintje eergevoel is dat geen sport.
Maar toen ik op terugtocht, door 't lommer van dat bewust stukje tropisch idylle, opeens 'n 50 à 60 tal soezende talingen voor anker zag liggen, toen betitelde ik mijzelf hartgrondig 'n I. klas uilskuiken, om zoo zonder spuit er op uit gegaan te zijn. En toen 'k uit spijt, echt kwajongensachtig, 'n steen keilde tusschen dat dobberend eskader van *souple*-donzige-*hydroplaantjes*, toen had je dat kwakend-opvlieglawaai eens moeten hooren; ach, ach, wat 'n ideaal-schot zou dat geweest zijn!
Hoe of ze smaken? Dat zal ik u vertellen. Aan twee mij bekende Nimrods, dat vruchtbaar plekje jacht verklapt.
Dom? Ja, zoo ben ik nu eenmaal. En binnen een dag of wat sisten er boven mijn keukenvuur 2 talingen + 'n snip, de mij heusch geoffreerde jachtbuit van de zoo juist genoemde 2 heeren.
Of ik ze gesavoureerd heb? Neen, ze smaakten me te vischachtig. M'n buurjongen, die laatst school verzuimd had, omdat ie z'n haar moest laten maaien (sic), beweerde dat je 't vet tusschen de vleugels moet wegschrappen, dan verdwijnt die tranige smaak.
Hoop spoedig de proef op de som te kunnen nemen. Maar gaat dat zoo maar? Wat? Wel schieten, dat jagen? Is daar geen jachtacte voor noodig, zooals in Holland en overal ? Weet niet, nooit van gehoord, kan me ook niet schelen, want we leven hier buiten maar zoo'n 'n beetje voor 't vaderland weg, en daarenboven, wie zou er captie op maken ?
De politie natuurlijk.
De politie?!?!??
Mijn goeie man, je loopt hier in mijn buurt nog eerder 'n mammouth met ringetjes in z'n ooren en 'n *so-easy* op z'n zwamneus tegen 't lijf dan een patrouillerende politie-agent. Zit

hier op Buitenbosch of San Willibrordo. wat 't zelfde is, midden tusschen 2 politieposten. Een naar 't Oosten, 2 uur loopen. Een naar 't Westen, ook 2 uur loopen.
En dan ben je er nog niet. Dus als mijn Buitenboschmannetjes 't op 'n frisschen morgen in hun bol kregen amok te maken, dan was ik toch leelijk in den aap gelogeerd. Daar is vooreerst nu wel geen sprake van, maar toch ben ik 't onbezoldigd rijksveldwachtertjespelen al even hard moe, als mijn buurman de pastoor van Barber.
Al bekend — zie ingezonden stuk *Amigoe* van 26 April ll. — wat voor onschatbare diensten die 3 politiemannen + 2 boschwachters presteeren, hoeveel processen verbaal al door hen zijn opgemaakt, waarom toch geheel die gewapende macht hier gerequireerd is uit mannetjes, zwarte mannetjes, geboren en getogen in datzelfde district waar ze nu zoo noodig moeten optreden, beboeten, arresteeren, boeien en opsluiten, wie weet zelfs hun bloedeigen pa of ma of een hunner tallooze vrienden of vriendinnetjes?
Denkt ge nu heusch, dat ze dat zullen doen? Kom nu, dan kent ge den Curaçaoschen buitenneger nog niet. Had ik mijn zin, maar daar is natuurlijk geen sprake van, dan doekte ik eerst die nietsnuttes van boschwachters op, wat Koloniaal Raadslid Forbes volkomen met mij eens is, (zie Verslag van Kol Raad van gepasseerd jaar) en benoemde hier twee bovendistricters onder comando van 'n moreel hoogstaand Hollander, oud-militair, dan zou tenminste de schrik er een beetje inkomen.
Great Scott, Jan Paul, wat wind je je weer op, ga liever een beetje talingen schieten, dat kalmeert.
Ja, spot maar; als ik nu naar 't jachtterrein kon wielen, *all right*, maar anti-loop als ik ben, zie ik op tegen zoo'n kuier, omdat, eerlijk gezegd, de grootste charme van 't jachtvermaak er bij mij af is. Indertijd kon ik in 't sterk beboschte bergland van St Eustatius zoo'n heelen ochtend houtduiven en leguano's met gespannen haan achter de veeren en staart zitten met 'n bravoure die van geen opgeven wist, nu heb ik zelfs geen geduld en pleizier meer, om 'n paar uur plat op m'n buik achter een struik te gaan liggen om 'n hert onder schot te krijgen, wat toch voor 'n jagers man *je* is.
Dat schijnt in 't klimaat te zitten, 'n tropenkwaal te zijn, ik bedoel gauw blasé zijn, vol moed iets opzetten, aanpakken, beginnen, maar lang volhouden, doorzetten, ho maar!
Je zou b.v. in die lijn als bewijs van mijn bewering, 'n heel teekenend optelsommetje krijgen, als je al de krantjes eens bij mekaar telde, die in de laatste 20 jaren hier verschenen en weer verdwenen zijn.
Ze zouden Curaçao wel 's eventjes en gauw ook hervormen. Abonne's vloeiden toe, ze voorspelden zich reeds 'n immer wassend succes, maar na 'n tijdje ging de fut bij de redactie er al uit, want de een betaalde maar niet, en 'n ander had gepikeerd z'n abonnement opgezegd, omdat 'n artikel geweigerd was, enfin ze gaven den moed op, 't laatste nummer verscheen, *finis finalis*, afgeloopen!
En hoeveel begrafenisvereenigingen in die jaren 't levenslicht aanschouwden en *ad patres* gegaan zijn, of op 't apengapen liggen, wie zal dat vertellen!
Ook had je hier, nog zoo heel lang niet geleden, 'n élitemuziekcorps van amateurs. Instrumenten worden aangeschaft, zwaar gerepeteerd, uitvoering gegeven met uitbundig succes, en op 'n goeie keer hoor je: de boel is uit mekaar, en nu bespeelt de Arubiaansche jongelingschap die pistons en clarinetten. Voor hoelang?
Zoo zou ik U spelenderwijs 'n formidable waschlijst in mekaar kunnen zetten van ontelbare corporaties, en clubs, leercursussen op allerlei gebied, N.V.'s, tehuizen en tooneelvereenigingen etc. die met een prachtreglement in 't leven traden, dra 'n bloedarm-kwijnend leven doortobden, of al spoedig 't bijltje er bij neerlegden; maar over zooveel plaats kan ik in de *Amigoe* niet beschikken.
Maar toch lust 't mij tot slot nog één eclatant feitje voor 't voetlicht te brengen, omdat 't zoo op en de top West-Indisch, en daarenboven, voorzien is van 'n officieel cachet.

Indertijd werd door eenige leden van onze Raad hemel en aarde bewogen om te verkrijgen voor Curaçao 'n openbare begraafplaats.
Goed, men kreeg z'n zin, aan den volkswil(?!) was voldaan. 'n Behoorlijk stukje grond in 'n nette buurt dicht bij de stad werd keurig in orde gemaakt, omheind.
Klaar was Kees, kom nu maar op.
Dat was in 't Jaar O.H. 1916.
Nu zou je toch verwachten, dat 't storm zou loopen van dooie menschen, die vóór hun verscheiden, volgens zeggen er immers naar snakten, om daar onder den grond gestopt te worden.
Geen kwestie van.
Er is in al díe jaren nog geen enkel lijk daar begraven, waaruit zonneklaar blijkt, dat hier op Curaçao 't gemis aan doorzettingsvermogen, *Ausdauer* en *pluck*, zelfs na den dood nog dóór werkt. En 't mooiste van de grap is, dat ze er nu pas achter zijn, dat dit zoo schreeuwend noodzakelijk kerkhof, nog niet geopend is.
Neen, ik badineer niet, officieel is de vraag geopperd, waarom de algemeene begraafplaats nog niet is opengesteld.
Is dit nu ernst of kortswijl ? Kortswijl?
Neen, met zoo iets spot men niet.
Ernst? Maar dan past als eenig afdoend antwoord 't nuchtere: maak 's 'n vuist, als je geen hand heb. En heb ik 't goed, dan heeft men indertijd, ook al uit naam van 't volk, nog zoo'n doodenakker geëischt, nu ergens ín de buurt van Pietermaai. Voor mijn part overdekken ze geheel Curaçao van Oost- tot Westpunt met kerkhoven, maar laat men dan verstandig wezen, en schroef op de poort geen slot, maar 'n solied koperhaakje, dat je gemakkelijk kan opwippen, anders zou 't weer kunnen gebeuren, dat die lugubare poort, voor jaren gesloten bleef.
Waar suiker is, zijn mieren, zegt 'n Maleisch spreekwoord.
Zoo zou men ook met een kleine variatie kunnen zeggen, waar 'n kerkhof is, zijn lijken, maar dat gaat hier op Curaçao, zooals ge ziet, niet op.
Hoe zeg je dat in 't Maleisch ?
Wat?
Van die suiker en mieren.
Wacht eventjes, *Di mana ada, goela ada semoet*.
Is dat correct ? Ja. Nu ik vind 't papiamentsche *Camina tin sucoe, tin froeminga*, heel wat mooier. Ik ook.
Jan Pauw, San Willibrordo, 8 Mei
(Tot onze spijt dit artikel te laat ontvangen, om in *Amigoe* van 10 Mei ll. te worden opgenomen. De Redactie.) (*Amigoe* 17 V 19)

5 VII 19
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Van paarden heb ik altijd veel gehouden. Al in den lang vervlogen tijd, toen ik zoo nu en dan troonde op 'n stoof boven op 'n stoel, als Mr. Struik, pedicure en *coiffeur*, in ons gezellig zitje, mijn altijd verwarde haarbos kwam kortwieken. Die paardenliefde ging toen zelfs té ver. Mag ik dit eventjes in telegramstijl vertellen? Vijfjarig Jan Paultje verkouden. Nat neusje. Niet naar school. In hansjopje, tuk op kattekwaad, door 't huis aan 't dwalen. Tingelingeling! Groentevrouw met wagen en hit. Vrouw, geef me 'n peentje? Hier, broekie. Ant, onze ouwe getrouwe aan 't afpingelen. Pantoffelvoetjes op stoep, pantoffvoetjes op trottoir, pantoffelvoetjes op de keien. Hier vos! Afgekloven nattig stukje peen verdween uit smoezelige vingertjes tusschen gele paardentanden. Lekker? Paardje? Pantoffelvoetjes beklommen aarzelend de bok.

Peenvrouw, balanceerend op wiel, aan 't graaien in groentemand. Wat een mooie zweep. Wip uit ‘t busje. Zwabberende teugels. Eventjes voelen en toen gebeurde 't. 'n Tik met de zweep, ‘n ruk aan de eindjes leer, en de hit ging er van door.
Snerpende gil achter mijn gebloemd hansjopje, en schuimbekkende groentevrouw op de modderige straatkeien, boven en onder 'n kleurwemeling van radijs en peen en bloemen witte en savoye kool. Sprong van struischen vent naar paardekop, uit was 't met mijn eerste hoogeschoolrijderij.
Pantoffelvoetjes in de lucht, pantoffelvoetjes op straat, pantoffelvoetjes op stoep.
Maar Jantje dan toch!?!
Pantoffel voetjes hooger, excelsior, immer hooger!
Pantoffelvoetjes op zolder, *eingespert* tot 12.45 P.M.
Toen hansjopje uit, matrozenpakje aan, neusje nat of niet nat, onverbiddelijk naar school.
Ja, ik heb altijd veel van paarden gehouden, ondanks sombere zolder reminicenties. Levendig kan men zich dus indenken wat ik gevoelde, toen ik 'n week of wat geleden, een van de beste paarden verloor, die ik ooit rijk was. Foch heette ie, liep van San Willibrordo naar stad in anderhalf uur, wat 'n record is. Ideaal had ie weer geloopen bij zoo’n gelegenheid, was zelfs in buurt van Morgenster nog zoo frisch, dat ie ‘n ons achterop voorbij-toeterende auto, nog *par force* wilde bijhouden. Volgenden ochtend vroeg vroeg komt mijn dikke *groom* laconiek rapporteeren: Foch weigert ze’n maïs en ze’n buik is opgezet.
Ik er heen, en 't was, helaas, zoo. Met petroleum 'm ingesmeerd. Gaf niks, 't beest rilde van de pijn. Stuur 'm in 'n geitenkoraal, adviseerde men, dat wil wel eens helpen. Waar heb je zoo’n gelegenheid?
Op Habay. Vooruit, en 'n half uur later plofte ze’n massaal body in den geitenmest. Gaf niks. Algemeen gevoelen was, dat ie met zijn voer 'n oranjespin had doorgeslikt. Daartegen schijnt geen kruit gewassen. Baquero, 'n would-be paardendokter, er bij gehaald. Die heeft geheel den dag gewerkt en gesjouwd, en gespoten en gewreven, en weet ik wat al meer geprobeerd. Maar 't gaf niks. Tegen den avond strekte Foch ze’n lenige van pijn trillende pooten, kreunde voor 't laatst, dood was ie. Zie nog dat smeekende, ach, help me toch baas, in ze’n trouwe pijnlijke paardenoogen, voel nog dat angstig snuiven in mijn streelende hand, onder kalmeerend: Arme Foggie-boy. Ik schaam me niet te bekennen, dat ik er kapot van was. Kinderachtig? Enfin, zoo ben ik nu eenmaal.
Had als kind 'n prentenboek met 6 chromo's van Horace Vernet, den beroemden Franschen paardenschilder. Dartelend veulen in de wei, fier cavaleriepaard, glanzende equipageschimmel, rijtuigpaard, diligence-zeuler, naar den vilder.
Met gloeiende koonen heb ik o zoo dikwijls op die platen zitten turen, met klaasvaakoogen er de weelderigste fantasieën om heen geborduurd, ja, ben zelfs 's nachts in mijn donzige *couche-couche*, in die lijn gebleven, als ik door ademafsnijdende nachtmerrie gillend wakker schrok.
En als eindelijk de uchtend gloorde, dan woelde 't weer door mijn voor indrukken vatbare kinderbrein: Als ik groot ben, dan word ik offlcier bij 't paardenvolk, en ga dan naar Atjeh om te vechten, en nooit, nooit stuur ik mijn paard naar den vilder.
't Kan toch aardig loopen. Ontrouw aan mijn officiersidealen, ben ik in plaats van in den Oost in onze West terecht gekomen, heb echter toch 13 lange jaren, dag in dag uit te paard gezeten, vrij wat meer dan welke bereden vechtjas met gouden of sterrenkraag ook, maar van de idee om je trouwe klepper nooit naar den vilder te sturen, ben ik teruggekomen. Hier op onze West-Indische eilanden is 't gebruikelijk, zoo’n afgewerkt paard dat gewoonweg niet meer kan, ze’n pensioen te geven, wat beteekent: 'm te laten dwalen zonder eten in 'n troostelooze cactuswoestijn. Neen, stuur 'm dan liever naar den vilder, dan is ie uit ze’n lijden. Had ik 's morgens geweten dat Foch onverbiddelijk ten doode gedoemd was, ik had mijn trouw dier dien razenden pijndag bespaard en met 'n kogel naar ze’n voorvaderen gezonden. Maar zoo

lang er leven is, is er hoop, en je kunt toch geen Dokter *medicinae* eventjes opbellen, om naar je ziek paard te komen kijken. Tien tegen een, dat je dan de wind van voren krijgt.
Maar deez' voor mij zoo penible zaak nu eens daargelaten, is 't eigenlijk geen schande dat geheel de kolonie Curaçao geen enkelen gediplomeerden veearts bezit.
Honderde beesten (koeien, paarden, ezels, geiten, schapen) sterven hier elk jaar in geval van ziekte, bij ontstentenis van de meest primitieve wetenschappelijke behandeling. Maar dat is immers altijd zoo geweest. Dus?! Misschien dat de meerderheid van onzen Kolonialen Raad meer voelt voor 't lijden en langzaam maar zeker uitsterven van onzen veestapel, dan voor 't moreel ten gronde gaan van onze Curaçaosche boefjes. 't Zou te probeeren zijn. Wie neemt 't initiatief?
Wilt ge uw gemoedsrust bewaren, ga dan nooit met ezels om. Met tweebeenige is zulks in onze hedendaagsche maatschappij nu eenmaal niet te vermijden, maar daar heb ik 't niet over, ik bedoel hun langoorige broers met 4 loopers, blijf die zoover mogelijk uit den weg, kom er niet mee in contact, tenzij je reinste *force majeure* je dwingt. En dat is, helaas, met mij 't geval, al sedert weken.
Boche heet mijn ezel. Heel wat meer pit huist onder ze’n grauw velletje, dan onder dat van ze’n collega, die ik op St. Eustatius rijk was. Die sinjeur vertikte 't gewoon weg om te trekken, als 't regende, als ie nat werd. We hebben 'm daarom Sigarette genoemd. Zoo is Boche niet, die geeft nooit blijken van nattigheid te voelen. Soms zit ik achter 'm in 'n karretje, soms op 'm in 't zadel. Bij 't eerste vreet je jezelf op met huid en haar, en bij 't tweede met haar en huid.
Overdreven? Neen, toch niet, luister maar.
Equipage staat kant en klaar voor mijn pleintje. Je pakt de teugels van 't bewind, klautert over 't wiel en zit nog niet op 't kussen, of er van door is ie al in dolle vaart. Caramba, dat schiet op, glunder je. Dat denk je maar, meesmuilt je pezige motor, en met ze’n achterpoot schijnt ie hier of daar 'n inwendige rem om te gooien, want plots wordt ze’n aardig gangetje gereduceerd tot 'n sukkeldraf, tot 't tempo van 'n auto achter 'n lijkkoets. En nu kunt ge je zelf opwinden en met een eindje hout Boche's zitvlak aan 't bewerken gaan, of de bloeddorstigste Indiaansche oorlogskreten door den aether slingeren, 't geeft ja geen lor, dat langoorgedrocht lacht grinnikend in ze’n baard om al dat kabaal boven zijn staart, en loopt er geen stap harder om. Zoo sukkel je dan maar verder, langs eindelooze stofwegen, met 'n gezicht van raak me niet aan, en je piekert met weemoed over je vliegensvlug langs dienzelfden weg heensnellende, nu dooien Foch, totdat je eindelijk, eindelijk met 'n stijven rug 't eind van je ezeltocht bereikt hebt. En dan moet je nog van uit hutjes aansnellende zwarten en zwartjes in *duodecimo*, hooren:

o kijk, 's wat 'n mooie ezel!

‘n Mooie ezel?!?

Gehak zou ik van 'm kunnen maken, met intens genot. Maar zijn je zaken afgeloopen, en draai je Boche's sinistre idioten kop huistoe, dan moet je dat zoo juist koppig recalcitrant mirakel eens zien loopen. De cactussen golven je voorbij als de telegraafpalen langs 't coupéraam van den Parijschen D-trein, je voorhoofd verdwijnt tot je bril in je hoedbol, je vuurspattende sigaar keil je tegelijk met 't gehavend eindje hout in 't langs je heen suisende vacuüm, en je *groom* komt verschrikt, vliegensvlug je koraalhek wijd opendraaien, want heusch ie dacht dat Boche met ze’n appendix er van door was.

'n Puik beestje toch, oppert mijn boy.

Eu ik, niets veranderlijker dan de mensch, zeg: Nou offie.

Den volgenden middag staat Boche gezadeld, in gedachten verzonken, vóór mijn pleintje. Waaraan zou zoo’n ezel nu toch wel denken? Waarschijnlijk aan zijn maïssouper na thuiskomst, *sybariet* als ie is. Enfin, 't kan me niet schelen. Moet bij zoo’n ezelrit per se 'n spoor aandoen, daar staat m'n *groom* heel bijzonder op. In zijn opvatting schijnt 'n spoor voor

een ezel te zijn wat benzine voor 'n auto is. Maar dat is erg overdreven. Om te kunnen sporen moet ik telkens mijn knie rechtstandig ophalen, totdat ze in horizontale lijn is met den bovensten knoop van mijn rij-jasje, en daar bij zoo'n acrobatische toer, zoo logisch mogelijk, mijn *equilibre* in 't gedrang komt, ben ik er uiterst zuinig mee.
Bind 'm dan om je kuit! Kijk, dat is 'n idee! Reken 'r op, dat zullen we heusch doen, zoo gauw als u eerst uw *bracelet*-horloge om uw enkel gespt. Ik zwaai rechterbeen over zadel, en 't is weer dezelfde comische tragiek als vóór 't wagentje, met 'n vaart er van door van je gewelste, en dra uitsterven als 'n gramaphoon, die je zoo maar la la hebt opgewonden.
Kwam na lang tobben op 'n kruispunt. Ik moest rechts, en Boche wilde met alle geweld links. Nu ben ik heelemaal niet wreed van natuur, maar in dien strijd van rechts tegen links heb ik 'm toch zoo geducht handtastelijk mijn meerderheid laten gevoelen, dat ie op 't laatst inbond, en met de staart tusschen de pooten den goeien weg opstoof. En weet je, wat nu *au fond* de oorzaak was van die halsstarrige oppositie? Liefdevlammen, anders niet. Links woonden 'n paar vriendinnetjes, 'n paar aanvallige ezelinnetjes, *voila tout*.
Echt ezelachtig! Pas op, zeg dat niet te hard. Er loopen hier op ons eiland heel wat gedegenereerde zwart- en ook witmenschen rond, die in die lijn nog ezelachtiger zijn, dan mijn niet toerekenbare Boche.
Hoor al, zekere categorie van mijn lezers opstuiven:

Jan Paul, u beleedigt me, u stelt me op één lijn met 'n ezel!

Pardon, ik ben zoo 't schijnt nog niet duidelijk genoeg geweest.

Ik beweer: 'n man die door ongebreidelde passie zich zelf en ze'n arme slachtoffers, physiek en moreel diep ongelukkig maakt, staat in mijn opinie ver beneden den redeloozen Curaçaoschen vierpooter, die men ezel noemt. Dat is harde taal. Toegegeven, maar daarom niet minder waar … In 't zadel op 'n stappenden ezel is *all right*, ook op 'n galopeerenden dito is *all right*, maar op 'n dravenden, G*reat Scott*, ik wensch 't mijn grootsten vijand niet toe. Je wordt dan door mekaar geschud als 'n Amerikaansche cocktail in wording, de boontjes die je 's middags verorberd hebt, knetteren tegen je maagwanden als de ammunitie uit 'n vurend machinegeweer, heel je stoffelijk deel wordt op en neer gesmeten als de zuiger van 'n *full speed* werkenden motor, je weet op 't laatst niet meer waar je neus of je groote teen resideert, totdat je eindelijk door een vervaarlijk, hó, bonk, de orde herstelt in die binnen en buitenlandsche revolutie.
En dan moet ie er, o groote goden, nog bij gaan balken! Dan is 't precies of je op 'n, in volle actie zijnde harmonica troont, zeeziektebevliegingen krijg je er van, en de klanken die via ze'n menageklep omhoog steigeren, omgolven je als 'n wonderlijke amalgama van jubel en jammer en wee en jolijt.
Zou nog 'n heele dissertatie kunnen pennen over fantastisch bewegelijke Midasooren van mijn veelzijdig onderlegden Boche, maar 't is nu welletjes. Aap, die naast me op 't bureau zit, schijnt er ook zoo over te denken, want telkens grijpt ie naar mijn over 't papier voortjagende pen. Ach, stop nou, Boeboe! Denk je maar. *Caramba*, wil je nu weleens van mijn copie afblijven!? 't Is geen apenkool!
Jan Paul. San Willibrordo 22' 6' 19. (*Amigoe* 5 VII 19)

Hoofdstuk 7 Tweede verlofjaar in Nederland (1919-1920)

In augustus 1919 vertrekt Jan Paul Delgeur na zijn tweede termijn van tien jaar, opnieuw voor een jaar verlof met de Stuyvesant naar Nederland. Zo'n verlof betekende steeds verschuivingen in de standplaatsen van de pastoors. Pater A. Kuipers, die tot dan pastoor van Santa Cruz op Aruba was, vervangt Jan Paul Delgeur.

Verplaatsingen.

Wegens het a. s vertrek van de Eerw Paters H. OKHUIZEN en J. P. DELGEUR met de *Stuyvesant* naar Holland, zijn benoemd tot pastoor van Santa Maria de Z Eerw Pater H. SMIT, tot nu pastoor van St. Eustatius, die vervangen wordt door den Z. Eerw. Pater H. ZOETMULDER, kap. van de Playa Bonaire die van daag met de Estelle naar zijn nieuwe standplaats zal vertrekken.

Als nieuwe kapelaan van Bonaire is aangewezen de Eerw Pater TOBIAS JANSEN

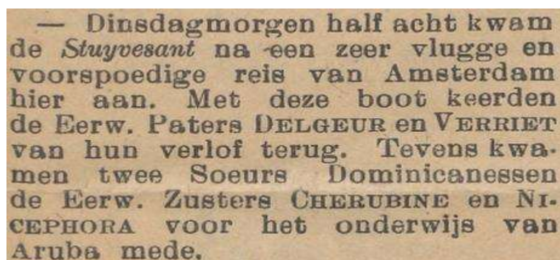
Tot pastoor van S. Willebrordo is benoemd de Eerw Pater A. KUIPERS pastoor van Santa Cruz, Aruba, die vervangen wordt door den Eerw Pater S HAGEMANS, kapelaan van Santa Rosa. In diens plaats zal optreden de Eerw. Pater A. V. D VEEN ZEPPENFELDT.

(*Amigoe* 2 VIII 19)

Over het verlofjaar lezen we niets in de *Amigoe*. Jan Paul plaatst, tijdens zijn verlof, in tegenstelling tot zijn eerste verlof in 1907-1908, geen Ditjes en Datjes in de krant.

> Absoluut geen lust gevoel je, als je reeds menigmaal 't groote water zijt overgestoken, al heb je dan ook geen *Ahnung* van zeeziekte, om 'n dagboek te houden of 'n beschrijving van de tamelijk eentonige reis te geven, die je zoowat vegeteerend. ijsbeerend en dommelend doorbrengt. (23 X 20)

Wel geeft hij na terugkeer een terugblik op de opgedane indrukken tijdens zijn verblijf.

— Dinsdagmorgen half acht kwam de *Stuyvesant* na een zeer vlugge en voorspoedige reis van Amsterdam hier aan. Met deze boot keerden de Eerw. Paters DELGEUR en VERRIET van hun verlof terug. Tevens kwamen twee Soeurs Dominicanessen de Eerw. Zusters CHERUBINE en NICEPHORA voor het onderwijs van Aruba mede.

(*Amigoe* 4 IX 20)

Begin september 1920 was Delgeur weer terug (*Amigoe* 4 IX 20) en wordt hij na enkele weken in zijn 'activiteit hersteld' als pastoor van St. Willibord. (*Amigoe* 25 IX 20) Kennelijk omdat Willibrord een eenvoudige parochie is in Band'Abou, relatief ver van Willemstad, is Jan Paul 'geestelijke van den 2^{e} rang'.

De Roomsch Katholieke geestelijken van den 2n rang J. P. Delgeur en P. J. H. Verriet zijn in activiteit hersteld.

(*Amigoe* 4 IX 20)

In zijn eerste bijdragen Ditjes en Datjes na terugkomst in 1920 en ook nog in de eerste bijdragen in 1921 blikt hij uitgebreid terug op zijn verlofjaar bij zijn familie in Nederland. Wat is er veranderd? Hoe reageert Delgeur op een hernieuwde kennismaking, na meer dan tien jaar?

> Heb je zooals ik, meer dan elf jaren op onze barre rots onder 'n koperen hemel gepasseerd, dan zijn 't in ’t zicht komen van de Hollandsche kust, en 't binnenloopen te IJmuiden momenten, die je 'n prop in de keel en 't water tusschen je wimpers persen. Wat heerlijk groenende sappige weiden, wat prachtexemplaren van vee, wat bedrijvigheid en welvaart aan beide oevers, en dat alles overgoten door 't wazige lichteffect van 'n zacht blauwende bewolkte lucht, ja, dat is Holland weer, mijn goed, mijn oud, mijn dierbaar moederland! (23 X 20)

Hij geeft een verslag van wederwaardigheden en vertelt een aantal jeugdherinneringen, waarbij het Rotterdam van weleer met veel bijzonderheden vergelijkt met de moderne stad. De Rotterdamse dierentuin was en is een lievelingsplek.

> Ben natuurlijk bij aanvang van mijn pas versnoept verlof jaartje, weer dadelijk lid geworden van de z.g.n. Diergaarde mijner jeugd. Heb toen in mijn eentje met piëteit al die verschillende plekjes nog 'ns bezocht, waaraan voor mij 'n mengelmoes van droevige en blijde herinneringen vastzaten. (7 V 21)

Lyrisch is hij ook over de mogelijkheden die de radio biedt om muziek te beluisteren. Dat zou ook wat voor Curaçao zijn.

> laat Holland, die ’t eerst van alle West-Indische kolonies haar pracht-antennes plantte in Curaçao's rotsige bodem, nu ook de primeur hebben van de eerste installatie van draadlooze telephonie. Groep Antillen van ’t Nederlandsch Verbond, toe, help me, wat trouwens geheel in uw lijn is, met 'n motie van adhaesie. (2 IV 21)

Hij kan nog geen inspiratie vinden in de actualiteit op zijn eiland en heeft plannen zijn Ditjes en Datjes definitief te stoppen. Dat is ook heel begrijpelijk na een periode van meer dan vijftien jaar waar Jan Paul consciëntieus en onophoudelijk zijn uitvoerige feuilletonstukken aan de *Amigoe*-redactie gestuurd heeft, vanuit Sint Eustatius eerst, van Barber op Curaçao zelf, vervolgens vanaf Sint Maarten en vanuit Sint Willibrord. Elke keer weer een tiental volgeschreven vellen papier, vaak in tijdsdruk in de late avonduren geschreven, als het actuele kwesties betreft.

Jan Paul is in zijn tijd een van de vele feuilletonisten maar hij steekt met kop en schouders boven zijn talrijke collega’s uit in kwantiteit en kwaliteit en zijn volstrekt originele persoonlijke taal en stijl.

> Was vast besloten met mijn schrijverij te stoppen, want geloof me, er zou heel wat minder nonsens 't licht zien, als inkt-wellustelingen of lijders aan *scribomanie* 't over hun hart konden verkrijgen, op tijd een reuzenpunt, 'n *finis finalis* achter hun geschrijf te deponeeren, en dan behoeven ze nog geenszins aan 't seniel-aftakelen te zijn.
> Dacht mijn stoptijd gekomen, maar jawel, kreeg kort na mijn terugkomst in de kolonie zoovele vleiende aanvragen, om toch asjeblieft weer te beginnen, dat ik op 't laatst bezweken ben, om weer nu en dan 'n causerie, 'n praatje te pennen, voor onder de streep, van de mij zoo sympathieke *Amigoe di Curaçao*.
> Dus vooruit maar weer, *in nomine Domini*! (23 X 20)

Jan Paul acclimatiseert na zijn tweede verlofjaar maar langzaam en hij blijft schrijven over Nederland en vergelijkt het met Curaçao. Hij maakt een motortocht naar Scheveningen en hij constateert: Wat is de Noordzee toch vies-troebel in vergelijking van onze transparent-groene Caraïbische.
Hij blijkt na al die jaren op de eilanden toch nog steeds een tussenpersoon te zijn tussen de wereld van zijn jeugd in Nederland en zijn actuele leven van goed-doen in relatieve eenzaamheid in Sint Willibrord. Maar gaandeweg krijgt Sint Willibrord weer de overhand in de Ditjes en Datjes.

> Ik vind Curaçao mooi, ook al heeft 't maanden lang niet geregend. Dat terra-cotta-achtige van ze'n met cactus en dividivi doorzaaid golvend terrein, die sobere schoonheid van ze'n wild-woeste rotsnatuur, dat wondre clair-obscur door 't opaal tropisch zonnespel op berg en dal en heuvelkling, heusch, Curaçao is mooi, ook zonder groenend groen. Zoo ook vind ik Holland mooi, niet alleen in den zomer, maar ook in den winter. (7 V 21)

Na zes jaar, in 1926, komt Jan Paul in twee van zijn Ditjes en Datjes nogmaals op zijn tweede verlofjaar terug met een uitgebreid tweedelig verslag van de Eerste Missietentoonstelling die in Rotterdam gehouden werd.

> Las onlangs in de *Maasbode* eindverslag van voorjarige tweede Rotterdamsche missieweek en toen flitste me opeens als een weerlicht door het brein waarom niet eens 'n beetje gebabbeld 'onder streep' over de Eerste Rotterdamsche missieweek die ik heb meegemaakt. Daar zit 'n copie in, je echte onvervalschte Curaçaosche copie. We zullen 't probeeren. *Ready about! Let go!* (6 III 26)

Jan Paul vertelt dat hij wordt uitgenodigd te assisteren bij deze Missietentoonstelling door het schrijven van een brochure en vervolgens het helpen inrichten van de grote tentoonstelling. Hij schrijft de brochure in één lange avond, ze wordt goedgekeurd, gedrukt en gratis verspreid in een oplage van 20.000 exemplaren.

> Als ge ooit later in patria of waar ook, in de gelegenheid zijt 'n missietentoonstelling te bezoeken, ga er zonder mankeeren heen. 't Zal U misschien wel de ietwat pijnlijke gewaarwording bezorgen, dat ge toch eigenlijk in uw egoïstisch leventje al heel weinig gedaan hebt voor den goeden God, en de uitbreiding van zijn H. Rijk op dit ondermaansche, maar dat kan — ik bedoel: aan die gewaarwording— heusch geen kwaad, integendeel. (3 IV 26)

De tentoonstelling is zowel een presentatie van het missiewerk als een demonstratie van cultuur-historische aspecten van de kolonie en de mensen die daar wonen, werken en wat ze presteren. De twee bijdragen in de *Amigoe* zijn dus van betekenis voor de kennis van het erfgoed dat van zodanige waarde wordt geacht in een wereldwijde internationale tentoonstelling getoond te worden.
Omdat de tentoonstelling tijdens het verlofjaar van Jan Paul plaatsvond en hij er een belangrijk aandeel aan had, zelfs nog achteraf met zijn precieze beschrijving van bijzonderheden, wordt de chronologie van verschijnen van de Ditjes en Datjes verbroken en hier opgenomen als voorbeeld en illustratie van Jan Pauls activiteiten tijdens zijn tweede verlofjaar in 1919-1920.

7.1 Curaçaosche Ditjes en Datjes (1920-1921) - het verlofjaar (1919-1920)

23 X 20
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
't Is net 'n droom geweest! Ik bedoel, 't zoo juist versnoepte verlofjaartje in 't dierbaar moederland. De tijd vliegt toch met zoo'n fabelachtige recordsnelheid, als je van alle kanten

wordt goedgedaan, en 'n iegelijk zich uitslooft, om 't je toch maar zoo pleizierig mogelijk te maken. Ja, genoten heb ik, genoten met lange, volle teugen, en nu zit ik weer op denzelfden stoel, vóór hetzelfde bureau, in hetzelfde huis, op denzelfden buitenpost, maar met 'n brein vol indrukken en 'n hart vol dankbaarheid, copie te pennen voor de *Amigoe*, precies als in 't vorig jaar.
Was vast besloten met mijn schrijverij te stoppen, want geloof me, er zou heel wat minder nonsens 't licht zien, als inkt-wellustelingen of lijders aan *scribomanie* 't over hun hart konden verkrijgen, op tijd een reuzenpunt, 'n *finis finalis* achter hun geschrijf te deponeeren, en dan behoeven ze nog geenszins aan 't seniel-aftakelen te zijn.
Dacht mijn stoptijd gekomen, maar jawel, kreeg kort na mijn terugkomst in de kolonie zoovele vleiende aanvragen, om toch asjeblieft weer te beginnen, dat ik op 't laatst bezweken ben, om weer nu en dan 'n causerie, 'n praatje te pennen, voor onder de streep, van de mij zoo sympathieke *Amigoe di Curaçao*.
Dus vooruit maar weer, *in nomine Domini*!
Als je jarenlang je veeg bestaan gerekt hebt door knabbelen op magere geitenbouten, en 't doorslikken van smaaklooze, wee-flauwe*foensje*, dan is op thuisreis de eerste de beste lunch aan boord, als 'n riant feestmaal voor je. Hier — ik bedoel in Willemstad — zeggen sommige lui *fonsje* voor *foensje*, en zelfs *lonch* in plaats van *lunch*.
't Waarom kan ik heusch niet achterhalen, misschien is 't eerste Haagsch-papiamento, in ieder geval, ik lunchte met smaak, en we kregen geen *foensje*, heelemaal niet. Absoluut geen lust gevoel je, als je reeds menigmaal 't groote water zijt overgestoken, al heb je dan ook geen *Ahnung* van zeeziekte, om 'n dagboek te houden of 'n beschrijving van de tamelijk eentonige reis te geven, die je zoowat vegeteerend. ijsbeerend en dommelend doorbrengt. Heb je zooals ik, meer dan elf jaren op onze barre rots onder 'n koperen hemel gepasseerd, dan zijn 't in ’t zicht komen van de Hollandsche kust, en 't binnenloopen te IJmuiden momenten, die je 'n prop in de keel en 't water tusschen je wimpers persen. Wat heerlijk groenende sappige weiden, wat prachtexemplaren van vee, wat bedrijvigheid en welvaart aan beide oevers, en dat alles overgoten door 't wazige lichteffect van 'n zacht blauwende bewolkte lucht, ja, dat is Holland weer, mijn goed, mijn oud, mijn dierbaar moederland! We boften en we boften niet. De ELTA was sedert 'n paar dagen geopend, en hoog in de lucht, hoog boven onze schuit, de Stuyvesant cabrioleerden 2 soms 3 rappe vliegers, 'n wonder iets voor ons West-Indische huisvaarders, die nog nooit 'n vliegmachien onze van warmte trillende atmosfeer hadden zien doorklieven. Dat was de bof, ofschoon mijn nekspier van 't omhoog staren danig pijnde.
Toen we, mijlen Amsterdam voorbijgestoomd, eindelijk in de zgn. Rietlanden, die veel weg hebben van steenachtig Arabië, aan de Surinamekade gemeerd lagen, geen vriend of bekende op de kade.
Algemeene verbazing onder de passagiers.
Op verkenning getogen. Wat bleek?
Verwelkomende vrienden en familieleden stonden popelend van ongeduld, ondanks admissiekaart aan 't zeevaarthuis verkregen, opgepropt achter 'n hek, in een der afdeelingen van de K.W.I.M.-loods. Mijn eerste welkom in Holland was als van 'n galeiboef, 'n *shakehand* door de tralies. Dat was de wanbof.
De eerste dagen in 't moederland, zeker, prettig zijn ze, maar 't is je toch allemaal nog zoo vreemd die dichte, donkere huizen en kleine kamers, die zwaar begordijnde gegarneerde ramen, dat op 'n stoep staan en aan 'n bel trekken om er in te komen, dat voetenvegen, die smetlooze loopers, die overdonderende drukte op straat, 't is allemaal zoo heel anders als je gewoon bent op je eenzame buitenpost.
De linnenkast is door 'n zorgvuldige moeder of zus of schoonzus weer spoedig op peil gebracht, je hebt je 'n costuum en laarzen laten aanmeten, 'n brandnieuw deukje omspant je

peper-en-zout, 'n paar handschoenen No. zooveel prijken in je linkerborstzak, enfin je bent *ciré à quatre épingles*.
Thuis ben je 't, na de eerste emoties van weerzien, al heel gauw op je gemak, je rookt naar hartelust fijne sigaren, ben al spoedig beste vrienden met 't kleine grut, eet met smaak, want ze weten precies wat je graag lust, 't weerzien van souveniers uit je jeugd doet je wonder goed, enfin, je gevoelt je weer thuis, in je *old dear sweet home*.
Maar, die visites maken, waar je zgn. niet buiten kunt! 'n Kopje thee met 'n wolkje melk gaan drinken bij 'n tante of 'n oude nicht, 'n koekje naar binnen kruimelen waar je niet van houdt, niet mogen rooken, waar je wèl van houdt, of als je 'n sigaar krijgt, vooral niet met asch morsen, 'n uurtje netjes zitten op 'n rechtleunigen stoel, *caramba*, dat zijn van die dingen waaraan je zoo gauw niet went. En dan op 'n kouden winterdag bij kennissen, waarmee je op minder intiemen voet staat, op bezoek gaan, God bewaar me, dat is ’n corvee!
Ben kippig, dies draag ik ‘n bril. Je belt aan, ja wordt aangediend, je treedt de gang binnen, neen, eerst je voeten vegen, dienstmeisje opent deur van huiskamer of salon, 'n zoele kachelwarmte straalt je tegen, en je ziet niets meer.
Als matglas zijn je brilleglazen. Je hoort iemand naar je toekomen met 'n wel dat vind ik nu 's aardig, je voelt snuffelende neus van 'n knorrenden pincher tegen je kuitenstelsel, maar zien, geen kwestie van, totdat eindelijk o zoo langzaam, je beslagen fokglazen niet meer beslagen zijn, en ge je eindelijk weer bewegen kunt. Je slaat, hoe onschuldig ook, 'n idioot figuur, en daarom heb ik zoo razend 't land om op 'n kouden winterdag bij kennissen, waar je... . etc. enfin U weet wel, precies als boven.
Ook hadden verleden winter verscheidene Rotterdamsche kachels en haarden, de onhebbelijke gewoonte om plots met 'n donderenden knal uit elkaar te springen; mijnwerkers schenen toen wat slordig met dynamietpatronen om te springen. Drie of vier van die lugubere gevallen hadden de kranten gepubliceerd, maar toen had er dan ook maar één kooltje ietwat verdacht te knappen, of geheel de familiekring, gezellig om den huiselijken haard aan 't boomen, vloog met 'n 120 K.M. vaartje naar 't andere eind van de kamer, en ik, als altijd solidair, sjouwde dan ook maar mee.
Of ik Holland, beter Rotterdam, veel veranderd vond in die 11 jaren afwezigheid? Ja zeker, meer grootsteedsch, meer *up to date*, meer wereldstad geworden, ook *traffic* vooral van auto's, en trucs en motorfietsen ontzettend toegenomen.
Maar wat ik ook veranderd vond, de lagere klasse, en helaas niet ten goede. Ze werken minder, verdienen veel geld, veel meer geld dan vroeger, en toch heerscht er alomme in die kringen 'n ontevredene misnoegde stemming.
Vóór tingeltangels, bioscopen, circus, varieté's staan ze vaak in lange rijen queu te maken, en toch altijd maar mopperen en klagen over dure tijden, en dat ze lang niet genoeg verdienen. Vroeger was 't *fashionable 'n so easy* te dragen, maar nu, nu staat de werkmeid de straat te boenen, de keukenprinses de julliennesoep te roeren, de vleeschhoudersjongen worst te stoppen, de appelsienventer achter ze’n kar te schreeuwen met zoo’n machien op hun respectieve neuzen, en met 'n schitterend doublé-kettinkje over hun linkeroorschelp.
Sjappies, die nog niet lang geleden in gelapt pilo en op klompen door 't leven gingen, promeneeren nu op Coolsingel, Blaak of Hoogstraat in geruit confectiepak met omgeslagen broekspijpen, manchetboord met helrooden das, bruine schoenen met fonkelnieuwe *sous-pied*s-kappen, en blazen braniek de fijnste Egyptische cigarettenrook langs hun zwart bepruimde tanden in 't gezicht van 'n aan hun linkerarm bengelende *dulcinea*, aan wier beschrijving ik mij heusch niet wagen durf.
Neem ik die menschen dat kwalijk? Neen, heelemaal niet, maar 't irriteerde mijn aesthetisch gevoel, en daarom zag je mij Zaterdagmiddag of Zondag hoogstzelden op straat, wèl in fauteuil naast mijn oude moeder, of voor open raam met feeëriek uitzicht op gazon, Singel en Diergaarde, ademde je 'n reiner atmosfeer, en genoot je in stilte, zonder me telkens te ergeren.

Niet aardig van je, Jan Paul, om Rotterdam, waar je zooveel goeds genoten hebt, zoo onbarmhartig af te kammen.
Menschenkind, leer lezen!
Rotterdam is té goed, staat té hoog voor die ongure elementen; die conclusie valt er uit te trekken, meer niets, geen syllabe.
Wat je ook opvalt bij je terugkeer in patria, dat zijn die verschillende typische woorden en uitdrukkingen, die je óf ontwend, óf nooit gehoord, óf die vroeger heelemaal niet *en-vogue* waren. B.v. ze gooien je dood met reuzen van allerlei kaliber. Als 't zonnetje lekker schijnt, dan is 't reuzemooi weer of reuze-warm, als 't regent, wat meer gebeurt, dan reuzeseust 't, of is 't reuze-kil. Kinderen zijn reuze-lief of reuze stout, en hebben o zoo reuze-lekker gegeten, en 't nieuwe poesje, 'n mormel van 'n week of 4, is 'n reuze snoes, waar ze reuze-veel van houden, en, hé, Oom o, Oom, kijk toch 's gauw, wat 'n schat van 'n reuze-klein hondje daar loopt. Schitterend, is ook al zoo'n stopwoordje, waarmee ze je doodgooien. Goed geamuseerd gisteren avond? Schitterend, dank u. Die gebakken paling was delicieus, eh? Wat, delicieus?!? Schitterend was ze, meneer! Je rookt daar 'n lekker sigaartje, amice. Dat mag ook wel, kost me ook schitterend geld. Heb je vannacht die maansverduisteriug gezien? Of ik ze gezien heb? Of ik, nooit van mijn leven zoo iets schitterends aanschouwd.
En zoo zou ik met gemak nog 'n paar kolommen kunnen vullen, maar dat doe ik niet, 't zou u anders te veel voor de oogen gaan schitteren. En dan heb je nog 'n uitdrukking die je heel veel hoort, en die mij, vooral in 't begin veel pret bezorgde. Je wordt, bij de knoop van je jas gepakt door ‘n kennis, die ze'n gemoed 's wil luchten, omdat ie alweer hooger in de belasting is aangeslagen, en 't slot van die philippica is dan gewoonlijk; maar zeg u 't nou 's eerlijk, dat gaat immers zoo maar niet, neen heusch, dat mos niet magge, en onze keukenmeid maakte 't nog 'n beetje erger als ze aan 't mopperen was over 't weer duurder worden van peen of bloemkool, ik zeg maar 't is 'n schandaal? Dat mos nou toch eigenlijk niet mosse magge.
Heb zoo'n idee, dat deez' menschkundige-uitdrukking ook spoedig op Curaçao zal ingeburgerd zijn, want zeker is 't dat hier heel veel dingen in onze kolonie gebeuren, die heelemaal niet mosse magge. Heb ik gelijk of niet?
Of ik blij was, weer op Curaçao terug te zijn? Arriveerde op Koningin's verjaardag, toen was 't geheel den dag in de stad, botertje tot op den boom. 'n Paar dagen later tufte ik weer naar 't cactus- en geitenland bij uitnemendheid San Willibrordo, en hoe meer ik naderde, des te heviger woelde 't opstandig daarbinnen: Jongen, jongen, wat ben je toch begonnen; wat 'n droogte, wat 'n wildernis, wat 'n armoe!
Als je pas uit 't vruchtbare al groene Holland komt, dan is heusch de overgang te sterk. Nu ben ik 't weer zoowat gewend, maar nog steeds is de ellende groot.
Mensch en dier smachten naar regen. Waar 't heen moet, als dit jaar de oogst weer mislukt, beter daar niet over te denken.
Groote troost in dit eenzaam moeizaam bestaan is de gedachte, dat je om den drommel niet alleen voor je pleizier op de wereld ben, anders .... Anders nog niks. Ik blijf, waar ook, onwrikbaar trouw aan mijn oud principe *Keep smiling*.
Jan Paul Oct. 20. - 1920. San Willibrordo. (*Amigoe* 23 X 20)

22 I 21

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Ultimatum ontvangen. Neen, niet van ‘t belastingkantoor, maar van de *Amigoe*-Redactie, een ondanks reuze-penlust-absentie toch maar weer dien ultimatum maar ze'n zin gegeven, want *au fond* heeft ie toch eigenlijk groot gelijk. 't Komt uit 'n critisch oogpunt niet te pas, dat mijn Curaçaosche Ditjes en Datjes 't weer over Holland zullen hebben, maar waar 't hart vol van is, etc. en let er op! dat luwt wel, later begin ik weer met frisschen moed mijn Curaçaosche

indrukken uit te drukken, want door mijn Europeesch verlof heb ik op vele Curaçaosche toestanden weer 'n heel anderen kijk gekregen; wacht maar, 't komt wel.
Dit zooveel als praeludium.
Was nog geen 14 daag in Holland of minstens al 10 maal was me de vraag gesteld: Zeg, heb je je broodkaart meegebracht? ‘t Begon me te vervelen; ik op broodkaart uit. Bureau van den Burgelijken Stand was toen juist geïnstalleerd in ’t nieuwe stadhuis, moest daar eerst moest daar eerste bewijs gaan halen van mijn Rotterdammerschap.
Stapte er heen
Stemmige hal imponeerde me door haar sobere wonderschoone lijnen, ’n juweel van bouwkunst. Wandelgangen vol queu-makende menschen en drentelende gewichtig-doende suppoosten Achter balustrade met diverse loketten, weet ik hoeveel nijvere ambtenaren over hun bureau-ministre gebogen, typenden of bladerenden met serieuse gezichten in wichtige folianten.
Corpulente suppoost, die ik had aangeklampt, worstduimde me naar loket no. zooveel. Ging in de rij staan, en zuchte zwaar.
Waarom weet ik niet, misschien is de tropische zon daar debet aan, maar queu-maken is me 'n gruwel, en ik heb er van gelust, in zoo menig spoorstation, en post- of telegraafkantoor, groote goden, laat ik er maar niet meer aan denken.
Na 'n half uurtje kwam ik aan de beurt.
Goddank!
Ik boog mij zelf in tweeën, tuurde met allervriendelijkst gelaat door *pigeon-hole*, en zei mijn versje op: Jan Paul geboren toen en toen, nu tijdelijk in Rotterdam, zou gaarne etc.
Drie lokketten verder af! Ook dat nog!
Maar 't ging om je dierbaar broodje, en onder 'n vernietigenden blik naar dien vleeschklomp van 'n worstduimman, beende ik 3 loketten verder. Weer in de rij staan, net als indertijd op de bewaarschool van klappen in je handjes blij, blij, blij!
Ik zei niks, maar van binnen orkaande 't.
Na 21 minuten boog ik mijzelf weer in tweeën, keek toen weer schuin omhoog, en begon met ietwat minder vriendelijk gelaat weer: Jan Paul geboren toen en toen, etc. etc.
En 't lukte, ambtenaar met gesoigneerden snor was zoo goed me 'n bewijs te geven, dat ik van geboorte 'n Rotterdammer was, wat ik trouwens eerder wist dan hij.
Toen met 'n vaartje naar 't broodkaartenbureau, o, wonder geen queu-maken, en toen naar huis met 'n gevoel als 'n Caesar triumphator.
Weet u, wat ik tegen Professor Everts, den bouwer van ons nieuw stadshuis, heb? Dat ie de loketten veel te laag gemaakt heeft. Zeg nu niet, je ben ook zoo lang. Nonsens, 1 M. 83 is niet lang, is de gewone lengte van 'n man.
Tijdens mijn verblijf te New-York en later te London, voelde ik me dikwijls klein op straat. In Parijs, ik geef 't graag toe, stak ik vaak boven de koppen uit, maar de Parijzenaar in doorsnee, is klein van stuk, dat is bekend.
En 't jong opkomend Hollandsch geslacht, reuzen zijn 't, zoowel de jongens als de meisjes, ga maar eens bij 't Rotterdamsch gymnasium of H.B.S. staan ‘s morgens tegen 'n uur of 9, daar kunt ge reuzenkinderen zien, waar ik niets bij ben. Hoe 't ook die loketten zijn ook voor middelmatige en kleine menschen te laag, want aller ruggegraten krommen zich moeizaam, zoodra ze no. I waren.
Meer heb ik van 't interieur niet gezien, nog niet klaar, maar wel ben ik dikwijls expres den Coolsingel opgewandeld, om stil genietend die prachtbouw te bewonderen. 'n Weelde voor de oogen die hoog opgaande streng doorgevoerde stylische sobere lijnen, 'n machtig monument, dat je den indruk geeft van iets voornaams, iets aristocratisch, eindelijk 'n stadhuis 'n groot Europeesch handelscentrum als Rotterdam in alle opzichten ten volle waardig.

Toch is er iets, wat me telkens hinderde, ik bedoel die vergulden pop boven op de torenspits. Dat ding hoort daar niet, dat is fout, absoluut fout; dat ding is 'n paskwil, dat ding vloekt, dat ding moet weg. Professor, laat 't er in godsnaam afhalen, en stuur 't maar naar Curaçao, en ik zal er een rustieke piëdestal voor laten metselen in 't hartje van Buitenbosch, daar hoort 't thuis.

’t Caland-monument is ook van denzelfden Prof. Let eens op proportie tusschen juffrouw boven op zuil, en die dikke plafond-engelen naast de waterspuwende leeuwenbekken. Ik ben leek op dat gebied, maar mijns inziens is dat heelemaal niet zoo als 't hoort.

Ook maar naar Buitenbosch sturen? gerust, ga je gang, plaats genoeg hier. Uurwerkwijzers van rijzige klokketoren stonden nog steeds onbewegelijk op 12, toen ik van Holland vertrok. Ben benieuwd of wijzerplaten bij avond zullen verlicht worden.

Waarom? Omdat 't Rotterdam daardoor weer 'n beetje grootsteedscher maakt, en omdat er voor mij 'n herinneringtje vastzit aan 'n dito wijzerplaat van een der Rotterdamsche kerken. Ging ‘s avonds altijd, via nieuwe Binnenweg, huistoe. Liep weer 'n keer 9.15 P.M. met 'n dikken vrind van me, op dien zoo enorm drukken verkeersweg, neuzenrichting oude stad.

Hé, zie je dat? spontaande ik, wijzerplaat van die mooie kerk op den Westersingel is verlicht, dat vind ik aardig.

Man, dat is elken avond zoo; altijd zoo geweest.

Vreemd, dat is me nog nooit op gevallen.

Kan wel zijn, toch is 't zoo.

Daar bleef 't bij.

Den volgenden morgen bij 't ontbijt keek ik 't *Ochtendblad* van den *Maasbode* in, en 't eerste waar mijn oog op viel was ongeveer 's volgende bericht: Gisterenavond was vóór 't eerst, na 't uitbreken van den oorlog in 14, 't torenuurwerk van de Kerk op de Westersingel weer verlicht. Heb toen aanstonds met krullenden neus 3108 opgebeld, en ja, nou je 't zegt, ik dacht later ook al… etc.

Dit als intermezzo, vindt ge 't niet interessant, sla 't dan maar over. Weer naar den Coolsingel. Daar kuierde onlangs 'n Amerikaan met 'n Rotterdammer.

Dat is ons nieuw stadhuis. Mooi, hé. Zes jaren over gebouwd.

Yankee keek 's omhoog: *All right*, maar bij ons in New-York maken we zoo iets in drie maanden.

Rotterdammer zweeg, wandelde verder, tot ze in de buurt van het Witte Huis kwamen.

Wat ie dat voor 'n gebouw, vraagt de Amerikaan.

Dat gebouw? Dat weet ik heusch niet. Wacht, ik zal even informeeren, want gisterenavond stond 't er nog niet.

Amerikaan keek 's schuin naar dien phlegmatieken Hollander en zei niets, zelfs geen: *all right*. 't Moet heusch gebeurd zijn.

Coolsingel had verleden jaar maandenlang 't aspect van 't Scheveningsche strand, natuurlijk geabstraheerd van badkoetsjes, zee, en op 't strand slapende pinken, 't Was allemaal zand, dik mul zand, en daarin kroelden honderde kinderen met bloote beenen en emmertjes en schoppen en potlepels, die loopgraven en forten en havens maakten allemaal van zand. En daarnaast zag je worstelende jongens die met verhitte gezichten elkaars borstkastje omspanden, en dan neerploften in 'n wolk van stof, net als in de dagen van olim in 't Romeinsch Colliseum de geoliede worstelaars.

Dat waren festijndagen voor de Rotterdamsche straatjeugd. Tot op 'n druiligen ochtend 'n groote rooie reuze-vrachtauto kwam aangeronkt, volgeladen met keien. Dat monster kipte door eigen motorkracht geheel ze’n volgeladen bak holderdebolder om met donderend geweld op plaveisel naast al die mulligheid, en weg was ie weer. Nauwelijks weg, kwam weer zoo’n dito met vollen steenenbuik aangetuft, omgekipt, weg; en zoo ging 't dag in dag uit.

Toen rukte 'n bataillon straatwerkers aan met witgroene banden om hun petten en hamers en leeren *mitaines* en 't Schevingsche strand werd al kleiner en kleiner. Eindelijk uit hun laatste *redoute* verdreven, verspreidden zich al die zanderige joggies over de stad, tuk op alles, wat maar op zand geleek.
Dicht bij Coolsingel over 't kantoor phone 3108, waar ik zoovele prettige uren heb doorgebracht, is 'n blinden muur van het groote ziekenhuis.
Dag na voltooing van bestrating Coolsingel, stond 's morgens joggie met alle attentie trottoir bij dien muur te bestudeeren.
Kon langs bureau precies 't sjovel figuurtje op ze'n gebarsten klompen zien. Dacht, daar broeit wat onder dat peenhaar. En jawel. Diepte opeens 'n afgebroken stuk ijzer uit zijn broekzak, hurkte neer, en wipte al heel gauw 'n klinker uit 't plaveisel.
Toen weer een en nog een, en toen ging 't met 'n vaartje, in tijd van ‘n oogenblik was er 'n reuzegat in 't trottoir. En geen 5 minuten waren er verloopen, of 'n hoop vuilneuzige kindertjes zaten weer doodgezellig Scheveningtje te spelen.
Goeie vriend van me, diezelfde van de verlichte wijzerplaat, zat achter zijn bureau te pennen en te mopperen: maar dat gaat toch zóó maar niet, vanavond breken er de menschen hun nek, en hij belde afdeeling straat- of bouwpolitie, ik weet 't niet goed meer, op.
In orde! Na 'n half uur hield er een kar bespannen met een biefstukpaard voor de deur stil, er in 3 mannen met steenen, zand, hamers en schoppen. Toen vloden de Scheveningertjes. Mannetjes trokken de jassen uit, spuwden ketsend in de handen, namen 'n pruim, en togen aan den arbeid. Binnen 'n half uurtje was de wonde geheeld. Weg paard! Weg kar! Weg mannetjes! Van nekkenbrekerij nu geen sprake meer.
Tegen 'n uur of 12 weer pensief joggie op dezelfde plaats, kijkt ’s rond, valt op ze'n knieën, en begint met een houtje tusschen de steenen te peuteren. Een er uit! Twee er uit! Drie er uit! 'n Heel partijtje er uit. Gat wordt al grooter en grooter, van alle kanten snellen de natneuzige kindertjes weer toe, in tijd van 'n oogenblik is 't weer op ende top je reinste strandidylle.
Weer phone 't 3108: 'n Ander gat in de trottoir. Kom! En ze kwamen. Biefstukpaard, kar, mannetjes Weer vlieden de opscheppertjes. Na 'n half uur is 't gat geen gat meer.
Tegen 'n uur of 4 staat op die zelfde bewuste plek 'n sproetig onschuldig wipneusknaapje te lanterfanten. Hij kijkt 's rond en gaat er bij zitten, en begint tusschen de steenen te pulken. Een er uit! Twee er uit! Drie er uit! 'n Heeleboel er uit. Natneusjes komen van alle kanten weer op hun klompen aangeklepperd, ploffen in 't zand, en 't seizoen is weer geopend Rrrrttt! gaat de phone van 3108, en na 'n half uur verschijnt weer 't biefstukpaard, de kar en de mannetjes etc. etc. zie boven.
Dat is nu heusch geen fictie, dat is historisch, bel 3108 maar op. Toen schijnt de politie zich er mee bemoeid te hebben, want 'n paar dagen lang heeft zoo’n sabelraan met ze'n handen op ze'n rug geijsbeerd over datzelfde trottoir, dat 'n tragische dood had kunnen veroorzaken van menigen kippigen Rotterdammer.
Zoo is nu onze Rotterdamsche straatjeugd. Luister naar raad, en als je in Rotterdam komt, bemoei je nooit met dat schorremorrie, maar loop gewoon door en zeg niks wat er ook gebeurt. 'n Keer tornde zoo'n hoepelend proleetje in volle vaart tegen mijn nieuwe winterjas, waar ik in zat.

> Zeg ik, jò, kijk toch uit je oogen
> Zeg Kees, — dit tegen ze'n hoepelvriendje — hij zeit wat.
> Als je je mond niet houdt, dan zal ik je.
> Allemachies, Kees, hij zeit weer wat.
> Maar toen werd ie giftig: moet je mijn hebben?!! Kale opschepper!!! Reuze kwal! ik lus je!

En zoo ging 't crescendo.

Ik vond 't 't verstandigste, om toen maar kalm door te loopen. 'n Keer liep zoo’n boefje voortdurend tusschen mijn beenen te scharrelen, was aan 't voetballen met 'n ouden schoen. Jo, schiet toch op, meer zei ik niet. En daar zet me dat wurm toch 'n keel op en begint te gillen: Leelijke O-weeër!!! Ouwe leelijke O-weeër!!!, dat 't publiek me van alle kanten aankeek. Ik móest onwillekeurig lachen, ik ’n O-weeër? God beware me, je moest mijn *coffre-fort* 's van binnen zien. Ben van plan, net als een mijner collega's, ze voor tabakkist te gebruiken, dan heb je er tenminste nog nut van. Door opgeschoten lummels werd ik wel 's nageroepen. Kijk 's jò, daar heb je Wilson. Ofschoon ik evenmin gelijk op dien goeien man als Teddy mijn rashond op ze'n beroemden naamgenoot Roosevelt. Maar op 't laatst, niet in 't begin, liet me al dat kabaal koud, en liep ik flegmatiek door en dacht: O. broekjes, had ik jullie maar 's in *Mondi afor*, ik zou jullie ieder boven op 'n cactus zetten, wat zouden jullie dan piepen. Af heb ik de Coolsingel niet gezien. Bekende molen was wel tot den grond afgebroken, maar schutting stond nog. Eerst na 't neerhalen van die heining zal prachtboulevard tot zijn recht komen, en 'n grootsteedsch cachet geven aan mijn dierbaren vaderstad.
Pas echter op je hachje, als je uit de Olde komt, en moet oversteken naar 't gymnasium, dat was toen dikwijls gevaarlijker dan de groote oversteek over de haringvijver naar New York city, men scheen toen nog in 't onzekere, hoe 't best de *trafick* te leiden.
'n Vluchtheuveltje, of 'n politieman, die 't verkeer regelde, te midden van die van alle kanten toesnellende auto's en trucs en trams en voertuigen met levende motor, was nergens te bekennen.
Hierin kan Rotterdam 'n voorbeeld aan Tilburg nemen. Midden in 't stadje heb je ergens 'n viersprong, 'n kruispunt. Daar staat in 't midden 'n forsche blonde agent met witgelakte knods in net geganteerden rechterhand. Dacht ik, wat moet die man met dat gevaarlijke machien in ze'n fikken. Ik ging quasi voor 'n winkel staan kijken, en wachtte. Daar kwam 'n oud vrouwtje met 'n kruiwagen kool aangewield. Dadelijk kwam er leven in die martiale gestalte. En jawel, opeens gaat de knods omhoog, en bleef horizontaal richting Z.O.
Vrouwtje piepte haar kruiwagen onbevreesd met sierlijke zwaai onder de knods door, en verdween in een der zijstraten. Zoo’n mannetje, zoo’n witgelakte of wit-groengelakte knods moesten we daar op 't Calland plein ook hebben halverwege gym en Olde, dan zal ’t nabij zijnd ziekenhuis heel wat minder werk hebben om kapotte armen en beenen van aangereden menschen weer aan mekaar te lappen.
Weet je wat me spijt? Dat de mij zoo dierbre oude Doele-soos ook wel spoedig onder sloopers moker vallen zal. Aan die zalen, aan die tuin zijn zoovele aangename jeugdherinneringen voor mij verbonden Al is 't jaren geleden, toch denk ik nog dikwijls met nauw verholen heimwee aan die hoogst artistieke Woensdagavondconcerten van grenadiers en jagers, onder meesterlijke leiding van kapelmeester Dunkier. Was in dien tijd 'n kleine roezeboes, die nooit ‘s 'n oogenblik stil kon blijven zitten. Maar op die avonden sleepte ik met zusje of broertje 'n paar stoelen vlak voor de muziektent en daar zaten we onder de uitvoering met armpjes om elkaar's schouders gestrengeld met open mondjes doodstil te luisteren en te genieten. En hoevele gelukkige uren ik gesleten heb in groote bovenzaal, in beneden-salon, en ook in koud-deftige sociëteitszaal, ja wie zal dat zeggen. Doele-soos is als 't ware met mijn jeugd samengegroeid.
En nu zal, wie weet hoe spoedig, geheel dat mij zoo dierbaar complex gebouwen verdwijnen, en kinderachtig zult ge 't misschien vinden, maar heusch dat spijt me, en spijt me heel erg Kan zoo’n soortelijk gevoel niet beter illustreeren, dan door u te vertellen, wat me kort vóór mijn terugkeer naar Curaçao overkwam. Ging voor 't laatst nog eens op beevaart, naar 't vroeger ouderlijk huis, waar ik de gelukkigste jaren van mijn leven heb doorgebracht. 't Was in de Westerstraat tusschen Willems- en Westplein.

Beneden-verdieping was verbouwd tot 'n winkel en magazijn van scheepsmaterialen en victualiën. Heb daar lang voor die etalage met groote spiegelruiten verwijld, en 't stemde me weemoedig. Daar rechts in 't midden was de eetkamer, waarin ik gedurende mijn groei jaren zoo'n fabelachtige appetijt ten toon spreidde. Hoeveel botrammen zou ik daar veel verorberd hebben? Daarachter was mijn slaapkamertje, waar in de eenzaamheid 't besluit rijpte, om later naar verre landen te gaan. Hier recht voor me was de knusse huiskamer, vooral in de lange winteravouden zoo reuze-gezellig om de ronde tafel met lamplicht, snorrende kachel en zingende theeketel. En daar, waar 't nu magazijn is, daar was ons tuintje waar we plantten en pootten en ravotten, en aan rekstok de onmogelijkste toeren verrichtten, met de flobert schijf schoten, en ik eens bijna mijn hals brak bij 'n gevaarlijke klimpartij. En daar, o ja, daar achter links was de kamer waar mijn goede vader stierf. Waar is die tijd gebleven, heusch 't was met 'n krop in de keel, dat ik nog eens omkijkend, vaarwel zei aan dat dierbaar plekje grond, waar ik 't reinste huiselijk geluk jaren lang in zulk 'n overstelpende mate had mogen smaken. Neen, zeg nu niet, dat u zulks aanstellerig vindt, dat zou mij heusch spijten, spijten voor u. En nu schei ik er weer uit. Aan al mijn lezers 'n Zalig Nieuwjaar.
Jan Paul. San Willibrordo, 19 Jan. 1921. (*Amigoe* 22 I 21)

2 IV 21

Caraçaosche Ditjes en Datjes.

Toen ik in patria was met verlof.... Zeg Jan Paul, ik zou er maar Hollandsche of Rotterdamsche Ditjes en Datjes boven zetten. Neen, dat doe ik niet.
Nog eens, toen ik in patria was met verlof, heb ik menigmaal 'n concert in den Haag bijgewoond, terwijl ik doodkalm in den ouden gemakkelijken leunstoel van mijn vader z.g. zat te luisteren op de Rotterdamsche Diergaardesingel No. 88, recht over 't reptielengebouw. Iemand, me al bekend sedert den tijd dat ik verslingerd was op zuigflesch en dot, houdt er een paar hobby's op na, hobby-één: motor-fietsen, hobby: de draadlooze tingelingeling!

Is mijnheer thuis?

Je reinste Dienstbare, ietwat beduusd, ja, ziet u, eigenlijk niet.

He?

Ja, ziet u, meneer zit op 't oogenblik op 't dak, in de goot.

Verwonderde blik van bezoeker recht omhoog in *das blauen hinein*, en jawel, twee beenen slingerden buiten boord, 'n meter of 15 hoog.

Op jacht naar dakhazen?

Neen helemaal niet, alleen ze'n antenne aan 't perfectioneeren.

Weet zeker dat 't slangengebroed van vis a vis 't reptielengebouw dikwijls met wonderende bol-oogen gestaard heeft naar dat zwoegende menschenkind in hooger sfeeren, tippelend over bemoste pannen en glibberig zink met zwiepende lat en rol weerspannig koperdraad; en ze begrepen er niks van.
'n Looze telefoondraad liep over ze'n huis. Die ongebruikt laten, dat nooit! En na dagen van vermetelen *ausdauer*, weer of geen weer, had ie eindelijk die nietsnutter, die looze roestige telefoondraad met ze'n 2 glimmende draden te pakken, en toen ging 't als gesmeerd, door dak over zolder, door plafond rechts van schoorsteenmantel pal boven ze'n *wireless*-apparaat, klaar!
Heb vaak daar zitten luisteren met telefoonband over *brainbox*, die in mijn *à la brosse* 'n verwoesting aanrichtte, zooiets als een stoomwals in 'n zacht wuivend korenveld. Maar al die staccato gillende fluittonen waren voor mij klanken zonder beteekenis, zegden mij niets.
Nu hoor je: Nauen, en vlug huppelde potlood van over me zittende enthousiasten amateur met intens-peinzende voorhoofdrimpel over 't blanco papier.
All right, zei ik. Wil je Parijs ook 's hooren?

Ach, — 'n leelijk woord — die — weer 'n leelijk woord — luchtstoringen, en hoei! hoei! loeide 't in mijn oorschelpen; ha, daar heb ik de Eifeltoren en weer op-en neerde 't potlood vliegensvlug kris-kras over 't geduldig bloc-nootje.
Pyramidaal glimlachte ik, maar hoorde absoluut niet 't minste verschil tusschen die Duitsche en Fransche mondorgeltoontjes. Die luchtstoringen vond ik eigenlijk wel zoo interessant.
Nu zullen we Berlijn eens zien te krijgen, Jan Paul. *A Berlin*? neuriede ik. Wat geschuif aan 'n rol, wat gedraai aan 'n schroef, en 'n opgetogen kreet: Berlijn in keihard, neen, toch niet Haagsche Veer politiebureau.
Eerlijkheidshalve zij hier vermeld, dat die mislukte draadlooze-reis naar Berlijn 'n ander overkwam, maar toch aan datzelfde toestel 'n dag of wat te voren. Ook 'n strop, je neemt passage voor Berlijn, en je komt terecht in 'n Rotterdamschen nor. Te begrijpen, dat 't voor niet-ingewijden in de morse-code op den duur 'n ietwat twijfelachtig genot is aan zoo'n spookmachien te zitten luisteren, totdat op 'n goeie morgen, na dagen lang studie en winkelen en arbeid, hij de *wireless*-hobbyman met stralend gezicht, een en al glimlach bij me kwam en zei: zeg, nu moet je van avond 's bij me komen luisteren.
Hé, neen Oom Paul, zanikte mijn speelpopje, mijn klein nichtje met 'n pruillip; en ik: foei zus, je moest je schamen; heel graag hoor, ik kom.
In diverse kranten was gepubliceerd dat op dien bewusten avond van 8 tot 10 uur in den Haag 'n draadloos telefoon concert op Pathé-gramaphoon zou gegeven worden. Alle Rotterdamsche amateurs zaten 's avonds klokslag 8 uur voor hun tip top blinkende toestellen strijdvaardig met hoofdstel om de slapen, en met 'n gezicht van: zou 't lukken?
Ook ik, *clean-shaved*, zittend tusschen twee gesnorde vurige draadloozers, ieder met zoo'n prangend hersenbandje om, in joviale *after dinner* stemming, was in spanning. 't Was iets over achten, toen ik zei: Zeg, ik hoor spreken, ik ook, ik ook, sssttt! En neusklankig kietelde 't mijn oor binnen: 't Is 8 uur, he, laten we nu maar beginnen.
Toen wat gesis, zoo iets als biefstukbakken achter 'n dichte keukendeur en toen klonk het forsch: Wien Neerlandsch bloed. Wat zeg je er van, focusden 'n viertal lachende oogen achter schitterende *so easy's* me tegen.
Eenig! Reuzen-eenig! fluisterde ik.
En Voor Nederland en Vorst zongen we spontaan fortissimo mee, toen was no 1 van 't program uit.
Piep, zei de deur. Blond kinderkopje met rooie koonen kwam om 't hoekje gluren: Ma vraagt of ze de thee boven wil laten brengen.
Best, Zus, kom jij dan ook luisteren, en laat moeder ook komen. Hé, ja, en weg was ze. Toen kwam de thee en me schoonzus en 't kind.
Daar begon 't weer, en hoofdstellen verhuisden over en weer van keurig geplakte scheiding op smaakvol damescoiffure en van lichtblonde krullige lokken op mijn nu hopeloos in de war zijnde peper en zout.
Welke door de ijle lucht wiekende harmonische klanken mijn gehoorzenuw 't weldadigst hebben aangedaan, weet ik zoo precies niet meer.
Heb stuk van de Carmen en Faust gehoord, ook Carusso met ze'n donderstem, en 't was allemaal schitterend, dat avondje was voor mij een evenement, 'n openbaring en 'n prachtdemonstratie van 't kunnen en de toekomst van de draadlooze telefoon.
En, van satisfactie glunderende amateur en monteur bij 't in orde brengen van ze'n haar en zijn geheimzinnige instrumenten: Wil ik je 's wat zeggen, ouwe jongen? Ik maak me sterk, dat binnen niet al te langen tijd, zeg 'n jaar of twee. wij draadloos telefonisch met jou in contact zullen zijn, als je weer tusschen je cactussen en negers 'n magere geitenbout zit te *savoureeren*.
Toen ik 's avonds laat, slechts de punt van mijn neus boven de dekens, mijn Philipslampje uitswitchte, toen kon ik maar niet in slaap komen. Lag te piekeren. Zoo'n betrekkelijk

eenvoudige draadlooze telephoon-ontvang-installatie meenemen naar Curaçao. En dan? Niemand in staat je ‘n draadloos phoontje te sturen. Komt ‘r niet op aan. 'n Petitie aan 't gouvernement om 'n draadloos telephoonstation in de stad op te richten, wat natuurlijk dadelijk gebeurt.
En dan ? Wel, dan heb ik tenminste op mijn geïsoleerde buitenpost voeling met de stad.
En dan ? Dan krijg ik elken dag 't laatste telegrafische nieuws te hooren, en bij *periculum in mora*, zie je in *no-time*, dokter of apotheker of politie of 'n kist met hoognoodige provisie je erf oprijden, wat ook veel waard is. En weet je, wat ik dan nog meer zal stipuleeren ? Dat ze Zondagavond om half 8 in muziektent op de Waterkanten 'n draadloos telephonisch verzendapparaat deponeeren, snapt U ?
Dan zit ik doodkalm in mijn wipstoel op San Willibrordo met mijn hoofdbandje om voor mijn toestel en geniet tegelijkertijd van de heerlijke artistieke praestaties van Boskaljon's beroemde muziekkapel. Dat mogen we buiten heusch wel hebben. En toen viel ik in slaap, waarmee ik niets onaangenaams bedoel.
Heb bij mijn aankomst op Curaçao 'n maand of wat geleden, geen wire-less-telephoontoestel ingeklaard, ’t dacht mij beter voorshands ’n afwachtende houding aan te nemen.
Maar serieus, wordt 't nu toch heusch geen tijd, dat zoo’n modern apparaat ook op Curaçao ze’n entree *joyeuse* doet? Energieke chef van onze draadlooze is voortvarend genoeg; aan hem zal 't niet liggen of morgenochtend, neen van avond nog, worden de daartoe benoodigde toestellen telegraphisch besteld. 't Is alleen maar 'n kwestie van initiatief. Welnu, ik heb nu dit balletje opgegooid, aan de mannen die er voor staan is 't nu, dit balletje met 'n reuzenkick te doen voortrollen tot op 't PLEIN in den Haag, tot in ’t bureau van onzen minister van koloniën, die, ik twijfel er niet aan, 't met beide handen zal opvangen, en per omgaande naar Curacao seinen zal: *all right*, ga je gang maar.
En als dan die glorieuse dag is aangebroken, waarop de hooge Curaçaosche Oomes 't eerste officiëele draadloos telefonisch gesprek met andere dito-Oomes in Holland hebben gevoerd, dan stap ik onmiddelijk met twee vingers in mijn rechtervestzakje naar 't loket voor het Ie West-Indische station van draadlooze telephonie, en vraag aansluiting met Rotterdam. En dan zal 't voor mij zijn ’n nooit hoog genoeg te schatten genot en voldoening, nog eens die dierbre stem te kunnen hooren van mijn hoogbejaarde moeder, wie 't vaarwel zeggen mij oneindig zwaarder viel dan wie ook kan bevroeden.
Nog eens, laat Holland, die ’t eerst van alle West-Indische kolonies haar pracht-antennes plantte in Curaçao's rotsige bodem, nu ook de primeur hebben van de eerste installatie van draadlooze telephonie. Groep Antillen van ’t Nederlandsch Verbond, toe, help me, wat trouwens geheel in uw lijn is, met 'n motie van adhaesie. Aan al mijn lezers 'n Zalig Paschen !
Jan Paul. San Willibrordo. Paschen 1921. (*Amigoe* 2 IV 21)

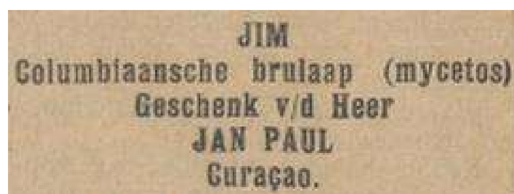
7 V 21
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Met ouwe trouwe Swan in mijn rechterhand, met blanco folio-vel op mijn rechterknie, met prangend touwtje om mijn rechter groote teen, met mijn rashond Teddy vliegenhappend aan mijn rechterzij, zit ik peinzend te turen door 't nu van hemeldouche tranende raam in 't frisch jeugdig groen van 't Mondi-afor'sche landschap. Er zijn menschen die Curaçao heel mooi vinden, maar alleen als 'n paar wolkbreuken als omgewipte reuzewatertanks op onze dorre landouwen zijn neergeklaterd. Ben 't weer heelemaal niet eens. Waarom moet iets groen zijn, om aanspraak te kunnen maken op mooiigheid? Heb 'n derde klas-broek, 'n rijbroek, wier snit nog immer de *high-life-tailor* verraadt, maar door haar smaragdigheid al menig Willibrordsche hamelgeit, tuk op 'n lekker hapje, heeft doen watertanden. Waarom omspant die pantalon mijn oud-Belgisch legerzadel slechts, wanneer ik galoppeer op en neer naar de mij omringende negerdorpen, en zie je me nooit in dien groenen tweepijper, als ik klepper

naar stad of naar salon-*fähige* menschen? Alleen en heelemaal alleen, omdat ze groen is. Trek zelf nu maar de conclusie.
Ik vind Curaçao mooi, ook al heeft 't maanden lang niet geregend.
Dat terra-cotta-achtige van ze'n met cactus en dividivi doorzaaid golvend terrein, die sobere schoonheid van ze'n wild-woeste rotsnatuur, dat wondre clair-obscur door 't opaal tropisch zonnespel op berg en dal en heuvelkling, heusch, Curaçao is mooi, ook zonder groenend groen.
Zoo ook vind ik Holland mooi, niet alleen in den zomer, maar ook in den winter. 't Is waar, als stadsmensch ben je daar zoo gauw niet achter, vooral niet in Rotterdam, maar dan moet je gaan wonen op de Diergaardesingel, waar je natuurlijk 't uitzicht op dien lusthof, op dat Eden hebt, dan word je aestetisch gevoel zelfs nog bij de felste kou weldadig aangedaan, telkenmale je schouwt door de ontdooide spiegelruit. Dat uitzicht beschrijven kan ik niet, omdat 't gewoonweg onbeschrijfelijk mooi is, maar ik krijg er binnenkort 'n foto van, kom dan maar 's kijken; wat keuvelen echter over de Rotterdamsche Diergaarde dat doe ik wel graag.
Goddank, eindelijk ben ik waar ik wezen wil.
Heb in Rotterdamsche Artis 'n stuk van mijn jeugdleven doorgebracht, neen, niet achter de tralies. Dacht U dat soms? Eerst als baby in mollige bakerarmen, later in deinend kinderwagentje, nog later bengelend als broekemannetje aan de hand van moeder, groote zus of kindermeid.
Beestenlucht scheen me goed te doen, want ik groeide als kool. Van die melk- en papperiode kan ik me echter nog maar weinig herinneren, maar wel van die jaren, waarin je zomers in brandschoon gestoken wit dril, en met brandschoon gepoetste facie en handjes en schoentjes naar de Diergaarde toog, en je er na een uur of wat weer uitstapte, 'n moriaan van top tot teen. Ik schijn in die dagen erg bewegelijk geweest te zijn.
Ben natuurlijk bij aanvang van mijn pas versnoept verlof jaartje, weer dadelijk lid geworden van de z.g.n. Diergaarde mijner jeugd. Heb toen in mijn eentje met piëteit al die verschillende plekjes nog 'ns bezocht, waaraan voor mij 'n mengelmoes van droevige en blijde herinneringen vastzaten. Zoo heb je daar 'n mooi beschut hoekje aan den achterkant van de Soos, dicht bij de keukens, waar 't altijd zoo lekker rook. Heb op dat bewuste plekje menigmaal - enfin, *rendez-vous* gespeeld, ik kan 't heusch niet euphemistischer uitdrukken. Dat kwam zoo: ging nu en dan 'n eindje sigaar zoeken op 't terras, en vingerde tegelijkertijd uit steenen pot 'n paar roodkoplucifers. Dan verdween ik, de wereld te rijk, achter de Soos in mijn wigwam; wreef vuur op mijn spannend broekje, en begon vervaarlijk te puffen. Na 'n minuut of 3 zoog ik zoo hard al niet meer, als *poudre de riz* werden mijn rooie koontjes, 't koude zweet brak me uit, ik ga dood, rilde ik, de maag *looping the loop* 't, brrr, zei ik met 'n vies gezicht, en ik was weer zoo frisch als 'n hoentje.
Zóó heb ik rooken geleerd. Dat ik in die vuile eindjesjaren geen infectie heb opgeloopen, is me nu nog 'n raadsel.
Zat verleden jaar, 't was 'n feeërieke herfstochtend, 'n kleintje koffie te drinken, op datzelfde sociëteitsterras. Toen dauwde 't ineens op me neer, hier, ja hier, op deez' identieke plek waar ik nu zit, sloeg jaren hér iemand tegen de wereld, wiens val mij tienjarige indertijd veel angst en kommer baarde.
Dat was zóó. Liep krijgertje te spelen met 'n vrindje, verrukkelijk tusschen al die stoelen en tafeltjes, maar 't was tegen 't reglement, want kinderen onder 16 jaar mogen daar zonder geleide geen voet zetten. We renden als jonge hazenwinden en amuseerden ons dol. Kellner beladen met blad vol kopjes en glazen en borden komt statig den hoek omgestevend, en vóór de stakkerd goed weet wat er met 'm gebeurt, zijn twee kleine roodbezweete blazende jongens met 'n 80 K.M.-vaart tegen 'm opgetornd, en ligt ie te spartelen te midden van 'n bierglas, en 'n chaos van scherven en warme kadetjes.

Toen nam ik mijn spurt in omgekeerde richting. Heb nooit van mijn leven zoo geloopen. Bij struisvogelhokken remde ik, want dikke buik van Kruiskade-portier bolde reeds door 't bij den uitgang bladerloos boschaadje.
Dag Meneer Stroom, zei ik bijzonder vriendelijk, wippend mijn naar bier riekend petje.
Dag, Jantje, knikte de nietsvermoedende dikzak, en nu en dan nog 's wantrouwend omkijkend, stapte ik fluitend naar huis.
Maar den volgenden middag gleed er 'n groote brief van de Diergaarde-directie in onze brievenbus:
Wegens — zie 't crimineele feit hierboven — wordt aan den jongeheer Jan Paul de toegang tot de Diergaarde voor 3 maanden ontzegd, volgens artikel zooveel voor f 3 beboet, en verzocht daarenboven idem zooveel te voldoen, zijnde de helft van de onkosten van 't gebroken servies.
Toen mijn hoogst ernstig kijkende vader me dat voorlas, barstte ik opeens los in 'n spontaan:

> Dat is gemeen!
>
> Zeg Jantje, kalm 'n beetje! 't Staat je heelemaal niet, om nu nog zooveel praats te hebben. Wat is nu gemeen?
>
> Ja, van die Henri, van dien jongen, die me verraden heeft. Als ze mij gepakt hadden, dan hadden ze me halfdood kunnen slaan, maar nooit had ik ze'n naam genoemd.

Dat scheen in te slaan.
De goeie man keek me 's diep in mijn heldere nog van verontwaardiging schitterende kijkers, kneep me in de wang, en schreef 'n briefje aan de directie met ingesloten cheque en 't verzoek die 3 maanden uitsluiting te veranderen in één maand, wat goedgunstig werd toegestaan.
Zoo dikwijls ik in de buurt van 't apengebouw kwam, dacht ik aan Jim, aan mijn unieken Columbiaanschen langgebaarden brulaap, die de laatste 2 jaren mijn intimus, mijn speelpop, mijn guitige altijd goed gehumeurde kameraad op 't eenzame San Willibrordo geweest was, en die ik op Curaçao in goede handen had achtergelaten.
't Apenhuis mijner jeugd was lang zoo weelderig niet ingericht als 't tegenwoordige, maar hoe paleisachtig ook opgetrokken, riekt 't hier, ondanks alle mooiigheid, al even onaangenaam als in hun oude woning, zoo heelemaal geen odeur als in 'n winkel van Boldoot. Dat kunnen natuurlijk die lieve diertjes niet helpen, die zijn zoo opgevoed, maar wel de directie, die toch heusch wel voor 'n paar flinke wijdarmige electrische vaans in die zaal had mogen zorgen. Bij mijn eerste bezoek ben ik nauwkeurig kooi na kooi nagegaan, om te zien of ik geen familielid van mijn dierbren Jim kon vinden. Helaas, niet, alleen zelfs geen nabestaande, maar ook zelfs geen enkel, die in ze'n schaduw kon staan.
Wel shockeerde me daar 'n heel partijtje, 'n hokvol afgrijslijk vieze beesten met zwabberende bonken rauw vleesch, die 't doodschieten nog niet waard zijn, in 't oerwoud van 't *darkest* Afrika moesten blijven, maar niet achter tralies voor fatsoenlijke menschen te kijk gezet worden. Bah! *Disgusting*!
Weet ge wat me soms speet? Dat ik Jim toch maar niet mee heb genomen naar Holland. Volgens oppasser van 't apenpaleis zouden ze dolgraag 'n brulaap in hun collectie hebben, had 'm dan met 'n grootsch gebaar cadeau gemaakt aan 't Diergaarde-bestuur, was dientengevolge eerelid benoemd voor 'n maand of 6, en boven 't hok, waarin dan peinzend mijn *darling* in ze'n baard zou zitten te wriemelen, zou dan te lezen staan:

JIM
Columbiaansche brulaap (mycetos)
Geschenk v/d Heer
JAN PAUL
Curaçao.

En dan had ie misschien nog geleefd. Zoo, is ie dood?

Ja, ie is dood, dood als 'n pier. Toen ik in Holland *Amigoe* van 25 Oct. 1919 openvouwde verbleekte ik, want tusschen dikke rouwrand las ik de volgende annonce:

Zondag 19 Oct. 5 uur 3 minuten na den middag, overleed zacht en kalm na 'n kortstondige ziekte, onze innig geliefde intern, pleegkind van JAN PAUL,

JIM

Niettegensraande zijn stoffelijk overschot aan den directeur van het zoölogisch instituut is afgestaan en alle mogelijke zorg is besteed om ze'n pleegvader nog 'n blik te doen werpen op ze'n dierbaar pleegkind, is hij den weg gegaan van alle vleesch, en met de noodige eerbewijzen den mieren ter prooi gegeven.

Bezoeken van rouwbeklag kunnen niet worden afgewacht.

Geen bloemen!

Wat 'n slag! En 't lyrisch- tragische van 't geval, 'n ieder die 't las of hoorde, condoleerde me onder 'n schaterlach. En toen ik bij mijn moeder kwam, en met 'n bedrukt gezicht zei: Moeder, m’n aap is dood, toen klonk 't:

Hè, goddank, jongen dat je dat vieze beest kwijt ben, en toen keek ze me 's aan en zei: neen hoor, zoo meen ik 't niet, maar koop toch in hemelsnaam nooit meer zoo’n dier.

Beloofd het ik dat niet, want ik was nog geen 2 maanden hier, of 'n nieuw exemplaar zat weer doodkalm op mijn schouder aan mijn neus te trekken. Coecoe, wiens wieg op Venezuela gestaan heeft, Coecoe met ze'n bewegelijke kraaloogen en ze'n brutale toet, kan echter niet halen bij ze'n rasechten voorganger. Jim was, ja, laat ik dat nu 's mooi zeggen, ja Jim was Jim, en daarmee uit.

Ben zeker, als ik binnenkort een van mijn Onder-de-streep lezers ontmoet, ze mij zullen vragen: Maar Jan Paul, waarom zit gij toch copie te pennen met 'n touwtje om je rechter grooten teen. Weet je dat niet? Neen, lees je de *Boletin Comercial*? Ja, maar wat zou dat? Man, dan lees je die krant of maar half, óf je verstaat geen Spaansch. In Boletin van 'n maand of wat geleden heb je kunnen lezen dat, lijdt ge aan kiespijn, bindt 'n touwtje om je groote teen, en foetsie is de pijn. Hadt je toen kiespijn? Ja, en leelijk ook. En is 't nu beter? Ja, 'k voel niks meer. Goed, dat ik 't weet, 't kan te pas komen. Denk je maar, touwtje hielp geen lor. Maar je bent de pijn toch kwijt? Nog al wiedes, ben volgende ochtend 5.15 naar stad getruckt en om 9.45 was de boosdoener er uit. O!? Weet je wat ik *praesumeer*, dat een of andere op O.W. belusten touwslager dit welkom bericht aan nachtwandelende kiespijnlijders, in de wereld heeft geschopt. Maar hoe ook, 't blijft niettemin oirbaar, dat onze redactie nu met klem protesteert tegen de onfeilbaar genezende kracht van dat z. g. heulaanbrengend touwtje. Heb ik gelijk of niet? *Tabeh*.

Jan Paul. San Willibrordo 2 Mei 21. (*Amigoe* 7 V 21)

13 VIII 21

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Had nog nooit van mijn leven tusschen de wielen van 'n truck gezeten. Toen ik dan ook naar patria mailde, dat ik op en neer naar stad geweest was met 'n vrachtauto, volgestuwd met luid kakelende zwartmenschen, toen begrepen ze er niets van en opperden vermoedens van iet of wat minder oirbare studenticoserie; want welke *gentleman* gaat nu in Holland *en route*, in zulk 'n plebejische *cargo*-bak? Na explicatie vonden ze 't heel gewoon, niets tegen, alles voor, maar hier op Curaçao zijn ze nog zoover niet, tenminste te oordeelen naar de verwonderde, hoe is 't toch in Godsnaam mogelijk, gezichten van voorbijgangers, als ik op voorbank naast

chauffeur gezeten doodkalm door de Breedestraat hobbel. Hoe voller geladen, des te fluweeliger dein je over den weg, en als je, zooals mij, en zacht zitje en 'n veerend ruggesteuntje koud laat, dan is 'n rit met 'n truck, afgezien nog van finantieel voordeel, wel zoo aangenaam, als 'n doodgewoon alledaagsch on-emotievol tochtje per auto.
Waar is 't, dat er wel wat al te veel gevergd wordt van de *ausdauer* onzer onvermoeide zwaar puffende truckmotoren, en vandaar sta je op zoo'n reis altijd min of meer bloot aan panne, om zoo ineens pafstil midden op de weg te blijven staan ver van de stad en nog verder van je *sweet home*. Dat is me ook eens overkomen, en als 'n daar heel toevallig voorbijtoeterende auto niet medelijdend had gestopt en me had opgepikt, dan had ik heel gewoon die 10 nog restende mijlen naar huis kunnen tippelen, bij 'n hitte van ver over de 100°. Maar zoo iets gebeurt met auto's ook wel 's, en met motorfietsen nog meer.
Vooral met wanhopige koppigheid van die laatste ronkende tweewielers heb ik verleden jaar in Holland heel wat experiëntie opgedaan. Zoo herinner ik me, dat ik op 'n mooien warmen Juli-middag opeens 'n heimweeïg verlangen kreeg, naar 'n echte Curaçaosche hart en long verfrisschende zeebries. Met de motor van Rotterdam naar Scheveningen is 'n stapje, dat doe je vlugger dan de Electrische. Ga je mee eventjes naar zee? Best. Over 'n half uurtje? *All right*! Stofpak aangeschoten, Stuyvesantsche zeepet op, kippige kijkers beschermd door stofbril, die je heelemaal niet flatteert, maar je veel weg doet hebben van 'n reuze-mandril. We hadden 't duo-zadeltje er opgeschroefd, en mijn *eversmiling* tochtgenoot in *up to date* motorcostuum trapte contact, ik wipte er achter op, en de roodgelakte Indian tiktakte in 'n sober vaartje over den bochtigen Diergaardesingel, door tunnel, langs Walenburg, den oerouden Overschieschen weg op. Duo-rijden is nog zoo heel eenvoudig niet. Als je lange beenen hebt, zooals ondergeteekende, dan duurt 't 'n mijl of wat, voordat je de vereischte gemakkelijke en tevens gevaarlooze pose te pakken hebt, maar dan, dan zit je ook net zoo rustig als in 'n club fauteuil.
Van conversatie met je voormannetje komt niet veel. Je moet bulderen, anders tolt je stem op de vleugelen der wind dwarrelend in *das blauen hinein*. Daarom te voren 'n soort van knijpcode opgemaakt. Eén kneep rechts, harder; twee knepen rechts, nog harder; drie knepen rechts,; 'n reuze-kneep links, stop!! Zorg dus altijd bij zoo 'n gelegenheid voor 'n voorrijder zooals de mijne, met 'n malsch gespekten rug, dat is heusch 'n *conditio sine qua non*. Slingerende Overschiesche weg vlogen we over.
In *no-time* bij de Zwet, ‘n reuze-kneep links. Au!!! We stonden. In dat echt ouderwetsch champêtreachtig café 'n kopje thee verschalkt. Door benzinelucht die ons omkronkelde, was *tea-bill* ietwat gepeperd. Groot gelijk. Wat denkt je er van?
'n Trap, 'n nijdige trap, 'n nijdiger trap, 'n reuzenijdige trap, weg! Twee knepen rechts, en we snorden door 't echt typisch Hollandsche landschap. Rechts boven de weg in de hoogte de Schie, waardoor nu en dan nog de voorvaderlijke trekschuit wordt voortgezeuld, links in de laagte groenende weilanden met grazende lakenvelders, cabrioleerende nuchtere kalveren, glundere boerinnen met melkemmers en nijdig keffende keeshonden. Wat zouden onze van honger rammelende Curaçaosche koeien bol-oogend staan te likkebaarden bij 't zien van zulke weigronden. Toen ging 't over 't jaagpad van Delft heen, hoeplaend wippend over talrijke bruggetjes — sluizen zou 'n Amsterdammer zeggen — als 'n *Jack in the box*.
Vóór ik 't wist, tikten we reeds over de *faubourg* van 't Haagje, en wierpen we ons luid toeterend in 't bonten gewoel van 'n immer zwellende *traffic*. *Hello*, nou niet knijpen, laat me maar scharrelen! En ie scharrelde ideaal! Soms dacht ik, nu loopen we zeker vast, caramba, die kinderwagen rijden we tot mosterd, geen kwestie van, op 't juiste moment gaf ie ze'n claxon 'n fiksche dof, zag 'n gaatje, en er door waren we, voordat ik hé kon zeggen. Prinsessengracht opgezwaaid, almaar rechtuit, Scheveningen ahoy, achter Kurhaus zeeboulevard opgetikt. Talada!!

Wat is de Noordzee toch vies-troebel in vergelijking van onze transparent-groene Caraïbische. Kan me niet voorstellen, dat 'n dip in die bruinige zeepsopachtige golven verfrissching brengt. Deed me denken aan 'n raadseltje uit mijn jeugd. Je springt er wit in, en je komt er zwart uit, ra, ra, wat is dat? 't Was akelig vol en zonnig en stoffig en warm op 't strand, en van frissche bries geen sprake. Voor mondain gewoel heeft de rasechte motorist geen oog, na 'n kort colloquium besloten eventjes de Deyl te nemen. Weer langs Prinsessegracht, door Haagsche Bosch, Wassenaarsche weg op. Wat 'n prachtallée! Als er zoo'n weggetje liep tusschen San Willibrordo en stad, dan was Mondi-afor nu 'n villapark.
De in-deftige aristocratische buitens die we voorbij snelden, waren 'n weelde voor de oogen, wat 'n verschil met de O.W.-achtige, smaaklooze, opgedirkte villa's die nu aller wege 't natuurschoon van ons mooi Holland bederven.
Deyl, stop!! Benzine en Pils, 't eerste voor de motortank, 't tweede voor onze bestofte maag. In tuin wat klimaat geschoten, beiden spontaan opgesprongen bij 't bijna telescopen van 'n passeerende motorfiets door 'n auto.
Motorrijder foeterde iets van stommiteit met 'n leelijk woord er voor, auto-chauffeur zag bleek om ze'n neus, en zei niets.
Buigende picólo befooid, in 't zadel, en nu met volle kracht *at break neckspeed* er van door. Groote Goden, dat was rijden! We hebben toen gespurt met 'n ongeveer 100 K.M. vaartje, we vlogen.
De wind giert suisend, loeiend je om de ooren en door je bollende mouwen op je klapperend shirt, geheel je body trilt van snelheidsemotie, boomen langszij zijn 'n compacte palissade, prachtlandhuizen 'n schim van glas en steen en groen, slechts één gevoel 'n intens niet te weerstaan gevoel doortintelt je, om in ontembare vaart immer harder en dan nog harder voort te stuiven over deez' ideaal prachtige spiegelgladde heirbaan.
Is dat niet gevaarlijk? Ja, dat is zeker gevaarlijk, vooral door niet te voorziene hindernissen, die in den weg kunnen komen. Komt onverwachts 'n hond achter 'n boom gerend en vóór je wiel gesprongen of 'n kind onzeker over den weg gezigzagd, dan maak gerust je testament, je raakt zoo zeker als wat je stuur kwijt, en den volgenden dag staat er in de gemengde berichten van uw lijfblad te lezen dat de heeren zus en zoo die op den Wassenaarschen weg aan 't motorfietsen waren, door 't uitwijken voor 'n kind, tegen 'n boom ten pletter zijn gereden. En menige krantlezer schudt ze'n hoofd en zegt: Weer 'n motorongeluk, 't bennen toch gevaarlijke dingen. Mijn krijgen ze er nooit op.
We zijn toen, Goddank, niet met onze kilometervretende racecar tegen 'n Wassenaarschen boom opgejakkerd, maar dra zoemden we weer in 'n matig vaartje onder 't ritselend loover van 't Haagsche Bosch, den weg naar Rijswijk op.
Daar dauwde de miserie op ons. 't Was in 't hartje van Rijswijk, toen 't achterwiel opeens aan 't schuiven sloeg, 'n pof, en we stonden onwrikbaar evenals de Duitschers indertijd voor den Yzer. O, 't is niemendal, zei mijn opgewekte voorzitter, ketting afgeslipt. Builende gereedschaps-étui werd *con amore* opengeknipt, Engelsche sleutel draaide vliegensvlug schroeven van olieachtige kettingkast, in 'n minimum van tijd waren ze'n handen zoo zwart als van 'n neger — pardon, die zijn van binnen wit — neen, als van 'n hollandsche smidsjongen of schoorsteenveger. Na 'n half uurtje was onze Indian weer 't ventje, welgemoed sprongen we op ze'n reeds tri-schokkende rug, en na 'n meter of 10, bom! daar stond ie weer. 't Sloeg toen juist 7 uur, tegen half' 8 hadden we beloofd thuis te zullen zijn.
Builende gereedschaps-étui werd weer *con amore* opengeknipt etc. (Zie boven).
Ik stond in naargeestige beschouwing van koppige benzinezwelger, en dacht zoo iets van beroerde boel, toen 'n auto statig kwam aangesuisd. Op achterbank rechts zat 'n Rotterdammer mij uitstekend bekend. Mandril-makende bril spande nog steeds mijn grieksche neus. Persoon in kwestie fixeerde ik recht door gelige glazen. Tot tweemaal toe, verticaalde onzeker ze'n

hand naar hoedrand, met 'n duidelijk mimiek van ben je’t, of ben je‘t niet, toen gaf ie 't eindelijk als iets onoplosbaars op, en weg was ie in 'n wolk van vettige oliedamp.

Valt niet mee, klonk 't uit de diepte. Ketting gebroken.

Hello, tegen 'n passeerend boertje, heb je hier in Rijswijk zoo iets van 'n reparateur?

Ja, meneir, daar krek om den hoek.

En we duwden met veel longgeblaas dat niets meegevend vrachtje den hoek om, en waarempel daar stond zoo'n mannetje al handenwrijvend in ze’n winkeldeur, en opperde zoo langs ze’n zwamneus weg:

Waarom bennen jullie niet dadelijk gekomen, ik heb je daar al zoolang zien scharrelen.

Straal genegeer van de 2 stofjassen.

Zeg, neem de Electrische naar Rotterdam, adviseerde mijn voorman, ik zal de car alleen wel thuis brengen.

Geen kwestie van, *sonny*, samen uit samen thuis, ga je even mee 'n straatje om?

Maar, toen was hij koppig. Wat gekuierd, na 'n half uurtje 's geloerd, nog lang niet klaar, toen op veranda van 'n café limonade gezogen door 'n rietje. Daar stopte ook menig motorrijder voor 'n koelen dronk.

Gelaatstudie gemaakt van 'n stuk of wat heetgebakerde en niet-heetgebakerde jongelui, als hun motor na 'n kick of wat, niet dadelijk aansloeg.

Sommigen werden na den vijfden vergeefschen trap al razend, en ‘t scheelde weinig of ze trapten hun heele car tot gruizelementen; 'n ander bleef doodkalm doortrappen tot twaalf keer toe, toen pulkte ie 'n beetje nerveus aan 'n reepje haar op ze’n bovenlip en stak 'n cigaret op; weer 'n ander, 'n leuke type, toen ie na 'n kick of wat dadelijk geen contact kreeg, voelde 's in ze’n vestjeszak, stapte 't café weer binnen, en bestelde nog 'n potje bier.

Er was ook 'n mannetje met 'n *All days Allon*, 'n motorfiets zonder kickstarter, die je moet aanloopen. Hij beende er vol moed met 'n reuze-vaartje van door, sloeg 'n zijweg in, kwam na 'n minuut of wat papnat, puffend als 'n locomotief weer langs onze veranda gehold, en bleef maar rennen naast ze’n halsstarrige motor, totdat ie uit 't gezicht was. Misschien loopt ie nog!

Goed negen uur reden we eindelijk weg, huis toe. Vóór we 't wisten tiktakten we al door, 't oude Delft, en buiten zetten we er weer 'n beetje vaart in, totdat 't bij Overschie begon te donkeren, licht op, nu in kalmer tempo Rotterdam tegemoet. Precies 10 uur stopten we vóór Diergaardesingel 88, onder vervaarlijk getoeter van daar bennen we. In gezellige huiskamer met 'n zucht van verlichting ontvangen.

Ja zeker, waren ze ongerust geworden, en erg ook. Van 8 tot 9 uur had een van de huisgenooten bij de Schiebrug op den uitkijk gestaan, en 'n ander had, toen 't zoo laat werd niets gezegd, maar voortdurend pensief uit 't raam zitten kijken, of er nog niets kwam.

Dat trof me. En toen ik naar boven ging om mijn stofpak af te gooien en me 'n beetje te verfrisschen, toen schrok ik van 'n kleine witte gedaante, dicht bij 't open raam. 't Was mijn darling-nichtje in haar nachtponnetje.

Caramba, kleine meid, nog niet naar *couche*?

Neen, Oom Paul, ik was toch zoo heel erg, zoo, zoo reuze-bang en ik kon heelemaal niet in slaap komen, en hoepla, daar vloog ze me om den hals, en ik ouwe ruwe ongevoelige West-Indiër voelde me 'n krop in de keel komen, en als 'n moeder zoo teer heb ik toen die kleine zus naar haar kamertje gedragen, in haar donzig nestje gestopt en na 'n kruisje op haar lelieblank voorhoofd bij haar bedje gewaakt, tot ze al heel gauw insluimerde met nog van emotie rosige wangen.

Maar, Jan Paul, waarom schaft ge je toch geen auto aan? Uit den treure hoor ik die vraag door meelijdende, meevoelende bezoekers op mijn buitenpost debiteeren. *Good heavens*! nog eens, en nu voor 't laatst: Ja zeker, onderhoud van mijn paard kost me 'n bom geld, vooral in deez' dor-droge jaren.

Neen, ik krijg geen cent fouragegeld, neen, heusch niet. Begrijpt U dat niet, vindt U dat onbillijk, *soit*, toch is 't zoo. En dan volgt er altijd onwikbaar zeker: maar 'n auto zou u toch veel voordeeliger uitkomen, want zoo'n machien kost niets, als 't niet werkt, 'n paard wel.
Dan sta ik stilzwijgend op, schuif linkerla van mijn bureau open, en diep er uit 'n staatje, 'n jaarlijksche kostberekening van 'n simpele Ford. Met binnen-starter komt je zoo'n car precies op 2000 pop. Dat is nog te doen, maar dan.
't Begrootings staatje is opgemaakt hier in deez' zelfde kamer 'n maand of 4 geleden door 'n expert op dit gebied, iemand die jaren lang in Holland, ± 3 jaar op Curaçao en nu weer in 't moederland ze'n eigen auto heeft gechauffeerd.
Ziehier: 4 buitenbanden f 450— 6 binnenbanden 30—! 100 blikken gas. af 6 600— Olie 200— Reparatiën etc. 250— f 1530—
En dan moet je nog zelf chauffeur spelen, en minstens eens in de 14 daag, gehuld in 'n afgedankte pyjamas 'n grondige schoonmaak houden. De tijd, van meer onder de auto liggen, dan er in zitten, is voorbij, maar toch, laat je je motor vervuilen, dan sta je op een van je tochten ineens onverbiddelijk onwrikbaar stil, pal als 'n telefoonpaal, je werkt je eigen in 't zweet voor niks, en je mag nog blij zijn als je naar huis kan sukkelen op schrijnende rug van 'n toevallig daar, tuk op maagvulling, ronddolend ezeltje.
Maar man, neem dan 'n motorfiets. God beware me, neen! Als eerst over heel Curaçao 'n zwerm technisch onderlegde reparateurs is neergestreken en op 'n mijl afstand van elkaar zijn gestationneerd, dan zou ik er pas aan gaan denken, maar eerder niet.
In mijn verlofjaar ben ik dagelijks met zooveel motorfietsers in aanraking geweest, heb zooveel gezien en gehoord en ondervonden in die vaak pech hebbende, luxueus met benzine en reparatiebills doorsprenkelde lijn, dat ik 't verstandig vind, vooralsnog 'n afwachtende houding aan te nemen.
En dan onze wegen zijn bijlange niet gelijk aan de hollandsche. In 'n minimum van tijd zou hier je hart raar gaan doen, en dan zit er niets anders op, dan naar 't hospitaal te tuffen, om te hooren declareeren, dat je absoluut niet meer mag motoren, en dan kunt ge je car weer voor 'n appel en 'n ei verkoopen, en weer 'n nieuw paard aanschaffen, *not me sir*!
Neen hoor, zoolang mijn kittige hengst Toedjoe —'t is mijn zevende West Indische knol —'t nog zoo prachtig doet, denk ik er niet aan zoo'n toetermachien in mijn wagenhuis te zetten.
En als je nu 's 900 gulden fouragegeld kreeg, zoo als districtmeesters en doctoren op jullie buitenposten?
Nu, dan voel ik toch nog meer voor 'n *aëroplane*. In onze naburige saligne.'n prachtterein om te dalen en op te stijgen.
Idealen, Jan Paul, allemaal idealen, blijf liever met je lange beenen op den grond.
Best mogelijk, maar 'n mensch zonder idealen, zet die maar op sterk water. Hé, wat cynisch!
Heelemaal niet.
San Willibrordo Juli 31 1921. Jan Paul (*Amigoe* 13 VIII 21)

6 III 26

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Las onlangs in de *Maasbode* eindverslag van voorjarige tweede Rotterdamschbe missieweek en toen flitste me opeens als een weerlicht door het brein waarom niet eens 'n beetje gebabbeld 'onder streep' over de eerste Rotterdamsche missieweek die ik heb meegemaakt.
Daar zit 'n copie in, je echte onvervalschte Curaçaosche copie.
We zullen 't probeeren. *Ready about! Let go!*
Kreeg, einde 1919, met verlof in 't moederland, de eervolle, tevens onoreuze opdracht, om te zorgen dat onze Curaçaosche missie waardiglijk vertegenwoordigd zou zijn op de eerste Rotterdamsche tentoonstelling, wat beteekend niet alleen 'n reuze correpondentie, maar ook 'n overal- heen-gerij om zooveel mogelijk Curaçaosche curiosa op den kop te tikken.

In Roosendaal vischte ik achter het net, onze zusterkolonie in Suriname was me juist vóór geweest. In Voorschoten, Reuver, Breda, Huissen bij eenige particulieren had ik meer succes, ’t zaakje begon te rollen, postpakketten, kisten en monsters zonder waarde, stroomden dra binnen.
Dat was dat. ’t Liep of ’t gesmeerd was, ik ademde verruimd, totdat er ’s avonds 11 uur met de laatste post weer een keisteen bij mij kwam binnenvallen, in den vorm van ’n keurig getypt briefje van hoogerhand met ongeveer den volgenden inhoud:

Waarde Jan Paul,

Besloten ’n populair missiebrochuurtje uit te geven. Hierbij ingesloten 'n artikeltje over onze missie van Portorico. Wees zoo goed, 'n drietal korte en krachtige Curaçaosche schetsen te pennen. Pater van Bergen, onze vaardige schilder, zal ze illustreeren. Goed succes: t. t. N. N.

Mompelde zoo iets van 'n strop, 'n reuzestrop, Maar 'n paar dagen later 's avonds 7.17, na 'n dinétje van om den drommel geen rubberige geitenrapjes, verdween ik in mijn knusse kamer met snorrend roodkoonig salamandertje, pinkte de *switch*, draaide den sleutel in 't slot, zoog 'ns diep aan mijn geurige Wascana, en calligrapheerde met sierlijke halen op 't kale hoofd van mijn blanco-folio, Curaçaosche schets no. I. Tegen 12 uur was ik klaar, en kroop ik onder de wol. Heb dien nacht zwaar gedroomd over Curaçao. 's Morgens copie laten viseeren. Goedgekeurd. Artistieke breed opgezette crayon-teekeningen van Pater van Bergen kwamen in. Huissen opgebeld, intercommunaal of inter-communicaal, ik weet 't heusch niet meer. Na 'n uurtje wachtens - de telefoonverbinding Kleine Berg, Willemstad W.I. — doet 't nog 3 minuten vlugger - eindelijk contact gekregen.

Hello!
Hello!
Ja, U spreekt met Jan Paul.
Copie klaar? Ja, kant en klaar...
Laat er dan maar 'n twintig-duizend exemplaren van drukken.
All right, zal er voor zorgen. Anders niet?
Neen. anders niet.
Ajo! Ajo!
Afbellen.

Toen op 'n drafje naar 't Beursstation. Juist op tijd, om hijgend 'n coupé van den Amsterdamschen sneltrein binnen te duikelen. Uitgehijgd. Brevier afgebeden, ’n Sigaar gerookt. Nog 'n sigaar gerookt. Amsterdam. Uitstappen! Zat in *no-time* op 't bureau van de R.K. Boek-Centrale Keizersgracht no. 62. Voorgesteld. Aangenaam. Kijk 'r 'ns hier, en ik deponeerde 't twaalftal vellen copie en de 4 meesterlijke crayonkrassen op 't *bureau-ministre* van den allervriendelijksten directeur, eventjes *business*:

'n Brochuurtje in quarto, verlucht met deez’ crayons, geen autotype, maar zinkjes, oplaag 20.000, op hoeveel komt dat?
Laat me 'ns kijken. En ze’n potloodje kriebelde wat cijfertjes op 'n bloc-note.
Wel, dat zal U precies idem zooveel kosten.
All right! Wanneer kunt U ze afleveren?!
Nu, over 'n dag of tien.
Best, hier is mijn adres.
Tot genoegen, meneer!
Tot genoegen, pater!

'n Half uur later zat ik allergezelligst te dineeren *vis à vis* mijn oud-Professor Pater J. V. de Groot, 't maal gekruid door zijn pittig-mousseerende humor, en ze’n goed-lachsch ophalen van lang vergeten herinneringen uit mijn jaren als propaedeutieker.

Op den tienden dag precies stopte in 't Westen van Rotterdam, 'n wagen van Van Gend & Loos met zeulend-biefstuk-paard, vóór 'n deur met mijn naam erop; 6 kisten werden gelost, en alsdat de overige 14 kisten spoedig zouden volgen. Wist niet, dat 20.000 van die petieterige boekjes zulk 'n reuze-quantum vertegenwoordigden.
En nu kunt ge 't gelooven of niet, maar binnen 3 maanden waren al die exemplaren schoon op. Zet 't de meest gevierde auteur, om zulk 'n succes te kunnen boeken. Maar en hier krast als 'n vijl op 'n verroeste moerschroef, de kraakstem van 'n criticaster:

Maar dan gingen ze zeker heel goedkoop, die boekjes van U, Jan Paul?

Ja, mijn waarde mandril, ze gingen goedkoop, heel erg goedkoop, aller-reusachtigst goedkoop, want we gaven ze weg bij hoopen voor geen cent, voor geen halven cent, maar heelemaal voor niks. Wil je gelezen worden, —en daar is 't toch maar om te doen, — dan is dat je methode.

'n Paar dagen na Nieuwjaar 1920, 'n phonetje van 't hoofdbestuur, om zoo goed te willen zijn de diverse missie-artikelen op te sturen naar 't tentoonstellingsgebouw in de Oppert no. 09, en op 4 Jan. de boel te etaleeren. Dat bewuste gebouw in de Oppert was voorheen klooster en scholen-complex van de zusters Dominicanessen, die juist 'n paar weken geleden met al hun hebben en houden naar hun nieuwe stichting op den Walenburgerweg verhuisd waren. Door den nieuwen eigenaar werd geheel 't gedoetje voor 'n paar ton gekocht, toen gratis voor 'n week aan 't missie-comité afgestaan, en later weer verkocht met 'n ton of wat er boven op aan de gemeente, om 't in 'n hulppostkantoor te metamorphoseeren. 't Kan me nog spijten indertijd bij die zusters Dominicanessen, geen bodje gewaagd te hebben.
Den vierden Januari stapte ik naar de Oppert. Een der schoollokalen was aan de missie van Suriname en Curaçao toebedeeld. Katoenhouten schraagtafels met kleurige katoentjes bespijkerd langs den wand, 'n amalgama van kisten en doozen en pakken op den vloer, dat was alles.
Aan den arbeid! Jas uit, vest uit, hamer en breekijzer in actie, tik op mijn fikken, au!! Stond dra te transpireeren, alsof 't Curaçaosche zonnetje me weer bescheen. Mijn reisgenoot over 't groote water van *the far West* naar patria, Pater Redemptorist Morsing, de altijd goed gehumeurde vurige Surinaamsche missionaris, stond ook al te puffen.
Hello, old timer, balsamiek, eh? Verbeeld je maar dat je met 'n paar van je dierbre boschnegers aan 't kuieren ben in 't Surinaamsche oerwoud ’s middags om 'n uur of 12. Kom, steek nog 'ns op.
Alles uitgepakt. En nu, o groote Goden, aan 't etaleeren. Weet van etaleeren nog minder dan van kousenbreien, en van kousenbreien weet ik heelemaal niks. *Never mind*, beginnen met 'n *pièce-de-millieu*, en daar omheen de rest groepeeren, zei mijn gezond verstand, maar waar zoo gauw in mijn armoedig rommeltje, 'n waardig middelstuk op te duikelen.
Toen kwamen, als je reinste *Deus-ex-machina*, twee witkielen met bollende linkerkoonen binnengestrompeld, zeulend 'n enorm groot plat vierkant, gewikkeld in groen laken.

Bennen we hier terecht, meneer?

Dat ligt er aan. Voor wie is 't?

Nou, en twee pruimen gingen gelijkmatig over stag van linker- naar rechterkoonholte: De dokter en ze’n vrouw zeien, alsdat we 't moesten afleveren aan 'n zekeren Jan Paul van Curaçao, hier in de Oppert 69.

O, dat is *all right*, zet daar maar neer.

Kunnen we soms 'n handje helpen met uitpakken?

Niet noodig, dankie wel.

Affijn, dan maar niet. Nog iets van Uwees orders? Ook al niet, 't was anders 'n verd ik bedoel 'n verdraaid zwaar akkefietje, niet waar, Kees?

En of, zei Kees.

Nou 't is *allright* hoor, hier heb je ieder 'n kwartje, en ruk nou maar in.

God zal je zegenen, meneer van Curaçao, en als je nog eris 'n karreweitje heb, we bennen je man, hoor. *Tabeh*!

Witkielen af.

Groenlaken ontspeld, en er ontpopte zich, 'n door Huib Luns geschilderde pracht-olieverf-in-artistieke-lijst van den Rotterdamschen-Curaçaoschen bisschop Mgr. Vuylsteke. Ik jubelde 't uit, ik was gered, ik had mijn *pièce de millieu*. En nu met animo rondom mijn bisschop aan 't etaleeren en groepeeren, wat orde geschapen in dien chaos, gediept uit kist en postpakket, gedeponeerd op de lange sinterklaastafels met 'n-zet-maar-neer-zoolang.

Mag ik U heel eventjes vertellen, in droge waschlijststijl wat al zoo uit Curaçao in de Oppert was aangespoeld?

Ziehier: Hoeden, veel hoeden, heel veel hoed, — Bouquetten van schelpen en vischschubben, — 'n hangmat, — geraamte van 'n haaienkop, — Bovenwindsche koelkannen en Long Toms (sigaren), — flesschen met scorpioenen, Cur. maïs en boonen, duizendpooten en slangetje, — Krabben en schildpad-schalen, — Zout van de San Willibrordsche zoutpannen, — Dividivipeulen van een verwaaiden boom uit mijn koraal, — 'n opgezette Iguano, maar 't kan ook 'n babykrokodil geweest zijn, — 'n mandje van rijstkorrels (?). — mandjes en doosjes van Curaçaosch vlechtwerk, — 'n stuk diabaas, — 'n stuk Arubiaansch gouderts, — 'n bonk phosphaat, — flesschen met verschillende soorten Curaçaosche gelei, — Arubiaansch filigraanwerk, — 'n reuze-partij alpargaten van de Coöperatieve Vereeniging — 'n paar flesschjes echte Curaçao-likeur van de Botica Central, — Curaçaosche wasvruchten, — 'n kolibrietje op nest met eitjes — 'n zaag van 'n zaagvisch, — 'n stapel tafelloopers, anti-macassar kleedjes, etc. zgn. spanish work, — prachtfoto van onzen ontslapenen bisschop Mgr. van Baars en alle Rotterdamsche missionarissen behalve ik, — schilderij van Sint Eustatius gepenseeld door Frater Augustinus, — kleurige Curaçaosche crayons door Pater van Beroen, — pakken Cur. kieken en papiamentsche boeken en boekjes, en eindelijk eenige exemplaren van *Ala Blanca*, *La Cruz*, en van den mij zoo dierbren *Amigoe di Curaçao*.

Daar zou je heusch moe van worden, ik bedoel door 't gecatalogiseer van zoo'n soort opruiming van restante goederen van 'n warenhuis in miniatuur.

Spreidde met 'n breed futuristisch gebaar, dat heel West-Indisch gedoe'tje in open slaglinie, over de mij toebedeelde étalage-ruimte. En toen, na 't twaalfuurtje broer, schoonzus en blozend bakvisch-nichtje 'ns nieuwsgierig kwamen neuzen — want ze kenden mijn *all right*-allures — wat ik er toch wel van terecht gebracht had, toen was mijn succes door die uit den hemel gevallen artistiek aangelegde reserve verzekerd. Want met 't aangeboren vrouwelijk talent, om iets smakelijk, gezellig, je eigen thuis voelend te maken, hadden moeder en dochter in *no time* met 'n opschuivertje hier, 'n plooitje daar, er 'n *finishing touch* aangegeven, die insloeg, die pakte, die 't 'm deed.

De grootste glorie van mijn stand, waren èn 't fancy-work, èn de hoeden. Wist, dat indertijd de leider van de Cur. hoedenindustrie de Heer H. J. Cohen Henriquez, 'n partijtje van onze wereldberoemde panama's naar Ministerie van Koloniën gestuurd had. Die op den kop te tikken was me 'n lief ding waard. Maar hoe?

Schreef naar 't Haagje naar mijn vriend oud-gezaghebber van Grol, en binnen 'n dag of wat stoomden de Curaçaosche stroodopjes de Delftsche Poort al binnen, Want zoo was ie, altijd bereid om je 'n pleizier te doen.

'n Groot plakkaat laten fabriceeren met er op in reuze-letters: inzending van het Ministerie v. Koloniën. Dat sloeg in.

Zeg 't 'ns, Jan Paul, hoe is u zoo bevriend met den Minister van Koloniën? vroeg me een der leden van 't hoofdcomité.

Waarom zou ik niet met 'm bevrind zijn, 't is 'n reuze-baas.

Ah, zoo, kijk, interessant, toch allemachtig aardig, dat koloniën zich ook voor onze missie-tentoonstelling interesseert.

Toen had den 7den Jan s' middags de officieele opening plaats van de eerste Rotterdamsche Missietentoonstelling. 't Was propvol. Ik was er ook, en nee ‘t is, dunkt me, beter nu 'n punt te zetten.
Uitgepraat? Heelemaal niet, ik begin eigenlijk pas, Maar ik loop liever niet de kans, om weer mijn geesteskinderen te zien optreden, in zulk in spillebeenige ragfijne letterplunje als vorig maal. (l)
't Is je reinste evidentie, — en toch zoo weinigen bevroeden 't, — dat vaak 'n groote dosis litterair succes afhangt, van 'n prettig aandoende, gemakkelijk lezende, kloeke lettertype. Kriebeltjes als Egyptische hiërogliefen te moeten ontcijferen, is bij den lezer per se 'n kwade noot, niet op rekening van den drukker, maar op die van den armen auteur, vooral op 't met doornen bezaaiden pad van de belletrie, niet zoozeer in de geleerde doceerende lijn. Snapt u me. Daarom is 't zoo reuze-gemakkelijk zwaarwichtige quasi- geleerde verhandelingen te schrijven, en zoo reuze-moeilijk smalijke onder-de- streep-artikelen te pennen. 'n groote troost, dat de eerste gewoonlijk niet, de laatste gewoonlijk wel gelezen worden.
Je paradoxt, Jan Paul! Wel, als ik dan toch paradox, dan schei ik er meer liever uit maar inzien doe ik 't anders niet. Dus tot den eersten Zaterdag van April.
Door overvloedige toevoer van copie is er geen kwestie van, vóór dien datum 'n plaatsje te kunnen bemachtigen voor mijn-missie tentoonstellings-vervolg. Zou 't onder de hand geen tijd worden de *Amigoe* in 'n ruimer meer elastisch gewaad te steken? Uit dit strakgespannen pakje is ie al weer lang heelemaal uitgegroeid. Zoo langzamerhand begint ie meer op ’n advertentie dan op 'n nieuwsblad lijken. Wat jammer is.
Jan Paul. San Willibrordo Maart 2/26.

(1) Tot onzen grooten spijt konden we niet aan het overigens zeer redelijk verlangen van Jan Paul voldoen. Nu er zoo weinig plaatsruimte is, is dit de eenige manier om voor meer copie meer plaats uit te sparen. Wat die slotopmerking van Jan Paul betreft, ja, diezelfde wensch is ons al sedert lang door tallooze vrienden van de *Amigoe* kenbaar gemaakt. Wij zijn daar volstrekt niet ongevoelig voor. Integendeel. Ook wij zouden niets liever wenschen. Maar.... men is er daarvoor bij de Redactie aan het verkeerde kantoor. (*Amigoe* 6 III 26)

3 IV 26
Curaçaosche Ditjes en Datjes
(Vervolg)
Waar was ik ook weer? O ja. Toen had op 7 Jan. 1920 's middags om 'n uur of vier, de officieele opening plaats van de Eerste Rotterdamsche Missieweek. Ik was er ook. ’t Was propvol. We stonden geperst als mandarijntje in een kistje, wat bij zulke officieele gelegenheden zoo schijnt te hooren tenminste heb ik ’n dito platdrukkerij nog ‘n paar keer meegemaakt.
Na een lange speech, een nog langere speech en na nog een alllangste speech werd eindelijk de missieweek geopend verklaard. Toen kwam er schot in die compacte massa van bont en boa en *cach né* en winterjas, en ’t hoofdcomitee voorop verdwenen allen in de tentoonstellingslocaliteiten. Ik stond paraat bij mijn Curaçaosche stand den eersten aanval af te wachten. Eerevoorzitter Deken Thier in ’t paarsch met voorzitter Kapelaan Schiphorst voorop, daarachter ’t hoofdbestuur in ‘n élite-stoet van dames en heeren kwamen recht op mij aangestevend.

Hier zijn we in de West, niet waar Pater???
Delgeur, Mgr.
Dank U, aangenaam.
Ja, in de West, in Curaçao, maar minus 't tropische zonnetje.
Ja, juist, natuurlijk, en is u daar ook geweest?

Zoo wat 'n jaar of twintig, Mgr.

Wel, wel, en Pater, die hoeden, kijk 'ns, Schiphorst, 'n inzending van 't Ministerie van Koloniën, aardig, èh, en die bouquetten en dat borduursel, is dat allemaal door de inboorlingen zelf gemaakt?

Ja, Mgr. allemaal.

Prachtig, interessant, ik kom zeker nog 'ns terug. Dag Pater Delgeur, 't is me aangenaam geweest,

En 't illustre gezelschap verdween via de binnenlanden van Suriname in 't hartje van 't Chineesche Zuid-Chansi. Toen tippelde ik fluks langs 'n omweg naar de garde-robe, sprong er wit in, en kwam er zwart uit, zette mijn kraag en stak 'n sigaar op, nam mijn spurt met 'n: ziezoo, dat is weer afgeloopen, naar de Diergaardesingel 88, waar de exquise soepgeuren me bij 't binnenkomen reeds door de neushaartjes kringelden.

Maar den volgenden ochtend begon pas de karwei.

't Liep storm. Eindlooze rijen van schoolkinderen, deftige, minder-deftige, en niet-deftige weesmeisjes en weesjongens; arme roodneuzige klompen-kindertjes, allen onder hoede van zusters en broeders, onderwijzers en onderwijzeressen; dames en heeren; giechelende bakvischjes en geaffecteerd doende jongelui met gele slopkousen; burgerlijke luidjes met confectie, kattevelletjes en gestopte handschoenen; fatsoenlijke armen met glimmende groene zeep-gezichten, petten en wollen omslagdoeken.

En dat ging zoo door, dag in dag uit, van 's morgens 'n uur of tien tot 's avonds vijf, wat feitelijk nog 'n ideaal-toestand was, want op latere missie-tentoonstellingen stonden we zoo nu en dan tot 's avonds laat te parlevinken, waar ik gruwelijk 't land aan had. Toen op dien bewusten Maandagochtend de sluizen geopend werden, *in casu* de monumentale deuren van de Oppert-hoofdingang, stonden mijn buurlui Pater Morsink, de Surinaamsche woudlooper, en de twee Afrikaners Rev. de Louwen v. d. Burg plus ondergeteekende diep te halen aan 'n formidabelen rookstok, met 'n gewichtig kom-nou-maar-op-gezicht.

'n Hupsch jongmensch met 'n geelwit insigne in ze'n linker-revers kwam kraakschoenend op ons toegestapt met 'n schuchter:

Waarde Pères, 't is hier niet gepermitteerd te rooken.

No huma? Ai, coi loco, hombre spontaande ik.

No smoko? Lau sani!

foeterde Suriname in 't zuiverste neger-Engelsch, en wat de twee Afrikaners met hun rooie fez hierop in 't Oeganda'sch repliceerden, weet ik zoo precies niet meer, maar 't had heel veel weg van 't geknetter van 'n machine-geweer. We keken mekaar 'ns aan, en de vier kooltjes vuur gloeiden demonstratief weer op in hel-aromatischen brand.

Zeg, *old-timer* — dit tot 't ietwat beteuterd jongmensch, — weet je wat, bezorg ons 'ns wat stoelen, we kunnen toch niet op den grond gaan zitten. —

Heel graag, maar 't hoofdbestuur heeft bepaald, dat de Paters bij hun stand moeten blijven staan.

Zag, dat de zwarte fez-kwastjes onrustbarend begonnen te trillen, en ik trok daarom 't orde-commissarisje gauw vriendschappelijk mee, naar de groote zaal. —

Hier, pak aan, ieder twee, in *no time* hadden de moebeenige missionarissen van Oeganda, Suriname en Curaçao, ieder 'n koel zitje, als de vloed van aangolvende belangstellenden 'n beetje ebde.

Wat ik allemaal in die dagen verteld heb over Curaçao?

Mijn goeie mensch, als ik dat allemaal hier moest neerpennen, dan nam ik voor een maand lang geheel de *Amigoe* in beslag, en dan was ik nog niet uitgepraat. 't Beste maar, er 'n slag in te slaan. 'n Zestig à zeventig schoolkinderen, jongens en meisjes.

Dag Pater.

Dag beste kinderen. Zoo, komen jullie ook 'ns kijken? Waar Curaçao ligt, dat weten jullie wel, niet waar?
O, ja, Pater, we hebben 't pas op school nog gehad. Is U daar ook geweest?
Ja, zeker, al 'n heeleboel jaren?
Hé, jô, dat ken je ommers wel zien. De Pater ze'n koonen bennen net zoo bruin als 'n cocosnoot.
Eng tusschen die zwartjes?
Wel neen, heelemaal niet, 't is wat goed volkje. Zoo, zou jij ook zwart willen zijn, broer? Ja? En waarom?
Ikke? wel, dan hoef ie lekker niet gewasschen te worden, dan zien ze ommers toch niet dat je vuil ben.
Dat denk je maar. Vent, kom maar 'ns kijken.

Dan pakte ik met liefkoozende hand mijn dierbre haaienkop en vroeg:

Wie weet van jullie, wat dat is?
Ik hoor: 'n Beestenkop.
Prachtig! Maar van welk beest?
Van 'n Olifant!
Mis!
Van 'n Krokodil!
Ook mis!
Van ’n tijger
't Lijkent er niet op.
Van ’n zeeleeuw
Heelemaal niet: Weten jullie 't nu heusch niet? Wel, 't is 'n doodgewone kop van 'n haai.
’n o,o,o, als 'n rits sausijsjes in 'n spekslagerswinkel.
Kom 'ns hier, zus, voel 'ns, hoe scherp die tanden zijn.
Au! Au!
Zie je wel, als je daar tusschen komt, dan ben je voor de haaien.
Hè, ja, Pater, hi hi hi.

Algemeene hilariteit. U kunt u gewoon niet indenken, hoe idioot-pijnlijk 't is, dag in dag uit, honderdmaal, duizendmaal diezelfde goedkoope flauwiteit te verkoopen. Probeer 't zelf maar eens.

Pater, is 't daar bij U ook altijd warm, net als in Afrika?
Ja, precies zoo, altijd zomer, altijd warm.
Hé, hoe eenig, hoe zalig! Dus hebben zij bij U geen kachel.
Wel neen, de zon is ons kacheltje.
Maar dan kunnen de jongens bij U nooit geen sneeuwballen gooien, en glijen en schaatsenrijden, is 't wel Pater?
Natuurlijk niet, vent, dat begrijp je toch ook wel.
O ja, Pater, en wat is dat voor een ding?
Dat? Dat is mijn hangmat.
'n Hangmat?
Ja, om in te slapen.
O ja, tusschen twee breede boomen in de wildernis.
Welnee, aan 'n paar haken tusschen de twee muren van mijn slaapkamer.
Heb U daarin geslapen, Pater?
Ja zeker, jaren lang, en als 'n roos, hoor.
Slaapt U hier ook in 'n hangmat?

God beware me neen, hoor, ik kruip hier tot 't puntje van mijn neus onder drie wollen dekens, snap je. Maar, meisjes, vinden jullie die zakdoekjes en kleedjes en tafelloopers niet mooi?

Hè ja, eenig!

En weten jullie waar die bouquet van gemaakt is? Niet? Van vischschubben; geloof je 't niet, kijk dan maar 'ns goed. Zie je nou wel. Ach, moeten jullie al weg, wel dat spijt me. Ja, dat zijn scorpioenen, en dat zijn duizendpooten. Vieze beesten? Kom nou. En dit mandje is gemaakt van rijstkorrels, en dat is 'n Curaçaosch kolibrietje, ja, schattig, eh? Nou, dag beste kinderen. Hier, neem ieder zoo'n boekje mee, dan kan je thuis lezen over Curaçao. Hier pak aan.

Wat kost dat Pater?

Dat kost niks, broer.

O, dank U wel, mag ik er dan nog eentje voor mijn kleine zussie meenemen?

Best hoor, hierzoo!

Dag, Allemaal!

Dag Pater.

En zoo ging 't uren achtereen, 's Middags stond 't geëxpliceer gewoonlijk op hooger peil. Wel waren er soms oude heeren, die je wanhopig maakten door doodkalm 'n reuze-boom op te zetten over den economischen toestand van de West in 't algemeen en Curaçao in 't bijzonder, of 'n oude dame, die er maar niet over uit kon, dat wij daar maïs— papagaaievoer noemde ze 't — aten, maar dat waren Goddank, uitzonderingen. Wonderde vaak over mijn voor niets staande Hollandsche *flux de bouche*, ondanks mijn jarenlang alleen zitten op West-Indische buitenposten, en 't even jarenlang niet spreken van mijn mooie moedertaal. Maar 't moest en daarom ging 't. En al liep er nu en dan 'n Engelsch of Papiamentsch woordje onder door, ach, wat zou 't?

Mijn gebabbel over Curaçaosche toestanden, over im-en export, veeteelt, watervoorziening, goud-en-fosfaat-exploitatie, Willemstadsche oeververbinding, kindersterfte, hygiëne, etc. etc. vond steeds 'n aandachtig auditorium, omdat die lange magere pater met ze'n gebruind gezicht zoolang in die verre Missie geweest was, wat men interessant vond. Onfeilbaar was steeds de eerste vraag van welke bezoeker ook:

Pater, is U daar ook geweest?

Daar scheen men ontzettend veel gewicht aan te hechten. Was 't ja, dat had je 't pleit gewonnen; was 't neen, al aanstonds 'n paar graden onder 't zenith.

't Was treffend, hoeveel eenvoudige luidjes me in die dagen vertrouwelijk den arm schudde met 'n:

Toe Pater, zeg ereis, is dat nou niet de zoon van onzen goeien ouden Dokter Vuylsteke? Die schilderij daar?

Jazeker, dat is Mgr. Vuylsteke, de bisschop van Curaçao.

Dat dacht ik wel. Wat jammer toch, dat de oude dokter dat niet meer heeft mogen beleven, 't was toch zoo goeie beste man, die oude dokter. God zegene 'm, voor alles wat ie voor ons, arme menschen, gedaan heeft.

Stond dikwijls droomerig te turen naar 't naburig *darkest* Africa.De twee gebaarde tanige Afrikaners in hun schilderachtige wijdgolvende witwollen burnoes met vuurroode fez te midden van hun kleurige, bloedige expositie, met achtergrond, de opengesperde grijnzende muil van 'n Oeganda'sche leeuw, deden vaak al de snaren van mijn artistiek gemoed trillen, en tevens weemoedig piekeren: Jan Paul, Jan Paul, wat is al jouw jarenlang zwoegen op St. Eustatius en Curaçao toch 'n allerakeligst beetje in vergelijking van den reusachtigen pioniers-arbeid, die deez' twee helden hebben verricht in dat onmetelijk heidenland, voor de ware beschaving, en uitbreiding van Gods rijk op aard, Pater de Louw, een en al beminnelijkheid, bleek, ondanks ze'n afmattende tropenjaren onvermoeid, pakte de steeds aandrommende

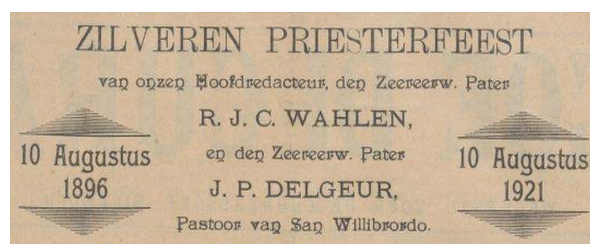
bezoekers in met 'n vaartje; Pater van der Burg, hooger bejaard, zonk dikwijls doodmoe op dien bewusten door mij gekaapten stoel, en geen grooter genoegen kon je 'm doen, dan bladerend in ze'n standaardwerk: *Monographie sur l' Urundi et les Warundi - un grand peuple de l'Afrique Oriëntale Alemande* — 'm met papiamentsche woorden en zinswendingen te bekogelen, om zoo mogelijk eenig verband uit te visschen tusschen 't taaleigen van deez' twee dialecten, wat 'm helaas niet bleek te gelukken.
De Surinaamsche woudlooper, Pater Morsink, mijn naaste buur, zoo'n beetje in de West, maar heelemaal in de Oppert, had ook manuscripten vol hiërogliefen van ze'n dierbaar boschnegers-taaltje, waar ie enthousiast over was. Laat ik eerlijk zijn, veel snapte ik er niet van, maar mijn advies was toen: *my dear*, publiceer die moeizaam verkregen resultaten in een of ander koloniaal orgaan, dan komt er critiek, gunstig, misschien ongunstig, 't komt er niet op aan, maar dan weet je, wat ze waard zijn. Heb echter later nooit iets vernomen over 'n *choc des opinions* in deez' linguïstische lijn, waaraan mijn povere belezenheid ook heel goed de schuld kan zijn.
Schuins rechts over me was de stand van de Paters van de H. H. Harten, de zgn. Pères Picpus. Pater Aurelius, causeerde daar met elan over 't wel en wee van hun verschillende missies en ie dreef je onweerstaanbaar 't water in de oogen, als ie begon te vertellen over Pater Damiaan, de bekende melaatschen-apostel der Molokaiers. Zijn levensgroot portret, 'n prachterel in de kracht van zijn leven, prijkte hoog boven allerlei Molokai curiosa, daaronder een afbeelding van den edelen martelaar op zijn sterfbed. de nobele trekken, nu geheel vervormd, weggerot door die verschrikkelijke melaatschheid. Kan beter beseffen dan menigeen, door mijn jarenlang bezoek aan 't Eustatiaansche lazaret, waar heldendeugd en zelfverloochening 't eischt je geheel en al weg te schenken aan 't levensdoel, om alleen uit liefde tot den grooten Meester, ons ter wille als 'n melaatsche geworden, 'n even eenzaam door 'n ieder geschuwd te worden. Van lijden en smarten tegemoet te gaan door je zelf geheel te geven aan de verzorging van die arme menen, de Paria's, de uitgestooten van de maatschappij
Niet 't mooiste , 't interessantste plekje van de missietentoonstelling was de Stand van Pater Damiaan's confraters maar 't was mij boven al dierbaar en sympathiek, omdat een der subliemste uitingen der christelijke Charitas daar 'n zulk 'n overvloedige mate tot uitting kwam.
Wonder hoevele lang vergeten bekenden je bij zoo'n gelegenheid ontmoet en hoevele nieuwe vrienden je er maakt. Daar heb je bijvoorbeeld de bekende dr. Ahaus directeur van 't bekenden Tilburgsche college der Mill Hill paters. Had wel eens van hem gehoord, maar 'm nooit ontmoet. De Mill-Hillers hadden een prachtexpositie in zaal links van de vestibule, Op 'n goeien middag kwam ie bij me aangestapt, kennismaken, en toen praten, praten, praten, leuk! Pakte al boomende een der stroodopjes, Willibrordsche schoolkinderen-fabricaat — paste 't onder 'n: Zeg, Father, verkoop me die hoed? Nee, zeg ik, ik zal je 'm cadeau sturen, na afloop van de tentoonstelling. Nou, dat kennen we. Maar dan ken je mij toch niet; let er 'ns op, Doc.
'n Week later zond ik hem als monster zonder waarde, dat Curaçaosche Panama'tje. Toen ik later weer bij 'm in Tilburg kwam, heeft ie me ontvangen als 'n prins.
Apropos, over Prins gesproken. 'n Paar maanden later was 't missietentoonstelling in 't Scheveningsche Kurhaus. Op 'n frisschen ochtend, tamelijk vroeg nog, kwam Prins Hendrik met ze'n adjudant daar binnengestapt. Zat op dat moment doodkalm in de Electrische op weg naar Schevening mijn brevier te bidden, en wist van den prins geen kwaad. Pastoor Gijlswijk, de tegenwoordige pauselijke Delegaat van Z. Afrika, zoo juist gearriveerd, bofte, ontving Zijne Koninklijke Hoogheid op Curaçaoschen boôm met de hem aangeboren *sang-froid*, vertelde zoo 't een en ander over deez' aloude Hollandsche nederzetting in de West, totdat de Prins met 'n stevigen handdruk verdween in de O.I. Archipel van de Paters Jesuïten. Toen ik 't hoorde, had ik 't land. Wat 'n reuze-wanbof! Had ik maar 'n vroeger treintje genomen! Mijn

eenigste kans om met die sympathieke Hoogheid kennis te maken, was nu voor goed verkeken, want op mijn Curaçaosche buitenpost wordt ge heusch niet door Prinsen van den bloede onderste boven gcloopen.
Zou nog kolommen kunnen vullen met tal van mij hoogst welkome ontmoetingen te beschrijvingen, b.v. van P. Jongbloedt S.J., oud-missionaris van de Oost, wiens hoofdartikelen in de *Java Post* ik vroeger gretig verslond, van oud-gouverneur Nuyens, die eerst door mij onopgemerkt, glimlachend mijn hevige *Cicero pro domo Curaçaoënsi* stond af te luisteren, van Dr. den Houter en nog zoo talloos velen mij uitermate sympathiek, maar 't gaat niet, 't mij toebedeelde blanco is alweer schoon op.
Als ge ooit later in patria of waar ook, in de gelegenheid zijt 'n missietentoonstelling te bezoeken, ga er zonder mankeeren heen. 't Zal U misschien wel de ietwat pijnlijke gewaarwording bezorgen, dat ge toch eigenlijk in uw egoïstisch leventje al heel weinig gedaan hebt voor den goeden God, en de uitbreiding van zijn H. Rijk op dit ondermaansche, maar dat kan — ik bedoel: aan die gewaarwording— heusch geen kwaad, integendeel. En nu aan al mijn lezers, van harte 'n Zalig Paschen.
Jan Paul. San Willibrordo Maart 31/2 (*Amigoe* 3 IV 26)

Hoofdstuk 8 San Willibrord (1920-1924)
Dit hoofdstuk bevat de Ditjes en Datjes uit de periode ná het zilveren priesterjubileum van Jan Paul, uitbundig gevierd op 10 augustus 1921, tot de affaire met de danseres Norka Rouskaya in de eerste maanden van 1924.

Jan Paul Delgeur komt na terugkeer van zijn tweede verlofjaar maar moeilijk op gang en wijdt zijn eerste Ditjes en Datjes aan zijn wedervaren in Nederland en aan Rotterdamse jeugdherinneringen. Hij moet zijn draai nog hervinden en het is pas tegen het einde van 1921 dat hij voor het eerst een volledige bijdrage aan een lokaal Curaçaos onderwerp besteedt.

Het zilveren priesterjubileum wordt gevierd met al zijn parochianen en tal van officiële belangrijke personen, van zowel kerkelijke zijde als van overheidswege. Het zilveren jubileum valt samen met dat van pastoor R.J.C. Wahlen.
Op 10 augustus 1921 wordt een Plechtige Hoogmis gecelebreerd op St. Willibrordo, met Pontificale assistentie van Z. D. H. Mgr. M. G. Vuvlsteke. (*Amigoe* 6 VIII 21)

ZILVEREN PRIESTERFEEST
van onzen Hoofdredacteur, den Zeereerw. Pater
R. J. C. WAHLEN,
en den Zeereerw. Pater
J. P. DELGEUR,
Pastoor van San Willibrordo.
10 Augustus 1896
10 Augustus 1921

Pater Verriet geeft een lofrede op de zilveren priester: (*Amigoe* 6 VIII 1921) [zie hs 2]

De *Amigoe* geeft uiteraard een uitvoerig verslag van de dubbele plechtigheid rond de twee populaire pastoors. De viering toont aan welke belangrijke positie een katholieke geestelijke in die dagen van het katholiek regime inneemt, waarbij Priester nog met een hoofdletter wordt geschreven.

Zilveren priesterfeest
Zalig het volk, dat te jubileeren, dat feest te vieren weet. Dat kan ons volk, vooral als 't zijn Priesters geldt, zijn geestelijke Vaders, die 't bemint en hoog waardeert om dat 't zich eveneens bemind en hooggeschat weet door zijn Priesters. Telkens weer op nieuw ondervindt men het, en toch telkens weer wordt men opnieuw getroffen door die blijken van liefde, trouw en aanhankelijkheid van het katholieke volk voor zijne Priesters.
Nadat Pater Wahlen in de mooi versierde kapel van Zaquitó, te midden van zijn arme melaatschen, voor wie zijn apostolisch hart zoo warm gevoelt en krachtig klopt, een H. Mis van dankbaarheid had opgedragen, en de diep gevoelde gelukwenschen en betuigingen van innige dankbaarheid der Eerw. Zusters en verpleegden in ontvangst genomen had, reed Zijn Eerw in gezelschap van Mgr. Vuylsteke en den jubileerenden Pastoor, Pater J. P. Delgeur, naar diens parochie S. Willibrordo. Bij het scheidingspunt der wegen naar S. Willibrordo en Barber werd Mgr. en de jubilarissen verwelkomd door een deputatie van S. Willibrordo, bestaande uit de feestcommissie en enkele in het wit gekleede bruidjes, die daarna in een met bloemen en vlaggen versierde autotruck vooropreden, om het Doorluchtig gezelschap naar de parochie van S. Willibrordo te geleiden.

Daar waren reeds de parochianen van heinde en verre saamgestroomd, daar stond de muziek van het Weeshuis van Scherpenheuvel opgesteld, en geheel de geestelijkheid van Curaçao, om Mgr. en de beide jubilarissen op te wachten en in plechtigen optocht onder eerebogen en langs een hage opgestelde vlaggen naar S. Willibrordo's schoone kerkgebouw te vergezellen. Onder het luiden der klokken en de vroolijke tonen der muziek trok de stoet langzaam voort en terwijl het koor ‘Ecce Sacerdos’ aanhief de rijk versierde kerk binnen.
Keurig was de kerk versierd, dank zij vooral de onvermoeide zorgen van den Eerw. Pater Janssens, Pastoor van Barber, en der Eerw. Zusters, die geen moeite gespaard hadden om hun beminden Pastoor op waardige wijze te huldigen.
Maar 't schoonste sieraad was toch die opgepakte menigte, die het ruime kerkgebouw tot in de uiterste hoeken vulde, en die 's morgens vroeg reeds in zoo overgroot getal waren opgekomen en tot de H. Tafel genaderd en nu wederom God kwamen bedanken en bidden voor hun goeden Pastoor. Onder de aanwezigen merkten we ook op de Weled. Heer wnd. Districtmeester, M. Bartels-Daal.
't Was ruim negen uur toen de Plechtige H. Mis een aanvang nam.
De Zeereerw. Pastoor Delgeur werd daarbij geassisteerd door de Zeereerw. Pastoors H. Okhuyzen en A. Kuypers, terwijl ter eener zijde Mgr. Vuylsteke met ‘cappa magna’ bekleed, ter andere zijde de andere jubilaar, P. Wahlen lagen neergeknield, en de Hoog Eerw. Pater Vicaris M. Luyckx met den Zeereerw P. Bührs als cantores fungeerden.
Na het Evangelie hield Mgr. Vuylsteke een treffende toespraak tot het volk om de beide jubilarissen te huldigen. Mgr. herinnerde aan dien grooten dag, den grootsten van hun leven, toen 25 jaar geleden zij voor den Bisschop lagen neergeknield. En hoe de Bisschop, na het vergaderde volk gevraagd te hebben of dezen waardig waren om het H. Priesterschap te ontvangen, ze de gewijde handen had opgelegd, om den zegen en de kracht van den H. Geest over ze af te smeeken en ze met de Goddelijk verheven macht van het Priesterschap te omkleeden. En altijd waren ze aan die verheven roeping en zending getrouw gebleven.
Mgr. herinnerde zich, hoe beiden, jongelingen nog, reeds het verlangen in zich levendig voelden om als missionarissen te gaan arbeiden aan de bekeering der arme heidenen. Die liefde voor God en den evennaaste, die zich op de hoogste wijze openbaart in het apostelambt, hadden zij geleerd van hun brave ouders, - die liefde had zich getoond, toen zij Dominikaan geworden, met de grootste bereidwilligheid en heldhaftigen moed het offer gebracht hadden, om alles wat hun dierbaar was, te verlaten en zich zelve geheel en al, met alles wat zij waren en alles wat zij bezaten, al hun liefde en talenten, te gaan wijden aan het heil der zielen in de missie van Curaçao.
En met ontroering herdacht de Bisschop, die jaren van offer door Pastoor Delgeur op 't eenzame St. Eustatius doorgebracht, hoe hij daar geweest was een Vader voor zijn volk, een voorbeeld voor allen van de ware religieuze gehoorzaamheid, die gaat waar ze gezonden wordt en die daarom met 't volste recht verwachten mag de woorden, van Christus te hooren: Omdat, gij in kleine zijt getrouw geweest, zal ik u stellen over groóte dingen.
Mgr. herdacht hoe Pastoor Delgeur geweest was een verdediger van zijn volk in zijn tijdelijke aangelegenheden, een verdediger en voorspreker vooral in het geestelijke, die elken dag als Mozes met uitgestrekte armen bad tot zijn God: spaar, Heer, spaar uw volk.
(…)
Na de H. Mis werd door het koor een feestlied gezongen, waarna het weer in optocht, met de muziek voorop, naar de Pastorie ging, om daar de hulde der Parochianen te ontvangen. Daar tintelde vreugde in hun oogen, daar was vreugde in hun hart, toen zij daar allen, mannen en vrouwen in lange rij, met ontroering en innige dankbaarheid hun Goeden Pastoor de hand kwamen drukken en hunne kleine nederige geschenken aanbieden.
Toen ging het weer met volle muziek naar school, waar de Eerw. Zusters met de kinderen wachtten om Pastoor Delgeur te huldigen. Want de kleinen wilden en konden toch niet

achterblijven bij die algemeene hulde. De kleinen minst van al. Want geen grooter kindervriend is er denkbaar dan Pastoor Delgeur. Je had , die oogjes moeten zien glunderen van plezier, toen Pastoor Celgeur in gezelschap van Mgr. en de andere Paters het mooi versierde schoollokaal binnentrad en in hun midden verscheen. Dat was een gejuich en gewuif met vlaggetjes, een lust om te zien.
Daar werd gezongen en gejubeld.
Daar kwamen Engelen den lof bezingen van het Priesterschap, en bloemen aanbieden, die 't zinnebeeld waren der priesterlijke deugden.
Daar kwamen bruidjes hem het mooie geschenk der kinderen aanbieden.
Daar kwamen kleine schuttertjes Pastoor Delgeur huldigen, den man, die zoo knap was en zoo aardig schrijven kon, en eindelijk een deputatie uit het kabouterrijk, hem alles toewenschen wat zijn hart maar verlangen kon. 't Was alleraardigst, die kleine kabouters te zien dansen en springen onder het zingen van een vroolijk wijsje. En dat alles ging, - ja, ik zou haast zeggen - in onberispelijk Hollandsch.
't Was inderdaad een mooie, fijne, werkelijk kinderlijke hulde, waarvoor aan de Eerw. Zusters alle hulde en dank.
Daarmee was het San Willibrordsche gedeelte van het feest afgeloopen.
's Avonds ten 8 ure had er ten huize van Mgr. Vuylsteke een schitterende receptie plaats. De zaal was rijk met bloemen en palmen versierd en te midden daarvan troonde Pater Wahlen met Mgr. ter linker- en Pastoor Delgeur ter rechterzijde om de hulde van zijn vrienden te ontvangen. (*Amigoe* 13 VIII 21)

Het is opmerkelijk dat Jan Paul in geen enkel Ditje en Datje van dit jubileum gewag maakt.

Het jaar 1923 kan als een scharnierpunt gezien worden in de sociaaleconomische geschiedenis van Curaçao, ook van de missie van wie het standpunt door Jan Paul vertolkt wordt.

> Door de intensivering van activiteiten van uitbreiding, vernieuwing en groei van de raffinaderij komt het eiland in een stroomversnelling terecht op nagenoeg elk gebied: Nadat zij eerst acht jaar (1915-1923) lang niet meer dan enkele rimpelingen aan de oppervlakte van onze samenleving had veroorzaakt, zorgde de oliemaatschappij nu gedurende acht jaar dat golven van activiteit vanuit de Isla over het eiland uitwaaierden waardoor alle geledingen in beroering werden gebracht. (Jaap van Soest, *Olie als water*, 1977, p. 604)

In zijn Ditjes en Datjes volgt Jan Paul Delgeur de actuele ontwikkelingen op de voet.

> ‘k Twijfel er geen seconde aan: of iedereen zal 't roerend met mij eens zijn, dat opkomst van Curaçao afhangt in volle breedte en wijdte, van de bloei van onze prachthaven. Onze haven is de hartslag, die 't levensbloed pompt door Oost en West en Zuid en Noord van geheel de kolonie, tot in de verste uithoeken van 't Curaçaosche binnenland, waar de ongebreidelde passaatwind nog oppermachtig heerscht, en onvermoeid langs cactus en rots, en loeit en fluit en huilt en giert in ongetemde vaart. Landbouw en veeteelt zullen, helaas, altijd gepost moeten worden als hoogst precaire meetellers in 't systematisch omhoogwerken van ons aan regen zoo vaak misdeeld eiland. Daarom is 't zoo logisch, zoo uiterst consequent, al ons streven onwrikbaar te richten op dit ééne doel: onze haven te maken tot 'n model, tot een van de best geouttileerde havens van de West-Indiën. (12 V 23)

Hij juicht in zijn Ditjes en Datjes de technische en economische ontwikkeling toe, ziet mogelijkheden en uitdagingen voor het eiland, maar hij keert zich daarnaast ook fel tegen nieuwe sociaal-maatschappelijke en in zijn ogen negatief morele ontwikkelingen.

Eén fragment is tekenend als illustratie voor dezes houding. Als hij over het meisjesinternaat Welgelegen en een bij dat internaat gelegen begraafplaats schrijft, is Jan Pauls tri-lemma als in een notendop samengebald: de begraafplaats en de dood tegenover de *señoritas* van het meisjespensionaat; de raffinaderij en de stad; de stad als positief en negatief pars pro toto voor het traditionele eiland en de modernisering in haar negatief morele aspecten.

> Hier de majesteit des doods, daar ginds met beukende stoomhamers, gillende syrenen, vettige oliewalmen 't woelig grootbedrijf, iets verder de stad met haar uitersten van diep krachtdadig geloof en heldendeugd, te midden van 'n poel van rottend bederf en wulpsch viezig gedoe, en heel dicht bij, 't onschuldig gepraat en gelach en lawaai van 'n groote schaar kleine en groote zwartoogige *señoritas*, dat je toewaait uit ampele recreatiezaal van dat groote witte huis op den berg aan 't Schottegat.

Jan Paul wijdt uitvoerige feuilletons aan de bolwerken van de missie zoals het Sint Elisabeth's Hospitaal en het jongenspensionaat Scherpenheuvel, of aan de publicatie van een katholiek boek als *Honor i Birtud*.

Hij schrijft over koninginnedag, de bouw van een school in St. Willibrord, en zaken die vaak zijn belangstelling hebben als weer en klimaat, met droogte en overvloedige regen, een zeereis naar Bonaire voor de plechtige inwijding van de nieuwe kerk. Hij pent een vermakelijk stuk over de gierende inflatie in Duitsland, waar een miljoen de waarde van 20 cent vertegenwoordigt.

Maar hij meldt ook gebrek aan inspiratie en actuele stof voor zijn feuilleton. Hij grijpt dan terug op zijn eerste verblijf op Curaçao in 1897, vertelt hoe hij in Pietermaai gele koorts krijgt, maar geneest. Ook herinnert hij zich de marineschepen die in 1897 in de oorlog tussen de V.S. en Spanje de haven van Willemstad aandoen.

> De oorlog tusschen Spanje en Amerika was toen juist verklaard. op 't azuur Caraïbische watervlak stevenden in gevechtslinie 'n stuk of 6 roodgepluimde kruisers en torpedojagers recht op onze haven aan. 't Was Mirante Cervera met ze'n onfortuinlijk eskader. Ben toen ‘s middags in soutane opwelling met 'n pontje 't Schottegat ingewrikt, heel dichts langs die ten dood gedoemde schepen, o ik zie nog die zwartharige, zwartoogige matroosjes over de reeling leven, dra misschien onschuldige slachtoffers van 'n ongelijken strijd. En waarom?! Weer naar 't afgeknabbelde salpeterhuis gebikt, en na 'n dag of wat meldden ons de telegrammen, dat op de ree van Cuba 'n groot deel van Cervera's vloot tot mosterd geschoten was. (15 IX 23)

Hij vertelt van zijn eerste reis van Curaçao naar Sint-Eustatius waar hij in 1897 een eigen parochie krijgt toegewezen.

Jan Paul Delgeur is een man van vaste standpunten die hij onbekommerd verkondigt, waarbij hij geen blad voor de mond neemt. Maar één keer wijkt hij daarvan in 1923 af en verscheurt hij een geschreven feuilleton.

> Had 9 vellen folio copie zoowat kant en klaar voor de *Amigoe* van 5 Mei ll. Vroeg, voor 't ter perse zenden aan iemand, wiens oordeel ik bijzonder hoog schat, eenige inlichtingen, om zoo mogelijk ingeslopene onjuistheden nog te kunnen rectificeeren. En 't advies luidde: Jan Paul, doe me 'n pleizier, en schrijf over dat chapiter niet. Daar zat ik met mijn gebakken peren. Twee avonden van ingespannen denken en pennen voor niks. Maar *all right* had ik gezegd, en met iets weemoedigs in mijn blik, heb ik woordgetrouw mijn pasgeboren papieren kindertjes snoodelijk in wel duizend snippers gescheurd, die hoogstwaarschijnlijk ergens in de buurt van Westpunt zijn

neergedwarreld, en misschien de een of andere hongerige geit nog 'n lekker hapje bezorgd hebben. Wat 'n troost is, schoon 'n schrale!
Zoodat ge ziet, mijn waarde lezers, dat 't pad van 'n auteur onder de streep, niet steeds met rozen bestrooid is. Of ik advies gevraagd heb over deez' copie? *Not me, Sir*, dat doen we niet meer. (*Amigoe* 12 V 23)

Het jaar 1923 is niet alleen een belangrijk historisch jaar voor het eiland maar blijkt dat ook voor de missie. De viering van het zilveren priesterjubileum in 1921 is een toonvoorbeeld bewijs van de traditionele kant van een breukvlak tussen de religiositeit van het nagenoeg absoluut kerkelijk gezag en de secularisering die er al snel op zal volgen door de periode van industrialisatie en sociaaleconomische ontwikkeling met zijn filmvoorstellingen, zijn picknick bijeenkomsten, zijn dansavonden en andere vormen van mondain vertier die mogelijk worden door de relatief hoge salarissen die in de raffinaderij betaald worden. Het betekent andermaal een breukvlak voor Jan Paul Delgeur, die niet kan wennen aan vermaak en vertier dat niet religieus geïnspireerd is of kerkelijk ondersteund wordt. Zo preludeert dit hoofdstuk op het volgende waar het – ook in de Ditjes en Datjes van Jan Paul - tot een conflict komt tussen kerkelijk en seculier gezag.

8.1 Curaçaosche Ditjes en Datjes (1921-1924)

10 IX 21
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Als goed vaderlander ben ik natuurlijk op Koninginnedag naar stad getruckt. Had mijn boy meegenomen, mijn Engelsch sprekende *groom*, butler, tafeldiener, messenslijper, bordenspoeler, schoenenpoetser, waterdrager, *valet de chambre*, in één woord mijn factotumpje, die nog nooit in ze'n kort zonnig leventje in 'n truck of auto had gezeten, nog nooit 'n film had zien afdraaien, nog nooit 'n fatsoenlijk kanon had hooren afschieten en nog nooit nekspierpijnen had gekend door aanschouwing van 'n grootscheepsch hoog de luchtlagen in stijgerend vuurwerk.
Bij thuiskomst 'm gepolsd.

Zeg, hoe vond je 't vuurwerk?
Awfully nice!
En dat schieten van de kanonnen?
Just fine!
En de *movies*?
Everso pretty, maar waarom zijn ze allemaal in zoo’n *hurry*?

En mijn zwarte krullebol heeft groot gelijk. Waarom loopen en rijden en tuffen en klimmen en eten en rooken en slaan en schoppen en stoomen en werken ze op 't bioscoopdoek zoo onnatuurlijk, gauw, snel, vlug?
Daar had je b.v. 'n juf die stond te wasschen. Haar bezeepsopte armen gingen op en neer als zuigers van 'n locomotief met 'n 120 K.m. vaart. Bij zoo’n tempo, zou de reuzewasch van geheel ons garnizoen in 25 minuten kant en klaar, lijn*fähig* zijn. Zoo wascht niemand, zoo kan niemand wasschen, en daarom is 't onnatuurlijk, en dus fout.
Ben mijn pensief *groom*pje dankbaar, voor ze'n menschkundige opmerking.
Weet U, met wie, ik onder 't film afdraaien erg meelij had? Met die pittige scherpenheuvelsche muzikantjes, die met bolle koonen stonden te toeteren, hun ruggegraatjes gekeerd naar dat levend doek, vooral als nu en dan 'n gierende lach uit die saamgepakte menigte opdaverde, dan hadden ze 't hard te verantwoorden.

Maar ze moest blazen en niet omkijken naar dien onbetaalbaren Charley Chaplin, die jonge levenslustige tropenkinderen, blazen hun longen uit do, mi, sol, la, kruis, tot 't *finis finalis* met de 2 dikke verticale strepen.
Stel voor 't volgend jaar den kunstvaardigen frater-dirigent met ze'n rug naar 't doek te plaatsen, die is toch reeds blasé van film gedraai, en laten ze'n jongens dan maar tegelijk blazen, kijken en genieten. De enkele valsche quint die dan onverbiddelijk zeker over Awasá zal vibreeren, wat, geeft 't ook, 't publiek luistert slechts half, maar kijkt, en kijkt, en kijkt.
Weet U met wie ik ook meelij had, op koninginnedag? Met de kinderen van onze armenscholen.
Toen men in Aug. 19 op gouvermentskantoor mijn pas in mekaar zette, zoo lang, zoo oud, zoo'n neus, zoo'n mond, toen toonde men mij 't concept-program voor de naderende koninginnefeesten. Daar stond o.a. Tractatie voor de kinderen der armenscholen.
Zeg ik: Heel mooi, maar krijgen de arme kinderen van onze buitenscholen ook wat?
Ja, ziet u, daar hebben we eigenlijk niet aan gedacht, maar we zullen er nota van nemen.
Hoe 't toen afgeloopen is, weet ik niet, stoomde op dien bewusten 31 Aug. 't Engelsch kanaal binnen, en zag mijn eerste vliegmachine.
Dit jaar krijgen de armenscholen in de stad ook niets. Dat vind ik, mag ik 't openhartig zeggen, niet fair. Naar ik hoor zijn er f. 2000 uitgetrokken voor die festiviteiten. Dat is nu wel zoo heel veel niet, maar toch, dunkt me, moet op de eerste plaats gedacht worden aan onze arme jeugd, die zoo hoogst zelden 'n pretje heeft. Heb meer speciaal op 't oog, de kinderen van onze buitenposten.
De stadsche kindertjes zijn met koningin's verjaardag van 's morgens vroeg tot 's avonds laat op straat, staan steeds met hun neus pal bij de muziek, volksfeesten, bioscoop etc, enfin, hebben 'n dag van reuze-pleizier, terwijl de buitenkindertjes niets hebben, en nauwelijks weten, dat hun koningin verjaart.
Dat most niet magge, dat moet heusch anders worden!
Geen geld genoeg? Kom nu, trek voor elk onzer 6 buitenscholen gemiddeld 'n f 25 uit, en de kindertjes eten hun holle buikjes rond aan koekjes en *sweetjes*, en zingen hunne kelen schor ter eere van hun *Reina*.
Dat is 't je van practische opvoeding tot vaderlandsliefde voor onze buitennegers. Dat 't 'n vacantiedag is, en men de Soeurs-onderwijzeressen niet verplichten kan hun schooldeuren te openen, is heusch geen bezwaar. 't Geheim van 't succes van ons bijzonder onderwijs zit 'm vooral in 't werken uit 'n hooger princiep, in 't zich geheel en al opofferen voor de arme jeugd; in 't liever neervallen op ze'n post, dan verlof te vragen. Neen hoor, wijd zullen de deuren opengaan op Koningin's verjaardag van 't met vlag en wimpel versierde schoollocaal, en uren lang zullen de goeie Soeurs met hun honderde kindertjes zingen en jubelen, en geen vermoeienis tellen, omdat ze hun dierbare kleintjes gelukkig zien. En als 't laatste *blackie*, met 2 koekjes voor mama in ze'n zwarte knuistjes de poort uit is, dan zijn ze wel doodop, maar daar wordt minder op gelet, vol ijver gaan ze weer prentjes knippen en plakken voor de prijsuitdeeling onder hen. Wat hebben ze toch 'n pret gehad, hé?!
Geen geld genoeg?
Wel, laat dan een of ander nummertje van 't feestprogram vallen, jaag wat minder vuurpijlen 't luchtruim in, en mijn kindertjes hebben hun tractatie.
Wie zou daar tegen zijn? Niemand, daar ken ik 't medelijdend hart van onze Curaçaosche bevolking te goed voor. Weet niet, of onze koningin de *Amigoe* leest. Zoo ja, dan weet ik zeker, dat zij de eerste zijn zal om mijn voorstel van ganscher harte toe te juichen. Toe denk er 's aan, feestcommisie van 't volgend jaar.
Ben Vrijdagochtend om 'n uur of 9 de brug over getippeld, en 't fort ingebeend. Niet onmogelijk zit er wat copie in die militaire wedstrijden, mopperde ik peinzensmoe. Aan poort martiale figuur met geweer en bajonet, die me goedgunstig binnenliet.

Is er nog wat te zien, informeerde ik bij 'n daar rondslenterend soldaatje?
Ze binne nog niet begonne, klonk 't in zuiver Amsterdamsch.
En 't was zoo. Werd hoffelijk door kapitein van Roggen ontvangen, en vormelijk aan de officieren voorgesteld.
Ook kennis gemaakt met Mona, de hond van den commandant, die helaas —ik bedoel de hond — veel te dik is, en geen wonder als je baas tot 'n kippendiëet is veroordeeld en Mona dag in dag uit al de botjes verschalken mag. Ben bang, dat over 'n jaar de nu nog mooie vierpooter 'n wandelende bal gehakt zal zijn, wat ik heusch jammer vinden zou, want we hebben hier op Curaçao heusch niet te veel mooie rashonden.
't Zwemmen was reeds lang afgeloopen, op 't program stond nu houtjes rapen. Vijf houtjes, vijf mannetjes, op ‘n meter of vijf afstand. Wie 't eerst de houtjes op hun respectieve plaats had gedeponeerd, was winner. En 't vijftal trapte af, met 'n verlangende houterige blik van, had ik je maar?! 'n Roodgebrand hollandertje zoog onder 't heen en weer rennen dikke rookwolken uit de in ze’n mondhoek geklemde sigaar. Dat zijn je rasechte doorrookers, maar winnen deed ie 't niet. En daar zag ik zoo waar, Hosé mijn vroegere Barbersche schooljongen, die verleden jaar de soldatenrok had aangeschoten, ook al in 't krijt, en zich met meer ijver op de houtjes werpen dan indertijd op ze’n Hollandsche gramaire. Als Hosé 't niet wint, dacht ik, dan ben ik 'n boon, want die is van ze’n prille jeugd getraind in 't houtjes rapen, in 't *piki paloe*, maar achteraf bleek ik 'n boon te zijn, want hij won 't niet, de lobbes. Arme Hosé!
Onder die bedrijven was de commandant zoo vriendelijk mij 't een en 't ander van de kazerne te laten zien. Eerst de soldatenslaapzaal Willem III, waarin onze eilandverdedigers al sedert 1859 liggen te snorken. 'n Helder, koel en frisch gebouw met cementen vloer, tegen de muur, met 'n voet of wat tusschenruimte, de bekende W.I. zeilbedden met X-beenen, ideaal-maftuig voor de tropen.
Slaapgelegenheid van hooge Oomes, van de korporaals, zijn afgesloten met 'n schut; ze kunnen zich, naar believen net als de koningin, in hun particuliere vertrekken terugtrekken.
Zag boven elk bed 'n kastje waarop en waaronder schoenen, ransel, uniformpet, etc, en dat ging zoo door aan beide kanten kastje, wacht ’n beetje kastje, tot in 't verre verschiet.
Elke week spuit 'n dikke brand-spuitstraal alle ongerechtigheid van den vloer. Prachtig! maar waarom wordt dat machien ook niet gebruikt om onze stoffige pundastraten nu en dan 's 'n flinke douche te geven, in Willemstad zou 't dan heel wat gezonder en frisscher zijn.
In andere kazernen wordt in de *dortoirs* tusschen de kribben door de manschappen danig gebuffeld, hier veroorlooft men zich de weelde van 't aparte eetzaal, wat wel zoo bevorderlijk voor de appetijt is. Er stonden daar in 'n hoek 'n paar kisten met blikgroenten. Zou aan één zoo’n kist voor mijn heele huishoudentje 'n jaar lang genoeg hebben, mijn aap incluis, die onder ons gezegd eigenlijk 'n geïncarneerde sybariet is.
Langs primitieve repetitiezaal, waar kapelmeester Boskaljon al menig moeizaam uurtje heeft doorgebracht bij 't inpompen van ze’n vele magistrale praestaties op muzikaal gebied, naar de met vlag en cocosloof versierde cantine. Tn die twee vriendelijke zalen voor soldaten en onderofficieren zag men blank en zwart en bruin biljarten, kaarten, dammen en lezen; en rooken deden ze allemaal, sigaar, sigaret of pijp.
Snap heusch niet, dat onze Hollandsche jongens, die zulk 'n gezellige soos met prima consumptie tot hun dispositie hebben, toch nog vaak hun pleizier gaan zoeken in smoezelige cafétjes en lúgubre drankhuizen in de smoorheete met rum-bezwangerde in-vuile pundasteegjes.
Toe, luister nu 's naar den raad van 'n man, die zoowat 25 jaar in de tropen is, en ze door en door kent. Verbrand en verwoest je maag en je ingewand niet door dat fatale West-Indische brouwsel, die infernale pestilente vitriool-rum, want dat maakt je in *no time* 'n zwakkeling, 'n menschelijk wrak, 'n beest. Blijf, zooveel mogelijk, vooral 's avonds in je gezellige cantine, je beurs en je gezondheid zullen er wel bij varen, en vooral, wat de hoofdzaak is, je eer en goede

naam als militair er mensch. En denk, als de verleiding komt wat je bij 't vaarwel aan je goeie moeder hebt beloofd, dan kan je eenmaal bij 't blij terugzien weer openhartig in haar zacht-doordringende oogen blikken, met 'n: moeder geloof me, ik heb in die jaren nooit iets gedaan, waarvoor ik me schamen moet.
Zag nog in zee in de kazematten onderofficierswoningen, die door elke Hollandsche bouwpolitie onverbiddelijk zouden worden afgekeurd, zag ook nog 3 provoosten of politiekamers, waarvan er een, wat 'n verblijdend teeken is, tot magazijn was ingericht.
Toen geleidde mijn vriendelijke *cicerone* mij naar 't spring-concours, wat zoo juist begonnen was. Wat Mona, die aan tafelpoot gekluisterd zat, blij was! Komt er van, als je er 'n handje van hebt om hardloopende menschen tusschen de kuiten te scharrelen.
Als jongmensch, die veel aan sport deed en lange beenen rijk was, had ik altijd veel liefhebberij in hoogspringen. Daarom interesseerde mij dit nummer bijzonder. Herinner me, dat in den tijd, toen de phonograaf nog nauw de kinderschoenen ontwassen was, *The Spring Song* (Lentezang) van Mendelssohn zou worden afgedraaid. Toen klonk 't vol *zwung* van des explicateurs lippen: nu zal ik 't genoegen hebben 't geëerd publiek te vergasten op een van Mendelssohns meesterprestaties, De Spring zang. Jammer dat 't Muziekcorps, dat telkens 'n vrolijk wijsje ten beste gaf bij die touwspringerij de S*pring song* niet intoneerde, de melodie lenen er zich uitstekend voor. Er werd kranig gesprongen, niet in rechte lijn over 't touw, zooals wij indertijd deden, maar in de schuinte.
Aanstonds vielen er mannetjes af. Nu is hoogspringeu zonder springplank om den drommel niet gemakkelijk. Bij 1 Meter 42 bleven er 3 kampstrijders over, een Hollander Knaap en 2 Curaçaonaars Pieters en Angelista. Knaap en Pieters deden in elastische lenigheid niet voor elkander onder, de laatste had ze'n langere beenen in ze'n voordeel. Ademloos worden de drie reuzesprongen gevolgd. Hoep en hoep en nog 's hoep! Tweemaal had 't gespannen koord lichtelijk getrild. Kalm kondigde Luitenant de Vries' sonoor geluid den uitslag aan: I. Prijs Pieters, II. Angelista, III. Knaapen.
't Speet me, dat ik toen weg moest, weer naar mijn buitenpost, geheel 't program had ik gaarne afgewerkt, maar *duty before pleasure* wat bij ons even goed geldt, als bij de militairen. Afscheid genomen van de officieren, uitgeleide gedaan door den sympathieken kaptein, die met vaderlijke zorg over ze'n troepen waakt, en alles in 't werk stelt om ze’n mannetjes 't leven zoo pleizierig mogelijk te maken.
Copietrommel op *Amigoe*-redactie bureau zit propvol, staat met 'n gaapmond van 90 graden, daarom moet ik kort zijn. Toch moet me nog 'n vraag van 't hart, op gevaar af van te moeten hooren: waar bemoei jij je eigenlijk mee. Waarom loopen onze tegenwoordige soldaten met zulke bespottelijk lange overweelderige haarbossen? Ponden bruin, zwart, blond en vlashaar prijken dikgecomistiekt of gepommadeerd op hun met 'n loopgraaf doorsneden *brainbox*.
In de Tropen kan 'n sober *à la brosse* er nog mee door, maar 'n kort geknipte bol blijft toch altijd je. Geloof me, als dat zoo doorgaat, dan zijn mettertijd onze jonge recruten meer bezorgd over de rechtlijnigheid van hun scheiding, dan voor wat toch de glorie van elken soldaat zijn moet, de in tropische zon schitterende glans van hun vlekloos glimmende spuit.
Kan me niet voorstellen, dat de gardesoldaten van Napoleon ‘s morgens voor 'n spiegeltje hun *coiffure* stonden op te maken, wel neen, die streken hun kruitberookte vijf over hun stoppeligen schedel, zetten hun sjako op, gespten hun stormband vast, en gingen weer gauw eventjes 'n veldslag winnen.
Dat zijn je waren ijzervreters! groote goden, 'n soldaat is toch geen *coiffeur*, of 'n ober, of 'n cabaret zanger, of 'n *maitre de ballet*, of chef van 'n magazijn in dames-confectie?
Als ik minister van oorlog was, dan stuurde ik onmiddellijk 'n proclamatie in zee naar West en Oost, dat alle koloniale troepen elken Zaterdag van elke maand gemilimeterd moesten worden, haar of geen haar.
'n Beetje té radicaal?

Best, maar dan toch meer hygiënisch, meer uniform, minder verwijfd, en vooral veel meer *militairement*.
Hello, Jan Paul, ben je daar?
Ja, Mr. de Redacteur.
Zeg, amice, stop nou, anders moeten we jou copie ook nog milimeteren.
All right, tot uw order. Boem, daar gaat ie, *punctum*!
San Willibrordo September 7 1921. Jan Paul. (*Amigoe* 10 IX 21)

17 IX 21
Curaçaosche Hipjes en Hapjes.
Hondenlever.
Curaçao 15 September 1921.
Geachte Redactie,
Zoudt ge zoo vriendelijk willen zijn onderstaand protest ter kennis te brengen van Uwen medewerker Jan Paul? Bij voorbaat mijn dank.
Hoogachtend MONA.

Protest
Terwijl ik anders met veel genoegen luister als mijn baas de Curaçaosche Ditjes en Datjes voorleest, heb ik mij de laatste maal daarbij bijzonder geërgerd over Uwe uitlatingen omtrent mijn uiterlijk. Waar bemoeit ge U toch mede? Had mijn baas U daarvoor geïnviteerd? Zoo, ben ik te dik en word ik nu een bal gehakt? Hebt ge dan nooit eens hooren fluisteren als ge ergens passeerdet: *Esta gordo, esta bonita*?
Neen zeker, wat trouwens te begrijpen is, want ge zijt nu eenmaal niet dik en ik kom dan ook voorloopig nog niet op S. Willebrordus in de menage!
Maar daarom behoeft ge mij met te benijden en mijn baas op te steken! En deze schijnt zich aan Uw praatjes te storen ook, althans ik krijg de laatste dagen veel minder kluifjes. Ik kom U nu met mijn protest tevens een goeden raad geven. Trek gauw Uwe woorden in en zorg dat mijn baas dat te weten komt, of blijf anders uit het fort Amsterdam, want dat verzeker ik U, zoo taai kunnen Uw kuiten niet zijn of mijn tanden gaan er door.
Met onvriendelijke groeten,
MONA
P. S. Naar ik hoor, is de kapper in het fort ook al nijdig, daar hij alle spuuglokken moet afknippen. M. (*Amigoe* 17 IX 21)

5 XI 21
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Je snak naar regen, en je bid om regen, en je mopper als er geen regen komt. En als dan eindelijk de sluizen des hemels zich openen, dan loop je met 'n blij gezicht te glunderen door je nattig huis, en als je 's nachts door lekkage telkens met hangmat of zeilbed verhuizen moet, dan vin je dat eenig, typisch, interessant, reuze-leuk.
Maar, als zoo'n hemeldouche, met korte intermezzo's, twee, drie dagen neerklatert, dan word je op 't laatst humeurig, korrelig, *down*, melancholisch, hypochondrisch, enfin, 'n nurks in quadraat.
Als je den eersten dag over 'n onder 'n lek staand olieblik duikel, dan lach je goedluimsch, maar laat je datzelfde gevalletje 's op den derden regendag gebeuren, in *no-time* keilt 't ongelukkige blik langs je plafond, onder 'n hartige zegewensch met heel veel rollende Spaansche rrrrrr's.

Alles in huis is klam en klef, je tafels en stoelen, je pas zoo mooi gebeitste kast, je kleeren, je boeken; je blanco-enveloppen zitten als met tien zegellakken vastgeplakt, je schoenen slaan wit-groenig uit, je sigaren nemen stopverf-, je tabak chocoladepudding-allures aan, 't essentieel verschil tusschen 'n lucifer en 'n tandenstoker is verdwenen absoluut, heelemaal; 't vandaag al derde schoone hemmetje van je *groom*, klappert weer klets klets tegen ze'n glimmend ruggetje, als 't zeil van 'n Bovenwindse sloepje bij hooge zee; je hond galoppeert als 'n enorme in 't water gevallen bal sajet deur in deur uit; je aap kijkt nu en dan in-treurig om 't hoekje van ze'n hok, en plooit voor den zooveelsten keer ze'n papnatte shawl om ze'n bibberende body; je Dara balanceerend op één steltenpoot geniet, en gooit blij van hart ze'n immer hooger steigerende gamma's door de neerplassende stralen; je paard zegt niks, loert traan oogend naar 't maïshok, en je papegaai snerpt regelmatig als 'n krantenjongen, ze'n *lorita real*, hoera!! Hoera!???
Zou je zoo'n beest den nek niet omdraaien?
En dan komt 's avonds de beestenboel op visite, zoo maar zonder belet te vragen, de scorpioenen, de duizendpooten, de kakkerlakken, de krabben, allerlei soort van om en tegen de lamp zoemende insecten, en vooral, want dat zijn je grootste kwelgeesten, de muskieten.
Buiten uit boordevolle *tankies* en dammen stijgt 't bizarre gezang omhoog van honderden *sapoes*, die onvermoeid blaaskaken, 'n machtig zwellende wondere cacophonie.
Ben je half in den dommel, dan klinkt 't zelfs melodieus; gisteren nacht b.v. hebben ze me in slaap gekweeld, door hun debuut-uitvoering van 't bekende recitatief uit de *Tannhaüser*.
't Was buitengewoon!
Geloof me, ben 's nachts liever ingesloten door 'n cordon van duizend *sapoes*, dan in gezelschap van één muskietenfamilie, vader, moeder en kroost.
Als alles vervaagt, en je zoo juist op 't punt staat droomland binnen te zweven, dan hoor je opeens boven je 'n verraderlijke fausset-motortje ronken, eventjes stil, en *en vol plané* komt die bloeddorstige spillebeen op de *environs* van je griekschen neus neergestreken, en geeft je 'n pikzuig, die je klaar wakker pijnt, razend in 't rond doel kletsen met gepatenteerde *flykiller*, die heelmaal niet *killt*, maar wel je nu en dan 'n blauw oog bezorgt.
Maar waarom kruip je dan niet onder 'n klamboe?
Ja wel, maar span nu 's muskietenproof, 'n klamboe over 'n hangmat, en slaap je op 'n zeilbed, dan lig je onder die reuze-sluier te transpireeren als 'n gloeiendheet bordje *oatmeal*pap.
Sprak 'n tijdje geleden in stad 'n dame zoo kersversch uit Holland gearriveerd.

Hoe bevalt u ons Curaçaosch klimaat?

O, best, maar, o, die akelige muskieten.

U heeft toch zeker 'n klamboe?

Ja zeker, maar van nacht is er eentje binnengeslopen, en ik heb geen oog dicht gedaan.

Commentaar overbodig!
Dat is maar 'n enkeling, maar, o groote Goden, dan moet je bij mij buiten op San Willibrordo komen; mijn kuitenstelsel is nu je ideaal kaart van onzen tropischen sterrenhemel, en op mijn door de zon gebruinde koonen, prijkt nu en dan 'n verrassend en meetkundig juist zuiderkruis.
Weet u, wie nog 'n verwoeder muskieten hater is dan ik? Ons Kamerlid Van Kol. In ze'n bekend boek *Naar de Antillen en Venezuela* bindt hij met jeugdig vuur den strijd aan tegen een der hoofdoorzaken van de muskietenplaag *the stagnant waters*. Volkomen eens met geleerden auteur, 'n waarheid als 'n koe is 't, dat *stagnant waters*, dat waterpoelen, je muskietenhaarden bij uitstek zijn, maar dan is ook meteen geheel ons dammenstelsel (waarvan Van Kol ook 'n groot voorstander is) veroordeeld als hoogst-onhygiënisch, want die dammen zijn juist gemaakt om *stagnant waters* te vormen; en om geheel die watermassa met 'n laagje petroleum te bedekken, kom, begin, daar nu 's aan?

Heb ik gelijk of niet? Muskietenplaag is erg, maar vliegenplaag is nog erger. Bittere experiëntie, in de lange jaren op St. Eustatius doorgebracht, heeft me dat gevoelig aan den lijve doen ondervinden.
Heb vroeger onder *Amigoe*-streep al menigmaal die onbeschrijfelijke vliegen-ellende trachten te beschrijven, val daarom niet gaarne in herhalingen, alleen dit nooit gepubliceerd heusch waar feitje eventjes neergepend:
't Was op St. Eustatius in den regentijd, dus in den vliegentijd, en ik had bezoek van ' hoofdambtenaar, die nog nooit op *the golden rock* geweest was. Bij 't diner, bij 't soep opdienen begon *groom*pje 't gonzend vliegentuig met 'n gekortwiekte cocostak te bewerken, weg te drijven, te zwaaien, te wuiven.

Hé, wat moet die boy?

De vliegen weg jagen, sir.

Voor mij heusch niet noodig, hoor, zoo Satraap- zoo Pacha-achtig, vindt u niet?

All right, Your Honor, be off, boy!

De jongen verdween. Eén vlieg, twee vliegen, vijf vliegen in 't honorable soepbord. Ik zei niets. Eén vlieg in honorable soeplepel, één vlieg in honorable luchtpijp, en toen onder 'n verstikkende hoestbui, kan je dien jongen niet terugroepen?

All right, Sir! Boy, come here, brush!

Wil met drama in één bedrijf maar zeggen, dat fatsoenlijk eten in vliegentijd op St. Eustatius zoo goed als onmogelijk is zonder zwaaiend jochie, tenzij je klamboe om eettafel spant, wat sommige ambtenaarsfamilies wel in practijk bracht; mij was 't in zoo'n vliegenkast al te balsemiek. Begrijpt U nu, dat ik muskietenmiserie prefereer; boven vliegenplaag?
Men zou uit 't voorgaande kunnen distilleeren, dat ik 't naar vind, 't land heb, dat onze dor droge droge grond de laatste dagen met zulke weldoende hemeldouches is gezegend. Zoo ja, dan heeft men 't heelemaal mis, want ik ben blij, zielsblij, reuze-blij door 't dolle heen, ondanks al mijn gemopper. Heinde en ver zijn mijn nu nijvere negers aan 't planten; patjolslagen klinken alomme; groote teen is onvermoeid in actie om blanke maïskorrel in de nattige aard te woelen.
Ook ik heb geheel mijn koraal laten bewerken, en beplanten met maïs, en boonen, en meloenen en zuurzak, en weet ik 't wat meer, en 't vliegt den grond uit. Jammer, o zoo jammer, dat nergens feterita te krijgen is; met 'n beetje *good luck* zouden we dan vóór Sinterklaas al oogst hebben.
Aan wien de schuld?
Waarom ik dan mopper, waarom?
Nog afgezien van de hierboven aangehaalde regen-ellende, omdat we hier zoo formidabel geïsoleerd zitten op onze buitenposten. Truck na truck geeft dezer dagen den strijd op tegen den modder-klodderweg naar stad, zoodat er vaak geen kruimeltje brood meer in je broodtrommel te vinden is, en je 't rammelen van je ingewand moet stillen met *foensjie*bal, of onverteerbaar ongerezen knoekbrood.
Omdat, als je troost wil gaan zoeken bij je naasten buurman-confrater, je veel kans loopt je nek te breken, zooals kortst mijn collega van p'abao ondervond, die met ze'n rijpaard 'n duikel tegen den aardbol maakte, en er nu nog de funeste gevolgen van ondervindt.
Omdat, we hier met meer dan 7000 zielen zoo goed als verstoken zijn van alle medicinale hulp, en zelfs geen telefoon rijk zijn om in spoed eischende gevallen den dokter in de stad eventjes op te bellen.
Dat kan toch zoo niet blijven, vooral als 't zoo door blijft sausen, en de doctorale-auto 't eindelijk ook zal moeten opgeven onze waterlinie te forceeren. Heb indertijd uit goede bron vernomen, dat eenige Oostenrijksche medici gesolliciteerd hadden voor Curaçao.
Hoe zit dat? Is 't waar? toe, laten ze dan in Godsnaam 'n beetje opschieten, 't is hard, o zoo hard noodig. Toen we nog 'n gestationneerde dokter op Pannekoek rijk waren, was 't door de

verre afstanden al geen ideaal toestand, maar nu? Is 't wonder, dat 't volk tot kwakzalverende ouwe negers en negerinnen ze’n toevlucht neemt, en de onmogelijkste idiootste dingen vaak slikt, om toch maar beter te worden, wat helaas, dikwijls faliekant uitkomt.
In begin 1920 had je hier buiten nog twee doctoren; een op San Sebastian, en een op Pannekoek. Te mooi om van langen duur te zijn, en zoo geschiedde 't ook; eerst verdween San Sebastian, daarna, *eilaci* ook Pannekoek.
Weet ge 't tragisch gebeuren niet, wat aan 't Pannekoekschen dokters huis vastzit?
Neen? Eventjes vertellen? Luister; 't is heusch gebeurd.
Was pas van Suriname 'n nieuwe docter gearriveerd. Kwam behept met de idee, dat in ons binnenland wilde dieren huisden, tijgers, leeuwen, etc. Wie 'm dat wijs gemaakt had, weet ik niet. In 't holletje van ze’n eersten nacht wordt ie plots opgeschrikt door vervaarlijk gebalk van 'n paar rasechte Curaçaosche ezels. Nooit zoo iets gehoord! Hij rolt uit ze’n hangmat, onder 'n, ha, daar heb je dat beestengebroed, grijpt ze’n revolver, en vliegt naar buiten, 'n zwartmensch komt kalm op 'm af, praat 'n heeleboel papiamentsch, waar ie geen woord van snapt, alleen 't laatste *camina ta leeuw* ('t is erg ver), dringt als 'n obsessie tot 'm door. Leeuw!?! Leeuw!?! Kerel, waar is die leeuw?!? en met vinger aan trekker van ze’n Browning bestrijkt hij zenuwachtig den donkeren achtergrond. Tot bedaren gekomen, snapt ie, dat 't de mannetjes waren die met hun ezelenkarren zijn bagage van stad hadden aangevoerd.
Nog 'n Pannekoeker? *All right*, maar dan schei ik er uit. 's Nachts een uur-twintig. Volle maan. Bewolkte lucht. Curaçaosche nachtegaal kweelt er lustig op los. In 't Pannekoekschen huis heerscht diepe rust. Man slaapt, vrouw slaapt, kind slaapt. Opeens schiet man wakker, hoort gestommel op 't voorplein; zal 'n varken zijn soest ie, en dommelt weer in. Na 'n kwartier begint baby te schreeuwen, moeder de vrouw intoneert 'n dodo lieve kleine, heer des huizes is nu heelemaal wakker, wipt uit ze’n hangmat, en gluurt meteen zoo kwansuis door de open jalouzie naar buiten. God beware me, wat zullen we nu hebben. Daar stonden waarachtig drie doodkisten voor de deur in 't mat maanlicht 'm aan te grijnzen, en spontaan-ontdaan klonk 't: Vrouw, ze komen ons vermoorden, de doodkisten staan al klaar, een voor jou, een voor mij, en een voor onze kleine.
Waag me er niet aan, wat toen volgde te beschrijven, maar 't bleef stil en er gebeurde niets, doch van slapen kwam weinig meer, en nauw begon 't in 't Oosten te dagen, of de Pannekoeksche auto tufte *at breakneck speed* de Pannekoeksche poort uit, berg op bergaf naar Dokterstuin, 't huis van den districtmeester. Deez' kwam al spoedig, door 't hevig geclaxon gewekt, met slaperige oogen, in ze’n pyamas naar buiten gestapt.

Hello, Doc, je ben er al vroeg bij, iets aan de hand?

Ja, wis en zeker iets aan de hand, bijna vannacht vermoord met vrouw en kind, de drie doodkisten stonden al klaar voor mijn deur.

Eerst stond de districtmeester perplex, toen schoot hij in 'n onbedaarlijken lach. Ziehier de oplossing van dat mysterieus gedoe. Voor onvermogende overledenen zijn er steeds in de districtmeesters woning in docterstuin eenige doodkisten in voorraad, ’n On-slimme willekeurling had in stad orde gekregen drie van die kisten naar Dokterstuin te transporteeren, had iets van dokter gehoord, en daarom dat luguber vrachtje in 't holletje van den nacht maar op 't pleintje gedeponeerd. *Voilá tout*.
Geen kans gezien om deez' copie op tijd in stad te krijgen voor *Amigoe*-editie van 29 Oct. ll. *Force majeure*! Communicatie verbroken door banjier, water, steenen, gaten, slik, door weg die weg was. Misschien is 't nu papnatte groene Curaçao over 8 daag door fellen zonnebrand, weer rood en uitgedroogd. Actualiteit van deez' onder de streep gaat dan onherroepelijk te loor, slaat 'n figuur als modder, maar dat komt er allemaal niet op aan, als ik mijn zin maar krijg, te weten:
l. 'n Pannekoeksche medicus,
2. 'n Telefoon verbinding.

Is dat nu heusch te veel gevraagd?
(Machtig Koor van *Amigoe* lezers) Neen! neen! neen! Heelemaal niet! O, zoo, Dank u wel.
Jan Paul. San Willibrordo 29 Oct. 1921. (*Amigoe* 5 XI 21)

31 XII 21
Caraçaosche Ditjes en Datjes.
Toen ik nog piepjong en vol idealen, op den later zoo *unlucky* Willem II voor 't eerst onze Curaçaosche prachthaven binnenstoomde, toen was 't in aanbouw zijnde seminarie Scherpenheuvel bijna klaar. Als mijn lezers daaruit distilleeren, dat ik 't deez' keer over Scherpenheuvel hebben zal, dan maak ik hun mijn compliment over hun Scherlock-Holmesachtige vindingrijkheid, want, inderdaad, 't lust me om nu 's wat te pennen, over dat massale witte huis op dien scherpsteilen hartklopverwekkenden heuvel in ’t I. district van ons nu, o zoo mooi Curaçao.
Kunstzinnige pastoor Frie was architect, teekenaar, aannemer, opzichter, enfin de spil waarom alles draaide, van die grootsch opgezette bouwerij. Met Peroe, 't oude kortpootige paardje van Pietermaai naar St. Rosa te klepperen, was voor mij toen 'n festijn. Daar viel je pardoes in de armen van sympathieken pastoor van Weerelt, één bonk hartelijkheid, die niet wist, wat te doen, om 't je toch maar zoo prettig mogelijk te maken. En dan kwam na 't ontbijt 'n ouwe karos van 't weeshuis aangedaverd, stond boem pal voor ’t pastoriepleintje en gespierde weesjongen aan kop van trappelenden *sanguineusen* muilezel dacht, ik wou dat ie nou maar kwam. Pastoor Frie *ever smiling*, beende moeizaam op ze'n pantoffeltjes naar ze'n rammelend vehikel
Ga je mee, Jan Paultje?
Wat graag, hoor.
En buitenboord pakte ie voorzichtig de teugels.
Ben je klaar? *All right*!
Twee ploffen op bultig kussen, en we vlogen naar Scherpené. 't Was daar 'n reuze-gezellige rommel. Trachtte me verdienstelijk te maken, wat nooit lukken wou, ik liep helaas altijd in den weg, dies verdween ik maar tersluiks in 't hofje, en wipte met mijn lange beenen vice-versa mispel- in mangoboom. Verbazend, wat mijn maag toen verduwen kon! Na 'n maand of wat, was 't uit met die vrijbuiterij. 't Seminarie was geopend en 'n propaedeutische — philosophische atmosfeer kringelde je al te gemoet, als je op binnenplaats papnat uit ‘t zadel van je baldadigen hengst Flecha sprong. Ja, papnat, want in 't verre Buitenbosch stond nu mijn knusse wigwam. Toch heb ik ook in 't toen zoo indeftige Scherpenheuvel menig onvergeetlijk uurtje doorgebracht, vooral in jovialen professorenkring heel wat afgeboomd. Jammer dat ik zoo weinig aan de studenten had, met *Com esta? Muy bien* was ik al uitgepraat, dat beroerde Spaansch ook! En nu A.D. 1921, wat 'n verandering!
In zaal waar vroeger theologen en philosophen met smaak hun *garbanzos* verorberden, zitten nu 'n tachtigtal jongens van allerlei kleurnuances hun *foenchi* en boontjes te verschalken, en in leszalen waar vroeger met vuur gedistingueerd en gesubdistingueerd werd bij 't verdedigen van sententies uit de *Summa Theologica secunda secundae Divi Thomae*, klinkt ’t nu, 27 er af 15 is 12, of Slag bij Nieuwpoort 1600, of Rotterdam is een der grootste handelscentra van Europa.
Gul joviaal, als heel ze'n persoonlijkheid, was de ontvangst door Frater Radulphus, den eminenten Directeur van 't Scherpenheuvelsche.
Mag ik me even voorstellen? Jan Paul, v. d. *Amigoe di Curaçao*.
Ja, ja, ik ken je wel, *take a seat, please*.
Of je alles zien mag? natuurlijk, alles van onder tot boven.
En nauw' aan 't hobbelen in voorgaanderij van oudplantagehuis, of schuimende beker melk stond voor me, op de met paperassen bedekte ronde tafel.

Geloof me, 'n melkdieet van 'n week of wat op Scherpené zou me, nu slank als 'n ceder van den Libanon, met 'n *embonpoint* van *comme-ça*, en 'n ontelbare rits onderkinnen, naar mijn Buitenbosch mannetjes doen terugkeeren.
Door jarenlang eenzaam leven onder zwartmenschen slijten de *politesse*-puntjes ietwat stomp, van daar mijn onbeleefd nieuwsgierig rond kijken en uitroep:

Groote Goden, heb je hier ook 'n *wireless*?!

Ja zeker, maar doe me 'n pleizier en schrijf daar niets over in je krant, want feitelijk mag 't niet.

Mag 't niet?! Maar dat is toch heusch je idiotisme in quadraat!

In patria was 't gedurende de oorlogsjaren ook verboden, maar niet zoodra was de vrede geteekend, of algemeen permissie werd weer aan alle amateurs zonder voorbehoud gegeven; 'n politieman kwam toen n.b. zelf aanbellen met de blijde boodschap, dat je je antenne weer plaatsen kon. 't Is toch eigenlijk te ridicuul, dat hier op Curaçao na al jaren pais en vree, amateur- marconisten nog steeds geforceerd worden hun toestellen, werkloos aan 'n cactus te laten hangen zooals eertijds de Israëlieten hunne harpen aan de wilgenboomen langs Babels stroom, terwijl een pennestreek voldoende is, om die antieke politieverordening uit de wereld te helpen. Juist om 'n *decisie* uit te lokken, juist om gedaan te krijgen, dat nu liefst van middag nog, ambtelijke vulpen 'n streep trekt door dat draconisch paskwilverbod, ben ik zoo onvriendelijk geweest om op verzoek, er niets van in de krant te zetten, niet in te gaan.
Dat is anders mijn gewoonte niet. Die Scherpenheuvelsche frauduleus in actie-zijnde *wireless* deed 't nu anders prachtig, misschien juist daarom. Naar buiten gewipt om antenne te bezichtigen die geheel de gevellengte (60 m.) van 't hoofdgebouw overspant. Moest toen natuurlijk eventjes luisteren.
Frater Gerebernus, oud-telegraphist, nu kundig electricien, monteur, chauffeur etc. prangde me al spoedig telefoonband om de slapen, en daar had je 't weer, dat staccato orgelend gefluit in je oorschelpen, 't was me of ik weer op Diergaardesingel 88 over 't reptielengebouw zat, in 't gezellig hoekje bij 't raam.
Let er 's op, binnen niet langen tijd zijn die gewiekste fraters ook 'n draadlooze telephone rijk. De ambitie is er; wat veel — en alles kunnen ze bijna zelf maken, wat 'n heeleboel waard is; wat wil je dan nog meer?

En zullen we nu de boel 's gaan bekijken? Maar steek eerst nog 's op.

Best, Frater Directeur.

Over ruime binnen*cour* naar drukkerij. Daar waren 'n paar jochies aan 't letterzetten, en 't ging hun handig af 't letters-vingeren uit kast in zethaak en van zethaak weer in galei, welke vingervlugge handigheid zetfouten maken toch natuurlijk nu heelemaal niet uitsluit.
Ben Zaterdag 8.27 P.M. wel 's nijdig geweest op stadscollega's van die aardige serieus kijkende kereltjes, maar 't is ook 'n lastig vak, één momentje verstrooiing en de lugubere consequentie is vaak 'n parodie op juist de roerendste passage uit geheel je copie. Dat rijmt!
Als ik ooit 'n vak moest kiezen, neen hoor, nooit geen letterzetter, voel meer voor iets dergelijks in die lijn, voor de nobele bak- en in mekaar-zetkunst van boterletters, waarbij je tenminste je phantasie nog eens de vrije vlucht geven kunt.
'n Bejaarde Parijsche Marinoni-pers staat er te draaien nog tiptop in orde, binnenkort zal 'n motor rondwentelende jongensarmen vervangen.
Dag jongens! En met vaderlijk gevoel, maar goed oppassen, hoor!
En hier heb je nu ons lampenziekenhuis, aldus onze vriendelijke cicerone. En ja, daar hingen en stonden allerlei soorten van gasolinelantaarns en lampen, sommige kerngezond, andere kwakkelend, weer andere in hun laatste stadium. Mijn benedendistrictsche buur, die voor zooveel als mijn secretaris zou fungeeren, maar niets deed als verwoed aan ze'n havana zuigen, had aldra voor 'n schijntje 'n hypermoderne gasoline-lamp op den kop getikt. Ik speende me mijn kooplust bot te vieren; hou niet van pompen.

'n Deur of wat verder 2 vertrekken met betonnen vloer; in 't eerste 'n Deutz-gasmotor van 10 H.P., in 't tweede daarnaast 'n rijtje elementen van 110 Volz spanning keurig in slagorde geschaard.
En 't resultaat van deez' *up to date* installatie? Als 't tegen 'n uur of 6 begint te donkeren, dan worden opeens 'n 84 gloeilampjes aangeswitcht, en 't groot witte huis op den berg, straalt in 'n zee van electrisch licht, *la ville lumière in duodecimo*! O, wat zijn we toch nog achterlijk in onze benedendistrictische binnenlanden!
Poort door, met succes bod gedaan op gepensioneerde decadente buggy van mijn vriend Pastoor Frie z.g., links om, naar de smidswinkel. Pootige Frater Marianus, in blauwe werksoutane is hier in ze'n element tusschen ze'n pikzwarte jongens die hameren, en vijlen en booren en vuistdikke stukken ijzer met evenveel enthousiasme guillotineeren als indertijd Robespierre de hoofden van de Fransche aristocratie. Daar staat 'n pracht van werkbank Duitsch fabricaat, van de Zimmermann Werke te Chemnitz, ook 'n boormachien uit den Haag van Hoogeveen & Co, en nog 'n schat van machinerieën en werktuigen en gereedschappen, die pas tot hun recht zullen komen, in de nieuwe moderne smidse, die nu in aanbouw is. Hier kunt ge alles voor 'n prikje laten fabriceeren, repareeren, of monteeren; van 'n kruiwagen tot 'n stoomwals, van 'n sigaren-knippertje, tot 'n vliegmachine, neem gerust de proef. Juist was 'n blikke Lizzy, — zoo noemen ze'n Fordcar in América — in reparatie. Al menige caduke, weigerende, afgesleten motor is hier weer opgekikkerd, nieuw leven ingestort. Maar heel veel van die blikke Lizzy's zullen hier niet binnengetouwd worden, dat weet ik zeker, want 't grenst aan 't ongeloofelijke, wat 'n Ford-motor kan praesteeren, vóór hij — ietwat gewaagde figuur — er 't bijltje bij neerlegt.

Kent u den grooten weg in onze benedendistricten?

Ja, natuurlijk.

Goed, maar ik bedoel niet in de dagen toen u 't stof om de ooren dwarrelde, maar nu, nu je hier en daar tot over je kuiten door 'n zuigende kleimassa beenen moet, nu de weg absoluut weg is, of juister heelemaal is vermodderpoeld.
Nu, door dat kleverig, strooperig, geleitraject breken zich baan, dag in dag uit, onze kranige Fordtrucks met hun dappere chauffeurs met bycepsen van staal, voorzien van houweel en schop, om zich nu en dan uit te graven, wanneer ie, je zoudt zeggen onverbiddelijk zat vastgezogen. Motor wordt mishandeld, afgebeuld, maar hij komt er door. Reis duurt 2 à 3 maal zoolang als vroeger, maar hij komt er door. Soms denk je, daar vliegt de heele zaak uit mekaar. Geen nood, 'n blik water geleegd in de stoomende *refrigator, ready about, let go*! en overstag gaat ie weer met 'n hoek van 60° door de modderrivier, doch er door komt ie. Maar dat levert 'm alleen maar 'n Ford!
(Als morgen aan den dag, Curaçaosche agent van de Ford-company, me niet een van ze'n beste carren cadeau stuurt, dan is hij als zakenman geen knip voor ze'n neus waard.)
Dit tusschen 2 haakjes.
Maar nu serieus, als 't nog 'n tijdje zoo blijft doorsausen, dan zullen op 't laatst ook de koppig tiktakkende Ford-motoren 't moeten opgeven, want 't zijn geen baggermachines. Alleen 'n hypermoderne oorlogstank heeft dan nog 'n schijntje kans, om er als 'n mol door heen te wroeten. En de fatale consequentie, van 't zoo door blijven sausen? Dat we dan hier met 7 à 8000 man onze kracht zullen moeten zoeken in ons isolement.
Jan Paul, je overdrijft, ze zijn toch bezig den weg in orde te maken?
Mijn goeie man, dat kruiwagentjesgezeul met twijfelachtig materiaal, stop daar in hemelsnaam mee, dat is water naar de zee dragen. In buitengewone omstandigheden zijn buitengewone middelen niet alleen geoorloofd en gerechtvaardigd, maar 'n gebiedende eisch, dat leert 'n gezonde Economie. Laat 't veel geld kosten, force majeur, 't moet, 't zijn heusch geen luxe-uitgaven.

Weet je, wat ik zou doen, als ik wat te zeggen had? Truck van Openbare Werken of huurtruck 'n paar dagen heen en weer rijden om goed materiaal aan te sleepen, en te deponeeren bij de dichtst bij de stad gelegen wonde-plek van onzen grooten weg. Voer ‘s morgens vroeg per zelfde truck 'n paar dozijn van onze luierende lanterfanterde gevangenen, voorzien van gereedschap en stikkezakje er heen en dan onder 'n ambtenaar van O.W. en hun eigen opzichter duchtig aan 't werk gezet, in die reuze chocolade-pudding. Laat truck voortdurend iederen dag verder wat goed materiaal aanvoeren en telkens tegen den avond die blauwwitte mannetjes weer naar hun hotel onder 't Raadhuis terugtuffen, en 't zou al heel raar moeten loopen, als binnen 'n week of wat de groote verkeersweg van ons Curaçaosch binnenland, ik zeg niet prachtig in orde, maar minstens toch weer berijdbaar zal geworden zijn, voor auto, trucks en ander gerij.

Neem 's de proef!

Scott, waar was ik ook weer? In de smidse, geloof ik? Ja, waarempel, en nu zit ik tot over mijn ooren in de slijk, ergens in de buurt van St. Maria. Van die escapades heb ik altijd last gehad, mijn vrienden noemen 't zwammen, maar dat is nonsens, 't zijn slechts *litteraire pirouettes op 't kleurig fleurig causerie-stramien*, anders niet. 't Netelige van 't geval is, dat ik bijlange nog niet ben uitgepraat over Scherpenheuvel, en 't mij toegedacht *Amigoe*-blanco heelemaal op is. *Never mind*, ik weet er al raad op 'n Wordt Vervolgd ten Z.O. van mijn naam, en klaar is Kees. Aan al mijn lezers van harte 'n Zalig Uiteinde!

Jan Paul. San Willibrordo 1921 (*Amigoe* 31 XII 21)

7 I 22

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

II

Dag, Frater Marianus, dankie wel, hoor. Dag jongens. *Well, so long*, George, ’n ouwen kennis, 'n Bovenwindschen krullebol. En we verlieten de smidse, poort door onder duiventil, schilderswerkplaats binnen. Aardig dat zestal nijvere kwaststrijkende *blackies* bezig te zien onder leiding van hun leermeester, Frater Lucas, kundig gedegen vakman. Daar leeren ze de kleurenmengen verf-en-schilderkunst tot in den uiterste finesses, theoretisch en practisch. Bewijzen? B.v. stuur 'n voet of wat geschaafd vuurhout naar dat atelier, en voor je Ba kunt zeggen, komt de Scherpené truck voor je huisdeur gewield en je zou zweren, dat uit ’t lijvig in gonje zakken verpakt pakket ’n gepolijst stuk Cararisch marmer of ’n plaat vlammend mahoniehout tevoorschijn kwam. Verven, goed verven is zoo gemakkelijk nog niet, evenmin schilderern dat inslaat, dat furor maakt. Heb zulks indertijd deerlijk aan den lijven gevoeld. Had ’n oude kast, een ietwat decadente kast in mijn eetkamer. Stuur *boy* naar stad om een paar blikjes beits-sapolin. Ga met enthousiasme aan den gang en ben verrukt van ’t schitterende resultaat.

Bij 't aan tafel gaan, lanceer ik zoo langs mijn neus weg:

En wat zeg je nu van die kast, die heb ik zelf gebeitst?
Die kast hm ! die moest je maar in de keuken zetten.
Ik af.

Heb ook geschilderd, in den tijd toen 't pas boven mijn bovenlip begon te donzen. 'n Pracht van lauwerkrans was uit mijn penseel gevloeid, 't is net of ie leeft, gnuifde ik. Bekend expert, liet ik mijn krans, waarin ik mijn ziel gelegd had, met blij, trotsch, hoopvol gezicht beschouwen. Na 'n critischen blik, weet je, waar dat nu op gelijkt? precies 'n schaaltje andijvie. Toen heb ik palet en penseel in een hoek gekeild en voorgoed.

Maar zo gaat het op artistiek gebied, een mijner Curaçaosche collega's, weet van zulk talent doodende ontnuchteringen ook mee te spreken. Hij had ‘n koe geschilderd, 'n witbonte koe, ‘n juweel van 'n koe, in 'n wei aan ‘n kabbelend stroompje, met 'n plank er langs, die draaien kon.

Iedereen die dit meesterstuk zag en 't door vuistgaatje fixeerde, zei opgetogen:
Hè, wat 'n mooi beest, maar wat 'n reuze-uiers!
Had, anders niet op ze'n mond gevallen schilder, nu maar gezegd:
Ja, maar, dadelijk komt 't melkmeisje, dan was 't klaar geweest, maar hij zei niets, kreeg 't land, begon met 'n kwaje kop op ze'n doek te schrappen, te krabben, te knoeien met 't funeste gevolg, dat voor 'n appel en 'n ei dat prachtbeest op 'n fancyfair aan 'n willekeurling verkocht werd, in plaats van nu te prijken in 't Mauritshuis, waar 't thuis hoorde, naast den wereldberoemden stier van Potter.
Er stond 'n lessenaar is 't Scherpeneesche verfatelier, van onder tot boven vol beklont met 'n amalgama van kleuren. Dacht toen in eens aan 'n zaaltje in Rotterdamsche teekenacademie, waar in 1920 cubisten hun excentrieke geesteskinderen exposeerden, en waartusschen ik met groote wonderoogen heb rondgewaard.
Ben nooit van mijn leven zoo perplex geweest. Was misschien door jarenlang verblijf in 't warme tropenland, alle kunstzin uit mijn hart en hersens weg getranspireerd?
Ik snapte er niets van, en vroeg me telkens af:
Zou dit nu toch werkelijk kunst zijn ? Neen, ik kan, ik wil 't niet gelooven!
Hoe is die definitie ook weer?
O, ja: *L'art est un composé de science, de gout et de sentiment*.
Nu, wetenschap noch smaak, noch gevoel, geen schijntje er van, bespeur ik in die kriskrassende kleuren-chaos. 't Phantastische resultaat van 'n verwoed verfpotten bombardement tegen 'n maagdelijk canvas, daar hadden die cubististische doeken heusch nog 't meest van weg. Wat zijn er toch rare menschen op dit ondermaansche!
Jongens, luister's, geen cubist worden hoor! Dit tot 'n stuk of wat mulatjes, druk bezig schoolborden in de grondverf te zetten. Ze keken me met 'n hoe heb 't nou met je aan en lieten 'n paar rijen hagelwitte tanden zien.
Beelden in gruizelementen worden hier ook weer stukje voor stukje in mekaar gezet, en daarna gepolychromeerd. Mocht 't zijn, wat ik niet hoop, dat Brion's standbeeld bij 't uitpakken met gebroken neus of linkeroorlel uit reuze-krat te voorschijn komt, men weet nu 't adres. Adonis als Brion niet was, zal vooral Scherpeneesche neusreparatie naar Grieksch model, 'm 'n wereld van goed doen.
Nu eventjes naar timmerwinkel, willen we? *All right*: Dag allemaal!
Bejaarde, corpulente, zilverharige Frater Paschasius stond met driehoek en teekenstift 'n project uit te werken van 'n zoo juist bestelden boeken- of actenkast. Weet niet precies, hoeveel jongelui daar stonden te schaven, te timmeren, te bijtelsteken, te boren, te zagen, maar er was opgewekt leven in die naar zaagsel riekende atmosfeer.
Heel wat oude machinerieën uit 't weeshuis van Sta. Rosa door Pastoor Frie z.g. met zooveel moeiten en hoofdbrekens in Europa bij mekaar gescharreld, deden bij mij me 'n ouden vriend weer in macht van reminicensies naar boven wellen, waarvan ik mij echter speet ze te reveleeren, anders ben ik Kerstmis 1922 nog niet klaar met mijn Scherpenheuvelsche copie.
'n Half dozijn nieuwe massieve werkbanken zijn in aanmaak, ouwe marine-motor van 8 H.P. is nu misschien al aan 't puffen, zaag- en boormachines zullen dan buiten op luchtlichte gaanderij hun irriteerend rrrré-gescherp door de van warmte tintelende atmospheer slingeren, tot heil van trommelvlies en hersenpan van onze beitelstekende, schavende, hamerende en zagende *Spes Curaçaoensis*.
Naar de bakkerij, waar ze, jammer genoeg, niet aan 't bakken waren. Ik zie broodbakken graag, en eet ook, hoe ongezond ook, graag versche warme botram.
Waar zijn de dagen van olim, toen ik Zaterdagavonds in me' n hansjopje aan den ovalen tafel gezeten, ettelijke warme cadetjes naar binnen goochelde, met 'n smaak van je gewelste.

Waar is de heuchelijke onvergetlijke ochtend op St. Eustatius, toen 'n matroos van H.M. Stationsschip Kortenaar, bij me kwam aankloppen met compliment van den commandant, en hier is 'n brood.
Nogal de moeite waard! De moeite waard? Luister, o, van *pain de luxe-blasé*-menschenkind! 't Was meer dan 2 jaren geleden, dat ik zoo’n nobel deeggebak gezien, laat staan gesavoureerd had. En goeiege pikbroek was mijn palmlaantje nog niet uit, of ik floot mijn piccolo-trio bij mekaar, die met vuile nikkerhanden kwamen aangesprongen, en vol ijver over mekaar tuimelend, in 'n wip de tafel dekten bord, mes, broodplank, servet, botervlootje. *Allright*, *Father*! En toen begon ik, na 'n helaas verstrooid gebedje, 'm van katoen te geven in de boterhammenlijn.
Naast oven stond op wieltjes 'n enorme ijzeren pot, in 't midden er van 'n gebalden stalen vuist. Als je zwengel 'n paar wendingen laat maken — electrische beweegkracht is in wording — dan begint de pot langzaam rond te draaien, en vuist langs alle kanten duchtig er op in te slaan. 'n Installatie voort boksonderricht? Heelemaal niet, 'n vreedzaam mengen kneedmachine, Beniers' patent, uit 't Haagje. Je geprepareerde deegmassa, net als 'n dronken bootwerker den pot in, contact gemaakt, drijfriem doet de as rondwentelen, pot begint hoe langer zoo vlugger te draaien, vuisten als 'n *carpintier* er op los te slaan, en na 'n minuut of wat stop gerust je motor, want klaar is je deeg in optima forma, oven*fähig*.
Om *foensje* door mekaar te hannessen is zoo’n instrument ook ideaal, uitstekend zelfs om 'n cocktail in mekaar te zetten, schoon met 't oog op kubieken inhoud van dat potgevaarte ietwat precair, niet voor stabiliteit van redeloozen pot, maar voor stabiliteit van hijschend redelijk menschenkind.
Op onze San Willibrordsche school zingen ze dikwijls 'n aardig liedje van 'n schoenmaker dat speelde me door 't hoofd, toen ik daar opeens Frater Ethelbert te midden van zijn schoenlappende, kloppende, naaiende en stikkende leerlingen bezig zag. Allemaal, klein en groot, was met eisen aan 't werk, 'n heel verschil met onze stadsche schoenmakerijen. Daar vindt ge steeds een heele partij schoenmakertjes in den dop, volontairtjes in 't eerzaam stiel van St. Crispijn, hangen en zitten op grond en dorpel en raamkozijn, maar sporadisch zie je ze wat uitvoeren. Ruziën onder mekaar en pulleken in hun respectieve platneusjes, schijnt meer hun hobby te zijn.
De witgesoutaande blauwgeschorte Frater, kersversch uit Holland, klaagde er over in zuiver Loon-op-Zand's dialect, dat de West-Indische leesten toch zoo smalletjes waren. Wat moest ik daarop zeggen? Dat wij hier in de West niet op zoo’n grooten voet leefden als in 't moederland. Neen hoor, schoenmaker hou je bij je leest, dacht ik, ik kon er toch heusch ook niks aan doen. Om die smalligheid te gemoet te komen, was ie juist bezig zoo’n Curaçaosche leest met stukjes leer te bespijkeren, maar goddank, al heel gauw verwachtte ie 'n heele bezending prachtleesten uit ze’n geboorteplaats, 't schoenmakers en leerlooiersland bij uitstek. Vooral als leerlooier was ie uitgekomen, en me dunkt dat is ’n niet te onderschatten aanwinst voor onze kolonie, waar dividivi en looistof bij uitnemendheid, zoo welig tiert tegen alle verwaarloozing en verdrukking in. Voor duizenden wordt hier elk jaar peperduur leer geïmporteerd, staat echter de Frater Ethelbertsche leerlooierij eenmaal op pooten, hebben ze’n jongens met succes zijn cursus doorloopen, dan wordt misschien die import later omgezet in export; hoe ook, zeker zal Scherpené'sche truck dan werk genoeg krijgen, om volgeladen met gelooide huiden, zacht, mollig, *souple*, ijzersterk leer bij ze’n talrijke afnemers te bezorgen. Mij dunkt, dit nieuw, levensvatbaar bedrijf, *noch nicht dagewesen* op ons eiland, gaat 'n zonnige toekomst te gemoet. Ik bewaar al vast spannende geitomhulsels van verorberde cotelettes, gehaktballetjes, ribbetjes en twijfelachtige biefstuk voor de binnenkort leerlooiende Scherpenheuvelaren.
Nog meer te zien? O ja zeker, nu nog eventjes naar de kleermakerij. Weer 'n stap of wat, en daar stond me, warempel, met bril op punt van ze’n neus, goeie Frater Priscus, die me vroeger

zoo vaak de gastvrije deur van 't St. Thomascollege ontsloten had, doodkalm 'n colbertpatroon te knippen. Er schijnt veel animo te zijn voor 't *high-life-tailor* vak, tenminste heel wat vieve schitteroogende krullebollen waren daar druk aan 't naaien, rijgen, knoopen aan- en lappen inzetten, persen met gloeiend strijkijzer, of lieten met één oog op 't hoog *Amigoe*-bezoek, hun trapmachinen *full-speed* rond draaien, zoodat ik 'n keer angstig riep: Jo pas op je fikken!
Was in de verbeelding, dat 'n kleermaker noodwendig steeds met gekruiste beenen boven op tafel zitten moest, en dat 'n snijder zonder X-beenen onmogelijk goed werk leveren kon. Absoluut verkeerd ingelicht, hoor, al die broekjes, ook Frater Priscus, zaten doodgewoon op een stoel, en hadden allemaal beenen zoo recht als 'n Curaçaosche telefoonpaal.
Toen ging opeens langzaam de deur piepend open, en naar binnen kwam stappen heel voorzichtig met 'n presenteerblaadje, 'n *petit noir* met bolle koontjes, die ons gul lachend 'n *petitnoir* aanbood. *Noir* was 't; van die echte, onvervalschte mocca, maar petiterig heelemaal niet; zoo iets van 'n miniatuur soeptrientje vol, in lichte laaie, en of 't goed deed aan mijn bezige hersens, fameus!
In groote kasten met schuifdeuren heeft elk der tachtigers zijn privé kleeren depot. Alles wordt hier stuk voor stuk nagekeken, zoo noodig gerepareerd, gelapt, of door 'n nieuw exemplaar vervangen. Boven op kast lag nog 'n heele partij van dat bekende Amerikaansohe kanondekkleedengoed.
Mijn *groom*pje had indertijd 'n paar broeken van die onverslijtbare stof. Voor 't eerst trotsch door stad stappend, met zoo'n spiksplinternieuwen pantalon, klonk 't voortdurend achter zijn rug: *tapa cajon, boem*!" soms vergezeld van 'n cordiale oplawaai. Hij verstond nog geen papiamentsch en begreep er niets van, maar denk je, dat ik 'm later nog met zoo'n broek naar de stad kon krijgen, geen kwestie van. Dat heb ik tegen dat kanonnengoed, 't werkt revolutionnaire ideeën in de hand, anders mag ik zoo'n broekje wel.
En nu zou ik graag nog heel even de slaapzaal zien en de keuken en de kapel, en dan nog -
Dat denk je maar, Jan Paul. Dit niet de vriendelijke stem van Directeur Radulphus, heelemaal niet, maar 't gedecideerde staccato-geluid van *Amigoe*'s hoofdredacteur. Kom nou, nog 'n heel klein litterair pirouetje. Neen hoor, je blanco is heelemaal op, je hebt al genoeg gepirouet.
Enfin, dan maar weer 'n wordt vervolgd er onder, 't Is me 'n toestand! *Sans rancune* aan al mijn lezers van harte 'n Zalig Nieuwjaar.
San Willibrordo Jan Paul. Nieuwjaarsdag 1922 (Wordt vervolgd) (*Amigoe* 7 I 22)

14 I 22
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
III
Mijn opperhuid door 't jarenlang branden van tropenzon, schijnt zoo getaand en gebruind, dat een er op uitgestuurde mij eens bedeesd en zoo heel in de verte polste of ik ...enfin of ik misschien van de Couleur was? Ik snapte den blooden nieuwsgierling dadelijk, had er schik in en antwoordde:

> Kijk als kind heb ik alleen maar een van mijn grootmoeders gekend, die was blank, dat weet ik zeker maar misschien heeft mijn grootvader, de wijnkooper, door ze'n specialiteit van rooie wijnen Medoc, Bourgogne etc. invloed gehad op de teint van ze'n nageslacht.

Hij keek me aan met 'n gezicht van hoe heb ik 't nou met je, maar ik was onverbiddelijk, en stoomde door:

> En wil je 't nu heelemaal precies weten, hier, kijk maar. En ik stroopte tot aan den elleboog mijn mouw op, declameerend met 'n kleine variatie: Wit zijt ge, o Wolfert, en blank is uw arrem.

Praeludium is ietwat breed uitgegroeid maar de te duidelijker illustreert ‘t mijn langdurigheid van mijn wandelen onder de West-Indische palmen, en toch — let er op, nu komt 't—

gedurende al die lange jaren heb ik nooit, nooit mijn kleine zwarte luyden zien zitten rond tafel, vader, moeder, kroost, om te dineeren of lunchen, enfin om te eten nooit. Ik kom op zoowat elk uur van den dag de hutten van mijn buitennegers binnengedoken, maar waren ze tegen den avond bezig hun *funchi cum suis* naar binnen te vingeren, dan gebeurde dit steeds in verspreide colonne, net als de moderne methode van 't oorlogsveld.
Vader zit gewoonlijk te buffelen op 'n bank, ruggend tegen slaapkamerwand, moeder scharrelt rond met in pot schrapende lepel, — 'n ideale directrice van 'n distributiekantoor zou ze zijn — en over kinderen duikel je allomme met uitgeholde kalebas en kleverige vingertjes op hutvloer en koraal, omringd van ribbige honden, brutale, verwaaide kippen, en snuitrimpelende biggetjes.
Wat zal 't dat soort van nieuwelingen vreemd vallen, den eersten dag na hun aankomst op Scherpené, om in die groote zaal vol jongens fatsoenlijk aan 'n tafel te moeten zitten, met 'n bord, glas of kopje te werken, en lepel, vork en mes te hanteeren.
Ik kan me die penible situatie van die kleine, vrij gevochte *darkies* vrij wel indenken. Daar tusschen die helwitte eetzaal muren, wordt kranig, importwerk geleverd adres departement van binnenlandsche zaken. Die gezonde levenslustige knapen hebben nog geen last van dispepsia of maagkrampjes, maar lepelen en vorken er met animo op los, als hun geitenboutjes, *boonchi*, of *foenchi*, of *arepa*, of *sankochi*, of *guyambo* wordt opgediend.
Hun menu bestaat gewoonlijk uit de bekende overgezonde Curaçaosche volkskost; en dat is goed gezien. Ze weten heelemaal niet, wat 'n *hors d'oeuvre*, 'n *potage a la Creóle*, 'n *Consommé Brunoise*, of 'n *Fricandeau de veau* is, en dat is maar goed ook.
Hosé, de onbetaalbare oud-weesjongen van St. Rosa, presideert met tact dit veelkleurig *table d'hôte*, en als ze'n Geloofd zij Jesus Christus klinkt, dan komen de tongen los, wat je denken doet aan 'n ietsje lager getransponeerd lawaai in parkieten afdeeling van Rotterdamsche Diergaarde.
In luchtige jongenskeuken met ruime transparente galerijvloer, worden door 'n stuk of wat uitverkorenen, de gerechten in mekaar gezet, en met uitbundig succes, want wat zoo'n jongensmaag stuwen kan, grenst aan 't fabelachtige, dat weet ik nog wel uit de dagen van mijn ééncijfer jaren.
Zag op schoongeschrobde tafel 'n enorme teil visch staan.
Heerlijk, zegt mijn compagnon, en ik, ik rilde.
Of ik geen vischliefhebber ben?
Menschlief, ben indertijd idolaat geweest van 'n vischdinétje, maar na mijn vischvergiftiging, 'n jaar of wat geleden, kan ik geen visch meer zien.
Als ik op wijs advies toen niet bij tijds had ingegrepen, door ettelijke vomeerpoeiers naar binnen te werken, dan had nu ergens op een onzer Bovenwindsche eilanden 'n grafsteen gestaan met 't opschrift:

Hier ligt Jan Paul.
Bid voor hem.

Vischvergiftiging, nonsens! Visch kan alleen vergiftigingsverschijnselen veroorzaken, als ze, of te oud of te veel aan de zon is blootgesteld en dus eenigzins of geheel tot ontbinding is overgegaan, aldus indertijd Dr. Boeke.
Eustatiaansche Folklore hield 't echter anders.
In de buurt van Saba zijn onderzeesche koperbanken. Is visch, welke ook, op die bank aan 't *bonjouren* geweest, dan is die visch per se vergiftigd.
Er is één visch — naam is me ontschoten — die men op Eustatius nooit verorberen zal, hoe hongerig men ook zij, want dat staat gelijk met *harikiri*.
Well, zoo stelde 'n bekende visscher voor aan Dr. Boeke, die er om loech, *well*, ga vanavond met mij in zee, we zullen komfoor met ingrediënten meenemen, ik weet precies waar die visch huist. Ik zal je zoo'n exemplaartje vangen, oogenblik schoonmaken, en lekkertjes voor

je bakken, maar ik waarschuw je vooruit, als je er één mootje van eet, dan breng ik slechts je lijk terug hier op ditzelfde strand.
Maar de docter ging niet op 't voorstel in.
Voor de waarheid van dit tragisch dialoog kan ik niet instaan, maar 't is me precies zoo verteld door dienzetfden visscherman, die, 't is waar, nu en dan reusachtig kon hyperbolen.
Van 't oord der culinaire genietigingen, een twee trappen op naar de hoogere regionen van 't *dolce far niente*, naar de slaapzaal, waar *morpheus*, de altijd geeuwende mafpotentaat ze'n scepter zwaait. In goed geventileerde reuze-hal, staan daar, mannetje naast mannetje, 'n tachtig ijzeren ledikantjes.

Early to bed, and early to rise.
Makes a man healthy, wealthy and wise.

is hier 't devies.
Om 8.30 P.M. bimbamt plots ouwe *farm*bel hoog boven 't speelgejoel haar stil en stil en stil, (ik bedoel klanknabootsing met 'n dikke Rotterdamsche l) elboogend zoeken zij hun plaats in de rij, en twee aan twee gaat 't naar de kapel, om 't avondgebed te bidden.
Na 'n minuut of vijf kletsgeschuifel van kleine voetjes over galerijtegels, optocht van jongens met nattigen wijwater voorhoofden, geeuwend en ooghoekjesnokkelend verdwijnt rechts omhoog, beenend trap op, *dortoir* binnen, kleertjes uit, nachthempie aan, 'n plof, 'n kruisje, ze slapen. In surveillantenkamertjes aan beide kanten der zaal, spiedt wakend oog, of alles in orde is.
Verkouden neusjes zagen met geopende toetlippen, nerveuse wildzangen prevelen en ruziën en woelen in hun slaap, en 'n paar kleine, pas in getreden buitennegertjes uit mijn buurt schieten als de klok 2 slaat, opeens klaar wakker. Geen wonder, hoe vaak zijn ze vroeger op dat uur er niet uitgetrommeld om de beesten te helpen melken, of met moeder z.g. naar de stad te gaan.
Vijf uur! Wekker in kamertje rechts loopt af met irriteerend gewir. En nu galmt opeens weer in helle klank de ouwe *farm*bel haar onbarmhartig bim bam! er uit! bim bam! er uit! door 't nog donkere witte huis op den berg, zoodat de duiven uit de til boven de poort verschrikt 'n rondje wieken over de binnencour, en de kippen beginnen te kakelen alsof ze'n stuk of wat eieren van 1½ cent in hun nest hadden gelegd. Switch! Switch! Switch!
En zaal en kamer en gang baadt weer in 'n zee van electrisch licht. Scherpenheuvel ontwaakt, is wakker. Slaapdronken jochies tuimelen uit slaapkoets, beenen en armen werktuigelijk in kamizooltje, en haasten zich naar nabijzijnde waschzaal. Wie 't eerst komt, wie 't eerst wascht. 'n Dertigtal kranen boven geëmailleerde lampetkommen, 'n draai en nog 'n draai, en brrr rillen ze, als 't koude water hun om de ooren spat. 'n Greep in de zeepbak, schuimende zeepsop doet hen proesten, 'n andere greep naar breed van plafond afhangende handdoek *sans-fin*, afgedroogd, lampetkom omgekikkerd, wie volgt! Nu weet ik wel, dat die zeep geen *jabon de Reuter* van firma de Lannoy is, *el meor jabon*, van alles wat er in de wereld op dat gebied bestaat, en dat die oneindige handdoek niet is van 't fijnst damast, maar tóch! die Scherpenheuvelmannetjes leeren, hoe 'n geciviliseerd mensch in den ochtend ze'n huid bewerkt, om weer fatsoenlijk voor den dag te komen.
Bij moeder thuis maakten ze zoo'n drukte niet van hun morgentoilet, dat heb ik vroeger al eens trachten te beschrijven in mijn Eustatiaansche Ditjes en Datjes, en hier buiten in mijn buurt gaat 't precies zoo.
Ben wel 'n beetje jaloersch op die moderne *lavabo's*. Had ik maar hier op San Willibrordo zoo'n kraantje in mijn slaap- en badkamer, met 'n gewapend betonnen tank van 30 H.L. inhoud op mijn dak zooals daar, wat zou ik geuren! Weer 'n beltik, en omlaag beenen ze, allemaal frisch, brandschoon, naar devotie kapel om morgengebed te bidden, en daarna de H. Mis te hooren.

't Zijn slechts 2 zalen bij mekaar getrokken, maar mettertijd zult ge 's zien, wat prachtkapel, wat juweel van stijl en bouw en uitvoering, ze geheel en al met eigen krachten zullen optrekken. Communiebank is 'n kunststuk, 't milieu ervan 'n sober gepolychromeerde bas-reliëfgroep van den Zaligmaker, den grooten kindervriend te midden der kleinen, Amerikaansch werk, treffend mooi, en aan weerskanten medaillons gepenseeld niet zonder verdienste door kunstzinnigen Frater Paschasius. Ook de kruiswegstaties, copies naar de beroemde Bueronerschool, en door denzelfden artistieken Frater 'n weinig bijgetint, maken 'n pieuse indruk, zullen ook later 'n sieraad zijn voor de nieuwe kapel.
Weer of geen weer, Vrijdags begeeft zich onze Bisschop steeds naar 't hem zoo dierbre Scherpenheuvel, en leest er Zaterdags en Zondags de H. Mis voor de armsten onder de armen van zijn Vicariaat, en hun goede leermeesters.
Eigenlijk is 't hier wel de plaats, om eindelijk eens naar voren te brengen die stille onvermoeide stoere werkkracht van onzen Bisschop Mgr. Vuylsteke, zijn breeden gezonden kijk op personen, toestanden en zaken, dat onwankelbaar vertrouwen op God's voorzienigheid, als 't geldt iets tot stand te brengen wat de tijdsomstandigheden eischen, en dan kalm maar vastberaden door te zetten, ook zonder schijnbaar 't minste vooruitzicht te zullen slagen; maar! helaas! ik weet zeker, dat stalen bisschoppelijke kroontjespen met fijne dunne halen al die regels in mijn copie schrappen zal, 't is daarom alleen dat ik zwijg.
En hier is mijn heiligdom, en Frater Directeur smeet de deur van ze’n kamer wijd open.

Wel heb je me van mijn leven!

Ja zeker! dat is dezelfde kamer, waarin ik jaren her zoo’n idioot figuur geslagen heb! Dat moet ik u toch 's eventjes vertellen. Ik was op 't toenmalig seminarie bij de professoren op afscheidsbezoek, 'n dag of wat vóór mijn allereerste vertrek naar St. Eustatius. 's Avonds om 'n uur of 10 bracht de vroegere Pastoor, toen Professor van Weerelt, mij na 'n gezellig avondje naar diezelfde kamer, stak 'n hooghangende petroleumlamp aan, wenschte me wel te rusten en verdween in de kamer ernaast.
Ik 'm achterna.

Heb je soms 'n trapleer voor me?

'n Trapleer?!?

Ja, om dadelijk die lamp uit te blazen.

O, wacht maar even, hier heb je 'n blaaspijp.

Dankie wel! *Bonsoir*!

't Was 'n langen koperen gebogen buis met aan 't eind ’n bolle ronding waaruit iets zwarts stak. Na 'n minuut of 10 been ik in nachtgewaad, gewapend met bewusten blaaspijp naar lamp, hoek pijpend in lampeglas, zet mijn lippen aan houten mondstuk en blaas.
Geen succes.
Nog eens, crescendo!
Weer poedel.
Blaas mijn koonen op als 'n plafondengel.
Vlam verwoog nog niet.
Zeker verstopt, maar ik laat me door zoo’n ellendig stuk pijp niet op de kop zitten, uit zal je, en ik blaas me op als 'n kikker boem, boem, tegen de muur.

Hello, Jan Paul, wat voer je toch uit?!

Wat ik uitvoer?! Ik kan die (leelijk woord) lamp niet uitkrijgen.

Niet uitkrijgen? maar ik heb je toch 'n blaaspijp gegeven!

Die blaaspijp is 'n humbug, blaast heelemaal niet.

Wacht even, ik kom.

Deur open, slaperige Prof. van Weerelt verscheen.

Zeg Paul, ben je niet goed?

Waarom zou ik niet goed zijn?

Ja, maar, je ziet er zoo rood en opgezet uit.
Mag je den drommel! heb me bijna 'n ongeluk geblazen.
Ah zoo?! toe probeer 't nog 's,
en toen begonnen ze'n donkere kijkers verdacht ondeugend te pinken. *All right*, zal je evident bewijzen dat die blaaspijp van jullie 'n falsaris, 'n ding van niks is, en ik haalde eens diep-diep adem en begon als de Trompeter von Sakkingen te blazen, te blazen, tot 't me groen en geel voor de oogen werd.
Heb nooit van mijn leven iemand zoo onbedaarlijk zien lachen, de tranen biggelden 'm over ze'n neus,
Schei uit, Paul, schei uit, ik kan niet meer,
en hij pakte me die ongelukkige blaaspijp uit de fikken.
Zie je wel, dat ik gelijk heb, dat ding is massief, is 'n compakte massa, is 'n gewone koperen staaf,
zij hebben jullie leelijk beet gehad, probeer jij maar 's, en toen kreeg ie 'n versche lachaanval.
Wat bleek? Samen op zeilbed gezeten, werd me onder veel geproest, en, o, nee maar, en die is goed, zaakkundig geëxpliceerd, dat koperen bolle ronding 'n rubber balletje omsloot. Houten staafje, dat ik voor blaasmondstuk had aangezien, was handeltje om bal plat te drukken, en dan....
Ja maar, repliceerde ik, ietwat uit mijn hum, dan is dat ook geen blaaspijp.
En toen begon ie weer te lachen.
Enfin, we boomden nog wat, en toen trok buurman nog telkens schouwderschokkend zich in ze'n particuliere vertrekken terug.
In 'n wip was toen mijn lamp uit en ik in bed.
Maar 'n half uur later hoorde ik zeilbed in de kamer naast me nog nu en dan verdacht schudden.
Blij, dat die blaaspijp-historie uit is, want de muggen en vliegen eten me op. Nu zoo erg is 't toch niet? Neen? Weet u, wat mijn plaatsvervanger, toen ik in December ll. 'n dag of 10 in de stad was, hier op mijn tafel achter liet? 't Volgend gedicht:

Slechts één gebrek.
In dit vertrek.
Je blanke nek.
Wordt muggenspek.

O zoo!
San Willibrordo Jan Paul. 17 Januari. (*Amigoe* 14 I 22)

21 I 22
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
IV (Slot)
't Is misschien ouderwetser, maar ik veroorloof me nog de weelde er 'n stelletje principen op na te houden. Mag ik 'n gecombineerd drietal op sanitair gebied, uit mijn voorraad even luchten?
Ziehier: om gezond te blijven in de Tropen, moet je loopen, baden en weinig eten. En wat leert de practijk?
Dat de doorsnee-West-Indiër antiloop is.
Dat de doorsnee-West-Indiër veel te weinig baadt.
Dat de doorsnee-West-Indiër veel te veel eet.
Voor 't eerste beweer vind ik 'n excuus in de hitte,
Voor 't tweede in 't vaak nijpend watergebrek,
maar voor het derde heb ik helemaal geen excuus.

Ik zou deez' 3 sententies *con amore* kolommen lang kunnen uitwerken en kunnen illustreeren met ontijdige doodfeiten maar ik ben nu onder de streep aan 't Scherpenheuvelen, dus dag, Frater Directeur, tot middag, en mijn eerste princiep in practijk brengend, beenden mijn compagnon en ik, 11.17 A.M. vol moed den huidzengenden zonnebrand in, op pad naar St. Rosa.
Vroeger liep je met gemak in 'n Nijmeegsche stief kwartieke dien afstand van niks, nu door die pikant glimmende draadafrastering om geheel de Scherpené-plantage, drijf je net als 'n zeiler bij tegen wind-en-stroom, heelemaal uit de richting.
't Transpiratievocht banjierde omlaag over schouderblad en *clair-obscure* grens van je vochtig boordje, torenspits van St. Rosa's artistieke kerk, die je wenkte met 'n vriendelijk kom toch hierheen, gaf moed, maar dat verwenschte prikkeldraad draaide je telkens 'n loer, en blazend tippelde je berg op berg af, naar vaak gewend met je papnatte rug naar 't doel van je streven. Heusch, er waren toen momenten waar mijn 1. Princiep, loopen is gezond, ietwat in 't gedrang kwam. Ons eerst zoo geanimeerd gesprek luwde, kreeg locomotief-op stoom allures, want puffen en puffen anders hoorde je niet.
Goddank, als 'n oase in de woestijn, lachte ons 'n onbeschaduwd zijpaadje tegen, tusschen wuivende maïsstengels; lukraak zwenkten we er in, en liepen bijna 'n oude hut met 'n oude vrouw en 'n oude hond omver, zoo hoog stond de maïs. Ja, zeker Shonnan, ja zeker! we waren op den goeden weg, en goeie ouwe ziel hobbelde voor ons uit, onder veel *geshon* en klappend gebarenspel. 'n Hekje door, en toen waren we er zoo.
Met 'n hoera'tje in de gastvrije pastorie van Pastoor Zeppenfeldt ontvangen.

Wat komen jullie laat! Wat? komen loopen??! Zijn jullie heelemaal?!

Ga zitten, steek 's op. Wat zal je gebruiken?

En toen ik 's middags na tafel heelemaal gerestaureerd door 't in practijk brengen van mijn derde princiep frisch als 'n hoentje weer naar Scherpené terug wielde, toen bleef mijn *compagnon de voyage* thuis, die had er genoeg van.
't Was juist repetitie van 't Scherpenheuvelsche muziekcorps. Frater Vincentianus, de kapelmeester, tikte af, toen ik in 't deurgat van de muziekzaal verscheen. Zeg ik, toe, ga nu door, ik hoor 't veel te graag. En weer tikte ie, keek met 'n veldheersblik over zijn tot den aanval gereedstaande blaasmannetjes, een, twee, drie vier, en daar ruischte 'n weeldeharmonie van tonen in 'n warmte van expressie en in 'n klanken glansrijkdom over de binnen*cour* tot ver over de in 't zonlicht badende heuvels, zoodat mijn hart sneller begon te kloppen, en de wild joelende jongens daar buiten spontaan doodstil opeen hoopten, zoo dicht mogelijk bij die zaal, waaruit dat wondre spel van klanken hen tegenklaterde. *Splendid*! En ik vingerde uit mijn linkerzak 'n povere riks omhoog. Toe, speel nu nog 'n *marche* voor me, en als je die zonder fouten er af brengt, jongens, dan krijg je 'n dollar van me, om *sweetjes* te koopen. Dat sloeg in, en 't schetterde in vroolijk *marche*-tempo met veel trom-en-bekken gebeuk door zaal en gaanderij, en de schoudertjes van de met open mond luisterende jochies gingen op en neer. Gelukkig Scherpené, dat zulk 'n muziekcorps bezit.

Dag goeie Vincentiaan, mijn hulde, hoor, denk met Koningin's verjaardag aan je rug, enfin je begrijpt me wel hé?

Dag jongens, dankie wel.

Kom maar 's gauw weer allemaal op San Willibrordo, en toen daalde ik met Frater Directeur den Scherpenheuvel af, 't van ouds beroemde hofje in. Hé, wat is 't hier mooi! Wat 'n eeuwige tropische plantengroei! 't Is alsof ge u bevindt in Java's binnenlanden, en niet in 't hartje van 't rotsige Curaçao. Onder 't ritselend loover van die enorm dikke, mango-, knip-, mispelen tamarindeboomen loop je wonderend rond, overal tredend in mollig bladerentapijt, 'n lauwe vochtige zoele lucht inademend. Zacht gemurmel van 'n kabbelend beekje maakt de idylle volkomen van in 'n tooverpaleis rond te waren.

Hoe gaarne had ik in deez zilvren maanavond daar lang lang getoefd, gevlijd in hangmat, gespannen tusschen kronkeltak, om alleen te zijn, alleen met mijn gedachten, om te peinzen, te droomen, te mijmeren, om te schouwen met vochtig oog in 't sublime spel van licht en donker, om mij zachtkens in rhytmische cadans te wiegen op 't melodisch gesuis van 't forsch aanzwellend en teer uitstervend windenheir; maar vooral om te dwalen in dat eenzaam wonderwoud in pieuse reflectie om nader te zijn, om mij nader te voelen tot Hem, den Maker van dat al zielverheffend majestueuse natuurschoon.

Jan Paul! Waar ben je toch?!

Ik beende wat ik kon. Kan soms toch zoo akelig onbeleefd-abstract zijn. Hier heb je onzen nieuwen aanplant. Zag van mijn hoogtetje links en rechts in de verte twee tanks (inhoud 375 H.L. hoorde ik later) van gewapend beton, die elk, door twee putwater oppompende windmolens gevuld worden. Drie stoppen vlak boven tankbodem, heeft men er slechts uit te wringen, en langzaam vloeit 't water door gemetselden goot en gegraven geul omlaag, en bevochtigt onder meer de altijd dorstigen papaja, annanassen, cocos, pisangs, maïs en druivenwingerd.

Hoogst practisch worden deze tanks ook benuttigd als zwembassin voor de jongens, die 't allen roerend eens waren, met mijn tweede principe om gezond te blijven moet je veel baden. Van verdrinken is er geen sprake, heelemaal niet. Als kleine guit er met 'n vaartje in duikelt, dan wordt er angstvallig voor gezorgd, dat 't waterniveau niet hooger reikt, dan zijn glimmende schoudertjes.

Had zelf reuzentrek in 'n frisschen dip, maar daar 't al danig begon te donkeren speende ik mij van dat kopje-onder-genot, en nu ging 't gedecideerd met kuiten vol prikkels op stap, terug naar 't witte huis hoog boven op den steilen berg. Was verrukt over resultaten van 't landbouwbedrijf, uitgestrektheid van gecultiveerde gronden viel me echter tegen. Als ik 'n idee lanceeren mag, dan zou ik na tijd en wijle, die nu braak liggende bunders plantagegrond eerst flink schoonmaken en dan onder handen nemen met de gouvernementsmotorploeg. En weet u wat ik er planten zou? Katoen niets als katoen, *cotton-gin* kost 'n schijntje, en met 'n beetje *good luck*, zullen die gronden 't eerste jaar al honderdvoud opbrengen, wat ze aan cultivatie hebben gekost.

Toen we puffend boven waren, nog eventjes uitgeblazen op pleintje van fratershuis, 't vroegere plantage huis. Heusch niet noodig in je verlofjaartje naar Zwitserland te reizen, 't is hier minstens even mooi. Wat feeëriek uitzicht, vooral nu, na die wekenlang neerklaterende hemeldouches. Badend in 't tintelend tropisch zonlicht, zie je al de pracht van berg en bosch en zee, meer blij-distinct, maar overgoten door 't opaal maangeglans, maakt 't je stil, pensief, door de etherische poësie die er schuilt in dat wazig fantastisch landschap.

Dat 't Scherpenheuvelsche Weeshuis tucht- en ambachtschool 'n schitterende toekomst te gemoet gaat, daar ben ik zeker van. Waaraan is hier op Curaçao meer behoefte, vooral op de Isla bij de Bataafsche en op Sta. Barbara, dan aan disciplinaire opgevoede flink onderlegde ambachtslui? Van goeie degelijke vaklui, die zelfstandig goed werk kunnen leveren, zijn we, helaas, zoo karig bedeeld. Broddelaars, knoeiers, knutselaars op allerlei gebied, die zich zelf, God betere 't, als baas betitelen, hebben we bij de vleet, maar 't werk wat ze je leveren is er ook na, 'n zootje!

Ieder onbevooroordeelde met ruimen blik, moet kunnen zien en voelen, dat vooral Scherpenheuvelsche ambachtschool langs geleidelijken weg, 'n heele omkeer in dien onhoudbaren toestand brengen zal. Die jongens, gewend aan discipline, hebben hun vak tot in de uiterste finesses door en door geleerd. In 't volle leven gekomen zullen ze zich met animo aan 't vak zetten, nu ze zien hoe hun degelijke arbeid door 'n ieder wordt geapprecieerd. En vergeet ook niet 't groote voordeel voor den toekomst, Jongeren door hun opgeleid, zullen dienzelfden weg opgaan, en zoo mettertijd Curaçao voorzien van 'n machtig corps van nijvere, gedrilde, ervaren vaklui, geheel op de hoogte van de eischen des tijds waarin ze leven.

Doch er is meer. Hebben onze Curaçaosche jongelui lagere school doorloopen, zijn ze afgestudeerd, dan zijn ze zoo goed als geheel op zich zelf aangewezen, en daar kunnen de meesten niet tegen. 'n Groot percentage blijft goddank, ondanks alle verleiding en spot, trouw aan 't geloof hunner jeugd, en worden later 'n steun voor familie, kerk en maatschappij, maar 'n grooter percentage, helaas, gaat in korten tijd geheel, moreel en physiek, ten onder. Jongens, waarop de zich uitslovende onderwijzers al hun hoop hadden gebouwd op maatschappelijk en sociaal en godsdienstig gebied, worden al te vaak in die maalstroom van zedeloosheid en lasterende godsdiensthaat meegesleept, en ziet men met bloedend hart, al heel gauw vervagen tot futlooze zwakkelingen.
Kijk ze maar 's in de oogen. Aankijken met open franken blik durven en kunnen ze niet meer, en als hun oud-leermeester, waaraan ze alles te danken hebben, in zicht komt, dan slaan ze gauw 'n steegje in, want groeten! dat nooit!! wat zouden hun vrienden wel zeggen?
Als je door straten en vooral straatjes van Willemstad beent, dan ontmoet je die in-treurige vooze typen overal. En die niksnutters, zonder ‘n greintje *pluck*, loopen den godsganschelijken dag te paradeeren *latest fashion* uitgedost, met boorden als manchetten, riemen als zwemgordels, en lichtbruine krakende schoenen, en al die luxe niet zelf verdiend door eerlijken arbeid, maar al te dikwijls betaald door 't onvermoeid hoedenvlechten van domme moeders en onder de plak zittende zussen. Hun handjes vuilmaken bij 't pootig aanpakken van smidshamer of schaaf of verfkwast, neen, dat niet, wel willen ze nu en dan 's klerkje spelen, maar volleerd zijn ze in 't cigaretten rooken en scheiding trekken in hun gepommadeerd wollig haar, volleerd ook in 't vuig bedrijf arme té goedgeloovige onnoozelen te verleiden. God alleen weet hoeveel knappe onschuldige buitenmeisjes uit onze buiten districten, door armoede gedwongen in de stad te gaan dienen, aan die ellendelingen hun schande te wijten hebben
Overdreven? Neen heusch niet, geloof me intreurig is die funeste wantoestand. Maar nu daagt er voor mij toch 'n schijntje van hoop, en wel dat door 't aanstekelijk voorbeeld van die goed-onderlegde princiep dat vaste door en door roomsche huisgezinnen vormende oud-scherpenheuvel-leerlingen, langzamerhand 'n beetje orde komen maken in die chaos van 't nog veel te groot percentage van bandlooze, *pluck*looze, zedelooze, futlooze, gedegenereerde typen, 't mij zoo dierbaar Curaçao geheel onwaardig.
En nu schei ik er uit, 't is welletjes! Neen, 't is minnetjes, criticasters stem ter zijde. 't Kan zijn, maar *if we waited till we could do things perfectly, nothing would be done* zegt de groote Kardinaal Newman, en daar ben ik 't volkomen mee eens.
Scherpenheuvel, dat mij dierbaar geworden is, adieu! Uw arbeid, mijn arbeid, zoo vaak gehoond en miskend, loopt paralel. Laat in dagen van mistroostigheid, Guido Gezelle's woorden ons sterken:

Met 't Kruis in top,
zoo varen wij
door 't wereldtij,
ten hoogen Hemel op.

Dixi.
Jan Paul. San Willibrordo 15 Januari 1922. (*Amigoe* 21 I 22)

11 III 22

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Weer mijn neus 's buitengaats gestoken. 't Was al 'n jaar of 5 geleden, dat ik balanceerend zeebeende, op 't dek van 'n deinende zeiler. Wat 'n verschil met mijn vroegere Bovenwindsche tropenjaren! Toen zat ik om 'n haverklap achter 'n gelapt bollend sloepzeiltje, wip wappend pijpjes te rooken en sandwiches te eten, nu en dan opgefrischt door 'n bruisende pekeldouche van wispelturigen Vader Neptuin, dien Kneippmaniak bij uitstek, en nu, nu keek, ik bij 't aan

boord gaan van de Estelle met iet wat dédain neer op dat nobele schip, verwend als ik was door 't leven op groote, haringvijver doorschroevende luxueuse stoompaleizen, als Statendam, Stuyvesant en consorten.
We zouden Woensdag vertrekken, maar er was iets kapot, dies staken we pas Donderdagmiddag 3 uur in zee. Loods v.d. Hoeven sleepte ons buiten. Ze'n gespierde arm met reuze-byceps zwaaide breed uit ons 'n goeie reis toe, toen ie, tik takkend draaiend, onze, zeilen hyschende, brooze hulk aan haar lot overliet.
Ik prangde mijn oude beproefde hollandsche motorpet om de slapen, en was zee*fähig*.
Er stond 'n stijve bries, en we waren al heel gauw in den buurt van Caracasbaai zonder overstag gegaan te zijn. *Ready about*, daverde Captain Simmons' stem achter 't wiel. Wat beteekent dat, vroeg mijn jeugdige *compagnon de voyage*, die—niet figuurlijk gesproken — nog nooit van ze'n leven onder zeil was gegaan. Dat wil zeggen, jongmensch, dat we gaan *tacken*.

Tacken?!*Tacken*??!! Ja maar, wat is nu in hemelsnaam *tacken*?

O weet je dat niet? Wel, dat is laveeren, over stag gaan, kijk maar.

En de voor-den-mast-mannetjes knoopten haastig dikke touwen los, *let go*!!! en met 'n vaartje draaide 't wiel, klapperdeklapten de zeilen als reuze - castagnetten, en de pas gerepareerde boegspriet was loodrecht op 't rotsachtig strand gericht. Toen werd natuurlijk de kwestie geopperd bij welk punt van de kust we zoowat te recht zouden komen, ongeveer 't zelfde animeerend tijd verdrijf, als de mijlenloopberekening aan boord van 'n *steamer*. Ik beweerde al heel gauw vrij positief, daar ginder bij 't wrak v.d. Oranje-Nassau, mijn oudere, hooger staande, meer bevaren, door binocle turende reisgenoot, zei, neen Jan Paul, geen kwestie van, daar, zoowat bij dat steenen huisje met rood pannendak.
Bleek dra, dat ik 't befaamde *sharpsailing* van den Estelle onderschatte, dat ik haar op een lijn gesteld had met Bovenwindsche *tackende* sloepen, met ondergeteekende als roerganger, want van afdrijven was bijna geen sprake, iets ten Westen van 't bewuste pannenhuis kwamen we terecht; hadden we gewed, schandelijk zou ik 't hebben verloren.
Roodroestig wrak van de *unlucky* Oranje-Nassau, maakte me pensief.
't Was aan boord van deze boot dat de energieke bouwheer van Willibrord's gothisch kerkgebouw den 4den Aug. 1890 scheep ging, om in Holland genezing te zoeken voor ze'n geknakte gezondheid, geknakt door jarenlangen noesten arbeid, voor de arme zwarte bevolking van San Willibrordo. Reeds den eersten nacht van de thuisreis bezweek hij. Pastoor Bicento, die honderde arme stervenden in hun laatste oogenblik had getroost en bijgestaan, was alleen in die angstige stonde, alleen in dien bangen doodstrijd, en gaf ze'n schoone ziel aan ze'n Schepper weer in rooksaloon van de, nu gindsch door golven geteisterd, weleer zoo fiere Oranje-Nassau. Dit tragisch gebeuren is meer dan 30 jaren geleden, en nu nog spreken de bejaarde arme luyden van mijn buitendistrict met dankbare weemoed over hun goeien Pastoor Bicento.
Drie, vier keer, kregen wij 't groote huis op den Scherpenheuvel in 't zicht, toen sneden wij de krullende brekers met 'n 7 mijlsvaartje langs 't bedrijvige Newport. 't Begon langzamerhand te donkeren, en hoe dichter we naderden bij de Oostpunt van 't eiland, des te massaler werden de aanrollende gekuifde golven. *Supper ready*! Op lage klaptabouretjes balanceerend in balsemiek petiterig kajuitje, peuzelden we, onder zwaaiende stormlantaarn, wat *funchi* met vleesch, en brood met kaas, maar veel animo was er niet, ik heb wel 's met meer smaak gesoupeerd. Bezuinigingsmanie heeft zelfs 't Estelle-menu niet ongerept gelaten. Voortaan wordt 'n kwartje minder door den betaalmeester neergeteld voor dagelijksche mondkost van haar Ie klaspasagiers. Als we nu 1922 met geen batig saldo sluiten, dan snap ik er niets van.
Aan dek geklauterd. Woest bruisende kokende zee, juichende wild steigerende golven, fluitende wind door 't zwiepende tuig, die onze steunende bark op en neer en links en rechts smijt als 'n prutsig vodje papier, en daar ten Oosten bestraald door fantastische

maanbelichting in pinkend sterrenheir. Stormloop van immer aanrollende bonken zeewater, die zich zelf ten pletter beuken op die onwrikbare rots van graniet, Punt Kanon.
We waren juist in de dagen van de Pauskeuze, niet te verwonderen dat ik dacht aan de eeuwen-tartende Petrusrots, en daar opeens bij 't wonderend staren in dien wild-woesten titatenstrijd der elementen, welde spontaan bij me omhoog dat roerende melodieus, Marialied wat ik nog kort geleden in 't heerlijk Holland door honderde onschuldige meisjestemmen had hooren uitjubelen.

Als de golven stijgen,
Hooger, hooger dreigen,
Schijn dan veilig voor ons uit,
Gun de zee geen droeve buit.
Weesgegroet, Weesgegroet, Maria!

En neer klaterde de regen in spuitende stralen. *You better go down, sir*, klonk wijs advies van man aan 't roer met glimmende oliejas, en gehoorzaam daalde ik af de zwiepende kajuitstrap, en plofte in krakende Madeirastoel met broekschrijnende zitting. 't Was 7.30!
Kinderenbedtijd. Had reuze-trek in 'n *smoke*, in 'n exquise Paul Kleene'tje, maar ik was niet alleen, en had bittere ervaring genoeg op dat gebied, om er den brand niet in te steken. Waarom hebben ze ook geen rooksalon op de Estelle?
Zat te soesen. Pats! 'n Druppel op mijn linkeroorschelp. O!? en ik verhuisde met stoel en al 'n *inch* of wat naar rechts.
Probeerde te lezen; geen denken. Je ben uit hoor, ouwe jongen! Dan ‘n druppel precies op de punt van mijn neus. ’n Leelijk woord, laten ze dat dek toch fatsoenlijk stoppen. Weer ’n eind opzij. Was juist zoetjens aan aan ’t wegglijden in dromenland, en waarempel alweer pats, en mijn rechteroog dreef. Zat precies met mijn pas gekortwiekte bol, onder ’n lustig lekkend kraantje van ijswatertank, zonder ijs.
Toen ben ik maar in mijn kooi geduikeld, en ’s morgens bij ‘t krieken ontwaakte ik frisch als ‘n hoentje, onder den rook vn 't oude slaveneiland, Bonaire. Op de ree lagen een paar sloepen, 8 schoeners en ’n driemaster voor anker. Geen werk, geen vracht, niets te doen voor die prachtvaarder, is dat niet treurig?
Als ik kapiteit was en eigenaar van zoo’n schuit, dan ging ik eerst eens poolshoogte nemen bij de verschillende Curaçaosche consuls, en zoo dat niet hielp dan ging ik er zelf op uit, zaakkundig op zoek naar vracht. Kan me niet voorstellen dat er in de talrijke havens van de ons omliggende Zuid-Amerikaansche Republieken niets meer te halen zou zijn en met die driemaster maakte ik in de Zomermaanden ’n paar reizen naar The States, orders van Curaçaosche groothandelaren zouden toestroomen bij de tegenwoordige hooge *steamer* vrachten, daar ben ik zeker van.
We gingen aan wal in 'n regenbui. Bij de steiger stond 'n puffende blikke Lizzy. Achter 't wiel 'n gezagvoerder van een der werklooze schoeners. We duikten onder de kap, klapten de portieren, *all right Captain, let go*. We snorden over 'n kale vlakte, en vóór we 't wisten, paf, daar stonden we, uitstappen!
Intérieur van Playa-pastorie vriendelijk huiselijk, maar 't gebouw zelf, 'n ouwe decadente kraak. Boven waar ik logeerde, stond alles wat maar bij mogelijkheid uit 't lood kon staan, er uit, en geen beetje ook! Je deur sluiten, geen kwestie van, je vloer helde duizelig en schudde bij elken stap, enfin de miserres van den ouden dag waren overal gevoelig zichtbaar. En toch, ondanks al dat aftands gedoe, voelde ik me er echt thuis, dank zij joviale ontvangst van Pastoor Krugers en ze’n ambtgenoot Pater Jansen.
Ruime kerk met keurig gepolychromeerd presbyterium en altaar, ook al antiek, goedloopend torenuurwerk, 'n unicum in onze missie, Marigot alleen uitgezonderd. Maar in mijn tijd vertikte die tikker 't om te tikken en wat heb je dan aan zoo’n machien? Links van de kerk de

Zusterschool, er achter 't monumentale Fratershuis annex vijf schoollokalen voor de weetgierige Bonairiaansche broekenmannetjes.
't Is hier, zooals overal in onze kolonie, voor de opvoeding van 't kind, hebben onze bisschoppen steeds de grootste offers gebracht. Ben toen op mijn eentje gaan dwalen door 't stadje, wat eigenlijk geen stadje is.
Van Kol vond jaren her, kuierend in 't maanlicht, 't uiterlijk van de Playa echt Oostersch iets weg hebbend van Aden, ik ben nooit in Aden geweest, maar van 'n plaats met 'n Oostersch cachet heb ik me altijd 'n heel andere voorstelling gemaakt. Ik vind de Playa niet leelijk, heelemaal niet, maar rommelig. Prachthuizen en de nederigste woningen staan kris kras door mekaar. Ben zeker dat er vroeger nooit 'n maquette gemaakt is van 'n vastgesteld bouwplan en 'n behoorlijken logischen straten- en wegen-aanleg, dan zag 't er heel wat grootsteedscher uit. *Seaside*-promenade is eenig. Als ze daar 'n dubbele rij cocospalmen planten, dan steekt 't de Rivierra naar de Kroon.
Passeerde op mijn dwaaltocht ook 'n tractor met als achterspan 'n reuze-wals.
De nieuwe Gezaghebber heeft eerst die Curaçaosche tractor laten uitkomen, toen wals van gewapend beton gegoten, en nu zal binnenkort dat reuzegevaarte de met steengruis bestrooide wegen pletten, en Bonaire verrijken met 'n wegennet, waaraan Curaçao, figuurlijk een puntje kan zuigen.
Zaterdag ochtend per auto naar Rincón. Had zwaar geregend afgeloopen nacht. Weg bij 't kerkhof, en hier en daar ook verder op, was danig vermodderpoeld, deed me denken aan Curaçaosche westelijke heirbaan, slaat de wals echter aan 't rollen, dan is die ellende verholpen.
Wat is 't Bonairsche binnenland mooi! Veel dichter beboscht dan Curaçao, 't is nu al groen wat je ziet, na die tallooze zegenaanbrengende hemeldouches. Alomme rijpende maïskolven wuivend in 't licht suisend zefiertje, schitterend in 't dartele zonnelichtspel.
Maar we troffen 't want volgens vriendelijke *cicerone* kon dikwerf in droge jaren, 't losgelaten windenheir in toomelooze vaart over deez' vlakte gieren, en 't aspect van deze nu sappige hondervoudige vruchten voortbrengende landouwen vervagen, verschrompelen, verwaaien tot 'n doodgebrande dorre, sombere woestenij. Splinternieuwe Ford deed 't 'm prachtig op vaak slibberig geaccidenteerd terrein. Je kon voelen, dat er 'n navigator aan 't stuur zat, in 't laveeren door modderpoelen had ie ze'n weerga niet.
Rechts passeerden we 'n reuze-waterreservoir. Steene dammen waren nog kortelings onder leiding van practischen Gezaghebber 'n voet of wat hooger opgemetseld, nu stond daar 'n zee van kristalhelder regenwater, een niet te onderschatten zegen voor 't vaak zoo dorstende Bonaire. Links op 'n steile rots 'n kruis, *Ave spes unica*. Doet je denken aan Calvarië. Lang geleden, zegt men, is op dit steengevaarte 'n mensch vermoord.
Toen spurtten we langs 'n donker, somber, troosteloos woud van kaarsrechte, meters hooge, stokstijve *cardouches*. Geen sprekender treffender symbool van onze zoo vaak wanhopig droog dorre A.B.C. eilanden, als dit lúgubre spookbosch met ze'n tal looze smeekend ten hemel geheven, heen en weer wiegende, schurende, krakende verschrompelde cactusarmen, brrr, 't deed me huiveren.
Bij 'n kromming van den weg kwam plots Rincón in zicht. Uitgestrekt keteldal, met overal door 't dichte dividivi-loover even zichtbaar vriendelijke huisjes, geschaard in wijden kring om sierlijke kerk en gebouwencomplex van deez' eenzame missiestatie, maakte 'n pitoresken indruk.
Hoe ik 't daar gemaakt heb bij mijn goeden vriend Pastoor Kuypers, vertel ik U 'n ander maal. Tot volgende week, *si Dios kier*.
Jan Paul. San Willibrordo Mrt 7 | 22. (*Amigoe* 11 III 22)

18 III 22
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
II.
Penetrant geluid van Rincon's herder klonk ons al tegen bij 't inrijden van zijn koraalpoort. In windvrij trapportaal werd ons gezelschap onstuimig hartelijk door hem verwelkomd. Pastorie, betrekkelijk nieuw gebouwd 'n jaar of 30 geleden door mijn ouden vriend pastoor Meyknecht, z.g. nieuwe kerk in 1908 opgetrokken door weer een anderen vriend van mij, pastoor Euwens, nu met verlof in Holland.
Zeg, Jan Paul, je schijnt er nogal wat vrinden op na te houden. Dat zegt u wel, waarom ook niet? Toch prijkt er vlak vóór me, op mijn bureau mijn bureau, 'n antieke pennenbak, me indertijd weer door 'n anderen hollandschen vrind gul toegestopt, en met kloeke letters staat er ingegrift: Nijmand zonder vijand.
Heb wel 's over diepen zin van die spreuk zitten piekeren, als 't met copie in mekaar zetten, niet al te vlot ging. Zou ik ook vijanden hebben?? Als persoon? Ik weet 't niet, ik geloof 't niet, waarom ook? Als jarenlang auteur-causeur onder de *Amigoe*-streep? wel, dat is niet heelemaal onmogelijk. Niet katholieke vrienden — want die heb ik ook al, — hebben me wel 's verteld, dat er tegen sommige mijner artikeltjes, vrij scherp geschreven is in Curaçaosche anti-clericale maçonnieke kranten. 't Spijt me, voor 't werk dat ik die heeren bezorgd heb, maar van mijn kant hebben ze op geen satisfactie ooit kunnen bogen, want uit princiep lees ik nooit geen trottoirblad, en daarenboven notitie nemen van anoniem geschrijf, kom, daar sta ik nu toch heusch té hoog voor.
Zou, die koperen doos met ze'n *nijmand zonder vijand* dan toch gelijk hebben? Best mogelijk, maar aan mij ligt 't niet, want dat open en frank op wantoestanden wijzen soms schrijnt kan ik toch ook niet helpen.
't Was mijn eerste bezoek aan Rincón, en ik zeg niet te veel, met te beweren, dat ik nog nooit in geheel onze missie zoo'n pyramidaal knus gezellig pastorietje gezien heb, daar heeft Pastoor Meyknecht z.g. eer van. Pastoor Kuypers met ze'n pas gemillimeterden haardos (wat 'm heelemaal niet flatteert) en keurig glad geschoren kin (wat 'n wel flatteert) presideerde de koffietafel op koel intiem veranda-zitje, onder geanimeerden, met zoute kuiten gelardeerden, geestigen kout.
Twee grieven heb ik echter tegen 'm, primo: dat hij me altijd be-vant en dan nog wel met foutieven klem toon, me nooit betitelt met mijn doopnaam Jan Paul, en, secundo, dat hij vaardig stylist, gewild auteur, veel te weinig copie mailt aan *Amigoe* en *La Cruz*.
Had ik zijn talenten; ik schreef elke week 'n artikel in beide kranten. Helaas, zoo fortuinlijk geestelijk bedeeld, ben ik niet. Ben blij, dat ik 't 'm nu eens goed gezegd heb. In zaal stond 'n pracht van kast, zoo'n echt antiek artistiek kabinet met koper beslag, dat je nog wel 's vindt in pronkkamers van welgestelde hollandsche boeren.
Had fameuzen zin om 'n bod te doen op dat heerlijk meubel, maar toen ik in dien geest 'n balletje opwierp, lachte gelukkige bezitter me vierkant uit, en hij had groot gelijk. Voor veranda stond 'n majestueuse trinitariër in vollen paarsen bloei, blanke duiven kirden idylisch in haar dicht gebladerte, gezicht door open deuren in zaal, flets verlicht door waterzonnetje, dat weerkaatste in 't glas van ingelijste kunstchromo's en 't overige eenvoudig ameublement bescheen, deed prettig aan.
Angel, pastoors *groom*pje, met ze'n onschuldige pikzwarte toet, kwam, om 'n hoekje gluren. Alleen 'n ouwe doove hond die altijd óf at óf sliep, en slechts linkeroog half openpinkte als bulderstem van ze'n baas 'm riep, was daar heelemaal niet op ze'n plaats, 'n soeple zij-harige poedel paste in dat schilderachtig millieu.
Vóór tafel bezoek aan de kerk. De bouw van dit sierlijk Godshuis heeft, ik verzeker 't u, Pastoor Euwens menig slapeloozen nacht en menigen zweetdruppel gekost, want ik weet bij experiëntie wat 't zeggen wil, op 'n eilandje in de Tropen 'n kerk te bouwen.

Ook nog even gewipt in de alombekende en beroemde Rinconsche groote menschen hoedenschool, de glorie van Pastoor Lamers.
Ook hier klaagt men, helaas, steen en been, over de idioot lage hoedenprijzen, en 't gebrek aan grootafnemers in 't Buitenland.
't Is natuurlijk weer 't oude deuntje. Ben je kapitaalkrachtig, dan rol je met glans door die malaise-jaren heen, maar ben je dat niet, dan blijft 't tobben en scharrelen om den boel aan 't loopen te houden, tot, eindelijk de markt zich herstelt, en de bestellingen weer van alle werelddeelen komen binnen stroomen.
Moge deze blijde dag spoedig dagen, dat hoop ik van harte. Na 'n smakelijk diner 'n korte siesta in luchtig slaapvertrek, op pad door 't dorp in de richting van de *camina di piedra* (steenweg).
Geklommen en gedaald en weer geklommen, tot we heel in de verte de Playa in 't vizier kregen, maar door de waterdamp verzadigde atmosfeer was 't te nevelig, veel satisfactie hadden we van 't anders zoo *schönes aussicht* niet.
Toen weer *up and down* onder 'n regenbuitje huistoe. Hoe kippige Pastoor Kuypers, nog kort geleden bij 'n voetreis van de Playa naar Rincón, dit glibberig met losse steenen bezaaide pad heeft kunnen maken in 't pikdonker, zonder ze'n nek te breken, dat blijft me 'n raadsel.
Goed beschouwd, had hij nu eigenlijk dood, morsdood, moeten zijn, maar hoe 't ook zij, één ding is zeker, dat ze'n engelbewaarder op dien bewusten avond heel wat angsten heeft uitgestaan, en 't haar menig zweetdroppeltje gekost heeft, om dat haar kostbaar toevertrouwd pand weer heelhuids zonder 'n schrammetje thuis te bezorgen.
In 't dorp liep ik bijna met mijn neus tegen 'n telefoonpaal, nota bene, nog wel den eersten en eenigen paal, welken ik zag van geheel de nieuwe telefoonverbinding op Bonaire. Je moet toch maar *bad luck* hebben. Niet langs den wegkant moet je die palen zoeken, maar bosch en wildernis in, in ongeveer rechte lijn doorsnijdend tusschen de 2 hoofdplaatsen, om den aanleg toch maar zoo economisch mogelijk te maken.
Ik was heusch 'n beetje jaloersch, Rincon-San Willibrordo I - 0.
Had je me maar, hoorde ik duidelijk *taquineerenden* paal suisen, waarmee mijn neus bijna in contact was geweest.
Hij zeit wat, kaatste ik ietwat kwajongensachtig terug, en na dit incident, stapten we weer, langs nog immer maffenden hond, 't nu sober petroleum verlicht pastorietje binnen, en dra, al te dra sloeg 't klokje van scheiden. Auto voor.

Adiós!
So long!
Wel bedankt!
Kom n's gauw!
Hou je maar goed, ouwe jongen,

en weg gleden we in den zilvren maanlichtnacht, en toeterden na 'n uurtje hobbelens de reeds slapende Playa weer binnen.
Den volgenden ochtend 10 uur —'t was Zondag, — werd door Monseigneur Vuylsteke, 't nieuwe St. Franciscus hospitaal plechtig ingewijd en geopend. Was bevoorrecht bij die plechtigheid tegenwoordig te kunnen zijn. 't Deed me goed te zien 't enthousiasme van de tallooze Bonairianen van heinde en verre toegestroomd, hun dankbre belangstelling in dat grootsch gebeuren, want eindelijk had ook Bonaire ze'n hospitaal. Eindelijk was de kroon gezet op 't werk, van al jaren voorbereiding, teleurstellingen, moeizamen arbeid en offers groote ofiers gebracht door bisschop, pastoor en zusters.
Villa Jane, een der sierlijkste heerenhuizen gelegen in 't centrum van Bonaire, te midden van zwaar beboomd ingesloten terrein, werd in dertijd door onzen Vicarius Apostolicus voor dat doel aangekocht. Geld was er niet, wel 'n mateloos rotsvast vertrouwen op Gods machtige hulp en bijstand. 'n Tombola werd gehouden, om tenminste over eenige fondsen te kunnen

beschikken voor de eerste noodzakelijke uitgaven, bedelbrieven werden overal rond gezonden en door stuwende kracht van Hoogerhand en rustelooze activiteit van Playa's *clergé* was de opbrengst 'n reuze-succes.
Bisschoppelijke correspondentie met Amerika, Rozendaal, Bonaire, Gouvernement stapelde zich al hooger en hooger op. 't Spoedig uitkomen van 'n gediplomeerde soeur-verpleegster, was 't eerste blijde resultaat, dat bereikt werd.
Helaas, toen kwam uit Holland opeens 't droevig bericht, meldend 't overlijden van die edele vrouw. Dat was 'n harde slag, maar 't fiat klonk, zij 't ook met trillende lip, en onversaagd werd 't edel pogen doorgezet, en Soeur Bernarda en Soeur Seraphina werden bereids gekozen uit de velen, die zich voor die menschlievende taak hadden aangeboden.
Toen begon men 't serieus te meenen. Timmerlui en metselaars waren maandenlang in Villa Jane aan 't timmeren en metselen en breken en bouwen. In Holland en América werden reuze-bestellingen gedaan, moderne operatietafel en een dozijn wit geëmailleerde ledikanten bracht de Red D *steamer* reeds aan, en ... . neen 't is heuseh waar, er moest toen voor die inklaring nog meer dan 80 gulden inkomende rechten betaald worden. Wat kan de fiscus soms toch onlogisch en onbarmhartig zijn!
En geknipt en gestikt, en genaaid en gezoomd en geteekend en gehaakt en gebreid, en gewasschen en gestreken is door de nijvere zusterschaar van 't St. Martinusgesticht voor ik weet niet hoelang, en alles wat 't huis slechts eenigzins kon missen werd bij elkaar gescharreld, om 't nieuwe St. Franciscushospitaal van al 't noodige te voorzien. Er komt heel wat kijken voor zulk 'n stichting, 'n Buitenstaander heeft daar zelfs niet 't flauwste idee van.
Toen gingen de uitverkorene ziekenzusters dag in dag uit college loopen bij de getrainde Soeurs van ons *up to date* St. Elizabeth's hospitaal, totdat eindelijk de blijde dag daar was en ze vol moed vertrokken, naar Bonaire, 't oord van den hun daar wachtenden opofferenden arbeid. Vrijdag den l0den Febr. stapte ik heel gauw, twee dagen vóór de opening, nieuwsgierig door de hospitaalpoort. Alle kamers en zalen stonden tjokvol met opeengestapeld meubilair en allerlei uitgepakte huishoudelijke artikelen, enfin 't had veel weg van 'n soort rommelig waarhuis — *in duo décimo*. 't Was mij 'n lust onopgemerkt te kunnen observeeren, hoe de Soeurs, die 't al heelemaal gewend waren, en waarempel ook Mère Alexia en Soeur Supérieure met omgeknoopte blauwe werkschorten, zoo echt op ze’n hollandsch kordaat aanpakten, om langzamerhand in dien chaos 'n beetje orde te brengen. Aan hun energieke vergenoegde blikken zou je zeggen, dat zij zich weer in Holland in 't zenith van hun dierbre schoonmaak waanden. Wat 't moet geven, als de 4 schoolzusters vanmiddag ook nog komen meeplassen en boenen en sjouwen, daar liefst maar 'n sluier over, maar mij zullen ze niet zien, in die zeepsopsfeer, mijn leven is me vooralsnog té dierbaar.
Mère Alexia! O, Mèré Alexia!! goeie hemel! wat 'n reuze-rommel hier! Jullie komen nooit klaar voor Zondag. Niet klaar komen? Royal, u zult 't zien.
En ik heb 't gezien en ondervonden, Zondag ochtend had Villa Jane 'n wondre metamorphose ondergaan, 't was op en de top 'n model inrichting geworden. Hoe ze dat zoo vlug hebben klaargespeeld, dat is 't geheim van 't kloek vrouwelijk organisatievermogen, en vooral van de ontembare passie voor schoonmaak, die elke hollandsche vrouw in 't bloed zit. Mère Alexia heeft gelijk gehad, dit te constateeren, doet me heusch pleizier.
En nu de opening. Ach, mijn goeie menschen, de kranten hebben reeds lang ampele verslagen van inwijdingsplechtigheid en toespraken van Gezaghebber, Dokter en andere notabelen vermeld; waarom in herhalingen vervallen? te meer daar 't mij aan elke capaciteit mangelt van 'n goed reporter.
Laat mij slechts even aanstippen, dat speech van Dominé Foppema me bijzonder sympathiek was. En uit ze'n tegenwoordigheid, en uit ze’n woorden bleek voldoende hoe die waardeerde de oprichting van ‘n hospitaal als een der edelste uitingen van de christelijken charitas. Op Curaçao zijn we van zekere zijde appreciatie van ons werk voor ‘t geestelijk en stoffelijk heil

der arme bevolking zoo helemaal niet gewend, daarom deed die hartetaal mij goed en ik heb bij ’t scheiden Domine Foppema nog eens speciaal bedankt voor ze’ntreffende gevoelingen woorden .
Toen schalden melodieus de geschoolde stemmen van ‘n jongedameskoor door de zaal. Pastoor Krugers dirigeerde en secondeerde ‘t aardige hupsche danklied vol elan.
Monseigneur Vuylsteke nam toen ‘t woord. Na bijzonderen dank gebracht te hebben aan den Gezaghebber voor ze’n groot interesse en praktische steun bij de ombouwing van Villa Jane tot Ziekenhuis, en na een voor een de verschillende speeches te hebben beantwoord, werkte Z.D.H. de spreuk uit die boven de poort van ‘t reusachtigen ziekenhuis in zijn vaderstad stond: *intrare aegri, excite grati*. Treedt ziek binnen, en verlaat dankbaar.
Met ‘n woord van innigen dank aan de Congregatie van Rozendaal, Pastoor Krugers, mère Alexia en ‘t Ziekenpersoneel sloot Monseigneur ze’n magistrale rede.
Toen was de plechtigheid afgeloopen en stonden de deuren wijd open om iedereen gelegenheid te geven ook als gezond mensch met ’t nieuw en schitterend-mooi Sint Franciscus hospitaal kennis te maken . En ’t liep storm.
Bij thuiskomst uitte pastoor Krugers zijn blijdschap over ’t succes van dien morgen, door achter ze’n serafien orgel gezeten, ons te vergasten op 'n *Marche Triomphale* met alle registers open.
En typisch was 't, dat hij die forsche melodie begeleidde uit volle borst met ze’n sonoor geluid, en onderwijl toch rustig, 'n tusschen ze’n lippen bengelenden sigaar, rookte. Ik heb in die dagen heel wat afgelachen, en dat heeft mij eenzamen buitenposter goed gedaan.
's Avonds om klokslag 10 uur gooide de *mail-schooner* Frieda haar touwen los. Langzaam dreven we met den stroom, van den steiger. Na 'n uurtje dankbaar peinzens over al 't genotene, op 't gindsch wegglijdend Bonaire, naar *couche*. Me eerst op rood fluweelen rustbank neergevlijd, op de vlucht gejaagd door 'n robuste moeder-kakkerlak met haar op 'r tanden, en 'r baldadige babies, die zich dol amuseerden met galoppeeren over mijn gebruinde facie. Matras viel niet mee. Estelie's 1. klas-matrassen zijn keihard, maar nóg smijdig-rijstenbreiachtig vergeleken bij de Frieda-bedden. Toch geslapen als 'n bedauwde theeroos, en toen ik 's morgens 6.36 met nog dikke slaapoogen aan dek klauterde pijnde geheel mijn bottenstelsel, danig, maar delicieus kopje mocca (Krasnapolsky zet ze niet beter) en feeëriek gezicht op Curaçaosche kust, badende in vlammend morgenrood, kikkerde me weer heelemaal op.
Na 'n uurtje kabbelden we reeds langs 't bedrijvige Pietermaai. Sombere grijze fortmuren aan zee waren nu heelemaal uit den toon bij die helle kleurenwemeling van fleurig stadsaspect, ik zou ze gelen van top tot teen, wat zou dat de entree van onze haven 'n veel vriendelijker cachet geven, Zonder loods zwenkten we, langs de lichtboei, naar binnen, Ergerde me aan doorluchtig zinken afdak, dat heet te huiven over militaire roeibooten. Die kapottigheid steekt zoo onaestetisch af, bij het keurig verzord gouvernementshuis op den achtergrond.
Let er op, 't zal er net zoo meegaan als met 't weleer zoo sierlijken hek van onzen mislukten proeftuin op den hobbeligen rooden weg, waar ik bij elken tocht naar stad, telkens meer en meer spijlen spoorloos verdwenen zie.
We zaten weer vast aan den wal. *Adiós capitan, muchas gracias*! Pontje in, pont uit, aangebeld Brionplein no. 4, ik was weer zee-secretaris af. 's Middags 4.17 stijfbeende ik uit truck, precies onder tamarinde-boom vóór mijn met antieke kruitfleschen, versierde pleintje. *Home, sweet home*! En daar sprong ineens, dol van pret, Coecoe, mijn aap, me om mijn ietwat verfonfaaid boordje. *Hello, boy*! — neen niet zoo wild — de groeten van Bonaire, hoor! geamuseerd? glunderden vragend ze’n bewegelijke kriekoogen. Nou of ik, 't was alleen zoo akelig kort. En toen kneep me die vagebond me ineens stevig in m'n neus. Ajakkes, hoe eng!! Kom nou, heelemaal niet, dat mag Coecoe gerust doen. Uit!!!
Jan Paul. San Willibrordo Mrt 12 | 22. (*Amigoe* 18 III 22)

5 VIII 22
Caraçaosche Ditjes en Datjes.
't Lust me nu 's 'n procesverbaalachtigen volzin op te zetten, na lezing waarvan 't coiffure, zoo tenminste aanwezig en niet al té overdadig gecosmetiekt, van verreweg 't grootste gedeelte mijner lezers, verticaal ten azuren tropenhemel rijzen zal. U is nu voorbereid, daar gaat ie:
Ik Jan Paul wonende te Buitenbosch in 't IV district van 't eiland Curaçao, heb nooit van mijn leven voetbal gespeeld, ja, heb zelfs nooit van mijn leven 'n voetbalmatch gezien.
Noem mij nu 'n aartsconservatief, 'n stijve hark,'n geen-meegaander met ze'n tijd, 'n dubbel-overgehaalde sport-hater, *soit*; maar dan hebt ge 't toch eigenlijk heelemaal mis; wat ik u zal bewijzen.
Want heb in mijn vlegeljaren met onbluschbaar enthousiasme gegymnastiekt, gezwommen, geschaatst, gebiljart, geroeid, gecricket, gecroquet, gebokst, geworsteld, geschermd, gekegeld, geturnd aan rekstok en trapeze, ja, zelfs jaren lang op 'n toendertijd moderne houten fiets van Burgers door Rotterdam's straten gewield, wat was je reinste zweethalerij, want als je toen b.v. in 't Park dat holletje nemen moest bij den Tol, dan was 't zaak al te gaan spurten bij 't witte bruggetje, anders kwam je er niet.
U snapt reeds, dat in die dagen de voetbalsport nog niet bestond, tenminste niet in Holland, of tenminste niet in Rotterdam, en dat is voor mij, — geloof me, ik ken mij zelf zoo'n beetje — vast en zeker 'n reuze-bof geweest.
Waarom? Omdat ik dan hoogstwaarschijnlijk nu deez' copie zat te pennen, óf met 'n glazen oog, óf met 'n gespleten ingedeukten neus, of met 'n kurken been, of met iets anders lugubers in die lijn.
Waarom?
Omdat je pootig en kerngezond en ademend in de *environs* van *sweet sixteen* al heel gauw geneigd ben er maar op te timmeren, als *fair play* in 't gedrang komt, en dat gebeurt bij 't voetbalspel volgens de kranten herhaaldelijk, en zou toen natuurlijk ook gebeurd zijn, daarom.
Ruw spel, unfair spel is schering en inslag. Lees de sportverslagen maar van de hollandsche kranten, en zoo'n scheidsrechter — hier zeggen ze *referee* — beschouw ik als 'n reuze-kraan als 'n onversaagden held, want als er ooit iemand met één voet in ze'n graf staat, dan is 't zoo'n fluitmannetje bij 'n spannende match in 'n met duizenden opgepropt stadion.
Bewijzen, Jan Paul, please?
All right. Ik lees in de Maasbode van verleden jaar, onder Sport en Spel: De heer Ailart is de leiding absoluut kwijt; die berust vanaf dit moment bij het publiek, dat zich als een bezetene aanstelt. Wanneer het einde wordt aangekondigd, stormt de duizendvoudige massa het veld in, blijkbaar met de bedoeling den scheidsrechter onder handen te nemen. Deze had, zoo vlug als zijn beenen hem dragen konden, een goed heenkomen gezocht in de kleedkamers. In de omgeving hiervan wordt een hevig tumult veroorzaakt; rechercheurs deelen rake klappen uit, terwijl heeren met wandelstokken gewapend hun woede koelen op de deuren der kleedkamers. Onder gehoon en gefluit verliet het publiek ten slotte, opgedreven en in toom gehouden door politie, het veld. Eerst een half uur na afloop van den wedstrijd was de rust in Spangen weergekeerd. De scheidsrechter had inmiddels onder politiegeleide aan den achterkant het terrein verlaten.
Nog meer?
Bij den strijd om 't voetbal kampioenschap voor Nederland op 25 Mei ll. was 't in 't Amsterdamsen stadion, 'n bende, 'n vechtpartij onder de spelers, waarmee 't publiek zich bemoeide en een der sportmenschen keerde zich zelfs met 'n revolver tegen 'n nieuwen vloed kwaadwillend publiek.
Nog meer?

Na 'n wedstrijd tusschen Brandenburg en Charlottenburg wordt 't winnend elftal zóó door 't publiek afgeranseld, dat bij velen de dokter er aan te pas komt.
En zoo zou ik kunnen doorgaan, kolommen lang, maar dat doe ik niet. Probeer 't 's als je doodkalm motorfietst op weg naar Overschie en door honderde terugkeerenden van 't naburig voetbalveld je 'n weg claxont, slechts even te mompelen: Ajax verloren, mooi zoo, in *no time* loop je kans, dat de voorstanders van 't geslagen elftal je brandnieuwe *car* tot 'n hopelooze ruïne, en je facie tot 'n rood blauwe moes beuken. Dat noemen de doctoren gemoedsverruwing.
Ik als buitenstaander begrijp er geen jota van, hoe 't mogelijk is, dat 't trappen van 'n bal door twee groepen van elf jongens soms wordt opgeblazen tot 'n wereldgebeurtenis, mij dunkt, daar zit geen proportie in, 't is feitelijk de wereld op haar kop.
Las indertijd in 'n Hollandschen krant: De vader is arts, chirurg, voert in de snijkamer 'n uiterst moeilijke operatie uit, die hem met Gods hulp schitterend gelukt, zoodat 'n menschenleven wordt gered.... maar geen krant die er wat van schrijft. Terzelfder tijd staat de zoon op 't voetbalveld. Hij trapt en trapt en jaagt met 'n keihard schot den bal, dwars door alles heen, zóó in 't doel en tienduizend toeschouwers jnichen hem geestdriftig toe; den volgenden dag zingen de kranten in allerlei toonaard zijn lof.
Nog eens, zit daar proportie in?
De voetbalsport heeft hier op Curaçao al heel wat voeten en tongen in beweging gebracht, vooral in den laatsten tijd. Tal van bonden werden opgericht, maar 't ging er vaak precies mee als met zoo menig Curaçaosche krant; vol enthousiame van wal steken, al heel gauw aan den sukkel, geen *pluck* meer, 't bijltje er bij neer gelegd, weg, verdwenen. En mikmak is er hier natuurlijk ook geweest tusschen spelers en publiek en scheidsrechters en besturen, dat schijnt nu eenmaal onwrikbaar vast te zitten aan 't edele voetbalspel.
Als baar zoo groen als gras op dit gebied, zou me al dat gepassioneerd geharrewar vrijwel onbekend gebleven zijn, als wekenlang de kolommen v.d. *Amigoe* niet hadden volgestaan van danig gepeperde, dikwijls vrij persoonlijke, ingezonden stukken over voetbalkwesties, die mij en velen met mij absoluut niet interesseeren, ja zelfs steenkoud laten bij 'n hitte van 85 graden. De sop is toch heusch de kool niet waard.
Sport moet sport blijven, en niet in ruziesport ontaarden, moet niet de oorzaak zijn van eindelooze veete, haat en vijandschap, zooals elders en helaas ook hier, want dan is die sport geen sport meer; heb ik gelijk of niet?
En als 't dan onmogelijk schijnt zonder *rumor in casa* 'n bal 'n oplawaai te geven, wel, trap dan dien soepelen elastischen leeren ruziemaker met 'n pracht-kiek van 't Curaçaosche rotsig strand voor goed in 't smaragden Caraïbische pekelnat, dan kunnen de visschen er over bekvechten, maar pais en vree zal dan weer heerschen in de *faubourgs* en straten en huiskamers en sociëteiten van 't aloude Willemstad, en dat is alles waard.
Oud-voetballers zeggen 't zit 'm in 't competitie-systeem, in de wedstrijden, die zijn de oorzaak van al die ellende en al dat ruziezoekerig minwaardig gedoe. 't Kan zijn, ben niet bevoegd daarover te oordeelen, maar, 't is misschien dom zulks te opperen — waar blijft de animo, als je niet wedstrijden mag? Hoor, dat zich weer 'n nieuwe C.V.B. georganiseerd heeft. Prachtig! Schitterend! Als ik die heeren nu kan bewegen 'n eigen orgaan, 'n sportblad uit te geven, en vooral om met tact alles in 't werk te stellen om te stoppen dat eeuwig onsmakelijk geruzie in —en — met diverse voetbalbonden, dan word ik misschien nog wel contribueerend lid. Of ik dan ook op Mundo nobo 's kom kijken? Ja zeker, natuurlijk maar onder conditie, dat men mij *referee* maakt, *caramba*, wat zal ik dan fluiten, nog harder dan 't publiek.
Aftrappen!!!
S. W. Juli 24. 1922. JAan Paul. (*Amigoe* 5 VIII 22)

9 IX 22

Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Als goed vaderlander, ben ik in 't holletje van den nacht van 31 Aug. 'n nacht donker als 'n interieur van 'n inktvisch, naar stad getruckt. Er 3 uur over gedaan. Panne gehad liefst 4 keer. 't Zat 'm natuurlijk weer in de *plugs*, bougies noemen ze die dingen in Rotterdam, wat toch ook geen Hollandsch is. Bij Morgenster stonden we weer als 'n telefoonpaal. Gasoline-tank speelde America'tje, was droog als New-York city. 'n Kruikje van dat wielen — aan-'t draaien-makend nat in een naburige hut op den kop getikt, en met 'n pofschok waren we weer *en-route*, terwijl spontaan bij mij omhoog welde de lijfdeun van mijn ouwe kindermeid: En vooruit met die geit naar die oliekoekenkraam.
Wat die geit nu eigenlijk in die kraam te doen had, ben ik nooit te weten gekomen, enfin, ik was intusschen met stijve beenen op Willemstad's *terra firma* geland, en, nu *boy* — dit tot mijn kraakschoenend, hooggeboord, *sweetjes* kauwend *groompje* — ga jij nu maar 's reuze *Queen's Birthday* vieren. Yep, zei ie, één lach van oor tot oor, en weg was ie.
Kinder-aubade was eenig mooi! Binnencour van 't fort leent zich uitstekend voor zoo iets, door prachtacoustiek. Doddige baby, rozerood, met schitterende kijkers, stond in open raam van een der officierswoningen zich verkneuterend van pret met poezelige armpjes de maat te slaan, één leven al. Had, o, zoo graag, 'n kiek genomen van dat kleine enthousiastieke vaderlandertje, maar, eilaas, mijn kodak is nu al, zegge 5 maanden, voor 'n kleinigheid, bij den reparateur; 't werkwoord opschieten vervoegen kunnen ze op Curaçao niet, wel 't negatief. 't Zal Mr. V., inzender van 't van vaderlandsliefde overvloeiend ingezonden stuk in de *Amigoe* van ll. Zaterdag, pleizier doen te hooren, dat onder 't zingen van Wilhelmus ik, en bijna allen in mijn buurt stram gestaan hebben, met onze pannama's verticaal op den naad van onze respectieve rechterbroekspijp. Ben echter bang, dat V. al even weinig succes zal hebben met ze'n geschrijf, als ik verleden jaar met mijn dringendste beê, om de arme *blackies* van onze buitenscholen toch ook op Koningin's verjaardag 'n kleine tractatie te geven. Ik pende toen ongeveer't volgende:

> De stadsche kindertjes zijn op Koningin's verjaardag van 's morgens vroeg tot 's avonds laat op straat, staan steeds met hun neus pal bij de muziek, volksfeesten, bioscope, vuurwerk, etc, hebben 'n dag van reuzepleizier, terwijl de buitenkindertjes niets hebben, en nauwelijks weten, dat hun Koningin verjaart. Dat mos nu toch heusch niet magge!
> Geen geld genoeg? Kom nu, trek voor elk onzer buitenscholen, gemiddeld 'n 25 pop uit, en de kindertjes eten hun buikjes rond aan koekjes en mangels, en zingen hun kelen schor ter eere van hun Reina.
> Dat is je practische opvoeding tot vaderlandsliefde voor onze buitennegers. Dat 't 'n vacantiedag is, en men de Soeurs-onderwijzeressen niet verplichten kan hun schooldeuren te openen, is heusch geen bezwaar. 't Geheim van 't succes van ons bijzonder onderwijs zit 'm vooral in 't werken uit 'n hooger princiep, in 't zich geheel en al opofferen voor de arme jeugd; in 't liever neervallen op ze'npost, dan verlof te vragen.
> Neen hoor, wijd zullen de deuren opengaan op Koningin's verjaardag van 't met vlag en wimpel versierde schoollocaal, en uren lang zullen de goeie Soeurs met hun honderden kindertjes zingen en jubelen, en geen vermoeienis tellen, omdat ze hun dierbare kleintjes gelukkig zien. En als 't laatste *blackie*, met 2 koekjes voor mama in ze'n zwarte knuistjes de poort uit is, dan zijn ze wel dood op, maar daar wordt minder op gelet, vol ijver gaan ze weer prentjes knippen en plakken voor de prijsuitdeeling onder 'n: wat hebben ze toch 'n pret gehad, hé?! Geen geld genoeg? Wel, laat dan een of ander nummertje van 't feestprogram vallen, jaag wat minder vuurpijlen 't luchtruim in, en mijn kindertjes hebben hun tractatie.

Wie zou daar tegen zijn? Niemand, daar ken ik 't medelijdend hart van onze Curaçaosche bevolking te goed voor.

Weet niet, of onze Koningin de *Amigoe* leest. Zoo ja, dan weet ik zeker, dat zij de eerste zal zijn om mijn voorstel van ganscher harte toe te juichen. Toe, denk er 's aan, feestcommissie van 't volgend jaar!

Maar de feestcommissie heeft er weer niet aan gedacht, en mijn arme kleine zwartjes hebben weer niets gehad, niets dan 'n enorme vooze reuze — (Ben heusch benieuwd, of nu ‘t volgend jaar met Koningin's jubilé de heeren een postje zullen uittrekken voor dat sympathiek doel. Op Bovenwinden stond in mijn tijd — d.i. 15 lange jaren — tractatie op alle, ook buitenscholen, steeds No. 1 op 't feestprogram, en dat is goed gezien. De tijd, dat de arme buitennegers min of meer worden beschouwd als de paria's van de maatschappij heeft nu afgedaan, is 't niet zoo?

Wedstrijd met hindernissen en ringsteken op 't Brionplein 's middags, was al even saai als 'n kopje thee drinken met ’n frou-frou'tje, bij 'n oude ongetrouwde suikertante. Waarom? Omdat er geen muziek bij was, en omdat bij 't ringsteken per fiets, er zoo 'n begrafenisachtig tempo in zat. Je moet op onze Hollandsche dorpen, de boeren op hun snuivende bierpaarden dat spel zien spelen, niet op 'n sukkeldrafje zooals onze fietsers, maar *ventre a terre*, in dolle vaart, at *breakneckspeed*, en zoo hoort 't.

Op Mundo Nobo niet geweest, té ver, té warm, wel 's avonds de bio gezien, en nu en dan tranen gelachen. Toch weet ik op geen stukken na of 't 'n blij- of 'n treurspel geweest is, maar dat doet er niet toe, ik heb schik gehad, vooral door de geestige onbetaalbare glossen en zetten, en zoute kluyten die als 'n peletonvuur om me heen knetterden; niemand snapte er iets van. Slag bij Waterloo, lanceerde er een; ben je betoeterd, dat is de Schuttersmaaltijd van Bart van der Helst; nonsens, 'n Zaansche beschuitfabriek in volle actie, zie je dat nou nog niet, 't is als 2 druppelen water.

Die raadselachtige, mysterieuze film deed me denken aan 't verhaal van 'n goeden kennis van me, die me, 't is lang geladen, op 'n zoelen ochtend fluitend tegen 't lijf liep, m'n jasknoop vast greep, en, een en al glimlach, me toeglunderde:

Kerel, hoe maak je 't? Best, èh? Heb je die pracht-ui van dien hond gehoord?

Ha, ha, kostelijk, die zal ik je 's eventjes vertellen, je zult er pret van hebben, ik moet er nog om lachen.

Well, all right, fire away!

Zie je, ik liep gisteren in de in de — ach hoe heet die straat ook weer? Nu ja, 't komt er ook niet op an. Toen ontmoette ik bij dien grooten winkel de de (bedoel je de Globe?) Ach neen, hoe heet die winkel ook weer, enfin 't k. e. o. n. o. a! toen ontmoette ik bij die groote winkel, dien dikken meneer... meneer... ach hoe heet die salamander ook weer, nu ja; 't k. e. o. n. o. a.! Ik zeg, hoe gaat 't? Puik, zegt ie. We stappen samen den winkel binnen, en daar zit me warempel m'n ouden vriend meneer meneer.... ach, 't zweeft me op de punt van m'n tong, (neen, geen Jansen), namen onthouden is nooit mijn fort geweest, enfin, 't k. e. o. n. o. a.! Verbeeld je, zeg, daar stond op de toonbank zoo 'n groote stopflesch met van die van die (bonbons?) Ach neen (zeep)? Neen ook niet, ach je weet wel van die dinges, van die enfin, 't k. e. o. n. o. a.! Komiek hé, die zou je in zoo 'n winkel toch heelemaal niet verwachten? Neen, natuurlijk niet, echt reuzeidioot! Zeg, zegt me die lange klerk op eens, heeft u dit boek al gezien, pas uitgekomen? Wel heerementijd zeg ik, heb je dat nou al? Verbeeld je 't was die beroemde roman: De.... De ach hoe is die titel nu ook weer, van dien bekenden auteur, caramba, hoe heet die vent ook 's weer, 't is 'n dubbele naam (Van Gend & Loos?) ach neen, nou geen flauwsies, enfin 't k. e. o. n. o. a.!

Nou mot je hooren. Ik sta zoo in dat boek te bladeren, en daar komt me opeens zoo 'n prachthond binnen gesprongen, zoo 'n echte rashond, je kent ze wel, ach noem z's, (‘n

pincher?) Ach neen ('n Fox terrier?) Ook al niet, neen, 't was 'n 'n 'n heele mooie hond, 'n, nu ja, 't k. e. o. n. o. a.!
Opeens zegt toen die vriend van me, die dikke meheer, meheer.... enfin, dinges, wijzend op die does, neen 'n does was 't toch niet, enfin op dien hond, zeg, hebben jullie die ui nooit gehoord van m'n broer over dien hond?
Neen? Wel, dan zal ik je dat 's eventjes vertellen; almachtig aardig, reuze leuk! Die broer van me, 'n eerste grappenmaker, komt 's avonds bij ons aanloopen en zegt tegen m'n vrouw, zeg, Mien, weet je waarom jou *darling* Fanny vier pooten heeft? Neen Piet, zegt ze. Wel, Mien, zeit ie, omdat... omdat — kerel, 't is toch zoo eenig geestig, je zult je dood lachen, nu komt 't —, omdat— omdat ja, hoe was 't ook 's weer?
En toen ik in 'n onbedaarlijken lach uitbarstte, keek ie me in eens heel boos aan, liet m'n nu bengelende jasknoop los, en liep nijdig fluitend heen. Dit lyriek, tragiek-comiek, epiek verhaal geeft roerend-zuiver weer de verschillende verbijsterende emoties die ik onder 't afrollen van film heb doorgeworsteld, op 'n balcón van 't Brionplein den 31 n. Aug. 1922. Hoe heette die film ook weer? El—El The.... The....?? Enfin, 't k. e. o. n. o. a.!
Jan Paul. San Willebrordo. Sept. VI 1922. (*Amigoe* 9 IX 22)

6 I 23
Curaçaoscbe Ditjes en Datjes.
Drie maanden lang gezwegen. Ik bedoel geen woord copie gepend voor *Amigoe*'s onder-de-streep. Vraag me niet naar 't waarom van dat halstarrig zwijgen, 't zou slechts noodeloos weer pijnlijke wonden openrijten, en die lange dagen, lange avonden vooral, van alléén zijn met zijn groote smart, van zich groot houden, van zich verbijten met 'n prop in de keel, en 't water in de oogen, voor den geest terug roepen. Hoe zoovele arme dolenden zonder geloof in 't zalig weerzien in 't hiernamaals, nameloos hartewee te boven komen blijft me 'n raadsel; 't vaak wijlen dicht bij 't steeds brandend rooden lampjen in pieuse mystieke stilte van Willebrords kerkgebouw heeft me vooral voelbaar getroost, en weer opnieuw bewezen, dat de Algoede zich nooit overtreffen laat in edelmoedigheid.

Heden ontving ik uit Rotterdam 't telegrafisch bericht van het overlijden van mijn dierbare moeder
Mevrouw de Weduwe
A. H Delgeur-Brugman,
in den ouderdom van 92 jaren.
p. f. JAN PAUL DELGEUR, O. P. Pastoor.
San Willibrordo, 4 Oct. 1922.

Amigoe 7 X 22)

Mijn buitenpost San Willebrordo is nu weer een stukje tropenschoon, 'n Paradijs, 'n Eden. Zoover mijn oog reikt uit 't raam van mijn oud school-ombouwd woonhuis, op 'n bergje in 't hartje van Buitenbosch, is alles groen, groen, en nog 's groen.
Ik herinner me, 'n jaar of wat geleden, toen de tropische regens ook zoo overdadig over onze landouwen hadden neergeklaterd, bij 't bezoek van 'n hoogstaande persoonlijkheid de volgende geanimeerde conversatie.
Bedoelde X, 'n globetrotter zooals geen, stond na tafel pensief zuigend aan 'n *after-dinner* naar buiten te turen, ik was geheel geabsorbeerd in m'n koppig stakende pijp.
Zeg, Jan Paul, klonk 't toen tusschen 2 puffen, wat woon je hier toch verrukkelijk mooi! Je weet, dat ik zoo wat geheel ons toch, o, zoo klein wereldje heb doorreisd, zoowat onze geheele aardbol heb doorkruist, maar geloof me, zelden heb ik zoo'n pittoresk feeëriek uitzicht gezien, als hier bij jou. Kijk 's, die combinatie van donkeren lichtgroenende bergen en maïsvelden, die schitterblinkende zoutpannen, witte landhuizen en grijs grauwe hutjes, met 't

spiegelend zeevlak op rechterachtergrond, en dat alles belicht doordat fantastisch zonnetje van jullie; hé, man, wat is 't hier toch schitterend mooi!
Nou, zei ik, ofschoon me wel iet wat voelend, alsof ik zelf al die mooiegheid in mekaar had gezet, nou, ik vind 't uitzicht vrijwel eentonig, maar hoogstwaarschijnlijk ben ik niet bereisd genoeg om daarover te oordeelen. Me dunkt, 'n Zuid-Amerikaansche en Europeesche kunstreis zou me 'n wereld van goed doen, gelooft u niet?
Maar daar ging hij, o reuze-strop, heelemaal niet op in.
Luister goed, *Amigoe*-lezer, ik zeg om den drommel niet, dat 't uitzicht door mijn Oostelijk raam niet mooi, niet, hé, kijk's Pa, hoe eeeenig, is, maar dit *schönes Aussicht* schijnt niet aan mij besteed te zijn, van daar dat ik dan ook hoogstzelden door dat wonderraam naar buiten blik, alleen bij 't getjonktonk van auto of truck, wanneer ik uit stad verwacht of visite of mail of mondkost, en dat gebeurt niet elken dag.
Blasé? Misschien.
Ik herinner me op St. Eustatius, — waar ik de beste jaren van mijn leven doorbracht, en toch voor buitenstaanders onbegrijpelijk, te vree-gelukkig was als weinig stervelingen, — 't uitzicht op zee. Op 120 voet hoogen klif stond mijn houten huisje—poffertjeskraam noemde ik 't — met ampel uitzicht op de rusteloos aanrollende brekers van 't immer woelige Caraïbische pekelnat.
Gedurende de eerste maanden, zeg, 't eerste half jaar, van mijn daarzijn, was 't mijn grootste genot van mijn open gaanderij naar dit deinend golvenspel te schouwen.
Maar later? Alleen als bij orkaanfestijn, de woest-schuimende metershooge golven 't afgebrokkeld strand als razend beukten, stond ik met zout doorpekelde facie wonderoogend urenlang te staren in die machtigen titanenstrijd van losgebroken amokmakende elementen, en ik genoot met volle teugen, en gevoelde me zoo klein, o zoo klein, 'n pigmée. te midden van dat majestueus overdonderd stormgeloei.
Ik herinner me, in mijn verlofjaartje, 'n zoele achtermiddag, op 't terras van 't Scheveningsche Kurhaus. We sipten 'n kleintje koffie. Zeg, Jan Paul, zou je je stoel niet 's omdraaien, kerel, je zit met je rug naar zee, klonk 't goedlachs onder heroïken snor van den speelnoot mijner jeugd.
Zee?? Blasé!
Toen fixeerde hij me lang met ze'n blauwe kijkers, en hij, die alles wist van mijn eenzame jaren op dat armzaliger St. Eustatius, nerveus langs me heen kijkend: Ja, beste vent, dat kan ik me indenken, en toen werd ie stil.
Tegen den avond, om 'n uur of 5, is Curaçao op ze'n mooist. In welken atmosferischen druk, of lucht-en-licht speling 'm dat zit, dat weet ik heusch niet. Ik vind, b.v. onze Rotterdamsche Maas altijd mooi.
Voor mij, was 'n boottocht naar Dordt of Schoonhoven, ja zelfs zoo’n simpel Heen-en Weertje steeds 'n artistiek genot. Die wónder-wazige lucht, die jagende wolkgevaarten, dat waterzonnetje nattige lichtplekken werpend over 't rusteloos gewirwar van Rotte's grootbedrijf ach, uitdrukken wat ik bedoel en gevoel, kan ik toch niet. Eigenaardig, dat ik nooit 'n schilderij van Rotterdam's haven gezien heb, die me geheel voldeed en bevredigde.
Maar nu terug naar mijn stelling, dat Curaçao om ongeveer 5 uur P.M. 't beste figuur slaat, welke stelling ik wederom bewijzen zal, door 'n herinnering van jongen datum.
In 't begin van 't vorig jaar '22 heb ik met weer 'n ander hoogstaand persoon, kersversch uit Holland, voor 't eerst van mijn leven 'n rit gemaakt van Barber naar Westpunt, via St. Cruz, Lagoen, Knip. Jong nog roodgekoond Hollandertje, logé op Barber's buitenpost, verzekerde ons bij 't vertrek uit Barber, dat we zouden genieten, dat we nooit van ons leven zoo iets prima prima gezien hadden. Hij had die rit al tweemaal gemaakt, maar zoo iets moois, zoo iets subliem's, neen maar, daar stond je gewoon paf, van, precies Zwitserland, geloof me. Wat zou hij gaarne onze *cicerone* zijn, maar helaas, 't ging niet.

Toen tiktakten we 's morgens 10 uur de Barbersche poort uit, en na veel *up and downs*, wielden we eindelijk bijna tot de as in de modder, door 't dicht belommerd hofje van St. Cruz. Toen stokte 't gesprek en zwegen we, om meer intens van 't natuurschoon te kunnen genieten. En 't was mooi, eens zelfs ontlokte 't mijn reisgenoot 'n kreet van bewondering, toen bij 'n scherpen draai van den weg, opeens de azure zee kwam gluren over 'n statig wuivend cocosbosch, maar daar bleef 't bij.
De in 't groen kiekeboe spelende hutjes bij Lagoen, 't zwaar beboschte dal bij plantage Knip, de somber-majestueuse Christoffel, 't was allemaal mooi, ja zeker, maar 't sloeg niet in, 't pakte niet, 't liet je koud, ondanks de ver over de 100° laaiende zonnebrand. In mijn eentje tufte ik terug, via Savonet, naar Barber. Jong nog roodgekoond Hollandertje stond me al op te wachten.

Vele groeten hoor, hè, ik ben er stijf van. Dankie!
Was 't nou niet prachtig?
Ja, zeker, heel aardig.
Heel aardig. Heel aardig??
Je schijnt er niet erg enthousiast over te zijn.
Enthousiast?
Nu ja, 't was erg mooi.
En wat zei enfin, je reisgezel er van?
O, die vond 't ook heel aardig.
Ah zoo, heel aardig?!?

Mijn onverstoorbaar flegma bleek 'n ijskoude douche te zijn op ze'n geestdriftige bewondering voor dat stukje Curaçaosch natuurschoon, en dat wilde ik toch niet, daar is ie 'n te goeie beste kerel voor. En toen dauwde 't ineens op mij neer, dat wondere verschil van aspect op onze tropennatuur, bij ochtend en namiddag belichting.
Zeg 'r 's, ouwe jongen, wanneer heb je die 2 reizen door dat wonderlandje van jou gemaakt, ook 's morgens? Wel neen, tegen den avond om 'n uur of 5. Toen snapte ik 't. Wij zouden waarschijnlijk evenzeer enthousiast geweest zijn, als we in plaats van 's morgens, 's middags de tocht aanvaard hadden.
Toch moest me nog 'n vraag van 't hart aan 't jong nog roodgekoond Hollandertje, die nu ons ietwat manken aan uitbundige bewondering, heel begrijpelijk vond.

Zeg, hoe lang, ben je indertijd in Zwitserland geweest?
In Zwitserland geweest? Ik? nooit van mijn leven.
O!?!!?!

't Zou al heel raar moeten loopen, als we dit jaar geen prachtoogst binnen halen. Verleden jaar zijn zoowat alle maïsstokken gebruikt, voor hoogst noodzakelijke reparatie van tallooze lekkende poreuse hutdaken. Voor jaren zijn die stulpjes weer *waterproof*.
Als nu Curaçao weer aan 't vervallen, aan 't verterracot'ren gaat, en de beestenboel zich noode spenen moet van 't gulzig *savoureeren* van sappige grasprieten, dan rekt al wat 4 pooten heeft in de gras-eet-lijn zich 't veeg bestaan, door te zabbelen aan 't verfrommelde blad van den maïsstok. Beesten, die tusschen hun gele tanden ook den stengel vermalen, zijn uitzondering, die vallen, 'n beetje onparlementair uitgedrukt, onder 't kaliber van nooit te verzadigen vreetzakken.
Dus, concludeer ik, is de afgeknabbelde maïsstokvan nul en gener waarde. Logisch, hè?
En toch is die conclusie, mis, foutief tot in haar laatste instantie, want ik lees in 'n *Maasbode* van 'n half jaar geleden:

> Prof. Istvanffy, van de Universiteit van Boedapest, heeft in de Hongaarsche Academie van Wetenschapeen een voordracht gehouden over 'n door hem gedane uitvinding, die 't mogelijk maakt uit stengels van maïs, 40 pct. voor de papierfabricage geschikte cellulose, 40 pct. voor voeding geschikte siroop, en 5 pct. kunstmest te halen.

Wat 'n openbaring! Wie had dat ooit bevroed, dat in zoo’n langen pierlala van 'n maïstok, cellulose, en siroop en mest zou zitten. Nu is 't nog slechts de kwestie, dat heterogeen trio er uit te halen. Dat die Prof. met dien verschrikkelijken naam, dat er niet bij gepend heeft, vergeef ik 'm nooit. Ik heb 'r al 's overgepeinsd, met 'n dikken rimpel onder mijn *so-easy*-brug, maar ik zie er heelemaal heen gat in. Of ik nu den moed opgeef? Dat nooit!
Ik ken iemand in Otrabanda, die zoowat van alles op de hoogte is, en dit gecauseur vast en zeker onder de oogen komt. Bij mijn e.v. bezoek aan stad, stap ik zijn studiecel, één boek ál boek binnen, en dan — hello! ik kom je 's interviewen.

Zeg me 's gauw. Hoe haal je cellulose en stroop en mest uit 'n maïsstok?

Hè?!?! Wat?!?!

Neen, geen hé! geen wat! Hoe haal je cellulosse etc?

En dan komt er onwrikbaar zeker: wacht 's even, 'n peinzende blik naar ze'n pas geverfd plafond, drukkende verticalen wijsvinger op rechterneusvleugel, en opeens 'n o, ja En ie staat al te grijpen in ze’n boekenschat, hier 'n greep daar 'n greep, en dan na wat driftig geblader, lanceert ie langs ze’n in mondhoek bengelenden sigaar: Luister, Jan Paul: Cellulose? Kijk hier, dat gaat zoo, en siroop, kijk hier pagina zooveel, heel eenvoudig, en mest, nou dat is heelemaal *simple comme bonjour*, dat kan je zelfs ruiken.
Dat deez' uitvinding van pienteren Hongaar 'n zegen kan blijken voor ons arm Curaçao, onnoodig daar verder over uit te weiden, want honderdduizende in ons oog nu waardelooze maïsstokken zullen over eenige maanden weer liggen te verrotten, welkome haard voor even zooveel millioen baccillen en microben.
Mocht mijn sympathieke vraagbaak 't juiste proces van die chemische of machinale uithalerij niet in alle finesses uitdokteren, dan verwacht ik vast en zeker, dat ons actief gouvernement 'n officieel schrijven tiept aan dien Herr Istvanffy, om te weten te komen, of 't mogelijk is, hier op dit gebied 'n levensvatbare industrie in 't leven te roepen. En zou dat niet gelukken, wel, laat dan Huisvlijt, die verschoppelingen als de gerenommeerde typische Curaçaosche wandelstokken in den handel brengen, 'n blinkend taatsje aan den eenen, 'n gedraaide knop aan den anderen kant, en bij bezoek van oorlogschepen, pleizierjachten en op souvenirs beluste transito-reizigers, vliegen ze weg tegen 'n reuze prijs.
Let er 's op, of 't niet waar is. 't Gevaar, dat later bij 'n kuier in 'n zware regenbui zoo’n wandelstok plots aan 't uitbotten gaat, kom, wat zou dat, dat geeft er zelfs 'n cachet aan. En nu schei ik er uit. Aan al mijn lezers van harte 'n Zalig Nieuwjaar.
Jan Paul. San Willebrordo. Nieuwjaarsdag 1923. (*Amigoe* 6 I 23)

24 II 23

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Na ‘t laatst, in dubbele beteekenis sterk-naar-olie-riekend onder-de-streep-artikel [3 II 23], weer heel eventjes 't woord gevraagd. Wel eigenaardig dat mijn geschrijf, dat schuin onder een brandende met *crown-oil* gevulde lamp is gepend, niet naar de olie riekt, terwijl vorige wetenschappelijke feuilleton in electrische lichtzône van drie Philipslampen getypt er neuskittelend van doorgeurd is.
Ik ken iemand die ‘t schijnsel van een petroleumlamp zoo in-knus, zoo echt- huiselijk en onendelijk gezelliger vindt, dan de zee van licht van een 40 wattlamp. Kan me ’t indenken maar of die gezelligheid opweegt tegen de ellende van stoomende lampen met anexe roetregen, springende glazen, smoorheete avonden met potdichte jaloezieën, ik betwijfel ’t .
In ieder geval, worden de draadjes van onze electrische centrale naar San Willlibrordo doorgetrokken, dan stuur ik met de e.v. truck geheel mijn lampeninstallatie met een blij hart cadeau aan den stadschen minnaar van ons voorvaderlijk rossig petroleumlicht.
Mie, onze oude keukenmeid, had 't indertijd altijd over petroléum met 'n douw op de laatste é. Hoog stond die goeiege glimmende dikkerd op culinair gebied, op taalkundig was ze

bescheidener aangelegd, maar haar moeder, die bakerde, zei ook altijd: petroleum, dus was 't zoo, uit.
Verleden week in stad heeft mijn neus gekruld van louter jolijt, met welke gymnastische oefening ik over 't algemeen erg zuinig ben. Dat kwam zoo. 'n Truck toeterde aan, propvol met witblauwe logés van 't Raadhuissousterrain. Wat zullen we nou hebben, en den eersten den besten willekeurling, die ik tegen 't lijf liep, pakte ik bij den knoop van ze'n jasje met 'n zeg 'r 's, wat hebben die jongens uitgevoerd?
Die? Die zijn bezig den grooten weg in orde te maken. —
Dankie wel, hoor, ik wipte mijn smoezelig panama'tje, en toen jubelde 't daarbinnen onder mijn nattig peper-en-zout in 't departement: Zelfvoldaanheid uitbundig: zie je wel, dat ik nou toch gelijk heb.
Vanwaar die uitbundigheid? Luister: Heb indertijd, zoowat 'n jaar geleden, toen onze buitenwegen ook veel van omgeploegde kleiakkers, sputterende moerassen weg hadden dezelfde idee gelanceerd in een mijner Ditjes en Datjes maar toen ging er 'n homerisch gelach op: die Jan Paul begint te verkindschen, hoe krijgt ie 't in ze'n hersens, je kunt zien dat ie heelemaal niet op de hoogte is van 't gevangenisreglement, 't is te dol om los te loopen, de redactie moest zoo iets idioots niet laten drukken, etc etc.

> Wat ik toen voor verschrikkelijks heb durven schrijven? Luister wederom. Ik citeer letterlijk: Weet je, wat ik zou doen, als ik wat te zeggen had? Truck van Openbare Werken, of huurtruck 'n paar dagen heen en weer laten rijden om goed materiaal aan te sleepen. Voer 's morgens vroeg per zelfde truck 'n paar dozijn van onze luierende lanterfanterende gevangenen, voorzien van gereedschap en stikkezakje er heen, en dan onder 'n ambtenaar van O.W. en hun eigen oprichter duchtig aan 't werk gezet in die reuze-chocolade-pudding. Laat truck voortdurend iederen dag wat verder goed materiaal aanvoeren, en telkens tegen den avond de blauwwitte mannetjes naar hun hotel onder 't Raadhuis terugtuffen en 't zou al heel raar moeten loopen als binnen een week of wat de groote verkeersweg van ons Curaçaosch binnenland, ik zeg niet, prachtig in orde, maar minstens toch weer berijdbaar zal zijn, voor auto's, trucks en ander gerij. Neem 's de proef!

En de proef is genomen, 'n jaar na dato, en met schitterend succes, alle betweters ten spijt. Natuurlijk geen kwestie van, dat je zoo ideaal in zoemende glijvlucht automobielt of truckt als op de *up to date* asphaltwegen van Trinidad, maar met 'n gerust hart wip je nu in Buitenbosch op 't harden zitje naast truckchauffeur of op de springende kussens van 'n Fordje, en je kunt er zeker van zijn, als tenminste de motor niet al tè seniel is afgetakeld, dat je na 'n uurtje, met 'n reuze-appetijt en stijve beenen op Willemstads bodem je verfonfaaid *coiffure* en toilet met 'n paar meesterlijke vingerwendingen in 't reine brengt.
Heb nog 'n succesje te boeken als onder-de-streep causeur.
Toen ik in Maart 1922 met mailschoener Frieda bij 't krieken van den dageraad onze prachthaven binnenvoer, maakte 't bekende afgeknabbeld zinken dak, links van 't gouvernementshuis op mij 'n hoogst lúgubre indruk, zooiets als 'n wrat op 'n mooi geweln neus. Thuisgekomen vloeide mij toen spontaan 't volgende uit de pen: Ik citeer letterlijk:

> Ergerde me aan doorluchtig zinken afdak, dat heet te huiven over militaire roeibooten. Die kapottigheid steekt zoo onaestetisch af, bij het keurig verzorgd gouvernementshuis op den achtergrond. Let er op, 't zal er net zoo mee gaan als met 't weleer zoo sierlijk hek van onzen mislukten proeftuin op den hobbeligen Rooden Weg, waar ik bij elke tocht naar stad meer en meer spijlen spoorloos verdwenen zie. En toen ik 'n maand geleden over de brug beende in N.O. richting, toen deed 't me, o zoo prettig aan, dat weg waren die hummige roestige transparante zinken platen, en 'n fonkelnieuw asphaltpapierdak prijkte boven de wiegelende bootjes.

Post hoc, non propter hoc, ouwe, grijnslachen natuurlijk de criticasters. Best mogelijk, maar weg zijn ze, ik heb mijn zin, en 't geeft me moed om weer 'n ander subliem idee van heel wat ampeler strekking onvervaard den Curaçaoschen aether in te slingeren, op gevaar af door starre oerconservatieven en ‘t-is-altijd-zoo-geweest-creaturen, rijp te worden verklaard voor M.C. —

Kijk 'r 's aan. Uit zekere bron vernomen, dat binnen kort 'n 17-tal booten onze olievloot zullen komen versterken. Prachtig! Schitterend! Reuze-grandioos. Wat 'n vooruitgang! Maar de keerzijde van de medalje is, vergeet dat niet, dat onze pontonbrug, als al die olievaarders aan 't in en 't uitschroeven gaan, meer open dan dicht zal zijn, wat weer 'n gemopper zal geven van je gewelste van Punda-en-Otrabanda-menschen.

Heb al jaren geleden zitten hameren, om toch dien sta-in-den-weg, onze Emmabrug op te doeken en 'n tunnel onder de haven te graven. Daar werd toen natuurlijk weer om gelachen, en onbedaarlijk.

Ik was 'n tunnel-maniac, 'n idealist, 'n reuze-opschepper. 'n Tunnel, verbeeld je je zoo iets, hoe komt ie er op, dat gaat immers niet.

En of ik al beweerde, me goeie menschen, er is nog geen enkel ingenieur opgestaan, die deez, opzet technisch onmogelijk heeft verklaard, 't hielp niet, tunnel af, tunnel weg! Toen kwam ik wat later, en alweer in de *Amigoe*, met 'n zweefbrug, 'n Pont transbordeur voor den dag, die bewezen heeft o.a. in Marseille en Rouaan, 'n uiterst practisch, betrekkelijk goedkoope oeververbinding te zijn, geknipt voor Willemstad.

Maar toen was 't: Daar heb je dien dolleman weer met ze’n excentrieke plannen, en ze hobbelden rustig door in hun hobbelstoel, en deden niks. *All right*, zweefbrug af, uitgeschakeld, weg!

> En nu kom ik, koppig als ik ben, toch weer met 'n ander project op de proppen. Lach me maar weer uit, dal laat me o, zoo koud, vooruit, eruit, geesteskind, de wijde wereld in!!! Waarom voor onze oliebooten geen nieuwen doorsteek naar zee gemaakt? Hê!? Neen, U behoeft heelemaal niet te hè'n, de opzet tintelt van sombere eenvoud. Maar wat wil je dan eigenlijk? Wel, doodeenvoudig, 'n kanaaltje graven van 't Schottegat met 'n zwaai door 't Waaigat, of meer Westelijk door plantages Casparita, Sans Souci, Veeris, naar Piscadera baai, naar zee. Meen je dat nu heusch, Jan Paul? ja, dat meen ik heusch, en nog 's heusch, en nog 's heusch! Geologische bezwaren? Kom nou, die zijn heelemaal buiten kwestie. Met 'n partijtje lyddiet, blaas je gemakkelijk heel Curaçao op, maak je desnoods 'n vaargeul voor ‘n Holland-Amerika-lijner, dat heeft ons de moderne oorlogstechniek bewezen.
>
> En hoe komen die booten door 't Waaigat?
>
> Uitdiepen!
>
> En dan verder naar zee?
>
> Opblazen! Uitgraven!
>
> En wat moet er met die mooie Pietermaaische huizen, die in den weg staan?
>
> Nogal de moeite waard, onteigenen natuurlijk, en dan de lucht in, maar voor mijn part boor je 'n weggetje door die 3 plantages, dan komen er geen huizen in 't gedrang, alleen maar wat geiten.
>
> Maar manlief, hoeveel zal dat wel kosten, en wie zal dat betalen?
>
> Nu zoo wat 'n paar millioen, maar dat is voor ons gouvernement in combinatie niet de olie magnaten 'n peulschilletje, en daar heb ik niets mee te maken. Ik ben noch Administrateur van Financiën, noch Directeur van O.W., en toch zoo nobel om als buitenmensch die er niet 't minste belang bij heeft, mijn in breede lijnen uitgestippeld project, heelemaal kosteloos aan bevoegde autoriteiten aan te bieden.

Denk nu niet, dat ik me vlei, dat overmorgen om 6 uur de eerste spade al in den grond zal gestoken worden, voor den door mij geopperden grooten doorsteek, heelemaal niet, hoor;

doch als mijn kanaalgraaf ideetje maar aan 't rollen gaat, en de mopperende voor de brug wachtende maar nietsdoende stadsmenschen wakker schudt, om ook eens met 'n plannetje voor den dag te komen, dan ben ik al overcontent. Nooit gehoord van *le choc des opinions*? Ja, hé? Welnu, daar stuur ik op aan, snapt u?
'n Heeleboel heb ik nog op mijn hart, maar ik zit tot over mijn ooren in de schoolbouwerij drukte, steenen en kalk en klei en zand, en duimstok en pannen en planken, doorwoelen mijn bezigen brein. Vandaag Asch Woensdag, de dag van: Gedenk, o mensch, dat ge stof zijt, en tot stof zult wederkeeren. Als hier alle menschen 'n beetje meer van doordrongen waren, wat zou Curaçao met zijn goddelijk klimaat, dan 'n hemel op aard zijn. Allemaal 'n Zalige Vasten!
Jan Paul. San Willebrordo. 14 Febr. 1923. (*Amigoe* 24 II 23)

7 IV 23
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Als je in Holland bouwbevliegingen krijgt, en je hebt kapitaal of je hebt geld opgenomen om 'n huis of ‘n winkel of 'n kerk of ’n magazijn, ’t komt er niet op aan in mekaar te zetten, dan bel je eventjes ‘n architect op en binnen een week of vier ligt er op je schrijftafel ‘n blauw papier met heel veel witte lijnen en cijfers, en met als ’n appetijt verwekkende hors-d'oeuvres een keurig breed uitgewerkte façade. Bevalt ’t project je, dan duurt ’t daarop volgend colloquium kort. Bevalt ‘t je niet, dan diept facteur over ’n dag of 14, weer zoo’n rolletje met blauw papier vóór je kantoordeur uit zijn bollende tasch, en je hebt slechts te phoonen: *All right* Mr. Architect. Schitterend. En de eerste heipaal zinkt in *no-time* statig in je drassig stukje bouwterrein.
Hier in de West, op onze buitenposten, gaat 't heel anders, daar architect je zoo’n beetje zelf, op 'n wit papiertje met 'n potloodje en 'n passer en 'n duimstok. Je eerste zorg is nu geen palen, want heien doen we hier niet in onzen granietharden bodem, maar steenen bij mekaar te scharrelen, veel steenen, heel veel steenen, nooit genoeg steenen. Als je in die eerste periode van je bouwbotvierderij 's middags uitrijdt, dan heb je heelmaal geen oog voor de sappige Curaçaosche landouwen, of de wuivende wiegende maïskolven, of de staartzwiepende herkauwende lakenvelders, slechts steenen doen je als versteende oog-iris weldadig aan.
Jô, kijk 's wat 'n beauty, por je je suffend *groom*pje tusschen de ribben, en 't jochie snapt niks van je uitbundig enthousiasme over zoo’n doodgewoon viesbemost vierkant stukje rots, maar lispelt toch, diplomaat in den dop, met dikke lippen 'n: *yes, yes, very nice, in deed*! Heb je 'n formidabele berg steenen in je koraal gehoopt, verbeeld je dan maar niet, dat je al aan 't metselen kan gaan, geen kwestie van, eerst moeten ze gekapt worden. Of daarvoor de *coiffeur* moet komen? Wel, neen, dacht U dat heusch, heelemaal mis, hoor. Gespierde metselmannen met handpalmen als gelooid leer, als geplet staal, beuken één dier hobbelige rotsblok-kanten, zoo plat als 'n scholletje. 'n Ondeugend Curaçaosch metselaarszoontje, die van ze'n papa voor ze'n broek krijgt, is werkelijk diep te beklagen, dit tusschen 2 haakjes.
Me dunkt, dat het edele Curaçaosche metselaarsgilde in vakkennis heelemaal niet behoeft onder te doen voor zijn collega's in 't moederland. Ik zou wel 's 't gezicht van 'n gediplomeerd Hollandsch metselaar willen zien, zoo pardoes uit patria hier in mijn koraal overgeplant, als ik 'm dien berg ongefatsoeneerde rotsrommel toonde en zei:
Daar heb je je steenen, bouw!!
Van Hollandsche baksteentjes, zgn. klinkers 'n muur optrekken zuiver in 't lood, kom, dat kan al heel gauw, als de touwtjes maar *comme il faut* gespannen zijn, de eerste de beste opperman met 'n greintje begrip van recht en krom. Maar zet zoo’n mannetje met ons steenmateriaal hier 's aan 't metselen, geloof me, daar komt geen stuk van terecht.
Dagen lang staan hier die nijvere krachtmenschen met witgepoeierd gelaat, hun lijven gebogen in 'n zuivere hoek van 90 graden in brandende tropenzon onvermoeid te klopperdekloppen op die weerbaarstige steenen, totdat op 't laatst 'n reuze-hoop aan één kant

afgeplat ten hemel rijst, en dan rekken zich met 'n zucht van welbehagen hun moegekraakte leden, ze grijpen de troffel, en de jeugdige rappe broekjes die 't materiaal moeten aanslepen, hebben geen asem genoeg om klei en gruis en steen, hier en daar en overal, aangebeend te krijgen.
Nu weet ik heel goed, dat heel wat van mijn lezers 't heelemaal niet eens zullen zijn met mijn sententie, dat ze hier op metselgebied, gezien 't ongelukkig materiaal, toch minstens even gewiekst zijn als in 't Moederland. En toch is 't zoo. Kom 't gothieke Kerkgebouw van San Willibrordo maar 's bekijken, gebouwd onder leidingvan Pastoor Bicento,'n kleine 40 jaren geleden, geheel opgetrokken uit gekapten bergsteen door de metselende papa's en schoonpapa's van mijn tegenwoordige werklui en ik ben zeker dat ge perplex zult staan, en volmondig zal toegeven: Jan Paul, je hebt gelijk!
En weet je, wat hier ook zoo degelijk-ouderwetsch goed gezien is. Aan 'n vrije Zaterdagmiddag doen ze niet en ze werken 10 uur per dag en geen 8, en daardoor alleen presteeren ze heel wat meer dan hun altijd mopperende, periodiek stakende, telkens hooger loon eischende collega's in patria.
Heb 'n jaar of wat geleden, op de Bovenwinden, ook maandenlang gebouwd met 'n Curaçaosche en Eustatiaansche ploeg, en ik ken daarom 't klappen van de zweep. Geloof me, met 'n weinig tact, kunt ge alles van onze kleine zwarte luyden gedaan krijgen. Strikt rechtvaardig zijn, en weten te geven en te nemen, dan kom je 't verst, dat heeft me die bouwerij geleerd.
Bij aanvang van deez' schoolbouw, was ik al heel gauw in de gelegenheid dat rechtvaardigheidsprinciep in praktijk te brengen.
Dat was zoo: Had baas-metselaar aangenomen. Donderdagochtend 6 uur, den I. Maart beginnen. Hij zou er zijn. De zon piepte 1 Maart over de jankoksbergen. Al 't volk was er, maar de baas was er niet. Ik zei niets. De metselaars vouwden zich in tweeën, en gingen allemaal doodkalm steenen hakken, zonder baas. Vrijdagochtend, geen baas. Om 8.17 'n boodschap dat ie Maandag komen zou. Is ie ziek? Neen. Heeft ie ander werk? Neen, maar de baas zei, hij komt Maandag, vast en zeker.
Dat denk je maar. Zeg 'm uit mijn naam, dat ie nu vast en zeker heelemaal thuis kan blijven. Hij moet zich heusch niet verbeelden, dat ik niet buiten 'm kan.
En onmiddelijk stuurde ik 'n ezel-estafette naar stad om 'n ander baasje, die reeds den volgenden dag *ventre a terre* kwam angetruckt, en 'n puikje van de bovenste plank bleek te zijn. En geen enkel van mijn mannetjes, die mopperde over mijn optreden, zelfs niet de bloedeigen broer van den gesjeesde. Hun koel verstand zag duidelijk in, ‘t rechtvaardige van mijn optreden.
Dat is één.
En twee is, dat je moet weten te geven en te nemen. Waarmee ik bedoel: Dat je niet geheel den dag, bij 't werk staat met 'n gezicht, als die pas opgegraven Egyptische ouwe heer met ze'n verschrikkelijke naam Tut-ankh-amon, en bij de minste pauze of onhandigheid als 'n bulhond uitvalt. Daar schiet je niets mee op.
We zijn nu eenmaal in de wereld om elkander 't leven zoo plezierig mogelijk te maken, daarom, wees vertrouwelijk met je luidjes, verkoop 's 'n flauwe mop, laat ze 's lachen, geef ze nu en dan 's 'n sigaar; 't behoeft nu juist geen Wascana van de Firma Ellis te zijn, klop ze 's schertsend op hun zweetend drijfnat schouderblad met 'n: *Caramba*, kerel, wat ben je opgeschoten. Dan win je ze, ze loopen voor je door 't vuur, werken met animo, met succes, met topsnelheid, en ze hebben 't land als de stier van Potter, als ze hun reuze-karwei, tiptop hebben afgeleverd, als je ze met 'n hartelijk woordje van dank afmonstert.
Dat is mijn methode, en dat die methode vuurhoudend, prima is, blijkt uit de resultaten. Wat mijn mannetjes in die paar weken hebben gemetseld en getimmerd, dat mag heusch gezien worden, kom maar 's kijken!

Nu weet ik drommels goed, dat die zoo in de hoogte gestoken Buitenbosch-mannetjes ook wel 's 'n flater begaan. Natuurlijk wie doet dat niet? ik, gij, hij, wij, gijlieden, zij, allemaal! Maar dan is wederom mijn beproefd systeem, als 't daar van binnen bij me verdacht begint te koken en te borrelen, mond houden, niks zeggen. En tegen den wind in been ik, 'n deuntje fluitend, de koraal rond, en kom dan heelemaal gekalmeerd, recht aangestevend op dien onhandigen of luien delinquent; en zeg 'm evengoed mijn opinie, maar toch eigenlijk heel anders, dan ik 't in mijn eerste opwelling zou gedaan hebben. En 't gaat er in als pap, de man geeft me beschaamd-lachend gelijk, we scheiden als de beste vrienden, en toch heb ik mijn doel volkomen bereikt.
Ik zou nog kolommen kunnen vullen over mijn tallooze tragische en humoristische ondervindingen op West-Indisch bouwkundig gebied, maar dat gaat gewoon niet, om de simpele reden, dat 't mij toegestane *Amigoe-bloc* heelemaal op is. *Punctum*! En nu hals over kop naar Boca Marie, schuins over de zoutpan, waar heel mijn compagnie metselaar-handlangers incluis, exquise zandsteenen aan 't pasklaar bewerken voor de bogen van ramen en deuren.
Heusch, heel wat liever help ik boven in de Seroe Popchi mijn zwoegende mannetjes 'n handje mee stof en wind en zonnebrand, dan aan mijn bureau 'n onderstreepie te pennen, en zoo langzamerhand helemaal te ver-inkt-koeliën. Geloof U dat niet? Wel, toch is 't zoo! Zalig Paschen!
Jan Paul. San Willibrordo Paschen 1923. (*Amigoe* 7 IV 23)

12 V 23
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Ze hebben geen tunnel geboord. Ook hebben ze geen zweefbrug gebouwd. Nog veel minder 'n kanaal gegraven. En toch heb ik schik, ben heusch in mijn sas. Want men heeft ten lange leste ingezien, dat 't zoo toch niet blijven kon. Er is eindelijk iets gedaan, 'n heel klein ietsje. Brug is op bepaalde tijden onverbiddelijk potdicht, 'n motorbootje zal haast-gebakerden via 'n keurig gecement trapje naar den overkant tuffen, de twee buikige stoomketels met zuiger-annex hebben 'n groote beurt gehad.
't Is iets, maar toch blijft ’t voor ‘n Wereldhaven in opkomst, goed beschouwd, je reinste confectie, je ideaalste lapwerk. Of ik dan niet voldaan ben? Heelemaal niet, 't lijkent er niet op. Voor altijd in 'n *hurry* uit-en-instoomende-*steamers* is die proef 'n reuzestrop!
Maar, mijn goeie Jan Paul, jij bent dan ook nooit tevreden, wat wil je dan toch? Nog maar 's beuken met zwellende byceps op hetzelfde aanbeeld, op gevaar af uw mond te doen splijten, door 'n reuze-geeuw. Ik wil, en geloof me onze nazaten zullen wonderend hun voorhoofden rimpelen over ons jan-salieachtig oer-conservatisme, ik wil of 'n zweefbrug óf 'n kanaaltje, óf vóór alles en boven alles, als je ideale oplossing, 'n tunnel. Maar dat gaat immers niet. Groote Goden, dat gaat immers niet. In mijn prille jeugd, bij juffrouw Rozeraad op de fröbelschool, heb ik gezongen met wijd opengesperde rozige toetlippen: Hij kan wel, maar hij wil niet, en daarom kan hij niet. Snapt u 't hyper-opvoedkundige, wat verscholen ligt in deez’ simpele woorden?
En toen ik op negenjarige leeftijd mijn eerste zwemles kreeg, en bij thuiskomst mijn nog natte zwembroek in een hoek keilde onder 'n: ajakkes, dat akelige zwemmen kan ik nooit leeren, toen streek mijn goeie vader mij liefkoozend over mijn nog kleffe aschblonde kuif met 'n:
Mijn klein Jantje, luister 's vent, zeg nooit: dat kan ik niet. Als je wilt, kan je alles.
En gelijk had de goede man, want, binnen 'n week of wat zwom ik als 'n rot, en in mijn verdere jaren, zijn me die woorden altijd geweest 'n stut en 'n steun in de vaak zoo onbarmhartige *struggle for life*. Dat … gaat … immers … niet! Nog niet heel lang geleden, heb ik zelfs die woorden moeten hooren, uit den mond van 'n Rotterdamschen commissaris van politie, en toen heb 'm op slag vierkant bewezen, dat 't wel ging.

Dat was zoo.
Er werd gestaakt in Rotterdam, door bootwerkers, of sleepers of metselaars of enfin, ik weet 't heusch niet meer, want er staakt in mijn geboortestad altijd wat. De zgn. onderkruipers werden door militairen en politie te paard en te voet beschermd. 't Liep tegen half 6, en ik moest naar huis. Goeie morgen, 't plein wat ik dwars over moest steken, om binnen 'n kwartier achter 'n smakkelijk kalfssoepje te zitten, was geheel afgezet, daar mocht geen sterveling door. Omloopen? Dank u wel, dat beteekende voor mij minstens 'n halfuur tippelen.
Ik naar een der hooge Oomes met 'n paar sterretjes. Zeg ik, met 'n tik aan mijn dopje:

Dag, meneer, zou ik niet eventjes over mogen steken?

Oversteken, meneerrrrr? Geen kwestie van, dat gaat niet, dat gaat beslist niet, praat me er niet van.

Ja, maar luister 's, ik moet gaan dineeren, en ik rammel van den honger.

Ja, ja, dat kan wel zijn, hoor, 't gaat gewoon niet, en toen me van top tot teen opnemend: maar wie is u?

Ik gaf 'm mijn kaartje. Hij keek me weer 's aan, en ... enfin, als u 't wilt riskeeren, ga uw gang. En ik zette mijn kraag op, stak mijn handen diep in de ampele zakken van mijn demietje, en stevende doodkalm heelemaal alleen, met gedecideerde pas naar den overkant. Daar viel ik pardoes in de armen van 'n anderen ietwat geagiteerden politieman.

Wie heeft u, hier en gunter, verlof gegeven van 't cordon te verbreken?

O, dat 's all right, die meneer daar in de verte -net die sabel in ze'n hand.

Hij keek me ook 's aan, bromde zoowat langs ze'n heroïken snor van: enfin, gaat u maar door, en ik verdween tusschen roodwangige soldaatjes met geladen geweren en trappelende biefstukpaarden, en 'n kwartier later onder 't kalfsoeplepelen vertelde ik mijn bejaard moedertje de reden van mijn ietwat te laat zijn op 't etensappel.
Jongelief, zei ze toen, onder 't zenuwachtig verkruimelen van haar brood, Jongelief, beloof me zooiets nooit meer te doen, ze hadden je dood kunnen schieten. Kom, moeder zei ik, nog al de moeite waard, maar dan moeten ze ook maar niet zeggen: dat 't niet gaat.
'k Twijfel er geen seconde aan: of iedereen zal 't roerend met mij eens zijn, dat opkomst van Curaçao afhangt in volle breedte en wijdte, van de bloei van onze prachthaven. Onze haven is de hartslag, die 't levensbloed pompt door Oost en West en Zuid en Noord van geheel de kolonie, tot in de verste uithoeken van 't Curaçaosche binnenland, waar de ongebreidelde passaatwind nog oppermachtig heerscht, en onvermoeid langs cactus en rots, en loeit en fluit en huilt en giert in ongetemde vaart.
Landbouw en veeteelt zullen, helaas, altijd gepost moeten worden als hoogst precaire meetellers in 't systematisch omhoogwerken van ons aan regen zoo vaak misdeeld eiland. Daarom is 't zoo logisch, zoo uiterst consequent, al ons streven onwrikbaar te richten op dit éëne doel: onze haven te maken tot 'n model, tot een van de best geouttileerde havens van de West-Indiën.
Emmabrug is 'n sta-in-den-weg, hoort thuis op den rommelzolder, is uit den tijd, is zoo iets als 'n kurk op de flesch, dus kurketrekker in actie, weg er mee.
En nu gaat 't niet aan, door misplaatste zuinigheid de schitterende op-en-toekomst van onze haven tegen te werken, door de lamlendige phrase: 't gaat immers niet, want er is geen geld. Ach, mijn goeie beste menschen, kijk toch 's 'n beetje verder dan uw neuzen lang zijn. Rotterdam had ook geen geld, zat tot over haar ooren in de schuld, maar 't graven van de Waalhaven bleek te zijn 'n onwrikbare eisch voor Rotte's welvaren, en doodkalm werd er idem zooveel ton opgenomen, en de Waalhaven werd gegraven. Weet je wat ik doen zou, als ik iets te zeggen had?
Ik schreef 'n prijsvraag uit voor 'n tunnelbouw, want zoo’n onderzeesche doorsteek heeft, bij mij nog steeds verreweg de voorkeur als de meest afdoende de meest radicale oplossing.

Bij 't inkomen van de verschillende *projets* 't voor en tegen door een commissie laten beoordeelen, daarna 't meest praktisch-economische bekroond en nu grootscheepsch reclame gemaakt over geheel de beschaafde wereld, en geloof me 't zou al heel raar moeten loopen als 'n leening voor dit doel, van dit proefje van een echt oud-Hollandsch durf niet zou blijken te zijn 'n reuzensucces in een minimum van tijd.
Geef mij *plein pouvoir*, en ik verzeker je, binnen 3 jaren, wandel je, en wiel je, en tuf je onder de haven van de Punda naar Otrabanda, terwijl *steamers* 'n meter of wat boven je *brainbox* de haven in- en uitschroeven.
Bezuiniging is goed, mits 'n staag en zich grootsch ontplooide vooruitgang, niet in 't gedrang komt.
En zoolang die ongelukkige Emmabrug, precies als 'n tolhek met 'n tolbaas op ze'n trijpe pantoffeltjes, den toegang tot onze haven blokkeert, zoolang is er van vooruitgang met breed uitslaande wieken geen sprake. *Great Scott*, wat is 'n paar ton, wat zijn 'n paar millioen, als de hoopvol lichtende toekomst van geheel 'n kolonie er van afhangt!
Durf, energie, *Ausdauer*, pep, zooals ze in Amerika zeggen, dat hebben we noodig, niet per gram, maar per duizendponder! Heb ik gelijk of niet?
Heb nog iets in portefeuille over 'n lantaarpaal. Over 'n lantaarnpaal? Ja, heusch over 'n lantaarnpaal zonder kop, die minstens 'n kwarteeuw ze'n eigen dood staat te vervelen in 'n gangetje ten Oosten van het St. Elizabeth's Hospitaal. Stel je zelf nu 's in de plaats, van die in wind en stof en zon en regen vergrijsden vuurtoren in miniatuur.
'n Vijfentwintigjaren geleden, toen 't electrisch licht ze'n intree deed op Curaçao, werd ie doodgewoon 'n kopje kleiner gemaakt, en daar stond ie nu zonder levensdoel alleen, heelemaal alleen in dat sombere gangetje afgesloten van de buitenwereld. Geen frisschigheid meer van passeerende hondjes, geen mannetje meer met poetslap, geen mannetje meer met oliekan, geen mannetje meer met lucifer. Is 't niet om je dood te kniezen? En nu je die stramme oud-gediende nog 'n postje wil bezorgen op ze'n ouden dag, niet als lichtdrager, maar als drager van bengelende bel voor de bengels van Buitenbosch, nu is er *rumor in casa* op de gouvernementskantoren. *Typewriters* worden droog getikt, tongen droog gelikt, 't regent: ik heb de eer, en geef met den verschuldigden eerbied te kennen, en overwegende en gezien en nog 's gezien, en dat allemaal om 'n ouwe lantaarnpaal die ze'n kop kwijt is, en zich toch zoo graag nog 'n beetje nuttig maken wil voor de maatschappij, meer speciaal voor de schoolgaande *blackies* van Sint Willibrord.
Gisteren van Blauwbaard gedroomd. Zuster Anna, ziet ge nog niets komen??? Ja, ik zie in de verte, 'n stofwolk oprijzen, en wacht even, nu zie ik t duidelijk, in 't midden van die dwarrelende stof 'n ijzeren stormram, neen toch niet 'n lantaarpaal, en toen werd ik wakker. Tè mooi, om waar te zijn.
Dat ik 'n week te laat ben, is mijn schuld niet. Had 9 vellen folio copie zoowat kant en klaar voor de *Amigoe* van 5 Mei ll. Vroeg, voor 't ter perse zenden aan iemand, wiens oordeel ik bijzonder hoog schat, eenige inlichtingen, om zoo mogelijk ingeslopene onjuistheden nog te kunnen rectificeeren. En 't advies luidde: Jan Paul, doe me 'n pleizier, en schrijf over dat chapiter niet. Daar zat ik met mijn gebakken peren. Twee avonden van ingespannen denken en pennen voor niks. Maar *all right* had ik gezegd, en met iets weemoedigs in mijn blik, heb ik woordgetrouw mijn pasgeboren papieren kindertjes snoodelijk in wel duizend snippers gescheurd, die hoogstwaarschijnlijk ergens in de buurt van Westpunt zijn neergedwarreld, en misschien de een of andere hongerige geit nog 'n lekker hapje bezorgd hebben. Wat 'n troost is, schoon 'n schrale! Zoodat ge ziet, mijn waarde lezers, dat 't pad van 'n auteur onder de streep, niet steeds met rozen bestrooid is. Of ik advies gevraagd heb over deez' copie? *Not me, Sir*, dat doen we niet meer.
Jan Paul. San Willibrordo Mei —'23. (*Amigoe* 12 V 23)

16 VI 23
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Nog eventjes tunnelen, heel evenjes maar. Ben aan 't interviewen, en daarenboven aan 't snorren geweest in allerlei paperassen over dat chapiter. En warempel daar tikte ik heel 'n ouwe *Graphic* op den kop, ‘n geïllustreerde beschrijving van indertijd zoo beroemden Blackwall Tunnel te Londen. Daaruit 't volgende opgediept.

> De Blackwall Tunnel, waardoor ik in mijn verlof jaren heel wat gewield, getippeld heb, werd begonnen in '92 en voltooid in 97. Mr. Alexander Binnie was de ontwerper. Heeft precies gekost 't schijntje van 871000 Eng. ponden. Hoeveel marken zouden dat nu zijn? Lengte van in-tot-uitgang 6.200 voet. Aan den Kent-oever glooit de helling 1’6 - over ‘n lengte van 2.408 voet, aan den overkant Middlesex, 'n ietwat langere dito — 1’34 —van 2.579 voet. Diameter van den tunnel 27 voet breedte van rijweg 16 voet trottoirs ieder van 3 voet. Top van tube is 34 voet onder 't water.

Dat is dat. Doet dit staatje U ook niet denken aan den aartsvervelenden rekenbaas Boeser, die zoo menig uurtje van mijn kinderjaren vergald heeft.
Doch serieus, zeg nu 's eerlijk of 'n IIe uitgaaf van dien Blackwall Tunnel niet geknipt is om te rusten in onze Willemstadsche havenbedding?
Maar wie zal dat betalen, z.I.G.? Mag ik U eventjes verwijzen naar mijn vorig geschrijf, ik val niet gaarne in herhalingen, ik ben toch geen repeteerende breuk of 'n gramafoonplaat? 'n Vriendenhand stuurt mij 't volgend uitknipsel, wat ik letterlijk copiëer:

> Een tunnel van Europa naar Azië.
> In het begin van 1918, toen de oorlog nog op ze’n hevigst woedde, werd te Constantinopel een Duitsch-Turksche tunnel-maatschappij gesticht, wier geldgeefster de Duitsche bank was, teneinde een vaste verbinding tusschen Constantinopel en Azië tot stand te brengen. De tunnel zou 200 à 300 millioen goudmarken, kosten, en men hoopte het werk in 10 jaren te kunnen voltooien. Door de nederlaag der centralen verdween met Enver Pasha ook het schoone tunnelplan. Thans wordt het tunnelplan echter weer ter hand genomen. Een Duitsch en Engelsch concern zijn bezig met de noodige voorbereidingen. De nieuwe Turksche regeering schijnt inmiddels van plan te zijn beiden groepen concessies te geven, wat volgens haar het eenig middel is de tarieven laag te houden. De tegelijkertijd geprojecteerde brug schijnt echter hoegenaamd geen kans te hebben, daar een tunnel billijker is, en economischer geëxploiteerd kan worden.

Reuze-interessant die aanhaling, vindt U niet? 't Is me daarom 'n lust, 'n weelde, want 't kan te pas komen, 't volgende vast te leggen:
1. Dat 'n tunnel èn billijker èn economischer geëxploiteerd kan worden, dan 'n brug.
2. Dat die Bosporus-tunnel, én aan de oever van Constantinopel èn aan die van Skutari zich met twee zwaaien of ombuigingen omhoog wentelt, waaruit blijkt, dat zulk een zwaai toch eigenlijk niets om 't lijf heeft, en er volstrekt niet die zeer groote bezwaren aan vast zitten, als schrijver beweert in sympathiek *Amigoe*-artikel van 19 Mei ll.
3. Dat de electrische tunnelverlichting dag en nacht heelemaal niet kostbaar behoeft te zijn, daar je van alle kanten in fel stroomend water zit, wat je ideale turbine is om mechanische energie te leveren voor je dynamo's, je kracht**fourneur** van hel pinkende schitterlichtende gloeilampjes zonder tal.
En nu eventjes de keel geschraapt, 'n glaasje water naar binnen geduikeld, en vol moed aan 't intervieuwen gegaan over deez' *question brulante* over de Willemstadsche oeververbinding. Tot mijn spijt, mag ik naam van den geïnterviewden niet noemen, laat ik daarom volstaan met te constateeren, dat die persoon in kwestie op technisch mechanisch gebied ze’n sporen reeds lang verdiend heeft.

> Morgen!

Morgen! Goed geslapen?
Ja, dank u,
Hoe maken ze 't thuis?
Nu, dat gaat wel.

Zeg, ik moet je 's eventjes hebben, en toen stak ik van wal met 'n recht op den man af:

Wat denk je van mijn tunnelplan?
Nou? mag ik 't is ronduit zeggen? 'n Fata morgana, hoor.
Zoo, bedoel je daarmee dat 't technisch onmogelijk is?
Neen, dat niet, 't gaat, maar 't zou millioenen kosten, en waar haal je die vandaan?
Geld, geld, altijd dat vervloekte geld, maar apropos, dat gehannes met die - excuseer me - reuze-rot-brug kan toch zoo niet blijven?

En toen kreeg ik 'm op ze'n praatstoel.

Hoor 's, Jan Paul, die oeverbinding met pontons moet je heusch zoo ver niet weggooien, er is heel veel goeds in, als de boel maar in orde is, alles goed functioneert.

En dat is 't 'n nu juist bij onze Emmabrug, daar is de boel bijlange niet in orde.

Hoor die machine 's werken, 'n vakman krijgt er meelij mee, zooals ze blaast en kraakt en stoot. Voortdurend zijn ze dan ook aan 't repareeren, laatst nog gezien.

'n Pen was losgewerkt, wat in zoo'n rammelzooitje heelemaal niet te verwonderen is. Die bewuste pen werd eventjes vastgezet. Vermoedelijk was tusschen de stift, die in de schijf komt, 'n blikje of of stukje koper gestoken, en daar ging 't er op los, ram er maar in, jongens, met 'n flinke hamer. Bramen en pitten op pen hindert niet, daar is de vijl goed voor. Komt er een met 'n vijl aangeloopen, nog wel 'n groote, om toch maar flink op te kunnen schieten, maar de man kon nog geen vijl in ze'n handen houden. Weet je wel, Jan Paul, dat 't vasthouden en 't behandelen der gereedschappen den vakman kenmerkt?

Wel, die gespierde zweetende krachtmensch begint met ze'n reuze vijl die arme pen te mishandelen, totdat eindelijk 't metaal er weer overgaat. Voor 't oog zit die pen vast, maar je vraagt je af voor hoelang, en zoo zijn alle reparaties naar rato. Iemand die er verstand van heeft, rollen bij 't aanschouwen van zulk broddelgeknoei de tranen over de wangen.

Dan de ketel. Als de machine loopt, blaast er meer water dan stoom uit de glannen, en hoor je geregeld waterslag, wat de machine onregelmatig en slecht doet loopen. De stoom, die door dit keteltje (op de christelijke zeevaart zuurpot genoemd) geleverd wordt, is nat, en dus kookt de ketel op. Dat de ketel opkookt, bewijst de modder, die soms aan den buitenkant zit, en daar 'n klein ideetje geeft, van wat 't inwendige van den ketel je te zien zou geven. De modder wordt met 't opkoken met de stoom meegevoerd naar de cilinders, en richt daar natuurlijk ook de noodige verwoestingen aan. De oorzaak van dit opkoken is meestal 'n vuile ketel, doch kan ook liggen in de groote afname van stoom op 'n zeker oogenblik door de machine, hetgeen op 'n te geringe stoomproductie zou wijzen, in welk geval 'n grootere ketel dient aangeschaft te worden. Doch, dit laatste is hoogstwaarschijnlijk de oorzaak niet.

Hoe verandering, in casu verbetering, in 't geheel te brengen? Wel, een of twee nieuwe pontons maken, zwaarder dan die we nu hebben en daarop geplaatst óf 'n meer moderne trekbeweging,óf deze die nu in gebruik zijn geheel in orde gemaakt. Deze pontons zoo sterk gemaakt, dat ze met de machine één goed geheel vormen, en niet zooals nu, dat 't gedeelte van 't dekje, waarop de kaapstander staat, onder 't loopen van de machine, 'n leelijk scheef gezicht zet.

Op deze pontons of ponton de goed werkende machines, en de ketels geregeld schoon gemaakt, en dan hard gaat ie. Dan is er nog iets. De staaldraad, die geankerd staat bij Otrabanda, wordt recht voor de kaapstander geleid door 'n geleirol, waarvan de diameter zoo klein is, dat de bocht, die de staaldraad maakt, té scherp is, wat zeer nadeelig is voor de staaldraad, maar nog meer voor de machine.

Deze geleirollen hebben 'n diameter van plus minus 2½". Waarom niet 'n flinke, stevige, goedloopende geleikap van circa 12" of grooter, waardoor de staaldraad tenminste 'n fatsoenlijke bocht krijgt? Dan kon de brug ook nog tot het uiterste gesloten blijven, en niet, zooals nu soms gebeurt dat de brug al wijd geopend is en ze’n 3 stooten al heeft gegeven, terwijl de loods nog niet eens langszij 't schip is. Ook 't sluiten behoort vlugger te geschieden, en 't is heelemaal fout ze met de stroom te laten dichtdrijven, zonder de machine te gebruiken. Wat ook veranderd moest worden is de palbeweging, waarmede de brug wordt vastgezet. Waarom geen palbeweging, die van zelf pakt en vastzet en alleen bij 't openen losgetrokken behoeft te worden?

Is 't nu genoeg? Neen, nog 'n laatste vraag.

Wat is je opinie omtrent de pas in werking zijnde sluitingsuren van de brug?

Wel, me dunkt, dat we ons wel degelijk aan die bepalingen moeten houden, spoedig zal 't ongewone, 't nieuwtje er af zijn, en dan weet men niet beter of 't hoort zoo. Dan houdt vanzelf dat gemopper op.

Neem bv. eens de Hembrug en Velzerspoorbrug over 't Noordzee-kanaal. Deze blijven voor de scheepvaart hermetisch gesloten, indien 't spoorwegverkeer dit eischt. Alleen als er tusschen 2 treinen voldoende tijdsruimte is, wordt de brug geopend en kan de scheepvaart doorgaan; maar anders, al liggen er ook 10 schepen voor te jammeren, de brug blijft dicht, potdicht, onverbiddelijk. Men is aan die bepaling nu zoozeer gewoon, dat geheel de scheepvaart van-en-naar Amsterdam zich hiernaar regelt.

Nog iets?

Neen, hoor, dank je wel voor je waardevolle gegevens, ik maak me sterk er 'n Onder-de-Streep'je uit te kunnen fabriceeren voor de *Amigoe* van a.s. Zaterdag.

Ga je gang hoor, gerust, adjuus!

Van lange nabeschouwingen hou ik niet. Behalve 't uitschakelen van mijn tunnel, ben ik 't van A tot Z roerend met ze’n gedachtengang eens. Alleen moet 't mij van 't hart, dat die Amsterdamsche haven dan toch nog heel ver af is van 't ideale, met die sluizen en bruggenboel. Dan is 't Rotterdamsche weggetje naar zee toch wel zoo gemakkelijk, daar loopen de *steamers* in en uit, precies wanneer ze 't verkiezen.

Of ik nu toch nog vast hou aan dat fata-morganaïstisch tunnelplan? Ja, hoor, secuur, met alle kracht die in me is, schoon ik heel goed snap, dat ik ze’n glorieuze inwijding niet meer beleven zal, en uw kinderen en kindskinderen ook nog niet.

Daarom doet 't me heusch pleizier dit intervieuw uitgelokt te hebben, omdat 't misschien in de bestaande ondragelijke toestand eenige verbetering brengen zal. Practische raad van mijn ‘n goeie kijk-er-op-hebber, kost nu geen millioenen, hoogstens 'n mille of wat. Achter 't geestdoodend motief van bezuinigen, waarmee heel wat gesold wordt, kan men nu bezwaarlijk verstoppertje spelen. Maak die ouwe decadente brug nu 's prima in orde volgens bovenstaand advies, en er zal op beide oevers van de haven door 't nu zoo vaak gedupeerde publiek, heel wat minder gemopperd, gefoeterd, gezweet en ja vooral minder gevloekt worden.

Scamp, mijn piep jonge Fox-terrier met ze’n onschuldige toet, gaat er *ventre a terre* met mijn slof van door. Nu moet ik er wel uitscheiden, graag of niet. Hoe komt toch al wat jong is, in de hondenlijn aan die ongeremde vernielzuchtige passie voor ouwe sloffen? Konden die soepele vierpootertjes ouwe bruggen ook maar zoo vlug en radicaal om zeep brengen, ik stuurde Scamp morgen aan den dag naar de stad. En dan? Wel, dan kreeg ik misschien m'n tunnel, want ge kunt toch niet naar den overkant zwemmen. Ik geloof heusch, dat 't verstandig gezien is, nu 'n punt te zetten. Scamp! Scampie!!! Hier met me slof! Dat denk je maar!

Jan Paul. San Willibrord Juni 12—23. (*Amigoe* 16 VI 23)

21 VII 23

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

't Is lastig copie maken, als ververs met groene en witters met witte spetten op hun zweetend roestig koonenstelsel, je wigwam van top tot teen, als hun tijdelijk eigendom beschouwen, en de heeleboel op stelten zetten. 't Doet je denken aan die verschrikkelijke schoonmaaktijd in de dagen van olim, in 't Rotterdamsche ouderlijk huis, wanneer de zeepsop je van alle kanten om de ooren vloog, en er 'n neushaartjes-kietelige atmosfeer hing van boenwas en potlood en soda en verf en groene zeep en witsel, en je nergens 'n eilandje, 'n veilig droog plekje kon vinden, om je Fransche thema neer te krabbelen, in je geëzeloord schrift, vol nijdige blauwe krassen. Die tijd van zalige onbezorgheid, en rampzalige huiswerkmakerij is voorbij, in 't vol zonnegloed-sprankelend verleden neergesabeld, en nu zit je, God betere 't, weer in datzelfde lugubere, honderden mijlen ver van je oud *home sweet home*.

Eén troost, 'n groote troost, 'n reuze-groote troost heb ik in dat hutspotterige kleuren-en-geuren amalgama. De langverwachte koplooze gepensioneerde lantaarnpaal heeft, na heel wat gepen en getik en geplak, eindelijk en ten langen leste ze'n joyeuse intocht gedaan in 't donkere binnenland van 't zich nu 'n heele Piet voelende Buitenbosch. Had al 'n cantate gecomponeerd, met 'n: Hoera, die ijzeren man, als hoofdmotief. Helaas, toen truck met ze'n kostbre lading San Willibrordo's poort binnenratelde, zaten al mijn zangertjes bij moeders pappot met gretige, kriekoogen hun *funchi* naar binnen te vingeren. Maar toch heb ik er geen gras over laten groeien. Den volgenden dag stond ie kaarsrecht in ze'n cement-vluchtheuveltje ietwat beduusd in de blauwende ether te pinkoogen. 'n Dag later was ie al geverfd, groen, glimmend groen, groen als 't gazon vóór 't mij zoo dierbre huis op de Rotterdamsche Diergaardesingel. En de derde dag klepte de bel reeds haar zilveren klanken als 'n vlucht van blanke duiven, over de vale rosse Willebrordsche landouwen, bim, bam, bim, bam, op, kleine zwartjes, op, leergierige jeugd, naar school, naar school, om Hollandsch te leeren, en 2 x 2 = 4, en waar ergens Kloetinge en Ressen-Bemmel ligt in 't dierbaar moederland.

Heb jarenlang diezelfde identieke schoolbel op St. Eustatius hooren luiden, en vaak ook zelf geluid, en 't doet je heusch aan, als je zoo 's in 'n verloren momentje zit te piekeren, wat er toch van al die onschuldige schoolkindertjes is terecht gekomen, die je groote troost waren in die dagen van eenzaamheid, en die zooveel beloofden voor de toekomst. 'n Groot percentage is naar Amerika getogen, 'n kleiner naar de Bermudas, Santo Domingo, of aangemonsterd op walvischvaarders. Zoolang ze mij trouw blijven schrijven, is alles *all right*. Zoodra ze hun correspondentie stoppen, is 't mis, absoluut mis, dat heeft me de bittere experiëntie geleerd. Vele van die kleine poezelige zwarte handjes, die zoo gaarne diezelfde bel deden bimbammen over Statius' klif, liggen nu reeds jaren verstijfd, ontvleescht 'n paar voet onder den grond in een of ander vergeten hoekje van Manhattan, maar 't kruis op hun graf toont dat ze gestorven zijn, als trouwe kinderen van de katholieke kerk.

Een van die Eustatiaansche boys, viel al dra bij aankomst in New-York in handen van de Odd-Fellows. Hij teekende. Alles liep hem mee. Van alle kanten werd hij geholpen. Hij verdienden goed geld, heel veel *almighty* dollars. Maar op 'n goeie keer werden ie ziek. 't Nukkig New-Yorksche klimaat speelde ook hem West-Indisch zonnekind, booze parten. Als Odd-Fellow werd ie prima kosteloos verpleegd, maar beter werd ie niet. Hij voelde den dood langzaam aansluipen.

En toen kwam hem weer voor den geest de dagen van ze'n gelukkige jeugd, 't pieuse kerkje waar hij zoo gaarne neerknielde en ze'n H. Communie deed, ze'n oude moeder, die niet ophield voor hem te bidden, en die hij nooit meer schreef, de oude gezellige school, die goeie Sisters, en mischien, of neen, dat weet ik wel zeker, heeft hij aan mij ook nog gedacht, ze'n ouden vaderlijken vriend. En al nader en nader kwam de dood. Hij vroeg om 'n priester. Maar geen priester was in staat tot den armen zieke door te dringen, want als de Bank van Engeland werd die wanhopige stervende bewaakt door ze'n edele Odd-fellows-broeders. Tot 't einde

kwam. En in ze’n laatste doodsreutel snikte hij 't nog in felle wanhoopskreet: *A priest! A priest! For God's sake a priest*!
Afschuwelijk?
Ach, mijn goeie menschen, dat gebeurt hier op ons klein Curaçao net eender. Dat noemen ze vrijheid, humaniteit, dat is nu je hyperhumaniteit met 3 puntjes, 'n Machtelooze stervende te beletten met physiek geweld, zich met zijn God te verzoenen, bah! laffer kan 't al niet. Arme verdoolde jongens, die hier op Curaçao, om vooruit te komen, vrijmetselaartje worden, denkt daar 's aan. Wat zal je snakken in je stervensuur naar den goeden God van je jeugd, naar 'n priester, maar dan is 't te laat, je liefhebbende br… zullen je laten sterven als 'n hond. En dan?
Wat die oude trouwe bel, me nog meer vertelde? Te veel, om hier allemaal neer te pennen, Van gitzwarte Statiaantjes, die jarenlang onder haar bengelend geklep, papnat van het spelen de school binnenstoeiden, en nu hun kleine grut, 't evenbeeld van vader en moeder, op hun oude plaatsen in de banken zien zitten. Van jongens, vieve jongens, die *waiter* of *liftboy*, of schoenenpoetser, of krantenventer, of telegrambesteller, of duvelstoejager zijn in de groote hooge huizenstad aan den Hudson, en 's avonds bij thuiskomst meer *nickels* uit hun zak diepen, dan ze ooit indertijd op Statius gezien hebben.
Van meisjes, die vroeger zoo dom en, alweer in New-York, toch zulke beste huismoedertjes geworden zijn, van andere, die ongetrouwd dag in dag uit hun leven slijten in *factories*, of 'n stevige dollar verdienen als kinder-, kamer- of keukenmeisjes, en trouw geld sturen naar moederlief!
Of weer van vroegere schooljongens, die, altijd meer zee- dan landrot, 't gebracht hebben tot kaptein van een walvischvaarder, of stuurman op de groote vaart, of van anderen die óf in vliegende storm, óf in de bange oorlogsjaren, door 'n welgemikte torpedo, met schip en al in het *treacherous deep* zijn verdwenen.
Dat allemaal en nog veel meer wist me die oude bel te vertellen. Wat ben ik blij, dat ik haar op dat massief slanke onderstuk 'n rustigen ouden dag heb kunnen bezorgen.
Weet U, wat me getroffen heeft, toen een week of wat geleden dat ongelukkige pokkenschip Curaçao kwam binnenvallen? Die kinderachtige geëxalteerde angst van de stadsche goegemeente van de stadsche *upper-ten* en daartegenover 't kalm, gedecideerde scientifieke optreden van onze Openbare Gezondheidsdienst. Al jaren lang wordt die tak van dienst door allesbeterweters zoo’n beetje behandeld als *la bête noire*, goed kon ie niet doen, nooit of te nimmer. En toen al druk gesticuleerende soos-vrinden, zou ontzettend bang voor hun hachje, niets deden dan praten, heel veel praten, 't 'n schandaal vonden, dat zoo’n boot werd toegelaten, en extra zwaar bitterden om mogelijk overgewaaide pokbaccillen om zeep te brengen, toen ging de O.G.D. kalm en zeker zijn gang, om 't gevaar van besmetting tot 'n minimum, te reduceeren. Pokkenschip werd naar de Quarantaine, naar Caracasbaai geloodsd. 't Elizabeth's hospitaal werd opgebeld. Er waren verpleegsters noodig. 't Was goed. Moeder Josephlne riep een tweetal van haar zusters.

Er zijn pokkenleiders op Caracasbaai. Jullie moeten er zoo gauw mogelijk heen. Ga maar 't noodige inpakken.

Goed, moeder.

En 's middags vertrokken ze, misschien met tranen in de oogen, om wie weet nooit meer terug te komen. En een van de Pietermaaische *clergé* werd opgedragen aan die liefdezusters in dat oord van besmetting de H. Communie te brengen. 'n Eenvoudig: *all right*, en hij ging. En hoe de Directeur v.d. O.G.D. zich in die dagen heeft opgeofferd, zich heeft gegeven voor die arme lijders geheel en al, met 'n zichzelf wegcijferend enthousiasme, dat is, dunkt me genoegzaam bekend. 't Zal me nu toch heusch benieuwen, of die pokken-baccil-weg-hijschende bittermenschen, nu 't gevaar bezworen is, zoo eerlijk zullen zijn, om tusschen 2 glaasjes eventjes te constateeren, dat die O.G.D. toch nog zoo heel kwaad niet is.

Zondag a.s. — dat is morgen — 't jaarlijksche adoratiefeest op San Willibrordo. Ter opluistering van de H. Sacramentsprocessie, heeft mijn arm volk zelf de gelden — 'n kleinigheid, maar voor hun 'n grootigheid — bijgedragen van 't Scherpenheuvelsche muziekcorps te engageeren. Nu zullen er weer, als gewoonte is, morgenmiddag 'n heele sliert van auto's aantuffen, vol van fameus zich voelende stadsmenschen, die met hoog dédain neerzien op onze armelijke en toch zoo goed bedoelde manifestatie van warm geloof en hartelijke liefde voor den God met ons, den grooten troostbrenger in alle onze ellende en vaak bittere armoede.

Doe me 'n genoegen, en blijf thuis bridge spelen, of ga op je koele gaanderij klimaat zitten schieten, of tuf naar Mundo Nobo om 't voetbalspel te becritiseeren, of rij 's naar Caracasbaai — o, neen, dat laatste durf je toch niet — in ieder geval kom niet naar San Willibrordo, we hebben U heusch niet noodig. Zoodra ik graag heb, dat ge komt, dan duikelt er vast en zeker Zaterdag avond 'n keurig getypte invitatiekaart in Uw brievenbus, als ge 'r een hebt. —

Dat heeft me altijd gestooten bij onze processies op onze buitenposten, dat domme gegaap en soms hinderlijk gebabbel en gezwam van, God betere 't, onze z.g.n. intellectueelen. Dat hoeft toch niet. Ik blijft absoluut op mijn eigen terrein. Wie geeft hun oorlof, wie geeft hun, 't recht, om onze pieus-mystieke ommegange door hun wereldsch frivole idioot gedoe, te hinderen, te stooren, te ontstichten. Ik herinner me, dat onder 't trekken van de Lieve-Vrouwe processie door de straten van Antwerpen, 'n sjappie met 'n hooge hoed op, onwrikbaar op 't trottoir stond geplant. Ons Heer kwam al nader en nader.

Hoed af, riep 'n Vlaming.

Geen asem.

Hoed af!!!

De man werd rood, maar bleef recalcitrant. Hier en gunter, hoed af, zulle!!!! De man werd bleek, en paf 'n vuistslag, en de hooge zije zakte tot op de opgevulde schouders van den renegaat, want dat was ie. Of ik dat aardig vind? Ja zeker. Of ik dat goed keur? Neen, heelemaal niet, en ik zal heusch zoo iets niet doen, daar ben ik te veel *gentleman* voor, ik vraag U alleen uiterst beleefd om thuis te blijven. Groote Goden, ik kom toch ook niet staan grijnslachen als b.v. de wagens op hun terrein, 'n Joannesfeest met 3 puntjes vieren. Ik geloof, dat ik duidelijk genoeg geweest ben.

Curaçao is nu vergeven van Duitsche speelklokken met Westminsterslag. In Holland hebben me die razendmakende tingeltangels menige nachtmerrie bezorgd. Maar heel weinig menschen weten hier de woorden van de melodie vóór 't heel-uurslag, ze neuriën maar zoo iets van la, la, la! En toch is 't 'n hymne, 'n mooie Engelsche hymne, luister maar:

O Lord our God, Be Thou our guide.
That on this path, No foot may slide.

Als ze daar op Curaçao 'n beetje meer aan dachten, wat zou ons eilandje 'n paradijs zijn. *Is that so? Yes, that is so*!

Jan Paul. San Willibrordo Juli XXI | 23. (*Amigoe* 21 VII 23)

15 IX 23

Caraçaosche Ditjes en Datjes.

Met schuchteren schroom vraag ik wederom 't woord, nu wekenlang onder de *Amigoe*-streep, 'n andere J. P. of in volle titulair Prof. Dr. J. P. B. Josselin De Jong, ons de beteekenis van Curaçao voor de Volkenkunde van Zuid América, getracht heeft, uiteen te zetten. Naar mijn bescheiden meening, hoorde die copie heelemaal niet thuis in 't *Amigoe*-sousterrain, ze is té gedegen, té massaal, té zwaar op de hand, té hypotheserig en wat erger is één passage zelfs absoluut unfair. Heb die artikels gelezen met 'n rimpel tusschen mijn brilglazen, door en door critisch gelezen met 'n koppig doorzettingsvermogen om toch zooveel mogelijk graantjes te pikken op dat voor mij nog geheel maagdelijk terrein, en toen ik 't ik heb gezegd met 'n

reuzezucht had doorgezwelgd, toen was me de beteekenis van Curaçao voor de volkenkunde van Zuid-Amerika, nog even flets, nog even nevelig, mistig, duister als de relativiteitstheorie van Einstein.
Dat ligt natuurlijk aan mij. Zal daarom mijn geleerden naamgenoot J. P. niet volgen in de cirkelende loopgraven van 't hypothesegebied, maar ga gewoon dóór, onveronderstellig te babbelen, wat vóór heeft, dat je lezers je begrijpen.
Ben korts 'n dag of tien logé geweest in dat groote raamrijke huis op 't Pietermaaische Concordiaplein, en 't lust me, wat er toen in mijn bezige brein is omgegaan, hier eventjes neer te pennen. 't Was meer dan een kwart eeuw geleden, dat ik voor 't eerst, kersversch uit Holland, met nog blozende koonen, en nog rappe veerkrachtige schiet-op-stap mijn tenten opsloeg tusschen deez' toen reeds afgeknabbelde muren, niet door den tand des tijds, maar door 't invretende salpeter. Ik herinner me nog goed dien allereersten avond.
Kakement pijnde door druk boomen in sympathieke confraterskring over 't laatste hollandsche nieuws en ondervonden reisavontuur ter zee en te land, tot Klaasvaak kwam. Wel te rusten! slaap wel! Tot morgen! 'k Verdween in mijn nog onheimische kale kamer, met in hoek opeengestapelde mailkoffers tegen leeg boekenrek, en stak 'n recalcitrant kaarsje aan.
Wat is dat?!
'n Vies rillerig bruin? beest laveerde zigzag over den vloer. Zeker 'n duizendpoot of 'n scorpioen, enfin 't komt er niet op aan, er aan zal je, salamander! En ik schoof met 'n ruk 'n plank uit mijn boekenrek, en in 'n minitieus nauwkeurige wiskundig berekening, liet ik die 5 voet eikenhout met 'n donderknal neersuizen op den dat monster omringenden vloer, en ik heb je ouwe, jubelde. Voetstappen alomme. Deurgeklop.

Ja, kom er maar in.

Wat voer je toch uit, wat is er toch gebeurd, Jan Paul?

O, niks, ik heb allen maar eventjes 'n scorpioen of ‘n duizendpoot te grazen genomen, kijk maar, hij is zoo plat als 'n scholletje.

Jó, schei uit, en fantastisch bezoek in helgekleurde nachtcostumes brulde 't uit, 't is geen scorpioen, 't is geen duizendpoot, 't is maar 'n doodgewone kakkerlak.
Dit was de eerste van de duizende kakkerlakkenmoorden, die ik gedurende mijn tropenjare op mijn geweten heb, maar geen enkele van ze'n collega's was nadien ineens zoo heelemaal dood, zoo door en door dood, zoo lekker dood, zoo dood van alle kanten, als die Pietermaaische tusschen mijn koffers tippende bruinige zespooter.
't Was op diezelfde kamer, dat ik 'n week of wat later, zelf op 't apengapen lag, de gele koorts had me te pakken, en leelijk ook. Zie nog, mijn oude vriend Dr. Ellis glimlachend bemoedigend over mij heengebogen, toen er weinig of geen hoop meer was. Weet me ook nog te herinneren, toen ik, weleer zoo kerngezond, daar machteloos van koortshitte neerlag, 't in eens op mij neerdauwde, wie weet Jan Paul, misschien ga je wel dood, en dat ik 't toen heb uitgesnikt als 'n kind bij de gedachte aan mijn moeder en dierbaren in Holland, bij de gedachten aan de ineenstorting van mijn levensideaal, om mij geheel te geven voor 't heil van de arme verachte onbeschaafde Curaçaosche buitennegers.
Maar ik ben er doorheen gerold, en nooit heeft mijn toen zoo spits en hol en geel en afgetakeld facie zoo lachend geglommen van innige dankbaarheid, als toen Dr. Ellis, ook overgelukkig, me de hand drukte met 'n hartelijk: Père, je bent erdoor, nu maar goed aansterken, en kalmpjes an, hoor! Ik had toen net zoo’n gevoel, als toen ik door mijn eindexamen was.
Wat is Curaçao in die lange jaren toch reuze veranderd! Toen liep er nog dat potsierlijk muilezeltrammetje. Ergerlijk was 't, hoe die beesten mishandeld werden. Je kon in de verte aan 't gebeuk al hooren, dat de tram in aantocht was. Van brug tot einde Scharlo regende 't zonder ophouden slagen, klits, klets, klandere, van de eene rib op de andere.

Eens had ik als passagier, den arm van dien ranselenden rasploert gegrepen, met 'n woedend: Neger, stop met je gebeul. Hij keek me 's aan, mompelde wat, en kwakte nijdig ze’n zweep in 'n hoek, met 't gevolg, dat er toen heelemaal geen gang meer in zat. *Prügel* schijnt helaas voor die langooren te zijn, wat benzine is voor 'n auto. Je kon er óf met 't vaak derailleeren en weer in en uitwippen, óf door 't telkens koppig weigeren van den pezigen motor soms meer dan 'n half uur over 't traject doen, en 'n ander maal was je binnen 3 minuten van de brug naar Pietermaai, dan was 't of de duvel achter dien gladakker zat.
Heb 't meegemaakt dat 'n oude dame, in de buurt van Theater Naar — maar goed dat ze dien naam veranderd hebben — moest uitstappen. Geen kwestie van. Geen conducteurtje lief of koetsiertje-lief hielp, met geen mogelijkheid was 't gevaarlijk waggelend kilometer vretend vehikel tot staan te brengen, met ze'n vier pooten in de lucht gallopeerde de muil als 'n razende er van door, tot dat ie plots bij 't transparante Pietermaaische wachthuisje stond als 'n paal. En snapt U nu de oorzaak van dat snelheidsrecord?
Geen plichtsgevoel, of bijzondere treklust, of rancune tegen die oude dame, neen heelemaal niet, alleen de slimmeling wist, dat ie werd afgelost, en stond al likkebaardend naar de hoek van Monteberde te turen, waar ze’n broer of schoonbroer dra met looden stap kwam aangepoot, met 'n gezicht als of ie zoo aanstonds Spaansch examen maken moest. Zat reeds jaren op de Bovenwinden, toen die muilwagentjes werden opgedoekt, en omgezet in 'n gasolinetram. En nu zijn die mooie sierlijke wagens ook al van de baan, en hobbelen de autobussen elk half uur voorbij, als reusachtige broodtrommels op wielen.
Maar die autobus heeft mijn hart gestolen. Ik had mijn oogen maar dicht te doen, als ze haar smijdige metaalklank over 't Concordiaplein mepte, of daar zat ik weer heelemaal van top tot teen in mijn oude dierbre Rottestad, waar van ‘s morgens vroeg tot ‘s avonds laat precies diezelfde diep-sonore koperklanken klingklangen door de wazige atmosfeer.
Weet ook nog, hoe je toentertijd op Pietermaai bij 't donkeren, uit den treure met je petroleumlamp zat te hannessen. 't Was steeds 'n netelig dilemma, of ramen dicht en stikken, óf Egyptische duisternis. Nu flinkerpinkt er 'n Philips-gloeilampje boven je schrijftafel, terwijl de frissche passaat je om de ooren kringelt. Zoo’n licht in mijn Willibrordsche wigwam, neen maar zeg, reuze, hoor. 'n Oud gloeilampje heb ik nog wel, maar 't vertikt 't om te gloeien. Wanneer zal eindelijk die blijde dag dagen, dat 2 draadjes naar mijn buitenpost zullen worden gelegd, een voor electrisch licht en een voor de telefoon? Ik hoop 't op de begrooting van '24 te vinden.
Herinner me ook uit die Pietermaaische olimdagen, dat Jantsje onze kamerjonker, koetsier, butler, ja wat al niet, 'n keer mijn kamer kwam binnenhijgen met de boodschap, dat er 'n heeleboel-*hopi-steamers* in zicht waren. Ik kikkerde mijn stoel om, en reciteerend vol vuur:

Heer Radboud op! Heer Radboud waak:
Ik speur op zee zoo menig draak,

beende ik de zoldertrap op, en jawel op 't azuur Caraïbische watervlak stevenden in gevechtslinie 'n stuk of 6 roodgepluimde kruisers en torpedojagers recht op onze haven aan. De oorlog tusschen Spanje en Amerika was toen juist verklaard.
't Was Mirante Cervera met ze’n onfortuinlijk eskader. Ben toen ‘s middags in soutane opwelling met 'n pontje 't Schottegat ingewrikt, heel dichts langs die ten dood gedoemde schepen, o ik zie nog die zwartharige, zwartoogige matroosjes over de reeling leven, dra misschien onschuldige slachtoffers van 'n ongelijken strijd. En waarom?! Weer naar 't afgeknabbelde salpeterhuis gebikt, en na 'n dag of wat meldden ons de telegrammen, dat op de ree van Cuba 'n groot deel van Cervera's vloot tot mosterd geschoten was.
Arme Statiaansche moedertjes, die hun zwartogige lievelingen zoo noode zagen vertrekken! Dat is zeker, dat Curaçao van dien tijd, meer krijgshaftig aandeed. Ze had eens 'n stationschip in ’t Schottegat voor anker. Als de Hollandsche zeilboot de haven binnen viel, dan

verkondigde 'n schot uit 'n vuurbrakeden kattekop met veel bravour deez' blijde tijding aan stad en land.
En elken dag trouw, donderde van 't fort 't middag- en avondschot. Twaalf uur heit de klok, je horloge gelijk zetten. Nu geen kanongebulder meer, nooit of te nimmer, 't schijnt, dat 't gouvernement in die jaren al ze'n kruit verschoten heeft.
Wat vooral jammer is in die lijn, is dat de Curaçaosche Schutterij ook heeft afgedaan.
Die maandelijksche parade met volle muziek van dat élitecorps, op 't Concordiaplein, gaf heusch 'n voornaam cachet aan Willemstad.
Was pas heel kort Curaçaosch burger, toen ik voor 't eerst dat schitterend défilé bijwoonde, er op neerschouwend door mijn ampel jalouzieraam. En weet u, wat er toen gebeurd is? Ik was er enthousiast over, zoo enthousiast zelfs, dat ik 's avonds de slaap maar niet pakken kon. Eindelijk op mijn zeilbed ingedommeld, schrik ik plots klaar wakker door 'n onbeschrijflijk penetrant gillerig angstgeschrei, 't was precies of er van 'n paar dozijn kindertjes de nek werd afgesneden. Ik vlieg uit mijn bed naar het raam, en hoor slechts wielengeknars.
Hello, bons ik op de deur van mijn buurman, wat is er toch in godsnaam aan de hand?!
Ach niks, Jan Paul, 'n kar met geiten.
Ik af, met beschaamde kaken, toch inwendig blij, geen Curaçaosche geit te zijn.
Ja, Mr. de Redacteur, *all right*, ik schei er uit. Zou nog heel wat kunnen pennen over de lekkere manilla's, die we toentertijd rookten, en die je nu niet meer krijgen kunt; -- over 't Pietermaaische paardje Peru, waarop ik zoo gaarne Scharlo en de Pen op en neer Holde; — over die goeie Sjon Leysa, die als je maar 'n drupje regen gehad had, al klaar stond bij 't openen van de buitendeur, met de bayrumflesch; over 't pleintje boven de regenbak, onze zgn. Summergarden, bakermat van zoo menig grootsche opzet tot heil van Curaçao; — over neen, laat ik 't waschlijstje maar sluiten, 't gaat toch niet, ik zou geheel de *Amigoe* verdit- en verdatteren. Ik geloof, geachte lezers, dat ik hiermede de beteekenis van Pietermaai voor de Volkenkunde van Zuid-Amerika genoegzaam heb aangetoond. Ik heb gezegd.
Jan Paul. San Willibrordo Sept. 19 | 23 (*Amigoe* 15 IX 23)

13 X 23
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Als Woensdags 6.17 P.M. de truck met de Hollandsche mail aan boord, mijn koraal binnenrammelt, dan is mijn onverstoorbare optimistische levensopvatting in 't zenith. Zou willen omstrengelen in breede reuze-omarming geheel 't mopperend menschdom, dat niet weet te apprecieeren, 't diamanten geluk van zooveel karaat, wat overal te vinden is, ja zelfs in de sombere vale binnenlanden van 't nu weer zoo troosteloos uitgedroogd Curaçao. En daar klinken de klanken van 'n neerkwakkende melkbus op de steenen keukentrap.
De hermetisch gesloten deksel zuigt er ploepend uit. Dat is muziek, dat is als 't prélude van de *Cavalleria Rusticana*. Grijpende *groomhand* en diept en diept en diept in donkeren melkbusingewand, voetstappen klap-klapperen al nader en nader, prachtgebit van ietwat groezeligen hemmetjes-boy glundert je tegen met 'n: *Dutch mail, please, Father*: 't Is toch 'n prachtjong! Bovenop de mailberg 'n groot geel couvert van Rotterdamsche Diergaarde Singel 88. Rits open! Tien biljetten van 100.000! Er tusschen 'n kattebelletje met ongeveer:
Beste Vent. Ik stuur je 'n millioentje. Als 't op is, schrijf maar. *Yours truly*.
Nu heb ik nooit van mijn leven om geld gegeven. Lui die op den penning zijn, die 'n dubbeltje tweemaal omdraaien vóór ze 't adieu kunnen zeggen, van die rasechte vrekkige pinnen hebben nooit mijn simpathie gehad, maar toen op dat oogenblik doortintelde me toch eventjes de gouddorst, ik voelde me. Wollefie! O, Wollefie! — dit is de poëtische gouvernementeel geboekte naam van mijn *groom* — bulderde ik, kom 's hier!
Sir?! Ga daar 's staan, en kijk me nou 's goed aan. Weet je, wat ik ben? En hij fixeerde me met open mond, met iets in ze'n blik van, de ouwe is zeker aan 't verkindschen, maar ie zei niets.

Weet je 't nou nog niet, lobbes? Nee? Luister, ik ben millionnair! mil-lion-nair!!! snap je dat? *Yes. Father, all right*, en ie smeerde 'm.
Ik sloot 't millioentje in mijn steeds hopeloos leege *coffre fort*, en ging aan 't peinzen.
Als ik die 10 lapjes van honderd duizend nu 's allemaal in zuivere hollandsche guldens kon omzetten, wat zou ik er dan toch in Godsnaam mee doen?
Eerst 'n nieuwe broek laten aanmeten, 'n Millionnair in 'n groenende broek met doorgezakte knieën is 'n anachronisme. Dan 'n nieuw melkkannetje voor de *afternoon-tea*, dat ordinair gescheurd buikig potje heeft mijn aestetisch gevoel lang genoeg gehinderd. Wat nog meer? O ja, 'n cederhouten plafond in de kerk, 'n nieuwe pijp, en 'n reuze-tractatie voor de schoolkinderen. Dan op Buitenbosch voor mijn goeie *blackies* 'n tuindorp gesticht, zooiets als Bilthoven, met keurige optrekjes (neen geen alcoof woningen), met artesische putten en molens en groentetuintjes, en van vettigheid waggelende melkkoeien. In Daai-booi-baai 'n *yacht* voor anker, 'n stoom*yacht, The flying Dutchman, Captain* van der Hoeven. *Owner* Jan Paul! In mijn wagenhuis naast mijn kitokie geen rot-Fordje, maar 'n hypermoderne Cadillac of Paige van 6 cilinders. Mijn magazijn boordevol met hollandsch hooi voor Toedjoe, 'n paar tonnen olienootjes voor Coecoe, en 'n kist of wat met blikjes leverworst voor Scamp. Dan nog 'n klein motortje op de kruiwagen voor Wollefie, en 'n splinternieuw pak, —'n smocking — voor dien goeierd, en dan, ja, de rest voorloopig op de Bank gezet, en dan maar uit den treure couponnetjes knippen.
Goed beschouwd zou ik als millionnair 'n mislukking zijn, mijn aspiraties in de levensgelukslijn zijn te sober. Zoo was me dan ook tijdens mijn verlofjaartje in Holland 't poenig gedoe van zoo menig opgeblazenen *nouveau riche* steeds 'n gruwel.
Herinner me, toen ik als broekenmannetje van vijf jaar, met mijn goeden Vader aan 't wandelen was, 'n zekere goeie kennis, die ze'n nieuw huis-in-aanbouw stond te bewonderen, ons aansprak. En Jantje, zei die hartelijke oude heer, als jij groot ben, en je bouwt ook 'n huis, hoe zou jij 't dan wel 't liefst hebben. 't Liefst zou ik hebben, meneer, 'n groote tuin achter mijn huis, en in dien tuin 'n knikkerputje, dat van zelf dicht gaat. 't Onbedaarlijk gelach dat toen opsteeg, begreep ik niet, en ik lachte toen ook maar mee met bollende koonen en krijtwitte muizentandjes, maar wel bewijst 't dat mijn kindertijke opvatting om gelukkig te zijn in dit ondermaansche toen al heel erg bescheiden van vorm was.
Met de tien 100.000 biljetten in mijn binnenzak, zat ik 'n week of wat geleden, 's morgens 4.21 te ontbijten, met stoomenden koffie uit Thermosflesch. Toen kwam de truck. Nog 's gevoeld, ja, ik had ze nog, en ik vlijde me op 't harde bankje naast den chauffeur, en voort ging 't door 't maanlichte cactusrijke Buitenbosch.
Om 'n uur of 9 stapte ik naar de Hollandsche Bank. Ik deponeerde mijn 10 kostbre lapjes in 't loketboogje en dipte mijn dopje met 'n:

Wil u zoo goed zijn, die eventjes te wisselen?

Lokétmeneer fixeerde me, ik fixeerde lokétmeneer, maar zei niets. Secuur elk bevingerend, werden de biljetjes hardop geteld.
Weer keek ie me aan, maar weer zei ik niets.
Toen verdween ie met geheel mijn kapitaal in 't privé-kantoor.
Chef verscheen.

Meneer. Meneer. Ja, enfin, eigenlijk loont 't de moeite niet die papiertjes te wisselen, ze te boeken en over te schrijven, ze zijn bijna niets meer waard.

Op mijn vraagoogend: niets meer waard?

Nu ja, zoo wat 20 hollandsche centen.

De chef keek mij 's aan, ik keek den chef eens aan, en onder 'n dank u wel, dan zal ik ze maar weer meenemen, tippelde ik met mijn millioen mark de Bank uit. Groote goden, 'n tweedubbeltjes-millionnair. Kan 't tragischer? Toen Bismarck ze'n 70ste verjaardag vierde, werd 'm 'n nationaal geschenk geoffreerd van 2½ millioen mark. Stel, dat je in dien tijd

audiëntie had aagevraagd op Friedrichsruhe, om dien ouden heer eventjes te vertellen, dat over een luttel tientallen jaren die reuze-gift nog geen simpele mark meer waard zou zijn, wat zou ie je in *no-time* met ze'n vetleeren kurassierslaarzen de deur uitgetrapt hebben. En toch 't ongelijk was heelemaal bij dien ouden bullebak, *salva reventia*.
Toen ik 's avonds aan de gezelligen disch mijn wedervaren bij de Hollandsche Bank aan mijn vriendelijken gastheer verhaalde, toen lachte hij mij, onder 'n prosit tegen:

Waarde Jan Paul, eigenlijk ben je niet slim geweest, je hadt van morgen moeten toehappen, moeten wisselen, want de koers is nu al gezakt tot 15 c. per millioen mark.
Wel, dank u, prosit, maar zonder gekheid, ik voel er meer voor ze als 'n curiosum te bewaren. *By the way*, weet u wat Dinges zeggen zal, als ie dit gevalletje hoort, let er op, precies zoo: Wat 'n toestand! Wat 'n toestand! Ik zeg maar, meneer: *Quo vadis*, waar gaan we in hemelsnaam toch naar toe?!

Van *shopping* was dien dag natuurlijk niets meer gekomen, door puur gebrek aan contanten. Wat doe je in Godsnaam met zoo'n millioen in je zak. Daar koop je precies 'n pakje cigaretten voor en nog geeneens van de allerbeste. Aan winkelen heb ik altijd 't land gehad, maar heel erg bijzonder aan 't Willemstadsche winkelen, omdat je maar al te goed weet, dat als je niet danig afpingelt, je er leelijk tusschen wordt genomen, en dat is altijd ‘n hoogst onpleizierige gewaarwording, vind ik.
Maar dat doen ze in Holland toch ook? In Rotterdam op de verschillende openbare markten, en bij lui die hun waar langs de deur venten, ja, maar in fatsoenlijke winkels, neen, en daar heb ik 't juist over. 't Is me gebeurd hier op Curaçao in 'n keurigen winkel — ik zou U man en paard kunnen noemen — dat ze me voor 'n artikel 6 pop vroegen, en 't me doodkalm lieten voor f 3.50. Heel toevallig wist ik van 'n vorigen kooper, dat ie er zooveel voor betaald had, anders was ik er natuurlijk ingevlogen.
Dat mos nou toch heusch niet magge.
Zoo'n afzetter, want dat is ie, verdiende 3 maanden onder 't Raadhuis te brommen op water en brood.
Heb altijd 'n ingekankerde haat gehad tegen afpingelen, zelfs reeds in de jaren, toen ik nog papieren matjes vlocht en de tafels van vermenigvuldiging opdreunde. In die zonnige jaren gingen wij trouw op den II. Pinksterdag, wij 'n dozijntje kleine neefjes en nichtjes, met bazige Bertha, dienstbare van onze kinderlooze tante, aan 't hoofd, naar de bloemenmarkt, op 't Rotterdamsche Hogendorpsplein. Bertha, gewapend met 'n pak oude kranten, stevende voorop met de 2 allerkleinsten op sleeptouw.

Pas op, voor dat rijtuig, liefies!
Neen, Jantje, trap nou niet in die plas, je schoenen bennen pas gepoetst.
Clé'tje, hou Lou'tje nou toch goed vas. Zie je wel, daar leit ie al. Nee, zoet zijn, niet huilen, schatje!

Eindelijk stonden we allemaal vol verwachting voor 'n heel eskadron rooie potjes met geurende kleurende bloemenweelde. Er achter 'n zonverbrande tuinier in hemdsmouwen. En dan ving de pingel-ellende aan.

Hoeveel kost dat geraniumpie, baas?
Vijftien centen, vrijster.
Drie stuivers? Ik geef je er 20 cent voor de twee.

Als dat je kan ophoepelen, juffie, en hard haalde hij ze'n verkouden neus op. Weet nog goed, dat ik me dan mijlen ver wenschte, heel stiekum de hand van mijn grooten broer Dolf losliet, en 'n endje verder met mijn handen in me zak ging staan fluiten, alsof ik heelemaal niet hoorde bij die kindertroep.

En die reseda'tjes?
Nou, omdat jij 't ben, 'n duppie.
Geef me 'r dan maar 4 voor 30 cent.

Ik ging nog 'n eindje verder op zij. De woestkijkende hemdsmouwenman schoof ze’n pruim nijdig van links naar rechts.

Met hoeveel bennen we ook weer? O, ja met ze’n twaalven. Als je me nou die 3 foksia'tjes en nog 3 viooltjes voor 9 stuivers laat, krijg je precies 95 centen, en de knip ging al open.

Maak 't 'n gulden, sputterde de vent tegen.

Kom nou, zeg, je verdient er toch al 'n heel aardig slaatje an, hier heb je 3 kwartjes en 2 dubbeltjes en zeg nou maar heel gauw: dankie wel, vrijster.

Toen werden de kranten ontplooid.

Hier, Jantje, kijk is wat 'n mooi bloempje. O, christenzielen, waar is Jantje? Jaaantje! O, Jaaantje!

Ik verscheen met doodonschuldige toet, ten Z.O. van haar breede heupen.

O Goddank! Kind, wat heb je me aan 't schrikken gemaakt, ik dacht waarempel dat je in de Singel gevallen was.

En 'n potje met 'n wiegelende foksia in top, werd keurig in 'n *Maasbode* gewikkeld, en daar Janneman, ben je nou niet blij, voorzichtig hoor, dat je 'm niet knakt.

Dit melo-dramatisch gebeuren op de bloemenmarkt zooveel jaren her, is wederom 'n bewijs, dat je in je vroegste jeugd vaak impressies opdoet, die je heel je later leven bijblijven. Van dien tijd dateert dan ook reeds mijn ingekankerde haat tegen afpingelerij op allerlei gebied. Waarom nu toch in hemelsnaam, in de Curaçaosche winkels, ook geen vaste prijzen? Mogelijk, dat ze anders blijven zitten met den ouden rommel, die tegen elk redelijk bod weg moet. Goed, best, maar waarom geen advertentie in de *Amigoe* dat je groote uitverkoop houdt tegen spotprijzen, zooals ze in Holland ook doen, maar hou je dan ook strikt aan de prijsopgave, die je er opgeplakt hebt. 't Is 'n waarheid zoo massaal als 'n nijlpaard, zoo oud als de weg van Kralingen, dat 't met 'n Groote-Uitverkoop storm loopt, vraag 't maar aan den eersten den besten geroutineerden in 't vak vergrijsden Hollandschen koopman. Wie neemt 's 't initiatief tot stichting van 'n Curaçaosche Anti-Afpingel-Bond? Dat zou 'n zegen voor Curaçao zijn.

Dit geschrijf zou onvolledig zijn, indien ik u niet even mijn antwoord meedeelde aan dien milden smijter met honderdduizenden. Ziehier, en voor copie conform:

Beste Vent.

Je millioentje ontvangen.

Dankie wel.

't Had me echter beter geconveniëerd, als je me die 10 lapjes van 100.000 vóór den oorlog gestuurd had.

Yours truly

Jan Paul.

San Willibrordo Sept. 19 | 23 (*Amigoe* 13 X 23)

24 XI 23

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

'n Week te laat op 't appèl. Mijn schuld niet. Wist niks, heelemaal niks, absoluut heelemaal niks om te pennen, 't *tabula-raza-de* in die lijn onder mijn kleffe zwaar beboschte schedel, om wanhopig te worden. Nu kunt ge wel zoo iets mompelen van, kom nou *appetit vient en mangeant*, dat weet je toch ook wel, ja zeker, *my dear*, maar bij die eterij heb je 't opgeschept, heb je houvast, heb je iets om te verwerken, te vermalen, iets substantieels om te bikkelen, om aan 't buffelen te gaan. En schrijft nu 's 'n essai over 't kan me niet schelen welk onderwerp, zonder te weten waar over je 't eigenlijk hebben zult, dat gaat immers niet.

Herinner me nog uit mijn studentenjaren, dat we in overborrelenden levenslust elkaar zoo nu en dan opcommandeerden tot 'n spontane vijfminuten speech over de een of andere te geven

stof, b.v. Over 't nut van lauwwaterbad voor 'n pas geschoren poedel met 'n bandje, of de inwerking op 't menschelijk systeem van 'n 4 cent's sigaar zonder bandje, *great Scott*, wat werd er dan erbarmelijk gezwamd! 't Zou me 'n lief ding waard zijn, nog die élan, die durf te hebben van toen, in die heerlijke vrijbuitersdagen, toen, 't nog donsde onder mijn gepronronceerden neus, ik geloof dat heel Curaçao op ze'n achterste beenen zou gaan staan, als ik nu onder de streep publiceerde, wat toen in mijn jeugdige enthousiastieke brein borrelde en kookte.
Hadden ze me in dien tijd maar 's voor de vuist laten boomen over de economische, filantropische, sociale en moreele voor-en nadeelen van 'n Duitschen regenmeter in 'n Hollandsche kolonie, dan was ik nu kant en klaar geweest, want zoo'n machien prijkt nu sedert kort, in mijn koraal. Cadeau gekregen, heelemaal voor niks, van ons vaderlijk gouvernement via Departement van Openbare werken.
Paal met zinken bus in top werd zelfs door deskundigen, idem zooveel voet diep, in den verkruimelden verweerden diabaas-grond geplant; ik stond er slechts met critische blik in 't stovend 12 uur-zonnetje bij te transpireeren, met mijn handen op mijn rug. Met 'n Duitsch meetglas werden we ook nog bestoken, alleen verzocht men mij bij eventuëele neerslag, ‘s morgens om 8 uur te gaan loeren, 't nauwkeurig te millimeteren, en eens per maand aan O.W. verslag uit te brengen.
Wie zou zoo iets kunnen weigeren? Voor de wetenschap moet je immers alles veil hebben! Vanaf half Oct. stond die paalbus met wijd open mond, den koperen hemelkoepel aan te gapen, en op 1 Nov. had hier op San Willibrordo precies 31 m.M. nattigheid ze'n verbrand verschroeid verhemeltje ietwat verfrischt, verkoeld, wat 'n reuzeschijntje is voor de Tropen. En na Allerheiligen viel er niks meer. Ik bleef ‘s morgens om 8 uur doodkalm op mijn kantoor zitten, om mijn dagboek bij te houden, 4 eieren à 0.07 c, 4 pond geitenvleesch 1.60, 5 bundels maïsstokken, 1.50, 2 sinaasappelen 0.18, soepgroente 0.04, diversen 0.015.
Mijn *blackies*, die allemaal geplant hebben, keken sip, ik planter-amateur kijksipte niet, heel eenvoudig omdat mijn egoïstische plantmannetjes, tuk op eigen voordeel, mij doodkalm in den steek hadden gelaten. En tot op heden 20 Nov. heeft geen enkel millimetertje regenwater meer onze dorstigen gebarsten, verbranden, stoffigen Buitenboschengrond bevochtigd, gelaafd, gedrenkt.
In 't moederland weten ze soms niet, wat te denken van zoo’n Curaçaosch droogtejaar, door de vaak schijnbaar tegenstrijdige berichten. Doordat de regenval meestal zoo wispelturig locaal is, is 't heelemaal niet onmogelijk, dat men uit Curaçao met dezelfde mail twee brieven tegelijk ontvangt, waarin no. I beweert, 't ziet er beroerd uit, nog geen druppeltje gevallen, terwijl no. II optimistisch pent: 'n aardig buitje gehad, 't kan nog best 'n goed jaar worden.
In den tijd, toen ik juist met mijn kin boven de ovale tafel in onze huiskamer uitkwam, was ik rotsvast overtuigd, dat als hier in Rotterdam regende, 't ook overal regende op onze globe, N.Z.O.W. Totdat ik op 'n keer op den Westersingel hoepelde, en tot mijn grenzelooze verbazing 't zag gieten, ouwe wijven zag regenen op den Eendrachtsweg, waar parapluien bolden, parapluiloozen beschutting zochten onder balcons en erkers en dik gebladerd geboomte, maar, o wonder, waar ik hoepelde geen drop, geen spatje, droog als U.S., droog als 'n politieke lezing. En toen ben ik naar huis gehold, om hijgend van opwinding dit natuurwonder den huiselijken kring kond te doen. En toen lachte m'n groote broer me vierkant uit. 'n Buitenboschnegertje van 'n jaar of 5 zou zóó iets niet overkomen, die die is er aan gewoon, dat bij buiig weer soms ze’n linkeroor papnat regent, en ze’n rechter kurkdroog blijft. En nu genoeg over de droogte.
Ditje klaar.
Nu mijn Datje?! Verzoek 'n oogenblik roerlooze stilte, 'k ga peinzen, met mijn wijsvinger op mijn neustop. Ook al niks gedaan. Heb ten einde raad, hoofdredactie van *Amigoe* 'n *billet doux* thuis gestuurd met 'n: Weet niks! Stuur stof voor copie.

En na 'n etmaal binnen kwam de truck, open zoog de melkbus en er uit kwam een redactioneel officieel schrijven:

Beste Jan Paul.

Ik reken stellig op 'n Ditje en Datje voor 24 Nov. a.s. Ik weet ook niks.

Kom morgen avond om half 6 op Habaai, jaarlijksche prijsuitdeeling etc. dat geeft je misschien wat stof.

Na lezing van dit amicaal kattebelletje heb ik een leelijk woord gezegd met heel veel rollende rrrrrr's, wat luchtte, als 'n bruispoeder na'n hartig gepeperde rijsttafel. Maar die errreten sloegen heelemaal niet op dat onschuldig vodje papier, maar op een ander bedrukt stukje karton, wat ik niet ontvangen had, want ga nu 's naar 'n officieele uitvoering als je niet geïnviteerd ben, dat gaat immers niet, dan sla je 'n figuur als modder, is 't niet zoo?
En zat er nu geen copie in zoo’n feestavondje, *soit*, maar dat is 't 'm juist, daar zit 'n zee, 'n Atlantische oceaan van copie in zoo’n *soiree musicale, artistique, plenty* stof voor 'n artikel of wat van 9 pagina's folio.
Weet U, hoe ik dat zaakje zou aangepakt hebben, zou beschreven hebben, als ik geïnviteerd was?
Eerst, als introductie Welgelegen dat groote massale huis op den berg in matte kleuren geschilderd, met ze’n voorgevel van 22 ramen, met ze’n spatieuse gangen en zalen, en kamers zonder tal.
Hoe Pastoor Schoonen meer dan 50 jaren geleden die prachtbouw ontwierp en leidde, dezelfde pastoor die later op 't eenzame St. Eustatius in de grootste verlatenheid als 'n heilige stierf.
Hoe ik daar (op Welgelegen) verleden jaar nog 'n week gelogeerd heb in dat gezellige opkamertje naast de kapel, met feeëriek uitzicht op Schottegat en Isla, en hoe ik in 't holletje van mijn eersten nacht plots wakkerschrok met 'n angstkreet van o, God, brand, naar 't open raam vloog, en niets aan de hand, 't was slechts die reusachtige glimworm van pinkend helstralend electrisch licht, van *la ville lumière* van Batavia *olearia*, anders niet.
En dan zou ik gaan vertellen, wat 'n heeleboel Curaçaonaars zelfs nog niet weten, dat op 'n minuut of vijf afstands ten Oosten van Welgelegen, nog 'n oud vervallen kerkhof ligt, van de familie Raders-van der Meulen, vroegere eigenaars van Habaai. En dan is 't natuurlijk niet meer dan passend, tevens uit piëteit te vermelden, dat op die grafsteenen onder drie reuze-tamarinden 't volgende gebeiteld staat:

Hier rust JAN HERO VAN DER MEULEN
geboren te Curaçao den 7 Mrt. 1759, overleden alhier 25 Aug. 1820.
Hier ligt begraven ELIZABETH BARONES VAN RADERS - VAN DER MEULEN
geboren te Curaçao den 6 Dec. 1796 overleden idem, 24 Juli 1841.
Ten diepste betreurd door haren echtgenoot, hare zeven kinderen en verdere nauwe betrekkingen, en allen die hare deugden en edele hoedanigheden gekend en naar waarde geschat hebben.
CONSTANTIEN LOUIS VAN RADERS geboren 5 April 1838 gestorven 11 Juli —

Constant! O schoone roos, wat was uw leven kort, Drie maanden pas ontluikt, en nu reeds weer verdord. De grasmaand gaf u blos, de hooimaand nam uw geuren De doom laat ge in 't hart van hen, die om U treuren zal.
Meer epitaphen zijn er niet, wat mij reuze spijt, nog wel 'n graf zonder steen, zonder naam.
Hoe poëtisch zou men kunnen schilderen, de klagende fluitende gierende passaatwind door 't ritselend gebladerte van die 3 tamarindenboomen, die wuivend overhuiven deze vervallen verlaten vergeten grafzerken.

Hier de majesteit des doods, daar ginds met beukende stoomhamers, gillende syrenen, vettige oliewalmen 't woelig grootbedrijf, iets verder de stad met haar uitersten van diep krachtdadig geloof en heldendeugd, te midden van 'n poel van rottend bederf en wulpsch viezig gedoe, en heel dicht bij, 't onschuldig gepraat en gelach en lawaai van 'n groote schaar kleine en groote zwartoogige señoritas, dat je toewaait uit ampele recreatiezaal van dat groote witte huis op den berg aan 't Schottegat.
En dan zou ik je laten wandelen langs de reuze-keuken met de reuzekookpotten, waaruit geuren opstijgen, die je zonder 'n catsje 'n appetijt bezorgen, als van 'n Curaçaoschen bootwerker 11.45 A.M. langs de waschkeuken, waar de opstijgende zeepsopdampen je oogen doen wateren, langs 't badhuis in 't Schottegat, waarin je vroeger blank als karnemelkzeep binnentradt, en zwart als 'n moriaan, als 'n oliemannetje weer naar buiten stapte, om U dan eindelijk in de aula binnen te leiden, waar zoo aanstonds tingelingeling, 't scherm zal opgaan, om 't breed opgezet program te gaan afwerken.
Maar ik heb geen program, wat me ook 'n toestand is. 'n Ministerie zonder program is 'n onding. En nu is 't heusch welletjes: Als ik ooit 'n Ditje gepend heb zonder kop of staart, dan is 't dit. Als ik ooit 'n Datje gepend heb zonder tendenz, dan is 't dat. Maar weet U, waar ik pyramidaal paf van sta? Dat er nog menschen, intellectueelen zijn, die mijn bizar babbelgezwam lezen. Jan Paul, je wordt persoonlijk. Wel, dan schei ik er maar liever uit.
Salem!!!
Jan Paul. San Willibrordo Nov. 19 | 23. (*Amigoe* 24 XI 23)

22 XII 23
Caraçaosche Ditjes en Datjes.
Naast me ligt 'n boekje, 'n blauw gekaft boekje. Tusschen die twee blauwe kafjes, 'n 100 tal pagina's vol keurige roetzwarte lettertjes, helaas gedrukt op uiterst sober, ja, ik zou haast zeggen, op doodgewoon krantenpapier. Wat oogenschijnlijk den inhoud 'n minder waardig cachet geeft. 'n *Potage à la tortue* savoureert men immers niet in 'n geglazuurde roodaarden teil, evenmin als 'n 'n Petit Bourgogne uit 'n smoezelig-beduimelden mok. De tekst van dat boekje had heusch beter verdiend. Dat 't in 't Papiamentsch geschreven is, doet heelemaal niets ter zake. Van 't lezend Curaçaosch publiek is 90% gewoon in den huiselijken kring steeds te converseeren, te commandeeren, te disputeeren, en nog 'n heeleboel andere eeren in dit zoo vloeiend, mij zoo sympathiek dialect, (als ik 't dan per se geen taal mag noemen) schoon ze Hollandsch kunnen parlevinken als Schaepman.
Of ik dat goedkeur?
Mag ik U zeer hoofsch opmerkzaam maken, dat zulks niet aan de orde is, heelemaal niet. Maar heelemaal in de lijn van dit onder-de-streep geschrijf, durf ik te constateeren als mijn rotsvaste overtuiging, dat als onze papiamenters, hoog en laag op den maatschappelijken ladder, dit boekje serieus zullen lezen en herlezen, en vooral 't gelezene in practijk brengen, ons volk binnenkort in 'n heel wat reiner atmosfeer zal ademen, zal bezitten die grootste van alle schatten, 'n mens *sana in corpore sano*.
Nu weet ik wel, dat dit soort van litteratuur, veelal gerekend wordt onder 't genre *ennuyeux*, men leest liever lichte kost, 'n novelletje, 'n romannetje, men wordt zoo noode er aan herinnerd, dat magere Hein je ook eenmaal met ze'n zeis de eeuwigheid zal in-maaien, en dat na 'n onhebbelijk leven, als van zoovelen onder ons, de entree hierboven helaas 'n reuze-deceptie zal blijken te zijn. En toch, als ge dit gulden boekje: *Honor i Birtud*, Eer en Deugd is de titel, eenmaal begint te lezen, dan kunt ge er niet mee uitscheiden, zoo smakelijk-populair is 't geschreven.
De naam van den auteur ontbreekt. Toch ken ik 'm, en heel goed ook, reeds sinds ze'n kleutertijd, toen ie nog bolle rooie koonen had, die nu zijn getaand en gebruind en gelooid

door jaren lang onvermoeid werk in stad en op buitenpost, onder zengende West-Indische tropenzon.
En juist zijn gestadig in contact zijn met onze gemengde bevolking in al haar nuances, heeft hem gegeven die ruimen blik, die gezonden kijk, op haar leven, op haar doen en laten, op haar deugden en fouten, heeft hem doen begrijpen 't eenig noodzakelijke wat haar bovenal ontbreekt om 'n waarachtig gelukkig, welvarend, godsdienstig volk te zijn: Eer en Deugd, *Honor i Birtud*.
Mij dunkt, op mijn manier 'n beetje te gaan babbelen naar aanleiding en rondom dit actueel boekje, kan misschien 'n ietsje goed doen, wat ik hoop uit geheel mijn hart, want om goed te doen, heel veel goed te doen op onze W.I. eilanden, hebben, de auteur en ik, 't dierbaar moederland verlaten.
Begrijpt U dat niet?
Never mind, er zijn zooveel dingen, die u niet begrijpt.
Curaçao moge op economisch en finantieel gebied steeds 'n hooger vlucht nemen, zoolang 't moraliteitspeil niet stijgt, is er van 'n op degelijke fundamenten gebaseerden vooruitgang geen sprake. 'n Immoreel volk kan niet prospereeren, 'n immoreel volk is onverbiddelijk beslist ten ondergang gedoemd.
En nu is mijn bewering toch heusch niet te boud, dat er heel wat Curaçaoënaars, en blank en zwart en gekleurd, in stad en buiten 'n leven leiden, dat den toets der zedelijkheid niet kan doorstaan. Neen, ik generaliseer niet.
Weet drommels goed, dat er in onze kolonie ook 'n heeleboel brave zielen leven, als engelen zoo rein, te midden van al dit rottend bederf dat heb ik trouwens in mijn vorige onder-de-streep ook nog even aangestipt, maar daarom blijft 't niet minder treurig en waar, dat 't mij toch zoo dierbare Curaçao op moreel gebied pijnlijk laag staat. En hoe kan 't ook anders. 't Schaamtegevoel is te loor, men beschouwt 't als de gewoonste zaak ter wereld, hier niet te noemen handelingen te doen, 'n beschaafd volk onwaardig. Hij doet ‘t ook. Zij heeft 't ook gedaan.
Dus!?!
En als 't nu alleen maar *blackies* waren, die pas 'n 60 tal jaren geëmancipeerd zijn, in die slavenjaren stelselmatig werden dom gehouden, en vaak gebruikt en misbruikt als redeloos vee, enfin dan kan ik 't me nog eenigzins indenken. Ze hebben pas 'n driekwart eeuw 'n steeds beknibbelde moeilijk verkregen beschaving achter zich. Maar dat er ook blanken zijn, die zoo prat gaan op hun educatie, civilisatie en superioriteit, die de moderne eischen van de etiquette en *bon ton* en verwijfde lichaamscultuur tot in 't belachelijke doorvoeren, dat zulke geparfumeerde modepoppen 'n leven leiden, als 'n *equus et malus, quibus non est intellectus*, daar staat gewoon weg mijn verstand voor stil, daar kan ik gewoonweg niet bij.
En dat is, God betere 't, 't ras, dat door traditie domineert.
Dat hun voorbeeld per se fataal werken moet, is zoo oer-logisch, dat zelfs 't meest wanhopige philosophische warhoofd deez’ spiegelklare conclusie trekken zal.
Pende er reeds vroeger over, dat onze kleine luyden van de couleur, groote kinderen als 't nog zijn, alles trachten na te apen.
De schaduwzijde van dit vaak onschuldig gedoe, is dat ze die hebbelijkheid ook dikwerf doorvoeren *à tort et à travers*, en dat is fout.
Praat b.v. 's gemoedelijk met 'n zwartmensch van onze buitenposten, die, anders 'n goeie beste kerel, nu heelemaal de kluts kwijt is op moreel gebied, wat krijg je dan vaak te hooren: maar die doet 't toch ook, en nog heel veel erger, en die is nog wel blank.
En zoo gaat 't buiten, en zoo gaat 't precies eender in de stad, en zoo langer zoo meer gaat de schaamte er uit, om bekend te staan als 'n viezeling.
Is 't nietwaar, dat in onze buitendistricten, 't bezit van 'n mooi huisje en 'n loonend stukje land menigmaal 'n tè verleidelijk lokaas is voor menig nog onschuldige arme, zoodat ten lange

laatste alle schaamtegevoel op zij wordt gezet, en ook zij de nauwelijks volwassene, valt ten offer van ongebreidelde zinnenlust?
Is 't niet waar, dat als men hier weigert iemand om ze'n liederlijk losbandig leven, 'n man van eer of van karakter te noemen, men U medelijdend belacht als 'n achterling, als 'n onnoozele hals?
Is 't niet waar, dat men 't hier als de gewoonste zaak van de wereld beschouwt, als 'n ongetrouwd, ja zelfs 'n getrouwd man, er 'n *maintenée* op na houdt?
Is 't niet waar, dat er hier lui zijn, die zich *gentleman* durven noemen, en die op geen stukken na weten 't aantal, laat staan de namen van hun *unlawful offspring*? Is 't niet waar, dat diezelfde personen in onze eerste kringen worden ontvangen, alsof er geen kou aan de lucht is?
Is 't niet waar, en tevens subliem, dat er vele brave moeders op onze buitenposten, veel liever jaar in jaar uit gebrek willen lijden, dan hun knappe dochters naar de stad te sturen om te dienen?
Is 't niet waar, dat als je op straat van die gore ziekbeenende typen ontmoet, met loerende ontstoken fretoogjes, aan wien je indertijd op een of andere *dies ater* bent voorgesteld, en je salueert 'm niet, ze je zulks nog kwalijk durven nemen?
Is 't niet waar, dat er overal door Willemstad dames, ja, ook blanke dames trippelen met rokjes als van 'n danseuse, en blousjes precies als 'n zijden *baigneuse*, die 't heusch elegant schijnen te vinden, zoo indecent, zoo transparant, zoo weinig mogelijk gekleed te zijn?
En is 't niet waar en zeer opmerkelijk, dat juist die dames, wier aangezicht 't aan 'n aesthetisch zuiver profiel hopeloos mankt, of in 't stadium verkeert van *beauty-waning* ondanks 'n heel bataljon cosmetiekjes, dat juist zij 't meest geprononceerd zijn in dit schaamteloos pervers vertoon?
Is 't niet waar, niet beschamend waar, en dit ten slotte, want 't walgt me, dat op Curaçao, *la bête humaine* hoogtij viert tot in 't fabelachtige?
Heb 'n tijdje geleden, op zoek naar de Zonstraat, loopen dwalen, door alle mogelijke en onmogelijke steegjes van onze zoo in-vieze Punda. Weet U wat ik toen gedacht heb? Ze moesten die heele rommel voor den grond gooien, niet alleen uit sanitair, maar vooral ook uit moreel oogpunt. Wat 'n zooitje, wat 'n Sódoma! Kan de openbare gezondheidsdienst met zulk een voorstel niet 's bij den Kolonialen Raad komen aandragen, 't zou 'n zegen zijn voor Willemstad, voor heel Curaçao als die bacillenhaard van de smerigste ziekten met gasoline werd bespoten, en in vlammen zou opgaan. Toe, Directeur van O.G. denk daar 's serieus over, 't is van heel wat intensiever belang, dan 't indertijd voorgestelde verdwijnen van die bewuste poort bij het gouvernementshuis, waar de Koloniale Raad toen zoo erg veel voor voelde. Best mogelijk dat 't er dóór komt. Geld en gasoline is er genoeg, 'n brandspuit hebben we ook al, en de tunnel kan nog wel 'n jaar of wat wachten; en daarenboven als er één categorie van personen is, die openlijk moeten getuigen in woord en daad voor verheffing van 't Curaçaoschen moraliteitspeil, dan is 't toch zeker 't 13 tal leden van onzen Kol. Raad.
Weet U, wat 'n lacune is in mijn litteraire opvoeding? Dat ze me nooit wegwijs gemaakt hebben, om 'n dragelijke beschouwing, of critiek of aanbeveling op 'n uitgekomen boek te leveren. Met de beste bedoelingen steek ik steeds van wal, zal dien auteur nu eens zoo onbevooroordeeld op- of afkammen, jawel, morgen brengen, in *no time* neem ik 't bit tusschen de tanden.
Zoo is het me nu ook vergaan. Toch heeft het misschien ze'n goede zijde. De lezers van mijn onder-de-streep, weten nu nog niets van de verborgen schatten voor levenswijsheid, die in dat blauw gekafte boekje bedolven liggen. Dat moet, dunkt me, de nieuwsgierigheid ietwat prikkelen, en animeeren om er 's kennis mee te maken, en daar is het me toch maar om te doen. Als de mark zou stijgen, zeg tot op de helft van haar vroegere waarde, dan zou 't mij 'n

gewetensplicht zijn 'n herdruk van duizendtallen kosteloos te verspreiden, maar daar is vooreerst nog geen kans op.
Heb jaren geleden in jeugdigen overmoed, met breed theatrale geste een mijner Ditjes en Datjes geëindigd met: Ik wil gelezen worden. Daar lach ik nu zelf om, enfin de jeugd wordt veel vergeven, maar kon dit pittig gulden boekje spreken, dan zou 't met luide stem: Ik wil gelezen worden. Geloof me. 't goed dat deez' uit 'n apostolisch hart geweldige pennenvrucht kan teweeg brengen aan ons land en ons volk, moet ge heusch niet onderschatten.
En nog wat. 'n Hollandsche vertaling er van, houd ik niet alleen oirbaar, maar van 't hoogste nut. 'n Weinig omgewerkt, hier wat bij, daar wat af, maar bovenal gehuld in 'n smakelijke kleedij, zou hier van nog meer nut zijn, en in Holland ook zeker opgang maken. En dan is mijn stille wensch er ook 'n artikeltje in te mogen lassen, om op mijn losweg pratende manier, ook iets te kunnen bijdragen tot veredeling tot omhoog-stuwing in edele banen, van 't volk, dat mij zoo dierbaar is.
Over eenige dagen vieren wij Kerstfeest. In de pieus-mystieke stilte van dien heiligen nacht, waarin alles vrede ademt, denk dan eens aan. de mij uit hart gegrepen woorden van den grooten Veuillot: *L'homme n'est grand, qu' de genoux*, Dat is 't wat Curaçao vooral ontbreekt om tegelijk vooruit te gaan en oprecht gelukkig te zijn. Zalig Kerstmis.
Jan Paul. San Willibrordo Dec. 18 | 23 (*Amigoe* 22 XII 23)

Honor i Birtud.

Een zeer mooi boekje
Amigoe 1 Dec. 1923.

Es boeki aki ta contene pepita di oro *pa Major i muchanan koe nunca no ta perde nan balor*
La Cruz 5 di December 1923.

Enberdad un buki di gran utilidad i interés pa tur clase di pueblo
La Union 7 di Dec. 1923.

Verkrijgbaar St. Martinusgesticht, Coöperatieve Vereeniging en Nijverheid Otrabanda, Punda en Pietermaai.
Prijs 60 cent.

2 II 24
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Naar aanleiding van mijn laatste onder-de-streep, beweerde een mijner lezers met 'n heel bedenkelijk gezicht: Jan Paul, dat artikel van je van ll. Zaterdag [22 XII 23] zal je heel wat vijanden, vooral onder de blanken, bezorgen.
Waarde heer, heb ik toen geantwoord, dat laat me koud, absoluut koud, steenkoud, 20-graden-onder-nul-koud. Heb nog heel wat anders over dat luguber chapiter in portefeuille, heb nog geenzins mijn zwaar geschut, mijn dikke Bertha's, mijn gepantserde tanks in 't vuur gebracht. Waarom niet? Wel heel eenvoudig, omdat het zoo ongelooflijk penibel is, in deez' mate duidelijk te zijn, en toch niet te stooten. En toen lanceerde ie: maar wilt u gelooven, dat ik toch erg blij ben dat iemand nu eindelijk den moed heeft om 't 's goed te zeggen. 't Was vleiend, maar toch ik voor mij ben diep overtuigd dat ik bijlange na niet goed genoeg gezegd heb. 't Is zoo hopeloos schermen tegen diergelijke wantoestanden, die 't gros in onze, door 't leven dansende zonnekinderen decimeert, geloof me, er moest eerst 'n echte ouderwetsche hollandsche groote schoonmaak hier in de kolonie gehouden worden, wil je 'n ietsje ten goede in die zin bereiken. Wat ik daarmee bedoel?
Mag ik 's vierkant mijn opinie zeggen? Huur 'n bark, desnoods 'n *steamer*, en zeil of stoom al die criaturen van verdachte zeden, die hier uit den vreemde zijn komen neerstrijken, huistoe

terug naar hun bittere tranen schreiende moeders, dan geef je ze misschien nog 'n kansje om hun lichaam en ziel te redden voor tijd en eeuwigheid.
Maar, mijn waarde Jan Paul, dat druischt immers in, tegen alle beginselen van persoonlijke vrijheid.
Heelemaal niet! Weet u, wat ik lees in een van de Belgische bladen? En België is toch heusch geen land, waar de vrijheid aan banden wordt gelegd, 't Simpel krantberichtje luidt aldus, ik citeer letterlijk:

> Minister Masson heeft een besluit getroffen, waarbij alle vrouwen van verdachte zeden en levenswijze van vreemde nationaliteit uit het land zullen gezet worden. Te Antwerpen alleen bevinden er zich naar schatting 4000 van deze soort.

Ben maar 'n eenvoudig knoekmannetje, reeds jaren levend met en voor de armsten onder de arme Curaçaosche negerbevolking, maar zou ik ooit eenige invloed krijgen op 't wetgevend program van onzen Kolonialen Raad, dan zou mijn eerste voorstel zijn, om in deez' lijn zonder aanzien van persoon schoon schip te maken, én voor 't welbegrepen heil van deez arme uitlandsche verdwaalden, én voor ’t veel begrepen heil van onze Curaçaosche oude en jonge, blanke en gekleurde, futlooze zwakkelingen.
Als eerst maar 's die gure bende cocottes, van de kust, ja zelfs van Holland hier ingevoerd, precies als in België uit ons land werden gebannen, dan zou er al heel wat gewonnen zijn, dan zou er ten minste 'n beetje orde te scheppen zijn in dien chaos van moreele verwording.
Melaatschen en krankzinnigen worden uit onze maatschappij gebannen, dieven en moordenaars achter slot en grendel, vreemdelingen zonder middelen van bestaan uit 't land gezet. Goed, best, maar wees dan ook consequent, en maak die veile deernen onschadelijk, die oneindig meer kwaad veroorzaken aan ons weleer zoo kerngezond volk, dan alle melaatschen én krankzinnigen en dieven en moordenaars te zamen.
Maar 't is immers 'n noodzakelijk kwaad! *Great Scott*! Als ik 't niet dacht, en toch is die zooveel verspreide meening fout, heelemaal fout, fout van onder tot boven, fout van alle kanten, wat ik U ampel bewijzen zal. En ik volg wederom mijn oude beproefde methode, en haal niet aan 'n citaat van 'n geloovig katholiek, maar van 'n Israëliet, Dr. Waterman, 'n man met 'n naam op medisch gebied, die klinkt als 'n klok. Hij zegt, hij schrijft:

> Daarom zijn dan ook weinige ziekten - U begrijpt over welke ziekte hij 't heeft - zoo gemakkelijk te voorkomen. Alles hangt daarbij af van 'n krachtigen wil, van zelfbeheersching, van eerbied voor de vrouw, en van de overtuiging, dat men zich zeer goed kan onthouden. Het onderdrukken van de hier bedoelde drift, is zeer goed te doen, al kost 't ook veel moeite soms. Uw wil zij meester over uw lichaam, en niet zijn slaaf. Weet welke verantwoording gij op u neemt, en welke gevolgen 't voor geheel uw verder leven hebben kan, wanneer zij u door de zwakte van uw wil laat verleiden, en den kwaden weg, gij 't ook maar eens, opgaat.

Onnoodig daar iets aan te voegen. Als er ooit 'n spreekwoord toepasselijk is op deez' materie, dan is het 't Engelsche: *When there is a will, there is a way*. De weg is er, maar de wil speelt verstoppertje; en vandaar 't rondscharrelen op ons zonne-eiland, ondanks 't heerlijk gezond klimaat voor zoovele gedegenereerde, ziekige, zwakkige Curaçaonaars, en helaas ook voor menig zoo’n van onze lauwe Westerstranden. Geloof me, de bijl moet aan den wortel, die in-vieze Augiasstal moet uitgebezemd worden met ’n Dempsey-vuist aan den steel, anders gaat heel Curaçao, ondanks alle materiëele vooruitgang, in 'n vaartje naar den je weet wel. Tegen de vrijheid?!?
Kom, lach nu niet.
Als je in 't traditioneele land van de vrijheid, Amerika, 'n cocktail schenkt - ik bedoel 'n echte, geen *moonshine* - en ze snappen je, dan moet je brommen in Sing-Sing, gehuld in 't zebra-hansjop.
Als je in Rotterdam, na zóó laat, je straat boent: boete!

Als je in Rotterdam, na zóó laat, kleedjes klopt: boete!
Als je in Rotterdam, op 't plantsoengras loopt: boete!
Als je Rotterdam op de Hoogstraat of Maasbrug met je fiets links houdt: boete!
Hier belet niemand je de meest bedenkelijke postkaarten te koopen, en wil ik u nu 's vertellen, wat mij bij mijn laatste bezoek aan Parijs gebeurd is? Zat in la rue Auber op 't terras van 't Grand Hotel na ampel tafelen 'n kleintje mocca met 'n *pousse*'je te sippen. Zeg zoo tegen mijn naast mijn zittenden broer: Wil je wel gelooven, dat ik in de laatste vijf minuten al heel wat meer menschen gezien heb, dan in al die jaren in de West, - toen er 'n pootige snorrebaard recht op ons af komt stevenen, en 'n stuk of wat prentbriefkaarten onder onzen neus duwt met 'n *s.v.p. messieurs, quatre sous*. En toen gebeurde 't onder 'n *cochon* daalde de vuist van den intimus mijner jeugd ploffend neer op 't harig kakement van dat doodelijk verschrikt koopmannetje, die in 'n wolk van postkaarten over den boulevard tolde, angstig ze'n kaarten bij mekaar grabbelde, en toen op 'n draf er van door ging. Op mijn vragenden blik van:

Zeg, *sonny*, gaat dat zoo maar hier? –

Wel zeker, je weet toch wel, dat de Fransche wet verbiedt om die vuiligheid publiek te verkoopen. Excuseer me, Paul, ik ga eventjes mijn handen wasschen.

En wil ik u nu ook 's vertellen, wat me hier in Willemstad gebeurd is, 'n jaar of wat geleden? Er was toen, of er is nog, ik weet 't heusch niet, in de Breedestraat van de Punda, 'n keurig ingerichten scheersalon met 'n iet wat Amerikaansch cachet. Onder 't scheren of knippen kwam er zelfs 'n joggie je schoenen poetsen, 'n manicure-juffie was er echter niet. Ben er één keer geweest. Toen ik na 'n maand er weer wilde binnenstappen, stond er schuin in 't deurgat 'n reuze-reclame plaat, voorstellend 'n bijna levensgroot vies-sensueel half aangekleed vrouwmensch. Had mijn voet al geheven, om die papieren vuiligheid eventjes in flarden te trappen, maar als je zoo tegen de 50 loopt, dan heb je wel zoo langzamerhand geleerd niet dadelijk aan zoo'n eerste opwelling gehoor te geven.
Stapte toen, stante pede, op informatie uit.

Mag dat? –

Ja, dat mocht.

Als ik 't wagen zou die reclameplaat te vernielen, dan zou ik minstens 'n boete oploopen, mogelijk ook in 't wit en blauw aan 't straatvegen gezet worden. En onschuldige kindertjes babbelden er langs, er naar starend met groote wonderoogen, en hun engelbewaarder snikte 't uit. En opgeschoten schooljongens, bleven er in groepjes grinnekend vóór staan, stootten elkaar aan, bleek van passie, en er werd dien ochtend op school veel geheimzinnigs gesmiespeld en heel weinig geleerd. Wie weet hoeveel arme kleinen door 't zien van die verderfelijke satanische kleurdruk van dien stond af, 't breede pad zijn opgegaan, dat onverbiddelijk leidt tot 'n leven van physieke en moreele aftakeling. Maar de wet sanctioneert zulke excessen, of beter neemt er heelemaal geen notitie van. *For shame*! Ik heb nooit meer 'n voet in dien scheersalon gezet.
Heusch, er is misschien geen land op deez' aardboôm waar men zooveel misbruik maakt van de vrijheid op welk gebied ook als in onze Curaçaosche kolonie. B.v. Terwille van de vrijheid, kunt ge in Willemstad vaak menige slapeloozen nacht doorbrengen.
Waarom?
Omdat ze naast of over je huis geheel den nacht onder deunende orgelmelodie en ijzergevijl aan 't dansen zijn. Dan kunt ge op je achterste pooten gaan staan, allemaal krachtverspilling, ze hebben nachtelijke danspermissie. Afgeloopen, de buren moeten dan maar zien, hoe ze in droomland verzeild raken. Dat mos nou toch heusch niet magge, zouden ze in Rotterdam zeggen. En buiten heb je daar ook al last van. Je hebt 'n drukke dag gehad, ben ‘s avonds dood op.
Je kruipt onder 'n mond splijtende reuze-geeuw achter je klamboe. Slapen? Denk je maar! Ten noorden van je wigwam hebben eenige zwartmenschen permissie gekregen voor 'n nachtelijk

bal, en met schrik hoor je opeens klaarwakker 'n dof geboemboem, en lallen en handengeklets. Als je nu verstandig ben, dan steek je solar-lamp weer aan, en ga doodgewoon zitten lezen of schrijven, want slapen kunt ge nu gerust uitschakelen, 't Verstandigste is, je levendig in te denken, dat je verdwaald ben geraakt ergens in *darkest Africa*, in 't hartje van de Congo b.v. en vooral je niet op te winden als 't dronken gelal je te machtig wordt, geloof me, je schiet er niets mee op, want je staat toch absoluut machteloos, de wet immers keurt deez' bacchanaliën niet af.
Weet u, hoe we hier 'n 25 jaren geleden dat varkie waschten? 't Was misschien niet heelemaal *comme il faut*, maar radicaal was 't, daar kunt u .... enfin, onweer, op zeggen. Vóór mijn vertrek in 1898 naar St. Eustatius, was ik 'n paar maanden gestationneerd op denzelfden buitenpost San Willibrordo, waar ik nu weer 'n jaar of wat, in functie ben. Zoo nu en dan werd door de omwonende *blackies* in 't holletje van den nacht de oude Afrikaansche tamboer - 'n ton met 'n ezelvel bespannen - voor den dag gehaald, de de mijohn rum ontkurkt, en 't vieze gedoe begon. Daar hadden vooral de Jankokkelingen 'n handje van, misschien wel omdat de eigenaar zelden op de plantage was, liever zat te pokeren vóór 't open raam van 'n bovenhuis op 't Concordiaplein. Dat verveelde me, niet dat gepoker, maar dat herhaaldelijk vuig gecancan.
Op 'n goeien of beter kwajen nacht, was 't weer zoo'n liederlijke reuzerotzooi op die plantage. Ik kon 't niet meer bolwerken. Sprong met 'n nijdig gezicht uit bed, schoot payama's uit en rijpak aan, zadelde Flecha, mijn trouwe klepper, pakte mijn karwats, en wipte in 't zadel. *Ventre a terre* de onder schitterpinkenden sterrenhemel door Buitenbosch, Salinja, links om Jankok binnen. Wat er toen gebeurd is, weet ik heusch niet meer, maar ik zie me nog, pezige zesvoeter die ik was, hoog op mijn nerveuzen hengst plots te midden in dien lallende heupwiegende stomdronken negertroep springen, er onbarmhartig op los karwatsen, met 't wónder-effect, dat in 'n minimum van tijd, in die met zweet en stank en Afrikaansche boemklanken bezwangerde koraal, weer de intense stilte heerschte van een pieuze maanlichte tropennacht.
Toen kenterde ik weer huistoe, gaf Flecha een extra portie maïs, kroop achter mijn klamboe en sliep als een bedauwde theeroos, al heel gauw de slaap der rechtvaardigen.
Fout, Jan Paul, heelemaal fout, je bent toen leelijk buiten je boekje gegaan. Nu ja, dat weet ik wel, maar wil je iets bereiken in zoo'n buitenissig perplex geval, dan is dat toch heusch je methode.
Kijk 's aan, 't is precies als met 'n joggie, die altijd te laat op school komt. Redeneer met 'm als een liefhebbende vader over dat fataal te laat komen, en bewijs 'm dat die slechte gewoonte in ze'n later leven ze'n ongeluk zijn zal, 't geeft je geen lor. Maar geef 'm 's 'n fiksche draai om ze'n ooren als ie weer over tijd met grijze knikkerkneukel komt binnen kuieren, tien tegen een, dat ie voortaan 'n paar weken lang *primus inter pares* is, en om 8 uur al staat te zaniken, om de eerste schoolbel te mogen luiden. Geloof me, zachte heelmeesters maken stinkende wonden.
Ben blij, achter deez copie een groote punt te kunnen zetten. Hou er niet van zulke subtiele materie te behandelen. Men zegt zoo gauw te veel, men wordt zoo spoedig banaal. Alleen de gedachte, dat 't misschien een greintje goed zou kunnen doen, aan de bewoners van de hollandsche eilanden in de Caraïbische zee, heeft! me er toe bewogen. Wilt u gelooven, dat ze me eens hebben durven vragen, of ik alles meende, wat ik onder-de-*Amigoe*-streep pende. Ben op die idiote vraag ingegaan met 'n even idioot antwoord. Wat dat was? Wel, doodnuchter repliceerde ik: *Yes, we have no bananas*.
Jan Paul. San Willibrordo. 27 jan. 24. (*Amigoe* 2 II 24)

22 III 24
Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Hoorde onlangs iemand vertellen, dat ‘n *steamer*-reis, van St. Martins naar Curaçao, (via Santo Domingo Porto Rico) ‘m ongeveer 'n 300 pop had gekost. Dat deden we vroeger toch heel wat goedkooper en vlugger. Je telde 30 gulden bij den Bovenwindschen agent neer, en 't moest al heel raar loopen, als je binnen 'n dag of 4, niet met gestreken *jib* en *forsail*, vóór de Curaçaosche haven heen en weer lag te scharrelen. Die *steamer*-meneer deed er 3 weken over. Zag laatst in 'n ouden Prins 'n kiekje van onze vroegere Bovenwindsche mailschoener, de Brandhof, daarmede ik zoo menig keer onze nukkige Caraïbische zee heb doorploegd. Dit simpele plaatje deed me opeens ' n wereld van zoete en wrange herinneringen voor den geest borrelen. Mijn eerste reis met dat tweemastertje, dagteekent van A.D. 1898. Om 7 uur in den lichtenden ochtend van 23 sept. was alles los, 'n stuk of wat zeilen op, de brug open, en we gleden op ‘n sukkeldrafje buitengaats.
In dien tijd hadden we nog geen motorbooten, dies was er geen sprake van, om achter 'n gespannen kabel, in ‘n vloek en 'n zucht, in volle zee gesleept te worden, maar we kwamen er toch, en eenmaal buiten klaarde 't gezicht van kapitein Ventre heelemaal op, als van ‘n *candidatus juris*, die zoo juist gehoord heeft, dat ie er door is, *cum laude*.
Mag ik U de eerste klas-passagiers even voorstellen? 'n Balronde roetzwarte Martinieksche jaja, met 'n vuurrood-gebloemden hoofddoek, en 'n nog vuurrooder gebloemde *samaar*, vol zorg voor 'n 5-jarig, pips, zwartoogig safraan kleurig hanssopjochie, 'n week of wat geleden nog onder 't mes van Dr. Lens, onzen toen zoo beroemden chirurg. No. III 'n Aapje, ruig, met bewegelijke grijpvingertjes, krullende staart, alom dwalende kriekoogjes en zonder hanssop. En No. IV ik: Jong, mager, zes voet lang, glad geschoren, geprononceerde grieksche neus, aschblond haar *á la brosse*, lange beenen gehuld in gebatikte slaapbroek, hoekige breede schouders in getresd stijfgestreken kabaai. Dat was al.
Toen we goed en wel heelemaal buiten dobberden, met geheel de rataplan op, *forsail, topsail, mainsail, jibs*, gaf Captain Ventre 't wiel over aan 'n ietwat loenschen staag pruimenden matroos, met 'n gerafelde afgetrapte broek, en kwam kennis maken. Ik viel dadelijk in dien jovialen type. Hij sprak Engelsch, Papiamentsch, en Fransch met 'n tikje, neen 'n flinke tik patois, hij hield dol van odeur en 'n pijp en was muzikaal van den melancholischen kant. Hij zoog de verrukkelijkste tonen uit ze’n uit Guadeloupe geïmporteerde harmonica, en als ie, gesecondeerd door Alfred den scheepskok, de oude weemoedige Bretonsche chansons liet schallen over de aanschuimende Caraïbische golven, dan genoot ik heusch meer, dan voorheen bij menig hij hyperklassiek concert in 't moederland.
Heb maar eens kwestie met 'm gehad. 't Was op diezelfde eerste reis, later nooit meer. Dat was zoo: We waren zoowat half weg, geen aasje wind, staag klapperend canvas, heelemaal geen opschietweer voor 'n zeiler.
Kapitein Ventre was niet alleen 'n zeerot, maar ook 'n Nimrod. Als ie thuis was op St. Barth's, dan ging ie altijd ‘s morgens vroeg jagen, vertelde ie, maar waarop weet ik niet. Gisteren had ie ze'n spuit in de olie gezet, vandaag was ie aan 't nagelpatronen maken.
Met 'n ik kom je 'n beetje helpen, drentelde ik ze’n cabien binnen, en God zal me bewaren, daar stond ie met 't vergenoegdst gezicht van de wereld, te dampen als 'n schoorsteen, met ze'n brandende pijp pal boven 'n open blik buskruit, en van heb ik jou daar te dippen, te dippen, maatje na maatje kruit, in 'n stapeltje gapende hulzen.

Monsieur le Capitain, prenez garde!!:
for heavens' sake stop: C'est tres dangereux!!!
Dangereux?! Mais non, mon fils. Dangereux? Point du tout!

Dacht: ouwe, klets maar raak, hoor, maar ik heb heelemaal nog geen zin om Van Speykie te gaan spelen, en ik greep dat vierkanten blik met fatalen zwarten inhoud, en wipte er mee aan dek. Toen was ie kwaad, en dra verscheen ze'n rood gezicht door 't patrijspoortgat met 'n nijdig:

Mon poudre, s.v.p. jamaïs, never, nunca!!!

First stop smoking.
Mais non!!!
Mais oui!!!

Hij keek mij 's aan, ik keek hem 's aan, en toen verdween ze'n *brainbox* langzamerhand in de geheimenissen van zijn cabien, hoorde 'm met alles smijten, wat maar smijtbaar was, en mompelen zoo iets van, dat ik me heusch toch niets moest verbeelden, 't buskruit uitgevonden te hebben. Aan tafel zei ie niks, ik ook niet Toch opende ie 'n blik abrikozen waar ie wist, dat ik dol op was. Dit vond ik fideel van 'm.

Daarom nauwelijks weer aan dek, stak ik 'm mijn sigarenkoker toe, met 'n: *please, Cap, take a smoke*. En toen riep ik de kajuitsjongen, zoo'n lenig, sproetig vlasharig 12 jarig St. Barth's broekie met 'n:

Say sonny, you just go down, and fetch my boite a musique; compris?

En 't polyglotje verstond me, en kwam dra aangezeuld met mijn antieke reuze-speeldoos, nog 'n souvenir van mijn goeien vrind, den kort daarop ontslapenen Pastoor de Bruin van Westpunt. Toen was 't ijs heelemaal gebroken, Van Speyk, pardon, ik bedoel Ventre kwam naast me zitten meeneuriën, wolken uitblazend als 'n locomotief, en na 't afdraaien van *Le Carneval de Venise*, werd ie vertrouwelijk, en schoof nog 'n beetje dichter bij:

Sans doute, Pére, vous aviez raison. It was not right. Peut être c'était dangereux, un petit peu dangereux. Never mind, shake hand.

Toen Ventre ‘s avonds laat in ze'n kooi kroop, vond ie ze'n dierbaar blikje kruit terug, in 't holletje van ze'n hoofdkussen.

Die zwart glimmende *jaja* kwam nooit aan dek, ook 't jochie niet, ook 't aapje niet. Dit onafscheidelijk trio, was óf zeeziek, óf aan 't zoetigheid kauwen, óf aan ‘t dutten, 't Meest sociale wezen van die drie, was nog 't gestaart vierpootertje. Hij zei wel niks, maar ie had 'n soort van manie, om telkens als ie de kans schoon zag, me heel beschroomd, en heel eventjes maar aan mijn neus te trekken. Dat gaf afleiding, was weer 's 'n nieuwe emotie, schoon die juffrouw *jaja* 't mij niet had moeten leveren.

Nu ik toch in 't apenchapiter ben verzeild geraakt, u eventjes zoo tusschen twee haakjes verteld, wat me overkomen is met Coecoe, mijn tegenwoordig apenkind. Kreeg bezoek van 'n *gentleman*, 'n West-Indiër, die vloeiend hollandsch sprak. Bij ze'n vertrek, zag ie Coecoe, staartzwaaiend aan 'n boomtak.

Wat heeft u daar 'n alleraardigst aapje. Wat eet zoo'n beest toch?

Wat ie eet? Wel natuurlijk apenkool, zei ik met 'n stalen gezicht.

O kijk, ja, dat is waar ook.

Wel, adiosito, en weg snorde ze'n Ford.

Alfred onze scheepskok, iets minder horizontaal in doorsnee dan onze benedendeksche *jaja*, kon drommels goed koken, en vooral heerlijk brood bakken, als we maar niet al *the-loop-the-loop*achtig hobbelden.

Heb indertijd in mijn vlegeljaren, met veel aplomb 'n Fransch gedicht gedeclameerd: *Mort du Vatel*. Die Vatel was 'n collega van Alfred. Nu wilde 't geval, dat op 'n regenachtigen morgen, die kunstenaar op culinair gebied te, veel zout of peper in 'n ragout had gesprenkeld. En toen was ie zoo diep in ze'n kokseer getast, dat ie 't voorsnijmes greep, met 'n zwaai in ze'n hart plofte, en morsdood neer viel, met ze'n neus in die ongelukkige ragout.

Nu zóó was Alfred nu heelemaal niet. Als de kip was aangebrand, of de aardappelen waren niet gaar, of de soep smaakte naar zeewater, dan bleef ie er even onverstoorbaar kalm onder, de idee van *hari-kiri* kwam heelemaal niet bij 'm op; daar was ook zoo'n buik veel te gewapendbetonachtig voor. En als je dan na tafel 's in ze'n kombuis dook, en mopperde: Nou Alfred, vandaag was 't nou toch al heel erg minnetjes, je mag van middag wel 's 'n lekker broodje bakken, dan lachte ie je gewoon uit met 'n:

Qu'y fairrrre?

Manger et se tairrrre!
C'est la loi des marrrrins surrrr la merrrr!

'n Keer ‘s nachts met zwaar weer, 't was onder de kust van Porto Rico, kwam er 'n reuzegolf over, en spoelde 'm met de losse bodem, van ze'n hondenhok en al, papnat aan dek, en bons met ze'n harden schedel tegen de verschansing. Ik werd er wakker van, en hoorde toen Alfred al maar proestende, nijdig foeteren: Dat ie er nou genoeg van had. Dat dit vast en zeker ze'n laatste reis was. Dat was zoo geen leven! Neen hoor, hij bleef nu lekker thuis bij vrouw en kinderen, en zou uien en bananen en ananas gaan planten, 't Speet 'm voor Ventre, ze'n goeien baas, maar, *mon Dieu*, 'n mensch is toch geen amphibie. Brrrr!

Jawel, 't mocht wat. Nog jaren lang heeft ie gevaren en de potlepel gezwaaid aan boord van de Brandhof, totdat op 'n onfortuinlijken nacht, weer zoo'n reuze-golf 'm te: pakken kreeg, met titanenkracht 'm onderste boven wierp, over de verschansing keilde, en die goeien hartelijke dikzak voor goed deed verdwijnen in de schuimende golven, in 't gezicht van ze'n dierbaar *home sweet home* op 't armzalig eilandje St. Barths. Ben zeker, dat ie beter aangeland is hierboven, dan ze'n collega Vatel, met ze'n geruïneerde ragout en bebloed voorsnijmes,

Als je bij mij in mijn wigwam tusschen de cactussen op San Willibrordo, op *afternoon-tea* komt, en je zit 'n minuut of vijf te hobbelen, dan blaas ik plots, onder 'n excuseer me, *please*, met plafond-engel-koonen op 'n verweerd, gedeukt, verroest, eigenlijk niet toonbaar meer blikken politiefluitje! 'n Rare chinees toch, denkt de visite natuurlijk, maar als daarna in *no time* mijn *butler* verschijnt met de theeboel, dan gaat hun toch 'n licht op, ja, feitelijk is zoo’n fluit toch wel zoo practisch als 'n deftige electrische bel, die altijd kapot is. En daar komt bij, dat ik bijzonder aan die fluit gehecht ben, 't is nog een gedachtenis van dien goeien Kapitein Ventre, als *contre*-beleefdheid voor 'n door mij aan hem geoffreerde meerschuimen tabakspijp.

Even trouw als ik jarenlang de ether trillen deed door 't jagen van schrille dissonant over erf en beemd, uit blikken fluit, even trouw pufte hij uit mijn pijp, dag in dag in dag uit, tot kort nog voor ze'n dood. Wel tragisch, dat hij bijna even ongelukkig aan zijn eind moest komen, als Alfred ze’n trouwe scheepskok. Neen, verdronken is ie niet, maar... In onze haven lag ie langszij 'n *steamer*, lading te lossen of in te nemen.—'n Staaldraad knapte af, en sloeg ‘m neer. Van dien tijd af, wist men mij te vertellen, was ie een gebroken man, totdat ie stierf. God hebbe zijn ziel!

Eigenlijk had ik dit tot 't laatst moeten bewaren, want ik ben over Ventre nog niet uitgepraat. Herinner me nog heel goed 'n reisje met zijn schuit, van St. Martins naar St. Eustatius. 't Was begin October. 'n Maand te voren had 't duchtig geörkaand, en bij die gelegenheid was de Delfshavensche jandoedelbark van Henkes in de buurt van St. Martin vergaan, of op 't strand geloopen. De bemanning was gered en vertrok nu met de Brandhof via St. Eustatius naar Curaçao, om vandaar naar Holland terug te keeren.

Ik kwam iets later dan die Hollandsche schipbreukelingen aan boord geroeid. 't Was om 10 uur 's avonds. In de cabien was 't 'n herrie van belang. Rum was in die dagen op St. Martin goedkooper dan nu 't water op Curaçao, enfin ze hadden afscheid van hun vrienden en vriendinnetjes genomen, en hadden 'm allemaal staan, en niet zuinig ook. Loerde, aan dek gekomen, door de patrijspoort, om eerst 's poolshoogte te nemen, en dra snapte ik de situatie. Kaptein en stuurlui van 't Henkesschip wilden met allen geweld dat hun matrozen naar voren gingen, vóór de mast, maar dat vertikte ze nou toch lekker, bij hier en bij gunter. 'n groote stoere vent stond onder de stormlantaarn vóór de spiegel tegen zijn eigen druk te gesticuleeren en in 't oneindige te repeteeren: Ik vraag je nou alleen maar, binnen we gouvernements passagiers, of binnen we 't niet? o, zoo, Koos!

'n Ander zat op 't houten canapé-tje half dommelend te beweren, dat ie lef had, 'n reuze lef, en ze moesten 'm met dat gedonderjaag niet aan z’n *body* komen. Alsdat je gelijk heb, maat,

kwam toen die spiegelman er weer tusschen. Ik zeg ook al tegen dien vent daar: binnen we nou gouvernementspassagiers, of binnen we 't niet, maar die loeris geeft maar geen asem. Maar toen de I. stuurman z'n mouwen begon op te stroopen, had je de poppen aan 't dansen. En heel de zaak zou juist aan 't bakkeleien gaan, toen Captain Ventre met 'n allervriendelijkst gezicht en in een wolk van odeur binnen kwam tippelen. Wat voor een wondertaal hij sprak, mag Joost weten, maar 't was als olie op de golven, 'n Paar kreeg ie met 'n zoet lijntje aan dek in de hondenhokken gesjord, de état-major verdween met nog opgestroopte mouwen in de bakboordkooien, de man die niet goed wist of ie gouvernementspassagier was, lag ook al op zijn rug in 'n stuurboordkooi, 2 anderen gingen op hun glazen beenen als lammetjes mee vóór de mast, die lefman liet ie maar door dommelen op ze'n houten canapétje.
Zeg, Cap, zei ik, dat heb je er schitterend afgebracht.
Ach, zeit ie: *Cela, ne vaut rien*, ik heb indertijd wel andere varkies gewasschen.
Toen ik aanstalten maakte om te gaan slapen, werd dat canapé-mannetje klaar wakker.

Hé, zeit ie, ze'n oogen uitwrijvend, wat doe jij hier? Wat ben jij voor 'n magere spierewiet? Ik? Ik ben ook passagier.
O zoo!! Ga je ook mee naar Holland?
Was 't maar waar!
Waar ga je dan naar toe?
Naar St- Eustatius.
St, Eustatius?
Wat moet jij daar nou doen, in de negorij bij die Engelsche kaffers? Vliegen vangen, zit me nou niet te verneuken.
Wat ben je eigenlijk voor 'n landsman? 'n Hollander, 'n Rotterdammer? 'n Rotterdammer??! Neen maar, kerel, hier, geef me de vijf, dan bennen we stadgenooten. Zeg, daar mot ten we 's op drinken. Heb je niks?
Ja, een fleschje sodawater.
Sodawater? Dank ie wel hoor, daar krijg je zóo'n opborrelende hik van, vin je niet? Affijn, dan maar niks. Zeg luister 's Ken je dat danshuis op den Schiedamschendijk dicht bij 't Vasteland met zoo'n rooien lantaarn? Nee? nou affijn nou zal ik je 's wat vertellen, maar 't blijft onder ons, die jongste dochter van den kastelein is me meisie, begrijp ie, ik ben 'r galant, 't Ja zoo'n pisang van een meid. Ken je ze niet?
't Spijt me, maar ik heb niet de eer.
Dat is niks, je mot beslist 's kennis met 'r maken, daar zal ik voor zorgen. Wanneer ga je n' Holland?
Zoowat over 9 jaar.
Over 9 jaar?! Maar man, dat haal je immers niet met je magere botten. Ik meen 't goed met je, ga nou mee, jó, dan zullen we in Rotterdam de blommetjes 's buiten zetten. Hé, heb ie ook zoo'n dorst? Kom laten we nou een klein tikkertje nemen, laten we nou als fideele Rotterdamsche jongens onder mekaar, er 'n lollig nachie van maken. Wacht even. Ik zal hier en gunter die dikke nikkerkok met ze'n zwamneus, wel 's eventjes uit zijn kombuisje trommelen.

Toen gaf ik Ventre 'n wenk, die op den cabientrap gezeten, 'n oogje in het zeil hield. En 'n vloed van 't smijdigst patois daalde neer over 't openmondig canapémannetje, die al gauw ze'n beenen weer strekte en luid snorkend verdween in 't land der droomen. Toen wipte ik in mijn kooi, en werd dra in slaap gewiegd door 't monotoon gebrabbel van mijn onderkooibuur: Ik vraag nou alleen maar:

Binnen we nou gouvernementspassagiers of binnen we 't niet? O zoo Koos!

Jan Paul, San Willibrordo. 17 Mrt. 1924. (*Amigoe* 22 III 24)

Hoofdstuk 9
Norka Rouskaya, een 'Russische' diva op Curaçao
Kunst en moraliteit – een polemiek

Zelden of nooit is er op Curaçao een voorstelling gegeven, die zooveel stof heeft opgejaagd, zóó over de tong is gegaan, zooveel ergernis heeft verwekt, als het beruchte dansnummer uit de opera Salomé van Wilde-Strauss, hier de vorige maand uitgevoerd door de z.g. Russische Barones NORKA ROUSKAYA. *(Amigoe 29 maart 1924)*

In de eerste maanden van 1924 ontstond er op Curaçao een felle discussie naar aanleiding van een voorstelling van 'De dans van de zeven sluiers', een fragment uit de opera *Salomé* van Oscar Wilde (1854-1900) & Richard Strauss (1864-1949), door de z.g. Russische Barones Norka Rouskaya. Onder de kop 'Een aanklacht' wijdde de *Amigoe* op 29 maart 1924 er zelfs zijn hele voorpagina aan, en ontspon zich een polemiek die zich nog lang voortsleepte en zelfs tot een rechtszaak leidde. De inzet was de poëticale vraag naar kunst en zedelijkheid. Mogen en moeten er al dan niet morele eisen aan kunst gesteld mogen en wat zouden dan die voorwaarden voor kunst moeten zijn. De discussie werd op felle wijze eiland-breed gevoerd tussen katholiek en liberaal.

De bekende en populaire Ierse dichter-dramaturg Oscar Wilde's tragedie *Salomé* (1891) gaat over de danseres die, op aandringen van haar wraakzuchtige moeder Herodias, het hoofd van Johannes de Doper eist als beloning voor haar dans, zoals in de Bijbel beschreven:

> op het geboortefeest van Herodus danste de dochter van Herodias in hun midden en zij behaagde Herodus, waarom hij haar onder de toezegging haar te geven, wat zij maar vragen zou. En zij, opgestookt, door haar moeder, zeide: geeft mij hier op een schotel het hoofd van Johannes de Doper. (*Mattheüs* 14: 6-8).

Richard Strauss' opera *Salome,* naar aanleiding van Wilde's tragedie, dateert van 1905 en riep al direct morele problemen op door de combinatie van het Bijbelse verhaal met erotiek en een gruwelijke moord. Vooral de 'dans van de zeven sluiers' [zie: you tube] werd berucht en het was juist deze dans die Norka Rouskaya op haar tournee bracht, ook op Curaçao.

De Zwitserse Norka Rouskaya werd in 1899 geboren als Delia Franciscus en was dus geen Russische barones, zoals ze voorgaf te zijn. Ze volgde een dansopleiding en trad in diverse landen en plaatsen op, zoals Frankrijk, Italië, Cuba en landen in Zuid-Amerika, zoals in Venezuela in Caracas en Maracaibo. Ze was bepaald niet onomstreden. Ze danste in 1917 naakt op Frédéric Chopin's *Marche Funèbre* (1837) op het Presbiteriaanse Cementerio Matías Maestro in Lima, wat zo'n schandaal veroorzaakte dat ze gearresteerd werd en naar het St. Thomas klooster gebracht werd onder de zorg van Dominicaanse nonnen, maar ze werd datzelfde jaar al weer vrijgelaten. Optredens in Colombia werden daar door de overheid verboden, wat blijkt uit de *Cine Mundial* (december 1923, p. 734)

> Tot op deze hoogvlakte (van Bogotá) is onze oude vriendin, de danseres Norka Rouskaya gekomen, maar hier heeft zij opgehouden Barones te zijn. Ze heeft in de Colon met een flink geldelijk resultaat eenige voorstellingen gegeven. Haar befaamde dans Salomé was echter door de OVERHEID VERBODEN.

Begin 1924 trad ze in Curaçao op, maar haar dubieuze en omstreden faam was haar al vooruit gegaan. De Joodse Club Curaçao geeft voor een optreden helemaal geen toestemming en de Isla-mensen krijgen een gekuiste presentatie, of zoals de bekende *Amigoe* feuilleton-auteur van Curaçao, Jan Paul Delgeur, het omschrijft:

> Want dat in-vieze wat ze dorst te praesteeren in Willemstad voor de Curaçaoënaars, heeft ze niet mogen of durven praesteeren voor de Hollanders op de Isla, waar ze de

meest stootende passage heeft weg gelaten. Wat te denken geeft, nu juist niet ten voordeele van de Curaçaosche élite.

Al op 22 december 1923 en 2 februari 1924 had Jan Paul Delgeur de kat de bel aangebonden in zijn maandelijkse *Amigoe*-feuilleton Ditjes en Datjes. In felle woorden klaagt hij over het morele peil van zijn dagen en dat er heel wat Curaçaoënaars zijn, die ‘in stad en buiten 'n leven leiden, dat den toets der zedelijkheid niet kan doorstaan’. Hij ergert zich vreselijk aan een reclamebord bij zijn kapper, met een ‘bijna levensgroot vies-sensueel half aangekleed vrouwmensch’. Hij klaagt over ‘ongebreidelde zinnenlust, liederlijk losbandig leven met nachtelijke bals, vuig gecancan en dronken gelal op Curaçao: “de bijl moet aan den wortel, die in-vieze Augiasstal moet uitgebezemd worden.”

En dan komt Norka Rouskaya die al Jan Pauls bezwaren in haar dans verpersoonlijkt, op het eiland …

Vóór of tégen

Het optreden van Norka Rouskaya in Venezuela krijgt aanvankelijk veel positieve aandacht op Curaçao door middel van uitvoerige berichtgeving in de *Boletin Comercial* van 17 januari 1924, waar, in vertaling door een ‘beëdigd translateur’ te lezen valt:

> Wat een bewonderenswaardige vertolkster van Salomé, wat 'n volmaakte en verheven, scheppende voorstelster van dezen allerschoonsten dans is Norka! Alles blijft geëerbiedigd: haar verschijning, zooals de legende ze beschrijft, de Samaritaansche kleederdracht, de heftige zinnelijkheid, de zenuwachtigheid en de wanhoop, dat alles met overtreffende kunst.

Uit hetzelfde stuk een andere passage:

> Nadat ze in haar schoone handen het bloedige hoofd van Yokaänan [Johannes] heeft genomen, openbaart zich Norka als een zinnelijke minnares, en in dit gedeelte spreidt ze heel haar vertolkingskunst ten toon, doordat ze het uitgedrukte gevoel schier werkelijkheid maakt. Ze heeft bewonderenswaardige bewegingen, wanneer ze als in krampen siddert en kunstvolle golvingen van haar schoon en slank lichaam, en wanneer ze neervalt met het hoofd van Johannes den Dooper tusschen de handen, terwijl ze 't met wilde zinnelijkheid kust dan komt ze tot het sublieme.

De *Boletin Comercial* van 12 Februari is in het bijzonder enthousiast over de ‘dans van de zeven sluiers’.

> De *Salomé* van Strauss deed den beker overloopen.
> Het was een groet van de kunst aan de kunst zelf, een ware uitzinnigheid van liefde, haat, ontroering en list in stralende en zinnebeeldige samenvloeiing in de vrouwenziel, die zelfs de hevige begeerten van den hartstocht tot den droesem ledigt in stuiptrekkingen van zinnelijkheid.
> In Salomé is Norka eenig in haar schepping: Men zou zeggen, dat zij het leven heeft geleefd van de Salomé, die zij nabootst. Zij belichaamt dezen trek uit de bijbellegende, alsof ze in haar binnenste de gevoelens waarnam, waarvan zij het trouwe beeld is.

Op 12 februari geeft Norka een voorstelling in de Salon Habana ‘met koninklijk program van haar beste nummers, waaronder de allerschoonste Salomé, opdat allen, rijken EN armen, zullen kunnen genieten van de schoonheden harer kunst’.

De voorstelling roept protest op van verschillende zijde, zowel schriftelijk als mondeling. De *Amigoe* trekt fel van leer over de dans:

> Twijfel of verschil van opinie of deze voorstelling wel werkelijk onzedelijk was, bestond er niet. Een ieder, die deze voorstelling heeft bijgewoond, was daar in gemoede van overtuigd. De groote massa heeft dit openlijk getuigd en er hun walging en verontwaardiging over uitgesproken. Personen van elken stand en godsdienstige richting, ook Protestanten en Israëlieten hebben die meening zelfs niet onder stoelen of banken gestoken. Een niet-Katholiek, die heel wat onder de oogen gehad heeft, verklaarde ons ongevraagd, dat de sletten hier uit de Punda, méér schaamtegevoel bezitten dan deze Norka.

Vooral Jan Paul is fel in zijn commentaar:

> Melaatschen en krankzinnigen worden uit onze maatschappij gebannen, dieven en moordenaars achter slot en grendel, vreemdelingen zonder middelen van bestaan uit het land gezet. Goed, best, maar weest dan ook consequent, en maak die veile deernen onschadelijk, die oneindig meer kwaad veroorzaken aan ons weleer zoo kerngezond volk dan alle melaatschen en krankzinnigen en dieven en moordenaars te zamen. Vooral na de doorzichtige reclame, die er reeds weken te voren voor gemaakt werd, moesten de autoriteiten op de hoogte zijn en kunnen wij ons niet voorstellen op welken grond zulke obsceniteit, zulk schandelijk volksverderf hier in de kolonie werd toegelaten. Daartegen geldt ook ons protest.

Hij geeft een overwogen standpunt dat zijn poëticale morele kompas recht doet: *catholique avant tout.*

> Welnu, ik vraag u nu in gemoede recht op den man af: was de strekking dier *passieuse* danserij er op berekend 't publiek op te voeren tot iets hoogers, tot iets verhevens, tot iets edel-subliems, wat de ware kunst is, of om neer te halen tot 'n lager niveau in 't moeras van onreine lusten, om passies op te wekken, 'n fatsoenlijk mensch onwaardig.

De redacteur van de *Amigoe* komt zelf op 16 februari, dus nagenoeg direct na de voorstelling in Salon Habana, met het stuk ‘Pervers en obsceen’. De *Amigoe* wijst op details die in strijd zijn met het Bijbelverhaal: de dans van Salomé vindt immers plaats vóór en niet ná de onthoofding van boetgezant Johannes.

Norka Rouskaya maakt er dus een soort triomfdans van.

> Een ‘schandelijke intrigue’ is de hartstochtelijke liefde voor de Boetgezant [Johannes de Doper], die in de gevangenis zucht, welke liefde plotseling omslaat in felle wraaklust, zoodra Johannes haar ontuchtige voorstellen verontwaardigd afwijst. Daarom kent haar haat geen grenzen en weet zij den dood te verkrijgen van den Boetgezant. En in het bezit van het eerbiedwaardig hoofd van Jokaänan (Johannes) laait haar ontuchtige passie opnieuw op, en geeft zij zich aan de meest walgelijke excessen over van haar hartstocht.

Naast deze historisch onjuiste interpretatie is vooral de onzedelijkheid van Norka’s presentatie stuitend voor het nieuwsblad.

> De reclame, die reeds vóór haar komst voor haar gemaakt werd, de beoordeeling van haar kunst (?) door de bladen van Caracas, dat alles had de gemoederen reeds voorbereid. De strooibiljetten met het argument en de toelichtingen en verklaring der verschillende dansnummers, die zij zou opvoeren, vooral ook de aanplakbiljetten, waar zij in de uitbeelding van haar rol stond uitgeschilderd, dat alles deed een op prikkelenden zinnenlust azend publiek reeds zoozeer gnuiven, dat haar succes hier vooraf reeds verzekerd was.
>
> Aanleiding tot het schrijven van genoemd artikel, waren de reclameplaten, die een vrouw vertoonden in een costuum, (als men 't nog een costuum noemen mag,) dat niet

> veel van haar lichaam bedekte, en waarin zij den Salomé-dans zou uitvoeren, uit de bekende opera van Wilde-Strauss.

Het levert de schrijver pater P.A. Euwens een aanklacht op bij het kantongerecht, met H. Polvliet als rechter, griffier E.A.H Sprock en Ch. Debrot van het Openbaar Ministerie, met impresario en directeur van Salon Habana, A. Pellicer als getuige. De eis is een boete van 75 gulden. De verdediging is door S.C. van der Veen Zeppenfeldt die voor de rechtbank debuteert.
De *Amigoe* geeft de aanklacht en de daarop volgende lange verdediging uitvoerig weer. De aanklacht luidt opzettelijke belediging door het gebruik van onder meer de volzinnen:

> In den afgeloopen week heeft Curaçao zoo'n *veile deerne* in triomph hier binnen gehaald. Want al beweert dat schepsel, dat zij een Russische Barones heet en al heet zij NORCA ROUSKAYA, dan voegt dit aan de objectieve waarde van haar prestaties niet de geringste verdienste bij. Indien het waar is dat adeldom van geslacht ook hoogere verplichtingen meebrengt – 't *noblesse oblige* — dan heeft deze gevallen engel de aristocratie van haar stand schandelijk onteerd en bezoedeld: hoe grooter geest, hoe grooter beest.

Jan Paul Delgeur is ervan overtuigd dat er vrijspraak zal volgen. Zijn redenering bevat een sterk staaltje van traditioneel paternalisme van die dagen.

> Maar wel is hier de plaats eventjes te releveeren de opinie daaromtrent van 'n niet katholiek hoogbejaard Vrijmetselaar. Weet u, wat ie o.a. ze'n jongens voor levenswijsheid mee gaf, als ze voor hun eigen botram moesten gaan zorgen?
>
> > Jongen, al ben je niet Roomsch, ageer nooit tegen de priesters, want geloof me, meermalen heeft je oude vader 't in zijn lang leven ondervonden, nooit blijft in zulk geval de straf uit.
>
> En die oude heer sprak waarheid.
> Want zoo waar als er 'n God in den hemel is, aan wien we allen eenmaal rekenschap zullen moeten geven van onze daden, zoo waar is 't, dat zij die een hoogstaand priester aldus behandeld hebben, allen vroeg of laat onverbiddelijk zeker hun rechtvaardige straf zullen thuis krijgen.
> En daar kunnen die heeren me hoonend om uitlachen, best, maar vergeet niet: Gods molen maalt langzaam, maar fijn, en eenmaal zult ge moeten bekennen, als 't uur van vergelding geslagen is, Jan Paul heeft toch wel gelijk gehad.
> Ben voor mij zeker, dat morgen *Amigoe*-redacteur vrij uit zal gaan. Zoo niet? Wel, *qu'y faire? Souffrir et se taise*, er zit niets anders op.
> Maar dan blijft 't niettemin mijn heilige overtuiging, dat waar zulke excessen op moreel gebied door de wet worden getolereerd, die wet dringend behoefte heeft om herzien te worden. (*Amigoe* 5 IV 24)

Ondanks de uitvoerige verdediging waarin het ontbreken van opzettelijkheid van belediging wordt ontkend en het recht als verantwoordelijk katholiek nieuwsblad de lezers voor onzedelijkheid te waarschuwen en te behoeden als noodzaak wordt gezien, luidde de uitspraak op 2 April: 50 gulden boete of 20 dagen hechtenis.

Nog in oktober 1925 komt Jan Paul Delgeur terug op de kwestie:

> En Norka dan? O, natuurlijk, 'n decadent milieu is immers juist de plaats waar zoo'n schepsel thuis hoort. Weet ge, hoe die juffrouw Norka in hoogst eigen persoon, in 'n

> interviewuw te Portorico, haar Salomé-dans betitelde: *el baile sombrio, perverso, i voluptuoso.* Denkt U nu de draagkracht van die twee woorden 'ns goed in. Arme onschuldige door haar vermoorde zielen! Hadden we nu recht tot protest, ja of neen? Wees eerlijk, en zeg ja, verblinde Norka-paladijnen. En kom nu, in Godsnaam, weer niet aanzeulen met de dooddoener, l'art pour l'art", holklinkende woorden die niets zeggen. Luister 'ns: Kunst dient om den mensch te verbeteren, omhoog te heffen. Door de kunst tracht men 't schoone te bereiken. Het schoone bestaat in de harmonie, in 't evenwicht. Die harmonie bevindt zich volmaakt alleen in God. En 't Volstrekte Schoone is God.

Vervolgens verdedigt Jan Paul zich aan het einde van zijn bijdrage:

> Neem wel 's waar geen blad voor den mond, maar ik zeg toch nooit meer dan ik kwijt wil zijn, ook niet onder de streep. Jan Paul, wat ben je weer naar! Pas op, daar staat 75 pop boete op, subsidiair 20 dagen brommen. (24 X 25)

De discussie rond Salomé's dans van de zeven sluiers toont dat Norka Rouskaya – wat haar artistieke kwaliteit ook was – in 1924 op Curaçao danst op een breukvlak van de oude tijd van paternalisme en traditie en een tijd van vernieuwing en maatschappelijke secularisering.
De Isla is bezig de Curaçoase maatschappij en samenleving sterk te veranderen. De traditionele plantage- en handelskolonie betreedt het tijdperk van industrialisatie.
Er wordt aan de wortels van het kerkelijk allesomvattende regime getornd. De traditie van religieus geïnspireerd moralisme in de wereld van kunst en literatuur raakt uit de mode. Meer en meer is er ruimte voor vermaak en vertier van populaire picknick, dans en film.
In tal van Ditjes en Datjes knarst Jan Paul Delgeur zijn tanden over deze veranderende moraliteit en gebrek aan zedelijkheid – maar tevergeefs.

Een aanklacht
29 III 24
Zelden of nooit is er op Curaçao een voorstelling gegeven, die zooveel stof heeft opgejaagd, zóó over de tong is gegaan, zooveel ergernis heeft verwekt, als het beruchte dansnummer uit de opera Salomé van Wilde-Strauss, hier de vorige maand uitgevoerd door de z.g. Russische Barones NORKA ROUSKAYA.
Twijfel of verschil van opinie of deze voorstelling wel werkelijk onzedelijk was, bestond er niet. Een ieder, die deze voorstelling heeft bijgewoond, was daar in gemoede van overtuigd.

Oscar Wilde as Salome

De groote massa heeft dit openlijk getuigd en er hun walging en verontwaardiging over uitgesproken. Personen van elken stand en godsdienstige richting, ook Protestanten en Israëlieten hebben die meening zelfs niet onder stoelen of banken gestoken. Een niet-Katholiek, die heel wat onder de oogen gehad heeft, verklaarde ons ongevraagd, dat de sletten hier uit de Punda, méér schaamtegevoel bezitten dan deze Norka.
Het heeft ook de aandacht getrokken, dat in de Club Curaçao der Israëlieten deze danseres geen voorstelling heeft gegeven. Dit is des te opmerkelijker, daar het algemeen bekend is, dat daar heel dikwijls voor de leden en hun familie een dansavond georganiseerd wordt, en ook dat bijna elke celebriteit op muzikaal-, tooneel en ander kunstgebied, die ons eiland bezoekt, wordt uitgenoodigd daar in besloten kring een voorstelling te geven. Ditmaal hebben de leden het blijkbaar niet aangedurfd hun echtgenooten en dochters dat schunnig product onder de oogen te brengen.
De *Amigoe di Curaçao* beschouwde het als een plicht van eer en geweten tegen het optreden van die Salomé-danseres protest aan te teekenen en waarschuwde haar lezers in haar nummer van 16 Februari door het artikel ‘Pervers en obsceen’ tegen dezen grof-onzedelijken dans.
Reeds weinige dagen na het verschijnen van dit artikel kwam ons ter oore dat door een bepaalde kring van personen een campagne was begonnen om de *Amigoe* voor dit stuk aan te klagen. De Spaansche vertaling van dit artikel was reeds onderhanden genomen om aan Norka bij haar terugkomst uit Maracaibo te worden voorgelegd om haar tot een gerechtelijke aanklacht te bewegen.
En zoo is geschied. Uit de aanklacht bleek, dat Norka Rouskaya, die nu beweerde eigenlijk Delia Franciscus te heeten, reeds uit Curaçao door brieven bewerkt was. Volgens de beëdigde verklaring van den getuige A. Pellicer, den Impresario en directeur van de Salon Habana, bleek die gedienstige geest de Heer L.O. Lampe alhier te zijn geweest.

Uit de dagvaarding, beteekend den 8 Maart 11., werd de beklaagde Pater P.A. Euwens, Redacteur van de *Amigoe di Curaçao* opgeroepen om Woensdag 26 Maart voor het Kantongerecht te verschijnen dat hem ter zake:

> Dat hij Delia Franciscus, die onder den naam Norka Rouskaya optreedt, opzettelijk heeft beleedigd door een beogend stuk te schrijven en in den A.D.C te plaatsen, waarin deze volzinnen vóórkomen:
>
> In den afgeloopen week heeft Curaçao zoo'n veile deern in triomph hier binnen gehaald. Want al beweert dat schepsel, dat zij een Russische Barones heet en al heet zij NORCA ROUSKAYA, dan voegt dit aan de objectieve waarde van haar prestaties niet de geringste verdienste bij. Indien het waar is dat adeldom van geslacht ook hoogere verplichtingen meebrengt – 't noblesse oblige — dan heeft deze gevallen engel de aristocratie van haar stand schandelijk onteerd en bedoedeld: *corruptio optimi pessima*, of vrij vertaald: hoe grooter geest, hoe grooter beest.
>
> Alleen een vrouw, die de natuurlijke *pudor* van haar sexe geheel heeft afgelegd en de schaamteloosheid tot een broodwinning maakt, kon optreden gelijk deze Norka Rouskaya om zulke geraffineerd wellustige buitensporigheden uit te beelden. Een artiste, die de eerbaarheid der vrouw zoo schaamteloos aan flarden scheurt, is in ons oog evenzeer een "veile deerne", die men als een gevaar uit de maatschappij zou moeten verbannen.

Deze week Woensdag had de zitting van het kantongerecht plaats. De zaal en de vestibule was stampvol met belangstellenden. De Kantonrechter, die deze zaak behandelde was de E.G.A.H. Mr. H. Polvliet, Griffier de E.A.H. Sprock, terwijl het Openb. Ministerie werd waargenomen door den E.A. Heer Ch. Debrot.

Aan den beklaagde en de beide getuigen A. Pellicer en den drukker B. L. Bogaers werden de gebruikelijke vragen gesteld. Het kostte nogal eenige moeite uit de verklaringen van den eersten getuige eenigermate vast te stellen, dat Delia Franciscus en Norka Rouskaya één en dezelfde persoon was. Een eigenlijk getuigenverhoor had niet plaats en was ook onnoodig, omdat de beklaagde zelf reeds vóór de dagvaarding zich opgegeven had als de schrijver van het artikel in den *Amigoe di Curacao*.

Hierna nam het Openb. Min. zijn requisitoir en beschouwde het feit van opzettelijke beleediging wettig en overtuigend bewezen en eischt voor den beklaagde 75 gld boete, subsidiair één maand hechtenis

Als nu kwam de verdediger aan het woord, Mr. S. C van der Veen Zeppenfeldtt, die met dit pleidooi tevens voor de eerste maal voor de balie optrad.

Edel Groot Achtb. Heer.

Wij hebben hier met een klachtdelict te doen. Uit de vereischte klacht moet dus blijken, dat Delia Franciscus zich beleedigd gevoelt en wel door den inhoud van het geïncrimineerde artikel van den *Amigoe di Curaçao*. Zij verklaart, in die vereischte klacht, dat zij van den inhoud van het bedoelde artikel is in kennis gesteld en dat zij zich beleedigd gevoelt. Nu zij echter in die klacht ook verklaart, dat zij de Nederlandsche taal niet machtig is, is volgens mij de kracht van deze klacht ter berechting van deze strafzaak totaal gebroken. Immers, wat voor waarborg is er nu, d.w.z. nu zij in de klacht ook verklaart de Nederlandsche taal niet machtig te zijn, wat voor waarborg is er, dat Delia Franciscus op eene voor het recht juiste wijze is in kennis gesteld met den inhoud van het meergenoemde stuk. Delia Franciscus is niet aanwezig en ik kan haar, door Uwe bemiddeling, nog niet eens vragen, wie het stuk voor haar vertaald heeft. Zelfs echter in dien zij daarvoor den meest competenten

persoon heeft gebruikt, wat echter nergens uit de klacht blijkt, dat nog herhaal ik: wat voor waarborg is er, nu zij in de klacht ook verklaart de Nederlandsche taal niet machtig te zijn, wat voor waarborg, dat zij op eene voor het recht juiste wijze in kennis is gesteld met den inhoud van het artikel, waardoor zij zich beleedigd zou gevoelen ? Wat voor waarborg is er? In het geval, dat zij gebruik heeft gemaakt van een beëedigden translateur, dan moest dit in de klacht vermeld worden, nu wij met een klacht te doen hebben, waarin D. Fr. ook verklaart de Nederl. taal niet machtig te zijn. De beklaagde is in ons strafproces partij, en ik meen uit hetgeen ik reeds gezegd heb, dan ook te moeten concludeeren, dat op deze klacht recht doen, een benadeeling zou zijn van de rechten van den beklaagde.

In het 2e gedeelte van zijn pleidooi toonde de verdediger aan, dat de beklaagde gehandeld heeft om het algemeen belang te dienen, nl. om de bevolking te waarschuwen voor een soort van voorstellingen, die in strijd zijn met de goede zeden. Waaruit blijkt dat de beklaagde vii die motieven gehandeld heeft.

Uit hetgeen aanleiding was tot het schrijven van het bedoelde artikel in de *Amigoe di Curaçao*, waar in te lezen staat:

De reclame, die reeds vóór haar komst voor haar gemaakt werd, de beoordeeling van haar kunst (?) door de bladen van Caracas, dat alles had de gemoederen reeds voorbereid. De strooibiljetten met het *argumento*, de toelichtingen en verklaring der verschillende dansnummers, die zij zou opvoeren, vooral ook de aanplakbiljetten, waar zij in de uitbeelding van haar rol stond uitgeschilderd, dat alles deed een op prikkelenden zinnenlust azend publiek reeds zoozeer gnuiven, dat haar succes hier vooraf reeds verzekerd was. Aanleiding tot het schrijven van genoemd artikel, waren de reclameplaten, die een vrouw vertoonden in een costuum, (als men 't nog een costuum noemen mag,) dat niet veel van haar lichaam bedekte, en waarin zij den Salome-dans zou uitvoeren, uit de bekende opera van Wilde-Strauss.

Wie Oscar Wilde en wat zijn opera was, bewees Spr. uit de volgende passages van den A. di C:

> Twee jaar later (nadat hij zijn opera uitgaf) werd Wilde wegens het misdrijf van ontucht tegen de natuur tot twee jaar tuchthuisstraf veroordeeld, die hij te Reading doorbracht. Daarna ging hij naar Parijs en bekeerde zich van zijn zondig leven en werd katholiek. Uit die laatste jaren zijns levens stammen het aangrijpende De Profundis, dagboek en brieven geschreven in zijn gevangenschap, en de aandoenlijke Bailad of Reading Goal.
>
> Laten we dankbaar erkennen, dat O. Wilde vóór zijn dood de werken uit zijn losbandige levensperiode herroepen en daarvoor boete gedaan heeft, doch die letterkundige werken zijn helaas gebleven en gaan nog steeds voort hun funesten invloed op het publiek uit te oefenen.

Die eerste aanleiding, de reclameplaten, moet men in nauw verband beschouwen met hetgeen ik als tweede aanleiding tot het schrijven van dat art. noem, nl. de berichten, die in de *Boletin Comercial* verschenen zijn vóór den *Amigoe* van 16 Februari.

In de *Bol. Com.* van 17 Januari verscheen een stuk over dezen Salomé-dans te Caracas uitgevoerd door Norka Rouskaya. Uit die passages blijkt, dat zij aan iemand als beklaagde redenen moesten geven om de bevolking te waarschuwen voor dergelijke voorstellingen.

De beklaagde is nl. priester-redacteur van een weekblad en voorzitter van den Voogdijraad. Dit laatste noem ik speciaal, denkende aan minderjarigen, die eveneens toegang hadden tot de voorstellingen van die danseres. De *Bol. Com.*, van 17 Januari schreef dan volgens de vertaling van een beëedigd translateur:

> Wat een bewonderenswaardige vertolkster van Salome, wat 'n volmaakte en verheven, scheppende voorstelster van dezen allerschoonsten dans is Norka! Alles blijft

geëerbiedigd: haar verschijning, zooals de legende ze beschrijft, de Samaritaansche kleederdracht, de heftige zinnelijkheid, de zenuwachtigheid en de wanhoop, dat alles met overtreffende kunst.

Uit hetzelfde stuk een andere passage:

> Nadat ze in haar schoone handen het bloedige hoofd van Yokaänan heeft genomen, openbaart zich Norka als een zinnelijke minnares, en in dit gedeelte spreidde ze heel haar vertolkingskunst ten toon, doordat ze het uitgedrukte gevoel schier werkelijkheid maakt. Ze heeft bewonderenswaardige bewegingen, wanneer ze als in krampen siddert en kunstvolle golvingen van haar schoon en slank lichaam, en wanneer ze neervalt met het hoofd van Johannes den Dooper tusschen de handen, terwijl ze 't met wilde zinnelijkheid kust dan komt ze tot het sublieme.

Uit de *Bol. Com*. van 12 Februari om aan te toonen, welke dans door D. Fr. hier werd uitgevoerd en hoe het publiek daarin werd aangespoord om dien dans bij te bewonen.

> De Salomé van Strauss deed den beker overloopen. Het was een groet van de kunst aan de kunst zelf, een ware uitzinnigheid van liefde, haat, ontroering en list in stralende en zinnebeeldige samenvloeing in de vrouwenziel, die zelfs de hevige begeerten van den hartstocht tot den droesem ledigt in struiptrekkingen van zinnelijkheid. (…)
>
> In Salome is Norka eenig in haar schepping: Men zou zeggen, dat zij het leven heeft geleefd van de Salome, die zij nabootst. Zij belichaamt dezen trek uit de bijbellegende, alsof ze in haar binnenste de gevoelens waarnam, waarvan zij het trouwe beeld is.

En nog deze passage:

> ze zal dezen avond in de Salon Habana 'n voorstelling geven met koninklijk program van haar beste nummers, waaronder de allerschoonste Salome, opdat allen, rijken EN armen, zullen kunnen genieten van de schoonheden harer kunst.

Als derde aanleiding tot het schrijven van genoemde artikel in de A.di C. noemde Spr. de protesten, waarvan het art. zeide:

> Wij hebben verschillende protesten ontvangen, zoowel schriftelijke als mondelinge, tegen deze vertooningen van Rouskaya.

Waarom, zoo vervolgde de verdediger, waren al deze opgenoemde punten voor dezen beklaagde aanleiding tot het geïncrimineerde artikel?

> Zooals gezegd, is de beklaagdepriester-redakteur van het weekblad *Amigoe di Curaçao*. Moet niet de redakteur van een blad, dat aanspraak wil maken op de eer neen, op den plicht van het algemeen belang te dienen, het publiek waarschuwen voor die soort voorstellingen, waarvan hij overtuigd is, dat zij in strijd zijn met de goede zeden? En zijn de goede zeden, niet een bij uitstek algemeen belang, dat behartigd moet worden? Deze beklaagde is bovendien Voorzitter van den Voogdijraad en hij acht het zijn hooge plicht te waarschuwen voor een soort voorstellingen, die zonder den minsten twijfel nadeelig zijn, in het bijzonder voor minderjarigen.

Na het eerste bewijs: de aanleiding tot het schrijven van het artikel, kwam de verdediger tot zijn tweede bewijs, dat het ook de uitdrukkelijke wil was van den beklaagde het algemeen belang te dienen, hetgeen blijkt uit de volgende passage van den *Am. di Cur*.:

Voor 14 dagen schreef Jan Paul in zijn laatste Ditje en Datje:

> Melaatschen en krankzinnigen worden uit onze maatschappij gebannen, dieven en moordenaars achter slot en grendel, vreemdelingen zonder middelen van bestaan uit het land gezet. Goed, best, maar weest dan ook consequent, en maak die veile deernen onschadelijk, die oneindig meer kwaad veroorzaken aan ons weleer zoo kerngezond volk dan alle melaatschen en krankzinnigen en dieven en moordenaars te zamen.
>
> en dan nog het slot van het artikel:

> Vooral na de doorzichtige reclame, die er reeds weken te voren voor gemaakt werd, moesten de autoriteiten op de hoogte zijn en kunnen wij ons niet voorstellen op welken grond zulke obsceniteit, zulk schandelijk volksverderf hier in de kolonie werd toegelaten. Daartegen geldt ook ons protest.

Het derde bewijs, dat de beklaagde uit die motieven van het algemeen belang gehandeld heeft, putte de verdediger uit het volgende citaat van de Cine Mundial van December 1923 pag 734, waaruit blijkt, dat ook de autoriteiten van Colombia de uitvoering van de Salome dans door Norka Rouskaya verboden hebben.

> Tot op deze hoogvlakte (van Bogotá) is onze oude vriendin, de danseres Norka Rouskaya gekomen, maar hier heeft zij opgehouden Barones te zijn. Ze heeft in de Colon met een flink geldelijk resultaat eenige voorstellingen gegeven. Haar befaamde dans Salome was echter door de OVERHEID VERBODEN.

Na deze afdoende bewijsvoering wees de verdediger op nog een andere omstandigheid, die voor de beoordeeling van deze zaak van gewicht is. Tot dat doel haalde Spr. het volgende citaat aan van den *Amigoe di Curaçao*:

> Het Bijbelsch verhaal van de Evangelisten Matheüs XIV. 3—12 en Marcus VI. 17—29 is door Oscar Wilde verminkt en verdraaid en geworden tot een verguizing van Johannes den Dooper, een der heiligste personen van het Evangelieverhaal.

Na het bekende Evangelieverhaal uitvoerig uiteengezet te hebben, gaat de *Amigoe* aldus voort:

> Van deze gegevens heeft Oscar Wilde alleen den dans en het afgeslagen hoofd van Johannes behouden. Hij laat dezen dans, bovendien uitvoeren niet vóór, doch na de onthoofding van den Boetgezant. Een schandelijk intrigue vlecht hij in het stuk, door Salome een hartstochtelijke liefde te doen opvatten voor den Boetgezant, die in de gevangenis zucht, welke liefde plotseling omslaat in felle wraaklust, zoodra Johannes haar ontuchtige voorstellen verontwaardigd afwijst. Daarom kent haar haat geen grenzen en weet zij den dood te verkrijgen van den Boetgezant. En nu in het bezit van het eerbiedwaardig hoofd van Jokaänan (Johannes) laait haar ontuchtige passie opnieuw op, en geeft zij zich aan de meest walgelijke excessen over van haar hartstocht.

Omdat deze dans geheel en al in strijd is met de historische gegevens van den Bijbel, achtte beklaagde in zijn kwaliteit van priester-redacteur het zijn plicht daarop zijn kritiek te doen hooren. Komende aan het slot van zijn pleidooi, beantwoordde de verdediger nog deze zeer gewichtige vraag:

> Heeft de beklaagde door het bewuste artikel Delia Franciscus opzettelijk beleedigd? Voor beleediging is noodig, dat het opzet-gericht is op de aanranding van eer en goeden naam. De meeningen omtrent opzet bij beleediging zijn verdeeld. Ik ben ook van meening, zeide Spr., dat voor beleediging noodig is, dat de wil met bewustheid gericht zij op een aanranding van eer en goeden naam. Maar deze bewustheid ontbreekt hier. Want de wil van den beklaagde was uitsluitend gericht op het waarschuwen tegen deze voorstelling die in strijd was met de goede zeden en niet op het beleedigen van Delia Franciscus. De beklaagde kende niet eens de vrouw, die de aanklacht tegen hem heeft ingediend. Hij, noch de Curaçaosche bevolking, bevroedde niet eens, dat zij die zich als de Russische Barones Norka Rouskaya aandiende, eenvoudig weg Delia Franciscus heet. Indien er dus beleediging is, dan moet die gericht zijn tegen Delia Franciscus. In het stuk van den *Amigoe* komt echter de naam van Delia Franciscus niet voor
>
> Waaruit blijkt, dat Delia F. dezelfde persoon is als Barones Norka Rouskaya, de persoon, waarover het art. van de *Amigoe* handelt? Haar eigen verklaring in de aanklacht, maar niet eens door een eed bevestigd, is hiervoor toch níet voldoende en

dit dient toch wel minstens vast te staan, wil men tot een veroordeeling kunnen overgaan. Het zou blijken uit haar paspoort, waarin haar naam van D. F. voorkomt. Doch van iemand met minstens twee namen, kan men niet zeggen, dat door de verklaring van slechts één enkele getuige, die dat paspoort gezien heeft, het boven twijfel vaststaat, dat zij gerechtigd is den naam van Delia F. te dragen. Hoogstens staat door de verklaring van dien getuige alleen vast, dat die persoon een paspoort had, waarin de naam van Delia Fr. voorkwam.

Wat den beklaagde ook trof, was, dat eene Barones zóó de aristocratie van haar stand kon onteeren, zooals hij in den *Amigoe* schreef. Maar het reeds boven aangehaalde stukje van de Cine Mundial zegt, dat Norka Rouskaya in Colombia ophield zich Barones te noemen.

Vrijspraak, althans nietigverklaring van de dagvaarding:

Het Openb. Min. repliceerend, merkte op,

1. dat klaarblijkelijk handelen in het algemeen belang niet eenvoudige beleediging opheft, wel smaadschrift en smaad.
2. dat "opzet' volgens de algemeene meening beteekent, willens en wetens..

De verdediger hierop antwoordend, gaf zijn spijt te kennen, dat hij den ambt. van het O. M, in de meening had gebracht, als zou hij beweerd hebben, dat klaarblijkelijk handelen in het algemeen belang eenvoudige beleediging opheft.

Spr. verklaarde dit: klaarbl. handelen in het alg. belang slechts aangehaald te hebben om aan te toonen, waarop de wil van den beklaagde gericht was.

Verdediger beriep zich ten slotte op een analoog geval. Veronderstel, dat een raadsman bv. ter terechtzitting zou te kennen geven, dat hij de getuigenis van een bepaalden getuige voor onbetrouwbaar houdt. In dat geval kan men moeilijk zeggen, dat die raadsman dien getuige opzettelijk beleedigt. Die raadsman zou zich in zoon geval niet kunnen beroepen op art. 45 van ons Wetboek van Strafrecht, nl. dat hij dat feit heeft begaan ter uitvoering van een ambtelijk bevel.

Op dat art. 45 zou misschien een getuige zich kunnen beroepen, die b.v. iets onaangenaams van een anderen getuige gezegd heeft.

De beklaagde bevindt zich in een geval, analoog aan dat van den zooeven genoemden raadsman, en van dezen laatsten kan onder de genoemde omstandigheden niet gezegd worden, dat hij opzettelijk beleedigd heeft.

Dit alles samenvattend, zoo eindigde spr. zijn pleidooi, dan

1. is er niet in rechte gebleken, dat Norka Rouskaya één en dezelfde persoon is als Delia Franciscus
2. is er niet gebleken, dat beklaagde Delia Franciscus kende.
3. noch dat hij deze persoon iets onaangenaams wenschte aan te doen, daar het art. kennelijk alleen en uitsluitend geschreven is met de bedoeling om te waarschuwen tegen onzedelijke voorstellingen.
4. Bovendien was de wil van den beklaagde niet met bewustheid gericht op aanranding van de eer en goede naam van Delia Franciscus, zoodat het vereischte opzet geheel ontbreekt.

Op als deze gronden, in nauw verband met hetgeen reeds gezegd is omtrent het in het algemeen belang handelen en omtrent de klacht, waarop de dagvaarding is gebaseerd, vroeg de verdediger:

ad 2 opzet beteekent inderdaad: wetens en willens. Maar bij beleediging zijn de meeningen omtrent opzet verdeeld en Spr. schaarde zich aan den kant van hen, die zeggen, dat bij beleediging opzet beteekent, dat de wil met bewustheid gericht moet zijn op een aanranding van eer en goeden naam.

De Kantonrechter verklaarde hierna dat de uitspraak van het vonnis zou volgen over 8 dagen dus a.s. Woensdag 2 April 's morgens ten 9 uur. (*Amigoe* 29 III 24)

Ingezonden
Aan de Redactie van de *Amigoe di Curacao*. Willemstad Maart 31, 1924.
Geachte Heer:
In het redactioneel stuk, voorkomende in Uw blad van Zaterdag den 29sten Maart d.j. onder den titel van EEN AANKLACHT brengt U mij bij het publiek in verdenking, als degene, die de danseres Norka Rouskaya zou hebben bewogen om tegen de *Amigoe* een aanklacht te doen, naar aanleiding van het stuk, dat onder den titel van “Pervers en Obsceen" in hetzelfde blad van den 16n Februari 11. was verschenen.
Als eerlijke journalist had U zich moeten onthouden van dergelijke onridderlijke verdachtmaking, want noch uit de verklaring van den getuige A. Pellicer noch uit hetgeen verder ter terechtzitting is verklaard, had U zoo een conclusie kunnen trekken. De getuige Pellicer heeft eenvoudig verklaard, dat genoemde danseres hem had gevraagd waar zij mij zou kunnen vinden; dat getuige haar bij mij had gebracht en dat nadat, zij mij had gesproken, ik getuige had gevraagd om haar naar het parket te brengen. Dit is wal de getuige ongeveer textueel heeft verklaard en moeilijk zou men daardoor tot de gevolgtrekking kunnen komen, dat ik degene ben geweest, die Norka Rouskaya zou hebben bewogen een aanklacht tegen de *Amigoe* te doen.
Maar, ik neem aan dat de *Amigoe* zich dezen keer alweer heeft vergist en ik zou het de moeite niet waard hebben geoordeeld daar tegen op te komen, ware het niet, dat het prestige van praktizijn thans van mij eischt, om in het publiek uwe bewering tegen te spreken. Als man van eer verklaar ik daarom, dat ik niet de persoon ben die Norka Rouskaya zou hebben bewogen om tegen wien ook een aanklacht te doen, aangezien zoo eene handeling ver beneden mijne waardigheid als praktizijn zoude zijn.
Als praktizijn heeft N.R. mijne diensten daartoe aangezocht, nadat zij van tevoren door derden in kennis was gesteld met den beleedigenden inhoud van het stuk “Pervers en Obsceen", en of de zaak tegen den schrijver van het bedoelde stuk of wel tegen de redactie of den uitgever èn den drukker van de Amigoe di Curaçao ging, daar kwam voor het aanvaarden van het mandaat weinig op aan.
In de uitoefening van het beroep van praktizijn zou ik elke zaak aannemen, die ik in gemoede van oordeel ben rechtvaardig te zijn.
Ten slotte verzoek ik U op de opname van dezen brief in Uw blad.
Hoogachtend, L. O. Lampe. Praktizijn.

Naschrift der Redactie.
Als eerlijk journalist maken wij geen bezwaar dit ingezonden stuk, ondanks zijn onhoffelijken toon, in ons blad op te nemen. Waar de Heer L.O. Lampe ons echter onridderlijke verdachtmaking verwijt, en ons beticht een lichtvaardige conclusie te trekken uit de verklaring van den getuige A. Pellicer, zal de schrijver ons wel willen veroorloven ons op dit punt te rechtvaardigen. In ons artikel: Een aanklacht van de vorige week schreven wij: Uit de aanklacht bleek, dat Norka R. reeds uit Curaçao door brieven bewerkt was. Dit konden wij met een gerust geweten verklaren, omdat in het officieele document der aanklacht, dat ons op het parket werd voorgelegd, Norka R. verklaarde, dat zij, in Maracaibo zijnde, uit Curaçao een brief ontving, waarin haar werd medegedeeld, dat zij in een plaatselijk blad voor alles wat leelijk was werd uitgemaakt. Bij het getuigenverhoor op Woensdag 26 Maart, hebben wij den getuige A. Pellicer duidelijk hooren verklaren, dat: Norka R. *a munstra mi un papel, escribí coe potelod, di Señor Lampe* (dat Norka R. mij heeft getoond een papier, met potlood beschreven, van den Heer Lampe.) Zóó heeft het ook de Heer J. Sutherland, practizijn, het

verstaan en meerdere andere personen ter terechtzitting aanwezig. Wat lag dus méér voor de hand dan dat wij die twee verklaringen met elkander in verband brachten? Dus dat de Heer Lampe van uit Curaçao reeds Norka had ingelicht (nl. omtrent den inhoud van het art. in den *Amigoe*), dus bewerkt had.
Een andere beteekenis hebben die Woorden niet.
Nu wil de Heer Lampe er wel een andere beteekenis aan geven door te beweren, als zou de *Amigoe* den Heer Lampe bij het publiek in verdenking hebben gebracht als degenen, die de danseres N.R. zou hebben bewogen om tegen de *Amigoe* een aanklacht te doen, maar dat hebben wij niet beweerd. Wij zeiden in ons artikel "Een Aanklacht" in de *Amigoe*:

> De Spaansche vertaling van dit artikel was reeds onder handen genomen om aan Norka bij haar terugkomst uit Maracaibo te worden voorgelegd en haar tot een | gerechtelijke aanklacht te bewegen.

Om haar dus tot die aanklacht te bewegen zou dus eerst haar terugkomst uit Maracaibo worden afgewacht. Wie haar hier in C. tot die aanklacht heeft bewogen of haar die Spaansche vertaling heeft voorgelegd, daarover hebben wij ons niet uitgelaten.
Best mogelijk, dat de Heer L. ook ontkent, dat hij persoonlijk Norka, in Maracaibo zijnde, niet schriftelijk heeft ingelicht, omtrent hetgeen *Am. di C.* over haar geschreven had. Doch de Heer L. zal toch v/el moeten toegeven, dat uit die bewijzen bovengenoemd,
1. de woorden van de aanklacht,
2. de verklaring van P., zooals wij die verstaan hebben, voor ons alle reden bestond de conclusie te trekken dat hij (L.) Norka had ingelicht. Lichtvaardig was die conclusie in geenen deele. Al het andere, wat de Heer L. in bovenstaand stuk zegt en beweert laten wij voor zijn rekening. Wij laten aan de publieke opinie over te oordeelen, wie in deze zaak de meest nobele en rechtvaardige partij gediend heeft.

Berichten uit de Kolonie
Allereerst dienen we nog een verzuim te herstellen in ons verslag van de terechtzitting der vorige week. Wij vermeldden toen:

> Het kostte nog al eenige moeite uit de verklaringen van den eersten getuige (Pellicer) eeniger mate vast te stellen, dat Delia Franciscus en Norka Rouskaya een en dezelfde persoon was.

Wij verzuimden daarbij het actief optreden van onzen mede-verdediger, den Heer G. Sutherland, te vermelden, die dezen getuige verschillende vragen stelde, ten gevolge waarvan o.a. de verklaring van dezen getuige volgde:

> *Norka a moenstra mi un papel, escribí coe potelod, di Señor Lampe*. (Norka toonde mij een papier, met potlood geschreven, van den Heer Lampe.)

Deze week Woensdag 2 April had de uitspraak van het vonnis door den Kantonrechter Mr. Polvliet plaats. Het luidde: 50 gulden boete of 20 dagen hechtenis. Wij onthouden ons van verdere beschouwing omtrent deze rechtelijke uitspraak. (*Amigoe* 5 IV 24)

5 IV 24
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Had nog nooit 'n voet gezet in de gerechtszaal van ons Willemstadsch stadhuis, schoon de Curaçaosche zon me reeds meer dan 'n kwart eeuw roostert. Woensdag 26 Maart 8.47 A.M. overschreed ik voor 't eerst deez' heiligen drempel. Nu meegevallen is 't me niet, ik bedoel uit aesthetisch oogpunt. Ik vind om maar iets te noemen diezelfde zaal in 't justitiepaleis te Brussel wel zo mooi. 't Zaaltje was witter dan wit gewit. Het houtwerk zat keurig in de verf. Op groen lang afhangend tafelkleed geen stofje te bekennen, zelfs 't waterglas op advocaten-katheder glom als een spiegel, maar ondanks al die nettigheid kon me die *templum justitiae* me maar niet imponeeren.

’t Eenige wat 'n beetje fleurigheid bracht in al die wittigheid, was ’t veelkleurige publiek, kop aan kop, achter ’t tribunehekje. Zou gaarne op de Curaçaosche begrooting van 1925 een simpel 10 x 3 voet perstafeltje zien staan, want tot nu toe behoort zoo’n noodzakelijk meubel nog niet tot den inboedel van dat witte zaaltje. De persmuskieten konden neerstrijken op de langs den muur gespijkerde getuigenbank, en stenographeeren op hun rechterknie, wat als 't wat lang duurt, 'n akelig-rugpijn-verwekkende pose is.
Maar toen op slag van negen, nog meer verslaggevers aanrukten, één zelfs gewapend met 'n portefeuille, toen werd er dra 'n tafeltje aangezeuld, en plof gedeponeerd in 't warmste zaalhoekje, met ampel gezicht op togaruggen van drie heeren die achter dat stofvrij groen tafelkleed hadden plaats genomen.
Toen klopte de president Mr. Polvliet met 'n hamer en 'n meneer met 'n oranje-lint verkondigde met luide stem den volke, dat de zaak *Amigoe di Curaçao* - Pellicer zou aanvangen. En dra kwam de beklaagde binnengestapt rustig en kalm, ietwat bleek om zijn geprononceerden Romeinschen neus, gehuld in ze'n smetloos wit Dominicanen-habijt.
Mag ik hier eventjes vastleggen, dat ik mij zeer goed bewust ben, dat al dit *rumor-in-casa* voor een groot deel te wijten is, aan mijn *Amigoe*-artikel van 2 Febr. ll.
Die geïncrimineerde uitdrukking komt daarin ook voor, met dien verstande echter, dat ik die ongelukkige wezens in 't algemeen signaleerde, terwijl de *Amigoe*-redacteur stipuleert, kijk, daar heb je nu zoo’n creatuur, waar Jan Paul 't over had, en dat scheen zoo iets van *lèse-majesté* te zijn.
Veel is er in dit geruchtmakend zaakje, wat me mysterieus toeschijnt. B.v. Dat mensch heet doodgewoon juffrouw Franciscus, is misschien nog wel geparenteerd aan een der talrijke families Franciscus, die in onze beneden-districten wonen, maar heeft de air en arrogantie zich 'n barones te noemen.
Mag dat?
Als hier 'n sjappie van de kust komt aangespoeld, 'n soutane aantrekt, en zich frauduleus voor priester uitgeeft, dan wordt ie door de politie opgesloten.
Uitstekend!
Maar als zoo’n geblanket juffie hier op een of andere *dies ater* komt aangezet, haar japon uittrekt, zich frauduleus voor barones uitgeeft, en daarenboven publiek 'n dansnummer debiteert, nog viezer dan de door onze wet verboden tamboerdans, dan slaat de politie voor haar aan, als ze met 'n japonnetje aan uit 't artistendeurtje komt.
En weet ge, waar ik heelemaal niet bij kan, en wat toch, helaas, zoo intreurig waar is, dat er bij die funeste voorstelling dames tegenwoordig waren, *ladies*, ja zelfs moeders met hun jonge dochters, die zonder blozen luide toejuichten die monsterachtige excessen van haar eigen sexe.
Onze Curaçaosche dames waren vroeger bekend — of 't nog zoo is, weet ik niet — om hun elegant sierlijk rhythmisch dansen. Hollandsche zee-officieren, vaak door haar uitgelachen, om hun kuitenflikkerig gehuppel, hebben me dit wel 'ns verteld. Maar laat nu de Curaçaosche *prima inter pares* op dat gebied, in zoo’n juffrouw Franciscus-costume 's op 'n balavond ten Uwent verschijnen, dan weet ik zeker, dat al was 't maar alleen ten respecte van uw vrouw en dochters, je ze met 'n vaartje de deur zoudt wijzen. En in Salon Habana juich je zulk 'n schaamteloos optreden toe, met daverend handgeklap.
Kan 't inconsequenter?
Toe, neen, praat me nu niet van kunst. Wil ik U 's wat zeggen? Als dat juffie in 'n fatsoenlijk bal of danstoilet was verschenen, dan was bijna onfeilbaar zeker haar bezoek aan Willemstad, 'n finantieel debacle geweest. 't Succes van haar vertooning zat 'm voornamelijk in 't negatieve, niet in 't positieve.
U begrijpt me, niet waar?
Voornamelijk.

Want dat in-vieze wat ze dorst te praesteeren in Willemstad voor de Curaçaoënaars, heeft ze niet mogen of durven praesteeren voor de Hollanders op de Isla, waar ze de meest stootende passage heeft weg gelaten. Wat te denken geeft, nu juist niet ten voordeele van de Curaçaosche élite.
Dat de autoriteiten van Colombia de uitvoering van die Salome-dans door die juf hebben verboden, strekt hun tot eer; dat de Curaçaosche autoriteiten dit niet hebben verboden, strekt hun tot — vul U zelf die zin maar verder aan, *please*.
Mijn lezers kennen me nu zoo langzamerhand genoegzaam, om te weten, dat het heelemaal mijn gewoonte niet is, 'n blad voor den mond te nemen, ik zeg precies zooals ik 't meen. En of men dat nu apprecieert of niet, laat me koud, maar zoo ben ik nu eenmaal.
Welnu, ik vraag u nu in gemoede recht op den man af: was de strekking dier *passieuse* danserij er op berekend 't publiek op te voeren tot iets hoogers, tot iets verhevens, tot iets edel-subliems, wat de ware kunst is, of om neer te halen tot 'n lager niveau in 't moeras van onreine lusten, om passies op te wekken, 'n fatsoenlijk mensch onwaardig.
Bewezen 't Ie geval, was ’t *Amigoe*-artikel fout.
Bewezen ‘t 2e geval, was spreken zooals de Redactie gedaan heeft, plicht, dure plicht.
En hij heeft gesproken, heeft met zijn vaardige pen geprotesteerd in heilige verontwaardiging tegen dat al meer en meer systematisch gedemoraliseer van 't Curaçaosche volk, dat 'm zoo dierbaar is, tot wiens moreele en economische opheffing hij 't beste deel van ze'n leven heeft gegeven, onder offers zonder tal. Maar ik ben, waarachtig, heelemaal afgedwaald, *pardon, et revenons à nos moutons*.
Dagvaarding werd voorgelezen, maar had net zoo goed achterwege kunnen blijven, want niemand, die er 'n syllabe van verstond. 't Zou heusch wel zoo practisch gezien zijn, als de rechterlijke macht bij zulke gelegenheden, 'n *loudspeaker* met toebehooren links van den president op tafel deponeerde en wel zoo goedkoop ook. Onze bekende populaire practizijn Sutherland, gehuld in toga, waarin hij al zoo menige victorie had bevochten, stelde aan getuige eenige vragen, en toen werd aan advocaat Mr. G. van der Veen Zeppenfeldt 't woord gegeven. 't Was zijn eerste pleidooi waarmede hij voor de balie optrad, ze'n *maidenspeech*. God's zegen kan niet uitblijven te rusten op 'n loopbaan, waarvan de eerste stap gezet is tot verdediging van ongerepte priestereer, en veroordeeling van al wat indruischt tegen goede zeden.
Heb met stijgend enthousiasme naar die keurig gestyleerde, onwrikbaar logische rede geluisterd, en moest mij bedwingen bij 't einde niet luide te applaudiseeren.
Wat zou mijn goede oude vriend, de vader van deez jeugdigen sympathieken advocaat, geglorieerd hebben, indien hij dit eerste pleidooi van ze'n zoon had mogen bijwonen. Voor hem, als *catholique avant tout*, zou dat een van de gelukkigste oogenblikken van ze'n leven geweest zijn. Had meelij met den beklaagde. Stond kaarsrecht, met armen over elkaar, voor zich heen te staren, moe, o, zoo moe, want er werd hem niet eens een stoel aangeboden. En toen borrelde 't spontaan bij mij omhoog: Zoo gaat 't. Dat is nu de dank voor jarenlang staag werken en zwoegen voor 't welbegrepen belang van onze kolonie. Want maar weinigen zijn er, die weten, hoe warm steeds zijn gouden priesterhart geklopt heeft voor onze arme vaak verachte negerbevolking, en hoeveel, oneindig veel Curaçao op litterair, historisch en philologisch gebied, aan ze'n onvermoeide speurzin en werkkracht te danken heeft. En zoo’n hoogstaand man, wordt God betere 't, aangeklaagd door 'n verdoold verdwaasd wezen, dat volgens verklaring van 'n niet-katholiek nog minder schaamtegevoel bezit dan onze beruchte Punda-sletten
Uit getuigenverhoor op 26 Mrt. ll. bleek me, dat ook Mr. L.O. Lampe's naam in dat zaakje genoemd werd.
Ik ken dien Mr. Lampe, en ik ken 'm niet. We hebben samen 'n tijdje heel dicht bij mekaar gewoond, op 't St. Martijnsche Philipsburg, maar nooit hebben we mekaar gefrequenteerd. Of

dat nu van zijn, of van mijn kant kwam, weet ik heusch niet meer, achteraf ben ik er dankbaar voor, nu hij zich ontpopt heeft te zijn, 'n, ja, vul liever zelf dien naam maar in, want er liggen tegenwoordig bijna overal voetangels en klemmen. Weet heelemaal niet, en 't kan me ook weinig schelen, of die Mr. Lampe wel 's domme zetten in ze'n leven verkocht heeft, maar dit staat vast, als 'n Rotterdamsche heipaal boven water, dat hij met 't aan 't rollen brengen van dit zaakje, 'n reuze-dommiteit heeft begaan. Dat valt niet goed te praten. Nu snap ik drommels goed, dat voor die dappere kring, die bewuste campagne tegen de *Amigoe* begon, de heer Lampe de kastanjes uit het vuur mag halen, maar zij bleven achter de coulissen en trokken aan de touwtjes. En vereerd als ie was. Hij zou dat zaakje wel 's eventjes opknappen.
Helaas, juist in 't zenith van ze'n glorie, in 't hartje van die sensatie verwekkende rechtzitting, weerklonk opeens 'n onheilspellend krak, krak, en de paladijn van dat juffie Franciscus zakte door ze'n stoel, tot groote, nauw bedwongen hilariteit van geheel de zaal. 't Verwondert me eigenlijk, dat die onverlaat niet *stante pede* gedagvaard is, die 't heeft durven bestaan zulk'n wankele vierpooter aan zulk 'n gewichtig man te offreeren. Er bestaat 'n beroemd Fransch gezegde van J. de Maïstre dat luidt: *Qui mange du Pape, en meurt*. Dat verstaat u wel. Op die krak, krak, boem! doel ik niet, ik ben geen bijgeloovige West- Indiër. Maar wel is hier de plaats eventjes te releveeren de opinie daaromtrent van 'n niet katholiek hoogbejaard Vrijmetselaar. Weet u, wat ie o. a. ze'n jongens voor levenswijsheid mee gaf, als ze voor hun eigen bo'tram moesten gaan zorgen?

> Jongen, al ben je niet Roomsch, ageer nooit tegen de priesters, want geloof me, meermalen heeft je oude vader 't in zijn lang leven ondervonden, nooit blijft in zulk geval de straf uit.

En die oude heer sprak waarheid. Want zoo waar als er 'n God in den hemel is, aan wien we allen eenmaal rekenschap zullen moeten geven van onze daden, zoo waar is 't, dat zij die een hoogstaand priester aldus behandeld hebben, allen vroeg of laat onverbiddelijk zeker hun rechtvaardige straf zullen thuis krijgen. En daar kunnen die heeren me hoonend om uitlachen, best, maar vergeet niet: Gods molen maalt langzaam, maar fijn, en eenmaal zult ge moeten bekennen, als 't uur van vergelding geslagen is, Jan Paul heeft toch wel gelijk gehad.
Heb deez' copie, vandaag Dinsdag 1 April, dus vóór de rechterlijke uitspraak mij bekend was, naar de stad gezonden. Ben voor mij zeker, dat morgen *Amigoe*-redacteur vrij uit zal gaan. Zoo niet? Wel, *qu'y faire? Souffrir et se taire*, er zit niets anders op.
Maar dan blijft 't niettemin mijn heilige overtuiging, dat waar zulke excessen op moreel gebied door de wet worden getolereerd, die wet dringend behoefte heeft om herzien te worden. Neen, dan leve Columbia.
Jan Paul. San Willibrordo. 1 April. 1924. (*Amigoe* 5 IV 24)

Paul Jan over Jan Paul

Lezers, kent gij den schrijver, die zich "Jan Paul" noemt? Waarschijnlijk wel, niet waar? Hij immers is het, die vele humoristische "inktspatten" en "ditjes en datjes" in de AMIGOE geschreven heeft, waardoor nogal eens over hem gesproken is, zoowel ten goede als ten kwade.
Maar, weet gij nu ook, wie hij eigelijk is? Wanneer men die stukjes leest met den naam Jan Paul er onder, die zelfs herinneringen wakker roept aan den grooten Duitschen, Jean Paul, dan krijgt men soms den indruk, dat men te doen heeft met de een of ander jolly good fellow, een man van de wereld, die op de Blaak in Rotterdam of in de Kalverstraat in Amsterdam of op de Boulevards in Parijs, geen slecht figuur zou slaan, doch als men dan tot de ontdekking komt, dat hij pastoor is van de een of andere negerparochie in een buitendistrict op Curaçao, tot welks godsdienstig niveau hij is afgedaald, dan staat men eenigszins verbluft.
En toch schijnt dat waar te zijn.

Hij moet een R.K. priester zijn, die mogelijk ook als Jan Paul gedoopt is, in elk geval Jan Paul als nom de plume gekozen heeft, gelijk de beroemde DELIA FRANCISCUS *als priestres van Terpsychore, optreedt onder den naam van* NORKA ROUSKAYA.
Heeft hij of zij nu wel 't recht om zich zoo'n naam te kiezen?
Een kinderachtige vraag, niet waar? Ja, maar toch niet zoo heel kinderachtig. Want niet lang geleden, werd op de terechtzitting van het Kantongerecht op dit eiland, bij de behandeling van het strafproces van het O.M. tegen pastoor Euwens, vanwege den beklaagde de vraag aan getuige gesteld: welk recht heeft Delia Franciscus om den naam van Norka Rouskaya te dragen?
Een zeer diepgaande vraag, een psychologisch probleem van niet geringe beteekenis. Doch laten wij daar verder niet op ingaan. Zijn recht om zich Jan Paul te noemen, zal ik niet betwisten, want in jure zal ik in dit opzicht weinig succes hebben, maar logisch mogen wij toch zeker zoo redeneeren: wanneer Jan Paul dat recht heeft, dan heeft Norka Rouskaya dat toch zeker ook.
Laat ik nu voortgaan met U Jan Paul nader voor te stellen. Ik val met de deur in huis. Hij is een vent van ...
Vat het niet verkeerd op, als ik hier puntjes schrijf. Want ik ben in goed gezelschap. Verder is hij een vent van meer dan middelbare grootte, ja, heel wat meer. Evenals een Rotterdamsche heipaal diep naar beneden schiet, zoo gaat hij als een telefoonpaal hoog naar boven. Hij ziet er ietwat vermagerd uit, is niet heelemaal recht, een breed langwerpig gelaat, breed voorhoofd, waar achter diepe gedachte huizen, een eenigszins gebogen neus, snor noch baard, kin gewoon, merkbare teekenen geene, behalve wanneer hij zijn hoed niet op heeft, een rond kaal geschoren plekje op zijn kruin. In zijn voorkomen is iets voornaams, iets hoogs, iets poseerends. Evenals hij in Ditjes en Datjes poseert, als de geestige man, zoo poseert hij ook als hij over straat loopt, als de hoog verheven priester, ver boven 't gewoel der wereld.
Als men zijn gang een oogenblik gadeslaat, dan verraadt dat zijn gansche persoonlijkheid. En die gang spreekt niet in zijn voordeel. Dat is ongeveer den indruk, die Jan Paul op mij maakt. Is die indruk verkeerd of heb ik weer een domheid begaan? Wel, dan vraag ik nederig excuus, want als men mij op een fout wijst, dan erken ik gaarne ongelijk. Dat is bij iedereen, lang niet het geval, zelfs niet bij iemand die zich een nederig discipel van Jesus noemt.
Want Jan Paul werd eens op een fout gewezen, doch stijfkoppig hield hij vol, dat hij gelijk had. Met zoo iemand is het dus moeilijk te redeneeren over gelijk en ongelijk. Maar als humorist, ik wil eerlijk zijn, is hij zoo nu en dan heel goed. Of dit nu evenwel in zijn voordeel pleit, weet ik niet, want P.A. Genestet, over zijn academievrienden schrijvende, zeide niet erg voldaan: de vent werd humorist. Maar als voorstander en voorbeeldgever van de Christelijke leer, zijn wij zeer zeker over hem niet voldaan. Daarvan mogen wij gerust zeggen: Schwamm drüber.
Zijn laatste of voorlaatste stuk, voorkomend in de AMIGOE *van den 5n April d.j, toont duidelijk wie en wat de man is. Drommels, dat was een meesterstuk. 't Papier zelfs waarop het gedrukt was, werd er een beetje vies door. Voor autoriteiten zelfs heeft hij geen respect. Hij is een man, die zegt; dont care a d.... en toch laat hij oningevuld, wat hij eigenlijk wil zeggen. Hij beweert, dat het heelemaal zijn gewoonte niet is, een blad voor den mond te nemen. In zijn onschendbaarheid mag hij zeggen wat hij wil, doch even later zegt hij: vul liever zelf dien naam maar in, want er liggen overal voetangels en klemmen.*
Dat geeft weer een ander kijk op dien moed van hem, om te zeggen wat hij wil. Of 't kan ook zijn, dat hij nu weer eens schrijft als priester en dan weer als Jan Paul. In elk geval al zijn dont care is niets anders dan bluf!. Zoodra een priester in het nauw zit, dan ligt hij op zijn knieën en vraagt pardon. Daarom meent hij verder ook alles te mogen schrijven, omdat volgens hem de priesters boven de strafwet staan, want, zegt hij, wie zoo een hoogstaand priester voor den strafrechter heeft durven brengen, zoo waarlijk als er een God in den hemel

is, die is voor zijn leven lang verdoemd. Volgens hem zal Gods straf hem niet ontgaan. En hiermede daalt zijn wraakzucht tot het peil van den cunucu neger. Wanneer hij zag, dat de man, die in het proces Euwens-Rouskaya, maar een zakelijke rol gespeeld heeft, met de pest geslagen werd, op zijn knieën langs de straat kruipend om een bete broods bedelend, dan zou zijn fijne Christelijke priesterziel genieten van bovenaardsche vreugde. En na dezen vloek besluit hij met de woorden: Gods molens malen langzaam, maar zij malen ook zeer fijn. Doch de lezers zullen het wel begrepen hebben, waar deze priester heen wil. Volgens zijn theorie zou men tegen een priester geen recht kunnen doen gelden, want wie tegen een priester ageert, is voor zijn leven lang verdoemd, om van het hier namaals niet te spreken. In dit geval is zoowel de vervolgende zaakwaarnemer als de rechter die een beklaagde heeft veroordeeld verdoemd.
Want priesters kunnen geen kwaad doen.
Wel, wel, is dat niet prachtig?
Zou het dan niet goed zijn om een voorstel bij den kolonialen Raad in te dienen, om de wet te herzien, in dien zin, dat priesters in den vervolge onschendbaar zullen zijn? Jan Paul vindt immers, dat een priester maar raak kan schrijven en iedereen mag beleedigen, als hij de moraal volgens de opvatting van priesters maar verdedigt. Omdat nu gebleken is, dat dit nu nog niet gaat, ten minste bij eene samenstelling van de rechtbank als de huidige, moet de wet herzien worden. Want, denk eraan, een priester is geen gewoon mensch; hij staat onder en boven de wet. Werkelijk, ik heb eerst het zaakje niet van dezen kant bekeken, maar nu begin ik er wel wat voor te voelen. Ik hoop daarom, dat het Bestuur aan deze zeer gewichtige zaak de aandacht zal schenken, want, en hier komt Jan Paul met een hevige bedreiging: indien dat niet kan gebeuren, wel leve Columbia. De vrees bestaat daarom, dat wij een priesteruittocht zullen krijgen naar Columbia, indien onze wet niet spoedig wordt herzien. De kerk wordt hier al te zwaar vervolgd. Maar, men hoort het reeds mompelen, dat zou een zegen zijn voor ons volk, niet waar? en voor onze financiën, jonge, spreek me daar niet over. Wat een reuze-stap zou dat zijn in de richting van een sluitende begrooting. En nu Jan Paul adieu, maar wees niet meer zoo want wat zal er overblijven van die „ongerepte priestereer".
Paul Jan. Willemstad April 17 1924.

Naschrift der Redaktie.
Wij ontvingen bovenstaand stuk van Paul Jan met beleefd verzoek ter opname. Op grond, dat de Heer L.O. Lampe in de Curaçaosche Ditjes en Datjes in het nummer van den Amigoe di Curaçao van 5 April is aangevallen, vermeent de Schrijver ook aanspraak te maken op een plaatsruimte in hetzelfde blad om hem (L.O.L.) te kunnen (mogen: Red. Am.) verdedigen. Met die redeneering als zoodanig kunnen wij wel aceoord gaan. Als de lezer in dit stuk hier of daar eenige taal- of andere fouten mocht ontmoeten, wijzen wij daarvan de verantwoordelijkheid af. Zeker, fouten ontsieren elk stuk. Doch wij wenschen dezen Paul Jan geen gelegenheid aan te bieden om aan zijn vriend den praktizijn stof te leveren weer voor een nieuwe aanklacht, mogelijk zelfs wegens valschheid in geschrifte, tegen den Amigoe. Aan de lezers laten wij liever het oordeel of en in hoeverre deze Paul Jan er in geslaagd is zijn vriend L.O.L. te verdedigen. Ook na het geheele artikel met alle aandacht gelezen en herlezen te hebben, konden wij geen spoor of zweem, geen schijn of schaduw er in ontdekken van iets, wat maar in de verte op verdediging van zijn vriend L.O.L. gelijkt.
Wel tracht de schrijver op minderwaardige wijze den persoon van Jan Paul neer te halen door allerlei insinuaties beneden peil. Gelukkig staat Jan Paul 's naam en als schrijver en als priester alom zoo hoog in aanzien, en zoo stevig gegrondvest, dat het wroeten en knagen om dezen heipaal en telefoonpaal af te knabbelen of neer te halen, een stumperig gedoe lijkt, dat bij de meesten afkeer en weerzin of verontwaardiging zal opwekken.

Onze Jan Paul, die een onbetwistbaar recht heeft op dien naam, kan een staat van dienst van zijn openbaar leven overleggen, nog aangevuld met een conduitelijst van getuigenissen omtrent zijn privé leven als priester, die een gloriekroon vormen om zijn grijzende haren. Of deze Paul Jan of zijn intimus, L.O.L. voor zich een dergelijke schitterende conduitestaat zoowel van zijn openbaar als privaatleven zal kunnen overleggen of daartoe genegen zal zijn, moeten we eerst nog afwachten. Als we echter zien, dat deze schrijver zijn artikel begint met een hoogst eervollen naam te verdraaien, en verder de geschiedenis verdraait, de Christelijke leer en moraal verdraait, de aangehaalde teksten uit het stuk van Jan Paul verdraait, wellicht om een vleugje succes bij vrienden in de Soos aan de bittertafel te kunnen inoogsten, dan vormt deze laatste bladzijde van zijn conduitestaat er een, die weinig eer voor hem inlegt. En hiermede zullen onze lezers het wel met ons eens zijn, dat wij de welwillendheid al tot het uiterste gedreven hebben door dergelijk schrijfsel (doch nu ook voor den laatste maal) in onze kolommen op te nemen. (Amigoe 26 IV 24)

3 V 24
Curaçaosche Ditjes en Datjes
Wolfie, breng me 's gauw men handschoenen, die zeemleertjes je weet wel, en *hurry up*! Wolfie af. Of ik ga boksen? Pardon, ik ben geen krachtpatser. Met mijn schermfloretje, dat me nog nooit in den steek heeft gelaten, ga ik alleen heel eventjes en heel ridderlijk met open vizier, mij 'n gemaskerd mannetje van 't lijf prikken, dat met 'n aftandschen vlegel mijn hersenpan tracht te verbrijzelen. 't Is anders wanhopig schermen tegen 'n pseudoniemer. Gebruikelijk is, als zulke typen beginnen te schelden, ze met de karwats te bewerken, maar dat doe ik niet, daar heb ik te veel zelfrespect voor. Je kunt proeven, dat er hard op die copie gewerkt is, want 't riekt naar de lamp, wat nu weer niet zeggen wil, dat 't er daarom beter op geworden is.
Heb zoo'n idee, dat de auteur van dat geschrijf, 'n man is, die ze'n visch met 'n mes eet, ze'n vingerbakje uitdrinkt, die als er oesters worden opgediend, geduldig op de aardappelen zit te wachten, want 'n gecultiveerd mensch schrijft zoo niet. Dat pseudoniem is wel aardig gevonden, doch fijn gevoeld, delicaat is anders.
Dat ze me daar pardoes een, twee, drie, als 'n pannekoek in wording, onderste boven wippen, is onbeleefd, maar feitelijk toch geheel in de lijn, daar men zich in 't verdraaien 'n meester toont; en de vlag dekt immers de lading.
Waarom mag ik toch in hemels naam geen Jan Paul heeten? Hoor, dat men mij zulks 'n jaar of vier geleden in de *Voz di Pueblo* ook al kwalijk genomen heeft. Ik kan toch ook niet helpen, dat ze me geen Piet of Klaas genoemd hebben! Luister nu 's goed, want dat idioot gezwam, moet nu toch 's eindelijk ophouden.
Jan Paul is geen pseudoniem, Jan Paul is mijn bloedeigen naam, ben gedoopt Jan Paul, sta ingeschreven in de Rotterdamsche Burgerlijken Stand als Jan Paul Delgeur, geloof je 't nog niet, vraag dan 'n extract van mijn geboorteacte, adres: Bureau Burg. Stand, Stadhuis, Coolsingel, Rotterdam.
Met dien beroemden Jean Paul heb ik niets uit te staan, die man heet trouwens Johan Paul Friedrich Richter. Als er dus een pseudoniemt, dan is hij 't, ik niet. En om nu ook 't praatje uit de wereld te helpen, dat ik naar dien Duitscher genoemd ben, voila 'n intimiteitje.
Toen ik geboren werd, was juist mijn oud-oom Jan Paul de Cock gestorven, basta!
Dus Uw zgn. logica: als Jan Paul dat recht heeft, dan heeft Norka Rouskaya dat toch zeker ook, gaat hopeloos mank. Heb trouwens heelemaal niet beweerd, dat ik die juffrouw Franciscus 't recht ontzeg onder den naam van N.R. op te treden, maar heb wel geprotesteerd, dat zoo'n verdoold wezentje de air en de arrogantie heeft, zich barones te noemen.
Man, leer toch lezen!

Waarom echter artisten en *would be* artisten vaak hun naam verloochenen, is me 'n raadsel. De ware grootheid, kunst of wetenschap valt of staat toch niet door 'n naam, hoe wanluidend ook, neem, b.v. Prof. Pekelharing of Prof. Rotgans maar 's. En nog iets. Als een baldadig jochie 'n ruit insmijt, bij ze'n kraag wordt gepakt door 'n politieagent met 'n potloodje, in ze'n angst jokt, en 'n gefingeerde naam opgeeft, dan loopt ie 'r dubbel in, maar als zoo'n juffie door haar schaamteloos optreden en gedoe, de harte-reinheid van duizenden onschuldigen moedwillig vermoordt, onder 'n gefingeerden naam, dan gaat ze vrij uit. *Qui potest capere, capiat!*

En dat is numero een.

De auteur is eenigszins verbluft, dat ik pastoor ben van een negerparochie, tot welks godsdienstig niveau ik ben afgedaald (sic). Dat zijn weer groote woorden, maar duidelijk is anders. 't Is waar, ik had practizijn kunnen worden, waarom niet? Dat was wel zoo gemakkelijk geweest, 'n jaar of wat blokken na afloop van je mulo, klaar is Kees.

Maar om 't te brengen tot 'n eenvoudig Curaçaosch Knoekpastoortje, heeft heel wat meer om 't lijf. Ik heb tenminste, na m'n mulo, 13 lange jaren millioenen van de vreemdsoortigste figuren, cijfers en letters moeten slikken, om den drommel geen boterletters, in dien tijd nog 2 jaren college geloopen bij den bekenden Prof. J. v. de Groot, en toen ik was afgestudeerd en geslaagd voor eindexamen, werd ik benoemd — schrik niet — tot pastoor van St. Eustatius. Daar staat u misschien ook verbluft van, wat ik heelemaal niet kwalijk neem, want er zijn zooveel menschen, die 'n plichtmatig handelen uit 'n hooger princiep *risible* vinden, die er gewoon niet bij kunnen, dat 'n ontwikkeld persoon zich gansch en al wegcijfert, zich geheel en al geeft, om de beste jaren van ze'n leven door te brengen in een of andere dorre eenzaamheid, ter wille van 'n arme verachte negerbevolking.

Dat kan ik u misschien door 'n voorbeeld nog 'n ietsje duidelijk maken. Mijn confrater Pater ter Maat is u zeker niet onbekend; als Vicarius was hij hier op Curaçao door 'n iegelijk geacht en bemind. Na ze'n vertrek uit de West werd hij gekozen tot hoofd van de Hollandsche Dominicaner-orde. En na 't verstrijken van dat jarenlang zegenrijk bestuur? Als ge in Trinidad komt, neem dan 's de *electric car* naar Cocorite, 't melaatschen etablissement. Tusschen die ± 500 melaatschen kunt ge Pater ter Maat steeds vinden, als 'n vader onder ze'n kinderen. Dag in dag uit leeft hij in die atmosfeer van besmetting, steeds met ze'n innemenden glimlach en hartelijke woorden, die afzichtelijke ruïnes van menschen troostend, bemoedigend, en hun pijnen verzachtend, zooveel hij kan. Is dat niet een van de subliemste uitingen van de christelijke charitas? En zou 't nu fair zijn te zeggen, dat zulk 'n hoogstaand eminent man, is afgedaald tot 't godsdienstig niveau van 'n Koelie-lazaret.

En dat is numero twee.

En weet u wat ook niet fair, en daarenboven gruwelijk onbeleefd en onwelopgevoed is, als pseudoniemer iemand te durven voorstellen. Dat verraadt beslist gebrek aan goede vormen.

En nu mijn persoonsbeschrijving, 't Is duidelijk dat de auteur vroeger wel 's 'n buitenlandsche pas in mekaar heeft gezet.

Dat ik lang ben, is waar. Op den kop af 6 voet. Dat ik mager ben, ook waar, dat hebben uw transparante Curaçaosche geiten op hun geweten; 'n eenigzins gebogen neus ook al waar, maar wat doet dit nu allemaal practisch aan de zaak af, ik schrijf toch niet met mijn neus?

Dat is numero drie.

Wordt beweerd, dat ik stijfkoppig volhou, als ik op 'n fout gewezen wordt.

Daar zit ik.

En 't bewijs?

Geen. — Hij decreteert, dus is 't zoo. Maar weet ge, waar ik denk, dat 't op doelt? Op mijn polemiekje in der tijd met Mr. Bodenburgh Hellmund. De kwestie ging over mijn bewering, dat de *maçons* den priester verhinderen, 'n katholiek vrijmetselaar op ze'n sterfbed bij te staan. Hij ontkende zulks, en toen heb ik in der daad stokstijf volgehouden dat 't wel waar was, wat

ik nog doe. *Great Scott*, ik kan toch geen wit zwart noemen! Herinner me nog met genoegen, hoe *quite gentlemanlike* Mr. Hellmund tegen me optrad, zoodat 't 'n waar festijn voor me was, met hem den degen te kruisen. *Bon sang ne peut mentir*, dat zie je weer.
En dat is numero vier.
Mij ’n humorist te noemen, is goed bedoeld, maar absoluut er naast, dat ben ik niet, zoover heb ik 't nooit kunnen brengen. Ben 'n doodeenvoudige onder-de-streep-causeur, die schrijft zooals ie spreekt, niets meer en niets minder. Weet ge wel, dat 't getal rasechte humoristen reuze-luttel is? Uit uw aanhaling: de vent werd humorist bewijst u de bedoeling van De Genestet op geen stukken na te verstaan. Hij heeft 't heelemaal niet over den waren en begaafden humorist, maar over 'n valsch-vernufteling, over de caricatuur van 'n humorist, over 'n moppentapper die wegloopt, die consideratie vraagt, omdat hij maar schertste. Dit hierom vooral gereleveerd, omdat 't toch niet aangaat, door onbelezenheid, zoo maar eventjes 'n brevet van onvermogen uit te reiken, aan geheel 'n categorie van auteurs, die zich op litterair gebied 't moeilijkst en penibleste deel hebben verkozen.
En dat is numero vijf.
Ik heb nog meer op mijn boekje, luister maar: Voor autoriteiten heeft Jan Paul zelfs geen respect. Welke autoriteiten? Man, generaliseer toch zoo niet, 't is om wanhopig te worden. Zal maar weer 's heel slim aan 't gissen gaan. Mangelt 't me misschien aan respect voor de autoriteiten die 't gedans van juffie Franciscus goedkeurden? Voor lui —ik weet op geen stukken na, wie 't zijn — die zoo iets decadents goedkeuren, heb ik geen respect, en voor lui, die in hun plicht te kort schoten, en 't ongezien goedkeurden, ook niet.
En nu weet u drommels goed, dat 't slot van mijn artikel: Neen, dan leve Columbia! heel en alleen sloeg op 't *in casu* optreden, van de Columbiaansche autoriteiten, niet op datgene wat u er, o zoo listig, uit distilleerde. Had ik misschien, als reporter niet mogen zeggen, dat niemand de voorlezing van de dagvaarding kon verstaan, en daarom 't aanschaffen van 'n *loud-speaker* adviseerde, kom nu, u weet toch ook wel, dat 't de dure plicht van 'n *up to date reporter* is, alles te beschrijven, zelfs 'n glaasje water, zelfs 'n tafelkleed, zelfs 't door de stoel tuimelen van uw intimus: Mr. Lampe. Maar dat zijn, o groote goden, toch geen autoriteiten! Heb ik me soms aan disrespect schuldig gemaakt, jegens den president van 't kantongerecht?
Mijn uiting — vóór de uitspraak, — dat ik voor mij zeker was, dat de *Amigoe*-redacteur vrij uit zal gaan, was dat soms *lèse majesté*? *Good gracious*, ik mag me de weelde van 'n opinie er op na te houden, toch ook wel veroorloven. Eventjes peinzen met 'n rimpel in mijn breed voorhoofd, of er misschien nog meer autoriteiten zijn, waarvoor ik geen respect heb. O ja, ik durf 't bijna niet te zeggen, maar .... je bedoelt toch zeker niet dat juffie Franciscus? *My dear*, daar heeft zelfs uw vriend Mr. Lampe geen respect voor, heeft tenminste bewezen haar niet als 'n dame, als 'n *lady* te beschouwen. Hoe zoo? Wel, 'n *gentleman* zal toch nooit aan 'n dame schrijven met potlood, is 't niet zoo? En toch heb ik dat heel duidelijk door den onder eed staande getuige Pellicer hooren verklaren.
En dat is numero zes.
Valsch citeeren is altijd ten strengste te laken, maar maakt men onder 'n pseudoniem zich aan zoo’n delict schuldig, dan verliest men daardoor alleen al per se alle gezag, en gooit men ze'n eer te grabbel. En daar heeft u Mr. P. J. zich onwederlegbaar aan schuldig gemaakt. Ik daag u uit te toonen, waar in mijn laatst artikel van 5 April de volgende door U citeerde woorden, staan: Want, zegt hij, — die hij, ben ik, Jan Paul — zoo waarlijk als er 'n God in den hemel is, die is voor zijn leven lang verdoemd. Daar protesteer ik tegen met alle kracht, die in mij is. Heb ik dat geschreven? Als 't u blieft, waar staat dat? Maar, man, dat is niet waar, absoluut heelemaal onwaar, onwaar van alle kanten, dat is je reinste fictie. Maar mag dat nu zóó maar, er op los fantaseeren, en dan beweren met veel aplomb: dat heb jij gezegd. De zaak die ge verdedigt, moet toch al heel erg zwak staan, als ge tot zulke infame inferieure middelen uw toevlucht nemen moet. In geheel uw schrijfsel is, wat we toch redelijk verwachten mochten,

geen schijn, geen greintje van bewijsgrond aangevoerd, dal die Salomé-dans niet pervers noch onzedelijk was, ook in de verste verte niet aangetoond, dat 't uw vriend Mr. Lampes dure en onafwijsbare plicht was als practizijn de handschoen voor dat danseresje op te nemen. Het is niets dan schelden en verdacht maken en verdraaien van begin tot eind.
En dit nog tot slot.
In mijn Ditje van 5 April schreef ik: Weet heelemaal niet, en 't kan me ook weinig schelen, of die Mr. Lampe wel 's domme zetten in ze'n leven verkocht heeft. —In dat schrijfsel van de vorige week vraagt die pseudoniemer: Of heb ik weer een domheid begaan? Ja, man, een reuze, een formidabele domheid. Wie is die L? U spreekt hier niet als de intimus van Mr. L., niet in zijn naam, maar als Mr. L. zelf in eigen persoon. Reuzedom, oliedom!!! Ge begrijpt nu zeker wel waarom ik mijn onder-de-streep sluit. Met lui die zoo oneerlijk, zoo oliedom zijn, is 't hopeloos polemiseeren.
Wolfie, zet die floret weer in 't rek, hang die handschoenen 'n beetje in de zon, en *hurry up*! *Who beat, Father? Who beat*?!? Maar boy, zie je dan niet, dat 't dopje er heelemaal niet af is geweest? Weet jij wat pareeren en riposteeren is, nee, êh? Nou, van die eerste beginselen van de edele schermkunst wist die oneerlijke pseudoniemer ook niets. — Wat *kind of fellow is that*? Oneerlijke pseudoniemer? *Well, sonny*, volgens mijn treurige ondervinding, 'n creatuur, dat, als je 'm met je degen in 't nauw drijft, fluks achter ze'n krijtstreep springt, en je dan 'n koolstronk tusschen de oogen keilt. Snap je 't niet? *Never mind, hurry up now*!
Jan Paul. San Willibrordo. 29 April. 1924. (*Amigoe* 3 V 24)

Hoofdstuk 10 Sint Willibrord - Een rurale samenleving urbaniseert 1924-1925

Als na de affaire Norka Rouskaya de rook optrekt gaat Jan Paul weer over op zijn gebruikelijke bijdragen over tal van actuele thema's, maar ook – en meer en meer – herinneringen, waar Curaçao vergeleken wordt met Rotterdam en Nederland in het algemeen. Jan Paul is inmiddels de vijftig ruim gepasseerd en heeft meer dan vijfentwintig jaar de missie in De West gediend, twee keer onderbroken door een jaar verlof na tien jaar dienstverband. Het verlof is steeds een mijlpaal in een werkzaam leven, waarvan Jan Paul uitbundig geniet. Hij komt er met nostalgische anekdotes in deze jaren geregeld op terug.

Nostalgie

In deze jaren twintig noteert Jan Paul herinneringen en ervaringen die hij toen het gebeurde, niet of miniem vertelde. Zo schrijft hij in 1924 over zijn komst naar Curaçao in 1897, zijn eerste tropenervaring, zijn ziekte, de uitzending naar Sint-Eustatius en de steun van pater G.J.M. Dahlhaus voor de jonge priester.

> Weet nog goed, wanneer in die eerste weken van mijn tropenleven, mij 't heimwee soms te machtig werd, ik steeds mijn troost zocht in dat pufheete achterkamertje van 't bisschoppelijk paleis, waarin hij als secretaris huisde. En trouw wist ie me door ze'n bemoedigende hartetaal steeds op te monteren; en als 'n ander mensch vol enthousiasme over de heerlijke arbeid, die me spoedig wachtte, ging ik weer over de brug, huistoe.
> Totdat kort daarop, de gele koorts mij in haar klauwen te pakken kreeg. Heb later pas gehoord, hoe dicht ik toen op 't randje geweest ben van de eeuwigheid. Maar nauwelijks was ik de crisis te boven en mijn isolement ietwat verzacht, of de goeie Pater D. was mijn trouwste bezoeker.
> Na 'n maand of wat, kreeg ik mijn benoeming voor St. Eustatius, een van de meest desolate buitenposten van onze missie. Mijn eerste stap was spontaan weer naar dat pufwarme secretariskamertje.
> Paul, kerel, werd ik begroet, je boft, proficiat hoor. O.L.H. schijnt bijzonder veel van je te houden. Wil je gelooven dat ik jaloersch op je ben, wat 'n wereld van goed is daar nog te doen. (12 VII 24)

De vijftiger die Jan Paul inmiddels geworden is doet hem naar gebeurtenissen in zijn leven teruggrijpen. De herinneringen aan Sint-Eustatius tonen aan dat juist dit meest geïsoleerde eiland de ervaringen voor de rest van zijn leven van grote betekenis is geweest. Jan Paul breidt een al veel eerder in de St. Eustatiaansche Ditjes en Datjes verteld verslag over een walvisvangst nu uit. (9 VIII 24) Hij vertelt hoe hij bijna door een haai werd gebeten op Sint-Eustatius, waarbij hij door zijn 'boy' Luf gered werd.

> Luf, mijn goeien besten Eustatiaanschen *boy*, die schoon zwart van huid, 'n ziel had zoo blank, en 'n hart zoo edel en groot, als God, bid ik, mij geven moge tot in mijn laatste uur. (7 III 25)

Hij schrijft herinneringen op rond de eerste Wereldoorlog toen hij op Sint Maarten werkte en hij vanuit de Franse kant van Duitsgezindheid verdacht werd.
Hij duikt in de kerkelijke archieven die vertellen over de consecratie van zijn kerk in Sint Willibrord op 9 februari 1858. (27 IX 24)

Met de toename van activiteiten van de Isla-raffinaderij worden goede en snelle scheepvaartverbindingen voor de tankers en een adequate haveningang steeds belangrijker. Dat onderwerp is een steeds terugkerend thema voor Jan Paul vanaf 1923: ruim baan voor de tankers zonder ergernis voor de oeververbinding van Punda en Otrobanda door het obstakel

dat Emmabrug heet. Hij pleit in diverse bijdragen voor verschilleden oplossingen voor het drukke scheepvaart verkeer in de St. Annabaai.

> 'n TUNNEL, 2°. 'n Ferry op wielen, 3°. 'n Ferry met één, 4°. 'n Ferry met twee kettingen, 5°. ’n Piscadera Kanaal, 6°. 'n transbordeur, 7°. 'n staaldraad lier met 2 trommels (I sententie), 8°. 'n Kromhout-motor op twee pontons met twee schroeven (II. sententie) en 9°. Plan 't Sas brug in tweeën en beide helften draaibaar en op iedere helft ’n ponton die voor en achteruit kan draaien, en No. tien, 'n hefbrug-ontwerp. (4 VII 25)

Dualiteit:

Jan Paul demonstreert in zijn feuilletons van deze jaren zijn tweeslachtige positie. Hij is onvoorwaardelijk vóór modernisering op economisch en technisch gebied, met grote waardering voor het technisch nieuwe, maar tégen de sociaal-maatschappelijke veranderingen, waar hij zich een conservatief moralist toont: *catholique avant tout!*
Jan Paul kritiseert de geringe kennis van Nederlandse passanten over de eilanden (11 IV 25) en die toch een oordeel vellen in Nederlandse nieuwsbladen.

> 'n gezonde onbevooroordeelde kijk, bij zoo’n *hurry-up* bezoek, op locale toestanden is vrij wel uitgesloten. (11 IV 25; 4 VII 25)

Als een Nederlandse journalist negatief over het eiland verslag doet, springt Jan Paul direct en onvoorwaardelijk in de bres en somt puntsgewijs alle moderne verworvenheden op, zoals de telefoon, elektrische verlichting, waterleiding, de primitieve paardentram die zich tot een moderne autobusdienst ontwikkeld heeft, de ijsfabriek, de welvaart die in eerdere jaren door guano en fosfaat ontstond en de baten van de olie-industrie, maar vooral ook uitvoerig de ontwikkeling en het welzijn door missie-activiteiten en verdiensten, waaronder Scherpenheuvel, Monte Cristo en Zaquitó (11 IV 25) Naast de enorme impact die de Isla heeft schrijft hij ook over economische mogelijkheden van Choloma met de struisvogelteelt, over zijn bezoek aan het park Albertine, en het opkomende toerisme van cruiseboten voor het eiland, ook vanuit Nederland.

Welvaart

Maar welvaart is voor Jan Paul niet ook automatisch welzijn. Hier toont hij zich kritisch ten opzichte van de Nederlandse contractanten. Maar hij heeft ook kritiek op zijn eigen mensen, die echter – als steeds – verdedigt, zij het in letterlijk uitgesproken paternalistische termen.

> Onze hollandsche pletters, die ook hier grof geld verdienden, en wis en zeker 'n funeste invloed hebben uitgeoefend, juist door hun blank-en-Hollander zijn op onze — in zoovele opzichten nog — kinderlijke kleine zwarte luyden.
> En begrijp nu goed, die Hollandsch O.W.er's en pletters hadden al eeuwen van beschaving achter zich, terwijl onze Curaçaosche zwartmannetjes slechts 'n luttel aantal jaren geëmancipeerd zijn, en eeuwen lang stelselmatig dom gehouden, en vertrapt, en uitgezogen en mishandeld zijn als redelooze dieren.
> Is 't wonder, nu eindelijk voor hen 't gelukzonnetje ook begint te schijnen, ze in dartele levensweelde, precies als die andere rasechte nouveaux riches van over zee, aan 't cabriolen slaan, en ze 't hun lang onthouden geluk trachten te genieten te pas en te onpas, met volle teugen, zooveel ze maar kunnen. (14 VIII 25)

Vertier - ‘civilisatie en syphilisatie’

Maar naast de positieve kant, volgt ook de keerzijde. Jan Paul spreekt hier van civilisatie en syphilisatie (9 V 25)

> Dat onze kolonie met reuze-sprongen voort-racet op stoffelijk gebied, *cui bonum,* wat goed zal 't 'r doen, als 't moraliteitspeil vooral in Willemstad staag onrustbarend omlaagspringt. En 't moet me van 't hart, dat de invasie, die scheepsladingen vol van mijn niet upper-ten-ige landgenoten, ze mogen dan ook zijn, stoere krachtmenschen, kundige vaklui, er niet toe heeft bijgedragen dat peil omhoog te werken, integendeel die blonde zonen van onze lauwe Westerstranden hebben al heel gauw na 't binnenloopen van Curaçao's haven, hun goeden naam ingeboet. En dat is jammer, o, zoo jammer, want wat hadden die prachtkerels van witmenschen alleen door hun voorbeeld 'n zee van goed kunnen doen op moreel gebied voor onze zwarte bevolking, en nu sta je vrijwel machteloos als zoo'n gekleurd gedegenereerd vies mensch je voor de voeten werpt, dat die macamba's, de hollanders precies eender doen, en die zijn toch blank, net als u. (27 IX 24)

Niet alle vernieuwing betekent vooruitgang.

Zo ervaart hij zelfs tot Sint-Willibrord de stank van de raffinaderij.

> De afstand van San Willibrordo tot de Isla zal in rechte lijn, zoowat 10 mijlen bedragen. Kan me daarom heel goed voorstellen, dat de stakkers, die pal onder den rook van die odeur-zone wonen, zoo langzamerhand met 'n niet meer glad te strijken gerimpeld neusvel door 't leven zullen gaan, en hun nazaten erfelijk belast zullen blijven, met 'n ajakkes-facie, van wat-stinkt-'t hier-toch. (29 XI 24)

Jan Paul is een buitenmens en geniet van Sint Willibrord en de natuur van Band'Abou, maar staat heel kritisch tegenover de stad, met name Punda en zijn steegjes, en de stadsmens met zijn geneugten die de nieuwe welvaart van de Isla meer en meer biedt. De hogere lonen leiden tot sparen en verkwisten (14 VIII 25), drankgebruik van de verfoeilijke rum.

> Ik geloof niet 't ver mis te hebben met de bewering, dat de ettelijke moorden in onze kolonie gedurende de laatste jaren, zoo wat allemaal rum-moorden waren. (14 VIII 25)

Zo zijn de feuilletons voortdurend sterk moraliserend voorbeelden van dualisme, van een ervaren breukvlak tussen welvaart en welzijn van zijn mensen in de parochie, een dualiteit tussen genot en gevaar.

Jan Paul toont zich als zielenherder een conservatief die ook in de kunstwereld moeite heeft met vernieuwing. Hij juicht de leeszaal toe.

> Wel, sta 's op uit je wipstoel, tippel 't fort binnen, been 't steile trapje naast het postkantoor op, vouw je witte broeksbeenen in 'n hoek van 90° onder de leestafel, en verdiep je … (4 VII 25)

De in die jaren opkomende jazz noemt hij een 'exces van deze tijd (31 V 24); hij verwerpt de nieuwe dansstijlen. Hij verwerpt onvoorwaardelijk 'de vieze tamboerdans' van stedelingen die naar het district gaan, waarbij rum tot moord, geweld en seks leidt. Hij verwerpt 'onartistieke, op 't kantje af wufte moderne dansen', zoals 'de *tango* en de *shimmy* en de *paso doble* en de *turkey-trot* en zelfs ook de *hupa-hupa'* en pleit voor 'de harmonische sleepende ouderwetsche *gavotte* en *cotilon* en *polka-mazurka*, *polonaise*, etc.' (14 VIII 25)

Confraters en wetenschappers

Jan Paul is de stem van het katholieke segment in de Curaçaose samenleving. Bij het overlijden van G.J.M. Dahlhaus schrijft Jan Paul een bewogen 'in memoriam'. (12 VII 24)

Hij beschrijft zijn ontmoeting en vriendschap met bioloog Boldingh en dies onderzoek op Sint-Eustatius (7 II 25).

Daarnaast komen ook de ‘vaste’ onderwerpen van Jan Paul aan de orde, zoals zeereizen – maar in veel mindere mate dan vanuit indertijd Sint-Eustatius – hitte, droogte en regen – de onbegaanbare wegen – de afstand van het buitendistrict naar de stad die tot isolement leidt – de werkmigratie – maar nu ook in omgekeerde richting door de komst van buitenlandse arbeidskrachten op de Isla – en vooral problemen rond de drukke haven en de daardoor ontstane problematische oeververbinding tussen Otrobanda en Punda aan weerszijden van d St. Annabaai.

Journalist

Jan Paul geeft zich van tijd tot tijd expliciet rekenschap van zijn journalistiek schrijven. Vergelijking van vroeger werk met deze feuilletons toont een meer persoonlijke stijl, meer dialogen en daardoor nog meer contact met zijn trouwe lezers.

> Zoek mijn kracht steeds in mijn geschrijf over zaken, waarvan ik bitter weinig weet — en die zijn legio — door op informatie uit te gaan, bij daaromtrent deskundige personen.
> Schrijven over 'n onderwerp, waarvan je zoowat niets weet, is als auteur, feitelijk je grootste kracht, maar pas er wel degelijk voor op in conversatie over 't kan me niet schelen wat, maar waarin je bepaald zwak staat, je eigen bloot te geven, dan sla je onfeilbaar zeker 'n figuur als modder.
> Hoe ik dat bedoel, 't meest interessant pennen over zaken waarvan je luttel weet? Wel, verbeeldt ge je een of ander onderwerp van kop tot staart onder de knie te hebben, dan ga je té vèr, begint te decreteeren: zóó is 't en niet anders. Je wordt pedant, je wordt arrogant, en 't resultaat is dan gewoonlijk nihil, want arrogant-pedant geschrijf legt 't intellectueel lezend publiek gewoon ter zij, wat heel logisch en heel menschkundig gezien is.
> Maar weet je van de te behandelen stof niets of slechts 'n klein ietje, dan steek je je verneemstok uit, je gaat deskundigen polsen, lui, die op de hoogte zijn interviewen, en vast en zeker krijg je dan 'n artikel dat op pooten staat, copie die gelezen en herlezen wordt, en effect heeft en daar is 't toch maar om te doen. (4 VII 25)

Dit hoofdstuk over de jaren 1924-1925 begint met een beschrijving van een concertbezoek in het Kurhaus van Scheveningen (31 IV 24), het eindigt - even veelzeggend - met een beschrijving van de vrieskou in het Nederlandse Huissen waar Jan Paul zijn opleiding tot priester in de orde der Dominicanen ontving. (24 XII 25)
De bevlogen priester die in de kolonie ‘een wereld van goed’ doet, zal dat vanuit plichtsbesef blijven doen, maar kan daarbij zijn geliefde Rotterdam en Nederland nooit vergeten.

10.1 Curaçaosche Ditjes en Datjes (1924-1925)

31V 24

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Toen ik dezer dagen weer uit den treure voor de open brug stond te hangebassen, bolsewiekte 't heftig onder mijn schedel, schuin boven linker wenkbrauwboog, in 't departement *projets* tot heil van Curaçao, van dat mij zoo dierbaar rotsgevaarte, geroepen, voorbestemd, uitverkoren

om eenmaal te schitteren als de kohinoor in het eilandensnoer van onze blauwende Caraïbische wateren.
Waarom willen de menschen me toch niet begrijpen? Kom ik met 'n tunnel voor den dag, ze belachen me schouderschokkend.
'n Tunnel? Hoe krijgt ie 't in ze'n hersens, idioot, hyperidioot!
Met 'n zweefbrug-plan — ze houden hun buik vast van 't lachen.
Met 'n kanaaltje, linea recta van Isla naar zee schei uit, jô, ik kan niet meer.
En als ik 't nu zou durven bestaan de idee te lanceeren, om *steamers*, die slechts hier komen olie bunkeren, buitengaats door pijpleiding van Isla naar zeekant vol te spuiten, dan zou je 's wat hooren.
Rrrrrrr! Hello! Spreek ik met Monte Cristo. Ja? Maak spoedig 'n kamer klaar. We gaan Jan Paul halen. —
Ik speen me daarom, terwille van den lieven vrede, dit practisch zeer goed uitvoerbaar plan, verder technisch uit te werken, en pen liever 'n onder-de-streep over 'n meer neutraal, 'n meer *souple* chapiter, b.v. over 't rijk der tonen, over klankenweelde, over de goddelijke *Ars musica*. Laat ik hier eventjes deugdelijk voor anker leggen, dat 't muzikaal gebied, voor mij driekwart maagdelijk terrein is, weet van muziek zoo goed als niets. Snap heel goed Uw verbaasde blik van: maar hoe kunt ge er dan in 's hemels naam 'n artikel over schrijven? Mijn goeie menschen, hoe minder je van 'n zaak af weet, des te beter, des te interessanter, kunt ge er over èn spreken èn schrijven.
'n Paradox? Toch niet, lees stenographische parlements-verslagen maar, van over zee, links en rechts aan den horizon. En nu vol moed en route op 't muzikale pad, zoo vaak ondermijnd door mollen, en bezaaid met kruisen en valsche quinten.
Beende in 1920, op 'n snikheeten zomermorgen, door 't mulle zand van Schevening's duin, toen ik 'n Curaçaoschen kennis tegen 't lijf liep.

Caramba, dat is 'n reuze bof! Kerel, Piet, *com bai*?

Wel, Jan Paul, *poco asina*, lekker Curaçaosche weertje, eh? Pyramidaal. Ben je ook hier aangespoeld om dat opus te hooren?

Wat voor opus? Waar? Wanneer?

Vanmiddag om 4 uur in 't Kurhaus geven ze Bach's Mattheüs Passion of de symphonie in c-dur van Mozart, precies weet ik 't niet. Ga je mee?

Top, ik ben je man.

En we tippelden naar 't Kurhaus, deponeerden in 't loket idem zooveel voor tickets, en kregen honger. Waar zullen we 'n stukje gaan eten?
Ja, zei Piet, de zaak is, dat ik eerst nog 'n visite moet maken bij 'n dikke vriendin van me zus, die op den ouden Scheveningschen weg woont, dicht bij 't dorp.
Wel, zei ik, dan neem je 'n trammetje, neen, weet je wat, ik ga ook mee, krijg daar ineens 'n lumineus idee: Zeg, stel me voor aan die dame. Dan laat ik jullie maar babbelen, luister nu en dan, met 'n allervriendelijkst pruimemondje 'n jawel, of 'n toch niet, al naar met te pas komt, tot precies 11.45. Dan zeg ik zoo langs mijn neus weg:
Piet, excuseer me, maar 't wordt heusch onze tijd om te gaan lunchen, hoe denk je er over?
En dan, redeneerde ik heel logisch, antwoordt die vriendin van je zus natuurlijk: maar de heeren zullen me toch wel 't genoegen doen, hier te blijven lunchen, zoo maar *á la fortune du pot*, niet waar?
Zoo gezegd, zoo gedaan.
Alles liep of 't gesmeerd was. We werden alleraardigst ontvangen. Piet praatte honderd uit, ik zoog pensief aan 'n nobele Wascana, en zei zoowat niets. Eindelijk 11.45 kuchte ik 's en sprak de historische woorden:

Piet, excuseer me, maar 't wordt heusch onzen tijd om te gaan lunchen; hoe denk je er over?

Wel, wel, dat spijt me nu toch affreus, klonk 't toen, enfin de heeren komen zeker nog wel 's gauw terug, niet waar, daar reken ik heusch stellig op.

En we stonden op, glimlachend buigend, en zeiden, hyprocrieten die we waren, met veel genoegen, mevrouw. En toen eerst de deur, later 't piepend tuinhekje achter ons dicht sloeg, zei ik:

Nou, Piet, dat is me ook 'n strop!

'n Reuze-strop, Jan Paul. Wat 'n pech! Wat 'n poedel!

Zeg, Piet, heb je nog meer van die vriendinnen van je zus hier?

Neen, Goddank. Kerel, ik rammel van den honger,

en we zwenkten 'n restaurant in de Keizerstraat binnen, bekend voor 'r uitgezochte *plats du jour*.

Piet, — dit onder 't kalfsoep-lepelen—zeg Piet, weet je, wat ik wou?

Neen, Paul.

Dat die vriendin van jouw zus 'ns bij me kwam tegen etenstijd, op San Willibrordo.

Wat dan?

Wat dan? Dan zou ik ze, heelemaal niet haatdragend, inviteeren om te blijven lunchen, en dan eerst 'n hartig dividivi-soepje laten opdienen, en dan …

Dat zou je niet doen, Paul.

Niet?

All right!

En daarna (Koor van verontwaardigde stemmen van *Amigoe*-lezers) Jan Paul, je hebt nu genoeg gezwamd. We eischen 't ons toegezegde geborduur op 't ragfijn musicaal stramien, en geen dividivi-soep-praatjes. Als ik ooit iets logisch, oerzuiver in de lijn van mijn opzet heb gepend, dan is 't dit. Want wat is 'n opus en beroemd standaardwerk op musikaal gebied, zonder 'n prélude? Welnu, ik ben nog steeds aan 't préludeeren; 'n weinig geduld, zoo aanstonds grijp ik met beide handen in de snaren.

Na de lunch, op de pier, omkringeld door 't ons zoo dierbaar pekelnat, 'n kleintje koffie verschalkt, en toen werd 't zoetjes aan tijd om onze polyphone lusten te gaan botvieren. In Kurhaus vestibule toonden we onze ticket aan 'n gegalonneerden reus. Met 'n enorme worstduim wees ie naar de trap.

Naar boven?!?

Ja, zeit ie, naar boven.

Vergeef me, sputterde Piet.

Great Scott, vloekte Paul.

Boven tjokvol. Eindelijk 'n paar onbezette stoelen, op vierde rij van af balustrade. 'r Hing 'n dikke vettige atmosfeer van nattige menschen en uitwasemende kleeren.

Toen tikte de kapelmeester. Geloof, dat 't Mengelberg was, maar zeker weet ik 't niet, daar ik door 'n stuk of drie niet transparante maar wel transpireerende ruggen, 'm maar niet in 't vizier kon krijgen. En met 'n koninklijk breed gebaar, werd 't prélude van dat machtig opus ingezet, door 'n 100 tal blazende en strijkende langlokkige artisten. Naast en vóór ons zaten dames en heeren, één oog in 't op de maat deinende partituur, 't ander sentimenteel smachtend omhoog naar de rozenkleurige harptokkelende plafond-engeltjes.

Piet!

Ja, Paul. Mooi, eh?

Schitterend!

Wil je 's opsteken?

Mag niet.

Dat is me ook, 'n toestand!

Ssst! Sssst!

van de ons omringende in extase zijnde partituurmenschen.

We zijn uit, Piet.
Ja, Paul.
Toen ging ik 'n beetje gemakkelijker zitten, en was in *no time* door de zwoele hittegolven en sleepende harmonieklanken gegleden, verdwenen in 't land der droomen. 'n Venijnige por in men maagstreek,
zeg Paul?!!
Au!!! Dat kan je wel laten!
Prachtig, eh, Piet, *famoso, glorioso*, nooit zoo iets gehoord op Curaçao.
Wat, kerel, je zat te maffen!
Ik te maffen?
Heelemaal niet!
Ben klaarwakker, de sublieme schoonheid van dat opus heeft me alleen 'n beetje overdonderd.
Maar toen er 'n honderdvijftig gerokte heeren zangers aanrukten, die precies allemaal tegelijk op commando hun monden tot splijtens toe begonnen open te sperren, toen werd 't mij te machtig, dat was heusch niet te harden.
Piet, zeg ik, ik ga er van door.
Ben je nou betoeterd?
't Kan me niet schelen, ik heb er genoeg van, ga je mee?
Vooruit dan maar!
En nooit zal ik vergeten die boosaardige blikken van een paar naast ons zittende dames op leeftijd, toen we - bruingekoonde zes-en-vijfvoeters - hoogst bescheiden opstonden en heenteenden: zeker 'n paar van die blauwen uit Indië, lag duidelijk op hun streng contra-puntig *facie* te lezen.
Dat zijn nu heel precieselijk en heel gewetensvol mijn indrukken, die ik heb opgedaan bij de uitvoering van dat wereldberoemd opus. Vindt U 't onbevredigend? Kom nu, dan zou ik heusch bijna gaan gelooven, dat 't bij U 'n ietsje hapert aan 'n degelijke muzikale ondergrond en vergeet niet: indrukken weergeven en recenseeren, zijn niet correlatief.
Kan me niet herinneren, ooit op Curaçao 'n jazzband gehoord te hebben, In Amerika rezen ze de laatste jaren als paddestoelen uit den grond. Of 't hier al geïmporteerd is, dat *made in U.S. product*, ik hoop 't niet, en ik geloof 't ook niet, want die schetterende, boemende, loeiende klanken van zoo'n *typical American Jazzband* zouden onfeilbaar zeker, op de vleugelen van onze passaat gedragen zijn naar San Willibrordo, en geheel ons ezelen-heir — *jalousie du métier* — aan 't balken gezet hebben, wat alsnog,— ik constateer 't met kennis van zaken — niet heeft plaats gegrepen.
Wat eigenlijk een jazzband is? Beschrijf dat nu 's met dezelfde pen, waarmee ge zoo juist die doorwrochte verhandeling hebt geschreven over Bach's meesterstuk of Mozart c-dur symphonie, dat gaat immers niet, dat grenst aan profanatie.
Zal ik 't toch maar wagen? Wel, *all right*, maar dan geheel op Uw verantwoording en akelig kort. 'n Jazzband bestaat uit 'n stuk of wat muzikanten met longen en spieren van staal, let wel, ik zeg geen musici, neem daar, *please*, nota van. De koning onder hen, is de man met de groote Turksche trom. Dat heb je in 't dagelijksch leven vaak ook. Iemand, die handig de groote trom weet te roeren, is toch dikwerf maar de man, die de lakens uitdeelt.
't Koningschap van dien trommelman is vooral gebaseerd op ze'n superioriteit in 't lawaai maken, want door ze'n vaardige handen worden ook 'n paar bekkens en 'n stuk of wat autotoeters bewerkt, beknepen, met 'n behendigheid van je gewelste.
Hij doet me heusch denken aan den helleman van de Rotterdamsche kennis in de dagen van olim. Dan komt de piano, liefst 'n seniel afgetakelde vleugel met 't forto-pedaal in uitstekende conditie. De pianist springt soms ineens van ze'n krukje in 't zenith van 'n sterk lawaaigesausde potpourri, snuit doodkalm ze'n neus, strijkt ze'n snor is op, cabrioleert 'n paar

keer om ze'n oude snarenkast, en begint dan weer furieus te meppen met ze'n eeltige vingertoppen op de geelige toetsen. 'n Paar violen hooren er ook al bij, de voorkeur hebben van die vuurhouten vlijmscherp besnaarde drie dollar kastjes, die door hun zagen je onverbiddelijk kippenvel bezorgen, 'n Stradivarius slaat in dit ensembel 'n figuur als modder. Ook 'n fluit en klarinet, liefst met stoomsyrene-allures, zijn welkom. En als ik hier nog bijvoeg 'n nasale trombone, plus 'n fagot en 'n saxophone, dan hebben we geheel 't muzikale zootje bij mekaar.
Vreemd maar waar, als ik 'n saxophone hoor, dan denk ik steeds aan Scamp, mijn trouwen fox-terrier. Dat instrument heeft precies zoo’n jank over zich, als mijn ingezeepte Scamp in 't tobbetje Zaterdagmiddag 4.17, als Wolfie in ze'n ooren aan 't pulleken is.
En bij fagotklanken, doemt onweerstaanbaar 'n ander beest voor mijn verbijsterden geest, te weten, 'n penetrant knorrend vetgemest hollandsch varken, met 'n onderkin of zes.
Beeldt U toch in godsnaam niet in, mijn geachte Curaçaosche lezers, dat er hier op 't eiland varkens rondkuieren. Dat zijn geen varkens, dat zijn schimmen van 't hammenras, dat zijn je reinste wandelende geraamten op stelten, die 'n goed figuur zouden slaan op de renbaan, maar waarvoor 'n hollandsche boer minachtend ze'n neus zou ophalen met 'n: dat is geen verken, dat is 'n hazenwind. Wil je 'n varken zien en de zuivere fagot klank in-g-mol hooren, stap dan 's naar 't erf achter 't St. Elizabeth's Hospitaal, en por dan maar eventjes met je wandelstok ’n putje in ze'n geplooide vetrug, dan zal uit die wandelende rollade 'n geluid hooren opstijgen op en de top synoniem aan de reuzelachtige klanken, die de jazzbanders ontlokken aan hun knorrende, roggelende, asthmatische fagot.
't Oorverdoovend lawaai te beschrijven van 'n jazzband in razend tempo, in volle actie, daarvoor moet je technisch in die lijn onderlegd zijn, en dat ben ik niet, ondanks mijn 3 lange jeugdjaren pianoles, waarin ik ‘t helaas vertikte te studeeren.
Dat de jazz ook al heel gauw haar entree zal doen op Curaçao, betwijfel ik geen oogenblik. Of ik dat prettig vind? Ach, feitelijk laat 't me koud, wan zoo’n exces op muzikaal (?) gebied houdt toch geen stand, vooral hier niet. En dan kunt ge verzekerd zijn, dat bij ontbinding van dat corps, ik ‘n bodje op de fagot zal doen. Want wat is er poëtischer, dan 's avonds onder 'n cactus te zitten, en met bolle koonen melancholische knorknorretjes door de maanlicht tropennacht te slingeren. Voelt U er meer voor, achter uw klamboe te verdwijnen, dan in 't maantje onder 'n cactus te zitten? Wel, 't spijt me, maar dan moet ik helaas, constateeren, dat U bij lange na niet zoo muzikaal is aangelegd, als *yours truly* Jan Paul. San Willibrordo. 29 April. 1924. (*Amigoe* 31 V 24)

12 VII 24
Curçaosche Ditjes en Datjes.
Kan me niet herinneren, ooit in weemoediger stemming mijn *Amigoe*-copie te hebben aangevangen. Wie uwer ooit 'n trouwen hartelijken vriend verloren heeft, begrijpt me.
En de dierbare ontslapene — de zoo populaire en algemeen geachte Pastoor Dahlhaus — was mijn trouwe hartelijke vriend, reeds sinds mijn studentenjaren. Goed zal 't me doen, schoon me nog telkens 't water in de oogen en 'n prop in de keel schiet, U een en ander uit ze’n rijk werkzaam leven te mogen vertellen. Verwacht echter geen *oraison fúnebre*, maar slechts simpele recht uit 't hart gewelde woorden van innige piëteit jegens ze'n gezegende overgeetlijke nagedachtenis.
Toen ik in '97, met de later zoo *unlucky* Prins Willem II voor 't eerst onze haven binnenvoer, was Pater Dahlhaus de eerste, die me van af ze’n balcón 't welkom op Curaçao toewuifde, de eerste die mij aan boord kwam begroeten.
Weet nog goed, wanneer in die eerste weken van mijn tropenleven, mij 't heimwee soms te machtig werd, ik steeds mijn troost zocht in dat pufheete achterkamertje van 't bisschoppelijk paleis, waarin hij als secretaris huisde. En trouw wist ie me door ze'n bemoedigende hartetaal

steeds op te monteren; en als 'n ander mensch vol enthousiasme over de heerlijke arbeid, die me spoedig wachtte, ging ik weer over de brug, huistoe.
Totdat kort daarop, de gele koorts mij in haar klauwen te pakken kreeg. Heb later pas gehoord, hoe dicht ik toen op 't randje geweest ben van de eeuwigheid. Maar nauwelijks was ik de crisis te boven en mijn isolement ietwat verzacht, of de goeie Pater D. was mijn trouwste bezoeker.
Herinner me nog, hoe verlangend ik steeds naar ze'n komst uitzag, hoe behagelijk hij — geboren ziekenoppasser, die ie was —'t mij wist te maken door allerlei kleine fijngevoelde attenties, en hoe ie quasi-boos mijn mond stopte, als ik nog doodzwak ’n dankie fluisterde, of 'n: wat ben je toch 'n goeie vent. En dat was ie! Eén bonk hartelijkheid, die zich geheel gaf zooals ie was.
Na 'n maand of wat, kreeg ik mijn benoeming voor St. Eustatius, een van de meest desolate buitenposten van onze missie. Mijn eerste stap was spontaan weer naar dat pufwarme secretariskamertje.

> Paul, kerel, werd ik begroet, je boft, proficiat hoor. O.L.H. schijnt bijzonder veel van je te houden. Wil je gelooven dat ik jaloersch op je ben, wat 'n wereld van goed is daar nog te doen.

En hij praatte me met ze'n innemende glimlach heelemaal onderste boven, zoodat ik op stuk van zaken heelemaal verzoend was met mijn vertrek naar dat eenzaam stukje rots. Maar toen ie me 'n paar dagen later aan boord bracht van de mailschoener de Brandhof, toen had hij 't nog harder te verantwoorden dan ik. Dat was een van de twee malen, dat ik die goeie man heb zien schreien. Ik heb 't nooit vergeten.
Zooals 't gewoonlijk gaat, correspondeeren we de eerste jaar, druk, maar langzamerhand luwde 't. Hij was intusschen pastoor van Sta. Rosa geworden, en daar ontplooide hij pas ten volle dat wonderbaar organiseerend talent, die onvermoeibare werkkracht die 'm tot ze’n laatste levensdagen is bijgebleven, ondanks ze'n steeds wankele gezondheid.
Werken, werken van 's morgens tot 's avonds, was ze’n lust en ze’n leven. 't Volk van St. Rosa weet nog te vertellen, hoe bij de nieuwe kerkbouw de pastoor 't hardste van al de werklui sjouwde.
Mag ik hier 's een 'm teekenend feitje releveeren?
De kerk was zoo goed als af. Nog slechts restte 't kruis op de toren, als de kroon op 't werk. De mannetjes waren echter allemaal huiverig voor dat gevaarlijk karweitje. Eén dorst 't aan, mits de pastoor mee naar boven ging. Vooruit, zei ie, eenvoudig, en met ze'n zakken vol schroeven tippelde ie kittig 't eerst de steile zwiepende ladder op, sjorde zich aan de nok stevig vast, en in *no-time* stond 't zware -ijzeren- kruis als gecement op de spits van 't sierlijk gothisch torentje.
Dat is weer klaar, lachte ie, toen ie weer op *terra firma* stond, wat zijn jullie nou toch voor kerels.
Nog even uit die jaren 'n ander markant staaltje van ze'n vrijgevigheid — want royaal was ie — en ruime zin voor gezonden humor. In die dagen stuurde ie me op St. Eustatius, 'n pracht van papegaai met kooi en al cadeau. Ik was er erg blij mee, en stuurde 'm 'n lange bedankbrief. Maar binnen 'n maand of wat, vonden we lorita op 'n treurigen ochtend stijf als 'n houtje op ze’n donzen ruggetje liggen, wat mij reuze speet.
Zond leege kooi met juist uitgeklaarde Brandhof, zonder boe of ba, zonder taal of teeken aan zijn adres: Pastoor Dahlhaus, Sta. Rosa.
Ik dacht: dat snapt ie wel. 'n Gewiekste goeierd die ie was, ie snapte 't, want de e.v. schoener bracht me de kooi weer terug, er in weer zoo’n prachtexemplaar van 'n lorretje, die me eerst 's onderzoekend schuin aankeek, en toen met 'n komieke kraakstem door de aether snerpte:
Lorita real para España i para Portugal. Hoerrrrra!

Zoo was ie steeds, geheel ze'n leven lang. Als ie dacht, je met iets plezier te kunnen doen, dan deed ie 't, nooit was 'm iets te veel.
Toen ik in '08, na mijn versnoept verlofjaartje, weer naar St. Eustatius terugkeerde was mijn vriend Dahlhaus reeds eenigen tijd pastoor van Saba.
Voor 't eerst waren we nu buren in de West, maar helaas, met 'n reuzeplakkaat pekelnat tusschen ons beider rotsen.
Begrijpelijk, dat hij met ze'n chronische maagkwaal 'n aller-erbarmelijkste zeeman was. Op mij hadden de capriolen van Neptuun gewoonlijk weinig of geen vat. Vandaar als ik uit ze'n schrijven merkte, dat ie weer zoo'n behoefte had aan aanspraak, aan gezelschap, ik mijn valiesje pakte, mijn groenig zeecostume aantrok, 'n sloepje huurde, en naar Saba hobbelde. En 't deed me steeds alle reis-ellende vergeten, als ik bij mijn aankomst voor ze'n petieterig huisje de blijdschap zag, waarmee hij mij, met de voet nog in den stijgbeugel, om den hals vloog. Heb heel wat gezellige uurtjes met hem in ze'n knusse pastorietjes van the Bottom en Quarter doorgebracht, en bij elk bezoek stond ik paf over de ontzaglijke dosis werkkracht waarover hij beschikte, want nu was 't 'n nieuwe school, dan weer 'n nieuw kerkje of zusterswoning door hem in 'n minimum van tijd kant en klaar opgetrokken.
'n Keer, toen zijn timmerlui door regenweer niet op 't appel verschenen waren, heeft ie geheel den ochtend staan schaven en zagen, want 't werk moest af. 's Middags lag hij weer te krimpen van de pijn. Heb zoo'n razende pijnaanval een paar maal meegemaakt. Mijn hart ging toen uit tot hem, in innig medelij. Ach, Pau, zei ie toen glimlachend, dat is goed voor mijn pekelzonden, 't gaat dadelijk wel weer over. *You poor smiling martyr*, ontviel me toen eens, maar daar wild' ie nooit van hooren, dan werd ie echt boos en smeet ie 'n paar onschuldige krachtwoorden naar je hoofd waarvan je suizebolde.
Behalve 'n *up to date* timmermans winkel, had ie nog in 't oude schoolerf van de Bottom 'n schildersatelier. Polychromeeren was ze'n lust en z'n leven. 's Avonds bij de lamp zat ie te teekenen, of malletjes uit te steken, verf' poeder te malen, of 'n oud beeld mekaar te fatsoeneeren. Nooit zag je 'm 's rustig in z'n hobbelstoel zitten, dan moest ie heel erg veel pijn hebben. Zeg ik tegen 'm:

> Zeg, ouwe, je bent precies de gierpont van je geboortestad, van Nijmegen. Hoe zoo? wonderde ie.
>
> Wel, Zeldenrust, zoo heet dat machien immers?

Toen kreeg ik, onder 'n *take that* 'n veeg menie over mijn linkerkool. Begin 1912 waren we beiden weer terug op Curaçao. De reis er heen maakten we met past. Gijlswijk, de tegenwoordigen Apost. Delegaat van Zuid-Afrika.
Heb nooit van mijn leven iemand zóó zeeziek gezien als toen Father Dahlhaus, aan boord van den schoener Dreadnought. Door 't geforceerdl *rendez-vous*-spelen kwam er telkens bloed mee, 's avonds van den derden dag achten wij, hij haalt Curaçao niet meer, zoo ellendig was hij er aan toe. Maar hij scheen nog niet rijp voor den hemel, want nog bijna 12 jaren waren 'm toebedeeld, en wat hij in dien tijd met ze'n gebroken broos lichaam, nog op Curaçao gearbeid heeft tot Gods glorie en 't zielenheil, grenst aan 't ongeloofelijke.
Val niet graag in herhalingen. Boven de *Amigoe*-streep en in *La Cruz* en *La Union* zult U kunnen lezen in sympathieke harte-taal over ze'n reuze-arbeid als practisch handig architect, van de prachtige bouwwerken 'n Willemstad en elders door hem ontworpen en onder ze'n opzicht voltooid, en vooral ook over ze'n succes als gevierd auteur in krant en tijdschrift. 't Boek, zijn standaard werk, over Mgr. Niewindt, dat dezer dagen uitkomt, en waarin hij geheel ze'n nobele ziel gelegd heeft, geeft ampel bewijs van ze'n hoogstaand veelzijdig ontwikkeld litterair talent. Wil nog slechts even releveeren, de bijzondere gave die hij had, door ze van liefde en medelij overvloeiend Priesterhart, om heelende troost te brengen, waar men die hopeloos verre dacht. Herinner me nog, hoe indertijd, 'n slag me trof, die me duizelen deed in

felle hartewee. Op buitenpost in stage eenzaamheid, maakt leed je stil en teruggetrokken, vooral ook door 't gemis aan oprecht warmgevoeld meeleven.
Kwam twee dagen na dien in de stad, en liep ze'n kamer op. Toen pakte hij mijn twee handen in de zijne, keek me recht in de oogen en zei slechts: Arme, arme Paul. En 't was of er bij mij van binnen iets knapte, de reactie kwam en toen ik geheel mijn hart had uitgestort, begon hij op ze'n eenig-sympathieke wijs me weer op te monteren. Toen ik 's middags met truck weer naar huis tufte, voelde ik me honderd pond lichter.
Denzelfden avond van den dag, dat mijn goeie vriend en confrater bediend was, knielde ik naast ze'n smartelijke lijdensponde:

Zoo, Jan Paul, ben je nu alleen voor mij gekomen?

Ja, goeierd.

Toen pakte hij weer mijn twee handen in de zijne, zooals zijn gewoonte was, en wat we toen hebben gesproken, is te heilig om hier neer te pennen. De zuster kwam bezorgd om de deur kijken. Ik moest gaan. En toen … Dag goeie Pau, dag beste vent, tot in den hemel! Geef me nog eens je zegen. Ja, ik zal daarboven veel voor je bidden. Zal je moeder, die je zoo dierbaar was, voor je groeten in den hemel, hoor. En toen snikten we ‘t beiden uit als kinderen. Dat was de tweede en de laatste. keer, dat ik mijn goede onvergetelijke vriend heb zien schreien.
Jan Paul. San Willibrordo. 8 Juli 1924. (*Amigoe* 12 VII 24)

9 VIII 24

Caraçaosche Ditjes en Datjes.

Dat is me 'n reuze-bof, glunderde ik, toen ik zoo juist 'n verdienstelijk plaatje zag in mijn geïllustreerd Zondagsblad, 'n kiek van ‘t op de een of andere kust aangespoeld lijk van reuze-walvisch. Waarom dat zoo’n prachtvondst voor mij was? Wel, omdat 't mij ongevraagd, aan mijn peinzensmoede brein opeens interessante stof leverde, voor onder-de-streep copie, want met zoo’n onder-en-door-de-zee jakkerende levende spuitwatertank heb ik vroeger ook al 's kennis gemaakt. 't Was op St. Eustatius' ree, in ‘t begin van 1902.
Dat rijmt. Kan me nog flauw herinneren, over dat walvischgedoe 'n berichtje, n beschrijvinkje aan de *Amigoe* opgestuurd te hebben, neen, niet in mijn Ditjes en Datjes, die kwamen pas later ter wereld, waren toen nog niet geboren, was toen zelfs nog niet met de baker in besprek. Al zijn 't 'n 22 jaren geleden, toch staan me die emotievolle Eustatiaansche walvischdagen nog voor den geest, als de dag van gisteren. En daar ga ik nu 's gemakkelijk voor zitten met mijn schrijfmap op mijn linkerknie, om u dat 's te vertellen op mijn manier, volgens sommigen ietwat ongesoigneerd, volgens anderen ietwat realistisch, *soit*, maar m ieder geval *au fond* toch waar, tot in 't minitieuse.
't Was einde April '02, 'n Zaterdagochtend, ik weet 't nog goed, toen de walvischvaarder Greyhound op St. Eustatius' open ree 't anker vallen liet. 'n Uurtje later kwam Captein Edwards, de baas van dien somberen pikzwarten driemaster, bij me binnenstappen, 'n Jochie achter 'm, zeulend 'n prachttros goudgele bananen, op ze'n knokerig zweeterig schouderde. In dien tijd waren we nog niet zoo idioot om te grapjassen: *Yes, we have no bananas*, ik zei eenvoudig gemeend: Dankie, Cap, en hij: eet ze met smaak, Father. Captain Edwards was 'n Portugees en 'n type, kon uren in ze'n heerlijk *brogue* zitten boomen over ze’n walvischvaartavonturen, want als broekje, nog niet droog achter ze’n ooren, was ie al 't Fayalsche zeegat uitgegaan. 't Eigenaardige in ze'n conversatie was dat ie na zoo wat elke tien volzinnen, diep zoog aan ze'n sigaar, pensief 'n teug whisky-soda sipte, en dan met veel aplomb: *Yes, sirrrrr* lanceerde.
Maar, als je 'm op ze'n stokpaardje wilde zien, dan zei je zoo kalm langs je neus weg:

Zeg, Cap, t is toch niet waar, dat je in der tijd schijndood geweest zijt?

Wat? niet waar?

De salamanders hadden me al gekist, *yes, sir*,

en dan kreeg je 'n verhaal, waardoor je haren, als je tenminste nog zoo rijk was, nattig-verticaal almaar omhoog piekten precies als van 'n stekelvarken. Ik speen me uit pure goeiïgheid mijn lezers dit hyper-lugubre drama te schetsen, weet zeker, dat anders geen uwer deez' nacht 'n oog zoudt luiken, 't is heusch té brrr-achtig, tè macabreïg, té ‘s nachts-klokslag-twaalfuur-op-'t-kerkhofachtig.
Captain Edwards was nauw verdwenen, na 'n: *Solong, Father, awfully busy, yes sir*, of 'n invasie in mijn hutje aan de zee van de Hazenwind-mannetjes met knuisten als gelooid leer, als voorhamers. Ze hebben me *geshakehand* uit pure hartelijkheid, totdat ik er bijna bij neerviel.
How de do, Father? Fine! Au! *Splendid*! Au!! *Nice*! Au!! Au!!!
Behoudens 'n paar Statiaansche *boys*, waren 't allemaal Portugeezen van de Azoren, van Fayal. De meesten hunner brabbelden wat Engelsch, ampel gelardeerd met malsch Portugeesch. Een duwde me 'n reuze-tand onder me neus:

please, Father, for you, a whale-tooth.

Dankie wel, sonny, dat vind ik aardig van je, maar *a whale-tooth*, 'n walvischtand, die beesten hebben toch evenmin tanden, als die kip daar.

Algemeene hilariteit, waardoor mijn wigwam op 'r fundamenten schudde.

Si, Father, yes, plenty teeth!

Maar *great Scott, boys*, ik heb toch altijd geleerd, dat 'n walvisch geen tanden, maar baleinen in ze’n kakement had.

Ze lachten 's witjes, als wilden ze zeggen, dan hebben ze jou er toch ook leelijk tusschen genomen, en ik liet 't er bij tot dat ik 's middags een van de stuurlui tegen 't lijf liep. Die heeft 't me uitgelegd.

Kijk 's hier, zei ie, je hebt tandwalvisschen, zooals dolfijnen, narwals, zwaard-en-potvisschen, en baardwalvisschen, en die laatste hebben in plaats van tanden in den bovenkaak baarden van balein, van die dwarsloopende hoornachtige vormingen van de opperhuid, soms wel 'n kleine duizend, *do you understand, Father*? Die tand daar is van 'n tandwalvisch, noem 't voor mijn part 'n potvisch.

Heb 'n maand of 3 geleden, zelf dat beest geharpoeneerd. Die bewuste walvischtand prijkt nu op den schoorsteenmantel van 'n Rotterdamsch privé-kantoor, phone no. 3108.
Zondagochtend om 9 uur was Captain Edwards met nagenoeg geheel ze’n bemanning in 't destijds nog petieterig, oud, vervallen, katholiek kerkje. Onder de H. Mis werd plots 'n blauwen vlag geheschen aan boord van de Greyhound, wat 'n signaal is: voor: walvisschen in zicht. 'n IJlbode kwam den *captain*, die devoot zat te bidden, waarschuwen: Neen, schudde ie. Goed 10 uur, toen 't kerkje leeg liep, was de blauwe vlag gestreken, en walvisschen —'t waren 'r drie — er van door.

Cap, zei ik, *you are a top!*

Never mind, Father, ik blijf tot Vrijdag hier, let er op, ze komen nog wel terug, *yes sir*.

En Dinsdagochtend kwam geen walvisch, maar mijn buur, oude Father Mulder van Saba kletsnat aangespoeld, ie was in 'n anderhalf ton sloepje bij 't opwerken, meer onder dan boven water geweest.

Wil je je soms verschoonen?

Verschoonen?

Wel nee, dat droogt wel.

Met 'n intreurige blik, diepte ie uit bollende zak van ze’n geverfd kledderig jasje 'n soort van ongare chocoladepudding op, 'n dozijn of wat van ze’n geliefde Long Torns waren 't, toen hij in zee stak. Ze’n gezicht klaarde echter heelemaal op, toen ik met 'n kist vol van die stinkers kwam aanzeulen. Kan me Father Mulder zonder 'n Long Torn niet goed voorstellen. Wat 'n Long Torn is? 'n Lange schrale pierlala van 'n Bovenwindschen sigaar, gerold op 'n breinaald, en van onder met 'n draadje dichtgeknoopt. Je hebt je onverbiddelijk te houden aan 't volgende

precept: knijpen, blazen, zuigen, en niet praten, anders gaat ie uit, 'n trek of 10 zijn soms genoeg, om een in 't vak vergrijsden rooker buiten gevecht te stellen, Dat is 'n Long Torn. Onder gezellige kout en hevig gesmook, droogde Father Mulder dien dag langzamerhand op. 's Avonds bij 't slapen gaan, was ie kurkdroog, maar de antimacassar van een mijner wipstoelen hopeloos zwart geplekt.

Woensdagochtend werden we beiden al vroeg gewekt, door 't lawaai van naar zee ijlende Statianen, die anders zoo matineus niet waren. Die walvisschen spelevaarden op de ree. Aan boord van de Greyhound was de blauwe vlag weer in top en alles in volle actie. Vier sloepen werden aan bak-en-stuurboord te water gelaten, bemand, en 't ging er op los! Nu eens zeilende dan weer roeiende, trachten die onvervaarde kerels die ontzaggelijke zeemonsters te naderen, in te sluiten en 'n harpoen in 't lijf te jagen.

Geheel Statius stond natuurlijk op de klifrand — 120 voet boven zee — die spannende race op leven en dood tusschen mensch en dier aan te staren, en op de hartstochtelijkste wijze, zooals tropenmenschen dat alleen kunnen, uiting te geven aan hun hoop en vrees en teleurstelling. Een oogenblik dachten we allen, nu gebeurt 't, stuurman van een der sloepen had ze'n harpoen reeds geheven, maar jawel, plots dook sinjeur onder, en weg was ie, om 'n minuut of vijf later ergens weer naar de oppervlakte te borrelen, waar we 'm heelemaal niet verwacht hadden.

Tegen 10 uur kon je nog slechts binoclend 't verloop van den wilden jacht volgen, tegen 12 uur was geheel de rataplan, ik bedoel de 4 sloepen plus de 3 rappe spuitgasten ten N.O. van ons eiland verdwenen.

Toen zijn we 'n stukje gaan eten, veel gangen waren er niet, wel herinner ik me, dat we juist gekomen waren aan 't in actie brengen van de *Selected lily white toothpicks* toen *groom* no. II enthousiast kwam binnenhijgen met 'n: *Father*, ze hebben er twee gevangen, 'n groote en 'n kleintje!

Later hoorde ik, dat ze eerst 't jong hadden geharpoeneerd, en toen op 't angstgeschrei van 'r baby, de moeder woedend als 'n orkaanwind was komen aanstuiven, ook die oude dame eerst 3 harpoenen in 't lijf gejaagd, en daarna met een ontplofbare kogel naar de walvisschenhemel hadden geëxpedieerd.

Tegen donker kwamen de sloepen met hun dood vermoeide mannetjes onze ree opgeroeid. 't Kalf werd aan boord geheschen, moeder de vrouw met 'n paar pootige kettingen langszij de reeling van de Greyhound vastgesjord. Kan me levendig voorstellen, dat dien avond die roeimannetjes reuzegebuffeld hebben, toen de scheepsjongens met de snert etc. uit 't kombuis kwamen aangedragen, 'n beschuitje met caviaar hadden ze heelemaal niet noodig om hun appetijt op te wekken. En dat in die nacht, tot in de diepste diepte van de Quill, de sonore snurkklanken van de Hazenwind-bewoners geresoneerd hebben, moet 'n feit geweest zijn, maar getuigen kan ik 't niet, want ook ik heb na al die walvisch-emoties in mijn deinende hangmat geslapen, als 'n pas ontloken bedauwde theeroos.

'n Invitatie van Captain Edwards om aan boord te komen werd gretig aanvaard. Hij zou om half acht ze'n *shore-boat* voor ons sturen. Als punctuëele Hollanders, stonden Father Mulder en ik klokslag half 8 aan de baai. We schoven af. Vier hazenwinders lagen op de riemen, en ze deden hun naam eer aan. Nooit van mijn leven zoo geroeid. 'n Race tusschen Oxford en Cambridge is er 'n slakkengangetje bij. Aan boord verwelkomd door den Captain, gehuld in 'n blauw dril overall, pijp tusschen ze'n stalen gebit, pet schuin op ze'n borstelig haar. Toen floot ie, en uit alle hoeken, en gaten kwamen de mannetjes, met 'n *hello Fathers*, toegeloopen. Father Mulder en ik zochten 'n veilig plekje op de reeling met arm door touwladder gehaakt. Vlak onder ons dobberde 't monster, donkergrijs, glibberig-glimmend, de stalen harpoenen als rietjes gebogen nog in de vettig glanzenden rug, de reusachtige staart verticaal omhoog, geheel 't beeld van 'n ontzettenden niet te weerstanen titanenkracht.

Twee plankiers met ijzeren leuningen, werden buitenboord als 'n soort brugje boven den walvisch ingehaakt, twee pootige kerels met vlijmend scherpe messen aan lange stokken, sprongen er op, en de vilpartij begon. Eerst werd 'n gat in de lillende vetrug gehakt, en rondom die opening 'n vierkanten lap uitgesneden. Veertien reuzen stonden aan de kaapstander, ketting met haak ratelde omlaag, haak werd in 't gat geslagen,'t fluitje van den captain klonk, en omhoog zweefde zoo'n *sliced bacon* van 'n 2 M. in doorsnee.
Zoo ging 't lap na lap, en dra was 't dek met 'n bloedige vetmassa bedekt. Er stond veel deining, en de odeur, die uit 't opengehakte karkas opsteeg, was verpestend.
Booten propvol nieuwsgierige Oranjestad-menschen waren nauwelijks aan boord geklommen, of in *no-time* weer overboord verdwenen, met vale gezichten, en magen zoo leeg als mijn portemonnaie op 't eind van de maand in mijn studentenjaren.
Father Mulder stak doodkalm ze'n vierde Long Torn op, ik had mijn eerste Odalisca al lang, half opgerookt in 't pekelnat gekeild. Toen kwam de kok, een en al glimlach, ons een keurig gebraden walvischcotteletje offreeren. Ik proefde 's met gerimpeld neusvel en zei: Nou *sonny*, kwaad is 't niet, maar ik prefereer toch een Hollandsche biefstuk. Father Mulder vermaalde plichtmatig dat vettig hapje met huid en haar tusschen zijn prachtgebit, en stak toen weer doodkalm 't vuur in ze'n roetzwart peukie niet nattig kwastje.
Toen werd met 'n paar forsche houwen de staart de diepte in gezonden, de kop ging denzelfden weg, uitgezonderd de kaken. In minder dan 2 uur was het geheele zeemonster van ze'n vette huid ontdaan.
Rondom het schip wemelde 't van haaien, 't Was voor hen dien dag 'n reuze-festijn, want ook 't bloedig gestroopte afgeschilde lichaam verdween in hun vraatzuchtige muilen.
't Werd langzamerhand tijd om te verdwijnen, want we begonnen in den weg te loopen. Toen we Captain Edwards op den valreep dankend ze'n forschen knuist schudden, vertelde ie ons nog in de gauwigheid, dat van middag die lillende vetlappen daar eerst in reepen werden gesneden, en dan op dat steenen fornuis in die enorme ijzeren potten werden afgekookt. 't Zou wel nachtwerk worden. In die koelvaten werd daarna de afgeschepte olie afgekoeld, en later in *barrels* overgepompt. Als ie 15 *barrels* olie van die moederwalvisch kreeg, was ie al blij, *yes sir*.
Toen we 's nachts na 'n uur of 12 nog eens naar zee gingen kijken, waren ze nog met die kookpartij bezig. En 't was een fantastisch gezicht die hoog' opslaande vlammen uit 't vuurbrakend fornuis, met de inktzwarte zee tot achtergrond. 't Deed me denken aan een passage uit Dante's *La Divina Commedia*.
Vrijdagsochtend bij het gulden uchtendgloren lichtten op Statius' ree 2 zeilers 't anker, de bark Greyhound en 't Sabaneesche onderzeeërtje. Toen ik van het strand op mijn trouwen Sultan langs glibberig baaipad weer naar boven was geklepperd, verdween juist achter White Wall, in 'n wolk van canvas, de zwarte walvischvaarder.
Onderzeeërtje lag nog onder de kust te schommelen, 'n straaltje rook kringelde van 't dekje staag omhoog. 'n Miniatuur-stoommachientje aan boord? Wel neen, Father Mulder zat schuin op de reeling in ze'n hemdsmouwen 'n Long torn te verschalken, dat was ‘t. *So long*! Kom's gauw terug, bulderde ik zeewaarts met Tritonkoonen, maar hij hoorde me niet. Toen zwenkte ik Sultan, en kenterde met 'n vaartje mijn *yard* binnen, weer de eenzame eenzaamheid in.
Ayo pues!
Jan Paul. Feest van den H. Dominicus 1924. (*Amigoe* 9 VIII 24)

27 IX 24
Curçaosche Ditjes en Datjes.
Pen nu 's copie bij een bladstille hitte van 90° zooveel. Je stoffelijk omhulsel drijfnat, je ruggegraat een bedding van veelarmige, neerkabbelende pekelnattige watervalletjes, heel je systeem kledderig, pufferig, jeukerig, stopverfachtig.

Wat zegt U? de redactie van de *Amigoe* naar mijn maandelijksche bijdrage te laten fluiten? Neen, zoo ben ik niet, wat ik beloofd heb doe *coûte que coûte*, maar in zulk ‘n perplex geval, nemen wij slimmingen van inktkoelies, onze toevlucht tot je minste strategie. In plaats van onze eigen geesteskinderen op 't litteraire podium te laten verschijnen, verrassen wij u bij ‘t ophalen van het scherm met ’n ensemble vreempies, met de verdienstelijke pennevruchten van den een of anderen auteur, onbekend dus onbemind, en reeds heel lang dood en beleven. En 't succes is vaak reuze! Dat ga ik nu ook doen, of ge t ‘graag hebt of niet. Ik blijf op stuk van zaken immers toch de baas, o zoo!
Was van plan, deez’ keer eenige te wijden over Pater Mgr. Niewindt. Door of beter ondanks pufhitte absoluut geen puf om nu zulk studiemateriaal te gaan verwerken. Maar dat weet U al, pardon. Nu is, bij 't samenstellen van Niewindt’s biografie, nog heel veel interessants en vermeldingswaardigs onverbiddelijk ter zijde gelegd, omdat anders de uitgave te veel in de papieren zou loopen. Dat valt te betreuren, en heel erg ook, maar dat is altijd zoo geweest, en zal altijd wel zoo blijven: geen geld, geen Zwitsers.
Heb nog 'n officieel weinig bekend schrijven in mijn archief over plechtige inwijding van de oude Willibrordsche kerk door Mgr. Niewindt, ongeveer twee jaren vóór zijn dood. De sympathieke auteur er van met zijn lange rits voornamen is pastoor J.J.A.P.F.S. Ledel, de stichter van de parochie San Willibrordo.
Op dat exquise hapje litteratuur ga ik U nu 's tracteeren. En terwijl U leest met stijgend enthousiasme over dat bij oude negers nog onvergeetlijk feestgetij, absenteer ik me even in de badkamer om 'n ziel en lichaam op frisschende douche te gaan verschalken.
En avant!
Voor conform!
Lees en geniet!!!
San Willibrordo, den 28 Febr. 1858. Weledele Heer, had ik verleden jaar 't genoegen te kunnen melden, dat de kerk, welke den H. Willibrordus stond toegewijd te worden bijna voltooid was, zoo is 't mij nu dubbel aangenaam den weldoeners dier kerk te kunnen mededeelen, dat zij geconsacreerd is. Buiten verwachting hebben de werkzaamheden nog lang geduurd, en wel door gebrek aan werklui. Lang verlangde ik aan Mgr. Niewindt te kunnen bekend maken, dat de kerk, tot de consecratie gereed zou zijn. Eindelijk kon ik zulks doen, en U.H. wilde wel den 9den Febr. tot den dag der Plechtigheid bepalen.
Ik zorgde derhalve alles, zooveel mogelijk voor de Plechtigheid van den dag in orde te brengen, terwijl de Weleerw. Heer B. Th. J. Frederiks, secretaris van Z.D.H. mij daags te voren kwam behulpzaam zijn. 's Nachts te voren werden de getijden, bij de reliquien der martelaren, welke in een door Mgr. verzegeld kistje, bestemd om in 't altaar geplaatst te worden, in de oude strookerk vóór 't altaar geplaatst waren, gelezen door de reeds aanwezige heeren geestelijken.
Des morgens vroeg was alles gereed. Van wijd en zijd kwamen de menschen toestroomen, en de komst van Mgr. werd te gemoet gezien. Te half 7 ure arriveerde Z.D.H. begeleid door den Weleerw. heer L. v. Lommel, oud-pastoor en rector der gasthuiszusters. Kort daarop was Mgr. ondanks de vermoeienis der reis, gereed de consecratie der nieuwe kerk te beginnen, waarbij assisteerden de hoogeerw heer F.A. Kistemaker, Provicaris van het Vicariaat en Pastoor van St. Anna, als presbyter assistens, de Weleerw. heer B. Smit, Pastoor v. St. Marie als diaken; de weleerw. heer L.v. Roermond, pastoor v. St. Rosa als subdiaken, terwijl de weleerw. heer Frederiks zijne functiën als secretaris waarnam. Verder assisteerden als presbyter assistens etc. de weleerw. heer J. C. Schermer, Pastoor v. St. Joseph, de Eerw. Pater Capucijn Gregorius, Pastoor v. St Petrus, de eerw. heeren L. v. Lommel, J. Huigen, en J. te Riele, Kapelaans v. St. Marie en St. Joseph, de eerw. heer Hemmelder subdiaken, en de heer student Van Lottum. Onder de plechtigheid, vóór dat de kerk voor het volk geopend werd, hield Mgr.

een alleszins schoone en treffende toespraak, in welke de weldoeners in 't Moederland niet vergeten werden.
Na afloop der plechtigheid van de consecratie van kerk en altaar, celebreerde de hoogeerw. heer Provicaris de solemneele Mis, geassisteerd door de eerw. Pastoors Smit en Van Roermond, terwijl Z.D.H, met kap en mijter assisteerde en de overige heeren Geestelijken er bij tegenwoordig waren. De kerk was letterlijk vol menschen, en toch liep alles in de beste orde ten einde. Na afloop der plechtigheid mogt ik het genoegen smaken van Mgr. de overige geestelijken en eenige andere vrienden op een feestmaal te onthalen, waarbij gepaste vrolijkheid aanzat, en tot groot genoegen van allen Z.D.H. ondanks Zijne hooge jaren en de vermoeienis, zich zeer vergenoegd toonde. Aan tafel werd onder anderen ook 'n zeer vleiende toast gebragt aan de R.K. Geestelijken van Curaçao door den heer de Rouville, Procureur des Konings, die mij ook wel met zijn bijzijn had willen vereeren. Tot mijn leedwezen moesten Mgr. en alle heeren te vroeg vertrekken om den verren afstand van de stad.
Des avonds kwamen de meeste menschen mijner gemeente, die aan 't bouwen van de kerk hadden geholpen, en die ik beloofd had deel te zullen hebben in de feestelijkheid, zooals zij deelgenomen hadden in 't werk. Ze werden dan ook goed onthaald en vermaakten zich op hunne gewone wijze met muziek en zang, namelijk door op 'n oud ploegijzer te slaan, met accompagnement van het geluid eener halve kalebas in 'n tobbe met water, en het blazen op een koehoorn, ik zal wel niet behoeven te zeggen, dat het mij geen gering genoegen was, toen zij, na alles wat voorhanden was, gebruikt te hebben, huiswaarts gingen.
Toen alles nu was afgeloopen, gevoelde ik de vermoeienis, maar bekreunde mij daarom niet, wijl ik vol vreugde was, dat alles zoo wel geëindigd was, en ik tot mijne groote voldoening had vernomen, dat de kerk ieders goedkeuring wegdroeg, en als uit éénen mond gehoord had, dat zij fraai gebouwd was. Dank zij daarvoor gebragt aan den Weledelgestr. Heer P. T. Boer, le. luitenant der artillerie, die het schoone plan vervaardigd heeft, zooals ik in mijn vorigen brief meldde.
Nu was de kerk gereed, en wie moesten 't eerst deel hebben in de gebeden en H. Offeranden, welke er in werden opgedragen? De weldoeners in 't Moederland zonder twijfel. Daarom celebreerde ik de 2 eerste H. Missen dan ook voor de levende en overledene weldoeners mijner Kerk. Zie, daar heb ik aan eene aangename verpligting voldaan; en ieder, die iets heeft bijgedragen, weet nu, aan welk een groot en nuttig werk hij, ter eere Gods heeft deelgenomen.
J.J.A.P.F.S. Ledel Miss. Apost. en Pastoor. (*De Godsdienstvriend*, jaarg. 1858)
Zeg nu 's eerlijk, was 't niet de moeite waard, dit 66 jaar-oud document te vereeuwigen in de kolommen van de *Amigoe*, zij 't dan ook slechts onder de streep. En met zoo'n niet te beschrijven weelde-gevoel van mijn plicht gedaan te hebben, zengende hittegolven ten spijt, zet ik 'n punt, 'n groote punt, 'n punt als 'n volle tropische maan, en verdwijn hals over kop met vaartje in mijn jaarlijksche *retraite*. Vraag me nu asjeblief niet, wat 'n *retraite* toch wel zijn mag, want daardoor bewijst U beslist niet met uw tijd mee te gaan, waarop ge anders zoo prat gaat. Dat duizende en nog eens duizende leeken van alle standen in Holland trouw elk jaar in retraite gaan, moest ge weten, ook dat niet-katholieken zoo langer zoo meer dit oer-roomsch eeuwenoud gebruik beginnen na te volgen, wat boekdeelen spreekt. Weet ge, wat voor ons retraitanten, in die dagen van nuchtere zelfbeschouwing en zakelijke contemplatie van 't ijdel der ijdelheden, ook op 't program staat: bidden voor 't geestelijk welzijn van Curaçao. Dat onze kolonie met reuze-sprongen voort-racet op stoffelijk gebied, *cui bonum,* wat goed zal 't 'r doen, als 't moraliteitspeil vooral in Willemstad staag onrustbarend omlaagspringt. En 't moet me van 't hart, dat de invasie, die scheepsladingen vol van mijn niet upper-ten-ige landgenoten, ze mogen dan ook zijn, stoere krachtmenschen, kundige vaklui, er niet toe heeft bijgedragen dat peil omhoog te werken, integendeel die blonde zonen van onze lauwe Westerstranden hebben al heel gauw na 't binnenloopen van Curaçao's haven, hun goeden naam ingeboet.

En dat is jammer, o, zoo jammer, want wat hadden die prachtkerels van witmenschen alleen door hun voorbeeld 'n zee van goed kunnen doen op moreel gebied voor onze zwarte bevolking, en nu sta je vrijwel machteloos als zoo’n gekleurd gedegenereerd vies mensch je voor de voeten werpt, dat die macamba's, de hollanders precies eender doen, en die zijn toch blank, net als u.
Heb wel 's zitten piekeren, of Curaçao nog niet rijp zou zijn, voor de oprichting van 'n retraitehuis voor groote en kleine luyden, voor blank en zwart, voor roomsch en onroomsch. Bizarre, evenals mijn tunnel en zweefbrug en kanaalgraverij-plannen? Ik zie 't heusch niet in. In ieder geval, onthoudt zulks goed, ik neem bij dezen daartoe 't initiatief, en al zal ik 't misschien niet meer beleven, maar gebeuren zal 't onverbiddelijk zeker, dat men eens door tunnel of over zweefbrug naar 'n vriendelijk retraitehuis in de *faubourgs* van Willemstad zal tuffen, even zeker als eenmaal de oliebooten van de Bataafsche, door Mal-Pais-Kanaal naar zee zullen schroeven.
Onverbeterlijke idealist die je ben! Dank u, dat is 't grootste bewijs, dat er nog pep in me zit.
Jan Paul. Sept. 14 | 24 San Willibrordo. (*Amigoe* 27 IX 24)

31 X 24
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Als je van p'abao, dat is in zuiver Hollandsch: aan den Westkant, mijn Willibrordsche wigwam binnenvoet, dan zie je aan je rechterhand 'n witgroen schot met 'n witgroene deur in 't midden. Ben gewoonweg idolaat van die kleuren, misschien wel omdat 't de Rotterdamsche zijn. Zou op die witte deur met groene kapitale letters kunnen schilderen BADKAMER of DOUCHE, maar dat doe ik niet, want één keer tegen de lamp loopen in die lijn, is genoeg.
't Was natuurlijk weer op St. Eustatius. Na maandenlange eenzame alleenigheid, kwam er bezoek, en nog wel 'n Hollander. Of ik blij was, reuze! Liet de visite mijn gedoetje zien. Boven stal van mijn spierwitten hengst, prijkte 'n groen bord er op met enorme witte letters Sultan. Dit litterair stil leven had ik zelf gewrocht, met behulp van palet en penseel, en 't had me menig zweetdruppel gekost.

Kijk, daar heb je Sultan, zei ik.
Ja. dat zie ik. 'n kittig beestje! Hoeveel paarden heb je?
Hoeveel paarden?
Wel, één natuurlijk.
O, zeit ie, ik dacht, dat je die naam er boven gezet had, om niet in de war te raken, met je andere kleppers Apropos, heb je dat Sultan met je vinger geschilderd?

Ik lachte 's witjes, maar 't scheelde 'n bedroefd beetje, of ik had m met 'n vaartje over den stal gekeild. Begrijpt ge nu, waarom ik op die badkamer geen douche penseel? Waarom zeggen de menschen hier bijna allemaal toch does voor zoo’n gelegenheid. Dat is op ende top ‘n phonetische halsmisdaad, 'n fout om hopeloos te zakken bij 'n Fransch examen. Dat zet je boven de entree van 'n hondenhok, als tenminste zoo’n rasechte wollige vierpooter onder dat dakje huist.
En wondre contradictie! willen diezelfde lui bij hun *coiffeur* gekortwiekt worden, geknipt worden *à la brosse*, dan zeggen ze door de bank heen, je weet wel hè, 'n vierkantje, 'n *a la broche*.
Great scott! 'n Broche pinnen de dames om mooi te zijn immers op hun blouse, en als je dan per se gebrocheerd wilt worden, stap dan niet bij den barbier, maar bij den boekbinder binnen, consequent moet bij 'n conscentieuse knipperij *à la broche* je behaarde knikker onverbiddelijk precies er uitzien als 'n afgeknabbelde ragebol, of als 'n scheerkwastje op apengapen, heb ik gelijk of niet?
Als u de witgroene deur van mijn douche-kamer zonder naam opent, dan ziet u 'n jalouzie raam, half gemaskeerd met 'n lap *tapa cajón*, ter breideling van de soms zoo venijnig door de

latjes gierende passaat. En nu ben ik eindelijk, waar ik wezen wil. Op dien lap *tapa cajón* — 'n soort khaki-achtig, waterproofig Amerikaansch kannonnendekkleed — staat in nobele letters gegrift: O. C. Anderson Batt. A.b. F.A. U kunt me er om uitlachen, *soit*, maar die O. C. Anderson is nu 's mijn onbekende soldaat. Heb steeds sinds mijn prille jeugd, noem 't maar gelaboreerd, aan 'n reuze-weelderige phantasie, vandaar dat ik ook nu nog dagelijks onder de neerklaterende douche-stralen proestend sta te phantaseeren en te piekeren wat die O.C. Anderson toch wel voor 'n typeling zou geweest zijn.
'n Wit- of 'n zwart mensch? 'n Dikke, 'n dunne, 'n lange of 'n korte? 'n Goedzak of 'n bullebak, 'n *sjappi* of 'n *gentleman*, 'n deugdelijke mensch of 'n slampamper?
Ik weet 't heusch niet, op geen stukken na. 't Liefst stel ik 'm voor, aan de overzij in de oorlogsjaren als 'n pootige breedgeschouderde zesvoetige New-Yorker, met geprononceerde kin, ze'n *clean-shaved face* zwart van den kruitdamp, vliegensvlug granaten wentelend in ze'n rookend openmondig mortier, en bij elke draai van den kruk, bij elk schot, mompelend: *Take that, your d— Boches*.
En nu? Misschien fordt Mr. O.C. Anderson over de New-Yorksche Broadway, of zitten de kleine Andersontjes lange gezichten te trekken, als Dad weer begint te zwammen over..., en toen kwam onze batterij in actie, en ik vertel jullie, Kiddies, we hebben ze hel gegeven, of misschien ook liggen ze'n botjes reeds jaren onder 'n wit kruisje in de buurt van Verdun te verbleeken.
Kent iemand van mijn lezers misschien dien O.C. Anderson, mijn *tapa-cajón*-vrind, toe spreek, 't zal U geen windeieren leggen. Ik neem vooralsnog, een wachtende houding aan. Snap drommels goed, dat menig *Amigoe*-abonné of abonnee uit 't voorgaande — die Boches en die hel — zullen distilleeren, wat is die Jan Paul toch reuze anti-Duitsch gezind. Wel, ik zeg niet neen, en ik zeg ook niet ja. Ik ga U slechts 'n paar heusch ware feitjes doen slikken, èn van jeugdige datum èn van heel vroeger, trek daaruit zelf maar de conclusie van mijn pro-of-anti gevoelens jegens Michel of Marianne.
Begin met te prae-noteeren, dat ik tot tweemaal toe in dien tobberigen oorlogstijd serieus verdacht ben geweest op de hand van Duitschland te zijn. Den l. keer op St. Martins P.F. toen ik te paard, den tweede keer toen ik hier tusschen de Willibrordsche cactussen, voor mijn schrijftafel zat. Dat was zoo. In 'l4, toen de oorlog uitbrak, was ik gestationneerd op St. Martin. Aan 't wandelritten, kenterde ik op 'n zoelen ochtend de Fransche grens over, en kwam in 't gehuchtje French Quarter terecht. Over de vriendelijke bungalow van den toenmaligen maire Mr. Beaupertuix, — die eind Aug. ll. aan boord van 't *unlucky* schoenertje Verdun, met man en muis verging, — stond 'n corpulente tamarindeboom. Op den buik van dien dikzak, 'n groot vel papier door schijfjes kurk vastgespijkerd; 'n proclamatie! Ik er heen. Stop knol! En ik las: *Citoyens*! Enfin 't kwam in pastillevorm hierop neer, dat de oorlog verklaard en *la Patrie* in gevaar was. Dienstplichtigen en vrijwilligers werden opgeroepen om *la Patrie* te verdedigen. *Vive la France*!
Kan te pas komen voor de *Amigoe*, zweefde 't me door 't brein, en als 'n bereden marechaussée aan 't proces-verbalen in 't zadel gezeten, noteerde ik woord voor woord die *Proclamacion* in mijn losbladig reportersboekje.
Onder deez' bedrijven, fixeerde mij de *maire* met gerimpeld voorhoofd door ze'n jalousie latjes, en van dat historisch oogenblik, werd ik serieus verdacht te zijn 'n spion, 'n verrader van *la grande Patrie, la belle France*. Heb zulks uit hoogst vertrouwbare bron vernomen, later, toen ik weer op Curaçao was aangespoeld, wat mij speet, niet dat aanspoelen, maar dat verdacht zijn van zoo iets infaams. Had die vaderlandschlievende *maire*, mij maar 's 'n keertje in 't Marigotsche kerkje kunnen begluren, als na Lof of H. Mis dat treffende *Oh, Mère, chère Mère, protège la France* werd gezongen, dan had ie zeker met 'n vaartje mijn naam van de zwarte lijst geschrapt.
En dat is een.

Mijn *darling* nichtje werd binnenkort 8 jaar. Ik schreef haar een kinderlijk briefje met allerlei nieuws over mijn kleine zwartjes en tropische beestenboel gedateerd 15 Jan. 1915. Die brief werd door den censor achtergehouden. Waarom? Had 'n paard, en dat paard heette Joffre, schreef over dien klepper aan de kleine meid, die dol was op paarden, 't volgende: Alleen begin ik te wanhopen om van Joffre 'n goed paard te maken, ze’n pooten deugen niet. Dat scheen den censor verdacht. Pas 3½ jaar later — 17 Aug. 1919 — klepte die bewuste brief door haar vaders brievenbus, met 'n rood stempel er op *Released by the British*. Heb hierdoor, zeg 's dat het niet waar is, mijn thesis schitterend verdedigend, dat ik tot tweemaal toe verdacht geweest zijn te spionneeren voor de vijanden van de Entente.
En dat is twee.
Was bijna vijfjarige op visite bij 'n vrindje. Vroeg me 't vriendelijk mevrouwtje toen 't tijd werd voor 'n botrampje: En Jantje, wat zal 't zijn,'n botram met koek, of 'n botram met aarbeitjes? Even peinsde ik, toen kwam 't:

't Liefst, mevrouw, koek er op en aarbeitjes er naast.

Toen daverde plots die gezellige huiskamer van 'n spontaan onbedaarlijk gelach, waarvan ik niets begreep. Waarom lachen die groote menschen nou toch? Waarom kijken ze me allemaal toch zoo aan? En m'n wijsvingertje verdween tusschen m'n kersroode trillende lipjes. Enfin, ik kreeg mijn boterham met koek er op, en aarbeitjes er naast, en daarna wou en zou ik naar huis, ik had er genoeg van. En toen ik 's morgens in mijn rozig hansjopje uit mijn donzig nestje sprong, was er geen huis met me te houden, had reuze-kwaje zin, hoe klein ook, maar heb er nooit tegen gekund uitgelachen te worden. Me zusje Clé - afkorting van Clemenee - zat zoetjes na 't ontbijt prenten te kleuren, waarschijnlijk de destijds zoo beroemde Jan de Wascher met ze’n Griet. Rood scheen haar favorietkleur, vandaar dat hemd van Jan en rok van Griet gloeide van rooiegheid, ook 't glas water had door het staag tippend rood penseeltje, frambozen-limonade-allures aangenomen.

Ik wil ook limonade hebben, dreinde ik.

Ach jó, 't is geen limonade.

’s Welles!

's Nietes!

Akeligheid!

Clétje, kom je! 't is tijd voor school, klonk 't van beneden.

Ja, Moes, ik kom, en weg tippelde ze.

Toen zag ik de kans schoon, en in één gulp verdween de inhoud van dat rooien verfglas in mijn departement van binnenlandsche zaken. Stond ‘t nog vieze gezichten te trekken toen als 'n wervelwind Keetje Drop, ons kindermeisje, ten tooneele verscheen, en in 'n oogwenk heel de sombere tragiek overzag:

O, Christenenzielen, Jantje heit z'n eigen vergeven!!!

Wat er toen gebeurd is, weet ik zoo precies niet meer. In 'n oogwenk echter was ik naar beneden geëxpedieerd, waar moeder en oudste zus Wies me ieder met 'n glas melk en 'n angstig gezicht stonden op te wachten. ‘n Hier, Jantje, drink 's gauw, en Kee, loop jij als 'n meid, naar Slee den melkboer, en laat 'm dadelijk al de melk sturen die ie nog heeft, en dan ga je naar Dr. Keuls, en vraag 'm zoo gauw mogelijk hier te komen.
Kee weg. Ik dronk gedwee mijn tweede glas melk, en zuchtte.

Voel je nu 'n beetje beter, vent, angstigde mijn moedertje, onder 't afvegen van mijn melkmuiltje, toe, nog 'n glaasje! Slee's winkel was intusschen in je reinste Melkweg herschapen, en weer schuimde 'n glas vol.

Brrr, sputterde ik.

Ach, Jantje, toe drink nu toch, zei mijn oudste zus Wies, waar ‘k dol op was, anders ga je dood, en de tranen sprongen haar in de oogen.

Maar, zus, ik kan heusch niet meer, ik ben heelemaal vol.

Ach toe, vent, nog één glaasje!
Ja, maar Wies, ik ben toch geen koei.
Neen, dat weet ik wel, maar je wil toch niet dood gaan, hé, Janneman?
Ajakkes nee, hoor,
en slobberklokkend verdween weer 'n halve pint melk tusschen mijn muizentandjes.
Alles heeft echter zijn grenzen. Toen Kee kordaat kwam binnengestapt in 'r twee handen 'n reuze-teil melk torschend, sloeg me de schrik in de kuiten.
Toe, liefie, begon ze, melkie lekker, o zoo goed voor Jantje.
Moeder, zei ik gedecideerd, als Kee niet weg gaat met die teil, dan geef ik 'r 'n schop.
Maar foei, jongen!
Ja, Moes, want als ik nog meer melk drink, dan barst ik.
Toen werd wijselijk besloten, me maar naar bed te brengen, wat gebeurde. Zeg, Wies, dit tot groote zus, die naast mijn bedje zat, en telkens opsprong om in 't spionnetje te kijken, of de dokter nog niet kwam.
Ja, Janneman?
Zeg, ik ben net zoo rond als 'n tonnetje, puf! Zeg, weet je wat, die ouwe Keuls met al die plooien in ze'n gezicht, komt toch niet? Vin je dat ook zoo'n akelige vent?
Maar, Jantje, dat mag je niet zeggen.
Ja zeker komt ie, daar is ie al, 't coupé-portiertje klapte en na 'n oogenblik stapte Dr. Keuls, onze dikke huisvriend en magere huisdokter, met moeder mijn kamertje binnen. Ja, Piet, hoorde ik moeder nog zeggen, 't glas met verf heeft ie pardoes heelemaal leeg gedronken. (In die jaren dacht ik heusch, dat alle dokters Piet heetten.)
Heb je melk in huis, Mimi?
Emmers vol, maar 'n pint of 4 heeft ie zeker al op.
O, knorde ie, maak je dan maar niet ongerust.
Ik kroop dieper onder de dekens, toen ie zich over mijn bedje boog.
Wat heb je nou weer uitgehaald, jou kleine vrijbuiter?
Niks, Dokter, alleen 'n heeleboel melk gedronken, en nou ga ik daalijk barsten.
Dat zou 'n goeie oplossing zijn. Steek je tong 's uit, hum, geef me je pols 's!
Na 'n moment van doodsche stilte?
Zeg, Mimi, weet je wat dat kleine Delgeurtje van jou hard noodig heeft?
Nog meer melk, Piet?
God beware me, neen, rotting-olie en flink ook.
't Deed me goed te zien, hoe verontwaardigd de nattige oogen van zus Wies dien akeligheid van 'n Dr. Keuls fixeerde. Uit! Neen. niet uit. Moet hier nog even met nadruk constateeren, dat op deksel van die bewuste verfdoos stond: *Made in Germany*. Trek nu zelf de conclusie. En dat is drie.
Was jarig. Vijf jaar. Waar blijft de tijd! Ouderlijkhuis-gewoonte was, dat jarige vóór 't ontbijt, in Vaders leuningstoel gezeten, met gelukwenschen en cadeautjes door geheel de familiekring werd bestoken. Liep na die plechtigheid sabelsleepend rond te springen in 'n Duitsch soldatenpakje — Moeders present —, toen vader in ze'n *chambercloak* met 't ochtenblad in ze'n hand de ontbijtkamer binnentrad. Waar is mijn klein vijfjarige man, en ik sprong hoog in ze'n armen, en ie zoende me mijn koonenplat. En hier heb je wat voor je spaarpot, Jannebaas; maar wat heb je daar nu toch op je kleine bol? 'n *Pickelhaube*, en ontstemd zette ie me weer neer. 'n Oogenblik later aan de ontbijttafel, onder 't smeren van 'n botrampie, zeg Mimi, doe me 'n pleizier en laat de meid die heele Duitsche soldatenrommel in den vuilnisbak gooien en stuur Keetje dan naar Meyer & Blessing voor 'n Hollandsch of Fransch soldatenpakje, wil je? Best, man. En zoo gebeurde 't.
Weet nog goed, hoe ik tranen met tuiten gehuild heb, toen m'n *pickelhaube* etc. nergens te vinden was, maar toen Kee, na 'n uurtje verscheen met 'n Hollandsch dragonderspak met

berenmuts, was ik weer de wereld te rijk. 's Avonds mocht ik, omdat ik jarig was, opblijven. Ik kroelde op Vaders schoot, nog steeds in vol uniform.
Komt Klaas Vaak nog niet, kleine baas? O nee, heelemaal niet, Paatje, kijk maar, en ik zette 'n paar oogen op als patrijspoorten. Hé, nee, Pa, niet zoo kietelen. Kietelen? Heuschies! Als u me zoo zoent, dan kietelen de haartjes van uw baard in mijn neus. En toen onder 'n reuze geeuw: Zeg Pa, toe, luister 'ns. Waarom keek u vanmorgen zoo boos, toen ik die shako met 'n punt op had? Ach, mijn klein dragondertje, en 't gekietel begon weer, dat begrijp je nu nog niet, maar zal je later wel begrijpen. En nu een, twee, drie naar couche! Tot morgen! Slaap lekker, Janneman? En ik heb 't later begrepen, ten volle.
En dat is vier.
Is U de tendenz van deez' onder-de-streep duidelijk? Neen? Wel, met mijn hand op mijn hart, mij ook niet. Heb gruwelijk 't land aan die maandelijksche copie-makerij; zoo'n beetje in 't wilde er op losboomen, zooals nu, doe ik nog 't liefst, schoon niet zoo graag als 'n botrampje verschalken met koek er op, en aardbeitjes er naast. En nu is 't welletjes. Mcd Höjaqtelse Verstaat U dat niet? 't Spijt me, maar dan hapert er aan uw polyglottigheid heusch 'n bedenkelijk iets.
Jan Paul. 28 Oct. '24 San Willibrordo. (*Amigoe* 31 X 24)

29 XI 24
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Ben, na afloop mijner vlegeljaren, steeds bij uitstek matineus geweest. Vijf uur zeven 's morgens is mijn butler Wolfie, geassisteerd door den piccolo Jandie al druk in de weer al wat deur en raam heet, wijd open te haken. Loop onder die bedrijven in mijn koraal te ijsbeeren, de zuivere zeebries op te snuiven,'n rozenhoedje te bidden met Scamp, mijn drie kwart rasechte terrier, staartzwaaiend achter me, op en neer, op en neer. 't Was op een van die zoele hittegolf-ochtenden, 'n paar weken geleden, dat Scamp telkens met ze'n natte zwartneus verticaal in de lucht aan 't snuiven sloeg, en met ze'n wonderende kriekoogen me als afvroeg: Baas, wat stinkt er toch zoo? Nu kringelde er wel af en toe 'n onsmakelijk odeurtje door mijn neushaartjes, maar thuis te brengen, wist ik 't niet.

> *Hello, boys!*
> *Yes Father, si pastoor*!
> Zeg, gooi,'s gauw 'n paar blikken water door de dubbeljoesfé. 't Stinkt hier als —
> 't Is de dubbeljoesfé niet, 't is de Isla!!!

Haalde mijn matineuze neus nog iets hooger op, en waarempel de zwartkereltjes hadden gelijk. 't Was je reinste parfum d'Isla, zoo'n weeë, zoetige, rubberachtige, rottige vischlucht, waarvan je maag begint te *looping-the-loopen*, en al wat muskiet is en vlieg 'n benauwd kameraad doet piepen, met de voorpootjes omhoog.
De afstand van San Willibrordo tot de Isla zal in rechte lijn, zoowat 10 mijlen bedragen. Kan me daarom heel goed voorstellen, dat de stakkers, die pal onder den rook van die odeur-zone wonen, zoo langzamerhand met 'n niet meer glad te strijken gerimpeld neusvel door 't leven zullen gaan, en hun nazaten erfelijk belast zullen blijven, met 'n ajakkes-facie, van wat-stinkt-'t hier-toch. Dat door die stage neusophalerij voor Curaçao 'n groote percentage Adonissen te loor zullen gaan, ach, wat doet 't er eigenlijk aan toe, statistieken wijzen immer uit dat leelijkers door de bank heen, heel wat meer pezige werkkracht presteeren, dan mooimenschen, en aan die eerste categorie heeft èn Curaçao èn de Bataafsche vooral zoo'n reuze-behoefte, is 't niet zoo? En nu ik toch over de Isla aan 't pennen geslagen ben, bestijg ik weer vol élan mijn stokpaardje, glanzend gegroomd, zenuwachtig trappelend en bitknabbelend, en ik geef 'm de ruimte en doorklief als de wind de zonspattende ether in 'n wolk van stof.

't Was op Pietermaai, 2 maanden geleden, 's morgens kwart vóór acht. Moest naar Otrabanda. Ga nu tegen 8 uur op stap, zei me 'n open-en-toe-brug-expert, dan behoef je voor geen open brug te staan hannessen. Hoe zoo? Hoe zoo? Wel, omdat tusschen 8 en 9 de brug altijd dicht is, voor de ambtenaren en schoolkinderen, snap je? En ik snapte 't, en beende op mijn dooie gemak havenwaarts. Bij Punda-indraai gierde de irriteerende brugfluit als 'n bezetene. 't Was precies 8.13, officieele stadstijd. Fluit maar raak, Emma lief, je mag lekker toch niet open. Maar bij de Gezelligheid hoorde je 'n ashmatische koffiemolen, al sputteren en zuchten en poefen, en waarachtig 't *terra firma*-contact met den overkant was verbroken. 'n Politieagent stond bij 't opritje vergenoegd met de handen op ze’n rug, aan ze’n grijzende snor te draaien, pardon, neen, dat gaat niet, want slangenmenschen is ons politiecorps nog niet rijk, enfin, U begrijpt wat ik bedoel. Ik naar 'm toe. —

Goeie morgen, meneer. —

Goeie morgen, meneer. —

Mag dat? —

Mag wat? —

Dat ze de brug nu opendraaien,! 't is toch al lang 8 uur? —

Neen, eigenlijk niet, maar doet er 's wat tegen? —

Iets tegen doen? Wel *Great Scott*, maak proces verbaal op, bekeur die brugmenschen. —
Ja, zei ie, bedenkelijk lachend, dat zegt u, maar.....?!?
Ben toen maar opgetrommeld, en in die wachtperiode bijna mijn teenen afgekneld door 'n ezelkar met 'n draaiorgel er op ('n rijtuigje met 'n piano'tje noemde 't 'n versch uit Holland gearriveerde collega van me) en heb toen 'n poppetje gekocht voor mijn neefje Wietje. Maar wil ik u nu 's zeggen, wat ik zou doen, als ik iets te commandeeren had over de politie-mannetjes? —
Nog 'n poppetje koopen? —
Neen toch niet, maar wel 'n eindje ketting met 'n hangslot, en die zaakjes kreeg de wacht aan de brug in ze'n binnenzak mee, met strict bevel van 8 tot 9 en van 3 tot 4, de brug aan den ketting te leggen. Laat dan 't koffiemolentje maar zuchten en roggelen en puffen tot die lapjes van ze'n groezelig kereltje vliegen.
Te radicaal?
Heelemaal niet!
Juist zoo’n geste met den ijzeren vuist hebben ze hier op Curaçao van noode, en heel erg hard ook. Die verordening is nu eenmaal gemaakt, en daar hebt ge je aan te houden, *coûte que coûte*.
In 't Noordzeekanaal kunnen voor de Hembrug 'n bosje *steamers* zich heesch toeteren om op te stoomen, dicht blijft ze, onwikbaar dicht als 'n pot, tot op de minuut af 't reglement voorschrijft ze weer open te draaien. Dat is je .... en dat moest hier ook zoo zijn.
En nu geef ik mijn stokpaardje 'n venijnige ruk aan den teugel, en vooruit stuift ie als 'n razende Roeland *ventre a terre*.
Let er op, hoor ik mijn criticasters mompelen, nu komt ie weer met ze'n idioote tunnel of zweefbrug op de proppen. 'k Neem deez' interruptie als kennisgeving aan, en ga ijzig kalm door mijn logische ideeën maar verder te ontschakelen. Van de 161 *steamers*, die in October onze haven zijn binnengeschroefd, waren er ongeveer 'n tachtig van de Isla. Hand over hand breidt zich dit reuze-bedrijf uit. En toch, nooit zal 't zich in al ze'n wijdsche grootschheid kunnen ontplooien, zoolang die sta-in-den-weg, de Emmabrug, de open vrije vaart naar zee belemmert, ik bedoel—want ik wil heel duidelijk zijn — zoolang als de Isla door die ongelukkige kurk met nog ongelukkiger kurketrekker blijft opgebotteld, zonder absolute vrijheid van bewegen, wat toch 'n levensfactor is voor elk solied grootbedrijf. Wat dan? De brug maar doodgewoon opblazen? Heelemaal niet! Als ik Directeur was van de C.P.I.M. dan

kabelde ik van middag nog óf naar 't hoofdbestuur in 't Haagje, óf naar den grooten baas Sir Deterdink in Londen:

Open weg naar zee noodzakelijk.
Kanaal graven mogelijk, geschat 3 millioen.
All right? Jan Paul.

En weet je wat in *no time* over de onderzeesche kabel van Europa naar Curaçao zou flitsen?

Jan Paul. C.P.I.M. Curaçao.
All right.
Koop benoodigd terrein.
Stuur e.v. *steamer* ingenieurs en doorsteekmateriaal.
Deterdink.

Idealist!? Toch niet, ben nooit zoo nuchter zakelijk geweest als nu. Maar 't spijt me, helaas te moeten vastleggen, dat ge de Hollandsche energie weer te laag aanslaat, 't oud beproefd systeem, waar Holland steeds wél bij voer, nml. als iets toch eenmaal gebeuren moet, *do it now*, en vooral doe 't dan goed.

'n Enkel recent staalje van dien doorzettenden Hollandschen durf? IJmuiden heeft 'n nieuwe sluis noodig, en nu bouwen we er de grootste sluis van de wereld. We praten niet veel, maar we doen. En als er 'n maatschappij bestaat, die door 'n door Hollandsch is, dan is 't de Bataafsche. Komt nu van zelf de kwestie in welke richting dat kanaaltje moet gegraven worden. Dat is toch heusch *simple comme bonjour* en *bonsoir* er nog bij.

Ziehier mijn gratis advies, wat ge wel moogt apprecieeren, want de Lesseps heeft 't zoo goedkoop niet gedaan, met ze'n *projet* voor ‘t Suezkanaal. Zoo zou ik 't willen: Van 't Schottegat recht door de plantage Marchena, ten Oosten van Morgenster door den grooten weg, dan verder door plantages Cas Chiquito en Veeris naar de Piscaderabaai, talatta! talatta! zee in. Schitterend. Jan Paul, maar.. ..? Maar?

Hoe moeten de benedendistrictmenschen naar stad komen, allemaal om 't Schottegat kuieren, ezelen, trucken? Mijn goeie vrind, daar is natuurlijk in voorzien. Op mijn witlijnig op blauw papier geschetst kanaalontwerp, prijkt ten Oosten van Morgenster, 'n electrische tweekleppenbrug. Begrijpt U dat niet? Dat spijt me, maar op de Isla zullen er genoeg Rotterdammers zijn, die me wel begrijpen. Dus stadgenooten, even attentie!!!

Begin negatief. Ik bedoel niet, zooals de Rotterdamsche Leeuwenbrug bij 't Oude Hoofd, waar twee mannetjes zich duizelig draaien bij 't open-en-dicht gezeul, ook niet zooals 't oeroude lang opgedoekte klepbruggetje bij het tegenwoordige Plan C, waardoor alleen de punt van mast met takelage van een of ander mosselschuit of beurtvaardertje werd doorgeboomd, maar ik bedoel die electrische dubbele klepbrug dicht bij het Willemsplein, tusschen Victoria-hotel en dat groote gebouw waar, geloof ik, de Rotterdamsche havenmeesters huizen. Of dit laatste correct is, kan onze havenmeester Mr. Hoek U vertellen. Zoo’n brug moeten we hebben en geen ander bij die Morgenstersche politiepost.

Stoomfluit toetert. Hekken dicht. Reuze-handel omlaag. Contact. Klepbrug rijst. Staan verticaal. Olieboot glijdt er door. Reuze-handel omhoog. Brugkleppen sidderen omlaag. Horizontaal. Hekken open.

Vooruit *traffic*, vooruit menschen en ezels, trucks en auto's, karretjes en geiten, vooruit naar stad en naar buiten!

En weet U, wat nog meer op dat blauwe karton staat geschetst? In Piscaderabaai in diep water 'n paar ver in zee loopende steigers, zoo iets als de bekende Scheveningsche pier met of zonder paviljoen, met of zonder strijkje, en daar in de buurt 'n stuk of wat tanks met stookolie voor *steamers*, die Curaçao alleen aandoen om olie te bunkeren. Snapt U 't waarom? Dat is klaar. Zeg nu 's eerlijk, of geheel deez’ opzet nu toch zoo fantastisch-idioot is? Ik kan 't heusch maar niet inzien.

Als buitenman raakt 't natuurlijk mijn koude kleeren niet, of die Emmabrug nu een lastpost is voor Isla of stadmenschen, ja of neen. Daarom als iemand dus over deez' penibele zaak onbevooroordeeld pennen kan, dan ben ik 't, is 't niet zoo? Welnu, mijn opinie heb ik U gegeven, frank en vrij en ampel gedocumenteerd. Aan de betweters nu 't woord.
Waarom ik deez' keer zoo kort van stof ben? Heel eenvoudig, omdat ik ben uitgepraat. Als alle menschen dit voorbeeld volgden, zou er heel wat minder gebabbeld worden, ook op Curaçao, ook in Willemstad. Leve 't Piscadera-kanaal!
Jan Paul. 25 Nov. '24 San Willibrordo. (*Amigoe* 29 XI 24)

3 I 25

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

London bridge is broken down. Dit zongen indertijd op St. Eustatius m'n schoolkindertjes met hun malsche frissche stemmen, onder 'n immer sneller huppelende rondedans, totdat ze er bij neervielen uit louter jolijt, gichel-hijgende, met koonen als bedouwd pikzwart fluweel. Met 'n kleine variatie, 'n streep door Londen, en Emma er boven, is de hoofdidee van dit aloud poëem van a tot z toepasselijk op onze zoo jammerlijk gerammeide, versplinterde, gedeukte Emmabrug. *Emmabridge is broken down*. Willemstad speelt nu reeds weken Rotterdarnmertje. Die ongelukkig sta-in-den-weg is weg, *steamers* met goedlachsche kapteins glijden naar binnen en naar buiten alsof ze de Nieuwe Waterweg doorschroeven. Weg naar zee is open, wijd open, heelemaal open, en de K.W.I.M. en de Red D. en de Bataafsche, en al wat stoomt en zeilt en motort en frikt in onze wateren, glundert. Maar de Willemstadsche menschen. met beenen in actie, en de benzine-menschen met beenen in rust in 'n Fordje of Overland of Rugby glunderen niet.
Me dunkt, 't is hier de plaats eventjes heel bescheiden vast te leggen, dat als men naar mijn advies van jaren hèr geluisterd had, de onderhavensche tunnel reeds lang 'n voldongen feit zou geweest zijn, en dies 't gehinder bij Willemstadsche landen-waterrotten zulke reuze-afmetingen zou hebben aangenomen, dat zelfs 't chronisch Curaçaosch gemopper voor tijd en wijle zou zijn verstomd, in de pan gehakt.
Meer dan ge misschien bevroedt, diep ik uit mijn stadsche broodtrommel, die dagelijks mijn koraal binnentruckt, couverts met keurig betypte of bevulpende blaadjes blanco, bedoeld als op- of afkammerij van mijn onder-de-streep-geschrijf. Neem er principieel hoogst zelden notitie van. Maar nu mij dezer dagen 'n hoogst sympathiek zakelijk vakkundig schrijven gewerd van onzen havenmeester en loods Mr. Hoek, naar aanleiding van mijn allerlaatst Ditje en Datje, nu dacht 't mij èn interessant èn vooral nuttig voor de *Amigoe*-lezers, er ook mede kennis te maken. En daarom is 't woord nu aan Mr. Hoek:

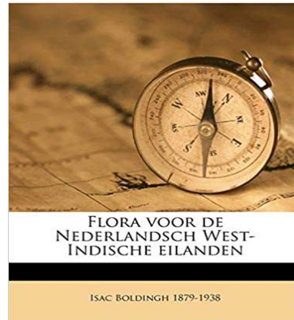
Geachte Jan Paul,

Uw brug-expert zeide U (Jan Paul), de brug is tusschen 8 en 9 altijd dicht. Dit is een vergissing. Een en ander zit zóó: het sluiten van de brug op bedoelde tijden, is geen wet en eigenlijk ook geen Gouvernements-beschikking, doch meer een bepaling van den Gouverneur. Door Gouv. Brantjes is aan mij, in mijn hoedanigheid als havenmeester opgedragen brug, indien mogelijk, dit ter beoordeeling van den havenmeester, gesloten te houden van 8u. tot 8u.30m. van 12u. tot lu. en van 3u. tot 3u.30m.
Toen een paar maanden geleden bij den heer Gorsira, wnd. Gouverneur, klachten inkwamen, dat de brug te veel geopend werd, heeft Z.Exc. bepaald, de brug op de gestelde tijden niet te openen, dit als proef en moest ik na een maand mijne bevindingen daarover mededeelen. Aan deze laatste bepaling is zooveel mogelijk de hand gehouden, maar de praktijk leert, dat het onder alle omstandigheden niet kan, dan alleen ten koste van den goeden naam van Curaçao als zeehaven, en vooral als z.g. bunkerhaven.

Een paar voorbeelden ook van jongen datum zullen naar ik vertrouw ook dit doen inzien. Een van de laatste Nieuw-Zeeland booten, de Ruahine, kwam niettegenstaande het een zeer groot schip was, in den nacht binnen, om toch vooral niet later dan elf uur in den morgen te kunnen vertrekken, en op tijd te Colon, te zijn, daar hij, indien hij niet op tijd was, 24, zegge: vierentwintig uren zou verspelen, in verband met doorvaart door het Panama kanaal. Onnoodig te zeggen wat dit voor een schip met 'n 500 passagiers moet betekenen.
Door het tegenloopen van een en ander, vertrok het schip eerst na den middag. Veronderstel echter, dat het schip om half-twaalf klaar tot vertrekken was, de loods aan boord, dus: vooruit, loods, vlug met uiterste krachtinspanning halen wij Colon nog op tijd, en dan de loods: 't spijt me, kapitein, maar in minder dan 45 minuten zijn we niet door de brug, en die mag na twaalf uur niet geopend worden, dus om één uur kunnen we varen.
Wat hierop van de zijde van den gezagvoerder zou volgen, snapt U zeer goed.
Dus wat nu? De brug open en de menschen, die van en door de scheepvaart een, een poosje laten wachten of de goeden naam van Curacao naar de etc. Enkele dagen geleden bevonden zich 's morgens vroeg eenige schepen voor de haven, om te worden binnengeloodst. De loodsen reeds vroeg aan het werk, zij moesten in de haven ook schepen verhalen, waren juist even vóór acht uur klaar op het stoomschip Ares na, elk schip reeds vanaf 5u.30m. voor gaats lag te wachten; een moest immers de laatste zijn. Wat nu gedaan? Het groote schip binnengebracht en naam als zeehaven handhaven, of wachten en brug sluiten? Ofschoon nu minder dan voorheen, komt het toch bij de C. S. M. meermalen voor, dat schepen ’s morgens vroeg binnen komen, spoedig hun lading lossen, en des middags zoo vlug mogelijk weder retour naar Maracaibo gaan. Onnoodig te zeggen, wat ook hier een niet openen van de brug beteekent, zoowel bij het binnen komen als bij het uitgaan. Voor schepen van de Red D-Lijn, de K.W.I.M. e.a. diep geladen met bestemming Maracaibo, schepen die dus met hoogwater op de Maracaibo-*barra* moeten zijn, schepen als b.v. de Fransche mailbooten, die hier 's morgens vroeg binnen loopen en zoo spoedig zij kunnen weder vertrekken (dit valt gewoonlijk juist voor of op den middag) om te Pto Cabello nog juist voor donker binnen te kunnen loopen, anders moeten zij wachten tot den volgenden dag, beteekent een oponthoud van een uur, of zelfs een half uur, 't verlies van uren op de plaats van aankomst. Wordt dit dus door sluiting der brug veroorzaakt, dan doet dit schade aan den goeden naam van de Curaçaosche haven. 'n Vergelijk met de Hembrug gaat niet op, omdat dit is een spoorbrug, (de draaiing van spoorbruggen wordt zooals begrijpelijk geregeld naar de treinenloop, zij hebben geen tijd van sluiting maar meer van opening. Is de trein over tijd, dan wordt de tijd van opening zonder meer overgeslagen, dus hier de scheepvaart om boos te zijn) in Rotterdam b.v. worden alle bruggen zonder uitzondering, wanneer er een schip vóór komt, geopend, zelfs de groote voetbrug Koningshaven, wanneer de vaartuigen te breed, hoog of te diep zijn om onder het vaste gedeelte der brug door te varen. Dit tot groot ongerief voor vele passagiers, die nog maar net de Zeeuwsche stoomtram kunnen halen. De CSM in bescherming nemen is zeker niet noodig, maar toch wil ik U wijzen op het feit, dat de kleine tankers niet de booten zijn, waarvoor de brug het meest wordt geopend, en wel omdat de CSM als regel heeft aangenomen, de kleine tankers alle te 9u-30m te laten varen, dus z.g. door één brug, en men de als regel de binnen komende tankers, direct na het uitvaren hunner collega's, achter elkander door dezelfde brug te laten binnen komen, ook al zijn zij vroeg voor de haven. Hierdoor gebeurt het, dat een zeven á achttal schepen achtereen in- en uitvaren, waardoor de brug wel 'n 20 minuten geopend blijft, maar dan is het voor de tankvloot gedurende dien dag ook afgeloopen. Uit voorgaande zal het U ook duidelijk zijn, dat uw Isla-kanaal, hoe mooi ook bedacht, noch voor de Isla noch voor 't Curaçaosch publiek een groote behoefte is, tenzij het een kanaal werd voor alle schepen, die er uitgaande gebruik van zouden kunnen maken. Echter gelet op de groote kosten die o.a. het uitdiepen en verbreeden van de mond Anna-haven vorderde, zou dan uw 3 millioen, geen 30 moeten zijn? Bij Piscadera-baai ver in zee

loopende steigers? U weet toch, dat het water op ongeveer 75 meter en zelfs minder uit de kust, dus waar de branding eindigt, zulke groote diepten aanneemt, dat het onmogelijk is buiten deze branding iets te bouwen of een stoomschip te ankeren. Om nog even op de brug terug te komen, waarover Z. Exc. inmiddels beslist heeft, dat het bestaande gehandhaafd blijft. De sluiting van een halfuurtje, geeft voor het schip een oponthoud van een uur minstens, omdat een schip, hetwelk de loods vraagt om te vertrekken, niet beginnen kan met los te maken alvorens te weten, dat de brug voor hem wordt geopend. Het kan immers, zonder dat „het loods het weet, gebeuren dat de brug voor een ander vaartuig geopend wordt, zooals b.v. voor een binnenkomende balander e.d. Als U toch uw millioentjes wilt besteden, zou dan 't verplaatsen van de brug, tot voor het Waaigat, in het verlengde van de aldaar juist verbreedde de Ruyterkade, niet beter zijn? En dan aldaar 'n dozijn meters uit den wal een steenen pijler gezet, (niet gemakkelijk want het water is daar nogal vrij diep) de brug op dien pijler laten draaien naar buiten open zwaaiend, en tusschen pijler en Punda-wal uw klap of ophaalbrug van de Leuvenhaven geplaatst. De voordeden hiervan zouden zijn: alle schepen, bestemd voor de Handelskade, behoeven de brug niet te passeeren; de geheele kleine zeilvaart vindt zijn weg door de ophaalbrug, terwijl voor de doorvaart van ponten e.d. het vast gedeelte van de brug overzijde eenigszins verhoogd kan worden, en maak dan voor 't geval er nog placca over is, op de plaats, waar nu de brug is, een pontveer, alleen dan te gebruiken als de brug geopend is.
De verplaatsling van de brug zou tevens mede brengen, dat Willemstad dan een havenmond had, waarin zoonoodig binnen gevaren kan worden, en met niet al te groote schepen geankerd.
Een directe verbetering zou het zijn, wanneer op de brug instede van de nu gebrekkige machines, goede daarvoor in plaats kwamen, of wanneer van een der pontons, waarop nu de beweegkracht geplaatst is, een stoombootje gemaakt werd met twee schroeven op een as, een voor en een achter.
Met de wetenschap, dat de brug vlug geopend wordt, kunnen de loodsen langer wachten, met het geven van het sein voor openen, dus tijd van open zijn veel verkorten. Is er verder even een kans om te sluiten, dan wordt dit vlug gedaan. Immers dan behoeft slechts los gegooid te worden, de handel omgezet, en daar gaat ie. Een groote tegenstelling met nu, omdat het zware en moeilijke werk, den geheelen dag door, telkens de dikke staaldraad, dan aan de eene zijde doorhalen en om den kaapstander leggen, dan weer het tegenovergestelde aan de andere zijde, met iedere opening minstens vier malen, dan komt te vervallen.
Er zou voor een reserve bootje gezorgd moeten worden, en het draaien van de brug, zoowel naar binnen als naar builen moeten geschieden, altijd in de richting tegenovergesteld aan die, vanwaar het schip komt, dan nog een sluiting zooals een moderne draaibrug heeft, plus een verantwoordelijk controleur op de brug, en ... het zal blijken dat de vast gestelde tijd van sluiting geheel overbodig wordt.
(W. g.) Uw dw. dn. (*Amigoe* 3 I 25)

7 II 25
Curaçaosche Ditjes en Datjes
Toen 't 'n week of wat geleden storm liep op 't redactie-kantoor v.d. *Amigoe*, om toch maar bijtijds zoo'n spotgoedkoop exemplaar van Boldingh's *West-Indisch plantenboek* in de wacht te slepen, heb ik aan dien stormloop niet meegedaan. Waarom niet? Wel, ik had indertijd van denzelfden auteur precies zoo'n werk over de flora van onze Bovenwindsche eilanden cadeau gekregen, wat ik reuze-aardig van 'm vond, schoon voor leek op plantengebied zooals ik, zoo'n ampel boekdeel zonder clyché's, zonder prentjes al heel weinig attractie heeft.

(Herdruk 2010)

’t Heeft jaren lang gedommeld op Statius, op Barber, op St. Martin in mijn bibliotheekje smetloos blank, tusschen tal van beduimelde en ge-ezeloorde folio's en duo decimo’tjes toen iemand in ’t vrijbuiteren in mijn boekenschat met een wonderend, kijk, heb je dat ook, op den kop tikte en er niet van af te slaan was.

Zeg, weet je wat, zei ik toen, neem jij dat boek gerust mee n’ Curaçao, en laten we liever 'n beetje praten.

Dankie wel, hoor, zal ‘t je netjes terug sturen.

Niet noodig, hou ’t maar, je hebt er meer aan, dan ik.

Toen drukte Mr. Meerdink, want die was 't, mijn hand bijna te gruizel. Schoon ik Boldingh No. II niet gekocht heb, toch ben ik de *Amigoe*-redactie hoogst erkentelijk voor die breed opgezette reclame, omdat 't herinneringen bij me wakker heeft geschud, die voor 'n onder-de-streepschrijver, die niets weet, en toch copie moet leveren, onbetaalbaar zijn.

Mijn eerste kennismaking met den toen maligen Doctorandus Boldingh was in 1905 op St. Eustatius, ergens in de beurt van de plantage Fair Play. Hij was in 't holletje van den nacht op ons stukje rots aangespoeld, en had ze'n tenten opgeslagen in 't huis van Gezaghebber Van Grol, die juist met verlof naar patria was vertrokken. Hij was te paard en ik was te paard, toen we mekaar in 't vizier kregen. Wat ie toen van mij gedacht heeft, weet ik niet, wat ik toen van hem gedacht heb, weet ik nog drommels goed, al is 't lang geleden. Ik zag achter de manen van Piet, 't oude doodmakke Gezaghebberspaard, 'n kleine, blondgebaarde, roodwangige, vriendelijk lachende *gentleman* in khaki, groote rijkappen, groote zonnehoed, onder ze'n linksche biceps 'n rijzweep, onder rechtsche 'n parapluie, en in elke hand 'n teugel. Toen paardekoppen bijna mekaar raakten, wipte ik me’n groezelig wit kurken dopje met 'n:

U is zeker Mr. Boldingh niet waar? Aangenaam! mijn naam is Delgeur.

Wel, zei ie, aangenaam; ja, ik ben Boldingh, en wat doet me dat nu toch 'n pleizier, dat je hollandsch spreekt. Ben anders goed op weg om ’t heelemaal te verleeren.

By the way, zeker vroeger niet veel geruiterd?

Te paard gezeten, bedoelt u, neen heelemaal niet.

Dacht ik wel. Mag ik je dan eventjes 'n heel klein gratis rijlesje geven, zoo maar alleen de allereerste princiepen? Ja? Kijk er 's: Laat voortaan die spuit thuis, en bind 'n cape achter op 't zadel, pak je beide teugels in één hand, in je linker, zie je, zóó, en draai je voeten in de stijgbeugels naar binnen, als je klepper begint te capriolen; en vooral als je er afduikelt, klim dan weer in *no time* op ze'n rug, hoe bekaaid je er ook afgekomen zijt, snapt U? Weet je wat, ik moet nu naar huis, maar kom van avond in mijn wigwam aan zee 'n beetje hollandsch boomen, dan zal ik je meteen verder inwijden in de geheimen van de edele hippische sport, *all right*?

Ja zeker, *all right*, en dank U wel.

Tot van avond Mr. Boldingh.

Tot van avond Mr. Delgeur.

Vort Sultan!

Vort Piet!

Heel wat avondjes en ook heel wat daagjes zijn we sedert die eerste ruiterontmoeting bij elkaar geweest, gedurende de maanden dat hij St. Eustatius van alle kanten exploreerde, en zelden heb ik zulk 'n door niets te stuiten werkkracht gezien en bewonderd en benijd, als bij Doctorandus Boldingh, misschien geëvenaard door Van Kol, bij dien's bezoek in 1903 aan onze West-Indische eilanden. In die kleine bewegelijke gestalte huisde 'n *Ausdauer*, 'n fut, 'n pep, 'n enthousiasme voor alles wat wortel en stengel en blad of bloem had, waarvan je gewoonweg paf stond.

Achter George, ze'n 18 jarigen *boy* en gids en baanbreker met bengelende trommel en camera en kapmes over zwart glimmende schouders, doorkruiste hij geheel 't eiland van onder tot boven, weer of geen weer, in regen en zon, van 's morgen vroeg tot 's avonds laat.

Tegen donker knerste ie, moe en mat, met ze'n bespijkerde bergschoenen weer 't gezaghebbershuis binnen, dook in de badkamer, at 'n stukje, wipte ze'n plantentrommel om en onvermoeid ging ie dan weer aan 't sorteeren en catalogiseeren en ontwikkelen, tot Klaas Vaak kwam, en ie achter ze'n klamboe verdween.

Herinner me, 'm eens bij dag aangetroffen te hebben in volle ontwikkel-actie. 'n Dien tijd nog modern *camera obscura*-kastje stond op tafel. Blond gebaarde *facie* en rood gebrande bezige armen waren verdwenen door 3 gaten in 't duistere intérieur, de rest van ze'n gebukten *body* straalde in 't opalen zonlicht.

Hello, Doc, bulderde ik!

'n Benauwd: Hello, pastoor, ga zitten, ik ben dadelijk klaar.

Doc!! O, Doc!!!

Jaaa!?!

Daar zit 'n reuze-wesp op je broek, ten Z. W. van je portemonnaie-zakje! Niet schrikken hoor! Zal ik 'm eventjes?!

Ja, toe wees zoo goed.

Toen stelde ik me in positie, en mijn vlakke hand daalde suis-kletsend op de doctorale khaki-pantalon, zoodat de gerijkapte doctorale beenen bijna tegen 't plafond van 't gaanderij'tje vlogen.

Ai! *Donnerwetter*! Is ie dood?

Dood? Zoo plat als 'n schelletje, die zal je niet meer pikken.

Na eenige oogenblikken kwam de zwaar transpireerende doctorale *brainbox* uit de duisternisse van 't donkere kamertje gedoken, en onder hevig pantalon-gewrijf:

Nou, pastoor, als er weer 's bij zoo’n gelegenheid 'n wesp bij mij op visite is, laat 'm dan maar kalmpjes zitten, hoor.

All right, Doc, anders altijd bereid te broek te bewerken bij eventueele aanvallen van 't wespendom.

'n Dag of wat later maakte hij pak en zak, en sloeg in de letterlijke beteekenis van 't woord ze'n tent op, boven op 't 1700 voet hooge randje van onzen zwaar begroeiden Quill. 'n Week lang heeft hij daar rondgescharreld in de diepste geheimenissen en krochten van dien wereldberoemden uitgedoofden krater, steeds papnat tot aan ze'n flanelletje door de aanhoudend verwoed neerkletterenden regenvlagen, maar gnuivend van je zuiverst plantaardig genot in die tooverweelde van tropische flora en vegetatie. En ‘s avonds laat zag je hoog in den berg tegen den schitterenden sterrenhemel ze'n fel-brandende carbiet-lantaarn als 'n tweede Mars flikkerpinken, en in ze'n lekkend tentje, omgonsd door 'n heirleger van op menschenbloed beluste insecten, sorteerde ie er maar enthousiast op los, variëteiten van lianen, en orchideeën, en varens en nog zoo heel veel meer.

En nog menig knus avondje heeft ie, na ze'n neerdalen uit hoogere sfeeren bij mij doorgebracht. Dan kwam ie gewoonlijk tegen 'n uur of 8 door mijn palmenlaantje aangetippeld in keurig gestreken kabaai en gebatikte slaapbroek. Zat gewoontetrouw dien tijd

in hetzelfde costume te lezen of te schrijven in mijn gezellig zaaltje met open raam en deur, petroleumlamp in 'n windvrij hoekje, drie slapende *boys* in 't kamertje links, drie slapende honden in 't kamertje rechts. Bij 't hekgepiep vlogen de 3 viervoeters nijdig blaffend op ten aanval paraat, de 3 tweevoeters rolden zich op hun matje geeuwzuchtend om.

Ik kom weer 's 'n beetje praten, pastoor.

Heerlijk, Doc, kom er in. Koest dajakkers!

En ik keilde blij de *Maasbode* of leesboek, of *Amigoe*-copie in 'n hoek, schudde z'n rechter en Lawrence, *boy get up*, trek je broek aan, en kom hier! Lawrence — in de wandeling Luf — mijn ober verscheen met dikke slaapoogen en ze'n broek an, steeds hevig jeukend, (wat tusschen 2 haakjes de hypermoderne *upper-ten*-mensch precies eender doet, als ie plots uit ze'n slaap wordt wakker geschud) en bracht thee en sigaren.

En dan zetten we 'n boom op, zoo wijd vertakt, dat we soms mekaar verwonderd aankeken met 'n: hè, is 't al zóó laat, als 't op 't fort 12 slagen middernacht klepte.

Succes gehad, Doc, vandaag op de plantenjacht?

En dan klaarde ze'n gezicht op.

Schitterend! Je moet beslist 's komen kijken. Eerst van morgen vroeg 'n Capparis cynophallophora, toen wat later 'n juweel van 'n Polypodium lycopodioides, en van middag 'n ideaal van 'n Pappophorum alopecuroideurn.

In hemelsnaam, Doc, stop. Je vloekt me'n boys klaar wakker. Is dat nu Latijn? Geloof me Cicero en Virgilius en vooral Tacitus draaien zich nu momenteel om in hun graf. Waarom zijn jullie plantmaniakken toch zoo rillingverwekkend anti-classiek? Pappop.... hoe is 't ook weer, o ja, pappophorum alopecuroideurn, Doc, schaam je en bloos, 't lijkent waarachtig veel op 't idioom van de Papoea's.

En dan lachte ie 's gul, en begon hoogst-interessant-amusant te vertellen over ze'n jeugd, over Purmerend, ze'n studententijd, over Prof. Went, en over... dat ie nu vast en zeker was dat onze bekende St. Eustatiaansche White Wall ontstaan is heel en alleen door plaatselijke opheffing. Zoo nu en dan nam onze conversatie 'n hoogst wetenschappelijke vlucht, b.v. over Pasteur, stof en kracht, *generatio spontanea*. Tegen Pasteur, dien reus van geleerdheid, zag ook hij op met groote bewondering en vereering. Let er 's op, Doc, lanceerde ik toen ongeveer, we zullen 't nog beleven, dat geen serieus geletterd man die met ze'n tijd meegaat, nog zal durven en kunnen beweren, dat leven kan ontstaan uit doode stof, zoodat 'n levende Schepper kan worden uitgeschakeld.

En we hebben 't beleefd, hij in de Oost, ik in de West, want 'n iegelijk slechts 'n ietsje op de hoogte van dit in der tijd zoo brandend probleem, weet immers hoe smadelijk die luid-schetterende stof-en-krachtmannetjes met de kous op den kop naar huis zijn gestuurd.

't Speet me danig, toen ik op 'n zonnige *afternoon*, Boldingh met ze'n *factotum* George druk aan 't inpakken zag, van al ze'n hebben en houden.

Ik kom van avond nog eventjes aan, morgenvroeg ga ik er van door naar Saba.

Dat was 't laatste gezellige avondje dat ik met 'm gesleten heb. Zou 'm later nog op Saba of St. Martin, misschien nog op Curaçao ontmoeten, maar dat liep allemaal faliekant uit, 't waarom weet ik heusch niet meer.

Toen in 1907, hij mij, pas met verlof in Holland, in mijn geboortestad Rotterdam kwam opzoeken. Wat al West-Indische speciaal Eustatiaansche herinneringen hebben we toen niet opgehaald! Na 'n geanimeerd dinétje stelde ie voor als *pousse*-café 'n tochtje op de Maas te gaan maken. Moet je weten, dat 't vroor dat 't kraakte, en de Maas vol drijfijs zat. Maar zoo was ie, die kleine pittige Doctorandus Boldingh.

Had er bedroefd weinig zin in, maar voor mijn gasten heb ik alles over, en we hebben een stevig half uurtje op de kruiende Maas rondgezwalkt, hij aan dek, ik in 't kajuitje bij 'n roodgekoond vulkacheltje. Toen bracht ik 'm na 'n stevige *shakehand*, op ze'n bommel naar Utrecht, en sinds dien, heb ik 'm nooit meer gezien.

Wel weet ik, dat op 1 Juli 1909, ik zat toen weer in 't St. Eustatiaansch zonnetje te bruinen, Isaac Boldingh, geboren te Purmerend, des namiddags klokslag 4 uur ze'n proefschrift verdedigd heeft ter verkrijging van den graad van Doctor in de Plant-en-Dierkunde aan de Rijks-Universiteit van Utrecht en geslaagd is, *summa cum laude*, wat me heelemaal niet verwonderd heeft.
Van October 1909 tot einde Februari 1910 kwam hij hier voor het Botanisch onderzoek onzer Benedenwindsche Eilanden. Eenige jaren later, in Januari 1914, is hij naar Oost-Indië vertrokken, en een van zijn dierste wenschen is aldus vervuld, om eenmaal nog die weergalooze plantenrijkdom en fantastische vegetatie van onze Oost te zien, te genieten, en zoo mogelijk te exploreeren en vooral te catalogiseeren.
Of ie getrouwd is, of nog 'n verstokt celibatair, ik en weet 't niet. Of ie nog steeds gelukkig is tusschen ze'n planten, zooals ik tusschen mijn arme *blackies*, ik en weet 't niet. Of ie misschien al dood is, ik en weet 't niet. Maar wel weet ik, dat de *Amigoe* gelezen wordt in de Oost, in Batavia, Bandoeng, Deli, Borneo, etc. onmogelijk is het dus niet, dat 'm 'n exemplaar met deez' onder-de-streep in handen valt. In dat geval, Doctor Boldingh, geef 's 'n teeken van leven en al ben je nu mijn tegenvoeter, misschien wel 'n bolrond tegenvoetertje van mij, nog steeds ranken slanken West-Indischen zesvoeter, toe geef 's asem, en pen 's 's kattebelletje aan mij, die je geleerd heeft fatsoenlijk paard te zitten, aan je ouwen Eustatiaanschen vrind.
Jan Paul Willibrordo Maria Lichtmis 1925. (*Amigoe* 7 II 25)

7 III 25
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
't Was in dat groote huis op 't Concordia-plein van Pietermaai 's avonds half 8, rondom 'n lange tafel met koud-soupeerende gebruinde Hollanders, dat *Mein Wenigkeit* ineens in de geanimeerde conversatie werd betrokken.
Is 't nou niet waar, Jan Paul, dat jij indertijd door 'n haai ben nagezeten?
Ik slikte 't achtste partje van 'n gemeubileerd botrampje naar binnen, en antwoordde:
Ja, dat bèn ik, en wat zou dat?
Hè, toe vertel dat 's! Hê, ja, toe nou.
Dankie wel, heeren, zal 't wel 's in de krant zetten, als ik heelemaal. niets meer weet.
En dat historisch oogenblik, wat men volgens 'n beroemd Hollandsch conferencier terecht 'n moment zou kunnen noemen, is nu aangebroken, ga *ge-force-majeure'd* wat lugubere babbeltjes doen, over 'n onvergeetlijk anderhalf minuutje in mijn tropenleven, waarin mijn nog slechts kort gespannen levensdraad, bijna pardoes was afgehapt, door 'n onguren vlijm-scherpen-ivoor-getanden-haaienbek.
't Was natuurlijk weer op St. Eustatius.
't Was in 1904.
't Was Zaterdag ochtend.
't Had juist 7 uur geslagen.
Hoe ik dat allemaal nog zoo precies weet?
Mijn goeie mensch, als U ooit plots in nijpend dreigend doodsgevaar hebt gesidderd, dan staat zoo'n moment onverwoestbaar gegrift in 't eboniet van je memorie, geheel je leven lang. Wel, om ter zake te komen: Had de goeie hygiënische gewoonte om elken ochtend trouw na 't *savoureeren* van 'n kopje thee met witte puntjes, in 't zadel te springen, en met paard en drie *boys* en drie honden in de zilte blauwende Caraïbische golven te verdwijnen, of ietwat poëtischer, in de nattige gespierde armen van Vader Neptuun te gaan kroelen.
Dan ging onder verwoed hondengeblaf de kleurige optocht door 't bananenlaantje naast 't oude Roomsche Kerkje, de klifrand over, 't kerkhof langs, de Ros-van-Tonningenweg omlaag, linksom langs spookige ruïnes van de benedenstad tot *Smoke Alley*, waar in 't mullig zand achter stukken rots en uit 't lood bollende muren, het groote demasqué plaats had. In me'n

blauw en wit gestreept zwem-costuum ijlde ik al heel gauw de aanrollende brekers te gemoet, onstuimig gevolgd door mijn jubelend trio met alle macht zeulend aan touw om nekken van recalcitranten klepper en bang keffende honden. En als ik dan proestend en blazend op den rug van 'n reuze golf me weer landwaarts spoelen liet, dan raakte ik steeds verward in 't gewirwar van glibberige spartelende jongens-en hondenlijven, zoodat ik 'm weer, als de weerga smeerde, verderop in 't witgekuifd *treacherous deep*.
Sultan mijn langpootige schimmel, kreeg altijd pas echt schik in de zwemmerij, als ie maar eenmaal nattigheid begon te voelen. Briezend met omgekrulde bovenlip, ze'n staart geboogd als van 'n eekhoorntje, zwom ie statig in groote kringen om me heen, totdat me dat gedraai begon te vervelen, en de *boys in no time* de heele beestenboel weer veilig en wel op 't strand hadden, dra rollend in 't droge zand van je gewelste.
Dan begon pas de pret. Heb indertijd met tamelijk succes zwemmen geleerd in de nu reeds lang opgedoekte Rotterdamsche Parkzwemschool, maar tegen mijn *boys*, die nooit 'n natte cursus hadden doorloopen zooals ik aan 'n over 'n brugleuning zwevende hengel, moest ik 't toch finaal afleggen. Die salamanders schenen in 't water geboren. Ze zwommen, en doken en gierden door 't ziltige nat, op hun kop, op hun rug, op hun buik in de onmogelijkste poses en dwars tegen alle regelen van de edele zwemkunst, maar geen heuschelijke visch, — laat staan 'n stok-collega zou 't hun verbeterd hebben, en waarachtig met racen legde ik ook steeds met papnat blozende kaken 't loodje, wat hard is voor 'n nautisch-academisch gevormd witmensch.
En nu kom ik eindelijk, waar ik wezen wil. 't Had dien bewusten ochtend juist 7 uur geslagen. En toen gebeurde 't.
Zwom dat oogenblik alleen, niet ver van de kust met kalmen breeden slag de krullende golven te gemoet, toen opeens 'n rauwe snijdende kreet van mijn op 't strand stoeiende jongens me als versteende:

A shark!! A shark!! oh, Lord, Father A shark!!

En ja, God zal me bewaren. Op 'n afstand van nog geen 20 Meter, kwam door de branding 'n grijs-blauwig reuze-monster recht op me aangezet. Wilde 't uitschreeuwen in radeloozen angst, maar mijn keel was als dichtgeschroefd, wilde terug terug, maar ik was als verlamd, kon geen streek meer doen. En, o God, daar wentelde die griezelige glibberige massa met venijnige spitsen kop zich langzaam in 't borrelend water om, ze'n witte buik glinsterde reeds in 't schaterend zonnelicht, moeder, moeder, gilde ik 't uit toen opeens mijn kordate twaalf-jarige Lawrence me pijlsnel terzij zwom, me met 'n *All right, Father*, onder den arm greep, en in ze'n razend tempo me rukkend meesleepte naar 't veilige strand.
Dat 't hart je in de keel kan kloppen tot bonzens toe, heb ik voor 't eerst van mijn leven ondervonden, toen we ons daar naast elkaar hijgend in 't nattige zand lieten vallen, mijn magere aangebrande wangen krijtwit, zijn dikke colorado-dito's vaal, van die ontzettende doorstane tragedie op leven en dood.
Maar heel lang duurde 't niet. Luf, — zoo noemden we 'm altijd — Luf, beste vent, dat zal ik nooit vergeten, je ben 'n *peach*! En toen vloog dat dappere kereltje, heelemaal op van de zenuwen, me pardoes om den hals, en snikte 't onbedaarlijk uit. Doch dra lachte ie weer, met heel ze'n leuke snoet door ze'n tranen heen en we verdwenen in de diverse rustieke garde-robes. Onderweg naar huis, zanikten mijn *boys*, vooral Luf, die achter me op 't paard zat, om toch aan niemand iets er van te vertellen, want ze waren bang, dat ze anders van hun moeder niet meer in zee zouden mogen. En schoon er natuurlijk wel wat van uitlekte, 't ware heeft nooit iemand vernomen, zelfs heb ik er nooit 'n woord over naar huis gemaild. En wilt ge gelooven, dat 't meer dan 'n maand geduurd heeft vóór ik weer met mijn dubbel trio plus ros in zee ging; zóó zat de schrik er in.
Vertel hier maar liever niet, hoe ik mijn dankbaarheid getoond heb aan mijn kleinen levensredder, maar ie heeft 't goed bij me gehad, de jaren dat ie nog bij me was. Tot de drang naar zee 'm té machtig werd. Walvischvaarder Greyhound kwam op Statius' ree geankerd, en

zou 'n week blijven. In die dagen kon je Luf steeds vinden op de kerkgalerij aan den klifrand weemoedig turend met ze'n glanzende kijkers naar dien zwarten om ze'n anker draaienden driemaster. Zeg ik:

Luf, zou je niet graag met dat schip meegaan?

en ineens klaarde ze'n gezicht heelemaal op.

All right, sonny, ik zie 't al, zal 's met den kaptein praten.

En Kaptein Edwards, zoon van Edwards Sr., die indertijd schijndood geweest was, kwam, viel dadelijk in mijn rappen, goed uit de kluiten geschoten *boy*, en 't was *all right*.

Overmorgen om 6 uur aan boord, zooveel % van de vangst kreeg ie, en goed zou ie voor 'm zorgen. Schaam me niet te bekennen, dat ik ’t reuze gevoeld heb, toen de Greyhound dien overmorgen ochtend ze'n zeilen heesch met Luf aan boord, en nooit heb ik 'm meer terug gezien. Zoo wat 2 jaar heeft ie gewalvischt. Trouw schreef ie me telkens, als er gelegenheid was, groote brieven, door mij immer trouw beantwoord, tot ie in New-Bedford U. S. werd afgemonsterd. Met 'n bom geld ideaalde ie New- Vork binnen, mailde me ze'n foto — wat 'n prachtkerelwas ie geworden met 't goeie nieuws, dat ie dertig dollars per maand als liftboy verdiende. Toen pakte ie, West-Indisch zonnekind, in 't nukkig wisselvallig New-Yorksch' klimaat, 'n zware kou, en de ellende begon. Ziek, ziek, altijd ziek. Van ze'n ziekbed bleef ie schrijven. Heb ze'n laatste brief nog, waarin ie mij in ze'n kleine ronde lettertjes pende, dat ie voelde spoedig te zullen sterven, en dat ie me nooit genoeg dankbaar kon zijn voor ze'n overgelukkige jeugd op St. Eustatius. 'n Goede oude Iersche priester bediende 'm. Vol trotsch had ie 'm nog photo, die steeds naast hem hing, getoond van mij, ze’n *dear old Father*. Toen oordeelde dokter opneming in 't hospitaal noodzakelijk. En zeulen liet ie zich gedwee in puffende ambulance, en toen ze 'm vóór de wijd-open-hospitaaldeuren er uitlichten, was ie een lijk.

Dat is 't einde van Luf, mijn goeien besten Eustatiaanschen *boy*, die schoon zwart van huid, 'n ziel had zoo blank, en 'n hart zoo edel en groot, als God, bid ik, mij geven moge tot in mijn laatste uur.

'n Soort analoog geval, maar met funesten afloop,— ik bedoel die haaiengeschiedenis — herinner ik me indertijd gelezen te hebben in 't St. Eustatiaansch archief, voor welke lezerij ik nota bene officieel permissie had moeten vragen aan het Ministerie van Koloniën. Wel, 'n methodiste dominé, 't moet zoo ongeveer in 1870 gebeurd zijn — had net als ik de plausibele gewoonte, om 's morgens ze’n zwemlust te gaan botvieren in ‘t zilten pekelnat. Niet Smoke alley was zijn verkoren zwemoord, maar Gallow's bay ten Z. W. van ons stadje, ook ging ie niet te paard in gezelschap van jongens en honden zooals ik, maar hij tippelde in ze’n eentje met zwem pak en handdoek onder ze’n linkerarm naar 't zwartig strand. Daar kruiste op dien bewusten ochtend 'n oude roetzwarte vrouw ze’n pad, die 'm smeekend toevoegde:

Reverend, for heaven sake, ga niet in zee, want ik heb vannacht zoo akelig van je gedroomd.

Dat ie 'r vierkant uitlachte met 'n *All right*, moedertje, kan ik me levendig voorstellen, ik had precies eender gedaan. Enfin, hij dook in zee, zwom uit met forschen slag, en werd plots door een haai gegrepen. Later spoelden er stukken van zijn verminkt vaneengereten lichaam aan land.

Dat is nu geen phantasie, dat is heusch zoo gebeurd, en 't had mij net eender vergaan, als Luf me niet op 't nippertje uit de klauwen had weggerukt van dien aanstormenden dood met stalen gebit. Dat 'n haai — in mijn opinie 't grootste rotbeest dat in God's wateren rondvint — meer verlekkerd is op blank dan op zwart vleesch is genoegzaam bekend. Vandaar 't immer dreigend gevaar voor 'n witmensch op de Eustatiaansche kusten, als ie zich alleen te ver in zee waagt. Appetijt of geen appetijt, zoo’n blank rozig hapje ziet ie zich immer te verschalken, zij 't slechts als een toe'tje, als 'n exquise dessert, terwijl ie verzadigd ze’n gerimpelde zwamneus ophaalt voor 'n met armen en beenen zwaaiend menschenkind met donker velletje.

Of er veel van die menschetende onderzeeërs in onze Bovenwindsche wateren rondschroeven, nou, dat weet ik niet, wel dat, toen op onze zee de Greyhound 'n gevangen walvisch aan 't villen was, 't rondom 't schip krioelde van die monsters. En die komen toch ook zoo maar niet, een, twee, drie, uit de lucht gevallen. Of er vele West-Indiërs door 't haaiengebroed voor hun leven worden verminkt of ontijdig de eeuwigheid binnen gelanceerd, neen, bij mijn weten, zijn die gevallen uitermate sporadisch. Maar dat er in onze West 'n ontzaggelijke dosis van èn blanken èn zwarten zijn, die in den loop der jaren figuurlijk, naar de haaien gaan, 'n iegelijk, bedeeld met 'n greintje gezond verstand, zal me dit droevig beweer, hoe noode ook, volmondig moeten toegeven. 't Zou misschien o, zooveel beter geweest zijn, als die futlooze slappelingen voor tijd en wijle in 'n haaienmaag door onze emeralde wateren koersten, want bevrijd van hun viezig gedoe, zou 't in de zonlichte Curaçaosche atmospheer, heel wat vrijer ruimer en gezonder ademen zijn. Maar ik word weer scherp, maar zeg nu's eerlijk, is 't te verwonderen? Daarom beter te eindigen. In ieder geval zal aan menigeen mijner lezers, nu volop in de Vasten, deez' onder-de-streepsche haaienmoot van harte welkom zijn.
Hasta la vista!
Jan Paul. San Willibrordo Mrt I | 25. (*Amigoe* 7 III 25)

11 IV 25

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

'n Tijdje geleden, stuurde mij 'n vriendenhand 't *Algemeen Handelsblad* van 20 Dec. ll. Bij 't hoofd van 't artikel 'Nederlandsche energie' prijkte 'n inktkras. Daar was 't dus om te doen. Met reuze-interesse heb ik die twee-en-halve kolom West-Indische copie gelezen, en schoon ik de vaderlandslievende bedoelingen van den mij onbekenden auteur ten zeerste apprecieer, in heel veel opzichten kan ik tot mijn spijt, maar niet met 'm eens zijn.
Waarom me dat spijt?
Wel, doodeenvoudig, omdat ik ook Hollander ben, en nog wel 'n Hollander met tanige bruingestoofde koonen, bruingestoofd 28 lange jaren, door de onbarmhartig zengende West-Indische tropenzon.
Als ik dus beweer Curaçao en Curaçaosche toestanden door en door te kennen, dat is dat van mijn kant heelemaal geen verdienste, en als ik dan daarenboven nog beweer, dat de auteur van 't Nederl. energie-artikel slechts heel oppervlakkig in deez' lijn op de hoogte kan zijn, dan is dat heelemaal niet bedoeld als blaam. Geen idee, geen greintje.
Zie hier 't nuchtere feit. Die *Algemeen Handelsblad* -correspondent of reporter is met een onzer Colon-lijners 't groote water naar de West overgestoken, heeft — misschien anderhalve dag op ons eiland doorgebracht, en publiceert nu in ze'n blad ze'n West-Indische notities. Mijn conclusie na lezing van bewust artikel was: Die goeie man meent 't goed, maar de 'Hollandsche particuliere frissche moderne energieontwikkeling' op Curaçao heeft nog wel wat meer gepresteerd, waarover geen syllabe wordt gerept, en daarenboven worden de energie-uitingen én van Curaçaonaars én niet-Hollandere op ons stukje diabaas onder 'n koperen hemel, door 'm veel te laag aangeslagen. Waarom? Natuurlijk niet, omdat ie partijdig, oneerlijk zijn wil, maar doodeenvoudig omdat ie niet op de hoogte is, en zoo oer-logisch mogelijk, ook heelemaal niet op de hoogte zijn kan, zelfs niet met den besten wil van de wereld.
Weet je hoe 't gaat aan boord, als 'n Oceaan-stoomer-passagier, tuk op informaties omtrent de e.v. haven, die men aandoet, aan 't interviewen slaat? Zijn de kapitein of stuurlui of machinisten bevriend met den agent of den havenmeester of den loods of de douane, dan is 't per sé 'n Dorado, Maar hebben ze met een dier autoriteiten kwestie gehad over-'t-kan-me-niet-schelen-welke-futuliteit ook, dan berg je, dan is 't buiten kijf 't grootste rotland (sic) van geheel Gods lieven aardbodem, en hoe eer we daar uit zijn, hoe beter.

Dat is mijn funeste menschkundige ondervinding, ik, die geloof ik gerust mag beweren, heel wat meer 't *treacherous deep* doorploegd te hebben, dan de geachte auteur van 't H. B. artikel. En 't gaat net eender zoo, als je in 't achttal West-Indische havens, weer *Terra Firma* onder je onzeker draaierige zeebeenen voelt, dan ligt 't er natuurlijk een heele boel aan in welke handen je valt, maar toch 'n gezonde onbevooroordeelde kijk, bij zoo'n *hurry-up* bezoek, op locale toestanden is vrij wel uitgesloten.
Je indrukken schetsen over land en volk, *all right*, dat heb ik ook vaak gedaan, daar is niets op tegen, maar begin niet dadelijk te critiseeren, 't je nog vreemd aandoend tropenleven onder 't mes te nemen, en afkeuringen te lanceeren over zaken, waarover je eigenlijk *au fond* nog zoo bitter weinig weet. Je krijgt zoo de indruk, of er op Curaçao nooit 't minste gepresteerd is op welk gebied ook, voordat de C.P.I.M., de na-oorlogsche machtige K.W.I.M.-handelsvloot, de Hollandsche Bank, en 't Struisvogelpark op onze rotsige kust zijn aangespoeld. Wat er op Curaçao dan wel door binnen-en-buitenlandsche krachten al zoo tot stand is gebracht, volgens H.B.-auteur nog soesend in rustige rust van 't zalige *mañana*? Ziehier slechts 'n greep uit heel veel materiaal dienaangaande.
In 18...(?) werd door den Heer Renè Araujo, 'n Curaçaoënaar, onder technische leiding van den Venezolaan Ugeto, Willemstad van een telefoonnet voorzien. Tot nu toe is het bedrijf in handen van zijn weduwe. Die telefoon zal nu 't volgend jaar - omdat de concessie in 1927 eindigt - 'n gouvernements onderneming worden.
Bij mijn komst op Curaçao in 1897 viel me bijzonder op, de moderne electrische verlichting van onze havenstad. In 't hypermoderne Rotterdam, dat ik zoo juist vaarwel had gezegd, behielp men zich toen nog aartsconservatief met gaspitten en petroleumlampen. De Cur. electrische lichtinstallatie werd opgericht door den Amerikaan Smith. In 1889 werd 'm concessie verleend voor den tijd van 25 jaar. In 1900 werd geheel dat zaakje door de bekende Curaçaosche firma Maduro & Sons overgenomen. Die concessie ging in op 1 Jan. 1901, maar werd later verlengd tot 1939. Heb wel 's hooren spotten: als we op de Hollandsche particuliere frissche moderne energie-ontwikkeling hadden moeten wachten, dan zaten we misschien nu nog met recalcitrante walmende petroleumlampen te bakkeleien. Maar dat zeg ik niet, neem daar, *please*, nota van.
Door den Amerikaan Smith, die op en top 'n kraan van 'n energiekeling was, werd onze stad ook van 'n waterleiding voorzien, die later —'t jaar is mij ontschoten — door de firma Maduro & Sons is overgenomen. Dat 't leidingwater, spoedig minder of beter heelemaal niet geschikt bleek voor de consumptie voor de drinkerij, maakte die reuze-opzet niet minder verdienstelijk, want niveau in Willemstadsche regenbakken daalde nu slechts luttel in droge jaren, daar 't ondrinkbaar water 'n niet tè onderschatte *remplaçant* was voor bad en wasscherij, en allerlei huishoudelijk gebruik.
En de Koningin Emma Brug, die na opening op 6 Mei 1888 in onze dooie haven, om nu 's 'n geijkte krantenuitdrukking te bezigen, aan 'n veelgevoelde behoefte voldeed, maar nu je reinste sta-in-den-weg is voor 't doldruk in-en- uitgaand *steamer*geschroef en motorgepuf, werd ook al door deez' pienteren Amerikaan ontworpen en in mekaar gezet. Tot 31 Mei 1930 kreeg ie concessie van ' t gouvernement, maar in 1900 werd die concessie door de Curaçaosche Handel-Maatschappij gekocht en overgenomen.
Weet je wat me spijt?
Dat die Smith Esq. weer zoo spoedig naar ze'n penaten, naar ze'n dierbre U. S. is teruggekeerd. Die practicus met ze'n ongeëvenaarde *pluck* en pep had hier moeten blijven, dan was mijn veel aangevochten opzet, 'n tunnel onder den haven, allang 'n *fait accompli* geweest. Nog meer? *Yes, Sir.*
In 1887 hadden we hier al 'n paarden-tram, opgericht door den Curaçaonaar Mr. Perret Gentil. In 1911 werd ze door den Curaçaoënaar Cardoze tot 'n motortram omgebouwd. 'n Jaar of wat geleden doekte ze op, geheel tegen den wil van den eigenaar en tot groot ongerief van de

bevolking, 'n Autobusdienst heeft toen 'n tijdje dat vroegere tramtraject betuft, maar moest 't ook afleggen tegen 't immer groeiend automobielverkeer.
En dan hebben we hier ook 'n ijsfabriek, 'n onmisbare onbetaalbare onderneming in 'n land, waar 't zonnetje brandt, stooft, zengt, van ‘s morgens 6 tot ‘s avonds 6, dag in dag uit.
Dat de geachte H. B. schrijver zich bij ze'n vluchtig bezoek ten onzent in Willemstad 'n glaasje ijsbier heeft kunnen *savoureeren*, heeft ie te danken aan zuiver Curaçaosch initiatief. Oorspronkelijk werd hier 't ijs uit Amerika geïmporteerd met zeilschepen, die hier hout aanbrachten. Daarna werd door den Curaçaoënaar Evertsz 'n ijsfabriek opgericht. Die twee ondernemingen concurreerden toen vrij scherp, zoodat zij geen van beiden veel verdienden. Daarna werd de invoer van ijs uit Amerika stop gezet, en bleef de ijsfabriek alleen over.
Uit mijn notities nog slechts 't volgende even aangestipt.
Guano werd door den Engelschman Godden ontdekt op Klein Curaçao, Phosphaat op Santa Barbara, door den Curaçaoënaar Cornelis Gorsira. Door Godden of beter door de Cur. Mijn bouw-Maatschappij wordt nu Santa Barbara geëxploiteerd. Goud en phosphaatmijnen op Aruba, 'n Engelsche Sisal ondernemingen op Curaçao en St. Eustatius, 'n Hollandsche exploitatie, liepen allemaal mis, 't juiste waarom is mij onbekend.
En hiermee sluit ik mijn eentonig en uit de aard der zaak nog heel onvolledig waschlijstje. Valt er nu heusch niet uit 't voorgaande te distilleeren, dat de H. B. auteur de Curaçaosche energie wel 'n ietsje tè laag heeft aangeslagen, ik geloof 't graag, niet uit antipathie of kwade wil, maar heel en alleen omdat ie 't niet kon weten, misschien ook, omdat ie eenzijdig is ingelicht. Maar aan Brusse van den N. Rotterdammer, of Hyacinth Hermans v/d *Maatbode* zou zoo iets niet overkomen zijn, dat weet ik zeker, daar zijn ze te pientere persrotten voor.
Nog iets. Noem 't *Cicero pro domo, soit*, maar op 'n reuze-lacune in bewust Handelsblad-artikel acht ik me toch heusch verplicht ook eventjes te wijzen. Daar helpt geen *excuse* van: dat wist ik niet. Dat had de auteur moeten weten. Houd anders je vulpen gedopt, en ga maffies doen in je luie zeestoel. Dat hij idolaat is van de Hollandsche particuliere frissche moderne energie ontwikkeling in onze kolonie valt te aprecieeren, dat ie als argument daarvoor tot tweemaal toe gewaagt van 'n paar 100 Nederlandsche vaklui, die hier tijdelijk werkzaam zijn om olietanks in mekaar te klinken, ook al goed, maar over de meer dan 300 Nederlanders die hier reeds tal van jaren onder eminente leiding van hun Hollandschen Bisschop ‘n opofferend leven lijden, tot heil van alle geledingen der maatschappij op onze|W.I. eilanden, geen woord. Is dat fair?
Van zee uit, bij ’t binnenloopen,valt al dadelijk 't oog, ook zonder *binocle*, op die tallooze degelijke bouwwerken, de schitterende resultaten van hun jarenlangen, noesten en heilzamen arbeid. Dat hun scholen over geheel de kolonie verspreid tot op de meest eenzame buitenposten, 't Moederland tonnen en tonnen gouds hebben uitgespaard, doordat lang vóór de gelijkstelling (?!) de subsidie slechts 'n schijntje was, dunkt me ook goed hier eventjes vast te leggen. Dat er door die energieke Nederlanders, vaak met hoogst primitieve hulpmiddelen, kerken zijn gebouwd, massaal monumentaal, die zelfs in Holland 'n prachtfiguur zouden slaan, is, helaas, ook al aan de aandacht van den H.B-auteur ontglipt. En vraag dan nog niet, naar de eindlooze kopzorgen en soms wanhopige moeilijkheden ook op finantieel gebied die noodwendig aan zoo’n bouwerij in de tropen vastzitten, bouwheer spelen hier in de West, wat beteekent architect, opzichter, uitbetaler, enfin 'n manusje van alles — is heusch geen sinecure, 'n tank in mekaar klinken met 'n luchtdrukhamer, is wel zoo gemakkelijk. Als je 'n mijl of wat buitengaats in 't gezicht van Willemstad langzaam opstoomt in afwachting van den loods, dan zie je rechts van de haven in de verte 'n groot wit huis op 'n berg, en links dicht aan zee 2 palviljoen complexen. Dat witte huis op den berg wat overdag baadt in 't opale sprankelende tropisch zongestraal, en 's avonds in 'n zee van electrisch licht, is Scherpenheuvel, 't gesticht voor wees-en-voogdijjongens, onder leiding van de Fraters van Tilburg, kundige Nederlanders, die getoond hebben te weten wat stevig aanpakken is. 'n

Tachtigtal jochies van allerlei kleur-nuances worden daar in verschillende ambachten en vakken, te veel om op te noemen, grondig onderwezen, de meest moderne machinerieën zijn daarvoor geïmporteerd uit Holland en Amerika, en 't *up to date* interessante Scherpenheuvel staat op 't program van elk hier binnenvallenden toerist, die graag op de hoogte wil komen van Curaçaosche toestanden en ondernemingsgeest. Maar op Scherpenheuvel is de geachte H.B. auteur natuurlijk ook weer niet geweest. Geen tijd waarschijnlijk.
Dat paviljoen-complex links en dicht bij de haven is 't Krankzinnigengesticht Monte Christo. Daar worden zoo ongeveer 'n 100-tal van die ongelukkige stakkers verpleegd door de zusters van liefde, edele Hollandsche vrouwen, met 'n zich zelf wegcijferend geheel en al geven, waarvan je gewoon paf staat. Als ik zoo nu en dan 's 'n vluchtig, bezoek, — 'n half uurtje, meer niet, — breng aan Monte Christo, dan is steeds mijn repliek op hartelijk aandringen van de Eerw. Moeder om nog 'n beetje te blijven: geloof me, goeie moeder, als ik nog langer blijf, dan word ik ook gek.
En 't zoo heel lang nog niet lang geleden, dat je in de *Amigoe*, het orgaan van Curaçao kon lezen, dat een dier Hollandsche zusters daar overleden was, die 35 jaar lang de krankzinnigen had verpleegd. Vijf en dertig jaren! Denk je dat 's goed in. En die edele vrouw, had haar dierbaren in Holland verlaten, om zich hier op te sluiten al die jaren lang, dag in dag uit rondgaande, vertroostend, verzorgend, met zachte moederhand, die brabbelende vaak weerzinwekkende, soms in plotse razernij er met reuzekracht op los meppende arme waanzinnigen. Dat ik zulks een der edelste uitingen noem van Hollandsche particuliere frissche energie-ontwikkeling, de geachte H. B. auteur, die natuurlijk Monte Christo ook niet bezocht heeft, zal 't daarin met mij toch wel roerend eens zijn.
Dat andere complex aan zee, veel kleiner — 't zijn maar 'n viertal paviljoentjes, — is Zaquito, 't melaatschenlazaret. Ook daar verzorgen de Nederlandsche zusters van liefde van diezelfde congregatie, die arme diep beklagenswaardige paria's onzer maatschappij. Als je nooit een melaatsche gezien heb, waag ik me liever niet aan realistische beschrijving van zulk 'n vaak wegrottende menschenruïne.
Door mijn trouw bezoek gedurende 13 jaren aan 't nu opgeheven St. Eusfatiaansche melaatschen-lazaret, weet ik maar al te goed, wat melaatschheid is voor die arme lijders, vooral zonder deskundige voorlichting, zonder hygiënische verzorging, zooals daar ginds op *the golden Rock*. Daarom is mijn vereering voor die nederige, belanglooze, Nederlandsche heldinnen van Zaquito grenzeloos. Maar natuurlijk, 't is duidelijk, ook de geachte H. B. auteur heeft ons Cur. lazaret niet bezocht, wat me wederom spijt, want 't moet me van 't hart, dat de prestatias van zoo'n nederig Hollandsch nonnetje vol liefde haar arme melaatschen verbindend, in mijn opinie 'n nog veel energieker daad is, dan de prestatie van 'n tankvol olie te prepareeren of de cultuur van de onoogelijke Vadertjes Langbeen op Choloma of 'n cheque uitbetalen door de Hollandsche Bank van 'n mille of wat, of 'n propvolle ladingslijst afsluiten van een onzer K.W.I.M.-booten.
Mijn onderstreep-copie is uiteraard beperkt. Daarom nog dit ten slotte, schoon ik eigenlijk nog lang niet uitgepraat ben. In 't Hollandsche *Katholieke Dagblad De Morgen*: van 6 Jan ll. komt 'n artikel voor met 't hoofd: 'n Beschamende achterlijkheid op Curaçao, naar aanleiding van 't door mij zoo juist besproken *Handelsblad*schrijven. Aan de redactie van *De Morgen*, neem ik 't heelemaal niet kwalijk tot die conclusie gekomen te zijn, want die conclusie is zoo zuiver als glas, maar de premissen deugen niet. En aan die minder juiste premissen is de geachte H.B. auteur debet. Als dit *Handelsblad*-artikel 'n proeve is, van Hollandsche frissche moderne energie-ontwikkeling op journalistiek gebied, dan beklaag ik heusch mijn arme landgenooten, die dit alles maar zoo zoetsappig als zoete koek moeten slikken.
Aan al mijn lezers, 'n zalig Paschen:
Jan Paul. San Wilibrordo Witte Donderdag 1925. (*Amigoe* 11 IV 25)

9 V 25

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Waarom is er toch op den gouvernementeelen-driemaster Ina Vanterpool geen dekpassage? 's Is óf Ie óf IIe klas, wat 't neerduimen beteekent van 16 of 20 dollars. Nu kunt ge 't wel op 'n accoordje gooien met den kapitein, maar dat is toch eigenlijk niet zooals 't behoort. Daar hebt ge nu b.v. mijn St. Martijnsche *groom* Wolfie, die in 1920 in schokkend piepend ezelkarretje ze'n glorieusen intocht deed op San Willebrordo, en me in die jaren, van zijn kant absoluut onbewust, heel wat menschkundige interessante copie bezorgde. Die kleine 13 jarige met ze'n colorado-maduro complexie, kwam hier onze haven binnengezeild aan boord v.d. Estelle als dekpassagiertje voor precies 15 pop, en toen ie weer naar moeder wou als Engelsch-en-Papiamentsch sprekende pootige 18 jarige met 'n veegje dons onder ze'n bewegelijke neusvleugels, wel, toen insisteerde de vriendelijk driemaster-agent f 40 neer te tellen voor IIe klas, want de luxe van 'n dekpassage stond niet op 't na-program. Of ik al opperde, ja maar, dat gaat toch niet, bleek je reinste bakkeleien tegen de bierkaai, toen opeens:

Kent U misschien de kaptein?

Jawel, maar wat zou dat?

Wel, praat 's met 'm. Dank U.

Ik wipte mijn imitatie-panama'tje, en ging op stap naar de Handelskade, waar 't schip gemeerd lag.

Hello! Kaptein aan boord?!

Neen, hij was juist naar den gouverneur gegaan. 's Middags weer brug over getippeld.

Hello! Kaptein aan boord?

No, sir, awfully sorry!

Vier uur drie-en-vijftig van Scharloo via 't voor mij onvindbare vliegkantoor v. Edwin Senior & Co., met zweet beparelde lokken gestapt naar den in de schaduw van den Gezelligheid liggende driemaster.

Weer mis, weer poedel, weer reuzepeg!

Daar stond ik met nattig zakdoekje, zeemend op en neer, *environs* van kleffe beparelde neus, ietwat desparaat, want om 4 uur precies moesten worstwielen me weer wentelend-deinen naar mijn nu Wolfielooze-wigwam, in *the far West*, tusschen de venijnig prikkende cactussen, en sterk riekende *billy-goats*.

Maar ben niet voor niets sinds mijn jeugd 'n uitbundig bewonderaar van Napoleon geweest. Voor strategie, zij 't ook *in duo decimo*, voelde ik, naar zijn illuster voorbeeld, steeds reuze. Dies beende ik met 'n vaartje den nieuwen tunnel in — pardon de fluitende brug over, — klapte 't portier achter chauffeurs ruggestreng, zoemde San Mateo binnen, gaf een mijner gewiekste collega's *plein pouvoir* in dit desperaat pecuniair geval, omhelsde Wolfie, en snorde weg langs trucks angstig propvol gestuwd als sardientjes in 'n blikje met kakelende zweetende zwartmenschen.

Toen Ina reeds 'n dag aan 't hobbelen was, ontving ik van mijn zaakgelastigde 'n kaart, dat Wolfie meehobbelde, en ie 't voor 25 pop gedaan had gekregen, 'm weer naar ze'n *penaten* terug te zeilen.

Natuurlijk was ik in mijn hum met die afslag, maar desondanks blijf ik er bij, dat 't toch eigenlijk niet is, zooals 't behoort, 'n gouvernementsmailboot is toch geen kommenijswinkeltje en daarentegen is zoo'n officiëele maildienst zonder dekpassage, 'n onding, 'n farce, 'n paskwil.

Slechts 'n enkel voorbeeld.

Langzaan; maar zeker begint hier in Willemstad de dienstbodennood zoo langer zoo meer te nijpen, precies als in Holland, heel zeker in Rotterdam.

Daar, ik bedoel in mijn diebre Rottestad, wordt nu wel tijdelijk in dat hiaat voorzien door 'n heirleger van Duitsche juffies met ge-bobde of ge-shingledc brutaal-blonde haren, maar

zoodra de wollen kous van die blauwoogige *Bitte* lispenden in hun gapenden koffer begint te zwellen van glimmende Hollandsche achterwielen, weg zijn ze weer de grens over, terug naar hun dierbre *Heimat*. 'n Invasie van die pagekoppige moffinnetjes hier op Curaçao per Duitsche Hornlijners is vrijwel uitgesloten. Blijft dus 't importeeren van die zoo noodige krachten voort huishoudelijk bedrijf, van onze naburige Hollandsche Bovenwindsche eilanden als de meest practische voor de hand liggende oplossing, want Aruba en Bonaire hebben er heel lang genoeg van.
Maar vooreerst is hier 't ontbreken van dekpassage op de Ina een leelijke sta-in-den-weg, en daarenboven wat feitelijk den doorslag geeft, de Bovenwindsche brave verstandige moeders zijn, en mei reden, huiverig hun dochters als dienstbaren naar Curaçao te laten gaan, omdat Willemstad zoo langer zoo meer verpest wordt, door die ongure ziekte, die ik niet noemen wil en ze liever armoede willen lijden, dan hun kinderen aan dat besmettingsgevaar bloot te stellen. Voor zulke moeders heb ik respect.
En voor hetzelfde perplexe geval staan we weer, met 't gebrek aan werkkrachten op Isla, en mettertijd ook op Aruba.
Heb 'n taaie ochtend lang, gehuld in 'n atmosfeer die je met 'n verroest bot mes tot flarden snijden kon, in mijn kantoortje gezeten, om namen te noteeren van zonen.en neven, broers en oomes, wier wieg weleer op Willibrord stond, maar nu 't kapmes hanteeren in de wuivende Cubaansche suikerrietvelden.
't Zijn er 91 op den kop af.
Nu weet ik heel goed, dat Cuba om den drommel geen *Ile des Saints* is op moreel gebied is 't in Habana, daar je reinste Habana-uitschot, minstens even treurig gesteld als in onze Willemstad. Dat er op Chaparra en andere suikerplantages, diep in ‘t binnenland, mijlen ver van de hoofdstad en de havenplaatsen, waar onze Curaçaosche jongens werken, moreel-gezonder toestanden heerschen, is 'n logische conclusie, gediept uit statistieken over geheel de beschaafde wereld.
't Moraliteitspeil staat over 't algemeen heel wat graden hooger in Gods vrije natuur, in dorp en gehucht, in provinciale gemeenten, dan in 't jagend nerveus rommelig stadsgewoel van centra's voor zgn. beschaving, en vooral van cosmopolitische havensteden.
Nu vraag ik in mijn misschien simpele eenvoud van Curaçaoschen buitenman, is 't goed gezien onze mannen en jongens te animeeren terug te keeren uit 't Cubaansche binnenland, met 't doel ze aan 't werk te zetten op den drempel van onze door en door verpeste Willemstadsche Punda, met 't funest gevolg, dat in *no-time* 'n groot percentage hunner naar ziel en lichaam onverbiddelijk ten onder gaat. Ik weet 't heusch niet.
Maar daar is meer
Heb zitten piekeren, als oud Bovenwinder, waarom toch wordt die jaarlijksche uittocht van 7 á 800 St. Martijnsch-Hollandsche werkkrachten naar Sto. Domingo niet in andere banen geleid. Zeil of stoom die krachten naar Curaçao, en 't werklui-gebrekprobleem is weer 'n heel eind opgelost. Ja maar, Jan Paul, zullen ze zeggen, op Santo Domingo verdienen we minstens 'n dollar per dag, en jullie Isla betaalt maar 65 Amerikaansche centen.
Ook hebben ze indertijd gehoord, dat de Arubiaansche Isla-werkers doodgewoon na stagen dagtaak verplicht waren hun bedje te spreiden tusschen de cactussen van 't Isla-domein, dat er gebrek aan drink- en waschwater was, dat ze gevild werden tot op de huid door wasch- en kookvrouwen, zoodat ze op 't eind van de week bijna geen rooie halve cent in hun broekzak konden vingeren, en omdat ze allemaal vast gelooven dat zulks nog zoo is, begrijpt ge wel, dat 't geen wonder is, als ze me hoofdschuddend van antwoord dienen.
No Sir, not me, we hebben 't op Santo Domingo heel wat beter.
Dat 'n getrouwd man, kostwinner, voor vrouw en kinderen met ‘s nachts door te werken genoeg verdienen kan, om ze'n huishoudentje in 't leven te houden, weten die St. Martijners

ook al, maar ik geef ze groot gelijk, als ze me weer glimlachend toefluisteren: *Not me, sir*, als je ‘s nachts niet slaapt, wat komt er dan van je werk overdag terecht? Dat is heusch achterop. Wenscht de Isla die honderden St. Martijnsche Santo Domingo-gangers hier, dan zullen die luidjes eerst wat beter moeten ingelicht, en eenige concessies dienen gegeven te worden.
't Ideaal blijft natuurlijk, dat 'n *pater familias* met vrouw en kroost overkomt, en tegen 'n matige huur wordt ondergebracht in 'n Isla-optrekje. En voor ongetrouwde Bovenwinders en voor lui, die vrouw en kinderen achterlaten, laat de Isla-directie minstens de helft doen, wat ze voor de Hollandsche pletters gedaan heeft, ik bedoel: zorg voor 'n fatsoenlijke slaap- en eet- en waschgelegenheid, zorg voor 'n soort gaarkeuken met 'n Bovenwindsch menu: zoete aardappelen, jams, visch, enz. want aan *foensje* hebben ze ’n broertje dood. Geef ze ’n *foreman* die Éngelsch spreekt, want *bam* snappen ze niet, wel *hurry up*, en vooral sla de loonen op, nu de levensstandaard zoo reuze hoog is. Las ik daar juist niet in de *Amigoe*, dat de Arubiaansche Lago ze'n mannetjes voor 't zelfde werk 'n dollar per dag uitbetaalt? Of ik dus voor 'n uittocht ben van die Bovenwinders naar Curaçao? Nog eens, ik sta, voor 'n perplex geval. Weet zoo bitter weinig van Santo Domingo, bij eigen aanschouwing alleen iets van den buitenkant.
Dat heeft me veel geleerd, dat ze daar danig benauwd zijn voor hun hachje, wat ik aan den lijve heb ondervonden. Dat was zoo. Schroefde in Aug. 1919, een en al glimlach, met s.s. Stuyvesant de haven uit, naar *patria*. Op 'n Santo Domingo'sche buitenbaai, Monto Christi, viel 't anker. We gingen koffie laden voor Hollandsche huismoeders en makelaars en dameskransjes en lunchrooms, en waarzegsters en studenten met haarpijn. Toen ik aan land wou gaan, in een van die heen en weer scherp zeilende lichters, vroeg me 'n *café-au-lait* autoriteit met uniformpet in 't Spaansch-Engelsch mijn pas. *Please, Sir. All right*. Of ik ingeënt was? *To be sure, señor*. Vaccinatie-biljet?
Dat had ik niet, maar ik stroopte mijn colbert-mouw op, en zei: kijk, *Sir*, daar en daar en daar, telkens 'n putje kuilend in mijn indertijd beprikte byceps. Maar dat scheen 'm geen doorslaand bewijs, 'n papiertje moest ik 'm toonen, zoo stond in de wet, en of ik al foeterde en druk gesticuleerde met nog opgestroopte mouw — 'n uitgezochte prachtgelegenheid dat mannetje eventjes te vloeren met 'n *uppercut*, de entree tot Monte X’o bleef voor me onverbiddelijk op slot, allemaal uit vrees dat ik papierlooze inenteling Santo Domingo zoo maar een, twee, drie, onder de pokken zetten zou.
Ken dus alleen dat land van den buitenkant, maar wat ik er van gehoord heb van hen, die er voor de zooveelste maal met 'n buil geld en de stereotype parapluie, revolver en harmonica van terugkeerden, schijnt 't me toe, zoowat koek en ei te zijn met de Cubaansche binnenlandsche toestanden.
En nu de *cardo quaestionis*. Die Cubaansche en San Domingo'sche werkmenschen hierheen trachten te brengen, ja of neen? Heb er serieus over gedacht, 't voor en tegen danig overwogen, en mijn conclusie is ja, maar onder één conditie. Eerst 'n ouderwetsche Hollandsche Punda-schoonmaak, niet door den vuilnisman van Openbare Werken met ze'n gebarste bel, maar door ons politiecorps, onder leiding van nietsontziende medicinale voorlichting.
U begrijpt me, niet waar? Ideaal-radicaal, de Idoor te charteren voor een zweeftocht boven dat lúgubre gangetjes-complex, om 'n stuk of wat brandbommen te keilen in die baccillenhaard, dan kregen we meteen plaats voor een schitterende winkelwijk, of voor 'n mooi plein met gazons en 'n fontein in 't midden, en banken en kindermeisjes met doddige babies, en huppelende eekhoorntjes, zooiets als ‘t Central-park van New York. Maar zoo hoog gaan mijn aspiraties nog niet, daar ik zeker ben, dat er iets in die lijn zal gebeuren, zoodra onze Hollandsche marechaussees, de teugels in handen krijgen.
In onverbiddelijk schoon schip maken, waar 't noodig is, schuilt de groote kracht van dit élite-corps. Voor 'n razzia houden, draaien die kranige kerels hun hand nog niet om, te meer

omdat ze al heel spoedig in de gaten zullen hebben, dat al hun systematisch werken tot moreele opheffing van 't Curaçaosche volk noodzakelijk tot een groot fiasco leiden moet, als niet eerst op dat vies gedoe, wat Willemstad uitmergelt tot op 't knokenstelsel, 'n reuzestop wordt gezet.
Wat er dan met die diepbeklagenswaardige wezentjes moet worden aangevangen? Wel, vooruit er mee met 'n vaartje naar 'n op stoom liggende *steamer*, en breng ze weer naar moeders pappot, waar ze thuishooren. Laat bij terugkeer gezondheidsdienst die schuit ontsmetten van top tot teen, en dan weer in zee met de vlag in top, de steven gericht naar 't N. W., om, nu de verpeste Willemstadsche atmospheer veel is opgeklaard, onze Curaçaosche emigranten weer huistoe te varen.
De Minister en rapporteurs, en Kamerleden wrijven zich genoegelijk de handen, omdat de jaren lang reeds noodlijdende kolonie Curaçao, nu eindelijk 'n financieel-prachtfiguur begint te slaan. Als er één is, die zich verheugt over dat succes, dan is 't mijn persoontje. En toch, 't zou me nog zoo oneindig veel liever zijn, wil daarvoor zelfs — en dat is 'n reuze-offer — mijn ideaal, eenmaal nog 'n tunnel onder onze haven geboord te zien, geheel opgeven, als 't nu toch eindelijk 's klaar en duidelijk doordrong tot in de versufte hersenmassa van onze zoo talrijke Willemstadmenschen van alle standen, dat civilisatie en syphilisatie om den drommel niet correlatief is. 't Spijt, me dat zulks me uit de pen gevloeid is. Maar aan wien de schuld?
Jan Paul. San Wilibrordo 3 Mei 1925. (*Amigoe* 9 V 25)

6 VI 25
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Eindelijk!
Wat eindelijk?
Ach, laat me toch uitspreken, *please*, eindelijk en ten langen leste, is in onzen roemruchten Kolonialen Raad 'n stem opgegaan — zij 't ook onder rossig lantaarngeflikker — in sonore klanken uitstippelend 'n afgerond plan voor een betere oeververbinding. Dat is heusch 'n pak voor m'n hart. Die speech had eigenlijk al minstens 'n 6 jaar geleden moeten schallen in en door dat knusse zaaltje schuin links van die stijle trappen, zuiver links van de kolomrijke zaalvestibule. Mijn neus krulde, toen als radicale oplossing ook mijn hobby, mijn tunnel door den geachten spreker werd aangestipt, maar die krul ontkrulde zich weer met 'n vaartje, toen dat subliem idee doodgewoon onder den grond werd gestopt, 6 voet diep, omdat 't te duur was, omdat 't te veel geld zou kosten.
Te duur!!
Great Scott, als ik raadslid was, stonden die 2 woordjes bij de eenige radicaal afdoende oplossing van zulk een 'n reuze-probleem, niet in mijn vocabulaire. *Never mind*, afgezien van mijn koppig vastklemmen aan de leuning van de tunnel-*escalier-roulant*- in-spe, spijt 't me, 't niet eens te zijn met opzet van ondervoorzitter Gorsira, hoe gecharmeerd ik ook ben, dat hij in den Kol. Raad de koe bij de horens heeft gepakt, 't initiatief genomen heeft, om aan dien onhoudbaren toestand 'n einde te maken, hoe ook.
Maar waarom toch niet eerst, al was 't maar alleen *pour acquit de conscience* 's gepolst, hoeveel Holland zoo’n tunnelbouw waard is? Zoo pas heeft de IIe Kamer 'n millioen gestemd voor de Olympische spelen. Waar men 'n millioen over heeft voor sport, zijn 'n millioen of 6 toch feitelijk 'n schijntje, wanneer 't *to be or not to be* van 'n Kolonie in 't gedrang komt. Waarom ook niet eerst de Bataafsche 's gepolst, hoeveel 'n vrije vaart naar zee 'r waard is? Geloof me, daar zal je gewoon paf van staan, als je die getypte reuzen-cijfers, paarsch op wit, onder de oogen krijgt. Die lui zijn immers gewoon met millioenen te kegelen! En mocht, noch Holland, noch de Bataafsche, onverhoopt iets voelen van dat *tubetje* onder water, wel dan zijn we nog even ver, nog precies in 't zelfde lamentabele status quo, en dan pas behoeven we

speurend te gaan snorren, zij 't ook met 'n brok in de keel, naar 't een of ander meest practische surrogaat, naar 't een of ander zoo gewiekst mogelijk lapmiddel.
Waarom ik 't met 't Ferry-op-railsproject van den ondervoorzitter v/d Koloniale Raad niet eens ben?
Luister en smul!
Zoek mijn kracht steeds in mijn geschrijf over zaken, waarvan ik bitter weinig weet — en die zijn legio — door op informatie uit te gaan, bij daaromtrent deskundige personen. Zoo truckte al heel gauw, na lezing van verslag der historische Koloniale lantaarn-zitting, in binnenzak van chauffeur 'n brief naar Scharlooweg 40, om nadere inlichting omtrent die Ferry'ke oeververbinding op wieltjes. In dienzelfden binnenzak huisde 'n dag of wat later 't sympathieke antwoord, waarvoor ik dankbaar was, maar niet voldaan.
Ik piekerde, 't is iets, maar 't is niet dat, 't moet en kan practischer ingepikt worden.
Bracht toen peinzensmoe mijn reserve in 't vuur, en pende kort en bondig aan mijn vriend, Mr. Veltman:

> Amice,
> geef me 's je opinie omtrent die pont op wielen. Je weet er meer van dan ik.
> *Yours truly*. Jan Paul.

En binnen 'n etmaal lag ze'n breed beredeneerd antwoord reeds op mijn met inktmoppen bezaaid bureau. Heb zoo even beweerd: Luister en smul. Geluisterd hebt gesmuld nu met bezige gretige kaken 't woord is aan Mr. Veltman. Ik copieer bijna letterlijk:

> Geachte Jan Paul,
> Met belangstelling heb ik kennis genomen van de door U mij toegezondene plannen met teekening, omtrent oeververbinding. Uw idee echter van 'n Ferry op wielen is niet juist. Ook ik heb zoo'n installatie als de Heer Gorsira bedoelt, nooit gezien. Zijn idee is, 'n Ferry, onder water geleid langs rails, door middel van staven of kettingen glijdend met groote langwerpige gleuven, zoodat de Ferry zich, tot zekere hoogte met hoog of laag water, alsook belast en onbelast, boven de rails bewegen kan. Dit maak ik op uit het idee van den Heer Gorsira. Nu is dit idee wel goed, maart heft het afdrijven der Ferry door den stroom niet op, daar zij altijd, met 'n kettingverbinding zeer veel zijdelingsche beweging behoudt, hetzij naar stuur- of naar bakboord, en daardoor de kans beloopt aan de overzijde der haven juist naast de aanlegplaats aan te komen, in plaats van er recht voor, tenzij men deze abnormaal breed maakt. Nu kan men wel een breede invaart aan weerskanten der haven maken, hetgeen aan Otrabanda zonder bezwaar gaat, doch aan de Punda een bezwaar zal worden voor binnenloopende zeilschepen, die daar soms zeer dicht onder den wal doorgaan. Deze invaart maakt men trechtervormig, zoodat zij dan de Ferry altijd naar zijn juiste ligplaats dwingt.
> 't Grootste bezwaar van deze remmingen (zoo worden ze genoemd) is, dat ze aan zeer veel beschadigingen door de Ferry zelf blootstaan, en daarom duur zijn in onderhoud. Wie zich hiervan wil overtuigen, ga maar 's in New-York de aanlegplaats der Ferry's bekijken.
> 'n Tweede groot bezwaar is, dat deze onderwater-sleep-beweging zeer veel kracht van de machine eischt, vermeerderd nog met de weerstand op de rails.
> Het derde en grootste bezwaar is het leggen van de rails. De haven toch is daar ter plaatse 500 voet breed, en nu begrijpt een ieder, die iets aan mechanische sterkteleer gedaan heeft, dat deze rails, om over deze lengte niet door te buigen, enorm zwaar moeten worden. De rails toch moeten beschouwd worden als 'n vrij liggende staaf, alleen aan de uiteinden ondersteund. Een staaf nu van 500 voet lengte, krijgt 'n enorm groot doorbuigingsmoment, en 'n ieder die zulk 'n lengte berekenen moet, die niet doorbuigt, slaat de schrik om 't hart. Doch verondersteld 'n oogenblik, dat ze te construeeren was, hoe moet men ze dan leggen? In ieder geval moet ze uit

verschillende stukken worden opgebouwd, en dit moet boven water geschieden, om dan kant en klaar over de geheele lengte gelijkmatig te zakken, op dezelfde manier, als men in Holland de zinkbuizen der waterleiding legt. Om dit te doen, moet de haven — dat kan ik u gerust verzekeren — minstens 14 dagen voor alle scheepvaart gesloten worden, en wie zou dit nu in ze'n hoofd durven halen? Daarbij als die rails op 12M. diepte gelegd moeten worden, dan moet men toch zeker eerst de haven aan beide zijden uitdiepen.

Het spijt mij voor den Heer Gorsira maar zijn plan lijkt mij onuitvoerbaar, doch wil hem gaarne te gemoet komen, en zijn idee verder uitwerken. Om in zijn lijn te blijven, zaag ik die onder-water-sleepbeweging, vlak bij den bodem der Ferry af, en breng de geleiding in langs richting door de Ferry heen in de vorm van 'n ketting, die men over de haven spant, dan krijgt men hetzelfde als de kettingboot te Amsterdam, die tusschen Ruiterkade en 't bekende Tolhuis vaart. Elke Amsterdamsche jongen kent die. Deze groote Ferry, waarop minstens 6 groote auto's in het middenvak geladen worden.en in de beide zijvakken ± 200 passagiers bergt, beweegt zich dwars over 't Noordzeekanaal vlak voor de stad, waar dagelijks zeker meer dan 1000 vaartuigen passeeren. Zij beweegt zich door middel van 'n ketting, welke in het vaartuig over een machine loopt, als de ankermachine van 'n stoomboot. Vóór trekt ze de ketting op, achter laat ze hem weer lustig zakken, zoodat de scheepvaart absoluut geen belemmering ondervindt, zooals u ziet: 't ei van Columbus. Laat dus Mr. Gorsira in de Kol. Raad voorstellen 'n Ferry te koopen aldus ingericht, met de benoodigde kettinglengte, deze spannen we over de haven, en klaar is Kees.

Tot verdere inlichtingen gaarne bereid.

Uw dw. dr. L. Veltman.

Wat dunkt u, — tunnelproject is uitgeschakeld — van deez sober en toch zoo op-en-de-top practische, ja, voor de hand liggende oplossing van de Willemstadsche *question brulante*: hoe kom ik in Godsnaam de haven over, als de brug (?) open is? Waarom of ik zoo'n sierlijk vraagteeken krul, achter dat woordje brug? Wel, omdat 'n brug die meer open als dicht is (en daar gaan we hard naar toe), geen brug meer is, maar 'n vacuüm, 'n gat in de lucht, 'n niks met aan allebei de kanten wél wat, juist 't *contrarie*, wat 'n rasechte brug behoort te zijn. Beroemde brug, uit mijn studentenjaren, van Caesar, den man u weet wel van *Ta quoque, Brute*, deed zoo idioot niet. In diezelfde gelukkige gym-periode heeft mijn meetkunde-prof. me toen ook met veel aplomb gedoceerd dat 'n rechte lijn: de kortste afstand is tusschen twee punten, maar die goeie man was nooit op Curaçao geweest, anders had ie zoo'n enormiteit nooit verkocht. Hoe zoo? Wel, sta's met je auto vóór de pas open brug 's morgens om half 10, als de olievloot in-en-uitvaart. De kortste afstand tusschen die 2 punten — Punda en Otrabanda — is op dat oogenblik toch positief de lange, om 't Schottegat kronkelende draaiende weg, is 't niet zoo? Waar blijf je nu met je rechte lijn, tusschen 2 punten, die de kortste is? 'n Paradox? Wel, neen, slechts 'n vleugje Einsteinerij. Na dit ietwat geëxalteerd intermezzo, eventjes vastgelegd, dat ik voor 't plan-VELTMAN heel veel voel.

Hoop met groote hoop, dat in e.v. Raad èn rail- èn ketting-Ferry op 't program zullen staan, 't pro en contra ampel zal besproken worden, en dat Mr. Gorsira niet op den voorzitterszetel tronen zal. Versta me goed, niet dat ik 'm 'n gemakkelijk zitje op dien mooien stoel misgun, heelemaal niet, maar ik ben huiverig weer te zullen hooren: Bespreking daarover (Ferry) zou mij in 't debat kunnen brengen, en dat moet ik van avond voorkomen.

Iets was me niet duidelijk in Mr. Gorsira's speech, en wel 't volgende: Railferry zou aan Pundakant moeten landen, vlak voor 'n stukje fortmuur, waarvan de historie niets zegt, enkel de *chronique scandaleuse* wat fluistert in Boccacio's stijl.

Nu snap ik heel goed de beteekenis van die uitheemsche woorden, maar waar ze op slaan, dat weet ik op geen stukken na.

Toedjoe gezadeld en naar de naburige plantage Siberië getogen op informatie, naar Mr. A. G. Statius Muller, den oud-voorzitter van den K.R. die, als ge dit leest, reeds dagen dobbert op de *Atlantic*-golven aan boord van de Rensselaer. Na 'n geanimeerde conversatie over melkkoeien, krachtvoer, stamboekstieren, *buggies*, kaptein Metus en Brussel, eindelijk beland waar ik zijn wou. Neen, hij begreep ook heelemaal niet, wat Mr. Gorsira daarmee bedoelde. Hij zou 't 'm 's vragen, als ie in de stad kwam.
Nog even wijs als te voren, ietwat in de wieken geslagen door deez' reuze-wanbof kenterde ik weer huistoe. Zou 'n kleine explicatie te veel gevraagd zijn van den spreker over deez' veel te denken gevende woorden?
Misschien zit er wel 'n parelend brokje copie in voor 'n *epoque*-makende Curaçaosche roman van 2 deelen, verlucht door gekleurde prentjes op geglaceerd luxe-papier. Waarom niet?
Die aangestipte landingsplaats aan Pundakant bezuiden de brug, vlak vóór 't stukje fortmuur, is gevaarlijk terrein voor me, bezaaid met voetangels en klemmen. 't Is oer-logisch, dat in dat geval die fortmuur met ab-en dependenties moet worden opgeblazen, want je kunt toch niet vergen, dat Ferrypassagiers bij landing, als getrainde beklauteraars van de Matterhorn, dien loodrechten muur eventjes zullen nemen, wat vooral bezwaarlijk is voor corpulente dames op leeftijd. Maar over die wegblazerij is inderdaad al zoo hevig geredekaveld, hard tegen hard, dat ik me voorloopig speen hierin van advies te dienen; je vingers branden is 'n zeer onaangename sensatie.
Mijn nieuwe *groom* — Wolfie's troonopvolger — komt als een wervelwind binnengestoven met de tijding, dat 'n man morgenochtend vroeg met de truck naar de stad gaat, en of de copie klaar is. *All right*, kleine hittepetit, zeg 'm dat ie over 'n kwartiertje terugkomt, en ga jij nu maar slapen. Lees in *Boletin* van 19 Mei ll. 'n telegram uit den Haag dat ze van plan zijn *to make the port of Willemstad an important worldport, one of the largest fuel oil basis in the world*. Verder kabelen ze over *to erect a mammoth oil refinery on this Carribean island*. Geeft zulks niet veel te denken?
Maak me sterk, dat die mammouth op 'n zonnigen drukken middag met ze'n onbehouden pooten die moderne rail of kettingboot plus anti-diluviaansche brug tot mosterd trappen zal, onder 'n nijdig: weg er mee, verdwijn heen-en-weerscharrelende landrotten, en graaf je toch 'n weggetje, als 'n mol, onder de havenbedding.

> De welvaart van Curaçao hangt immers, zooals Mr. Boetzelaer van Dubbeldam in de IIe. Kamer, 't zoo schoon zegt, aan den eenigen spijker van de petroleum.

Wat dat toch wel zijn mag, 'n spijker van de petroleum? Weet drommels goed wat 'n spijker is, van die dingen, je weet wel, waar je gewoonlijk naast op je arme fikken slaat. Weet ook wat 'n Spijker-auto is, maar met 'n tank vol petroleum, krijg je er nog geen schot in, de beste chauffeer zelfs nog niet. Weet zelfs ook wat spijkerbalsem is, je panacee tegen winterhanden, 'n foltering op onze W. I. eilanden, Goddank niet inheemsch. Weet zelfs ook wat spijkerschrift is, maar zou aan 'n heel klein jokke'tje debet zijn, als ik beweerde 't even vlot te kunnen lezen als mijn moedertaal. Maar 'n spijker van de petroleum en nog wel de eenige spijker van de petroleum, ik geeft 't op, 't is me te machtig. Zou den Inspecteur van Onderwijs vriendelijk willen voorstellen bij de e.v. examenkwesties voor de derde klassers, deez' vraag te willen inlasschen: Wat is de beteekenis van: De welvaart van Curaçao hangt aan den eenigen spijker van de petroleum. Dan komt er misschien licht in de voor mij inktzwarten duisternis, en zij 't dan ook slechts 't sputterend gepink van 'n gloeienden spijker, mijn dankbaarheid zal niettemin grenzenloos zijn. En nu is 't weer welletjes. Verdwijn fluks achter mijn klamboe. *Slamat tidor*!
Jan Paul San Willibrordo 1 Juni 1925 (*Amigoe* 6 VI 25)

4 VII 25
Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Ik herinner me, verleden jaar bij 'n bezoek aan Scherpenheuvel in gezelschap van 'n drietal stadsche heeren, 't volgend gesprek:

> Nu, Frater Directeur, zei een van 't joviaal trio, 't is allemaal fameus interessant, dank u wel voor de moeite. En kijk, wat heb je daar nu toch 'n alleraardigst huistelefoontje hangen.
>
> Ja zeker, lachte Frater Directeur goedsmoeds terug, ja, heel aardig, maar 't is eigelijk 'n electrische sigaren-aansteker.

Heb 't toen onbedaarlijk uitgeproest van louter jolijt, totdat de tranen langs mijn koonenstelsel biggelden, onbeleefd, gruwelijk onbeleefd, jazeker, maar doe 'r maar iets tegen? Kijk's hier. Schrijven over 'n onderwerp, waarvan je zoowat niets weet, is als auteur, feitelijk je grootste kracht, maar pas er wel degelijk voor op in conversatie over 't kan me niet schelen wat, maar waarin je bepaald zwak staat, je eigen bloot te geven, dan sla je onfeilbaar zeker 'n figuur als modder, wat vooral voor 'n klassiek onderlegd menschenkind 'n allesbehalve prettige experiëntie is.

Hoe ik dat bedoel, 't meest interessant pennen over zaken waarvan je luttel weet? Wel, verbeeldt ge je een of ander onderwerp van kop tot staart onder de knie te hebben, dan ga je té vèr, begint te decreteeren: zóó is 't en niet anders. Je wordt pedant, je wordt arrogant, en 't resultaat is dan gewoonlijk nihil, want arrogant-pedant geschrijf legt 't intellectueel lezend publiek gewoon ter zij, wat heel logisch en heel menschkundig gezien is. Maar weet je van de te behandelen stof niets of slechts 'n klein ietje, dan steek je je verneemstok uit, je gaat deskundigen polsen, lui, die op de hoogte zijn interviewen, en vast en zeker krijg je dan 'n artikel dat op pooten staat, copie die gelezen en herlezen wordt, en effect heeft en daar is 't toch maar om te doen.

Nu wil ik hiermee weer niet beweren, dat de *Amigoe*-lezers 't allemaal steeds heelemaal met mij eens zijn, God beware me, neen dat weet ik wel beter. Heb in die lange jaren van mijn-maandelijksche-onder-de-streeprubriek al zooveel bittere pillen moeten slikken, al zooveel vaak ruwe ongemotiveerde onaangenaamheden moeten verduwen én schriftelijk én mondelings over mijn toch zoo goed bedoelde schrijverij voor 't welbegrepen heil van Curaçao, dat 'n meer *sanguineus* aangelegd kranteman al lang ze'n pen in 'n hoek had gekeild met 'n: Jullie kunnen allemaal ophoepelen, ik vertik 't.

Maar zoo ben ik nu niet. Zoolang ik mij bewust ben, als is 't slechts 'n greintje goed te kunnen doen voor de economische en vooral geestelijke opleving van 't Curaçaosche volk dat mij dierbaar is, zoolang zal ik consciëntieus blijven doorgaan mijn causerietjes te sturen aan den drukker, die zoo smakelijk vertellen kan van ze'n vliegtocht boven de kleurige Willemstad-veste en den emeralden waterplas van de Caraïbische zee.

Dit alles ging me door 't hoofd en nog heel veel meer, toen ik geleund stond over de reeling v.d. Crijnssen, ‘s middags den 11 Juni, 4.37. En toen kwam er 'n olifant met 'n langen snuit, o, neen, mis poes, heelemaal mis, toen kwam er 'n steward in 'n wit en rood gestreept colbertje aangebeend met 'n gong, waarop ie beukte als 'n amok makende jazzvirtuoos en we moesten — opschieten asjeblief 'n beetje—allemaal van boord.

Huisvaarders, die je sympathiek zijn vaarwel zeggen, is altijd 'n allerpijnlijkst iets.

En ik stapte de rommelige kaai over, bijna geguillotineerd door 'n trillend-gespannen niets méégevenden staaldraad, 'n onsmakelijk decadent poortje door, 'n stijl glibberig bestraat gangetje omhoog, links door 'n alleronoogelijkst straatje vol kakelende zwartmenschen met rum-asems, lange vette negerinnen, die door nog vettere tantes of pepe's gekamd werden met 'n van cocos-olie glimmenden kam, totdat je eindelijk, als bij mirakel op 't nippertje ontsnapt tot 'n oblietje geplet te worden door 'n passeerende Dodge-Brothers-car, weer vrij adem kan halen op 't Brionplein, juist op tijd om de uitvarende Crynssen vanaf 't bisschoppelijk balcon toe te wuiven: Goeie reis! goeie reis! *God bless You, dear' ones*!!"

En dat is, God betere 't, de *entree joyeuse* van 'n wereldhaven in wording.

Wat wel in 't brein van de globetrotters, die met de touristenbooten onze haven binnenloopen, moet omgaan, als ze hier voet aan wal zetten?
Was heusch onder den indruk, dat die heele rommel van de Otrabandasche Waterkant, al lang door 't gouvernement was onteigend of opgekocht.
't Is duidelijk, ik heb me vergist, wat blijkt uit 't zaakkundjg relaas van den Heer 't Sas. (zie *Amigoe* v. 20 Juni ll.) en uit 't lamentabele feit, dat ze zoo wat op de plek, waar die prachtboulevard ze'n start moet nemen, ze nu doodkalm 'n brandnieuw huis aan 't in mekaar timmeren zijn. Dus, je maar weer met 'n zucht doodkalm neerleggen bij 't anti-diluviaansch princiep: 't Is altijd zoo geweest, dus moet 't maar zoo blijven. Totdat mettertijd door 't onverantwoord gebrek aan kadelengte 't getij verloopt, want kapers zijn er, bij de vleet op de kust, geloof me. En dan snerpende irriteerende brugfluit, adiós, *Requiescat in pace*!
Heb tijdens mijn stadbezoek op 11 Juni, mijn kostbaren tijd benuttigd, om zoo hier en daar weer eenige frissche idees van enkelingen, omtrent 'n rationeeler oever-verbinding in de wacht te sleepen. Een der hooge Oomes van onze ambtenaars wereld — 't was a/b van de Crijnssen — beweerde:

> Kijk er 's, Jan Paul, als haar machinerie maar meer *up to date* was, dan zou onze Emmabrug nog lang zoo kwaad niet zijn.

Ik herinner me nog zeer goed, dat jaren geleden, de brug pas werd opengedraaid, als b.v. de Hollandsche boot den havenmond al binnenstoomde.
Maar, dan stond ook op 't balcón v/d Gezelligheid, Mr. Smith te razen en te tieren en te bulderen met gebalde vuisten tegen ze'n brugmannetjes, als 'n Jack in de box, zoodat feitelijk de intrinsieke krachtbron van die wondersnelle openvliegerij, Smith. Esq. zelf was.
Misschien voelen de K.R.-leden er wel iets voor, 'n gesalarieerd hyper*sanguineus rabieer*mannetje, — zoo’n vaatje-buskruit-op-twee - beenen - van geef ‘m-de-ruimte om onder vollen stoom in actie te treden van af ‘t Gezelligheidsbalcón, telkenmale de politie agent den brugketting spant. Men zou, na vergelijkend examen, de proef kunnen nemen, onder voorbehoud dat hinkende lijders aan 't pootje, de voorkeur hebben. En dat is redelijk.
Ook liep er dien dag, 'n hardnekkig gerucht in de Punda dat Holland door de Cur. Handelsmaatschappij was opgebeld om advies in 'n degelijke verjongingskuur voor haar bejaarde Emmabrug, zooiets in den trant van 'n apenklieren-overplanterij, om ze weer aan 't spurten te krijgen. Daarenboven hoorde ik nog 'n paar sententies lanceeren over die in orde makerij, die me beiden zeer plausibel toeschenen.
N° I zei: Weet je, wat die oude dame noodig heeft? Wel, 'n goeie staaldraadlier met 2 trommels, zoodat de staaldraad door de ééne trommel opgetrokken wordt, terwijl de andere trommel de tweede staaldraad voor de tegengestelde bewegingsrichting laat vieren. Hierdoor vervalt men wel in 'n staaldraad meer, maar practisch wordt de bestaande in twee stukken gesneden, en elk op eigen trommel gelegd. Hiermede raakt men dat slippen om de vliegende kop van de tegenwoordige kaapstander kwijt, die minstens 'n weg aflegt viermaal zoo groot als de staaldraad die hij binnen haalt, enkel door 't aanhoudend slippen. Op 'n trommel nu slipt de staaldraad niet, dus behoeft de lier niet meer omwentelingen te maken, en ook natuurlijk de machine niet meer, dan de lengte van de staaldraad ze binnen haalt, 't Komt er alleen maar op aan, dat de stoommachine sterk genoeg is, en dat is 't werk van den fabrikant om 'n machine te maken bij de bestaande ketels. Gaat dat niet, omdat de ketels te zwak zijn, dan moet de heele boel vernieuwd worden.
Dat is één. Interessant, en?
Nu komt sententie n° 1I. Stel, dat de geheel bestaande installatie vernieuwd moet worden, dan is 't aan te bevelen om 2 nieuwe pontons aan te schaffen met elk ’n flinke sterke Kromhout-motor er in, en dan weg staaldraad, weg steenkolen, weg gezeur met water, je draait de motor aan, en open gaat de brug. Krijgt de eene machine 'n mankement, dan kan binnen enkele minuten, hoogstens 5, de reserve machine in dienst gesteld worden, terwijl bij veel wind en

stroom met twee machines tegelijk gewerkt kan worden. Elke ponton krijgt dan twee schroeven, een om de brug te openen, en een om ze te sluiten, daar met één schroef bij de tegengestelde bewegingsrichting de schroef achteruit draaien moet, en dan nooit die kracht ontwikkelen kan, die ze ontwikkelt bekroond, met vooruit draaien. Daarom twee schroeven, een om de brug te openen, en een om haar te sluiten. Aan te bevelen zijn motoren van 60 P.K. of 40 P.K. Als je b.v. ziet met welk 'n behoorlijke snelheid, onze nieuwe loodsboot, uitgerust met 'n 30 P.K. Kromhout-motor de brug open en dicht sleept, dan zijn voornoemde getallen zeker ruim genoeg genomen.
Dat zijn nu allemaal de vruchten van mijn onvermoeid ge-interview, ik verzeker U, dat 't me menig zweet-droppel gekost heeft. Aan mijn geduldig slachtoffer, mijn groote dank voor ze'n ingenieuse inlichtingen.
Dus staat tot nu op 't program tot verbetering van Willemstads-oever-lengte-verbinding. Laten we 'ns zakelijk ‘t volgende: 'n letterzetter: met pakkistenletters, please, 'n TUNNEL, 2°. 'n Ferry op wielen, 3°. 'n Ferry met één, 4°. 'n Ferry met twee kettingen, 5°. ’n Piscadera Kanaal, 6°. 'n transbordeur, 7°. 'n staaldraad lier met 2 trommels (I sententie), 8°. 'n Kromhout-motor op twee pontons met twee schroeven (II. sententie) en eindelijk 9°. Plan 't Sas brug in tweeën en beide helften draaibaar en op iedere helft ’n ponton die voor en achteruit kan draaien.
Ziet ge wel, dat er toch een tikje leven in de brouwerij gekomen is. Maar ik hou van ronde getallen, en kom daarom. — val asjeblief niet onderste boven van schrik, — met als No. tien aangedragen, 'n hefbrug-ontwerp voor de Rotterdamsche Koningshaven van Civiel-ingenieur I. Emmen. 'n Rotterdamsche jongen evenals ik, 'n ontwerp, dat zoo goed als essentieel verschilt van No. 6 plan transbordeur, en spotgoedkoop is, 2½ millioen maar. Ir. Emmen's onderwerp is wel niet bekroond, maar zijn inzending onder motto pentagram in cirkel is op advies van de jury door Burgemeester en Wethouders voor f 5000 aangekocht, wat boekdeelen spreekt. Die ingenieuse stadgenoot van mij heeft 'n hefbrug ontworpen waarvan heftorens en de overspanningen geheel in gewapend beton worden uitgevoerd. De beweegbare midden-overspanning is 'n ijzerconstructie. De torens hebben een hoogte van 80 M., en een omvang aan den voet van 15 x 3 M. De ophangkabels zijn 60 m.m. dik, de kabelwielen zijn in middellijn 3250 m.m. De 8 kabels van 700 á 800 M. lengte hangen in eiken toren op twee groepen van vier kabelwielen recapituleeren —'t volgende: Elken kabel draagt een tegenwicht van 33 ton. Om de brug bij breuk van een der kabels en tijdens het normale bedrijf horizontaal te houden, is een stel van 15 c.M. dikke assen met kegel-raderen en met vier zware rondsels met 36 c.M. breede tanden aan de brug bevestigd.
Nog meer? Ja, luister 's hier, heb nog wel wat anders te doen! Er is immers 'n leeszaal in Willemstad. Wel, sta 's op uit je wipstoel, tippel 't fort binnen, been 't stijle trapje naast het postkantoor op, vouw je witte broeksbeenen in 'n hoek van 90° onder de leestafel, en verdiep je in 't zesde blad v/h *Rotterdamsche Nieuwsblad* van 23 April ll. dan ben je ineens — 't artikeltje is zelfs geïllustreerd — tip top op de hoogte.
Nu iets anders. Sympathieke Chef van Openbare Werken, Ir. Bakker, vaart binnenkort huis toe, wat mij, en velen met mij, spijt, en heel erg ook. 't Neusje van de zalm zou 't zijn, als civiel-ingenieur Emmen solliciteerde, maar die kans is al heel erg miniem, zeg maar nul. Toch zou zijn advies van zulk een onschatbare waarde zijn voor onze haven in 't algemeen, en onze oeververbinding in 't bijzonder. De geniale man, die o.a. in den oorlogstijd, zoowat alle betonwerken aan de Limburgsche staatsmijnen heeft uitgevoerd, stoere werker die hij is, zou best mogelijk voor 'n maand of 6 naar de West, met beide handen aangrijpen. Waarom 'm niet 's gepolsd, of ie bereid zou zijn dit offer te brengen, tot heil van 'n Hollandsche Kolonie in opkomst? En lukt dat niet, schrijf dan, precies als 't Rotterdamsche gemeentebestuur, over netelig oeververbindingsprobleem 'n prijsvraag uit, niet in Holland, maar hier in de Kolonie Curaçao, en let er 's op, ge zult perplex staan over 't prachtresultaat, over 't reuzeaantal

verborgen talenten op technisch gebied, die slechts deze gecapitonneerde por van noode hadden, om zich als veelzijdig practisch onderlegd technicus in kleurig pompadoer-gewaad te ontpoppen.
Heb slaap. (Criticasters stem ter zijde: Dat hebben we al lang in de gaten.) Dank U. Ga 'n fleschje pik-pik verschalken. Weet U niet, wat pik-pik is? Heusch niet? Wel, mijn klein neefje Wietje, die ook al met dien onmenschelijken Crijnssen verdween, wist 't anders wel, en 't kind is nog geen twee-en 'n half: 't is soda water, ze'n geliefkoosde drank. Heb je ooit iets zoo phonisch-juist hooren betitelen. Dat jongmensch zal een groot litterator worden, let er op. En laat ie nu maar komen! Wie? Wietje? Wel neen, de olifant, dat snapt U toch ook wel. Daar is ie, goddank! En toen kwam er 'n olifant, met 'n grooten snuit. En die blies 't heele vertelseltje uit.
Jan Paul San Willibrordo Op 't feest v/d H. H. Joannes en Paulus, (*Amigoe* 4 VII 25)

14 VIII 25
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
'n Vriendenhand stuurde me de *Haagsche Post* van 20 Juni ll. met artikel van Prof. Kielstra over *De opbloei van Curaçao*. Beaam de verwondering van *Amigoe*-redactie, dat genoemde Hoogleeraar zulk weinig beduidend geschrijf de moeite waard rekende te publiceeren, maar verliest men hier niet 'n beetje uit 't oog, dat ze'n copie slechts voor de frivole H. P. was bestemd. En toch slaat, volgens mijn opinie, de auteur hier en daar duchtig den spijker op den kop, op dien zelfden roestigen weerbarstigen spijkerkop, waarop ik reeds jarenlang heb gebeukt met vonkschietenden hamer in pezigen vuist. Of 't helpen zal, nu 'n heuschelijke professor ook al aan 't hameren slaat met zwellende byceps op datzelfde aambeeld, *never mind*, 't geeft mij animo mijn mouwen nog verder op te stroopen, en er nog forscher op los te rammeien, op en neer, op en neer, tot me 't harte klopt in de keel.
Is 't niet pyramidaal, dat de zgn. ééndagsreiziger Kielstra al dadelijk in de gaten had, dat de verbinding tusschen onze beide stadsoevers langzamerhand 'n probleem geworden is, dat oplossing eischt. Professor, geef me de vijf, roerend eens, precies waarop ik tot vervelens toe heb gewezen jarenlang in mijn tallooze *Amigoe*-onder-de-streep-causerietjes. Beweerde korts 'n zekere Practicus niet, dat er leven is gekomen in dien onhoudbaren toestand, en dat 't balletje door mij opgeworpen, doorrolt. En daar was 't mij juist om te doen, ik bedoel de soezende Willemstad-menschen uit hun lethargische dommel te schudden, en dat doel heb ik bereikt, en nog iets.
Wat iets? Luister! Pende de volgende massale Bilderdijksche volzin in de *Amigoe* van 31 Mei 1924:

> En als ik 't nu zou durven bestaan, de idee te lanceeren om *steamers*, die slechts hier komen olie bunkeren, buitengaats door pijpleiding van Isla naar zeekant vol te spuiten, dan zou je 's wat hooren.

Daar is om gelachen, onbedaarlijk om gelachen, *soit*, maar, zoowat precies 'n jaar na dit geschrijf huurt de C.P.I.M. voor 'n jaarlijksch bagatelletje van 12000 pop eenige bunders grond van Caracasbaai, om aan dien zeekant 'n stuk of wat tanks in mekaar te klinken, met 't doel *steamers*, die hier slechts binnenvallen om olie te bunkeren, in 'n vloek en 'n zucht vol te spuiten met dat kleverig onwelriekend *liquidum*.
Mijn idee was, door die pijpleiding onze haven te ontlasten van die slechts tuk op olie in en uitloopende lastposten, met de logische consequentie verbinding tusschen stadsoevers meer stabiel te maken. Door die installatie op Caracasbaai wordt natuurlijk ook dit doel bereikt, maar 't is nu maar de kwestie welke opzet *in the long run* economischer zal blijken te zijn, of mijn idee, 'n doodgewone pijpleiding, van Isla naar zee of die tankbouwerij, plus idem zooveel jaarlijksche huur, plus 't leger van mannetjes, die op Caracasbaai hun tenten moeten opslaan, om die hongerige tanks en *steamers*magen te vullen tot barstens toe.

Hoop, dat mijn lezers uit dit voorgaande nu niet zullen distilleeren, dat er 'n lijvig bundeltje aandeelen van de Koninklijke in mijn brandkast sluimert. Heusch niet. Kom maar gerust 's snorren in mijn wigwam, dan zult ge geen schim vinden van 'n aandeel in wat ook, evenmin 'n brandkast, je reinste luxe immers, als je met uiterst gemak geheel je inkomen met 'n vaartje kan deponeeren in je rechter vestjeszakje.
Wat de oplossing voor 't oeververbindingsprobleem betreft, voelt Prof. Kielstra veel voor 'n *ferry*. Aan 'n tunnel, valt volgens hem om de geweldige kosten niet te denken. Hier zal men 'n beetje Amerikaansch moeten handelen, eindigt de geachte auteur ze'n causerie over ons oeververbindings probleem. Professor geef me weer de vijf, neen geef ze me nu alle tien. Dat heb ik al honderdmaal gedacht, maar durven pennen, neen, schoon ik toch niet gewoon ben 'n blad voor den mond te nemen. Of 't helpen zal? Weet U, wat me ook pleizier deed te lezen in Kielstra's *Opbloei van Curaçao*, dat op verschillende plaatsen in de stad 'n doorbraak niet achterwege zal kunnen blijven, en dat de onteigening van die perceelen wel veel geld zal kosten, maar niet te. vermijden is.
Je zou haast zeggen, dat ie deez' woorden heeft opgediept uit mijn Ditje en Datje van Mei ll., alleen zegt ie 't veel mooier en gedecideerder dan ik. Is 't wonder, dat ik gerugsteund door deez' professorale uitspraak, me nu nog onoverwinnelijker gevoel dan ooit in mijn van vele kanten besprongen stelling, en nog 's vol élan 'n uitval waag, om gedaan te krijgen, dat ons rottig, vunzig, immoreel, onhygiënisch Punda-complex zoo spoedig mogelijk onteigend wordt en voor den grond gesmeten, liever vandaag nog dan morgen. Of de auteur de doorbraak van onze verschillende stadsgedeelten eischt uit hygiënisch oogpunt, of tot opheffing van 't moreel bewust-zijn, valt uit ze'n woorden niet te achterhalen, en 't kan me ook feitelijk bitter weinig schelen, als 't maar gebeurt, en heel spoedig gebeurt. Er staat te veel op 't spel om er nog langer mee te zeuren. 'n Beetje Amerikaansch, *please! Do it now; Do it now*! En dan is er nog iets, waarmee ik 't roerend eens ben met Professor Kielstra, en wel met 't volgende:

> Dat de loonen in Curaçao gevoelig gestegen zijn onder den invloed der economische veranderingen, spreekt wel van zelf. De inheemsche bevolking heeft tot op zekere hoogte het gevoel van waardeering voor geld verloren.

Bewering no. I is evident, daar valt gewoonweg niet aan te tornen; bewering no. II zal niet zoo licht worden toegegeven, daar ken ik mijn Pappenheimers te goed voor. En toch is dit beweren zoo waar, zoo reuze-waar, zoo waar van alle kanten, zoo hyper-natuurlijk, en daarenboven ook zoo logisch in de historische lijn. Zoo is de mensch altijd geweest, en zoo zal ie altijd blijven.

> Als niet komt tot iet, dan kent iet zich zelven niet.

Dit is 'n fataal en 'n onhebbelijk spreekwoord, en toch schuilt er zoo heel veel waars is. Denk maar 's even terug aan de te spoedig vergeten rampvolle oorlogsjaren. Wat waren de *nouveaux-riches*, die toen in Holland kwamen bovendrijven, over 't algemeen belachelijke, arrogante, gepolychromeerde proleten. Ze smeten met hun geld, maar al kropen ze 's winters in 'n pels van 'n duizend pop of wat en speelden ze zomers buitentje in een der rococo-achtigste villa's van Bilthoven, *gentleman* worden ze er niet door, op geen stukken na, ze bleven 't burgelijke burgermannetje van drie hoog achter.
Zou ook hier als *eclatant* voorbeeld onze hollandsche pletters kunnen uitspelen, die ook hier grof geld verdienden, en wis en zeker 'n funeste invloed hebben uitgeoefend, juist door hun blank-en-Hollander zijn op onze —in zoovele opzichten nog — kinderlijke kleine zwarte luyden. En begrijp nu goed, die Hollandsch O.W.er's en pletters hadden al eeuwen van beschaving achter zich, terwijl onze Curaçaosche zwartmannetjes slechts 'n luttel aantal jaren geëmancipeerd zijn, en eeuwen lang stelselmatig dom gehouden, en vertrapt, en uitgezogen en mishandeld zijn als redelooze dieren.
Is 't wonder, nu eindelijk voor hen 't gelukzonnetje ook begint te schijnen, ze in dartele levensweelde, precies als die andere rasechte *nouveaux riches* van over zee, aan 't cabriolen

slaan, en ze 't hun lang onthouden geluk trachten te genieten te pas en te onpas, met volle teugen, zooveel ze maar kunnen. Dat is fout, dat weet ik ook wel, maar zeg 's, dat 't niet verklaarbaar is. In Holland heeft men ook, ondanks kranig zeemanschap, die weeldegolf niet geheel en al kunnen ontzeilen, waarin heel wat degelijke werklui dreigden ten onder te gaan. Leiden was in last, toen de loonen immer en immer stegen en vrije Zaterdagmiddag en 8 uren werkdag, etc. etc. hun intrede deden. De stevige werkmansbeenen konden deez' weelde niet dragen, de overgang was te sterk. Aristocratie en de gezeten koopmansstand schudde bedenkelijk 't hoofd van waar gaan we toch naar toe? Heel de maatschappij staat op ze'n kop. 't Was wederom als van ouds: *L'histoire se repète*.
Maar langzamerhand luwde dat abnormaal gedoe. De arbeidersklas begreep al spoedig, dat met geld te versmijten, hoe groot de verdiensten ook zijn, van vooruit komen in de wereld geen sprake is. Allengs versoberden ze hun te veel in de papieren loopende levensstandaard, tot geluk van vrouw en kinderen, en tot heil van onze sociale zamenleving.
En zoo zal 't hier precies eender gaan. Wat abnormaal is, houdt zelden stand, trouwens zijn ook hier al heel wat van die geldkapotmakers tot bezinning gekomen. Zie maar 's, als resultaat van hun spaarzin, die vele keurige werkmanswoningen, door hen gebouwd of gekocht of gehuurd, die alom in Willemstadsche *faubourgs* verrijzen, vraag 's aan de Bankdirecteuren hoeveel eenvoudige werklui trouw 'n gulden of wat van hun werkloon naar hun Bank brengen, wat al 'n reuzenstap in de goede richting is. En nu weet ik drommels goed, dat ze allemaal zoo niet zijn, dat er nog 'n groot percentage is, die heel wat kostelijk geld vergooit en verbrast,; maar om daarom geheel onze arbeiderstand aansprakelijk te stellen, is unfair. Daarom ben ik 't volkomen met critiek van ons Volksbondblad *La Union* eens, op de rede over dit chapiter van een onzer Kol. Raadsleden, 't zwakke punt in 'n groot deel van redenaars betoog was, 't tè veel generaliseeren, wat publieke sprekers, — en ik beken 't gaarne, ook publieke schrijvers, — vaak booze parten speelt. Toch spijt 't mij danig, dat *La Union* geen woord van waardeering vond voor spreker's sympathieke tirade tegen de zooveel geldverkwistende danspartijen, ze heeft daarmee misschien 'n prachtgelegenheid om veel goed te doen, of beter om veel kwaad te verhinderen, te loor laten gaan.
Weet U, wat mijn opinie omtrent deez' materie is? Vóór alles weg met die vieze Afrikaansche tamboerdans. Daar is Curaçao nu langzamerhand toch eigenlijk tè fatsoenlijk voor geworden. Dat immoreel gecancan moest door 't gouvernement niet alleen verboden worden in stad en buiten de stad en vooral ook op de plantages, maar de overtreding er van, ook onverbiddelijk worden gestraft, zonder aanzien des persoons. Onredelijk ben ik niet, begrijp heel goed, dat je ergens de lijn trekken moet, maar toch, als men besefte, welke fatale invloed er ook van dat meer moderne orgel-gedans in spaarzaam verlichte hutten, opgepropt met zweetende en drinkende menschen, uitgaat dan zou men zeker niet zoo royaal zijn met die permissiegeverij, onder de rook van Willemstad en onder de olie-odeuren der Isla.
En in troepen komen ze tegen den avond van de stad aangetuft, heeren met groote gele brillenglazen, dames met 'n dikke laag *poudre de riz*, en als ze allemaal die danshut zijn binnen gekropen, dan begint 't orgel te kermen, *en avant, deux*, 't bal neemt 'n aanvang. Hoe die lui in zoo'n kot kunnen dansen, heb ik nooit gesnapt, en dat die lui zoo'n heele nacht zich in 't zweet werken voor hun pleizier, dat snap ik nog minder. Misschien wel omdat ze in de stad geen permissie kunnen krijgen, komen ze hier buiten de boel op stelten zetten, want 't is lang geen uitzondering, dat lang vóór 't middernachtelijk uur zoo'n danspartij reeds ontaard is in 'n orgie van brooddronkenheid. Een der groote factoren daartoe is zeker 't onbedaarlijk hijschen van die diabolische rum, die ze hier op Curaçao in mekaar zetten. Ge zult zeggen, maar rum wordt hier toch geïmporteerd. Best mogelijk, maar geknoeid wordt er hier mee van je gewelste, ik bedoel niet door onze hoogstaande kooplui, maar door gewetenlooze scharrelaars in die lijn.

Ik geloof niet 't ver mis te hebben met de bewering, dat de ettelijke moorden in onze kolonie gedurende de laatste jaren, zoo wat allemaal rum-moorden waren.
En wie zal kunnen benaderen, hoevele arme verleiden vooral op zoo'n obscuur dansavondje in de donkerte rondom de hut, moreel ten onder gaan, ten gevolge van ongebreidelde passie van rumdronken viesmenschen. Dat getal is legio, geloof me. De bekende Engelsche auteur Conan Doyle eischte, zonder vorm van proces 'n herbergier op te hangen naast 'n moordenaar, wien hij, vóór 't doodelijk schot, ze'n vitrioolachtige whisky geschonken had. De zin is niet erg duidelijk, zelfs intens-leelijk van bouw, maar enfin, U begrijpt me wel. Daar moesten ze hier ook doen, dan zou de schrik er wel in komen, of misschien minder radicaal, laat de de Openb. Gezondheidsdienst behalve melk en vleesch etc, ook van tijd tot tijd, de rum controleeren in diverse frauduleuse en niet-frauduleuse gelegenheden, dat spaart misschien 'n paar rummoorden uit.
Las met genoegen 'n tijdje geleden in Hollandsche kranten, dat men in Europa — in Amerika nog niet — zoo langer zoo meer genoeg begint te krijgen van de onartistieke, op 't kantje af wufte moderne dansen. De *tango* en de *shimmy* en de *paso doble* en de *turkey-trot* en zelfs ook de *hupa-hupa* zien hun gloriezon tanen, 't orkest — geen jassy-band meer — begeleidt weer nu en dan de harmonische sleepende ouderwetsche *gavotte* en *cotilon* en *polka-mazurka*, *polonaise*, etc.
A propos, weet U niet, wat 'n hupahupa is? Luister, maar lach niet, 'n autoriteit, ‘n gediplomeerde moderne dansmeester is aan 't woord:

> In dit laatste snufje op dansgebied — de *hupa-hupa*— komt ‘t er op aan lichte korte pasjes te maken, daarbij draaiende op de punten der voeten, en de heenen ter afwisseling kruisen, onder 't diep doorbuigen der knieën.

't Is nu niet zooals bij de *turkey trot* de wippende gang van 'n kalkoen met ze'n ruige pooten te imiteeren, maar te huppelen als 'n onbehouden Kangoeroe, en dat noemen ze, God betere 't, Kunst! Mijn *darling*-aap Coecoe, danst ook wel 's, als ie extra goeie zin heeft. Maak me sterk, als ik in 'n zonnige bui, 't rhythmus van die aapachtige pooten-opsmijterij 's consciëntieus vastlegde, vervolgens op 'n schetterende lawaaimelodie zette, en er dan 'n schreeuwerige reclame voor maakte, b.v. *Dernier Cri*!!! Hypermoderne typische West-Indische dans!!! *The Monkey-Hupa*!!! ons door en door rot en zot danswereldje onnoozel genoeg zou zijn om er in te vliegen, en zich zelf te verlagen, om als apen op twee beenen lallend-wiegend rond te tollen. Glooft U dat niet? Nu, ik wel. *Punctum*.
Jan Paul. San Willibrordo 10 Aug. '25. (*Amigoe* 14 VIII 25)

19 IX 25

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Herinner me nog uit de dagen van olim, —ik bedoel uit de heel lang vervlogene olim-jaren, toen ze me nog Janneman noemden, en ik 7.30 P.M. onder de wol verdween in bont katoen hansopje, — mijn trouw dagelijksch getrippel, als 't zomerde, naar de Rotterdamsche Diergaarde. Van 't eendjes voeren en beestjes kijken was ik al heel gauw blasé, maar van ravotten met mijn kornuitjes op de speelplaats, dicht bij de Kruiska-ingang met dikken portier Stroom als Cerberus, had ik nooit genoeg.
Op die bewuste speelplaats waren de traliehokken van de struisvogels, die je doodgewoon je oogjes uitpikten als je er té dicht bij kwam, zoo beweerden tenminste unaniem de verwoed breiende en babbelende kindermeisjes met spichtige vlechtjes, die ons baldadige vrijbuitertjes zoete hielden met 'n koekie of geen koekie.
Dat ik er dus nooit over gedacht heb 's naar Choloma te wielen, om de kennismaking van die langbeenige kennissen mijner jeugd te gaan hernieuwen, is nog al logisch, 'n visite te maken bij lui die er op uit zijn je oogen uit te pikken, heeft immers niet de minste attractie, integendeel. Maar er was groot feest op St. Rosa, waarheen ik en mijn Bovendistrictsche

confraters per kittig Ben-Fordje zouden heentuffen, en eenigen onzer hadden nog nooit van hun leven 'n struisvogel gezien.
Dies kwamen we op den brandheeten achtermiddag van 17 Aug. ll. 't erf van Choloma binnenrijden, gehuld in keurig gestreken, brandschoon, helwit dril, op onze 4 zwaar transpireerende schedels 4 Curaçaosche panama's van ver uiteenloopend model.
En hoe warm 't ook was en hoe ver, ik heb er heelemaal geen spijt van gehad.
Ondanks 't siësta-uurtje ontving ons allervriendelijkst in front van ze’n bungalow, de manager van de onderneming, gepensioneerd officier van het O.I. leger, Kapitein Lens, en staande op treeplank voor onze blikken Lizzy tufte ie met ons langs stoffigen weg over rail-bruggetje naar ze’n dierbre struisen. *Hello, old man*, spontaande 't langs mijn bengelende Wascana, toen een van die Vadertjes Langbeen ze’n beweeglijke rubbernek plooide over serieus gesloten poort, *Hello*, de groeten van je Rotterdamsche collega's, en onwillekeurig sprong ik terug, 't pas op liefie, die beesies pikken je oogies uit, scheen me weer in de ooren te klinken, Een mijner confrères, 'n expert in alles wat kip heet of eieren legt, stond perplex, heel ze’n kippen-en-kalkoenenstoeterij zonk daarbij in 't niet. Zoo’n haan, zulke eierenleggers, zulke eieren, 't stond te lezen op ze’n verbaasde door de tropische zon verbrande tronie, daar kunnen mijn kippetjes niet tegen op. En toen kwam 't:

Is zoo’n beest duur?

Nu, zoo wat 'n 5 á 600 pop.

En worden ze oud?

Wel, 'n jaar of 35.

Toen verzonk ie in gepeins. Keek 'm 'ns aan, maar hij zei niets. Besloot toen, dra na thuiskomst weer in training te gaan in de edele bokskunst. Want onmogelijk is 't heelemaal niet, dat bij mijn e.v. bezoek aan dien goeien pluimvee-minnenden buurman, je plots op de kuier onder ze’n wuivende cocospalmen 'n bos struisveeren tegen 't lijf loopt, er onder 2 spillebeenen, er boven 'n lange nek met aan 't boveneind 'n idioote platkop, en dan is 't heusch zaak paraat te zijn, onmiddelijk met forschen kracht je vuist te planten in die bepluimde maagstreek, anders lig je in *no-time* door 'n oplawaai van een dier onbehouden pooten onder de palmen te spartelen, wat 'n hoogst onaangename sensatie is. Van Kol voelde er indertijd veel voor, om geheel Curaçao onder de struisvogels te zetten, ik bedoel, of beter, hij bedoelde, dat op grondje of in koraal van elken Curaçaoschen buitenneger, zoo’n ongure stap-allemachtig van 'n struis zou rondbeenen. Dank den hemel, dat 't er nooit van gekomen is. Waarom? Wel, als er ooit 'n beest op Gods lieven aardbodem zorg vereischt, reuzezorg, dan is 't de struisvogel. En wie heeft er nu minder zorg voor ze’n beestenboel dan de Curaçaosche buitenneger? Ze houden geiten en kippen en varkens en honden, die den godganschelijken dag op andermans erf loopen te vrijbuiten met rammelende magen, en zich 'n indigestie eten aan ouwe kranten en lappen, want thuis vinden ze steeds de hond in den pot.
Maar komt zoo’n langnekkige langpootig mirakel onaangediend je gaanderijtrapje opgestapt, dan is 't 'n kwestie van *to-be-or-not-to-be*, je *grooms* zijn plots spoorloos verdwenen, schommelen denkelijk op den hoogsten tak van den naasten dividiviboom, met tafels en stoelen gooien geeft geen lor, al je met zooveel zorg verzorgde stekjes en plantjes verdwijnen in 't bodemlooze vat van die struisvogelmaag,
Neen hoor, ik ben blij, dat Kamerlid Van Kol, die toch zoo enorm veel goed voor onze W. Indische eilanden gedaan heeft, in dit onderhavige geval ze'n zin niet gehad heeft.
Aangename causeur die hij is, vertelde ons de Heer Lens smakelijk over de titanen kracht die in zoo’n struisvogelpoot huist, 'n jaar of 6 geleden, werd nog 'n mooie 5 jarige hen door een strijdlustigen haan, met één forschen trap naar de andere wereld gebokst.
't Is dan ook 'n fameus zware karwei, als zoo’n schitterende veerenpelsiger onder 't mes moet. Vier of vijf gespierde mannetjes moeten duchtig poot-aan spelen, om bij die veerenknipperij, en later stompjes-uithalerij dien recalcitranten sinjeur in bedwang te houden.

Als de kleintjes 'n beetje uit de kluiten gewassen zijn, dan laat moeder de vrouw ze doodgewoon aan hun lot over. 't Is zelfs gebeurd, kort na oprichting van Park Albertine dat zoo’n ontaarde moeder al haar 11 kuikentjes stuk voor stuk doodbeet.
Aardige staaltjes vertelde hij ons ook over hun buitensporige domheid, maar voegde hij er vergoelijkend bij: die stakkers hebben ook geen verstand. Toen dacht ik aan 't voor velen mysterieuse woord struisvogelpolitiek, en ook aan hetgeen de Bijbel zegt over de domheid en hardvochtigheid van die beesten. Waarschijnlijk nooit zoover in die heilige Boeken doorgedrongen. Wel duik uw familie-bijbel 's op, en ook uw plumeau, en sla open bij Job. XXXIX. 13. Daar zult U lezen:

13. De veeren van de struishen zijn gelijk aan de veeren van reiger en havik.
14. Wanneer zij haar eieren laat liggen op den grond, gij, verwarmt gij ze wellicht in het zand?
15. Zij denkt er niet aan, dat een voet ze vertreden, of een dier des velds ze verbrijzelen kan.
16. Hardvochtig is zij voor hare jongen, als waren het de haren niet; te vergeefs arbeidt zij, omdat geen vrees haar prangt.
17. Want God heeft haar begrip onthouden, en overleg gaf Hij haar niet.
18. Doch is de tijd aangebroken, dan heft zij de vleugelen omhoog; zij spot met 't paard en zijn berijder.

En verder: Threni IV-3:

De dochter van mijn volk is hardvochtig, als de struisvogel in de woestijn.

Zeg nu 's eerlijk, hebt ge wel ooit bevroed, dat er zulk 'n wereld van practische levenswijsheid in deez heilige bladen verborgen lag?
Heb wel 'ns de Curaçosche moeders hooren vergelijken met de vadertjes Langbeen van 't Albertinepark. Niet om hun spillebeenen, slangennekken, platte schedels, en idiote raadselachtige wonderoogen, maar om hun hardvochtigheid ten opzichte van hun kroost. Versta me nu goed, bedoel niet de tallooze zich zelf geheel wegcijferende verstandige moedertjes hier op Curaçao, wier eenig levensdoel is hun kinderen op te voeden tot nuttige leden van de maatschappij, tot degelijke mannen en vrouwen van werkend geloof en ongerepte zeden; maar die paskwillen van moeders, gedegenereerd tot in merg en been, zooals je ze in Willemstad's sloppen vindt bij tientallen, wier eenige opvoeding bestaat in ranselen en vloeken en tieren zoolang zij hun kleinen nog baas kunnen, en als ze groot worden hun in alles toe te geven, alles goed te keuren en te vergoelijken, zelfs hun viezigst gedoe, als ze maar trouw wat afdragen van hun plakkerige centen, waaraan vaak, God betere 't, de grootste ongerechtigheid kleeft. De struis trapt ze’n kleinen de borstkas in, maar weet in ze’n domme dommigheid niet wat ie doet. De Curaçaosche moeder is minder fanatiek moordlustig aangelegd, weet wat ze doet, houdt haar kinderen in 't leven, doet ze opgroeien tot 'n ongebreideld, passie-uitvierend, nutteloos bestaan van namelooze ellende, zonder troost voor 'n beter leven hiernamaals, tot dat die paria's, die arme uitgeworpenen van de maatschappij eindelijk bezwijken aan hun uitspattingen op stoffelijk en moreel gebied, en vervloeken zullen hun moeder, die geen moeder was, tot in lengte van dagen. Als Curaçao, als Willemstad 's allemaal goeie degelijke godsdienstige moeders had, wat zou ons eiland 'n paradijs op aarde zijn!
Weer op 't erf van Choloma's landhuis gekomen, dachten we afscheid te nemen van onzen onderhoudenden cicerone, maar daar wilde ie niets van weten, neen, hoor, zoo komen jullie niet van me af en hij leidde ons binnen in 'n atelier, waar 'n 10 tal meisjes druk bezig waren de struisveeren op te maken. We bewonderden hier wederom de wondere vaardigheid van de Curaçaosche meisjes-vingeren, en de heerlijk glanzende donzige veeren, die nu pas tot hun recht kwamen, en stapten vervolgens naar den overkant de gezellige bungalow binnen, waar we door de vrouw des huizes allervriendelijkst werden verwelkomd. Toen kwamen de

schatten te voor schijn — neen, ik bedoel niet de kindertjes, die kwamen eerst later binnenstappen, — maar de prachtigste wuivende struisveeren, in allerlei kleuren en nuances, pompons, boa's, panaches, cols, en schitterende waaiers, allemaal producten van die onhebbelijke langpooters met hun rommelig-verwaaide gevederde lijven opgemaakt, gearrangeerd met 't summum van exquise smaak, ’n weelde voor de oogen. En de geanimeerde conversatie liep onder 'n glaasje kwast, natuurlijk over die eigenwijze wonder¡ beesten.
't Is me 'n keer gebeurd, — onze gastheer was aan 't woord —, dat een van mijn struisen ziek werd, 't beest had razende pijn, en wilde zich par force in ze'n drinkbak van kant maken. Enfin, dat lukte 'm niet, daar zorgden we wel voor, maar ‘s morgens was ie toch dood, 'm opengesneden, en we vonden 'n spijker in ze’n body, die ze'n maagwand doorboord had.

Arm beest, zei ik.

Ja, zei ie toen, als ie nu maar geen kop had gehad, dan was ie er misschien nog wel van opgekomen.

Zonder kop? wonderde ik toen?

Ach neen, ik bedoel niet de struis, maar de spijker.

O?!!

En over alles en nog wat toen gebabbeld,
over 'n zekeren Berlijnschen Meneer Meyer, die heel en alleen trouwde, omdat ie bang was dat anders ze'n naam zou uitsterven;
over één struisvogelei waarvan je ’n eierenstruif kan maken, meer dan voldoende om 'n heel uitgerammeld peloton recruten te verzadigen;
over vliegen met de Idoor,
over....
ik weet 't heusch niet meer, toen de kindertjes kwamen binnentrippelen, minus de baby die pas 14 weken telde. 't Speet ons dat 't tijd werd om weer in 't Ben-Fordje te verdwijnen. In die gezellige huiskamer zaten wij viertjes wel zoo confortabel, als in dat nauwe kleine bakje, 't door mekaar gerammel nu nog 'ns uitgeschakeld.
'n Paar dagen later, zat ik thuis te bladeren in *Town Topics*, 't New- Yorksche *Journal of society*, 'n weekblaadje dat bloeit door 't speculeeren op de vrouwelijke ijdeltuiterij, door 't in allerlei toonaarden bespelen van hoe stylisch en interessant, en *ladylike* en elegant de New Yorksche dameswereld toch is. Daarin las ik dat 'n Belmont Park 'n zekere Mrs. Morton Schwartz op de Vanity Fair verscheen met 'n parasol, geheel overdekt met kleine zwarte struisveertjes, en daarmee 'n reuzesucces had, en natuurlijk ook heel wat jaloersche en giftige blikken. Zoo’n struisvogelveer-parasolletje is dat niets voor Choloma?
Daar staat tegenover dat de Prins van Wales nog pas geleden in een zijner speeches in Zuid-Afrika, 't betreurde dat de struisvogel-industrie zoo’n klap had gehad, *through the loss of the favour of fashion*, zoodat reeds eenige struisvogelparken waren verdwenen, en er in hun plaats vruchtboomen en tabak waren aangeplant, wat beter betaalde. 't Moet wel waar zijn, en toch snap ik 't niet, want waar blijven toch ook de woorden van 'n kundig expert op dat gebied: De vraag naar de struisvogelveer zal steeds het aanbod overtreffen.
Mij dunkt, dan slechts zal hierop Curaçao de struisvogelcultuur zich in haar volle breedte en lengte kunnen ontplooien, als ze door grootkapitaal krachtig werd gerugsteund. Een onzer, ik bedoel een van 't Bovendistrictsche toeristenquartet, meende te weten, dat indertijd 'n subsidie aanvrage door de Kol. Raad was afgestemd.
Kan me niet indenken, dat zulks waar is. Zoo ja, dan is 't altijd nog tijd om die onhandigheid te herstellen. Vindt u me weer onhebbelijk? Nu ja, dat beweerde mijn kindermeisje indertijd in de Diergaarde ook, als ik om 'n koekje drensde. Toen ging 't om 'n futiliteit, om 'n stukje deeg met wat suiker en kaneel, maar nu zit er meer aan vast, en wel de economische opleving van Curaçao, niet slechts door olie en gasoline en residu, maar ook, zij 't ook daarnaast, door

de exploitatie van de prachtige glanzende donzige vederendos van de struis, die ondanks 't wisselend, nukkig, onlogisch modegeschacher toch op de wereldmarkt steeds 'n schitterende figuur zal slaan. *Salem*: Verstaat u dat niet? Heusch 't spijt me, maar dat verstaan de struisen van 't Albertine-Park drommels goed, hoe dom ze anders ook zijn.
Jan Paul. San Willibrordo 14 Sept. '25 (*Amigoe* 19 IX 25)

24 XII 25
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Wonder vaak, hoe wij Bataven-zonen van 't hoogen, nattigen, mistigen, barren Noorden, ons toch zoo goed kunnen aanpassen, aan 't kurkdroogen, zonzengend Curaçaosch tropenklimaat, Want wat een reuzeverschil tusschen de temperatuur hier en in Holland, wat je vooral en geducht aan den lijve gevoelt 'n dag of wat, nadat je den Hoek van Holland of IJmuiden zijt binnengevallen, na 'n tienjarig verblijf in onze West-Indiën. Boogde 't Curaçaosche zonnetje slechts boven de vruchtbare landouwen van 't ons zoo dierbaar moederland, wat zou 't een paradijs op aarde zijn.
Kreeg dezer dagen 'n brief van een lief nichtje, die verrukt bleek te zijn over haar nieuwen wintermantel. Lieve Oom, voegde ze er bij, zal er maar niet bij vertellen, dat er 'n zalige bontkraag op zit, u mocht 't eens te heet krijgen. En 't is waar, 't kind heeft gelijk, de idee alleen van bontmantels en Ulsterjassen en wollen borstrokken, doet me hier 't zweet al uitbreken, al maar natter en natter worden, 't is daarom, dat ik als preservatief tegen die aanstormende hittegolven, 'ns 'n beetje ga babbelen onder de streep over kou, over zoo'n echt Hollandsche krakende vrieskou.
't Summum van kou, dat ik heb doorgenoordpoold, is geweest niet in mijn jeugdjaren te Rotterdam, ook niet in mijn studententijd te Nijmegen, maar in Huissen, vooral van 1 tot twee 2 uur in 't holletje van den nacht. Huissen is 'n groot dorp, of beter ' 'n klein, heel kleinsteedsch stadje dicht bij Arnhem, ligt aan den Rijn, en verschoolen achter een hoogen dijk. Daar is 't moederhuis van de Hollandsche paters Dominicanen. 't Kloostercomplex is niet mooi, integendeel, zelfs ietwat-rommelig-stijlloos, en toch is 't me bijzonder sympathiek, niet alleen om de gelukste jaren van mijn leven, die ik daar heb doorgebracht, maar vooral om 'n hoogst dierbre *reminiscentie*, die er voor mij vast zit aan dat oude huis. Is 't niet om van zoo'n oud gebouw te houden, als je weet, dat je zoo dierbre moeder indertijd als 17 jarig meisje pas van pensionaat, in datzelfde huis, lang vóór 't tot klooster werd omgebouwd, 'n week of zes gelogeerd heeft?
Herinner me nog, hoe ze me zei bij haar eerste bezoek aan mij, piepjong Dominicaantje met den baard nog in den keel:

> Kijk 'ns, beste 't is wel meer dan 40 jaren geleden, maar ik weet
> alles toch nog heel goed. Kijk, in dat vertrek links van de koepelkamer heb ik toen geslapen en hier, waar we nu zitten, was de eetkamer, en in die zaal hierover stond de piano en musiceerden we; ja ik heb me toen heerlijk geamuseerd. Wie had dat gedacht dat ik op diezelfde plaats nog eens jou, mijn jongen, om den goeden God zou afstaan.

En toen kreeg ze 't eventjes te kwaad.
Begrijpt U nu, dat Huissen mij steeds heel erg sympathiek was, ondanks de bittere snijdende kou, die er zoo snerpen kon, als 't winterde. Ja, koud was 't er, razend koud, vooral 's nachts tusschen een en twee uur.
Waarom die nachtbrakerij ? Dan ligt toch elk fatsoenlijk mensch onder de wol?
Wacht eventjes, schort uw oordeel op en luister. Precies 9.15 P. M. verdwijnen de blanke zonen van St. Dominicus in hun cellen, en gaan vol moed den strijd aanbinden tegen de lange veeren in doodkistachtige krib en tegen 't stroo-haksel in koppig-ondeukbare peluw.
Die strijd om bij Morpheus in 't gevlei te komen, moet ge heusch niet onderschatten, vooral bij 'n bollenden splinternieuw opgevulden stroozak, dan lag je er soms meer naast dan

er op. *Never mind*, alles went, vraagt 't de *poilus* maar, die aan 't front waren.
Klokslag 1 uur, algemeen kribben-gekraak, en ploffen op de planken-cellen-vloertjes. Tijd voor 't nachtkoor, 't reciteeren, *koreeren* van de Metten en Lauden in de gothieke, bibberieke, ijs-koude kloosterkapel.
Heb de hooge eer genoten in 1895 en '96 nachtkoor-wekker te zijn geweest. 't Was 'n z.g.n. eerepost, waar niettemin, of misschien juist daarom, 'n zee van je eigen, maar heelemaal vergeten, aan vast zat.
Kwart vóór één liep in mijn cel 'n reuze-wekker af. Die fanatieke lawaaischopper stopte niet, vóór 't electrisch contact verbroken was, en allerslimst was die contact-verbreker ongeveer 2M. in rechte lijn van mijn krib aangebracht, en zulke lange armen had ik niet.
Er uit! Bom !!
Contact verbroken, ratelend gebel sterft plots met 'n laatste irriteerende klingel. Lat gepakt, voor dat verheven doel in kamerhoek gedeponeerd, en de balkenzolderbewerkt in nijdige dof-poffen, om mijn bovenbuurman, uit z'n zoete sluimer te rammelen.
'n Krakende krib en dito geeuw: ja, jaáa ! ik sta al. En nu vol élan aan 't cellendeuren bewerken. Klopperdeklop! *Benedicamus Domino*! Bomberdebom! 'n zuchtend *Deo gratias*! De 2 gangen van de theologen en philosophen klaarwakker getrommeld, deur open, steenen trap af. Been door den ijskouden gothieken kloostergang, schamel verlicht door en walmend petroleumpitje. Zwiepende twijgen van de treurwilgen op de binnenplaats rondom den grafkelder, ritselen en schuren spookachtig tegen de bevroren gangramen, weer steenen trap op, weer aan 't trommelen met ijskoude kneukels op deuren, waarachter snurken de Patres con scripti, prior, professoren, doctoren, etc.

Benedicamus Domino!

Ja, dank u, *Deo gratias*!

Weer naar beneden, weer door de ijsgangen geklappertand, links om, sacristiedeur open, massieve kapeldeur open, stap de inktzwarte donkerte in, waar voort armoedig verblijf van den grooten Meester, slechts de Godslamp flikkerpinkt. Kniel, onder 'n Geloofd zij Jesus Christus. Naast mij, bengelt 't vettige klokketouw. Klem 't in mijn blauw verkleumde vingers, zoo hoog ik reiken kan, strek 't, vier 't, op en neer, op en neer, bimbam, bimbam, en als 'n vlucht van blanke duiven wieken de zilvren tonen van 't kloosterklokje over 't wakkere klooster, 't slapende Huissen en de besneeuwde velden en wegen.
't Rooie lampje kleurt in de intense duisternis, nu eens 't wit habijt van 't St. Ludovicus-beeld emerald, zet dan weer in grijzig coloriet de roetzwarte toet van 't negertje aan z'n voeten. Als gefascineerd moest ik daar steeds, onder 't klokgelui, naar staren : ja, klein zwart mannetje, ik kom, nog 'n beetje geduld. Laatste haal aan 't trillend touw, wrijf halfbevroren handen, ooren en neus, lucifertje vlamt, lampenglazen rinkelen, 't rossig petroleumlicht van vier koperen lampen bestraalt de massief gebeeldhouden, eikenhouten, nog leege koorbanken. En weer spant zich 't klokketouw in je forschen greep, nu ingehouden staccato klep, klep; heel je jong tenger lichaam trilt schokkend om de zware doorslaan-willende-klepel te bedwingen. Van verre hoor je ze naderen, op de trappen, nu in de gangen. Daar knielen ze neder in adoratie voor 't tabernakel, en langzamerhand vullen zich de koorbanken met mannen, in de kracht van hun leven, ouden van dagen, novicen, kinderen nog, allen gehuld in zwarten mantel over 't witte habijt. Laat 't klokketouw glippen, en 't *Aperi, Domine* weerklinkt in machtige tonen, smeekend omhoog tot den troon van den Allerhoogste.
In melodische cadans volgen koorsgewijs de psalmen, afgewisseld door 't reciteeren van essen van de Schriftuur of Heilige van dien dag, en na 't jubelend *Te Deum*, intoneert men de Lauden met haar eeuwenoude hymnen en antiphonen, totdat eindelijk 't innig *Salve Regina* wordt ingezet, 't slotgebed van elk Dominicaansch officie, als hulde aan Maria, de Koningin

van den H. Rozenkrans, 't Is bijna 2 uur. Breviers en koorboeken worden opgeborgen. Amen. 'n Kniebuiging en onder de psalm *Miserere* verdwijnen langzamerhand allen door sacristie en kloostergang.
Ik wacht, en wacht, wacht. Allen weg. Een lamp uit. Twee, drie, vier lampen uit. Ben verkleumd tot in mijn diepste bottenstelsel. Kniel: Geloofd zij J. C. Sluit de kapeldeur, sluit de sacristiedeur, gang door, trap op, wel te rusten tot 5 uur. En dat is nu ’t Huissensche nachtkoor.
Of ik nooit bang geweest ben, om alleen in dat nachtelijke uur te dwalen in de donkerte van zoo’n groot huis, waar altijd iets kraakt of ritselt? 't Is eigenlijk 'n beetje onbescheiden vraag, maar enfin. Zoover ik weet, niet, uitgezonderd in twee buitenissige gevallen, die ik toch graag hier eventjes wil vertellen, omdat mijn verhaal over 't nachtkoor naar mijn zin wel wat al te gauw is afgeloopen, en ik nog 'n kolom of 4 copie te vullen heb, anders kwam ik er zeker niet mee op de proppen.
Wel, dat eerste geval was zoo: Een der paters van 't Huissensche klooster was gestorven. Gedurende de drie dagen en nachten vóór de begrafenis werd, volgens eeuwenoude Dominicaansche gewoonte, bij 't lijk, zonder ophouden, 't *psalterium* gebeden. Was nog jong, misschien 20. Was uitverkoren met 'n even jongen confrater, die plausibele broederplicht te vervullen, 's nachts van 11 tot 12 uur. Vond 't best. Om 11 uur precies begonnen we, diep in onze mantels gedoken, te bidden, en toen 't tegen 12 uur liep, zei ik zoo langs mijn neus weg:

> Zeg, 't is bijna tijd. Blijft jij maar kalmpjes hier, ik zal de anderen wel eventjes gaan roepen. Neen, zei 'ie, doe geen moeite.

En weg was ie. Daar stond ik alleen in de stikdonkere kapel in 't middernachtelijk uur, naast een doodkist met lijk, slechts verlicht door 'n zestal flikkerende kaarsen. Beken eerlijk, dat ik toen in in die oogenblikken bang geweest ben. Noem 't flauw, kinderachtig. *Soit*, maar weggeloopen, ben ik niet, en stel u zelfs 'ns in zulk 'n lúgubre situatie. Uw oordeel zal zeker milder zijn.
't Tweede geval was meer gecompliceerd. Stond meer direct in verband met mijn officie als nachtkoorwekker. Dat was zoo: Draai, op 'n stormachtigen Novembernacht, na mijn gewone omgang, klokslag 1 uur de sleutel in de sacristiedeur van 't Huissensche klooster, en God beware me, daar zie ik de bij-sacristie hel verlicht, 'n dikke rug van 'n vent, en 'n revolver op tafel rechts van ze'n formidable byceps. Dat moet je overkomen! Mijn hart klopte in mijn keel, wat zullen we nu toch hebben! En plots kwam er beweging in dien vleeschklomp in ruigen duffel, en de vriendelijke grijs ombaarde mond van onzen veldwachter Witzenburg lachte me toe: Laat ze nou maar komen, Frater, ik stâo ze! Toen loosde ik 'n diepe hè van verlichting, schoon ik van geheel de situatie nog geen atoom snapte, maar Witzenburg kende ik wel zoo’n beetje, was me alleen al sympathiek om de heerlijke rolmops met mayonnaise-saus van ze'n naamgenoot in de Rotterdamsche Passage, die we hier in Huissen, helaas, nooit te *savoureeren* kregen. Ging luiden, lampen aansteken, en toen loerde ik 'ns eventjes in dat Witzenburg-kamertje. Doodkalm zat ie 'n Upmannetje te puffen, in 'n *Kath. Illustratie* te turen, rechts lag ze'n revolver, links stond, 'n brandende lamp, er onder 'n stoomende koffiekan met appendix, en 'n reuze-stapel botrammen.

> Zeg, ouwe, wat doe je toch eigenlijk hier?
> Wat ik hier doe? Weet je dan niet, frater, dat ze vannacht hier willen inbreken?
> Weet van niks, hoor. Maar als ik jou was, dan zou ik toch die lamp uitblazen, ze kunnen je immers van buiten door dat raam, van top tot teen zien.

Dat geloofde ie wel, maar toch de krijgshaftige naamgenoot van dien Rolmopsman ging er heelemaal niet op in. 'n Beetje philosophie zou jou boterhamverslindende sabelmensch 'n wereld van goed doen, foeterde ik in mijn binnenste binnenste, en in arren moede trok ik klep klep mijn arm bijna uit 't lid aan dat vettige recalcitrante klokkentouw. 't Zou me 'n lief ding waard geweest zijn, na 't nachtkoor ook de wacht te mogen betrekken, al was 't alleen om 'ns

'n grondige verwoesting aan te richten in dat Eifeltorentje gesmeerde witjes en zwartjes, zoo juist den vorigen avond versch uit den snikheeten oven. Maar 't lukte niet.
Hoe 't verder afgeloopen is? Wel, die bewuste dief die, — hoorde ik later, — ze 's middags in de kapel hadden zien scharrelen, kwam natuurlijk niet opdagen, en, Witzenburg trok bij 't ochtendgloren, toen schaal en koffiepot leeg waren, naar huis en ontbeet niet, uit je reinste *imponentie*, geloof me gerust; ook ik ontbeet niet, maar dat zat meer in de *tabula-rasa*-achtige allures van de Huissensch ontbijttafel in den Dominikaanschen vastentijd. Meen hiermede voldoende te hebben aangetoond, dat ik tweemaal bang geweest ben, reuzebang, in de nachtelijke uren van mijn hoogere studiejaren. Kinderachtig? Toch niet. Neem zelf maar eens de proef.
Had 't eerst deez' keer willen hebben over *the topic of the day*, over de Willemstadsche watervoorziening, maar 't dacht me actueeler, meer in de lijn blijvend, mijn nachtreminiscenties 'ns op te halen uit mijn goeden ouden tijd, nu op de vooravond van Kerstnacht dit geschrijf 't licht zien zal. Voor vele mijn lezers zal deze copie 'n openbaring zijn. Dat niet alleen in de vredebrengende Kerstnacht, maar reeds eeuwen lang in duizenden kloosterkerken verspreid over onze staag omwentelende planeet, Gods barmhartigheid wordt afgebeden in één machtig-harmonisch smeekgebed als plengoffer voor 't klein egoïstisch, vaak satanisch gedoe van 'n ontzenuwde, verwarde, verdwaasde wereld, hoe weinigen beseffen zulks. 't Dacht me opportuun dit eventjes vast te leggen. Aan al mijn lezers: 'n Zalig Kerstfeest! 'n Zalig uiteinde! en 'n Zalig Nieuwjaar: Tot eind Januari 1926, als 't God belieft.
Jan Paul. San Willibrord, Dec. 21 | 25. (*Amigoe* 24 XII 25)

Hoofdstuk 11
Jan Paul en de Curaçaose Schouwburgkwestie: een liberaal –katholiek antagonisme

Evenals de dansvoorstelling van Norka Rouskaya leidt de Curaçaose schouwburgkwestie tot een polemiek in de lokale nieuwsbladen, waarbij andermaal kerk en seculiere samenleving botsen. Er ontstaat in de laatste maanden van 1925 een polemiek tussen de Missie en het schouwburgbestuur, een pennenstrijd die inhoudelijk in het verlengde van de vorige polemiek ligt maar ditmaal in vriendelijke sfeer zal verlopen. De toon is verzoenend maar de tegenstellingen blijken scherp. Andermaal ziet de Missie zich in haar regime aangetast. En Jan Paul is haar woordvoerder.

Het Teatro Naar in Pietermaai werd op 27 augustus 1871 officieel ingewijd en pakte de al in 1821 begonnen toneeltraditie op. Dit theater heeft in de negentiende en begin twintigste eeuw een wel haast legendarische faam verworven, tot het in de jaren twintig haar naam veranderde in Teatro Americano, maar toen voldeed het theater al lange tijd niet meer.
Vanaf 1915 waren er daarom plannen op het eiland om tot een nieuw theater te komen, ter vervanging van het aloude Teatro Naar. Op 2 juni 1915 was daartoe de N.V. Curaçaosche Schouwburg Maatschappij opgericht, maar de plannen werden, bij gebrek aan financiën, niet geconcretiseerd. Pas na ruim tien jaar, op 5 oktober 1925, wordt er weer een vergadering gehouden om tot verdere fondsvorming te komen. De *Amigoe* publiceerde een verslag.

> **Cur. Schouwburg Mij.**
> Beknopt verslag van de buitengewone algemeene vergadering van aandeelhouders van de Curaçaosche Schouwburg Maatschappij, gehouden op den 5den October 1925.
> De vergadering werd bijgewoond door 12 leden. Na opening door den Voorzitter brengt de administrateur verslag uit van den stand der geldmiddelen, dat hierop neerkomt.
> Bij het optreden van het tegenwoordig bestuur in Maart van dit jaar, had de maatschappij f 25.000. — in kas en was in het bezit van het oude theatergebouw met het daarvoor gelegen
> terrein, geschat op een waarde van f 11.000.—
> In den loop van dit jaar zijn er nieuwe aandelen geplaatst tot een bedrag van f 15.000.—.
> Dit bedrag gevoegd bij de opbrengst van een laatst gegeven uitvoering en andere inkomsten wegens opbrengst van het theater, maakt het kapitaal van de maatschappij thans 42.000.—
> Verder is er van het Gouvernement vergunning gekregen tot het houden van een loterij, welker opbrengst naar gehoopt wordt, de middelen zal doen stijgen.
> De Voorzitter deelt mede, dat er onderhandeld wordt met deskundigen over den bouw van ecu nieuwen schouwburg, maar dat die onderhandelingen nog niet tot een definitief plan hebben geleid.
> Een der leden stelt nu voor om het bestuur te machtigen verder het noodige te verrichten tot verwezenlijking van het doel, n.l. den bouw van het nieuwe theater, welk voorstel door
> het bestuur wordt aanvaard, onder voorbehoud, dat een eventueel plan voor den bouw eerst aan de goedkeuring van een algemeene vergadering zal worden onderworpen.
> (*Amigoe* 10 X 25)

Na zes jaar, op 7 november 1931, zal de schouwburg officieel geopend worden met muziek en het Spaanstalige blijspel *Entre doctores.*

Deze plannen betekenen concurrentie voor het missietoneel. Jan Paul reageert op de plannen van de Schouwburgmaatschappij in zijn feuilleton Curaçaosche Ditjes en Datjes. Tegelijkertijd neemt hij de gelegenheid te baat om zijn opvattingen over aard en functie van literatuur en toneel te verhelderen. (24 X 25)

> 'n theater, 'n plaats waarheen je gaat, èn 'voor je pleizier èn om alle huishoudelijke en *bussiness*-narigheden uit 't hoofd te zetten, en om, *last not least*, 'n beter mensch te worden. (24 X 25)

Jan Paul kritiseert *'t laks gedoe* van het schouwburgbestuur tegenover de daadkracht van de missie en vergelijkt vanuit een Eurocentristisch perspectief en koloniale superioriteitsgevoelens het Europese kunstpeil tegenover met van de V.S.

> Want u zult me toch wel grif moeten toegeven, dat de U.S. èn op tooneel èn op filmgebied nog lang niet in de schaduw staan kan van 't kunstzinnige ge-acheveerde, wat 't oude Europa ons nog steeds biedt.

Vervolgens speelt de aanvaring van de missie met het kantongerecht naar aanleiding van het optreden van Norka Rouskaya [zie hoofdstuk 9] hem na ruim een jaar nog steeds parten en hij komt er nu uitvoerig op terug om zijn standpunt nogmaals te verdedigen.

> Neem wel 's waar geen blad voor den mond, maar ik zeg toch nooit meer dan ik kwijt wil zijn, ook niet onder de streep. Jan Paul, wat ben je weer naar! Pas op, daar staat 75 pop boete op, subsidiair 20 dagen brommen. Word ik weer persoonlijk?

Deze opmerking naar aanleiding van die geruchtmakende zaak uit het verleden veralgemeent hij met zijn kunstopvatting.

> En kom nu, in Godsnaam, weer niet aanzeulen met de dooddoener, *l'art pour l'art*, holklinkende woorden die niets zeggen. Luister 'ns: Kunst dient om den mensch te verbeteren, omhoog te heffen. Door de kunst tracht men 't schoone te bereiken. Het schoone bestaat in de harmonie, in 't evenwicht. Die harmonie bevindt zich volmaakt alleen in God. En 't Volstrekte Schoone is God.

Ten slotte persisteert hij vanuit die literatuuropvatting bij het traditionele religieus-moraliserende missietoneel.

> Zoo’n opvoering b.v. als de vorige week bij 't jubilé v/d St. Josephsgezellen vereeniging *Triunfo di Cruz* werkt veredelend, opbouwend, doet 'n wereld van goed, terwijl 'n schuine dubbelzinnige film of 'n blijspel of drama met 'n perverse tendenz, 't subliem rein-onschuldige in 's menschen hart verstikt, en rijp maakt voor de grofste uitspattingen op moreel gebied. (24 X 25)

24 X 25
Caraçaosche Ditjes en Datjes.
Onder Berichten uit de Kolonie — zie *Amigoe* van 10 Oct. ll. — trof me 'n zakelijk berichtje onder 't hoofd Cur. Schouwburgmaatschappij. Op die buitengewoone algemeene (sic) vergadering van aandeelhouders, waren er aanwezig, goed geteld, precies 12 leden; wel 'n buitengewone welsprekende belangstelling! Weet heelemaal niet, hoeveel aandeelhouders deez' illustre maatschappij rijk is, maar.... 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11,12 mannetjes op den kop af, die de presentielijst geteekend hebben, je zoudt als president die zich een beetje voelt, waarachtig 't bijltje er bij neerleggen.

Nu *supponeert* u misschien, dat ik hier in mijn eentje tusschen de cactussen en de ezels en de geiten, zit te gnuiven van louter pret, over die allerlakste belangstelling. Neen, toch niet, u vergist u deerlijk, 't spijt me, 't stemt me intreurig, dat Curaçao, 't verlichte met ze'n tijd meegaande Curaçao, zich zoo onhebbelijk kennen laat van ze'n fut- en peplooze kant. Wat 'n lawaai, wat 'n alle-hens-aan-dek-gedoe sinds jaren om eventjes 'n Willemstad waardige schouwburg in mekaar te zetten! En 't resultaat? 'n Sobere fl 42.000 in kas, wat zoo goed is als niets; geloof me. 'n Hele oplaag, 'n hele editie, 'n hele uitgaaf van 't roemruchte seniel-afgetakelde Theater Naar bouw je daar nog niet van, op geen stukken na.
Bij 't neerpennen van Theater Naar, welde ineens 'n oude herinnering naar boven onder mijn schedel met veel zout en weinig peper. Dat was zoo. Had in '97 — waar blijft de tijd!!! — pas voet gezet op onze kale rots onder 'n koperen hemel, toen ik op een bewolkten achtermiddag met Antoine Pijpers, den later gevierden stichter van den R. K. Volksbond op stap ging naar Otrabanda.

Hè, wat is dat voor 'n gebouw, vroeg ik 'm, toen we langs Pietermaaiweg beenden.

Dat? Dat is het Theater Naar.

Je bedoelt N—A—A—-R, spelde ik vragend?

Ja zeker, heusch, precies zoo.

Toen schoot ik in 'n onbedaarlijke lach, want die combinatie was me nu toch al te machtig. Kijk 'r 'ns hier. Ik veronderstel, want zeker weet ik 't niet dat de eigenaar van dat zaaltje Naar heette, maar hoe 't in Godsnaam mogelijk is, dat je zoo'n naam, hoe achtenswaardig anders ook kan vastkoppelen aan 'n theater, aan 'n plaats waarheen je gaat, èn 'voor je pleizier èn om alle huishoudelijke en *bussiness*-narigheden uit 't hoofd te zetten, en om, *last not least*, 'n beter mensch te worden, dat blijft me 'n raadsel.
Stel je voor, 'n *dentist* die Dr. Pijn, 'n sigarenfabrikant die Muf, 'n wijn-inkooper die Zuur, 'n melkboer, die Water, 'n barbier die Jaap, 'n vleeschhouder die Taai, 'n officier van de marechaussee die Bang, 'n geheelonthouder die Jan Doedel, 'n stakkerd met 2 houten beenen, die Spring in 't veld heet.
Dat gaat immers niet. 't Zit 'm zoozeer niet in de naam, maar in de combinatie, in de koppeling der woorden. En om me nu te rechtvaardigen, weet u nu eigenlijk wel wat Naar beteekent in zuiver gedegen Hollandsch? Sla van Dale open, en lees, maar schrik niet. Naar beteekent: ijselijk, treurig, droevig, somber, doodsch, ongesteld, onpasselijk, vervelend.
Heb ik gelijk of niet?
Nog zoo heel lang niet geleden is theater Naar opgelost in Teatro Americano. Waarom Americano? Misschien om aan te geven het peil, van hetgeen men er gewoonlijk presteert. Want u zult me toch wel grif moeten toegeven, dat de U.S. èn op tooneel èn op filmgebied nog lang niet in de schaduw staan kan van 't kunstzinnige ge-acheveerde, wat 't oude Europa ons nog steeds biedt. Hoop van harte, dat in gulden letteren zal prijken boven de spacieuse vestibule van ons nieuw theater: Hollandsche Schouwburg, niet uit chauvinisme, maar heel eenvoudig omdat in 'n Hollandsche kolonie 'n Teatro Americano zich voelen moet als 'n kat in 'n vreemd pakhuis. Maar laat 't mannetje, die deez' kapitale letters moet vergulden, toch asjeblieft 'n beetje opschieten, want aan 'n degelijk, frisch, *up to date* schouwburggebouw, hebben we, zou ik haast zeggen, nog meer behoefte, dan aan 'n tunnel onder onze prachthaven.
Die tunnel — al zal ik 't niet meer beleven — komt toch wel, maar 'n nieuwe schouwburg, *great Scott*, als ze zoo blijven doorhannessen, dan staan in A.D. 1999 de gegrimeerde nervieuse acteurs vóór 't halen nog steeds te bibberkuiten achter de coulissen van 't onooglijk tooneeltje van 't onooglijk Teatro Americano-zaaltje.
Ja, onoogelijk, want heusch dit verwaaide zaaltje met appendix is heusch als schouwburg 't tot 'n wereldhaven groeiende Willemstad onwaardig. 't Doet je denken aan 'n Varietétheater vierde klas, waar ze hevige drama's met veel bloed en dolken en rollende oogen debiteeren, en

waar door 't pruimende auditorium fabelachtige hoeveelheden scharretjes en harde eieren worden verorberd.
Zeg nu toch niet, maar we hebben nog 'n *Salon Habana*. Als ge daar nu serieus prat op gaat, dan zeg ik 't de Hollandsche matrozen van ons vroeger stationsschip volmondig na: hoor eris, vadertje, dan lus je nog wel wat. Ben er eens geweest, met 't afdraaien van de Hollandsche marine-en legerfilm. De film was *all right*, maar de rest: 'n sluier daarover. 't Zou m'n een lief ding waard zijn, als de baas van dat spul, pardon, de manager van die Salon (?) 'ns 'n kijkje kon gaan nemen in Amsterdam bij ze'n collega Tuschinsky, en als die man nog kan blozen, dan heeft ie, staande in die luxueuze prachtzaal gebloosd, als 'n Curaçaosche ondergaande zon bij regenachtig weer. Dat zich zelf respecteerende artisten van naam 't beneden zich achten hier op te treden, is nog al logisch.
En Norka dan? O, natuurlijk, 'n decadent milieu is immers juist de plaats waar zoo'n schepsel thuis hoort. Weet ge, hoe die juffrouw Norka in hoogst eigen persoon, in 'n interviewu te Portorico, haar Salomé-dans betitelde: *el baile sombrio, perverso, i voluptuoso.* Denkt U nu de draagkracht van die twee woorden 'ns goed in. Arme onschuldige door haar vermoorde zielen! Hadden we nu recht tot protest, ja of neen? Wees eerlijk, en zeg ja, verblinde Norka-paladijnen. En kom nu, in Godsnaam, weer niet aanzeulen met de dooddoener, l'art pour l'art", holklinkende woorden die niets zeggen. Luister 'ns: Kunst dient om den mensch te verbeteren, omhoog te heffen. Door de kunst tracht men 't schoone te bereiken. Het schoone bestaat in de harmonie, in 't evenwicht. Die harmonie bevindt zich volmaakt alleen in God. En 't Volstrekte Schoone is God.
En zoo zou ik nog kolommen door kunnen gaan met deze oergezonde aesthetische theorie te ontwikkelen, maar *cui bonum*? wat goed zal ik er mee doen? Zoo'n passage slaan 99% van mijn lezers immers toch doodgewoon over, want ik ken mijn Pappenheimers. En toch, 'n vleugje meer universeele ontwikkeling zou heusch ons Hollandsch lezend Curaçaosch publiek 'n wereld van goed doen.
Wist U wel, dat 't wereldsche drama zich van lieverlede uit de door en door Roomschse middeleeuwsche mysterie-spelen heeft ontwikkeld? Dat met verloop van tijd in zekere kringen 't tooneel is verworden en gedaald tot 't vaak lage peil, waarop 't nu staat. Wrijft dat ons aller Roomsche voorouders toch niet aan, dat is unfair.
Zoo'n opvoering b.v. als de vorige week bij i 't jubilé v/d St. Josephsgezellen vereeniging *Triunfo di Cruz* werkt veredelend, opbouwend, doet 'n wereld van goed, terwijl 'n schuine dubbelzinnige film of 'n blijspel of drama met 'n perverse tendenz, 't subliem rein-onschuldige in 's menschen hart verstikt, en rijp maakt voor de grofste uitspattingen op moreel gebied. Met 'n scheermes kunt ge uw koonenstelsel adoniseeren, wat goed is, en ook je buurman den nek afsnijden, wat slecht is. Begrijpt U deez' ietwat lúgubre vergelijking?
In de jaren, toen de baard reeds in mijn keel begon te kietelen, ben ik tot driemalen toe op de planken verschenen.
In mijn eerste rol, mijn début, was ik soldaat, had slechts door de zaal te donderen: Je bent mijn arrestant!
In mijn tweede was ik 'n boer, in blauwen kiel, pilo broek en klompen, en mijn onschuldig: Baas, de keer steet dreug, en 't verke het de blaor, bezorgde me 'n reuze-lachsucces, 't waarom snap ik nog niet, want 't kwam er zeer onbeholpen bij me uit, dat weet ik nog drommels goed. En als Monsieur Jourdain in Molières *Citoyen-gentilhomme*, sloot ik mijn kortstondige acteurs carrière.
Hoop, als nieuwe Schouwburg klaar is, dat dit opvoedende dol kluchtige blijspel ook op ze'n repertoire staan zal. Dan kom ik zeker kijken als reporter v/d *Amigoe*. Maar wanneer, zal ik mij daar in leeren clubfauteuil in ze'n stylische pers-loge kunnen neervlijen, gewapend met binocle, bloc-note en potloodje, wanneer, o, *great Scott*, wanneer???

En onwillekeurig begin ik 't laks gedoe van die gefortuneerde Nieuwe Schouwburgbouwers te vergelijken met 't enthousiasme, waarmede wij katholieken de grootste offers brengen voor ons ideaal, de koppige door niets te weerstane stuwkracht, waarmede wij onze schouders zetten onder de zwaarste Hercules-lasten, strijdend met élan tegen moeilijkheden, tegenwerking, en 't vaak totaal gebrek aan fondsen, maar steeds komen we gezegevierend uit den nobelen strijd, laat 't zijn ietwat geschramd, misschien bloedig gewond, 'n enkeling gevallen op 't veld van eer, maar ons ideaal, ons heerlijk ideaal bereiken wij zoo zeker als wat.

Met 't Kruis in top,
zoo varen wij
door 't wereldtij
ten hoogen Hemel op.

Is 't niet waar, dat de zich steeds breeder ontplooiende activiteit op katholiek charitatief gebied in al ze'n geledingen op onze Hollandsche West- Indische eilanden, zelfs onze felste tegenstanders ontzag en respect inboezemt? De in de tropen dubbel zware offervolle arbeid voort zielenheil in onze verpeste havenstad en op eenzame buitenposten nu 'ns uitgeschakeld, wat is er b.v. in de laatste 15 jaren onder 't zegenrijk bestuur van onzen tegenwoordigen bisschop niet enorm veel gedaan, ook voor de stoffelijke welvaart van 't Curaçaosche volk. Bewijzen? Onnoodig, de steenen spreken.

En kijk nu 'ns naar den overkant. Om 'n nieuwe schouwburg te bouwen — 't is nog al de moeite waard — worden reeds jaren lang vergaderingen belegd, gepraat, gespeechd, met de hamer geklopt, en de notulen voorgelezen, en stapels aandelen uitgegeven, en 't resultaat, 12 aandeelhouders op 'n Bijzondere Algemeene! vergadering, 't peulschilletje van 42 duizend in kas.

Als 't niet zoo razend-treurig was, dan zou je er heusch 'ns hartelijk om lachen. Één lichtpunt is er. Er zal 'n loterij gehouden worden welker opbrengst naar gehoopt wordt, de middelen zullen doen stijgen. *Words! Words! Words*!... Die bijzin is weer je reinste tijdverspilling, je reinste onzakelijk praatvakerij. Want waarom hou je anders zoo'n loterij? Misschien om de middelen te doen stijgen? Als ik die bouwlustige, maar niet opschietende heeren van advies mocht dienen, wel, kom dan 'ns bij ons informeeren hoe wij steeds met onze betrekkelijk geringe middelen toch zoo enorm veel tot stand kunnen brengen.

En weet U, wat U dan te hooren zult krijgen. Want 't is heelemaal geen geheim: Ga zitten, steeks 's op, en kijk 'r 's hier, mijne Heeren: 't Zit 'm vooral hierin, dat je hebt 't onverwoestbaar enthousiasme voor 't doel dat je bereiken wilt, dat ge jezelf daaraan geeft niet half, maar geheel en al. En dan werken en sjouwen en sjouwen en werken tot diep in den nacht, zich zelf geheel wegcijferen, en opofferen, dan kom je er, dan breng je iets tot stand, en anders kom je er niet. Maar aan dat zich zelf opofferen en wegcijferen hebben de meesten 'n stuk of wat broertjes dood, en daar zit 't 'm juist in.

Let er 'ns op, hoe 't loopen zal, als er niet heel gauw meer fut en pep en energie in 't aderensysteem van de nieuwe schouwburg-commissie wordt gespoten. Dan honken er toeterend op 'n frisschen morgen, 'n file van motortrucks beladen met hout en steenen en kalk en zand, 't pracht terrein binnen ten Zuiden v/d Kathedraal, en nijvere timmer-en oppermannetjes en metselaars beginnen doodkalm 'n frisch modern practisch R.K. Verenigingsgebouw in mekaar te metselen en te timmeren, zooiets als de Rotterdamsche groote Doele-zaal in bescheidener proportie. En als we bouwen, dan bouwen we, omdat we ons zelf niet te hoog achten opzichter te spelen, en zelfs nu en dan de handen uit de mouwen te steken, arbeid adelt, is 't niet zoo?

En binnen 5 maanden staat de kap er op, en 3 maanden later schetteren bij de glorieuse inwijding, de vroolijke tonen van 't Volksbondige muziekcorps over Otrabanda, over de haven, tot ver over de emerald kuivende golven van de Caraïbische zee! En dan? En dan, niks! Neem wel 's waar geen blad voor den mond, maar ik zeg toch nooit meer dan ik kwijt

wil zijn, ook niet onder de streep. Jan Paul, wat ben je weer naar! Pas op, daar staat 75 pop boete op, subsidiair 20 dagen brommen. Word ik weer persoonlijk?
Never mind! Sans rancune.
Jan Paul: San Willibrordo, Oct. 20 | '25. (*Amigoe* 24 X 25)

Een week later verschijnt er op in de *Amigoe* van 31 X 25 een uitvoerige reactie op Jan Pauls stuk, waarin de kritiekpunten stuk voor stuk besproken worden, waarbij de schrijver zich afvraagt of Jan Paul werkelijk het niveau van het missietoneel wil en kan vergelijken met toneelvoorstellingen van beroepsspelers.

> Daarom doet het zoo vreemd aan als voorbeeld van veredelende en opbouwende kunstprestatie een uitvoering van de St. Jozefsgezellen aan te halen. 't Was toch geen meenens van U, want 't zit 'm ‘t immers niet alleen in den inhoud van het stuk? Zonder maar het minst te willen afdingen op de acteurstalenten van de St. Jozefsgezellen, gij wilt het spel van dilettanten toch niet vergelijken met dat van beroepsmenschen? (31 X 25)

31 X 25
Open brief aan Jan Paul
Mr. Jan Paul.
Met genoegen,— pardon, deez' keer ietwat misnoegd, — heb ik Uw onder-de-streep-artikel in de *Amigoe* van 24 dezer gelezen. Wat zijt ge me daar aan 't uitpakken gegaan. Ge hadt toen bepaald de bokkepruik op. Daarom is het zoo in-jammer, dat ge juist dien dag hebt uitgekozen om iets over ons nieuwe-schouwburg-gedoe te schrijven. Jan Paul, ge zegt dikwijls rake dingen, maar dezen keer sloegt ge op verschillende plaatsen de plank glad mis. Hoe zoo?
Ik heb nergens kunnen vinden, dat de katholieken zijn uitgeschakeld uit de schouwburg-maatschappij, waar gij Uw vergelijking maakt tusschen 't laksch gedoe van de gefortuneerde Nieuwe Schouwburgbouwers en het enthusiasme van de katholieken.
Dat er hier onder de niet-katholieken meerderen beter bedeeld zijn met het aardsche slijk, wil nog niet zeggen, dat verschillende katholieken niet begrepen zijn onder die schouwburg-bouwers. En dan, hoe is 't mogelijk, dat ge ons theater-bouwerij kunt vergelijken met het doel, wat gij nastreeft ? Het is zeer logisch en natuurlijk, dat ge met hart en ziel werkt voor dat doel, en dat ge u zelf daar niet half, maar geheel en al aan geeft om Uw ideaal te bereiken. Hoe graag we ook aan den Pietermaai-weg den nieuwen Schouwburg zien verrijzen, en hoeveel we er ook voor over zouden hebben, ons ideaal, en dan nog wel ons heerlijk ideaal is dat zeker niet.
Dat gelooft ge toch wel?
Als ge bij den bouw van een of ander schooltje of kerkje dagen, weken, zelfs maanden achtereen er opzichter of wat ook zij, bij wilt spelen, de schoorsteen op Willebrord blijft toch rooken.
Als wij bij een eventueelen schouwburgbouw zulks niet geheel en al zouden doen, is 't niet omdat we ons daarvoor te hoog achten, maar om de eenvoudige reden, dat we onze handen ergens anders uit de mouw moeten steken, anders gaat het vuur onder onze schoorsteen thuis uit.
Hoe gij steeds zoo enorm veel tot stand kunt brengen? Wel, eerstens net als wij dat trachten te doen: collectes houden, bazaars organiseeren, loterijen spelen, en dan een zegeltje van vijftig cent: Aan Z. E. den Gouverneur van Curaçao, geeft ...
Hetwelk doende enz.
Klaar is Kees!
Maar zóó ver hebben wij 't nog niet gebracht. Als ik U vertel, dat wij voor het houden van die bewuste loterij een tienduizend pop bij den kolonialen ontvanger moeten opdokken.

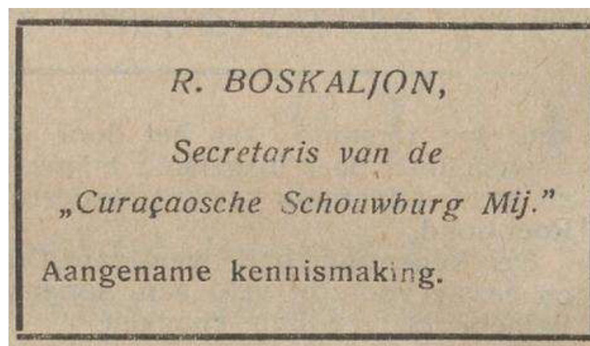
A propos, over loterij gesproken; hebt gij nooit gehoord, dat zoo'n loterij weleens op een totaal fiasco is uitgeloopen? Ik wel. Daarom is 't zoo gek niet te hopen, dat er een batig saldo zal blijven.
Ik weet goeden raad. Als 't zóó ver is, neem dan een stuk of wat loten, breng ze aan den man onder Uw buitenmenschen, dan kunt ge er U later op verheugen, dat de Willebrorders ook het hunne ertoe hebben bijgedragen tot den bouw van een Willemstad waardigen Schouwburg.
Dat het peil van hetgeen men gewoonlijk in het thans tot Teatro Americano herdoopt Theater Naar presteert, zoo laag slaat, is overdreven. Tot voor eenige jaren was dat de eenige gelegenheid, die Curaçao op dit gebied bezat en zijn er, ondanks dien naren naam, verschillende uitvoeringen, vooral op het gebied van tooneelkunst, in gegeven, die er mochten zijn. Daarom doet het zoo vreemd aan als voorbeeld van veredelende en opbouwende kunstprestatie een uitvoering van de St. Jozefsgezellen aan te halen. 't Was toch geen meenens van U, want 't zit 'm 't immers niet alleen in den inhoud van het stuk? Zonder maar het minst te willen afdingen op de acteurstalenten van de St. Jozefsgezellen, gij wilt het spel van dilettanten toch niet vergelijken met dat van beroepsmenschen?
Ik weet niet of gij bedoeld hebt met Uw stuk de menschen meer fut en pep te willen inspuiten, maar één ding wil ik U verzekeren, dat, ondanks het feit, dat de Curaçaoënaar nu eenmaal niet één, maar verschillende broertjes dood heeft aan 't bijwonen van vergaderingen, de nieuwe schouwburg er komt vóór Uw tunnel, eerder nog dan ge wel denkt. En dan kunt ge er op aan, dat ge een uitnoodiging krijgt voor de uitvoering bij de inwijding. En dan hoop ik, dat we een gunstiger stuk van U zullen krijgen in de *Amigoe* dan dat van de vorige week Want waarlijk, Jan Paul, gij waart wel wat hard in Uw oordeel. Gij ziet, ik houd er ook niet van mijn meening onder stoelen en banken te steken. *Sans rancune*. R. B. Willemstad, 29 October 1925.

Jan Paul Delgeur geeft een tegen-reactie op deze reactie. De krant publiceert ook dit stuk. De vriendelijke discussie breidt zich uit tot een kleine polemiek. Na een uitvoerige inleiding in de Ditjes en Datjes stijl vraagt hij aan inzender R.B. zich met zijn volledige naam kenbaar te maken, waarop R.B(oskaljon) zijn visitekaartje in de krant laat afdrukken.

Ingezonden
Geachte Heer Redacteur
Mag ik eventjes beslag leggen, op 'n half kolommetje van de *Amigoe's* kostbre plaatsruimte ?
't Gaat heusch over iets actueels van 't hoogste belang. Heb wel 'n keurige garage, maar daarin huist geen auto, geen Ford zelfs, maar slechts 'n heel nederig kitokie. Noem zoo'n vehikel uit den tijd, best, in ieder geval ik moet 't er meedoen, en ik doe 't er mee met élan, dag in en dag uit, reeds jaren. Maar heeft 't nu pas, dat je bij je dagelijksch-wielen over onze smalle, hobbelige, kronkelende buitenwegen, steeds 't fatale risico loopt, om plots door 'n om den hoek racende niet-toeterende auto of truck tot mosterd vermalen te worden?
Dat gevaar moet ge heusch niet onderschatten, en zit 'm vooral in de scherpe bochten van onze grillige beneden-districtswegen, met die alle uitzicht belemmerende reuze-cactusheggen.
Je paardje draaft lustig zoo'n bocht in, je ziet niets, je hoort niets, en pang, krak, *ai Dios*, 'n gedeukte motorkast, wat versplinterd hout, 'n bloedige lillende massa menschen- en paardevleesch, en 'n oogenblik later deponeeren ze, 't beetje wat nog van je over is, als 'n portie hachée in de schaduw van 'n naburigen tamarindeboom.
Overdreven ?
Toch niet!
Hier buiten doen de chauffeurs precies wat ze willen. Control is er immers in geen velden of wegen. Hier rijden ze zelfs in de salinje-vlakte, waar ze toch waarachtig wel de ruimte hebben, met 'n vaartje tegen mekaar op nog zoo heel lang niet geleden. En wie zal bewijzen,

dat bij de een of andere aanrijding, met of zonder funest gevolg, 't mannetje achter 't wiel, niet danig boven ze'n theewater was?
Gebeurt zoo iets in mijn buurt, dan moet eerst de politie gehaald worden op Kleine Berg of Dokterstuin, waar minstens 'n anderhalf á twee uur mee gemoeid is, en in dien tijd is zoon rumhijscher natuurlijk weer zoo nuchter als 'n pasgeboren kalf. ‘
Wat ik dan wil?
Primo, dat de auto's en trucks hierbuiten bij bochten aanmerkelijk vaart minderen, en er op los toeteren, en secundo, en dat is 't voornaamste, dat door bevoegde autoriteit — in casu Directeur v/O. W. of Districtmeester — 'n paar mannetjes met 'n kapmes aan 't werk worden gezet om minstens 10 M. van elken kant van elke scherpe bocht, die tot niets dienende reuze-cactusheggen af te kappen, zeg tot 'n voet of 6 boven den beganen grond. Dat is waarachtig toch niet tè veel gevraagd, is 't wel ? Maar, *Do it now! Do it now*!!
Niet praten, maar doen, denk aan 't kalf en den put.
Maandag a. s. 7.42 A. M. laat ik inspannen, om te kijken of die kapmannetjes bezig zijn. Ik hou van opschieten ! *Punctum*!
Neen, geen *punctum*, nog iets, dat is waar ook.
Heb in *Amigoe* van Zaterdag ll. met genoegen 'n Open Brief aan mijn adres gelezen. Hier eventjes vastgelegd, dat ik nooit meer inga op ongeteekende ingezonden stukken aan mij gericht, van wien ook, want wat zeggen mij die twee letters R. B.? Immers niets. Maar, omdat 't schrijven zoo op ende top *gentlemanlike* is, zou 't mij 'n verheugenis zijn den geachten auteur van antwoord te dienen, om te bewijzen dat ik toch heusch zoover de plank niet heb mis geslagen.
Toe, R. B. Kom voor den dag met open vizier, ik verzeker U, dat ik dan in mijn e.v. onder-de-streep van 28 Nov. a.s., even *gentlemanlike* als U mijn ideeën omtrent die nieuwe-schouwburg kwestie verder zal afwikkelen. Dank U, geachte Heer Redacteur.
San Willibrordo Jan Paul Allerheiligen 1925. (*Amigoe* 7 XI 25)

Geachte Heer Redacteur,
In de *Amigoe* van ll. Zaterdag las ik, dat de heer Jan Paul mij uitnoodigt om met open vizier voor den dag te komen. Ik kan u verzekeren, dat het geen oogenblik bij me is opgekomen om mijn naam te verschuilen. Ik heb gemeend te kunnen volstaan met het stuk in quaestie met mijne initialen te onderteekenen, omdat ik dacht, dat de lezers daarvan er wel uit zouden hebben kunnen opmaken, wie R.B. was. Waar ik me blijkbaar daarin vergist heb, verzoek ik U beleefd om door middel van een kolommetje van de *Amigoe* mijn onderstaand visitekaartje aan den heer Jan Paul te doen toekomen. (*Amigoe* 14 XI 25)

R. BOSKALJON,
Secretaris van de
„Curaçaosche Schouwburg Mij."
Aangename kennismaking.

R. Boskaljon (1887-1969) is de bekende musicus-kapelmeester die in 1958 *Honderd jaar muziekleven op Curaçao* zal publiceren.

De discussie wordt ‘gentlemanlike’ gevoerd door beide partijen, waarbij Jan Paul toch wel de wat feller scribent is, ook nu hij echt officieel weet wie R.B. is, gepensioneerd kolonel R. Boskaljon, de musicus, de bekende kapelmeester van het garnizoens muziekcorps, over wiens concerten hij in zijn Ditjes en Datjes meerder keren heel positief geschreven heeft, wegens diens artistieke en magistrale muzikale prestaties. Op zijn beurt reageert Jan Paul nogmaals in zijn laatste stuk, vriendelijk puntsgewijs, op het ingezonden stuk van R. Boskaljon: “Die verwenschte hyperbolen spelen 'n karakter, als 't mijne, vaak booze parten.”
Maar het antagonisme blijft. In de laatste bijdrage van deze vriendelijke polemiek zet Jan Paul daarom zijn katholieke standpunt rond moraal en kunst helder neer en verdedigt hij als missie-man de katholieke kant van de discussie. Maar tegelijkertijd ademt dit slot de poging om ontstane rimpelingen glad te strijken.

28 XI 25
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
't Kaartje van den Secretaris der Curaçaosche Schouwburg-Maatschappij in dank ontvangen. Aangenaam, hoogst aangenaam, onder 'n stevigen cordialen handdruk. Weet u wel, geachte Secretaris, dat op de zakdoeken en sokken en pajama's etc. van twee mijner confrères, werkzaam in San Matéo's parochie, dezelfde initialen R.B. geborduurd staan, precies als op uw zakdoeken, sokken, pajama's etc?
Dat moest mij, — kan 't anders? — op 'n dwaalspoor brengen, te meer daar ik, als op 't veld vergrijsde buitenman, zoowat niemand van de Curaçaosche Hollandsch-sprekende *haute-volée* de eer heb te kennen, laat staan van er aan voorgesteld te zijn. Wat wis en zeker 'n lacune is in mijn kijk op de zoo vaak heterogene Willemstadsche toestanden als Curaçao-onder-de-streep-causeur. Maar maak 'ns 'n vuist, als je geen hand heb.
Never mind, ter zake. 't Is duidelijk, dat de geachte auteur mij niet kent, want dat hypochondrisch toiletartikel —'n bokkepruik — zult ge in mijn wigwam tevergeefs zoeken, noch in mijn keurig gebeitste linnenkast, noch op mijn streng-stylische *porte-chapeau*, en heelemaal niet, nooit of te nimmer op mijn grijpende kortgeknipte *brainbox*.
Als er ooit 'n schepsel Gods op deez' Cosmos rondbeent, die doorloopend 56 lange jaren — de dotzuigende baby-periode natuurlijk uitgezonderd — met 't zonnigste humeur is bedeeld geworden, dan is 't uw onderdanige dienaar Jan Paul. En ook onder 't in mekaar zetten van *Amigoe*-copie, al kringelen er soms de allerpijnlijkst schrijnende waarheden uit 't puntje van mijn poenig-gekleurden Parker, of komt mijn kokkie onder die litteraire bedrijven binnenschuifelen met de funeste tijding, dat de boter op is, of de melk aangebrand, 't brengt me heusch geen duizendste van 'n *inch* uit mijn *equilibre. All right* kokkie, dat komt wel terecht, en ondanks 't vooruitzicht van 'n botram zonder boter, en 'n glas zonder melk, ontplooi ik mijn ideëen op 't geduldig papier, met van onverwoestbare levensvreugde tintelende kijkers achter mijn hollebolle brillenglazen. Dus.... bokkepruik, vermot en verhaar en verdwijn!!! —
Wat die paar katholieke aandeelhouders betreft, kan ik al heel erg kort zijn, 't is immers duidelijk dat zij tegenover zooveel andersdenkenden, al heel weinig gewicht in de schaal leggen. Waaruit men echter weer 't recht niet heeft te distilleeren, dat ik hun afwezigheid op die bewuste vergadering goedkeur, neen, om den drommel niet. — Geef grif toe — want zoo ben ik, — dat ik in mijn onstuimig enthousiasme wel wat aan 't doorslaan geweest ben, over dat bewust heerlijk ideaal van 'n schouwburgbouw. Die verwenschte hyperbolen spelen 'n karakter, als 't mijne, vaak booze parten. Maar 'n beetje meer idealisme zou in deez' zaak toch heusch niet kwaad zijn, dat is U toch ook zeker roerend met mij eens. Dat is ten slotte noodig voor elk groot werk dat je op touw zet, wat je dan ook moed geeft, om er desnoods 'n offer voor te brengen, groot en klein.

Kijk 'r 'ns hier. Als men alles met 'n koopmansoog beschouwt, en alleen maar zit te cijferen en te piekeren en te rekenen, hoeveel winst iets zal afwerpen, dan zal men er nooit toe komen, om ‘n werk, wat geen directe baten oplevert, en misschien toch heel hard noodig is, tot stand te brengen. Daarom, eenmaal overtuigd van de noodzakelijkheid van 'n goed theater, dat hier (tusschen 2 haakjes) heelemaal geen winstgevend bedrijf zijn zal, moet men de zaak wat meer idealistisch opvatten, de winst, die men misschien anders met ze’n geld maken kan opofferen, anders komt men er nooit, terwijl als men daartoe te vinden is, de zaak in 'n minimum van tijd gezond is. Dat is dat! Duidelijker kan ik niet zijn.
En nu de schoorsteenkwestie.
Pende: omdat we ons zelf niet te hoog achten opzichter te spelen, en zelfs nu en dan, de handen uit de mouwen te steken. Arbeid adelt, is 't niet zoo?
Wat is opzichter spelen? Let, *please*, op de terminologie, want daar gaat 't om. Den godsganschelijken dag bij 't werk staan neuzen en razen, als indertijd 'n blankofficier bij 'n troep slaven? Wel neen, heelemaal niet. Herinner me, — 't is jaren geleden,— op een der Bovenwindsche eilanden, 'n opzichter van 'n ploeg wegwerkers, die doodkalm in de schaduw van 'n boom langs bewusten weg, in ze'n dekstoel onder 'n sigaretje, romannetjes zat te lezen. Dat is nu 't opzichter-spelen weer te vèr gedreven. Maar zóó bedoel ik 't niet.
Weet u, hoe ik opzichter speel, of juister, gespeeld heb bij mijn bouwerij op Boven- en-Benedenwinden? Wel, ‘s avonds administratie, correspondentie, boeken bijhouden.
's Morgens na 't ontbijt conferentie met den baas. Hoofdzaak om op te schieten met 'n vaartje bij elke bouwerij is, zorgen alle noodige materialen bij de hand te hebben, anders krijg je stagnatie, wat fataal is, vooral als je vooruit wilt, en je brandkast raar doet, vandaar die conferentie.
Kom door den dag zoo nu en dan 'ns aangetippeld op 't bouwterrein. Wat 'n kundig metselaar kan en moet presteeren b.v. idem zooveel M2 muurvlakte per dag, heb je, als ge je oogen 'n beetje den kost geeft, in *no-time* in de gaten. Blijken er mannetjes bij 't werk te zijn, die lanterfanten, dus herhaaldelijk onder 't minimum blijven, *all right*, eerst 'n vriendelijke vermaning, en bij herhaling 'n even vriendelijk hoepel maar op! Dat is je ware opzichter spelen in mijn opinie. —
Inderdaad, 't is zoo. U heeft gelijk, onder al die bouw-bedrijven kringelen de geuren van 'n gebraden geitenbout in wattige wolkjes uit mijn keukenschoorsteen omhoog den blauwenden aether in. Maar zou daarom nu: heusch 't stadsche schoorsteentje van een dier honderden aandeelhouders, bereid volgens deze methode opzichter te spelen bij eventueelen theaterbouw, minder malsche biefstuk-aroma's uitwasemen? Ik geloof er niks van.
Dat zegeltje van 50 c.
't Spijt me heusch, maar hier valt U 'n heel klein beetje uit den toon. Wel, laten we 't beschouwen als 'n slip of the pen, daar heb ik zoo nu en dan ook wel eens last van. 't Is toch heelemaal geen geheim, dat de meeste werken hier in de kolonie door de katholieke missie, zoowel wat godsdienst, onderwijs als ziekenverpleging betreft, tot stand gekomen zijn, zonder dat zegeltje, m.a.w. zonder steun van 't gouvernement. En dat zit 'm wederom hier in, omdat wij die zaak niet uit koopmansoogpunt beschouwen, maar bezield zijn door 'n hooger ideaal, en daarin de kracht vinden tot 't brengen van offers.
Hou niet van herhalingen, heb zulks jonge en late uitgewerkt in mijn vorige onder-de-streep van Oct. ll, maar mocht ge slechts 'n ietje twijfelen aan de juistheid mijner bewering omtrent die reuze-arbeid door ons zonder zegeltje tot stand gebracht, wel, stap 'ns naar den Secretaris van den Bisschop, die U met ze’n bekende *bonhomie*, volgaarne volledig op de hoogte brengen zal, wel 's waar *contre coeur*, want 't is onze gewoonte niet te koop te loopen met hetgeen we gepresteerd hebben. Dat opdokken van 10.000 pop bij den Kol. ontvanger, om 'n loterij te mogen houden, zal heusch zoo’n vaart niet loopen. 'n Nieuwe Schouwburg is hier in

Willemstad gedecideerd 'n eisch van algemeen belang, wat steeds valt onder de termen voor vrijstelling van storten van noem maar 'n som.
Vergis ik me? Ik geloof 't niet. Officieel kan ik U dat natuurlijk niet zwart op wit geven, maar steek Uw verneemstok maar 'ns uit bij bevoegde autoriteiten, en U zult zien, dat ik gelijk heb. 't Is misschien achterlijk, maar heusch, nog nooit heb ik gehoord dat 'n loterij op Curaçao op 'n fiasco is uitgeloopen. Elke rasechte Curaçaoënaar, ook de armste buitenneger, 't is bekend, houdt er dol van om in de loterij te spelen. Staat zoo'n opzet finantieel goed op pooten, en wordt er de noodige reclame voor gemaakt, dan is 't succes hier wel haast absoluut verzekerd. Nog eens, ik geef mijn opinie voor beter, maar dat is zeker, dat tot de nu groenende Willibrordsche landouwen 't failliet slaan van 'n Curaçaosche loterij tot heden 24 Nov. nog niet is doorgedrongen.
Dat 't gepresteerde in Teatro Americano op 'n laag peil staat, heb ik te vergeefs getracht in mijn geïncrimineerd artikel te besnuffelen. Maar mijn waarde secretaris, dat zeg ik toch niet, daar ben ik heusch tè diplomatisch voor aangelegd. Wel pende ik, luister, ik citeer letterlijk:

> Nog zoo heel lang niet geleden is Theater Naar, opgelost in Teatro Americano. Waarom Americano? Misschien om aan te geven het peil, van hetgeen men er gewoonlijk presteert. Want u zult me toch wel grif moeten toegeven, dat de U.S. èn op tooneel- èn op filmgebied nog lang niet in de schaduw kunnen staan van 't kunstzinnige geacheveerde, wat 't oude Europa ons nog steeds biedt.

Dat is toch heel iets anders. Evenmin valt zulks op te maken uit mijn uitweiding over 't tooneel, ontwikkeld uit de Roomsche middeleeuwsche mysteriespelen, helaas na verloop van tijd verworden en gedaald tot 't vaak lage peil waarop 't nu staat.
Dat ik hiermee ons Teatro Americano op 't oog zou hebben, blijkt uit niets, absoluut niets. Algemeener kon ik toch al moejelijk zijn, nog eens 't blijft me een raadsel waar ik zulks toch wel beweerd mag hebben.
Maar met een Uwer slotzinnen van Uw open brief heeft U mijn hart gestolen en wel met den volgenden:

> Ik weet niet, Jan Paul, of gij bedoeld heb met uw stuk, de menschen meer fut en pep te willen inspuiten?

Ja zeker, ja, ja. Ja, duizend-tienduizendmaal ja, waarde Heer, daar was 't me juist om te doen, er liefst inspuiten als 't kan, met 'n stoombrandspuit van 40 paarde-kracht, met 'n straal zoo dik als 'n pols. Wat zou Willemstad, wat zou vooral onze haven er nu heel anders uitzien, als ze hier in de kolonie van dat heil-sérum wat beter voorzien waren! Begrijpt U nu de tendenz van mijn vroegere oever-verbindingsartikelen, vooral van mijn fata-morganatisch tunnel*projet*? Ja? Goddank, de meesten snappen er niets van. Neem daar, *please*, goed nota van.
'n Mensch kan zich vergissen. Dacht 'n kaartje p.*f*?. van 't schouwburgscomité te ontvangen naar aanleiding van mijn laatste onder-de-streep, en nu kwam er met de Zaterdagsche truck 'n open brief uit de leege melkbus rollen, die me hard in mijn oordeel vond.
Resultaat van dit amicaal heen-en-weer geschrijf zal echter zijn, 'n quorum van je welste op de e.v. Algemeene Buitengewone Nieuwe Schouwburg Vergadering. Let er 'ns op.
Weet U wat ik doen zou, als ik secretaris was? Ik huurde voor die gelegenheid 't Teatro Americano, dan voelden de aandeelhouders meteen terdege aan den lijve, hoe broodnoodig 't toch is, om heel gauw aan 't bouwen te gaan, en zou dan tevens 'n kunstzinnig strijkje engageeren, om er een beetje animo in te brengen. Muziek wrocht immers vaak wonderen, zelfs bij de flegmatiekste niet-op-kunnen-schieters.
Of ik inga op Uw vriendelijke invitatie, om bij de inwijding van den nieuwen Schouwburg tegenwoordig, te zijn? —
Gecharmeerd, hoogst aangenaam, onder voorbehoud, dat ik nog rondwaar op Curaçaoschen bodem, in 't land der levenden. Maar of er dan 'n gunstiger artikel uit mijn pen zal vloeien,

dan dat van 24 Oct. ll., wel, dat hangt er natuurlijk van af. Stoelen en banken zullen er in dien tijd ook nog wel bestaan.
Wil niet eindigen, geachte Heer Secretaris Boskaljon, zonder U nog 'n vriendendienst te bewijzen.
U betitelt mij aan het hoofd van Uw open brief, Mr. Jan Paul. Dat is uiterst penibel, ja, bijna staatsgevaarlijk, misschien is er reeds uit 't Haagje 'n open brief aan Uw adres onderweg. Waarom? Ik zal 't U in vertrouwen vertellen. Luister! In *Koloniaal Weekblad* van dit jaar nog, kunt ge den volgenden aanhef lezen van 'n berichtje uit onze kolonie:

> Jan Paul, de Curaçaosche ditjes en datjesser (sic) in de *Amigoe di Curaçao*, die de vervelende gewoonte heeft een gewonen meneer nog al eens Mr. te noemen, etc. etc.

Neen, heusch ik fantaseer niet; 't staat er serieus. Wel, sidder en bloos, want aan dat *crimen* heeft ook U zich schuldig gemaakt. We varen dus in hetzelfde schuitje. Of er ook boete op staat, als *lèse majesté*, ik weet 't niet, informeer 'ns, *please*, bij 't parket. Dat is voor U slechts 'n stapje. Dat er 'n buitengewone vergadering zoo nu en dan wordt uitgeschreven, nu ja, dat wist ik wel, daar heeft zelfs deez copie 't levenslicht aan te danken. Maar dat 'n hoogstaand mensch zoo klein zijn kan om er op te staan, buitengewoon genoemd te worden, dat is voor mij iets nieuws onder de zon, daar kan ik gewoon niet bij. En U, geachte heer Secretaris? Wel neen, natuurlijk niet. Dank U! Geef me de vijf! *Sans rancune*.
Jan Paul. San Willibrord, Nov. 24 | 25. (*Amigoe* 28 XI 25)

Jan Paul excuseert zich in de laatste reactie op zijn positie ‘als op 't veld vergrijsde buitenman’, die ‘zoowat niemand van de Curaçaosche Hollandsch-sprekende *haute-volée* de eer heeft te kennen, laat staan van er aan voorgesteld te zijn. Wat wis en zeker 'n lacune is in mijn kijk op de zoo vaak heterogene Willemstadsche toestanden als Curaçao-onder-de-streep-causeur. Maar maak 'ns 'n vuist, als je geen hand heb.’
Verder neemt hij de gelegenheid waar nogmaals zijn positie als feuilletonist te bepalen met zijn *Amigoe*-copie, waaruit soms ‘de allerpijnlijkst schrijnende waarheden uit 't puntje van mijn poenig-gekleurden Parker’ kringelen en zich ontplooien ‘op 't geduldig papier, met van onverwoestbare levensvreugde tintelende kijkers achter mijn holle-bolle brillenglazen’, waarna hij opnieuw de missie verdedigt die zonder subsidie onder de leiding van de bisschop veel goeds voor de kolonie wordt verricht. Daarmee wordt ‘dit amicaal heen-en-weer geschrijf’ besloten in een heel andere toon dan de Norka Rouskaya affaire die voor Jan Paul een moeilijk te verteren nederlaag blijft. Maar ook vriendelijke concurrentie en een polemiekje die niet uitloopt op een rechtszaak knaagt aan het missie-regime. Zo blijkt na 1924 ook het jaar 1925 een kantelpunt.

Hoofdstuk 12 Jan Paul - de ‘modernist’ contra de ‘moralist’ (1926-1928)

In de vroege jaren twintig, met name na het tweede verlofjaar 1919-1920 keek Jan Paul nogal eens terug op zijn Sint-Eustatiaanse verleden en memoreerde hij zaken uit zijn Rotterdamse jeugd. Die ‘hang naar het verleden’ is minder aanwezig in de periode 1926-1928. Maar soms kriebelt Sint-Eustatius toch weer, zoals wanneer hij beschrijft welke verwoestende werking het orkaangeweld op het eiland heeft: Heb driemaal in mijn Bovenwindsche jaren zulk 'n noodweer meegemaakt. Waarna op 23 X 26 nogmaals een uitvoerige beschrijving volgt.
Zo blijkt van tijd tot tijd hoe belangrijk de eerste periode van tien jaar op Sint-Eustatius is geweest voor de jonge Delgeur.
In de *Curaçaosche Ditjes en Datjes* van de latere jaren twintig ziet hij vooral de economisch-financiële vooruitgang niet alleen voor het eiland maar ook van zijn parochianen. De Isla brengt veel nieuws op tal van het leven veraangenamende zaken en welvaart. Maar aan welzijn ontbreekt het de mensen – misschien zelfs wel meer dan in de tijd dat er nog armoede heerste. Moderniteit en moraliteit zijn bepaald geen synonieme begrippen volgens de pastoor van Sint-Willibrord.

> A.D. negentien honderd zeven en twintig zet prachtig in voor onze Curaçaosche kolonie. De massale brandkast op 't kantoor van den administrateur van financiën, evenals onze regenbakken en putten in stad en land boordevol tot overloopens toe, 't Isla-en-havenbedrijf 'n 't zenith van 'n haast fantastische bloei, de weleer rossige terra-cotta-achtige landouwen op onze buitenposten, malsch-groen van wuivende maïshalmen. Onze barre rots onder 'n koperen hemel heeft in 'n luttel aantal jaren wel 'n wondere metamorphose ondergaan!
> En toch, zouden onze arme zwarte luyden door die immer zwellende Weeldegolf er nu toch zooveel gelukkiger om zijn? Ik en weet 't niet. Vroeger leefden ze arm en tevreden, en stierven ze arm en tevreden. Nu wordt 't zwaar verdiende reuzeloon, door menig hunner met 'n vaartje er door heen gejaagd, aan sparen denkt men niet, en als ze ziek worden of den oude dag komt, dan lijden ze ellende en gebrek, en sterven nog armer dan hun papa z.g., die heel ze’n leven met ‘n loon van 50 centen per dag plus 'n kan maïs heeft moeten rondscharrelen. 'n Feit is 't, dat menig jongmensch, van huize uit 'n godsdienstige beste vent, zoodra Fortuna 'm begint toe te lachen, ze’n geloof aan den kapstok hangt. (31 XII 26)

Met de toenemende welvaart op Curaçao, de sterk groeiende bevolking die door werkmigratie vanuit Sint-Eustatius (6 II 26) en andere Caribische eilanden steeds diverser wordt, hamert Jan Paul steeds vaker en scherper op de stad met al zijn vertier en verlokkingen als poel van verderf. Hij is een echte ‘buitenmens’ die in de toen nog verre parochie van Sint Willibrord op zijn plaats is, ver van het stadsgewoel.

> Dat de Curaçaosche buitenman, met heel ze'n familie incluis zoo langer zoo meer ver-Punda't, is helaas ’n waarheid (…) wat 'm om den drommel geen goed doet, noch naar ziel, noch naar lichaam (12 VI 26).

Door de moderne tijd met zijn auto’s en trucks zijn stad en district nader tot elkaar gekomen, maar bepaald niet alleen ten goede. De ‘modernist’ en de ‘moralist’ zijn twee gevoelens bij Jan Paul. Enerzijds ziet hij zeker de grote voordelen van de industrialisatie, anderzijds is er de nostalgie naar hoe het vroeger was, wat hij in een feuilleton van 12 VI 26 twintigvoudig herhaalt, met ‘toen’, waarop voorbeelden volgen, samengevat met de vreugde van de welvaart

als ‘zijn buitenmensen’ maar niet zo dom zijn naar die stad te verhuizen en daar moreel ten onder gaan.

Zo ziet Jan Paul Delgeur in de tweede helft van de jaren twintig met bewondering de moderne verworvenheden, maar wijst de priester op het in zijn ogen grote gevaar daarvan op zedelijk en religieus gebied, ook voor de uitgezonden Nederlandse marinemensen.

> Heb steeds in m’n West-Indische tropenjaren ‘n enorme sympathie gehad voor onze zoutwatermannetjes van elke nationaliteit en categorie en vóór en achter den mast, zoowel op marine-kruisers, luxueuse maillijners, rommelige vrachtbooten als op driemasters onder een sneeuwige wolk van canvas en schunnige schoenertjes en sloepjes met gelapte zeilen en gerafelde touwtjes.

Maar tegenover die bewondering voor de zeevaart, al gedurende zijn twaalf jaar op Sint-Eustatius heeft hij vaak gevaren, merkt hij bij de zeevaarders en vooral de marinemensen een morele leegte, die leidt tot ontbrekend kerkbezoek dat hij op Sint-Eustatius pijnlijk ervaren heeft, een leegte die het gevolg is van het ontbreken van geestelijke zorg in katholieke zin voor de marinemensen. Hij schrijft daarom bezorgd over het pijnlijk ontbreken van ‘Zeelieden-zielzorg’.

> Dat onze mannetjes op de groote vaart aan heel wat gevaren ook op moreel gebied zijn blootgesteld, onnoodig te demonstreeren, is genoegzaam bekend, maar dat daarenboven vooral op onze Hollandsche oorlogsbooten katholieke jongens, die fatsoenlijk willen blijven, juist daarom vaak meedoogeloos *getaquineerd* worden om geen sprekender uitdrukking te gebruiken, door de rest van de bemanning op alle mogelijke manieren, is minder bekend. (1 V 26)

Pastoor Delgeur schrijft ook in 1926-1928 in zijn Ditjes en Datjes over tal van actuele onderwerpen en treedt daarbij ook op als verdediger van de ‘katholieke zaak’, maar het komt niet vaak voor dat hij expliciet religieuze thema’s aansnijdt. Het lijkt erop dat hij zijn columns niet wil ‘verwarren’ met zijn werk als pastoor van Sint Willibrord.

Modernisering

Jan Paul zoekt en ziet het nieuwe, informeert zich door middel van interviews met deskundigen en schrijft er vervolgens enthousiast een feuilleton-bijdrage over.
De moderne waterleiding die een grote stap vooruit betekent ten opzichte van het putwater en de tanki’s, vooral in tijden van grote droogte die periodiek terugkeren en armoede, honger en sterfte veroorzaken onder mens en dier.
Van een modern droogdok in de haven en de Westwerf somt hij tal van technische bijzonderheden op. Hij schrijft over de Nederlandse onderzeeboot K XIII als die op Curaçao is, op weg van een 20.000 mijlen lange reis van Europa naar Azië. Hij blijft de boot volgen als een voorbeeld van vaderlands kennis en durf.

De K XIII op komst.

A. s. Maandag 5 juli wordt in onze haven verwacht de Hollandsche onderzeeboot *K. XIII*, die hier tot den 12en zal vertoeven en daarna via het Panamakanaal zijn reis naar Oost-Indië zal voortzetten.

(*Amigoe* 3 juli 1926)

Zodra zich een mogelijkheid voordoet is Jan Paul erbij. Zo schrijft hij lyrisch over zijn tocht met de K. XIII en noemt zich de eerste pastoor die in een duikboot gevaren heeft. Hij bezoekt en beschrijft hij de Marine kruiser Sumatra (27 XI 26) en wijdt een bloemrijke bijdrage aan de vijftien minuten durende vliegtocht met het watervliegtuig, hydroplane schrijft hij, Pacifico vanuit het Schottegat over stad en eiland (2 IV 27), geniet van de moderne communicatie via de radio die het mogelijk maakt muziek en zelfs koningin Wilhelmina en de jonge prinses Juliana te horen en kan niet wachten tot ook zijn parochie in het telefoonnet is opgenomen. Uitvoerig is hij over een CPIM-filmvoorstelling in Asiento, over de ontginning en verwerking van aardolie. (6 VIII 27)

De kolonist

In deze bewondering voor vooruitgang blijkt hij de koloniaal. Alle voorbeelden van moderniteit geeft hij Nederland, Holland schrijft hij, het krediet van deze vooruitgang. De paternalist ziet de lokale mens als iemand die opgevoed en beschaafd dient te worden door de Nederlanders die de leiding hebben, maar wie deze leiding ook noodzakelijkerwijs toekomt.

Missioneringswerk

Naast de bewondering voor al het nieuwe op het eiland wijdt Jan Paul van tijd tot tijd, zeker niet minder belangrijk, bijdragen een het missioneringswerk, in Nederland tijdens de grote Eerste Rotterdamse Missietentoonstelling van 1919 waaraan hij een werkzaam aandeel had. [zie hs. Over het tweede verlofjaar], maar ook en vooral de dienende taak van de Missie op Curaçao.

Als hij het stille Band'Abou een keer verlaat om in Otrobanda te logeren, schrijft hij:

> Weet ge, wat men openbaring geweest is in die dagen? De kinderlijk-oprechte godsvrucht van ons roomsen volk van alle standen en kleurnuances. Geen oogenblik van den dag, is in onze Kathedraal de groote Meester alléén en verlaten, zooals in zoo menig kerkje op onze buitenposten.

In de Sta. Annakerk ziet hij bewonderend de schilderingen met religieuze voorstellingen

> Dat is kunst, je ware christelijke Roomsche kunst, die Madonna met in de armen haar Engelachtig Kind. Geknield voor zulk 'n beeld, valt 't o zoo gemakkelijk met kinderlijk-vertrouwen te bidden. Zoo stel ik mij voor, de Moedermaagd eenmaal te zien, hierboven in haar hemelsche glorie. Dat geve de goede God!

Als hij een bezoek aan de Isla brengt om over de raffinaderij te schrijven, bezoekt hij de kapel op het terrein. Hij schrijft met vreugde over de kracht van het geloof en zoekt een evenwicht om te ontsnappen aan een dualisme dat alleen maar moderniteit ziet en daarbij de moraliteit negeert, of omgekeerd eenzijdig over gebrek aan deugd en godsdienst te klagen.

> Heb in die dagen van uit-logeeren gaan weer veel geleerd. Curaçao gaat, neen, vliegt vooruit in huiverig angstwekkend tempo. De kern van ons volk is nog goed, maar toch, sterke beenen die de weelde dragen. Eén lichtpunt zie ik, ons volk bidt nog, en zoolang 'n volk nog bidt, staan de kansen pari, voor hun welbegrepen welzijn, geestelijk en tijdelijk. Wat 'n waarheid is, massaal, als de rooie watertank dicht bij de St. Michaël-kapel. (18 IX 26)

Maar het echte en dienende missioneringswerk ziet hij bij gestichten als Monte Cristo voor zwakzinnigen en melaatsen in Zaquito. Met bewondering schrijft hij over het zichzelf wegcijferende dienen van de Soeurs en pastoor Wahlen. Hij denkt dan ook weer aan zijn

verblijf op Sint-Eustatius en de melaatsenkolonie daar en neemt over wat hij daar toen in 1904 over schreef.

De moralist is het felst als hij over Punda schrijft, de stadswijk met zijn steegjes waarover hij geen goed woord over heeft en dat voor hem het absolute negatief van Otrobanda vormt.
Jan Paul tekent Punda, als hij daar een zieke bezoekt, in al zijn vunzigheid alsof daar de hel als 't ware is losgebroken.

> Orgelgedreun, tamboergebeuk, gelal, gegil, voeten- en handengeklets, la la la kwijlende monden; 't obscene nachtleven van de Punda laaide op in hoog uitslaande rossige gloed. Moest midden door die orgie van brooddronkenheid naar huis. Plots viel 'n beklemmende stilte, toen mijn lange magere gestalte, gehuld in 't wit habijt, in deur-opening verscheen van dat tjokvol rumdoorwasemd zweethok.
> Zeg 'r 'ns, hierboven ligt 'n arme zieke te sterven, stop toch in Godsnaam, met dat liederlijk kabaal!
> Waren ze allen roerend met mij eens: *si, Padre, ta berde*. Maar toen ik 'n straatje verder in mijn karretje stapte, begon 't weer bomberde bom, la la la! Arme Guan! Dit tooneeltje is nu al bijna 30 jaren geleden, en naar ik hoor, is helaas 't nachtleven in onze Punda nog precies hetzelfde als toen, door en door rot, en vies en vuil en obsceen en walgelijk. (6 V 27)

Jan Paul stelt zich op de hoogte door de stadswijk lopend te doorzoeken, waar hij de grote verscheidenheid van de bevolking opmerkt.

> En nu weer op stap in *darkest* Willemstad. Heb zelden in mijn leven zulke verbaasde perplexe gezichten gezien van de meest uiteenloopende typen, zwarten, kleurlingen, safranen, en helaas ook gedegenereerde groezelige witmenschen met ontstoken rooiige oograndjes. 't Krioelt er van half en heel naakte kinderen, in allerlei kleurnuances, aan 't spelen in 't walgelijke straatvuil, aan 't stoeien en vechten en huilen en lachen en gillen scheepsvolk apostolaat der zee zeden- en kinderpolitie? opheffing en veredeling van 't moreel en physiek leven van geheel onze bevolking. (6 V 27)

'Curaçaoënaars' en 'Nederlanders'
Het moderne Curaçao betekent werkgelegenheid voor tal van migranten, waardoor de bevolking niet alleen sterk toeneemt maar ook diverser wordt. Een van de nieuwe groepen immigranten zijn de pletters, de Nederlandse lassers en werklieden als contractanten in de raffinaderij en op het eiland, die technische werkzaamheden in de haven verrichten. Dat brengt Jan Paul ertoe over de Nederlanders te schrijven in hun relatie tot de Curaçaoënaars, een onderwerp dat in de late jaren twintig steeds vaker aandacht krijgt.
Jan Paul is als Hollander die hij zich steeds blijft voelen, ook na een kwart eeuw in de kolonie te wonen, trots op zijn moederland als koloniale grootmacht en vooral op zijn vaderstad als wereldhaven. Nu ziet hij op Curaçao de Nederlandse bouwvakkers van de havenwerken aan de kadebouw van de Westwerf. Het brengt hem tot een overpeinzing van de relatie tussen 'Curaçaoënaars' en 'Nederlanders' van diverse stand. Zijn toon zoekt de verzoening.

> Van de hier aan- en weer weggespoelde drommen hollandsche pletters abstraheer ik, in 't algemeen, waren dat nu juist geen *every-inch-gentlemen*, soepeler kan ik 't beslist niet zeggen. Dat de verhouding tusschen de Hollandsche Isla-employé's en Curaçaosche toonaangevende kringen nu precies niet van intieme hartelijkheid overloopt, heb ik van hooren zeggen, bewijzen kan ik 't niet. In zulk 'n heel ander milieu zijn onze stoere zonen van 't hooge Noorden grootgebracht, missen daardoor

vaak 'n voldoend aanpassingsvermogen, en blijven in ieder geval veel te kort hier, om 't vele doortastende, ‘t nobele, energieke wat er wel degelijk in onze aloude Curaçaosche kolonie schuilt, te apprecieeren. En dat miskennen van wat ze niet kennen, komt, let er maar op, gewoonlijk van twee kanten. Ik durf gerust te constateeren, dat de Isla-hollanders, waarmede ik kennis gemaakt heb, na 'n minuut of wat geboom, zich dra ontbolsterden als aller-sympathiekste charmantelingen. (5 III 27)

Taal en stijl

Jan Paul schrijft consequent in het Nederlands in het Nederlandstalige nieuwsblad *Amigoe*. Hij klaagt somtijds dat hij om actuele onderwerpen verlegen zit.

> er moet copie zijn, letters, heel veel letters, komma's en punten, volzinnen en bijzinnen en toch weer geen onzinnen, massa's woorden, bij-, voeg-, tel- en zelfstandige naamwoorden voor den Moloch, die onverzadelijk inkt zwelgt en spuwt, en pers heet. In mijn *souterrain littérair*, *causeer* ik er maar zoo'n beetje op los, geef al babbelende de indrukken van mijn bezoek weer, en je bereikt er mee, wat je bereiken wilt, je wordt gelezen, of ze 't met je eens zijn, ja of neen, is 't niet zoo? (27 XI 26)

Toch merkt hij dat het Nederlands spreken hem soms wat moeizaam valt. Op Sint-Eustatius sprak hij nagenoeg uitsluitend Engels, in Sint-Willibrord Papiaments met zijn parochianen en in zijn preken. Als hij tijdens de grote Missietentoonstelling in de stand staat merkt hij dat hij soms naar Nederlandse woorden moet zoeken, als gevolg van het

> jarenlang niet spreken van mijn mooie moedertaal. Maar 't moest en daarom ging 't. En al liep er nu en dan 'n Engelsch of Papiamentsch woordje onder door, ach, wat zou 't? (3 IV 26)

Op Koninginnedag 1927 bezoekt Jan Paul de Raadzaal, neen, niet om 't verschil tussen neger-spaanschen landstaal te hooren bepleiten, maar omdat daar het Algemeen Nederlands Verbond ‘stadsche schoolkindertjes bedeelt met mooie boekwerken, omdat ze 't beste van al hun kornuiten 't zoo moeilijke hollandsch kunnen babbelen. (10 IX 27)
Snap niet, waarom ze 't tegenwoordig altijd over Nederlandsch hebben, en met alle geweld 't zoo mooie malsche woord hollandsch willen, uitschakelen.

> Kan 't niet helpen, maar ik vind 't 'n beetje aanstellerig. Herinner me dat, niet lang geleden, 'n hollander m'n San Willibrordsche buitenschool bezocht.
>
> > Zoo lieve kindertjes, spreken jullie al Nederlandsch?
>
> *Unisono dubioso*. met gerimpelde voorhoofdjes:
>
> > Neen, meheer!
>
> Zuster-onderwijzeres:
>
> > Meneer vraagt of jullie al hollandsch spreken?
>
> *Unisono fortissimo*, met schitterende kriekoogjes:
>
> > O, ja Meneer!

Geloof me, dat Nederlandsch voor Hollandsch heeft even luttel kans van slagen, van *epoque* te maken, als die verschrikkelijke houterige term gebiedsdeel voor 't sappig-vloeiend kolonie.

Onder de luchtige toon van zijn Ditjes en Datjes demonstreert zich een kritische geest die Jan Paul soms in discussies doen verzeilen en hem in moeilijkheden brengen als hij al te scherp wordt. Het leert hem wel zich te matigen, een keer versnippert hij zelfs een bijdrage op aanraden van een vriend.

Jan Paul is de verreweg meest populaire feuilletonist in de eerste decennia van de 20e eeuw, en wordt niet alleen gretig gelezen op de eilanden, maar ook in Nederland. Enkele keren publiceert hij in een Nederlandse krant, maar krijgt hij ook aanbiedingen om medewerker te worden. In een bijdrage van 30 juni 1928 inventariseert hij tal van grieven, zoals het lakse beleid inzake drinkwater bij droogte, het ontbreken van een telefoon en een hulpapotheek in Westpunt.

> Maar ik moet eerlijk bekennen, dat 't me hard zou vallen, als van al deez' opgenoemde grieven en griefjes, hoe goedlachsch door mij ook vergoeilijkt, wederom geen de minste notitie zou genomen worden, want op den duur gaat 't toch zoo niet langer. Dan zou je er waarachtig toe komen, om van de je zoo vaak aangeboden gastvrijheid in de kolommen van 'n Rotterdamsch Grootblad 'ns eindelijk gebruik te gaan maken, wat ik voorhands liever niet doe, bezeepsop zoolang mogelijk de vuile wasch thuis, en-famille. (30 VI 28)

Afscheid - Een kwart eeuw Ditjes en Datjes

De bijdrage van 24 november 1928 is niet alleen het laatste feuilleton vóór zijn derde verlofjaar, maar ook een gepland definitief afscheid van zijn Ditjes en Datjes.

Op 24 oktober 1903 kreeg het feuilleton voor het eerst de in die dagen veelgebruikte populaire naam Ditjes en Datjes. Dat is dus in oktober 1928 vijfentwintig jaar geleden, een kwart eeuw waarin Jan Paul Delgeur nagenoeg maandelijks – met enkele onderbrekingen weliswaar – zijn bijdragen aan de *Amigoe* stuurde.

October a.s. zul je je zilveren jubileum kunnen vieren als de schrijver van de Ditjes & Datjes, schrijft p. M. Hulsman hem. Maar Jan Paul laat de dag ongemerkt voorbij gaan. Dan geeft hij op 24 november 1928 een afsluitend overzicht, terugblik op zijn 'causerietjes op bellettristisch, op economisch en folkloristisch gebied'. Deze bijdrage bevat een samenvattende opsomming van wat Jan Paul in de loop van zijn journalistiek werk belangrijk gevonden heeft, welke onderwerpen hem het naast aan het hart gelegen hebben.

> om goed, heel veel goed te doen voor het Curaçaosche volk dat me dierbaar is. En nu is 't welletjes: Er is 'n tijd van komen en van gaan. Mijn tijd van gaan is nu daar, m'n maandelijksche onder-de-streep rubriek Curaçaosche Ditjes en Datjes heeft 'r tijd gehad, en verdwijnt.

Berichten

Afscheid van Jan Paul

Elk afscheid stemt vanzelf weemoedig: Dit te meer wanneer 't een goeden vriend geldt-een vriend van reeds 25 jaren hèr,— wiens komst steeds met spanning tegemoet gezien en met vreugde begroet werd. 't Zal den lezers van ons blad zeer zeker pijnlijk treffen, dat Jan Paul bij dezen afscheid van ze neemt. Niet minder pijnlijk heeft 't ons getroffen.

Vijf en twintig jaren heeft hij op de bres gestaan, ridder *sans peur et sans reproche* ter verdediging van wat hem heilig was boven alles; vaardig strijder voor wat goed en recht was, maar steeds ridder, met wien 't een lust was, den degen te mogen kruisen.

Vijfentwintig jaren was hij een graag geziene en welkome gast, wiens steeds pittige en geestige causerieën door iedereen, vriend en vijand — of eigenlijk een man als Jan Paul kan geen vijanden hebben, — hoogelijk gewaardeerd werden.

Meermalen hebben wij hooren beweren door lezers van ons blad, dat wanneer 's Zaterdags de *Amigoe* verscheen, allereerst gekeken werd of er iets van Jan Paul in stond. En dan bleef alles ervoor liggen, en was men niet voldaan vóórdat men z'n Ditje en Datje van 't begin tot 't eind gesavoureerd had.

Jan Paul had een heel eigen stijl; 't zou de moeite ruimschoots loonen uit zijn ontelbare Ditjes en Datjes een bloemlezing saam te bundelen, waarnaar men steeds met graagte als naar een kostbaar bezit de hand zou uitsteken. Steeds frisch en origineel wist hij de meest gewone dingen te zeggen op een wijs, dat 't werkelijk een genot was hem aan te hooren. Hij wist zijn lezers te doen lachen, en lachend ze de waarheid te zeggen, dat geen mensch 't hem kwalijk nemen kon.
Maar heel dikwijls voelde men onder zijn zoo gezonden humor een innigheid aan, die .je bijwijlen een prop naar de keel joeg en je den schrijver des te dierbaarder maakte.
Jan Paul gaat heen; onze lezers zullen hem noode missen en dankbaar blijven gedenken. Daarom, in naam onzer talrijke lezers, duizendmaal dank, Jan Paul, voor al hetgeen ge ons in die 25 jaren te genieten hebt gegeven; voor die kostbare lessen van levenswijsheid die ge uw lezers zoo smakelijk hebt weten mee te geven.
God bless you! Wij zeggen niet: *Adiós*! omdat we ervan overtuigd zijn dat wanneer ge — hetgeen God geve, — wij u wederom met vlag en wimpel, en onder een algemeen applaus in de kolommen van ons blad zullen inhalen. Wij willen U nog niet missen. (*Amigoe* 24 XI 28)

Bij het afscheid Van Jan Paul.
'k Ben er zeker van dat honderden met mij het uiterst jammer vinden dat de Ditjes en Datjes van het tooneel gaan verdwijnen. We waren er zoo echt gewoon aan geworden. Elke causerie van Jan Paul was geestig, vol variatie, lichte kost en toch voedzaam. Als een hors d'oeuvres waar ieder in valt, die ieder diner verhoogt, die nimmer verveelt en gesavoureerd wordt tot het laatste hapje.
Geen wonder dat de *Amigoe* hem noode kon missen. Jan Paul gaf cachet aan de courant. Noem me een ander weekblad op met z’n eigen onder-de-streep-schrijver, en dat in het kleine Curaçao en zulk een schrijver *first class*.
A propos Jan Paul, heeft de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* je niet 'ns aangezocht toen ter tijd, je artikelen in haar kolommen te plaatsen?
En waarom deed je dat niet?
Je maakt mij toch niet wijs dat het heel wat aantrekkelijker is te schrijven in een blad met reuze-oplaag dan in de *Amigoe*? Je had méér duizenden lezers kunnen bereiken dan nu honderden. En dan, het honorarium, Jan Paul; veronderstel eens dat je al die 25 jaar die honderden artikelen had opgestuurd onder-de-streep van de *Nieuwe Rotterdammer*; alléén van die opbrengst, had je een luxe auto je kunnen aanschaffen. En nu zit je altijd nog maar achter een oude viervoeter met nog ouder karretje; foei, zoo’n modern schrijver met zoo’n ouderwetsch gerij? Waarom heb je geen slaatje geslagen uit je geschrijf, het is je geoffreerd, man !
Never mind! Ik schrijf niet in liberale bladen, ook al verdien ik er nog zooveel mee; begrepen, *sonny*?
Jan Paul kijk nu niet zoo leelijk, want heusch het gaat je niet goed af. Dan daarbij begrijp ik het volkomen dat een priester z’n princiepen niet veil heeft, voor hoeveel dan ook. Maar helaas, daar loopen er nog dozijnen rond die dat heelemaal niet snappen, misschien wel niet willen snappen; maar als ze nu even overdenken wat ik zoo juist geschreven heb, dan moeten ze het snappen, wijl eenmaal tegen feiten niet te redeneeren valt.
En met 25 jaar zoo belangeloos te schrijven in je *Amigoe* heb je dat schitterend feit geleverd op schitterende wijze.
Jan Paul, we zijn er grondig van overtuigd, wat je neerschreef in je laatste Ditjes en Datjes: om goed, heel veel goed te doen voor het Curaçaosche volk dat me dierbaar is. Ja, de liefde voor het volk verklaart alles. Hoe je zelfs in een omgeving als Statius meer dan 12 jaar lang, en later weer een goed dozijn jaren in Willebrord op je post was en bleef tot nu toe, met je artikelenreeks altijd vol levenslust, ondanks de meest doodende omgeving.

Had je te midden van een wereldstad gewoond, het zou iets anders zijn, maar nu is de eenigste verklaring je liefde tot het volk, dat je dierbaar is. Liefde overwint alles, is sterk als de dood.
Nu nog een enkel bedankje tot slot.
Jan Paul, je hebt mij — en meerderen wellicht — dikwijls geholpen in lastige omstandigheden.
Wat ik bedoel?
Wel, ik noem het lastig als je iemand op visite krijgt dien je nooit gezien hebt, dien je dus heelemaal niet kent en die misschien wel van een heel andere richting is als je zelf. Zoo iets komt natuurlijk voor als je buiten woont, want de pastorie is dan zoowat de eenigste plaats waar menig heer met fatsoen kan komen.
Maar ik wist raad. Mijnheer, hebt U de laatste Ditjes en Datjes gelezen? O, ja, wat zijn die weer aardig en geestig en raak soms. En het gesprek vlotte natuurlijk. Al sprekende en luisterende bemerkte ik, dat Jan Paul heel veel heeft bijgedragen tot de overtuiging dat de Clergé nog wel wat meer weet dan alleen de kleine en groote Katechismus.
Wat Pater Ter Maat heeft gedaan met het gesproken woord, heeft Jan Paul bewerkt met het geschreven, n.l. het prestige van de Clergé verhoogd.
Verdere aanvallen zal ik nu maar niet meer doen op 's mans nederigheid. Maar excuus vragen voor mijn gedrijf doe ik niet. Eenige malen in de *Amigoe* en ontelbare malen in particuliere brieven heeft Jan Paul me aangespoord om weer de pen ter hand te nemen. Ik heb het nu gedaan, dat het nu juist zijn persoon treft, kan ik ook niet helpen. En ik leg weer heel gerust mijn pen neer voor onbepaalden tijd. Niemand zal mijn geschrijf missen, maar wel ben ik er zeker van dat menig *Amigoe*-lezer met de aanstaande Kerstdagen zal denken: 't Is jammer dat Jan Paul er mee uitgescheiden is. A. K. (*Amigoe* 1 XII 28)

Jan Paul’s besluit is definitief en hij vertrekt na het derde tienjarige verblijf voor de derde keer met een verlofjaar naar Nederland.

12.1 Curaçaosche Ditjes en Datjes (1926-1928)

6 II 26
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Heb vroeger, 't is jaren hèr, onder deez' zelfde identieke streep hevig gediscussieerd met ‘n zekeren pseudoniemer over de juistheid van 't betitelen als 'n exodus,‘t jaarlijksch wegtrekken van 'n troepje Eustatianen naar Amerika en de Bermuda's. Hij zei, 't is 'n exodus, ik zei: *my dear*, ’t is ’t er geen, het lijkend er niet op, 't spijt me, maar u schijnt de draagkracht van het woord exodus heelemaal niet te snappen. Daarom, consequent als ik steeds tracht te zijn, ’n exodus noem ik 't voorshands nog niet. Maar dat op onze maildriemaster INA elke maand ’n reuzedosis Statianen onze haven worden binnengetouwd achter onze puffende kittige motorboot is ’n waarheid, massief als Parkie de olifant intimus mijner jeugdjaren in de Rotterdamsche Diergaarde.
Mijn rustige rustige rust door ’t zoo nu en dan beenen door Willemstad’s straten heeft sedert eenige maanden ’n geduchte knauw gekregen, want je kunt geen 100 passen doen of je loot ’n Statiaan tegen ’t lijf. *Well, I declare! Oh, Father? How are you?* klinkt 't dan, gevolgd door ’n *shake-hand* zoo intens-blij-hartelijk, dat je rechter nog tintelt tot in de byceps-zône, als er weer ’n andere pootige Statiaan in ’t zicht komt. En dat zijn toch diezelfde kindertjes met hun weleer zoo kleine poezelige handjes, die ik vroeger op St. Eustatius heb gedoopt, op school en catechismus met zoo’n animo heb uitgerust voor den onbarmhartigen levensstrijd, diezelfde arme *blackies*, die als engelen zoo rein voor je neerknielden op den zonlichten hemeldag van hun le H. Communie, en wier kinderlijke aanhankelijkheid mij steeds 't zoo eenzame leven op Statius verzoette.

Als ge nu uit dit voorgaande meent te kunnen distilleeren, dat ik onverdeeld verrukt ben over dit blijde weerzien na zooveel jaren van mijn kleine lievelingen, dan hebt ge 't toch ietwat mis. 't Is oirbaar, dunkt me, hier 'n kleine distinctie te maken.
Van den eenen kant doet 't me goed dat terugzien, ook dat ze zoo flink uit de kluiten geschoten zijn, maar van den anderen kant vind ik 't diep treurig, zich verplicht achten hun *Golden Rock* te verlaten, om hier op Curaçao hun botram te komen verdienen.
't Is mijn vaste overtuiging, — want ik ken St. Eustatius door en door, — dat zulks niet noodig had behoeven te zijn, ik bedoel, dat ze allemaal hun botram, met er wat op en nog er wat naast, heel smakelijk op hun dierbren geboortegrond hadden kunnen *savoureeren*, als men indertijd maar naar mijn advies geluisterd had.
Niet te onderschatten factoren van dat weggezeild zijn zeer zeker ook 't gebrek aan fut en pep van de inboorlingen, en hun verlangen ook iets van de wereld te zien, maar toch stemt 't treurig, dat de hoofdoorzaak van dat heengaan in drommen, berust op de allerellendigste economische toestand van St. Eustatius, die nu zoo heel anders had kunnen en moeten zijn. Ik herinner me, bij de eerste steenlegging van mijn nieuwe kerk op Statius in 1910, de toenmalige Gezaghebber Van Grol in z’n speech bij die plechtigheid o.a. er op wees, dat 't 'm vooral zoo’n genoegen deed, dat deez' nieuwe kerk gebouwd werd, omdat eruit bleek, dat de bisschop van Curaçao blijkbaar 'n toekomst zag in 't eiland, waarvan hij de eer had de gezaghebber te zijn.
In die jaren stond St. Eustatius int teeken van katoen. Wuivende katoenstrulken op gouvernementsgronden en tallooze landjes van de kleine luyden, pinkten helwit als sneeuwvlokken in 't opale tropische zonnelicht. Petroleum-motor aan de baai tiktakte onvermoeid dag in dag uit de gekamde *cottongin* heen en weer, heen en weer, neerknetterden de zaadbolletjes als weleer de hagel bij 'n Novemberstorm tegen de bevroren ruiten van onze gezellige Rotterdamsche huiskamer, en de zijdige katoen bolde al hooger en hooger, als 'n wattige wolk majestueus drijvend in den azuren aether boven onze wijdgapende Quill.
Zeker daar zat toekomst-muziek in voor ons aloud slaveneiland, want vergeet niet, de katoen van St. Eustatius was toen wereldberoemd, werd als *prima inter pares* bekroond met goud. Zoo nu en dan lieten *steamers* op onze ree 't anker vallen, om 'n honderdtal balen katoen in te nemen, er was leven en bedrijvigheid in die dagen, op onze anders zoo in rustige rust dommelende rots.
En toch, hoe enthousiast ook ik steeds geweest ben over deez’ succesvolle prachtcultuur, in woord en tal van Eustatiaansche Ditjes en Datjes heb ik steeds koppig volgehouden — wat me 'n zee van onaangenaamheden bezorgd heeft — naast katoen en kleine cultures van zoete aardappelen, jams, suikerriet etc. moet hoofdzaak zijn en blijven, 't fokken op groote schaal van export-vee. In een mijner artikels onder de streep, van 't jaar,—ik weet 't heusch niet meer, — heb ik daar *longe et late* over uitgeweid.
En was men toen maar op dat beredeneerd advies ingegaan, dan zouden er nu niet zoovelen Statiaansche zwartmenschen door Willemstad rondscharrelen. De stakkers waren gewoon bij moeders pappot gebleven, want ze hadden er 'n goed bestaan gehad.
Natuurlijk! De grond is schitterend, de jaarlijksche regenval gemiddeld 1122 m.M., meer dan voldoende om, volgens Van Kol, op dit voor veeteelt zoo geschikte eiland steeds te kunnen rekenen op genoegzaam voedsel en water voor de beestenboel. Nu weet ik ook wel, dat in die jaren waarover ik 't heb, 't gouvernement 'n prachtstier heeft laten uitkomen, om 't Eustatiaansche runderras te verbeteren, maar 't spijt me 't te moeten bekennen, ik was toen wel dankbaar, maar niet voldaan. Er speelde me toen door 't brein 'n grootsche opzet, 'n veefokkerij op groote schaal, aangepakt op ze’n Amerikaansch, wat gelukken moest met 'n ietje durf en 'n groote dosis onbluschbare energie. Zoo ongeveer was toen mijn gedachtengang: Met steun van 't Gouvernement, driekwart van St. Eustatius gezet onder alfalfa en paragras, je aan vitamine verreweg rijkste krachtveevoer.

Door 'n deskundige, op de eilanden en 't vasteland van Zuid-Amerika prachtbeesten laten opkoopen, en naar St. Eustatius geëxporteerd. Verschillende beplante grasvelden van 'n bunder of 5 met prikkeldraad afgezet. Koeien er in. Afgevreten, poort open, schreeuwende cowboys, *ventre à terre* gallopeerende schurende koeienlijven, poort dicht, wandelende botervaten verdwijnen tot hun spekkige ruggegraat in sappige alfalfa. Vijfbunderland weer af gevreten, weer poort open, weer schreeuwende, etc, precies zooals in die hyper-rethorische volzin hierboven. Zijn al die complexen kaal afgemaaid door raspige koeientong, dan staat 't gras in eetzaal no. I weer voeten hoog, en de biefstuk en rollade van 't slachtvee glimt van malschheid, en de vettige melk van de koeitjesboe borrelt schuimend omhoog in de blinkende emmers, goudgeel, roomig, als 't spier-en-hart-en-maag stalende levenssap bij uitnemendheid. En dra ankeren er weer *steamers* op de ree van 't nu beroemde W.I. vee-eiland, tuk op 'n sappige runderhaas, en ook Curaçao, 't vermalen van de Venezolaansche , zoolleer-koeien, o zoo moê, heeft 'n geregelde maandelijksche stoomdienst ingelegd voor 't invoeren van slachtvee met onder 'n vetlaag bedolven ribben, met 't illustre gevolg, dat de sterfte in Willemstad 'n reuzepercentage daalt, en 't waggelen van corpulenties van 'n 250 pond en meer, door onze straten, 'n doodgewoon verschijnsel geworden is.
Ben me bewust, dat menig lezer, meelijdend glimlachen zal over dit ietwat geëxalteerd geschrijf, en toch is er niets belachelijks in. Alle mij bekende auteurs van ouderen en jongeren datum, hetzij ze 't hebben óf over den geologischen, óf geographischen óf economischen toestand van dit eiland, allemaal zijn ze 't roerend eens, dat St. Eustatius uitermate geschikt is voor 'n winstgevende veefokkerij. 't Blijft me heusch 'n raadsel, waarom men toch nooit in die lijn, in die richting, 'n breed opgezette serieuse poging gedaan heeft, om Statius er weer boven op te helpen.
En vergeet niet, dat Holland wel degelijk verplichtingen heeft aan die thans van alle glans beroofde West-Indische parel, weleer als 'n Ko-hi-noor schitterend in haar Caraïbischen eilandenketen.
Daar woont 'n volk van 't donkere ras, welks arbeid in het verleden rijkdommen schonk aan onze voorvaderen, en voor welks toekomst wij verantwoordelijk zijn, zegt Van Kol, zoo treffend juist en waar. 't Is toch te dol om los te loopen, dat waar weleer 'n 30.000 menschen 'n bestaan vonden, nu gehongerd wordt door 'n duizendtal.
En dan te moeten hooren uit hun kinderlijke brieven, dat ze zoo mooi vooruit gaan. Verbeeld U, *Father*, allemaal gemetselde goten in de straten, en in 't jubileumpark een tent van beton. Wat hebben die arme stakkers. Godbetere 't, nu toch aan 'n muziektent, als slechts de eenige muziek, die ze hooren, is 't roffelen van hun maag, en aan gemetselde goten, terwijl de braakliggende vruchtbare landouwen, onder 't snel voortwoekerende onkruid schuil gaan.
En 't kan zoo heel goed anders zijn. St. Eustatius behoeft niet hulpbehoevend te wezen, dat is mijn vaste overtuiging.
Herinner me nog in 't begin van mijn Eustatiaansche jaren, toen we al geruimen tijd verstoken waren van zóó goed als alle medicinale hulp, ik in arren moede pende onder *Amigoe*-streep: Als Holland, als Curaçao dan toch niets voor St. Eustatius doen wil, verkoop in Godsnaam 't eiland maar aan Amerika.
Toen stak er 'n storm op tegen mij, dien onverlaat van 'n onvaderlandslievenden Jan Pau1 ... maar. in *no-time* had Statius ze'n medicus.
Zeg nu eens eerlijk, maar asjeblief kalm, zou 't er op St. Eustatius nu economisch niet heel anders uitzien, als ze indertijd op mijn onbesuisd voorstel waren ingegaan? En toch heeft Holland 'n Europeesche vermaardheid van de eminentste, meest practische, succesvolle koloniale mogenheid te zijn. Aan 't langzamerhand meer en meer aftakelende St. Eustatius zou je dat anders heelemaal niet zeggen, waar of niet?
Weet je, wat jammer is? Dat onze Koloniale Raad zich zoo bitter weinig voor onze , Bovenwindsche eilanden interesseert. In 't geacht Lid v. d. Veen Zeppenfeldt heeft Aruba

steeds een krachtige onvermoeide en succesvolle pleitbezorger gehad, maar voor de belangen van de arme Bovenwinders heeft nooit zulk 'n zwaar geharnaste paladijn op de bres gestaan. Die indruk krijg je tenminste, dat ons Bovenwindsch drietal meer beschouwd wordt als 'n *quantité negligeable*, wat fout is, want de belangen te behartigen, met intens animo, van geheel de kolonie, zijn toevertrouwd aan 't opofferend wijs beleid van ons doorlucht Koloniaal Parlement.
Me dunkt, de eenige plausibele reden van die povere belangstelling schuilt 'm hierin, dat ze, met 'n enkele uitzondering, zoo goed als niets weten van die drie zustereilanden, en dat mos nou toch heusch niet magge, zou een Rotterdamsche tankklinker zeggen.
De eenige oplossing in die betreurenswaardige lacune in practische bestuurspolitiek is, ga zelf 'ns kijken, m.a.w. laten ‘n paar leden v.d. Raad worden afgevaardigd, om zelf 'ns poolshoogte te gaan nemen, dat is heusch *je*, dan heb je 'n houvast, onbekend maakt onbemind.
En nu ben ik uitgepraat, neen, toch niet, slechts nog eventjes 'n practisch advies, aan die voor dezen grooten West-Indischen oversteek, zich uitrustende, hoogmogende Heeren. Neem 'n paar demijohns regenwater mee, want aan boord v.d. Ina, kunt ge je brandende zeeziekerige dorst slechts lesschen, met je reinste Curaçaosch putwater. Of ik dan ook 'n geprononceerd anti-putwaterman ben? Heelemaal niet maar heb den indruk gekregen, dat de Kol. Raadsleden dit wel zijn; zeer zeker ietwat ontaard, want hun voorvaderen, de rasechte Curaçaosche plantage-shons prefereerden mijlen hoog put- boven regenwater: geloof me, pastoor regenwater, ajakkes, daar zit geen bouquet in.
En nog iets, en dit ten slotte. Chamberlain, de oude Chamberlain met ze’n monocle, de kwade genius van den boerenoorlog, sprak indertijd - IIen Aug. 1898 --in 't Engelsche Parlement, toen aan de orde was de penible toestand van de Engelsche West-Indische eilanden, die toen vrijwel op 't apengapen lagen, 't volgende: *We will not let them rot*, en oorverdoovend was 't applaus en 't gewuif en enthousiastiek *hear! hear!* van 't geheel, anders zoo slaperige geeuwende Huis. Maak me sterk, als de twee afgevaardigden weer van de Bovenwindsche eilanden op Curaçaoschen boôm, zij nog ietwat bleekneuzig, zijn aangespoeld, diezelfde kreet, na uitgebracht verslag, donderend weerklinken zal in 't sober, maar keurig gewit, zaaltje van ons Koloniaal Parlement: *No! no! No! We will not let them rot!!* En nu is 't welletjes. *Tabeh!*
Jan Paul. San Willibrordo Jan. 25/26. (*Amigoe* 6 II 26)

1 V 26
Curaçosche Ditjes en Datjes.
‘n Vriendenhand pende me dezer dagen 't volgende:.
Toe, waarde Jan Paul, U die in jaren, dat U in de West zijt, al vaak aan den zeeman zijt overgeleverd geweest, U die al zooveel zeewater geproefd heeft en de zee dan ook nogal van nabij hebt leeren kennen, toe strijk eens uw hand over UW hart en als U zit te peinzen over stof voor copie denk dan eens aan dit goede doel en klopt u ’t publiek eens 'n beetje wakker voor ons. Welk dit goede doel is? Niets meer en niets minder, dan om eindelijk iets te gaan doen voor de vaak overwegende katholieke bemanning van de tallooze *steamers* en zeilers en sporadische oorlogsbooten die dag in dag uit onze Willemstadsche wereldhaven binnenloopen.
Heb steeds in m’n West-Indische tropenjaren ‘n enorme sympathie gehad voor onze zoutwatermannetjes van elke nationaliteit en categorie en vóór en achter den mast, zoowel op marine-kruisers, luxueuse maillijners, rommelige vrachtbooten als op driemasters onder een sneeuwige wolk van canvas en schunnige schoenertjes en sloepjes met gelapte zeilen en gerafelde touwtjes.
Distilleer nu asjeblief niet uit, dat ik het steeds met al hun bewering en opvattingen om ‘t ‘ns netjes uit te drukken *modus vivendi* van velen hunner eens ben. Neen, om den drommel niet,

maar hun precies zeggen zooals ze ’t meenen, ’t nooit een blad voor den mond nemen, hun rondborstige openheid, hun recht-door-zee-gaan, faxcineerde me steeds reuze. Want je weet wat je aan zulke lui hebt. Er valt mee te praten. Van 'n zeekrab wil zulks gedaan zijn, van 'n landkrab niet. Vandaar mijn zoo nu en dan in botsing komen met tal mijner lezers, die zich telkens op hun gevoelige teentjes getrapt achten door mijn openhartig geschrijf, wat mij toch echter heusch ijskoud laat, minstens 'n 20° onder nul.
En nu ga ik onvervaard weer zoo’n fatale waarheid lanceerén, die menigeen, — ook mij — knagende pijn doen zal, pijn als 'n ontstoken holle kies in 't middernachtelijk uur. Maar apprecieer nu tenminste, dat ik zoo eerlijk ben, den vinger op de wond te leggen, precies te zeggen, waarin wij Curaçaosche Katholieken danig zijn te kort geschoten. Uit 'n artikel *Zeelieden-Zielzorg* door P. Adrianus in de *Maasbode* citeer ik letterlijk 't volgende:

> Ik las ergens 'n pijnlijk woord, door een Anglikaansch geestelijke tot 'n katholieken Franschman gesproken: vergeef me, zoo ik het u zeg, maar mij dunkt, dat de Roomsche Kerk de geestelijke belangen der zeelieden op buitengewone wijze verwaarloost en vergeet.
> Zeg mij, is er 'n vereeniging, die zich met hen bemoeit?
> Wat doet men voor hen hier in Engeland? En meer nog: Wat doet men in die streken, in den vreemde, waar de Roomsen-Katholieken in de meerderheid zijn?
> Ik weet 't niet.
> Maar gij, papisten zijt gij u niet bewust van de vreeselijke zedelijke gevaren, waaraan die jongelieden zoo dikwijls zijn blootgesteld.
> Mijn God, hoeveel levens heb ‘k niet gevonden, die bedorven zijn. Bezoeken uwe priesters ooit de booten? Hebt gij havenmissionarissen, zooals wij, over de geheele wereld? Hoe geschiedt het hier in Londen of nog b.v. te Valparaiso, te Napels of in Marseille? Gij laat er aan ons, protestanten, al het werK

Punctum! Daar kunnen we 't mee doen. En toch, geabstraheerd van de overdrijving die in de bewering schuilt, dat wij Katholieken niets doen voor onze zeevarenden, aan 'n tekort op dit gebied zijn we zeker schuldig, en aan 'n heel groot tekort heel zeker hier op Curaçao, dat valt gewoon niet goed te praten. Want doen we hier in de kolonie voor onze katholieke zeelui? Niets, nihil, *nada, nadita*, geen schijntje, we laten ze gewoon, en ter zee en te land, aan hun lot over, wat fout is, totaal fout.
Die wantoestand kan en mag zóó langer niet blijven, iets moet er gedaan worden, om onze jongens steun te geven tegen de gevaren van 't eentonige leven aan boord, en vooral in de gevaren van godsdienstige onverschilligheid en zedelijke ontaarding, waaraan zij bloot staan bij 't passagieren, niet 't minst hier op Curaçao in onze verpeste invieze Punda.
Dat onze mannetjes op de groote vaart aan heel wat gevaren ook op moreel gebied zijn blootgesteld, onnoodig te demonstreeren, is genoegzaam bekend, maar dat daarenboven vooral op onze Hollandsche oorlogsbooten katholieke jongens, die fatsoenlijk willen blijven, juist daarom vaak meedoogeloos *getaquineerd* worden om geen sprekender uitdrukking te gebruiken, door de rest van de bemanning op alle mogelijke manieren, is minder bekend, maar daarom niet minder waar, wat ik zal aantoonen uit 'n onder-de-streep copie van mijn hand, zeker 'n 20 jaren oud.
Heb gesnord en gesnord naar dat bewuste Ditje en Datje bij mijn laatste bezoek aan stad, maar helaas poedel; reuze-peg; 't bleek onvindbaar te zijn, wat niet is, zooals ’t hoort. *Never mind*, mijn memorie wat opgefrischt, en hier heb je 't, zoover ik 't me nog herinneren kan. Eerst 'n lyrische prélude, wat noodzakelijk is. 't Is ongeveer 20 jaren geleden, dat op 'n Zaterdag 'n Hollandsche oorlogsboot —de naam komt er niet op aan — 't anker liet vallen op St. Eustatius’ ree, en drie volle dagen, zou blijven tot groote blijdschap van mij en van geheel de bevolking. 't Geval wilde, dat ik Zondags te voren, in 't oude kerkje op den klifrand, 'n ietwat chauvinistisch *sermoon* had afgestoken zoo ongeveer 't volgende: Kijk 'r 'ns aan, *my dear*

parishioners, 't zou heusch niet kwaad zijn als jullie 't voorbeeld, dat ze in 't moederland ons geven, 'n beetje beter opvolgden, b.v. Daar gaan de menschen Zondags trouw naar de kerk, zooals 't behoort; ten tweede, daar hijschen ze niet zoo ongegeneerd veel rum of jenever, zooals menigeen van jullie hier, en eindelijk, daar leven ze heel wat moreeler dan 't gros van jullie Statianen. Enfin, die preek sloeg in, bleek 'n reuze-succes. Niet onmogelijk dat ze na afloop 'n paar rummetjes verschalkt hebben op de gezondheid van die goeie Hollanders. Had den commandant gemeld, dat morgen, Zondag, voor de katholieke bemanning gelegenheid zou zijn om hun godsdienstplichten te vervullen om 7 uur stille H. Mis, om 9 uur Hoogmis met preeK De Zondagochtend-zon steeg in al liaar smetlooze glorie boven den grillig gekamden, wolkomkuifden Quillrand.

Om 7 uur niks. Tegen 'n uur of 8 scheerden 'n paar sloepen over 't Eustatiaansche zoutig-diep met hun puntige wipneuzen landwaarts gericht. Daar zal je ze hebben, glunderde ik, en sloeg weer aan 't ijsbeeren in mijn cocospalmlaantje om mijn Hollandsch, van buiten geleerd hartig woordje, nog eens op te frischen. Weet nog goed, 't begon met: Over de geheele wereld, maar wilt ge wil gelooven, dat ik er telkens: Al over de wereld van maakte. 't Werd kwart vóór negen; tien, vijf minuten vóór negen, negen uur. 'n Laatste vinnige klokpang en met mijn gevoileerden bariton zette ik in mijn propvol kerkje 't Asperges in, propvol, behoudens 'n drietal banken gereserveerd voor de katholieke Hollandsche Marine.

Mijn goeie beste landgenooten, zweefde me reeds op de tippen van de lippen, bij 'n vluchtig overzien van mijn auditorium. Maar 't was niet noodig, geen enkele landgenoot te bekennen in die drie keurig gestofte banken, wat me pijn deed.

Twee jantjes kwamen op 't eind van de H. Mis binnenstappen.

Daar in die banken rechts vooraan is plaats, heeren, wenkte hun goedig een mijner schoolzusters.

Neen, dankie, juffie, we komen zoo maar eventjes kijken, en weg waren ze weer.

Heb me, na mijn ontbijt, aan boord laten roeien. Stevende recht op 'n troepje matrozen aan, en viel pardoes met de deur in huis:

> Goeie morgen, allemaal. Zeg eris, is er nu op 't heele schip geen enkele katholiek?
>
> Wel zeker, Eerwaarde, daar bennen er wel 'n vijftig. Hello, Piet, Kees, komen jullie 'ns hier, de Eerwaarde moet je hebben,

en 'n twaalftal pootige mannetjes stapten op me af.

> Zoo jongens, hoe maken jullie 't? Ja zeker, ik ben de pastoor van dit eilandje. Maar hoe komt 't nu toch, dat niemand van jullie van morgen in de kerk is geweest, je weet heel goed, dat zulks een staaltje van je plicht is?
>
> Ja, Eerwaarde, dat weten we wel, maar we hadden van morgen de wacht.
>
> Heb je den officier van de wacht permissie gevraagd om naar de kerk te gaan?
>
> Neen, dát nou juist niet.

O, zoo, dan weet ik al genoeg. 'n Bolwangig matroosje, 'n kind nog, beweerde dat ie socialist geworden was, en met den godsdienst heelemaal had afgedaan.

> Heb je dat naar huis geschreven, zou je moeder dat goedvinden?
>
> God beware me, neen, ’t oude mensch heeft al verdriet genoeg van me gehad.

Arme jongen! Arm moedertje!

> En jongens, zegt me 'ns eerlijk, zeker nog geen van allen dit jaar je Paschen gehouden, hé ? Ja, dat dacht ik wel. *Never mind*. Zie je dat kerkje daarboven op die klif ? Wel, kom daar
>
> vandaag of morgen je zaakje nu 'ns opknappen. Maak, dat je weer op goeden voet staat met den grooten Baas hierboven, je zult 'ns zien, hoe gelukkig je dat maken zal, beloven jullie me dat?

'n Verlegen gemompel, dat was al. Bij 't van boord gaan klampten me schuw-verlegen twee jeugdige matroosjes aan.

Meneer pastoor, zouden we morgenochtend vroeg U eventjes onder vier oogen kunnen spreken?

Zeker, beste jongens, wanneer je maar wilt.

Is half 6 goed ?

Best, hoor, tot morgenochtend.

Goddank, mijn bezoek aan boord was toch niet heelemaal vruchteloos geweest. En den volgenden morgen klokkeslag half 6 knielden de twee Hollandsche jongens in mijn armzalig missie-kerkje, stortten met een krop in de keel geheel hun hart aan mij uit, gingen devoot onder mijn H. Mis te Communie, en aardig was 't hun dankbare blijdschap te zien, toen ik ze later bij mij aan de ontbijttafel verzocht. Na 't tafelen, onder 'n sigaar kwamen de confidenties los.

Meneer pastoor wist op geen stukken na, hoe moeilijk 't leven aan boord was, als je als goed katholiek wilde leven. Je wordt van alle kanten getreiterd, gesard, bevloekt, als ze in de gaten hebben, dat je b.v. zooals vanmorgen, te Communie wilde gaan, dan hadt je gewoon weg geen leven, de vuilste taal kreeg je dan te slikken, enfin, alles konden ze ook niet vertellen, maar gemeen was 't, bah! in-gemeen!

Maar vraag dan overplaatsing, jongens, op 'n ander schip, of als je tijd om is, ga over op de handelsvloot, dat gaat toch wel?

Ach, meneer pastoor, ze bennen allemaal 't zelfde, daar schieten we niks mee op.

Heb niet de minste redenen om aan de waarheid van hun beweringen te twijfelen. Dat zulke toestanden mogelijk zijn, snap ik niet. Dat hun superieuren tegen zulk 'n unfaire behandeling niets doen kunnen, wil er bij mij niet in. Vergeet men hier niet in weinig, dat zij die 't trouwste zijn aan hun godsdienst, in tijd van nood ook 't trouwst zijn aan 't vaderland.

Maar, waarde Jan Paul, dat is immers 'n 20 jaren geleden!

Ja, juist, precies, maar de laatste statistieken over 1925 wijzen uit, dat van de 1500 katholieken aan boord van onze Hollandsche oorlogschepen, er slechts 450 practiseerende katholieken zijn, niettegenstaande ’t stoere werk van onze kranige aalmoezeniers. Dat spreekt boekdeelen.

Herinner me nog, dat den avond van dienzelfden dag 'n partijtje matrozen van die bewuste oorlogsboot nachtpermissie hadden. Ze hebben toen rum gedronken als water, en dien nacht de beest uitgehangen, enormiteiten uitgehaald, waarover een aap zou blozen, meer zeg ik er niet van.

Was blij, toen de schuit ’t anker lichtte. Kort nadien, liep ik 'n oud afgeleefd zwartmannetje tegen 't lijf, 'n beste vent, een goeie vriend van me.

Hello. Father, weet u nog wel, de ollanders gingen zoo trouw naar de kerk, aha!? en ze dronken zooveel niet, aha!? en ze leefden zoo moreel, aha!?

De vent had gelijK Ik zei niets, en gaf 'm 'n rookstoK Dat komt er van, als je te veel generaliseert.

Genoeg over onze marine. Dat in 't algemeen 't op onze passagiers- en vrachtbooten in deez' lijn niet veel beter gesteld is, vrees ik met grooter vreeze. 'n Feit is 't, dat men 't daar vaak als iets kranigs beschouwt, elkander stijf te vloeken.

Herinner me ’n Bovenwindsch sloepkapiteintje, die begin December twee Soeurs Dominicanessen naar St. Martin zou zeilen. Na aankomst diende ie 'n exorbitant-hooge passage-rekening in.

Zeg Cap, schaam je je niet, de andere passagiers betalen maar 'n dollar.

Yes, Father, you'r right, maar door 't aan boord hebben van die 2 *holy sisters*, heb ik geen enkele vloek kunnen laten, wat me hellepijn kostte, en dat mag waarachtig ook wel betaald worden.

Zoover is 't dan al gekomen!

Herinner me ook, aan boord van een onzer *mailsteamers*, 'n piepjonge collega van me, aan 't kaarten, met kapitein, dokter en medepassagier. Bij 'n onverwacht aftroeven, ontsnapte een van 't viertal 'n vloeK Collega'tje zegt niets, vingert ze'n kaarten keurig op 'n hoopje, en beent doodkalm rooksalon uit, 't dek op, waar ik zat klimaat te schieten. Groote verslagenheid daarbinnen, 'n Minuut later verschijnt de vloek-delinquent.

My dear sir, 't spijt me, 't was er uit, vóór ik 't wist. Pardon.

All right, zei 't piepjong collega'tje en dra hoorde ik weer U geeft, wat is troef?

Als ze allemaal zóó deden, dan was 't vloeken gauw uit de wereld, tenminste in de salons van onze maillijners. In mijn opinie, is vloeken 'n gebrek aan opvoeding, 'n ware *gentleman* vloekt nooit. Is dat zoo? Ja, dat is zoo.

Zou nog heel wat herinneringen in die lijn uit zoutwaterjaren kunnen ophalen, maar de copieruimte in de *Amigoe* is even schaarsch, als nu 't water op ons uitgedroogd stukje diabaas. Wat ik dan eigenlijk wil? Wel luister. Zoo kan de toestand niet langer blijven, wij moeten iets doen voor onze goedwillende katholieke zeelui, die zoo langer zoo meer onze haven aandoen. Wat? lk lees in *La Union*, dat 'n willekeurling, 'n partijtje *Kath. Illustraties* opgestuurd heeft voor de boekenkist van onze mannetjes op 't groote water.

Volg dat voorbeeld! Snor 'ns in Uw privé-bibliotheek; maak 'n stapeltje van gezonde lectuur, door U reeds uitgespeld, roep uw piccolo, en weg er mee naar de boekenkist. Geef U op als lid v/h *Apostolaat ter zee*, wat tot doel heeft, 't geestelijk welzijn der zeelieden op alle wijze te bevorderen. Abonneer U op 't weekblad *Recht door zee*, wat U 'n schat van frissche pittige lectuur biedt. En vooral strijk 'ns over Uw hart. diep met 'n breede geste Uw beduimeld cheque-boekje uit uw linker colbert-zak, ontdop uw *fountainpen*, en kringel op 't blanco-blaadje uw naam en 'n rits nobele cijfertjes met 'n nul of wat rechts, en metamorphoseer dat vodje papier in 'n waardevol lapje voor dit zoo sympathieke doel, want geld is er noodig, heel veel geld om iets in die lijn tot stand te kunnen brengen.

En nu hijsch ik vol élan, met 'n vaartje, de stormbal. Katholieken van Curaçao, doet Uw plicht, snelt te hulp aan onze in stagen geestelijken nood verkeerende zeelui, door Uw schitterende ziel nooit verloochenende weldadigheid. En is u misschien die stormbalgehijsch te ouderwetsch, niet vérdragend genoeg, wel 'n drietal vingerwendingen aan mijn radio, en daar flitst door den aether als 'n felle bliksemschicht 't tragiek-wanhopige noodsein: S.O.S! *Save our souls*!! Ja, *save our souls*, redt de zielen, redt de zielen van onze kranige zeelui, wier voorgangers voor eeuwen hèr 't met zegevierend kruis hoog in den topmast, onze West-Indiën ontdekt hebben, en die in den loop der tijden Curaçao gemaakt hebben tot wat 't nu is, de reinste parel in den eilandengordel van de Caraïbische zee. S.O.S. *Save our souls*!!!

Jan Paul. San Wlllibrordo April 27/26 (*Amigoe* 1 V 26)

12 VI 26

Caracaosche Ditjes en Datjes.

In een zijner weekpraatjes schrijft Hyacinth Hermans, in de *Maasbode* van recenten datum, 't volgende:

> Maar nu is de autobus gekomen, sedert enkele jaren is zij aangeteeld tot 'n wolk van insecten - die in dichte zwermen over ons land gonzen. Uit is 't met de dorpsche zeden, met ‘t gemoedelijk en vrome leven op ’t platteland waar de dag verdeeld werd tusschen arbeid en gezin. In ’t krijsend signaal van de autobus lokt den dorpeling de verleidende sirenenzang van de stad en haar schoonheid, de stad met haar fantastischen schijn van het rose leven, dat hem bedwelmt en verderft. Beseffen we wel voldoende, zijn we er wel genoeg op voorbereid dat straks het platteland, eenvoudig, vroed, deugdzaam, gehecht aan godsdienst en patriarchale zeden, het platteland dat nog het behoud en het zout is van onze in verderf wegslinkende maatschappij. straks het platteland met meer zijn zal. Ook hier *la terre qui meurt*.

Als de gevierde auteur geen Maasbode Redacteur maar hoofdredacteur van de *Amigoe* geweest was, had ie slechts met een minitieuse omzet van autobus in *truck* en *autocar* niet juister den stand op ons eiland kunnen teekenen.
Dat de Curaçaosche buitenman, met heel ze'n familie incluis zoo langer zoo meer ver-Punda't, is helaas 'n waarheid zoo massaal, als 'n petroleumtank van de Isla, wat 'm om den drommel geen goed doet, geen inch, geen 10de inch, geen 100ste inch, noch naar ziel, noch naar lichaam. En daar zijn die 600 en meer trucks en auto's, die op onze nu vale uitgedroogde rots rondwielen, heel wat debet aan. Er zijn immers geen afstanden meer.
Wordt verteld, dat vroeger de pastoors van Westpunt, die voor zaken of verzet naar stad moesten, op en neer de reis maakten per *asino-mobiel*. Wat dat voor 'n merk was? Soms een van die oeroude Fordjes, waar je, méér op je rug met vuile handen onder lag dan er in zat? Wel neen, heelemaal niet, 't was 'n doodeenvoudige langoor, zoo'n kittig blaasbalgend is'tje. zoo'n koppig grauw vierpootertje, enfin, de roemruchte Curaçaosche nachtegaal in eigen persoon. Wordt ook verteld dat een van die kranige Eerwaardes op zoo'n ezelruggetje Westpunt uit, stad binnen sjokte, in precies 6 uur 37½ minuut, wat 'n wereldrecord was.
Vroeger, — ik bedoel niet in die Kilometervretende ezel-periode, — maar in den tijd , . . . -
toen je zoo nu en dan, drie of viertal zwaar transpireerende buitenpastoors met Upmannetjes in hun linker mondhol op papnatte telgangers ‘n regelmatige cadans over de Otrabandesche keienstraat hoorde rikketikken; —
toen 't muiltrammetje nog langs Pietermaai's wegen rammelde; —
toen de commandant van ons garnizoen nog wel 'ns te paard reed aan 't hoofd van ze'n troepen; —
toen 's middags om 'n uur of vijf, Gouverneur Barge trouw met den kleinen jongen van den Heer Selhorst naast zich, 'n wandelrit maakte; —
toen er nog geen dieven waren, en je gerust 's nachts in stad met open deur en ramen onder zeil kon gaan; —
toen Emile v. d. Bossche president van den Kolonialen Raad was; —
toen *de Wekker* en *El Semanario, El Sancudo* en *La Opinión Publica* en *El Eco de la Verdad*, nog hun wekelijksche stinkbommen keilden tegen de *Amigoe* en *La Cruz*, en al wat Roomsch was; —
toen de Isla nog 'n ongebaande wildernis was; —
toen eens per maand de Hollandsche KW.I.M. boot onder kanongebulder binnenliep; —
toen 't middagschot nog daverde over 't Curaçaosche land en beemd, en honderde bittertjes deed uitdrinken, honderde horloges gelijkzetten en honderde helmen en panama's deed opzetten met 'n Ajo, tot strakjes; —
toen je nog overvloed van kokkie's, en jaja's, en huismeiden krijgen kon, zonder zijden kousen, ja zelfs heelemaal zonder kousen; —
toen er nog dag in dag uit, 'n heel rijtje pakezels stonden vastgebonden aan 't hek van de winkel-koraal v. d. Firma Ellis & Dania, aan den toenmaligen Waterkant; —
toen je — o, contradictie doodgewoon beboet werd als je 't waagde je rijpaard vast te binden aan 't hek van 't *sous-terrain* van de bisschoppelijke woning; —
toen je Captain George van de Van Heerdt en captain Venter v.d. Brandhof, na elke thuisreis met pakjes brieven en paperassen door onze straten zag beenen, de laatste onverbiddelijk in 'n wolk van patchoelie; —
toen de hier aangespoelde, nu vrijwel gefortuneerde Syriërs, onvermoeid met 'n reuze-pak kramerijen op den rug den boer opgingen; —
toen je pastoor Ludovic Jansen trouw 's middags ontmoeten kon in de Pundagangetjes, te midden van 'n stoet zoetigheid kauwende, broeklooze, vuilneuzige kleine *blackies*; —
toen San Mateo, Domi, enfin geheel de *environs* van den Roodenweg, behoudens eenige kerkhoven, nog je reinste *mondi*, rimboe, wildernis was; —

toen bij trouwpartijen op de buitenposten de bruid in keurig gestreken wit katoentje vóór de kerkdeur uit ezelkarretje stapte; —
toen kort na 't uitbreken van den Spaansch-Amerikaanschen oorlog admiraal Cervera met zijn eskader onze haven kwam binnenvallen, om te kolen; —
toen de menschen hier buiten nog 'n dagloon ontvingen van 30 cent plus 'n kan maïs; —
toen onze plantages nog dicht i bevolkt waren; —
toen ik nog jong was; —
toen was 'n reis naar 't binnenland voor onze Curaçaosche poorters 'n heele gebeurtenis, 'n soort van mijlpaal op 't soezende slaperig monotone levenspad.
In dat Vroeger waren voor 99% van de Wiliemstadsmenschen onze buitencontreien 'n gesloten boeK Hoogstens had men bij jovialen geestigen pastoor Frie op St. Rosa 'n keertje 'n bezoek gebracht, en daar ging men reuze-prat op. 'n Globe-trotter in miniatuur voelde men zich na zulk een reuze-prestatie.
En nu?
Glimmend gelakte Buick of Nash of Dodge of Willy's Knight komt aangezoemd. Stopt vóór je stadsche huisdeur precies 3.27 P.M.
Ga je eventjes mee naar Westpunt?
Graag.
'n Trap op de *self-starter*, weg! Brug over, Roode weg - Nieuwe Weg - groote berg - Kleine berg – Siberië – Kloof – Barber – Savonet - Westpunt.
Uitstappen! 'n Picnicje op 't strand, trap op de *self-starter*, contact, weg! Savonet – Barber – Kloof – Siberiê - Kleine berg - Groote berg - Nieuwe weg - Roode weg, brug over, thuis, juist vóór donker, juist op tijd, om 't electrisch licht aan te pengen, en met 'n enormen appetijt te gaan tafelen.
En zulke motor-uitstapjes, ook naar dichterbij gelegende buitenposten, zijn nu 'n heel gewoon, alledaagsch iets geworden.
Nadat die steeds dorstige benzineslokkers, in de laatste pracht-regenjaren onze wegen gemaakt hadden tot kris-kras doorploegde klontige kleiakkers, bleven die propvolle lawaaierige luxe-auto's kalmpjes in de buurt van de stad. 'n Stuk of wat asthmatische trucks zorgden er voor, dat ik en mijn zwartmannetjes tenminste nu en dan 'n fatsoenlijk botrampje of stukje *funshi* konden *savoureeren* in je nattig isolement, want elke ezelkar, naar stad wielend voor proviand, bleef tot ze'n as in den modder steken, kwam je koraal na 'n uurtje weer binnen rollen als 'n reusachtige modderklomp, en eet nu ‘ns modder, dat gaat immers niet.
Maar buiten de regenmousson, en in 'n droog jaar zooals nu, komen ze los, met ‘n vaartje van 40 a 50 KM. aangesnord, en er kan geen verjaardag of begrafenis, of trouwpartij of een of ander huiselijk feestje zijn bij mijn zwartmannetjes, of 'n file auto's remt piepend vóór 't bengelend hekje van die bewuste negerkoraal, en de arme stakkers voelen zich vereerd, en steken zich tot over de ooren in de schuld, om die nog aangetrouwde bespottelijk opgedirkte stadsche klaploopers, met koffie en chocla en koekjes en rum, ja, vooral met rum, toch maar goed te doen.
En als hun gulle gastheer, op dringende invitatie, om toch eens aan te komen, zoo simpel is, om daaraan gevolg te geven, en aan dat stadsche afdakje, een en al glimlach, aanklopt, dan mag hij al heel blij zijn, als ie in 't keukenuitbouwtje 'n beetje mag uitrusten. Verbeeld je, wat zouden de vrienden van meneer den winkelbediende, en de vriendinnen van mevrouw wel zeggen, als ze merkten, dat die pikzwarte Compa toch nog familie van hun was.
En nu stel ik de vraag: zijn onze eenvoudige buitenmenschen door die invasie van over-onze-wegen-toeterende benzine-monsters er beter op geworden?
Ja, en neen. ja, omdat doctorale en medicinale hulp nu heel wat vlugger ter plaatse zijn kan bij ongeluk en ernstig ziektegeval, dan vroeger, toen onze disttrictsmedici nog geen auto rijk

waren, wat nog beter worden zal, als doctor en districtmeester en politieposten bij nieuwe telefoon onderling aangesloten zullen zijn.
Ja, omdat arme zieken nu niet meer in hobbelend ezelkarretje, maar per ambulans of auto naar 't hospitaal vervoerd worden.
Ja, omdat 't getrouwde buitenmannen, die in de stad werken, meer en gemakkelijker gelegenheid geeft om huistoe te gaan, wat 't moreel leven van zoo menig zwakkeling onder hen, zeer zeker ten goede zal komen.
Neen, beter er op geworden zijn ze niet, hoofdzakelijk omdat ons buitenvolk, nog grootendeels eenvoudig, vroed, deugdzaam, gehecht aan godsdienst en patriarchale zeden, door 't enorm motorverkeer in veel nauwer, vlugger, gemakkelijker contact gekomen is met onze verpeste Willemstad, met de stad met haar fantastische schijn van het rose leven, dat 't bedwelmt en verderft.
Men moet heusch de funeste invloed van 't stadsleven op onze buitenlui niet onderschatten. De meeste plantages hier in mijn nabuurschap zijn reeds voor 'n groot deel leeggeloopen. 'n Kleine percentage van die plantage-mannetjes bouwt een huisje op gouvernementsterrein, maar verreweg 't grootste deel, trekt naar de stad, huurt voor 'n fabelachtige prijs 'n petieterig optrekje, en gaat vaak in *no time* met vrouw en kinderen moreel geheel ten onder. Plausibele uitzonderingen zijn er zeer zeker, maar helaas, zoo heel veel zijn 't er niet. Of er iets tegen die landelijke exodus te doen is? Ik geloof 't niet. 't Motief, dat ze buiten gebrek, ja zelfs nu hongerlijden in deez' troostlooze, oogstlooze, droge maanden is minstens overdreven. Op 't tegenwoordige Curaçao behoeft niemand, die werken kan en werken wil, honger te lijden. Alleen, zoowat al wat beest is, hongert nu, en helaas, ook sommige ouden van dagen, die schandelijk door hun stadsche kinderen in hun nijpenden nood worden verwaarloosd. Ik geloof niet, dat 'n welbegrepen opbloei van Curaçao, rationeel kan samengaan met de ontvolking van haar binnenland, integendeel. Wat, indien misschien na 'n 25 of 50 jaren, de Venezolaansche petroleumbronnen uitgeput raken, en de Bataafsche verplicht zal zijn haar machtig bedrijf naar elders te verplaatsen?
Wat dan? Beter, daar maar niet over te denken. *Après nous le déluge*!

Of ik 'n auto heb? Neen, wel 'n garage en 'n claxon.

Anders niet?

Neen, anders niet.

En om 't nu eens ronduit te zeggen, 'n auto-houden dunkt me dezer dagen heusch 'n beetje *commun*, nu Jan en Alleman zoo langer zoo meer van die worstwielenkarretjes op afbetaling laat uitkomen. Je ware chic blijft toch maar, zoo'n mooie oogvuurspattende hengst vóór 'n sierlijke hoogwielige phaëton, zoo'n levend, dansend levend recalcitrant bonk zenuw, vleesch en spier met ijzeren vuist aan je wil te onderwerpen, en niet 't werktuigelijk aan 't loopen brengen van 'n mengsel van staal, benzine, en olie, 'n massa dood materiaal zonder bezieling. Zoo dacht de bekende, zeer gefortuneerde Rotterdammer Hoboken er ook over. Toen 't in Rotterdam al wemelde van auto's, zag je toch steeds klokslag 4 uur namiddag ze'n prachtlivrei met 2 hoogstappende volbloeds van ze'n villa, via Westersingel - Eendrachtsweg, naar ze'n kantoor trappelen, wat aan heel ze'n persoonlijkheid 'n aristocratisch cachet gaf.
Niet 'n ietje *faute de mireux* bij mij in 't spel? 't Is mogelijk, tenminste indien een mijner lezers in 'n royale bui me op 'n goeien morgen, 'n Citroën of 'n Page, of 'n Rolls-Royce cadeau zou sturen, zou ik wel haast zeker 's middags aan 't proefrijden slaan met dat *upper-ten*-karretje in de van geef 'm-de-ruimte in naburige Salinje. Probeer 't eens?
En nog iets. Herinner me, dat ik indertijd in 'n afgebeuld truckje naar stad toog. Bij 't afzoemen van den Grooten berg interpelleerde me 'n medepassagier met 'n:

Weet U wel, dat U nu in doodsgevaar is?

Ik? Wel neen.

En toch is 't zoo, want allebei ze’n remmen zijn caduc.

O, dat is *allright*.

Maar toch, was bij die scherpe bocht aan den voet van den berg iets in den weg gekomen, dan hadden we met 'n vaart van 40 à 50 KM. er op in geloopen, en dan? Geloof, dat de controle, de keur op de auto-remmen, wel 'n beetje kan worden aangescherpt.

En nu schei ik er uit. Wonderlijk, dat je bij den aanvang van copie-in-mekaar-zetten niets weet en je toch 'n 10tal kolommen vol pent. Dat is de gave van veel te beweren en toch niets te zeggen. Zal van middag mijn garage, alias wagenhuis, 'n groote beurt laten geven. Wie weet? Gasoline heb ik genoeg. Neen, nu asjeblief, niet zoo dringen! Eén acht-cylinder is voorloopig voldoende.

San Willibrordo Juni 6 | 20. Jan Paul (*Amigoe* 12 VI 26)

10 VII 26

Caraçaosche Ditjes en Datjes.

Las dezer dagen met krullenden neus 't volgend berichtje in 'n heel oude *Amigoe*: het veel besproken plan om van Plantage Hato naar de stad een Waterleiding te leggen, gaat allerwaarschijnlijkst verwezenlijkt worden. Een maatschappij zal weldra komen, om dan aanstonds den arbeid te ondernemen. Het kapitaal, waarmee men de kosten van den aanleg denkt te kunnen bestrijden, moet zelfs de som van f 75.000 niet te boven gaan. Dat weldra en aanstonds blijkt echter geweest te zijn 't summum van elastieke rekbaarheid, want tot heden den dage valt nog geen spoor van die Hato-Waterleiding te bespeuren schoon die pracht-opzet reeds in 1884, dus 42 jaren geleden, ’t dorstige waterzuchtige Curaçaosche publiek in je reinste verrukking bracht. Waarover indertijd dat waterleidingplan gestruikeld is, heb ik niet kunnen achterhalen. De *Amigoe*-jaargangen van 1884 en '85 zwijgen er over als ‘n mof, tot ik opeens weer in die bewuste waterlijn op 'n berichtje stuit op de volgende officiëele bekendmaking in 'n *Amigoe* van den 4den oct 1884. Ik citeer letterlijk:

> De Administrateur van Financiën gemachtigd om voor en namens het bestuur van de Kolonie Curaçao, met den Heer M.B. Gorsira een notarieel contract aan te gaan, waarbij aan dezen het uitsluitend recht wordt verleend om
> 1. op dit eiland gelegen gouvernementsgronden artesische putten te doen boren, en
> 2. waterleidingen onder en langs de straten en publieke wegen aan te leggen, zoowel in het stadsdistrict, als in de buitendistricten, teneinde het door boring op gouvernements- of particuliere gronden verkregen water te vervoeren; en zulks voor den tijd van vijf en dertig jaren.

Punctum! 'n Pracht opzet, maar die 35 plus 7 jaren zijn neergesabeld in 't nu eens zwart dan weer zonnig Curaçaosch verleden, en nog steeds snakt onze barre rots onder 'n koperen hemel naar 't levenbrengend sprenklend fluïdum, want noch de Hato'sche waterleiding noch artesische putten hebben tot heden eenige lafenis gebracht aan ons zoo vaak uitgedroogd dorstend Curaçao.

Hoe lang nog, o *Dios mio*, hoe lang nog?

Me dunkt, was dat Hato-plan 1884, naast 't Molengraafsche Hato-plan ter visie gelegd voor onze vroede vaderen, wie weet of dan die tragische waterstemming niet geheel anders was uitgevallen.

Kijk 'r 'ns hier. Vóór 'n veertig jaren, dachten de grootvaders en vaders van onze tegenwoordige raadslieden voor 70.000 gulden 'n waterleiding in mekaar te kunnen zetten. Waarom is zulks 'n fiasco geweest? Zeker niet door 't gehalte van 't water, die oude heeren waren heusch te gewiekst om niet eerst te gaan parlevinken over 't stichten van zoo’n maatschappij, en dan pas tot 't onderzoek van 't water over te gaan. Me dunkt, dat die ellendige *almighty dollar* er weer danig debet aan geweest zal zijn, dat ze 't met 70.000 niet hebben kunnen bolwerken, en er helaas niet méér in 't koloniale geldlaatje voorhanden was. Is

dat zoo, dan hebben we dat oude-Hato-plan door onze reuze-voortgang op technisch gebied, alleen maar wat te perfectioneeren, geld is er nu in overvloed. Zet dan nog 'n ton op die toen begroote 70.000 pop, en binnen 'n jaar bruist in sonore klanken bij de opening van de lste Curaçaosche waterleiding 't statig refrein van de Hato-cantate door Willemstad's blauwende aether:

En laat die kraan maar openstaan,
Want als 't op is, dan is 't gedaan.

Wordt er staag gemopperd over watergebrek, ook tegen 't dezer dagen binnentouwen van 't nieuwen droogdok pruttelt men honderd uit. Zeg nu 'ns zelf, Jan Paul, komt 't nu te pas bij zulk 'n leerachtige droogte ons nog 'n droogdok op 't dak te sturen? Alsof 't nog niet droog genoeg is! Je moet toch maar durven! Bij zulk 'n interpellatie sla je beslist 't beste figuur met 'n allerinnemendst zwijgen. Stel 't geval 'ns, dat in plaats van dit 3000 ton droogdokje, Wilton, mijn oud schoolkameraad, ze'n droogdok van 47.000 ton met 'n dozijn sleepbooten koers had laten nemen naar ons aloude Willemstad, wat zou dan die droogmaniac wel gemopperd hebben.

Ben geen autoriteit op dit gebied, en daarom zou 't men 'n lief ding waard zijn, om van Kapitein van Zyl, die wel 'n autoriteit op dat gebied is, eens te hooren in e.v. *Amigoe*, of ie kans zou zien dat monster Wiltondok van 47000 ton onze haven binnen te touwen. Toe, Captain, ontdop je vulpen en kom 'ns voor den dag, want sommige *would be* deskundigen beweren, dan je dan eerst alle in de haven gemeerde schepen en *steamers* naar 't Schottegat zou moeten verhalen met onze Emma-brug en lichtboei incluis en dat je dan nog reuzekans loopt, dat die drijvende Titan, na 'n paar happen uit Rif en Waterfort, hopeloos blijft steken in 't midden van onze haven als ‘n kurk op de flesch.

Hoevele, of beter, hoe weinige Curaçaonaars weten, dat 't ruim 40 jaren geleden maar 'n haartje gescheeld heeft of ons eiland was in dien tijd, wel geen drijvend, maar toch 'n vast droogdok rijk geweest. Mag ik uit die ellenlange *Amigoe*-artikelen van 1884 feitelijk als mosterd na den maaltijd, even 't een en ander opdiepen? 't is bepaald interessant: De plaatsen aan de St. Annabaai, die voor 't bouwen van 'n droogdok toen in aanmerking kwamen, zijn: de Werf de Wilde, de daartegenover gelegen plaats genaamd Motet, de inham van 't Schottegat bekend onder den naam Parera en ten laatste het terrein nabij 't Kruitmagazijn aan 't Schottegat.

Dat laatste terrein werd uitverkoren Waarom?

1. Omdat 't gouvernementseigendom is.
2. Omdat 't over zijn geheele oppervlakte niet hooger dan 3.5 à 4.5 M. boven den waterspiegel verheven ligt.
3. Omdat 't terrein ruimte genoeg aanbiedt voor 'n eventueel noodige verlenging van het dok en voor het oprichten van verschillende maritieme etablissementen.
4. Omdat zich vóór 't terrein 'n uitgestrekt en 12 vadem diep oppervlak bevindt, waarin de te dokken schepen zonder hinder voor de gewone scheepvaart, 'n veilige ligplaats krijgen; en
5. omdat de inham ten N.W. van het te bouwen dok, met 'n waterdiepte van 4 à 5 m. 'n veilige binnenhaven voor kleine schepen tot aanvoer van materialen en steenkolen vormt, geheel tegen den heerschenden wind beschermd en in de onmiddelijke nabijheid van het dok gelegen.

Men stelde zich voor 't dok 'n lengte te geven van 145 M., d.i. tusschen de buitensponning voor de schipdeur en den achterwand, waardoor de nuttige lengte op de kielblokken ruim 140 M. bedraagt. De breedte van invaart is bepaald op 18 M. alzoo ruim breed voor de grootste handelschepen en de meeste oorlogsbooten. Voor de diepte van invaart is 8.60 M. onder dagelijksch hoog water aangenomen. De breedte van 't dok zelf is gesteld op 26 M. van boven tusschen de dekzerken en van 14 M. op den vloer, terwijl de dokvloer op 'n diepte van 9.25 M. onder hoog water ligt.

Is dat duidelijk of niet?
En wilt ge misschien nu nog weten, wat dat heele zaakje had moeten kosten, ziehier 't rapport v.d. Dokcommissie: Volgens de begrooting door ingenieur van Doorn voor de uitvoering van zijn plan opgemaakt, zouden de kosten van aanleg zonder renteverlies gedurende den bouw, zonder de kosten voor het terrein (door 't gouvernement kosteloos te verleenen) en zonder de uitgaven van administratie en het verkrijgen van geld op ongeveer één millioen guldens (f 1.000.000) komen te staan.
Waarom is er van dien ingenieusen prachtopzet toen weer niets gekomen?
Amigoe zwijgt weer als 'n mof. Geloof 't niet ver mis te hebben, met de veronderstelling, dat niet zoo zeer pecuniaire, alswel technische bezwaren den doorslag gegeven hebben ’t z oo mooi in mekaar gezet dok-plan op te geven, voornamelijk bij 't maken van den waterkeerenden dam en 't drooghouden van den put.
De bodem toch, bestaande uit groote en kleine koraal- en tufsteenen vermengd met koraalzand, laat 't water zeer gemakkelijk door, ten gevolge waarvan de waterkeerende dam ter afsluiting van den put niet dadelijk op den bodem kan gezet worden, maar diep tot op de vaste rots moet doordringen. Heb nu 'n idee, dat die vaste rots te diep onder water gezeten heeft en nog zit, vandaar dat 't vast-droogdokplan doodgewoon moest worden uitgeschakeld bij afwezigheid van 'n fundament, van 'n degelijke keiharde ondergrond. Geef echter mijn opinie voor beter. (1). In ieder geval 'n succes is 't niet geweest, wat me nog spijten kan.
En nu ik al boomende weer verzeild ben geraakt in 't hartje van ons machtig havenbedrijf, nu vraag ik meteen even 't woord voor een persoonlijk feit.
Pende indertijd 't volgende onder-de-streep: Waarom willen de menschen me niet begrijpen? Kom ik met 'n tunnel voor den dag, ze belachen me schouderschokkend. 'n Tunnel?! Hoe krijgt ie 't in ze'n hersens, idioot, hyperidioot! Met 'n zweefbrugplan ze houden hun buik vast van 't lachen; met 'n kanaaltje, linea recta van Isla naar zee, schei uit, jó, ik kan niet meer. En als ik 't nu zou durven bestaan de idee te lanceeren, om *steamers* die slechts hier komen olie bunkeren, buitengaats, door pijpleiding van Isla naar zeekant vol te spuiten, dan zou je's wat hooren. (Sic.)
En nu, zoowat precies 2 jaar na datum van dit geschrijf, zijn ze met 'n vaartje zoo’n buisleiding aan 't leggen van Isla naar Caracasbaai, 'n afstand van ongeveer 40 KM.
O, zoo Koos, neem daar s.v.p. nu eens goed nota van. Wie heeft er nu weer gelijk gehad? 't Doel, wat ik met die buisleiding beoogde, was, om onze haven te ontlasten van *steamers*, die hier geheel en alleen binnenvallen om olie te bunkeren, om zoodoende onze oeververbinding meer stabiel te maken.
Praat me nu niet met wijsneuzig *dédain*, over die stuk of wat bunkerschepen, die 't contact tusschen onze beide stadsoevers weinig of niet zouden beïnvloeden. Heb deskundige opgave gevraagd, en ra nu 'ns, hoeveel van die booten, 't vorig jaar en nu tot 1 Juni 1926, hier zijn binnengeschroefd alleen om volgespoten te worden? Precies op den kop af 492. Dus — en ziehier mijn conclusie, waar geen speld tusschen kan — dus 2 x 492 of 984 maal hebben in 'n tijdsverloop van nog geen anderhalf jaar honderde gehaaste mopperende tropenmenschen vóór dien open brug moeten staan wachten, wat met mijn voorgestelde pijpleiding naar zeekant heelemaal niet noodig zou geweest zijn.
Hoop spoedig 'n suppletoir noodwetje in de *Curaçaosche Courant* te zien waarin *steamers*, die hier slechts olie komen bunkeren, de toegang tot onze haven wordt ontzegd, maar moeten worden volgespoten langszij de spiksplinternieuwe pieren van de Caracasbaai, op straffe van, zie artikel zooveel. Niet met mij eens? 't Kan gebeuren, maar dank dan O.L.H. op je bloote knietjes, dat ik geen lid v.d. Kol. Raad ben, want dan zou ik net zoo lang meneer de voorzitteren, tot ik mijn zin kreeg.
Nog iets, ook al in de lijn van onze haven. Een van onze hoogachtbare Raadsleden klaagt in doffe sombere tonen over 't on-gemotiveerd irriteerend getoeter van brug en in-of-uitgaande

steamers ‘t holletje van den nacht, 't Is zoo volkomen eens,'t valt niet goed te praten. Alleen spijt 't me, dat 't geachte lid de *Amigoe* niet schijnt te lezen, want reeds jaren her behandelde ik deez’ anti-Morpheusieke stof in een mijner *Amigoe*-causerie's, gaf zelfs 'n remedie tegen dien lawaai-kwaal, wat, zoover ik me herinner, de geachte spreker nu juist niet gedaan heeft. Ik schreef 24 Oct. 1918:

> Weet ge, wat ik toch zoo aanstellerig vind in ons havenbedrijf, dat onophoudelijk getoeter bij nacht en ontij, als er 'n *steamer* op vertrekken ligt. Mijn wieg heeft gestaan dicht bij de Rotterdamsche Maas, weet dus drommels goed, hoeveel lawaai in- en- uitgaande booten gewoon zijn te maken. Maar geloof me, 'n Holland-Amerika lijner gaat er 's avonds om 11 uur heel wat kalmer van door, dan menig stoomertje hier, dat ie met gemak in een van ze'n ruimen kan bergen. Elke vijf of tien minuten begint de stoomfluit te brullen, en dat burengerucht duurt net zoo lang, totdat dc geheele bemanning aan boord is.
>
> Duur van dit irriteerend getoeter hangt dus heelemaal af van hun vindbaarheid, en meerdere of mindere graad van dronkenschap, waarin die passagierende mannetjes verkeeren. 'n Patent-remedie zou 't zijn, om al die wandelende rumvaten onverbiddelijk vóór donker door de politie te laten oppikken, dan zijn ze meteen ¾ nuchter, als ze aan 't werk moeten. Luister 's hier, ik ben geen deskundige, maar ik maak me toch sterk, dat met lichtseinen over en weer van *steamer* naar brug, ieder vaartuig even veilig 's nachts zee kan kiezen, als met al dat onzinnig lawaaigetoeter.
>
> Als Curaçao een havencomplex rijk was als b.v. Rotterdam met Maas en Waal en Rijn en Schie en Nassau en Persoonshaven etc. etc. etc, allemaal 's nachts badend in 'n zee van electrische booglampen, dan zou ik heusch zoo idioot niet zijn zoo’n lichtsein-idee te lanceeren. Maar voor ons eenig haventje befaamd in geheel de West-Indië om haar, na zonsondergang zoo bij uitstek spookachtige donkerigheid, is dit beslist je aangegeven methode. Probeer 't 'ns.

Heb in mijn vlegeljaren gedweept met Kaptein Nemo en ze'n Nautilus. Als onze duik-logé, ik bedoel onze roemruchte K XIII, nu a.s. Maandag maar geen al te matineuze bevliegingen krijgt, om er van door te gaan, dan hoop ik nog als Curaçaosche persmuskiet neer te wieken in haar geheimzinnig ingewand, om vóór alles, haar interieur critisch te vergelijken met dat van mijn dierbren Nautilus, en later door 't lanceeren onder-de-streep van mijn maritieme nautische indrukken, de haren te berge te doen rijzen van den in de moderne techniek vergrijsden K XIII *état major*. En toch beschouwingen van 'n buitenstaander, die zich nooit in 't milieu van zulk 'n gewirwar van kranen en buizen en slingers en periscopen heeft bewogen, openen soms hoogs verrassende gezichtspunten.

En nu is 't welletjes. Heb nog nooit zoo’n massief-technisch artikel gepend. Of ik soms solliciteer technisch ingenieur v. d. Isla te worden. Neen hoor, dankie wel. Hier tusschen mijn cactussen, geiten en ezels en zwartmannetjes op mijn eenzame buitenpost, leef ik wel zoo gelukkig, zoodat ik zelfs nog nooit ‘n voet op de Isla gezet heb.

Schaam je, Jan Paul.

Heelemaal niet. En nu Slamat tidor! Officieren en bemanning v. d. KX', weten jullie nu wel wat dat beteekent? Neen? Wel, luister. Als ge de kroon gezet hebt op dat kranig bravourstuk van echt Hollandschen energie en durf, en uw trouwe K'aatje vastgemeerd aan de Tandjong-Priok-pier, dan zal, klokke 3.38 A.M ‘t champagne knallend welkomstfestijn, 't roerend speechslot van de feestcommissie-president U in de ooren klinken:

> Mijne heeren. Nog eenmaal Proost.
>
> *Ad fundum, en Slamat tidor*.
>
> Wat vertaald beteekent: Naar bed, na bed, zei Duimelot. Tabeh!

(1) Jan Paul heeft't hier mis. Die technische moeielijkheden van den poreusen bodem zijn pas voor een paar jaar geleden voor den dag gekomen, toen de C.P.I.M. bezig was daar zijn sleephelling te bouwen, waarvan de uitvoering om die reden toen onmogelijk bleeK De droogdokplannen van 1884 zijn afgestuit op het bezwaar dat, bij den toenmaligen stand van de scheepvaart in de West-Indiën, die onderneming niet rendabel kon zijn. (Red. *Amigoe*.)
San Willibrordo, Juli 6/26- Jan Paul. (*Amigoe* 10 VII 26)

17 VII 26
Caracaosche Ditjes en Datjes.
Naar stad getruckt ll. Maandag ochtend: Doel van 't 15 mijl-gebenzien was, 'n kijkje te gaan nemen in 't wondre interieur van de K XIII op vriendelijke uitnoodiging van Commandant v. d. Kun. 't Begin van de reis was al heel erg onfortuinlijK Al heel gauw twee pannetjes, eerst buiten- toen binnenband-misère. Wanneer zal er nu eindelijk 'ns 'n soort pantser-gelatine worden uitgevonden, waardoor 't voor autobanden ‘n verheugenis zijn zal te wielen over ‘n glasschervenbaan: Ben er toch gekomen, en mijn hart ging open, toen ik als 'n andere Nautilus 't droombeeld mijner jeugd de K XIII in onze haven gemeerd zag, elegant, slank, vief, doch tevens 'n drijvende dreigende, massa van onvermeten kracht. Over plank aan boord gebeend, door 'n soort reusachtig mangat verdwenen, en met gebukt hoofd, keek 'k wonderend rond, sirroco van electrische ventilator gierend door mijn kleffen ongesoigneerden haarbos.
Laat ik U eerlijk bekennen, dat mijn eerste indruk 'n ontzettende desillusie was, waarvan de geniale Jules Verne eigenlijk de oorzaak is. Had me 'n soort Nautilus voorgesteld. Weet U misschien niet, hoe die fantastische onderzeeër van Captain Nemo was ingericht? Luister, slechts 'n paar grepen uit Jules Vernes boeiend verhaal, dat me indertijd de koonen gloeien deed. Prof. Aronnax spreekt:

> 'n Tweede deur opende zich. Ik kwam toen in de eetzaal van de Nautilus, die met smaak versierd en gemeubeld was. Aan de beide uiteinden der zaal stonden hooge eikenhouten buffetten, met ebbenhout ingelegd, op wier uitgeschulpte planken kostbaar aardewerk, porselein, en glaswerk prijkte. Het servies schitterde onder de lichtstralen, die naar beneden vielen van een zoldering waarvan de zachte kleuren het scherpe licht eenigzins temperden. In 't midden van de zaal stond 'n rijk voorziene tafel. Na tafel, opende zich weer 'n dubbele deur, en ik betrad 'n kamer, welke bleek de bibliotheek te zijn. Hooge palissanderhouten kasten, met koper ingelegd, bevatten 'n groot aantal — 12000 — ingebonden boeken; zij stonden ronddom in de zaal, en daaronder stonden gemakkelijk met bruin leder overtrokken rustbanken. In 't midden stond 'n groote tafel met brochures en eenige oude nieuwsbladen bedekt. Het electrisch licht scheen over 't schoon geheel, en viel door drie matte glazen bollen van het plafond naar beneden. Toen ging er weer 'n dubbele deur open, en ik trad een ruim en schitterend verlicht salon binnen. Het was 'n groot vierkant met afgesneden hoeken, 10 m. lang, 6 breed en 5 hoog.
> Een zacht, maar helder licht viel van 't rijk met arabesken beschilderd plafond op al de wonderen, welke in dit museum waren opeengestapeld, 'n Dertigtal meesterstukken hingen langs de wanden. De verschillende scholen der oude meesters waren vertegenwoordigd door 'n Madonna van Rafael, 'n Moeder-Maagd van Leonardo da Vinci, een Nimf van Correggio, een Vrouw van Titiaan, een Hemelvaart van Murillo, een portret van Holbein, een monnik van Velasquez, een kermis van Jan Steen, genre stukjes van Gerard Dou, Metzu en Paules Potter, zeestukjes van Bakhuyzen en Vernet. Onder de nieuwe schilderijen merkte ik op De la Croix, Rosa Bonheur, Meyssonnier etc. etc. Eenige prachtige nabootsingen van de schoonste modellen der oudheid in marmer of brons stonden op voetstukken in de hoeken van dit schoone museum.

Tot zoo ver die reuze boffende Prof. Arronax. Kunt U nu mijn ontgoocheling wat beter indenken?
In plaats van 'n met smaak gemeubelde eetzaal met eikenhouten buffetten, zag ik 'n klaptafeltje in 'n hoek onder bengelende vastgesjorde bedden, er naast ingebouwde kastjes, er omheen 'n mengelmoes van kranen, pijpen, zwemvesten, en binocles.
In plaats van 'n bibliotheek met hooge palissanderhouten met koper ingelegde kasten om 'n 12000 boekdeelen te bergen, nog geen boekenrekje te bekennen, ergens op 'n miniatuur-*bureau-minister* 'n boek of wat, dat was al.
En in plaats van die ruime schitterende salon met arabesken beschilderd plafond, en schilderijen van de oude meesters, 'n grijs geverfd, propvol compartiment, met ijzeren-platen plafond met arabesken van boutkoppen, aan den wand slechts 'n keurig geëncadreerde chromo van H. M. de Koningin.
Luxe is uit den booze in den K XIII 't is allemaal techniek, je reinste moderne techniek van onder tot boven van links naar rechts, je zou haast zeggen, de allerlaatste snufjes op werktuigkundig en electro-dynamisch, en magnetisch gebied, zijn in pastillevorm samengeperst tusschen de bollende stalen wanden van deez' allermodernsten onderzeeër van onze roemrijke Hollandsche marine.
En nu 'n heel klein kilowatje Jan Paulsche technische beschouwingen, maar lach me nu, asjeblief, niet uit, want ik ben geen commandant van den K XIII, wel van San Willibrordo en onderhoorigheden.
In de eerste duikboot in onze haven, waarop de Hollandsche driekleur wappert, die 66 M. lang en 6½ M. breed is, — ik bedoel de boot, niet de vlag — heb je 'n prachtpaar Dieselmotoren, die feitelijk nu 't neusje van de zalm zijn in de lijn van 't motorendom. Zoo'n Diesel gebruikt weinig brandstof, — benzine, of gasolie — die onderhoogen druk met 'n fijn straaltje spuit in de door compressie tot boven de ontvlammingstemperatuur dier stoffen verhitte verbrandingslucht.
Ben blij, dat die zin er uit is!
Explicatie werd met bulderstem gegeven door commandant v. d. Kun, toen een dier Diesels in volle lawaai-actie was. Meende toen ook te hooren, dat één zoo'n Dieselmonster 'n. capaciteit van 1200 H.P. had. Heb ik 't niet goed gesnapt, dan zit 't 'm in dat helsch lawaai, maar niet in mijn vriendelijke *cicerone*, en natuurlijk ook niet in mij, die daar rond wonderde als 'n kat in 'n vreemd pakhuis. En dan heb je natuurlijk ook een schroef, die door die 2 Diesels voor de 17 mijl-vaart boven water en 2 electro-motoren, die voor de 11 mijlvaart onder water, 't razend-snel wordt rondgewenteld, daarenboven 'n 132 accu's of accumulatoren zooals niet vakmenschen zeggen, die — de accu's wel verstaan, — reuze-onaangenaam rieken, oliemotor, ventilators, 'n periscoop, toestellen voor luchtverversching, 'n drinkwater- en balastwatertank, zes torpedo-lanceerbuizen, 'n *up to date* marconi installatie met *wireless telepone* en *loudspeaker*, honderde kranen en manometers en pijpen en *switches*, 't slingertoestel van Dr. Vening Meinesz en boven aan dek, 'n luguber kanon danig in het vet, en nog een heeleboel raadselachtigs meer, waarvan ik nu heelemaal niets snapte, niets, geen atoom.
En toch heb ik er heelemaal geen spijt van in de onderzeesche krochten van de K XIII te zijn afgedaald, want 't heeft me, ondanks veel niet begrijpen, toch ook weer heel veel geleerd. Heb 't b.v. nooit kunnnen snappen, waarom toch bij onze duikbooten geen massale spiegelruit in onderzeesche zijwand is aangebracht, evenals bij de Nautilus. Wat zou dat 'n interessante leerzame afleiding zijn voor officieren en bemanningen, nu bij 't onder-water-varen opgesloten tusschen vier ijzeren wanden, wat in ideale kans voor 'n ichthyoloog, om tot de diepste geheimen van de zee en haar bewoners door te dringen. Heb Commandant v. d. Kun hierover geïnterviewd en met zijn vriendelijken lach reciproceerde hij, dat ie 't roerend met me eens was over de leerzaam- en- interessantigheid, maar 't ging doodgewoon niet. K XIII's

wand is van gebold gebogen staal, en gebogen glas, hoe dik ook mist de noodige resistentie; dus ...
Compris, dank u wel, en nog iets, Commandant. Diepwater-matrozen staan in doorsnee bekend voor hun bijgeloovigheid, is 't niet zoo? Wel, is er nu door uw mannetjes nooit gefoeterd tegen dat zgn. *unlucky* nummer 13, van Uw zoo dierbre K?

Hello, Piet, luister 'ns, ben jij bang voor no. 13?

Ik, commandant?

Ety, 'n oergezonde prachtkerel van 'n matroos, haalde lachend ze'n schouders op, en mompelde zoo iets van daarvoor moet je juist bij mij komen.
In de *Amigoe* boven de streep van ll. Zaterdag, staat men er verwonderd over, dat de bemanning er zoo frisch en blozend uitziet. Ik heelemaal niet, want ik heb 't geheim ontdekt van die frappante blozende frisschigheid. Dat zit 'm in niets anders dan in de gort, in de smedige glibberige soepele gort met kleverig- elastische stroop, die gediept uit reuze-blikken met rood etiquet, als je reinste levenselixer verdwijnt in de gezonde magen van de K'dertientjes.
Heb ook door de periscoop geloerd. Toen flikkerde 't me plots door 't brein, wat zal de Commandant van die beruchte Duitsche U-boot wel gevoeld hebben, toen hij 7 Mei 1915 kruisend onder water op de Zuid-kust van Ierland, evenals ik nu, door de periscoop keek, de Lusitania in 't vizier kreeg en met één simpele handwending meer dan 1300 onschuldige levens jammerlijk in de golven deed omkomen. *War is hell* beweerde indertijd de beroemde Stead, die met de Titanic in de diepte verzwolgen werd, en de man had groot gelijK
Had nog eenige puntjes meer op mijn interview-lijstje, maar ik begreep drommels goed dat 't onverstoorbaar kalm repliceeren op de meest idiote vragen nu 't tragisch lot is, dag in dag uit, van den onvermoeiden Commandant v.d. Kun, en daarom speende ik me 'm verder met mijn gevraag lastig te vallen.
Nog iets. Als ik minister van Marine was, dan vaardigde ik subiet 'n ukaze uit, dat slechts onder-de-maat-mannetjes voor onze duikbooten mogen monsteren, en ook de *état-major* op ze'n hoogst IM40 op ze'n sokken halen mocht. Dat is beslist practisch gezien. Ben IM83, 'n zesvoeter op den kop af, wat feitelijk de lengte is, van 'n rasechten Batavierenzoon, en daar moet zoo'n schuit van de nakomenlingen der Batavieren op berekend zijn. En, toch, tot driemaal toe, heb ik, onder 'n gesmoord-gedempte au-kreet mijn kop gestooten, tegen 'n niets meegevende kraan of pijp of weet ik wat, dat 't me groen en geel voor de oogen werd. En zou zoo'n ukaze misschien al te Russisch zijn, laat dan 't ministerie elk onderzee-mannetje van fatsoenlijke lengte *fourneeren* met 'n gewatteerden valhoed, precies zoo'n machien, waarmee op *terra firma* de kilometervretende motor-maniakken op de racebaan rondgieren. Of, zou dat te veel in de papieren loopen, 'n rubberdopje met 'n pneumatisch kussentje, of zoo'n ijzeren pothelm van de Hollandsche infanterie, bezweert ook tamelijk voldoende 't schedeldeukgevaar. Commandant v. d. Kun, denk daar, *please*, 'ns serieus over, want 't is ongetwijfeld 'n niet te onderschatte bezuiniging op den hoofdelijken omslag van je langlijvige mannetjes, en mij krijg je met m'n soepel panama'tje nooit meer door 't mangat van je K XIII of ik ga dan eerst 'n hoedje met 'n miniatuur-buffertje er in aanschaffen.
En nu schei ik er uit. Wensch de kranige K XIII met de kranige *état-major* en de kranige bemanning 'n prachtreis naar onze tegenvoeters naar 't feeërieke Insulinde. Dat ik niet meer enthousiastisch gepend heb, wijt zulks aan de nog steeds blauwende bobbel, ten Z.O. op 't aschblondig harig terrein van mijn *brainbox, doux souvenir* van een of ander keihard uitsteeksel in 't mysterieus ingewand van 't hyper-modern technisch product van mijn nijvere stug en staag zwoegende vaderstad Rotterdam. *God speed*, Commandant v. d. Kun met je dierbre K XIII en van harte!
San Willibrordo, 13 Juli 1926. Jan Paul. (*Amigoe* 17 VII 26)

31 VII 26

Curaçaosche Ditjes en Datjes

Heb jaren in m’n West-Indische tropenbestaan altijd op zeer goeden voet gestaan met den ouden Heer Neptuun, maar zóó intiem als Maandag 19 Juli ben ik voorhéen nog nooit met hem geweest. Heb meer dan 'n uur gekroeld in ze'n be-zeewierde kleffe armen.

Kijk ‘r ‘ns hier

’n Paar jaar geleden was 't nog interessant om te kunnen zeggen, ik heb gevlogen, maar die vliegerij is zoo zoetjes aan al heel erg commuun geworden. ‘n Rotterdamsche kruidenier, b.v. die in de afgeloopen week veel krenten heeft verkocht en stroop en rozijnen, en ‘n dito-schoenlappertje, die van maandagochtend tot Zaterdagavond staag heeft zitten verhalvezoolen en achterlappen, zie je Zondags doodgewoon met hun eegaa’s naar ’t vliegveld van de Waalhaven stappen, en 'n half uurtje laten in ’n KL.M. monoplane cirkelen in de mistige atmosfeer hoog boven hun toonbank en pothuis.

OP vliegen in 'n aeroplano ligt langzamerhand 'n alledaagsch cachet, maar duiken, neerdalen met ‘n onderzeëer in de geheimenissen van ’t *treacherous deep* , hoe weinig stervelingen kunnen stoffen op zulk ‘n prestatie?

Onze koningin heeft gedoken, schitterend, maar ik ooK Haar Majesteit op den ree van den Helder, ik in ’t zilten diep van de Caraïbische zee.

Tegen H.M.’s duiken is hevig geprotesteerd - tegen mijn duikeling heelemaal niet.

Ja, toch ‘n ietje. Mijn San Willebrordsche school-soeurs waren bezorgd in hooge mate dat ik n voor goed mijn tenten zou gaan opslaan in de onderwater-regionen, wat heelemaal mijn bedoeling niet was. *Great Scott*, ik ben toch geen kabeljauw!

Genoeg gepreludeerd. Ziehier nu 'n consciëntieus verslag van mijn wedervaren op dien onvergetelijken Maandag van 19 Juli 1926, die in mijn levensboek staat gemerkt met 'n glanzendgouden letter van 24 karaat.

Fordje zou me komen halen, vast en zeker 6 uur A.M., geen minuut later. Ja wel, dat kennen we. Precies 195 minuten later — kwart over negen — kwam ie binnentoeteren. De chauffeur had ... zich .... verslapen. Als u denken mocht, dat ik toen mijn hart niet gelucht heb, cynisch en vlijmend scherp, dan vergist ge u deerlijK 't Scheen te hebben ingeslagen, want binnen 3 kwartier zat ik in 't redactie-kantoor van de *Amigoe*, 'n aromatische rookstok te *savoureeren*. Toen met 'n vaartje naar mijn knipbaas. Nu, asjeblief, niet *au plumeau*, zooals de laatste keer, maar 'n vierkantje *á la brosse* net als die borstel daar, snap je? Was dra door aanrollende hittegolven half ingedut, toen plots 't geknipperdeknip op mijn *brainbox*zolder, luwde, totaal stopte. Knipmannetje was er van door. K XIII kwam met den Gouverneur aan boord de haven weer binnen. Dat moet je overkomen. Gekortwiekt, 'n paar deuren verder genoenmaald onder allergezelligsten geestigen kout, en goed half twee beende ik in gezelschap van mijn p'abaoschen confrater over de, o wonder, dichte brug, en verdween in den Pundawinkel van firma Gomez, voor 'n ondeukbare tropenhelm. Natuurlijk hadden ze er geen met 'n buffertje. Dan maar zonder buffertje, en precies 1.56 stapte ik met mijn nieuwen hoed a/b var. de K XIII. Commandant v. d. Kun ontving mij, in ze'n khaki-duikboot*costume*, allervriendelijkst. Kennis gemaakt met mijn mededuikers. Ook kennis gemaakt met Dr. Venigh Meinesz, die precies 'n decimeter langer is dan ik, wat me goed en tevens meewarig aandeed, want heel wat bobbels en builen zullen ze'n gewelfden schedel blauwen, vóór hij voet aan land zal zetten op Soerabaya's kaai, let er 'ns op.

Voel vooral veel voor hem, omdat onze respectieve wiegen indertijd heel dicht bij elkaar hebben gestaan. Herinner me als broekemannetje, ze'n vader, den toenmaligen. burgermeester van Rotterdam, vaak gezien te hebben op 't hoog bordes van ze'n woonhuis in de Boompjes, lange statige heer met bakkebaarden. Maar dat ik nog eens zijn zoon ontmoeten zou op 'n Hollandsche onderzeeër in *the far West*, dat wist ik toen nog niet. Als katten beklom 't vijftiental *invités* de stalen buitenwand van den commando-toren, en daar stonden we als

makke schapen in 'n hokje, nieuwsgierig aangestaard door honderden belangstellenden van allerlei kleurnuances op de decadente Handelskade. Goed twee uur, oorverdoovend getoeter van de K XIII fluit. Puffende openzwaaiende brug. Kabels los. Contact electrische motor. Rondwentelende schroef. Wielend, bruisend, kokend zogwater. We gleden de haven uit. Buitengaats witgekopte rollers, maar we sneden er doorheen zonder merkbare deining, schoon de zeeën wild sloegen over 't lage spitse benedendek, 't was als 'n zomersch pleiziertochtje op de Rotterdamsche Maas met een der salonbooten van Fop Smit.

En weer genoot ik met volle teugen van 't pittoresk panorama op haven en Willemstad en van 't daaromheen, grauwe, vale, terra-cotta-achtige Curaçaosche landschap. Hoop, dat filmman van H.M's Sumatra dit eenig *view* voor goed zal vastleggen.

Commandant v. d. Kun, staande naast den roerganger, inviteerde ons 15 tropische landrotten in 't intérieur van ze'n voortstuivende K XIII te verdwijnen, wat gebeurde. *Mein Wenigkeit*, geschat op 100 L. — neen, geen champagne — maar doodeenvoudig putwater van Bona Bista — werd verzocht zoolang in de centrale te wijlen, waar zich o.a. bevinden de afsluiten, om de watertanks voor 't duiken vol te laden. *Allright*! 't Was er *balsemiek*! Naast me zat 'n meneer, die me vertelde, dat ie de jongste van de familie Maduro was. —

Wel, dan is U de benjamin!

Ja, juist, ik heet ook Benjamin.

Kijk

Een paar pootige matrozen-in-blauw trokken en duwden en draaiden aan allerlei handels en schakelaars en krukken. Een, 'n gezellige dikkerd, die met 'n heel peloton kranen aan 't manoeuvreeren was, keek ietwat zuur, — denkelijk the blues nog van 't passagieren — vooral toen een der machinisten foeterde:

Maar, man, schiet toch op, 't gaat zoo afgerazend langzaam!

Rug van 't keurig gestreken wit colbert van mijn buur, den Heer Maduro, werd zoo langer zoo natter. Mij liep 't ook met straaltjes langs de gebruinde kaken. Of ik misschien nu ook 'ns 'n kiekje wilde gaan nemen in den commandotoren.

Allright! Graag! Alweer excelsior geklauterd langs verticaal ijzeren trap. Het deksel was er nog niet op, doch 't stalen zoldertje weer tè laag voor mijn langheid, zat dra met gekruisten beenen als 'n Britsch-Indischen Brahmaan op 't ijzeren vloertje. Tusschen twee periscopen voorgesteld aan Kaptein Borren, die 't nu door ze'n corpulenterigheid weer harder te verantwoorden had in de transpiratie-lijn, dan ik —

Commandant, spreekt U al...

Pardon, pastoor, 'n oogenblikje, hello daar! beneden!!! wat is er aan de hand?!" —

Vier moerschroeven van den motor gebroken, commandant. —

Stoppen! In orde maken!

'n Precies 10 minuten lagen we stil, de K XIII deinende op de Caraïbische golven als 'n rondwangige baby in de armen van ze'n nog jeugdig bleekwangig moedertje.

All right? All right! Go ahead, en de schroef begon weer te draaien. 't Was 'n genot door de periscoop te turen. Wat braken die aanrollende golven op Curaçao's kust, diamantiek, hoe feeëriek schitterden haven en stad en fantastische rotspartijen in 't opale zonlicht, hoe rustig kwam daar in de verte rookgepluimde Horn-lijner aangeschroefd. Maar goed dat de vrede gesloten, en ik geen Entente-duikboot commandant was, want anders, arme Hom! —

En of ik- al 'n aardig mondje papiamentsch spreek, luister maar, en Commandant v. d. Kun zette ze'n mond in de plooi, en begon: *dushi eilandsje, majaaan, Com baaai, phócophóco*. Toen ging het massale torendeksel dicht, en 't electrisch licht aan, de manometer sprong omhoog, ook de thermometer, en we zonken, al dieper en dieper. Luitenant ter zee Willinge, die onvermoeid links en rechts periscoopte en telkens orders gaf aan 'n voor hem aan 't stuurwiel zittenden matroos, was zoo voorkomend me telkens op interessante views door die wondere lens opmerkzaam te maken, totdat eindelijk ook de kop van de periscoop geheel

onder water verdween, en je niets meer zag, dan slechts 'n vloeiende rondwielende azuur-groenige kleuren-mengeling, wat |e 'n spontane kreet van verrukking ontlokte.
Commando-toren werd door geen ventilator verfrischt. 'n Turksch bad was met de temperatuur daarin vergeleken 'n koel zephiertje. Van alle kanten spoot me 't zweet uit de poriën, had meelij met mijn celgenoot Kapt. Borren, die letterlijk dreef. —
Compliment van den commandant, en, of de heeren beneden in de *longroom* willen komen? Juist op tijd. Begonnen al langzamerhand in twee plasjes te *evaporeeren*. 't Was dáár, in vergelijking met dat periscooptorentje, 'n Noordpool-temperatuur (slechts 89° F.) door aan 't plafond bevestigde rondrazende ventilators en buisleiding van koude lucht. 'k Deponeer mijn broekvlak op 'n stoeltje en mijn dopje op 'n tafeltje, zeem mijn bepareld facie met 'n, hè, wat is 't hier lekker frisch, sta op om een mijner mede-duikers door te laten en stoot met 'n vaart van 90 KM. per uur weer mijn onbeschutte pasgeknipte *brainbox*, tegen 'n ijzeren stang van 'n boven mij vastgesjord bed. Au !!! Recht vóór me stond 'n lange matroos in 't blauw, met 'n wit lapje om ze'n rechter wijsvinger, fleschjes sodawater en limonade en bier, in 'n tobbe ijs te deponeeren.
Op ze'n meewarige vraagblik, of ik me pijn gedaan had, schudde ik: wel neen, mijn goeie man, integendeel, 't zou me 'n feest zijn, nog eens dat niks-meegevend zoldertje van jou schuit met mijn schedel te rammen.
Luitenant ter zee Wytema, ook al 'n bijna-zesvoeter kwam me polsen of ik nog iets te zien of te vragen had. Vind 't allemachtig aardig, maar neen, toch niet, dank, want hoe meer ik van uw K XIII zie hoe meer 't schuin boven achter mijn bril 'n Poolsche landdag wordt.
Of ik dan soms trek had in 'n glaasje ijs-limonade. —

Trek, meneer Wytema, reuze!

En de lange matroos in 't blauw, met 'n wit lapje om ze'n rechterwijsvinger kwam in actie, en nooit van mijn leven heb ik 'n ijs-limonade'tje gesavoureerd, als in dat geheimzinnig longroompje vijftien M. onder 't oppervlak van de Caraïbische zee.
't Was op één dag na, precies 29 jaren geleden, dat ik met den later zoo *unlucky* Willem II door deez zelfde zeeën schroefde in 't zicht van Curaçao, best mogelijk op denzelfden meridiaan of dezelfde identieke stip van de zeekaart. Toen er boven, nu er onder,
Langzamerhand vulde zich 't pijpenlaadje met mijn duikcollega's, tuk op 'n frisschen dronk, maar geen schijntje van bleekneuzige, holoogige zeeziekelingen. 'n Onderzeeër onder water is per sé zeeziekproef, zou 'n ideaalverbinding zijn tusschen Curaçao en de Bovenwinden.
Onze Administrateur van Financiën, die indertijd als piepjong ambtenaartje op z'n reis naar St. Eustatius, 18 lange dagen, hardnekkig, witkoonig, gooi-me-asjeblief-maar-overboord-achtig aan Neptuun geofferd had, was nu zoo frisch als 'n hoentje, de oude zee-despoot met z'n kleffe baard, had nu absoluut geen vat op 'm.
Ir. Molengraaff, aangename causeur, was natuurlijk ín z'n element, zoo van alle kanten omgeven, omsloten, omringd, omstuwd door niets als water, water, water. Ook Chef van onze Marconi-Station was in ze'n element, stond me waarachtig weer in deur van 't lilliputterig wireless-cabientje met telephoneband over z'n coiffure gespannen naar weet ik wat te luisteren; de natuur verloochent zich niet. 't Keurig gestreken colbertje van den jongste der Maduro's begon na 'n ijsbiertje nog nattiger allures aan te nemen. Mr. Desertine disputeerde vol élan met 't Cur. officieren-corps over de al of niette nuttigheid van 'n wandelstok aan boord van 'n duikboot.
Ik zei als goed getraind reporter weinig of niets, maar luisterde, en noteerde zoo nu en dan íets, wat me imponeerde, of waar copie inzat, en spitste mijn ooren, toen ik een van 't gezelschap lachend hoorde beweren: Komen we niet meer boven dan zullen de pelikanen zich toch niet aan onze bodies kunnen vergasten. Wilt ge me gelooven, dat ik tot op dat moment nog geen seconde gedacht hebt aan eenig gevaar, wat ook. Met den kundigen energieken, v.d. Kun als commandant, voelde ik me aan boord van ze'n onder-zee-varende-boot even gerust

als thuis ‘s nachts op mijn zeilbedje achter mijn klamboe. En toch 't gebeurt wél eens, in 't kan ons ook overkomen door een of ander onvoorzien *breakdown* van de machine, die ons weer boven aan de oppervlakte brengen moet. Wat dan? Dan zijn wij 32+15 opgeslotenen tusschen de stalen wanden van de K XIII morgen om dezen tijd, allen 'n lijk, den verstikkingsdood gestorven. Wel tragisch om, zelf ten doode gedoemd, dan je lot-en-geloofsgenooten in hun stervensuur als priester bij te staan.
En onwillekeurig flitste me door 't brein, die mooi oude Engelsch hymn:

Mother of Christ, mother of Christ,
This do 1 ask of thee.
When the voyage is o’er,
Oh, stand on the shore,
And show Him at last to me.

'n Zachte pofschok, als van 'n aanzettenden lift, manometer trilde iet wat omlaag, langzaam geruischloos onmerkbaar horizontaalden we 15 Meters omhoog, door recalcitrante massieve bonken zee. Na 'n kwartiertje: Of de heeren soms weer aan dek wilden komen? We maakten queu, en de een na den ander verdween door het open deksel van den commandotoren in God's vrije natuur. Wat was dat weer mooi onder God’s blauwenden hemel!
Ten Z.O. van Curaço schroefden we met 'n 17 mijlsvaartje recht op de haven aan. Er stond 'n stijve bries. Toch gelukte 't me, door vriendelijke hulp ,van Ir. Molengraaff den brand in 'n sigaret te jagen.
Enne of ze de krant zouden krijgen met 't verslag van deez’ trip, vroeg me 'n reeds bejaarde matroos. Zeker, zal ze aan 't Holl. Consulaat van San Francisco sturen voor jullie. —

Zeg, hoe lang vaar je al op zoo’n onderzeeër?
Al 2 jaar!
God beware me! En zou je nu niet liever met b.v. de Sumatra de reis naar den Oost maken? Neen hoor, ikke niet, 't bevalt me best zoo. Zou 't op zoo’n groote schuit niet meer kunnen wennen. En over 2 jaar ga ik er uit, dan heb ik pensioen.
Kom je dan hier op Curaçao wonen, om boontjes te planten?
Dankie wel, meneer, dan ga ik liever scharretjes vangen in Holland.

'n Reuze-goeie vent!
En we naderden wondersnel 't vasteland, 't was of de Cur. kust naar ons werd toegezogen, Ooren dicht, heeren, en luitenant Willinge deed de K XllI fluit den van hitte trillenden aether gieren en 'n straal water spoot er uit om precies als uit de *cornet-á-piston* van den Triton, in den Rotterdamsche Diergaarde-vijver. Brug pufte open, en we gleden de haven binnen, beide oevers vol nieuwsgierige tropelingen. Tiktakten langs bunkerende ss. Nickerie en Prins der Nederlanden maakten 'n zwaai in 't Schottegat langs 't in rook gehulde tankwoud der Isla en dra waren we weer vastgemeerd langs zij de roezemoezige Handelskade.
Onder 'n stevige *shakehand*, nam ik afscheid van Commandant v.d. Kun.
Mijn eerste onderzee-reis, behoorde weer tot 't verleden.
Zoo is 't leven! En vol enthousiasme herhaal iK Commandant, *état-major* en bemanning v/d K XIII, *God speed*, wat beteekent, vaar met God, blijf van alle onheil bevrijd op de nog zoovele te doorkruisen wereldzeeën vóór 't glorieus einddoel bereikt is. En de dag, dat de Bandoeng-korte golf me zal melden, dat de K XIII *sain et sauf* in Soerabaya is aangekomen, zal weer voor me zijn 'n dag, gemerkt in mijn levensboek met 'n glanzend gouden letter. Want weinigen zullen er zijn, die deze energieke, kranige reuze-prestatie van onze Hollandsche marine zoozeer op prijs stellen, als de eerste Hollandsche pastoor, die in de wateren met 'n Hollandsche onderzeeboot gedoken heeft.
San Willibrordo, 26 Juli 1926 Jan Paul. (*Amigoe* 31 VII 26)

18 IX 26

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Van vele kanten geïnterpelleerd, waarom ik vorige maand gezwegen heb als 'n mof. Mijn lieve menschen doodeenvoudig omdat ik in Juli drie, zegge drie, artikeltjes gepend heb voor de *Amigoe*, en omdat 't zoo warm was, en omdat ik geen zin had, en omdat ik uit logeeren geweest ben tien dagen lang in de stad, in de Breedestraat van Otrabanda in 'n huis met 'n trapgeveltje dicht, heel dicht bij de aloude St. Anakerk.

'n prettig huis, maar warm van binnen, rumoerig van buiten. Een dier logeerdagen wees de thermometer op mijn kamer 92°.

Kan niet, zei mijn rechterbuurman over den Koningspalm.

't Is toch zoo, kijk maar!

Dan deugt ie niet.

Wat zal men hierop zeggen?

Thermoflesch met ijs, en douche met regenwater hebben me behoed tegen een langzaam wegdruppelende smeltdood. Dien eersten nacht in mijn knus stadsch slaapkamertje was 'n sombere tragedie. Morpheus sloeg er 'n allerellendigst figuur, had zeker vergeten z'n hansop aan te schieten. Z'n handlangers waren 'n slordig partijtje claxons, 'n *steamer*, 'n haan, 'n ezel, 'n krolsche kater en een mug. Waarom toeteren door de Otrabandsche Brededestraat gierende auto's in 't middernachtelijk uur toch zoo idioot keihard?

Allemaal aanstellerij, want 't asphalt tusschen de wittige, geelige, rosige gebalconde huizenrij, is zoo leeg, zoo *traffic*loos, als de San Willibrordsche Saligne, en dat is wel 't toppunt van vacuümdom. Waarom schakelen de chauffeurs 's avonds na tienen, hun brullende levenmakers toch niet om in 't liefelijk imitatie-getjilp van 'n lijster of leeuwerik, ik bedoel in precies zoo'n muzikaal tiereliertje, waarmee vroeger Baron van Hardenbroek ze'n Fordje voor aanrijding behoedde. Dat overdag de chauffeur de Koning van den weg is, *allright*, snap heel goed dat je met je tijd moet meegaan, maar 's nachts past 't hem ze'n kroon in 't marokijn etui op te bergen; 'n beetje consideratie met ze'n vermoeiden medemensen achter de klamboe is toch heusch niet te veel gevraagd van Zijne Koninklijk Hoogheid. Wilt ge me gelooven, dat 't op zekere uren van den dag, in de voorkamer van dat Breedstraatsche huis met 't trapgeveltje je reinste illusie was, 'n gezellige boom te kunnen opzetten.

B.v. Er kwam bezoeK

> Hoe maak je 't, kerel?
>
> Best, ga zitten en steek 'ns op.
>
> Zeg, heb je.... poeroepoeroerr| rrrroere ..., heb je gehoord, dat,. .. kirrrikirrrrirri dat de K XIII ... broebrroeboebrroebrrroe ... .in San Fran .... toeteretoetttoetoeeet., in San Francisco is rrrrrrrrr is aange boehoeboehoeboehoee spoeld?

Dat is nu geen fictie, maar 'n allerluguberst feit. Ben op 'n snikheeten achtermiddag uit mijn snikheete kamer naar dat snikheete zaaltje getippeld, gewapend met potlood en blocnote en heb die verbijsterende rhapsodie als van 'n amok-makend brulboei-ensemble, toon voor toon, phonisch, op 't papier vastgelegd. Weet U, waar die cacophonie iets van weg heeft? Van 'n gehakt, 'n stamp, 'n hachée van varkensgeknor, buldoggebas, schapengeblèr, hyéna-gegil en leghorngekraai, met er overheen 'n lawaaisausje van 'n reuze-sproei-nies *à la jardinière*. Als 't zoo doorgaat, en 't gaat immers steeds crescendo, dan tuft op 'n frisschen morgen 'n auto door Willemstad's straten met links boven de motorkast 'n formidable hoorn met precies dezelfde toeter-capaciteit, als de titanenstoomfluit van de Isla, die je hier op San Willibrordo duidelijk kunt hooren. Vrees met groote vreeze, dat de in de Willemstadsche auto-zone geboren en getogen kindertjes, allemaal zich later zullen ontpoppen tot dubbelgangers des heeren Slymering; wat zal in dien toekomstigen tijd, van wacht 'n beetje, 't kauwgom opgeld doen!

Ben in die balsemieke dagen, menigmaal door mijn muzikale buren getracteerd op exquise symphonische geneuchten.

Daar had je o.a, de repetities van 't Volksbond-muziekcorps Excelsior. Daar zat Schwung in! Opende steeds met Wien Neerlandsch bloed. In een der naburige kamers hoorde je dan geregeld 't teruggeschuif van 'n bureau-stoel, wat verraadt óf op den spits gedreven vaderlandsliefde, óf is toe te schrijven aan 'n toevallige samenloop van omstandigheden. Ik genoot, hobbelend op de maat in mijn decadenten wiegstoel, driekwartsmaat, vierkwartsmaat op en neer, en spitste me al op de officieele uitvoering van 31 Aug. me, helaas, door een onvoorziene kink in de kabel niet gegeven was te *savoureeren*. Aan dirigent Casiano en ze'n onvermoeid corps mijn hulde!
Dan had je schuins over ons in de Breedestraat 'n gramaphone in volle actie, die uit den treure 't nu zoo populaire Valencia afdreunde. Mooi is anders!
Dan had je aan den achterkant van ons huis, in de Consciëntie-steeg, 'n familie die 'n piano rijk was. Daar zijn piano's en piano's. *Nevermind*! Elken dag trouw klonken uit de open ramen van dat piano-huis, de opgewekte tonen van de bekende *quatremains* Dichter und Bauer met ongeveer halfweg, stereotiep precies dezelfde fout. Dat 't 'm in den boer, en niet in den dichter zat, doet niets ter zake. Eenmaal is 't me toen overkomen, dat ik 10.37 P.M. onder mijn klamboe verdween, en plots de pieuse avond-atmosfeer werd doorpriemd, door de wipperige tingeltangelachtige klanken van 'n pianola, recht over ons uit dat roode heerenhuis, waar nu, God betere 't, 'n rommelig winkeltje ook al zijn tenten heeft opgeslagen. Voor 't *noblesse oblige* schijnt men in Willemstad al heel weinig te gevoelen!
Die pianola-gangmaker heeft met korte tusschenpoozen 'n stevig half uurtje, manhaftig getrapt, en de vroolijke moppen, natuurlijk gelardeerd met auto-dissonanten, die ie er uittrapte, hielden me klaarwakker en tooverden me voor den geest beelden uit den tijd, toen ik nog 'n reuze-klein Jan Paultje was, toen ik nog de hoepla's met groene petten, als 't summum van muzikale artistiekerigheid beschouwde. Kwam vóór 't indommelen tot de conclusie, dat wis en zeker, 'n pianola, hoe rhytmisch ook bewerkt, toch feitelijk 'n aanfluiting is, van de door God geïnspireerde hemelsche harmonie der klanken! Niet met me eens? Wel, ook al goed.
Weet U, wanneer ik genoten heb in die lijn? Op 'n Donderdagavond in de St. Annakerk, na 'n heel gewoon Lof. Toen begon maestro J. Palm, de organist, te fantaseeren op de eenvoudige melodie, van 't zoo juist gezongen lied ter eere van God's lieve Moeder. Wat was dat roerend mooi! Toen eerst kwam 't prachtorgel tot ze'n volle recht. 't Daverde, 't zong, 't kreunde, 't smeekte, 't weende, 't jubelde, ze'n donzige tonen wiekten omhoog als een vlucht van blanke duiven, en steeds zweefde er doorheen, omlaag, omhoog, in meesterlijke greep de liefelijke melodie van 't lied, de Onbevlekte Moedermaagd ter eere.
Weet ge, wat men openbaring geweest is in die dagen? De kinderlijk-oprechte godsvrucht van ons roomsen volk van alle standen en kleurnuances. Geen oogenblik van den dag, is in onze Kathedraal de groote Meester alléén en verlaten, zooals in zoo menig kerkje op onze buitenposten. Arme negerinnen, stoere mannen in de kracht van hun leven, dames uit de hoogste kringen, heeren die zich hun pracht-geloof niet schamen, druk-doende kinderen, 't is als 'n onophoudelijk heen en weer golvende vloed van eenvoudige geloovigen, aanbiddend neergeknield voor den verborgen God onzer tabernakelen.
Toch zijn er nog onnoemelijk velen, die dagelijks onze St. Annakerk onverschillig voorbijgaan, die, ja, er zelfs nooit 'n voet gezet hebben. Wat jammer is! Kijk 'r 'ns hier! 't Opkomend Curaçao, waar nu vooral geldmaken 'n obsessie is, biedt ons nog zoo bitter weinig op artistiek gebied, zoodat 't voor velen, hongerend naar 'n uiting van ware kunst, 'n openbaring, 'n feest voor oogen en hart zijn zal, 'n oogenblikje te wijlen in de pieuse stilte van dit machtig-zuiver-gelijnd kerkgebouw. En toch bedoel ik nu juist niet U haar nobele archictectuur, noch de kunstzinnige beeldenrij en lijdensstaties langs haar beide wanden te doen bewonderen, 't is me vooral te doen U attent te maken op dat eenig-mooi devoot artistiek Mariabeeld, dat hoog troont, helaas in te sobere belichting, op 't klein altaar, links achter den

bisschoppelijken troon. Dat is kunst, je ware christelijke Roomsche kunst, die Madonna met in de armen haar Engelachtig Kind. Geknield voor zulk 'n beeld, valt 't o zoo gemakkelijk met kinderlijk-vertrouwen te bidden. Zoo stel ik mij voor, de Moedermaagd eenmaal te zien, hierboven in haar hemelsche glorie. Dat geve de goede God!

Ben den laatsten dag van mijn uitlogeeren-gaan, aan 't zwieren geweest, reuze. Met 'n auto, — 'n Nash — naar de Isla gewield. Wat me bijzonder opviel, onder 't er naar heen zoemen, was die verbijsterend drukke nieuwbouw van huizen en huisjes, overal links en rechts van den weg, zoover 't oog reikte. Dat zit 'm waarschijnlijk in de excentriek-hooge stadsche huishuren, en in de economische gewiekstheid van de op de Isla-werkers, die de voordelen snappen van dicht bij hun werk te wonen. Met 'n scherpen draai zwaaiden we de Isla-poort binnen. Toen portier mijn begeleider zag, — de krant noemt 'm de Isla-kapelaan — knikte ie 'm vertrouwelijk toe, 't was *allright*, we konden doorrijden.

Verboden te rooken en te kieken!, stond er met reuzeletters op een der poortpilaren, wat me prettig-Hollandsch aandeed. Let er op, over 'n tijdje staan er overal bordjes over de Isla verspreid met Verboden over ’t gras te loopen, Verboden bloemen te plukken, etc. dat zit nu eenmaal 'n Hollander in 't bloed.

Aldra kwamen eenige uitloopers van deez, zich zoo machtig ontplooiende wereldindustrie in 't zicht. Voelde me opeens als in 't hart van de overdonderende drukte van 't Rotterdamsche titanische groot-bedrijf, wat me goed deed. Van die tank, daar, Jan Paul, preciseerde de sonore stem van confrater Koenen, viel verleden week 'n jonge Arubiaan te pletter. Stakkerd! God hebbe ze’n ziel, en trooste ze’n arme moeder! Toen tiktakten we langs open loodsen, vol zwarte en gekleurde, toiletmakende, dobbelende, musiceerende, kin-krabbende, heftig boomende, en in hangmat luierende tropelingen, 'n typisch pittoresk warmzonnig tafereel, zoodat 't me danig speet, 't niet te mogen kieken. Bleek, helaas, na ingewonnen informatie, dat door die pootige kerels al even fanatiek gedobbeld werd, als op New-port, 't naburig phosphaat-land. Ontspanning moeten ze hebben, maar voor sport, b.v. voor voetballen voelen ze heel weinig, nogal logisch, als je doodmoe thuis komt, na urenlang pootaanspelen in de barre tropenzon. En toch, verkeerd, absoluut verkecrd is 't en blijft 't, te meer daar vaak geheel hun dagloon en meer, in een minimum van tijd door dat fataal gedobbel hun door de vingers slipt. Maar wat er tegen te doen? Bordjes planten met Verboden te dobbelen? Haalt niets uit, totaal niets. Wie dient hier 'ns van practisch advies? Niet allemaal tegelijk, please. —

Kijk, Jan Paul, daar heb je nu mijn kapel.

Neen, maar, kerel, schitterend, dat valt me reuze-mee!

En plots borrelde spontaan omhoog 'n oud Duitsch liedje, nog uit mijn studenten tijd:

Das ist die Kapelle, still und klein,
Sie ladet den Pilger zum beten ein.

Snap nog niet, hoe ik daar opeens opkwam, maar toepasselijk was 't. We beenden de auto uit. God beware me, foeterde de Isla-kapelaan, nu heb ik toch waaremjpel den sleutel vergeten. Algemeene hilariteit!

'n Krachtig: In naam van Oranje doe open de poort, had niet 't minste succes; 't was hoogstwaarschijnlijk 'n Lips slot. Maar mijn jeugdige vergeetachtige confrater was er al weer vandoor met auto en al, en kwam dra weer aangetoeterd glorieus 'n sleutel zwaaiend, die hij, bewust van ze’n professorale abstracterigheid, als reserve gedeponeerd had bij 'n naburig lsla-Arubiaan.

Krak zei 't slot, en hè zeiden wij. Isla-kapelaan stond me glunderend te fixeeren, met 'n Wat zeg je daar nou van gezicht. Wat keurig intérieur! Altaartje, preek- en biechtstoel, banken, communiebank, sacristie, zit- en slaapkamer, 't glansde alles van nieuwigheid, en was af, heelemaal af, zoo echt op ze’n Hollandsch tot in de kleinste finesses van onder tot boven af. 'n Seraphien-orgel, dat nog ontbreekt, is al toegezegd aan den onvermoeiden Isla-kapelaan.

'n Schitterende electrische kapelverlichting, om 'n Curaçaosche stads - laat staan 'n buiten-pastoor - jaloersch te maken.
En als bekroning van 't pittoresk geheel, hoog in top op 't sierlijk slank torentje met metalen klok, 't symbool van ons H. Geloof, 't glorieus kruis, badend in fellen zonnebrand. Mijn eeresaluut aan de Isla-Directie, heel bijzonder aan den energieken Directeur Ansinoh, die met zulk 'n breede royale geste, een der dierste wenschen van onzen bisschop heeft vervuld, en aan haar vaardige vaklui, die dit juweeltje van 'n kapel-gebouw met zooveel animo tot stand brachten. 't Dunkt me teekenend hier even vast te leggen, dat door eenige niet-katholieken spontaan nu reeds met voldoening gewezen werd op den invloed van 't Isla-kerkje op het werkvolK Zoo moge 't gaan, immer crescendo, tot heil van volk en land, tot meerdere glorie van God!
Nog even 'n kort bezoek gebracht aan 't Arubianen-dorpje buiten de poorten, wat mijns inziens 'n prachtopzet is en 'n prachttoekomst heeft, en wielden in *no time* weer over Rooden weg, de roezemoezige stad te gemoet.
Toen 's avonds de vuurpijlen en donderbussen hoog in de lucht boven de lichtboei, H.M. ter eere, uitteen spatten, zat ik weer kalm in mijn eentje onder 't gaanderij'tje van mijn Willibrord'sche wigwam, met Scamp mijn trouwen Fox klimaat te schieten. Heb in die dagen van uit-logeeren gaan weer veel geleerd. Curaçao gaat, neen, vliegt vooruit in huiverig angstwekkend tempo. De kern van ons volk is nog goed, maar toch, sterke beenen die de weelde dragen. Eén lichtpunt zie ik, ons volk bidt nog, en zoolang 'n volk nog bidt, staan de kansen pari, voor hun welbegrepen welzijn, geestelijk en tijdelijK Wat 'n waarheid is, massaal, als de rooie watertank dicht bij de St. Michaël-kapel.
Eens met me, niet waar, Isla-kapelaan?
Natuurlijk, Jan Paul.
O zoo, Koos!
San Willibrordo, Sept. 14/26, Jan Paul (*Amigoe* 18 IX 26)

23 X 26
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Die particuliere correspondentie uit St. Eustatius, in *Amigoe* van ll. Zaterdag, filmde me weer plots voor d'n geest 'n soortgelijke catastrophe, door mij jaren her op dat eilandje gemaakt. Tegen zoo'n jagenden storm uit 't Zuid-Westen, schijnt ook nu nog, heel weinig bestand te zijn. Stel, 'n SS Leviathan in die brullende wateren verdwaald, met 'n mankement aan ze'n machine, geloof me, die reus van geplet ijzer en staal zou evengoed van ze'n ankers geslagen en tot oud roest worden gebeukt op 't rotsige Statius strand, als 't rottigste kustvaardertje. Tegen de titanenkracht van water en wind, staan we, trots al onze moderne uitvindingen, nog vrijwel machteloos.
Wegloopen uit die schuimende zuigende beukende waterkolken is dan je eenigste behoud, maar aan zoo'n *sauve qui peut*, mangelt 't helaas elken zeiler, ze willen wel, maar ze kunnen niet. Gelukkig de *steamer*, die in zoo'n hel van naar de kust wielende branding, *full speed* er op los kan puffen in razend-snel-zuiger-tempo, op en neer, op en neer, 't is 'r eenige kans om niet met man en muis naar den kelder te gaan.
Heb driemaal in mijn Bovenwindsche jaren zulk 'n noodweer meegemaakt. Herinner me nog zeer goed, dat 't dan dagen lang vóór zoo'n losbarsting der elementen, smoorheet was, zoo iets als in 't potdichte periscoop-torentje van de K XIII, zooiets als in dat stadsche logeerkamertje van 't huis met 'n trap-geveltje, dicht bij de St. Annakerk. Op de K XIII word je, na zoo'n zweetbad in *no time* weer op temperatuur gebracht door 'n parelend glas ijslimonade. Subliem! En in die Otrabandsche hittegolfdagen? Luister. Kwam 23 Sept. 4.13 P.M. facie zeemend mijn kamer opgestapt. 'n Verdacht ovaal pakketje, gehuld in grauw papier, grijnsde me op tafel tegen. 'n Bom!?!? Als onder-de-streep causeur, die geen blad voor ze'n mond

neemt, heb je natuurlijk 'n massa belagers van je veeg bestaan. Eventjes voelen, loeren. Koud, wit, hyperkoud. Nitro-glycerine is ook wit en ook koud. *Never mind*, 't omhulsel ritselde omlaag; groote Goden, 'n *ice-cream*, hap, nog 'ns hap, *esta dushi*! Mijn linksche buurman, — je hebt van die menschen wier hobby 't is, altijd 'n ander pleizier te doen, — was debet aan die verkoelende surprise, *God bless him*!
Maar op St. Eustatius hadden we noch ijslimonade noch *ice-cream*, daar dronken we maar lauwig regenwater om weer op dreef te komen, en we dreven. En als dan eindelijk na die smoorheete dagen inktzwarte wolken zich zamenpakten aan den wazigen gezichtseinder en de spiegelgladde zee verdacht begon te rommelen, en de moderne barometer van Gezaghebber van Grol maar zakte, zakte, zakte, dan repten zich rappe politiemannetjes door ons stil-angstig Oranjestadje, met sonore stem:
Alles opsluiten! Orkaan op komst!
De stormbal was geheschen, nu aan 't werk! Verdween als Dominicaan in de intimiteit van mijn slaapsalet, en kwam er uit, gedost in orkaan-costume, rijkappen, ouwe pet, groenige broek en colbert met zakken vol spijkers, hamer geklemd in gespierde vuist. M'n drietal *grooms* doken met 'n vaartje den kelder in, en verschenen dra weer aan de oppervlakte, hun magere gespierde zwarte armpjes vol taaie niets meegevende latten. Alles wat luiken had, kerk, school, zustershuisje, pastorie, keuken werd dicht gehaakt, en met latten kruiselings er over dichtgespijkerd. Klaar, heelemaal klaar!
Je krijgt dan zoo’n gevoel, als 'n kaptein van 'n bark die bij jagend stormweer juist bijtijds al ze’n zeilen heeft ingenomen. Meer kan je niet doen, de rest laat je over aan God, aan je gelukkig gesternte.
Herinner me in de eerste jaren na 1900, — 't jaar is me ontschoten, — dat Statius' kust en gouwen, door 'n, zgn. orkaanstaart er langs kreeg van heb ik jou daar. En 't was om den drommel geen kwispelstaarten, maar 'n je reinste klits klets klanderen. Onze ree was toen dunkt me, precies zulk 'n borrelende overkokende heksenketel, als op dien noodlottigen Septemberdag toen de Ina verging. Toen lag er ook 'n schoener en 'n sloep voor anker te cabrioleeren in de schuimende rollers. Onze andere lilliputachtige zeilertjes waren bijtijds in de wacht, in casu hoog op 't strand gesleept.
Was in die Statiaansche jaren, en nu nog, dikke vrinden met alle zwartmannetjes, met de witgekroesde vooral, die zoo smakelijk konden vertellen over hun olim-dagen, vooral over hun tragieken-interessanten slaventijd. Een zoo’n rasechte roetzwarte bejaarde typeling, die na de emancipatie, en vóór de rheumatiek in ze’n magere kuiten schoot, jarenlang tusschen de eilanden had gevaren, beweerde toen onder druk gebaar, dat Statius's ankergrond bestond uit 'n groote lap zand, kijk daar, en 'n ander lap grillige rots, kijk daar.
Is nou je ketting in orde, *my dear Father*, dan ben je met 'n orkaan in zoo’n grondzee als nu, op de rotsbodem tamelijk veilig geankerd, maar leg je vast in 't onderzeesche zand, dan gaat je anker aan 't sleepen zoo zeker als wat, daar helpt geen moedertjelief aan, en in *no-time* zit je boven op de kust, boem kapot! afgeloopen!
Hoop van harte, als ze op 't ten doode opgeschrevene St. Eustatius nog zoo iets als 'n loods rijk zijn, die autoriteit, even goed op de hoogte is van de Statiaansche ankergrond-finesses, als mijn gepekeld, rheumatische, sympathieke witte nu ter ziele kroesman.
Herinner me ook, dat bij zoo’n andere staart-orkaan-gelegenheid 'n walvischvaarder — 'n zwarte tweemaster —op onze ree was geankerd. Toen storm meer en meer opstak, heesch ie ze’n zeilen om weg te loopen, maar 't lukte niet, sukkelde meer naar achter dan vooruit. Met 'n vaartje werd toen 'n sloep over boord gewipt, acht mannetjes op de riemen, de mate aan 't roer. Kabel tusschen schoener en sloepje trilde, spande zich, en waarachtig 't lukte. Maar die pezige-*salt-beaf*-eters waren jaren lang getraind, door vaak van 's morgens vroeg tot 's avonds laat in volle zee te roeien, tuk op 'n telkens verstoppertje spelenden walvisch. En als ze dan eindelijk dien massalen glibberigen spuitgast 'n harpoen in ze’n spekbody hadden gejensd,

dan moesten ze dat niets meegevend vrachtje van 'n duizend pond of wat, ook nog langs zij 't moederschip touwen, waarmee ook meestal uren gemoeid waren. Vandaar dat 't 'n peulschilletje was, voor die geharde zeerobben met bycepsen als Dempsey — pardon — als Tunney, om hun schuit uit de Statiaansche branding te trekken naar veiliger regionen.
Stond dan op dien bewusten stormdag in de eerste jaren na 1900, op mijn open galerij aan den rand van 't 120 voet hoogen klif met angstiggrootsch uitzicht op dien brullenden kokenden schuimenden waterplas, toen bijna gelijk, beider ankerkettingen knapten, en sloep en schoener, dansend, stijgerend, tollend in toomelooze vaart naar land werden gezogen.
Twee uitgeputte Statiaansche *blackies* klemden zich wanhopig vast, aan 't zwiependen sloepmastje. 'n Kabelverbinding, zooals bij de Ina-tragedie, was er niet. 'n Meter of tien van de kust doken ze in zee. 'n Reuze-roller pakte hen op, en keilde hen als 'n veertje hoog op droog op 't strand. Toen sloegen schoener en sloep, op de boven water piekende ruïnes van de oude benedenstad, zich te pletter.
Angstig viel de donkerte. Verdween doornat met mijn stoeiende boys in mijn pufwarm gebarricadeerd houten huisje. *Valet de chambre* en linnenkast in volle actie. In keurig gestreken kabaai en gebloemde slaapbroek, at ik 'n stukje, maar 't smaakte me niet. Mijn gitzwart trio in verfomfaaide nachthempjes, baden geeuwend hun avondgebed, en snorkten weldra gamma's in allerlei toonaarden, den loeienden steeds meer en meer opstekenden storm ten spijt. Daar zat ik, naast open kelderluik, pootige hamer aan mijn groene zij, op 't ergste voorbereid: 't in elkaar rammen van mijn wigwam tot moes. Dacht in die uren van je steeds aangrijnzend doodsgevaar aan mijn eenzamen buurman, Father Mulder, den man op de Saba-rots. Zag 'm daar nu rondscharrelen heelemaal alleen in ze’n planken huisje, onder de brullende stormvlagen, doodkalm touwtjes knoopend om de ijzeren luikhaken, en grauwe rookwolken uit ze’n Longtorn zuigend.
Waarom neem je toch geen *boy* in huis bij zulk 'n weer? had ik vroeger wel eens geopperd.
'n *Boy*? Allemaal last, *my dear*, als je 'm noodig hebt, dan slaapt ie, en als ie niet slaapt, dan loopt ie je in de weg, neen hoor, dank ie wel, 't gaat best zoo.
Gelijk had ie, maar toch dat niet heelemaal alleen zijn in die woeste strijd der elementen, doet 'n soort van gerustheid over je neerdauwen, idioot natuurlijk, maar toch is 't zoo. Zoo nu en dan brulde ik 'ns: *Hello boys! Hello, Valy! Lawrence! Nolly! Awful weather, eh*?! Niets anders dan 'n diktongig: *Yes, Father, I guess so*. 'n Kraakgeeuw, wat ruggekrabbel, en ze slapen weer.
M'n drie honden, Fox, Lyon, Botha schenen zich meer gevaar bewust, 't Matje waarop ze gewoonlijk tusschen hun drie zwarte intimi kroelden, negeerden ze nu straal, liepen me angstig tusschen de beenen te scharrelen, waardoor er telkens een jankend, staart tusschen de pooten, verdween, behalve Fox, want die had er geen, — bedoel staart, geen achterpoot. —
En al heviger en heviger loeide de orkaan, gierende vlagen geeselden stad en land. Elke windstoot, die daverend mijn huisje als 'n stoomhamer beukte, deed 't van nok tot fundament in al zijn gebinten sidderend kraken, dra zou 't den ongelijken strijd moeten opgeven.
Toen tegen middernacht de barometer 'n streep of wat zakte, en langzaam omlaag bleef gaan. Dat was ’n verademing. Maar toen begon de donder er pas duchtig op los te knallen, en te regenen, te gieten, te storten, alsof alle watertanks zoo maar eventjes pardoes over in 't in nood schreiende Statius werden omgewipt. Tegen zoo’n vervaarlijke hemel-, douche is op den duur geen enkel shingle-dak bestand, heel mijn huis, lekte als 'n mandje, onder mijn eettafel was 't nog betrekkelijk droog. Daaronder sleepte ik met 'n vaartje mat met slapende *boys*. Ik zelf verdween onder 'n bollende paraplui.
Ben heusch niet zoo erg bang uitgevallen, 'n ordentelijke fatsoenlijke donderbui laat me gewoonlijk koud, maar alles heeft ze’n grenzen, 't was of dien nacht de hel was losgebroken, en ik schaam 't me niet te bekennen, ik was bang. Blauwige bliksemslangen, ratelende

donderslagen flitsen beukend door de zwaar geladen atmosfeer, 't was je reinste pandaemonium van 'n amok makende elemententenheir.
Heb nooit van mijn leven zoo inhartelijk gebeden, als in die benauwde eenzame nachtelijke uren, die ik nooit vergeten zal. 't Daghet in 't Oosten, langzaam, weifelend, wazigrood, als beschaamd te aanschouwen de verwoesting door storm en zee er aangericht.
't Tempeest was uitgewerkt.
Hamerde 'n luik open. Groote Goden! Talatta! Voorheen, gisteren nog, belemmerde bijbouw van buurman de Geneste's huis op de klifrand me alle uitzicht op de zee. 't Was door den niets ontzienden orkaan, als 'n vodje papier weggevaagd.
Ooghoekjes-nukkelende staarden mijn drie nachthemd*blackies* wonderend naar dat wegge huis. M'n drie blaffers beroken gejaagd-zenuwachtig boom-en-hektoppen, waaraan ze vroeger nooit hadden kunnen ruiken, m'n paard Sultan, en ezel Cigarret, leefden nog, Goddank en zongen geanimeerd 'n hinnikbalkduet, natuurlijk ietwat valsch, door den doorgestanen angst.
Toen trok ik er eventjes op uit. Wat 'n verwoesting! 'n Dertigtal houten huisjes, tallooze boomen en hekken plat tegen den grond, in wegen gaten als ontplofte mijnkraters, op 't strand 'n schoener en sloep te mortel geslagen, katoen, en aardappel-yams en suikerriet-oogst zoo goed als vernield. Zoo kon 't, ook in mijn tijd, tusschen 1898—1912, op St. Eustatius, soms te keer gaan.
Eeuwige mopperaars klaagden vorig week nog steen en been, dat communicatie tusschen hier en Bovenwinden, nu zoo goed als verbroken was. Vroeger, in onzen tijd, zoo zanikten ze, bleef de mailschoener v.d.Brandhof in de orkaanmaanden, veilig opgeborgen in onze haven; vóór 23 Sept. Aequinox stak ie ze'n neus niet buitengaats. Ik zeg maar, voorzichtigheid is de moeder van de porceleinkast, dat zie je nu ook maar weer. Had hun gezicht wel 'ns willen zien, toen ll. Maandagochtend de zwarte schoener Georgetown langs onze Handelskade gemeerd lag, *unlucky* Captain Torn in eigen persoon aan boord. Met mopperen schiet je niet op, frisch stevig aanpakken, zooals 't gouvernement in 't onderhavige perplex geval deed, is je ware.
En daarom heb ik 't volste vertrouwen, dat ook wederom in deez' aangelegenheid, vooral van vitaal belang voor 't Bovenwindsch deel van onze kolonie, bevoegde autoriteiten paraat zullen zijn. 'n Steamerverbinding is natuurlijk 't ideaal. Maak me sterk, dat als eisen niet tè exorbitant hoog zijn, binnenkort geen zeiler, maar 'n steamcr met 'n vaartje onze haven zal worden uitgeloodst, ze'n ijzeren gebogen neus gericht linea recta, op de rooie steigerlantaarn van 't ook langzaam, maar zeker uitstervende St. Martijnsche Philipsburg.
En nog iets, in 'n heel andere lijn.
Hoop, dat de vlotte schrijver van die keurige particuliere Eustatiaansche correspondentie, me nog heel vaak uit de penarie redden zal, ik bedoel, uit de verschrikkelijkste situatie, die 'n krantenmannetje kan overkomen; 'n naar copie hunkerende pruttelende letterzetter, en nog geen letter op papier. Dank U, geachte *Amigoe*-redacteur. Wil niet onbescheiden zijn, maar toch. Heeft U daar ook wel 'ns last van?
Uw Paul. San Willibrordo Oct. 20/26. (*Amigoe* 23 X 26)

20 XI 26

Curaçaoscbe Ditjes en Datjes.

Ontving dezer dagen 'n sympathiek schrijven uit Honolulu, van den K XIII commandant, Van der Kun. Was gedateerd: In zee 17 Sept. 1926. Er onder of er boven, is me niet recht duidelijK Zie 'm daar duidelijk voor me zitten pennen, in 't hoekje van ze'n petieterig cabientje, vóór ze'n petieterig bureautje, wie weet, met 'n 60 Meter bonken Pacific-water boven ze'n periscope-toren. 'n Brief te ontvangen uit Honolulu is interessant, 'n brief gepend in 'n onder water schroevende duikboot nog interessanter. Amerikaansche postzegel was echter niet afgestempeld per duikpost, zooals bij ze'n collega die 't hooger zoekt Per

luchtpost; maar dat komt nog wel en 'n onderzee-postzegel met Neptuun er op ook, wacht maar. Begreep drommels goed, dat commandant v. d. Kun in San Francisco slachtoffer worden zou van een of anderen Amerikaanschen reporter, wat ook gebeurd is, op 't bureau van den Nederl. Consul generaal H. I. van C. Torchiana. Maar dat die reporter 'n juf zou zijn, had ik heelemaal niet bevroed, en was me 'n reuze-deceptie. *Never mind*!
Geachte Jan Paul, schreef me de K XIII-chef: Hierbij 'n krantenknipsel v/d *The San Francisco Call and Pos*t, waarin de noodige onzin. U zult het kaf van het koren wel weten te ziften.
Onwillekeurig grinnikte ik 'n ietje, toen ik zulks las. Waarom? Wel, herinner me, dat jaren her, 'n Kol. Raadslid zich tamelijk onbeleefd uitliet in 'n officieele zitting, over de inhoud van 'n kortelings gepubliceerd interview van onzen bisschop door ‘n Amerikaansch reporter. Heb me toen geërgerd. 't Was duidelijk, dat de spreker nooit in aanmerking gekomen was om geïnterviewd te worden door 'n rasechten Amerikaan, zoo ja, hij had gezwegen, met 'n daar heb je die sensatie-wellustelingen weer. 't Ging toen over de droogte, over de armoede, die toentertijd heerschte op Curaçao. Beweer je b.v. doodkalm, dat in zoo'n periode de buitenbevolking vaak honger lijdt, dan maakt zoo'n geëxalteerd persmannetje er van, dat ze met bosjes, van gebrek pardoes dood vallen, liefst met 'n hoofd er boven in reuze-letters:

> Hongersnood op Curaçao.
> Talrijke slachtoffers.
> Vaders, moeders, zuigelingen liggen morsdood langs den weg.

En als je dan 'ns later toevallig die wandelende hyperbool op twee beenen tegen 't lijf loopt, en je 'm nog juist bijtijds bij ze'n jasknoop kan enteren met 'n:

> Zeg 'r 'ns, ouwe klets, die nonsens, heb ik je toch niet verteld,

dan is 't:

> Nu ja, dat weet ik wel, dat begrijpt u zoo niet. Heb 't wat aangedikt, wat gekleurd, anders wordt je immers niet gelezen. Nu praat iedereen er over.

Diezelfde onpleizierige gewaarwording heeft Commandant v. d. Kun nu ook aan den lijve ondervonden. Dat ie allesbehalve met den uitslag van ze'n eerst Amerikaansch interview in ze'n schik is, daar ken ik 'm voldoende voor, om zulks te durven constateeren.
En nu ga ik met looden schoenen aan 't vertalen, wat die juffrouw gelieft te beweren, dat de K XIII-chef haar verteld heeft,— met looden schoenen, niet zoozeer omdat 't over duiken gaat, maar vooral omdat vertalen nooit mijn fort geweest is, en ik er dus logisch even gruwelijk 't land aan heb, als aan levertraan in mijn hansopjaren. Reusachtig hoofd met boterlettertype laat ik onvertaald, anders vervliegt 't bouquet, gaat geheel de charme er van verloren:
Diver sights Monster sea fish. First huge specimens seen off coast.
En dan steekt de jufftouw van wal:

> Twintig duizend mijlen onder zee, gaf Jules Verne 't onderwerp in de pen voor 'n gefingeerd verhaal vol romaneske avonturen. Twintig duizend mijlen boven en onder zee, zijn volgens Luitenant-commandant L.G.L. van der Kun v/d Nederl. onderzeeboot K XIII, nu gemeerd in onze haven (San Francisco), slechts 'n gebeurtenis, ontbloot van alle romantieK
> De Nederl. submarine heeft nu juist de helft van haar 25000 Mijl lange reis rondom de wereld voltooid, maar volgens bewering van haar verrassend jeugdigen commandant, ondanks ze'n imponeerende insignes en goudgallon, wordt de romantische kant van zulk 'n wereldreis veel te hoog aangeslagen. Over 't algemeen, vertelde hij, denkt men, dat we aan boord van 'n submarine omringd zijn van de reuachtige bewoners der onderzeesche krochten. 'n Feit is 't, dat ik nog nimmer in al de zeeën die ik onder en boven doorkruist heb vreemde monster-visschen gezien heb, tot 'n paar dagen geleden, onder, de kust van Californië. Gewoonlijk varen we op 'n diepte, waar zoo goed als niets van 't onderzeesch dierlijk leven te zien valt. We zien, helaas, heel wat minder van de schoonheid en de wonderen van den Occeaan, dan menigen bevroedt.

Toen kreeg Commandant v. D. Kun 'n gracieus complimentje, over ze’n keurig geacheveerd. Engelsch.

Wel, dat had hij als jongen geleerd op school in Holland, en de *finishing touch* er aan gegeven, 'n jaar of wat geleden, tijdens ze’n verblijf te Shanghai.

Hoe dikwijls we duiken?

En route driemaal elken dag, tot 'n diepte van 60 m. De steile afgronden en bergen en dalen van den oceaanbodem benaderen we slechts door onze peilingen, zoodat 't wondere wonderland in 't peilloos diep voor ons 'n gesloten boek blijft. Geloof me, aan boord van 'n submarine is meer regelmaat en routine, dan avonturen en 'n zich verlustigen in 't weergalooze schoone van den majestueuzen Oceaan. Stel U voor, 34 man — de bemanning v. d. K XIII — opgesloten in 'n ruimte van ongeveer een uwer Pullman-cars. Met exercitie, en wacht en dagelijksche bezigheden, blijft er voor romantische bevliegingen, al heel luttel tijd over.

Den 27n Mei ll. zijn we uit Holland vertrokken, via de Azoren, de Canarische eilanden, en onze W. I. kolonie Curaçao, eens beroemd om haar likeur, nu om haar olie. We zijn binnengeloopen te Colon, Panama, Mazatlan, en nu hier in San Francisco, zijn we precies op de helft van onze reis. Van hier gaan we recht door naar Honolulu, dan 't Japansche Guam, doen de Philippijnen aan, en vervolgens *full speed* naar de holl. eilanden in de O.I. Archipel. Sommige van deze havenplaatsen zijn voor Holland van 't grootste belang, zooals Banda, Bima, Soerabaia, etc. schoon de doorsnee-Amerikaan er nog nooit van gehoord heeft.

De eenige opmerking, die de vriendelijke commandant v./d. K XIII te maken had op ons Amerikanen was, niet over de ontvangst, kon niet hartelijker geweest zijn, maar over 't gloeiendheet stoken van onze huizen.

Kijk 's 'ns hier. In jullie *sky-scrapers* en *scrapertjes* heerscht over 't algemeen je reinste tropennatuur, vandaar 't enorm ijswatergehijsch om je weer af te koelen.

In Mazatlan viel 't me op, dat 'n Engelschman ijswater uitwendig, en inwendig alles liefst heet zoo mogelijk gebruikt. Als je in Mazatlan 'n stuk ijs geeft aan 'n Amerikaan, dan drinkt ie 't op. Maar geef je ’t aan 'n Engelschman, dan wipt ie 't met 'n vaartje, niet door zijn keelgat, maar in ze’n badwater.

Finis.

Dat is eens, maar nooit meer. Bedoel, nooit van mijn leven meer 'n vertaling te publiceeren van 'n verslag van 'n Amerikaansch vrouwelijk reporter/of reportster of reportesse, wat is je reinste sisyphus-arbeid. Heb me krom zitten pennen, gemaakt wat er van te maken was, en wat weten de *Amigoe*-lezers nu nog? 'n Allertreurigst schamel beetje. Voor 'n *would-be* amateur-reportertje v/d *Amigoe*, zooals ondergeteekende, zou 't er nog niet door kunnen, laat staan voor 'n getrainde en natuurlijk gediplomeerde verslaggeefster van 'n Amerikaansch grootblad met 'n oplage waarvan je duizelt. Dan heb je recht je eischen hooger te stellen.

En als 't nu allemaal maar correct was, wat ze onzen duikbootchef in den mond legt, dan zou je zeggen: enfin, laat ze maar babbelen; — maar, hoe was 't ook weer?

Jan Paul, hierbij 'n krantenuitknipsel, waarin de noodige onzin.

Die juffrouw moest maar heel gauw gaan trouwen. Met pap koken, kousen stoppen, broekjes en jurkjes strijken voor 'n half dozijn kindertjes, zou ze zich heel wat nuttiger maken. Weet zeker, dat mijn oud-prof. in de litteratuur dit verslag vol emphase zou betitelen als 'n groote prul. Waar die onzin schuilt? Voldoende U 'n paar aangebrande schijfjes van die mislukte *fricandeau literair Américain* op te dienen, de rest is precies zoo.

Over die monsters, waarmee de juffrouw 'n reuze-furore geslagen heeft in San Francisco, schrijft v. d. Kun me:

Heb inderdaad voor 't eerst in tien jaren door de periscoop onder water groote visschen gezien, maar 't waren heelemaal geen monsters.

Stel dat 't genootschap van Ichtyologie te San Francisco naar aanleiding van dit intervieuw 'n expeditie uitrust, om *coûte que coûte* die monster-exemplaren voor hun verzameling in de wacht te slepen, en geheel de opzet blijkt ten slotte nogal logisch — geen eieren, geen omelette — 'n totale mislukking, wie krijgt dan de schuld? Natuurlijk de Hollander, de Commandant v/d K XIII. O, vrouw, Uw naam is .... Nog 'n schijfje? Heel graag, dank U wel.
De wereld — om — duiker v. d. Kun heeft weer 't woord:

> Wat ze me, in die laatste dikgedrukte slotalinea in den mond legt, is heelemaal niet van mij, maar van 'n Amerikaansch marine-officier, die me in Balboa 't volgende vertelde:
> Hij lag met 'n U. S. schip op Mazatlan, waar ook n' Engelsch oorlogschip was. Met een der Engelsche officieren ging hij nogal vaak naar den wal, en hoorde zoodoende, dat het Engelsche schip geen ijsmachine aan boord had; 't U.S. schip natuurlijk wel.
> Om de Engelsche vrienden 'n pleizier te doen. gaf hij op 'n dag, toen de Engelschman bij hem van boord ging, hem twee staven ijs mee. Toen hij 'n paar dagen later ze'n vriend weer sprak, informeerde hij, hoe 't ijs bevallen was.
> *Fine*, was 't antwoord, *it was the first cold bath I had, since four months*.
> Dat vertelde ik aan die juffrouw van de krant, die er de nonsens van maakte die U ziet.
> Commentaar overbodig.
> Nog 'n schijfje.
> Neen, dank U wel, 't spijt me, excuseer me, maar 't smaakt me heelemaal niet meer. O zoo, dat dacht ik wel.

Schreef in mijn onder-de-streep van 31 Juli ll. over mijn onvergeetlijke duiktocht met de K XIII o. a. 't volgende:

> Recht voor me stond 'n lange matroos in 't blauw, met 'n wit lapje om z'n rechterwijsvinger, fleschjes sodawater en limonade en bier in 'n tobbe ijs te deponeeren.

Naar aanleiding van die passage, schrijft me commandant v. d. Kun.

> Ik liet de *Amigoes*, hier in San Francisco ontvangen bij de bemanning circuleeren. Er was ademlooze belangstelling, vooral wanneer ze enkele hunner meenden te herkennen. De man met de zeere vinger heeft er wat van moeten hooren. Hij is marinier. Zijn gewone scheldnaam was soldaat. Nu is ie overgedoopt in zeeman.

't Spijt me heusch voor den goeien man met ze'n zeeren rechterwijsvinger, dat ie door mijn schuld er zoo tusschen genomen is. Tot mijn verontschuldiging kan ik slechts inbrengen, dat ik als Rotterdamsche jongen, nog nooit door de straten van mijn vaderstad 'n marinier in 't blauw heb zien beenen, noch stram alleen, noch ietwat minder stram aan den arm van ze'n dulcinea.
Collega's van dien goeien blauwen marinier met ze'n zeeren rechterwijsvinger, doe me 'n pleizier, gooi dat zeeman over boord, en noem 'm weer soldaat.
Nou, affijn Jan Paul, dat is *all right*. Dankie wel, hoor. Jullie zijn fideele kerels! geef me de vijf. Hier, soldaat, jij 't eerst. De reis, — vervolgt Commandant v. d. Kun — verliep verder geheel naar wensch.

> Wanneer U in de couranten zult lezen, dat de K XIII in Manilla is aangekomen — 17 Nov. a.s. — weet dan dat alle werkelijke gevaar achter den rug is. Voorbij Guam hebben wij n.l 'n kans op typhonen, natuurverschijnsels, die ik liever onder een studeerlamp, dan in loco bestudeer.

Vóór ik eindig, moet me nog iets van 't hart. Luitenant v. d. Hoop, heeft in der tijd ze'n memoires, prachtig geïllustreerd over ze'n succesvollen vliegtocht van Holland naar onze Oost-Indiën, gepubliceerd. Volg dat illustre voorbeeld, geachte Commandant v. d. Kun en geef ook Uw geïllustreerde memoires uit over Uw succesvolle reis rondom de wereld in 'n duikboot. Niet gaan? Best hoor, U weet wel, *a will a way*, dat heeft U genoeg getoond. Kijk 'r 'ns hier. Als 't gloeiend gefeest te Soerabaia, etc, ter Uwer eer en van den *état-major* en

bemanning v. d. kranigen K XIII begint te luwen en ge al dat befuifd-worden, o, zoo moede zijt, vraag dan 'n paar maanden verlof.
Koop 'n riem folio-papier, 'n corpulente flesch *fountain*-inkt, stuw uw actetasch vol met notities en photo's van uw wereldreis, pak uw logboek in uw *city-back*, en huur 'n rustig bungalow'tje ergens buiten Soerabaia in de frissche rimboe. Na 'n matineuse kuier door 't ontwakend tropisch bergland, 'n klaterende douche zonder ijs, 'n mokka, ‘n rookstok, en dan ontdop uw vulpel en calligrapheer in sierlijke letters aan uw folio-blanco: Eerste reis rondom de wereld, met de Nederl. duikboot K XIII.
Commandant v. d. Kun, de waardevolle uniek-scientifieke gegevens, voor elken journalist om te watertanden door U vastgelegd, op Uw tocht de wereld om, verwerkt door Uw vlotte pen, beloven, 't kan niet anders, 'n onfeilbaar reuze-succes in alle beschaafde kringen. En 't steeds wassende legioen van futlooze slappelingen van onze moderne maatschappij zal 't leeren, dat al de krachtpatserij van hun box- en voetbal- en rughby-afgodjes, slechts pygmeën-gedoe is, bij deez' wondere pracht-prestatie van Hollandsche durf, Hollandsche energie, Hollandsche door niets te stuiten *Ausdauer*. Vandaag 17 November, aankomst v.d. K XIII te Manilla.
Alle werkelijke gevaren zijn nu achter de rug. Mijn eeresaluut aan Commandant |v. d. Kun, *état-major* en bemanning! Wat zullen ze vannacht heerlijk slapen.
Slamat tidor, en van harte.
Jan Paul. San Willibrordo Nov. 17/26. (*Amigoe* 20 XI 26)

27 XI 26

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Zat op mijn pleintje tusschen de Willibrordsche cactussen, Donderdag ochtend, 18 Nov. ll. zoo wat tegen 'n uur of acht, toen plots dreunend gepoef de met waterdamp geladen atmosfeer doorboemde.
Scamp, mijn fox, die lag te philosopheeren spitste z'n ooren, en keek me aan met groote schrikoogen. Hou je maar kalm, ouwe, 't is de Sumatra maar.
En 't was 'm.
Was ik nu alleen maar onder-de-streep-causeur, of alleen maar reporteur v. d. *Amigoe*, dan had 't al heel raar moeten loopen, als ik niet vóór klokslag 12 dien dag mijn mannetjes die ik hebben moest, had geïnterviewd, en met mijn notities in binnenzak van mijn colbertje de valreep v.d. Sumatra weer was afgedaald.
Maar heb Goddank, nog 'n heeleboel andere dingen te doen van veel grooter aanbelang en gewicht; dies bleef ik plichtmatig op mijn buitenpost, en wielde eerst Maandag naar stad om als persman aan boord te gaan van den nieuwsten en modernen kruiser van onze roemruchte Marine, H. M's Sumatra.
Wat ’n kolossus!
Wat 'n verschil met de mij zoo dierbre K X1II!
Doet je denken aan 'n olifant en ’n mug.
Heb in mijn Bovenwindsche jaren met heel wat hollandsche oorlogsschepen kennis gemaakt. Daar had je de Suriname, 'n zeilfregat met stoomvermogen, commandant . ...? ik weet 't heusch niet meer; de Zeeland, commandant Kolonel Ellis, de latere minister v. Marine; de Kortenaer commandant Kolonel Kardinaal met de officieren van gezondheid, Portengen en van Trotsenburg aan boord, die op 't dokterlooze St. Eustatius zich in die dagen onsterfelijk verdienstelijk gemaakt hebben.
Herinner me nog zeer goed, dat de bijna jaarlijksche bezoeken van onze oorlogsschepen aan de Bovenwindsche eilanden, vooral voor ons hollanders op St. Eustatius, als 'n oase waren in 't monotone geestdoodend leven op de eertijds zoo bloeiende, tierige *Golden Rock.* Pende indertijd over zoo’n welkom bezoek zoo ongeveer 't volgende:

Wij. schrijven den 13den Mei van het jaar onzes Heeren 1905. 't Is Zaterdag ochtend half 8. Druilig weertje. *Man of war ahoy*! Aan den groezeligen horizon teekent zich af 'n bonkerige massa met 'n rookpluim. Van alle kanten komen groote en kleine Statianen toegestroomd. Hier en daar flappert reeds 'n vlag omhoog. Om half 10 'n plof, alsof er 20 man tegelijk over boord vielen. Admiraal *de Kortenaer* was voor 'n dag of wat op onze ree te gast. 'n Sloep zwaait als 'n meeuw de voorplecht om. Officier met sabel springt aan land, om den gezaghebber te begroeten. 'n Eerewacht van openmondige. bewonderende *blackies* verdringen zich rond 'm, 't is vooral de sabel die 't 'm doet.

'n Beetje later komen de Jantjes, en die brengen leven in de brouwerij, leven en gloed in de immer zoo droogstoppelige atmosfeer van ons minstens 100 jaar ten achter stukje rots. Eerst naar de Quill en den krater in, dat staat als 'n paal boven water, moge 't tropische zonnetje ook al zengen en meniën hun gespierde nekken, en hun verdacht links bollende koonen. En dan komen ze terug met 'n vaartje, nog zoo frisch als 'n hoen, immer dampende als hijmachines onder vollen stoom. Hier kuieren ze gearmd 'n *yard* binnen, en maken in 't wonderbaarst mengelmoes van Hollandsch-Engelsch de allergalantsche complimenten aan 'n grinnikende, giechelende negerin. Daar geven ze'n handvol centen aan 'n broekloos pikzwart jochie, om zoo'n machien met twee pijpen te koopen, weer elders deelen ze gulhartig hun kostbare sigaren uit aan druk gesticuleerende negers, tot dat ze eindelijk 'n rumshop in 't vizier krijgen, en dan neen, daar maar liever 'n sluier over.

En als 't zonnetje niet meer zoo steekt, dan komen de heeren adelborsten uit zee opduiken, *tirés à quatre épingles*, sommige met geweer, weitasch en patroongordel, Nimrods van top tot teen. Maar na 'n paar uur dalen ze 't *bay*pad weer af, nat, moe, rood, achter hen 2 *blackies* den jachtbuit torschend, geen hazen of konijnen ot wilde varkens, maar 'n dozijn of wat griezelige krabben. Anderen voelen meer voor paardrijden. Dat staat gekleed. 'n Beetje wit om den neus stijgen de heeren te paard. Hoe ze vaak weer aan boord komen, beschrijf ik liever niet, zeker niet salon*fähig*. Mijn trouwe schimmel-hengst Sultan was toen zoo brutaal den adelborst Jhr. van Geen met 'n boogje door de lucht te keilen, hard tegen den wereldbol; de Prins v. Wales had 't 'm niet verbeterd.

En dan die weelde van weer 'ns 'n muziekcorps te hooren blazen, en 't feeërieke genot van 't zoeklichtgespeel.

Daar slaat opeens 'n zee van licht op de tallooze bouwvallen aan de baai op 't West-Indisch Pompeji. Golven van kokend zilver beuken 't strand.

Nu vliegt er 'n bliksemstraal, breed, hel, oogverblindend ons armzalig bovenstadje in, toch nu fantastisch schoon, ondanks alle verval en ellende.

Daar baadt 't lazaretto, verbannings-oord van levende lijken, zich in 'n oceaan van licht, —

nu weer glinsterflonkeren de eenzame graven op 't kerkhof, de eindpaal van al ons lijden, offers en getob.

Daar bliksemt de electrische vonk steigerend omhoog, excelsior, immer hooger, 't met millioenen sterren bezaaid uitspansel in, als om ons te toonen, dat daarboven eenmaal rust en vree zal zijn voor ons, moede pelgrims in dit kortstondig aardsch verblijf vol offer en ellende.

Waarom ik al die herinneringen uit de oude doos ophaal? Omdat ik 't zoo reuze-jammer vind dat de Sumatra op haar rond-de-wereld-reis, de nu zoo naburige hollandsche eilanden heeft uitgeschakeld. Juist omdat ze bijna allen, zoo zielig-seniel, aan 't aftakelen zijn, moest 'n reden zijn, om door vertoon van de hollandsche vlag, die eiland-bewoners te toonen dat 't moederland ze nog niet vergeten heeft.

Op dien bewusten Maandagochtend — 22 Nov. — naar de Handelskade gebeend, in gezelschap van Pater Verriet, den nieuwen redacteur v. d. *Amigoe*, hij in 't wit, ik in 't zwart, met het oog op den 15 mijl langen terugrit per truck, naar mijn wigwam tusschen de cactussen.
'n Sumatra-sloep lag aan de kaai gemeerd, vol kisten bier, gemerkt de Hooiberg. Dacht eerst aan den Hooiberg van Aruba, maar zoover ik weet woont geen bierbrouwer op dien dicht bewassen top. In Amsterdam bleek later dat Cambrinus-vocht gebrouwen. Motorboot, die de bierschuit slepen moest, bleef uit. Met de twee matrozen, belast met dat transport, 'n praatje gemaakt. De een, 'n Groninger, was indertijd met de Friesland ook hier geweest; maar hij kende Curaçao bijna niet meer terug. De ander had zoowat elk land onder de zon bezocht, maar toch, meneer, ik zeg maar, daar is maar één Amsterdam. Toen kwam de maritieme facteur aangestapt met 'n armzalig klein bundeltje mail voor de Sumatra met 'r 375 koppen. Dat is ook nogal de moeite waard, meesmuilde de Friesland-man. En gelijk had ie. Eindelijk zwaaide motorboot tiktakkend langszij biersloep.

Of we mee mochten.

O, met genoegen.

Dank u.

Al heel spoedig doemde op, als 't silhouette van 'n grijs massaal, drijvend, dreigend forteresse, Hr. Ms. Kruiser Sumatra. Aan boord verwelkomd door den katholieken aalmoezenier, Pater Verhoeven. In ze'n hut over Holland geboomd, en 'n heerlijk kopje mokka gedronken. Bier was besteld, ijsbier, je reinste tractatie voor 'n Hollander op de Curaçaosche buitenposten, voor wien ijs 'n ongekende weelde is; maar de matroos, die de koffie bracht, beweerde dat 't er niet was. Ik keek 'm 'ns ongelovig aan, zei echter niets, schoon ik verging van den dorst, na mijn 15 mijlen rit in zengende zonnebrand. In de koelkast van 't pygmee'tje K XIII heerschte echter 's morgens vroeg al 'n noordpooltemperatuur. *Never mind*!
En willen we nu de boot 'ns gaan bekijken? zei P. Verhoeven.
Noode stond ik op, want fameus geanimeerd was de conversatie, maar frisch aan den arbeid was de zaak, want er moet copie zijn, letters, heel veel letters, komma's en punten, volzinnen en bijzinnen en toch weer geen onzinnen, massa's woorden, bij-, voeg-, tel- en zelfstandige naamwoorden voor den Moloch, die onverzadelijk inkt zwelgt en spuwt, en pers heet.
P. Verhoeven was zoo vriendelijk ons aan den heer van Leeuwen, officier v/d Marine Stoomvaardienst voor te stellen met 't verzoek ons 't een en ander v/d Sumatra te laten zien. En nu ik aan 't vertellen wil gaan, wat die geachte heer van Leeuwen zoo onvermoeid en 'met zooveel toewijding ons trachtte duidelijk te maken, nu begint 't me weer voor de oogen te schemeren, precies als toen ik 'n zwakke poging waagde in een mijner vorige artikels 't intérieur v/d Holl. duikboot K XIII te beschrijven.
Daar in de K XIII was al dat technisch gewirwar meer compact, meer in pastille-vorm, hierop de Sumatra alles even gigantesk, massaal, overdonderend. Zal er mij daarom niet aan wagen, U al de technische wonderen, verscholen in-en-boven Sumatra's gepantserd ingewand, zelfs niet in 't vage uit te stippelen, dat is werk van boven-de streep-mannetjes. Ik in mijn souterrain littérair, causeer er maar zoo'n beetje op los, geef al babbelende de indrukken van mijn bezoek weer, en je bereikt er mee, wat je bereiken wilt, je wordt gelezen, of ze 't met je eens zijn, ja of neen, is 't niet zoo? In de gezellige knusse huiselijke hut van den Heer van Leeuwen eerst blauw-wit projet v/d Sumatra in doorsnee en niet-doorsnee vluchtig in oogschouw genomen. Toen op 't pad. Voor mij, zesvoeter, dreigden van alle kanten tusschendeksche schedeldeuk-gevaren. Waarom bouwen de scheepsbouwers niet 'n beetje royaler de hoogte in? Zes voet is toch feitelijk je maat op de New-Yorksche Broadway ontmoet je ze bij duizenden. 'n Mij passeerende matroos mompelde zoo iets van kopkussen. Beleefd is anders, maar practisch gezien, was 't wel. Linksom bij de deur van 'n gasoline-bewaarplaats, die 'n joviale dikkerd in 't blauw voor ons ontsloot, zat een jong matroosje te typen, vliegensvlug tikten ze'n

vingers de toetsen. Typten blijkbaar de *wireless*-berichten, zoo juist ontvangen. Kwam ons achterop geloopen.

Of we van de krant waren?

Ja, dat waren we.

Wanneer die krant uitkwam?

Zaterdag.

Of ie ook 'n exemplaar kreeg?

Redacteur Verriet beloofde 'n pakje kranten aan boord te sturen. En al dien tijd beenen we over t' decimeter-dikke pantserdek. Daaronder was al 't vitale-gedoe van 't schip geborgen, kruit vooral en ammunitie, — bier weet ik niet,— dat door busleidingen van koude lucht op temperatuur gehouden werd. De drie schroeven v/d Sumatra worden gedreven door turbines, stookolie is 't vettige *souple* materiaal waarmee geheel de zaak er van doorgaat met 'n 18 mijls vaartje. In den pantsertoren hoog aan dek, kan de commandant geheel de boot electrisch besturen, de verschillende vuurmonden electrisch afvuren, enfin, manoeuvreeren met ze'n schuit, precies zooals ie wil. Wordt, wat mogelijk is, ze'n pantsertoren, door 't vijandelijk geschut in mekaar geschoten, 't komt er niets op aan. Door 'n verticale koker, daalt ie |af tot onder den pantsergordel in precies zoo'n zelfde compartiment, en met 'n ander stel electrische knoppen en handels bestuurt ie weer even goed ze'n schip, en braakt weer dood en verderf uit ze'n kanonnen in de vijandelijke linie.

Ik hoop, dat 't nooit noodig zijn zal.

Op brandgevaar is de Sumatra beter berekend, dan mijn buitenpost San Willibrordo. Overal kranen en slangen, zelfs 'n complete *foamite*-installatie, wat wil je meer? Ook frissche ziekenkamer bezocht, waarin een patiënt met gebroken been 'n jonge kerel nog; had met 'm te doen. Ziekenoppassers toonden ons vol trots keurige apotheek en operatiekamer, 'n Rijtje kiezentangen schudden pijnlijke herinneringen bij me wakker. Pijnloos trekken, humbug, larie, hoor!

Heerlijke snertgeuren doorkietelden mijn neushaartjes, we waren bij 't kombuis. Had best mee willen lepelen. 'n Reuze-schaal met nassi-goreng stond ook al klaar om verschalkt te worden. Bekoorde me minder, ben niet Indische-rijst-tafelachtig aangelegd; 't is me te sybarietisch. 't Bakzeuntje kwam al aanstappen, om met de snert er van door te gaan; smakelijk eten, allemaal.

Electrisch aardappelschilmachine bewonderd, maar ze ging niet. Zou iets zijn voor 't St. Elizabeth-hospitaal en pensionaat Welgelegen, als ze ging.

Muziekcorps ook aan boord,'t echter niet hooren toeteren, ook de 10 kanonnen van 15 c.m. en de vier van 7½ gaven geen asem.

Twee *hydroplanes* behooren eveneens tot de uitrusting v/d Sumatra; hun standplaats aan dek, naast hyschmachine werd ons aangewezen. Zijn linea recta naar Batavia gestuurd, wat me speet, want kans om 'ns mee de lucht in te gaan; is nu ook verkeken.

't Massieve van 'n reserve-schroefblad imponeerde me. Was gemaakt in Deptford. Made in Engeland. Waarom? Kunnen wij dat in Holland, kan Werkspoor dat niet? Ook vernam ik met verbazing dat onze Sumatra geprojecteerd is door de Germania-werf te Kiel. *Made in Germany*. Nog eens, kunnen onze Hollandsche ingenieurs dat niet? Dacht, dat de Sumatra geheel en al 'n product was van de hollandse industrie. Dat zulks niet zoo is, valt me ontzettend tegen. Hoop, dat onze volgende nieuwe kruiser van top tot teen hollandsch fabricaat zijn zal.

Maar dat kan niet, Jan Paul.

Niet kunnen, staat niet in mijn dictionnaire. 't Moet kunnen.

Maak mij maar 'ns minister van marine,—je zult 'ns zien.

‘t Was bijna 12 uur, tijd voor lunch. Bij den valreep afscheid genomen van onzen vriendelijken *cicerone*, wien nogmaals onze cordiale dank voor ze’n prettig, leerzaam, interessant geleide. P. Verhoeven ging met ons mee in 't motorbootje.
Is U zoo nogal tevreden over uw mannetjes? vroeg ik zoo langs mijn neus weg.
O zeker, 't zijn allemaal goeie beste jongens.
Let 'r 'ns op, als hij ooit tot aalmoezenier bij het O.I. leger wordt benoemd, dan ontpopt zich uit dien doorgoedhartigen Pater Verhoeven een II. Pastoor VerbraaK
Ben uitgepraat. Wensch H. M. Sumatra 'n een voorspoedige reis de wereld als de mij zoo dierbre onderzeeboot K XIII. *God speed* en van harte.
Jan Paul - San Willibrordo Nov. 23/26. (*Amigoe* 27 XI 26)

31 XII 26
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Zalig Nieuwjaar! A.D. negentien honderd zeven en twintig zet prachtig in voor onze Curaçaosch kolonie. De massale brandkast op 't kantoor; van den administrateur van financiën, evenals onze regenbakken en putten in stad en land boordevol tot overloopens toe, 't Isla-en-havenbedrijf 'n 't zenith van 'n haast fantastische bloei, de weleer rossige terra-cotta-achtige landouwen op onze buitenposten, malsch-groen van wuivende maïshalmen. Onze barre rots onder 'n koperen hemel heeft in 'n luttel aantal jaren wel 'n wondere metamorphose ondergaan! En toch, zouden onze arme zwarte luyden door die immer zwellende Weeldegolf er nu toch zooveel gelukkiger om zijn? Ik en weet 't niet. Vroeger leefden ze arm en tevreden, en stierven ze arm en tevreden. Nu wordt 't zwaar verdiende reuzeloon, door menig hunner met 'n vaartje er door heen gejaagd, aan sparen denkt men niet, en als ze ziek worden of den oude dag komt, dan lijden ze ellende en gebrek, en sterven nog armer dan hun papa z.g., die heel ze’n leven met n loon van 50 centen per dag plus 'n kan maïs heeft moeten rondscharrelen. Als ik zoo 's morgens in mijn vehikeltje op 2 wielen achter mijn zeulend , kittig kleppertje rondwiel, en ik ontmoet zoo nu en dan 'n toeterende ‘n luxe-auto vol gekleurde lallende opgeschoten jongelui en opgedirkte gepoeierde bakvisschen, dan wil 't er bij mij niet in, dat die levenslustige *blackies* nu zoo heel veel gelukkiger zijn dan vroeger, toen ze nog met 'n blik water op hun *brainbox* naar hun hutje togen, of thuis bij moeder met haar zusjes hoeden zaten te vlechten. 't Waar geluk zit 'm niet in 'n satijn lila japonnetje of 'n sporthemd van gestreepte zij, — dat zit dieper.
Mag ik 'ns heel erg akelig duidelijk zijn? Wel, de naäperij heeft hun, evenals zoovelen van onze witmenschen, booze parten gespeeld. Als de mail binnen komt met de catalogi van *Printemps* of *Louvre* met de laatste snufjes op 't modegebied, — de nieuwe modellen kunnen zijn foeileelijk, dol, idioot, on-aesthetisch, indecent op 't kantje af, 't komt er niet op aan, — 'n ampel deel van onze Curaçaosche wit-dames zie je in *no-time* in die veelal luchtige *dernier cri*, paradeeren tegen zonsondergang op 't Brionplein. *Lutetia Parisiorum locuta, res finita*. Ze buigen als 'n knipmes voor Godin Mode, en apen precies na, wat Parijs belieft mooi te vinden. Nog een paar weken er bovenop, en ge ziet wederom 'n ampel deel van onze Curaçaosche zwartdames, in precies dezelfde gemodelleerde ietwat luidruchtiger stofjes, heupwiegend door Willemstad's straten flaneeren. 't Gaat zelfs zóó idioot-ver, dat er hier grootmoeders rondkuieren in korte rokjes en met korte mouwtjes, precies als mijn jongste zusje toen ze nog 'n hittepetit van 'n jaar of 10 was. Dat noem ik nu naäperij in je hoogste instantie èn van blank èn van zwart. Ben ik onbeleefd, misschien ietwat onhebbelijk, *soit*, maar toch is 't zoo! Die funeste naäperij is de steeds meer en meer voortwoekerende kanker in alle lagen van ons Curaçaosch volk, waardoor menig zwakkeling geestelijk en tijdelijk ten onder gaat. 'n Feit is 't, dat menig jongmensch, van huize uit 'n godsdienstige beste vent, zoodra Fortuna 'm begint toe te lachen, ze’n geloof aan den kapstok hangt. Waarom? Die en die en die, ook katholiek, doen nadat ze geld gemaakt hebben, er ook niets meer aan, dus *Latius hos*, mannetje, maar dat

versta je natuurlijk niet, wil maar zeggen, die dus raakt kant noch wal, 't is precies geredeneerd als 2 x 2 = 4, dus 5, duidelijker kan ik 't niet zeggen.
Arme stakkerds, want ik heb beslist meelij met jullie, vooral als je dan later ook nog, — o toppunt der glorie! — met de bul van vrijmetselaar in je zak naar huis terug keert, arme stakkerds, als je na zoo'n leven zonder God, en zonder troost van je mooie godsdienst, je laatste uurtje voelt naderen. Laat je credit in je boeken, in die bange stonde, nog zoo schitterend zijn, hoe zal 't staan met je debet op 't grootboek hierboven? En daar is 't toch maar om te doen. Arme verblinde stakkerds, slachtoffers van naäperij en grootdoen, weest toch verstandig, voor 't tè laat is.
Wie van mijn lezers weet, wat er vandaag precies 120 jaren geleden gebeurd is? Neen, pardon nu niet allemaal tegelijk ja, U, zegt U 't maar 'ns. Vandaag 120 jaren geleden, dus op 1 Jan 1807, was heel Curaçao dronken. Uitstekend, zeer goed, dank U wel. 't Is wel 'n beetje crude gezegd, maar 't heeft inderdaad 'n waarheidsondergrond van gewapend beton. Curaçao was toen dronken, hopeloos dronken, vooral Willemstad, en in ‘t hartje van dien rumsoes kwam doodkalm 'n Engelsch eskadertje onder admiraal Brisbane de haven binnenzeilen, pief, paf, poef, de Hollandsche vlag op 't fort omlaag, de Engelsche vlag omhoog, *rule Britannia, rule the waves*, Curaçao was Engelsch.
Ook 'n strop voor den toenmaligen Gouverneur P.J. Changuion, en den Hollandschen Fortcommandant F.H. Pheiffer en den vlootvoogd C.G. Evertsz; dat moet je overkomen! Nu begrijp ik heel goed, dat als op dien beruchten Nieuwjaarsdag de Sumatra in 't Schottegat voor anker had gelegen, 't heel anders geloopen was; dan was Brisbane met ze'n houten schuitjes en petieterige voorladertjes van 'n ijskoude kermis thuis gekomen.
Maar in dien ouden tijd hadden ze op Curaçao geen Sumatra met 'n 35 mijls gangetje en met kanonnen, waar van één meer presteert, dan geheel de bewapening van zoo'n oude houten oorlogsschuit.
Zoo'n houten oorlogsfregat, Hollandsch of Engelsch, kostte in 't begin van 1800 aan hun respectieve gouvernementen maar 'n schijntje van 'n ton of wat, terwijl nu onze kruiser Sumatra 'n royal gesmeerde dikke pil van 'n botram van 20 millioen uit onze marine-uitgaven gehapt heeft. Twintig millioen! Je duizelt er van! Hoeveel tunnels zouden we voor dat sommetje onder onze haven kunnen boren? Laat uw oudste jongen, dat 'ns uitrekenen. En was nu de Sumatra maar in alle opzichten hyper-modern, *soit*, maar helaas, dat is ie niet. In den grooten oorlog schoot 'n Engelsche kruiser bij zware deining op 'n afstand van 13 mijl, met 't eerste schot 'n Duitsch gepantserd *battleship* tot appelmoes, 't zonk in 'n minuut of wat als 'n baksteen. Was uitgevonden door een of anderen Engelschen slimmeling 'n machine, 'n preparaat, om scheepsgeschut, ondanks 't deinen van 't schip op 'n milimeter na, juist te richten. Die vernuftige installatie ontbreekt, ondanks 't neertellen van die 20 millioen pop, op onze Sumatra, wat mijns inziens 'n reuze-lacune, 'n onvergeeflijke fout is.
Niet met me eens? Ook al goed.
Heb in mijn laatst Sumatra-artikeltje beweerd, dat ik 't absurd vond, 't projet van 'n Hollandsche oorlogsbodem door Duitschland, door de Germaniawerf te Kiel in mekaar te laten zetten; dat kunnen we zelf, *great Scott*, toch ook wel. Laat 't 'n ton of wat meer kosten; maar wat is dat op zooveel millioenen? Wil 't geval, dat ik dezer dagen in mijn eenzame wigwam bezoek kreeg, van 2 Hollandsche ingenieurs van gevestigden naam. Heb ze geïnterpelleerd over die Kiel-kwestie. Maar natuurlijk, Jan Paul, onze hollandsche ingenieurs zouden dat best kunnen klaarspelen (sic), zoodat ik maar zeggen wil, dat mijn verontwaardiging over dat weer naar 't Buitenland loopen, drommels goed gemotiveerd was. Stel 't geval, dat we later in oorlog komen met Duitschland, de projetmakers van onze Sumatra van de Germania-werf te Kiel, weten dan precies op 'n *inch* na, de zwakke plaatsen van onzen millioenen-kruiser, en denkt u dat ze daar geen gebruik van zullen maken? Unfair? Dat vodje papier was ook unfair. Geve God, dat 't nooit zoover komen mag!

In *Amigoe* van 8 Dec. Ll. hebt ge kunnen lezen, hoe sympathiek 't eerste saluut door de kanonnen van St. Eustatius aan de Amerikaansche vlag, 150 jaren na datum, is herdacht. Ik ken die kanonnetjes bijzonder intiem. Heb menig sigaartje, gezeten op hun affuit, in rook doen opgaan, in hunkerend in-zee-staren naar 't sloepje met de Hollandsche mail aan boord. Oudejaarsnacht en Koningin's verjaardag werden ze afgeschoten, dan was 't sjouwen voor de anders in *dolce far niente* verzonkene politiemannetjes. Brisbane's zegevierend vlootje, en ook onze overrompelde oorlogskorvetten hadden op dien funesten rum-nieuwjaarsdag zoowat ongeveer dezelfde voorladertjes aan boord, en nu valt 't moeilijk je in te denken, als je 't modern geschut van de K XIII en Sumatra gezien hebt, dat ze met zulke onhebbelijke, onhandelbare stukken brons of gegoten ijzer met 'n gat en 'n gaatje erin, zelfs in volle zee 'n soms overmachtigen vijand doodkalm *attaqueerden*, alsof er geen kou aan de lucht was. In dien ouden tijd stond de commandant van zoo’n zeilfregat met adjudanten en stuurlui op de voorplecht, 'n paar pistolen in de holsters, sabel in de vuist, onvervaard te midden van 'n regen van kogels en schroot. De voor-de-mast mannetjes zwoegden boven- en benedendeks aan bak- en stuurboord bij de stukken, kruit er in, 'n prop, 'n kogel, 'n prop, aanstampen, richten, lont op 't zundgat, vuur, brrrram, mis, wel verdr… raak hoera! En nu? Kolonel staat 'n ze’n gepantserden commandotoren. 'n Druk op 'n knop, wijzertje boven kanonnenmond trilt langzaam tot op: twee mijl richten. Aan dek je reinste vacuüm, 'n tiptop Sahara, de honderden mannetjes veilig opgeborgen binnen de bijna niet te deuken pantsergordel. Kanonniers paraat, beschut door ondoordringbare staalplaat. In de drie machinekamers klingelt 't sein: *Full speed* vooruit, en 't drietal machtige schroefbladen beukt 't water tot 'n wielende warrelende draaikolk, met 'n 35 mijls vaart stormt de Sumatra recht op de vijandelijke vloot in, braakt op twee mijl afstands dood en verderf uit ze’n titanische vuurmonden, en verdwijnt als 'n bliksemschicht in 'n grooten boog weer aan den horizon, omdra weer ze’n aanval te hervatten. Dat is nu de *up to date* strijdwijze van een gepantseerden kruiser.
Buiten kijf is onze de Ruyter, — ik bedoel den man die in zijn jeugd in 'n blauw geruiten kiel 't groote wiel draaide, — een onzer meest gevierde zeehelden, en met recht. Maar zet dienzelfden Michiel Adriaansz de Ruyter nu eens bij den aanvang van een onzer moderne zeeslagen als bevelvoerend admiraal in den commandotoren van onzen Sumatra, dan zou je 'ns wat beleven. 't Eerste, wat die oude ijzervreter doen zou, was de pantserdeur open trappen, naar de brug tippelen, en bulderen om ze’n sabel en ze’n pistolen, en waar hier en gunter nu toch eigenlijk de vijand was, en ze’n toffe jongens met de handspaken en enterbijlen. En als dan de eerste officier 'm ietwat bedremmeld 'n binocle offreerde, en 'm trachtte duidelijk te maken dat ie, kijk daar in die richting, tegen die zwarte rookende stippen moest gaan bakkeleien, en dat de jongens allemaal benedendeks schuilden, en handspaken nu op ’t vechtwaardig peil van tandenstokers staan, dan zou je die goeie *sanguineuse* bestevaer 'ns te keer hooren gaan. En noemen jullie dat nou vechten? Saletjonkers zijn jullie met je parade-degentjes en goudgalon! Ze moesten 't 'ns geprobeerd hebben in mijn tijd! mijn jongens, mijn matrozen, mijn bootslui en constabels en de heele rataplan incluis om weg te kruipen, als we er op in gingen, ik zou ze zoo eventjes voor vier duiten gegeven hebben! Meneer de officier, met je keurig gestreken boordje, je moest bij Chatham er bij geweest zijn, toen we in 'n orkaan van vuur de Theems opvoeren, dan zou je wel anders gepiept hebben, en je keurig gestreken boordje zou in zwijm liggen, niet wit, maar helrood van geronnen bloed. En noem dit, God beter 't, nou geen ridderlijk vechten, 'n kogel in je ribbenkast van 'n bijna onzichtbaren vijand, is toch feitelijk je reinste sluipmoordenarij, is 't niet zoo, nou jij? Wie commandeert hier? Ik, de Ruyter, eh? O zoo, en nou vooruit, alle hens aan dek! geef ze allemaal ‘n enterbijl in de fikken, hijsch al je zeilen, ik bedoel, laat die helsche machine van jullie er op los poffen zoo hard als ze kan, en nou recht op den vijand in, en ik verzeker je, mijn naam is geen Michiel Adriaansz. de Ruyter, als ik die loerissen met hun ijzeren schuiten niet een, twee, drie enter, en vleugellam sla. Vooruit nou, zeilen, ik bedoel stoom op. Geloof

me. ik heb zulke zaakjes meer bij de hand gehad, in 'n ommezientje heb ik dat varkje gewasschen, vooruit er op in, jongens, en geeft ze van katoen!
Goeie arme bestevaer, wat zou je met je geprononceerde vechtneus leelijk tegen de lamp loopen, je vergeet dat in 'n 300 jaren zoo heel veel veranderd is. In 1600 waren er nog geen torpedo-booten, en torpedo-jagers en onderzeeërs en vliegmachines te bekennen, die nu van onder en van boven op de gebeukte gedeukte huid van je schuit met 'n tornado van kartetsen en bommen en torpedo's 'n titanischen roffel slaan, waartegen op den duur 't massaalste pantser 't moet opgeven. En over ’n jaar of vijftien op ze’n hoogst, is nu onze zoo moderne Sumatra, ook weer heelemaal niet modern meer, maar 'n afgeleefd paardje, dat naar den vilder strompelt. Waar is nu onze Kortenaer, die in 't begin van 1900, *la crème de la crème* was van onze Hollandsche marine? Opgedoekt, waarschijnlijk voor 'n appel en 'n ei opgekocht door een of anderen gewieksten tagrijn, in Hellevoetsluis of den Helder. Zoo zal 't onze Sumatra ook eenmaal vergaan. *Sic transit gloria mundi*!
Jan Paul. San Willibrordo - 28 Dec. 1926. (*Amigoe* 31 XII 26)

5 II 27
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Wat *La Cruz* van 26 Jan. ll. adverteert omtrent 't nu opslaan van beestevoer, met 't oog op komende droogte is me uit 't hart gegrepen. Heb al jaren op datzelfde aambeeld gehamerd zonder ‘n greintje succes. Momenteel heeft onze beestenboel nu overvloed. Ze glimmen van vettigheid, maar als de droogte weer intreedt en er geen grassprietje meer te knabbelen valt dan begint weer ’t holoogig rondwaren van skeletten met uitpuilende botten, totdat ze met bosjes er bij neervallen, om niet weer op te staan.
En aan dit wreed gedoe zijn heel wat zwartmenschen op onze buitenposten debet, uit pure vadsigheid want ’t kon zoo heel gemakkelijk anders zijn. *Costuym* is op onze z.g.n. veeplantages slecnts 'n stuk of wat uitverkoren melkkoetjes maïsstokken of ’n petieterig bakje *stock-feed* te voeren, de rest mag toezien met rammelende maag, precies als stoute jongens die hun portie pudding zien verschalken door hun zoete broerties en zusjes.
Heb meermalen op onze buitenwegen uitgehongerde paarden en ezels en koeien zien liggen, die geen kracht meer hadden om op hun pooten te staan. Waarom maak je zoo’n stakkerd toch niet af, dan is ie uit z’n lijden?
Ai, foei! Hoe wreed, hoe kunt U nou zoo iets zeggen, 't arme dier! Er komen op Curaçao weinig paarden meer voor, beweerde de Voorzitter van de Koloniale Raad in een der laatste zittingen, en Goddank, want was indertijd Parijs berucht als *l'enfer des chevaux* bij 't uitgedroogde Curaçao vergeleken, was 't in *la ville lumière* voor 't rosinantenheir, toch nog je reinste hemelvreugd.
Ingekankerde gewoonte is hier, 'n afgewerkt beest, ook in ’t kurkdroge seizoen, de wei in te sturen, versta wel, de wei. Dat is prachtig, humaan in 't quadraat als er zulk ‘n wei in realiteit bestond ; maar je zou even goed 'n kale vlakte met wat steenen en cactussen 'n wei kunnen noemen, als 'n uitgepieterde geitenbout, ’n malsche hollandsche rollade. M'n lieve mensch, praat me er niet van, je zou er beslist heimwee van krijgen.
Ik hou daaromtrent 'n andere opinie op na. Had 'n jaar of wat geleden 'n schimmel die ziek, die op was. Heb die klepper niet de wei ingestuurd, om steenen te gaan kauwen, maar met 'n welgemikt schot naar den paardenhemel laten expedieeren, humaner kan 't al niet, en toch was 't weer niet goed, *never mind*!
'n Heel regiment gediplomeerden op allerlei gebied, hebben in den loop der tijden hun joyeuze intocht gedaan op Curaçao, maar ik moet me al heel erg vergissen, als bij dien illustren stoet, ook 'n gediplomeerd veearts te vinden was. En toch zoo’n autoriteit zou ook nu nog geen overbodige weelde zijn, juist om 't decadente van onzen Curaçaoschen veestapel. Je hebt hier natuurlijk wel mannetjes, die zoon beetje veeartsen, en zieke beesten er ook wel eens

weer boven op helpen, maar 't blijft toch prutsen en probeeren, wat hun echter heelemaal niet kwalijk te nemen is.
Breekt er een of de andere besmettelijke ziekte uit onder 't vee of de andere beestenboel, dan staat men gewoon machteloos, met 't gevolg dat de stakkers als ratten sterven.
Neem b.v. de kippenteelt, die voor menigeen hier 'n aardig kapitaaltje vertegenwoordigt. Op 'n nattigen ochtend ziet een der leghorns wat wit om d'r neus. Kippenfokker nadert, kippenfokker fronst z'n voorhoofd, kippenfokker verbleekt, z'n beste broeikip heeft de snot. Wat te doen tegen die besmettelijke kippenziekte? ‘n Zakdoek misschien?
Wel neen, dat heeft U beslist heelemaal mis, dat maakt de zaak nog erger, 't slachtoffer in de petroleum zetten wil soms nog wel 'ns helpen, maar 't radicaalste is de gouden-eieren-legger den nek om te draaien, dan *sauveer* je misschien nog 't leven van 'r zusjes en verdere aangetrouwde familie.
Hier zou men 't advies van 'n veearts voor menigen Curaçaoschen kippenfokker goud waard zijn. Zoo ook met 't in de lappenmand zijn van onze koeien, ezels, paarden, geiten, etc, De domste idiootste remedies worden dan soms met forsche hand door 't beestenkeelgat gegoten, met 't funest gevolg, dat tegenstribbelende patiënt over 'n uur of wat met uitgestrekte pooten en bollenden buik de kraaienmarsch geblazen heeft. Wederom 'n koe of 'n paard of 'n ezel minder op Curaçao, wederom 't gevolg van onoordeelkundige behandeling.
'n Veearts op Curaçao zou beslist geen overtollige luxe zijn, maar daarom krijgen we 'm nog niet,— als u dat gelooft, dan heeft u 't leelijk mis. Hoop hiermee niet den schijn verwekt te hebben, dat ik door dun en door dik meega, met de tal van weekelijke dierenbeschermers in onzen ziekelijken modernen tijd, maar toch in die lijn moet iets gedaan worden.
'n Sober beginnetje is al gemaakt met wetje op bescherming van onze inheemsche prachtvogels, de tropealen. Deez' keur of wet is natuurlijk behoorlijk gepromulgeerd, maar toch mijn buitenmenschen, weten van niets. Niet langer geleden dan 'n dag of 14, werden me door twee buitenboschmannetjes in 'n verroest boterblikje, 2 tropealen te koop aangeboden. Mag je niet vangen, weet je dat niet? Neen, daar wisten ze heelemaal niets van. Toen de 2 geel-zwart gepluimden met hun angstige kriekoogjes weg wiekten, keken die twee pikzwarte jochies sip, welke sippigheid al instant verdween, — 'n kinderhand is gauw gevuld —, door 'n dubbeltje of wat. Waarom dit tropealenwetje niet aangeplakt in de centra van onze diverse buitenposten, dan had je er succes van gehad, nu is 't succes 'n nul,'n reuze-groote nul, wat zich verstaat.
Daar heb je nu b.v. hier buiten die jaarlijksche hondenschieterij. Heb 't heelemaal niet tegen 't afmaken van die patjakkers, maar wel tegen de *modus quo*, en daarenboven wordt 't doel op geen stukken na bereikt, want van 90% van de honden die hier nog rondsnuflelen, wordt geen cent belasting betaald. 'n Politieman, met 'n geweer. 'n Hond, Poef! Mis! De hond er van door. Weer 'n hond. Poef! Raak! 'n stuk dij en 'n halve achterpoot afgeschoten. 't Arme beest verdwijnt jankend, hinkend in 't kreupelhout, ligt daar dagen lang te krimpen van de pijn, totdat eindelijk de welkome dood 'm uit ze'n lijden verlost. Dat hoeft toch zoo niet. Gebeurt dat? Ja, zeker dat gebeurt, niet eens, maar meermalen, en daar kan dat politiemannetje ook al niets aan doen, want nooit heeft ie leeren schieten. Komt er nog bij, zoodra is 't eerste schot, mis of raak, gelost, of alle honden in de nabuurschap worden door hun respectieve bazen in 't magazijntje vastgebonden, totdat de man met ze'n koperen knoopen en spuit weer van de baan is. Noodzaak van 'n jaarlijksche groote opruiming in 't snel voortteelende hondendom, geef ik volkomen toe, maar dit is de methode niet. 'n Buitenneger heeft 'n hond noodig, om ze'n grondje en geiten te bewaken, maar drie pop te betalen is 'm te machtig.
Waarom niet als in Holland, de distinctie gemaakt tusschen luxe-en werkhonden? Stel hier b.v. 3 gulden voor 'n luxe- en één gulden voor 'n werk- of waakhond, dan zullen er bitter weinig *blackies* meer zijn, die zooals nu er de brui van geven om te betalen, wat de

gouvernementskas zeer zeker ten goede komen zal. En wat betreft 't *ad patres* zenden van onze trouwe blaffers, moeten ze dan toch per se worden doodgeschoten, stuur dan tenminste 'n mannetje die schieten kan, 'n scherpschutter, geen would-be-er-maar-oplos-poffer, schoon ik weer niet snap, wat er toch op tegen is, om die ter dood veroordeelde beesten, zooals ze in alle beschaafde landen doen, te vangen, te lasseeren en dan en-masse, door gasverstikking van kant te maken. Te veel moeite? Ja, u heeft gelijk, de politie hier op onze buitenposten is overladen met werK

Wanneer komt de Curacoosche vereeniging tot bescherming van dieren 'ns op de proppen met 'n voorstel in die lijn, of bestaat er hier zoo'n vereeniging nog niet? Vreemd, dat er hier in onze West zoo weinig echte rashonden zijn. Heb in al mijn tropenjaren er hier maar één. gezien, 'n collie, en den roem van 'n ander rasecht exemplaar hooren verkondigen, van 'n taks, thuisbehoorend op de Isla. Die collie heette Chief, en kwam indertijd als baby, vergezeld van ze'n stamboek in 'n verzegeld couvert, uit Amerika hier aangespoeld, aan 't adres van Pastoor Dahlhaus. Chief, — wiens voorvaderen in de Schotsche hooglanden de schapen hoedden —, met ze'n wollige vacht en spitsen kop met stalen gebit, groeide voordeelig op, ondanks de tropenhitte, en ontpopte zich tot 'n *beauty*. Zag er vervaarlijk uit, vooral als ie aan 't bassen sloeg, maar dat ie 'n goedzak was en er 'n gouden hart onder die zijdige vacht schuilde, bleek uit ze'n dollen met de kleinste schoolkinderen van Montaña en San Mateo. Heel lang heeft ie 't niet gemaakt. Toen ie 'n jaar of 6 was stierf ie op reis naar Saba aan boord v/d Estelle. Curaçao leed toen 'n onherstelbaar verlies, door den dood van ze'n mooisten rashond. 'n Kynoloog ben ik heelemaal niet, daarom vind ik waarschijnlijk 't ons laatst restend exemplaar, de Isla-taks als ras, zoo dubbel overgehaald afschuwelijk, leelijk, abominabel, afgrijjselijK Zoo'n taks ze'n kop is veel tè groot, tè massaal voor ze'n body, en ze'n body is weer tè lang voor ze'n pooten. Ze'n kromme pooten zijn weer te kort voor dat langwijlig doorgezakt lijf, en die flapperende ezelsooren hooren veer heelemaal niet thuis bij dien idioten kop. 't Is 'n raar vreemdsoortig product, en toch maar je wereldberoemd ras. Dat ie echter aan 'n verdacht heterogene combinatie van voorouders ze'n bestaan te danken heeft, staat op ze'n voorhoofd te lezen met kapitale letters. Zou zoo'n mormel, met of zonder stamboek, nog niet voor niets willen hebben, neen, dan is Scamp, die naast me ligt vliegen te happen me wel zoo dierbaar, al heeft ie van wijlen ze'n overgrootmama — 'n pracht foxterrier: — dan ook slechts 'n allerakeligst klein beetje rassigheid geërfd. Waaraan op stuk van zaak, Scamp ook al niks kan doen. Zoo is 't leven!

Ben deez' keer wel in de beestenboel verzeild geraakt. Enfin, waartoe kom je al niet, als je niets weet, als er niets wereldschokkends gebeurt, in de rustige rust van Buitenbosch en Onderhoorigheden.

Heb wel reuze-zin om telephone-abonné te worden, dan was ik meteen uit de copie-penarie, maar die luxueuse bevliegingen is 't toch maar beter den kop in, te drukken, roeien met de riemen die je hebt, past 'n gepensionneerd buitenpostmannetje, anders zit je in *no-time* op zwart zaad, is 't niet zoo? Toch ben ik blij dat de nieuwe telephone er is, en zoo schitterend voldoet. 't Was werkelijk 'n wanhopig iets in de laatste jaren, op politiepost van den Kleinen Berg — 3 kwartier van mijn wigwam klepperen *at breakneckspeed* om telephonisch contact met de stad te krijgen.

Als je minstens 'n 20 minuten lang had staan tooveren

Hello! Moza! O, Moza! O, Mozaaaa!!!

dan suisde 't soms plots in je oorschelp:

O, Mies ben jij 't? Goed geslapen, kindlief.
Wat was je en veine gisteren avond.
Dag hoor, ik kom dadelijk even aanloopen.

Wat zal men daarop zeggen? Begon dan maar weer met stalen volharding:

Hello! Moza! O, Moza! O Mozaaaa!

totdat eindelijk en ten lange leste die goeie moza me aansloot met redactiebureau v.d. *Amigoe*. Nu mag je geen *moza* meer roepen, alleen maar 'n koud nummer lanceeren, wat practisch goed gezien is, maar feitelijk al 't poëtische, alle pathos van de oproep aan flarden rijt. Alle vooruitgang is, uit litterair oogpunt, nog om den drommel geen verbetering, niet waar moza! O, Moza! O, Mozaaaa!!!!
Jan Paul. San Willibrordo Jan. 31 | 27. (*Amigoe* 5 II 27)

5 III 27
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Of ik iets voor je weet? wel ja zeker ga maar 'ns naar de West-werf, daar zit zeker copie voor je in. Waar of die West-werf is? O, heel gemakkelijk te vinden, de Klipstraat, — die weet je, êh, — op, dan maar rechtuit, totdat je komt op 't Kijkduinplein, daar is 't pal bij. *All right*, en op een balsamieken Dinsdagmorgen tippelde ik de Klipstraat op, 'n rommelig hobbelig steegje door, piekerend met gefronsten wenkbrauwboog, wat we hier op Curaçao nu toch eigenlijk met Kijkduin hadden uit te staan. Wist me nog fletsjes te herinneren, dat zoowat 'n eeuw of drie geleden, 't trouwlooze Albion bij Kijkduin voor de zooveelste maal voor ze'n pantalon had gekregen van onzen kranigen De Ruyter; doch 't logisch verband tusschen Kijkduin en 't voorportaal van de West-werf snapte ik nog op geen stukken na.
Weet zeker, dat De Ruyter op St. Eustatius geweest is, want daarom hebben ze er op den 24n Maart 1907, — ze'n 300 n geboortedag — onder muziek en gezang en gespeech, 'n boompje geplant binnen 'n groen hekje met witte puntjes, in de schaduw van ons roemrucht Oranje-fort. Maar dat ie ook indertijd met ze'n immer zegevierende galjoenen Curaçao is binnengevallen, ja, weten doe ik 't niet, maar die naam Kijkduinplein doet 't me veronderstellen, *nomen est omen* is 't niet zoo?, niet onmogelijk dat ie toen langszij de Westwerf met ze'n admiraalschip gemeerd lag.
En wie weet, — wond ik me zelf op al maar stappend door dat rondgekeide straatje, — prijkt in 't centrum van dat Kijkduinplein, ook zoo'n De Ruyterboompje, misschien wel 'n buste van dien goeden ouden bestevaer. Eindelijk op 'n bordje, met 4 draadnagels tegen 'n muur gespijkerd: Kijkduinplein. Wat 'n ontnuchtering! Waande me in *darkest mondi afor*, in 't oer-Afrikaansch gedeelte van Buitenbosch, alias San Willibrordo. 'n Partijtje verschrompelde Indjoe-boomen, er onder 'n steenen rommelzoo om je nek te breken, je reinste rimboe, *mondi*, wildernis. En dat noemen ze, God betere 't, 'n plein. 't Heeft net zooveel weg van 'n plein, als Parijs van Langenboom, bij Mili, bij Grave, bij Nijmegen. Kan met 't zelfde recht 't cactuslaantje, dat ten N.O. zich om mijn erf kronkelt Lexington-Avenue noemen, of de naburige saligne-vlakte de Champs Elysées, is 't niet zoo?
Never mind, 't was me niet om 't Kijkduinplein te doen, maar om de Westwerf; helaas, — haar twee massieve poorten waren met zevenduimsmoerschroeven hermetisch gesloten, geen verwrikken aan, ten overvloede er nog boven: Verboden toegang. De luxe van 'n verkeersagent hield 't Kijkduinplein er blijkbaar niet op na; moest me zelf redden, wat ik deed. Open deur van 'n decadent galerijhuisje naast potdichte poorten, knipoogde me verleidelijk toe. Stapte naar binnen,
Hello, Hello, niemand thuis!?!
Bataljon leege flesschen stonden netjes in slagorde op 't wipperig vloertje geschaard, maar die zeiden, nog al logisch, als goedgeschoolde lijkjes, geen boe of ba. Links van dat luguber doodenveld was weer 'n open deur, er door, 'n trap af, nog 'n trap af, en ik wipte met mijn lange beenen over betonbalken, stukken ijzer, bonken afbraak, 't glorieuse doel was, ondanks alle hinderpalen, bereikt, ik stond voor 't eerst van mijn leven op de West-werf.
Kennis gemaakt met Ir. v. d. Vegt, die onze blokkade-brekerij heelemaal niet erg scheen te vinden. Trof 't slecht, 't Reuze-hyper-moderne heimachine werkte niet. 'n Stang of 'n tandrad of 'n zuiger had in dien slanken ijzeren toren amok gemaakt, waren ze nu aan 't repareeren,

van middag zou ie weer aan 't betonpalen in den rotsgrond beuken gaan, maar dan zat ik weer al lang te hobbelen, in 't melk-truckje huis toe. En daar had ik me nu juist zoo op gespitst, weer 'ns heien te zien, *up to date* heien, waar ik in mijn Rotterdamsche kinderjaren zoodanig op verlekkerd was.
Herinner me, als hansop-joggie van 'n jaar of vijf, dat schuin rechts over 't ouderlijk huis 'n nieuwe school gebouwd werd. Eerst rukten natuurlijk, onder bruut zweepgeklets, sleeperswagens met 'n paar biefstukpaarden er voor 't heimachine aan. Twee palen, er tusschen 'n ijzeren katrol van *comme ça*, teekenden zich aldra af hoog tegen de wattig-bewolkte luchten die zweefden boven 't Schiedamsche singelwater. Dagen lang stond breede rijweg vóór ons huis, waarlangs toen nog geen auto's en trucks en trams wielden, in 't teeken van palen-transport, lange kaarsrechte palen, op zoo’n typisch Rotterdamsche langejan. Toen begon op 'n somberen mistigen ochtend, na heel veel lawaai van mannen in gelapt pilo, die reuze-koffiepot te puffen, de kabel over 't ijzeren katrol spande zich, vierde, en bom bomde 't gepantserd blok op ijzerberingden paalschedel. Weet nog goed, dat ik bij den eersten bom met vollen mond van de ontbijttafel eclipseerde, en dagen lang mijn toen nog elastisch neusje heb plat gedrukt tegen 't voorkamerraam, om toch maar niets van 't heien te missen. Dat 't heimachinetje-spelen in die dagen bij ons thuis 'n pover succes had, zat 'm alleen hierin, dat mijn zusje 't verpikte om voor heiblok te fungeeren, en hei nu 'ns zonder 'n blok, dat gaat immers niet.
Me dunkt, dat uit 't voorgaande voldoende te distilleercn valt, dat ik reuze-wanbofte, doordat juist op dien Dinsdagochtend die ijzeren reus in de lappenmand was; maar zoo is nu eenmaal 't leven. Keek 'ns rond met triesten melancholischen blik, en duikelde bijna over 'n niks meegevenden pootigen ijzeren stang, waaraan 'n rijtje betonpalen verankerd lagen. Toen werd de reporters geest weer vaardig over me, Neem me niet kwalijk, maar hoeveel van die palen zitten er al in den grond? Dit tot mijn vriendelijken *cicerone* Ir. v. d. Vegt.

Laat me 'ns kijken ..., precies 'n 270, in 't geheel moeten er 300 in.

Dank u, en hoe lang wordt die kaai zoowat?

Wel, 'n 200 meter, jammer dat ze niet langer is.

Die betonpalen zijn zeker hier op Curaçao in mekaar gezet, of hoe noem je dat, gegoten?

Wel neen, allemaal kant en klaar uit Holland hier aangevoerd, en we zijn er uiterst tevreden over.

Nooit last, dat ze bij 't heien barsten of afbreken?

O, neen heelemaal niet, geen kwestie van, wel blijkt er zoo nu en dan eentje te kort door willekeurige verdieping van den havenbodem, maar dan zetten we er 'n stukje op.

Lasschen?

Ja, lasschen.

Met 'n ijzeren kraag?

Neen, doodgewoon met 'n boord beton.

Dank U, en waar dienen die hoop ijzeren spijlen voor?

O, daar komen twee loodsen te staan.

Is er nu geen kans, dat we hier op Curaçao eindelijk 'ns 'n stuk of wat electrische kranen krijgen.

Zou 't niet denken, geen stroom.

Nu ja, dat weet ik wel, maar Isla is toch zeker wel in staat zooveel stroom te leveren. Zou 't daar niet te betrekken zijn?

‘t Kunnen wel, maar enfin, dat is weer 'n heel apart bedrijf, niet waar.

Compris!

En zal 't nog lang duren vóór dit reuze-werk kant en klaar is

We hopen 't Aug. a.s. te kunnen afleveren. 't Moest eigenlijk nu reeds klaar zijn, maar met onze eerste heimachine hebben we veel ellende gehad. Was te zwak. Om zulks Holland aan 't verstand te brengen heeft heel wat tijd gekost. Maar nu gaat 't van 'n leien dakje.

Nog iets. Zijn uw werklui overwegend Hollanders?

O, neen, we hebben ze van allerlei naties: Hollanders, Denen, Noren, Engelschen, West-Indiërs etc. etc.

Nog al tevreden over onze West-Indië mannetjes?

Ja, vooral de Arubianen, dat zijn prachtwerklui.

Dat doet me plezier. En mag ik u nu danken, geachte Heer v. d. Vegt voor Uw sympathieke ontvangst en waardevolle inlichtingen. Hoop 'ns terug te komen, om 't heien te zien.

Tot genoegen!

Tot genoegen!

Neusde nog wat rond. Vroeg en kreeg in smidswinkel vuur van gespierden Hollander met reuzebyceps, en staarde wonderoogend nogeens naar den overkant, waar ‘t toeristenschip La Fayette gemeerd lag. Wat 'n prachtboot? 't Zou me 'n lief ding waard zijn, ook 'ns met die luxe-schuit 'n tournee te maken, maar dan liefst 'n beetje verder dan de door 't eeuwige zonlicht gekuste W.I. eilanden, wat er helaas wel nooit van komen zal.

Heb toen ook voor 't eerst gezien, dat onze zoo wereldberoemde haven, juist op 't smalste gedeelte, zulk 'n onhebbelijken hoek maakt. Ligt er 'n groote boot langszij de West-werf, dan moet 't 'n heksentoer zijn voor onze loodsen, om 'n schip uit 't Schottegat veilig naar zee te brengen.

Altijd zoo geweest! Niets aan te doen! Wel wis en waarachtig, is er wat aan te doen. Waarom die ongelukkige hoek niet weggegraven en uitgediept, zoodat daar de haven 'n fatsoenlijken zwaai maakt. Maar 't is daar geen gouvernements terrein. Is 't anders niet, nogal de moeite waard. Koop of onteigen dat brokje rotsgrond, en klaar is Kees. Wist al heel lang, en heb indertijd ook op dit onverantwoordelijk tekort herhaaldelijk gewezen, dat de outillage van onze haven 'n allererbarmelijkst figuur slaat, maar als waterweg dacht ik ze nog steeds prima uniek, onverbeterlijk, Helaas, door dien fatalen hoek heeft dat blij optimisme ook weer ’n gevoelige knauw gekregen.

Wat valt er nog enorm veel te doen in deez' lijn, en wat wordt er toch nog bitter weinig gedaan. Westwerf- en Handelskaai- en Waai-gat-werken zijn nog maar 'n simpel, sober beginnetje; eerst als men nu ‘ns serieus begon vanaf Westwerf in rechte lijn zoo’n moderne kaai door te trekken tot aan de Koningin Emma brug, dan gloorde wat licht in die pikzwarte duisternis.

Kom nu, asjeblief, niet op de proppen met de saliemelkachtige, neepjesmutsige baker-objectie: maar dat is particuliere grond, met riante heerenhuizen, ja zelfs nog met 'n pas gebouwd glimmend geverfd splinternieuw houten keetje. Wat zou dat nu toch in hemelsnaam! Koop ze, zoo noodig onteigen ze, breek ze af, rammei ze tot puin, precies als op de Westwerf huizen klein en groot, onder den moker vallen. Dat is de methode, dat is je methode om datgene tot stand te brengen, wat noodzakelijk is voor 't algemeen heil, alle particuliere belangentjes zinken daarbij, zoo logisch mogelijk, in 't niet.

Met me eens allemaal, niet waar?

Natuurlijk, Jan Paul.

Toen ik 's middags op 't punt stond, me neer te vlijen op 't harde zitje naast den truck-chauffeur, interpelleerde me 'n confrater met 'n: zeg, heb je wat voor je krant? Nu, 'n ietje, zoo een en ander over de Westwerf. Schrijf anders 'ns over de verhouding van de Hollanders hier in de kolonie, tot de Curaçaonaars. Daar zeg je zoo wat, maar je snapt, dat ik als buitenman daar al heel weinig van weet. *Never mind*, denk 'r 'ns over.

En ik heb er over gedacht, en zie hier 't resultaat van mijn diepzinnig gepeins. Van de hier aan- en weer weggespoelde drommen hollandsche pletters abstraheer ik, in 't algemeen waren dat nu juist geen *every-inch-gentlemen*, soepeler kan ik 't beslist niet zeggen.
Dat de verhouding tusschen de Hollandsche Isla-employé's en Curaçaosche toonaangevende kringen nu precies niet van intieme hartelijkheid overloopt, heb ik van hooren zeggen, bewijzen kan ik 't niet, maar in elk land ter wereld ook, waar zulk een machtig grootbedrijf met haar staf van rasechte Hollanders is neergestreken, zal 't wel precies eender zijn. En 't kan bijna ook niet anders. In zulk 'n heel ander milieu zijn onze stoere zonen van 't hooge Noorden grootgebracht, missen daardoor vaak 'n voldoend aanpassingsvermogen, en blijven in ieder geval veel te kort hier, om 't vele doortastende, ‘t nobele, energieke wat er wel degelijk in onze aloude Curaçaosche kolonie schuilt, te apprecieeren. En dat miskennen van wat ze niet a kennen, komt, let er maar op, gewoonlijk van twee kanten. Ik durf gerust te constateeren, dat de Isla-hollanders, waarmede ik kennis gemaakt heb, na 'n minuut of wat geboom, zich dra ontbolsterden als allersympathiekste charmantelingen.
Maar pas op, nu komt 't, ontmoet je er sommigen op straat — let wel sommigen — of heb je de eer met hen in 'n pontje door 't havennat te hobbelen, dan weet je soms niet, hoe je 't met hen hebt, met zulk 'n dédain kijken ze op je neer, als willen ze zeggen: wat doe jij hier? Dat ze mij met m'n gebruinde kaken voor 'n West-Indiër verslijten, neem ik ze heelemaal niet kwalijk, wel dat ze daarom zich gerechtigd achten je zoo pretentieus mogelijk te fixeeren, wat op ze’n zachtst genomen weinig opvoeding verraadt. En toch, zou ik zoo’n verwaand olie-klerkje — want de hooge oomes doen zoo raar niet — die zich voelt alsof ie Sir Deterding in hoogst eigen persoon is, 'ns 'n keer bij me hebben op mijn buitenpost in 'n hobbelstoel onder 'n kopje thee en 'n sigaar, dan weet ik zeker, dat ie zich in *no time* zou ontpoppen als 'n goeie beste vent, waarmee te praten valt, zonder zweem van pedanterie. Niets als allemaal aanstellerij, dat op alles hoog-neerzien-getippel door Willemstad's straten, waaraan — kom wees eerlijk — Curaçaoënaars ook wel 'ns debet zijn. Weet U nu, hoe de verhouding is tusschen Hollanders en Curaçaoënaars in onze Kolonie? Ja, perfect op de hoogte, dank U voor Uw waardevolle inlichtingen. Nu, mijn goeie man, om je de waarheid te zeggen, neem me niet kwalijk, maar ik weet 't zelf nog niet, nog op geen stukken na. Dus 't beste is maar, over te gaan tot de orde van den dag. Wat ik bij dezen doe.
Jan Paul. San Willibrordo 11 Mrt. 1927. (*Amigoe* 5 III 27)

2 IV 27
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Deez’ keer zal ie me niet ontsnappen. En ie is me niet ontsnapt. Ik bedoel de hydro-plane Pacifico. In Maart 1925 naar stad getuft, niet om te winkelen, maar heel en alleen om te gaan vliegen. Onder den rook van Otrabanda snorde toen de Idoor hoog door de lucht naar 't Zuid-Westen. Nu ja, die komt dadelijk weer terug, geef wat meer gas, chauffeur, en met 'n vaartje naar de haven. Maar ie kwam niet terug, was er vandoor naar Columbië.
Reuze-pech!
Vorige week meer succes gehad. Maar had ik mij aan alterlei praatjes van goedmeenende menschen gestoord, dan was ik weer de lucht niet ingegaan. Bij voorbeeld.
Jan Paul, is 't waar, dat je gaat vliegen?
Jazeker, en wat fijn.
Nou man, pas maar op. Eén schroefje los en daar lig ie.
Bedoelt U bij mij?
He, neen, doe nu niet zoo akelig, bedoel natuurlijk bij ’t vliegtuig.
Anders niet, 't zal heusch wel losloopen.
Een andere goeie kennis van me, scheen ook 'n invitatie ontvangen te hebben; tenminste hij beweerde, dat ie ook mee zou gaan, en dan vallen we misschien allebei tegelijk de eeuwigheid

in, luguberde hij. Maar toen de macanicien v/d Pacifico ’t cabineluikje boven mijn duikhoed sloot, schitterde die *would-be*-duikelaar door afwezigheid.
Weer 'n ander, 'n dikke vrind van me, had officieel passage aangevraagd, ontving geen antwoord, wat ‘m waarschijnlijk zat in ’t verloren gegaan van brief van stad naar buitenpost, kreeg daardoor ’n onheilspellend voorgevoel, en bleef kalm op *terra firme* wat mij reuze speet. Nog weer 'n ander, 'n dame, opperde bezorgd:

Nu, ik zou toch maar voorzichtig zijn, Jan Paul, je kan nooit weten; —

wat ik met 'n vriendelijken glimlach volkomen beaamde. En ten slotte, 'n *gentleman*, die in Holland gevlogen had:

Hier boven Curaçao vliegen, *not me, Sir*.

Wat weten die vliegmenschen hier van de atmosfeer, van de geheimenissen der verschillende boven- en onder luchtstroomen boven zee, en de bergen en dalen van ons eiland, niets geen steek; en daarenboven met dien loeienden orkaanwind die hier blaast, neen, hoor, dank je feestelijk; als ik dan toch dood moet, dan wil ik tenminste voor mijn leven vechten, en doe dat nu 'ns als je uit de wolken, naar beneden ploft; dan heb je immers geen houvast. Met je mee gaan? *Not me, Sir*!

Erg bemoedigend was ‘t nu juist niet. Goddank, ben ik bijster nuchter aangelegd. Té bezorgd zijn voor je hachje, brengt onze verwijfde moderne tijdgeest nu eenmaal mee, en toch de tijd, dat vliegen 'n bravoure-stuk was, heeft nu uit, heelmaal, radicaal. Hoevele honderden, beter, duizenden aëro-en-hydroplanes doorklieven nu dagelijks 't luchtruim, zonder dat ze ‘n schrammetje oploopen. Neem, b.v. eens die pracht-prestatie van De Pinedo, die dezer dagen, hier verwacht werd, doch helaas, ons links heeft laten liggen, met een heel langen neus. Die kraan van 'n Italiaan, is al 'n heel eindje op weg met ze’n rond-de-wereld-vliegerij, en van noemenswaardigen panne geen sprake.
Goed beschouwd, is automobielen, wel zoo riscant. Herinner me, 'n dame op 't naburig Aruba, achter 't stuurwiel van 'n auto, op reis van den Noord naar Playa. Langs dien bewusten breeden weg staat of stond één, zegge één boom. En tegen dien éénen boom jakkerde ze met 'n 30 KM.-vaartje haar ongelukkige auto op. Gevolg, chauffeuse gewond door glassplinters, motor danig gedeukt. Oorzaak, 'n simpele rondzoemende wesp. Nu, in de lucht heb je geen hoornen, heb je ook geen wespen, wel nu en dan 'n gier of 'n arend of 'n pelikaan, die beenen maakt, zoodra ie ze’n aanbrommende concurrent in 't vizier krijgt. Daarenboven is de controle in diverse vliegmachine-fabrieken op elk onderdeel van motor en chassis en vleugels en schroef etc. zoo scrupuulstreng, dat buitenstaanders 't vaak als overdreven belachen. 't Kleinste schroefje wordt door experts beloupt, besnuffeld, behamerd, en mishandeld, en wat de motor doorstaan moet, vóór ie goedgekeurd wordt, daar is 't admissie-examen voor onze hollandsche universiteiten nog niets bij. In elke zaal van zoo’n fabriek hangen groote plakkaten, er op met reuze-letters:

To conceal a mistake is a crime. It may cost a brave man his life.

Wat, zooals U weet, beteekent: 't Is 'n misdaad, 'n fout, 'n vergissing te verbergen. 't Kan 't leven kosten van 'n dapper man.
't Eenig reëel gevaar, wat in mijn opinie, nog steeds de vliegerij ietwat precair maakt, is dat verwenschte motorduiveltje. Sinds gebr. Wight en Blériot heeft ie al heel wat ronden verloren, maar heelemaal onder de knie hebben ze 'm nog niet. 'n Frappant voorbeeld geeft ons hiervan de beroemde Holland-lndië vlucht van Van der Hoop, Poelman en Van den Broeke. Hun Rolls Royce-motor had vóór de groote reis met hollandsche preciesigheid in 't oneindige proefgedraaid, was ingevlogen, enfin alles was tiptop in orde, je reinste neusje van den zalm, er ontbrak letterlijk niets aan. Op den I October 1925 steeg 't onvervaarde trio op met hun Fokker van 't vliegveld Schiphol. En nog geen drie dagen later, panne, 'n gevaarlijke noodlanding in Bulgarije bij Philippopel, door 'n scheur in den extra-radiateur. Toen 't puikje van de hollandsche mécaniciens, V. d. Broeke, den motor demonteerde, bleek dat deze zóó

sterk overhit was geweest, dat de aluminium zuigers ten deele gesmolten waren, en 't metaal in de uitlaatpijpen terecht gekomen was. Uit de oliezeef haalden de schipbreukelingen, 'n ware haché van stukjes zuiger, gebroken zuigerveeren, etc.
Hier sta je gewoonweg voor 'n raadsel, 't is duidelijk, we zijn nog niet waar we wezen moeten, maar dat de techniek binnen niet al te lang tijdsverloop zal bereiken de hoogst denkbare betrouwbaarheid van den motor, daar ben ik zeker van. En dan zullen er al heel spoedig tal van gevleugelde verkeersagenten met groote handen broodnoodig zijn, om in dien chaos van lucht*traffic*, 'n beetje orde te scheppen.
't Heeft pas, na dit diepzinnig rhetorisch proloog, ietwat te gaan babbelen over mijn vliegtocht boven Curaçao, want daarvoor stuurde mij met royale geste de *Amigoe*-redactie 'n keurige Dodge Brother den 17den Mrt. 7.15 A.M., juist toen ik met smaak 'n botram met komijnekaas zat te verschalken, van onzen beroemden kaasman Shon Wawa. In *no time* zat ik tusschen de worstwielen. Er stond 'n fiksche bries. Stroohoedje van chauffeur smeerde 'm. Dat ie er naar greep, was fout, 'n chauffeur *en-route* moet nooit ze'n wiel in den steek laten. Voel veel voor 'n plaatselijk wetje, dat onze chauffeurs verplicht, petten met 'n kinleertje te dragen. Precies half 9 stapte ik met mijn vlieg-compagnon Rev. P. Kosters op rommeligen hoek van Handelskade in 'n kittig motorbootje, schrander-oogend *boy* met vettige oliehanden achter 't wiel. Naar 't Schottegat, naar den Pacifico, *sonny*! en we tikten door 't kuivende havenwater. Dat was 'n eenig tochtje!
Stond paf over 't reuzetal *steamers*, aan kaai en boei gemeerd, soms twee, drie naast mekaar. Deed me denken aan Rotterdam, mijn goeie vaderstad. Als 't zoo crescendo doorgaat met die *steamers*-invasie, dan zal al heel gauw noodgedwongen een mijner *projets*, of tunnel of Piscadera-kanaal 'n *fait accompli* zijn. Gelooft U daar niks van? Wel, *never mind*!
We voeren en bleven varen. Wist niet, dat 't Schottegat zulk 'n groote plas was. Zie je nog niks, Père? Nog niet, maar in die richting is 't eilandje Brim, en daar moet ie zijn. 'n Lossende, langs 'n boei hobbelende *steamer* gepraaid.

Hello! Hydroplane Pacifico! Where? Down there!

En twee drie zwartmannetjes wijsvingerden naar 't N.O. We tiktakten weer verder, toen opeens ons flegmatiek kapteintje opsprong, met rechtsche geoliede hand gewelfd boven ze'n pikzwarte kijkers, 'n oogenblik tuurde, en 'n *Ata Padre*, daar is ie, lanceerde. Goddank, spontaanden we beiden, want 't begon al onrustbarend tegen 9 uur te loopen. Daar heb je 'm, want nu zagen we de Pacifico ook, en m'n confrater snoot ze'n neus, en ik stofte wat sigarenasch van mijn colbertje.
En toen overkwam ons opeens 't verschrikkelijkste, wat ons kon overkomen. De machtige schroeven van 't vliegtuig begonnen te draaien. Te laat!!! Moet toen zoo iets gevoeld hebben, als 'n uitgehongerde op 'n balk drijvende schipbreukeling, die 'n in ze'n richting koersende zeiler, plots over stag ziet gaan. *Hurry up, boy*, vol gas, nijdigde ik, en we stoven op 't Brim-eilandje af, als 'n *attaqueerende* torpedo-jager. Piloot en mécanicien gebaarden ons met breed armgezwaai, dat we weer terug moesten: *Dahin! Dahin*! meer verstonden we niet, door 't helsch lawaai van 't motorgegier, en we waren zoo verstandig maar heel gedwee te zijn, want dat was nog onze eenige kans om de lucht in te gaan. Draai maar weer om, kapteintje en ik mopperde iets van teruggesabeld en van *dahin*, en dat 't niet te pas kwam, en nog 'n heeleboel onaangenaams aan 't adres van die Duitse pacifieke vliegmenschen. Nog geen minuten aan 't varen, of daar kwam de Pacifico als 'n reusachtige vogel op 't water aangezwommen. In *no time* was ie ons nabij en langs en voorbijgestormd, en met *break-neck-speed* achtervolgden we 'm in 't kokende zog.
Kijk, daar bij die boei stopt ie, jubelde ik 't uit, gered! 'n Groote witte motorboot hield recht op de boei aan, precies als wij. 't Was de waarnemende Gouverneur Mr. Gorsira, die ook ging vliegen. Langszij de grijze luchtlijner, 'n sprongetje, en voor 't eerst van mijn leven was ik aan boord van 'n vliegtuig en verdween door 't open luik met mijn 6 medepassagiers in 't

ingewand van den slanken ranken luchtvogel. Behalve de reeds genoemde Mr. Gorsira gingen mee de lucht in, Mevr. Ansingh, Mr. Eskes, de Heeren Perret Gentil en Grashuis, Pater Kosters, en *meine Wenigkeit*.' De heer Friedrich von Büddenbrock was onze piloot, geassisteerd door de mécaniciens de heeren Teegen en Englert.

> De Pacifico is 'n zusterschip v/d Idoor. De afstand tusschen de uiteinden der beide vleugels, bedraagt 23 Meter. Van kop tot staart meet 't toestel, geheel van aluminium, ongeveer 17 meter. Voor in den kop is de cabine, waarin plaats voor 10 passagiers. Op 't midden van den staart is 't bagageruim, er boven verheft zich op ijzeren spijlen de machine-kamer. Tusschen de cabine en 't bagageruim zijn de zitplaatsen van den piloot en mecano, vandaar uit kan men 't schip besturen, en kunnen ze 't geheele toestel, zoowel de motoren als 't roer en de zijvlakken bedienen. In den bodem van de machinekamer is 't gasoline-reservoir, dat 1000 L. gasoline kan bevatten, voldoende voor beide motoren voor 'n vlucht van 'n uur of 6. Er zijn 2 schroeven, een vóór die naar links, en een achter die naar rechts draait. De eerste zuigt het toestel vooruit, de achterste duwt 't naar voren. Bij volle kracht maken die schroeven 1100 omwentelingen per minuut. De maximum-snelheid is 180 KM. per uur, maar gewoonlijk vliegt men met 120 KM. snelheid.

Hier eventjes vastgelegd, dat deze laatste 32 regels je reinste plagiaat zijn, gediept uit 'n artikel van den vorigen Redacteur, Pater Euwens in *Amigoe* van 21 Maart 1925 over “De vliegmachine Idoor op Motet."

Kennis gemaakt, Aangenaam, toen klapte 't zolderluikje dicht. Oef, 't is hier balsemiek! Zal wel opfrisschen als we aan 't vliegen zijn, opperde men, maar daarin vergiste men zich toch, want de temperatuur was en bleef minstens even hoog, als Juli ll. in 't periscoop-torentje v/d. K XIII onder water. Rekende er zoo half en half op, dat we 'n 20 minuten zouden moeten wachten vóór op te stijgen, wat Mgr. Vuylsteke met Pater Verriet twee jaar geleden overkomen was, bij hun vlucht met de Idoor. Maar we zaten nauwelijks, of onder, oorverdoovend lawaai begonnen de 2 schroeven te draaien, te ronken, te daveren. Praat nooit over lawaai, als je dat niet gehoord hebt; 'n ensemble van al onze Curaçaosche auto-toeters fortissimo in volle actie, is daarbij vergeleken 'n solo op 'n piccolo'tje. Toen begonnen we over 't water te hobbelen, zoo langer zoo harder, zoo langer zoo harder, opeens 'n ruk aan 't hoogte-roer, 'n lichte pofschok, ... we vlogen.

Me dunkt, dat ik met precies zoo’n verrukt gezicht mijn confrater in het oor bulderde:

> Jô, we vliegen, fijn eh!

als 't bekende boefje van Brusse, toen ie op den omnibus ze’n kameraadje toeschreeuwde:

> Hè, broertje, ik rai!!

Wij wiekten langzaam stijgende over de haven. *Dios mio caro*, wat was dat verbijsterend mooi! Ik was ontzettend onder den indruK Van angst geen idee, geen sprake, geen tijd voor, geheel je wezen is geabsorbeerd in dat zoo ongewoon kleurig belicht aspect. Zat maar met open mond, schuins links en rechts naar beneden te staren, naar dat schijnbaar zich langzaam onder ons voortbewegend pittoresk stadspanorama, dat als 'n film zich onder onze grage gretige mooiigheid inzuigende blikken afrolde. Daar heb je San Mateo, badend in opale zonnebrand, en daar 't hospitaal en 't gouvernementshuis en 't fort; en daar dat rommelig huizencomplex, o, ja, de Punda. En die auto's, langs den waterkant hebben heel veel weg van 'n rijtje Haagsche hopjes, en die door elkaar wriemelende witte, zwarte, en gekleurde puntjes zijn menschen, met al hun zorgen en onhebbelijkheden, en ruzietjes en idealen en decepties en nobele opofferingszin.

Wat voelt ge je zwevend in die irene atmosfeer, hoog verheven, boven al dat klein pygmeeën-gedoe!

Excelsior! Hooger, immer hooger! Pas op Pacifico, denk aan Icarus, en brand je vleugels niet! We zweefden over Pietermaai, hoog boven de Rozenkranskerk, 'n minuut of wat langs de kust

boven 't transparant-groenende zeewater, toen over Marie Pampoen, Koraal Specht, Jan Tiel recht op de Caracasbaai aan.
Boven 't Spaansche water gebeurde 't. Plots zakte de kranige Pacifico, rechtstandig, verticaal 'n Meter of wat. Dat was 'n allerakeligste sensatie. Hè, zeide ons zevental, spontaan beide handen drukkend op *environs* van de maagstreek. We waren in 'n luchtgat, 'n val, 'n vacuüm, zooals vaklui 't noemen, terecht gekomen. Over dat vacuüm heb ik 't mijne nog niet. (Zie correspondentie over dit chapiter in *Amigoe* van vandaag 11 April). Had me, met 't oog op den sterken winddruk, 'n meer op en neergaande luchtbewegingen voorgesteld, die de getrainde vliegers *remous* noemen, waarbij 't vliegtuig nu en dan sterk overhelt, en heen en weer geslingerd wordt. Maar alleen toen we ten Oosten van Caracasbaai met 'n grooten zwaai omdraaiden helden we ietwat over, overigens zoemden we door den blauwenden aether even rustig, als 'n bromvlieg door 'n hollandsche voorkamer, die pas 'n groote beurt heeft gehad. We stevenden nu huistoe. In de verte 'n groot wit blok op 'n steil bergje Scherpenheuvel, later kregen we missie-complex van Sta. Rosa en Janwe ook in 't vizier. De hutten over 't landschap verspreid deden denken aan molshoopen.
Twee onzer passagiers, heeren der schepping, begonnen toen raar te doen. Luchtziek? 't Kwam door de hitte, beweerden ze. De afwezigheid van 'n behoorlijke spittoon werd toen danig gevoeld. Ook misten we noode 'n manometer, om nu 'ns juist te weten, hoe hoog we vlogen. In duikboot K XIII kon ik tot op 'n centimeter controleeren, hoe diep ik in 't pekelnat verdween. Onze vlieghoogte schatte ik ± 700 Meter, welke stoute bewering de algemeene goedkeuring wegdroeg. Ik liep over van levensblijheid, gevoelde me zoo echt in m'n knollentuin, moest m'n gemoed 'ns luchten.

Hello, boy! Hello, Kosters! Hello Old peach, zie je geen kasteelen?

Wat? Kasteelen?!?

Ja, luchtkasteelen!!!

Loop heen, kijk, daar heb je de stad weer. Vóór ik 't wist, waren we weerboven de haven, op ende top ’n slootje met 'n plank er over vol roeibootjes met pijpen, cirkelden over Welgelegen en de Isla, met haar tankwoud, precies 'n slordige etalage van sponzedoozen, gleden *en-vol-plané* omlaag, lager, nog lager, 'n donzige pofschok, hobbelden weer sinksjok over 't water, stopten langszij de boei, open ging 't luikje, mijn eerste vliegtocht behoorde weer tot 't verleden. We hadden precies op den kop af 'n kwartier gevlogen.
Toen ik zoo juist den 23e Mrt. Woensdagmiddag 2.59, 'n groote punt achter mijn onder-de-streep wilde zetten, sprong ik opeens van achter mijn bureau, als of 'n scorpioen mij gestoken had; want ik hoorde 't ronken van 'n vliegmachine. Ik naar buiten, en jawel, daar wiekte hoog in de lucht 'n reusachtige *Ala blanca*. Mijn luchtschip Pacifico was 't niet. Zeker een der *hydroplanes* van 't Americaansch oorlogschip, en 't was zoo. Omlaag zweefde ie in immer kleinere rondingen, en verdween achter 't plantagehuis van Rif, waar hij, naar ik later vernam, 'n minuut of wat spelevaarde in de saligne Sta. Maria.
Father, kijk! Daar gaat ie weer, schreeuwde mijn *boy* Stanley, 't uit, terwijl Scamp nijdig ze’n longen uit blafte, en statig stevenden de *Yankeeboys* weer omhoog, met brutale wipneus, van hun vechtmachine stadwaarts gericht. Ouwe jongens, sputterde ik, kan je nu mijn copie niet eventjes meenemen naar 't redactie-kantoor v/d *Amigoe*, want natuurlijk kom ik weer, door gebrek aan betrouwbaar transport te laat, en dan hebben ze 't binnen 'n minuut of vijf. Maar ze luisterden niet, en ... . copie was te laat, caramba! En nu trek ik me weer in mijn particuliere vertrekken terug, als 'n Orang terbang, die zich voelt. Weet U nu toch heusch niet wat dat voor 'n wezen is? Neen heelemaal geen mandril, 't lijkent er niets op, maar slechts 'n heel doodgewoon vliegménsch. *Slamat tidor*, dat verstaat u toch wel.
Jan Paul. San Willibrordo Orang terbang Mrt. 23 | 27, (*Amigoe* 2 IV 27)

6 V 27

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Toen ik 17 Mrt. ll. met de *hydroplane* Pacifico in breeden boog in 't zonstralende blauw boven de Willemstadse Punda zweefde, toen flitste 't me plots door 't brein: wat al namelooze ellende zal in den loop der tijden in die vunzige gangetjes en sloppen en krotten geleden zijn, — hoevelen zullen er zijn ondergegaan in liederlijk gedoe, — hoevelen zijn er, als wrakken op de levenszee verloren gegaan voor tijd en eeuwigheid!

O, konden die steenen eens spreken!

Herinner me, toen ik pas 'n maand of wat op Curaçao was, dat ik in den laten avond geroepen werd voor, 'n zieke in de Punda. Er was haast bij. Ben er heen gewield met Jantsjie op den bok, en Peru tusschen de boomen.

In een der gangetjes in een achterkamer, driehoog lag 'n kleurling op een matje, onder 'n groezelig laken. In galerij daarnaast zaten 'n paar kerels te hobbeldommelen, 'n Oude tandelooze vrouw hurkte naast het matje goeig waaiend cocoswaaier heen en weer boven 't angstig gelaat van den doodzieken lijder.

Is dat je man?

Neen, 't was haar man niet.

Bij stukjes en beetjes kwam 't er toen uit, dat ze 'n jaar of 20 met dien Guan geleefd had. Kinderen?

O, ja, vijf

Wat doen de lui hier? Is Guan soms vrijmetselaar?

Neen, dat was ie nooit geweest.

All right, 'n oogenblikje, en 't drietal stommelde de decadente trap af.

Binnen 'n half uur had Guan z'n hart uitgestort, was getrouwd met dat zielige moedertje van ze'n kinderen, en reisvaardig gemaakt voor de groote reis naar de eeuwigheid.

Merkwaardig, dit wilde ik u nu juist niet vertellen, beschouw 't maar weer als *a slip of the pen*, — wèl dat. onder 't biechten en trouwen en H. Oliesel- toedienen, naast en onder dat armoedig kamertje, waarin de Engel des doods reeds rondzweefde, de hel als 't waar was losgebroken. Orgelgedreun, tamboergebeuk, gelal, gegil, voeten- en handengeklets, la la la kwijlende monden; 't obscene nachtleven van de Punda laaide op in hoog uitslaande rossige gloed. Moest midden door die orgie van brooddronkenheid naar huis. Plots viel 'n beklemmende stilte, toen mijn lange magere gestalte, gehuld in 't wit habijt, in deur-opening verscheen van dat tjokvol rumdoorwasemd zweethok.

Zeg 'r 'ns, hierboven ligt 'n arme zieke te sterven, stop toch in Godsnaam, met dat liederlijk kabaal!

Waren ze allen roerend met mij eens: *si, Padre, ta berde*. Maar toen ik 'n straatje verder in mijn karretje stapte, begon 't weer bomberde bom, la la la! Arme Guan!

Dit tooneeltje is nu al bijna 30 jaren geleden, en naar ik hoor, is helaas 't nachtleven in onze Punda nog precies hetzelfde als toen, door en door rot, en vies en vuil en obsceen en walgelijk.

Ontving 'n dag of wat, na mijn luchtreis, 'n keurig geïllustreerd brochuurtje over 'n uitstapje met den touristenboot Orca, *the liner of cruise delight*. 't Frappeerde me te lezen, onder 't hoofd Curaçao: *Always of interest are the streets of Curaçao*, er boven 'n prachtkiek van een onzer .... pundagangetjes.

Dat gaf de doorslag, te meer daar ik korts vernomen had, dat in 't nauwe Kuyperstraatje van de Punda nog steeds 't huis stond, waar eeuwen her, kerkje en pastorie van de Paters Jezuieten was, en dit moest en zou ik zien.

Dies ben ik in mijn eentje, verleden week 's middags om 'n uur of 4, al die gangetjes van 't Punda-complex 'ns op mijn dooie gemak doorgekuierd. Naar 't bewuste huis, duchtig gehavend door den tand des tijds, met piëteit opgeschouwd, — met piëteit, omdat ik de vorming van mijn prille jeugd te danken heb aan de nazaten dier Jezuieten-vaders. En daarom

hier even ingelascht, ten gerieve van mijn voor- historie-voelende lezers, wat Rector Euwens mij pende omtrent dit aloude pastorie-en-Pundakerkje:

> Dat huis stond in Willemstadt in de Cuyperstraat aan de Zuidzijde op den Zuid-Oosthoek van de laatste dwarsstraat, en was door den eigenaar Elias Pereira bewoond en verkocht voor 5150 pesos van achten (1 pesos van 8 realen = ± f 2.50) in 1734 aan den Heer Jean Baptista Baron Cloots te Amsterdam, ten faveure van zijn neef Pater Cornelis Cloots S.J. te Curaçao.
>
> Deze Pater Cloots, die ook van adel was, kwam in 't najaar van 1728 op Curaçao aan, en stierf er 14 Nov. 1734 op 41 jarigen leeftijd.
>
> Dat bewuste huis behoort nu (althans vóór eenige jaren) aan den Heer Morris Cardoze, en droeg in de laatste koopacten het huisnummer 236.
>
> Maar korten tijd heeft 't in eigendom behoord aan de Paters Jezuieten, waarschijnlijk maar één jaar, want 't werd op 19 Juli 1735 weer verkocht, en toen rustte er nog 3000 pesos schuld op. Dat huis heeft misschien ook tevens, in huur aan de P. Jezuieten als woning gediend, maar zeer waarschijnlijk als Kerk.
>
> Reeds vroeger in 1707—1708, was er 'n huis in de Punda, waarschijnlijk aan de Waterkant gelegen, als woonhuis en kerk in gebruik bij den eersten Jezuiet, Pater Michail Alexius Schabel, want hij zegt in zijn dagboek, dat hij vóór zijn huis staande, de schepen de haven zag in- en uitzeilen, en dat de schepen vóór de stoep of 't pleintje van zijn huis hun goederen losten. Gedurende 'n paar maanden was er toen 'n Pater Dominicaan bij hem als gast gelogeerd, die fr. Magister Didacus de Herrera Lavador heette. Deze was afkomstig van Bogota. Deze pater Dominicaan kreeg van den Gouverneur, toen hij met den Jezuiet Pater Schabel afscheid nemen kwam, 12 flesschen wijn cadeau op 3 Febr. 1708.
>
> *Finis*!

Interessant, vindt U niet? 't Geeft 'n gedecideerd wetenschappelijk cachet aan mijne zoo eenvoudig daarheen gebabbel. Weet U wat me bij zonder trof? 't Joyeuse slot met dat kwart ankertje wijn. Toen ik twee eeuwen later bij mijn vertrek naar Holland, precies eender als mijn confrater Herrera Lavador den Gouverneur *adieu* ging zeggen, kreeg ik wel 'n stevige *shakehand*, maar geen 12 flesschen wijn. Andere tijden, andere zeden! Dat we er op vooruit zijn gegaan, nu, daar valt over te disputeeren; als kleinzoon van 'n wijnkooper zou ik zeggen: neen, achteruit, zoo hard als we loopen kunnen.

En nu weer op stap in *darkest* Willemstad. Heb zelden in mijn leven zulke verbaasde perplexe gezichten gezien van de meest uiteenloopende typen, zwarten, kleurlingen, safranen, en helaas ook gedegenereerde groezelige witmenschen met ontstoken rooiige oograndjes. Tippelde doodkalm over de rondige uitgesleten keitjes, geurige wolken zuigend uit mijn Camel-sigaret, maar gaf toch mijn oogen geducht den kost, mijn geest in 'n wirwar van de meest heterogene gevoelens. Daar liep 'n kloek met 'n partijtje kuikentjes te toktjokken, - daar kroelde rondom 'n miauwende dakhaas, 'n half dozijn baby-katjes en katertjes,- daar kwamen uit allerlei deurspleten en sloppen honden schieten, vlooienkrabbende schurftige honden, met stalen gebit, en gelitteekende horrelpooten. En bij 'n draai in een der gangetjes, stremming in ’t verkeer. 'n Joggie van 'n jaar of 6, kwam opeens als 'n bal van een of andere trap voor m'n voeten rollen, 'n joggie, niet zwart en ook niet blank, in 'n goor gescheurd hempje, vol vegen en strepen onder ze’n platneusje, en rond ze’n gitzwarte nattige kijkers, er achter 'n slet van 'n zwartwijf in nachtjak en gebloemde rok, tierend 'n eindje touw zwaaiend, met 't schuim op 'r mond. Mijn plotselinge verschijning ontwapende haar. 't Joggie, diplomaat in den dop, profiteerde van moeders verbijstering, en smeerde 'm met fladderend hempje in de geheimnissen van 'n naburige slop.

't Krioelt er van half en heel naakte kinderen, in allerlei kleurnuances, aan 't spelen in 't walgelijke straatvuil, aan 't stoeien en vechten en huilen en lachen en gillen en neuspulken, en

krabbelen, ja, vooral krabbelen, en toch ondanks 't bot miskennen van de allereerste regels der hygiëne, zien die stakkerdjes over 't algemeen er oergezond uit. Betrekkelijk weinig mannen ontmoet tusschen die eeuwenoude kavalje's van huizen, waren zeker nog op 't werk, handen vol geld aan 't verdienen. 't Stuk of wat lanterfantende slungels in zijden overhemden met geprononceerde souteneurstronies stonden tegen 'n deurpost geleund te ginnegappen met nog niet opgemaakte geeuwende *coquettes*. Uitgeleefde witgekroesde zwartmannetjes zaten op dorpel gehurkt klimaat te schieten, pensief mummelend aan pruttelend pijpstompje. Een van die zijden-overhemd-patjakkers loenschte me valsch tegen, en siste me de een of andere liefelijkheid toe, oud pijp-mannetje trok met duim en wijsvinger aan 't plukje haar boven ze'n rechteroor, toen ie me zag, waarschijnlijk 'n oud-militair.
Weer ‘n ander gangetje in, waar 'n dikke uienstank m'n oogen tranen deed. Scheen daar 'n verschil van gevoelens te zijn. Van alle kanten hingen uit ramen en over gaanderijhekjes onevenwichtig, dikke en magere wijven te ruziën totdat ze als razende furies uit hun kot kwamen gestormd met kletsende gesties en 'n ratelgekakel van krachttermen, als 't knetteren van 'n vurend machinegeweer. Mijn onverwachte verschijning op 't oorlogstooneel scheen te werken als 'n koudwaterstraal, ruziemonden verstomden, feeksen die nog zoo pas bijna elkaars neus afbeten, maakten druk doende ruim baan om mij te laten passeeren, wat me ’n vriendelijk, je dienaar, *myladies,* ontlokte!
Always of interest are the streets in Curaçao, pende die reisbureauman van s.s. Orca - en waarachtig: 'n goeie kijk had ie er op. Weer zwenkte ik 'n hoek om van dat stegenlabyrinth, en kwam terecht, in 't beruchte Moordenaarsgangetje zoover ik me herinneren kan, maar kan ook best stoffen op 'n minder bloedige titulatuur. Daar heerschte pais en vree. Weer bosjes van alleraardigste hittepetitjes van alle kleuren van den regenboog, oude vrouwen, jonge vrouwen, die visch en rijst en schildpad en boonensoep kookten, die rokken en hemden en broeken streken, en rokken en hemden en broeken waschten, die met 'n breede zwaai 't vuil naar buiten bezemden, die zoo maar *sans gêne* aan 't toilet maken waren, aan 't kammen, aan ’t kuiten bekousen, aan 't poeieren, lipsticken, en rouge'n en kappen onder honderd uit gepratel, in gammele kamertjes met amper ruimte voor een, maar waar vier families hokten, achter bepapierde houtluis-doorvreten schotten. En hier en daar babies op de vloertjes, van die mollige soepele wezentjes met ballende vuistjes en kromgetrokken beentjes, luidkeels protesteerend tegen de verwaarloozing van 'n onnatuurlijke moeder, die op den hoek van de straat poeslief 'n rumzatte zeeman in haar knipje lokte.
Ja, op de zeelui vooral wordt door die nachtvlinders geaasd. Verbijsterend hoog is dan ook 't percentage van de zeemannetjes van allerlei naties die onze haven binnen loopen, en 's avonds met nachtverlof met geheel hun gage in contant geld bij zich, in onze Punda gaan passagieren. Eerst 'n rummetje achter de kiezen geslagen en nóg eentje en nóg een, — 't is immers niet voor de ganzen gebrouwen, — en dan verdwijnen ze, reeds half aangeschoten, in obscure doolhof van 't lawaaïge punda-complex.
Gevoel me te hoogstaande, om 't beestachtig obscene nachtleven te beschrijven wat nu volgt, wat 't centrum van Willemstad verpest, en tot 'n hel maakt. En 't gebeurt wel 'ns, dat 's morgens vroeg door twee gore typen, zoo’n nog ronkende matroos als 'n baaltje koffie wordt gedeponeerd op de handelskade, beroofd van alles tot ze’n laatsten cent, wat nog 't ergste niet is. Wel wordt 't tijd en hoog tijd, dat 't Apostolaat ter zee zich over die passagierende zwakkelingen ontfermt, en 'n tehuis opent waar ze veilig zijn zullen naar ziel en naar lichaam. Wanneer zullen de beurzen nu toch eens wijd opengaan voor zulk 'n simpathiek verheven doel?
Voelde me opgelucht, toen ik weer *sain et sauf*, op 't de Ruyterplein belandde. Ontken 't niet, dat 't van nabij beschouwen van zooveel verwording op moreel gebied, me sterk heeft aangegrepen. Moet dat nu zoo blijven? Schreit 't niet ten hemel, dat zelfs minderjarigen van

onze blanke en zwarte bevolking bij nacht en ontij die hellegangetjes ongehinderd kunnen binnengaan? Nog eens, moet dat nu zoo blijven?
Toen we korts bezoek hadden van 'n paar Amerikaansche oorlogschepen, werden de toegangen tot de Punda door hun politiemannetjes afgezet. Nu dezer dagen 'n pokkengeval in ons III. District werd geconstateerd, staat nacht en dag 'n politieagent voor dat pokkenhutje op wacht. Best! Maar als uit 't punda-complex dag in dag uit, 'n vloedgolf van allerlei infectueuse ziekte-kiemen zich als 'n lawine uitstort over stad en land, dan wordt daar niet de minste notitie van genomen.
Niets aan te doen?
Ik permitteer me de vrijheid, ’t niet met U eens te zijn. Maar wat dan? Ach, wees zoo goed en luister nog één oogenblik naar me. En dan, wel te rusten, — neen. dan, denk er 'ns een oogenblik ernstig, ja, heel ernstig over na. 'n Reuzen-lacune in 't ellenlange concept van onze politie-reorganisatie viel me bijzonder op, en wel, dat er met geen enkel woord gerept wordt, over plannen ter invoering van 'n zeden- en kinderpolitie, die we hier op Curaçao, vooral in Willemstad, juist zoo hard, zoo broodnoodig hebben. 't Verwondert me eigenlijk, dat de Leden van ons Gerechtshof, en ook de rechtsgeleerden van de KR. niet reeds lang op inrichting van dit prachtinstituut met alle kracht hebben aangedrongen; want de heilzame resultaten van 't werken van dit corps in Holland, speciaal in Rotterdam, moeten hun toch bekend zijn. Mag ik nu de eer hebben, daartoe 't initiatief te nemen? 't Is nu geen lanceeren van 'n millioenentunnel — of kanaal, noch in de lucht te laten vliegen van Pundacomplex, microbenhaard bij uitnemendheid, noch 't geforceerd onteigenen van Otrabanda's havenkant, maar slechts 'n op de practijk getoetst menschkundig voorstel tot opheffing en veredeling van 't moreel en physiek leven van geheel onze bevolking, want zoo kan 't toch niet langer.
En nog iets. Zou 't nu langzamerhand ook geen tijd worden, om 'ns razzia te houden onder de tallooze ongure elementen, die hier frauduleus zijn binnengesmokkeld, in de Punda-gangetjes samenhokken, en onze maatschappij nacht in, nacht uit, verpesten en vergiftigen. *Dios mio caro*, er valt nog zoo enorm veel te doen, om 'n schijntje van orde te scheppen in dien chaos van perversiteit en verwording, en feitelijk wordt er toch zoo bitter weinig in die lijn gedaan. Aan wien de schuld? Pardon, daar blijf ik liefst buiten. Hoop, dat dit met warme overtuiging gepende causerie'tje iets moge bijdragen tot verhooging van 't zedelijk peil van onze kolonie, die mij zoo dierbaar is. Dat geve God!
Jan Paul. San Willibrordo Mei. 3 | 27. (*Amigoe* 6 V 27)

4 VI 27

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Zeg, ouwe jongen, mailde me dezer dagen uit 't moederland, m'n goeie trouwe KvK, verwoed radio-amateur, zeg 'r 'ns, heb jij daar op je rots al iets gehoord, omtrent de korte-golf-telefonie-proeven van Philips' Radio laboratorium, Eindhoven op 30.29 M? Ze zijn letterlijk over de geheele wereld gehoord. Uit Java en Sumatra melden de bladen al enthousiaste artikelen. 't Moet dan ook ’n onbeschrijfelijke gewaarwording zijn voor iemand in de Oost, wanneer men kalmpjes zit te luisteren naar muziek die verwonderlijk zuiver doorkomt, om dan ten slotte plotseling glashelder te hooren:

Hier Eindhoven Holland.
P.C.J.J. Hier Eindhoven Holland.
P.C.J.J. Proefzending van het Philips Laboratorium.
Rapporten over goede ontvangst worden gaarne ingewacht.

Toen ik de seintijdingen van hun proefzendingen te weten gekomen was, ben ik er naar gaan luisteren en heb ze gevonden en gehoord ook. Maar 30 M. ontvangenis niet mis, verbazend moeilijk. Tot nog toe ze 3 keer gehoord, doch slechts eenmaal bepaald prachtig mooi,

glashelder en duidelijk. Ik heb toen den omroeper letterlijk geheel de wereld hooren oproepen, toespreken. Hij begon:

> Hallo! Hallo! Oost-, West-lndië, Suriname, Zuid-Africa, Helsingfors, Shanghai, Wien, Madrid, Praag, Ceylon, Australië, bedankt voor ontvangen rapporten.

Vroeg verder om rapporten, of hij er goed ontvangen werd, enz. enz.
't Typische, is dat op die enorme afstanden de ontvangst uitstekend, en dat pal, bij hier in Holland de ontvangst bedroevend zwak en zeer lastig is.
Heusch, Jan Paul, je moest 'ns naar de draadlooze stappen, en je oor te luisteren leggen aan de hollandsche Radiomuziek. 't Zal je zeker 'n eigenaardige gewaarwording geven, 'n stem van uit 't jou zoo dierbare Moederland klaar en duidelijk te hooren en vergeet vooral ook niet, mijn beste *Orang terbang*, er zit copie in.
Tot zoover KvK. 't Zou me 'n lief ding waard zijn, als ik zoo door en door, —én theoretisch en practisch —op de hoogte was van alle finesses op radiogebied, als dien zoo juist door mij geciteerden KvK, die al jaren her, toen de Marconi nog in 't eerste stadium van ontwikkeling verkeerde, al 'n antenne op ze’n dak, en 'n zelf kunstig in elkaar geknutselde ontvang-draadlooze in ze’n huiskamer had. Wat zou zulk 'n installatie 'n afleiding, 'n verheugenis zijn in de vele lange uren in je eentje op onze eenzame Curaçaosche buitenposten, dan waren er geen afstanden, dan was er geen eenzaamheid meer.
Stel je voor, in mijn wigwam naast m'n bureau zoo’n *up to dato* radio'tje met *loudspeaker*. Eventjes hooren, wat Scheveningen-Haven (1950 M.) voor nieuws heeft. Handels-en-financieele berichten. Niet noodig. Niet kapitaalkrachtig genoeg. Zuivel-en-landbouw berichten. Ga maar door, interesseert me niet. Boekhoudles. Zelf 'n expert. Weg er mee! Engelsche les. Dat is wat anders, m'n lievelingstaal. *Stanley-boy come here now*, en klap je oorlappen wijd open. *Good evening, ladies and gentlemen.* Afgeloopen!
Contact gezocht met Hilversum (1060 M). Politie berichten. Borrelen nu juist niet over van interessantigheid. Knipcursus. Goed voor naaisters of *coiffeurs*. Verdwijn! Van 8.10 tot 10.30 uitzending v/d KR.O. uit de St. Dominicuskerk te Amsterdam. Tot ongeveer kwart voor 10 Lof, waaronder de overweging wordt gehouden over het lijden des Heeren door den Z.Eerw. heer pastoor Th.J. van Noord. Daarna ongeveer vijf minuten pauze, waarna de uitzending wordt voortgezet tot half 11. Eerste gedeelte:

> Jesu dulcis memoria (4 st.), J. Haaagh C.ss.R.: 2 Miserere (psalm 50, 1-4. Gloria Patri, Gregoriaansch; 3 Meditatie over het lijden des Heeren (1 deel), onderwerp: De groote Sabbath; 4 Miserere (psalm 50, overige verzen), Gregoriaansch; 5 Meditatie over het lijden des Heeren (2e deel); 6 Parce Domine (4 st.), Menegali: 7 O Sacrum Convivium, Philip Loots; 8 Tenebrae factae sunt, M. Haydn; 9 Ecce quomodo moritur justus, J. Händel; 10 Tantum ergo.
>
> Ongeveer 5 minuten pauze. Tweede gedeelte:
>
> 1 korte toespraak door den voorzitter van den K.R.O.; 2 Consolate, D. Scarlatti; 3 Cujus animam, Rossini; 4 Nicht so traurig, nicht so serh, J. S. Bach; 5. Petrus Klage, L. F. Brandts Buys; 6 In Paradisurn, Th. Dubois.

Denkt U nu 'ns in, wat zulk 'n religieus-artistieke uitvoering voor mij beteekenen zou, om te hooren die uit 't hart gewelde woorden, die harmonie van klanken gedragen over den evenaar over die duizende mijlen zee en land en heuvels tot hier in 't verwaaide verschroeide Willibrordsche bergland. Weet zeker, dat in m'n eentje gezeten voor m'n *loudspeaker*, me de tranen in de oogen zouden wellen, bij 't mij tegenruischen van die bekende sympathieke klanken uit Moederland. Eigenlijk onvergeeflijk dat ik er nog nooit over gedacht heb 'ns in ons marconi-station te gaan luisteren naar die geheimzinnige stemmen uit de lucht, wat 'm waarschijnlijk zit in de weinig publiciteit er aan gegeven. Heb daarom eerst, oerverstandig, 'n kort zakelijk briefje geschreven aan den geachten Chef Peiliker, om onder meer te weten te

komen, welke successen nu toch eigenlijk de korte- en lange golf met betrekking tot Curaçao te boeken heeft, en ziehier ze'n breedvoerig sympathiek antwoord, voor copie conform:

Curaçao den 27n Mei 1927.

Zeer Geachte Heer Jan Paul.

Uw schrijven van den 25n gisterennamiddag ontvangen en haast me met waar genoegen aan Uw verlangen te voldoen door U eenige gegevens omtrent de kortegolfverbinding te verschaffen. Zooals het U misschien reeds bekend is, onderhouden we een geregelde goede verbinding met het Kortegolf station op het Technisch Bureau te Den Haag, door middel van onzen proefzender die zoo gebouwd is, dat die aan de secundaire polen van de transformator kan worden gekoppeld, om de plaat van de lamp door middel van de secundaire spanning van de transformator te voeden. De resultaten met dezen zender behaald mogen als zeer succesvol worden genoemd. Zeer lange proefseinen enz. worden met eenmaal overseinen direct te Den Haag opgenomen. Door herhaaldelijke proefnemingen met verscheidene golflengten is het vastgesteld dat er zeer zeker een geregelde verbinding met het Moederland kan worden onderhouden door middel van zulke kortegolf installaties. Zoo zijn de golflengten tusschen 14 en 20 M. het meest geschikt voor de dag-, terwijl die van 25 tot 40 M. in aanmerking komen voor de nachtverbinding.

De resultaten bereikt met de kortegolf zijn tot dusver veel beter te noemen als met de lange golf, aangezien de luchtstoringen op de lange golven hier meestal de overhand hebben en het opnemen van verschillende stations soms onmogelijk maken. Zoo b.v. is het krachtig station te Kootwijk hier alleen gedurende enkele uren in den morgen goed te volgen, terwijl de Kortegolfzenders van Nederland bij gebruik van verschillende golflengten gedurende het geheele etmaal te nemen zijn. Wel heeft men nu en dan te kampen met heel vreemde verschijnselen bij de KG. zoodat een station onverwachts voor enkele minuten niet te hooren is, doch de voordeden van de K golf blijven toch grooter.

In aanmerking genomen de voordeden van de korte golf boven die van lange golf, dan mag zonder overdrijving worden aangenomen dat in de naaste toekomst de korte golf het meest gebruikte zal zijn ter overbrugging van groote afstanden.

Op het oogenblik beschikt de Rijkstelegraaf in Holland, over 5 kortegolfzenders die de verbinding onderhouden met Oost-Indië.

Ook met Oost-Indië hebben we een goede verbinding. Is dit station niet gedurende het geheele etmaal te hooren, toch langer en beter als op de lange golven, wijl het op deze laatste golf slechts gedurende een paar uren in den morgen is te hooren.

De voordeelen van een kortegolfverbinding zijn: Veel goedkoopere installaties, goedkoope bediening, betere resultaten van ontvangst aangezien er bijna geen 1. s. zijn op die golf en de teekenis gedurende de nachturen dat de luchtstoringen het hevigst zijn, zoo hard doorkomen dat men geen last van die storingen ondervindt.

De telefoniezender van het Philips Laboratorium te Eindhoven wordt hier goed gehoord. De meest geschikte uren voor ontvangst daarvan zijn ongeveer na 4 of 5 pm. Wel wordt die voor dien tijd gehoord, doch eerst tegen 5 uur komt hij sterk doorzetten. Het Mengelberg concert op den 28n April door Philips KG. zender uitgezonden werd hier goed gehoord, terwijl de uitzending op den 30n. April verjaardag van H.KH. Prinses Juliana, speciaal voor Suriname gehouden, eveneens hier goed werd gehoord. Zoowel de muziek als het gesprokene waren zeer zuiver en constant. Heel jammer is het dat de Philips *broadcasting* zoo vroeg wordt gehouden, daar die meestal tegen 7 uur 's avonds ophoudt. Het zal ook wel moeilijk gaan de uitzending op een later uur te houden, gezien het tijdsverschil tusschen Holland en Curaçao.

Ook het station te St. Martin werd verleden week van een kortegolf zender voorzien. Deze zender werd hier zelf in elkaar gezet. De resultaten daarmede bereikt zijn ook succesvol. Men kreeg direct verbinding met Holland, vanwaar gemeld werd dat de teekens van St. Martin daar erg sterk inkwamen.

Tenslotte over Uw vraag waarom er zoo weinig amateurs hier op Curaçao zijn. Voor zoover mij bekend werden aan ongeveer 35 personen vergunningen verleend tot het houden en in gebruik hebben van een ontvangtoestel voor D.T. Al deze personen kunnen niet als amateurs worden beschouwd, daar het meestal personen zijn die alleen naar de muziek luisteren. De ware amateur luistert niet alleen naar muziek, doch ook naar andere stations die seinen geven, terwijl hij zelf zijn toestellen vervaardigt en altijd er op uit is betere resultaten te behalen wat betreft het ontvangen op groote afstand.

Zulke amateurs zijn er niet veel op Curaçao en zijn wel op de vingers te tellen, geloof ik, wat heel jammer is. De reden hiervan is, naar mijn meening, dat men hier zoo goed als geen lectuur ziet over de draadlooze en er gelegenheid bestaat om les te nemen op dat gebied. Boeken die de beginselen van de draadlooze in eenvoudige woorden beschrijven ziet men zelden hier. Een tweede reden is dat men altijd moeilijkheden ondervindt wat betreft de noodige stroom voor de lampen, en wat menig amateur doet afzien van zijn proefnemingen. Het aantal amateurs zal wel toenemen zoodra men van de Centrale stroom kan betrekken voor het opladen van de accu's.

Hopende dat deze inlichtingen van eenig nut zullen zijn, met de meeste hoogachting,

(w. g.) I.W.P. Peiliker.

Na ontvangst van dit schrijven, heb ik er geen gras over laten groeien, zoodat ik Zondag ll. 3.17 P.M. al voor 't loketje van ons marconi-station met 'n vriendelijk gezicht stond te beweren, dat ik van wege de pers kwam, om 'ns te luisteren naar de korte-golfzending van Philips Laboratorium te Eindhoven. Dat vond de dienstdoende marconist met koptelephoon uitstekend, maar... er viel vandaag niets te beluisteren.

Wat? heelemaal niets?

't Spijt me, neen, heelemaal niets. Moet U komen Dinsdag, Woensdag, Donderdag of Vrijdagmiddag, en dan gebeurt het nog wel 'ns, dat we heel weinig hooren.

Moet je overkomen, vooral als je daarvoor speciaal door 't zengende zonnetje naar de stad getruckt ben. Niets aan te doen!

Dag meneer, dank U wel.

Dag, pastoor, niets te danken.

Maar m'n goed gesternte heeft me weer uit die impasse gered; want wat wil 't geval. Heb Dinsdagmiddag juist gemandiëd, of daar komt me opeens Chef Peiliker en *sous-chef* Labega, van 't Marconie-station, in 'n pracht-glanzende Dodge-auto, m'n erf oprijden. Stond paf, toen ze me al heel gauw vertelden, dat H.M. de Koningin en Prinses Juliana van middag om zes uur Curaçao per kortegolf zouden toespreken, nog paffer, over hun welwillendheid om mij daarvoor expres te komen halen. Greep vriendelijke invitatie natuurlijk met beide handen aan, en binnen 't half uur was ik *en route* met ’n jaap ten Z.W. van m'n neus, me geleverd door je reinste humbug van ’n *safety razor*. Chef Peiliker bleek al 'n even ideaal chauffeur als marconist te zijn, 'k ben geen enkel maal met mijn duikhoed tegen ze’n kapzoldertje gevlogen, wat anders op onze nu harde hobbelbobbelwegen met mij schering en inslag is. Halfweg, dicht bij den Kleinen Berg, in 'n ons tegemoet snorrende plots stoppende auto, twee confraters van me, ook al op weg naar San Willibrordo, om me te halen, om me de Koningin te laten hooren.

Werd wel overstelpt door vriendelijke attenties, dien zonlichten Dinsdagnamiddag! Tegen zes uur naar 't marconi-station gestapt, in hoog gezelschap van Bisschop Vuylsteke en Secretaris Wahlen. De elite van Curaçao bewoog zich reeds tusschen de afgeknabbelde massale

fortmuren! En toen in vriendelijk gaanderij'tje van onze *wireless*, stond met grooten geeuwmond de *loudspeaker* 't publiek aan te gapen. Er vóór, 'n stoel of wat, voor Gouverneur Schotborgh, Mgr. Vuylsteke, Procureur Gorsira, Lid v.d. Raad v. Bestuur Ansingh en meerdere autoriteiten met hun dames. Zes uur. Doodstil! Men kon 'n speld hooren vallen. Opeens uit hoornholte muziekgeruisch, eerst weifelend vaag, nu in klare schelle tonen Wilhelmus v. Nassauen. Daarna 'n glasheldere stem, met wonder sympathiek timbre, 't Was H.M. de Koningin.

> Curaçao en Suriname,
>
> Het is mij een groote vreugde dat Nederland het geluk heeft gehad de vele moeilijkheden te overwinnen en de groote afstand heeft doen wegvallen. Ik aanvaard de gelegenheid gaarne dan, ten eerste om mijn dank uit te spreken voor de vele bewijzen van aanhankelijkheid, die mij steeds diep hebben getroffen van Suriname, Curaçao en onderhoorige eilanden. Ik koester dan ook het vertrouwen dat de banden tusschen Nederland, Suriname en Curaçao steeds hechter zullen worden aangehaald; dat zij met Nederland in hun streven één moeten zijn en blijven, hoewel zoover verwijderd. Suriname en Curaçao, ik verheug mij over den bloei van uwe gewesten. Alleen door volharding is het ons gelukt, dit groote werk tot stand te brengen, en daartoe zijn wij nu in staat geweest tot heil van de gemeenschap.
>
> Mogen wij steeds verder gaan. Ik roep daartoe de steun van allen en Geve God daartoe zijn zegen.

En bijna onmiddelijk na die koninklijke hartetaal droeg weer de aether over die duizelingwekkende afstand de kinderlijke woorden naar ons heen in 't verre Westen van Prinses Juliana.

> Suriname en Curaçao.
>
> Het is een merkwaardig denkbeeld dat ik heden met U allen mag spreken. Het is dan ook voor mij van groote beteekenis en zal steeds in mijne herinnering blijven. Het is een nieuwe lichtbaan die geopend is en het doet mij daarom genoegen thans met U allen in verbinding te komen. Het was een bijzondere gewaarwording dat ik enkele minuten geleden kon genieten van hetzelfde dat aan u nu wordt aangeboden en nu heb ik het genoegen 't groote afstand te overzien waarop door mij het persoonlijk contact met West-Indië bereikt is, hetgeen voor mij een onvergetelijke herinnering zal blijven. Ik behoef niet te zeggen hoe ik mij zal verheugen als de banden steeds nauwer zullen worden aangehaald en neem de gelegenheid te baat mijn hartelijken dank te betuigen aan de Gouverneurs van Suriname en Curaçao voor de gelukwenschen mij aangeboden kort geleden op mijn18den verjaardag en de wijze waarop die dag werd herdacht. Ik zou nog willen zeggen hoe gelukkig ik het vind omdat ik het een en ander heb geleerd van de verschillende gebiedsdeelen van Nederland's Amerika en hunne staatsinstellingen, en daarom hoop ik steeds op de hoogte gehouden te worden van de welvaart en vooruitgang, van West-lndie. Ik wensch U eens persoonlijk te kunnen aanschouwen en eindig met den wensch U steeds van nut te kunnen zijn bij de bevordering van uwe welvaart.
>
> Ik heb gezegd.

Onbedaarlijk enthousiastisch applaus! Maar Jan Paul, nu speelt je fantasie je toch ietwat booze parten. Neen, pardon, toch niet; laat me uitspreken. Zoo is 't niet geweest, maar zoo had ik 't mij gedacht. Als buitenstaander heb ik niets gehoord, schoon ik 'n half uur lang mijn oor intens-gespannen te luisteren gelegd heb. Heeren, die bij *loud-speaker* in 't petieterig kamertje waren samengeperst hadden meer succes, konden toespraak van Koningin en Prinses, behoudens eenige hiaten, tamelijk goed verstaan. Waarin 'm de fout schuilde? Ben onbevoegd daarover te oordeelen. Zal wel weer zitten in atmosferische storingen.

Herinner me zoo’n analoog geval in een van KvK's *wireless* demonstraties. Bisschop Vuylsteke — toen in Holland — zou dien avond komen luisteren. Installatie was tip top in orde, al dagen lang vielen er pracht luistersuccessen te boeken. En toen Mgr. vol verwachting in 'n fauteuil voor den *loudspeaker* zat, toen kwam er bijna niets van terecht. En hoe ik zoo weet, dat onze Koningin zulk 'n prachtstem heeft? Wel, dat is al heel eenvoudig, omdat Mgr. Vuylsteke me nog dienzelfdenmiddag verteld heeft, dat zulks hem bij ze’n twee audiënties op 't koninklijk paleis zoo bijzonder was opgevallen.
'n Kleine vraag moet me echter nog van 't hart.Waarom toch stond *loudspeaker* met ze’n open mond naar binnen en niet naar buiten gekeerd, de dichte drom van *invités* had dan misschien nog wel 'n ietje opgevangen. Waarschijnlijk, of beter zeker, waren er technische bezwaren aan 't klanken direct naar buiten lanceeren verbonden, anders snap ik, en velen hoogstaande belangstellenden met mij, er niets van. Toen ik 's avonds laat in pers-auto naar mijn wigwam terugwielde, toen flikkerde 't me plots door 't brein, hoe zou in onze zusterkolonie de koninklijke kortegolf-boodschap ontvangen zijn, zou haast denken minstens in 'n waardiger milieu, schoon ze daar ook 'n decadent fortje er op na houden. Ben erg benieuwd naar de Surinamsche bladen. Ik heb gezegd.
Jan Paul. St. Willibrordo Juni 1 | 27. (*Amigoe* 4 VI 27)

6 VIII 27

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Om 8.05 van den zesden Juli-avond vertrokken speciale booten van Punda en Bati-panjabaai naar Negropont, tjokvol invité's, om in de lsla-sociëteit Asiento van de Oost-Indische film te gaan genieten. Ik, onder streep, te gaan genieten. Want als de C.P.I.M. inviteert, dan weet je zeker, dat de zaak tiptop in orde is, dan geniet je, of je wilt of niet, dan voelt ge je op je gemak, heelemaal thuis, wat 'm voornamelijk zit in de aangeborene, niet aan te leeren gave van recipieeren. Punctueel 8.02 aan boord, volgens invitatie, in smetloos pas gestreken wit, schoen snit 'n eeuw of zeven ten achter was. Precies vijf minuten over acht kwam beweging in de langszij puffende *steam-launch*, met trossen vastgeplakt aan onze tot *ferry* gemetamorphoseerde lichter, en we gleden tiktakkend door kabbelend havenwater. Zat kalm op gecanvast bankje, naast twee druk converseerende dames op leeftijd, peinzend te staren in de ons overhuivende omhullende pikzwarte duisternis.
Mijn noodkreet, reeds jaren geleden om meer licht, om 'n zee van licht op onze beide oevers, als een der eerste eischen van 'n wereldhaven in wording, bleek, helaas, niet ingeslagen te zijn. Ons eenig natuurlijk waterweggetje naar zee, is na zonsondergang, nog steeds heelemaal kopje ondergedompeld in ‘n reusachtig fluidum van roetzwarten Oost-Indischen stempelinkt. Hoop, dat Ir. Meyer de nieuwe Directeur van ons electrisch bedrijf, daartoe nu eens de stoot geven zal, bedoel lichtgaten zal boren in *darkest* St. Annabaai.

> Heelemaal buiten ze’n competentie?! Moet uitgaan van 't bestuur, zegt U?
> Wist ik niet, vind 't best, als ze maar opschieten!

Maar geen ellenlang gezeur van gezien en overwogen, asjeblief, handen uit de mouw, do it now. Willemstad heeft reeds al te lang aan ze’n waterkant Buikslootje gespeeld. Club Asiento is slechts eenige stappen gaans van den Isla-steiger waaraan we dra gemeerd lagen. Werd op warande-trap verwelkomd door ir. Driebergen onder 'n:

> Kijk, dat vind ik aardig, dat je gekomen ben, en zoek nu maar gauw 'n goed, plaatsje, want 't zal wel volloopen.

En de stijlische frissche hel verlichte zaal, waaraan 't riet-serre-ameublement 'n opvallend hollandsch cachet gaf, liep vol met 'n vaartje.
Kortgerokte-en-gemouwde dames in alle kleuren van de regenboog-creaties, heeleboel heeren in 't wit, kleine boel heeren in ’t zwart-wit costume van die zwartelingen wapperde hoogstwaarschijnlijk nog aan 't drooglijntje van den Willemstadschen chineeschen waschbaas.

Naast 't wit gespannen doek, twee hollandsche vlaggen en twee geel geverfde drums met C.P.I.M., sprekende emblemen van 't reusachtig oliebedrijf. In linkerachterhoek der zaal ‘n wel voorzien buffet, er achter de parate kastelein, er om heen ‘n zwerm kellners, nu eens zonder 't eeuwige potloodje met bloc-note. Op diverse tafeltjes bekers met sigaren en sigaretten, m.1.w.w.j.n.m , welke raadselachtige letters elk rechtgeaard hollander pardoes ‘n bekenden hoogstaanden litterairen vragenden volzin, voor den geest toovert, is 't niet zoo? Vóór open warande-ramen in rondende rijen 't orkest, 't élite-corps van Isla-employés, onder artistieke leiding van Ir. Driebergen.
Tik, tik! Een, twee, drie! 't Wilhelmus van Nassauwen weerklonk in statig rhytmisch-harmonische klanken.
Geheel de zaal stond.
De gouverneur a.i. Schotborgh, in 't wit, met ze’n adjudant, in 't wit, begeleid door Directeur Ansingh in 't wit, trad binnen. Hoofsch genijg en gebuig. En plots pikdonkerte 't. Victrola of Brunswick Panatrope zette in malsche orgeltonen 'n Andante of Fuga in. Nu zullen we 't hebben, lispelde m'n buur, en jawel, 'n symbolieke reuze-schelp verscheen op 't witte doek, vervaagde, en wereldkaart ontplooide zich vol donkere stippen en plekken, allemaal stations, raffinaderijen, factories, nederzettingen, boorterreinen van dit zich meer en meer ontplooiend machtig petroleum-bedrijf. Scherp, eh, hoorde ik naast me. Was zoo evident, dat ik er niet op reageerde.Toen kregen we een lesje in de petroleum-wording.
Geen uil zijnde, kon ik bezwaarlijk notitites maken; ziehier, wat er mij van bijgebleven is: Petroleum wordt gevonden in gesteenten van verschillende geologische formaties, waarin ze in fijne druppels verspreid is, verzamelt zich in holten in den grond, en staat daar onder sterke drukking van bijgemengd samengeperst aardgas, zoodat bij aanboring spuitende bronnen ontstaan. Als ik hier nu nog bijvoeg, dat petroleum waarschijnlijk — want er zijn nog andere sententies — 'n distillatie-product is van 't vet van zeedieren, of van de was van was-wormende algen, dan ben ik zoo wat uitgepraat. Ben ik er hier en daar ietwat naast, correctie, please, in e.v. *Amigoe* door een of andere Isla'sche petroleum-specialiteit, zal er den inzender ten hoogste dankbaar voor zijn.
Hè, hoe mooi! *Esta bonita*!! Oost-Indisch oer-woud! En 't was schitterend mooi, deed me denken aan de woeste vegetatie van den Eustatiaanschen Quill, waarin ik ontelbare malen ben afgedaald, glijdend langs elastische *saucisse-de-Boulogne*-achtige lianen, met jachtgeweer bengelend over papnatten schouder, terwijl mijn drie *boys* als gemzen omlaag cabrioolden, en m'n drie honden zich op de Quillrand heesch blaften, met den staart tusschen de pooten. Zoo’n oerwoud overweldigt je door zijn grootscheid, imponeert je door 't forsch-massale, maakt je door ze’n ongebonden woestheid huiverig, pensief, stil. Wel luide verkondigt de jungle Gods majestueuze-scheppende kracht!
De twee pootige-boomvellers met *café-au-lai*t-velletjes, die plots uit 't wirwarrige onderbosch te voorschijn kwamen, waren eenig. Er zat pep in hun bijlgezwaai! Je hoorde de vinnige slagen, je hoorde 'm kraken, zag 'm sidderen, zwaaien, bom, daar lag ie, de trotsche woudreus, en grinnekend wijsvingerden zich de hakmannetjes 't zweet van verhitte beparelde wenkbrauwboog. Je krijgt op zoo’n film aanschouwelijk 'n kijk op 't pionierswerk, dat aan zoo’n nieuwe petroleum-neerzetting vastzit. Eerst mijn-ingenieurs er op uit, met scientifieken neus op zoek naar petroleumbronnen.
Eureka! *All right*, koop maar, of vraag concessie aan. Nu 't maagdelijk bosch ontboscht, 't terrein afgebakend, schoongemaakt, gedraineerd, wegen aangelegd, materiaal aangevoerd voor boortorens en pompen en machines, fabrieken, en loodsen en huizen, en dan vol *entrain* met honderden intellectueelen en niet intellectueelen aan het werk, want de wereldmarkt snakt naar olie, en hoe meer olie er geëxpedieerd wordt, des te hooger zullen de aandeelen der maatschappij stijgen.

En toen verscheen er een getulbande Maleier op 't doek, met ze’n aap aan 'n lang touw, en m'n hart ging open, dacht weer aan Jim en Coecoe, m'n twee *darling-monkeys*, die nu in den apenhemel in de pinda- en pisangvelden aan 't *sabyrieten* zijn. Je moet eigenlijk, zooals ik, jaren met apen hebben omgegaan, om die eenig meesterlijke opname te kunnen apprecieeren. Je hoorde duidelijk — ik tenminste — 't trompetterig protesteerend staccato-gebrul, om 'm toch los te laten, om die gladde stam eventjes te nemen en met cocosnoten te gaan smijten. Totdat eindelijk die onverstoorbare Maleische typeling 't touwtje vierde, en 't welgedaan Darwin-voorvadertje als 'n wervelwind den boom inpooterde, en van heb ik jou daar er op los beet, en cocos- na cocosnoot deed neerploffen in 't pas gesneden alang-alang.
En toen?
Toen niks, want toen pinkte een of ander willekeurling de lichten aan, en kwam er 'n olifant met 'n langen snuit, dacht u, toch niet, u heeft gloeiend abuis, geen olifant, maar 'n doodgewone kellner met een blad bier en limonade en soda whisky, gevolgd door een half dozijn dito-beladen collega's. Een, twee, drie, telde dirigent Driebergen, en 't bekende Dichter und Bauer ruischte door de zaal, welk met brio uitgevoerd nummer, hevig beapplaudisseerd werd, wat ten volle verdiend was.
Weer plofte nu de duisternis in. Hoog in boortoren spuitende oliebron, ontlokte 'n zucht van bewondering, spontaan maskeerde ik 't gloeiende puntje van m'n nobele sigaar. En toen ja, hoor 'ns m’n vriendelijke lezers, als ik alles moest gaan vertellen wat ik dien avond gezien heb, dan had ik minstens geheel de *Amigoe* plus 'n bijblad noodig, en dat gaat natuurlijk niet. Daarom 't verdere interessante U in gecondenseerde pastille-vorm aangeboon, op 'n gelakt presenteerblaadje met 'n kleurig gebatikt servetje. De wonderen der techniek kregen we nu te *savoureeren*. Reusachtige gebouwen met stampende machines en rondgierende vliegwielen, distilleer-kolven, motoren en condensatoren, dynamo's, turbines, en pompinstallaties, in aanbouw zijnde en kant en klare petroleumtanks, blik- en drums- en kaarsenfabrieken, expeditieafdeelingen, transport te water per steamer en zeiler, te land per zwaar puffende onafzienbaar-lange tanktrein.
En nog meer, Jan Paul?
Nog meer? *great Scott*, nog geen honderdste, heb ik u verteld van die voor mijn opgetogen blikken voorbij schuivende wonderwereld. Daar had je o.a. ook 'n transport spiraal-glijbaan voor blikken petroleum en gasoline naar kaairand, waar petroleum*steamer* gemeerd lag. 't Verwonderde me eigenlijk, dat geen enkel Javaansch jochie als *stow-away* mee omlaag spiraalde; daar kunnen de Rotterdamsche straatbengels 'n lesje aan nemen.
Die Oost-Indische typen sloegen vooral in. Kan 't niet helpen, maar in onze tegenvoeters, de Aziaten, vind ik heel wat terug, van onze uit Afrika geïmporteerde menschen van de couleur. Zulks viel me vooral op bij 't kleurig betaaldag-tooneeltje, bij forschen kerel met kauwende karbouw en verlegen lachende meisjes. Diezelfde *embouchure*, en *pomme de terre*-neus, precies 't zelfde laagbehaarde voorhoofd en dikgekrulde lippen, alleen de oogen doen anders aan, gaan, meer naar 't Chineesche.
Dat ook voor zieken uitstekend wordt gezorgd, bleek uit 't *up to date* hospitaal. Keek schuin naar m'n linkerbuurman Dr. Boogaart, die glunderde toen ie moderne operatiekamer, en witgejaste dokter, hem bekend, in 't vizier kreeg.
Toen luchtig tropisch kerkje op 't doek verscheen, glunderde ik. Dat ik graag 'n Dominikaan in 't wit habijt bij open gothieke kerkdeur had zien staan, moet u me heusch niet kwalijk nemen; die onzen Isla-kapelaan, Pater Koenen, kennen, zullen me begrijpen.
En dan die schilderachtige bungalow's van de employés, en de keurige frissche huisjes van de inlandsche kleine luijden en die prachtwegen waarover 't 'n genot moet zijn te *nashen* of te *buicken*, 't was allemaal 'n lust voor de oogen.

Curaçao kan nog heel wat van deez' film leeren, die sloot met levensgroot portret van Sir Deterdink. Als Deterdink er niet geweest was, dan was nu A.D. 1927, geheel Asiento nog je reinste rimboe, ‘n mondi, wildernis.
't Was goed half twaalf, toen, onder 't inzetten van 'n vroolijke marsch de olifant kwam. Dankbaar *geshakehand* met Directeur Ansingh, die zei 't aangenaam te vinden dat we gekomen waren en ons geamuseerd hadden, en toen *en route* naar San Willibrordo, waar ik 12.17 A.M. binnenwielde, en spoedig, zonder 't stereotiepe glaasje water, achter m'n klamboe verdween.
Nog iets. *Amigoe* uitte indertijd de wensch, dat de groot-*movie-mogol* Mullens, nu toch ook 'ns ons Curaçaosch; grootbedrijf zou komen filmen. Daar weet ik toevallig, door kennismaking van den heer van Alsem, Mullens film-operateur die a/b van H.M. Sumatra was, meer van.
Dit jaar, vertelde ie me, zou ie terugkomen, om geheel de Hollandschel West — Suriname, A. B. C. — en Bovenwindsche eilanden —te filmen. Mag ik hier nog 'ns eventjes vertellen, wat voor 'n sympathieke type de heer van Alsem is? Ten eerste, is ie 'n hypergezonde slaper. In Philippopel, waar de hollandsche Oost-Indië-vliegers met panne waren neergestreken, was hij er natuurlijk ook dadelijk weer bij met ze’n filmkastje. Moest ‘s morgens om 6 uur gewekt worden, en ie werd geklopt door een, door twee, door drie mannetjes, tot dat ten laatste geheel 't hotelpersoneel op ze’n kamerdeur stond te bombardeeren, Ten einde raad, is toen een der vliegeniers door ze’n raam geklommen, en na lang schreeuwen en schudden 'n reuze-geeuw en hoogst flegmatiek: maar waarom heb je dan niet eventjes geklopt?
Dat is een, en numero twee is, dat ie 'n door en door onvervaarde dapperling is, wat ik bewijzen zal. In Shanghay op kuier met ze’n filmtoestel, zag ie 'n paar vervuilde Chineezen in 'n vervuild kotje aan 't maffen op 'n Amerikaansche vlag. Hij zei niets, maar wachtte ze’n kans af. En niet zoodra hadden de staartmannetjes ‘n voet buiten dat kot gezet, of hij er in, *star and stripes* in ze’n film-étui gemoffeld, en er mee van door naar den bevelvoerenden admiraal van 't Amerikaansch eskader, die *that brave Dutch boy* wel om den hals had willen vliegen uit pure dankbaarheid.
'n Paar dagen later beent ie weer met ze’n filmtoestel door Shanghay's rumoerige oproerige straten. Schuin achter 'm barst 'n granaat en scheurt 'n Chineesch meisje 't halve been van 't teere soepele lichaampje. Passeerende auto wil er vandoor snijden. Stop, buldert van Alsem. Neen, schudt de Chineesche chauffeur. Dat denk je maar, en in *no-time* heeft van Alsem den recalcitranten chauffeur over de straatsteenen gekeild, springt met de jammerende kleine in ze’n armen achter 't stuurwiel, en race't met ‘n 60 KM-vaartje naar 't hospitaal. Heb ik geen gelijk, 'm 'n dapperen kerel te noemen?
En nog iets, weer in 'n heel andere lijn.
Tot succes van dat genotvol avondje in club Asiento heeft zeker 't élitecorps van Ir. Driebergen 'n groot deel bijgedragen, de sappig-getoonde reuzegramaphoon niet te nagesproken. Muziekale ingenieur, toe geef nu Zondagsavonds ook 'ns 'n niet al te klassiek concert op 't Brionplein. Publieke muziekuitvoeringen van Volksbond én Scherpenheuvel, zijn, helaas, nu zoo goed als van de baan, want gratis concert geven, en dan nog 't electrisch-muziektent-licht te moeten betalen, is toch te dol om los te loopen, en daarenboven voor hen 'n financiëele strop. Welk bezwaar immers heelemaal niet telt voor de meer gefortuneerde musicale Isla-amateurs.
Maar, Jan Paul, speelt je phantasie je hier niet ietwat booze parten, dat kan toch niet. Wat kan niet? Bedoelt u, 't indienen van die *bill* voor 't electrisch licht? Wel, 't spijt me, maar dat is toch absoluut zeker. Dat zoo iets alleen op Curaçao gebeuren kan, ben ik gloeiend met ‘m eens. Curaçao is nog steeds het land der onbegrensde mogelijkheden. Zal maar uitscheiden, want ander ga ik weer te ver. Die pen van mij kan soms zoo akelig raar doen.
Never mind! Sans rancune!

Jan Paul- San Willibrordo Aug. 1 | 27. (*Amigoe* 6 VIII 27)

10 IX 27
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Als goed vaderlander, Koninginnedag gaan vieren in stad. Ouverture van dien dag zette, helaas, in met 'n valsche quint, leidingsmotief: O, daar is 'n gaatje in. Heb door panne, door lekken binnenband, van ‘s morgens vier tot goed half vijf op eenzamen binnenweg langs Fordtruckje, waarop ik eerste klas passage genomen had, loopen ijsbeeren langs bak gestuwd met melkbussen, Buitenboschnannetjes en 'n niet naar patchoelie riekende krulstaart.
En toch, ondanks bandenpech en rinzige varkenslucht, had deez' matineuse tocht weer voor mij, zooals altijd, 'n eigenaardige charme, wat 'm zit in 't feeëriek-fantastisch overgaan van donker, van duister, tot schemer, tot licht, je reinste niet te penseelen *obscur-clair*, wat steeds voor m'n geest en harten oogen 'n weelde-festijn is. Beende al vroeg door Willemstad's veste, en 't viel me bijzonder op, hoe schaarsch de schitterende kleuren van vlag fier in de passaatwind wapperden. Wat elk jaar minder wordt, wat niet magge mos. *Panacee* voor zulk ’n onnationaal absentisme is, 't uitschrijven van ’n prijs of wat, voor de mooist versierde particuliere woning op Koninginnedag, en let er 'ns op, of heel Willemstad dan niet in 't teeken van rood, wit en blauw zal staan.
Naar Raadzaal getippeld, neen, niet om 't verschil tussen neger-spaanschen landstaal te hooren bepleiten, maar om stadsche schoolkindertjes te zien bedeelen met mooie boekwerken, omdat ze 't beste van al hun kornuiten 't zoo moeilijke hollandsch kunnen babbelen. Vond 't 'n sympathieke geste van Afdeeling Antillen v. h. Nederlandsch Verbond, vooral toen President Ferguson in ze’n vlotte speech aanstipte, dat hij hoopte 't volgend jaar ook voor de hollandsche matadors van onze buitenscholen prijzen beschikbaar te kunnen stellen. Snap niet, waarom ze 't tegenwoordig altijd over Nederlandsch hebben, en met alle geweld 't zoo mooie malsche woord hollandsch willen, uitschakelen. Kan 't niet helpen, maar ik vind 't 'n beetje aanstellerig. Herinner me dat, niet lang geleden, 'n hollander m'n San Willibrordsche buitenschool bezocht.

Zoo lieve kindertjes, spreken jullie al Nederlandsch?

Unisono dubioso. met gerimpelde voorhoofdjes:

Neen, meheer!

Zuster-onderwijzeres:

Meneer vraagt of jullie al hollandsch spreken?

Unisono fortissimo, met schitterende kriekoogjes:

O, ja Meneer!

Geloof me, dat Nederlandsch voor Hollandsch heeft even luttel kans van slagen, van epoque te maken, als die verschrikkelijke houterige term gebiedsdeel voor ’t sappig-vloeiend kolonie. Vraag 't maar 'ns aan de hollandsche kruideniers in Koloniale waren, tabak en sigaren, dan krijg je de wind van voren, en daarenboven zelfs in Van Dale van 1925 zoek je dat woord tevergeefs, waaruit je bijna zou kunnen distilleeren, dat 't nog geen eens goed zuiver hollandsch is.
En waarom toch? We zijn nu eenmaal over geheel de wereld als hollanders bekend, evenals de kolonie Curaçao, en dat krijg je er toch nooit met schoolmeesteren uit. En wat komt 't er ook feitelijk op aan? Er zijn waarachtig wel andere dingen van vrij wat meer importantie, die om verbetering roepen, schreeuwen.
Is 't niet zoo?
Een van de mooiste nummertjes van 't feestprogram vond ik demonstratie van gymnastiekvereeniging Thesos, die ongeveer twee jaren bestaat, 28 leden telt, allemaal Surinamers, voorzitter H. Kappel, leider Woerliengs. Evident, dat Curaçao nog wel iets van Suriname leeren kan in organiseerend talent en hooghouderij van tucht en orde; zoo’n dito-

Curaçaosche turnclub zou al lang uit mekaar zijn gespat door ruzietjes en gauw op de teenen getrapterijtjes.
Gelooft U daar niks van?
Wel, *all right*, probeer 't maar eens, mijn sententie staat echter reuzensterk door de lamentabele historie van 't Curaçaosche verenigingsleven in allerlei nuances, over de laatste twintig à dertig jaren.
Nooit gelezen?
Wel, wees verstandig, en speen je 'r van, als tenminste je wieg op Curaçao heeft gestaan.
Never mind! Stond 9.47 A.M. op de trappen van 't gouvernementshuis in 't zengende zongestraal, als maar zoutige zweetpareltjes te zeemen van koon en neus en kinnebaK Verticaal boven me in open raam gouverneur a.i. Schotborgh in rok, er naast adjudant met sabel en pluim en tressen. Achtergrond, protestantsch kerkje, deed pitoresk aan. 't Kamerlid van Kol mopperde indertijd wel, dat 't gouvernement in de *sous-sol* 'n rum entrepot had, waardoor 't gebouw door de kolonie moest worden onderhouden, maar daar zie je of ruik je van buiten heelemaal niets van.
Over belangstelling had Thesos, niet te klagen, was zelfs nu en dan al te benauwend-hartelijk. Passen en standen en brug en bok en rekstok-toeren verliepen onder rhytmisch kopergeschal v. Excelsior, allen even ordelijk en vlot, vooral de reuze-pracht- en kracht-prestaties aan rekstok van den heer Woerliengs deden de handpalmen gloeien van spontaan-enthousiast applaus, ook de mijne. 'n Eeresaluut aan deez' Surinaamsche club, die zoo zonder eenig kabaal ons 'n leerzaam lesje gegeven heeft, hoe je byceps en spierenbundels te trainen tot 'n hoogst mogelijke krachtsuiting, maar vooral 'n practische les in wat te bereiken valt, door orde en tucht, samenhoorigheid en gezaghooghouderij. Tot 't volgend jaar, Thesos, en hou er de moed maar in!
Had me gespitst op uitvoering van Curaçaosch mond-harmonica-corps, helaas, poedel, pech scheen met de boogschieterij, waarvan ik me ook zooveel had voorgesteld, hier of daar verdwaald te zijn geraakt, in 't Curaçaosche binnenland. Heb me toen met de menschenstroom maar mee laten zuigen door 't nauwe postkantoorpoortje, om de behendigheidswedstrijd van auto's te zien. Nu ben ik precies op m'n kousen 1.83 M. de door den hoogen gezondheidsraad vastgestelde ideale lengte van 'n man; al wat daar buiten valt, is of te kort, of te lang, — en toch ondanks die ver boven alles en allen uitstekende lengtemaat, was ‘t weer zoo, niets als 'n reusachtig mozaïek van zwaar transpireerende menschenhoofden te zien, maar geen enkele pirouetteerende auto.
Never mind, gaan lunchen met *Amigoe*-redacteur en Isla kapelaan, onder 'n staag neerknetterende hagelbui van grollen en zoute kluyten. Hollandsche humor is gedecideerd van 't bovenste plankje, jaagt onweerstaanbaar 't lachwater vice versa de ooghoekjes, over je tanig gebruinde kaken. Wat je goed doet reuze, naar lichaam en geest, zoo’n tegen 't pas gewit plafond opklaterende schaterlach van jô, stop nou toch, ik kan niet meer, vooral als je altijd alleen zit tusschen 't geiten- en ezelendom.
Verscheen ietwat laat weer op 't appèl: Behendigheidswedstrijd voor motors en fietsen op 't Brionplein was juist aangevangen. Had 'n prachtplaats op 't balcon van 't bisschoppelijk paleis, — té weidsche betiteling voor zulk 'n eenvoudige woning. En toch wederom niets gezien, door de drommen van niet transparente menschenlijven, die als in de grondgejensde palissaden onwrikbaar langs de race-weg stonden. Nu en dan 'n voorbijracend hoofd, nat, rood, vaal, met opeengeklemde lippen, en verder 't met 'n vaartje wieleren de kiezelhoop op, dat was al.
Nu heb je in mijn Vaderstad Rotterdam precies 't zelfde onstuimig opdringen van de volksmassa bij zulke gelegenheden, maar daartegen hebben ze ‘n probaat middel, dat nimmer faalt, 'n stuk of zes bereden politiemannetjes komen aangedraafd.
Terug!! Allemaal op 't trottoir!

Toe nou vooruit, maak nu geen gijntjes!
En dan *backen* ze hun goedaardige kleppers, precies als 'n Ford die z'n draai niet krijgen kan, en twee malsche paardebiefstuk halfronden met zwaaiend reuze-scheerkwast in 't centrum, duwen, kwispelen, en wringen, en bufferen de recalcitrante kijkgragen stap voor stap terug, zoodat je in *no time* veilig 'n kanonskogel door de nu uitgestorven rijweg jagen kunt. Dit is je methode, die echter slechts succes heeft met goed gedresseerde politiepaarden. Mijn kleppertje Toedjoe zou b.v. vrij zeker bij zoo'n geforceerde retirade, borst- en ribbenkast van 'n stuk of wat koppige willekeurlingen met 'n vaartje door hun respectief ruggemerg jagen, wat fout is.
Dat racen met fiets de kiezelhoop op, onder vlag-oppikkerij, was 'n waar bravour-stukje! Eén fietser herinner ik me, met 'n uitbundig breed gerande cow-boyhoed. Toen ie spurten ging, spontaande ik, adres linkerbuur:

Let er op, die hoedman duikelt.

Waarom?

Nog al duidelijk, topzwaar!

En schitterend bereikte ie de kiezeltop, maar toen ... bom, daar lag ie, of ik ook als een oud-getraind fietser goed gezien had. Opeens exodus van de duizendkoppige menigte 't Brionplein af, de heelemaal niet breede Breedestraat in. 'n Relletje, wijsneusde ik, en pakte 'n stoel en 'n sigaar, en 't program, in afwachting van uitvoering van Cur. mondharmonica-corps en 't mysterieuze Toto's pijp. Na 10 minuten niks. Na 20 minuten niks. Na 'n half uur niks. En na 3 kwartier nog niks. Moet je overkomen. Heb toen aan havenkant 'n motorbootje opgescharreld en gecharterd om wat in 't Schottegat te gaan spelevaren. Best, zei 't kapiteintje, maar ie moest eerst gasoline gaan koopen. Ga je gang, en *hurry up*. En ie kwam, en golfde 'n liter of wat gasoline in 't reservoir, en toen ie de motor wou aanzetten, vertikte dat mormel 't. *Great Scott*, ook dat nog! Toen ben ik gaan *afternoon-tea*'en, want voor voetbal en tennis, wat in m'n vlegeljaren nog niet bestond, voel ik niets, wat hyper-logisch is.
En nu moet me iets van 't hart.
Kijk 'r 'ns hier. Als ik zoo nu en dan 'ns 'n diner'tje of 'n souper'tje geef, dan kan 't hier op m'n buitenpost best voorkomen, en 't komt ook voor, dat 't opgediende niet ten volle beantwoordt aan 't menu. Maar dan sta ik vóór de soep met balletjes of zonder balletjes op, en vraag 't woord.

Hum, hum! Geachte dischgenooten. Vóór alles smakelijk eten En 't spijt me reuze, maar wees zoo goed te lezen in plaats van Hors d'oeuvre, wat prijkt op keurig getypte correspondentie-kaart links van uw stapel borden, Hors de combat, wat heelemaal geen strijdros beteekent, zooals U allen weet. Ik kan 't ook niet helpen dat de ingrediënten voor deez' exquise entree-schotel zoo hopeloos ongenietbaar door mijn keukenprinses door mekaar zijn gelepeld. En nog iets. De vetgemeste Leghorn die de eer zou hebben door U te worden opgepeuzeld is gisteren 6.33 P.M. aan 't verraderlijke snot bezweken, 'n Tweetal afgeleefde magere taaie haantjes zullen nu hun best doen hun vette ontijdig gesneuvelde collega te remplaceeren. Ik heb gezegd.

Begrijpt U, waar ik heen wil, snapt U de tendenz? 'n Feestprogram en 'n menu beoogen 't zelfde doel, kond doen aan geïnteresseerden, wat er te *savoureeren* valt. En nu geloof ik, dat mijn methode bij ontstentenis van een of ander program-nummertje of menu-gangetje verreweg te verkiezen is, ook uit beleefdheidsoogpunt.
Dat 'n stuk of wat nummertjes uitvallen van 'n met zorg opgemaakt program, of te laat beginnen, *soit*, maar maak 't dan toch in 's hemelsnaam bekend, wimpel 't af, dat is toch waarachtig niet tè veel geëischt. Neem nu b.v. eens die geannonceerde, voor mij nog steeds in 'n mysterieus waas hangende Toto's pijp. Weet wat pijp is, ook wat 'n vuile pijp is, zelfs ook wat 'n vuile pijp rooken is, maar Toto's pijp?!? Stond er nu maar *totok*, dan was ik er al 'n heel

eind, want dat ben ik zelf van onder tot boven, van links en naar rechts, maar toto, kan er niet bij, geef 't op.
Precies zoo met 't beloofde mondharmonica-concert. Al zoo lang verlangde ik er naar, nu eens je reinste melodische klankenharmonie te hooren blazen uit zoo'n oer-eenvoudig plat-omblikt houtje met gaatjes; want m'n *groom* haalt er slechts de luguberste tonen uit, die Scamp mijn hond, met de staart tusschen de pooten steeds aan 't *ventre a terre*-galoppeeren doet slaan, tot in de uiterste duisternissen van Buitenbosch. Maar ik kwam weer van een koude kermis thuis, niets gehoord, nihil, *nada, nadita*.
Besta 't ietwat schuchter 'n voorstel te doen: Toe, Cur. mondharmonicacorps, geef 'ns op 'n Zondagavond 'n uitvoering op 't Brionplein.
Maar wie betaall er dan, de electrische verlichting van de muziektent, Jan Paul?
Goddank, dat ge zulks oppert, want nu ben ik precies waar ik wezen wil.
Geen kwestie van en luister nu 'ns goed, want er zit meer achter, dan ge bevroedt geen kwestie van, dat de Nederlandsch-lndische Gas-maatschappij de kosten daarvoor behoeft te dragen, evenmin als 't concert gevende corps, maar billijk en oer-logisch is, 't dat 't gouvernement die gelden voor verlichting van publieke vermakelijkheden fourneert, wat waarachtig toch niet tè veel gevraagd is, is 't niet zoo?
En nu basta! Ga spannen. Toedjoe in 't *kitokie* zetten, wielen, tsjok-tsjok, naar 'n armen zieke, 'n uurtje ver. Met 'n *kitokie*? Ja, met 'n *kitokie*, want 'n simpel Fordje kan er nog niet op overschieten, zoolang er nog geen z.g.n. fourage-geld is uitgetrokken voor ons zonverbrande buitenpostmannetjes. Vindt U deez' onder-de streep weer té pikant? Wel, kijk er m'n muzikalen grootbutler, factotum Stanley op aan, die behalve ze'n mondharmonica nu ook 'n blikken fluit op Koninginsverjaardag van zijn bankdeposito-percenten heeft aangeschaft, en daaruit onder m'n copie maken de infernaalste klanken blaast, zoodat m'n nattige nekhaartjes er horizontaal van opbibberen. 'm Stoppen? Denk er niet aan. Zal er wel voor oppassen, 'n jeugdig ontluikend talent in de kiem, in de wieg te smoren. *Not me, sir*. Beveel me daarom in de clementie van m'n goedgunstige lezers. *Ayó pues*!
Jan Paul San Willibrordo 1 di Sept. 1927. (*Amigoe* 10 IX 27)

8 X 27
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Heb vroeger heel wat te paard gezeten, dag in dag uit, vijftien jaren lang, maar natuurlijk niet aan één stuk wat U, gewiekst als U is, natuurlijk dadelijk snapt. Herinner me nog heel flauwtjes, vóór 't vertrek naar de Bovenwinden, bij 't klepperen over Rooien weg op m'n pittigen hengst Flecha, uit het zadel wel eens zoo vaag over den langs me zoemenden San Mateo-muur geloerd de hebben, en dat 't me toen fascineerde dat je nog onder den rook van Willemstad zoo ineens pardoes verzeild geraakt waart in je reinste knoekoedom. Dividiviboomen, geiten, koralen, met op achtergrond massaal *unheimisch* roodgerand plantage-huis met dichte gaanderijen.
De machtige, die daar toen de scepter zwaaide, looi-peulen gaarde, geiten molk en onthalzen deed, en misschien ook houtskool brandde, zou zeker 'n paar wonderende koloogen opzetten, als ie nu de metamorphose van z'n ongelukkig verwaaid stukje grond 'ns zien kon.
Ben bevoorrecht geweest op dien lap grond 'n dag of acht in 't frisch koel tropenhuis van de hollandsche Dominicaners te mogen doorbrengen, en 't heeft me goed gedaan, ben teruggewield naar m'n buitenpost, dicht bij de verwaarloosde bom-ijsachtige Willibrordsche zoutpannen, geladen, gestuwd tot berstens toe onder m'n peper en zout, met ideeën en plannen, voor 't mij nog toebedacht restende stukje veeg bestaan.
Herinner me, toen ik niet lang geleden, beende door Otrabanda's hoofdstraat, dat ik werd aangeklampt door 'n paar volbloed Americanen. 'n Toeristenboot was in. Ze waren zoo juist bij hun *sight-seeing* op San Mateo aangespoeld, en waren verrukt; zoo'n kerk zou beslist,

believe me, Father, 'n prachtfiguur in de States slaan.
En of de *blackies* die gebouwd hadden?
Van top tot teen, *gentleman*, onder leiding van 't hollandsch intellect.
Daar stonden ze paf van, vonden ze enorm, buitengewoon, en ze hadden gelijk die Columbus-ridders met pofbroeken en kodaks, want nieuwe kerk op de oud-plantage San Mateo is verreweg ná San Willibrordo een van de artistiekste monumentaalste bouwwerken, waarop Curaçao bogen kan. 'n Vaardiger pen dan de mijne, heeft indertijd in een der *Amigoe*'s van 1918 vastgelegd de sublieme schoonheid die er schuilt in de streng doorgevoerde architectonische lijnen van deez' prachttempel Gods. Geloof me, 't is inderdaad de moeite waard dit artikel nog eens over te lezen, 't is vrij wat interessanter dan deez' onder-de-streep-copie.
Als ik niets anders te doen had gehad, dan had je me in die dagen altijd kunnen vinden op open bovengalerij van dat vriendelijke wit-groene tropenhuis, genietend-starend met schitterende mooiigheid-inzuigende kijkers, naar dat eenig kleurig uitzicht op land en Caraïbische zee. En dan zijn er, God betere 't, nog hier binnengeschroefde menschen, die Curaçao leelijk vinden, wat je reinste snobisme is, anders niet. Dat ik ietwat blasé ben van de zee, is heel natuurlijK Want als je 13 jaren lang op 't randje van 't 40 M. hooge St. Eustatiaansche klif heb zitten turen op 'n onafzienbare plas leeg pekelnat, dan raakt zoo langzamerhand je aesthetisch gevoel verstompt, wat klopt met de allereerste beginselen van de logica. Maar 'n zee, zooals hier, gestoffeerd met *steamers* en zeilers, en dobberende lilliputterige vischsloepjes met tot achtergrond wazige berggordel van Venezuela, verveelt nooit, blijft altijd jong, nieuw, fascineerend. Zoo'n vaak propvolle zee als nu, was bij m'n eerste komst op Curaçao en nog jaren daarna doodgewoon uitgesloten, de seinpostmannetjes hadden toen 'n heeren-leventje. Éèns in de maand 'n Kwim-boot, om de tien dagen de Red D., nu en dan een oorlogsfregat met stoomvermogen, dat was zoo wat 't voornaamste wat in dien tijd onze haven men uitstoomde.
't Was, geloof ik, 'n Dinsdagochtend, toen er elf oliebooten buitengaats koersten. Had meelij met den kaptein en bemanning van de opstroom-liggers, moesten uren wachten vóór ze op konden stoomen, de haven in. Wat 'n tijdverspilling. Als aan dat getraineer alleen of hoofdzakelijk de Emma-brug debet is, eigen schuld; waarom graaft de Petroleum-Company toch geen eigen open weggetje naar zee, *time is money*, in 'n jaar of wat heeft zich die doorsteek betaald, 'n honderdvoud, en met 't tijdroovend queue-maken van haar olievloot, zulk 'n machtig groot-bedrijf onwaardig, is 't dan meteen gedaan.
Tegen den avond is 't Neptuundomein op ze'n mooist, zoo tegen 'n uur of zes, bij zonsondergang. Beschrijf jij dat nu 'ns, Jan Paul, *taquineerde* me goedlachs hoog bezoek bij de *afternoon tea*. Natuur-beschrijven is heelemaal m'n fort niet, weet ik ook wel, maar, *never mind*, daar gaat ie:
Roode, vuurroode, lichtroode, donkerroode, paarsche, mauve luchten, goudgerande wattige wolken, zonne-bol, als kale schedel van 'n sanguineus menschenkind; en zakt en zakt en zakt, ... weg, heelemaal weg, esmeralden reflex-stralen schieten weifelend trillend nog 'n spanne omhoog uit den als bloed-getinten horizon ... schemer, duister, donker … afgeloopen!
En daarna begon elken avond 't gratis vuurwerk, heel wat grandioser dan 't vuurgepijl en gedonderbus op Koningins verjaardag, vurige blauwige bliksemslangen die geheel den hemel in vuur en vlam zetten, met nu en dan. als apotheose, 'n ratelende donderknal, Dat was onbeschrijfelijk subliem! Wat 't uitzicht van ampele galerij vóór m'n San Mateo'sche logeerkamer bij dag zoo bijzonder aantrekkelijk maakte, was niet alleen 't weidsch zeezicht, maar ook 't kleurig fleurig in zonlicht badend stadsaspect.
't Toppunt van mooiigheid in de view-lijn bereikte je, na 'n moeizame klimpartij achter 't huis den bergop; daar ontplooide zich voor je verbaasde blikken in volle pracht de Isla in al haar titanisch-massale grootheid. En te weten, dat zoo heel lang nog liet geleden, 't zich zelf niets

verbeeldende kruithuisje 't eenige gebouwtje was, dat zich in die wanhopig-slordige wildernis stond te vervelen, grenst aan 't ongeloofelijke.
M'n confrater-buurman in 't Curaçaosche binnenland, met mij die dagen op San Mateo, die evenals ik 'n ongebreidelde enthousiast is, en evenals ik op dien berg maar niet kon uitgekeken komen, lanceerde plots:

Zeg, Pau hier is nu je terrein, je uitgezochtste plekje grond van heel Curaçao om ‘n hotel te bouwen;

wat ik roerend met 'm eens was. Jammer maar, dat we beiden niet kapitaalkrachtig genoeg zijn, om dat idee te verwezenlijken; — hij als gérant, ik als ober, zouden 'n reuzefiguur slaan. En na 'n paar slordige jaartjes stoomden we heel zeker met 'n volle kous samen de haven weer uit, bouwden ons 'n keurig villa'tje te Bilthoven, met op 't rococo-geveltje: met gouden letters, Ons *p'abao*'tje,wat er wel nooit van komen zal, wat maar goed ook is.
't Staag schouwen op 't paviljoenen-complex van hospitaal, Monte-Christo en Zaquito, doet je onwillekeurig aan 't piekeren slaan. Wat al ellende wordt daar geleden door tallooze ongelukkigen, hoe moederlijk ook verzorgd, door de zich geheel wegcijferende zusters van liefde, the ever smiling martyrs. 't Zou onze Punda'sche *bon-vivants* en moreele zwakkelingen die, gruwen van lijden en pijn en offers brengen 'n wereld van goed doen, daar 'ns 'n kijkje te gaan nemen. En dan rechts beneden je ten Westen, 't onafwendbare eind van *the struggle for life*, de doodenakker, 't kerkhof. Wel is San Mateo's pastorie uitermate geschikt voor retraite-huis, 't meditatie-materiaal ligt er voor 't grijpen, tot 't *hodie mihi, cras tibi* toe. Toch vind ik zoo’n stereotiep Curaçaosche begraafplaats met 'r helwitte stijllooze kelders foei-leelijk. De sympathieke pas ontslapene Dr. den Houter had ook zoo 't land aan die steenen begraafbakken. Heb den gouverneur gevraagd, zoo vertelde ie me indertijd, mocht ik soms komen te vallen, om me in Godsnaam niet in zoo’n lugubre kelder, maar in 'n koel stukje grond te begraven. En toch ondanks dit alles, is 't Otrabanda'sche kerkhof me dierbaar, omdat menig mijner trouwe vrienden er in vredige doodslaap sluimeren.
De edele emancipator, Bisschop Niewindt, wiens heerlijk standbeeld zoo juist onthuld werd, ligt daar ook den dag des opstanding te verbeiden, te midden van twee zijner eminente opvolgers, en omringd van vele in de kracht van hun leven weggerukte missionarissen. God hebbe hunne zielen. *Traffic* langs San Mateo-koraal op Roodenweg, doet je ietwat denken aan den New-Yorkschen Broad-way, maar hinder heb je heelemaal niet van 't toeter-lawaai, zooate de bewoners van de Otrabanda'sche hoofdstraat,- wat ten goede komt aan je zenuwgestel. Op 'n smoorheeten Vrijdag*afternoon* passeerden er o.a. ook twee trucks met gewapende soldaten, die blijkbaar de westelijke politie-posten gingen bezetten, om de roerige Venezolanen in toom te houden. Volkomen eens met 't kranig optreden der politie, en 't militair machtsvertoon; maar heeft men wel genoeg aandacht geschonken aan de *prima causa*, aan de allereerst aanleidende oorzaak van dit opstandig gedoe? Jaren en jaren lang, hebben de pastoors van de buitendistricten — en ik niet 't minst in m'n onder-de streepers — gehamerd met zwellende byceps op 't zelfde aambeeld:
Stop toch die frauduleuse rum-verkoop, stop toch die Africaansche tamboerdans!!!
Maar 't was immer aan dooveman's deur geklopt. En nu zie je hier weer de fatale consequentie van lamlendige *laisser-aller*-politiek, die vrijheid verwart met losbandigheid.
Twee rumzatte willekeurlingen, misschien de kostwinners van hun arm Venezolaansch moedertje, hebben aan die averechtsche zoetsappigheid hun vroegtijdigen gewelddadigen dood te denken. Zouden de oogen van 't gouvernement nu eindelijk zijn opengegaan?
En nog iets.
Zat op m'n San Mateo'sche zitkamer 8.17 P.M. verdiept in hoogst interessante lectuur. Plots weergalmde door de zwaar geladen electrische atmosfeer 't mij zoo bekende liefelijk gekweel van 'n Curaçaosche nachtegaal. 't Knarste hoog op, als 'n astmatische pomp, als gezaag door hout met veel knoesten, immer crescendo, tegen 't asbeste dak van de voor-galerij. *Burro*

schreeuwde m'n rechterbuur, die Spaansch spreekt; *burrico*! m'n linker-dito die de geheimenissen van heelemaal onder de knie heeft, en ik voelde m'n knoekenhart opengaan, en als oud-Bovenwinder spontaande ik: *Hello, donkey boy! Come up, dear old fellow*, maar de ondankbare smeerde 'm onder 'n nijdig-nasale twee gamma's doorloopende: ió- Voor stadsche straatjongens en honden is zulk 'n losloopende ezel 'n festijn, maar buiten hebben we van die vagabondeerende beestenboel meer dan den buik vol. 't Is maar al te vaak oorzaak van van hoog oplaaiende ruzies en jarenlange veete tusschen overigs, doodgoeie beste menschen. Vooral nu in de planttijd zijn die losloopende varkens - knor-knors, zeggen m'n schoolkinderen, - die zich door elke hegafsluiting heen wroeten, 't toppunt van ellende voor onze nijvere zwartmannetjes. Blijf maar kalm, als je maïs en boontjes en meloenen prachtig staan, en je op 'n regenachtigen ochtend geheel den boel kaal gevreten vindt door de varkens van je buurman. Dat kan en mag zoo langer toch niet blijven! Zou Gouverneur, of KR., of Procureur of Districtmeester — weet op geen stukken na, onder wien zulks ressorteert — niet 'n verordering of 'n keur, of 'n wetje kunnen uitvaardigen, waarbij 't aan varkenshouders geboden wordt hun beesten vast te houden. Hoop succes te hebben. Hou van opschieten. Ben daarom erg benieuwd naar e.v. *Cur. Krant*.
Klaar, Goddank, want voel me ietwat grieperig. Heb deez' copie daarom zelfs gedeeltelijk in m'n hangmat in mekaar gezet. Vandaar dat ze als proeve van stijl gedecideerd mat is, niet door de hangmat, maar door de griep. Luister nu naar raad van 'n expert, en kruip aanstonds in je hangmat als ge je grieperig gevoelt, dan ben je zoo weer 't ventje.
En als je nu geen hangmat hebt, Jan Paul? Wel, dan is 't heusch 't beste, er niet in te kruipen.
Dank U meneer de Redacteur!
San Willibrordo Jan Paul. II Oct. 1927. (*Amigoe* 8 X 27)

5 XI 27

Curçaosche Ditjes en Datjes.

Als driekwart Willemstad nog op één oor ligt, dan wielt er trouw zoo tegen 'n uur of zes, door Otrabanda’s Breede straat den rooien weg op, 'n rijtuigje, ervoor 'n ruin, op den bok 'n besnorde zwartman, en achter op ’t glad leeren kussen 'n Pater Dominicaan met brutaal-blonde haren. Weer of geen weer, dat spannetje laveert door de toeterende, zwaar beladene, van buitenpost aanrollende melktrucks en reeds zoo'n kleine 25 jaren heeft zoo’n uit den tijd, rammelend vehikeltje Rev. Wahlen D. D. dag in dag uit gebracht naar ze’n dierbare uit de Maatschappij verbannen krankzinnigen of melaatschen.
Zou met élan geheel 'n onder-de-streep kunnen vullen over 't stage en stugge en vooral offervolle werken van dien steeds monteren directeur van Zaquito en Monte Xo, maar dat bewaren we tot later, als de 25 jaren heelemaal vol zijn, dan waag ik er 'n uitbrander aan, die om den drommel niet mis zijn zal.
Ga nu 'n beetje babbelen, zoo maar voor de vuist weg, over dat aan zoo’n weinigen bekende lazaretten, dicht bij Platersrust, waar ik nu pas ’n week getuige geweest ben van de moederrlijke zorgen van de eenvoudige zich zelfs heelemaal wegcijferende liefdezusters voor de arme, haar toevertrouwden melaatschen. Er zijn er heel wat en ik ken er heel wat die ’n onoverwinlijken afschrik hebben, kinderlijk bang zijn voor alles wat naar melaatschheid zweemt, maar Goddank zoo ben ik niet.
Kan met zelfs zoo’n abnormaal heelemaal niet indenken daar mijn hart steeds uitgaat in groot meevoelend meedogen naar die arme lijders zoo nauw verwant aan den grooten goddelijken Lijder van Golgotha.
Herinner me, dat ik als pas afgestudeerd jong missionaris op reis naar Curaçao, voor 't eerst van m'n leven op Suriname melaatschen zag. Mgr. Wulfingh z.g. leidde ons persoonlijk rond in de hem zoo dierbre Gerardus Majella-stichting. Wat er toen bij mij is omgegaan, beschrijven kan ik 't niet, wel weet ik, dat, toen ten slotte 't muziekcorps der melaatschen 'n

vroolijke marsch inzette, me de tranen in de oogen sprongen, en 't verlangen in me opkwam, om in m'n verder leven iets te mogen bijdragen, tot leniging en troost van die arme geschuwde verminkten. Welk verlangen maar al te spoedig werd vervuld, — want gepakt en gezakt voor zeilreis naar St. Eustatius werd me zoo langs de neus weg gevraagd:

> Zeg, Jan Paul, je ben toch niet bang voor melaatschen!
>
> Waarom?
>
> Wel, omdat je daar bij jou op St. Eustatius ook 'n lazaretto te bedienen hebt. Dat is me ook 'n mooie boel?
>
> En-fin, bang!
>
> Wel neen, heelemaal niet.
>
> Heb ze op Suriname en Zaquito gezien, had reuze-meelij met die stakkers, maar bang, geen kwestie van.

Maar wat 'n ontgoocheling, dat eerste bezoek aan 't Statiaansche lazaretto! Had me 't in m'n eenvoud, zooiets voorgesteld als Zaquito, maar *Dios mio caro*, ben dagen van streek geweest door de ten hemel schreienden terugstootende verwaarloozing en ellende, die ik daar aanschouwd heb.

Van Kol schrijft over dat Eustatiaansche melaatschenhuis in ze'n boek *Naar de Antillen en Venezuela*:

> 'n Korte rit te paard bracht mij door 'n vruchtbare doch onbebouwde vlakte naar het Lazaretto, waar toen 10 lepralijders waren opgenomen. Allen hebben afzonderlijke kamertjes, en uit elk kaal vertrek gluurde over 'n onderdeurtje het afzichtelijk gelaat van een dezer arme lijders aan de Lazarusziekte.

Mijn paard stond bij dat bezoek kop aan kop met 't zijne, en 't kan me nog spijten, dat ie 't niet noodig geacht heeft, ze'n verontwaardiging, persoonlijk tegen mij geuit over zulk 'n wantoestand, in ze'n boek vast te leggen.

Hoofdzaak van die verwaarloozing was 't absoluut gebrek aan eenige verzorging wat ook, - geen verpleegsters, geen liefdezusters, slechts 'n opzichter, 'n man met 'n hart van goud, die deed wat hij kon, meer kon ie ook niet. Precies 30 hollandsche gouvernementeele centen, werden door hem elken dag aan elken melaatsche uitbetaald. Daarvoor kochten ze brood, vleesch of visch, wat *jams*, zoete aardappelen of maïsmeel, en zeep, vooral zeep, om hun kleeren en bloedige windsels te wasschen; want zelf moesten ze met hun afgerotte stompjes aan de waschtobbe staan, en hun eigen potje koken.

Denkt u zich zoo'n toestand nu 'ns goed in. Was zoo innig begaan met 't treurig lot dier arme paria's, dat ik trouw zondagmiddag, met m'n zak vol sigaren, er heen reed, 'n stoel bij den opzichter leende, en dan die stakkerds in 'n kringetje om me heen gezeten onder 'n pracht-tamarinde-boom maar vrij uit liet praten en vertellen, en klagen en mopperen, 't goede woordje dat ik hun te zeggen had, ging er dan des te beter in. Totdat op ‘n zielige ochtend onze dokter vertrok, om niet meer terug te keeren op 't eiland. Toen begon pas de ellende.

Me dunkt, dat ik niet beter dien intreurigen toestand kan schetsen, dan door nog 'ns op te halen wat ik indertijd in *Amigoe* van 20 Febr. 1904 schreef, naar aanleiding van St. Eustatius zonder medicus.

> Wij hebben hier een Lazaretto. Bij de een of andere gouvernementeele verordening is indertijd bepaald, dat alle melaatschen van de Hollandsche Bovenwindsche eilanden naar St. Eustatius moeten overgebracht worden.
>
> Goed, uitstekend!
>
> Twee van die ongelukkigen zijn bereids van St. Martin aangekomen, en naar men zegt, zullen meerderen van Saba volgen. Dat alles vind ik excellent, maar één ding vind ik hard, om zulke stumpers te forceeren een land te verlaten, waar geneeskundige hulp te vinden is, en op te zenden naar een plaats waar deze niet te verkrijgen is.

Zegt nu niet, voor die melaatschen is er toch geen beterschap meer. Wat goed zou hun een dokter zijn! O, als ge wist hoe dikwerf zij de meest onduldbare pijnen te verduren hebben en hoe dan dikwerf een bekwaam geneeskundige door eenige kleine raadgevingen of voorschriften die smarten ten minste dragelijk maken kan, voorzeker ge zoudt zóó niet spreeken.

Eenige dagen geleden is hier een van de bewoners van het Lazaretto gestorven, 't Was 'n man van 36 jaren. Na handen, voeten, aangezicht te hebben misvormd, verminkt, mismaakt, knaagde die verschrikkelijke ziekte onmeedoogend immer verder en verder. Keel, strottenhoofd, longen werden aangetast; het einde kon niet lang uitblijven. Ik ben bij hem geweest, verscheidene malen, bij dat toonbeeld van menschelijke ellende, en ik heb gezien en diep meegevoeld 'n lijden zoo verschrikkelijk, zoo afgrijselijk, als ik niet mogelijk achtte, dat 'n mensch verduren kon.

Geen klank breekt door die blauwachtiggewonde lippen. De melaatschheid immer voortvretend heeft ze 't zwijgen opgelegd, slechts 'n heesch smartvol gesteun doet zich hooren. Die oogen zien niet meer, 't zijn bloedige glimmende bollen die je aanstaren; de van pijn vertrokken gekromde armen en beenen, de pijnschokken die het lichaam doortrillen doen ons zien dat daar 'n medemensch lijdt 'n smart, groot uitgestrekt als de zee. En zulk 'n lijden voor dagen en dagen en, geen hulp, geen leniging!

Neen, ik overdrijf niet, men kent de hoegrootheid van de ellende niet waaraan men 'n eiland overlevert als men het alle geneeskundige hulp ontneemt, meer nog als men daar deponeert ongelukkigen die zoozeer behoefte hebben aan verlichting en wetenschappelijken bijstand in hun immer periodiek terugkeerend onuitstaanbaar lijden!

Was nog betrekkelijk jong, toen ik 't voorgaande pende, daarom was 't succes waarschijnlijk zoo poover, want nog heel lang hebben we 't moeten stellen met 'n vluchtig bezoek eens per maand of veertiendaag van Saba's esculaap, totdat eindelijk de Engelschman Morgan Griffith D. M. bij ons kwam aangespoeld. Menig *scientifieke* boom met 'm opgezet in die lange jaren, ook over de lepra, waarover hij 'n bijzondere studie scheen gemaakt te hebben. De hoofdzaak van ze’n beweren is me nog bijgebleven:

Door de L. bacil wordt de melaatschheid veroorzaakt. Eerst openbaart 't zich door vlekken op de huid de zgn. L. maculosa, daarna ontstaan er knobbels (L. tuberosa) die langzamerhand veretteren en vingers en teenen doen afvallen, wat ze de L. mutilans noemen, 't Is treurig, *dear Father*, maar 'n afdoend remedie voor de lepra, zoo besloot Dr. Griffith ze’n glashelder betoog, is tot dusverre nog niet gevonden.

Dit gesprek is meer dan 20 jaren geleden, en nog steeds vorscht de wetenschap onvermoeid, tot heden, helaas, zonder succes.

Herinner me in 1920, op missietentoonstelling in 't Scheveningsche Kurhaus dat ik werd aangeklampt, door 'n zekeren meneer, naam komt er niet op aan. Voorgesteld.

Aangenaam. Of er op Curaçao ook melaatschen waren.

Jawel, maar, Goddank, niet veel, 'n lazaretto met ongeveer 'n twintigtal.

Wel, beweerde 't kittig oude heertje, hij had thuis recept van 'n zalf, die absoluut zeker de lepra genas, en of ie er me 'n paar monsters van sturen mocht.

Was natuurlijk verrukt, en later op reis naar Curaçao, huisden er twee zorgvuldig in watten verpakte potjes zalf in m'n hutkoffer. Plichtmatig na aankomst aan Pater Wahlen, den melaatschenvader, m'n kostbaar remedie overhandigd met 'n:

Je laat me later wel 'ns de uitslag weten, hè, *old peach*?

En na 'n maand of wat schreef ie me 't resultaat:

Jan Paul, ben je dankbaar, hoor, reuze! 't Verlicht de pijnen van m'n arme melaatschen wel wat, maar van genezen geen sprake. *Never mind*, bestel 'n dozijn van dat goedje bij dien vriend van jou, *adiós*!

Kreeg zoo juist 'n verjaarbrief van den ook hier bekenden Father ter Maat, nu reeds jaren rector van 't Leper-asylum te Trinidad. Op 'n eilandje in de golf van Paria, genaamd, — schrik niet — Chacachacara, leeft hij daar 'n eenzaam opofferend bestaan, geheel afgesloten van de buitenwereld tusschen ze'n 500 arme melaatschen. Evenals hier op Curaçao door de Bredasche zusters van liefde worden daar die ongelukkigen verzorgd door Fransche zusters Dominicanessen. Dat 't Engelsch gouvernement, voorgelicht door ze'n medische faculteit voorloopig. alle hoop op genezing heeft opgegeven en slechts heil ziet in absolute afzondering om verdere verspreiding der besmetting tegen te gaan, blijkt overduidelijk uit de geforceerde overplaatsing der melaatschen van 't dicht bij Port-of-Spain gelegen Coi corite naar 't afgelegen eilandje Chacachacara — waar natuurlijk tonnen gouds mee gemoeid waren, En trouw, week in week uit, schroeven onze in-en-uitgaande hollandsche booten langs de rotsige kust van Chacachacara, dat oord van onbeschrijfelijke smarten en teven subliemste uiting der christelijke charitas, door sommigen 't Duivelseiland, door anderen juister 't *Insula Dei* genoemd, maar 't gros van de, bij 't langsstoomen, over de reeling leunende passagiers, weten van niets.

O, mamie, o, kijk toch 'ns, wat 'n; snoezig eilandje, met al die schattige huisjes! Hoe gezellig, èh, om daar te kunnen wonen!

Passeerende bootsman:

Weet je wel, juffie, die lui die je daar ziet rondscharrelen bennen allemaal melaatschen. Kijk, daar heb je hun kerkje, en daar 't huis van de zusters die die 500 stakkers verplegen, en daar woont de pastoor, die 'n geboren en getogen hollander is. Zou je er nou nog graag wonen, juffie?

God beware me, neen, meneer! O, mamie, mamie kom dan toch, ik begin weer zoo akelig te worden door dien engerd, wil je m'n eau de Colonge eventjes uit de cabine halen?

Zeker, schat, blijf nu maar kalm, ik ga al.

Fictie, natuurlijk, dat weet ik ook wel, maar die de realiteit toch akelig dicht benadert, dat zult ge me toch moeten toegeven.

Ben heelemaal afgedwaald. Zou 't, God betere 't, over Zaquito hebben. Dat komt er van, als je voor de vuist je gedachten uit de mouw schudt over 'n stof die je denkt, versta me wel, denkt onder de knie te hebben.

Zaquito? Wat beteekent Zaquito? Ik flapte er uit: natuurlijk Izakje, waarmee 't m'n vraagbaak, P. Euwens, heelemaal niet eens was, wijl dan de klemtoon op *qui*, en niet op *to* moest vallen. Volkomen juist.

Kan ook heel goed beteekenen' *saco chikitoe*, omdat vóór 't lazaretto 't water buitengewoon diep is, dus 'n zak vormt, schoon de klemtoon dan ook in 't gedrang komt. Wederom volkomen juist. Kan ook heel goed 'n Indiaansche naam zijn, piekerde ie verder, en dan: is de beteekenis al zeer lastig te achterhalen. Je ziet, Jan Paul, er zit meer achter, dan je denkt, wat ik wederom volkomen met hem eens was.

Never mind, Zaquito is Zaquito, en over Zaquito lust 't me nog wat te boomen. Waar Zaquito is? Wel, ga, als 't geregend heeft bij poort van Plantersrust scherp links over stag, en als 't niet geregend heeft, neem dan je draai schuin door Mundo Nobo, dan je ben er n 'n minuut of zes. Neem geen notitie van kwaadaardigen bandrekel bij eerste poort, anders kom je er nooit. Stap door 't tuinhekje naar binnen, en je ben 't steenen trapje nog niet half op, of Moeder Paschasia in smetloos wit drilkloosterkleed, ontvangt je met blijden lach, want bezoek aan haar arme verpleegden is immers zoo uiterst zeldzaam, en toch hebben ze 't zoo graag.

't Gesticht bestaat uit vijf paviljoenen, 't hoofdgebouw met kapel, de mannen- en vrouwen-afdeeling, 't gebouw voor de zieke zusters en 't observatie-paviljoen.

Momenteel worden er 13 melaatschen verpleegd, 10 vrouwen, waarvan 3 liefdezusters, en 8 mannen. Zuster Georgia, 'n Rozendaalsche schoolzuster, reeds 16 jaar als melaatsche daar

verpleegd, is nu 'n menschelijk wrak, diep treurig om aan te zien, en toch ondanks al die ellende en pijnen steeds opgewekt, en nog bedeeld met 'n wonderbaar stalen memorie.
Naast haar in tweede paviljoen-kamer moeder Alcantara, besmet verklaard, toen ze als moeder van Zaquito alles voor allen was, steeds bedlegerig, ligt ze goedig glimlachend den dood af te wachten, die voor haar heelemaal geen verschrikkingen heeft.
't Deed me steeds aan, Zuster Richarda te zien, nu korts in de bloei van haar jaren melaatsch geworden slechts 'n paar maanden nadat ze zich vol liefde gewijd had aan de verpleging van haar nu arme lotgenooten.Vreeselijk moet 't zijn, — ik zou 't niet kunnen — zoo’n niets vermoedend zusterke, plichtmatig te moeten meededen:

> Beste kind, je hebt 't offer gebracht van 't voor altijd vaarwel zeggen van je dierbaren in Holland, nu vraagt God nog 'n veel grooter offer van je, begrijp je me niet?

En dan wellen de tranen uit die groote verschrikte oogen, ze heeft 't begrepen, o God, zij ook melaatsch. En geknield voor 't H. Tabernakel, neemt ze snikkend 't zware offer aan uit de hand van Hem, die ook ons ter wille 'n melaatsche geworden is.
Wat zou Zaquito zijn voor zusters en zieken zonder die rustige in-pieuse kapel? Ben zoo wat elken dag die paviljoens rondgegaan. Meesttijds waren de mannen buiten in de koraal of aan zee. Zuster Leonora is met hun verzorging belast, precies als Zuster Remigia met die der vrouwen, en deze hebben ‘t wat goed. Zuster Theresita, de kokkin, die wat trotsch is op haar prachtkeuken met modern fornuis, en Zuster Regia, de kosteres, helpen trouw mee met de verpleging en ook vooral met de wasch, die uiteraard zwaar en van reusachtige afmetingen is, terwijl de Surinaamsche Zuster Natalia haar arme melaatsche medezusters verzorgt.
Wat reuzewerk verpleging van zoo’n 18 melaatschen meebrengt, dat kan men zich gewoon niet indenken, in ieder geval 't is veel te zwaar voor die 6 verpleegsters, wordt serieus hoog tijd dat daar verandering in komt.
Praktisch gezien, is dat wit-dril kloosterkleed? 't Blijft me 'n raadsel, waarom niet alle Zusters op Curaçao van de verschillende Congregaties nog niet dat verstandig voorbeeld gevolgd hebben. Als ik algemeene Overste Supérieure was, dan was er al 'n ukaze in die witte lijn in zee gegaan.
't Meest markante wat me opgevallen is op Zaquito is, die je zou haast zeggen overdreven Hollandsche properheid van zalen, vloeren, bedlinnengoed, zwachtels, etc, en vooral ook de prettige opgeruimde geest die er heerscht onder de verpleegden. Trof er nog 2 oude kennissen uit St. Eustatius aan, die druk gesticuleerend met hun verminkte hand, in hun met Papiamentsch gelardeerd Engelsch honderd uit pratelden.
En nu moet ik, hoe noode ook, ‘n punt zetten, want de opperbaas van de drukkerij begint leelijk te doen. En daarom dit ten slotte: Als ooit een mijner lezers of geïnteresseerden den moed voelt zinken door de fel beukende slagen in hachlijke levensstrijd, luister naar raad en breng 'ns 'n bezoek aan Zaquito. En ik verzeker u, als Moeder Paschasia u met haar zachten glimlach heeft rondgeleid in dat haar zoo dierbaar oord van offers en berustende smart, ge zult moeten bekennen:
Wat armzalige futiliteiten zijn toch al onze wereldsche beslommeringen en onaangenaamheden en tegenslagen in vergelijking van de offers die dag in dag uit door die goede liefdezusters gebracht worden, en ’t lijden dat door die arme melaatschen geleden wordt.
’t Mondaine, steeds meer en meer geld en genot najagende Willemstad zou 't 'n wereld van goed doen, zoo nu en dan 'ns aan de poort van Zaquito aan te kloppen. Wat niet zeggen wil, dat ze 't daarvoor doen zal. Wat jammer is, heel erg jammer
Jan Paul. Allerheiligen, 1927. (*Amigoe* 5 XI 27)

10 XII 27
Caraçaosche Ditjes en Datjes.

Auteur van interessante onder-de-streep over Coro heeft me er eigenlijk ‘n ietje ingedraaid, om geen minder *fashionable* uitdrukking, waarin 't ook draait, te gebruiken. Waarom? Wel, boven dat bewust geschiedkundig artikel prijkte 'n massale I, was dus heelemaal niet vermetel daaruit te distilleeren, dat minstens 'n II en misschien wel 'n no. III ’t licht zou zien in e.v. *Amigoe*. Maar 't vervolg-artikel bleef uit, schoon heel intellectueel Curaçao zat te snakken iets meer te hooren over Juan De Ampies, de vriend van den Indiaan, en de Redder v. Curaçao voor vrede en beschaving, vooral ik, die nu maar weer voor copie moet opdraaien.
Never mind! Zoo is nu eenmaal 't bestaan van 'n persmuskiet.
Schrik niet!
Heb in de gevangenis gezeten
Waarschijnlijk met je auto, 'n hut of ‘n truck ten onderste boven gereden?, is 't niet zoo, Jan Paul?
Neen toch niet. Zou haast zeggen, was 't maar waar, maar dat zeg ik niet.
Kan slechts stoffen op 'n garage, ‘ne blik gasoline, 'n auto-toeter en binnenkort zelfs op 'n pomp waarmee ze amechtige binnenbanden weer 't leven inblazen, maar voorshands hobbel ik door 't leven en Curaçao's dreven in ‘n *kitokie*, 'n vehikeltje op twee wielen met 'n bakje er tusschen, en ’n lui paard er voor.
Maar achter de tralies heb ik toch gezeten in m'n groenende pantalon en glimmend colbertje, met m'n witte duik-en-vlieghoed op m'n linkerknie, achter de tralies van 't kantoor van den Directeur van de gevangenis, den Heer Veenendaal, schoon reeds jaren burger, nog steeds stram militair.

> Dag Meneer Veenendaal!
> Dag Pastoor, hoe gaat 't?
> Schitterend. Mag ik de gevangenis 'ns zien?
> Niets op tegen. U komt zeker voor de krant?
> Ja, ik kom voor de krant.
> Reuze-belangstelling in den laatsten tijd. Dezer dagen ook bezoek gehad van den Directeur van Openbare Werken. Iets aan u losgelaten over ze’n indrukken?
> Ja zeker, de heeleboel afgekeurd.
> Kijk, interessant! Afgekeurd, zegt U?
> Ja, afgekeurd. Hoeveel gevangenen er zijn?
> Negen-en-veertig, 4 vrouwen en 45 mannen.
> En hoeveel personeel, ik bedoel oppassers?
> Drie dag-en twee nacht-oppassers.
> Jonge kerels?
> Neen, menschen op leeftijd.
> Dank U, en mag ik nu 'ns eventjes 't zaakje zien?
> Met genoegen!

en ie pakte 'n reuzesleutel, pang pang, kijk hier is 't huis van bewaring. 'n Gang met cellen, bijna allemaal leeg.
De mannetjes die daar en-pension waren, werden gelucht, wat me altijd denken doet aan 'n veerenbed en peluws gestuwd met kapok. 's Morgens en 's middags ‘n uur luchten, dat is voorschrift. Zou er bij gestipuleerd willen zien, dat die celmannetjes dan, des noods geforceerd, aan 't ijsbeeren moesten slaan, op en neer, op en neer in ‘t ommuurde binnenplaatsje, — 't zou de circulatie van hun bloed ten goede komen. Maar al die luchtscheppers zaten of leunden of hurkten of hangebasten en keken me maar aan. Wat 'n rare snijboon is dat nou weer, lag duidelijk op hun zwart, of blank, of aangebrand physionomie te lezen. In één cel observeerde ik door traliedeur drie zwartmannetjes, — een mafte op 'n matje, de twee anderen zaten klimaat te schieten met klaasvakerige sufoogen … Toen ze mij in 't vizier kregen, ietwat *rumor in casa*, zelfs de snorkende slaper sprong ineens op, alsof 'n

scorpioen 'm gestoken had. Ben nog nooit van m’n leven zoo intens gefixeerd. Kan me 't echter best indenken, want als 'n neger of 'n ezel langs m'n Willibrordsche wigwam beent, dan kijk ik ook naar buiten.
Rechts onder de trap ‘n donker hok. Worden recalcitrante bewoners van 't raadhuis-sousterrain in opgeborgen, aan 'n ketting, op water en brood, voor een dag of wat.
Van Kol, die in 1903 ook deez' gevangenis bezocht, vond deez *camera obscura* nu niet al te somber, - wat ik heelemaal niet met ‘m eens ben, — want mij dunkt, 't kan niet somberder, in 'n etmaal, hou ik, is er de halsstarrigste delinquent door de eenzaamheid en donkerte en hitte, geestelijk murw geslagen. Hoop er nooit m'n bivak in op te slaan.
M'n vriendelijke *cicerone* liet me ook 't doorgezaagde tralieraam zien waardoor half Nov. ‘n stuk of wat van zijn logé's waren uitgebroken. 't Is schitterend werk. Die dikke ijzeren bouten zijn, als waren ’t stearinekaarsen, glimmend glad afgesneden, hebben 't moeten afleggen tegen de frauduleus binnengesmokkelde ijzerzaag, en de machtige bicepsen van 't op vrijheid beluste vijftal. Kan me de situatie goed indenken op dien maanlichten winderigen avond van den 12den November, in cel N°. zooveel van onze Willemstadsche gevangenis. Tegen 8 uur was 't terrein veilig. Tralies waren, ping pang, *all right* beklopt, oppasser had ze’n laatste ronde gedaan. Toen kwam de zaag in actie, de ijzerzaag met haar scherp stalen haaiengebit, kris kras, kris kras, en 't zweet droop met stralen langs 't *souple* schokkende lijf van den zager, van angst en bovenmatige inspanning en koortsige twijfel of 't lukken zou.
Stop! Stil! Daar komt iemand.
Doodsche stilte, slechts onstuimige hartgeklop, als auto-zuigers bij 'n 60 KM. vaart..
Nonsens! Niks! Vooruit.
Dat is ‘r een, pak aan! En de eerste tralie werd voorzichtig als 'n staaf dynamiet op 't houten vloertje gevlijd.
En nou jij! En die jij klom met 'n hoepla op de schouders van ze’n forschen celcollega, en daar begon 't weer, krrr, krrr, krrr, totdat na uren taai-wanhopig gezwoeg van mannetje na mannetje, de vierde spijl 't eindelijk opgaf. En waart ge, op dien Zaterdagavond toevallig op dat gevangenis-binnenplaatsje geweest als niet er bij geïnteresseerd toeschouwer, dan hadt ge 'n vijftal duikels kunnen waarnemen uit dat nu aftandsch tralieraampje, om dadelijk daarop die nattige menschenbodies met groote schrikoogen als katten tegen buitenmuur te zien opklauteren, om aan de overkant neer te plonzen, op te springen, en te verdwijnen, zich te verliezen in ‘t obscure punda-complex.
Biba la Libertad!!!!
Had 't gezicht wel 'ns willen zien, van den dienstdoenden oppasser, toen ie dien Zondagochtend die bewuste celdeur N° zooveel openzwaaide, en de vogels gevlogen vond. Zal wel wat anders gezegd hebben dan:

O, Heere-mijn-tijdje, dat is me ook 'n mooie geschiedenis, —
gelooft U ook niet?

Kijk, pastoor, en hier heeft U de keuken.
'n Jonge kerel, met gemillimeterden schedel zat in de deurpost koffie te branden. Eerlijk, gezegd heb ik 't niet erg op Curaçaosche keukens begrepen, en nooit gehad, in al m'n W. I. jaren, waar ooK 'k Zet er nooit 'n voet in, zelfs niet op eigen domein. Zoo’n corpulent als gepolijst ebbenhout glimmend kokkie, tronend op 'n petroleumkist tusschen 'n stuk of wat houtskoolkomforen, met pruttelende potjes en pannetjes, ik weet niet waar 't 'm juist in zit, maar geheel m'n apetijt is absoluut naar de maan, als ik maar eventjes per abuis in dat paradijs van culinaire geneuchten ben verzeild geraakt.
In de gevangenis-keuken — 't was 's middags 'n uur of 3 — was alles aan kant, de vaten gewasschen, de boel opgeveegd, ze had 'n ietwat hollandsch cachet wat betreft de-pap-van-den-grond-eterij. U begrijpt wel wat ik bedoel; aan den kok en helpers m'n compliment.

En, Mijnheer Veenendaal, wordt er hier nogal goed opgeschept?

Wel, klagen hebben ze heelemaal niet, menig hunner heeft 't thuis lang zoo goed niet.
Prachtig, hoe is 't menu zoowat?
Nu 'n menu krijgen ze nu juist niet, maar 't is toch best, luister maar: 's morgens en 's avonds, brood met koffie, suiker en funchi.
Maandag: Bruine of witte boonen met uien, reuzel en funchi.
Dinsdag: Erwtensoep met gezouten of varkensvleesch en funchi.
Woensdag: Rundvleesch met groente of vermicellisoep en funchi.
Donderdag: Bruine of witte boonen met uien en reuzel en funchi.
Vrijdag: Erwtensoep met gezouten of varkensvleesch en funchi.
Zaterdag: Rundvleesch met groenten of vermicellisoep en funchi.
Zondag: Visch of haché of lever met funchi.

Nou, m'n waarde Heer, daar wil ik voor teekenen, zei ik niet, maar dacht ik, want voor m'n geest doemden die ouwe verschrompelde rubberige Willibrordsche slachtgeiten met hun *morituri te salutant*, maar ’t zal je niet mee vallen oogen. Waarmee ik maar zeggen wil, dat ik 't volkomen eens ben met den sympathieken gevangenisdirecteur, dat ze’n menschen 't daar goed hebben, wat ik best vind.
Vroeger was op 't batterij-terras 'n militaire wachtpost, die met 'n simpel linksch en rechtsch ooggedraai geheel de inrichting in 't vizier had.
Opgeheven! Waarom? Geen mannetjes!
Zal waarschijnlijk weer in actie treden als de militaire politie ze’n glorieuse intocht op Curaçao gedaan heeft.
Of ik dan voor de militaire politie ben? M'n goeie ziel, die interpellatie is eigenlijk 'n beetje onbescheiden, maar enfin ... heb nooit 'n syllabe voor of tegen dat instituut gepend, schoon ik toch heusch geen blad voor m'n mond neem, als 't er op aan komt, maar tegen de bierkaai vechten, is onbegonnen werk, wat duidelijk is, geloof ik.
Ontmoette al heel gauw, na m'n naar de stad wielerij *cabez'i boto*, (wat in zuiver hollandsch beteekent, baas, mag ik meerijden?) 'n mij bekend *gentleman* met sterretjes. Bedoel niet, een der velen die hier rondbeenen en alsmaar sterretjes zien, maar 'n meneer met genaaide sterretjes op de hoeken van ze’n wit opstaande colbertkraag.
Aldra kwam 't gesprek op de ontvluchte gevangenen.

M'n waarde Jan Paul, weet je, wat ze doen moesten?
Als die stuk of wat dwangarbeiders straatschoonmakers weer 's middags hun *sweet home* binnenkuieren, dan een voor een de kleeren uit, en onder de douche, dat is hygiënisch en meteen 'n prachtgelegenheid al hun hebben en houwen te fouilleeren, *is not it*? Ingenieus, inderdaad; maar ik heb ook nog 'n ideetje *en-portefeuille*. Waarom die ijzeren gevangenis-tralies niet onder stroom gezet? Neen, begrijp me nu goed, wil, God beware me, geen *electrocutie*, zooals die doodelijke draad gedurende den oorlog op de Hollandsch - Belgische grens 't 'm leverde, dat noem ik gewoonweg moord, maar 'n kalm stroompje van idem zooveel Volts, juist genoeg om als ze aan 't ijzerzagen willen gaan, dat maschien uit hun fikken te schokken.

Ben benieuwd, wat met den palm zal gaan strijken, 't douche-of 't stroom-*projet*; en daar 't niets kost, heeft de douche de meeste kans, zoo snugger ben ik nog wel dat in te zien. Toch is 't ook niet onmogelijk, dat ze allebei —én douche én stroomduikelen, met 't gevolg dat de gevangenen dan bij bosjes ook zullen blijven duikelen uit kapotte gevangenisraampjes, wat zeker niet van humor ontbloot is.
Daar ik vroeger, *qualitate qua*, evenals de Dominé, die er trouw ze’n gemeenteleden bezoekt, al dikwerf de vrouwenafdeeling met annex-kapel bezocht had, speende ik me van 'n visite aan 't viertal *ladies*, en stond weer spoedig in God's vrije natuur, na Directeur Veenendaal bedankt te hebben voor ze’n vriendelijke ontvangst en waardevolle gegevens.
En nu je conclusie, Jan Paul, want dat hoort er nu eenmaal zoo bij.

Wel, ben 't roerend eens met Ir. van Rosse, onzen Directeur van Openbare Werken, en dat zegt alles.
En nu zult ge 't misschien niet willen gelooven, maar ze gaan toch weer lappen.
Onmogelijk. Toch waar! Waarom dienen anders de steenhoopen buiten de gevangenispoort. Geloof me, die steenen dienen om in plaats van 'n hek 'n muur te maken, en de bestaande muren wat te gaan ophoogen, alsof Venezolanen, die van kindsbeen gewoon zijn als apen tegen de gladste cocosstammen op te klauteren, er 'n been in zouden zien, om eventjes zoo'n muur te nemen, daar lachen ze mee.
Helaas, 't blijft op Curaçao maar lappen, lappen, lappen!
Kolonie, mag je niet meer zeggen, 't is nu gebiedsdeel, *soit*; maar 'n ordinantie uit 't Moederland om voortaan Curaçao - Lapland te noemen, zou wel zoo logisch geweest zijn.
Gouverneur Helfrich wilde indertijd — ik geloof in 1921 — 'n nieuwe gevangenis bouwen, ten Oosten van 't Raadhuis, waar nu 't telefoonkantoor staat. Door bezuinigingswoede is zulks toen van de baan geraakt, wat ik heelemaal niet betreur, want die uitverkozen plaats deugde er niet voor.
Mag ik 'ns ronduit m'n opinie zeggen?
Wel, bouw, nu deze is afgekeurd, 'n splinternieuwe gevangenis ergens buiten, te midden van gronden die naar ontginning hongeren, 'n soort Sing-Sing in miniatuur. 't Doel,—-laat 't secundair zijn, — van gevangzetten is toch die menschen beter te maken, trachten ze weer als nuttige leden aan de maatschappij terug te geven, is 't niet zoo?
Nu met 't ons huidige systeem, wordt dat doel zoo goed als niet bereikt, de menschen versuffen er door niets doen, worden vadsige nulliteiten, die later voor niets meer deugen. En praat me nu niet over onze dwangarbeiders, die dan toch z.g.n. werken; dat scharrelen door onze straten met wagen en schoppen is gewoon 'n paskwil, daar lacht 'n ieder mee, vooral de lui die kersversch van Holland komen, en nog weten wat werken is. Gelooft U ook niet, dat zoo'n buitengevangenis, waar door de geïnterneerden kan gewerkt worden in de buitenlucht, ontbosschen, spitten, planten, zaaien, besproeien, oogsten etc, en de dwangarbeiders de wegen in den omtrek in orde kunnen houden, 'n zegen èn voor de gevangenen èn voor Curaçao zijn zou. Geen geld, Jan Paul. *All right*! Afgeloopen! Dan maar weer lappen!
San Willibrordo, Sinterklaas 1927 Jan Paul. (*Amigoe* 10 XII 27)

7 I 28
Ingezonden
Geachte Redacteur,
Ales wat ik deez' keer te vertellen weet, is: dat er 't vorig jaar op San Willibrordo 723.5 m.M. regenwater is neergeklaterd en dat 't jammer is, dat de klein luyden zoo weinig geplant hebben, want onze maïsvelden staan er nu prachtig voor; dat we van oud in nieuw en og dagen daarna in 't teeken hebben gestaan van ontploffende klappers en donderbussen, 'n noviteit, 'n ongehoord iets op onze voorheen zoo rustigen buitenpost.
Dat is alles. Dus geen stof voor m'n stereotiep maandelijksch praatje-onder-de-streep. Wat me spijt. Maar maal 'ns een vuist, als je geen hand bebt. *Never mind*, tot 'n volgend keer, en allemaal van harten Zalig Nieuwjaar!
Jan Paul, San Willibrordo. Jan III/ 1928 (*Amigoe* 7 I 28)

4 II 28
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Zoo nu en dan loop je op je zonnig West-Indische levensbaan weleens landgenooten tegen 't lijf, fideele inellectueele typen, die echter met 'n soort van dédain neerzien op 't dierbare plekje grond, waar eenmaal hun wieg op stond, en waaraan ze alles te danken hebben.

Zijn vrij zeker gebiologeerd door ‘t millioenen gejongleer van 't ons naburige Amerika; wat daarom nog heel geen pas geeft, om met opgetrokken neusvleugels ietwat smalend op ‘t moederland af te geven, omdat ... ‘t zoo klein is. En dat doen ze.
Wat fout is, radicaal fout van top tot teen.
Nu ben ik heelemaal niet chauvinistisch aangelegd, integendeel, maar ‘t aanstellerig kleineerend gedoe wil er bij mij toch niet in; want 't gaat toch niet aan, 'n land, 't derde in de rij der koloniale mogendheden met 'n bevolking van ± 55 millioen, zoo maar eventjes als klein te betitelen, daarenboven *du haut de sa grandeur* doodgewoon weg te cijferen de schitterende reuze-prestaties van dat petieterig landje, op allerlei gebied.
Nou ja! Nou ja?? Luister, slechts ‘n paar en uit 'n boordevollen korf: de nieuwe sluizen van IJmuiden, *the greatest of the world, my dear*, en de gegraven Rotterdamsche havens, idem; 't dempen van de Zuiderzee, 'n titanenwerk, 'n wonder van waterbouwkunde en techniek, waarover Europa, ja zelfs 't zoo zelfvoldane Amerika perplex staat. Nooit gehoord over de reuze-voorsprong die Holland heeft op radiotelefonisch gebied, over de beteekenis van haar wereld-rubberproductie, en thee- en koffie- en suiker- en tabak-cultures? Nooit gehoord van Fokker, van Philips, van Prof. Keesom, van Luitenant Koppen, die met ze’n Postduif eventjes heen en weer naar O. Indië vloog, van Commandant v. d. Kun die met ze’n duikboot K XIII versta wel ongeconvoyeerd, 'n onderzeeboot-tochtje maakte van meer dan 20.000 mijlen, Holland, via 't Panamakanaal, Soerabaja, 'n bravourstuk zonder weerga, in de geschiedenis der duikbootenrij.
Me dunkt, dat kan volstaan, 'n land dat aan de spits staat van zoo heel veel op economisch en technisch en industrieel en cultureel gebied, kan en mag niet klein genoemd worden; heb ik gelijk of niet?
'k Bracht o. a. wereldreis v. K XIII als een der argumenten naar voren, ten bewijze van Hollands grootheid. Heeft U de pas uitgekomen reisbeschrijving van dien tocht al *gesavoureerd*: Met Hr. Ms. K XIII n/ Nederl.- Indië, door C. v. d. Linden & M. Wijtema, officieren v/d K XIII? Ik wel, en daarover ga ik nu 'n beetje babbelen.
Op den 27n. Mei 1926 verliet de K XIII den Helder, en op den 13n Dec. d.a.v. klonk op de reede van Soerabaja voor 't laatst houden voor en achter, daarna nog even een klapje achteruit, en de K XIII had haar 20.939 mijlen langen tocht zonder averijen of groote stoornissen aan batterijen en machines afgelegd. Maar zoover zijn we nog niet.
Je zoudt nu toch verwacht hebben, dat op dien zonlichten ochtend van 27 Mei, er extra-treinen voor den Helder moesten worden ingeschakeld, om de enthousiastische bewonderaars van V. d. Kun en ze’n mannetjes in drommen te voeren naar den zeekant, waar de K XIII gemeerd lag, kant en klaar voor de 20.000 mijlenreis.
Helaas, geen kwestie van, bij 't vertrek was de belangstelling uiterst matig, zooals blijkt èn uit de toen genomen kieken, èn vooral, uit de laatste alinea van 't eerste hoofdstuk van 't reisverhaal, welke luidt:

> Dat op 27 Mei 1926 de K XIII de hollandsche wateren had verladen, zal op dien datum tot weinige landgenooten doorgedrongen zijn, daar pas na de groote ruchtbaarheid, die de Amerikaansche bladen aan de reis gegeven hadden, er ook in Nederland belangstelling voor ontstond.

't Hollandsche flegma kan soms tè ver gaan. Je moet 't intérieur van 'n duikboot gezien hebben, of beter nog, zooals ondergeteekende, 'n duikdemonstratie meegemaakt hebben, om te kunnen beseffen wat 't zeggen wil bij hooge zee, uren en uren lang in zoo’n stalen tunnel opgesloten te zitten. En 'n reuze-portie ruw weer is, bij de oversteek van Holland naar de Azoren, de K XIII toebedeeld geworden, zoodat slechts op den zesden dag na 't vertrek voor 't eerst gedoken kon worden om de gewenschte slingerwaarnemingen te verrichten. Hoe menigmaal de energiek-gewelfde schedel van Dr. Vening Meinesz, gedurende de eerste dagen

van 't traject, niets meegevende ijzeren kranen en pijpen en manometers gerammeid heeft, staat niet in 't reisjournaal vermeld, wat ik beschouw als 'n onvergeeflijke lacune.
Van Fayal — Horta — ging 't via Las Palmas naar Curaçao.

> Op de Dagwacht van VIII Juli werd het eerste stukje Hollandsch grondgebied gezien, en ten 8 u. 30 v.m. stoomde de K XIII tusschen Bonaire en Klein-Bonaire door, langs de hoofdplaats Kralendijk. Als men niet wist, dat dit eiland aan Nederland toebehoorde, dan zou het zien alleen van dit plaatsje al voldoende zijn om het te veronderstellen. Het ziet er grappig Hollandsch uit, met huizen als boerenwoningen en een antiek fort. Op het eiland verspreid, ziet men een paar negerkralen, doch waar de bewoners van moeten leven, is ons een raadsel, want het lijkt wel of er niets dan cactussen groeien.
> De bevolking, die per radio gewaarschuwd was, dat de K XIII over de reede van Kralendijk zou varen, vertoonde zich bij den landingssteiger. Er hadden zich daar althans een dertigtal menschen verzameld, die zich niet bijzonder enthousiast voordeden. Blijken van belangstelling gaven zij ten minste niet; alleen werd met de vlag op het oude Fort gesalueerd, toen wij Kralendijk reeds lang achter ons hadden. Dit totale gebrek aan uiterlijke vroolijkheid verwonderde ons niets, want men moet wel een geboren optimist zijn om op zulk een droge kale rots als Bonaire is, niet alle levenslust te verliezen.

Tot zoover de auteurs. Met 't antieke fort, ook met de alomtegenwoordige cactussen, ben ik 't volkomen eens, maar huizen als boerenwoningen, 't kan zijn dat ze van zee uit er op gelijken, of den laatsten tijd daar zijn aangebouwd, maar 'n jaar of vier geleden bij m'n bezoek aan Bonaire waren ze er nog niet. Geloof zeker, dat bij nadere kennismaking, bedoel door het even te zijn binnengeloopen, 't oordeel heel wat gunstiger zou geluid hebben, want de Playa van Bonaire is inderdaad 'n allervriendelijkst typisch-tropische nederzetting. 'n Vriend van me, die al heel wat ge-globe-trotterd heeft, beweert zelf dat 't uitzicht van de galerij van de Bonairsche *pasanggrahan*, je een der mooiste views biedt van geheel de West. Onder menigen onooglijken bast schuilt vaak 'n sappige kern, waarmee ik maar zeggen wil, dat 't binnenland van 'n door de zee bespoelde droge kale rots, soms heel erg meevalt; neem Saba maar eens als 'n frappant voorbeeld.

> De karige belangstelling voor de passeerende K XIII van 't dertigtal Bonairianen werd echter honderdvoud vergoed door 't hoog-uitslaande enthousiasme van de Willemstadsche bevolking, toen klokslag 12 de K XIII met 'n goed vaartje de St. Anna-baai binnendieselde. Bij 't binnenkomen stond aan stuurboord op een oud fort de stafmuziek van het garnizoen opgesteld, die het Wilhelmus liet weerklinken. Het was zwart van de menschen, zoowel op de muren van het fort als in de straten langs den waterkant. Geheel Willemstad was uitgeloopen om tegenwoordig te zijn bij de binnenkomst van de eerste Nederlandsche onderzeeboot, tevens het eerste oorlogsschip, dat sinds jaren in deze Hollandsche kolonie kwam. Lang hadden de Curaçaoënaars op een schip gewacht en eindelijk was 't er dan. Geen wonder, dat de bevolking enthousiast was en dit niet onder stoelen of banken stak. Tusschen de beide oevers van de St. Anna-baai, die bezaaid waren met juichende menschen, vervolgde de K XIII haar weg naar het Schottegat, de baai, die achter het kleurrijke stadje ligt, om aldaar te draaien. Langzaam stoomde zij wederom terug en nam ligplaats aan de Handelskade, alwaar aan belangstelling geen gebrek was. De eerste etappe van de reis was nu achter den rug.

'i Kan me nog altijd spijten, dat ik die glorieuse entree van de K XIII op den 8n. Juli 1926 niet heb meegemaakt. Tot den 20sten zou ze in onze haven blijven uitrusten van 't door-en-onder Atlantisch en Caribisch pekelwater geschroef, maar *état-major* en bemanning zijn in die dagen zoodanig gefêteerd, dat ik vrees dat er van rusten niet heel veel gekomen is.

Toen ik commandant v. d. Kun bij m'n eerste reporters-bezoek, dan ook polste, of ie geen idee had, om ook 'ns 'n kijkje op m'n buitenpost te komen nemen, kreeg ik tot vriendelijk bescheid: *My dear Father*, 't spijt me, ik zou 't graag doen, maar 't gaat, niet. Als ik op alle invitaties zou ingaan, dan moest ik minstens 'n maand hier blijven, en dan was ik er nog niet doorheen.
Of K XIII's bezoek ook geapprecieerd werd.
't Zesde hoofdstuk van 't keurig geïllustreerd werk, over Curaçao, is in één woord schitterend Maar is 't nu niet om tureluursch te worden uit deze bladzijden tot de wetenschap te moeten komen, dat er 'n merkwaardigheid op Curaçao bestaat, waarvan je, ondanks je jarenlang hier-zijn, nog nooit of te nimmer gehoord heb. Die merkwaardigheid is de Looden Verrader, 'n oud scheggebeeld van een zeilschip.
't Woord is weer aan de auteurs:

> Vroeger was hij de trots van de bewoners, thans niets meer dan een vervallen grootheid. Reeds lang werd de Looden Verrader door de Curaçaoënaars met de meeste achting, zijnde het eenige beeld van hun eiland, vereerd en behandeld, totdat de bemanning van een der oorlogsschepen dit in de peiling kreeg. Het beeldje was niet meer veilig en de matrozen rustten niet, voordat het was weggenomen, en goed en wel aan boord verstopt. Het maakte de reis naar Holland mee, en omdat het ventje daardoor veel geleden had en er onooglijk uitzag, werd het gelijk met ander schilderwerk aan de werf in Nieuwediep in onderhoud gegeven, en kwam na verloop van tijd prachtig, in een nieuwe jas gestoken terug.
> En toen na een volgende reis naar de West, de Verrader weer op zijn voetstuk prijkte, maar nu geheel als tip-top *genleman* gekleed, konden de Curaçaoënaars het wel weer vergeven.
> Hetzelfde spelletje herhaalde zich nog eenige malen, steeds geheel buiten medeweten en goedvinden van de eigenaren, als het beeldje volgens de matrozen weer eens een nieuw pakkie-an noodig had. Geen wonder dus, dat de commandanten in het vervolg verboden om den Looden Verrader aan boord te brengen en op een reisje naar Holland te fuiven. Maar niettegenstaande de meest gestrenge orders, werd hij dikwijls op slinksche wijze van zijn voetstuk gelicht en aan boord in veiligheid gebracht tot groote verbolgenheid van de eigenaren, en hoe er ook vóór het vertrek werd gezocht, hij was en bleef onvindbaar. Pas bij het in zicht komen van de Hollandsche kust werd hij voor den dag gehaald en opeen goed in het oog loopende plaats aan dek opgesteld om getuige te zijn van het binnenloopen in de haven van Nieuwediep. En weer kreeg hij een nieuwe kleur, werd volgens de laatste mode gekleed en maakte met een volgend schip den tocht over den Atlantischen oceaan naar zijn woonplaats.
> Tegenwoordig kent een groot deel van de marine hem nog maar uit overleveringen en heeft hem in werkelijkheid nooit gezien. Het wordt tijd dat Curaçao weer geregeld door de marine bezocht wordt, zoodat niet alleen buitenlandsche oorlogschepen er hun vlag vertoonen; bovendien vraagt de Looden Verrader met klem om een nieuwe jas.

Ik maak heelemaal geen excuus voor deez' lange aanhaling, daar 't je reinste smulpartij is voor iedereen, die iets voelt voor Curaçaosche folklore, is 't niet zoo? U snapt, dat ik al gauw naar stad truckte, tuk op kennismaking met dat beroemd bereisd heerschap. Ergens in de buurt van de West-Werf moest ie te vinden zijn, ergens op 'n bleekveldje, dicht bij 't huis vroeger door de familie de Gorter bewoond, zoo beweerde men op m'n informaties. Er heen gestapt, gevraagd, gezocht, maar van 'n koude kermis thuis gekomen, in geen velden of wegen was er 'n Looden Verrader te bekennen, nooit van zoo’n persoonlijkheid gehoord, meneer.
Niet onmogelijk, dat ie weer op weg is naar Nieuwediep met Hr. Ms. Hertog Hendrik; zoo niet, wie van m’n lezers kan me ze’n schuilplaats aanwijzen, want op zoo’n Curaçaosche merkwaardigheid moeten we zuinig zijn, ik sta na de ontdekking in voor 'n spiksplinternieuwe jas.

Op den 20n. Juli ging de K XIII er weer van door. De tonen van de stafmuziek waren de laatste klanken, die we van het kleine eilandje hoorden. Aan boord heerschte 'n pessimistische stemming, 't leek wel of iedereen uit zijn humeur was.
Het beproefd menschkundige: ‘n vroolijke avond maakt vaak 'n droeven ochtend, van Thomas à Kempis, schijnt zelfs voor de moderne duikmenschen nog geen uitzondering te maken.Woensdag den 28 Juli passeerde de K XIII niet alleen als eerste Nederlandsche, doch tevens als eerste Europeesche onderzeeboot, het Panamaksnaal.
Wie zei ook weer, dat Holland zoo’n klein landje was?
'n Paar dagen later werd geankerd in de baai van Mazatlan (Mexico). Stip als bijzonderheid aan, dat men uiterst tevreden was over het logies etc. in 't hotel, alleen liet de bediening te wenschen over, hoe hard men ook belde, geen sterveling kwam er opdagen.
Veel, zoo niet alles verklaart, dat 't hotel Belmar heette.
Op 24 Augustus liep men the Golden Gate binnen. Op den steiger tal van journalisten, fotografen en filmoperateurs. San Francisco was enthousiast, neen niet als Bonaire, maar als Willemstad-Curaçao. *Etat-major* en bemanning hebben daar kostelijke dagen doorgebracht. De Nederland goedgezinde burgemeester gaf onmiddelijk orde eenige duizende hollandsche vlaggen aan te maken, wat ze in één nacht klaarspeelden, zoodat naast iedere Amerikaansche ook 't rood-wit- en- blauw zou wapperen. Ze moesten dien meneer burgemeester van Willemstad maken, dan zou op 31 Aug. ons havenstadje er wat fleuriger uitzien.
't Kan me spijten, dat ’t interview van Commandant v. d. Kun door 'n Amerikaansche lady-reporter, over o.a. monstervisschen niet door de auteurs is opgenomen, 't had er bepaald 't typisch cachet aangegeven.
Met de Prohibition loopt ’t in de U.S. nogal los; in San Francisco zijn tenminste de inrichtingen legio, waar tegen abnormaal hooge prijzen allerlei dranken te krijgen zijn. Dat 't vrijheidlievende Amerikaansche volk toch niet inziet, dat het zich door die zgn. drooglegggerij onsterfelijk belachelijk maakt.
Woensdag den 8 Sept. sloeg weer ‘t klokje van scheiden. Met tegenzin maakte men aanstalten voor ’t vertreK
Never mind, 't is altijd geen kermis. *Bye! good bye*! en de K Xlll ving den nog restenden 10.000 mijlentocht aan.
Op 'n prachtkiek zie je de *état-major* 'n dag of 12 later op ’n Honolulusche steiger, met anjelieren-guirlandes omkranst, 'n oude Hawaii-gewoonte, 't bewijs dat ge welkom zijt.
Toen begon den II. Oct. de groote oversteek van Honolulu n/ Guam, 18 lange dagen.

> Nu pas bevond de kleine K XIII zich met recht midden in den onmetelijken Stille Oceaan.
>
> Zoo midden in den Pacific, verlaten van iedereen met niets anders dan de eeuwigdurende deining om zich heen, voelt men pas goed hoe afhankelijk men van wind en weder is, vooral indien de Dieselmachines het eens zouden afleggen. In geen honderd mijlen in den omtrek was er een eiland of een schip, dat eventueel hulp zou kunnen bieden. Zonder geluk vaart niemand wel, en als er één is, die dat kan getuigen, dan is het zeker de K XIII.
>
> Eindelijk Guam ahoy! Vóór 't ankeren kennis gemaakt met 'n zeebeving, die de zee tot ’n heksenketel maakte. Allemaal gelogeerd aan dek van den Amerikaanschen olietanker, welks logies ideaal was, als ’t niet regende. Toen via Yap door de straat San Juanico naar Manilla.

Wanneer U in de couranten zult lezen, schreef me indertijd Commandant v.d. Kun, dat de K XIII in Manilla is aangekomen, weet dan dat alle werkelijke gevaar achter den rug is. Voorbij Guam hebben we nl. kans op typhonen, natuurverschijnsels, die ik liever onder 'n studeerlamp, dan *in loco* bestudeer. En den nacht van 7 op 8 November liep de K XIII, zonder met typhonen kennis gemaakt te hebben, de Manilla-baai binnen.

't Einde van de reis nnderde nu snel, via Ambon-Banda-Bima n/ Soerabaja, waar men den 13n Dec. 's morgens voor de haven lag. Geëscorteerd door onderzee- en torpedobooten en drie watervliegmachines stoomde men op.
Houden voor en achter, klonk het voor het laatst; daarna nog even 'n klapje achteruit, en de K XIII had haar 20.939 mijlen langen tocht zonder averijen of groote stoornissen aan batterijen en machines afgelegd.
Een schitterende bladzij was er gevoegd bij het boek van Neerland's Zeehelden, en Neerland's roem als zeemogendheid.
San Willibrordo 1 Febr. 1928. Jan Paul. (*Amigoe* 4 II 28)

3 III 28
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Volgt uit den aard van de zaak, dat als je op 'n Curaçaoschen buitenpost gestationneerd ben, je in de eenzame lange avonden 'n ontzaggelijke dosis lectuur verslindt.
Volgt ook uit den aard der zaak, dat electrisch licht buiten kwestie is door mijlen afstand van kabel, dat men zich vaak met lang niet *up to date* lamplicht moet behelpen, zoodat bij terugkeer in Holland je al heel gauw bij den oogendokter zit te *antichambreeren*. Herinner me nog zeer goed m'n eerste bezoek, na 'n tiental tropenjaren bij den bekenden Rotterdamschen oogarts, Dr. BloK
Na kennismaking, klonk 't joviaal:
en hoelang is U in de Oost geweest?
In de Oost? Tot m'n groote spijt, nooit dokter.
Wat?!? Is U nooit in de Oost geweest?
Neen dokter, geloof me, nooit, daar kan ik toch ook niets aan doen.
Nou ja, maar je ben toch in de tropen geweest?
In de tropen wel, 'n jaar of tien in de West, op St. Eustatius.
Zie je, dat wist ik wel. Nu denk je zeker: Oost West, thuis best. En zal ik je nu nog 'ns wat vertellen? Je hebt op dat eiland bij zoo'n ongelukkig petroleumlampje je oogen geforceerd, avond in avond uit, met lezen of schrijven, is 't niet zoo?
Precies Dokter, daar heb je 't, soms prikten ze zoo, dat ik weleens om 9 uur al achter m'n klamboe verdween.
Ja, dat kennen we, kom maar 'ns
en we verdwenen in de donkere kamer. Resultaat, recept voor 'n *So easy*, waarvoor Dr. Blok beweerde, dat m'n neus geknipt was, wat later bleek waar te zijn, want slechts eenmaal is dat knijpbrilletje van m'n neusrug gedeserteerd, bij 'n auto-ritje op Aruba, van Playa naar Savonet. Maar daar gierloeit dan ook zoo'n bulderende Bóreas, dat ook je neus, als ie niet zoo gewapend-betonachtig vastzat, zou wegwaaien.
Heb er geen gras over laten groeien. Ben *stante pede* op 'n den Eendrachtsweg passeerend trammetje gesprongen, Hoogstraat, hoek Lamsteeg afgestapt, vóór de deur van de beroemde lampzaak van de firma Meeuwsen.
Dag juffrouw!
Dag Meneer!
Juffrouw, ik zou heel graag 'n petroleumlamp, 'n studeerlamp hebben met 'n reuzelicht, maar die hoegenaamd geen warmte uitstraalt, snapt U?
'n Wonderend schrikoogig: hé! van over de toonbank. Juffrouw, repeteerde ik met ijzig flegma, juffrouw, ik zou heel graag, 'n studeerlamp hebben met 'n reuzelicht, maar die hoegenaamd geen warmte uitstraalt, snapt U?
Ja maar, Meneer, hoe grooter de brander, hoe meer licht, maar dan natuurlijk ook meer warmte, dat is precies als bij onze petroleumkacheltjes.

't Goeie mensch had groot gelijk, dat voelde ik al heel gauw, had 't echter wel 'n beetje vriendelijker kunnen zeggen; enfin na wat geparlevink 'n Lampe Beige gekocht, die later als lichtbron *all right* bleek te zijn, maar daarenboven 'n je reinste Jaarsma-haard in volle actie. Weet nog goed, dat ik bij terugkeer op St. Eustatius, vaak zoo tegen 'n uur of 9 P.M. aan 't ijsbeeren sloeg, zoo maar in slaapbroek en kabaai onder de palmen vóór m'n bungalow'tje, kon 't niet meer harden. En dat zat 'm alleen in 't eigenwijs gedoe van die Belgische lamp uit de Rotterdamsche Lamsteeg, die met open jalouzie-latjes roetwalmde als 'n Stuyvesant of je doodgewoon: pftt, in 't pikdonker zette, en met dichte latjes je een bad bezorgde dat 't zweet je van alle kanten met 'n vaartje uit de poriën spoot. Zal me spenen, al de ellende te beschrijven, die ik in latere jaren nog heb doorgemaakt met allerlei nieuwe vindingen in de petroleumlampenlijn, ik zou me zelf kunnen vergeten, en misschien te vlijmend sarcastisch worden, door 't weer ophalen van 't doorgestane leed.
Maar na regen komt zonneschijn, zoo ook na dien jarenlangen hooploozen *struggle for light*; want Anno Domini 1928 heb ik eindelijk 'n lamp op den kop getikt, 'n lamp die lampte, de hoogste lof die ik zoo'n donkerte-op de-vlucht-jager kan toezwaaien. Heb 'n Chicago'sche Nulite-gasolinelamp aangeschaft. Nulite is Kollewijnsch Americaansch, *new light*, nieuw licht willen ze daarmee zeggen. 't Ideale van die Nulite is ze'n windprooferigheid, en dat ie 'n lichtcirkel uitsmijt van 750 kaarsen. In 'n obscuur hoekje van m'n slaapsalet prijkt nu 'n Bordeaux-roodachtig gekleurd vijf-galons tankje, met 'n door de muur verdwijnende draadleiding er in, 'n manometer er op, en er naast precies zoo'n pomp, als waarmee ze amechtige autobanden weer op de been helpen. Als ik aan 't pompen sla op en neer, op en neer, want voorshands bedissel ik 't scientifiek gedeelte van 't Willibrordsche grootbedrijf nog in hoogst eigen persoon,— dan krijg ik zoo'n gevoel over me, of ik 'n lekke band van m'n zoo pas aangeschaften Citroen aan 't oppompen ben, schoon in m'n garage nog slechts 'n antiek rijtuigje dommelt met wielen die 't vertikken zich te laten oppompen.
Elke willekeurling, die na zonsondergang tot 'n uur of half elf in 'n straal van 'n kwart mijl rond San Willibrordo waart, tien tegen één dat ie lanceert:

Hé, wat is dat voor 'n reuzelicht, net 'n vuurtoren,

even stereotiep als 't boven de pas geschoren kinnen van de met mij naar stad wielende confraters, zoowat halfweg steeds klinkt:

Caramba, Jan Paul, 't is toch nog 'n heel end!

Geloof me, zoo'n zonnetje bij avond in huis werkt kalmeerend op je zenuwgestel en allerheilzaamst op je humeur; schrijverij waarover ge je vroeger bij zoo'n ellendig pitje halfdood ergerde, laat je nu koud of doet je oogen tranen van louter jolijt. Heb 't dezer dagen nog aan den lijve ondervonden, ik bedoel 't door 't helder stralend nulite-licht *beïnfluenceerd* vergoelijkend opnemen van iets, wat in se feitelijk bespottelijk is.
Diepte uit 'n pak lectuur, me door vriendenhand uit stad gezonden, 'n tijdschrift met 'n vers op frontpagina. Nu voel ik al heel weinig voor de hedendaagsche poëzie, misschien n' soort jalousie de métier, omdat ik in mijn vlegeljaren, in m'n studententijd, ook schriften vol heb gerijmeld. En daar schiet 't me zoo waar pardoes in eens te binnen, dat ik zelfs indertijd nog in 't vloeiend malsche sappige Papiamentsch gepoogd heb te dichten, maar 't is helaas bij die eerste poging gebleven. Hoe was 't ook weer? O ja! *Lamar*, De zee stond er boven, en 't begon zóó:

Bientoe ta soepla,
Barcoe ta hoepla!!
Y capitano

Stop, commandeerde hier de censor, met een strak gezicht, stop, wat bedoel je met dat hoepla? Wel, nogal duidelijk, 't pitchen, dansen, stampen, stijgeren van dat brooze hulkje op de schuimgekopte krullende, brullende baren. Allemaal goed en wel, maar dat is geen Papiamentsch. Ach kom nou, 't is immers je reinste klanknabootsing, en ik heb toch 't recht

om nieuwe woorden te maken? Was ie heelemaal niet met me eens, die oude brombeer, met 't funest gevolg, dat 't imprimatur uitbleef, en m'n West-Indisch geesteskind nooit 't licht gezien heeft. Heb toen m'n Papiamentsche lier, bij ontstentenis van 'n wilg, maar in de takken van 'n dividiviboom gehangen, waar ze nog zoetekes deinend wiegt op de cadans van 't gefluit van onzen Oost-passaat.

Ben weer heelemaal afgedwaald, — 'n chronische onhebbelijkheid van me. Had 't over dat tijdschrift met vers, en om te bewijzen dat 't op en de top buitenissig is, zal ik 't eventjes laten afdrukken, zonder vermelding van titel, en ik maak me sterk, dat al 'n heel bedroefd petieterig beetje van m'n lezers zullen snappen, waarover 't eigenlijk gaat. Lees en geniet:

> Huppel druppel Wellen de Kaskatellen Nijg Narcis Voorover Fris tintel over Klets de kring Vlak Klets de kring Vlak Klets en wiegel surprise spiegel
>
> Welletjes Nou is 't welletjes zijn uw rimpels zoo boos breek niet het beeld zoo broos het herderinnetje met de mirabelletjes.

Uit! Heb ik gelijk of niet? Wie weet me nu te vertellen, waarover die meneer Brunclair, — 'n bekend Vlaamsch auteur, — nu eigenlijk aan 't boomen is??? Hoop Zaterdag a.s. 10 Mrt. 'n groote dosis gewiekste oplossingen van m'n lezers te kunnen publiceeren.

Maar nu, asjeblieft queue maken, en niet zoo dringen vóór 't redactiekantoor van de *Amigoe* als verleden maand bij 't replieken indienen omtrent 't huidig verblijf van den Looden Verrader, daar is ons verkeer in de smalle Breedestraat van Otrabanda totaal niet op berekend.

Weet U, wat ik dezer dagen ook al uit m'n mail-, alias broodzak diepte? *De Bron* dat oliekrantje waarin schrijven van W.v.W. over Curaçao, 'n eclatant staaltje van hoe men niet schrijven moet over 'n land, waar men ze'n dikgesmeerde gemeubileerde botram verdient. 't Is zeker weer de milde nulite-influx geweest, die me 8.17 P.M. na lezing zoo goedlachs de schouders deed ophalen, onder 'n: o, m'n dierbre landgenoot, wat ben je nu toch aan 't doorslaan; maar 't zal wel zoo kwaad niet bedoeld zijn. Toch, menschen, die in onze Willemstadsche Summergarden, *ice-cream* en ijsbiertjes verschalken, en slechts oog hebben voor futiliteiten als 'n mank tafeltje en 'n vuile stofdoek, en niet voor 't eenig mooi kleurig pittoresk view op stad en haven en zee, zulke menschen moeten niet in de krant schrijven, daar zijn ze tè prozaisch, tè keuke-pieterig voor aangelegd. 't Zou niet kwaad zijn, als W. v. W. ‘t hoogst sympathiek artikel over Curaçao eens las, van de hand van een der Isla-autoriteiten, van Ir. Driebergen, dan weet ie ineens hoe ‘n *gentleman*, hoe 'n beschaafd intellectueel Hollander over onze kolonie denkt en schrijft. Me dunkt, dat ik daarmee kan volstaan.

Troebele Bron in de papiermand gekeild, pakje ontknoopt met 2 boeken ter recensie:

Uit 't dagboek van Henk en Lou. No. I.

Op reis v/ Amsterdam per s.s. Rensselaer naar Curaçao; no.II.

Henk en Lou op Curaçao. Door Zr. Maria Theresia. Dat was andere kost, keurig geacheveerd, en een en al sympathie voor Curaçao. Schoon die boeken geschreven zijn voor kinderen van omstreeksch *sweet sixteen*, heb ik, die toch al lang Abraham gezien heb, er reuze aan gesmuld. Die Soeur Theresia schrijft kostelijk, hanteert 'n vaardige vlotte pen, heeft er slag van om alledaagsche voorvallen in 'n brandnieuw poëtisch kleedje te hullen, beschikt over 'n groote dosis van de gezondste humor, en weet beurtelings zoo ongemerkt je de lachtranen uit je kijkers te laten biggelen, of je 'n krop in de keel te jagen, wat ik met 'n paar aanhalingen zal bewijzen.

Uit Op reis naar Curaçao: Lou a.b. van s.s. V. Rensselaer schrijft aan haar hollandsche vriendinnetjes:

> 'k Weet niet, of 'k je al schreef, dat we vóór Barbados 't groote afscheidsdiner hadden, omdat daar al heel wat passagiers de boot voor goed verlaten. Nu is de keuken van de Kwim-booten beroemd bij Hollander en Engelschman, ja 'k geloof wel bij iedere nationaliteit, die er ooit van profiteerde en .... die er geen al te buitensporigen smaak

op nahoudt. Maar vóór Barbados, — zoo werd ons bij overlevering verteld — slaat de kok met al ze’n adjudanten 't record. En ja, 't was reusachtig, hyper-fijn!: Stel je voor! We zitten rustig en gezellig te praten — want 't maal loopt op 'n eind — in de helderverlichte *dining saloon*, en opeens zonder dat je één knip hebt gehoord, is alles donker. Wat is dat? lets aan de leiding? M'n hemel, wat nou? Die 't trucje kenden of 't al eens meemaakten, gniffelden onder elkaar... Maar niet lang! Psst, psst — hoorde je. Daar ging de deur open!.... We stonden of beter, zaten stom van verwondering. Bedienden komen geruischloos binnen en op presenteerbladen dragen ze, je raadt 't nooit!.... Heele gebouwen in *ijscream*, die door ramen en deuren 'n tooverachtig-groen licht uitstralen, zoodat 't heele kunststuk zacht glinstert. We hadden geen oogen genoeg, om te zien en te genieten, van het echt feeëriek gezicht.

Etc. etc. etc. En nu uit Henk en Lou op Curaçao. Zijn aan 't automobielen, moeder, Lou en HenK 't Is weer Lou die pent:

Op 'n gegeven moment: stop! Daar stonden we! ...
Toch geen *malheuren*, Henk?
Wees gerust, moeder, 'k neem maar even 'n kiekje! 'n Kiekje!
Dan was er ook iets bijzonders. Even uitstappen dus! En ja, hoor! 'n Troepje vrouwen en kinderen schepte met volle handen van 'n zwarte korrelige massa, 't Leken wel reuze erwten. Wat rapen ze toch? vroeg iK
Sikkepitten, zie je dat niet? deed Henk serieus.
Sikkepitten? Zijn 't vruchtjes? Ik stelde de vraag zonder nadenken, maar wat heb ik er later 'n spijt van gehad.
Zie je! zei Henk, die aan ze’n Camera prutste, terwijl ie recht ging staan, met 't gezicht van 'n oud-professor:
Ziet u, waarde dames, pitten zijn pitten, en sik is 'n huiselijke naam voor geit, misschien kan uw vernuftige brein nu wel de beteekenis 't woord sikkepitten achterhalen.

Etc. etc. etc. Heb ik overdreven? En 't zijn slechts 'n paar losse grepen uit tal van hoogstaande litteraire beschrijvingen van alleraardigste huiselijke tafereeltjes, zeereis-ellende en -vreugd en van allersympathiekste indrukken over 't verblijf in onze kolonie.
Vreemd, dat deez keurig geïllustreerde boeken met kleurige prachttitelplaat, die in Holland zoo’n goede pers hadden, hier op Curaçao waarover 't toch gaat, zoo goed als onbekend zijn. En toch is 't je boek voor onze Roomsche Curaçaosche jeugd, die heel wat meer hollandsch verstaat, dan men oppervlakkig vermoedt. Hoop binnenkort 'n advertentie in de *Amigoe* te lezen, dat Uit 't dagboek van Henk en Lou, op reis, en op Curaçao door Soeur Theresa, ook hier in Willemstad te krijgen zal zijn.
Klaasvaak komt, en met 'n vaartje. Maar de verschrikkelijke 29 Februari heeft dan ook juist met 12 trillende gongslagen ze’n intrede gedaan. Zit te knikkebollen, wat U nog heelemaal geen recht geeft te uiten, dat u dat al lang in de gaten had, want dat is op ze’n zachtst onparlementair. *Never mind*, ik ga naar *couche-couche*, zooals m'n lief moedertje in m'n jeugd-jaren 't altijd noemde. 'k Draai, den nieuwlichters ten spijt m'n ideale Nulite uit en wel te rusten allemaal, en *happy dreams*.
Jan Paul, San Willibrord Febr. 29/28 (*Amigoe* 3 III 28)

7 IV 28
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Moet constateeren, zij 't ook *contre coeur*, dat 't het Curaçaosche intellect, waarmee ik vooral 'n groot percentage van de *Amigoe*-lezers op 't oog heb, danig mangelt aan litterair bewustzijn. Geloof me, 'n klassiek gebogen fijn proevende litteraire neus, begint zoo langer zoo meer 'n rariteit te worden op de oevers van onze in 't teeken van den dollar staande St. Anna-baai.

Waarom? *Great Scott*, nu vragen ze je nog met 'n stalen gezicht: waarom? Uit je vel springen, is ’n reuze onhebbelijke prestatie, maar anders.
Kijk 'r 'ns hier, zoo zit 't. Heb in m'n laatste onder-de-streep 'n titelloos versje van 'n zekeren Brunclair laten afdrukken, en toen met 'n allervriendelijkste glimlach gevraagd:

Wie van m'n lezers weet me nu te vertellen, waarover die meneer aan 't boomen is?

Nu zet ik U toch te raden, hoeveel van die intellect-menschen er op zijn ingegaan, ik bedoel me van repliek gediend hebben?
Niet schrikken! Geen vier, geen drie, geen twee, maar één, één enkeling, één heelemaal alleen!!
Herinner me een mijner Engelsche *grooms*, die bijzonder polyglottig was aangelegd.

Of ik ook Duitsch kende, vroeg ie me 'n keer.
Duitsch? Nou, *a little bit*.
Toe, Father, zeg 'ns wat in 't Duitsch.
Schweinhund!
Is dat 'n Duitsche knor-knor?
Ja, 'n soort amalgama er van, en wil je nog meer moffrikaansch, luister: *Ein ist kein* wat *Een is geen* beteekent, snap je dat?

Hij snapte 't, en verdween. Acht uur zeven, na ze’n avondgebed, klonk polyglotje's periodiek slaperig:

Good night, Father!
Kom 's hier, *sonny*, goed opgepast vandaag?
Fine, Father?
Mooi zoo! Geef me dat blikje 'ns, hier *boy*, heb je 'n lekker *sweetje*.

Peinzend schouwde ie neer op 't gesuikerd bonbonnetje plakkend op ze’n vereelte handpalm, en met van pret glinsterende kijkers guitigde ie:

Ein ist kein, Father!

Als ge denkt, dat toen nog dat kleverig blikje potdicht bleef, dan heeft U 't heelemaal mis, dan kent U me heelemaal niet, want zelfs met de kleinste dosis gezonden humor krijgt ge alles van me gedaan.
Deez' met zoetigheid bekrachtigde Engelsch-Duitsche entente speelde me door 't hoofd, toen die bewuste eenzame brief van stad, via 't Curaçaosche binnenland, hier kwam aanspoelen. Bedoel met dat *kein*, niet in 't minst onaangenaam te zijn aan den eenling-auteur, integendeel ze’n vlotte geestige prettig aandoende pennevrucht is me minstens 'n twintigtal inzendingen van andere willekeurlingen waard, wat U me grif zal toegeven, als U ze’n schrijven gnuivend met krullende neus, zal hebben *gesavoureerd*. En nu hoe noode ook, weer aan 't copieeren van dat Brunclair-product, heel en alleen uit 'n practisch zakelijk oogpunt, want anders gaat, geloof me 't coloriet van deez' pittige paraphrase, jammerlijk te loor.
Letterzetter, abstraheer nu 'ns van 't hoofdbreken dat ik je maandelijks bezorg met 't ontcijferen van m'n vulpen-hiëroglyphen, en vinger nu weer met vaardige hand uit 't vierkante hokje de mierenpootjes-lettertype, en zet nog eens dat poëem, ik beloof je dat 't de laatste keer zal zijn.

Huppel Wellen druppel de Kaskatellen nijg narcis voorover fris Klets de kring tintel over Vlak Klets de kring Vlak Klets en wiegel Surprise spiegel Welletjes
Nou is 't welletjes zijn uw rimpels zoo boos Breek niet het beeld zoo broos het herderinnetje met de mirabelletjes.

En nu 't woord aan den geachten inzender, die zich Dithyrambe teekent: 5 Maart, 1928.

Waarde Jan Paul,
Ik heb het gedicht gelezen en genoten!
En de titel? wel heel nuchter: Het Uitgaans-avondje. Laat ons zeggen Carolina, want de tijd dat ze Kee, Jans of Trui heeten is allang voorbij, heeft haar avondje;

Heel de week slof-slentert ze door het huis, maar in het blijde vooruitzicht doet ze vlug en kwiek de nog restende bezigheden: huppel druppel.
Nu houdt Carolina een monoloog: Wellen is natuurlijk een samentrekking van wij willen; want hoog-Haarlemmerdijksch spreken doet de dienstdoende nog niet.
Kaskatellen, dit is natuurlijk fout van den zetter en moet zijn: kas -na- tellen, m.a.w. Carolina overlegt bij zich zelf om haar portemonné na te zien, of het b.v. kan lijden om op dien bewusten avond een portie ijs te gaan eten met haar Kloris in het druk besproken Brion-Plein café aan het in desolaten toestand verkeerende tafeltje met de smoezelige stofdoek.
Nijg Narcis voorover fris tintel over. Duidelijk zien we hier Carolina voor de toiletspiegel: fris tintel over, we zien ze de wangen kleuren met de stift.
Maar nu komt er een kink in den kabel.
Mevrouw roept van uit de keuken: Carolina, kindje, moeten die vuile vaten zóó blijven staan? Wasch die eerst eens om.
Dat zal de gedienstige even hebben: Klets de kring, vlak, klets de kring, vlak, klets.
Je hoort als het ware den boel aan gruzelementen vallen.
En wiegel surprise spiegel. Van een zóó op de kop tikken van het beeldende woord zou van Dalen smakkebekken! Al zijn de verrassingen juist niet van de aangenaamste soort, telkens staan we weer voor nooit gedroomde uitingen van het dienstboden-karakter.
Wiebel, we zien Carolientje vóór ons, met nijdige rukken het bovenlijf links en rechts zwaaiend bij het loopen; vandaar denkelijk de Hollandsche uitdrukking: de meid heeft 't weer op haar heupen.
Nu is Mevrouw opnieuw aan het woord. Carolientje, kind, zou je niet vóór je uitgaat de schoenen van Mijnheer een beurt geven. Mijnheer moet er morgen mee naar zijn kantoor. Thans barst de bom los. Carolina buldert: welletjes; nou is 't welletjes. Ze vertikt het vierkant om nog een vinger uit te steken. Daar ligt het ideaal van den dichter in het slijk der werkelijkheid ter neer. De man had immer gedacht dat de rimpels in het dienstboden-gelaat, gegroefd door werken en zorgen, schoon waren: Zijn uw rimpels zóó boos? De dichter, die steeds gemeend had dat in iedere dienstbode de kinderlijke eenvoud en oprechtheid en de gedweëe volgzaamheid van het herderinnetje met de mirabelletjes te moeten zien, wordt door het ongezouten optreden van Carolientje tot de harde werkelijkheid wakkergeschud. Breek met het beeld zoo broos het herderinnetje met de mirabelletjes.
Daar zit hij ter neer, als een wrak op de dichters-zee, troosteloos, met zijn hand in zijn weelderige lokken.
Dithyrambe.

Heb ik tè veel gezegd? Ja, praat nu maar niet, al is nu de titelatuur ook foutief, ge hebt toch maar gesmuld aan die malsche sappige zinnetjes, die zoo smijdig geruischloos loopen, gelardeerd met tal van verrassende springlevende litteraire moment-opnamen, als 'n met animo in mekaar gezette Sinterklaas-surprise. Aan Dithyrambe m'n grooten dank.
Onder welken naam die meneer in de Burgelijken Stand staat geboekt? Hier past 'n plechtig zwijgen, het zwijgen als 'n pot. Maar mogen we nu toch eens eindelijk de titel van Brunclair's poëtische bevlieging vernemen? Dat is wat anders.
Daar gaat ie: De Fontein.
Hè?
Ja zegt U nu maar niet, hè, want dan wordt U 'n beetje onnatuurlijk, maar 't is zoo, niets meer en niets minder dan 'n doodeenvoudige fontein.
Luister naar raad, plof in uw clubfauteuil, ontplooi de *Amigoe* en lees hardop, langzaam, vooral langzaam, met intens gevoel, vooral met intens gevoel, precies tienmaal deez' lyrische

escapade op litterair gebied, en ik verzeker U plechtig, dat vóór ge halfweg zijt, ge óf de fontein duidelijk hoort klateren óf hopeloos zijt weggesoesd in 'n zacht-behagelijke sluimering.
Welk effect die lectuur op mij gehad heeft? Wel, om je de waarheid te zeggen, heb geen watergeklater, maar wel 't klapwieken van 'n uiltje gehoord, wat ik toen maar, na 'n reuze-kraakgeeuw geknapt heb.
Zit vóór m'n bureau. Pen gereed te starten. Wiegelende-tusschen-lippen-sigaar. Scamp vliegen happend, ten Z.O. van m'n kuitenstelsel. En peins en peins. Niet de hond, maar ik. Geen succes! *Tabula rasa*, één hoog boven achter m'n brillen-glazen. Kon volstaan, schreef ik modern, met: bureau, pen, sigaar, kuit, scamp, bril, 't verband moet ge dan zelf maar inlasschen, maar ik schrijf niet modern. Scamp fixeert ze'n linkerflank, slaat aan 't krabben, krabben, krabben. Vlooibeesten die in 't gedrang komen. Stakkers! Van de weeromstuit — 'n soort *pulvis sympatheticus* — begin ik ook in m'n pas gekortwiekte *brosse* te vingerkroelen. Wat doe je al niet als je peinst?! Vaak idioterig, dat is zeker. 'n Ruk aan de kantoorbel, als van den Rotterdamschen facteur, die 's avonds de laatste post bezorgt op Diergaardesingel 88. Met leeg hoofd en route naar m'n wigwam's westerkant. Daar staat in deurpost 'n zwarte vrouw, 'n gitzwarte vrouw, 'n felnijdige boos kijkende vrouw met trillende onderlip. Wat is er aan de hand, mama?

Ta un berguenza, pastoor, 't is 'n schande!

Hoera, jubelde 't in m'n binnenste binnenste, daar is wat gebeurd, je reinste Deus ex machina, copie, copie, copie, kom hier in 't kantoortje, vrouwtje, en ga daar 'ns kalm zitten. Ik vlijde me in m'n gammele armstoel, zoog 'ns pensief aan m'n sigaar, en lispelde *fire away*, wat ze niet en toch weer wel verstond, want aanstonds barstte ze los:

Shon pastoor, *ta un berguenza*, is 'n schande! Kom nu 'ns bij de put kijken, 't Is er 'n zootje! En dat is in den laatsten tijd elken avond zoo. Ze smijten met 't water, of 't niet op kan. Kerels komen met karren met groote tonnen er op 't water weghalen. Met vijf zes tegelijk staan opgeschoten meiden daar te wasschen en te plassen, wat pastoor wel honderdmaal verboden heeft.

Zeker, zeker, mama, beaamde ik vaderlijk.

Als 't zoo doorgaat, shon pastoor, dan is de put over 'n paar maanden heelemaal leeg, en wat moeten we dan in Gods naam doen, als er geen regen komt, pastoor ze'n regenbak is ook pas halfvol.

All right!
Ik pakte m'n potlood, en zeg me nu maar 's, hoe die patjakkers, die waterjuffies heeten?

Ai, pastoor, esai mi n' sa, ach, pastoor dat weet ik niet.

Zag duidelijk, engelbewaarder van dat geëxalteerde juffie plots verbleeken, en toen heel treurig kijken, want op dat oogenblik loog haar beschermelinge, dat ze zwart werd, ik bedoel scheel zag. Schandelijk? Ja, enfin dat is zoo, maar ook begrijpelijk. 't Is immers 'n bekend typisch tropeneuvel, zelden vrij en frank te durven uitkomen de zegger te zijn van beschuldigingen, die je 'n ander achter ze'n rug naar 't hoofd gegooid hebt. Aan onderhavige delinquente, in die sfeer van laffe bangigheid opgegroeid, en daarenboven nog bedeeld, misdeeld met 'n je reinste garnalen-verstand, zal dat delict hierboven heusch zoo zwaar niet worden aangerekend.
En nu nog 'ns eventjes die bewuste Wilhelmina-put voor 't voetlicht gebracht. Als die verticaal onderaardsche gemetselde watertube op mijn terrein stond — 't scheelt maar 'n voet of wat — dan had ik al lang ze'n wijde bolronde mond gesloten, ook uit hygiënisch oogpunt, en 'm slechts laten gapen op bepaalde uren van den dag, en dan nog onder vertrouwbare controle. Geloof me, dat is een van de meest practische methodes om 't volk hier zoo lang mogelijk te behoeden tegen een der grootste rampen die 't kan treffen: Watergebrek.

'n Blauwen Maandag hebben we in de schaduw van m'n kerk 'n politie-post gehad. Op 'n zoel winderigen ochtend remde piepend 'n truck voor dat onoogelijk hutje, en met heel ze’n rataplan verdween de heilige Hermandad weer achter de Oosterkimme.
Waarom? Dat kunt U evengoed aan Stanley m'n *groom*, of aan Toedjoe m'n paard, of aan m'n weggeloopen ezel Ford vragen, die weten er met hun allen te zaam evenveel van als ik, wat is: nihil niks.
Of me die exodus van de sabelmannetjes spijt? Ja, niet zoozeer omdat ze zoo reusachtig veel gepresteerd hebben, om 't gezag in m'n heerlijkheid hoog te houden, want feitelijk heb ik ze nooit anders, dan op den tegen den hutmuur gewipten stoel zien zitten klimaat-schieten; maar omdat zoo’n mannetje met koperen knoopen je uitgelezen individu is, om 'n paar uur per dag bij die Wilhelmina-put te lummelen, en uit te kijken dat 't kostbaar nat niet noodeloos wordt vermorst. En nu is die kans verkeken.
Zou 't te veel gevraagd zijn, om 'n civiel, een burger met die gewetensvolle taak te belasten, de paar dollars per maand, die men daarvoor zal moeten neertellen, is toch nog maar 'n schijntje bij de tonnen gouds, die de nieuwe waterleiding aan 't Gouvernement zal kosten. Hoop, dat onze nieuwe districtmeester nu daartoe 'ns 't initiatief zal nemen.
En nu ben ik uitgepraat. Kom 'ns hier herderinnetje met de mirabelletjes. En zeg nu 'ns netjes, Jan Paul, nou is 't welletjes. Dank je lieve kind, dat heb je er keurig afgebracht. Aan al m'n lezers; 'n zalig Paschen!
Jan Paul. San Willibrordo Palm Zondag 1928 (*Amigoe* 7 IV 28)

30 VI 28

Caraçaosche Ditjes en Datjes.

Als m'n regenmeter niet heel gauw met ze’n staak-bevliegingen stopt, dan zit in *no-time* geheel San Willebrordo met onderhoorigheden weer op 'n droogje.
Heeleboel eigen schuld, want gedaan werd er voor jaren in deez' lijn niets. Heb, wachtensmoede, toen op eigen initiatief bij m'n vrind Ir. van Everdingen, die in 'n vloek en 'n zucht geheel de Isla onder water gezet heeft, om advies aangeklopt, en op 'n snikheeten Zondag 10.19 A.M. zijn we er in 'n rammelend Fordje op uit getrokken, om water te zoeken voor m'n Willibrordsche kleine zwarte luyden. Na lunch om half twee weer *en-route*, waardoor m'n dagelijksche douche ook nog in 't gedrang kwam. Maar toen we tegen donker met roodverbrande gezichten zaten uit te puffen van onze expeditie in 't Curaçaosche binnenland, kwam op m'n vraag en wat denk je nu er van? als 'n ijskoude waterstraal op me neergeklaterd: ‘t spijt me, Jan Paul, maar goed drinkbaar welwater is hier niet te vinden 'n magere troost, dat ik nu toch m'n douche te pakken had, zij 't ook 'n surrogaat van 't allerslechtste allooi.

> En is daar nu niets aan te doen?
> Wel zeker man, als ze maar willen aanpakken. Kijk 'r 'ns hier. Laten ze dien put op Bibir wat uitdiepen, en 't dammetje ten Oosten flink ophoogen, tien tegen een, dat je dan 'n flinke dosis drinkbaar water krijgt. Komt nog bij, dat die aan je terrein grenzende Wilhelmina-put schitterend is, dat is goed werk geweest. Maar laten ze nu die kleilaag achter den dam uitgraven, dan verzeker ik je, dat bij 'n fatsoenlijk regenjaar, die put meer dan voldoende is, om je menschen hier uit die telkens terugkeerende watermiserie te helpen.

En wil ik U nu 'ns precies vertellen, wat 't resultaat geweest is, van dit letterlijk zoo overgebracht gesprek, aan 'n op informatie uitgezonden boschwachter? Die Bibir-put is nog juist zoo belabberd als weleer, geen vinger ernaar uitgestoken, en 'n vierkanten Meter of wat hebben ze achter den dam van den Wilhelminaput uitgediept, en daarbij is 't gebleven; met 't gevolg, dat ie voor 't eind van deez' maand weer zoo droog zal zijn als kurk. Toen ontving ik 'n officieele depêche, met 't verzoek, volgens 't contract geen nieuwe bewoners op mijn terrein

meer toe te laten, waaraan ik me consciëntieus heb gehouden. Maar 't doel werd daarmee niet bereikt; want ze bouwden hun huisjes op 't aan mijn grond grenzende Bibir, wat 't nuchterste *blacky* voorzien kon en ook voorzag; *never mind*! En amper 'n paar weken geleden, werden n.b. alleen de op mijn terrein wonende menschen aangezegd, dat ze geen water meer mochten halen uit de Wilhelmina-put. (Sic.) Ontmoette toevallig kort daarop, dien bewusten boodschapper-boschwachter. Hield 'm staande met 'n:

Hello, old timer, luister nu 'ns goed. Over 'n maand als 't niet gaat sausen, is de put zoo goed als zeker lens, is 't niet zoo?

Was ie volkornen met me eens.

Wel, stel dan 'ns 't geval, dat ik dan voor de menschen die hierop ‘t gouvernements-terrein wonen, m'n regenbak gesloten hield, wat zou er dan van hen terecht komen? Adiós!

Zit tot heden nog steeds in afwachting van repliek.

Mag ik hier nog 'ns eventjes aanhalen, wat ik in m'n onder-de-streep van 7 April ll. over deez' kwestie gepend heb:

Als die verticaal onderaardsche gemetselde watertube op mijn terrein stond — 't scheelt maar 'n voet of wat — dan had ik al lang ze’n wijde, bolronde mond gesloten, ook uit hygiënisch oogpunt, en 'm slechts laten gapen op bepaalde uren van den dag, en dan nog onder vertrouwbare controle. Geloof me, dat is een van de meest practische methodes om 't volk hier zoo lang mogelijk te behoeden tegen een der grootste rampen die 't kan treffen: Watergebrek.

Hoop, dat onze nieuwe districtmeester nu 'ns 't initiatief daartoe nemen zal. 't Spijt me, te moeten constateeren, dat tot op den dag van heden dat initiatief niet genomen, en er in die lijn niets gedaan is, waarvoor natuurlijk wel heel zwaarwichtige mij onbekende redenen, bestaan hebben, want anders snap ik er niets van. 't Komt zoo nu en dan wel 'ns bij me op, of 't niet 'n beetje aan mij ligt, of misschien mijn kijk op verschillende toestanden hier niet ietwat buitenissig is, omdat ik voortdurend over, in mijn opinie, fatale misstanden val. waarmede ik mij met m'n gezond verstand niet kan vereenigen, en die toch maar doodkalm zoo blijven doorjammeren, alsof er geen kou aan de lucht is.

Daar heb je nu, b.v. de ons zoo heel lang beloofde telefoon. Verleden week kwam 'n jongmensch met ze’n motorfiets op Westpunt aanhijgen; panne, bandenpech! Bij Pastoor Potten klopte ie aan, met 't verzoek eventjes naar de stad te mogen telefoneeren, en keek toen reuze-verwonderd te moeten hooren: 't Spijt me wel, maar zoo rijk zijn we hier nog niet. Daar begreep ie nu letterlijk niks van, geen sikkepit; en de *boy* had groot gelijk. In de stad klagen ze steen en been, dat als je aan 't telefoonnet wil aangesloten worden, 't maanden duurt, vóórdat je zoo’n kastje met 'n microphoon en 'n belletje rijk zijt. Want, zeggen ze, in Amsterdam abonneert ge je vandaag en morgen kunt ge je vleeschhouder en kruidenier al opbellen voor kalfslapjes en spliterwten.

Met welk onderhavig argument, ik heelemaal niet eens ben. Willemstad is geen Amsterdam; 't zelfde tempo past hier aangelegd als jaren reeds gebruikelijk is bij uitvoering van groote werken, dat eischt de solidariteit, is 't niet zoo? En in Holland is 't om den drommel in die lijn ook heelemaal geen botertje tot den boom. Herinner me, dat ik in 1920 in 't Tielsche postkantoor, intercommunaal 3108 Rotterdam aanvroeg. Na afbellen kon ik me met geen mogelijkheid uit dat pufwarme phone-celletje werken, de deur zat vastgeklemd als 'n muur. Na 'n 10 minutenlang verwoed bombardement, werd ik eindelijk door een hevig pruimenden brievenbesteller — ik zie den man nog—verlost. Op m'n nijdig:

Zijn jullie hier nu heelemaal krankzinnig?

riposteerde ie dood laconiek:

Ja meneer, daar is al meer over geklaagd, die deur klemt 'n beetje.

'n Beetje?! Voelde toen plots 'n onweerstaanbare drang, om dat mieserig ventje eventjes te vloeren, waarvan ik me Goddank gespeend heb.
En wat nu de moraal van dit tragisch-gebeuren is? Wel, U 'n eerlijke bekentenis te ontlokken, dat zoo iets onhebbelijks U nog nooit bij 't Curaçaosche telefoon-wezen overkomen is, want ik hou er niet van eclatante lichtpunten te verdoezelen, o, zoo Koos!
En nog iets in die lijn. 't Stond bij mij als 'n paal boven water, toen ik in Augustus 1920 Holland verliet, dat ik al heel gauw hier op Curaçao in radio-telefonisch contact zou zijn met 't moederland. Herinner me, dat ik m'n nu ontslapene moeder bij ‘t scheiden nog troostte:

> Kom, moes, zoo erg is 't nu niet. 't Volgend jaar bel ik U zeker op, en dan gaan we weer 'ns 'n half uurtje gezellig babbelen.

Dat was misschien te idealistisch gezien, *soit*, maar dat ik nu in 1928 — 8 jaren later — nog niet in de gelegenheid ben 'n radio-kruisgesprek te voeren met m'n dierbr'n in patria, dat snap ik nu weer niet.
Jan Paul, dat komt omdat je niet op de hoogte zijt van de tallooze eigenaardige moeilijkheden, die er aan vast zitten. Wel typisch, dat ik indertijd precies hetzelfde, ietwat brutaal, tegen m'n Griekschen Prof. beweerde, toen ie m'n paraphrase op de II. zang van Homerus' *Ilias* zoo ongenadig afkamde.
In ieder geval in onze Oost boomen ze toch al lang over en weer met Holland; waarom wij dit hier nog niet kunnen bolwerken, blijft mij, en velen met mij, 'n onoplosbaar raadsel.
Ik ben aan 't mopperen en blijf aan 't mopperen, wat zoo nu en dan van 'n verleidelijk charme niet ontbloot is. Daar stond 'n maand of wat geleden in de *Amigoe* te lezen, 'n sympathiek pleidooi voor 'n hulpapotheekje te Westpunt, om op en neer reuze-tippel van Westpunters naar de Pannekoeksche apotheek uit te schakelen, alsmede om aldaar zoo’n Eerste hulp bij ongelukken-kist te deponeeren. Hoorde dezer dagen op Westpunt, dat die heele zaak reeds lang in de doofpot gestopt was. Als dit waar is, waarom toch in 's hemelsnaam?
't Recht mij ontzeggen om over 't al of niet opportune daarvan te kunnen oordcelen, omdat ik geen medicus ben, gaat heelemaal niet op; heb wel degelijk maanden lang, toen St. Eustatius dokterloos was, geneeskundige diensten gepresteerd, en met succes.
Daar zal ik U nu eventjes tusschen haakjes 'n tooneeltje van ophangen. Had al heel gauw 'n toeloop van maaglijders in m'n spreekuur, die menige hollandsche maagspecialiteit me zou benijden. Klop, klop, op m'n jalouziedeur. Kom in! O, Father, razende maagpijn! Au, au, oh Lord! Nou, kiezen op mekaar, asjeblief, ga daar zitten, ik zal je dadelijk helpen. Had bij Firma Johnson 'n kelderflesch jandoedel aangeschaft. Afgetapt in wijnflesch, en aangevuld met Angastura-bitter.
Vulde 'n glaasje met dat vocht, drink!
Hé, lippensmakkend, dat doet me nu echt goed, voel me al heelemaal beter.

> *Many thanks, Father, and God bless You*. Exit!

Dag in dag uit liep 't storm van stakkers met acute of chronische maagstoringen, Johnson maakte schitterende zaken, ik die als esculaap pro Deo medicineerde, heelemaal niet, integendeel. Maar toen de toeloop van patiënten steeds meer en meer onrustbarend zwol, zoodat 't scheen, of ’n myriade-leger van maagbaccillen 'n invasie op St. Eustatius gedaan had, toen ging me plots 'n licht op. Mailde naar St. Kitts naar Apotheker Delissche voor 'n flinke hoeveelheid *Folia Menthae piperitae*, wat als mij ietwat verroest doctoraal geheugen me geen booze parten speelt, doodgewoon pepermuntextract beteekent.
Na ontvangst, idem zooveel gedistilleerd water er bij getrechterd, daarna goed geschud, waarvoor m'n drie *grooms* in 't krijt traden, toen tijdelijk gepromoveerd tot m'n medicinale assistenten.
Bij den eersten maagpatient, die ik met dat pepermuntwatertje bewerkte, geen succes; bah! zei ie, of ik die remedie van eergisteren niet meer had, die had 'm zoo wondergoed gedaan.

't Spijt me, *old man*, maar op is op. Toen verdween ie, met 'n ontevreden verongelijkt gezicht, wat mijn assistenten ondeugend gnuiven deed.
En ongelooflijk maar toch waar, die bewuste Eustatiaansche gastrische maagaandoening-epidemie scheen toen plotseling finaal geweken, want op m'n spreekuur van den volgenden dag verschenen slechts 2 maagpatiënten, die ook al teleurgesteld mopperden, toen ze dat glas pepermuntwater door hun keelgat wipten, en den dag er op, was er geen enkeling.
De idee vanonder de belknop 'n bordje te spijkeren: Jan Paul, maagspecialiteit, heb ik toen maar opgegeven.
Ook dokterde ik met succes in de kiezenlijn. Had in m'n verlofjaartje in Holland, 't kiezentang in de wacht gesleept, Klop! Klop! Kom in. Entree van 'n opgeschoten jongen met 'n linker-ballonwang.

Father, ik heb toch zoo'n razende pijn.

Ja, *all right*, kiezen op mekaar, hé, en ga maar zitten, ik kom dadelijk.

Met m'n drie assistenten op zoek naar de tang, in 'n wip diepte de jongste ze uit m'n timmermanskist.

En laat me nu 'ns eventjes kijken, *boy*! mooi zoo, ik zie 't al, zal dat zaakje wel 'ns gauw voor je opknappen.

En ik stroopte m'n mouwen op, deponeerde dikkoonige lijder met zijn broekvlak op m'n kantoorvloer, wrong ze'n *brainbox* als 'n schroef tusschen m'n knieën, klemde ontstoken kies tusschen m'n tang, m'n byceps spande zich, 'n gebrul als van 'n gewonden stier, — hoera, daar heb je de boosdoener, wat 'n kanjer, *spit boy, spit*, en nu maar goed spoelen.
Over dat Engelsche woordje *spit*, wat in 't Hollandsen minder appetietelijk — *sit venia verbo* — spuwen beteekent, gesproken. Kwam na 'n vijfjarig verblijf op St. Eustatius, weer'ns voor week of 6 op Curaçao, en kon geen woord papiementsch. Ging naar den *dentist* om 'n paar kiezen te laten plombeeren. Zeit ie, onder de kunstbewerking: *Padre, scupi*!! *Yes*, lachte ik terug: hippie, happie, hoepie, want ik dacht heusch, dat ie 'n ui tapte. Hippie, happie, hoepie, *no, padre scupi*!!! A*ll right, old man*! maar ik bleef even star-immobiel naar 't plafond staren, als Rhamses II in 't Britsch museum. Dentist ten einde raad, gaf me toen in natura te zien, wat *scupi* eigenlijk zeggen wilde. Dat snapte ik, en toen gaf ik 'm van katoen, en nooit van m'n leven heb ik meer vergeten, wat *scupi* beteekende.
Of ik nog veel kiespijnpatiënten gehad heb? Nu, om de waarheid te zeggen, neen, de schrik zat er zoo'n beetje in, en toen 'n week later 't oorlogsschip binnenschroefde, en de officier van gezondheid in drie dagen precies 87 kiezen getrokken had uit statiaansche monden, toen was 't zoo goed als met mijn praktijk gedaan, en heelemaal gedaan, toen kort daarop m'n kiezentang bij 't forceeren van 'n recalcitranten spijker 't leven liet!
Dat is dat. Me dunkt dat ik m'n thesis schitterend verdedigd heb, en neem nu 'n afwachtende houding aan omtrent de resultaten. Maar ik moet eerlijk bekennen, dat 't me hard zou vallen, als van al deez' opgenoemde grieven en griefjes, hoe goedlachsch door mij ook vergoeilijkt, wederom geen de minste notitie zou genomen worden, want op den duur gaat 't toch zoo niet langer. Dan zou je er waarachtig toe komen, om van de je zoo vaak aangeboden gastvrijheid in de kolommen van 'n Rotterdamsch Grootblad 'ns eindelijk gebruik te gaan maken, wat ik voorhands liever niet doe, bezeepsop zoolang mogelijk de vuile wasch thuis, *en-famille*. Maar dan, please, 'n beetje meer consideratie voor onze haven omkranzende berglanden met hun nijvere landbouwbevolking, waarvan feitelijk, vóór de luxueuse oliegolf Willemstad tot in 'r diepste lagen verdollarde, geheel 't wel en wee van Curaçao, afhing. Ik word scherp, en dat is heelemaal tegen m'n karakter. *Never mind*. U begrijpt me wel, hoe ik 't bedoel. *Sans rancune*!
Jan Paul San Willibrordo Feest v/d H.H. Johannes en Paul. (*Amigoe* 30 VI 28)

4 VIII 28
Curaçaosche Ditjes en Datjes.

Heb somtijds last van bevliegingen. Zoo borrelde 'n tijdje geleden bij me 'n onweerstaanbre lust op, om weer 'ns aan 't paardrijden te gaan, wat toch heelemaal geen excentriek idee was, had immers in de jaren van olim er ± dertien jaar opgezeten; oude liefde roest niet. Als u hierbij vragend oppert: Aan één stuk, Jan Paul? dan geeft u blijk, dat de edele aristocratische hippologie voor u 'n gesloten boek is, met pangende geoliede Lipssloten. 't Jonge geslacht schijnt 't moeilijk aan 't verstand te brengen, dat 't heel wat meer tact en moed en *pluck* vordert 'n onder den man weigerende hengst aan je wil te onderwerpen en op gang te brengen, dan 'n autocar te starten. Dit vooral aan 't adres van zoo menig motor-maniak die op onze buitenwegen met dédain neerziet, op elk vervoermiddel, dat niet staat in 't teeken van olie en gasoline, en cacophonisch getoeter. *Never mind*, de paardrij-bevlieging boeide me al sterker en sterker, tot dat 't plots op 'n bewolkte achtermiddag door de zoele atmosfeer van m'n wigwam daverde:

Hello, Stanley boy, snor 'ns, waar die oude rijkappen van me ergens uithangen?

Rijkappen?

Nou ja, *leggings*, je weet wel.

En ie wist 't.

Zadelen, Father?

Ja! Nou?! Ja, nou!

En terwijl ie met Toedjoe aan 't; bakkeleien sloeg om 't zadel op ze’n rug te gespen, zat ik te vechten met die ouwe trouwe statiaansche kappen, die 't vertikten m'n kuitenstelsel te omhelzen, onder neuriën van 't toepasselijk refrein uit m'n prille jeugdjaren:

En Mietje kom ’s buiten,
Al met je dikke kuiten.

Ben toen maar ongekapt 'n 't zadel gesprongen.

Heb nooit in m'n lange ruitersjaren zoo’n idioot-wonderoogende paardentoet gezien als toen, want ie boogde ze’n slanke hals finaal kruiswaarts, om snuivend m'n linkervoet te beruiken. Ja, ouwe jongen, ik ben 't hoor, en nou vooruit! En vooruit ging ie met groote wijdbeensche passen, 't was eigenlijk meer *cakewalken* dan draven, tot ik 'm in 'n galop joeg, waarbij ie 'n schitterend figuur sloeg, schoon je danig zadelvast zijn moest door ze’n staag; nerveus schrikachtig op zij springen voor niks niemandal.

Genoeg over Toedjoe's hippische buitensporigheden; 't kan me heusch spijten, dat ik me niet bijtijds voor 't concours hippique van de Olympiade heb opgegeven, was zeker met m'n in vrijheid gedresseerden West- Indischen hengst met 'n Iste prijs gaan strijken.

De reis was naar Bullenbaai. Door de nu droge Saliña is 't heerlijk vooruit maar met losse teugel, maar kom je onder de rotsachtige bergen van plantage Hermanus, dan is 't uit met 't paardenspelletje spelen. In natten tijd is hier menige truck in de modder vastgeloopen, indertijd zelfs 'n zes-cylinder-luxe- auto met hooge Isla-oomes. Gepakt en gezakt, want hun *car* hadden ze *faut de mieux* in den steek gelaten, kwamen ze bij mij aangespoeld; met kopjes thee hen weer opgekikkerd, en ze toen met 'n vrachtauto naar huis geëxpedieerd.

Begreep toen nog niet, wat ze daar eigenlijk te maken hadden, maar nu snap ik 't wel. Ben je de Hermaansche kalkoven gepasseerd, dat doet je, waarachtig, 'n stukje van die door de rimboe gekapte weg, aan Saba denken, vooral als je in 't zadel zit achter 'n paardenkop, bedoel Sabasche bergweg tusschen Crispien en Windwardside. Die verweerde overhangende rotsen, die je van alle kanten wild-woest omkringelende vegetatie, die zoetige weeë, broeierig-nattige atmosfeer waarin je ademt, 't is op-en-de-top Saba, totdat je weer ineens tè spoedig met je rossinant wordt overgoten door de fel stekende Westerzonne-brand, en 't toevoerkanaaltje van de Willibrordsche zoutpannen je tegenflonkert, waaruit zwermen van krijschende snippen verschrikt omhoog wieken. Geheel die woest door mekaar gesmeten rotspartij links is gestoffeerd met groenende heesters en struiken, en overdadig gelardeerd met allerlei variëteiten van cacti, venijnige Spaansche juffers met haar op de tanden, lange pierlala's met

hun kaarsrechten vleezigen doorn-achtigen stengel, en vooral 'n fabelachtig dromme van melo-cacti, die ze op de Bovenwinden Pope's head noemen, en heel wat corpulenter zijn, dan hun Curaçaosche zusters.
In 't dierbaar moederland zijn nu de cactussen *en vogue*; vooral ietwat romantisch aangelegde bakvisschen zijn er idolaat van; hoeveel postpakketten er met dat prikkelbaar goedje elke mail naar Holland schroeven, kan onze postdirecteur U precies vertellen, ik kan U slechts garandeeren, dat die cactus-exodus reuze is. Moet eerlijk bekennen, dat ik er geen atoom van snap, hoe ze er in Holland zoo happig op kunnen zijn, om hun waranda's en erkers en tuinkamers met zulke onaesthetische foeileelijke onguur-wratterige monsters op te sieren (?), ik kan gewoon niets leelijker uitdenken, dan dit armzalig doornig product van 'n schilferachtigen poreusen rotsgrond.
In hun milieu waar ze thuis hooren, in 'n door God vergeten spookachtige wildernis, geven ze nog ietwat cachet aan 't landschap, 'n cachet van woeste titanenkracht en van pas op, raak-me-niet-aan, vandaar dat zulke terreinen in 't Z. W. van Amerika *devil's gardens* worden genoemd, wat allesbehalve vleiend, maar toch zeer ter snede is. Maar in 't modern intérieur van 'n hollandsche huis- of tuinkamer, met hypermoderne stoeljes en étagère'tjes en poefs en minnetjes en mollige gebatikte kussens, moet zoo’n Curaçaosche cactus 'n figuur van Jan Kallebas slaan, laat er dan ook na eindelooze tobberij en zorgen 'n verschrompeld rood bloempje zijn uitgebot. Kan me indenken, dat 'n ook in die kamer geurende bouquet theerozen, of 'n meer forsche minder verwaande bos seringen hun schamel West-Indisch zusje van uit de hoogte belachen met 'n: maar kind, wat doe jij nu hier in de kou? Ga nu gauw terug naar je pepe!
En ze hadden groot gelijk. Was ik handelsman, dan had ik al lang 'n paar *steamers* gecharterd, ze volgestuwd tot hoog op 't dek, met cactus, niets dan cactus, en dan linea recta naar Hoek van Holland, en daar 'n reuze-massel gemaakt, met 't verblijdend resultaat daarenboven, dat wij , hier allemaal die rommel kwijt waren. Want duikel 'ns van je paard in zoo’n cactusbosch, je hebt dan in *no time* heel wat meer weg van 'n stekelvarken, dan van 'n redelijk schepsel Gods: probeer 't maar eens, m'n hengst Toedjoe staat ten allen tijde tot uwe beschikking.
Ben echter, na lang diepzinnig piekeren, tot de *scientifieke* conclusie gekomen, dat vooral onze melo-cactus in ideaal-remedie is voor arme rimmetiekelingen. Deponeer tersluiks 'n paar melocactusschijven met de punten omhoog, in 't zitkussen van des lijders ruststoel. Die bewuste raket-auto- u weet wel-, had na 8 seconden, al 'n vaartje van 194 Km., wat 'n sukkeldrafje is vergeleken bij de razende spurt waarmee zoo’n rimmetiekman er van door zou gaan, na ploffend contact met ze’n zitkussen. Dat ie na zoo’n half uurtje racen, wel wat bek-af, maar lenig als 'n taai-taaipop, als 'n jujube, weer ze’n punt van uitgang bereiken zal, neem dat gerust van me aan, die man is radicaal genezen, alleen is het zaak voor de omstanders te zorgen op 't critieke moment uit de voeten te blijven.
Op 't Bullenbaaische strand niets te zien, alleen 2 roetzwarte silhouetten scherp afgeteekend tegen den achtergrond van de vuurroode avondlucht, 'n visscher met zoontje, onbeweeglijk met net in de knuist, in zee starend, beiden volgens de heerschende mode, hevig gedecolleteerd.
Had gehoord, dat ze er met 'n paar honderd man al volop aan 't werk waren, terrein schoonmaken, wegen aanleggen, etc. etc. Niets van aan, hoor, ten minste hier niet aan den zeekant, daar is de rondende baai met 'r beukende brekers en kiezelig strand nog even maagdelijk, als tijdens de mikmak tusschen Hoekschen en Kabeljauwschen.
Kan niet zeggen, dat ik nu zoo reuze-enthousiast ben, over 't planten van zulk 'n grootbedrijf juist op de grens van m'n buitenpost San Willibrordo.
't Heeft, zooals alles in dit ondermaansche, ze’n voor en ze’n tegen. Zeer zeker valt 't al dadelijk als 'n schadepost te boeken, 't moeten aanschaffen van sloten en grendels op m'n

deuren en ramen, wijl ik tot heden met 'n gerust hart geheel den nacht door kon maffen met heel je huis wagenwijd open, wat binnenkort uit is als de beschaving intrede gedaan heeft in 't Willibrordsche binnenland. Over 't voor en tegen van zoo’n reuze-installatie in je buurt te hebben.
Over die paskwil van moderne beschaving, 'n ander keer, moet eerst m'n hart 'ns luchten over twee mee-en-tegenvallers, die me dezer dagen franco zijn thuis bezorgd. In m’n laatste Ditje en Datje gepend over 't hopeloos lang uitblijven van telefoonverbinding met ons benedendistrict. 'n Week later waren tal van nijvere mannetjes bezig beton-telefoonpalen te planten langs den zoom van den grooten weg. Dat is meevaller No. I.
Had in diezelfde onder de-streep ook gelanceerd, dat 't toch niet aanging, advies van Ir. v. Everdingen met betrekking tot onzen Wilhelminaput, zoo maar zonder meer in den wind te slaan, daar hing toch waarachtig voor m'n volk te veel van af. 'n Week later, waren tal van nijvere mannetjes achter dien bewusten dam aan 't graven en kruien, dat 't 'n' lust was.En dat was meevaller No.II.
't Kan zijn, *post hoc, non propter hoc*, best mogelijk, ik constateer slechts de nuchtere feiten. En nu m'n twee tegenvallers,
'k Lees in de Wenschelijkheidsbegrooting voor 1928: Idem zooveel voor aanleg telefoonlijn Westpunt, met aftakking n/ PannekoeK Wat met andere woorden beteekent, dat San Willibrordo met de haar omringende plantages en nederzettingen, uitgeschakeld wordt van ons telefoonnet.
Laat ik hier eventjes stevig vastleggen, dat ik van die uitsluiting niets hoegenaamd, geen syllabe begrijp. Vroeger was 't altijd tot vervelens toe 't zelfde liedje: Geen geld! Maar nu? Luister, we lezen verder: Met gerustheid kan worden aangenomen, dat over dit jaar de raming met ± ½ millioen zal overschreden worden. Commentaar overbodig!
Ontmoette 'n maand of wat geleden, onzen districtmeester te paard, achter 'm op 'n ezel ’n boschwachter met kaart van Curaçao onder ze’n linkerarm. Waren op weg 'n plaats uit te pikken voor 'n nieuwe politiewacht, iets meer westelijk dan 't tegenwoordige daarvoor nu en dan dienende hutje, schuin over m’n kerk. Nu, waar 'n politiewacht is, moet noodzakelijk telefonisch contact zijn met stadsche hoofdwacht, districtmeesterskantoor, anders is zulk 'n instituut, 'n farce.
Als wenschelijkheidsbegrooting in onzen Kol. Raad komt, hoop ik dat een der vooruitstrevende leden 'n amendement zal indienen op art. 44, zoo iets als dat er idem zooveel zal worden uitgetrokken, om bij de telefoonaanleg Stad-Westpunt, ook 'n aftakking n/ San Willibrordo tot stand te brengen. Weet zeker, dat 't er met algemeene stemmen zal doorrollen. Dit was nu m'n tegenvaller No. I.
En No. II is helaas nog heel wat markanter. Voor variatie raken we hierbuiten onzen dokter weer 'ns kwijt. Op telegrafische offerte van vaste benoeming, als gouvernementsgeneeskundige in onze zusterkolonie Suriname, is Dr. van Exel ingegaan, en hoe danig 't me ook spijt, ik geef 'm groot gelijk. Ben genoegzaam diplomatisch aangelegd, om 't hoofdmotief, dat 'm vooral tot ze’n ontslagname noopte, niet naar voren te brengen, constateer slechts 't treurig feit, dat weer 'n kundig actief medicus, die we hier toch zoo hard noodig hebben, onze koloniale dienst verlaten gaat. Toen Dr. van Exel voor ons benedendistrict benoemd was, werden we hier buiten door 't St. Elizabeth's hospitaal gelukgewenscht, met die benoeming, wat boekdeelen spreekt. De eenige grief, die je tegen ze’n reuze-praktijk onder onze arme *blackies* zoo nu en dan hoorde uiten was. Nou ja, 'n prachtdokter is ie, en succes heeft ie, daarvan niet, maar ... ie is veel tè goed, veel tè consciëntieus, rijk zal ie nooit worden, let 'r 'ns op. En daarom was ie mij juist zoo sympathiek, ik bedoel om dat zich-zelfwegcijferend geheel-en-al-geven voor de armsten onder de armen zonder voorbehoud, daardoor heeft ie ook de harten gestolen van geheel onze buitenbevolking, die nu bij ze’n plotseling heengaan in zak en asch zit, daarenboven weer'n

maandenlange, zoo goed als dokterlooze periode te gemoet ziet. Ik ken van Exel goed, weet dat ie 'r niet van houdt, om opgekamd te worden. Dus basta! Moge 't hem goed gaan in ze’n geboorteland tot in lengte van dagen.
Juist bij 't scheiden van de markt, 'n breed uitgestippeld program ontvangen van de a.s. Koninginne-verjaardagviering. 't Is schitterend! Vooral de tractatie, niet alleen in stads- en buitenscholen, maar ook — wat 'n novum is — in ons krankzinnigengesticht en melaatschenlazaretto. Aan de feestcommissie m'n hulde voor die symphatieke pracht-geste! Succes van 't verder keurig program hangt natuurlijk geheel en al af van'n genoegzame deelname van 't publiek, waaraan ik geen seconde twijfel, daar behendigheidswedstrijden met *autocars* vooral bij de *ladies* in 'n reuze-goed blaadje staan.
‘t Spijt me danig, dat m'n copie voor Zaterdag a.s. al op één oor na gevild was, anders had ik met élan heel wat wijdloopiger kunnen zijn over dit chapiter; maar tè laat is tè laat. Dat echter met zulk 'n geacheveerd program de festiviteiten op 31 Aug. a.s. 'n prachtsucces zijn, neem dat gerust van me aan, en let 'r 'ns op, of ik wederom geen gelijk heb. Feestcommissie, hou er den moed maar in! *Adiosito*! Tot over 'n maand!
San Willibtordo Jan Paul. Juli 30/28. (*Amigoe* 4 VIII 28)

> **Onder de Streep!**
> Met groote vreugde las ik het laatste gedeelte van de Cur. Ditjes en Datjes van den geachten Schrijver Jan Paul in de *Amigoe* van Zaterdag jl. Jan Paul is een van de weinigen die nu eens het Feestprogramma voor 31 Aug. a.s. goedvindt, en in 't kort uitgedrukt zegt Jan Paul: 't Is schitterend, en op ons, leden van de Feestcommissie, wordt de loftrompet gestoken. Daar ik de gave niet bezit zooals Jan Paul om geestig te schrijven kan ik niets anders dan zeggen: Jan Paul, voor die woorden onzen danK
> G. 't Sas, Voorzitter Feestcommissie, 1928. (*Amigoe* 11 VIII 28)

11 VIII 28
Rev. Pater K A. Kuypers, O. P.
Met genoegen voldoe ik aan 't vereerend verzoek van de redactie, om eenige reminiscenties op te halen uit 't leven van m'n confrater en vriend, Pater Ambrosius Kuypers, den Jubilaris, die a.s. Woensdag 15 Aug., z’n zilvren priesterfeest viert.
Onze wiegen hebben allebei in Rotterdam gestaan, wat al 'n soort van aanknoopingspunt is, schoon ik al A is een aapje kon spellen, en m'n mede-bewaarschool-collega's al menig blauw oog had geslagen, toen hij nog door z’n baker volgens regels der toenmalige hygiëne werd ingespeld, en in z’n donzen nestje lag te dotzuigen. 't Gerucht liep toen, dat ie 'n wolk van 'n kind was, wat wel degelijk waar geweest moet zijn, gezien de latere voorspoedige schitterende ontpoppingsresultaten.
'n Jaar of 5 ná die gebeurtenissen, hem voor 't eerst in levenden lijve gezien. 't Was in de schaduw van de pieuse H. Sacramentskapel in de Rotterdamsche Eendrachtsstraat. Zei m'n toen nog jong moedertje, waarop ik als kind al zoo trotsch was:

> Zie je dien kleinen jongen daar, Janneman?
> Ja, Moes.
> Nu, daar moet je nu altijd erg vriendelijk en goed voor zijn, want toen ie nog 'n heel kleine baby was, zijn z’n lieve Ouders, die ik heel goed gekend heb, allebei naar den hemel gegaan.

Dat maakte op mij 'n reuze-impressie, 'k vond 't interessant, schoon ik me in zoo iets tragisch, geen vader en geen moeder meer, nog niet goed kon indenken. Toen had de eerste kennismaking plaats: dag Karel, dag Jan! met hoogroode verlegen jongensgezichten, die elkaar tersluiks van top tot teen begluurden. Toen ging ie als broekje van 'n jaar of 7, naar 't pensionaat St. Louis te Oudenbosch, en als ik 'm zoo nu en dan in z’n vacantie tegen 't lijf liep

was ik altijd aller-amicaalst en blij 'm te zien,.... totdat ie op 'n regenachtige achtermiddag me thuis tot voorbeeld werd gesteld.
Zoo ongeveer: Je moest je schamen, Janneman, die kleine Karel zit altijd in de kerk zoo eerbiedig te bidden, en niet zoo te draaien en te woelen als jij, en wat 'n net jongeheertje is ie, heelemaal niet zoo’n robbedoes met afgezakte kousen en vuile inkthanden als jij, je kan gerust aan dat aardige kereltje 'n voorbeeld nemen.
Van dat historisch moment af, kon ik 'm niet meer zien, en ik heb 'm, geloof ik, gehaat met diep-gewortelden jongenshaat. Tot ik in 1897 naar Curaçao vertrok. Toen was dat net jongeheertje van weleer, 'n piepjong Dominicaantje, die luisterde naar den naam van frater Ambrosius. Bij mijn wegrijden door de Huissensche kloosterlaan, op weg naar 't zonneland, schreeuwde ie me nog toe met z’n toen al wonder-forsche stem.

Goeie reis! Adieu! Adieu!

Neen, tot ziens, Karel-Ambroos, want je komt toch ook?

Ja zeker, ik kom ooK

En hij kwam. Den 27 Aug. 1904 spoelde ie op Curaçao aan. 't Was frappant, hoe fluks ie in de voetangelige geheimnissen van 't papiementsch was door gedrongen, je hebt van die koppen, die even gemakkelijk 'n taal onder de knie krijgen als 'n biefstukje met gebakken aardappelen verorberen.
Preeken, populair-preeken was z’n fort. En in die afgeloopen 25 jaren heeft ie gepreekt met élan en succes en weergaloos enthousiasme in 't Papiementsch, Hollandsch, Spaansch, Engelsch, Fransch, en als er nog meer talen gesproken werden op onze West-Indische eilanden, dan had ie in die taal ook gepreekt, dat verzeker ik u.
Wat enorm veel goed, hij indertijd op Otrabanda gedaan heeft met z’n jongenscongregatie, energiek geassisteerd door *der Prachtkerl* fr. Richardus, staat met gouden letters geschreven in 't grootboek op 't privékantoor der jubelvol hemelsche vreugdehallen.
Maar niet alleen op de kansel, als gevierde redenaar, maar ook als auteur heeft onze zilveren jubilaar z’n sporen verdiend. In *Amigoe*, maar vooral in *La Cruz* en in de laatste jaren in *La Union* verschenen talrijke artikelen van z'n hand, onderteekend A.X., en duidelijk valt daarin de practische populaire conferencier te kennen, die heelmaal geen blad voor z’n tand nam, en immer practisch-smakelijk 't volk niet alleen z’n feilen toonde, maar tevens ook onfeilbare middelen ter genezing aangaf.
Z’n serie artikelen over *Honor i Birtud*, Eer en Deugd, zijn 't meest ingeslagen, zoo zelfs dat ze later in brochure-vorm werden uitgegeven. Jammer, o, zoo reuze-jammer, dat in de laatste jaren z’n vaardige pen rust in roestige rust, want in 't puntje van z’n pen schuilt nog steeds 'n niet te onderschatten latente ten goede fascineerende kracht, die, wie weet hoevelen nog zou kunnen strekken tot heil voor tijd en eeuwigheid.
Laten we hopen met groote hoop, dat de jubilaar na 't luwen van 't laaiend feestgedruisch, weer met 'n reuze-dosis brio aan 't copie-maken zal slaan.
En nu iets buitenissigs aangestipt, wat je bij zoo’n talentvol man heelemaal niet verwachten zou. Weet u, waarvan onze geachte feesteling niet de minste notie , waarvan ie zelfs 'n niet te overkomen aversie heeft? Van paarden, de edelste creaturen, ná den mensen, op God's lieve aardbodem. Laat ie 'n schitterend filosoof, theoloog, psycholoog etc. etc, zijn, als hippoloog slaat ie ’ n aller-treurigst figuur, van die edele kunst weet ie nu heelemaal niets niemandal. Als pastoor van San Willibrordo heeft ie minstens driemaal op 't randje van de eeuwigheid gezweefd in 'n karretje achter 'n woest hollenden klepper, die met z’n ooren in den nek, en 't bit tusschen de tanden met 'n 60 K M. - vaartje er van door ging. Sedert dien maakt 'n in de verte rustig grazend paard 'm al zenuwachtig; en 'k weet zelfs heel intiem-zeker, dat ie toen ie op z’n rondreis in de U. S. 'n snorkende oproep las voor cowboys, er geen oogenblik aan gedacht heeft om er op in te gaan. Eigenlijk is 't 'n lacune in z’n opvoeding geweest, dat ie in z’n dandyjaren geen rijles genomen heeft in de Rotterdamsche Binnenwegsche manege, want

wat zou 't geen heffend cachet drukken op geheel de feestviering, als ie Woensdag a.s. z'n glorieuse intocht deed te Scherpenheuvel op 'n cabrioleerenden vuurhengst? Maar dat doet ie niet, let 'r maar op, in 'n doodgewoon onaesthetisch auto'tje, en nog geen eens achter 't wiel, zoemt ie de binnenplaats op, en dat vind ik jammer. Waarde feesteling, 'k heb, zooals je weet, 'n heele rits broertjes dood aan speechen. Beschouw daarom deez' uit 't hart gewelde regelen als 'n speech, afgestoken XV Aug. 1928, 5.13 P. M, na de vermicelli-soep met balletjes. Moge je nog werken, stug werken, met daad, woord en pen voor de ons zoo dierbre Curaçaosche missie, tot in lengte van dagen, *beloved by God and men*. Karel, kerel, daar ga je!
Jan Paul. (*Amigoe* 11 VIII 28)

24 XI 28
Cuaçaosche Ditjes en Datjes.
Zeg, *old timer*, lanceerde ik 'n maand of wat geleden, langs bengelende sigaar, onder 't snorren in den pracht-boekenschat van m'n confrater Hulsman, zeg, tot hoever loopen die ingebonden *Amigoe's* die je daar hebt staan?
Tot 20, 1920, Jan Paul, waarom?
Wel, ik zou nu toch wel 'ns graag willen weten, hoe lang ik nu al in de *Amigoe* aan 't pennen ben, wanneer m'n eerste Ditje & Datje 't licht gezien heeft, dat moet zoo wat in 1902 of 1903 geweest zijn; toe, *dear*, als je 'ns tijd hebt.
En binnen 24 uur bracht me de truck 't volgend schrijven:

> San Mateo 6 Mrt. '28.
> Carissime Jan Paul.
> Op Uw vriendelijk verzoek heb ik eens de bronnen nageslagen, om de gegevens te vinden van Uw journalistieke leven. Uw geboortebewijs in deze heb ik niet gevonden, omdat ik daar ook niet naar gezocht heb. U hebt me daarom ook niet gevraagd.
> Volgens de gegevens die U gaf, ben ik met 't jaar 1902 begonnen, waar reeds genoeg *attestaties de vita* aanwezig zijn. Vastheid van karakter en zekerheid van gang zijn er echter nog niet te vinden, wat gewoonlijk nog niet het geval is met personen, die de kinderschoenen nog niet ontwassen zijn. Deze conclussie meende ik te moeten maken uit de verschillende onderteekeningen als: 'n Eustatiaan, P, j.p.
> In 1903 is het werkelijk te merken, dat de persoon in quaestie een jaartje ouder is geworden. Den 14n Febr. van dat jaar verschijnt er een ingezonden stuk over de duurte van de passage der pakketschoener, 20 Juni heeft 't over van Kol, en nog 'n paar salto mortales. Er beloven reeds groote dingen te zullen gebeuren, en 8 Aug. heeft reeds weer wat over Statius, waar bij de Redactie met haar vèrzienden blik in schrijver een journalist zag ... die de schrijverij nimmer beu zou worden, en daarom maar de stoute schoenen aantrok, om in een onderschriftje nog meer copie te vragen.
> Het scheen in goede aarde te zijn gevallen, want op 24 October a.s. zul je je zilveren jubileum kunnen vieren als de schrijver van de Ditjes & Datjes.
> Met beste groeten. *Yours truly* p. M. Hulsman.

Nu is er niets, waaraan ik zoo geïncarneerd 't land heb, als voor feestvarkentje te moeten spelen, heb daarom gezwegen als 'n mof tot bewuste datum 'n flink eindje verstreken was, kan daarom nu frank en vrij met 'n gerust hart 'n beetje aan 't boomen gaan, over die lange jaren van m'n babbeltjes onder de *Amigoe*-streep, onder wonderend gepeins waar die tijd toch gebleven is.
Toen ik den lsten Oct. 1898 door 'n reuze-roller met boot en al op 't Statiaansche strand gesmeten werd, had ik nog nooit van m'n leven 'n letter gepubliceerd in welke krant of periodiek ook. Maar dra werd in die lange avonden in m'n eenzame eenzaamheid de schrijversgeest vaardig, niet zoozeer op belletristisch gebied, als wel op meer zakelijk terrein

van op-den-kop-tikkerij van Statiaansche misstanden, die nu heelemaal niet door den beugel konden, gewone ingezonden stukjes boven de streep, geteekend P. of J.P.
Pastoor Frie, die na afbouw van ‘t Scherpenheuvelsche seminarie, me trouw schreef, animeerde me in elk epistel tot vervelens toe: Janneman, schrijf toch, stuur copie, elke mail!! zonder mankeeren, 't slaat in, geloof toe.
Onze oudere generatie, die den goeden man met ze’n gouden hart gekend heeft, weet genoegzaam dat 't onmogelijk was dien goeierd iets te weigeren, dus ... En 't was m'n klas- en studiegenoot, Pater Wahlen, destijds de gevierde redacteur van de *Amigoe*, die op 'n zoelen Octoberochtend zoo maar ineens m'n titelloos geschrijf St. Eusitatiaansche Ditjes & Datjes doopte.
In plaats van m'n initialen J.P. had ik reeds heel gauw voluit Jan Paul onderteekend. Waarom? Wel, er waren van die typelingen, die er, stel je voor, Jolige Pastoor van maakten, en dat beviel me niet, daarom!
Kan me nog heel goed die schrijfavondjes op St. Eustatius voorstellen, in dat kleine gezellige houten pastorie'tje op den rand van die 120 voet hooge klif aan zee. Eigenaardig maar waar, copie maken vóór de Curaçaosche mailschoener, de Brandhof, in was, en vóór ik m'n vorig geschrijf gedrukt gelezen had, kon ik niet, maar dan ging 't ook van 'n leien dakje. Na 't souper trok ik mij terug in m'n particuliere vertrekken, en verscheen weldra in gebloemde slaapbroek en wit katoenen kabaai, stak de brand in zoo’n lange pierlala van 'n Long Torn, ontdopte m'n *fountainpen*, en onder 't a capello-gesnork van m'n drie boys en drie honden, sloeg ik aan 't pennen met 'n 50 KM. vaartje, onvermoeid, met gloeiende wangen en schitterende kijkers, tot 'n uur of tien, elf, klaar is Kees, *punctum*!
Heb in de Statiaansche jaren heel wat copie gemaild aan de *Amigoe*-redactie, zoowat trouw elke maand, |'t is me echter nog 'n raadsel waar ik op dat eilandje, waar nu niets wereldschokkends gebeurde, de stof vandaan gehaald heb, maar ik was jong, wat veel, zoo niet alles zegt.
Natuurlijk zoo nu en dan ook 'ns mikmak gehad met de niet-eens-zijners met m'n beweringen; dat vond ik heerlijk, verrukkelijk en ging er ook altijd vol élan op in, alleen anoniem geschrijf negeerde ik straal en met succes, ze zwegen of initiaalden, en dat was juist waar ik ze hebben wilde. Herinner me nog best in die eerste jaren, m'n vinnigen fellen pennestrijd om 'n medicus te krijgen voor 't dokterlooze Statius, waarin ik me geheel en al gaf, en bijwijlen in m’n jeugdige onbezonnenheid zoo scherp dien wantoestand accentueerde, dat de redactie zich verplicht zag hier en daar aan 't schrappen te gaan, wat toen bij mij 'n hevig protest uitlokte, schoon ik later moest toegeven dat 't goed gezien was. In hoeverre mijn *Amigoe*-copie daartoe heeft bijgedragen, weet ik niet, maar dat is zeker, dat na m'n maandenlang geschrijf over dat chapiter eindelijk 'n dokter naar St. Eustatius koerste, en daar tot den dag van heden is gestationneerd gebleven.
Kreeg 't in dien tijd ook tusschen tallooze vreedzame causerietjes op belletristisch, op economisch en folkloristisch gebied, ineens aan den stok met 'n zeker iemand, die hevig pende tegen 't steigertje, dat na heel veel tobben, ons door 't gouvernement was toegedacht. Dat ging ook al hard tegen hard. En ik kreeg, zoo waar, m'n zin. Dat bewust keurig afgewerkt modern steigertje van 't bitter begin af 'n *failure* geweest is, was mijn schuld niet; 'n dok of 'n heipaal, of 'n sluis die te kort zijn, beantwoorden evenmin aan hun doel als 'n te korte steiger, en daarin schuilde 'm de kapitale fout, die zeer zeker te herstellen was, maar zoover heb ik bevoegde autoriteiten nooit kunnen brengen, helaas!!
En dan had je, ook al in die jaren, in m'n kolommen-vol onsuccesvol geschrijf, over mijne door niets aan 't wankelen te brengen overtuiging, dat 't heil en de toekomst van St. Eustatius, vooral en bovenal gezocht moest worden, naast katoengebouw op 't laagland, in veehouderij op groote schaal in onze uitgestrekte vruchtbare berglanden. Feitelijk heeft men mij nooit kunnen of willen aantoonen de ongerijmd- of onmogelijkheid van m'n goed gemotiveerd

voorstel, om zoowat heel Statius onder vee te zetten; men is er doodgewoon niet op ingegaan. *All right*! Maar zeg 'ns eerlijk, zou dit tegenwoordig noodlijdende leeggepompte eilandje er nu misschien niet heel anders voorstaan, als indertijd 'ns 'n serieuse kapitaalkrachtige proef genomen was met die veefokkerij? Ik hou van ja.
En toen kwam in m'n zonnig journalistiek leventje die *question brulante* over 't pas door Wilton afgeleverd *steamertje* Juliana, gebouwd voor 't traject Curaçao-Bovenwinden, waarbij ik ook al niets afvallende heb ingelegd. Dat was zoo. 't Kittig scheepje had onder eigen stoom de reis van Holland naar Curaçao gemaakt, maar zoodra 't in onze West-Indische wateren zou gaan rondschroeven begon de miserie, dan was dit, dan was dat *kapoeris*; gevolg: dommelen gemeerd aan'n dukdalf of 'n paal op de Curaçaosche havenkaai. Officieel onderzoek der heeren officieren van H.M. 's Utrecht bracht geen uitkomst. Toen schreef ik aan den bouwer Henri Wilton, m'n oud-schoolkameraad, en ze'n antwoord op m'n missive, wat ik met commentaar in de *Amigoe* publiceerde, bracht reuze-*rumor in casa*. Mij werd toen verteld, dat de commandant van de Utrecht in hoogst eigen persoon naar gouverneur Nuyens gestapt was, om ze'n beklag over dat bewust artikel van mij te doen, en natuurlijk ten antwoord kreeg: Wel, commandant, laten de heeren officieren Jan Paul van repliek dienen, weet zeker dat de *Amigoe* 't met genoegen zal opnemen. Wel teekenend dat tot op den huidigen dag die repliek niet verschenen is in de *Amigoe*-kolommen, en dat ook tot op heden, al die jaren lang Juliana, 't kind van de rekening, nog trouw schroeft in de wateren van onze zusterkolonie Suriname. Heb ik tè veel gezegd met te beweren, dat ik met dat *steamertje* niets als ellende heb ingelegd. U kunt u ook niet voorstellen, op geen stukken na, hoe geweldig onpleizierig 't is, als ge schitterend gedisponeerd zijt om nu 's flink aan 't copie maken te gaan voor je maandelijks onder-de-streep-artikel, en 't daarbinnen in je bovenverdieping je reinste *tabula rasa* is; want wat gebeurd er nu op zoo'n eilandje als St. Eustatius, of op zoo'n eenzamen buitenpost in 't binnenland van Curaçao, immers niets. En toch, belofte maakt schuld, er wordt op gerekend, en de *Amigoe* komt Zaterdag uit, dus begin je maar te pennen, vadsig, geeuwerig, *contra coeur*, zoo maar in 't wilde heen, en je bent zoo blij als 'n engel als dat karweitje weer achter den rug is; maar m'n lezers, ik bedoel m'n intellectueele lezers, hebben 't drommels goed in de gaten en smiespelen: Nou Jan Paul, deez' keer waart ge nu juist niet *en veine*, en ze hadden groot gelijk.
Neen, dan is 't heel wat anders, als je 'n invitatie krijgt van Commandant v.d. Kun v|d K XIII, of van den piloot van de hydroplane Pacifico om de emoties 'ns mee te maken van 'n duik-of-vliegdemonstratie, — daar zit nu echt, wat je noemt, copie in. En als ik dan na zoo'n duikeling in 't Caraïbische pekelnat, of na 't weekend zweven door de Curaçaosche blauwende aether, weer doodkalm thuis op m'n stoel voor m'n bureau zat, dan had ik in notime blanco na blanco foliovel vol gekriebeld, met m'n raar gefatsoeneerde tellertjes, die precies weergaven wat er in m'n binnenste-binnenste was omgegaan, toen ik 15 Meter onder den zeespiegel dieselde, of 700 Meter hoog cirkelde boven 't wazige Curaçaosche landschap. Geloof me, dan is copiemaken 'n weelde.
Hoe menigmaal ik in die kwart-eeuw, als journalist, reporter, onder-de-streep-auteur ben uitgemaakt voor alles wat leelijk was, weet ik heusch niet meer, maar 't liet me gewoonlijk steenijskoud 20° onder nul; — inzenders — vaak anonymi — in 'n reeds lang verdwenen weekblaadje hadden daar vooral 'n handje van. Niet dat ik 'n blad voor den mond nam, om den drommel niet, nooit ofte nimmer; eenmaal overtuigd van m'n goed recht, van m'n goed inzicht in 'n zaak die *in se* fout was, die niet deugde, die fataal werkte voort algemeen welzijn, trachtte ik eerst m'n doel te bereiken door lachend de waarheid te zeggen, doch bleek zulks zonder succes, dan bond ik den strijd aan, vóór alles *gentlemanlike*, maar dan ook onverbiddelijk, zonder pardon, tot 't bitter eind.
En dat ik me daardoor menige onaangenaamheid op den hals gehaald heb, spreekt van zelf. Moet nog lachen, als ik denk aan 't kabaal, dat m'n tunnelvoorstel veroorzaakte. — *Tant de*

bruit pour une ommelette! — 't Zou misschien toch wel interessant geweest zijn, als ik die reuzen correspondentie over die topic had gepubliceerd! Alleen deed 't me minder prettig aan, u als ze m'n opzet als bizar betitelden of mij niet *au sérieux* namen, insinueerend dat ik blijkbaar 'n loopje met m'n lezers nam. En dat was toch heelemaal niet 't geval, nog steeds hou ik vast aan m'n stelling: Tunnel is technisch zeer goed mogelijk, is de eenige satisfactie-gevende oplossing voor 'n rationeele oeververbinding, zal buiten kijf 'n macht geld kosten, maar op 'n paar millioen meer of minder behoeven we nu niet meer te kijken. Let er 'ns op, als later onze nageslachtelingen met 'n *ferry* of 'n zweef-brug zitten te hannissen, dan zullen ze spijt hebben als haren op hun hoofd, dat ze indertijd mijn idee niet gevolgd hebben.
Is me wel 'ns gevraagd, wat ik beschouwde als 't mij aangenaamst succes, dat ik met m'n schrijven behaald heb. Wel mijns inziens, dat ik door m'n artikels over 't St. Elizabeth's hospitaal aan 'n nederig zusterken, dat elken ochtend 'n uur vroeger moest opstaan om met botrammen snijden klaar te komen, 'n modern machientje in die botrammen-snijlijn bezorgd heb, zoodat ze dat uurtje hoog-noodig rusten niet meer in boette.
Meen je dat Jan Paul? Ja, dat meen ik. En welke schrijverij in diverse periodieken, voor of tegen mij, mij 't grootst pleizier gedaan heeft? Nu, ik geloof bijna heel zeker, 't Exordium van 'n open Brief aan mijn adres in de *Voz di Pueblo* van 27 Juli 1923, onderteekend H.J.G.B. Hellmund. Ik citeer letterlijk, na ‘t voorbijgaan van eenige complimenten aan mijn adres:

> Gij geeft dikwijls hevige klappen, waar dat naar uw meening noodig is, doch gij doet dat op een wijze, die niet kwetsend is, het zal dan ook wel meermalen voorgekomen zijn, dat degeen die gij door uw slagen wildet treffen, in zijn binnensle zal hebben moeten erkennen: Jan Paul heeft toch wel gelijk, dit of dat was verkeerd van mij.
> Gij hebt door Uw geschrijf misschien meer goed gedaan, dan gij waarschijnlijk zelf weet.

Niet juister had de geachte auteur 't doel van m'n jarenlang geschrijf kunnen uitstippelen, want daarom alleen heb ik 't luttel beetje schrijverstalent dat God me geschonken heeft, gebruikt, om goed, heel veel goed te doen voor het Curaçaosche volk dat me dierbaar is. En nu is 't welletjes: Er is 'n tijd van komen en van gaan. Mijn tijd van gaan is nu daar, m’n maandelijksche onder-de-streep rubriek Curaçaosche Ditjes en Datjes heeft 'r tijd gehad, en verdwijnt. Dat echter nu en dan nog wel n's 'n artikeltje, onder m'n doop-en-persnaam Jan Paul in de *Amigoe*-kolommen verschijnen zal, is niet onmogelijk. Bij dezen m'n dank aan m'n lezers, die steeds zoo welwillend en vriendelijk m'n causerietjes beoordeelden.
Adiós! God bless You!
San Willibrordo Jan Paul. Nov. 20/28. (*Amigoe* 24 XI 28)

Hoofdstuk 13 Derde verlofjaar in Nederland (1929-1930)

In 1929 vertrekt Jan Paul Delgeur voor de derde keer naar Nederland voor een verlofjaar na opnieuw tien jaar op Curaçao gewerkt te hebben, via Suriname per S.S. 'Cottica'. Hij heeft dan inmiddels al bijna een half jaar gezwegen. De *Amigoe* wenst 'onzen geachten, graag gezienen en graag gelezen oud-medewerker en mede-strijder Jan Paul van harte een goede reis en een aangenaam verblijf in 't Moederland en hopen hem na een jaar weer frisch en gezond in ons midden te zien, en wederom als onzen medewerker te mogen begroeten. (*Amigoe* 11 V 29)

Goede reis.
Maandag a.s. zal de Z.E. Pastoor J. P. DELGEUR zich via Suriname per S.S. „Cottica" naar Holland begeven, met verlof.

Tijdens de tussenstop in Paramaribo geeft Jan Paul een interview met een lokaal nieuwsblad, het orgaan van de Surinaamse Missie, dat vooral geïnteresseerd is in de raffinaderijen op Curaçao en Aruba wegens de werkmigratie van Surinamers naar de raffinaderijen op Aruba en Curaçao. Ondernemingen waar veel geld verdiend wordt, maar – volgens Jan Paul – morele gevaren eveneens voortdurend op de loer liggen. De interviewer deelt de ideeën daaromtrent. Jan Paul toont zich in dit interview zoals steeds als modernist en moralist.

Jaargang XXXVI. Zondag 26 Mei 1929. No. 42.

DE SURINAMER

Justitia — Pietas — Fides.

Paramaribo, 25 mei 1929
Een uur met Jan Paul
(interview)
Hoe lang dat uur precies heeft geduurd is niet nauwkeurig te zeggen, want er werd geen horloge bij gelegd. Hoelang het gevallen is kan ieder, die de geneugten kent van een week kiespijn, bij benadering becijferen. Allicht dat de een of andere practicus informeert, wat je in zulke conditie in de kou doet, waarmee hij dan bewijst, dat een practicus nog geen journalist is.
Als je hoort, dat Jan Paul op doorreis te verwachten is en je weet, dat hij heeft gevlogen en dat hij heeft gedoken (in de K III) en dat hij schrijft over zijn paard en zijn *groom* en prat gaat op zijn 6 voet zooveel duim en zoo verder, dan ga je hem doodeenvoudig interviewen zonder te vragen naar conditie. Zoo iemand laat je niet schieten.
Uit zijn onder-de-streepen ken je hem een jaar of wat met zijn Rotterdamsche gijn, nu je hem in levenden lijve van achter een tafel kan attrapeeren laat je je de kans zeker niet ontglippen. Al was 't alleen maar om hem in concreto te overtuigen, dat zijn zes voet plus nou niet zoo bizonder is in de perswereld, waarin je zelf geen al te gek figuur slaat in de lengte, om nog niet eens te spreken van andere dingen.
Je zou b.v. kunnen aanhalen, als 't over vliegen gaat, dat je eens óók gevlogen hebt op een haar na, welk haar ertusschen kwam, doordat er voor de vlieggelegenheid geloot werd en een

ander het strootje trok. Hetgeen toch weer niet verhinderde, dat je lezers van je (gedroomde) luchtreis genoten.
Maar — we zouden het. over Jan Paul hebben. Onder alle vlotte luchtigheid door had hij zich in zijn Curaçaosche ditjes en datjes doen kennen als iemand met veel hart voor wat er gemoedelijk-hartelijk *blackies* worden genoemd; een goeden kijk op hun nooden en de noodige durf om daarvóór op te komen, zonder te vergeten ze zelf prompt op hun kop te geven als ze daarvoor in aanmerking kwamen.
Voeg daarbij, dat hij zoo reeds eenige tientallen jaren onder hen heeft gewerkt en daar zijn zilveren jubileum als schrijver-in-de-krant reeds heeft gehad, dan wordt het duidelijk, dat wij hem graag aan de praat brachten over Curaçao, waar tegenwoordig niet alleen heel wat van onze jongens zitten, doch ook hoe langer hoe meer meisjes heen trekken, echtgenooten en bruidegoms volgend, mede tor voldoening aan artikel zooveel van het B. W.
Voorop stelde hij uitdrukkelijk, dat hij in Willemstad zelf niet gewerkt heeft. Altijd op de buitenposten geweest, de eilanden, en nu, den laatsten tijd, wel vlak bij Willemstad, doch toch nog buiten. Veel liet hij dan ook niet los over den bijenkorf Willemstad, waar het laatste jaar per maand gemiddeld 2800 menschen binnenkwamen, van wie er telkens een goede 400 bleven hangen.
In hoofdtrekken waagde hij zich echter wel aan een vergelijking. Betrekkelijk kort geleden kende hij de Isla nog als rimboe, met wat stekelige cactus begroeid en voor de rest droog en kaal. En nu ligt het aan de overzijde van het Schottegat als één bonk bedrijvigheid met frisch aandoende villa's voor stafpersoneel, in het geheel niet meer te herkennen. Zooals de Isla de aanwezigheid van een grootbedrijf demonstreert, zoo doet liet feitelijk heel hoe langer hoe meer, daarin den laatsten tijd gevolgd door Aruba, waar ook een Petroleum onderneming — een Amerikaansche — haar tenten heeft opgeslagen.
Het gaat eigenlijk een beetje duizelingwekkend. Je kan het nauwelijks bijhouden. Je hebt niet zoo dadelijk oog op wat er allemaal bijkomt. Bij wijze van spreken komt er elken dag een hoop nieuw volk en verdwijnt er een andere hoop, zonder dat je er behoorlijk contact mee hebt gehad.
Dat maakt den Missie-arbeid zoo buitengewoon moeilijk in deze vlottende massa. Gelijken tred met de wisseling in het bevolkingscijfer houdt die in den levensstandaard. Licht te begrijpen. De loonen zijn hoog. Moeten hoog zijn. Woningnood in een ongekenden omvang, steeds het haastig bijbouwen een heel eind voor, drijft de huurprijzen op met honderden procenten. Winkelprijzen vertoonen vanzelf ook een voortdurende stijging, ook geen wonder als men rekening houdt met de voortdurend toenemende vraag. Economisch is totaal van aanzien veranderd. En in één adem kan er bij gezegd worden, dat Aruba ook al hard denzelfden weg op gaat.
Moreel is de verandering weinig kleiner. Maar... het is reeds vaak gezegd, niet ten goede. Ook dit is vanzelf sprekend. Er is veel geld te verdienen — een weelde, die sterke beenen vereischt — en onder het binnen-stroomend volk, dat een wereldreis zou ondernemen om te belanden in een centrum, waar geld te maken is, treft men gewoonlijk niet juist de elite der landen van herkomst aan.
Vandaar veel slecht voorbeeld, dat vooral voor de jongeren aller verderfelijkst is. En dan.— de mogelijkheden, welke woningnood steeds schept. Waar is er voor jongelui, die met vijven, tienen of meer samenhokken in een krot, zonder eenig gezinsverband, zonder eenige huiselijke gezelligheid, verzet na den arbeid te vinden dan buitenshuis? En als men buitenshuis is aangewezen op drink- en jool-gelegenheden, waar ook het aangespoelde schuim zich af zet — het gilde der lichtekooien niet in het minst — wat is er op den duur dan anders te verwachten dan een moreele neergang?
Jammer genoeg moeten ook wij landgenooten observeeren onder hen die neergezogen worden. Zeker, er zijn uitzonderingen. Zeer loffelijke uitzonderingen. Er zijn er, die zich juist

door hun optreden en voorkomen, hun beleefdheid, en verzorgdheid van den gunstigen kant kant hebben doen kennen als Surinamers. Een illustratie daarvan leverden — om buiten eigen kring te gaan — verschillende niet-Katholieken in prettig contact met Katholieke geestelijken. Doch dit neemt niet weg, dat de geestelijke verzorging voor een groot deel hunner een probleem is. Zoodat er ook overwogen wordt wat er gedaan kan worden speciaal voor Surinamers als groep. Dit onderwerp is reeds vaak aangeroerd. En het komt ons voor, dat er niet licht te veel aandacht aan kan worden besteed. Dit laatste is dan voor ons zelf bedoeld. Voor hen, die hier achterblijven en bij de uitzending van kinderen en anderen wellicht nog teveel uitsluitend de geldelijke vooruitzichten zien en vergeten te denken aan de moreele zijde van het geval. Met het gevolg, dat ze te eeniger tijd méér blijken verloren te hebben dan gewonnen. Hiermee willen we in geen geval zeggen jongens zonder werk en vooruitzicht maar bij honk te doen blijven, maar wèl, ze eenigszins te wapenen door het meegeven van moreele kracht, die steunt op een degelijk godsdienstige opvoeding. Geld kán veel zijn in het leven, maar het is nooit het voornaamste en vooral —het is nooit alles.
') In de *Amigoe di Curaçao*. (*De Surinamer; nieuws en advertentieblad* 26 V 29)

> Eenige lezers vroegen ons wie Jan Paul is, die geïnterviewd werd voor ons vorig nummer. Door een vergissing viel bij het interview een noot weg ter verklaring en nadere aanduiding. Jan Paul is een pater-Dominikaan (Johannes Paulus Delgeur), die reeds 30 jaren op Curaçao werkt in de Missie en als schrijver o.m. bekend is door zijn Curaçaosche Ditjes en Datjes, vlot geschreven artikelen over alles en nog wat in de *Amigoe*. Als schrijversnaam bediende hij zich van zijn twee voornamen, door een zuiver toeval overeenkomend met den heelen naam van een bekend schrijver-filosoof, van wien men ten onrechte dacht, dat hij zijn schrijversnaam leende. (*De Surinamer; nieuws en advertentieblad* 30 V 29))

Eind april 1930 keert Jan Paul Delgeur vanuit Nederland terug. Hij reist opnieuw via Paramaribo, waar in *De Surinamer* opnieuw melding gemaakt wordt van zijn tussenstop, echter zonder verdere bijzonderheden.

WELKOM.

Deze week arriveerden per Ss. Venezuela de Z. E. Paters J. P. Delgeur, pastoor van St. Willibrord en L. van Rooy, pastoor van de H. Familie-kerk. Van harte welkom.
(Pater Delgeur, de Jan Paul der Curaçaosche Ditjes en Datjes, is dezelfde, dien wij op zijn doorreis naar Nederland interviewden voor ons blad.)

(*De Surinamer, nieuws en advertentieblad* 12 VI 30)

Over het derde verlofjaar zwijgt Jan Paul. Hij verwijst er alleen kort naar in zijn eerste bijdrage Ditjes en Datjes op 16 augustus 1930.

> Wilt ge wel gelooven, dat ’t heusch niet meevalt als je badend in de weelde van 'n hollandsche lente met al ze‘n kleurenwenteling van crocus, tulp, gouden regen, malsch uitbottend groen, je ineens pardoes gedeponeerd wordt op ’n dorren, drogen Curaçaoschen buitenpost met ze’n sombere, verweerde rotspartijen bewassen met venijnige kurkdroge cacti en verwaaide divi-diviboomen terwijl alles wat beest is hongert en dorst, en de tropenzon maar onbarmhartig stooft en brandt en zengt en gloeit zoodat ’t drooglijntje op de windkant van je wigwam, de natte hemmetjes bijna niet meer kan verwerken.

> Laat ik ‘t gerust bekennen, dat ik de eerste dagen van m’n hier voet-aan-wal zetterij, nu wel precies geen heimwee had, maar toch door *down*-bevliegingen danig werd omsingeld; trouwens geen wonder, na zoo’n jaar van je reinste vertroetelerij. (*Amigoe* 16 VIII 30)

Maar als Jan Paul dan na zijn rijpaarden en koppige ezels een Ford-auto als vervoermiddel aanschaft, klinkt het enthousiasme voor de moderne luxe en hoort ook het vleugje heimwee tot het verleden.

Toch komen er eind september nog enkele herinneringen boven, met name aan de radio en de muziek. De herinneringen vloeien voort uit zijn nieuwe autobezit en zijn bewondering voor de technische verworvenheden op radio-gebied en worden gemengd met jeugdherinneringen en vergelijkingen met Curaçao.

> Heb in m'n pas versnoept verlofjaartje in Holland, dag in dag uit m'n oor te luisteren gelegd naar allerlei klanken en stemmen, gedragen op de geheimnisvolle aethergolven, en 't was voor mij 'n openbaring, overtrof nog verre m'n hooggespannen verwachting. Je zit, op 'n warmen zomerdag, als 'n prins in 'n tiptop fauteuil voor 't open raam, met uitzicht op groenende Diergaarde-dreven, of 's winters in 't hoekje van den haard 'n Karel I te *savoureeren*, en onderwijl giet *loudspeaker* hoog boven suite-deur 'n weelde van harmonische klanken door de gezellige huiselijke atmosfeer. Kon zoo wat alle radio-stations op dit ondermaansche bereiken, maar Hilversum en Huizen niet te na gesproken bleef Daventry toch steeds m'n favoriet, waar ze 'r 'n orkest op na schijnen te houden van slechts eerste klas artisten, in 'n zaal met onovertrefbre acoustiek. Wat radio vooral zoo aanlokkelijk maakt is, dat je diverse microfone-debutanten, artisten, dirigenten, lezers, preekers, coloratuur zangeressen, cantate-maniakken zonder ze 't minste voor 't hoofd te stooten, in *no time* kan laten verdwijnen, als ze al te intens op je geeuwspieren werken; je draait maar aan 'n knopje, en weg is ie. En je frunnikt weer 'n beetje aan een ander knopje, en daar davert met rinkinkenden bekkenslag en schetterend koper 'n militaire marsch door de oranje-kleurige kamerschemerte, alsof Grenadiers en Jagers met volle muziek over de Diergaardesingel marcheerden. (*Amigoe* 27 IX 30)

Hij vergelijkt de Nederlandse situatie op radio-ontvangst-gebied met de Curaçaose.

> Weet U, wat me onder veel meer in m'n vaderstad frappeerde, na zooveel jaren weg-zijn, dat antennebosch hoog op de daken, bijna mannetje aan mannetje. En zeg nu niet: nu ja, maar natuurlijk alleen in de wijken waar de kapitaalkrachtigen huizen; want dan slaat u heelemaal de plank mis, wat ik u bewijzen zal. Op weg naar Schiedam, met de electrische tram, zie je zoowat halfweg links benedendijks, z.g.n. Witte Dorp, 'n complex van ik weet niet hoeveel aardige kleine huisjes. En daar nu woont de kleine man met 'n confectiepakje an, die man met zoo’n achttien guldens C. & A 'tje an, zoo’n hongerlijder zenuwlijder van een 'n kleine man. Me dunkt, dat is duidelijk. Wel, uit 'n zeer groot percentage van die mooie daken piekt 'n zwiepende antenne omhoog. Nu geloof ik ook wel, dat 'n heeleboel van die luitjes zelf zoo’n toestel in mekaar geprutst hebben, of 'r eentje op afbetaling hebben aangeschaft, maar hieruit blijkt toch voldoende, dat de radio in Holland wel degelijk bij rijk en arm is ingeburgerd, terwijl hier op Curaçao in Willemstad 't nog heelemaal niets is. Klim maar 'ns op 't platte dak van Theater Brion, en tel de Otrabanda'sche antennes, 't resultaat zal allerpooverst zijn. (*Amigoe* 27 IX 30)

Het moet een mooi verlofjaar voor Jan Paul geweest zijn, met de natuur en de techniek waar hij ten volle van kon genieten. In zijn laatste Ditje en Datje van 4 IV 31 komt hij nog een keer op het tienjaarlijkse verlof naar Nederland terug.

We hadden 't, nu zoo wat precies 'n jaar geleden in intieme kring, over ’t schrijnend-pijnlijk adieu, onverbiddelijk annex aan elk 10 jarig vertrek naar de tropen, vooral na zoo’n ideaal verlofsjaartje als 't mijne. Veel zei ik 'r niet op, maar zoog pensief aan m'n exquise Karel I. *Partir, c'est mourir un peu*, opperde 'r een. 'n Beetje afgezaagd, vin je ook niet, Jan Paul, ik veel meer voor 't menschkundig poeem:

Paraplu'tje, parasolletje.
Leven is geen lolletje

lanceerde er één van 't gezelschap: voor 'n momentje zaten we allemaal en paf. Snappen jullie dat niet, kom nou, paraphraseer 't maar, Paraplútje = ons dierbaar Hollandje waar 't zoo heerlijk kan sausen; Parasolletje - de West Curaçao, waar, steeds de zon gloeit, en broeit, en schroeit, m.a.w. waar je ook rondscharrelt, in 't moederland of onder de tropenzon, overal zie je je idealen maar al te vaak verschrompelen tot 'n petieterig ideaaltje, als 'r tenminste nog wat van overblijft: overal in regen of zonnebrand wachten je offers, die je in no time geestelijk murw zouden slaan, als geen hoogere princiepen je manmoedig deden standhouden *á tors et á travers*. (4 IV 31)

Hoofdstuk 14 Sint Willibrord (1930-1931)

Voor zijn vertrek naar Nederland had Jan Paul al, na vijfentwintig jaar nagenoeg maandelijks zijn Ditjes en Datjes gepubliceerd te hebben, aangegeven er definitief mee te stoppen. Tijdens zijn verlofjaar lezen we dan ook niets en ook de eerste maanden na terugkeer zwijgt hij. Maar al in juli 1930 besluit hij alsnog zijn Ditjes en Datjes voort te zetten:

> Ben na 'n jaar en meer zwijgens, zoo benauwend volgeladen met ideeën waar copie in zit voor de *Amigoe*'sche onder-de-streep-rubriek dat ik wel geforceerd ben in te gaan op 't sympatieke aandringen van onzen hoofdredacteur om met de aloude Curaçaosche Ditjes en Datjes weer in zee te steken.
> Allé, dan maar weer, *in nomine Domini*. (*Amigoe* 16 VIII 30)

Hij dateert zijn eerste bijdrage op 30 juli en stuurt die naar de redactie. De *Amigoe*-redactie verwelkomt hem direct terug en plaatst de bijdrage op 16 augustus.

> 't Was echt met een diepen weemoed, dat wij verleden jaar 't afscheid van Jan Paul, onzen onder-de-streep'r van 25 jaar lang, publiceerden. Maar we hebben dat afscheid niet aanvaard. We wisten wel dat Jan Paul, na zich een jaartje in Holland te hebben laten vertroetelen, weer fiks en flink als 10 jaar terug, zou terugkeeren. Daar zijn van die menschen, die nooit oud worden: Jan Paul is er een van. Z'n eeuwig jonge bloed zou 'm van zelf de vingers weer doen jeuken; — en dan was 't zaakje gezond. Weerstand bieden aan een vriendelijk verzoek kan hij niet. Noem 't fout, of 'n zwak; de lezers van de *Amigoe* zuilen er blij mee zijn. De consequentie van dit zwak hopen we ze de volgende week voor te zetten.
> *Jan Paul redivivus*, Jan Paul herleeft. God geve, dat 't moge zijn voor een nog lange reeks van jaren. Hartelijk welkom! Ook namens de talrijke, met den dag talrijker wordende lezers van de *Amigoe*. Ons tot weerziens van verleden jaar is, Goddank, bewaarheid. (*Amigoe* 2 VIII 30)

De eerste bijdrage van 16 augustus begint met een vleugje heimwee naar Nederland-lenteland, maar dat gaat al snel over als een nieuwe Ford-auto in Jan Paul's garage staat. In geuren en kleuren vertelt hij over de auto, het geheimzinnige mechaniek van handels en knopjes, en vooral zijn rijlessen door een instructeur en het zelfstandig naar de stad hobbelen over de buitenwegen. De tweede bijdrage betreft - begrijpelijk – de kwaliteit van het wegenstelsel op het eiland toenemende drukte van het autoverkeer. De Ford van Jan Paul is nr. 1402 op het eiland. Hij doet een voorstel tot inzegening van de auto's. Ook haalt hij nog enkele herinneringen op aan zijn verlofjaar en een jeugdervaring, wegens zijn liefde voor muziek die met de radio nu nieuwe mogelijkheden biedt. In een volgende bijdrage neemt hij een eerder in 1913 geschreven stuk op.

> Heb indertijd 'n brochuurtje, zeg 'n vlugschrift gelezen over zoo'n Curaçaosche natte mousson, die zoo droog was als kurk, als 'n hedendaagsche Curaçaosche regenbak, waaruit 't me lust eenige regelen te diepen, wat heelemaal geen plagiaat is, daar ik zelf de auteur ben van die droge, in-droeve copie. (19 XI 30)

Het is het uitgangspunt voor de beschrijving van droogte, honger en sterfte op het eiland aan de vooravond van de komst van de raffinaderij. Jan Paul vergelijkt de situatie van 1913 met die van 1930 en ziet het grote verschil door de CPIM-activiteiten.

In deze bijdragen wisselen heden en verleden elkaar af, beschrijvingen van moderniteit zoals de aansluiting op het telefoonnet in Sint Willibrord, met de allereerste reis van Nederland naar Curaçao toen Jan Paul nog maar 27 jaar was. Dit wordt weer vergeleken met het laatste vertrek na het derde verlofjaar, met alle bureaucratische rompslomp die nu vereist is.

De laatste bijdragen bevatten herinnering en vergelijking, vroeger en nu, Rotterdam en Sint Willibrord, Nederland en Curaçao. Er hangt een schaduw van melancholie over de twee Ditjes en Datjes van 1931. Dat betreft de economische toekomst van het eiland, de crisisjaren en de vraag of de grote bloeitijd van de jaren twintig in de raffinaderij nog zal aanhouden. Maar ook in de persoonlijke sfeer als hij hoort hoe zijn confrater van Westpunt, pastoor Potten, overleden is en Jan Paul een bewogen in memoriam aan het wijdt.

Na zijn derde verlofjaar is er geen sprake meer van de maandelijkse regelmaat in zijn bijdragen. In 1930 verschijnen er nog drie, in 1931 twee. Dan blijkt het dat Jan Paul plotseling ziek is geworden en in het Sint-Elisabeths Hospitaal moet worden opgenomen.

> Deze bekende medewerker van ons blad, als schrijver der Curaçaosche Ditjes en Datjes, is ongesteld en zal eenigen tijd rust moeten houden. Pater de Valk is op assistentie naar Willebrord. (*Amigoe* 23 V 31)

Zijn ongesteldheid verergert en op 24 mei 1931 overlijdt Jan Paul Delgeur.

In memoriam

Op 30 mei 1931 wijdt de *Amigoe* een uitgebreid *In memoriam* aan Jan Paul Delgeur.
Prettig, gelijk zijn schrijftrant, was ook zijn leven en zijn omgang. San Willebrordo was een groot aantrekkingspunt voor confraters en vreemdelingen. En die er eens geweest waren, kwamen steeds gaarne weer terug en waren immer welkom. Daar in pastorie had hij zijn *boys, butlers* en *grooms*, meestal Statiaansche weezen en halfweezen die hij met dergelijke grootsche namen betitelde, maar die dikwijls nog zoo klein waren dat ze op hun teenen de tafel moesten dienen. Als een vader echter zorgde hij voor deze kinderen. Of nu een dergelijke huiselijke bediening wel de meest praktische was, werd minder opgelet; bovendien was deze eigenschap nu juist zijn fort niet.
Ofschoon misschien ook minder geschikt voor een stadsparochie, wat bovendien ook geenszins zijn verlangen was, was hij toch voor zijn buitenmenschen een echte vader, wat ook bij zijn dood gebleken is. Niet met redenaarstalenten of kracht van woorden, wist hij zijne menschen aan zich te binden, maar des te meer met de goedheid zijns harten en de grootheid zijner ziel.
Door zijn groote ziele-eigenschappen vooral preekte hij voor de menschen, was hij een echte Predikheer, en niet voor deze alleen; maar allen, ook de vele andersdenkenden, met wie deze buitenpastoor meer dan iemand zijner collega's in aanraking kwam, voelden den weldadigen invloed die van hem uitging.
Die weldadige invloed toonde zich in vele kleinigheden. Dankbaar o.a. was hij steeds bovenmate. Nooit, waar hij ook was, heeft hij vergeten te schrijven aan een Statiaanschen jongen, die hem eens gered heeft uit het gevaar van door een haai gebeten te worden. Nimmer zou Jan Paul de verjaardag overslaan van een zijner confraters. En dezelfde attentie besteedde hij ook aan zijn familie, waarvan een veertig tropenjaren hem niet had kunnen vervreemden. Steeds leefde hij mee in hunne kring, en hun lief en leed ging niet opgemerkt aan zijn leven voorbij. En slechts die confraters die in deze familieplicht te kort schoten, waren voor hem de enkelen, die hem minder sympathiek waren. *Varius modis bene fit*, zegt een Latijnsch spreekwoord.
Jan Paul heeft goed gedaan, zeer veel goed gedaan op de hem eigen wijze. De genade Gods is in hem niet ijdel geweest. Schreven we boven, dat zijn laatste artikel een in memoriam was voor een zijner confraters, daarachter volgde nog een Zalig Paschen aan ons allen. Moge zijn schoone ziel, die op den heerlijken Pinkstermorgen naar God geroepen werd, reeds deel hebben in de volle glorie der Verrijzenis, waarvan hij het aardsche deel ons in zijn laatste groet heeft toegewenscht. (…) Eerst sinds Woensdag voor Pinksteren voelde hij zich bepaald ziek, liet Donderdag de dokter komen, maar zijn longen en hart verzwakten zoo zeer, dat

opname in het hospitaal werd noodig geacht. Nog tot Zaterdag wist de zieke dit uit te stellen, maar toen was de kwaal reeds zoo verergerd, dat aanstonds na aankomst hem de laatste H. Sacramenten moesten worden toegediend. Spoedig daarop begon de doodstrijd, die duurde tot Pinkstermorgen half tien. Talrijke geloovigen, vooral van zijn parochie, zijn den geheelen Zondag bij het lijk, dat in de kapel van het hospitaal lag opgebaard, blijven bidden. Maandagmorgen kwart voor 8 werden de Lauden gebeden, waarna de Hoog Eerw. Pater Provicarius de plechtige Requiemmis opdroeg met assistentie van de Paters Lamers en Zoetmulder, buurtpastoors van den overledene. Van uit de kapel had daarna de plechtige begrafenis plaats. Zeer vele geloovigen, en alle paters van het eiland waren tegenwoordig. Ook zeer vele fraters en tal van notabelen o.a. Z.E. Gouverneur met adjudant, verschillende Koloniale Raadsleden, de districtmeester van Willebrord, enkele consuls en talrijke anderen bewezen aan den doode de laatste eer, waarvoor op het einde 'der plechtigheden de Hoog Eerw. Pater Provicarius namens confraters en familie bedankte. (*Amigoe* 30 V 31)

Dit *Amigoe*-bericht wordt in *De Surinamer* overgenomen: “Meermalen werd zijn naam in ons blad genoemd en toen hij op doorreis naar Nederland hier enkele dagen verbleef, wijdden wij hem een interview.” (*De Surinamer* 21 VI 31)

Nederlandse bladen als *De Tijd* en *De Maasbode* herdenken de overledene.
De bloeiende Missie in Curaçao is op het Pinksterfeest plotseling door een zwaren slag getroffen in den onverwachten dood van Pater Jan Paul Delgeur. Sedert zijn eerste priesterjaren vol ijver en talent werkzaam als een waarachtig apostel, stond de nauwelijks zestig jarige pastoor van San Willebrordo nog midden in het leven en stak hij met zijn slanke, kaarsrechte gestalte naar lichaam en geest boven de meesten uit. Hoezeer ook aan zijn Rotterdamschen geboortegrond gehecht, was hij toch in hart en nieren een volledig missionaris. Rijpe ervaring en een bezadigd oordeel over personen en toestanden hadden hem in de Kolonie tot een figuur van beteekenis gemaakt, wiens gesproken en vooral wiens geschreven woord, tintelend van opmerkzaam en raak vernuft, een stillen maar beduidenden invloed uitoefende bij hoog en laag. (*De Tijd* 26 V 31)
Den 22sten Mei is hij plotseling ernstig ziek geworden; hij werd overvallen door sterke typheuse koortsen, waar zijn de laatste jaren zeer verzwakt hart slecht tegen bestand bleek. Op Pinkstermorgen half tien bezweek hij onder de felle koortsen, diep betreurd door de Curaçaosche kolonie, waar hij 34 jaar met groote liefde heeft geleefd en gewerkt, in dankbare vriendschap herdacht in het moederland, waar zoo talloos velen den missionaris groote sympathie toedroegen. (*De Maasbode* 12 VI 31)

Ook het Algemeen Nederlands Verbond (ANV)-bestuur betreurt de overledene.
Met weemoed herdenken wij twee overledenen, die het A. N. V. een goed hart toedroegen en veel voor de bevolking der Antillen hebben gedaan: Mevrouw Van Grol-Meyers, de echtgenoote van den oud-gezaghebber van St. Eustatius en Pater P. Delgeur, welke priester nog korten tijd lid van het Hoofdbestuur is geweest.” (*Amigoe* 28 V 32)

Jan Paul wordt voorlopig bijgezet in een afzonderlijke grafkelder, in afwachting van een definitieve rustplaats.
Toen op den droeven Pinksteravond van 1931 onze goede Jan Paul begraven werd, kon hem geen plaats worden ingeruimd in het Priestergraf naast zijn zeer Beminden Bisschop en Vriend Mgr. Vuylsteke. Zijn lijk werd bijgezet in een afzonderlijken grafkelder. Nu de drie jaren door de wet voorgeschreven verloopen zijn, werd zijn stoffelijk overschot in het bijzijn van Z .Hoogw, Exc. Mgr. Verriet, den Hoogeerw. Pater Vicaris Van den Elsen en den Zeereerw. Pastoor Smit Woensdagmiddag overgebracht naar het Mausoleum, tot

nagedachtenis van Mgr. Vuylsteke gesticht, waar Jan Paul nu rust aan de rechterhand van zijn Bisschop en Vriend om de verheerlijkte Opstanding af te wachten. In het leven vereenigd. mocht ook de dood hen niet scheiden, Hun gelouterde ziel rust reeds lang in God. (*Amigoe* 1 IX 34)

Ook in later jaren wordt Jan Paul herdacht.
In de *Amigoe* van 27 juni 1970 wijdt R.H. Nooyen een uitgebreid stuk aan de nagedachtenis van Jan Paul Delgeur, met het wonderlijke 'Vreet je kop op' als titel.
Jan Paul Delgeur, een Rotterdammer, pater Dominicaan, missionaris van Curaçao sinds 1897, pastoor van Sint Eustatius dertien jaar lang, maakte op zijn tijd grapjes, vooral met zijn pen, in kronieken, brieven en *Amigoes* Ditjes en Datjes. Eigenlijk was hij toch een heel serieuze man. Vermoedelijk drukte hem de eenzaamheid en de stilte van Sint Eustatius en een paar pennekrassen bracht misschien daarin wat verlichting. Een knap meisje van drie jaar, later onderwijzeres van Sint Eustatius, leerde van Jan Paul Delgeur een paar Nederlandse woorden. De eerste woorden waren: Vreet je kop op. Toen de Vicaris Termaat in 1906 bij Jan Delgeur op bezoek kwam, troonde Jan hem mee naar de familie van dat kleine meisje, ter kennismaking met zijn mensen. Jan zei: Paula, kom eens hier. Praat eens wat Nederlands. Dat kun jij zo goed. Paula van drie jaar zei toen: Vreet je kop op. Termaat wist niet hoe hij het had. Hij *savoureerde* dat grapje maar amper.
Vuylsteke, ook een Rotterdammer, was in 1910 te Pto. Rico en daar was hij een beetje bang, dat ze hem misschien tot bisschop van Curaçao zouden maken. Hij schreef dat aan zijn vriend Jan Paul Delgeur: Bid toch in God's naam, dat ik geen bisschop word; daar ben ik totaal ongeschikt voor. Delgeur antwoordde hem: Amice, ik bid niet.
In 1911 kreeg Delgeur bezoek van zijn nieuwe bisschop Vuylsteke. Daarover schreef hij in kronieken en krant, dat dit bezoek alleen maar ellende betekend heeft door die onbegrijpelijke vertraging.
Beesten op stal (hij had als gezelschap een paard, twee ezels, een papegaai, een aap, een hond, een poes, wat duiven); hijs de vlaggen.
Trek intussen mijn schoenen aan, speciaal voor die gelegenheid met Whitemore's *gilt edge* geglimd. Veters knappen natuurlijk af juist als het 't minst gelegen komt. Lijken wel lintwormen. Vlaggen wapperen omhoog in stijve bries: Hollandse, pauselijke, Amerikaanse… O, hoog waren nu de kleurige katoentjes. Lampions worden nu bollend aangedragen, gehangen aan slingerende ijzerdraadjes; nieuwe veters zijn aangerukt, door schoengaatjes gekruist, alles is klaar, kant en klaar. Oren wijd open om afgesproken *far-away* getoeter van *steamer* te horen. Daar is ie! roepen ze. Helaas, het is slechts de balk-intonatie van mijn ezel Cigarette die haar *dinner* reclameert. In keuken alles in volle actie. Nog niets. Tafel gedekt voor ons drie'n. Nog al niets. Heeft U wel eens 75 minuten te Geldermalsen op een treintje zitten wachten? Ik heb dat fortuintje eenmaal gehad. Datzelfde je-eigen-in-de weg-lopen-gevoel als toen, kreeg nu weer houvast op mij. Ik ben in God's naam maar gaan eten in gezelschap van twee lege stoelen. U begrijpt, hoe geanimeerd de conversatie was. (R.H. Nooyen, *Amigoe* 27 VI 70)

14.1 Curaçaosche Ditjes en Datjes (1930-1931)

16 VIII 30
Curaçaosche Ditjes en Datjes.
Ben na 'n jaar en meer zwijgens, zoo benauwend volgeladen met ideeën waar copie in zit voor de *Amigoe*'sche onder-de-streep-rubriek dat ik wel geforceerd ben in te gaan op 't sympathieke aandringen van onzen hoofdredacteur om met de aloude Curaçaosche Ditjes en Datjes weer in zee te steken.
Allé, dan maar weer, *in nomine Domini*.

Wilt ge wel gelooven, dat ’t heusch niet meevalt als je badend in de weelde van 'n hollandsche lente met al ze‘n kleurenwenteling van crocus, tulp, gouden regen, malsch uitbottend groen, je ineens pardoes gedeponeerd wordt op ’n dorren, drogen Curaçaoschen buitenpost met ze’n sombere, verweerde rotspartijen bewassen met venijnige kurkdroge cacti en verwaaide divi-diviboomen terwijl alles wat beest is hongert en dorst, en de tropenzon maar onbarmhartig stooft en brandt en zengt en gloeit zoodat ’t drooglijntje op de windkant van je wigwam, de natte hemmetjes bijna niet meer kan verwerken.
Laat ik ‘t gerust bekennen, dat ik de eerste dagen van m’n hier voet-aan-wal zetterij, nu wel precies geen heimwee had, maar toch door *down*-bevliegingen danig werd omsingeld; trouwens geen wonder, na zoo’n jaar van je reinste vertroetelerij.
Tot ... ja, tot op dien gedenkwaardigen dag van 26 Mei A.D. 1930, 3.27 P.M. m'n beige Fordje, no. 1402 m'n koraal binnentoeterde.
Weggevaagd waren toen plots alle piekerijtjes over: wat dom toch, dat je 'r geen half jaartje hebt bijgevraagd. In *no time* hadden m’n *grooms* rijtuig en *kitokie* uit 't wagen-huis gezeuld, rood achterlicht vlamde op, piep, zei de auto, wagenhuis was gemetamorphoseerd in 'n garage, wat de stoutste droomen van dat oud cavalje overtrof. M'n paard Toedjoe keek sip net als 'n Rotterdamsche kruidenier bij ‘t openen van zoo’n dito-branche in koloniale waren schuin over 'm; — maar ik streelde 'm 'ns achter ze’n beweeglijke ooren — ik bedoel m'n klepper, niet den krentenman — onder 'n: Wees maar niet bang, Toedjoe-boy, je zal 'n goeien ouden dag hebben; — en die heeft ie.
Laat ik hier even met *emphaasie* en rechtmatige trots vastleggen, dat ik reeds jaren her 't zelfde motor-merk rijk was; alleen spelde je ‘t Vort in plaats van Ford, en zat 'm de voortstuwende kracht niet in gasoline en Curaçaoschen olie, maar in kannen maïs en pakken Amerikaansch hooi. Voordeelen van zoo'n langgeoorden kilometervreter van vleesch en been wegen echter niet op tegen de praestaties van 'n blikken Lizy; dies weg 'r mee!
Ezel Vort heeft 't tegen Henry Ford moeten afleggen, zoo is nu eenmaal 't leven.
Herinner me nog, in de ezelen-lijn, 'n precair humoristisch gebeuren.
't Was zoo.
Kreeg indertijd op Barber bezoek van Gouverneur Nuyens, in gezelschap van Albert Vogel. Na allergezelligste conversatie onder 'n sigaar en 'n glas klapperwater, 'n kuiertje gemaakt op ‘t erf, waar m’n ezel Todsjie klimaat stond te schieten. Eigenaardig toch zoo’n beest! lanceerde onze beroemde declamateur, en 'r op toestappende krauwde ie 'm den grauwen kop.

Weet U wel, Meneer Vogel, zoetsappigde ik ietwat gewaagd, dat Todsjie nog aan U geparenteerd is?

Meneerrr!!! en ze’n donkere kijkers schoten vonken.

Kom nou, nooit gehoord van den Curaçaoschen nachtegaal?

O, kijk ja, dank u wel; neen, dat wist ik niet, allemachtig vriendelijk van U.

En Gouverneur Nuyens' neus krulde.
Ben ook de eerste geweest, die in ‘t begin van deez' eeuw, 'n auto-hoorn op St. Eustatius heeft geïmporteerd, maar verder heb ik 't in de autolijn daar niet kunnen brengen.
Die toeter heeft wel 'n veel bewogen leven gehad. Eerst staag in actie, om m'n jeugdig, speelsch, ongedurig trio-*grooms*, bij elkaar te blazen.
Toen 'n maand of 6 stevig gemoerd aan kar, die steenen aanwielde voor bouw van kerk en school, achter m'n ruig schopperig ezeltje Cigarette, die ze’n naam zoo heerijk logisch te danken had, aan 't feit, dat ie 't halsstarig verpikte te trekken, als 't regende, als ie nat werd.
Laatst succesvol emplooi van den reeds grijzenden auto-hoorn was in dienst van m'n kruiwagen, tot ik 'm met 'n bezwaard hart zag vertrekken naar Sta. Rosa, waar ik m'n dierbre toetertje-boy nog kort geleden, terugzag, zonder blaasbalg koud kleumend, op 'n rood gebeitst tafeltje.
Sic transit gloria mundi!

Maar ik dwaal af.
Toen het Ford-mannetje verdwenen was, schuchterde ik de garage binnen en heesch me achter 't wiel, wat om den dromnel niet meevalt, als je zulke lange beenen heb als ik, en daar zat ik.
Had schitterend succes met claxon en mysterieuse pedalen, handeltjes en knoppen, lieten zich gedwee behandelen, misschien mishandelen, maar ’t effect was nihil; Fords-product stond koppig onbeweeglijk, als 'n Rotterdamsche heipaal, wat *after all*, misschien nog de beste, zeker de veiligste oplossing was.
Ben toen, ietwat uit mijn hum, me intens gaan verdiepen in 't Instructieboek van model A van de Ford Motor Company, artikel Wegrijden met den wagen.
Resultaat van deez' diepzinnige studie was, dat den volgenden ochtend, klokslag 7, 'n quartet metselaars en timmerlui aan 't werk togen, om garagedeuren en koraalpoort ’n voet te verwijden, en 'n manusje van alles 'n drietal boomen in de schaduw van m'n keuken, tegen de wereld hakte.
Toen had ik de ruimte, wat alles is voor 'n beginneling in den edele chauffeerkunst. En ik heb 'r geen gras over laten groeien. Al dra zigzagde ik achter ’t stuur van m'n van nieuwigheid piependen kreunenden wagen door de nabijzijnde salinja-vlakte, naast me 'n oud-Willibrordsche schooljongen, nu gediplomeerd chauffeur, die alles beaamde wat ik beweerde, en met 'n onverstoorbaar flegma toezag, op m'n tallooze ontoelaatbare enormiteiten.
Dat ging zoo niet: moest iemand hebben, die me aandurfde.
Collega van meer westelijken buitenpost, die reeds maanden 'n rijbewijs rijk was, is me toen ter hulp gesneld, en toen ging 't al heel gauw of 't gesmeerd was.
Maar hij speelde 't niet meer want als ik wat al te royaal met m’n gas-geverij was, dan donderde ’t langs veld en beemd: Pau, kerel pas op, je loopt te pletter!
Bij eerste proefrit stapten we allebei uit de *car* met pikzwarte ruggen: imitatie leer-bekleeding van m’n Fordje scheen niet bestand tegen ’t transpiratie-gespuit uit poriën van leermeester en leerling.
Bij tweede proefrit was tegen dit zwartend euvel ’n spiksplinternieuwe rooden reisdeken gespreid, en toen we bij thuiskomst uitstapten, waren onze ruggen waarempel nu vuurrood, rood als 'n kreeft, als 'n kroot, welke kameleon-escapades we den volgenden rit finaal den kop ingedrukt hebben, door ’n reuze-hoes van kleurlooze middenstof.
Verstandig gezien was 't van m'n *cicerone*, me niet in de garage de auto te laten starten, want ‘t opdaverend te reflecteerend loeigedonder in des auto's buik, was genoeg om je heelemaal van streek te brengen.
Door zoo’n zelfde onmenschkundige manoeuvre, is waarschijnlijk 'n ideaal-chauffeur voor Curaçao voor immer verloren gegaan.
Dat was zoo.
'n Kennis van me, in nog meer westelijke regionen ademend, autobezitter maar zonder rijbewijs, wou en zou dat zaakje ook 's eventjes opknappen; met ze’n helderen filosofenkop was 't 'n niemandalletje voor 'm zoo’n stom stuk mechaniek ’t leven in te blazen, en te hanteeren, links, rechts, voor en achteruit, volgens de onwrikbare wetten van de logica.
Hij stapte zijn garage binnen, kroop ietwat onhandig achter 't wiel, riep ze’n chauffeur, en ordineerde: zet dat ding 'ns an!
Chauffeur verschoof 'n paar handeltjes, sleutelde schakelaar open, gaf een paar nijdige trappen op de *selfstarter*, en brullende titanen cacophonie daverde hoog op tegen dak en keurig gewitten garage muren.
En wat oer-logisch gebeuren moest, gebeurde. De schrik sloeg den beginling in de kuiten, en weg was ie onder 'n stop *homber*, zonder omkijken naar veiliger oorden; en helaas, tot den huidigen dag huist nog geen rijbewijs in ze’n linker-colbertzak, wat o, zoo

jammer is, want met 'n beetje *ausdauer*, was hij geworden de *primus inter pares* van 't Curaçaosche chauffeursdom.
Kom zoo langer zoo meer tot de overtuiging, dat chauffeur voor ½ *scientie*, en voor ½ routine is. Wat zit je in 't begin niet te tobben met starten, *debrayeeren*, en je schakelhefboom met ze'n drie versnellingen, om vooral 't *backen* niet te vergeten.
En wat 'n obsessie voor je, de gedachte alleen, dat je zoo aanstonds na 't uitrijden, je wagen weer door de poort en in de garage moet binnen mikken, brrrr!!
Weet nog heel goed, toen ik de eerste dagen met m'n Fordje in de saligne rondscharrelde, m'n vief *groom*pje 't ineens uitgilde:

Father, look there, a motorcar!

En waarachtig, om den hoek van plantage Jan Kok zoemde een prachtige luxe-wagen recht op mij aan. Ben 'r toen met 'n 30 K.M. vaartje van door gegaan gewoon weggeloopen, schoon ik 'n zee van ruimte had, uit pure bangigheid, wat anders heelemaal m'n gewoonte niet is.
Weet je, waarvoor ik al heel goed gezorgd heb; dat ik precies wist, wat ik moest doen, om de vaart van dat benzine monster te fnuiken, m.a.w. om m'n wagens pofstil, plaats rust te laten staan.
Als afschrikwekkend voorbeeld stond me steeds voor oogen 't Surinaamsch jongmensch dat indertijd 'n *motor-cycle* beklom, vol gas gaf, en ervandoor ging. Na 't botvieren van ze'n rijlust wilde ie 'r af, maar, ja wel, geen kwestie van, hoe meer ie trok en scharrelde aan stangen en knoppen, des te harder liep de motor met 'm weg. En van 's morgens 10.17 tot 's middags 2.13 heeft dat ongelukkig wezen met groote schrikoogen en fladderende haren, in razend tempo door Paramaribostraten gewield tot wanhoop van alle verkeersagenten, en eerst toen z'n quantum gasoline heelemaal op was, stond ie stil.
Begrijpt U nu, m'n geraffineerde slimheid, om eerst te zorgen, stop manipulaties geheel en al onder de knie te hebben, want 'n volle Ford-tank zou je minstens 'n etmaal over Curaçao's heirwegen laten rondwielen, en dan ben je nog niet gelukkig.
Me tegenkomende auto's of trucks op rechten weg, hebben me altijd koud gelaten. Je houdt rechts, en dat stukje weg rechts is van jou, met voorbijsnorrende wagens heb je niks te maken; hun hachje is hun ook lief, die zorgen dus ook wel, dat je niet tegen je opstormen, zoo was de menschkundige raad van m'n illustren docent, die sedert 16 juli met z'n eervol ontslag in ze'n zak liep, daar in den *afternoon* van dien gedenkwaardigen dag, ik m'n rijbewijs haalde.
Toen ik 's middags, speciaal voor die gewichtige gebeurtenis, in zwarte *costume*, langs den school stapte, om m'n wagen uit de garage te halen, klonk 'r plots 'n scherp doordringend kinderstemmetje uit een der lokalen:

Soeur, o Soeur!!!
Ja, wat is 'r Enriqueta?
O, Soeur, pastoor zwart broekje an! (sic).

Zou over die 4 pathetische woorden 'n heel blauw of witboek vol kunnen pennen, daar zit 'n levenswijsheid in, die men niet onderschatten moet, maar ik speen me 'r van, hoe noode ook daar 't de gouden draad, die door dit ultra technisch artikel loopt, zou kunnen verfletsen, en dat zou toch, U voelt 't zelf niet waar, eeuwig jammer zijn.
Ben nog nooit in m'n leven, zoo gracieuselijk door m'n examen gerold, als met dat bewust broekje aan, maar de heeren van de commissie, die me aan den tand moest voelen, waren dan ook aller-charmants, wat ik sommige mijner professoren bij die gelegenheid in de dagen van olim, niet zoo grif kan toegeven.
Was natuurlijk in *no time*, na ontvangst van rijbewijs in m'n eentje op reis naar de stad, in m'n chic Phaetonnetje; en dat ge je dan 'n beetje voelt, is heusch niet te verwonderen.
Maar de weg! *Great Scott*, de weg vanaf de opaalblauwen poort van m'n erf, tot Morgenster is 't bijna altijd hobbelbobbelen: vooral in de *environs* van den gelen tank bij Piscadera, en van plantage Daniël tot Kleinen Berg, word je op 'n fabelachtige manier door elkaar gerammeld

en gesold en getold, want de weg is hier je reinste *washboard*, zooals *La Cruz* onlangs 't zoo pittig preciseerde. Dat hoeft toch niet!
Waarom moet je elke heen-en-weer auto-reis naar stad bekoopen met maagkramp, en 'n tekort van idem zooveel schroeven, die doodgewoon uit de diepste schuilhoeken van je wagen trillen. 'n Paar weken geleden was de weg bij plantage Veeris nog 'n idiotisme, 'n nonsens, gefourneerd met alle kwaliteiten die 'n weg tot 'n paskwil maken. En nu? Wals met krabber is 'r over heen gesjeesd, en nu kan je 'r tenminste, zonder al te veel leelijke woorden te lanceeren, overheen wielen. Neen, ideaal is 't nog heelemaal niet, maar 't zou me toch 'n lief ding waard zijn, als die krabber met appendix nu eens door ging met krabbelen, ze'n neus naar 't Westen gericht; onze nieuwe Directeur van Openbare Werken zou dan ineens 't hart gestolen hebben van geheel de bevolking onzer beneden-districten, wat ook iets waard is, uit physiologisch oogpunt.
En nog iets. Heb, onder-de-streep jaren geleden gesmeekt om cactussen die bij scherpe weghoeken, alle uitzicht belemmerden tegen den grond te keilen, de veiligheid van 't verkeer zou 'r reuze door bevorderd worden. Daarom deed 't mij, nu zoo'n ontzettend genoegen dat men dezen scherpen hoek van plantage Jan Kok nabij nieuwe prachtweg in aanleg door onze saligne, zoo keurig practisch heeft afgeknot, wat m'n greintje hoop geeft, dat in deez' zal worden doorgegaan, want wat waarde heeft nu toch op Curaçao ‘n cactus? Ongeveer zoo iets als 'n poolijs in de Poolstreken, is 't niet?
Klok slaat twaalf middernacht. Heel Willibrord slaapt. Ben nog lang niet uitgepraat, maar tijd is tijd en op is op. Tot 'n volgende keer. Wel te rusten, en *happy dreams* allemaal!
Jan Paul. San Willibrordo. Juli 30/30.(*Amigoe* 16 VIII 30)

27 IX 30

Curaçaosche Ditjes en Datjes

Knallig (je zuiverst plagiaat uit Rotterdamsche jongedames-vocabulaire) van onzen nieuwen Directeur van Openbare Werken, om z'n reuzekrabber met appendix op onze beneden-districten los te laten; want wekenlang hebben tallooze gastrappende raddraaiers uit louter jolijt er 'n K.M. of' wat opgelegd omdat de weg nu 'n weg was, en je 'r overheenzoemde als over ‘n kruimig-gekorste zandtaart, waar je vroeger schedeldeukend de idiootste capriolen maakte.
Laatst ‘n geanimeerd dispuut gehad over de oorzaak, 't ontstaan van die dwars over-den-weg-hobbeltjes.
De *primus inter pares* beweerde, dat 't kwam door den wind.
Mijn *objectie* daartegen was, dat Boreas in den onvolmaakt verleden tijd geen greintie minder z'n blaaslust had botgevierd en dat toen onze wegen ook wel ellendig waren, maar van dat irriterend hobbeldebobbel nog geen sprake was.
't Zit ‘m in de traffic, vooral in de zwaar geladen trucks, was de tweede sententie die als *probabel*-loos nog geen eens bediscuteerd werd.
En toen iemand dorst te bestaan dat ook de krabber zelf 'r hoogstwaarschijnlijk debet aan was, toen laaide hoogop tegen balken-plafond van m'n intiem-rustiek wigwam-zaaltje; fancy, wegen waar krabber nooit 'n voet, 'n klauw gezet had vertoonden precies zoo'n *tapis-zébraique* als de groote weg in kwestie, nou jij!!
Toch zou 't me 'n lief ding waard zijn, nu 'ns precies te weten de origine van dit hobbelgebobbel, en of 'n residu-laagje dit euvel niet zou kunnen verhelpen.
'n Ingezonden stukje daaromtrent van de hand van 'n vakman in de *Amigoe* van a.s. Zaterdag zou voor velen, zeer waarschijnlijk, 'n openbaring zijn, en wie weet den weg aanwijzen, om deez' hobbelmiserie ineens uit de wereld te helpen. Voorshands is mijn niet-deskundig advies: Krabber, blijf 'r maar frisch op los krabbelen in onze beneden-districten, onvermoeid op en neer, op en neer, want waarvoor ben je anders' in de wieg gelegd?

U raadt nooit, waarover ik, als vurig, automobilist, 'n tijdje geleden heb zitten piekeren. Wel, of 't nu heelemaal onmogelijk is, hier op Curaçao 'n autowijding *en-masse* op touw te zetten. In hollandsche kranten heeft u kunnen lezen, tot welk 'n reuze-succes zulks gegroeid is in ‘t moederland, met Rotterdam aan de spits. Zou nu ‘t katholieke Curaçao in zulk 'n prachtdemonstratie van daadwerkelijk geloof moeten achterblijven, dat gaat immers niet! En omdat dat heelemaal niet gaat, kom ik met dit voorstel op de proppen, dat misschien *con brio* zal inslaan, of nekbrekend zal tuimelen, *never mind*, ik waag 't 'r op. Aan den katholieken chauffeursbond de eer, daartoe 't initiatief te nemen. Dat president met bestuur zich met kerkelijke autoriteiten in verbinding stellen moet, vooraleer iets omtrent deez' plechtigheid te besluiten, spreekt van zelf, evenals dat alle wagens met superstitieuse mascots onverbiddelijk dienen uitgeschakeld.
Ben erg benieuwd, of ik met dit balletje-opgooien, meer succes zal hebben, dan met m'n onderhavig tunnelplan van indertijd. Wel wordt 't door de Willemstadsche poorters danig aan den lijve gevoeld, dat ze toen niet naar me hebben willen luisteren ; — *mais, tu l'as voulu*, George Dandin! Ik wasch m'n handen in onschuld.
Heb door chauffeeren, weer 'n meer juisten kijk gekregen op de psyche van den doorsnee-West-Indiër, dan in de dagen toen ik nog p'abao of p'ariba 'n paardestaart, door Curaçao's dreven hobbelde. Dat m'n W.I. broeder 'n reuze-dosis flegma in magazijn heeft, wist ik; maar dat soms de vloeren 'r van kraken door overbelasting, dat wist ik niet. Dat zit zoo: Je start met je wagen uit 't hospitaalsteegje, of uit de riante San Mateo-boulevard, om je in de overdonderende *traffic* van Breedestraat en Roodeweg te werpen, en je ziet niks.
Bij beide uitgangen staan trouw 'n stuk of wat boomende mannetjes, rookende mannetjes, klimaatschietende mannetjes, dag in dag uit. Je naakt de gevaarlijke zone met ingeschakelde tweede versnelling, en je kijkt vragend naar die stuk of wat boomende mannetjes, rookende mannetjes, klimaatschietende mannetjes, of je veilig kan buitenzwaaien, doch geen spier vertrekt, ze negeeren je straal, ze kijken apathisch finaal om je heen; maar zou je zoo onfortuinlijk zijn dan door 'n voorbij racende wagen geramd te worden, zoodat 'r geen spaan van heel bleef, dan zouden die stuk of wat boomende mannetjes, rookende mannetjes, klimaatschietende mannetjes met niet genoeg te prijzen bravoure de handen uit de mouw steken, om de fatale gevolgen van die aanrijding tot een minimum te reduceeren, wat heelemaal niet noodig geweest zou zijn, als ze maar eventjes gewenkt hadden dat de weg onveilig was. 'n Verkeersagent op die twee gevaarlijke punten, zou inderdaad geen overbodige weelde zijn, te meer daar honderden schoolkinderen viermaal per dag over die bewuste wegen stoei-dartelen.
Nu ik toch meer in de techniek verzeild geraakt ben, maar doorgegaan in die lijn en over de radio wat babbeltjes gedaan. Heb in m'n pas versnoept verlofjaartje in Holland, dag in dag uit m'n oor te luisteren gelegd naar allerlei klanken en stemmen, gedragen op de geheimnisvolle aethergolven, en 't was voor mij 'n openbaring, overtrof nog verre m'n hooggespannen verwachting. Je zit, op 'n warmen zomerdag, als 'n prins in 'n tipstop fauteuil voor 't open raam, met uitzicht op groenende Diergaarde-dreven, of 's winters in 't hoekje van den haard 'n Karel I te *savoureeren*, en onderwijl giet *loudspeaker* hoog boven suite-deur 'n weelde van harmonische klanken door de gezellige huiselijke atmosfeer. Kon zoo wat alle radio-stations op dit ondermaansche bereiken, maar Hilversum en Huizen niet te na gesproken bleef Daventry toch steeds m'n favoriet, waar ze 'r 'n orkest op na schijnen te houden van slechts eerste klas artisten, in 'n zaal met onovertrefbre acoustiek. Wat radio vooral zoo aanlokkelijk maakt is, dat je diverse microfone-debutanten, artisten, dirigenten, lezers, preekers, coloratuur zangeressen, cantate-maniakken zonder ze 't minste voor 't hoofd te stooten, in *no time* kan laten verdwijnen, als ze al te intens op je geeuwspieren werken; je draait maar aan 'n knopje, en weg is ie. En je frunnikt weer 'n beetje aan een ander knopje, en daar davert met rinkinkenden bekkenslag en schetterend koper 'n militaire marsch door de oranje-kleurige

kamerschemerte, alsof Grenadiers en Jagers met volle muziek over de Diergaardesingel marcheerden.
Militaire muziek is altijd m'n fort geweest. Met geen stok kreeg je me naar bed al was 't ook bij twaalven, als uit de *loudspeaker* marsch op marsch toeterde, alles zong dan in me. Herinner me nog heel goed, dat ik als zesjarig broekemannetje op 'n lichtluchten Mei-ochtend plots gewekt werd door klaterende koperklanken; de Rotterdamsche schutters kwamen zoo goed en zoo kwaad als 't ging stram militair aangemarcheerd achter hun beroemd flink 'r op los blazend muziekcorps. Nog half slapend, pantoffeltjes aangeschoten, gang doorgerend, open voordeur uitgeslipt, waar Mie met melkboer 'n periodiek kletspraatje hield, en voelde me den koning te rijk, toen ik met m'n kleine beentjes op de maat ‘r op los stapte, precies *in front* van den dikken tamboermajoor. En toen gebeurde 't verschrikkelijke! Halfweg Westersingel, 'n ruk aan m'n hansopruggetje; 't Was Mie. Laat me los, spook! Maar ze was pootig en ik moest mee, daar hielp geen moedertje lief aan. En als dat 't crimineel schande was, zoo maar in je hansopje rond te circuleeren, wat moeten de menschen wel zeggen van zoo’n net jongeheertje, verbeeld je nou toch 'ns, Jantje, dat ik zoo 's de straat op liep.

Ach, laat me nou los, k . . .

Geen kwestie van, en nou gauw naar huis, en daar zal ’t zoo-eventjes spannen, dat kan ik je wel vertellen. Allo, vooruit!

Heb in Maart van dit jaar, kort vóór mijn vertrek naar de West, Mie nog terug gezien, nu 'n oud besje van diep in de tachtig. Allerlei uit m'n jeugd haalde ze op, maar over muzikale-hansop-escapade zweeg ze wijselijk, want ze wist, ik had er toen op de Westersingel met pleizier kunnen vermoorden.
Maar niet altijd was 't botertje tot den boom met onze radio: zoo’n enkele keer hadden we ook wel 'ns last van luchtstoringen, b.v. als 'n onweer in de lucht zat, of 'n willekeurling in de buurt met zijn gloednieuw radiotoestel aan het proefstoomen was, dan kon 't uit de *loudspeaker* lawaaien, alsof 'r 'n heel regiment krolsche katten gamma's aan 't instudeeren was. Van electrische tram, ook 'n befaamde roetgooister in de draadlooze radio-soep, hadden we geen last; ook ‘t melancholisch brulgekef van de glibberige zeeleeuwen aan den overkant, had niet de minst nadeeligen invloed op onze schitterende ontvangst.
U ziet, we konden geen geschikter plekje in 't roezemoezige Rotterdam hebben uitgezocht, voor ons experimenteeren op radio-gebied. Vervelend was 't, als opeens de muziek stopte, en de nasale krasstem van 'n inspecteur 't woord vroeg voor een of ander politiebericht, gewoonlijk in de trant van: Opsporing wordt verzocht van 'n man met 'n bolhoedje, bruine schoenen, en een grijze demi, die met 'n Fordje No. 19835 er van door was in de richting van Loon op Zand. Dank U wel!
Meer tragisch deed 't aan, als te midden van 'n vroolijke lawaaimarche, opeens stilte werd verzocht voor 'n S.O.S. Dan klonk 't: Jan Brik, nog eens Jan Brik. J van Jacob, A van Antoon, N van Nicolaas, B van Bernard, R van Rudolf, I van Isidore, K van Karel, aan boord van boord van 't Rijnschip Pollux, vermoedelijk nu tusschen Duisburg en Keulen, wordt verzocht zich zoo spoedig mogelijk naar huis te begeven, daar zijn moeder gevaarlijk ziek is. Dank U wel! Dan waren 'r altijd van die medelijdende zielen, die stil voor zich uit prevelden: Arme jongen; maar daar klonken de schallende koperklanken weer hoog op in tippelende cadans, en niemand die meer dacht aan Jan Brik en z’n arm stervend moedertje.
Zoo is 't leven! Weet U, wat me onder veel meer in m'n vaderstad frappeerde, na zooveel jaren weg-zijn, dat antennebosch hoog op de daken, bijna mannetje aan mannetje. En zeg nu niet: nu ja, maar natuurlijk alleen in de wijken waar de kapitaalkrachtigen huizen; want dan slaat u heelemaal de plank mis, wat ik u bewijzen zal. Op weg naar Schiedam, met de electrische tram, zie je zoowat halfweg links benedendijks, z.g.n. Witte Dorp, 'n complex van ik weet niet hoeveel aardige kleine huisjes. En daar nu woont de kleine man met 'n

confectiepakje an, die man met zoo'n achttien guldens C. & A 'tje an, zoo'n hongerlijder zenuwlijder van een 'n kleine man. Me dunkt, dat is duidelijk.
Wel, uit 'n zeer groot percentage van die mooie daken piekt 'n zwiepende antenne omhoog. Nu geloof ik ook wel, dat 'n heeleboel van die luitjes zelf zoo'n toestel in mekaar geprutst hebben, of 'r eentje op afbetaling hebben aangeschaft, maar hieruit blijkt toch voldoende, dat de radio in Holland wel degelijk bij rijk en arm is ingeburgerd, terwijl hier op Curaçao in Willemstad 't nog heelemaal niets is. Klim maar 'ns op 't platte dak van Theater Brion, en tel de Otrabanda'sche antennes, 't resultaat zal allerpooverst zijn.
Dat zit waarschijnlijk, of wel heel zeker, in die je dol makende West-Indische luchtstoringen, die voor onze meest enthousiaste luistervinken alle genot van ontvangst bederven, en waardoor ze zoo nu en dan 'n wanhopige bevlieging krijgen, om heel hun draadlooze installatie maar tot mosterd te slaan. En toch is, ondanks storingen, in de draadlooze lijn, nog heel wat subliems te bereiken, ook hier op Curaçao.
In de groote theaterzaal van 't Scheveningsche Kurhaus heb ik gepasseerden zomer verscheidene uiterst gesoigneerde concerten bijgewoond, op 't podium geen sterveling, maar hoog op 't balcon 'n reuze *loudspeaker*, 'n pick up en 'n Victrola of Brunswick, dat was alles. En 't was schitterend, de heerlijkste fuga's, ouvertures, rhapsodies, opera's van Brahms, Mozart, Bach, Listz, Wagner, Verdi stonden op 't program en je kon 'n speld hooren vallen in de tjokvolle zaal, wat alles zegt.
Dat kunnen we met 'n beetje goeien wil hier in Willemstad toch ook hebben. Wat zou 't geen openbaring zijn, voor ons door en door muzikaal volk, als op 'n maanlichten avond opeens Mengelberg z'n bewegelijke dirigeerstok zwaaide op 't Brionplein, of 't Italiaansche operagezelschap van Florence *Aida* van Verdi vertolkte, onder superbe leiding van Maestro Enrico Weber. En dat kan toch zoo gemakkelijk, want alle ingrediënten daartoe noodig liggen binnen ons bereik. Best mogelijk, dat ik 'r weer 'n veel te optimistische kijk op heb, en misschien wel 'n groote blunder sla op technisch radio-gebied. *Never mind*, dan zijn me de woorden van Sir Deterding 'n groote troost, dat 'n man die nooit 'n blunder slaat, 'n ezel is. *Slamat tidor*!
Jan Paul. I San Willibrordo Sept. 22 | 30. (*Amigoe* 27 IX 30)

Geachte Jan Paul.
Je zou gegnuifd hebben, als je de plechtige inauguratie-vergadering van den Katholieken chauffeursbond San Cristobal op 25 Juli ll. had bijgewoond. Wat je in bovenstaand eenigszins huiverig voorstelt, — 'n en masse inzegening van auto's —is toen reeds door den Geestelijken adviseur — natuurlijk als 't mogelijk is, en waarom zou 't niet mogelijk zijn? — voor het volgend jaar in uitzicht gesteld. En wat 't mooiste is — met daverend applaus ontvangen. Je sympathieke wensch is reeds voorkomen. Je kunt er op aan, dat 't niet aan den Geest. Adviseur en ook niet aan de leden van San Cristobal zal liggen, als 't niet gebeurt. Er zijn heel wat gevaren aan 't chauffeursleven verbonden, technische en misschien nog wel meer moreele gevaren.
't Zal San Cristobal een, groote eer zijn, u, als man doorkneed in de techniek, de technisch-rnorele gevaren zoo goed kennende, bij grootsche openlucht-plechtigheid gast, en nog grooter eer als spreker te mogen begroeten. Voor *mycrophoon* en *loudspeaker* wordt gezorgd.
Tabeh. Geest. Adv. van San Cristobal. (*Amigoe* 27 IX 30)

19 XI 30

Curaçaosche Ditjes en Datjes.

't Is weer je reinste barre rots, onder reinsten koperen hemel? Wat ik daarmee bedoel? Wel natuurlijk 't Curaçaosche landschap, 'n groenend geaccidenteerd verfstuk vegetatie met water, 'n verwaaide, verschrompelde, spookachtig-desolate cactus-klip, zonder water. Heb indertijd

'n brochuurtje, zeg ’n vlugschrift gelezen over zoo’n Curaçaosche natte mousson, die zoo droog was als kurk, als 'n hedendaagsche Curaçaosche regenbak, waaruit ’t me lust eenige regelen te diepen, wat heelemaal geen plagiaat is, daar ik zelf de auteur ben van die droge, in-droeve copie.

> “t Was geloof ik, in 1913 toen ik ’t pende onder 't melancholisch suizend-ruischen van de Barberiaansche cocospalmen. Daar gaat ie:
>
> ’t Jaar te voren had men 'n karige maïsoogst gehad. De regentijd kwam, maar 't bleef droog. 't Laatste modderlaagje in de putten was klonterend opgedroogd. ’t Laatste bereikbare blaadje van kreupelhout en dividivi-boom, was door op achterpooten staande geiten, en nekrekkende koeien en ezels afgevreten. De laatste zuinig bewaarde maïskorrel van den vorigen oogst was nu ook opgeteerd.
>
> Toen begon mensch en dier te hongeren. De geiten zochten 'n afgelegen plekje in 't cactusbosch, vielen daar uitgeput neer, strekten de pooten en stierven. Uitgemergelde koeien, zoo niet haastig geslacht, lagen zieltogend op 't dorre naakte veld, dat hun alle voedsel weigerde en stierven. Ezels, zag men gepakt en beladen onderweg wankelen, onder angstig hijgen en met gebroken oog neerstorten, en ze stonden niet meer op, en stierven.
>
> Eentonig? Ja, maar waar!
>
> En in de lange zoele nachten hoorde men vaak van verre 't woedend gekef en gejank van vechtende verwilderde honden, die met hun stalen gebit elkander woedend in 't vel nepen, bij 't gulzig verscheuren van die soms half verteerde beestenlijken.
>
> En van koper was de hemel, en 't bleef droog.
>
> Toen steeg de nood ten top.
>
> Ik heb gezien — en God weet, dat ik niet overdrijf — hoe m'n kleine zwartjes zichtbaar wegkwijnden en soms van uitputting door gebrek, door honger op school flauw vielen.
>
> Heb gezien in die dagen, hoe al vroeg in den morgen m'n huis belegerd werd door tallooze hongerende zwarten, en hoe me 't hart bloedde, als ik niets meer geven kon, omdat ik doodgewoon niets meer had.
>
> Toen begon, logisch gevolg van al die ellende, die verschrikkelijke ziekte, de scheurbuik, te heerschen.
>
> Werd bijna dagelijks, vaak 's nachts opgeroepen om een armen stervende bij te staan.
>
> In dat hongerjaar stierven 'r in m'n parochie meer dan 100 van die arme stakkers, wijl in normale jaren 't sterftecijfer de 35 zelden te boven gaat.

Kan, dunkt me met deez' aanhaling volstaan, om U 'n ideetje te geven, wat 'n jaar zonder regen in dien tijd voor Curaçao beteekende. Dankbaar zij erkend, besluit de toen nog veel jongere Jan Paul ze’n tirade,

> dat toen de nood zoo hoog gestegen was, 't gouvernement krachtig ingreep, en ook uit 't moederland milde giften stroomden, tot leniging der ellende van hun arme zwarte broeders op de Curaçaosche eilanden. *Punctum*.

Zoo erg als 't toen was, zal het nu in elk geval niet worden, al verpikten 't ook de zoo vaak aandrijvende grijzige watertanks in 't azurig firmament boven ons smachtend eiland om te kieperen, hebben, helaas, de fatale onhebbelijkheid zich staag boven 't zilte pekelnat te ontlasten, en schijnen 'n reuze-broertje er aan dood te hebben, om op 'n droogje te zitten. Precies zooals in dat ellende-jaar, waar ik 't juist over had, zijn bij ons buiten na ook zoowat alle putten leeg, ook de beroemde Willibrordsche regenbak van 750.000 L. inhoud begint erg naar te doen, ietwat Amerikaansche allures aan te nemen, en kwam hier de Soemboe'sche watertruck niet elken dag binnenratelen, 't zou er leelijk voor mij en m'n volkje uitzien. Optimistische nijveren, die na 't neerklateren van 'n 14 mM. Octoberbuitje geplant hadden, zijn alles kwijt, ezels en geiten loopen met mismoedig dikke onderlip dag in dag uit de krant

te lezen, en van 'n afgetakelde buitenband van je Fordje, is nog 'n veel malscher filet te kokerellen, dan van dat bundeltje botten met een velletje trom, wat ze hier geit noemen.
Hier en daar hebben de kleine luijden 't weer hard te verantwoorden, maar op geen stukken na, als toen er nog geen Isla was, die ieder werk bood, die werken wilde. Heb die opkomst meegemaakt. Arme scharrelaars, die jaar in jaar uit van de hand in den tand leefden, en door de bank, met geheel hun gezin nijpend gebrek leden, wisten niet hoe ze 't hadden, leefden geheel op, want vader ging naar de Isla, verdiende geld, en bracht 't Zaterdagavond thuis, wat, helaas, niet altijd 't geval is. En de doffe kijkers van hun kleinen begonnen weer te glanzen, de fluweelige velletjes meer te glimmen, want *funchi* was 'r nu dagelijks in overvloed.
Al zou nu ook deze droogte heel lang aanhouden, voor die funeste gevolgen van vroeger, behoeven we ons heusch niet bezorgd te maken. Ondanks de tegenwoordige, in Holland zou men zeggen momenteele malaise, hebben nog heel wat, ook van mijn mannetjes, volop werk, en daarenboven heeft ons buitenvolk door jarenlange goede degelijke voeding 'n reuze-dosis resistentie in magazijn, terwijl vroeger jong en oud absoluut ondervoed was, wat geen wonder is, als je bijna altijd de hond in den pot vindt.
Als Soemboe ons nu maar niet door *force majeure* in den steek laat, en de nieuwe putten die ze alomme graven, 'n succes blijken te zijn, dan komen we wel weer glansrijk door die ellendeperiode heen, want 't zou toch al heel raar moeten loopen, als 'r nu heelemaal geen regen meer kwam, dat bestaat gewoon niet.
Voor schieten in 'n oververzadigde regenwolk, zooals *La Cruz* voorstelde, voel ik niets, 't Is natuurlijk 'n goeie exercitie voor dat afweergeschut, wat ook moet gebeuren, dus laat ze 'r maar op los poffen; maar eenig resultaat daarvan te verwachten is uit den tijd, zou waarachtig in al die jaren wel meer gepractiseerd zijn, als 't succes niet immer zoo goed als nihil geweest was.
Voel meer voor Veraarts wetenschappelijke proeven, 'n ijsdouche hoog in de lucht precies in 't centrum van zoo'n massaal bonk drijvend *liquide*, wat gelukken moet als de omstandigheden slechts gunstig zijn.
Waarom de proef niet 'ns genomen hier boven Curaçao; *plenty* wolken en ijs voorhanden, in en boven Willem- en Emmastad. 't Vliegmachine v/d Panamarican-Airways gecharterd, 'n partijtje ijs aan boord genomen, bij 't in zicht komen van zoo'n aandrijvende grijzige waterbullebak de lucht in, boven de wolk gecirkeld, de hand tintelende glibberige ijskristallen naar beneden gekeild, en u zult 'ns zien, als de regenstralen beginnen neer te platsen hoe in *no time* de straten van Willemstad zijn schoongeveegd.
Heb 'n idee, dat mr. Dellaert, vliegexpert zooals geen, hiertoe de geschikte man zijn zou, en hoop bevoorrecht te zijn, als bewuste ijstaxi naar hoogere sfeeren start, op de monsterrol te prijken als volontair-ijskogelaar; de idee alleen voor 'n tijdje heelemaal van alle kanten in 't ijs te zitten doet je al 'n wereld van goed, bij deze roostende smoorhitte.
Neem weer 'n afwachtende houding aan, maar doe me 'n plezier, en als 't zaakje gezond is, ik bedoel als datum en uur is bepaald, bel me dan op.
Bel me dan op?!?!?
Ja, meneer, zeker bel me dan op!
Moet je daarvan nu zoo staan te kijken, dat ik resideerend in 't hartje van Buitenbosch, ook 'n telefoon heb. Heb niet alleen zoo'n publieke overhuifde installatie 'n paar voet buiten m'n koraalhek staan, maar ben zelf door den opperbolleboos van de aanleg gracieuslijk aangevraagd om 'n oogje in 't zeil te houden, opdat de Buitenboschmannetjes dat wonder bellekastje niet al te zeer zouden *maltraiteeren*. Betweters die beweren, dat telefonische kwartjes-innerij automatisch werkt, hebben 't deerlijk mis; werkt net zoo min automatisch als m'n tandenborstel of *fountain-pen*.
Zoo gaat ie: Je belt de Dokterstuinsche politiepost op, om verbinding te krijgen, zeg met Piet. Dan glij je 'n kwartje, door gleufje van naast telefoon hangend geldbusje. Intens luisterende

politieman hoort dan in ze’n rechter oorschelp, 'n zoemend brommend metaalgetril, wat onafwijsbaar bewijst, dat 't verschuldigde bedrag is voldaan. Hoort ie zulks niet, dan loop je 'r vierkant in, want contact krijg je niet; eerst 'n kwartje, falsaris die je ben, boter bij de visch, en zoo hoort 't. Maar niet zoodra heb je 't vijfje geofferd, of alles gaat van 'n leien dakje: pang en nog 'ns pang:
Hello, ik ben Piet, spreek ik met jou, Paul?- Ja? o, prachtig! zeg, luister 'ns *cetera desunt*.
Voor buiten model menschen —ik bedoel op hun kousen beneden 6 voet — hangt telefoonkastje wat te hoog, heb echter met 'n breed gebaar in die lacune voorzien, door 'n leege petroleumkist te laten aanrukken. Natuurlijk keilde m’n onsnuggerige *groom* die deksellooze kist, bedoeld als 'n soort podium, met 'r zitvlak op den grond, waaruit duidelijk bleek dat ie niet de minste notie had, waarvoor die sta-in-de-weg in dat nauwe telefoon-hokje nu eigenlijk dienen moest. Kort daarop, toen 'n kleine oude man, zonder confectiepakje an, wilde telefoneeren, hebben we die kist eerst eventjes ten onderste boven gekieperd en 'm 'r met 'n een, twee, drie, hoepla, boven op gezet, precies als intertijd Nelson gedeponeerd is op ze’n kolom in de Trafalgar-square, met welke vergelijking ik onzaggelijk ben ingenomen, wat je soms hebben kunt, is 't niet zoo?
Van telefoneeren heeft nu eindelijk m'n volkje toch de slag te pakken gekregen, schoon 't letterlijk heel wat voeten in de aarde gehad heeft voor ze zoo ver waren; want hoe dikwijls ik van m'n schrijftafel gebeend ben, naar dat hard-groene telefoonhuisje naast m'n hard-blauwe poort om college te geven in de geheimen van de geluidsoverbrenging door galvanische stroom, weet ik heusch niet meer.
In de eerste weken gold 't als 'n axioma: schreeuw je niet, hoor je niet. Herinner me, dat 'n paar maanden geleden in de ons naburige baai, 'n driemaster geankerd was, om 'n lading geitenmest in te nemen, meer euphemistisch betiteld als sikkepitten door 'n bekende lady novelleschrijfster. Op 'n beluchten maanavond stuurde de kapitein een van ze’n mannetjes, naar San Willibrordo om 'n truckvrachtrijder, dicht bij den kleinen berg woonde, op te bellen. 'k Zat doodkalm in m'n payama de *Maasbode* te lezen; alles sliep in m'n wigwam, behalve Scamp, die opeens woedend aansloeg. Telefoonbel rinkelde. Piepte door open jalouzie, 'n witte gestalte in 't donker telefoonhok, *all right*, niet voor mij. Maar toen, o groote goden, met 'n stem als 'n loeiende orkaan, donderde 't plots door de maanovergoten pieuse nachtelijke stilte: *Hello! Hello! Bo ta papia* en etc. etc.
Deurtjes van alle naburige hutten klapten open; successievelijk stond heel Willibrord met dikke slaapoogen van heel verre met angst en vreeze te staar-luisteren naar de donder-explosies van dat Caruso-orgaan, totdat ik 'r maar weer op uittrok, zoomaar in m'n groote-menschen-hansjop, met grommende Scamp op m’n hielen.
Zeg 'r 'ns vadertje, onder 'n fiksche schoudertik, je hoeft zoo’n vervaarlijke keel niet op te zetten, 't lijkt wel of je vermoord wordt. En als je nu met alle geweld zoo wilt bulderen, ga dan liever boven op 't telefoonhuisje staan, die 10 K.M. afstand naar de kleine berg kan je zonder telefoon veel beter beschreeuwen, als ge je longen nog maar 'n tikje meer uitzet. Neen, doe je dat liever niet? Best hoor, ik zou je anders met pleizier 'n gatje geven om 'r boven op te komen. En toen stapte de schreeuwleelijk weer naar ze’n odeur-schuit en hut deurtjes klapten weer dicht, en de pajamas met den pastoor 'r in en Scamp 'r achter verdween in de intimiteit van ze’n helverlicht huisje.
Weet je wat lastig is? Dat opbellen uit stad, om een of ander vriend of kennis aan de telefoon te roepen. Toen m'n oudste *groom* ideaal getraind was in 't bedienen van 't apparaat, gebeurde 't op 'n keer, dat 't belletje ging en nog tjingelde, toen ie al communicatie had met 't redelijk wezen aan den anderen kant van de lijn.
En toen gebeurde 't Hoorde 'm triomfantelijk afbellen, en meteen 't op 'n loopen zetten, niet naar binnen, maar de wijde wereld in. Snapte 'r niets van. Na drie kwartier komt ie papnat binnenhijgen.

Zeg, Lobbes, waar heb jij uitgehangen?
Guancito van Doorsji telefoneerde dat ie graag ze’n pepe even wou spreken.
En toen?
Wel, toen ben ik ze wezen roepen.
En toen?
Toen zei ze, als Guancito 'n auto stuurde, dan zou ze komen, maar ze verpikte 't met 'r rheumatiek-beenen die reuze-kuier berg op berg af te maken.
Ah, zoo, mannetje, nu luister 'ns goed, klep je flapooren 'ns wijd open. Als ze je opbellen, om onze knoekmenschen van waar ook aan de telefoon te roepen, dan zeg je botweg: 't spijt me, maar daar beginnen we niet mee, meneer of juffrouw. Adiós!

En 't heeft geholpen; zoo nu en dan komen ze nog wel 'ns zaniken maar die tippelen doodgewoon met de kous op den kop huistoe, wat soms, hard is, maar daar kan ik ook niets aan doen, zoo is 't leven.
'n Deceptie was 't voor me, toen 't geldbusje door 'n telefoon-employé was opengesleuteld. Gezien de reuze-toeloop, had ik de recette zoowat geschat op een 15 a' 20 dollars. Ik bleek 'r absoluut geen kijk op gehad te hebben, want de inhoud was slechts in toto f 3.85, wat kwartjes, 'n heeleboel dubbeltjes, en zegge één koperen cent. Die dubbeltjes laat ik nog daar, schoon 'r iets niet in orde zijn moet met dat betaalsein, maar 'n cent, 'n koperen cent, je zoudt 'r ’n schitterende detective-roman over kunnen schrijven. Toch kan 't me nog spijten, dat ik die cent niet dadelijk heb ingepikt en onder de loupe gelegd, dan had ik vast de vingerafdruk van dien slimmeling te pakken, tenminste een houvast in die weelde van aandrijvende geestesgolven van de dolste supposities. Eén ding frappeerde me, en wel de sterke lucht die om dat geldstapeltje, met cent incluis, zweeft! Deed je ietwat denken aan 'n pharmacie, aan carbol, jodium, drop, geest van zout en senna-bladen.Welke logische conclusie daar te trekken valt, zal de tijd leeren, zullen maar 'ns beginnen, net als Sherlock Holmes ’n pijp op te steken dan komt 't wel.
En nu daal ik weer van m'n praatstoel op den beganen grond. Vergeef me, Jan Paul, werd me 'ns vriendschappelijk toegeduwd: wat kan jij vervaarlijk kletsen.
Kees, zei ik toen, dat heb nu 'ns lekker heelemaal mis, gezond praten, *concedo*, kletsen, *nego in toto*. En dat princiep, wat in dit artikel zoo schitterend op den voorgrond treedt, heb ik altijd hoog gehouden. Dag allemaal!
San Willibordo Nov. 20./3° Jan Paul-/ (*Amigoe* 19 XI 30)

14 II 31

Caraçaosche Ditjes en Datjes.

Toen 'n week of wat geleden de Colombia statig binnenstoomde, forsch gelijnd, massaal bonk ijzer en staal, 'n Statendam in miniatuur, zal menig bejaarde Curaçosche vroeg-opper ijsbeerend op den havenrand, oognukkelend hebben gepiekerd: sjonges, sjonges, wat 'n verschil toch met die oude petieterige Kwim-schuitjes, onze vroegere Willempjes!
En toch, ge kunt 't gelooven of niet, ’t was altijd 'n gebeurtenis, als eens per maand zoo’n bootje binnenliep. En we waren niet zuinig trotsch op onzen Koninklijken West-Indischen maildienst.
En die goeie man, schoon 't 'r niet zoo vlot uitkwam, had groot gelijk, want kan 'r zelf van meepraten, als oud-passagier I. klas op den K.W.I.M. *steamer* Willem II, die 17 Juni 1897, ’t zeegat uitging, neus gewend *for* West.
Wat is dat allemaal al lang geleden, precies ’n droom.
Was toen nog jong, amper 27 lentes. K.W.I.M.- booten voeren toen nog van de Prins Hendrikkade af, en lagen gemeerd langszij 'n steigertje met ’n loodsje d’r op waarin in 'n hoek

’n partij colli's waren opgestapeld, onder toezicht van 'n waker met ringetjes en watten in ze’n formidabele ooren, en 'n kommies met 'n kepi, die op ‘n potloodje zat te zabbelen.
Op die Prins Hendrik-kade ging ’t echt gemoedelijk toe zonder eenige rompslomp of aanstellerige formaliteiten; je stapte toen doodkalm aan boord, en eenmaal aan 't varen kwam de I. officier je passage-billet en je contanten voor overvracht innen, *simple comme bonjour*.
Maar op de huidige grootscheepsche Suriname-kade, kom je 'r zoo genadig niet af; daar moet je 't laatste kost'bre uurtje, dat je in 't moederland vertoeft, nog 'ns heel gemoedereerd *queue* gaan maken voor 'n éénmannig bemand tochtig loketje om je overvracht te betalen, en je pas, en je passage-biljet, en je pokkenbriefje en ‘t bewijs van goed zedelijk gedrag te toonen, bij welker ontstentenis van de twee laatste paperassen, je toch 'r zoo gesmeerd doorrolt, alsof 'r geen kou aan de lucht is. Allemaal aanstellerij, bureaucratisch gedoe, wat me 'n gruwel is!
En tippel je die reuze-loods verder in, dan val je over de uniform-petten met mannetjes 'r onder, die je allemaal met lynx-oogen fixeeren; en zoek je je toevlucht in God's vrije natuur op de kaai, pas op voor die heen en weer wielende titanen-kranen, want bij die minste *faux pas* halen ze je 't onderuit, zoo plat als 'n scholletje. Neen, geloof me, dat Kwim-complex op de Prins-Hendrikkade, was nog lang zoo kwaad niet. Kaptein Nijboer was de schipper van onzen Willem, kwiek goed in de verf zittend schuitje, dat royaal zonder pijp, in de ruimen v|d Colombia kon gestuwd worden.
De tegenwoordige Kaptein v/d J. Crijnssen, P. de Graaf was toen onze derde stuurman, die o.a. jaren later 't zoo hevig becritiseerde notendopje Prinses Juliana *sain et sauf* over 't groote water koerste.
Aan 'n reisbeschrijving over mijn I. Willem II reis waag ik me niet, al te veel is 'r op dit gebied reeds gezondigd door fanatieke dagboekelingen; kort en goed, na precies 30 dagen stoomen liepen we de haven van Curaçao binnen, onder 't bulderen van 't geschut, waardoor we de Colombia, ondanks al 'r pompeuse grootdoenerij, toch schitterend de loef afstaken.
Maar onze bootsman, was dan ook daarvoor bij 't eerste krieken van dien zonlichten ochtend van 10 Juli in volle actie. Kattekop, geheel de reis in pufwarm canvas-hemmetje gehuld, stond nu naakt in zijn volle glorie van glimmend staal, met open muil naar de snel-opdoemende forten te grijnzen.
Vuurrrr sonoorde plots Kaptein's stem van de brug, bootsman zwaaide met edele zwier ze’n gloeiende pook, en daar braakte uit terugrollenden vuurmond 'n donderknal, die echode over land en beemd, geiten en ezel ensembles in paniek-stemming uiteen joeg, en de nog dommelende Willemstadsche poorters deed prevelen: Goddank, de Hollandsche mail is binnen.
En 's middags van dien zelfden dag hadden alle 'r bij geïnteresseerden hun brieven en kranten op de huistafel liggen, terwijl je nu na zooveel lange jaren van voorspoed in gigantische vooruitgang, dikwijls dagen lang wachten moet op je mail, ja soms precies op den kop af 'n heele week, zooals 't ons overkwam in ’t begin van 31. Dat gaat toch niet.
Las in een der nummers van 'n December-*Maasbode*, dat in Rotterdam op Nieuwjaarsdag vier brievenposten en pakket-post zouden uitgedeeld worden. Hoeveel briefuitdeelingen hebben we hier in Willemstad op Nieuwjaarsdag gehad? Want de *mailsteamer* Venezuela was in, en de zakken waren wel degelijk geland.
Las verder, dat met de St. Nicolaasrun, de groote zaal van de Gezellen-vereeniging door de directie van 't Rotterdamsche postkantoor was afgehuurd om die overweldigende steeds wassende pakketten-stroom zoo spoedig mogelijk weg te werken. Dat met de Sinterklaas, Kerstmis en Nieuwjaarsdrukte in alle hollandsche postkantooren van eenig aanbelang

tientallen van mannetjes worden aangenomen, om die papieren-berg gesorteerd en weg te krijgen, is genoegzaam bekend.
Nu vraag ik aller vriendelijkst: zou men dat illustre hollandsche voorbeeld hier niet kunnen navolgen, namelijk 'n localiteit huren in die dagen van overdonderende, drukte, en 'n dozijn of wat mannetjes werven om zoo gauw mogelijk schoon schip te maken in die chaos van papier met ’n postzegeltje 'r op.
Klaag 'r niet over, dat je hier buiten zelf maar moet zorgen, dat ge je *mail* behouden in je wigwam tusschen de cactussen krijgt, dat is immers toch maar vechten tegen de bierkaai; maar klaag ' r wel over dat ze hier dood-kalm geheel 'n bevolking 'n week lang naar de *mail* laten hunkeren, want dat kan 'r nu toch heusch niet door, waar of niet?
Zou waarachtig uit m'n hum geraken, wat me hoogst zelden gebeurt, daarom weer fluks met m'n lange beenen in 't centrum van 't jaar O.H. 1897 teruggepolst; en 'k zie 't weer als was 't gisteren, hoe enthousiast ik was dien eersten avond op Curaçao, over de Willemstadsche electrische verlichting, want in Rotterdam waren we toen zoo ver nog niet.
Tegen donker kwamen, daar in m'n vaderstad, uit alle hoeken pruimende mannetjes met ladders aanbeenen, om de lange rijen gaslantaarns aan te ploffen. 't Was een van de vele verheugenissen van m'n gelukkige jeugd om trouw tegen donker m'n nog ietwat week stijlloos reukorgaantje plat te drukken tegen 't voorkamer venster om toch maar niets van die feeërieke lichtdemonstratie te missen.
Zware stap van vetleeren laarzen. Daar komt ie! Horretje weg met 'n plof. En ie kwam. Dag baasje! Dag jochie! Ladderhaken knarsten zich vast in ornamenteele lantaarn-armen. Een, twee, drie, vier, vijf, nooit meer, nooit minder, ie was boven. Deurtje open. Poef! Roodachtig gasschijnsel zette opeens de behaarde doorploegde trekken van den lantaarnopsteker in vollen gloed. Deurtje dicht. Een, twee, drie, vier, vijf, nooit meer, nooit minder, en ie landde weer op terra firma, zwaaide ladder over linkerschouder, en vetleeren laarzen namen weer hun spurt naar de volgende nog niet aane lichtbron. Nogeens, dat frappeerde me, die Willemstadsche electrische verlichting als iets hyper-moderns, en ik mailde naar huis:

> Beste Allemaal,
> 't is hier nog zoo kwaad niet in Willemstad. Lantaarnpalen, waarop onze goeie Hector zoo verliefd is, zie je hier niet, maar allemaal electrische bollen hoog in de lucht die hun amber-, zilver-licht neerpatsen op 't hobbelig eksteroog-irriteerend plaveisel, precies als in Parijs, *la ville lumière*, minus de hobbelbobbelende keien.

Dat 'r in '97 nog geen auto’s door Willemstad's straten wielden, dat haal je de koekoek, de één-cylinder motoren van Dion & Bouton werden toen pas geconstrueerd. De bekende Henri Meyer vertelt 'r o.a. van:

> Reed 't wagentje, dan voelde men elken krachtstoot van den zuiger, als een schok door 't chassis varen. Behalve de trillingen veroorzaakt door de botsingen van de ijzerbeslagen wielbanden met 't rijvlak, kregen de enthousiaste auto-pioniers gemiddeld 300 opstoppers per minuut in hun ruggegraat.

Blij, dat ik nooit achter het wiel gezeten heb van zoo’n boksende bolderwagen, wat 'n verschil met m'n kittig Fordje-boy, die absoluut opstopper-proof is, nu vooral op onze pas glad geschaafde wegen.
M'n eerste auto die ik zag — want op St. Eustatius kende men die weelde niet —was in Juli 1907 in New York bij de Hobokensche dokken. Weet nog goed, dat ik tegen 'n heen en weer wiegelende loodsdeur stond geleund, in nieuwsgierige afwachting, hoe ze dat gevaarte in beweging zouden brengen, omsingeld door een gordel van gidsen en witkielen. Eindelijk na wat venijnig getoeter en ijzergeknars schoot ie met 'n pof-schok 'r ineens vandoor. Ik gaf 'n

schreeuw van emotie, tot intens genot van wat lanterfantende Hobokelingetjes, maar had m'n zin, had 'm zien starten, — elboogde me toen met 'n allervriendelijkst gezicht door die compacte massa menschenvleesch, en verdween met 'n vaartje in aard's ingewand, in de *subway*, die me in *no time* bracht waar ik wezen moest, ten spijt van geheel 't Hobokensche gidsendom. Waren we op Curaçao nog niet zoover, en hadden we 'r 'n 10 jaar vroeger —in 97 — nog geen enkele auto, of truck of *motorcycle*, des te meer soepele maïsmotoren van pezig vleesch en been galloppeerden en draafden 'r voor chique *phaetons*, en rammelende gammele twee- en vierwielers.

De buitendistrictsche *clergé* was over 't algemeen meer hippisch aangelegd. Otrabandanaren die naar de vijftig loopen, zullen zich zeker nog wel kunnen herinneren, hoe in die dagen Pastoor v.d. Veer van St. Marie, zoo nu en dan hoog in 't zadel op kittigen telganger door de Breedestraat tiktakte, joviaal 'n iegelijk met z'n bolronden Panama groetend, — want 'n helmhoed heeft hij nooit gedragen —om dan in 'n kalm gangetje over de Emmabrug naar Pietermaai te verdwijnen.

En in die Pietermaaische convent-koraal, waar toen nog cocospalmen staag in den onvermoeiden passaatwind ritselruischten was 't soms precies 'n uitspanning; je viel over de paarden en ezels en zadels en wagentjes, en roetzwarte pastoors-*boys* met *alpargaten* en onsnuggerige toeten.

Besloten de soezende *grooms* er eindelijk toe, hun dorstige rossinanten te gaan wateren, dan kreeg je altijd mikmak, want met 'n ruk waren ze los, de door 't dolle heen; hengsten, steigerden tegen mekaar op, nepen met hun lang gele tanden elkaar in 't trillende vel, sloegen wild achteruit bloempotten en waterblikken te gruizel, totdat ik ze eindelijk onbarmhartig met 'n rijtuigzweep uit mekaar ranselde. Lobbessen, fulmineerde ik dan hijgend, maak vast nou, ja *dear*, zullen jullie nu nooit leeren, om nooit tegelijk met twee hengsten naar de regenbak te gaan; 't zijn geen kanarievogeltjes.

Tot de trouwe bezoekers van Pietermaai behoorden in die dagen, Pastoor Frie, die toen 't seminarie van Scherpenheuvel aan 't bouwen was, en Pater van Weerelt, de pastoor van Sta Rosa. De laatste kwam altijd te paard, en ik herinner me nog heel goed, hoe m'n neus krulde van louter jolijt, als 't hoevengeklepper van ze'n prachtig gedresseerde telganger, over 't Concordiaplein resoneerde.

Com bai, pastoor Hosé?

Poco bon, Guan Pablol

Kerel, wat praat je al vlot papiaments!

't Frappeerde me steeds, hoe toppunterig, fabelachtig, buitenmatig die goeie St. Rosasche pastoor transpireerde, 't spoot 'm gewoon uit z'n porïen met 'n banjirvaartje; vandaar dat je ook op al ze'n West-Indische foto's of kieken 'm ziet zitten of staan met 'n grooten kleffen witten zakdoek in ze'n rechterhand, alleen bedoeld, niet als stofzuiger voor ze'n geprononceerde neus, maar als zeem voor de staag neerdruppelende zweetdroppels.

Als 't Scherpenheuvelsche muilwagentje van Pastoor Frie zoo nu en dan in de Pietermaaische koraal voor anker lag, dan kende ik m'n geluk niet, want als 't eenigszins ging, nam ie me mee. Dook fluks in m'n toen nog brandnieuw rijcostume, sporen in m'n zak, karwats, brevier, rijkappen onder m'n arm, — want 'n ritje op 't kapelaans paard Cycloop van 't naburige Sta Rosa stond dan ook op 't program,

All right, pastoor!

Muil was 'n schat, maar had z'n eigenaardigheden, om geen meer expressief woord te gebruiken. Als 't netelig moment om te starten was aangebroken dan stond ademloos stil

Pastoor Frie met de losse teugels in ze'n hand aan bakboord, mijn langheid evenzeer paraat geruischloos aan stuurboord van 't vierwielig vehikel. Dan klonk 't fluisterend: Een, twee, drie, nou! —
Twee ploffen op de harde kussens, en de muil met alle vier ze'n pooten in de lucht, en ze'n ooren in den nek schoot 'r van door met 'n 40 K.M. vaartje, berg op berg af, totdat ie hijgend met blaasbalgende schoften ineens al ze'n remmen aanzette, en onwrikbaar pal stond als 'n telefoonpaal aan den voet van 't Scherpenheuvelsche bergje, met 'n grijns, alsof ie zeggen wou: *J'y suis, j'y reste*; en jullie kunnen voor mijn part allemaal omwaaien!
Hoe is ie, hoe vin j'm, Paul? glunderde dan steeds triomfantelijk de architect-koetsier. Nou, pastoor, Bucephalus is 't hobbelpaardje bij, hoor!
Heb dien goeden, veelzijdig ontwikkelden man eens absoluut ongewild pijn gedaan.
Dat was zoo.
Trof 'm, op 'n winderigen ochtend in de zaal van 't bisschoppelijk paleis. Na 'n beetje babbelen, lanceerde ie ineens abrupt:

> Zeg, ouwe jongen, hoe vin je dat? wijzend op 'n groot olie-portret van Mgr. van Ewijk.
> Nou pastoor, of 't lijkent, weet ik niet, want ik heb Monseigneur nooit gezien, maar 'r zit iets in wat me niet bevalt, en die hand daar is zeker misteekend.
> Weet je, wie dat geschilderd heeft?
> Heelemaal niet.
> Ik.
> Wie? U? God beware me!!
> Ja, ik, en zeg nu maar niet, dat je 't toch erg mooi vindt, want dat kennen we wel; 'k ben heusch blij nu 'ns openhartig je opinie gehoord hebben, en neem 't je heelemaal niet kwalijk hoor, beste jongen.

Ik had 'n bedorven dag, die loslippigheid heeft me nog heel lang gehinderd, vooral omdat 't nu juist dien goeden Pastoor Frie trof, den man met een gouden hart, die schreide als 'n kind, toen ik kort daarop naar St. Eustatius vertrok.
Wat is dat toch allemaal weer heel lang geleden.
Wat 'n verkeersagent was, wist men in die *fin de siècle*dagen nog heelemaal niet, 't liep toch wel zonder zoo'n gemanchetmannetje op 'n piëde-stal. Zoo 's morgens tegen half 8 zag je 'n rijtuigje de college-poort uitzwaaien, er in 2 jeugdige slanklijnige fraters, Radulphus en Maxentius, op den bok de toen nog niet grijze Johny, die nu de schoolbus van 't college door de statische *trafic* loodst, op weg naar de Pietermaaische jongensschool. En tippelde je 'n beetje later den Rooden Weg op, dan moest 't al heel raar loopen, als je Dr. Lens op z'n vurigen prachthengst niet voorbij zag stuiven, *en route* naar 't hospitaal, om ze'n talrijke zieken te gaan bezoeken, of met vaardige hand 't vlijmscherpe operatiemes te hanteeren.
En accuraat als 'n chronometer, zag je trouw legen bureautijd, de latere gouverneur Nuyens, toch nog lid van 't Hof, over de brug beenen, martiale gestalte, breed geschouderde zesvoeter, van top tot teen in 't smetloos wit, witte schoenen, wit drilcostume, witte helmhoed, donkerblonde snor, huivend over *general* Boulanger-baardje, *every inch 'n gentleman, every inch* de keurige gesoigneerde aristocraat.
Herinner me, dat ik 'n keer van de Bovenwinden met 'n barkje op Curaçao aangespoeld, den toen tot Gouverneur benoemden Mr. Nuyens, op diezelfde nog altijd piepende Emmabrug ontmoette. Joviaal stevende ie recht op me af, — hoe ik 't maakte, — best, —en of 't me convenieerde 'n avondje te komen praten.

Accepteerde met graagte, want gouverneur Nuyens was 'n vlotte causeur, vooral als 't behandelde onderwerp 'm interesseerde, werd ie welsprekend, en 't frappeerde me steeds in al zijn verhalen over ze’n jeugd te Westerwoud en ze’n studentenjaren, met welk 'n innige piëteit hij sprak over z’n vader, den eminenten dokter-historicus. Die avondjes, want ‘t werden 'r meer, vóór ik weer met 'n lang gezicht aan boord van m'n barkje klom, zullen me steeds onvergeeflijk blijven,
Zou over die goede oude dagen nog heel wat kunnen pennen, maar heb absoluut geen tijd meer, moet gaan verven, rooie cijfers gaan zwarten. Op ze’n plaats is hier zeker 'n vriendelijk verzoek aan den ontwerper van 't roodgroen cijferbord, om toch nooit meer m'n aesthetisch gevoel zoo schrijnend te wonden, door zoo fataal tegen de allereerste principiepen van 't coloriet te zondigen; — want heusch op 'n meter of tien afstand was 't precies of 'r op je auto 'n kliekje mislukte haringsla geplakt was, wat nu juist je wagen geen cachet van elegance geeft. Beschouwde met vakkundigen blik de keurig gestyleerde rijzige cijfers, en m'n plomp-gefatsoeneerde verfkwast, en schudde pensief m’n peper en zout. Toen ontspon zich de volgende dialoog;

Victor.
Yes, Father.
Fix the Bath.
Now?
Yes now, and make it snappy!
All right, Father.

want ik had somber-donkere roetzwarten voorgevoelens. En 't kwam precies zoo uit, want had in *no time* met dat ongelukkig stompje kwast, meer zwart op m'n door de zon verbrand velletje gesmeerd, dan op die akelige magere pierewieten van cijfers. Moet je overkomen! Eén ding is zeker, rij morgen naar de politiepost op de Kleine Berg om dat zaakje te laten opknappen. Verstandig, eh? Ja, ik kan 't heusch niet helpen, hoor, maar zoo ben ik nu altijd. *Finis*! *Hasta luego*!
Jan Paul. San Willibrordo Febr. 10 '31. (*Amigoe* 14 II 31)

4 IV 31

Caraçaosche Ditjes en Datjes.

We hadden 't, nu zoo wat precies 'n jaar geleden in intieme kring, over ’t schrijnend-pijnlijk adieu, onverbiddelijk annex aan elk 10 jarig vertrek naar de tropen, vooral na zoo’n ideaal verlofsjaartje als 't mijne. Veel zei ik 'r niet op, maar zoog pensief aan m'n exquise Karel I. *Partir, c'est mourir un peu*, opperde 'r een. 'n Beetje afgezaagd, vin je ook niet, Jan Paul, ik veel meer voor 't menschkundig poeem:

Paraplu'tje, parasolletje.
Leven is geen lolletje

lanceerde er één van 't gezelschap: voor 'n momentje zaten we allemaal en paf. Snappen jullie dat niet, kom nou, paraphraseer 't maar, Paraplútje = ons dierbaar Hollandje waar 't zoo heerlijk kan sausen; Parasolletje - de West Curaçao, waar, steeds de zon gloeit, en broeit, en schroeit, m.a.w. waar je ook rondscharrelt, in 't moederland of onder de tropenzon, overal zie je je idealen maar al te vaak verschrompelen tot 'n petieterig ideaaltje, als 'r tenminste nog wat van overblijft: overal in regen of zonnebrand wachten je offers, die je in no time geestelijk murw zouden slaan, als geen hoogere principiepen je manmoedig deden standhouden *á tors et á travers*. We hebben 't 'r toen maar bij gelaten: in 't huis van den gehangene, laat men liefst de strop onbesproken.

Aan dit interessant thee-uurtje moest ik onwillekeurig denken, toen ik 't vorig jaar Mei plots uit de feeëriek groenende hollandsche Lente stapte, in ons luguber-somber droog Curaçosch landschap, *great Scott*, wat 'n verschil! En dat sombere zit 'm vooral in die verwaaide knokerige dividiviboomen, en in 't millioenen-cactusheir. Op m'n onder-de-streep-advies van 'n tijdje geleden, 'n *steamer* te charteren, om met 'n volle lading cactussen naar 't moederland te stevenen, is men nooit ingegaan; wat uit finantieel oogpunt werkelijk te betreuren valt, want in Rotterdamsche bloemistenwinkels stonden magere lilliputterige *pope's heads* (melo cactus) geprijsd f 1.25, en spichtige spaansche juffers, 3 hoog, voor 75 centen, je moet maar durven! En 't zou toch zulk 'n zegen voor Curaçao zijn, als heel die cactusrommel radicaal van 't eiland verdwenen was. Is 't zonde en jammer van die tallooze bunders ongecultiveerde bouwgrond, door cactus zoo goed als geheel overwoekerd. Daar heb je 'n sprekend voorbeeld van op de plantage Malpaïs. Indertijd was geheel 't terrein, zoover je 't van de groote weg zien kon, gestoomploegd en onder de sisal gezet, en 't stond 't prachtig voor, tot de krach kwam, en ze de boel de boel lieten. Van die prachtcultivatie is nu heel weinig meer te zien, de cactus omkringelde en versmoorde in 'r doodelijke omhelzing sisal na sisalplant, en idem zooveel bunders gecultiveerde grond kon ons Curaçaosch gebiedsdeel weer afschrijven.
Vindt U, dat niet zoo heel erg?
Nu, ik wel. Heb wel 'ns gedacht in 'n pessimistische bui, waar moet 't toch naar toe met Curaçao, als de Isla op 'n goeie morgen 't bijltje 'r 'ns heelemaal bij neerlegt, wat volstrekt niet onmogelijk is, gezien de chaotische toestand op allerlei gebied van Noord tot Zuid en Oost tot West op onze wereldkloot. En dan? Ja, en dan! Nu klagen ze steen en been, over de Isla'sche bezuinigingen, over ontslag, of minder loon voor eenige honderdtallen, maar dit alles is 'n peulschilletje in vergelijking van de paniek die over stad en land zou losbarsten bij de tijding van: Heb ie 't gehoord, de Isla stopt, de Isla gaat weg, wat nu? Curaçao drijft op de olie. Geen olie meer. Dus Curaçao verdwijn, verzink dieper nog dieper, wild opborrelende luchtbellen, weg!!!
Zoo erg is -'t nog niet, doch wel zullen we dan 'n harde dobber hebben, om 't hoofd boven water te houden, temeer omdat we op zulk 'n debacle heelemaal niet berekend zijn, niet in de stad, en heelemaal niet in de buitendistricten. Zooveel als daar vroeger — ik bedoel vóór de olie — geplant is, zoo weinig wordt 'r nu geplant. En dat zit 'm niet zoozeer in de droogte, omdat 't niet regenen wil, want dat was vroeger al precies 't zelfde, drooge en natte jaren hebben we altijd gehad, maar vooral in de plantage-eigenaars die de hooge loonen voor de cultivatie van hun gronden niet meer kunnen betalen, want 't dagloon van 30 Hollandsche centen + één kan maïs heeft Goddank lang afgedaan; en ook in de kleine zwarte luijden die heel wat meer verdienen op Newpoort of Isla dan op hun bouwlandje, en dies de brui ‘r van geven om nog maïs en boonen en meloenen te planten.
Heelemaal ongelijk kan ik die stoere *toilers of the soil* niet geven, 't hemd is nader dan de rok, maar toch zou 't fataal zijn als 't landbouwbedrijf hier heelemaal 't loodje 'r bij zou leggen, wat 'n tweede nekslag voor 't hevig beproefde Curaçao zijn zou.
Zou gaarne in dit perplexe geval met 'n schitterend project voor den dag komen, maar, helaas, van 't boerenbedrijf ben ik zoo allerzieligst, allerprimitiefs op de hoogte, dat 't eigenlijk niet door den beugel kan. *Never mind*, toch weet ik wèl raad: Iga m'n buurman en collega te Barber maar 'ns interviewen, die practisch heeft aangetoond, wat prachtresultaten op landbouwgebied er bereikt kunnen worden met een beetje energie, doorzicht en *ausdauer*, in 't hartje van 't droge Curaçao. Mij is als leek wel 'ns opgevallen, dat de Curaçaosche grond zoo vruchtbaar schijnt te zijn, dat bemesting absoluut overbodig is, want onze geitenmest — *crème de la crème* — wordt geëxporteerd met schoeners vol, en van kunstmest import hoor je nooit.
Herinner m' nu weer ineens m'n eerste kennismaking met dat groeiverwekkend procédé, de kunstmest. Dat was zoo. Was als jarige met m'n vader op wandel aan de overkant, op

Feyenoord. Passeerde 'n paar reuzen-loodsen met Peruguano in monsterletters boven de open deuren.

Pa, o, Pa?!

Sa, jongen.

Wat is dat: peru-guano?

Dat is ba van vogeltjes, vent!

Ba van vogeltjes?!

En ik sta met open mond naar die torenhoog opeengestapelde zakken of tonnen, dacht aan ons kanarievogeltje thuis, hoe lang zou die wel peru-guano moeten doen, om hier ook zoo’n zak te kunnen afleveren. Waar je als kind al over piekeren kan, ik heb 't uitheemsche woord echter nooit meer vergeten. Dat ze hier geen kunstmest gebruiken, *á la bonheur*, dat zal wel in orde zijn, maar dat 't nieuwste snuifje 't gebied van cactus-verdelging hier nog niet is geïmporteerd, dat ’s niet in orde, dat begrijp ik doodgewoon.

Kijk 'r 'ns aan. 't ls allemaal goed en wel en erg gemakkelijk onze Curaçaosche buitenmenschen 'r over lastig te vallen, dat ze hun gronden laten verwilderen, maar als je bij ondervinding weet, welk 'n wanhopig werk 't is op die door cactus overwoekerde perceelen 'n echte hollandsche groote schoonmaak te houden pas je 'r ‘n tweede keer weer voor op, te meer omdat 't succes gewoonlijk meer dan middelmatig is.

En toch bestaat 't 'n radicaal middel, om heel je gedoetje cactusvrij te krijgen, dat heeft me 'ns iemand verteld die heel veel belang stelt in onze kolonie, schoon ie 'r zelf nooit geweest is.

't Was in Mexico of in Australië — neen, in Australië, nu weet ik 't zeker — waar ook die verwenschte cactusplaag heerschte, en dat reuzeland langzaam maar zeker met de ondergang dreigde. Alles werd geprobeerd, branden, vergiftige gassen, ploegen, walsen, niets hielp, na 'n tijdje staken ze hun ruige stekelige kop weer op om hoog, precies of ze juist onder 'n *friction végétale* uitkwamen. Tot eindelijk na heel lang tobben en zoeken ze in een of ander laboratorium op dit ondermaansche, de fanatiekste vijand van de cactus op de kop getikt, en toen ging men aan slag. En toch 't was slechts 'n nietig insectje, die kordaat de strijd aanbond tegen de cactusplaag en schitterend overwon. *Cactoblastis* noemden ze dat pittig creatuurtje. En zoodra hij en ze’n kornuiten op vijandelijk cactusterrein waren overgepoot, begonnen ze hun door niets te stuiten vraat- en vernielzucht bot te vieren, door cactus na cactus te doorknagen, te doorvreten, te doortunnelen van onder boven en van links naar rechts, met 't gevolg, dat je in de maanlichte Australische nachten al heel gauw duizende spookachtige vooze cactus armen zag wiegel-deinen, op en neer, om en om, als rijdansend in lugubre *danse macabre*. En in *no time* waren millioenen en nog eens millioenen, neefjes en nichtjes, oomes en tantes, en schoonmoeders van die eerste *cactoblastis*bezending aan den arbeid getogen, onverzaagd,onvermoeid, zonder 'n greintje meelijden met 't blijde succes, dat na 'n jaar geheel 't binnenland van Australië radicaal op en de top gezuiverd was van de cactus pest.

En toen?

Toen kwam 'r 'n olifant met een, groote snuit.

Neen toch niet; 't mooiste komt nog.

Toen 'r niets meer te bikken viel in de cactuslijn, steeg 'r 'n ontzaggelijke smartkreet omhoog uit 't heir zuchtend vlijden ze zich op hun ruggetjes, met breed mat gebaar vouwden ze hun kriebelige pootjes over hun leege rammelende maagstreek, en stierven op 't veld van eer. Dat is juist 't interessante in dit verdelgingsproces, dat de overwinnaars in deez titanenstrijd onmiddellijk na de victorie naar betere gewesten vertrokken, om grootere onheilen te voorkomen.

Heb zoo iets in die averechtsche trant indertijd op St. Martin meegemaakt. Daar hadden ze toen veel last van ratten en muizen, die de kuikens en eieren opvraten, wat vooral voor de kuikens onprettig was. Men importeerde 'n paar — ik weet, niet of ik 't goed spel — mangoes, 'n soort fret, die zouden dat zaakje wel eventjes opknappen. En ze knapten 't op, en radicaal

zelfs, dat 'r al heel gauw geen rat of muis op St. Martin meer ademde. Maar de kuikens en eieren bleven verdwijnen, en de fret-mangoes werden verdacht corpulent. Geen wonder, ’s morgens 'n paar zachte eitjes, 's middags 'n kippen-boutje, en 's avonds 'n omelette, want ze moesten toch leven, op de van rat en muis maagdelijke St. Martijnsche bodem.
Toen werd 'r 'n oekase uitgevaardigd; om nu die mangoes weer eventjes te grazen te nemen, uit te roeien, te verdelgen, zoodat je in 'n cirkeltje bleef rond loopen, zeer zeker ten gerieve van de eier- en kippendieven. 't Is jammer dat alle beesten niet zoo verstandig zijn als de *cactoblastis*, de wereld zou 'r heusch beter op worden. Wie importeert de eerste *cactoblastis* op Curaçao??? Daar ben ik heusch erg benieuwd naar.
Die parasolman, had 't in 't begin van m'n onder-de-streep, ook o.a. over de offers die in de tropen evengoed, en meer nog, van ons gevraagd worden als in 't land van de paraplu. Waarmede ik volkomen accoord ga. Heb zulks maar al te veel aan den lijve ondervonden!
Nu onlangs nog, nog geen maand geleden, gaat me daar opeens m'n goeie Westpuntsche confrater hemelen. Den goeien hartelijken man misgun ik heelemaal ze’n geluk niet, maar toch voor ons was 't 'n harde slag, die nu en dan nog brandend schrijnt. Kijk 'r 'ns hier, de stadsmenschen begrijpen dat zoo niet, maar op onze eenzame buitenposten ben je veel meer voor mekaar, zoek je 't meer bij mekaar, wat door de korts aangeschafte Fordjes heel wat bevorderd wordt. Pastoor Potten was in de stad weinig bekend. Zoo ongeveer eens in de maand kwam ie zoo wat om 'n uur of 10 Otrabanda binnen rijden, om ‘s middags 4 uur weer naar ze’n dierbaar Westpunt te verdwijnen. Slechts eenmaal, weet ik zeker, is ‘t veel later geworden, 't was toen ie examen had afgelegd voor rijbewijs. Dat rijbewijs halen is voor 'm je reinste *acte heroique* geweest, want hoe ie torenhoog tegen dat examentje opzag weet ik maar al te goed.
Geloof me, Jan Paul, ik was die bewusten middag achter m'n Fordwiel heel wat zenuwachtiger, dan toen ik indertijd m'n doctorstitel haalde, vertelde ie me later, en ik geloof waarachtig, dat ie heel wat trotscher was op ze’n gediplomeerd chauffeurschap, dan op ze’n schitterend behaalde doctorsbul. Zich laten voorstaan op die titulatuur, geen kwestie van, ie was steeds de eenvoud zelf, alleen als je voor advies bij 'm aanklopte in een of andere theologische kwestie leefde de oud-prof. weer op, ze’n oogen schitterden, en breed gesticuleerend, begon ie: Kijk 'r 'ns hier, Paul, ik geef mijn opinie voor beter, maar, me dunkt, ik zou de zaak zoo oplossen. En dan kreeg je 'n breed opgezette, ik zou haast, zeggen dissertatie over die kwestie, met alle pro's en contra's, zoo dat in no time de conclusie je glashelder voor oogen stond.
Donderdag 26 Febr. ll. kreeg ik in eens 'n bevlieging, waarom weet ik niet, om eventjes naar Westpunt te wielen: 't zal m'n engelbewaarder geweest zijn, die me zulks heeft ingeblazen. Je kon zien, dat 't 'm goed deed me te zien, wat altijd prettig is voor 'n onverwachte bezoeker. Was nu heelemaal hersteld van den griep, dacht me, temeer omdat z'n conversatie uiterst geanimeerd bleef, totdat ik tegen den avond m’n Fordje weer voor ze’n gezellig pastorietje omzwaaide, en in 't manzanilla-bosch achter 't zustershuis verdween.
Helaas daarna waren de sombere tijdingen niet van de lucht. Pastoor Potten naar 't hospitaal, longontsteking, pastoor Potten bediend, en Woensdag 4 Mrt overleden.
Kwam die droeve Woensdagmiddag in stad, toen alles reeds was afgeloopen. Schaam me niet te bekennen dat ik toen geweend heb als 'n kind. Had heelemaal niet gedacht m'n onder-de-streep zoo treurig te zullen eindigen. *Never mind*, zoo is 't leven. Als deze *Amigoe* wordt rondgedeeld, jubelen de klokken reeds 't glorieus Paaschfeest in. Allemaal 'n Zalig Paschen.
Jan Paul | San Willibrordo , April 11/31

Naschrift der Redactie
Jan Paul heeft twijfel over de goede schrijfwijze van het dier wat hij Mangoes noemt. Dit knaagdier heet met zijn wetenschappelijke naam Herpestes Mungo Gm: de tweede naam van

dit woord is de gewone benaming. Uit Oost-Indië werden in Febr. 1872 op Jamaica ingevoerd vier mannen en vijf wijfjes, met het doel de ratten uit de suikerrietvelden te verdelgen. Deze 9 Mungos zijn de stamouders van alle anderen, die thans in zóó'n groote getale op de West-Indische eilanden verspreid zijn, dat ze daar in de fauna ernstige storingen hebben teweeggebracht. In 1890 was de schade, die deze dieren aanbrachten al grooter als de voordcelen hunner rattenverdelging. (*Amigoe* 4 IV 31)

Hoofdstuk 15 Jan Paul en zijn pastorale poëtica

om goed te doen, heel veel goed te doen op onze W.I. eilanden, heb ik ''t dierbaar moederland verlaten.

Van tijd tot tijd geeft Jan Paul zich rekenschap van zijn positie als priester-journalist en de aard en functie van zijn schrijven, zijn opvattingen over karakter en kenmerk van zijn feuilletons.
Jan Paul kan gezien worden als een lolbroek met een grappige stijl, als vernieuwer van het taalgebruik die het stijve, geschreven Nederlands van zijn dagen vervangt door dicht bij de oraliteit van de gesproken taal aan te sluiten, maar ook als exponent die op het breukvlak van het traditionele roomse regime en de nieuwe tijd van maatschappelijke modernisering en secularisering – waarbij hij de aansluiting gemist heeft tussen traditie en moderniteit. Een voorbeeld daarvan blijkt in de viering van het zilveren priesterjubileum in 1921 als voorbeeld van het Rijke Roomse Leven tegenover de discussie in 1923/1924 met fel protest tegen de zedenverwildering rond het optreden van danseres Norka Rouskaya, een protest dat de Missie met een door de rechter opgelegde boete moet bekopen.

Priester-journalist
Jan Paul Delgeur is priester op Sint-Eustatius (1898-1912), Sint-Maarten (1914-1916) en Curaçao (1912-1914; 1916-1931) en journalist van het katholieke weekblad *Amigoe* (1903-1931), twee kanten van zijn persoonlijkheid die zowel gescheiden verlopen als elkaar van tijd tot tijd raken als hij in zijn feuilleton-bijdragen over zijn parochie of over geloofszaken schrijft. Hij omarmt de moderniteit maar is tegelijkertijd traditioneel conservatief katholiek in geloofszaken en opvattingen rond zedelijkheid, in sociale kwesties en ook in culturele zin. Daar toont hij zich als mens van zijn koloniale tijd van de eerste decennia van de 20e eeuw en als goede zoon in het regime van zijn Moederkerk en in haar paternalisme.

> Was ik nu alleen maar onder-de-streep-causeur, of alleen maar reporter v. d. *Amigoe*, dan had 't al heel raar moeten loopen, als ik niet vóór klokslag 12 dien dag mijn mannetjes die ik hebben moest, had geïnterviewd, en met mijn notities in binnenzak van mijn colbertje … Maar heb Goddank, nog 'n heeleboel andere dingen te doen van veel grooter aanbelang en gewicht. (27 XI 26)

Jan Paul Delgeur is meer schrijver dan kanselredenaar, zo beschouwen collega priesters hem ook, hoewel een fervent causeur in kleine kring. Nergens zijn er voorbeelden van zijn orale retorische gaven, de pen is zijn fort en soms bovendien zijn wapen als strijdmiddel.

Jan Paul schrijft dat hij vóór zijn verblijf op Sint-Eustatius nooit iets gepubliceerd heeft, maar de eenzame avonden op het stille eiland zoeken bezigheid.

> Toen ik den lsten Oct. 1898 door 'n reuze-roller met boot en al op 't Statiaansche strand gesmeten werd, had ik nog nooit van m'n leven 'n letter gepubliceerd in welke krant of periodiek ook. Maar dra werd in die lange avonden in m'n eenzame eenzaamheid de schrijversgeest vaardig, niet zoozeer op belletristisch gebied, als wel op meer zakelijk terrein van op-den-kop-tikkerij van Statiaansche misstanden, die nu heelemaal niet door den beugel konden, gewone ingezonden stukjes boven de streep, geteekend P. of J.P. (…) In plaats van m'n initialen J.P. had ik reeds heel gauw voluit Jan Paul onderteekend. Waarom? Wel, er waren van die typelingen, die er, stel je voor, Jolige Pastoor van maakten, en dat beviel me niet, daarom! (*Amigoe* 24 X 28)

Hij schrijft in de avonduren, bij slechte verlichting en vaak met een tiental vellen papier op zijn knie. Lezen en schrijven vormen de avondlijke bezigheden. Ook in Sint-Willibrord kent hij de 'jaren lange *struggle for light*' op zijn buitenpost. (3 III 28)

> En daar ga ik nu 's gemakkelijk voor zitten met mijn schrijfmap op mijn linkerknie, om u dat 's te vertellen op mijn manier, volgens sommigen ietwat ongesoigneerd, volgens anderen ietwat realistisch, *soit*, maar in ieder geval *au fond* toch waar, tot in 't minitieuse. (9 VIII 24)

De Ditjes en Datjes verschijnen van 1903 tot 1928 en nog daarna – meer dan vijfentwintig jaar lang – en nagenoeg maandelijks. Dat wijst op een ijzeren discipline die Jan Paul van tijd tot tijd wel eens moeilijk valt, zoals hij getuigt.

> Er moet copie zijn, letters, heel veel letters, komma's en punten, volzinnen en bijzinnen en toch weer geen onzinnen, massa's woorden, bij-, voeg-, tel- en zelfstandige naamwoorden voor den Moloch, die onverzadelijk inkt zwelgt en spuwt, en pers heet. (27 XI 26)

De klachten over deze zware zichzelf opgelegde taak en somtijds gebrek aan inspiratie nemen in de loop van de jaren toe, een bewijs dat de vijftiger niet meer de kracht van de dertiger bezit: "ik, die nu maar weer voor copie moet opdraaien. *Never mind*! Zoo is nu eenmaal 't bestaan van 'n persmuskiet." (10 XII 27).

> Klaar, Goddank, want voel me ietwat grieperig. Heb deez' copie daarom zelfs gedeeltelijk in m'n hangmat in mekaar gezet. Vandaar dat ze als proeve van stijl gedecideerd mat is, niet door de hangmat, maar door de griep. (8 X 27)

Achteraf verbaast Jan Paul zich erover hoe het hem lukte ook op Sint-Eustatius telkens kopie te leveren over een eiland waar zo weinig gebeurde.

Taal

Hij schrijft zijn feuilletons in het Nederlands, maar bekent dat het hem moeite kost in die taal te preken of iets uit te leggen. Nergens wordt expliciet vermeld dat hij op Sint-Eustatius zijn diensten in het Engels verzorgt - m'n lievelingstaal, schrijft hij. (4 VI 27). Nergens wordt vermeld dat hij in Sint-Willibrord in het Papiaments de diensten leidt. Het is kennelijk zo vanzelfsprekend dat de missie de landstaal gebruikt, dat het geen vermelding nodig heeft. Wel deelt hij een keer mee dat hij in het begin 'geaffecteerd school-Engelsch' sprak en dat hij aanvankelijk geen woord Papiaments verstond.

> Kwam na 'n vijfjarig verblijf op St. Eustatius, weer 'ns voor week of 6 op Curaçao, en kon geen woord papiementsch. Ging naar den *dentist* om 'n paar kiezen te laten plombeeren. Zeit ie, onder de kunstbewerking: *Padre, scupi*!! *Yes*, lachte ik terug: hippie, happie, hoepie, want ik dacht heusch, dat ie 'n ui tapte. Hippie, happie, hoepie, *no, padre scupi*!!! A*ll right, old man*! maar ik bleef even star-immobiel naar 't plafond staren, als Rhamses II in 't Britsch museum. Dentist ten einde raad, gaf me toen in natura te zien, wat *scupi* eigenlijk zeggen wilde. Dat snapte ik, en toen gaf ik 'm van katoen, en nooit van m'n leven heb ik meer vergeten, wat *scupi* beteekende. (30 VI 28)

Volgens het gebruik van zijn tijd karakteriseert hij het Papiaments wel eens als een dialect, maar hij heeft veel waardering voor die taal, 't sappig malsch papiamento (8 X 27).

> Van 't lezend Curaçaosch publiek is 90% gewoon in den huiselijken kring steeds te converseeren, te commandeeren, te disputeeren, en nog 'n heeleboel andere eeren in dit zoo vloeiend, mij zoo sympathiek dialect, (als ik 't dan per se geen taal mag noemen).

Zoals hij de missie en de journalistiek gescheiden houdt, zo beweegt hij zich én in de landstaal én in het Nederlands, Hollands schrijft hij consequent. Hij is lid van het Algemeen Nederlands Verbond, zit tijdens zijn eerste Nederlandse verlof zelfs een jaar in het hoofdbestuur, maar relativeert het streven van het verbond het Nederlands op de eilanden te monopoliseren.

> Hij [een geit] at met smaak, met glinsterende pretoogen, hij *savoureerde* met 't lipgesmak van 'n bon-vivant 'n stuk of wat weggewaaide pagina's van *Neerlandia*. Ik heb 't beest met dien zwaren kost ze'n rammelend ingewand laten vullen, dacht nog over 't offreeren van 'n petit noir en 'n *pousse*, maar mijn hond was van 'n ander opinie en weg hobbelde ie met ze'n buik vol letters vaderlandsliefde en drukinkt. Jammer, dat ik niet achter ze'n naam kon komen, die mijnheer heeft recht eerelid te worden van het Nederlandsch Verbond. In den wandel noem ik 'm nu maar Nederland, dat is tenminste hollandsch. Hou me aanbevolen voor oude Neerlandia's. (5 VI 12)

In zijn priesterlijke verantwoordelijkheid voor het katholieke onderwijs bepleit hij onvoorwaardelijk het Nederlands. Met koninginnedag reikt het ANV Nederlandstalige boeken uit aan schoolkinderen die uitblinken in het Nederlands.

> Naar Raadzaal getippeld, neen, niet om 't verschil tussen neger-spaanschen landstaal te hooren bepleiten, maar om stadsche schoolkindertjes te zien bedeelen met mooie boekwerken, omdat ze 't beste van al hun kornuiten 't zoo moeilijke hollandsch kunnen babbelen. Vond 't 'n sympathieke geste van Afdeeling Antillen v. h. Nederlandsch Verbond (10 IX 27)

Zo volgt Jan Paul de missieregel: de landstaal in de kerk, het Nederlands in het onderwijs. Maar hij maakt daar wel onderscheid tussen scholieren in de stad en in het district.

> Heb 'n jaar in 't hoofdbestuur gezeten van 't Nederlandsch Verbond. Aan mijn voorstander zijn van spreken en beoefenen en verspreiding van onze Hollandsche taal zal men dus wel niet twijfelen. Maar ik herhaal en herhaal 't, dat 't 'n onding is om Hollandsch als **voertaal** te gebruiken bij 't onderwijs op onze **buiten**scholen. (13 V16 en 28 IV 17)

Voor zijn districtskinderen neemt Jan Paul het zonder meer op voor het Papiaments en pleit hij voor begrip van de moeilijkheidsgraad van het Nederlands voor deze kinderen. Dit standpunt verdedigt hij op het moment dat er een felle taalstrijd op het eiland heerst tussen paters en fraters, een taalstrijd tussen Papiaments en Nederlands.

> Maar neem nu Holland zelf eens, Drenthe b.v. 't Kroost van die nijvere veenboeren wonen ook ver van school, moeten ook vaak hun respectieve papa's helpen bij 't wroeten in den grond, precies zooals hier buiten. Gebruik nu eens voor die joggies Fransch als voertaal bij 't onderwijs. Fransch? Ja, zeer zeker Fransch! Negertjes hier, worden toch ook in 'n hun vreemde taal gedoceerd, en Fransch staat nog veel dichter bij 't Hollandsch, dan Hollandsch bij 't Papiamentsch. Wat dunkt u, zouden dan de resultaten schitterend zijn? Noem 't Papiamentsch smalend 'n negertaal, bij mij staat 't heel wat hooger aangeschreven dan 't zgn. liplappen-Hollandsch in onze O.I. (…) Van 't Papiamentsch was met weinig moeite, maar met veel talenkennis en veel geld, 'n wereldtaal te maken, gemakkelijker aan te leeren voor alle tongen dan 't Esperanto. (13 V 16)

Dat 'n Hollander nooit Papiëmentsch of ook Spaansch zal spreken als 'n geboren Curaçaoaar, staat bij mij als 'n paal van gewapend beton boven water. Evenmin zal 'n Curaçaonaar ooit Hollandsch kunnen spreken, als 'n geboren Hollander. Ik zou die kleine buitennegertjes in hun eigen moedertaal vlot leeren lezen, schrijven en rekenen. Gaan ze later naar de kust, in eenige maanden hebben ze 't Spaansch, gaan ze later naar Amerika, binnen 't jaar hebben ze 't Engelsch voldoende onder de knie. Dan zou ik een Papiamentsch schoolboek in elkaar laten zetten. Daarin wilde Delgeur praktische lessen over planten, ambachten, knip- , naai- en nuttige handwerkcursussen, enz. De jeugd opleiden tot degelijke menschen, menschen van princiep en karakter, trouw aan God, aan moederland en plicht, maar ook tevens opleiden voor de practijk van 't leven, dat is opvoeden in je ideale beteekenis.

Door deze waarderende houding op afstand tegenover het Papiamento had Delgeur ook oog en oor voor literatuur in die taal, zodat we een keer een oogstlied tegenkomen, "een melancholische

melodie... in hun taal zoo vol poëzie, dat men zingt nadat de pastoor hun bekend heeft gemaakt met een nieuw soort mais: Waarom zoo lang door ons miskend? Feterita! Feterita!
Al jaren eerder, op 28 april 1906, bleek Delgeur een goed oor te hebben voor een werklied op Sint-Eustatius, toen men de door hem zo begeerde steiger aan het bouwen was. "Timber, 'n Statiaansch sloepkapitein, aldra tot mandoer gepromoveerd, stemt dan 'n lustig liedje, en met z'n longen van ijzer galmt ie onvermoeid: 'Old man, old man, your horse is dead.' En met 'n paar flinke duwschokken dreunt 't refrein uit de kelen van 'n 20 handspaakmannetjes: 'We know so, we say so.' 'Oh, if he is dead, I will ride him again' gooit Timber er met bravour uit. 'Poor old man'!!! dondert 't in 3 tempo's. Typisch zooals dat zingen de lui opwekt, hun vermoeienis doet vergeten, als 't ware hun spieren staalt.

Schrijfproces

De Eustatiaansche Ditjes en Datjes vloeiden mij gemakkelijker uit de pen, ik had daar de zee bij me, de zee die mij dierbaar is, die mij inspireerde. Ben meer zee- dan landkrab, altijd geweest.

Nagenoeg maandelijks pent Jan Paul zijn feuilleton. Hij gaat er ‘s avonds eens echt voor zitten onder de lamp en schrijft als het ware in één ruk zijn tien vellen vol. Het moeilijkste is het vinden van een begin. Hij getuigt er herhaaldelijk van dat het schrijven hem moeite kost.

> Nu kan ik me toch waarempel geen beginnetje vinden. Vreemd, daar heb ik anders nog geen last van. Blanco vel is overdekt met mannetjes met waterhoofden en spillebeenen, maar om van die futuristisch aangelegde penkrassen nu eens clichés te laten maken, daar kan ik de *Amigoe*-redactie toch niet voor vinden. Weg dus geesteskinderen-mijn, verdwijn met doorgescheurde lijnen, beenen en haarbossen in 't teenen graf der prullen. (17 II 17)

Soms laat hij echt verstek gaan, om persoonlijke redenen of uit totaal gebrek aan inspiratie en actualiteit. Naar mate de jaren verstrijken valt Jan Paul nogal eens in herhaling door zijn herinneringen te laten spreken of door een eerdere bijdrage nog eens - fragmentarisch - op te nemen.

> 'n Week te laat op 't appèl. Mijn schuld niet. Wist niks, heelemaal niks, absoluut heelemaal niks om te pennen, 't *tabula-raza-de* in die lijn onder mijn kleffe zwaar beboschte schedel, om wanhopig te worden. Nu kunt ge wel zoo iets mompelen van, kom nou *appetit vient en mangeant*, dat weet je toch ook wel, ja zeker, *my dear*, maar bij die eterij heb je 't opgeschept, heb je houvast, heb je iets om te verwerken, te vermalen, iets substantieels om te bikkelen, om aan 't buffelen te gaan. En schrijft nu 's 'n essai over 't kan me niet schelen welk onderwerp, zonder te weten waar over je 't eigenlijk hebben zult, dat gaat immers niet. (24 XI 23)

Jan Paul schrijft vanuit een persoonlijke visie die hij zonder omwegen verkondigt. Eén keer vraagt hij een opinie vooraf aan iemand die hem vervolgens afraadt dat stuk op te sturen en te laten plaatsen. Hij geeft gevolg aan het advies en versnippert de hele bijdrage, waar hij achteraf toch spijt van heeft.

> Dat ik 'n week te laat ben, is mijn schuld niet. Had 9 vellen folio copie zoowat kant en klaar voor de *Amigoe* van 5 Mei ll. Vroeg, voor 't ter perse zenden aan iemand, wiens oordeel ik bijzonder hoog schat, eenige inlichtingen, om zoo mogelijk ingeslopene onjuistheden nog te kunnen rectificeeren. En 't advies luidde: Jan Paul, doe me 'n pleizier, en schrijf over dat chapiter niet. Daar zat ik met mijn gebakken peren. Twee avonden van ingespannen denken en pennen voor niks. Maar *all right* had ik gezegd, en met iets weemoedigs in mijn blik, heb ik woordgetrouw mijn pasgeboren papieren kindertjes snoodelijk in wel duizend snippers gescheurd, die hoogstwaarschijnlijk ergens in de buurt van Westpunt zijn neergedwarreld, en misschien de een of andere

hongerige geit nog 'n lekker hapje bezorgd hebben. Wat 'n troost is, schoon 'n schrale! Zoodat ge ziet, mijn waarde lezers, dat 't pad van 'n auteur onder de streep, niet steeds met rozen bestrooid is. Of ik advies gevraagd heb over deez' copie? *Not me, Sir*, dat doen we niet meer. (12 V 23)

Positie

Ik strijd voor iets, voor 'n land, voor 'n onbeteekenend stukkie rots, dat wel is waar nietig, ja als 't ware verloren is in de onmetelijke, azuren wateren van de Caraibische Zee, maar dat mij toch boven alles dierbaar is..." (4 III 05)

Jan Paul is in zijn dagen met zijn feuilletons populair onder de *Amigoe*-lezers en daarbuiten, tot in Suriname, Nederland en Oost-Indië toe: ‘wel weet ik, dat de *Amigoe* gelezen wordt in de Oost, in Batavia, Bandoeng, Deli, Borneo, etc.’ (7 II 25) Zijn ‘zoo eenvoudig daarheen gebabbel’ (6 V 27) wordt ook jaren na zijn overlijden nog herinnerd. Jan Paul publiceert enkele keren voor de Rotterdamse *Maasbode* en krijgt zelfs aanbiedingen om medewerker te worden.

> Ik moet eerlijk bekennen, dat 't me hard zou vallen, als van al deez' opgenoemde grieven en griefjes, hoe goedlachsch door mij ook vergoeilijkt, wederom geen de minste notitie zou genomen worden, want op den duur gaat 't toch zoo niet langer. Dan zou je er waarachtig toe komen, om van de je zoo vaak aangeboden gastvrijheid in de kolommen van 'n Rotterdamsch Grootblad 'ns eindelijk gebruik te gaan maken, wat ik voorhands liever niet doe, bezeepsop zoolang mogelijk de vuile wasch thuis, *en-famille*. (30 VI 28)

Jan Paul zelf uit zich bescheiden over zijn positie als ‘schrijver-onder-de-streep’ waarvan hij zegt dat hetgeen boven de streep staat van veel groter belang is.

> Als ik ooit 'n Ditje gepend heb zonder kop of staart, dan is 't dit. Als ik ooit 'n Datje gepend heb zonder tendenz, dan is 't dat. Maar weet U, waar ik pyramidaal paf van sta? Dat er nog menschen, intellectueelen zijn, die mijn bizar babbelgezwam lezen. (24 XI 23)

Maar hij is zich wel bewust dat zijn schrijven wel degelijk invloed heeft en niet zomaar als vermaak wordt weggezet als hij kritisch over actualiteiten schrijft, "... dat ik jokkenderwijs misstanden en onrecht te kaak stel, trouw waarheden als koeien laat slikken, verwerkt tot 'n licht verteerbare hachee..." (30 VI 17)

Eén keer geeft de redactie hem een ‘ereplaats’ boven de streep, met commentaar.

> Vooreerst een oprecht woord van dank aan Jan Paul, voor zijn geregelde, kostbare bijdragen, die volop door het Curaçaosch Publiek worden genoten en druk overgenomen door de Nederlandsche bladen.

Op Sint-Eustatius hamert hij voortdurend op ontwikkelingsmogelijkheden voor het eiland, aanvankelijk zonder succes maar één keer maakt hij voor zichzelf de balans op.

> Wij mogen hier niet mopperen. 't Oorlogsschip zagen we graag hier. En 't kwam. We wilden 't muziekcorps an land hebben bij die gelegenheid. En duchtig heeft 't er op los getoeterd. Vellen copie gepend om 'n steiger hier te krijgen. En ie komt. Angstkreet op angstkreet geslaakt om 'n dokter. En er loopen geruchten, dat er een op komst is! Eindelijk jaren gesnakt naar 'n stoomverbinding met de buitenwereld, al was 't maar door middel van' 'n afgedankte torpedoboot, en nou hebben we elke maand 'n heuschelijke stoomboot op onze ree, 'n *steamertje* zoo elegant en zoo kwiek, 'n *steamertje*, dat onze stouste verwachtingen overtroffen heeft
> Hebben dát de Ditjes en Datjes uitgewerkt?

> Gelooft me, ik weet wel wat beter.
> Toch is 't 'n satisfactie je zin te krijgen, je ideeën tot realiteiten te zien groeien, dat wat je zoovele jaren met driftige penstreken gepousseerd hebt, eindelijk daar nu voor je te zien staan, in levenden lijve. Zoo iets geeft je courage als je zit voor je schrijftafel koekeloerend met opgewekte wenkbrauwen naar 'n akelig vel blanco, dat je moet zwarten met copie om de rotatiepers van de *Amigoe* weer eens 'n schraal mager enfin 'n echt Eustatiaansch dejeuneetje te bezorgen. Bij *Jove*, er gebeurt ook letterlijk niks hier op ons rotsje. En toch maar schrijven, jongens. (26 VIII 05)

Maar een maand later luidt het:

> Gelooft nu niet, dat ik mij vlei, dat dit gepen zelfs 't minimaalste succes hebben zal, daarvoor heb ik al te veel inkt vermorst van mijn leven. (3 II 06)

Zijn positie ‘onder-de-streep’ geeft hem juist de mogelijkheid denkbeelden en fantasieën voor te stellen die ‘boven-de-streep’ onmogelijk zouden zijn, zoals zijn stokpaardje bijvoorbeeld een tunnel onder de St. Annabaai te graven omdat het scheepvaartverkeer door de Emmabrug in zijn vrije vaart belemmerd wordt. Hij kan over zo’n onderwerp doordraven en er telkens op terug komen.

Interview

Jan Paul schrijft onbevangen en geeft zijn meningen eerlijk en zonder restricties: zoo’n beetje in 't wilde er op losboomen doe ik nog ’t liefst (31 X 24). Hij houdt er ook van over speciale ervaringen te schrijven, zoals bootreizen tussen de Bovenwindse eilanden, een duik met een onderzeeër of een vlucht boven het eiland. Maar hij gebruikt ook de interviewtechniek als hij over zaken schrijft die nieuw voor hem zijn en die technische en specifieke kennis eisen. Hij schrijft dan ijverig zijn ‘losbladig reportersboekje’ vol met de nodige aantekeningen. Heel wat bijdragen zijn zo het resultaat van zijn interviews.

> Schrijven over 'n onderwerp, waarvan je zoowat niets weet, is als auteur, feitelijk je grootste kracht, maar pas er wel degelijk voor op in conversatie over 't kan me niet schelen wat, maar waarin je bepaald zwak staat, je eigen bloot te geven, dan sla je onfeilbaar zeker 'n figuur als modder, wat vooral voor 'n klassiek onderlegd menschenkind 'n allesbehalve prettige experiëntie is.
> Hoe ik dat bedoel, 't meest interessant pennen over zaken waarvan je luttel weet? Wel, verbeeldt ge je een of ander onderwerp van kop tot staart onder de knie te hebben, dan ga je té vèr, begint te decreteeren: zóó is 't en niet anders. Je wordt pedant, je wordt arrogant, en 't resultaat is dan gewoonlijk nihil, want arrogant-pedant geschrijf legt 't intellectueel lezend publiek gewoon ter zij, wat heel logisch en heel menschkundig gezien is. Maar weet je van de te behandelen stof niets of slechts 'n klein ietje, dan steek je je verneemstok uit, je gaat deskundigen polsen, lui, die op de hoogte zijn interviewen, en vast en zeker krijg je dan 'n artikel dat op pooten staat, copie die gelezen en herlezen wordt, en effect heeft en daar is 't toch maar om te doen.

Persstrijd

Jan Paul is populair is in eigen kring, maar ondervindt daarbuiten ook scherpe kritiek. Hij vertegenwoordigt het katholieke regime dat in zijn onverzettelijkheid discussies niets uit de weg gaat maar conflicten soms zelfs opzoekt, zoals met de Curaçaose schouwburgkwestie en de polemiek rond de danseres Norka Rouskaya, wat zelfs tot een rechterlijke veroordeling leidt. Jan Paul is daar nogal laconiek onder.

> Als onder-de-streep causeur, die geen blad voor ze’n mond neemt, heb je natuurlijk 'n massa belagers van je veeg bestaan.

Hij is onderdeel van en deelnemer aan de persstrijd tussen missie en het liberalisme van bladen als *de Wekker, El Semanario, El Sancudo, La Opinión Publica* en *El Eco de la Verdad*,

die ‘hun wekelijksche stinkbommen keilden tegen de *Amigoe* en *La Cruz*, en al wat Roomsch was’. (12 VI 26) Jan Paul is fel in zijn strijd tegen de vrijmetselarij, maar dat is wederzijds.

> Niet katholieke vrienden — want die heb ik ook al, — hebben me wel 's verteld, dat er tegen sommige mijner artikeltjes, vrij scherp geschreven is in Curaçaosche anti-clericale maçonnieke kranten. 't Spijt me, voor 't werk dat ik die heeren bezorgd heb, maar van mijn kant hebben ze op geen satisfactie ooit kunnen bogen, want uit princiep lees ik nooit geen trottoirblad, en daarenboven notitie nemen van anoniem geschrijf, kom, daar sta ik nu toch heusch té hoog voor. (18 III 22)

Missionair elan

mijn langdurigheid van mijn wandelen onder de West-Indische palmen. (14 I 22)

Jan Paul is naast journalist ook een veellezer van buitenlandse lectuur en lokale missionerende leesstof. Hij schrijft van zichzelf dat hij geen criticus is omdat hij te persoonlijk en te fel wordt.

> Weet U, wat 'n lacune is in mijn litteraire opvoeding? Dat ze me nooit wegwijs gemaakt hebben, om 'n dragelijke beschouwing, of critiek of aanbeveling op 'n uitgekomen boek te leveren. Met de beste bedoelingen steek ik steeds van wal, zal dien auteur nu eens zoo onbevooroordeeld op- of afkammen, jawel, morgen brengen, in *no time* neem ik 't bit tusschen de tanden.

De enkele keren dat hij toch iets in zijn feuilleton schrijft over een paar uitgaven betreft het missieliteratuur of voor de missie aanvaardbare literatuur, zoals een gedicht van de Frans-Algerijnse auteur Jean Richepin (1849-1926).

> 't Gaat over 'n jongmensch 'n verliefd jongmensch, eenig terugkeerend chapiter van heel wat dicht en ondicht. Maar om de liefde van ze’n *dulcinea* te verwerven, moet hij ze’n moeder dooden, en haar 't hart uitrukken. En dat doet 't onmensch. In 'n zwijmel van angst en wee en passie, snelt hij heen met bebloede moordvingeren, struikelt, en ook 't nog warme hart van ze’n moeder valt. En toen sprak dat hart, en vroeg weenend, of de geliefde zoo’n zich niet bezeerd had:
>
> *Et le coeur dit, en pleurant,*
> *T’es tu fait; mal, mon enfant?!*
>
> Gelooft ge, dat 't mogelijk is, liefde van moeder tot kind, meer intens-realistisch, meer plastisch gevoelig-diep te beschrijven, dan in deze zoetvloeiende dichtrythmen. (19 VIII 16).

Hij heeft veel bewondering voor eenvoudige verhalen als *Uit 't dagboek van Henk en Lou*.

> Die Soeur Theresia schrijft kostelijk, hanteert 'n vaardige vlotte pen, heeft er slag van om alledaagsche voorvallen in 'n brandnieuw poëtisch kleedje te hullen, beschikt over 'n groote dosis van de gezondste humor, en weet beurtelings zoo ongemerkt je de lachtranen uit je kijkers te laten biggelen, of je 'n krop in de keel te jagen.

Ook over *Op reis v/ Amsterdam per s.s. Rensselaer naar Curaçao; no.II*. is hij enthousiast om de ‘hoogstaande litteraire beschrijvingen van alleraardigste huiselijke tafereeltjes, zeereis-ellende en -vreugd en van allersympathiekste indrukken over 't verblijf in onze kolonie.’ (3 III 28) Over de missie-uitgave *Honor i Birtud* schrijft hij enthousiast. Lezen dient ter verheffing van de mens in katholieke zin.

> Nu weet ik wel, dat dit soort van litteratuur, veelal gerekend wordt onder 't genre *ennuyeux*, men leest liever lichte kost, 'n novelletje, 'n romannetje, men wordt zoo noode er aan herinnerd, dat magere Hein je ook eenmaal met ze'n zeis de eeuwigheid zal in-maaien, en dat na 'n onhebbelijk leven, als van zoovelen onder ons, de entree hierboven helaas 'n reuze-deceptie zal blijken te zijn. En toch, als ge dit gulden boekje:

> *Honor i Birtud*, Eer en Deugd is de titel, eenmaal begint te lezen, dan kunt ge er niet mee uitscheiden, zoo smakelijk-populair is 't geschreven.

Jan Pauls voorkeur gaat uit naar verhalen met een ‘simpele handeling: 'n moeder wordt haar baby ontstolen, na 'n jaar of wat vindt ze 't terug.

> Om van zulk 'n eenvoudige gebeurtenis 'n creatie te maken, 'n creatie die inslaat, aller harten roert en oogen doet overloopen, dat is kunst in haar verhevenste beteekenis. *A fortiori* is zulks van toepassing op Agar's monoloog. Toen bekroop ook mij de emotie. Wat 'n wereld van dictie en expansief gevoel. O, wat was dat mooi!‘ (12 I 18)

Hij was overtuigd van de zowel negatieve als mogelijk positieve invloed van literatuur op hoorders en kijkers voorzover het toneel en film betreft, en lezers van boeken. In A.M. de Jongh, *Merijntje Gijzen's jeugd* ziet Jan Paul, juist als een boek goed geschreven is, een 'verborgen verleider' en verderver.

> Op de vaardigheid van de Jongh's pen valt niets af te dingen zoo onweerstaanbaar sleept ie je vaak mee, dat ge je al spoedig een voelt met die sappige soepele kernachtige woordenschat en zinnenbouw. En toch, van deez' boeken gaat 'n fatale invloed uit, die men niet onderschatten moet, vooral voor de eenvoudige kleine Roomsche luyden, luttel bedeeld met logisch beredeneerd denken; geloof me, 'n boek met geprononceerde anti-katholieke tendenz is lang zoo gevaarlijk niet. En dat is toch zoo jammer, zoo door en door jammer, want wat enorm veel goed had de Jongh met z'n heerlijk talent kunnen doen, en nu mag er niet aan denken hoevelen er door zijn schrijven verloren zijn gegaan, voor tijd en eeuwigheid. Arme, verdoolde, keer terug tot 't aloude vaderhuis, voor 't te laat is. (6 X 28)

Ook op toneelgebied gaat zijn voorkeur onbetwist uit naar het moraliserende traditionele parochietoneel omdat hij in seculier toneel vooral de morele gevaren voor de katholieke toeschouwers aantreft. Hier blijkt andermaal de kracht van het katholieke regime dat zich uitsluitend richt op de culturele prestaties in eigen kring.

Daartegenover kritiseert hij de moderne impressionistische letterkunde als van Victor Brunclair die hij belachelijk maakt.

> Nu voel ik al heel weinig voor de hedendaagsche poëzie, misschien n' soort jalousie de métier, omdat ik in mijn vlegeljaren, in m'n studententijd, ook schriften vol heb gerijmeld. (3 III 28)

Op muzikaal gebied verwerpt hij zonder meer de moderne jazz. Zijn muzikale voorkeur gaat uit naar militaire marsmuziek en populaire klassieken die hij via de radio beluistert, maar die hem als hij een concert bezoekt al gauw verveelt als het te ‘zwaar’ wordt. Hier lopen lezen en schrijven parallel.

Onvoorwaardelijk is de afkeer van de tambu, de muziek, vooral de dans en het overmatige drankgebruik dat tot ruzie en geweld leidt, een afwijzing op grond van esthetische en vooral zedelijkheids-normen. Vooral Punda ziet hij als oord van verderf en morele ondergang.

Poëtica

J.L.C.M. noemt in De Vrijmoedige mijn persoon joviaal, en mijn pen wel versneden. Een en ander beschouw ik als 'n compliment, ofschoon joviaal eigenlijk in rechte linie afstamt van Jupiter, jovis, den dondergod, logisch dus: donderachtige Jan Paul. (11 IX 09)

Jan Paul geeft zich rekenschap van zijn positie als Ditjes en Datjes auteur onder de dikke horizontale streep op de voorpagina en pagina twee van de *Amigoe*, een plaats die gereserveerd wordt voor actuele onderwerpen die op een ‘onderhoudende manier persoonlijk en opiniërend beschreven worden’ en daarom ook wel met termen als ‘seccion recrativa’ en

‘seccion amena’ beschreven worden, bijdragen die de lezer naast het officiële nieuws boven de streep verpozing brengen, als leesstof die aangenaam en ontspannend is, maar langs die weg ook opvoedend in katholieke zin. Het talent van de auteur bepaalt de populariteit en waarde als een van de door hun omvang ‘kleine’ literaire genres. Al in het begin geeft Jan Paul zich rekenschap over zijn schrijven.

> Helaas, ik weet 't maar al te goed. ik ben geen man van rijk-gestyleeerde volzinnen, van tropen en figuren (…). Ik schrijf van „stukkie" en “nou" en “heusch" en “zaakies", en ik werp mijn zinnen dikwijls zonder fatsoen op 't papier. Ik schrijf zooals ik spreek. Maar (…) ik strijd voor 'n land, voor 'n onbeteekenend stukkie rots, dat wel is waar nietig, ja, als 't ware verloren is in de onmetelijke, azure wateren van de Caraïbische zee, maar dat mij toch boven alles dierbaar is. (4 III 05)

Door de opzet van het feuilleton, prominent op de voorpagina te plaatsen en de persoonlijke stijl van de auteur is het feuilleton een gewild en populair verschijnsel in nagenoeg elk blad in die dagen. De wat badinerende stijl die Jan Paul als zijn persoonlijke toon hanteert hoort daarbij. Hij karakteriseert zijn bijdragen in zijn ‘souterrain littérair’ als serieus ‘gebabbel’.

> In mijn souterrain littérair, causeer er maar zoo’n beetje op los, geef al babbelende de indrukken van mijn bezoek weer, en je bereikt er mee, wat je bereiken wilt, je wordt gelezen. Laat 't neergepend zijn in luchtige praatstijl, 't heeft 'n massieve ondergrond van waarheid harder als diamant. (10 VIII 18)

Jan Paul heeft geen hoge pet op van het literaire niveau van zijn lezers, maar ook hijzelf kiest eerder voor literatuur als moreel kompas dan voor het moeilijke experiment.

> Moet constateeren, zij 't ook *contre coeur*, dat 't het Curaçaosche intellect, waarmee ik vooral 'n groot percentage van de *Amigoe*-lezers op 't oog heb, danig mangelt aan litterair bewustzijn. Geloof me, 'n klassiek gebogen fijn proevende litteraire neus, begint zoo langer zoo meer 'n rariteit te worden op de oevers van onze in 't teeken van den dollar staande St. Anna-baai. (7 IV 28)

Hij benadrukt keer op keer de geringe literaire waarde van zijn feuilletons, die in feite ook niet als literatuur bedoeld zijn, maar die door middel van een persoonlijk relaas actuele zaken becommentariëren. Hij pleit daarbij voor katholieke kunst met een hoge moraal en een hoog zedelijk karakter. Kunst blijkt pas waardevol als ze een hoger zedelijk doel bereikt. Dat vindt hij bijvoorbeeld in een katholieke kerk met zijn architectuur en heiligenbeelden. Bij hem staan financieel-economische welvaart en geestelijk welzijn op gespannen voet.

> Opkomend Curaçao, waar nu vooral geld maken 'n obsessie is, biedt ons nog zoo bitter weinig op artistiek gebied, zoodat 't voor velen, hongerend naar 'n uiting van ware kunst, 'n openbaring, 'n feest voor oogen en hart zijn zal, 'n oogenblikje te wijlen in de pieuse stilte van dit machtig-zuiver-gelijnd kerkgebouw. En toch bedoel ik nu juist niet U haar nobele architectuur, noch de kunstzinnige beeldenrij en lijdens-staties langs haar beide wanden te doen bewonderen, 't is me vooral te doen U attent te maken op dat eenig-mooi devoot artistiek Mariabeeld, dat hoog troont, helaas in te sobere belichting, op 't klein altaar, links achter den bisschoppelijken troon. Dat is kunst, je ware christelijke Roomsche kunst, die Madonna met in de armen haar Engelachtig Kind. Geknield voor zulk 'n beeld, valt 't o zoo gemakkelijk met kinderlijk-vertrouwen te bidden. Zoo stel ik mij voor, de Moedermaagd eenmaal te zien, hierboven in haar hemelsche glorie. Dat geve de goede God! (18 IX 26)

Kunst dient een moreel doel in katholieke zin. Deze eis bepaalt de waardering voor toneel, film en lectuur. Dat bepaalt Jan Paul’s positie ten opzichte van moderne kunstvormen en zijn waardering voor auteurs. Jan Paul is een belezen man die in zijn feuilletons auteurs aanhaalt uit diverse talen en perioden. In de cruciale discussie rond danseres Norka Rouskaya vat Jan Paul zijn poëticale positie samen.

En kom nu, in Godsnaam, weer niet aanzeulen met de dooddoener, l'art pour l'art", holklinkende woorden die niets zeggen. Luister 'ns: Kunst dient om den mensch te verbeteren, omhoog te heffen. Door de kunst tracht men 't schoone te bereiken. Het schoone bestaat in de harmonie, in 't evenwicht. Die harmonie bevindt zich volmaakt alleen in God. En 't Volstrekte Schoone is God. (…X 25)

Delgeur wijst dus de Nederlandse Tachtiger woordkunst, kunst om de kunst, radicaal af.

Lezers

La critique is 't menschdom nu eenmaal aangeboren, en ver van menschkundig blijkt 't te zijn, je te veel aan al dat gecritiseer te storen, of dit alles te veel au serieux te nemen.

Voortdurend houdt Jan Paul rekening met zijn lezers, die hij ook rechtstreeks toespreekt. Hij schrijft om gelezen te worden: “Heb jaren geleden in jeugdigen overmoed, met breed theatrale geste een mijner Ditjes en Datjes geëindigd met: Ik wil gelezen worden. Daar lach ik nu zelf om, enfin de jeugd wordt veel vergeven.”

Jan Paul eist helderheid en eenduidigheid van positie, zelfs in de fysieke tekst.

't Is je reinste evidentie, — en toch zoo weinigen bevroeden 't, — dat vaak 'n groote dosis litterair succes afhangt, van 'n prettig aandoende, gemakkelijk lezende, kloeke lettertype. Kriebeltjes als Egyptische hiërogliefen te moeten ontcijferen, is bij den lezer per se 'n kwade noot, niet op rekening van den drukker, maar op die van den armen auteur, vooral op 't met doornen bezaaiden pad van de belletrie, niet zoozeer in de geleerde doceerende lijn. Snapt u me. Daarom is 't zoo reuze-gemakkelijk zwaarwichtige quasi- geleerde verhandelingen te schrijven, en zoo reuze-moeilijk smalijke onder-de- streep-artikelen te pennen. 'n groote troost, dat de eerste gewoonlijk niet, de laatste gewoonlijk wel gelezen worden. (6 III 26)

Jan Paul wil gelezen worden en wordt gelezen, waarbij zijn standpunten niet door iedereen gedeeld worden. Daarvan is hij zich welbewust, maar hij vindt dat zijn priesterlijke taak er een is in missionair perspectief.

Nu wil ik niet beweren, dat de *Amigoe*-lezers 't allemaal steeds heelemaal met mij eens zijn, God beware me, neen dat weet ik wel beter. Heb in die lange jaren van mijn-maandelijksche-onder-de-streeprubriek al zooveel bittere pillen moeten slikken, al zooveel vaak ruwe ongemotiveerde onaangenaamheden moeten verduwen én schriftelijk én mondelings over mijn toch zoo goed bedoelde schrijverij voor 't welbegrepen heil van Curaçao, dat 'n meer *sanguineus* aangelegd kranteman al lang ze'n pen in 'n hoek had gekeild met 'n: Jullie kunnen allemaal ophoepelen, ik vertik 't. Maar zoo ben ik nu niet. Zoolang ik mij bewust ben, als is 't slechts 'n greintje goed te kunnen doen voor de economische en vooral geestelijke opleving van 't Curaçaosche volk dat mij dierbaar is, zoolang zal ik consciëntieus blijven doorgaan mijn causerietjes te sturen aan den drukker (4 VII 25)

Geestigheid betekent voor hem tegelijkertijd ernst en Jan Paul kan er slecht tegen niet serieus genomen te worden, zoals hij in ‘Ernst of kortswijl’ reageert.

Dat is den tweeden keer dat men mij in publiek deez' vraag stelt. Wat onprettig is. Wat je ‘n gezicht doet trekken als iemand bij 'n onverwachte zuiging in 'n holle kies. Wat nu juist geen blijk geeft van duidelijkheid in mijn stijl. En toch, ik dacht mij mijn geschrijf *aussi simple que bonjour*. als de borst mij gloeit van gevoel voor het ware en schoone, dan kan geen macht ter wereld mij beletten de tonen aan te slaan, die met zulk 'n gevoel overeenstemmen. Dat is lastig, dat brengt 'n mensch dikwerf in moeilijkheden; maar doet er maar eens wat aan? (6 X 06)

De bekende Papiamentstalige auteur W.E. Kroon waardeert Jan Paul, getuige een artikel in *La Union* van 27 april 1923, wegens zijn verdediging van de arbeider.

Stijl

> *Jan Paul schrijft een geheel eigen stijl, altijd even frisch en verrassend. Zijn humor is van de beste soort, steeds even fijn. Hij doet u lachen, en lachend zegt hij u de waarheid, maar dikwijls ook doet hij een traan wellen uit uw oog, een snik uit uw hart. Want onder die uiterlijk daar zoo maar los neergeschreven woorden klopt een fijn hart, een medelijdend, apostolisch hart, -onbewust openbaren zij ons den liefde-rijkdom van het priesterhart..*

Jan Paul toont in zijn stijl een dubbel uitgangspunt van eenvoud en helderheid enerzijds en vaart daarbij anderzijds op het moreel kompas van eerlijkheid.

> Ge weet, schrijf zooals ge spreekt, dat is mijn leus. *Catholique avant tout*, èn in de laagste maar ook in de hoogste rangen.

Zijn stijl lijkt voor de voet weg geschreven maar heeft wel degelijk structuur. Veel bijdragen hebben de drieslag van een introductie, kern en afsluiting.
Jan Paul bezit een singulier gevoel voor humor. Zo geeft hij interviews met zichzelf en citeert hij Father Delgeur in zijn eigen stukjes als zeer gezaghebbende bron.

Als hij in 1906 op Sint-Eustatius geen inspiratie vindt op het eentonige leven op het stille eiland, valt hij terug op een paar teksten, 'opstellen' uit zijn jeugdjaren, de tijd dat 'nog weinig dons zijn bovenlip zwartte': 'Kinderrampen; en 'Kostschoolleven'. Waarschijnlijk onbedoeld demonstreren deze twee stukken uit de jeugd welk een lange weg de auteur heeft afgelegd vóór hij de stilistische trefzekerheid van later tijd bereikte in zijn Ditjes en Datjes.

> Het lust mij niet ons tiental geheel op reis te vergezellen ook zelfs niet hun verder op kostschool gade te slaan; slechts bij vogelvlucht, dan hier dan daar op slaap-, studie en eetzalen, op scholen van alle mogelijke nuances, een kijkje te gaan nemen ziedaar mijn plan, dat zeker niet mank gaat al te zeer te zijn afgebakend. (Kostschoolleven, 16 VI 06)

Vergelijk dit eens met een persoonlijke poëtische natuurontboezeming van een paar jaar later in een Ditje en Datje. Dan blijkt Jan Paul bepaald geen prozaïsch mens te zijn.

> De zon verdwijnt bij Saba in zee. Zoo'n zonsondergang, die op 't eindje loopt, doet me altijd denken aan 'n *sanguineus* menschenkind, dat langzaam rechtstandig aan ze'n beenen omlaag getrokken wordt. Wat 'n proza-mensch, niet waar! Dan hebben massa poëten er heel wat anders van gemaakt, zoo iets van: Aurora met haar rooskleurige poezele armen, die wegduikt in 'n bad van rood purper vloeiend goud. Enfin, ik ben geen dichter en ik zeg De zon verdwijnt bij Saba in zee, en daar houd ik 't bij, dat kan elk fatsoenlijk mensch verstaan. De zon is dan weg, heelemaal weg, *verschwunden*, opgemarcheerd. (22 IX 06)

Een vaste stijlfiguur is zijn opmerking 'Wat ben ik weer afgedwaald'

> 'n Troost is 't, dat 'n onder-de-streep auteur van ouds geprivilegieerd is te springen van den hak op den tak. Heb nooit gedacht, dat mijn luchtig gepraat onder de *Amigoe*-streep zoo hoog werd aangeslagen, wat goed beschouwd pyramidaal vleiend is voor den amateur scribent Jan Paul. (10 VIII 18)

Bescheiden als hij zich voordoet voelt hij zich toch wel degelijk schrijver, ondanks alle (zelf)spot, getuige zinswendingen als "Van die escapades (uitweidingen) heb ik altijd last gehad, mijn vrienden noemen 't 'zwammen', mar dat is nonsens, 't zijn slechts 'litteraire pirouettes op 't kleurig fleurig causerie-stramien', anders niet." Misschien voelde hij zich, terwijl hij de Tachtigers afwees, wel eens stiekem een beetje Multatuli, want soms doet hij aan die grote 19de

eeuwer denken: “ik schrijf rondborstig mijn opinie, bevreesd voor niemand, en ik wil gelezen worden, en ik word gelezen", of door middel van typische stijlwendingen als "Beursmannetjes verkopen hun effecten toch ook niet, als ze gestadig omhoog springen. Ik bedoel natuurlijk de effecten. (9 XI 13).

Kritische actuele inhoud waarover door lezers gediscussieerd wordt, en die door de schrijver op een ‘onderhoudende manier persoonlijk en opiniërend beschreven worden’ bepalen het succes van de feuilletonist. Jan Paul is onbetwistbaar door zijn langdurige bijdragen over een kwart eeuw en zijn persoonlijke stijl de meest aansprekende en invloedrijke feuilletonist van de eerste decennia van de twintigste eeuw op Curaçao geweest. De diversiteit van zijn onderwerpen is daarbij een belangrijke bron voor onderzoek naar het historisch erfgoed van de eilanden in een cruciale periode van traditie naar moderniteit.